

COLLECTIO PISAURENSIS

OMNIUM POEMATUM, CARMINUM, FRAGMENTORUM LATINORUM,

SIVE AD CHRISTIANOS, SIVE AD ETHNICOS, SIVE AD CERTOS, SIVE AD INCERTOS POETAS,

A PRIMA LATINÆ LINGUÆ ÆTATE

Ad ſextum uſque Chriſtianum Seculum & Longobardorum in Italiam Adventum pertinens,

Ab omnium Poetarum Libris, Collectionibus, Lapidibus, Codicibus exſcripta.

TOMUS SECUNDUS

ETHNICOS POETAS MAJORES CONTINENS.

PISAURI)(MDCCLXVI.)(

EX AMATINA CHALCOGRAPHIA.

PUBLICA AUCTORITATE.

DE Q. HORATIO FLACCO.

Horatii ætas. 1. *Poemata.* 2. *Editiones cum veterum commentariis, ubi de Acrone, Porphyrione &c.* 3. *Editiones sine commentariis, & cum notis atque commentariis virorum doctorum recentioris ætatis.* 4. *Versiones & scripta quædam Horatium spectantia.* 5.

I. Q. Horatius Flaccus (*a*) Venusii Apuliæ natus est VI. Id. Decembr. (*b*) L. Cotta & L. Torquato Coss. Anno U. C. 689. ante Christum 65. *Lyricorum fere solus legi dignus* judice jam olim Quintiliano, cum plures hujus generis Poetæ (*c*) exstarent Titius, Cæsius, Bassus & alii; quorum scripta quod abolita sint, huic Quintiliani censuræ tribuendum sentiunt Barthius LVI. 11. Adversf. ejusque familiaris Christianus Daumius libro erudito de amissione latinarum radicum p. 61. Vita decessit Horatius Epicuri favens (*d*) dogmatis, at non ineptus morum scriptorumve Censor, Mæcenati atque inde Augusto mire probatus, eodem quo Mæcenas Anno U. C. 746. C. Marcio Censorino & C. Asinio Gallo Coss. anno ætatis LVII. ante CHRISTUM VIII. viginti ante mortem Augusti Imp. Sed de universis Poetæ rebus carminumque plerorumque, quo scripta sunt tempore, accuratiorem notitiam lector petet ex Horatii vita Chronologica, quam nuper in lucem dedit antiquitatis ac rei Chronologicæ, ut insignibus jam speciminibus demonstravit haud vulgariter peritus *Joannes Masson*. Vitam Horatii quæ *Suetonio* auctori tribuitur, ex Codice MS. vulgavit *Petrus Nannius* cum castigationibus suis libro tertio Miscellaneor. cap. 2. (Tom. 1. Lampadis Artium Gruterianæ p. 1261.) In cæteris ejusdem libri Miscellaneorum capitibus multa Horatii idem Nannius emendat illustratque. Vita Horatii à *Ioanne Masson* (*e*) scripta prodiit Lugd. Bat. 1708. 8. Ejus objectionibus respondit *Andreas Dacerius* in novis ad Horatium explanationibus Paris. 1708. 12. Videndus etiam de Horatio Tan. Faber. lib. 2. Epist. 47. Idem Massonus in Historia Critica Reip. litterar. quam Gallice edidit Tom. V. p. 51. seq. probat carmina in libris Odarum, Satyras & Epistolas singulas ab *Horatio*, prout ferret occasio, fuisse scriptas vario tempore separatim, & deinde ab eodem in libros redactas: neque adeo videri credibile, quod eruditissimo Bentleio persuasum, nihil nisi tantum satyras primo libro comprehensas scripsisse Horatium anno 26. 27. 28. aut librum secundum satyrarum anno 31. 32. 33. Epodon librum anno 34. 35. librum primum Odarum An. ætatis 36. 37. 38. secundum 40. & 41. Tertium anno 42. 43. Epistolarum librum primum. Anno 46. 47. Librum quartum Odarum Carmenque sæculare 49. 50. & 51. Librum secundum Epistolarum & artem Poeticam nulli certo tempori idem Bentleius assignavit. De Philosophia Horatiana evolve diatribas *Io. Guil. Bergeri* Witeb. 1704. 4. & *Henningi Forelii*, Upsal. 1706. 8. *Dan. Heinsii* de Satyra Horatiana librum sæpius editum, nec minus dignas lectu & amœnas amplissimi viri *Io. Iacobi Mascov* exercitationes binas ad Satyras Horatii, Lipsf. 1714. 1716. 4. Ad locum vero Odæ 34. libri I. ubi Epicuro videtur renunciare & retrorsum vela dare ab insanientis illius sapientiæ erroribus, conferre licebit dissertationem Georgii R. JCti adversus Massonum, insertam Novæ Bibliothecæ librorum, quæ Halæ Saxonum excuditur Germanice parte 19. pag. 789. seq. Horatius Pindari (*f*) imitator, unde *Pindaricum* appellat Venantius Fortunatus lib. 5. carminum pag. 6. Tom. X. Bibl. Patrum edit. Lugd. pag. 555. Idem IX. 7. *Pindarus Graius meus, idest Flaccus:* Julius vero Cæsar Scaliger VI. Poetic. p. 811. 812. Horatium præfert Pindaro, & aliquas illius Odas (ut lib. 4. Od. 3. (*g*) & libri 3. 9.) ita miratur, ut malit tales à se compositas, quam Pythionicarum multas Pindari & Nemeonicarum, *quarumque similes*, inquit, *malim composuisse, quam esse totius Tarraconensis Rex.* Confer Menagii

(*a*) φλάκκος ὁ ποιητής Plutarcho in Lucullo, p. 518. ubi respicit hæc Horatii I. Sat. VI. ——— *chlamydes Lucullus, ut ajunt, si posset centum scenæ præbere.*

(*b*) Vide antiquum vitæ Horatii scriptorem, quæ ad Svetonium auctorem vulgo refertur.

(*c*) De his aliisque Lyricis latinis Vossius III. 15. Institut. Poetic.

(*d*) Addictus nolui dicere, quia lib. 1. Epist. 1. se ipse dicit *Nullius addictum jurare in verba Magistri*. Confer D. Rappolium in Hor. p. 27. 36. &c.

(*e*) History of the vvorks of the learned A. 1707. p. 280. Bibl. choisie de Mr. *le* Clerc Tom. XIV. p. 223.

(*f*) Vide Volum. infra, ubi de Francisci Blondelli & Hurtadi de la Motte scripsis, quibus Pindarum cum Horatio conferunt.

(*g*) In libri IV. Oda 3. sonus mutis piscibus dandus intelligendus est de testudine, ut probe observavit Tho. Molyneux, Medicus Dublinensis, Novell. Reip. litterar. A. 1703. mense Sept. p. 256. seq.

anti-Bailletum cap. 27. & Petri Francii Orationes pag. 601. ubi Horatium *Iuvenali* præfert. If. Casauboni liber *de Persiana Horatii imitatione* commentario ejus in Persium subjicitur, Paris 1605. 1615. 8. Franciscus Petrarcha (*b*) vir sui seculi doctissimus dicere solitus est se ex nullo Poeta Latino evasisse meliorem, quam ex Horatio.

Horace (*i*) *nous istruit comme un ami commode*
Sans trop s' assujettir à l' art, à la methode.
Sou tour vif & naif enchante ses lecteurs,
Et leur fait mepriser ses fades traducteurs.
Qu' Horace (*k*) *connut bien l' elegance Romaine!*
Il met le vrai dans tout son jour,
Et l' admiration est toujours incertaine
Entre la pensee & le tour.
Sublime, familier, solide, enjovèe, tendre,
Aisè, profond, naif & fin,
Digne de l' Univers, l' Univers pour l' entendre
Aime à redevenir latin.

Horatii (*l*) carminum lectione delectati sunt duo Imperatores sapientissimi, Augustus & Severus. Est vero in Odis præsertim elaboratissimus, sublimis, suavis, emendatissimus, & in epithetis deligendis curiosus ac felix: præcipuus in satyra, doctor in poetica arte unice audiendus: eximius philosophus in Epistolis. In carmine elegantiam & peritiam numerorum ei tribuit Ovidius, in argumentis sapientiam & calliditatem Persius, diligentiam elucubratam Juvenalis, sublimitatem auctor vetus sed non nominatus, jucunditatem, gratiam, varietatem Quintilianus, solertiam Apulejus, in sermone puritatem & nitorem idem Quintilianus: in Satyris eum esse emendatissimum Lactantius. Imitatus est in Odis potissimum cum Pindaro Alcæum & Sapphonem: epitheta sumsit ab Homero & Sophocle. In libro Epodon secutus est Archilochum, in Satyris Romanos illos Ennium & Lucilium. Sed Horatio (*m*) nihil hoc in genere præstantius est, qui ut omnes vitæ rationes in Satyris suis complexus est, ita flosculos suppeditat, quibus mirum in modum ornare sermonem nostrum possumus. Ego certe Satyras ejus omnes memoriæ mandari velim, tum in vita ipsa, tum in sermone usui futuras. Elegantissima omnia sunt, dictio nitida, &, si numeros tollas, sermoni soluto apta. Urbanitas in eo mira, sales candidi, ex abdito erutæ sententiæ, argutiæ non coactæ, meræ Charites, omni occasioni aptæ. Summum in illo Viro ingenium fuit, nec immerito Augusto & Mæcenati in deliciis, cujus genium satyricum nemo ex antiquis, nemo è recentioribus, ulla imitatione assecutus est. Vide quæ in ejus laudes scribat Caselius in Νεῷ suo, eum vitæ magistrum commendans: *Affirmare non dubitem*, inquit ille, *qui in hoc Poeta multum opera posuerit, eumque ita perdidicerit, ut ejus versus non in ore natos aut extemporales ut putatur, non memoria teneat* (*nec vero non sunt, qui hoc præstiterint*,] *sed probe intellectos ad usus vitæ transferat: hunc posse rebus suis suorumque recte in omnibus aliquid boni consilii invenire: nec minus idem patriæ recte consulat, præsertim si & ad historiam se conferat, spectans id, quod potissimum ostendimus.* Clariss. Bentleio in notis pag. 64. Horatius dicitur *magnus novator* quod ex Græcis in Latinam linguam felici audacia alia transtulit, alia ut *maleferiati* vocabulum ipse primus effinxit. Confer Jac. Frid. Reimanni Historiam vocabulorum Latinæ Linguæ pag. 43. seq. Alius Horatius, de quo Martialis IV. 2. Sed longe plures hoc nomine commemorat Jo. Glandorpius in Onomastico Romano p. 402. seq. De *Titio* Poeta Lyrico Brockhusius ad Tibullum pag. 92. seq. De *Cæsio Basso* Scholiastes Persii ad Sat. VI. 1.

II. Scripta Horatii ita recenset Sidonius Apollinaris Carmine IX. v. 218.

Non quod per Satyras Epistolarum
Sermonumque sales, novumque Epodon,
Libros carminis ac Poeticam artem
Phœbi laudibus & vagæ Dianæ
Conscriptis voluit sonare Flaccus.

Hæc universa Horatii etiamnum hodie exstant. *Carminum sive Odarum libri IV.* ad C. Cilninm Mæcenatem, licet primam Odam libri primi (uti non paucos Virgilii versus) pro spuria habuit Franciscus Guietus, doctus, sed nimis delicati fastidii Aristarchus. Librum quartum ex longo intervallo addere jussit Augustus, ut in vita Horatii Suetonius memoriæ prodidit.

Epodon liber unus, perinde ut libri carminum vario genere versuum prodico & epodico

(*b*) Georg. Fabricius præf. ad Hor.
(*i*) Essais sur la Critique, Chant 3.
(*k*) Poesies de Mr. Houdart de la Motte, Tom. 1. p. 82.
(*l*) Bibl. Schraderiana n. 1885. in fol.
(*m*) Morhofius Polyhist. lib. 3. c. 6. p. 634. Tom. 1.

co ſcriptus, de quibus conſulendus Aldi Manutii tractatus de XIX. generibus metrorum Horatii.

Epodon libro ſubjicitur *Carmen Sæculare*, quod Horatio componendum injunxit Auguſtus Anno U. C. 736. ætatis Horatii XL. Meminit auctor vitæ, & Sidonius innuit per *Phœbi laudes & vagæ Dianæ conſcriptas*. Sunt quibus carmen ſæculare videtur etiam lib. I. Oda 21., & lib. IV. Ode 6. Vide Petri Taſſini lib. I. de ludis ſæcularibus cap. 16. & 17. in Tomo 8. theſauri Antiquitat. Romanar.

Sermonum libri IV. ad eumdem Mæcenatem, Epico carmine conſcripti, quorum duo priores complectuntur *Satyras* (*n*) ſive Eclogas ut Cruquius appellat: poſteriores duo ad docendum & inſtruendum facti, *Epiſtolarum* vulgo veniunt nomine, quorum in altero Ethicum Philoſophum, in altero Criticum profitetur. Alter conſtat Epiſtolis viginti, alter vero tribus, una ad Auguſtum (*o*) de Poetis, præcipue Romanis: ſecunda ad Julium Florum, tertia ad Piſonem patrem & filios à Chariſio diſerte Epiſtolæ nomine memorata, quæ vulgo, ut Sidonii etiam ætate factum, ſejuncta a reliquis, Fabii auctoritate III. 8. Inſt. Or. inſcribitur *Liber de arte Poetica*, in quem Porphyrio obſervat Horatium congeſſiſſe præcepta Neoptolemi Pariani de arte poetica, non quidem omnia, ſed eminentiſſima. Hæc Epiſtola, ſi cum duabus prioribus jungatur, mole & verſuum numero fere æquabit priorem Epiſtolarum librum, aut certe parum inter ſe uterque different, ut pridem notavit Dan. Heinſius. Horatii *Satyras* Fulvius Urſinus in Virgilio cum Græcis ſcriptoribus collato pag. 3. veteris Codicis Vaticani fidem ſecutus *Eclogas* appellat. Sic quoque Cruquius, haud improbante Barthio ad Statium T. I. pag. 351. Liber ſatyrarum ſecundus Trebatio in quibuſdam Codd. inſcribitur. Compoſitæ ſunt carmine epico, ſed ſermoni propiore, ut ipſe lib. I. Sat. IV. 41.

——— *neque ſi quis ſcribat uti nos*
Sermoni propiora, putes hunc eſſe poetam.

Ab his Satyris *mordacem* vocat Flaccum Sidonius: Petrus Bleſenſis ſubinde *Ethicum*, ut Epiſt. 150. & alibi. Quid ecloga, quid ſatyra exigat, eleganter tradit Jo. Antonius Campanus lib. V. Epiſtola 24. Verſus quatuor & quinquaginta ex Epiſtola ad Florum a verſu 87. ad 140. in alteram ad Auguſtum transferendos non poſt v. 219. ut Dan. Heinſius, ſed poſt 117. collocandos eſſe ſingulari diſſ. in Academia Inſcriptionum Pariſienſi A. 1702. 15. Nov. probatum ivit Vir Clariſſ. Joannes Boivinus. Sermonum libros Horatii exemplo præter alios ſcripſit Petrus Scholirius eques & ſenator Antuerpienſis A. 1635. defunctus, quos commentariis etiam illuſtravit Albertus le Roy, (*p*) Eremita Auguſtinianus, Herbipoli 1683. 4. Ars Poetica ſcripta ad Piſones Patrem & filios, hos enim alloquitur verſu 24.

——— *Pater, & juvenes patre digni.*

Verſus octo in quibuſdam Codd. & editionibus præfixi lib. I. Satyræ X. & a Gyraldo dialog. IV. de poetis, Guil. Cantero aliiſque pro Horatianis habiti: *Lucili quam ſis mendoſus teſte Catone* &c. tamquam ſpurii a Criticis rejiciuntur. Vide H. Stephanum, Lævinum Torrentium, alios.

Suetonius in vita teſtatur, veniſſe in manus ſuas & *elegos* ſub Horatii titulo, & *Epiſtolam* proſa oratione, quaſi commendantis ſe Mæcenati. *Sed utraque*, inquit, *falſa puto. Nam elegi vulgares, Epiſtola autem obſcura, quo vitio minime tenebatur.* Auctor libri de Orthographia, qui Bedæ vulgo tribuitur p. 2800. edit. Putſchii: *Nonnulli veterum ipſa carmina ſoles nominavere, ſicut Horatius in principio cujuſdam voluminis quod ita exorſus eſt:* Soles meos omni Eccleſiæ (Barthius LII. 4. legit *Eteſiæ*) veſtræ commendo. Et *Maro*: ſæpe ego longos cantando puerum memini me condere ſoles.

III. Inter editiones Horatii eas primo loco referam, quæ commentarios veterum adjunctos habent. Cum commentariis *Helenii Acronis* (*q*) & *Pomponii Porphyrionis* (*r*) ex emendatione

(*n*) Nonnullas Satyras ante Carmina quædam in Epodon libro ſcriptas ab Horatio eſſe diſputat Samuel Petitus lib. I. Obſervationum capite IX.

(*o*) Svetonius in Horatii vita: *Poſt Sermones vero lectos quoſdam nullam ſui mentionem factam ita eſt queſtus Auguſtus:* Iratum me tibi ſcito, quod non in pleriſque ejuſmodi ſcriptis mecum potiſſimum loquaris. An vereris ne apud poſteros infame tibi ſit, quod videaris familiaris nobis eſſe. *Expreſſitque eclogam, cujus initium eſt:* Cum tot ſuſtineas & tanta negotia ſolus.

(*p*) Acta Erud. 1684. p. 262.

(*q*) Acron interpretandi laude quam Porphyrion inferior eſt judice Vavaſſore in libello pereleganti de vi & uſu quorumdam verborum latinorum. Ætatem utriuſque qua vixerint non poſſum exacte definire.

(*r*) Inter doctos fere conſtat Commentaria Acronis pariter & Porphyrionis ſi non auctores mentiri, ſal-

Raphaelis Regi fol. sine loci nota lucem vidit Horatius A. 1481. & per Antonium Zarotum Parmensem, impensis Augustini Mariæ Conagi, Mediolan. 1485. fol. atque additis etiam Antonii Mancinelli & Christoph. Landini scholiis Venet. 1492. fol. per Petrum Joannem de Quarengis, & 1495. fol. nec non Brixiæ 1501. fol. & Venet. 1514. fol. Cum commentariis Acronis, Porphyrionis, Mancinelli, & Jodoci Badii Ascensii, recensente eodem Badio Paris. 1519. fol. Cum commentariis Acronis, ad voluminis calcem, Basil. 1527. 8. Cum Acronis & Porphyrionis commentariis, Basil. 1545. 8. Cum commentariis Acronis & Porphyrionis, admixtis C. *Æmilii*, *Julii Modesti*, & *Terentii Scauri* annotatiunculis, emendante G. Fabritio, Basil. 1555. fol. Cum enarrationibus *commentatoris veteris* (*f*) è MSto recensiti auctique ac Jacobi Cruquii Messenii commentario, atque notis & succidanea appendice Jani Doulæ, Patris, Antuerp. apud Plantin. 1578. 4. & 1611. 4. Cum commentariis vel notis XL. Grammaticorum, in quibus familiam ducunt veteres Acro, & Porphyrio, Basil. 1580. fol. Cum scholiis perpetuis veteribus (selectis quidem illis, & passim emendatis atque ab interpolatione purgatis) notisque accuratis Wilelmi Baxter. Lond. 1701. 8. Insignis hæc est & ad usum legentium perquam accommodata & emendata editio.

IV. Ceteræ editiones sine veterum commentariis hæ fere sunt præcipuæ. Pro editione Horatii antiquissima habet vir egregius Mich. Maittaire, quam in 4 sine loci & temporis aut typographi nota impressam memorat p. 72. Annal. typograph. putatque curante Antonio Zaroto Parmensi impressam Mediolani circa A. 1470. cum his in calce versiculis.

Hoc quicumque dedit Venusini carmen Horati,
Et studio formis correctum effinxit in istis,
Vivat, & æterno sic nomine sæcula vincat
Omnia, ceu numquam numeris adolebitur auctor.

Præterea memorat pag. 108. editionem Mediolanensem 1474. fol. ejusdem Zaroti impressam cura, & Ferrariensem ejusdem anni in 8. cum hoc tetrasticho:

Ferrariæ impressit regnante sub Hercule divo
Regia quo gaudet nunc Leonora, viro.
Carnerius puer Augustinus, cui dedit almam
Bernardus lucem Bibliopola bonus.

Has secutæ Mediolanenses 1476. & 1477. fol. per Philippum de Lavagnia: & Tarvisina ejusdem anni fol. quæ omnes præcesserunt Venetam (*t*) Anni 1477. fol. per Philippum Condam Petri, quam pro prima omnium laudat Bentlejus p. 8. 58. 73. 87. 101. &c. Cum *Christophori Landini* interpretationibus, vidit primum lucem Horatius Florentiæ 1482. fol. apud Antonium Miscominum, cum hac bella Angeli Politiani oda:

Vates Threicio blandior Orpheo
Seu malis fidibus sistere lubricos
Amnes, seu tremulo ducere pollice
Ipsis cum latebris feras.
Vates Æolii pectinis arbiter:
Qui princeps Latiam sollicitas chelyn,
Nec segnis titulos addere noxiis
Nigro carmine frontibus:
Quis te à barbarica compede vendicat?
Quis frontis nebulam dispulit: Et situ
Deterso levibus restituit choris
Curata juvenem cute?
O quam nuper eras nubilus: & malo
Obductus senio! quam nitidos ades
Nunc vultus referens docta fragrantibus
Cinctus tempora frondibus!
Talem purpureis reddere solibus
Lætum pube nova post gelidas nives
Serpentem positis exuviis solet
Verni temperies poli.

V. C.

---

saltem misere truncata & interpolata ad nos pervenisse. Vide Jani Parrhasii Epist. 5. Thomam Reinesium in defensione Var. Lect. p. 107. Porphyrionem multo pleniorem & integriorem se habere, & cum notis editurum se scripsit Lud. Carrio lib. 1. emendationum c. 14. Scholia MSta vetera in Horatium quæ exstant in Codice Bibl. Franequeranæ allegantur a Guthberleto in libro erudito de Saliis p. 9. E scholiaste suo inedito locum quoque profert Grævius in lectionibus Hesiodeis cap. 17.

(*f*) Imperfecta & mutilata vetera scholia a Cruquio edita esse, ita ut aliis editionibus simul opus sit, queritur Barthius XLII. 22. Adversar. Multa tamen habet hic enarrator Cruquianus, quæ in vulgato Acrone ac Porphyrione non leguntur. De Cruquii ipsius commentariis minus præclare sentit Tan. Faber lib. I. Epist. 2. & libri II. Epistola 54.

(*t*) Una eademque videtur esse quæ p. 127. & 133. a Maittairio memoratur Horatii editio Veneta A. 1477. & 1478. utraque apud Philippum Condam Petri, utraque die XV. Septembris finita. Nec fortasse diversa quam pag. 137. refert Venetam ex ejusdem Philippi officina A. 1479. finitam tamen die XVIII. Sept. Notus est typographorum dolus, qui eorumdem librorum, ut recentes appareant, exemplis quibusdam licet ante excusorum numeros aliis proximi, aliis secundi, aut tertii post anni inscribunt.

Talem de choreis reddidit & Lyra
Landinus Veterum laudibus æmulus,
Qualis in solitus Tibur ad uvidum
Blandam tendere barbiton.
Nunc te deliciis, nunc decet & levi
Lascivire joco, nunc puerilibus
Insertum thyasis aut fide garrula
Inter ludere virgines.

Horatius cum Landini commentario Venet. 1483. fol. per Joannem de Forlivio & socios, & 1486. fol. per Bernardinum de Tridino ex Monteferrato; & cum commentariis *Joannis Arriabeni*, Venetiis An. 1490. fol. Horatii Epistolæ impressæ Cadomi Anno 1480. cujus editionis exemplar membranæ impressum habuit V. C. Tho. Galeus. Horatius ex editione *Jacobi Locheri* (*u*) Poetæ laureati et Professoris in Gymnasio Friburgensi cum argumentis, scholiis, glossa interlineari & iconibus ligno mira simplicitate incisis, Argentorat. 1498. fol. apud Joannem Reinhardum cognomento Gurninger, opus dicatum Carolo Marchioni Badensi. Horatii Odæ cum argumentis & tabula legum carminis, Paris. 1498. 4 Fuit in Bibl. Bigotiana; et in Bibl. Menarsiana p. 352. *Aldina* editio litteris quas vocant Italicis sive currentibus An. 1501. 8. atque iterum emendatius et ratione metrorum demonstrata A. 1509. 8. ad Iafredum Carolum Regii Senatus in urbe Mediolano moderatorem, & 1519. 1527. 1559. 8. Cum commentariis *Antonii Mancinelli*, et *Badii Ascensii* Paris. 1503. 1516. fol. Cum notis Badii Ascensii, Paris 1506. 4. cum *Antonii Bosinii* commentariis, Rom. 4 & in editione Ascensiana, Paris. A. 1519. fol. Epistolarum libri II. prodierunt separatim Lipsiæ apud Jacobum Thanner 1517. 4. in fronte libri legas hos versus:

Jam censura gravis me castigavit ad unguem.
Crispantes nasos tutus adire queo.

Ars poetica quibusdam locis, ut habet titulus, emendata, Daventriæ in 4. ex officina Jacobi de Breda, sine anni notatione. Est mihi & alia editio vetus in 4 sine notatione anni, locique. Prodiit præterea Lipsiæ 1498. et alia antiqua editio ibidem in 4. sine anno Claris. Schœtgenio inspecta: qui etiam notavit Epistolas Horatii separatim editas Lipsiæ 1498. fol. & 1512. 4. atque iterum anno non addito in 4. Satyras itidem Lipsiæ in 4. sine anno, & additis Epistolis, cum commentario Acronis et Ascensii, Paris. 1499. 4. Carmina sive Odæ Lipsiæ in 4. sine anno. Epodon liber, ibid. 1488. 4. & 1498. 4. Carmina & Epodos Lipsi. 1492. 4. Carmen seculare cum Jo. Sentini de quibusdam Lyricis carminibus tractatulo Lipsi. 4. sine anno & ibid. 1498. 4.

Friburgensis editio 1533. 8. cum notis *Henrici Glareani* & A. 1540. 8. cum Nic. Perotti libello de metris Odarum Horatii, qui extat etiam in edit. Aldina A. 1519. 8. *Rob. Stephani* editio Paris. 1539. & 1544. 8. cum Perotti libello de metris Horatianis; et 1545. 12. extat & altera cum scholiis & argumentis *H. Stephani*, & diatribe duplici sine notatione anni, 8. & secunda editio A. 1588. 8. tertia Genev. 1600. 8. cui additæ pag. 151. seq. emendationes et accessiones ex veteri MS. ad *Porphyrionis* in Poetam commentarios. Testatur Stephanus Grammaticum illum in Codice MS. *Pomponium Porphyrionem* appellari. Lugdunenses editiones apud Gryph. A. 1535. 1542. 1559. 1567. 8. &c. Editionem Parisiensem nitidam ex officina Vascolani, Odarum quidem & Epodon Anni 1545. Epistolarum Anni 1549. Satyrarum & de Arte Poetica Anni 1551. 4. cum Codice MS. Jo. Jacobi Mentellii 600. annorum, qui olim Lambini fuit (licet Lambinus ad lib. 1. Sat. 10. perperam scribit nullum fere extare librum MS. qui annos 400. superet) collatam habuit Marqu. Gudius, è qua lectiones descriptas servo. Codicem Horatii MS. optimæ notæ laudat Barthius Adversar. XXXV. 2. Reginensem Bentlejus pag. 13. 16. ex prima manu pag. 10. 23. & ex secunda manu pag. 25. Codicem Leidensem plus quam octingentorum annorum pag. 89. Cantabrigiensi item sexcentorum & Tho. Galei Codice ac notis usum se testatur pag. 18. 21. 82. &c. Horatius Basil. 1545. fol. cum Variorum Commentariis: & cum enarratore vetere Cruquiano notisque Cruquii, (*x*) Antuerp. 1597. 4. Cæterum editio Basileensis, quæ A. 1580. fol. prodiit apud Sebast. Henricum Petri *cum commentariis & notis*, ut promittit titulus, *quadraginta grammaticorum*, non tot commentarios in totum Horatium exhibet, siquidem plerique ex illis tantum loca quædam Hora-

(*u*) *Lescherius* hic typographi vitio vocatur in notis Bentleii pag. 8. 25. 29. 31. &c. atque in prioribus editionibus Bibl. meæ Latinæ *Lecherus*.

(*x*) In Cruquio ut modestiam & probitatem numquam, ita judicium & eruditionem sæpe desideraveris judice Bentlejo pag. 19.

Horatii sparsim illustrarunt, ut facile patebit erudito lectori ex elencho illorum quadraginta, quorum lucubrationes, vel ex illis excerpta, in hac editione exstant; sunt autem hi: Acro, Porphyrio, Terentius Scaurus, C. Æmilius, Julius (y) Modestus, Christoph. Landinus, Erasmus, Aldi Manutii scholia, & de metris Horatianis, Lud. Cœlius Rhodiginus, Angelus Politianus, M. Antonius Coccius Sabellicus, Jo. Baptista Pius Bononiensis, Jacobus a Cruce Bononiensis, Petrus Crinitus, Benedictus Philologus, Jo. Hartungus, Henr. Glareanus, Theodorus Pulmannus, M. Antonius Muretus, G. Fabricius, Jodocus Badius Ascensius, Polydorus Virgilius, Gilbertus Cognatus, Philippus Beroaldus, Servius Marius Honoratus. Tum argumenta incerti auctoris *in Odas*. Diomedes de metris Horatianis. Atque in Odas Philippus Engentinus, Hermannus Figulus Hirsfeldianus, Jo. Thomas Freigius, & Antonius Mancinellus. *In artem Poeticam* vero Franciscus Luisinus Utinensis, (ejusdem cujus parergon libri in thesauro Cricico Gruteri exstant) Jacobi Grifoli Lucianensis commentarius multo auctior, quam antehac editus, Jasonis & Gabrielis de Nores Cyprii, A. Jani Parrhasii, Viti Amerbachii, & Joh. Thomæ Freigii. *In primam & secundam satyram libri primi* paraphrasis, & observationes Juliani Aurelii Lessigniensis, & *in libros Epistolarum*, additamenta Guidonis Morilloni. Cum commentariis, & observationibus Erasmi, Politiani, Sabellici, Rhodigini, Pii, Criniti, Aldi Manutii &c. Venet. 1553. fol.

Cum *M. Antonii Mureti* commentariis, Venet. apud Aldum jun. 1552. 1555. 8. additis scholiis *Jo. Mich. Bruti* ad libros Odarum & Epod. id 1561. 1564. 1570. & 1582. 8. Cum notis *Joannis Hartungi*, Basil. 1555. fol. *Francisci Irenici*, Lugd. 1567. 8. & Dillingæ 1585. *Antonii Sebastiani Minturni* commentarius in Horatium, Venetiis editus. Horatius e decem codicibus emendatus cum commentariis eximiis *Dionysii Lambini*, Lugduni 1561. 4. & Venetiis 1566. 4. (z) apud Paulum Manutium, tum magnis accessionibus locupletatus, Paris. 1568. 1579. 1587. fol. Francof. 1577. fol. apud Wechel. & 1596. 4. & cum indice omnium verborum Treteriano 1600. 8. Genev. 1605. 4. Francof. 1612. 4. & Paris. 1605. fol. in qua editione accedunt notæ Turnebi & *Theod. Marcilii*. Ex castigatione *Theodori Pulmanni* A. 1566. apud Plantin. minore forma, & 1577. & 1580. cum Pulmanni & Manutii notis. Notæ *Jani Dousæ* patris, & ejus appendix ad commentariolum Horatianum 1582. 11. Cum *Adr. Turnebi* in lib. 1. Carminum & in loca obscuriora Paris. 1577. 8. cum Mureti & Manutii in Horat. notis. *Georgii Fabricii*, Lips. 1578. 8. 1588. 8. 1605. 8. cum castigationibus *Georgii Fabricii*, & indice adagiorum, quibus Horatius usus, aut ad quæ allusit, vel quæ deinde in proverbii formam abierunt, mille & quadringentorum. Hunc indicem, in quo multa, quæ proverbia non sunt, castigatum & interpolatum in haud paucis H. Stephanus suo Horatio subjunxit.

Horatii *Petri Gualterii Chabotii* Pictonis Sanlupensis Paris. 1582. 8. & Basil. 1589. 8. & cum ejusdem uberioribus commentariis Dialectico, Grammatico & Rethorico, absoluto An. 1587. & edito Basileæ 1594. fol. ac post auctoris fata iterum (circa A. C. 1597. enim e vivis excessit) recensente Jac. Grassero anno 1615. fol. quæ locupletior est editio, non emendatior. Absurde quibusdam Chabotius Torrentii commentaria compilasse dicitur, cum Torrentio longe prior scripserit, ut probe animadversum Bælio est T. 1. Lexici pag. 888. Chabotium laudat Benthlejus pag. 13. Cum notis *Guil. Xylandri* Neostad. 1590. 8. Heidelb. 1585. 8. Epistolarum libri duo, & in eas præfationes, Paris. 1585. 4. Cum erudito commentario *Lævini Torrentii*, Episcopi Antuerpiensis bonis Codd. MSS. usi ex officina Plantin. apud Jo. Muretum A. 1608. 4. Additæ sunt & *Petri Nannii* Alemariani in artem Poeticam notæ.

Federici Ceruti Medici Veronensis paraphrasis totius Horatii, Veronæ 1585. 4. Paraphrasis *Eilbardi Lubini*, Rosthoc 1599. 4. Francof. 1612. 4.

Horatius cum scholiis *Greg. Bersmanni* 1602. Lipsiæ 8. Cum notis Dan. Heinsii (a) ap. Rapheleng. 1610. 8. & 16. 12. 8. addito libro

(y) Julium Modestum Hygini libertum fuisse testatur Svetonius de Grammaticis cap. 20. Ejus *librum quæstionum confusanearum* laudat Gellius III. 9. Ejusdem *de feriis* Macrobius lib. I. cap. 4. Saturnal. & alibi. Citatur & Julius Modestus a Charisio &c.

(z) In hac nitida nec ubique obvia editione adjunctæ sunt doctæ *Jo. Mich. Bruti* ad IV. libros carminum & Epodon librum notæ. . . .

(a) Bentlejus solitam Dan. Heinsii infeliciter corrigentis περιεργίαν & loca incrustantis sincera arguit pag. 22.

bro ejusdem Heinsii de satyra Horatiana, una cum fragmentis satyrarum *Lucilii*, qui primus, ut ait Plinius, condidit styli nasum, qualia Rob. Stephanus in fragmentis latinor. Poetarum dederat, & fragmentis Græci Sillographi *Timonis*, petitis e Poesi Philosophica H. Stephani. Tertia Heinsii editio, Lugd. Bat. 1629. 12. & quarta sine notis Amstelod. 1676. forma minore. Cum notis *Jani Rutgersii*, Paris. 1613. 12. Rutgersium ut ingeniosissimum laudat Bentlejus pag. 11.

Horatius ab omni obscœnitate Romæ expurgatus, Colon. 1616. 8. *Jodoci Desmarez* Antuerpiensis e Soc. Jesu brevis commentarius ad Horatium ab omni obscœnitate purgatus, Duaci 1636. 8. Cum notis brevibus & perspicuis *Joannis Bond.* Hanov. 1621. 8. Amst. 1630. 12. 1636. 1643. 1650. 12. & sæpius deinde alibi.

Horatius e typographia regia, Paris. 1642. fol. typis luculentis. Cum commentariis selectis *Variorum* & scholiis integris Joannis Bond. curante *Cornelio Schrevelio*, Lugd. Bat. 1653. 1658. (*b*) 1668. & 1670. 8. in qua editione præfatio promittit Rutgersii Venusinas lectiones in Horatium, sed has postea demum integras e Bibliotheca Nic. Heinsii edidit Clariss. Burmannus. Cum notis *Jo. Minelli*, Roterd. 1668. 1673. 12. Cum castigationibus *Tan. Fabri*, Salmur. 1671. 12. Cum Minelli notis commentarioque eximio D. *Frid. Rappolti*, & supplemento *Joachimi Felleri*, Lips. 1675. 8. duobus volum.

In usum Delphini, at privato ausu Horatium non integrum (quæ moribus enim nocere visa sunt, omissa) sed insigniter, & eleganter illustratum edidit *Petrus Rodellius* e Soc. Jesu, cum paraphrasi ac notis, Tolosæ 1683. 8. Paris. 1686. 8. & Lond. 1690. 8. Postea auspiciis Regiis idem præstitit *Ludovicus Desprez*, Paris. 1691. 4. in qua editione exstat etiam omissus a Rodello index omnium verborum. Recuderunt Desprezii Horatium, Londinenses An. 1694. 8. & omissa adulatoria præfatione adjecere vitam Horatii, Andreæ Dacerii notis illustratam, ejusdem Chronologiam Horatianam & dissertationem de origine ac progressu satyræ Romanæ ex Gallico idiomate latine versam. In Amstelodamensi editione A. 1695. 8. ad Londinensem expressa omissus est index omnium verborum.

Horatii carmina expurgata, cum notis eruditis & eleganti interpretatione *Josephi Juvencii* S. I. Paris. 1696. 8. & Rothomagi 1711. *Quod spectat*, inquit, *ad rationem, quam in interpretando secutus sum, nolui eam esse nimis exsanguem & jejunam, qualem cernere est in iis commentariis, quæ haud ita pridem exierunt, in quibus interpretatio fere est horrida, & hirsuta, dum verbum verbo religiose ac putide potius reddit: amœnitatem quamdam sectatus sum in explicando amœnissimo poeta, & malui ut ubertas quam inopia culparetur.*

Horatius cum scholiis eruditis *Eduardi a Zurck* scholæ Harlemensis Rectoris, Harlem 1697. 8. Lond. 1702. 8. de quo vide Diarium Belgicum, boaksaal van Europe A.1929. pag. 277. Cum lectionibus Venusinis *Jani Rutgersii*, edente Petro Burmanno V. C. Trajecti Batavor. 1699. 12. Horatium *Ludovici Desprez*, Londinenses jam quartum A. 1706. & V. recuderunt An. 1711. 8. *Wilhelmum Baxterum* qui A. 1701. Horatium Lond. 8. illustravit, virum reconditæ eruditionis appellat Bentlejus pag. 9. not. ad Hor.

Horatius perquam nitide ad optimorum exemplarium fidem excusus, cum castigationibus quibusdam & variis lectionibus notatu dignioribus *Cantabrigiæ* typis majoribus Academicis An. 1699. 4. atque iterum minoribus typis A. 1701. 12. curante potissimum viro doctissimo *Rich. Bentlejo*, a quo aliam adhuc editionem hujus Poetæ aliquot centenis locis restitutam & notis illustratam eruditi exspectant. Horatium Cantabrigiæ typis luculentis A. 1699. 4. & 1701. 12. nitide editum debemus *D. Jacobo Talbotio* e Collegio SS. Trinitatis, quem dignis laudibus effert Bentlejus pag. 28. 53. &c. Horatius cum notis eruditis & emendationibus novis (ad 800.) ingeniosis sane & doctis, sed ubi MStos Codices deserit præfidentioribus plerumque & audacioribus, præclari Viri *Richardi Bentleii*, S. T. P. Regiæ Maj. à Sacris Domesticis, Bibliothecarum Regiarum custodis, Archidiaconi Eliensis & Collegio SS. Trinitatis apud Cantabrigienses Præfecti, Cantabrig. 1711. 4. editio splendida, & elegans, dicata (*c*) Roberto

(*b*) Editionem variorum Lugd. Bat. A. 1658. 8. pluribus MSS. notis *Phil. Munkeri*, & alteram A. 1663. 8. non paucioribus Thomæ Munkeri refertam servare se testatur Thomas Crenius XVI. animadvers. Philolog. pag. 243.

(*c*) Dedicatio Bentleii separatim lucem vidit cum Anglica versione Lond. 1712. 8. præmisso ejusdem Decasticho ad Carolum Halifaxiæ Baronem. Oppositum etiam

berto Harlejo Oxonii Comiti, nec diu post recusa haud minus pulchris ac nitidis typis Wetstenianis (*d*) Amstelod. 1713. 4. sed ita ut ad usum longe præstet hæc posterior editio, perinde etiam emendata: nam & notas Bentleii singulis paginis statim substratas offert, non ut Cantabrigiensis, ad Voluminis subjectas calcem: deinde, qui in hac desiderabatur, locupletissimum exhibet indicem omnium Horatii verborum, Tretero-Avemannianum, sed observationibus variis ad latinitatem pertinentibus, & locis plus quam mille & quingentis auctum atque emendatum ab *Isaaco Verburgio*, insertis etiam variis lectionibus Bentlejanis. Cantabrigiæ 1713. 8. Horatius recusus ex Rich. Bentleii editione cum notis ejus sed in compendium missis a fratris filio *Thoma Bentlejo* Collegii SS. Trinitatis Cantabrig. socio. Eodem anno 1713. 12. Amstelodami apud Guilelmum van de Water (*e*) Horatius minoribus typis prodiit curante *Petro Burmanno*, castigatus ad Codices MSS. & ad Bentleii editionem, a qua tamen subinde recedere non dubitat, quando ille non ex Codicum auctoritate, sed suopte ingenio nonnulla proruptiore ausu immutavit. A nevv edition of the Odes, Epodes aud Carmen seculare of Horace, in Latin and English, vvith a translation of all Dr. Bentley's notes, to vvich are added. notes upon notes, *Dr.* Bentley's dedication and preface finely translated. Lond. 1714. 12. duobus Voluminibus. Horatius ad modum Minellii illustratus Roterd. 1714. 12. Horatius ex recensione *Michaelis Maittaire*, (*f*) Lond. 1715. 12. apud Jac. Tonsonum. Novam editionem hujus Poetæ, Hagæ Comitis novis *Alexandri Coningbami* curis expolitam & illustratam exspectare jussit Pancratius Masvicius præfat. ad Virgilium A. 1717. editum. Etiam Berolini ab aliquo tempore *Rosellus de Beaumon* in Horatio nova luce persundendo & ad examen revocandis Bentleji emendationibus operam ponit, de quo vide sis Diarium Hagense, Journal literaire Tom. 2. pag. 232. & Jo. Massoni Hist. Criticam Reip. literariæ, editam Gallice Tom. 8. pag. 118. 215. T. 9. p. 64. 187. 269. T. 14. p. 84. seq. 211. seq. & Tom. 15. p. 111. seq. ubi observationum ejus specimina, quemadmodum multis ante Bentleji editionem luci datam annis in Diario Berolinensi, Journal de Berlin A. 1697. p. 219. seq. Non omittendum etiam, quod vir cum magna literarum jactura nuper denatus *Lambertus Bos* in specimine animadversionum ad scriptores Latinos Franeq. 1714. 8. editis nonnulla Horatii loca adversus Bentlejum vindicat illuminatque, laudans passim Codicem MS. insignem Bibl. publicæ Franequeranæ, & pag. 38. 39. 43. 44. & 47. Commentatorem veterem ineditum, & ubi explicationes quæ habentur inter lineas, sæpe sunt vocum lectionis diversæ ab iis, quæ ibidem occurrunt in textu. id. pag. 49. Oppugnatur etiam Bentleii Horatius in Memoriis Trevoltinis A. 1718. Febr. p. 290. seq. Præterea video in Novellis Reip. literariæ An. 1709. T. 1. p. 340. ab Oxoniensibus etiam spem factam editionis emittendæ hoc titulo: *Horatii opera juxta exemplar Regium Parisiense. Præmittitur Dissertatio Historico Critica, Editorum aliquot incuriam perstringens*, & Horatii fragmenta complura, *e Bibliothecarum forulis, ubi delituerant, in hac editione in lucem prolata recensens.*

In *Artem Poeticam* separatim scripsere plurimi, quorum nonnullos annotavit etiam Adrianus Bailletus in judiciis eruditorum de scriptoribus hujus argumenti, singulari volumine recensitis. Vitus Amerbachius, Argent. 1543. 8. Franciscus de Cascales, Valentiæ 1659. 8. Nic. Colonii expositio, Bergomi 1583. 8. Tho. Corræus Lusitanus, Venet. 1587. 8. Tryphonis Gabrielii, Parif. 1544. 8. Henricus Glareanus Parif. 1533. 4. apud Rober. Stephan. Iac. Grifoli Florent. 1550. Parif. 1552. & Venet. 1562. 8. cum apologia adversus Jasonem de Nores. Sigismundi Julii Paraphrasis, Laugingæ A. 1600. Andreæ Kragii Analysis dialectica & Rhetorica, Basil. 8. Francisci Luisini commentarius, Venet. 1554. 4. apud Ald. Manut. Vicentii Madii Brixiani, Venet. 1550. Aldi Manutii junioris, id. 1576. 4. Herculis Manzonii, Bergomi 1604. 4. Petri Nanni, ad calcem edit. Horatii cum Torrentii commentario, Antvv. 1608. 4. Jasonis de Nores, Ciprii,

---

etiam Bentlejo scriptum: *Aristarchus ampullans in curis Horatianis*, sive querimonia Epistolaris Philargyrii Cantabrigiensis ad censorem Britannicum de intempestiva ista corrigendi libidine. Lond. 1712. 8. Et alterum multis non contemnendis observationibus refertum: *Richardi Johnsoni* Aristarchus anti-Bentlejanus, Nottinghamiæ 1717. 8. de quo vide sis Acta Erud. p. 497. Bibl. Angloise de Mr. de la Roche T. 1. pag. 281. Bibl. ancienne & moderne de M. le Clerc. T. VII. pag. 65.

(*d*) Acta Erud. 1713. pag. 393. Bibl. choisie de Mr. le Clerc. T. 26. p. 260. Mem. de Trev. 1718. Fevr.

(*e*) Acta Erud. T. VI. supplem. p. 30.

(*f*) Bibl. Ancienne & moderne de Mr. le Clerc Tom. V. pag. 162. Never Bucher Baal. LII. pag. 316.

Cyprii, Parif. 1544. 8. Ven. 1553. Jani Parrhafii, Neap. 1531. 4. Parif. 1553. Lugd. 1536. Venet. 1553. Fr. Philippi Pedimontii Ecphrafis, Venetiis 1546. 4. Jo. Pifcatoris, Spiræ 1595. 8. Lamberti Ludolphi Pithopœi Paraphrafis, Heidelb. 1595. 8. Francifci Robortelli commentaria cum ejus explicationibus de Satyra, Epigrammate, Comœdia, falibus & Elegia, Florent. 1548. fol. Jo. Sambuci Paraphrafis, Antvv. 1564. 8. Francifci Sanchez annotationes, Salmanticæ, 1591. 8. Antvv. 1592. 8. Achillis Statii notæ, Antvv. 1553. 4. Jo. Sturmii commentarius, Argentorat. 1576. 8. quem Jo. Henr. Ackerus iterum fubjici prælis curavit Rudolftad. 1716. 8. Jod. Willichii, Francof. 1539. 8. Jo. Bapt. Pignæ Poetica Horatiana Venet. 1561. fol.

In *Epiftolas* Claudius Minos, Parif. 1584. 4. Jo. Amarito, ibid. 1553. 12. Nicod. Frifchlini paraphrafis, Francof. 1586. 1596. 8. & Jo. Pifcatoris Analyfis Logica Epiftolarum, artis poeticæ & felectarum aliquot Odarum, Spiræ 1595. 8.

In *Satyras*, Jacobi Cruquii notæ excufæ feparatim 8. apud Plantin. Sigifmundi Julii Minfingii paraphrafis in lib. 1. Satyrarum 1602. 4. Julii Aurelii Haurechi commentarius in fatyras duas primores, Antvverp. 1541. 8. P. Oudini in Satyram VI. libri I. &c.

In *Odas* & *Epodon librum*. Jo. Mich. Brutus de quo fupra; Hermannus Figulus, Francof. 1546. Bernhardinus Parthenius Spielenbergius, Venet. 1584. 4. Philippus Eugentinus, Jo. Tho. Freigius &c. In librum I. Odarum Adr. Turnebus, Parif. 1577. & 1586. 8. una cum animadverfionibus ex ejufdem Adverfariis in varia Horatii loca, notifque Mureti & Manutii in Horatium. Pauli Franci commentarii Horatiani in I. & II. librum Odarum, Francof. ad Viadrum 1521. 8. Joannes Cæfarius in Odas triginta duas libri primi, Rom. 1566. Hugolinus Martellus Epifcopus in Odam 2. libri IV. de Pindari laudibus, Floren. apud Juntas 1579. 4. Joannis Pifcatoris Analyfis in Odas felectas, Spiræ 1595. 8. Julianus Aurelius Leffignienfis Belga in Odam 1. & 2. cum paraphrafi in eafdem, Antvverp. 1541. Blafius Bernardus de laudibus vitæ rufticæ ad Horatii 2. Epodon. Florent. 1613. 4. Aldus Manutius de eodem argumento, Venet. & Jo. Weitzius, Francof. 1625. 8. Jac. Cruquii notæ in Epodon librum excufæ feparatim apud Plantin. Philippi Bebii e Soc. Jefu commentarius in Lyrica Horatii ab obfcœnitate expurgata, Colon. 1633. fol. Lettre à un jeune Seigneur fur les œuvres de Horace, (*a*) avec une Critique de la premiere Ode Parif. 1710. 12. M. *Ioannis Theil*, Naumburgenfis epidorpidum, five obfervationum quarumdam Philologicarum (non magnæ rei) in Horatium πρόγευσις lucem vidit Lipfiæ 1636. 4. *Chrifloph. Augufli Heumanni* quædam in Horatium obfevationes, infertæ Mifcellaneis Lipfienfibus cura Caroli Frid. Pezoldi vulgatis leguntur Tomo IV. pag. 137. feq. His junge ejus parerga Critica pag. 138. feq. & audaces Galli cujufdam emendationes in Horatium, quas habes in Memoriis Trevoltinis A. 1715. pag. 968. & in Ephemeridibus literariis Parif. A. 1716. p. 515. feq.

Ineditum *Zachariæ Lundii* commentarium copiofum in Artem Horatii, una cum aliis viri illius docti lipfanis fervat Hafniæ Vir Nobiliffimus Fridericus Roftgaard. In Odas quoque & Epiftolas Commentarius ejufdem Lundii venit una cum aliis quibufdam illius monumentis in Bibliothecam Johannis Moth, potentiff. Regis Daniæ a Confiliis. *Jo. Ulrici* commentationes in Horatium memorat Jo. Frid. Gronovius Epiftola ad Cafp. Hofmannum A. 1633. inter Epiftolas G. Richteri pag. 563. Commentarios fuos ipfius *Hadrianus Junius* IV. 6. animadverfionum. Vide fis & ejufdem Junii Epiftolas p. 3. feq. & 280. quem fi audimus *Bonfinio* (*b*) nullus ineptit magis, & dum ab aliis diffentire ftudiofe geftit, Siculis gerris vaniora comminifcitur: *Badius* fuo more ἐπιπολαίως βαδίζει corticem verborum folum delibans, ad ipfam rerum medullam numquam penetrans. Plus aliquanto cæteris vidit *Glareanus*: & præftitit.

V. Horatii verfiones Vernaculæ.

Gallice Ars Poëtica per Jacobum Pelleterium, Paris. 2540. 8. & 1545. apud Vafcofan. Idem Pelleterius & ipfe artem Poeticam condidit ex ingenio fuo duobus libris diftinctam & excufam Lugd. 1555. Satyræ, & Epiftolæ

b quædam

(*a*) Hiftory of the vvorks of the learned. A. 1711. p. 116.

(*b*) Matthæi Bonfinis, five Bonfinii commentarium in Horatium memorat Gefnerus appendice ad Bibl. fuam, & ab Henrico Petri editum ait cum aliorum in Horatium lucubrationibus. Sed Antonii Bonfinii in Horatium commentationes Parif. 1519. excufas refert Hendreichius pag. 644. pandect. Brandemburg.

quædam Francisco Haberto interprete Parif. 1551. 8. quinque libri Odarum versibus Gallicis redditi a Jacobo Mandoto ibid. 1579. Martignaci versio cum notis, Parisiis 1596. & 1678. 2. volum. Adde Mercurii elegantis A. 1678. p. 159. 160. Portæsi (de la porte) id. 1584. 12. Fratrum Roberti, & Antonii Chevallerii Agnelli (de Chevallier d' Agneaux) id. 1588. 8. Beneventani (Bienvenu) Parif. 1633. 8. Michaelis de Morolles, id. 1652. 8. duobus vol. & 1660. Dubito an edita sit Metaphrasis Odarum Horatii Gallica, de qua non adeo præclare sentit Bernhardus Moneta, (c) qui communicanti eam secum amico, auctoris propinquo, reddidit eum hocce tetrasticho.

Il faudroit, soit dit entre nous
à deux Divinitez offrir ces deux Horaces:
le Latin à Venus la maitresse des Graces,
& le Francois à son epoux.

Sed edita est Metaphrasis Epistolarum & libri de arte poetica auctore du *Mey*, Lugdunensi. Horatius cum luculenta *Andreæ Dacerii* (*d*) Gallica versione sermone soluto, & animadversionibus doctissimis, quibus & sensus Poetæ, & qua occasione, quove tempore quæque scripserit, diligenter & copiose exponuntur, Parif. 1681. & Amstel. 1691. 12. decem voluminibus. *Andreæ Dacerii* (*e*) ad Horatium notæ reprehenduntur subinde a Joanne Masson in vita Horatii, & a Petro Burmanno ad Petron. p. 605. 614. &c. Massono respondit Dacerius in libro, cui titulus: nouveaux eclaircissemens sur les oeuvres d' Horace (*f*) Parif. 1708. 12. Dacerio Massonus, Hist. Critique de la Rep. des lettres T. 2. p. 167. seq. Sub idem etiam tempus Horatium suum Dacerius curavit recudi Parif. decem Voluminibus, qua nova editione & interpretationis suæ Gallicæ loca non pauca emendavit, & animadversiones auxit correxitque. Satyras, Epistolas, artemque Poeticam ad exemplum editionis latinæ Josephi Juvencii resciffis locis, quæ pudori obesse videbantur, Gallica prosa scite etiam transtulit *Tarteronus* S. I. Parif. 1685. 12. Odarum enim versionem dignam prosariam dari posse vix ac ne vix quidem tunc sibi persuasit. Interjecto tempore tamen manum admovit operi, atque Odas quoque & Epodon librum vertit, edidítque A. 1705. Epistola secunda Tarteronus Odis in editione secunda emendatiore Odarum (satyrarum quinta) Parif. A. 1709. (*g*) præmissa & Costeo haud visa, interpretationem locis quibusdam corrigit. Hinc Amstelodami A. 1710. 12. Horatius latine excusus est posita e regione Tarteroni versione, substratisque passim eruditis *Petri Costei* ad versionem animadversionibus, de quibus Epistola Tarteroni inserta est Ephemeredibus literariis Parisiensibus An. 1711. pag. 145. Denique An. 1713. 12. Parisiis Tarteronus paraphrasin Horatii novo a se recensitam studio, & singulis fere paginis emendatam publicavit. Confer easdem Ephemerides An. 1713. Novemb. pag. 504. Odas & Epodon librum *Bellegardeus*, quæ interpretatio & ipsa male ad Tarteronum refertur in edit. Parif. A. 1704. Ars poetica & lib. 1. Sat. 4. & 10. atque Epist. 1. libri 2. una cum selectis Poetarum locis Gallico reddita carmine a Præpetito de Grammont Eloquentiæ Professore (*h*) Parif. 1711. 12. cum notis & diss. de scriptoribus antiquis & recentibus & de Gallica poesi. Odæ versibus Gallicis ab Abbate Pellegrino (*i*) expressæ felici vena & elegante, additis notis & dissertatione de Horatii poesi, aliisque auctoribus poematibus. Parif. 1715. 8. Professorem Parisiensem Rhetorices clarissimum (*Rollinum*) præter Commentarios in Horatium etiam Metaphrasin Gallicam odarum edere novissime instituisse accepimus.

Italice prodiit Horatius cum commentario Jo. Fabrini, Vener. 1573. 1584. 4. merito laudatur a Rich. Simone T. 1. Bibl. selectæ Gallice editæ p. 345. Ode & Epodon liber ex paraphrasi Friderici Nomi, Florent. 1672. 1675. 12. Ars Poetica præter Ludovici Dulcis & Antonii Mariæ Calvini metaphrases versibus Italicis reddita (*k*) a Julio Cæsare Grazzini, Academiæ Intrepidorum, quæ Ferrariæ est, a secretis Ferrar. 1698. 4. & a Pandulpho Spannocchii Senæ 1715. 8. prosa & versibus solutis,

(*c*) Tom. IV. Menagianorum p. 336.
(*d*) Hæc editio omnium optima esset judice Jo. Clerico part. 1. Artis Criticæ p. 81. si notæ latine exstarent, firmarenturque veterum testimoniis plurima, quæ sine argumentis proferuntur: & inutilia circumciderentur.
(*e*) Hist. des ouvrages des Savans A. 1687. p. 203.
(*f*) Journal des Savans 1709. Fevr. pag. 195. Bibl. choisie de Mr. le Clerc, T. 17. p. 417. seq.
(*g*) Mem. de Trevoux 1708. p. 1544.
(*h*) Journal des Savans A. 1712. p. 312. & A. 1714. Novembr. p. 597. Mem. de Trevoux A. 1712. p. 291.
(*i*) Journal des Savans 1715. Novembr. p. 493.
(*k*) Galleria de Minerva T. 3. p. 52.

tis, cum notis Criticis a Sertorio Quatrimani Neapolitano Neap. 1714. 8. Vide Diarium Venetum Giornale de' letterati d' Italia Tom. 7. pag. 474. Tom. 14. pag. 133. T. 19. pag. 425. & T. 26. p. 280.

Hispanice Villeno de Bidma interprete, Granat. 1599. fol. Urbano Campo, Legione 1682. 8.

Anglice Odas versibus reddiderunt Tho. Havukinus & H. Riderus, Lond. 1635. 1638. 8. Artem Poeticam carmine reddidit Benjamin Johnson, & prosa Roscommonius Comes, Lond. 1695. 8. Odæ & satyræ quædam Anglico carmine a viris illustribus redditæ, Rocestrio, Roscommonio, Couleo, Otwæo, Congrevio, Priore, Maynvaringo & aliis, ars item Poetica a Roscommio Lond. 1715. Satyræ & Epistolæ prosa Anglica redditæ una cum Arte Poetica, auctore S. Dunstero (*l*) Lond. 1712. 8. Latinis e regione positis, obscœnisque rescissis. secunda editio. De Odarum Epodon & carminis sæcularis versione Anglica mentionem feci supra pag 290. Oldhamum quoque interpretibus Horatii Anglicis accensent Acta Eruditor. Anno 1713. p. 369.

Græce pari tum numero carminum, tum metro Horatii Odas reddidit Joannes Benedictus, ob quam Metaphrasin, sed hactenus quod sciam ἀνέκδοτον, ab Is. Casaubono commendatus Philippo Mornæo du Plessis, Cathedram Salmuriensem obtinuit, ut refert Tho. Bartholinus p. 135. libri de Medicis Poetis.

Belgice prodiit Horatius, latinis e regione positis, interprete Jovan Vondel. Amst. 1654. 12. Artem Poeticam versibus reddidit Adrianus Pels, Amst. 1677. 8. & tertia editione Amst. 1705.

Germanice Jacobus Rhotius Poeseos Prof. in Academia Basil. (A. 1703. denatus) 1671. 8. *Germanica* Metaphrasis lib. I. Odarum Artisque Poeticæ, auctore Andrea Henrico Buchholtzio, Rintel. 1639. 8. Odarum vero omnium, Gothelf Flaminio Weidnero interprete, Lips. 1690. 8. quam tersam atque elegantem celebrat Christianus Junckerus. Quatuor quoque Odarum libros carmine Germanico pridem transtulit Johannes Bohemus; Scholæ Dresdensis Rector A. 1656. 8. Antonii Guerneri Cunonis Metaphrasis lucem an viderit dubito. Horatius Germanice expositus, additis a Jo. Reimanno phrasibus in gratiam tironum, Lipf. 1707. 8.

(*l*) Acta Erud. 1713. p. 369.

Denique in *Russorum* idioma nuper Horatium convertisse ac typis mandasse traditur Elias Kopyevvitz in Memoriis liter. Trevoltinis A. 1711. pag. 1658.

Scripta varia Horatium illustrantia.

Tho. Treteri Posnanensis index omnium vocabulorum in Horatio, Antuerp. 1576. 8. & Francof. 1600. 8. Treterum Romæ A. 1573. in adornando Horatiano indice adjuverat Polonum Polonus Stanislaus Drozinius in ædibus Hosii R. E. Cardinalis. Ille index ad paginas editionis Lugd. 1576. adornatus primum prodiit Antuerp. 1567. 8. Ant. Tanii Index in Horatium & Boethium, Mediolan. 1610. 8. Dan. Avemanni Brunopolitani Hodegeta Horatianus non ad paginas singularis cujusdam editionis, ut Treteri & Desprezii, sed ad libros & versiculos, atque adeo quascumque Horatii editiones accommodatum omnium vocabulorum *Indicem* exhibet Brunsvv. 1667. 8. Jodoci Desmarez Horatius in usu, sive Horatianæ Phrasis puritas, copia, elegantia, Colon. 1648. 12. *Andreæ Crameri* praxis Horatiana laudatur a Christiano Daumio in Epist. ad Gresium Rectorem Scholæ Altenburg. *Jo. Baptistæ Masculi* Lyrica sive Odæ cum argumentis odarum, & ideis Horatianis, Duaci 1635. 12. In locos communes Horatium utili poeseos studiosis consilio digessit Josephus Langius, Lugd. 1604. 12. uti Virgilium Mich. Coissardus e Soc. Jesu, Paris. 1683. 12. Emblemata Horatiana cum elegantissimis iconibus ære descriptis edidit Otto Vænius pictor, frequenter recusa, nec Latine modo, sed Gallice quoque & Germanice edita. Cum *Pindaro* Horatium contulit Franciscus Blondellus singulari dissertatione vulgata Gallice, Paris. 1673. 12. atque inde Amstelodami, docetque Horatium magis usum judicio, Pindarum Enthusiasmo poetico plus indulsisse. Vide etiam, si placet, egregii poetæ de la Motte, dissertationem eodem idiomate nuper editam de ratione & virtutibus Odarum.

Parodias Horatianas ediderunt Casp. Cunradus, Jo. Otto Mariana, Melch. Adamus, H. Meibomius, Tho. Sagittarius, & novissime Joachimus Henningius. E veteribus huc spectat aliquo modo *Metellus* Tegersensis seu Tegerensis Monachus in Bavaria, qui circa A. C. 1060. metris Horatianis scripsit Quirinalia in laudem S. Quirini martyris, Philippi Imp. filii, Episcopi Laureacensis: edita ab Henrico Canisio appendice Tomi I. lectionum antiquarum. Laudat hunc scriptorem pro sæculi quo vixit barbarie

barie non inelegantem, & Odas nonnullas ex eo refert Petrus Taffinus de anno Sæculari part. I. cap. VIII. & part. 2. cap. ult. *Parodias* Horatianas vulgarunt etiam *Jo. Morellus*, Musei Rhemensis Parisini Gymnasiarcha, Parif. 1608. 8. *Justinus Bertrucchius*, Gymnasii Portensis Rector, & *Dav. Hoppius* Scholæ Regiomontanæ Protector, Brunsvig. 1690. 8. ne dicam de ineditis *Jo. Frid.Jungeri*, quas præceptoris quondam sui servare se laudatus Junckerus testatur. In *Jo. Jacobi Hofmanni* Poematibus excusis Basileæ 1684. 12. liber primus integer Proteum Horatianum complectitur, sive Odas Horatii selectas, quas exhibet redditas vario carminis genere Alcaico, Anacreontico, anapæstico, Asclepiadeo, choriambico, elegiaco, epico, jambico, Phalæucio, Sapphico. Paraphrasin heroicam aliquot odarum Horatii habes etiam in poematis præclaris *Jacobi Wallii* S. J. Antuerp. 1656. 8. P. *Aloysii Hardevuyst* S. J. Paraphrasis heroica odarum XXIV. libri primi Horatii Antuerp. 1711. 8. Omitto Caroli Ruæi, aliorumque similes venæ poeticæ exercitationes. Italice *Laurentii Matthei*, Riettini, Metamorfosi lirica d' Orazio trasportato & moralizzato in tutte le sue Odi & Epodi, con discorso proemiale di quanto sia difficoltosa & altrettanto profittevole l' imitation Oraziana, a Rieti, 1679.

Metrorum Horatianorum rationem explicarunt ex antiquis Diomed. III. artis Gramm. pag. 517. 528. e recentioribus Nic. Perottus & Aldus Manutius, quos jam supra memoravi, tum Franciscus Patricius, qui MSS. fuit in Bibl. Heinsiana, ut Dan. Bambergium aliosque omittam.

Horatium a Jul. Cæsaris Scaligeri censuris defendit Bernhardus Parthenius Spielenbergius commentario ad Odas. Novo Censori Anglico Horatii, qui dissertationes suas Poetæ illi parum æquas & quæ vocat scrutinia opposuit, respondit alius nescio quis eodem idiomate, an ansvver to the scrutiny &c. Lond. 1708. 8. Vide Ephemerides Parif. Anni 1709. mense Febr. pag. 256. seq. Consulenda etiam Poetæ Galli insignis Mottii (de la Motte) dissertatio Odis ipsius præmissa de Poesi Lyrica, Parif. 1709. 12. & quam laudabam supra, exercitatio Jo. Guil. Bergeri, Professoris Witeb. de Philosophia Horatii, A. 1704. edita, qua Eclecticum eum fuisse, & ab quorumcumque Philosophorum disciplina quæ ipsi probarentur, cum judicio delibasse disputat.

DE ALBIO TIBULLO.

ALBIUS TIBULLUS (*m*) Eques Romanus miræ suavitatis tersæque elegantiæ Poeta, qui triginta minimum annis Ovidio ætate antecessit, non multo post Virgilium tempore ereptus e vivis. TIBULLUS, si Joannem Massonum U. C. in Ovidii vita pag. 83. seq. audimus, excessit e vivis Anno ab U. C. 735. cum Ovidius vix 24. annos natus esset. De vita Tibulli & Messalæ lucubratio Christophori Friderici Ayrmanni prodiit Witebergæ 1719. 8. Horatii, a quo sæpius laudatus fuerat, in iis quidem quæ exstant nusquam facit Tibullus mentionem *temporum opinor injuria*, inquit cultissimus Tibulli interpres Brouckhusius p. 242. *non negligentia aut tempore amoris Albiani*. *Epistolas amatorias* prosa a Tibullo scriptas idem vir doctissimus sibi persuadebat, licet non Poetis etiam, & iis quibus negavit natura, amor versiculos dictare soleat. Et versiculis magis duci Glyceram suam vel Neæram sperabat Tibullus.

Ad dominam faciles aditus per carmina quæro,
Ite procul, Musæ, si nihil ista valent.

Idem Brouckhusius non dubitat in libro III. eleg. 5. 17. *Natalem nostrum primum videre parentes*, pentametri loco qui in veteribus libris excidit, librarios laciniosum Codicem vendere desperantes male ingessisse supplevisseque alienum hunece ex Ovidio: *Quum cecidit fato consul uterque pari*. Exstant ejus *Elegiarum libri IV.* In quibus *panegyricus ad Messalam*, qui est in limine libri ultimi, Heroico carmine decurrit. Librum quartum excepto jam dicto in Messalam Panegyrico Barthius LIX. 16. suspicatur esse non Tibulli, sed *Sulpiciæ*, ejusque mariti *Caleni*. Sulpiciæ etiam tribuit doctissimus Broukhusius. Verum nulla ex parte tribui debere *Sulpiciæ*, probat egregius vir *Jo. Antonius Vulpius*, qui Catullum, Tibullum & Propertium insigniter illustratos edidit Venet. 1710. 4. p. 306. seq. Amores Deliæ suæ (sive Planiæ libertinæ) vel Nemesis vel Neæræ denique ubique spirat hic poeta: unde Antonius Possevinus ad ejus lectionem accessurus flexis

(*m*) Huic scripsit Horatius libri I. Odam 33. & libri I. Epist. 4. De ætate Tibulli consulendus Janus Dousa in schediasmate succidaneo ad Tibullum, quod suæ editioni subjunxit Clariss. Broukhusius.

flexis genibus orabat Deum, ne suavitate versuum ipsius ad libidinem moveretur, ut refert Menagius in Anti - Bailleto T. 2. p. 333. Charisius e Tibullo duobus locis affert hemistichion: *implicuitque femur femini*, quod in elegiis, quas habemus, non legitur, etsi simile quid lib. 1. IX. 26. occurrit. Forte exstitit in Epistolis ejus brevibus amatoriis, quas auctor vitæ ejus commemorat.

VII. Sæpissime Tibullus una cum Catullo, ac Propertio editus, & a variis hominibus eruditis illustratus est, uti supra cap. V. dixi, neque habeo in præsenti, quas editionibus ibidem laudatis adjungam, præter usurpatas novissimo editori principem editionem Venetam 1475. quæ adjunctos habet Bernardini Cyllenii Veronensis commentarios, quos eodem anno excusos etiam Romæ in 4. memorat Mich. Maittaire pag. 114. Annal. typograph. & alteram, quæ Regii Lepidi prodiit 1481. tertiamque Brixiensem 1486. Denique hanc ipsam perquam emendatam nitidamque, quæ novissime lucem vidit cum commentario *Iani BrouKusii*, paulo post defuncti, Poetæ non minus quam Critici & interpretis Poetarum felicissimi Amstelod. apud H. Wetsten. 1707. 4. ex pluribus Codd. MSS. castigata additis præter Variar. lect. libellum notis Nic. Heinsii & indice omnium vocabulorum. *Petri Francisci Toccoli* annotationes in Tibullum, quorum spem facit Federicus Cerutus præfat. commentarii in M. Æmilii Lepidi COS. Orationem ex Sallustio petitam, & *Georgii Frid. Thryllitii* in Catullum Tibullum Propertium, de quibus in Diario Lipsiensi (Neven Ducher Baal LVIII. pag. 737.) non viderunt lucem. Tibullus Anglice versus a Creechio memoratur in Diario Londinensi, compleat library, A. 1694. p. 43. Les amours de Tibulle, par Mr. de le Chapelle Paris 1713. 12. & Amst. 1616. 12. tribus Voluminibus. Journal des Savans 1713. Mars p. 269. & Octobr. p. 443. Quanto apparatu instructus ad eum Poetam expoliendum accesserit laudatus Broukhusius, ipsis verbis liceat commemorare: *Neque erant nulla in mundo, quæ salebrosum iter emollirent, nam & interpretes Poetæ omnes evolveram, & si quid in aliis scriptis suis, vel illustrandis vel emendandis his carminibus, salutiferæ opis adtulissent Viri alii eruditi, haud indiligenter sua quæque sede enotaveram. Tres quoque libros possidebam manu exaratos, nec non varias lectiones ex Codicibus Romanis a Justo Lipsio conlectas, & manu Iani Dousæ Patris descriptas ad marginem editionis Plantinianæ A. 1569. quem mihi libellum dono olim dedit Caspar Brantius vir doctus, & probus ac pius. Accedebat princeps editio, Venetiis procurata, A. 1475. Nec parum profuerant variantis scripturæ excerpta, præcipue ab Achille Statio & Iano Gebhardo prodita. Sed plura majora nobis suppeditavit amicorum propensa benignitas, suis his laudibus haudquaquam defraudanda. Binos Codices mihi tale nihil expetenti ultro obtulit Vir Amplissimus Joannes de Witt, urbi Dordracenæ nuper a Tabulario, ex illis suis immensis thesauris, quorum usum qua erat morum comitate atque officiosa humanitate omnibus Musarum cultoribus quasi communem reddiderat. Heinsiana omnia, non minimum decus hujus editionis, e Bibliotheca Viri Amplissimi Caroli Crucii, Consulis Lugdunensis, deprompta sunt, ad quæ etiam pertinent Recognitiones Antonii Perreji, loco non suo positæ in indiculo veterum librorum. Illa vero cum bona fratris sui venia nobiscum communicavit Clarissimus Vir Petrus Burmannus, egregius ille pereuntium literarum stator ac vindex, quem ego in germani fratris loco non solum diligo, verum etiam amo. Colbertini Codicis variantes lectiones Lutetiæ diligentissime excerpsit Vir Reverendus castissimo studiorum cultu insignis, Jacobus Gallæus, Campensis Ecclesiæ Pastor disertissimus ac vigilantissimus. Beneficio ejusdem Gallæi debemus excerpta ab Antonio Clementio conlecta ex editione, quæ Regii Lepidi prodiit A. 1481. itemque ex editione Brixiensi A. 1486. ad cujus posterioris oras adleverat docta manus, sed nobis parum nota, diversas lectiones ex Codice manuscripto excerptas. Joannes Ulricus Meurorus Vir doctissimus, atque officiosissimus misit ad nos Oxonio usque Varias lectiones e Codice Guil. Laudi Archiepiscopi Cantuariensis descriptas, nec non variantes in Tibullo lectiones e libris scriptis excerptas ab M. Antonio Poccho.* Non diu post editum Tibullum extinctus Brouckhusius eodem Anno 1708. est singulari elegantiorum literarum jactura, cujus si obitum deplorat Burmannus pag. 320. ad Petron. & memoriam disertissima est oratione persecutus, quæ separatim edita est: quo ipso tempore David Hoogstratanus poetica & ipse laude insignis & florens Poemata Brouckhusii cultissima & elegantissima luculentis & nitidis typis descripta in lucem edidit Amstelod. 1711. 4.

DE S. AURELIO PROPERTIO.

SEXTUS AURELIUS PROPERTIUS (*n*) Umber, non minorem laudem scriptis elegis apud Latinos consecutus, quam apud Græcos Callimachus, Cousque Philetas, quos æmulatum esse se ipse prædicat; uti Propertium, a quo genus ducebat, Passienus Paulus, cujus elegos (sed pridem deperditos,) opus tersum, molle, jucundum, & plane in Propertii domo scriptum laudat Plinius lib. *6*. Epist. 15. & *9*. Epist. 22. ad Severum. Floruit post Tibullum eodem quo Ovidius tempore, ante Ovidium sodalem suum defunctus, ut hic testatur lib. IV. Tristium Elegia *9*.

Successor fuit hic (Tibullus) *tibi*, *Galle: Propertius illi*.
Quartus ab his serie temporis ipse fui.

Exstant Propertii quoque *libri* (*o*) *IV. Elegiarum*, lascivi passim, quibus (*p*) cœlebs ipse Cynthiæ sive Hostiæ nuptæ blanditur, ceterum Tibullianis non concedentes lepore & elegantia, eruditione vero illos etiam antevertentes. Loca, quæ e Propertio affert Fulgentius in *dividias*, *dividias mentis conficit omnis amor*; & in *cantillare*, *cantillata geris vadimonia*, in libris quos habemus incassum quæres. Felicis Ciatti paradoxon de *Perusia* patria PROPERTII, editum Perusiæ A. 1628. memorat Augustinus in Athenæo Augusto sive Perusino pag. 100. qui de Propertio etiam videndus pag. *306*. Cumque *Umbrum* se ipse prodat Poeta lib. I. elegia ultima, & lib. IV. 1. *64*. sunt tamen qui ex Umbriæ civitatibus præferant *Fulginiam*, *Trebiam* alii, vel *Montefalchium*, *Vectonium*, *Assisium*, *Ameliam*, *Cannarium*. Pro *Hispello* pugnat Thaddæus Donnola, cujus divinationem de patria Propertii recudi curavit Henricus Leonhardus Schurzfleischius, Witeberg. 1712. 8. Amicam Propertii male *Hostilam* pro *Hostia* appellat Passeratius, ut notatum Bentleio p. 73. ad Horatium: ubi notat Poetas nomina amasiarum suarum eodem numero eademque quantitate litterarum permutasse, ut Horatius pro Terentia dixit Licymniam, Catullus pro Clodia Lesbiam, Ticidas pro Metella Perillam, Tibullus pro Plania Deliam: sic Propertius pro Hostia Cynthiam, Gallus pro Lycoride Cytheridem. Ad hanc Cynthiam est Monobiblos Propertii, quam Martialis memorat, quamque cum Scaligero ac Jo. Antonio Vulpio libenter de libro primo intellexerim. Itaque ad eundem respicit libro 2. eleg. XVIII. 81.

Tu loqueris, cum sis jam noto fabula libro,
Et tua sit toto Cynthia lecta foro.

Sed parum mihi videtur credibile, quod eidem nobilissimo Vulpio persuasum, quod Propertius ab Horatio perstringitur sub importuni & garruli persona lib. 1. Satyra IX. *Propertium* obiisse anno ætatis Ovidii XXXI. ab U. C. DCCXLII. conjicit Joannes Masson in Nasonis vita p. *99*. De Propertio ac Tibullo, quos erudite inter se confert elegantissimus Muretus præfat. in Propertium, hoc exstat judicium Vincentii Gravinæ lib. 1. de ratione poetica pag. 101. *Properzio ha novità d' espressione, fantasia veramente lirica, ed è atto non meno alle cose grandi, che agli amori: ma in Tibullo è per avventura naturalezza maggiore*.

IX. Jovianus Pontanus apud Alexandrum de Alexandro lib. II. Genial. dier. c. 2. refert Propertii elegias se adolescentulo primum in lucem prodiisse, cum antea inscitia temporum incompertæ forent & incognitæ, opusque oblitteratum & longissimo ævo absumtum corrosis & labentibus litteris in cella vinaria sub doliis inventum apparuisse, & cum libelli vetustate verbis & nominibus absumtis longo situ & senio, quod in diuturna obscuritate latuerat, veram lectionem assequi nequirent, effectum ut mendosi inde codices prodirent, paulatimque

discuti

(*n*) In MSS. Beroaldus & post eum alii offenderunt Propertii nomini additum alterum cognomen *Nautæ*, pro quo *Nattæ* malit Lipsius Lib. III. Var. Lect. c. 23. Sed uti Martialis *coquus*, Plautus *Asinius* quibusdam librariis audit, (vide Barthii lib. VI. c. 1. Adversar.) ita etiam Propertius *nauta* dictus est ex male lecto versu 24. Elegiæ 19. lib. II. *quamvis navita dives eras*, pro quo Scaliger & ante eum Beroaldus, & apud Alexandrum Alexandrinum lib. 2. dier. genial. c. 1. Sannazarius docuere legendum *non ita dives eras*. Umbrum se testatur ipse Propertius IV. cap. 64. *Umbria Romani patria Callimachi*. Fallitur enim Blondus, qui de alio quodam loqui Propertium existimavit. At num Mevania, an vero Assisium, vel Amelia Propertium protulerit, vide Scaligerum ad IV. 1. Thaddæi Donnolæ JCti Hispellaris divinationem editam Fulginiæ 1629. 4. Rufini Bini Assisiaris dissertatio, qua Propertium Assisiatem fuisse adversus Mevanates disputavit, memoratur a Labbeo Bibl. nov. MSS. p. 68.

(*o*) Apud Martialem in Apophoretis Epigr. 189. Codices MSti exhibent tituli loco *Propertii Monobiblon*, quem libro primo Scaliger, Lipsius lib. I. c. 16. Var. lect. contendit competere libro quarto, ut de tribus prioribus accipiatur hoc Propertii II. 10. 25. *Sat sit magna mei si tres sint pompa libelli, quos ego Persephone maxima dona feram*.

(*p*) Vide Broukhusium ad II. 6.

discuti errores & corrigi cœptos, nec tamen effici quisse, ut posteris omnino integri inoffensique darentur. Editus fuit Propertius primum An. 1474. deinde Venetiis A. 1475. quam nihilo inferiorem MStis laudat Broukhusius. Inde Regii Lepidi An. 1481. quam pro principe editione perperam habebat Vossius pater in Aristarcho. Tum ab Antonio Volsco, sed conjecturis suis nimium passim tribuente Rom. 1482. 4. apud Eucharium Silber; & cum Volsci ac Calderini commentario Venet. 1485. fol. illustratus a Domitio Calderino & Jo. Cotta Veronensi, recensitusque ad exemplaria Hieron. Avantii, Venet. 1500. fol. per Joannem Tridinum de Cereto, aliis Tacuinum. Evolvi quoque eximiam Propertii editionem vulgatam Parisiis 1499. 4. apud Mich. Tholosam. Alias editiones in Catullo supra videbis ac Tibullo, quibus Propertium jungi solere etiam pueris est notissimum. Itaque hoc loco tantum addam eum separatim exstare, excusum e recognitione *Guil. Canteri* in officina Plantiniana Anno 1569. & luculentis commentariis illustratum a *Joanne Passeratio* Paris. 1608. fol. Novam vero eximiam hujus Poetæ editionem e MSS. emendatam diligenter, & animadversionibus eruditis atque ingeniosis illustratam publico nuper dedit, qui omnes ejus Veneres imbibit elegantissimus *Janus Broukhusius*, Amst. 1702. 4. ex officina Henr. Wetstenii, subjuncto indice omnium vocabulorum. Nic. Heinsii notæ in Propertium, quæ vulgandæ promittuntur p. 162. nondum lucem viderunt. Trajectiones, quas in Propertio observasse sibi visus est Josephus Scaliger, nolim veras præstare, & subscribo Salmasii judicio in Observationibus ad jus Atticum ita scribentis pag. 408. *Nihil mutandum est in scriptis auctorum, nec transponendum sine magna caussa, præcipue si veterum librorum auctoritas non suffragetur. Vidi multas Criticorum pares transpositiones in aliis auctoribus similiter bariolantium, quas omnes falsas esse mibi constat, in Horatio, in Manilio, in Propertio & aliis.* Idem Salmasius de Hellenistica pag. 142. *Propertius totus scatet Hellenismis. Præter infinita dicendi genera ex Græco expressa, non dubitavit dicere Dryasin pro Dryadibus, Thyniasin pro Thyniacis, Hamadryasin pro Hamadryadibus. Nec Ovidius timuit Troasin dicere pro Troadibus in Epistola quadam:* Troasin invideo. *Gallica* versio Propertii prosario auctore Michele de Marolles prodiit Paris. 1655. 8. Georgii Treptæ Chemnicienfis phrases e Tibullo ac Propertio collectæ tribus libris Lips. 1588. 8.

DE P. OVIDIO NASONE.

Ovidii ætas & vita. 1. *Scripta quæ exstant.* 2. *Deperdita.* 3. *Supposititia.* 4. *Editiones.* 5.

I. P. OVIDIUS NASO (*q*) ex Ordine Equestri natus Sulmone in Pelignis A. U. C. 711. Vitam suam ipse describit IV. 10. Tristium. Propter ingenium miramque versus suavissimos, elegiacos (*r*) præsertim, effundendi facilitatem universis gratus & acceptus, soli Imp. Augusto invisus, qui de sollicitata sub Corinnæ nomine lascivis versibus Julia sua suspectum, & alio præterea nomine (*s*) exsulem Tomos in exsilium misit, ubi decessit Tiberio imperante annum agens sexagesimum. Quæ de calamo (*t*) ejus argenteo & sepulchro in Moscia reper-

(*q*) Ex hujus Nasonis posteris fuit Nasonius Ambrosius, qui sepulchrum Nasoniorum in via Flaminia Romæ exstrui curavit, si credimus Joanni Petro Bellorio in descriptione ejus sepulcbri a Petro Sancto Bartholo delineati T. XII. thesauri Antiq. Roman. p. 1041. M. Actorii Nasonis mentio apud Sveton. Cæsare c. 9. Axii Nasonis apud Carolum Patinum in nummo p. 44. famil. Rom. Alius Q. Ovidius, ad quem Martialis X. 44. At in versione veteri Josephi initio libri XII. Antiq. & apud Freculphum pro Ovidio Sabatareide legeodum Cnidius Agatharchides, ut Meursio in Bibl. Græc. p. 1200. observatum. Ovidii vita scripta a Bono Accursio fuit in Bibl. Is. Vossii.

(*r*) Ovidius de se lib. I. de remedio amoris extrem.

Tantum se nobis elegi debere fatentur,
Quantum Virgilio nobile debet opus.

Poemata illius ipso etiamnum superstite decantari solita observat Salmasius ad Solin. p. 601. Versus unus Ovidii omnium durissimus & judice Francisco Vavassore p. 38. libri de Epigrammate vix excusandus hic est: *Vix excusari posse mihi videor.*

(*s*) Ovidius 2. Trist. v. 207.

Perdiderint cum me duo crimina, carmen & error,
Alterius facti culpa silenda mihi est.

Idem alibi: *Inscia quod crimen viderunt lumina, plector;*
Peccatumque oculos est babuisse meum.

Confer Savaronem ad Sidonium Apollinar. lib. 2. Epist. 10. p. 155., & ad carmen 23. p. 186. seq. & Belii Lexicon in *Ovide* nota A. Ab illo exilio autem Ovidius *Geta* quandoque cognominatur a librariis.

(*t*) De calamo Ovidii hæc Hercules Ciofanus in Ovidii vita: *Isabella Pannoniæ Regina circiter annum MDXL. Ovidii calamum ex argento Tauruni, quæ est urbs inferioris Pannoniæ, ostendit Petro Angelo Bargæo, qui hoc ipsum mihi narravit, cum hac inscriptione:* Ovidii Nasonis calamus, *qui non multo ante id tempus sub quibusdam antiquis ruinis fuerat repertus. Eum Regina ipsa plurimi faciebat, & veluti rem sacram carum habebat. De eodem calamo Cælius Calcagninus qui & ipse in Sarmatia fuit in elegia qua Scytharum mores describit,*

reperto feruntur, ea fabulis per me lector adſcribet. Jo. Antonius Campanus, Aprutinus Epiſcopus, libro ſeptimo Carminum p. 176. edit. Lipſ. Sulmonem Ovidii patriam ita de hoc cive ſuo gloriantem inducit:

Sim licet annorum tot millibus inclyta Sulmo,
Et Pelignorum gloria prima ferar,
Nil habui Ovidio majus Naſone Poeta,
Solus is immenſas vel mihi præſtat opes.
Ætates abeunt, labuntur regna, ſed unus
Durat & in pretio eſt poſteritatis honos.

Hercules Ciofanus, Sulmonenſis, cujus exſtant eruditæ in Ovidium gentilem ſuum notæ, deſcriptionem Sulmonis vitæ Ovidii præmiſit. Aquilæ 1578. 8. Confer Petrum Antonium Corſignanum de viris illuſtribus Marſorum cap. 2. Ovidii effigies (niſi Vedii Pollionis potius, ut ΝΑΣΩΝ legerint viri eruditi pro poſtremis litteris nominis ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ in nummo apud illuſtrem Spanhemium diſſ. 1. de uſu numiſmatum pag. 54. T. 1. edit. Londinenſ. Vide & p. 719. Natus A. U. C. 711. Hirtio & Panſa COSS. (ante CHRISTUM 43.) 21. Martii: Tomos in exilium miſſus eſſe creditur anno ætatis 41., in eoque deceſſiſſe anno 60. qui fuerit CHRISTI decimus ſeptimus. Ita quidem Johannes Maſſon in vita Ovidii ordine Chronologico delineata, editaque Amſtelod. 1708. 8. Ipſe de ſe Poeta lib. 2. Triſt. elegia 1,

Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci?
Cur imprudenti cognita culpa mihi eſt?

Unde inceſtum Juliæ cognitum Ovidio cauſam veram exilii ejus fuiſſe conjiciunt Antonius Mancinellus lib. 1. ſerm. 14. & Lezeau in Ovidii vita. Getam ab illo exilio vocat ſe ipſe IV. 13. e Ponto:

Carmina quæ faciam pæne Poeta Getes.

Et lib. I. 1.

Naſo Tomitanæ jam non novus incola terræ &c. Adde III. 9. Triſt. Τομιτῶν Ovidiano exilio celebris civitatis nummum exhibet Hœſchelius ad Photii Bibl. pag. 962. Alios memorat Harduinus in nummis Urbium illuſtratis. Neque vero ex eo, quod nulli exſtant Tomitani nummi Auguſtorum honori percuſſi ante Trajanum; recte colligas Tomitanos non paruiſſe Imperio Romano Auguſti tempore, cum ablegatum illo ab Auguſto Ovidium ipſe Poeta non patiatur nos dubitare. Exilium vero ipſum indignius fert Baudius (u) in farragine carminum pag. 631. quam ipſe tulit Ovidius; eo enim judice

Nulla poteſt tantam feritatem obvolvere cauſa,
Nullus patricia fictus ab arte color.
Seu quod amare doces, ſummotus ab urbe Quirini es,
Sive quod arcanum videris horribile.
Nam quod te memorant ſobolem temeraſſe Tyranni,
Suſpicio in mores non cadit iſta tuos.
Nec reor: eſto tamen, fuerit tibi Julia cordi,
Julia tam multis nobilitata procis, &c.
Idcircone Tomos tranſmitti Romula Siren
Debuit, & Latios deſeruiſſe lares?
Nec venia dignus fuit inter probra tot, unus,
Et vates, & amans, & generoſus eques? &c.

Aliud viſum auct. hexaſtichi quod infra adſcripſi:

Tu qui virgineos temeraſti carmine vultus,
Deme tuis lauros ſerta pudica comis.
Iſta decent caſtos Heliconia ſigna Poetas,
Sarmatis herba caput cingat amara tuum.
Cedat Pegaſidis Ponti mittendus ad undas,
Ingenio periit qui malus ipſe ſuo.

De mira Ovidii facultate quæcumque vellet inimitabili felicitate & pari perſpicuitate eloquendi carmine, adi Dan. Heinſium lib. de tragœdiæ conſtitutione cap. 13. De commentitio Poetæ tumulo, in media Moſcia ut ajunt reperto, vide & Jo. Petrum Bellorium in deſcriptione ſepulchri Naſoniorum Tom. 12. theſauri Græviani p. 1038. nec non Franc. Chriſtiani Khevenhulleri annales Ferdinandeos ad A. 1581. pag. 150. Primam in Ovidii nomine producit Guilelmus Brito, ſed antiquiores Poetæ corripiunt, ut notatum Barthio in notis pag. 73. Ovidii filia *Perilla*, ipſa quoque a Patre edocta carmen componere, qui raras ejus dotes & ingenium celebrat III. 7. Triſtium. Alius fuit Q. Ovidius (x) ad quem Martialis X. 44. Ex illo confictum Roderici de Cunha Hiſpani S. Ovidium, tertium Bracarenſem ſi Diis placet Epiſcopum explodit Daniel Papebrochius in Actis Sanctor. T. 1. Junii pag. 290.

II. Exſtant ejus *Heroides* ſive *Epiſtolæ XXI. Elegis*

bit, &c. Tumulum Poetæ poſt inventos ſcilicet Ciceronis de Rep. libros, de quibus ſupra p. 127. in media Moſcia repertum narrat Iſaacus Bullartius in Academia ſcientiarum & artium T. 1. p. 87. in vita Jo: Zamoſcii, tumuloque inſcriptum carmen:

Hic ſitus eſt vates, quem Divi Cæſaris ira
Auguſti Latia cedere juſſit humo.
Sæpe miſer voluit patriis occumbere terris,
Sed fruſtra: hunc illi fata dedere locum,

(u) Baudio jungendus Gallus ſcriptor M. Deslandes in libro Pariſiis, & Amſt. 1715. 12. edito, *l' art de ne point s' ennuyer* cap. 5.

(x) Adde Jo. Glandorpii Onomaſticon pag. 651.

Elegis versibus. 1. *Penelope Ulyssi* (*a*). 2. *Phyllis Demophoonti*. 3. Briseis Achilli. 4. *Phædra Hippolyto*. 5. Oenone Paridi. 6. *Hypsipile Jasoni*. 7. *Dido Æneæ*. 8. Hermione Orestæ. 9. Dejanira Herculi. 10. *Ariadne Theseo*. 11. *Canace Macareo*. 12. Medea Jasoni. 13. Laodamia Protesilao. 14. Hypermnestra Lynceo. 15. *Sappho Phaoni*. (*b*). 16. Paris Helenæ. 17. Helena Paridi. 18. Leander Heroni. 19. Hero Leandro. 20. Acontius Cydippæ. 21. Cydippe Acontio. Hoc scribendi genus (*c*) tenerum, solers, eruditum primus invenit Ovidius, atque ut ipse ait III. artis amatoriæ v. 346.

Ignotum hoc aliis ille notavit opus.

Penelopes ad Ulyssem, reliquasque, quas simili charactere exprimi curavi, ipse agnoscit, lib. 2. Amorum elegia 181. Ex ceteris quædam forte Epistolæ auctorem habent *Aulum Sabinum*, quem eodem loco Naso laudat, & sub cujus nomine tres Epistolas habemus Ovidianis respondentes & inter Ovidii poemata post editionem Venet. 1485. & Parmensem 1489. sæpius vulgatas. 1. *Ulyssis ad Penelopen* (*d*). 2. *Demophoontis ad Phyllidem*. 3. *Paridis ad Oenonen*. Non me fugit Vossium patrem in lib. de Poetis latinis eas Sabino indignas judicare. Sed malo sententiæ aliorum virorum doctorum subscribere, quibus genuinæ Sabini videntur: in his Nicolai Heinsii, qui etiam notis illustravit. *Heroides* Ovidii, quarum MS. Codex non contemnendus exstat in Bibl. Gothana, prodierunt primum Romæ cum aliis poetæ 1471. fol. curante Jo. Andrea Episcopo Aleriensi apud Conradum Sveinheim & Arnoldum Pannartz. Cum commentariis *Antonii Volsci*, & in Epistolam Sapphonis, notis *Georgii Merulæ* Alexandrini Venet. 1481. fol. additis de pulice, de remedio amoris, de medicamine faciei & de nuce. Cum commentariis *Domitii Calderini* Venet. 1483. fol. ad calcem Statii. Heroides & Ibis cum commentario Volsci &c. Venet. 1487. fol. Ovidii & Sabini Epistolæ Heroides Lips. 1499. 1501. 4. Cum commentariis Ant. Volsci & Domitii Calderini, curante Antonio Lucensi, Venet. 1502. fol. Cum commentariis Volsci & *Ubertini Clerici* Crescentinatis, aliorumque Venet. 1543. fol. Exstant & notæ *Jani Parrhasii* Romani, *Jo. Scopæ*, *Aaronis Batalei*, *Baptistæ Egnatii*, *Jodoci Badii*, ne dicam illorum qui totum Ovidium illustrarunt, ut *Greg. Bersmanni*, *Jac. Micylli*, *Herculis Ciofani* &c. Cum Morilloni scholiis & argumentis Ovidii & Sabini Epistolæ prodierunt Lugd. 1535. 8. Colon. 1560. 8. & Lugd. 1567. 8. additis Nizolii & Egnatii annotationibus. Exstat & editio Paris. 1536. 8. 1580. 12. & cum Jo. Thomæ Freigii argumentis & annotationibus, Basil. 8. Epistolæ XII. cum interpretationibus Cæs. Ferrarii, latine editis Rom. 1552. 4. Cum *Dan. Crispini* interpretatione & notis in usum Delphini recusæ separatim sunt Londini 8. Cum notis *Jo. Henrici Kromayeri* ad modum Minelli Lips. 1719. 12. Cum Francisci Dini (*e*) responsionibus ad Heroides Ovidii Venet. 1704. 8. Sic Didonis ad Æneam Epistolæ respondit Nic. Heinsius p. 211. poematum: Phædræ ad Hippolytum Sidronius S. I. *Epistola Ulyssis ad Penelopem* præter rem pro inedita venditatur in Catalogo Bibl. lectissimæ Sarrazianæ n. 1770. in quarto p. 175. *Græca* Maximi Planude versio prosaria Heroidum Ovidii adhuc inedita memoratur ab illustri Huetio, lib. de claris interpretibus. *Gallica* Octavii Gelasii (de Saint Gelais) Paris. in 4. & minore forma A. 1541. prodiit. Magdalenam inde Albaspinam Ovidii Epistolas carmine Gallico reddidisse, testatur Crucimanius Bibl. Gallicæ p. 497. Primas decem Epistolas A. 1556. interpretatus est Carolus Fontanus Parisiensis. Paridis & Helenæ, Leandri ac Heronis, Mr. de S. Ambroi & Mr. de S. Romat. Heroides Ovidii (quas in duos libros distinctas fuisse refert auctor vitæ, quam e Codice Farnesiano Heinsius edidit,) & Sabini Gallicis versibus reddidit, atque erudito commentario illustravit

c *Caspar*

(*a*) Hanc Epistolam Græca elegia expressit Carolus Utenhovius in calce libri I. allusionum p. 126.

(*b*) Vide Fulvii Ursini carmina IX. feminarum, ubi hæc elegia cum variis lect. exhibetur.

(*c*) Imitati sunt istud Epistularum Heroicarum genus e recentioribus multi, ut *latine* Jo. Meursius, *Germanice* Hofmannus ab Hofmannsvvaldau, Poetarum nostrorum Princeps. *Anglice* auctor libri nuper editi cui titulus: *Ovidius Britannicus*, or love Epistles in imitation of Ovid being an intrigue betvveen tuo persons of quality, to vhich are added Phaon's ansvver to Sappho, and Theseus ansvver to Ariadne, vhich are vvaning in Ovid's Epistles, Lond. A. 1703.

(*d*) Hanc Epistolam e MSto, in quo sine nomine auctoris Ovidianis adjuncta erat, recenset & illustrat Eustachius Svvartius libro primo Analectorum capite undecimo.

(*e*) Galleria di Minerva Tom. V. p. 27. 88.

Caspar Bachetus Meziriacus, Burgis 1626. 8. Excusae etiam Heroides Ovidii cum nova Gallica Metaphrasi Paris. 1702. 8. & Casparis Bacheti Meziriaci Metaphrasis, cum erudito ejus commentario (*f*) aliisque lucubrationibus recusa Hagae Comitis 1716. 8.. Video etiam laudari versionem, quam Gallicis versibus adornavit Franciscus Thomas Cornelius, Petri frater, & Domini de la Mare, & praesidis pridem Carnotensis Nicolii, ineditas. Ne dicam de singulis Epistolis, quas interpretati sunt Cardinalis Perronius, Ogerius, Nic. Remonardus, Philippus Portaesius, Brosseus, Coletetus, Delingendes, Hedelinus, Bellofiorus Percheronius &c. ad calcem amorum Ovidii A. 1621. Ovidii & Sabini Epistolae *Anglicis* versibus auctore W. S. (*g*) qui veniam pro laude petere se profitetur, editio secunda Lond. 1636. 8. cum figuris in aes incisis. Per Franciscum Quarles Lond. 1673. 8. Alia Metaphrasis Anglica vidit lucem Lond. 1680. non memini quo auctore. *Germanico* carmine reddidit Caspar Abelius. Exstat & *Italica* metaphrasis duplex, versibus solutis altera, altera strictiore lege rhythmorum. Nec non *Hispanica*, & *Belgica* auctore (*h*) Jo. Vondel Amst. 1716. 4. cum Epistolis Sabini Belgico redditis carmine a Davide Hoogstratano. *Danica* Christiani Rosae, totidem versibus Danicis, additis notis summariisque, Hafniae 1704. 8. Epistolas Heroidum, Ovidii exemplo effinxere, praeter eos quos supra memoravi, *Latino* quidem carmine Eobanus Hessus, Balduinus Cabiliavius S. I. & in sacrarum Heroidum libris Claudius Espencaeus pag. 991. seq. Operum: *Gallico* Crotillius, Malvillius, aliique in Epistola Caroli Ogerii, versioni prosariae Gallicae Epistolarum Ovidii Marollesianae praemissa laudati: *Anglico* Ovidii Britannici auctor David Craufordus: *Belgico* P. van Haps, brieven van minnars en minnaaressen Amst. 1705. 8. Boekfaal van Europe 1705. Tom. II. p. 168. Leandri ac Heronis Epistolas mutuas nuper suis & clarissimi Heumanni notis illustravit Jo. Henricus Kromayerus ad calcem poematis Graeci poetae Musaei, Halae 1720. 8.

(*f*) Acta Erud. 1716. p. 447. Nouvell. rep. lettr. pag. 327. Journal des Savans 1716. Novembr. pag. 552. & Decembr. pag. 609. Hist. Critique de la Rep. des lettres Tom. 1. pag. 94. Quintam Epistolam transtulit frater Casparis natu major Guil. Bachetus.

(*g*) Vvye Saltonstall.

(*h*) Mem. de Trevoux 1716. p. 357.

2. *Amorum Libri III.* memorati Ovidio lib. *III.* artis v. 343.

Deve tribus libris titulus quos signat amorum
Elige quod docili molliter ore legas.

Hinc patet falli Hermolaum Barbarum, qui illos libros laudat sub titulo *Corinnae* Ovidii: vel auctorem glossarum veterum, quas servo MSS. & Jeremiam de Montagnano, qui in Epitoma Sapientiae Venet. 1505. 4. edita vocat *Ovidium sine titulo*. Quinque primum libros Naso illius argumenti scripserat, sed duos sustulit, ut apparet ex hoc epigrammate ipsius praefixo:

Qui modo Nasonis fueramus quinque libelli,
Tres sumus: hoc illi praetulit auctor opus.
Ut jam nulla tibi non sit legisse voluptas,
At levior demtis poena duobus erit.

De iisdem videtur intelligendus auctor vitae, quam e Codice Farnesiano edidit Nic. Heinsius: *Scripsit inde Epistolas quasdam ad Tiberii filiam sub falso nomine ac ficto Corinnae inscriptas, quae propter crimen laesae majestatis combustae fuerunt. Inde & exsilium meruit.* Hos jussu Alberti III. Archiducis Austriae in prosam Germanicam conversos servat Bibliotheca Caesarea Vindobonensis. Vide Lambecium lib. II. p. 985. Post editionem Romanam 1471. & Venetam 1474. Bononiensemque & Vicentinam 1480. inter cetera Ovidii opera saepissime excusos illustrarunt Bartholomaeus Merula & Domitius Marius Niger, Jac. Micyllus &c. Marollesius, qui Gallica prosa vertit totum Metamorphosi excepta Ovidium, notisque illustravit A. 1661. memorat prosariam interpretationem Gallicam Bellefiori Percheronis Paris. 1621. 8. & Nicolii praesidis Carnotensia metaphrasin XVII. elegiarum ex XLIX. quibus libri tres amorum constant, carmine Gallico Paris. 1657.

3. *Artis Amatoriae libri totidem*, sic enim vetustissima exemplaria inscribunt hos libros teste Salmasio de usuris p. 280. *Libros III. amatoriae artis* anno aetatis XLI. scripsit Ovidius, ob quos exilio damnatum ab Augusto legas apud Aurelium Victorem in vita Augusti & Freculfum VIII. 10. Chronici. Prodierunt separatim cum Catulli Epithalamio Lips. 1492. 4. & 1500. 1503. 4. & Bartholomaei Merulae commentariis illustrati una cum libro de remediis amoris, Venet. 1494. 1506. 1516. fol. & Lugd. 1497. 4. Mediolan. 1510. fol. &c. Eosdem Gallice vertit teste H. Stephano Octavius Gelasius, Episcopus Angolumensis, licet

licet id commentum esse videtur Bernhardo Monetæ Tom. 3. Menagianor. p. 318. De hoc Gelasio vide si placet Franciscum a Cruce Cenomana pag. 364. & Anton. Verderium p. 928. Bibl. Gallicæ. Artem amandi Anglico carmine, Nasonis imitatione scripsit D. Kingius Lond. 1714. Carmine autem Latino elegiaco Tho. Ravasinus (*i*) Parmensis libros duos de arte amandi S. Mariam, Mutinæ 1706. 4.

4. *Remedia amoris liber* I. singula genere carminis elegiaco. Cum commentario Barthol. Merulæ Lugdun. 1497. 4. & Guil. Ramusæi, 1526. 4. *Librum de remediis amoris* Codices quidam MSS. & antiquæ editiones, ut Argentinensis, Schureriana 1520. 4. dividunt in libros duos, ita ut secundus incipiat a versu 397. Prodiit etiam separatim Lipsiæ 1488. 1498. 1503. 4. apud Jacobum Thanner sive Abiegnum Herbipolensem, & cum Barthol. Merulæ commentariis additis libris amatoriæ artis: & cum commentario Guil. Ramusæi, Lugd. 1526. 4. Gallico carmine reddidit Carolus Fontanus, qui circa A. C. 1550. floruit.

5. *Metamorphoseon* (*k*) *libri XV.* carmine Heroico, quod opus merito præclarissimum vocat Lactantius, licet ultimam illi manum auctor haud imposuit, ut ipse refert 2. Tristium v. 555. Confer I. Trist. Eleg. 6. & III. 14. Illos a se scriptos esse testatur ipse Ovidius 1. Trist. v. 117.

Sunt quoque mutatæ ter quinque volumina formæ.

Difficile vero aliquis accredat, quod in mentem venisse video ingeniosissimo Viro Roberto Hoockio, (*l*) qui in operibus postumis Lond. 1705. fol. vulgatis Ovidium contendit in Metamorphosi sua sub fabulis illis describendas sibi proposuisse varii generis mutationes, quæ telluri contigerunt, & systema quoddam Historiæ Naturalis tradere voluisse. Non magis ad liquidum perduci poterit quod V. C. Hermannus ab Hardt in ranis Ovidii lib. VI. Metamorph. detectis ac demonstratis Helmst. 1711. 8. vetustissimam Græcorum historiam in fabulis Nasonis latere sibi persuasit, licet Græcos potissimum poetas & scriptores metamorphoseon secutum in illis fuisse Nasonem non est dubium. Græca prosa reddidit *Maximus Planudes*, sed quæ lucem non adspexit exceptis paucis locis, quæ ex ea produxit in præclaris notis suis *Nic. Heinsius*; ejus tamen interpretationis meminit Volaterranus l. 17. Comment. Urban. Scripsit præterea in hoc opus commentaria *Jac. Pontanus* e Societate Jesu Antvv. 1618. fol. tum brevia & docta scholia *Tho. Farnabius*, Amstel. 1630. 1639. 1649. in 12. qui editis etiam in Terentium, Virgilium, Lucanum, Senecæ tragœdias, Martialem, Juvenalem & Persium similibus notis optime promeritus est de bonis literis & studiosa juventute. Similiter Metamorphosin & Tristium libros utili opera in Scholarum usum illustravit *Joannes* (*m*) *Minellius*, Roterd. 1686. 1710. 12. uti Sallustium quoque & Terentium, Horatiumque & Virgilium, Valerium Maximum & Florum, quamvis eruditionis palmam concedit Farnabio, quem passim etiam sequitur: & licet Farnabium pariter ac Minellium multa omisisse necessaria & non in paucis errasse vere notavit vir doctus in arte Critica part. I. p. 64. Metamorphosis cum libris fastorum, consolatione Liviæ, in Ibin & Philomelam, edit. antiqua sine loco & anno, in fol. Deinde cum commentariis *Raphaelis Regii* Venet. 1495. 1497. 1517. & 1553. fol. apud Hieron. Scotum additis observationibus *Jacobi Micylli*. Prodiit & sæpius Metamorphosis Ovidii cum figuris in æs eleganter incisis ut Paris. 1637. fol. & cum indice omnium vocabulorum, auctore Pompejo Pasqualino, Rom. 1614. 8. Exstat & editio Argentoratensis 1519. 4. atque Veneta 1509. fol. & 1530. 12. apud Stagninum, & 1534. 8. Florentina 1522. 8. Aldina 1525. & 1534. 8. Parisiensis 1536. 8. & Lugdunenses apud Gryph. 1536. 8. 1547. 12. 1559. 1563. 8. Coloniensis 1546. 8. & 1551. 8. cum Donati argumentis atque *Gisb. Longolii* & *Henrici Glareani* notis: & ex Jac. Micylli recognitione, Francof. 1582. 8. tum Plantiniana 1561. 12. & quæ notas variorum adjunctas habet Lavinii, Raph. Regii, Phil. Beroaldi, Jo. Baptistæ Pii, Jani Parrhasii, Cœlii Rhodigini, Jacobi Bononiensis, Baptistæ Egnatii &c. Lugd. 1527. 4. Venet. 1586. fol. & cum H. Glareani notis, Colon. 1534. 1556. 8. Georgii Sabini interpretatio fabularum Ovidii, Regiomonte 1559. 8. Cantabrig. 1584. 8. *Hercules Ciofanus* in suis

(*i*) Memoires de Trevoux 1707. p. 59.
(*k*) Metamorphoseon Scriptores Græcos retuli lib. III. Bibl. Græcæ c. 27. §. ult.
(*l*) Vide Acta Erudit: A. 1707. p. 155.

(*m*) Notas Minellii in Metamorphosin supplevit Petrus Rabus.

suis ad Metamorphosin notis consuluit XVIII. primum, deinde MStos Codices XXIII. Viderunt primum lucem notæ illæ Venetiis 1575. 8. Cum interpretatione *Dan. Crispini* in usum Delphini separatim recusi Metamorphoseon libri Oxoniæ, 1696, 8. recensente Joanne Friend. Cum notis *Jo. Georgii Walchii*, ad modum Minellii Lips. 1714. 12. Cum *Josephi Juvencii* (*n*) S. I. notis Romæ primum & deinde vulgatis Rothomagi 1717. 8. editione auctiore & emendatiore. Utrique juncta est appendix de Diis & Heroibus Poeticis. Excerpta ex Metamorphosi Fastisque Ovidii cum notis *Tho. Johnsoni* Lond. 1714. Laudanda etiam *Pompeji Pasqualini* industria, quam concinnato indice omnium vocabulorum in Metamorphosin Ovidii studiosis hominibus probavit Rom. 1614. 8. Argumenta antiqui Grammatici *Lactantii Placidi* nomine occurrunt in editione Veneta A. 1553. 8. aliisque. *Donato* tribuuntur in edit. Coloniensi: & Nic. Heinsius testatus est se in Bibl. Laurentiana vidisse MStum chartaceum hujus scripti, cujus titulus erat: *Donati abbreviatio fabularum Ovidii*. Forte referri debet ad *Tiberium Donatum*, a quo Maronis vitam descriptam habemus. Prodierunt etiam separatim, sub *Donati* (*o*) nomine prodierunt primum Viennæ 1513. 4. edente Joach. Vadiano. In aliis editionibus ut Lugd. 1510. fol. cum Petri Lavini notis & Raph. Regii, et Basileæ 1543. cum ejusdem Regii & Jac. Micylli notis, habentur sub nomine *Lactantii Placidi*. In antiquis codicibus MStis & editione Veneta Anni 1486. argumenta libri XV. desiderantur. Joannes itaque Rænerius uti multa alia addidit, ita libri XV. argumenta supplevit ex Regii commentariis, quo nomine laudatur a Barthio VIII. 17. Adversar. quia putabat Regium sua ex integrioribus Lutatii exemplaribus hausisse. Sed Victor Giselinus & Tho. Munckerus Rænerium reprehendunt, quod aliena Lutatianis admiscuerit. Idem Munckerus collatis Giseliniana, Hervagii, Birckmannorum, Rænerii, & Coloniensi editionibus, sed inprimis secutus primæ Venetæ & Florentini Codicis fidem, argumenta librorum XIV. emendavit, notisque illustravit, & librum XV. ex editioneRæneriana addidit in tomo posteriore Mythographorum latinorum, Amst. 1681. 8. Exstant quoque *Bolognini* & *Nigri* Epitome Elegiaca & *Quintiani Stoæ* disticha, Basil. 1544. 8. & *Visiti Mauritii Piceni* de monte Florum Epitome in Ovidii Metamorphosin per singulas fabulas carmine Hexametro & Pentametro descripta, Arimin. 1562. 8. *Jo. Posthii* tetrasticha & *Virgilii Solis* icones in Metamorphosin, Francof. 1596. 4. Icones a *Cypriano Passæo* cum epigrammatibus Latinis, & Germanicis *Antonii Guilelmi Salsmanni* Arnhem 4. Ovidii Metamorphosis per *Hubertum Goltzium* quinquaginta duabus tabulis iconum illustrata folio oblongo, fuit in Bibl. Menarsiana p. 52. Cum scholiis *Thomæ Farnabii* & iconibus in æs incisis, Paris. 1637. fol. sumtu Ægidii Morelli, typis minoribus parumque nitidis. Etiam Metamorphosin imaginibus ære descriptis illustravit illustriss. Baro *Jo. Weichard de Valvasor*, additis quavis pagina epigrammatis, Wagenspergi 1580. fol. Ejusdem Ovidius Satyricus Ms. pluribus quam CLXX. iconibus ornatus memoratur in præclaro ejus opere vernaculo Chre des Derkogthums Crain, lib. VI. pag. 369. Locum lib. VII. Metamorph. cum Apollonio Rhodio confert Jac. Tollius in gustu Criticarum animadversionum ad Longinum pag. 354. seq. Locus de Phœnicis reparatione ex libro XV. cum notis G. B. Speltini, exstat in hujus poematum variorum collectione, edita Erfurti 1501. 4. Fabularum Ovidii expositio tradita in Academia Regiomontana a *Georgio Sabino*, Witeb. 1555. 8. 1559. 8. *Nic. Triveti*, Dominicani commentarios in Senecam Tragicum, transformationes Ovidii, Boethium de Consolatione Philosophiæ, Augustinum de civitate Dei, & in Valerium de non ducenda uxore memorat Jo. Lelandus de scriptoribus Britannicis pag. 327. *Joannem* item *Guallensem* in fabulas Ovidii p. 307. Habuit etiam in Ovidii Metamorphoses *antiqua scholia* Casp. Barthius, quæ editurum se recepit Tom. 2. in Statium pag. 654. In memoriis litterariis Dombensibus, sive Trevoltinis A. 1705. mense Majo pag. 381. traditur cultissimus Poeta Johannes Commirius S. I. cum Nicolao Heinsio emendationes suas in Nasonis Metamorphoses communicasse. „ Feu Mr. „ Bigot a dit a des personnes dignes de foi, „ qu' il avoit communiquè a Nicolaus Hein- „ sius des corrections de ce Pere sur les Me- „ tamorphoses d' Ovide: celle ci entre autres „ dant l' onzieme livre des Metamorphoses „ v. 764.

. . . *Alexirhoe Granico nata bicorni*.

„ On

(*n*) Mem. de Trevoux 1717. pag. 1915.
(*o*) Confer Vossium de Poetis Latinis pag. 45. 46.

" On lisoit dans toutes les editions : *Alexithoe gracili conata bicorni*. *Latino* sermone soluto orationes Ajacis & Ulyssis ex libro XIII. Metamorph. expressit Vitus Amerbachius 1545. 8. ad calcem enarrationis libror. Tristium. *Gallica* versione multi hoc opus Ovidii donarunt, prosa quidem Thomas VValeys, Brugis 1484. fol. apud Colartum Mansionem; Nic. Renouard, Paris. 1614. 8. Rothomag. 1626. 8. & Petrus Ryerus & novissime Bellegardeus, Paris. & Amst. 1693. 12. Nam a Marollesio, qui integrum praeterea Ovidium Gallica prosa donavit, metamorphosis, ne toties actum ageret, fuit omissa. Versibus Cyclicis (Rondeaux) Benseradeus: cujus metaphrasis plus simplici vice prodiit, recusa etiam anno superiore cum iconibus, Amstelod. 8. De illa vide si placet Menagiana Tom. 2. pag. 195. Ludicris Carolus (p) Coypellus (Charles Coypeau Sieur d' Assouci); optimis Franc. Th. Cornelius, Paris. 1697. 12. triplici Vol. Caroli Massaci versionem cum observationibus moralibus Johannis Balduini, editam plus simplici vice, laudat Nic. Borbonius p. 142. poematum. *Italice*, le Metamorfosi d' Ovidio con le sue allegorie, Mediolani 1533. 4. additis iconibus. Metaphrasis Francisci Turchi, 1584. 4. & Jo. Andreae Anguillarae Venet. 1614. 12. 1561. 1543. fol. cum iconibus, & cum notis Josephi Orologgi 1563. 4. 1613. 4. Et epigrammatibus abbreviatum a Gabriele Simeone, Lugd. 1559. 4. Vidi etiam memorari Metaphrasin Ovidianam Italico carmine, interprete Marreto Senense, & libros duos primores Italicis versibus donatos a Clariss. viro (q) Antonio Maria Salvini. *Hispanica* metaphrasis excusa Vallisoleti 1589. 4. *Polonica*, Valeriano Otvinovio interprete 1639. Exstat & *Anglica* Metaphrasis Lond. 1632. fol. & Anglico carmine per Georgium Sandys una cum commentariis Lond. 1640. fol. 1673. 8. *Suecica* Reenstiernii, additis iconibus, Holmiae 1709. 4. *Germanicis* rhythmis A. 1210. in gratiam Hermanni Landgravii Thuringiae reddidit Albertus Halberstadiensis, excusis Moguntiae 1545. fol. postea circa A. 1600. Joannnes Sprengius. Germanica Metaphrasis Georgii VVickram Colmariensis, Francof. 1631. 1641. 4. Prodierant etiam Ovidii Metamorphoseon libri Germanica prosa, versibus passim interpositis per J. G. S. (r) JCtum Argentor. 1711. 8. Etiam Latine, addita Metaphrasi Germanicis versibus, Norim. 1688. fol. quae editio tabulis aeneis est exornata, uti *Belgice* prodiit Amst. 1588. 8. & per Carolum Manderum pictorem, Harlem. 1604. 4. & Amst. 1642. 12. denique Metaphraste P. C. Hooft. ibid. 1662. 12. Ex Metaphrasi Jo. Vondelli, Antvverp. 1650. 8. & adjuncta habens P. Ryeri commentaria ex Gallico versa, Amstelod. 1703. fol.

6. *Fastorum (s) libri sex priores* (totidem mensium festa & rationes e commentariis Pontificum repertas complexi) qui soli ex duodecim aetatem tulerunt, inscripti Germanico Caesari, versibus elegis. Meminit Ovidius ipse 2. Tristium v. 549. atque in exsilio a Nasone recensitos notavit illustris Ez. Spanhemius libro de usu numismatum p. 608. Nicolaum quidem Heinsium monuit J. Frid. Gronovius inspectam sibi fuisse in Norico vetustam Nasonis editionem, cui Celtes Protucius, qui primus post renatas litteras poesin in Germania restauravit, manu sua adscripsisset, reliquos sex fastorum libros servari apud Presbyterum in pago prope Ulmam, principiumque septimi libri in illo Codice tale exaratum fuisse.

Tu quoque mutati causas & nomina mensis,
A te qui sequitur, maxime Caesar habes.

Sed Heinsio videtur Celtes ab aliquo deceptus, qui visum sibi atque inspectum hujuscemodi codicem affirmasset. Nam Lactantius & alii veteres cum multa e fastis Ovidii proferant in medium, e libris deperditis nihil prorsus producunt, ut certum sit reliquam fastorum partem jam ante multa secula intercidisse. *Fastorum libros* posteriores sex in Bibl. Regis Galliae exstare falso scripsit Antonius Constantius de Fano. Atque eos ne intercidisse quidem, sed numquam esse scriptos ab Ovidio, Joannes Masson in ejus vita pag. 172. contendit ex his ejus versibus 2. Trist. 549.

Sex

(p) Metaphrasis Dassouciana perstringitur a Nic. Boileo (Boileau Despreaux) in Arte poetica pag. 160.
Le plus mauvais plaisant eut ses approbateurs,
Et jusqu' à Dassouci, tout trouva des lecteurs.

(q) Giornale de' letterati d' Italia Tom. 4. pag. 133.

(r) Jo. Georg. Schmidium.

(s) Vignolius Marvillius T. 2. Misc. Hist. & litterat. p. 306. *Les fastes d' Ovide referment plus d' erudition qu' aucun autre Ouvrage de l' antiquité. C' est le chef de oeuvre de ce Poete, & une espece de devotion Paienne.* Scriptor XIII. Saeculi de mirabilibus Romae, quem nuper edidit Bernhardus de Montfaucon in Diario Italico cap. XX. p. 239. appellat *Martyrologium Ovidii de fastis.*

Sex ego fastorum (scil. menses) *scripsi, totidemque libellos,*
Cumque suo finem mense volumen habet.
Idque tuo nuper scriptum sub nomine, *Cæsar*,
Et tibi sacratum sors mea rupit (ne scil. absolverem) *opus*.

Certe nemo veterum est, qui ex posterioribus libris ullum se vidisse testetur, vel verbulum ex illis referat. Fallitur Rabanus Maurus lib. V. de universo cap. 5. Tom. 1. Opp. p. *99*. & Vincentius Bellovac. lib. I. speculi doctrinalis, qui secuti Isidorum lib. VI. cap. 8. Originum, ajunt Ovidii *libros fastorum* dici, *quod de Regibus & Consulibus editi sint*. Ex Bibliotheca Gudiana cum pars Codicum MSS. (*t*) per auctionem Hamburgi A. 1706. distraheretur, nactus sum parvum volumen in fol. minori charactere & frequentibus compendiis litterarum in membrana exaratum ante annos trecentos, in quo continentur glossulæ super Ovidii Metamorphosin, de Tristibus, Epistolas, libros de fastis, de Ponto, & super Ovidium sine titulo, hoc est (ut supra monui) Amorum libros, nec non in Statii Thebaidem & Achilleidem, Claudianum & Avianum. Glossis in fastos subjicitur Calendarium quale editiones exhibent. Auctor quisquis est glossularum, monet Ovidium de fastis & nefastis diebus agere, ortus & occasus notare signorum: & Germanicum illius anni summum Pontificem instruere in sacrificiis. Vincentius Gravina V. C. libro I. de ratione Poetica pag. 101. *Ovidio se non si fosse lasciato portare dalla pienezza della sua vena, sfuggito avrebbe ogni emenda, siccome la sfugge nei Fasti, ove non manca nulla di purità e di esattezza*. Libri fastorum sunt mihi ex vetusta editione in 4. cum argumentis tetrastichis *Petri Æolici*, sine loco & anno. Prodierunt etiam Lipsiæ in 4. sine anni notatione. Et cum commentariis *Pauli Marsi*, Piscinatis, Venet. 1485. fol. curante Antonio Bactibove, Alexandrino; & 1492. 1520. fol. & cum *Antonii Constantii* de Fano sive Fanensis, & Marsi Constantio doctioris commentariis, Venet. 1502. 1508. fol. Mediolani 1510. fol. Prodierunt etiam separatim sine notis Paris. 1528. 4. per M. Guichardum Soquand. Et 1554. 4. apud Vascason. Ne dicam de scholiis brevibus *Melanchthonis*, *Micylli*, *Bersmanni*, *Ciofani*, Italica Metaphrasi donati a Vincentio Cartaro Venet. 1551. 8. Commentariis eximiis illustravit *Carolus Neapolis*, (*u*) qui Resuttanii in Sicilia principis frater fuit, & anno ætatis 21. illos absolvit, ac post auctorem anno 22. defunctum edidit Erycius Puteanus Antvverpi 1639. fol. sub titulo Anaptyxeos ad fastos Ovidii Nasonis, præmissis antiquis Calendariis, quæ una cum aliis recensui infra libro IV. Quod enim in plerisque editionibus Ovidio præfigi solet Calendarium vetus Romanum, e Nasone ipso & aliis Calendariis antiquis aliisque monumentis suppleri & emendari desiderat non paucis in locis. Libri fastorum, Tristium & de Ponto, cum notis *Petri Bimanni* ad Farnabii modum Enchusæ 1653. 12. atque additis notis *Anonymi Dalmatæ* prodierunt Venet. 1704. apud Laurentium Basilium. *D. Antonii Matthiæ Sevii* (*x*) notas in fastos Ovidianos, Venetiis ut ajunt excusas, non vidi. *Gallice* primus vertit Marollesius, qui notis etiam illustravit, addita Dan. Heinsii elegia in Natalem Ovidii 13. Cal. April. Novam interpretationem prosariam cum notis Criticis & Historicis exspectare jubemur (*y*) a Lezeo, (Mr. Lezeau) qui librum primum cum præmissa Ovidii vita jam vulgavit Paris. 1714. 12. Supplementum horum fastorum sive sex libros posteriores ex ingenio addidit (*z*) *Claudius Barth. Morisotus* (*a*) Divinione 1649. 4. Burgignonum Fastorum Ovidii continuatorem laudat Marollesius. Ambrosius quoque *Novidius Fraccus* (*b*) similiter libros XII. sacrorum fastorum dicavit Paulo III. Pontifici, & vulgavit Romæ 1547. 4. Denique *Hugo Vaillantus* Ord. Benedicti Monachus libris XII. fastorum memoriam sanctorum per totum annum

(*t*) Reliqua & major pars asservatur in Bibliotheca Guelferbytana.

(*u*) Laudatur ex merito in Sorberianis p. 242. Morhofio hic commentarius visus est sapere officinam Erycii Puteani.

(*x*) Galleria di Minerva Tom. V. p. 27.

(*y*) Journal des Sçav. 1715. p. 134. Memoir. de Trevoux 1714. pag. 2078.

(*z*) Nihil in Morisoto Poetici spiritus se observasse profitetur Morhofius I. Polyhist. c. 24. p. 293.

(*a*) De Morisoti supplemento Jo. Ludovicus Praschius Satyra in poetastros:

——— *aut simili Morisotum reddere facto*
Qui fastos Ovidi supplevit assiare versu.

Suorum in librum primum Commentariorum meminit Morisotus Centuria prima Epistolarum editarum Divione 1656. 4. Epistola 8. & 9.

(*b*) Hic Fraccus dies hebdomadis a septem sacramentis, menses a duodecim Apostolis nuncupat. Confer Gisb. Voetium III. Select. p. 433.

num Epigrammatis celebravit, Parif. 1674. Inter scripta Baptistæ Guarini video etiam memorari commentarium in fastos Ovidii, sed nescio an editum. Baptistæ Mantuani fastorum sacrorum libri XII. quos Ovidii imitatione composuit, sæpius editi sunt, ut Parif. 1513, fol. Argentor. 1520. 4. Mediolan. 1540. Antverp. 1576. 8. Tom. 2. Opp. Nicolai Andarti fastos sacros his verbis inter alia laudat Justus Lipsius:

Macte operis, laudisque: olim Sulmone Poetam
Carmine qui æquiparas, materie exsuperas.

Volumen noctium Tusculanarum & Ravennatensium Jo. Matthæi Caryophili Rom. 1621. 8. & Petri Justi Sautelii S. J. annus sacer Poeticus, Epigrammata in Sanctos per singulos Anni dies complectitur. Lugd. 1679. 8.

7. *Tristia* sive *Tristium Elegiarum libri V.* Josephus Scaliger sub Yvonis Villiomari nomine latens in locos controversos Rob. Titii p. 105. *Aristoteles, Titi, numquam scripsit libros περὶ τῶν ἠθικῶν, περὶ τῶν πολιτικῶν, sed scripsit ἠθικὰ καὶ πολιτικὰ, ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν libros. Eodem genio duce & Ovidii titulos corruperunt majores nostri. Nam Tristia de Tristibus, & Pontum de Ponto inscripserunt.* Hanc veram observationem ita perstrinxit Jacobus Duportus pag. 187. Poem.

Nasonis libros dici de Tristibus, ægre
Fert Criticus, tristem hoc Scaligerumque facit.
Nempe elegi tristes titulus foret aptior, ergo
Litis Juste sat hæc justane causa tibi est?
Qui tamen auctoris tot tristia fata recensent,
Tristium an hoc nequeas jure vocare libros?
An sunt hæc potius Criticorum tristia fata,
Quod tempus tricis sic apinisque terunt.

In hos libros habemus commentaria *Jac. Pontani*, Ingolstad. A. 1610. fol. Collectanea *Jo. Weitzii*, Erfurt 1606. 8. & brevia *Jo. Minellii* scholia, Hagæ Com. 1684. 12. *Quinque libri Tristium* (c) Lipsiæ in 4. sine anno. Libri Tristium & e Ponto cum commentariis *Bartbol. Merulæ* Venet. 1489. fol. Mediolan. 1507. 1511. fol. *Viti Amerbachii* enarratio Basil. 1548. 8. Tristium libri cum notis *Andreæ Naugerii* Lond. 1583. 12. Notæ Merulæ, Amerbachii, *Micylli*, *Bersmanni*, *Ciofani* in edit. Francof. 1601. fol. Tristia & de Ponto, præmissa Ovidii vita, Ingolstad. 1607. 8. Cum *Dan. Crispini* interpretatione & notis in usum Delphini, indiceque vocabulorum recusi sunt Cantabrigiæ 1705. 8. Cum notis ad modum Minelli nuper edidit *M. Erdmannus Uhse* Lipf. 1711. 12. Libros Tristium & de Ponto cum erudita præfatione, Scholiis perspicuis, tabula Geographica, vita Ovidii & Chronologia Epistolarum in his libris comprehensarum, indiceque copioso emendate editi a *Philippo Theodoro Verpoortenio* Coburg. 1712. 8. Libri Tristium ex præclara recensione *Isaaci Verburgii* (d) cum notis dictionem maxime illustrantibus Amst. 1713. 12. Denique cum notis Germanicis Halæ Sax. in tironum usum, auctore, ni fallor, Gabriele Schumanno. *Gallica* versio Binardi vidit lucem Parif. 1625. *des regrets d' Ovide*. Exstat & altera Marollelii, cum notis, *les tristes*. Tertia Francisci Thomæ Cornelii, qui Gallico carmine (e) reddere instituit, desideratur. *Germanica* Metaphrasi donavit Jo. Henricus Seypius, cum notis, Darmstad. 1664. 8. *Danico* carmine reddidit V. C. Christianus Falsterus A. 1719. *Belgico* Daniel Havart (f) A. 1696. cum Epistola consolatoria ad Liviam de morte Drusi. Anglica Metaphrasis Zach. Catlini prodiit Lond. 1639. 8. Jacobus Pontanus commentariis in hos libros suis subjecit etiam *hortulos*, quos appellat, *Ovidianos*, sive sententias ac proverbia ex Ovidio collecta, in locos redacta communes & commentationibus illustrata.

8. *Epistolarum Ponticarum* sive *e Ponto* libri IV. versibus elegis. In hos quoque libros exstant collectanea *Joannis Weitzii* viri docti & diligentis 8. & commentarii *Jacobi Pontani* e Soc. Jesu, A. 1610. fol. *Libri quatuor e Ponto* A. 1508. 4. sine loci notatione. De commentario Bartholomæi Merulæ & Phil. Theodorii Verpoortenii notis aliorumque scholiis supra in libris Tristium jam dictum. Cum notis *Jo. Henr. Kromayeri* ad modum Minellii libri e Ponto & Ibis prodierunt Lipf. 1719. 12. Metaphrasis Danielis Havartii Med. D. *Belgicis* versibus, Ultraject. 1702. 8.

9. *Ibis* sive *Diræ in Ibin* carmine Elegiaco versuum amplius sexcentorum. Cœlius Rhodiginus XIII. 1. Antiquar. Lect. *Cæcilius Mi-*

nutia-

(c) Tristia potius quam de tristibus inscribendos esse hosce libros notaverat etiam Jul. Cæsar Scaliger lib. 3. cap. 126. sive ult. Poetices.

(d) Journal des Savans 1713. Aout, p. 220.
(e) History of the vvorks of the learned A. 1703. pag. 222.
(f) Bœkfaal van Europe 1696. T. 2. p. 548. Nova literaria Lipf. A. 1719. p. 85.

nutianus *Apulejus ait Corvinum* (Boeffius & alii malunt Hyginum) *ab Ovidio Ibin appellatum esse ex avis feditate, cui ventrem* (*g*) *rostro purgare institum sit, & hoc ex Callimachi imitatione*. Ovidius ipse v. 449.

Et quibus exiguo volucris devota libello est,
Corpora projecta quæ sua purgat aqua.

De Callimachi poemate adversus Apollonium Rhodium, cujus titulus erat Ibis, & quod pridem intercidit, dixi lib. III. Bibl. Græcæ c. 19. p. 486. In Ibin Ovidii exstat *vetus interpres* (*b*) Gyraldo & aliis laudatus, tum *Christ. Zarotti*, Venet. 1515. fol. *Val. Andreæ Dresselii* & *Francisci Sanctii* Brecensis notæ cum Jac. Pontani commentario in Metamorphos. editæ Antvv. 1618. fol. denique eruditus *Dionysii Salvagnii Boessii* Equitis Delphinatis commentarius. Lugd. 1633. 4. atque iterum 1661. 8. addito veteri interprete, qui in priore edit. desideratur. Anglica Metaphrasis hujus poematis nescio quo auctore lucem vidit Lond. 1577. 8. *Carmina in Ibin* (*i*) cum Metamorphosi & libris fastorum, editio antiqua sine anno & loco in fol. & Venetiis 1484. fol. nec non separatim Lipsiæ sine anno in 4. & cum remediis amoris, nuce, pulice & philomela, Argentorati ex ædibus Schurerianis 1520. 4. Veterem interpretem alium ab edito evolvit Cœlius Rhodiginus, atque Turnebus dolet luci non datum lib. IX. 25. Adversar. *quod & annotatum a veteri interprete fuerat, cujus scrinia alii interpretes compilarunt, & scripta etsi mendosa, unde tamen utilia odorari poteramus, suppresserunt*. Fragmenta quædam Grammatici veteris in Ibin prodieruut Parif. 1581. typis Dionysii Pratensis, sed integriora scholia ex duobus MSS. Codicibus vulgavit Boessius in iterata commentarii sui eruditi in Ibin editione Lugd. 1661. 8. Ibis Ovidii cum *Domitii Calderini* Veronensis commentario, & qui hunc sequitur *Jodoci Badii Ascensii* scholiis, Mediolan. 1517. fol. Ac ne Andreæ Naugerii, Baptistæ Egnatii, Jac. Micylli, Herculis Ciofani & Guid. Morilloni notas memorem, Ovidii Ibis & Ausonii griphus de ternario cum annotationibus *Francisci Sanctii* Brocensis prodiit Salmanticæ 1598. 8. Novissime cum libris e Ponto illustravit Jo. Henr. Kromayerus Lipf. 1719. 12. Gallicam Abelis Foulonii metaphrasin memorat in Bibl. Gallica Crucimanius. Vertit & Marollesius prosa Gallica, & amplum commentarium, ex Boessio magnam partem mutuatus, subjunxit.

10. *Halieuticon* sive de piscibus liber acephalos, carmine Epico. Hujus poematis meminit Plinius XXX. 11. *His adjiciemus ab Ovidio posita nomina, quæ apud neminem alium reperiuntur, sed fortassis in Ponto nascuntur, ubi id volumen supremis suis temporibus inchoavit*. Idem c. 2. *Mihi videntur mira, quæ Ovidius prodit piscium ingenia in eo volumine, quod Halieuticon inscribitur*. Primus hujus libri fragmentum vulgavit e Sannazarii Codice *Georgius Logus* Silesius una cum Gratio & aliis Venet. 1534. 8. Emendavit & notis illustravit cum eodem Gratio Nemesiano & Calpurnio *Janus Ulitius*, Lugd. Bat. 1645. 12. Exstat quoque in Poematis antiquis P. Pithœi. Vide & Vossii IV. 7. & 14. operis præclari de Idololatria, ubi locis quibusdam Halieuticon lucem affert. Fallitur Barthius, qui Olympio Nemesiano hoc poema adscripsit XLIX. 7. Adversar. nec minus fallitur Ulitius, qui Gratio. Initium vero Halieuticon, quod a Sertorio Quadrimano tamquam e vetustissimo codice descriptum accepit Hieron. Columna, et in doctissimis commentariis ad Ennii fragmenta p. 247. seq. edidit, merus est fucus. *Halieuticon* fragmentum præterea illustravit Hercules Ciofanus A. 1580. Vide sis etiam Eustathii Svartii analecta lib. 1. cap. 5. Idem Gallica prosa vertit, et cum notis edidit Mich. Marollesius ad calcem librorum de arte amandi, una cum fragmento *de medicamine faciei, nuce, philomela, pulice, somnio, & duobus epigrammatis* Parif. 1660. 8.

11. *De medicamine faciei* fragmentum elegiaco carminis genere, quod citra causam Nasonis non esse videtur doctis quibusdam viris. Meminit Ovidius ipse III. artis amatoriæ v. 205.

Est mihi quo dixi vestræ medicamina formæ
Parvus, sed cura grande libellus opus.

12. *Nux*

(*g*) Auctor Isagoges Galeno adscriptæ c. 1. & Plinius VIII. 27. Hist. notant inde hanc avem ad clysteris usum inveniendum hominibus ansam præbuisse. Effigiem ejus habes in thesauro Græviano Antiquitatum Rom. Tom. V. p. 796.

(*b*) Labbeus Bibl. nova MSS. p. 46. memorat Berardi Moretti, qui Rhetoricam Bononiæ docuit sub A. 1459. expositionem in Poema Ovidii adversus Ibin.

(*i*) Ibis avis Ægyptia κλυςῆρα μιμητχμένη, de qua Plutarchus de solertia animal. p. 974. auctor Isagoges Galeno adscriptæ cap. 1. Tom. 4. p. 371. & Galenus de venæ sectione contra Erasistratum cap. 6. Tom. 10. edit. Parif. pag. 399. Confer Alciati emblema 87. & Aldrovandi Ornithologiam Tom. 3. lib. 20. c. 3. p. 129.

12. *Nux* elegia utrum Ovidii sit, nec ne, dubitant quidam eruditorum. Non tamen est cujus Ovidium merito pudere possit. Hoc poema post Dominicum Marium Nigrum illustravit Erasmus, apud Gryph. 1546. 8. & T. 1. Opp. In *Nucem* Ovidianam Erasmi præfatio legitur inter ejus Epistolas XXIX. 26. qui poemation illud Joanni Moro Thomæ filio dicatum illustravit Basil. 1524. 8. Observationes Herculis Ciofani prodierunt Sulmone 1593. 4. Belgico carmine una cum libris de Ponto donavit Daniel Havartus, Ultrajecti 1702. 8. *de Klagende nooteboom*.

III. *Deperdita* Ovidii scripta diligenter enumerat Gyraldus. In his sex libros postremos Fastorum, de quibus supra, & *Medeam Tragœdiam* Quintiliano X. 1. & dialogo de Oratoribus c. 12. laudatam. Ovidius ipse 2. Trist. 553.

Et dedimus Tragicis scriptum regale coturnis;
Quæque gravis debet verba coturnus habet.

Versum hunc ex illa affert Quintilianus VIII. 5.

Servare potui, perdere an possim rogas?

quod Petrus Burmannus observat expressum ex hoc Virgilii in Ciri, vers. 275.

Ut me, si servare potes, ne perdere malis.

Seneca Pater suasoria tertia: *Hoc autem dicebat Gallio Nasoni suo valde placuisse, itaque fecisse quod in multis aliis versibus Virgilii fecerat, non surripiendi causa, sed palam imitandi, hoc animo ut vellet agnosci. Esse autem in tragœdia ejus: feror huc illuc ut plena Deo.* Quoniam diserte Seneca, iterumque affirmat *plenam Deo* dictum esse imitatione Virgilii, non occurrit alius Maronis locus, qui huc faciat quam tritus ille in Eclogis, *Jovis omnia plena*, quorum verborum non alia est sententia, quam hæc, totus Deo plenus sum, illi mea carmina curæ. Ex his ipsis porro Fabii & Senecæ locis patet aliam longe esse *Medeam Ovidii*, de qua Tertullianus, carmine scriptam *Heroico*, & ex meris Virgilianis versibus contextam, quam habuit Pitckhaimerus & Salmasius, a quo acceptum initium illius edidit P. Scriverius in fragmentis Tragicorum; aliam vero *Medeam Ovidii*, versu scriptam *Jambico*, & uno vel altero fortasse loco ad Virgilii dicta alludentem, pridemque deperditam. De eadem Ovidii Medea Auctor de causis corruptæ eloquentiæ cap. 12. *Nec ullus Asinii aut Messalæ liber tam illustris est quam Medea Ovidii aut Varii Thyestes.* Aliorum quæ scripserat Ovidius hic est index: Declamationes, Controversiæ ac suasoriæ, quibus valuisse Nasonem testatur Seneca Controvers. 10. discipulum rhetoris Arellii Fusci, & Porcii Latronis admiratorem. *Metaphrasis Phænomenon Arati* Lactant. II. 5. & Probus in Georgica Virgilii. *Epigrammata*, de quibus vide Politianum cap. 59. Misc. & fragmenta Ovidii a Nic. Heinsio collecta. *Liber in malos Poetas*. Quintilianus VI. 3. *Adjuvant urbanitatem & versus commode positi, seu toti ut sunt, quod adeo facile est, ut Ovidius ex tetrasticho Macri carmine* (i. e. Poemate tetrastichis constante) *librum in malos poetas composuerit*. *Triumphus Cæsaris* Tiberii de Illyriis. III. 4. e Ponto. *Carmen de laudibus Augusti jam defuncti*, sermone Getico, Ovidius ipse IV. 13. e Ponto. *De bello Actiaco* ad Tiberium libri II. *Vaticiniorum liber*.

IV. *Supposita Ovidio*. 1. *Consolatio ad Liviam Augustam* de morte Drusi Neronis, quæ sub Ovidii nomine prodiit Venetiis 1472. fol. cum Probæ Virgiliocentonibus, atque Ovidio in variis Codd. MSS. tribuitur, *Pedonis Albinovani* est, ut dixi supra. Pedonem hunc æqualem suum Ovidius *sidereum* vocare non dubitat IV. 6. e Ponto. At consolationem hanc Ovidio præter rem adscripsit Passeratius, & Barthius LIII. 13. Adversar.

2. *Carmen Panegyricum ad Calpurnium Pisonem*, Lucano ab aliis tribuitur. Vide, si placet, quæ a me disputata sunt supra.

3. *Elegia de Philomela* sive de vocibus avium ac quadrupedum, & verbis, quibus illæ apud latinos denotantur. Non Ovidii, sed Grammatici utcumque veteris Christiani esse videtur Vossio lib. 1. de vitiis sermonis cap. 14. & III. de Idololatria cap. 49. Confer A. Schotti observationes Poeticas c. 52. Sub *Albii Ovidii Juventini* nomine edidit Goldastus, subjecta Julii Sperati V. C. elegia de Philomela. De eodem argumento diatribam se scripsisse testatus est If. Casaubonus ad Antonium Getam Ælii Spartiani, qua opes Græciæ in hujus generis vocabulis cum paupertate sermonis latini non segniter ait se comparasse. Hæc Casauboni diatriba numquam lucem vidit quod sciam. Interim consuli possunt Joach. Camerarius in commentariis utriusque linguæ pag. 198. seq. Jo. Textoris officina pag. 280. seq.

Andreas Schottus II. 51. Obfervatt. Human. Julius Cæfar Bulengerus de venatione Circi c. 20. pag. 76. feq. Samuel Bochartus in limine Hierozoici & Fridericus Hofmannus in Epigrammatis p. 158. feq. Græca quædam de vocibus animalium vocabula habes apud Cæfarium qu. LXXVIII. pag. 218. De vocabulis, quibus Græci & Latini [*a*] voces avium & aliorum animalium exprimunt, præter alibi laudatos a me & Apulejum in floridis, Vincentium Bellovacenfem XXII. 6. fpeculi naturalis ex libro Papiæ: Jac. Pontanum VIII. 2. φιλομηλίας pag. 164. feq. Chriftophorum Becmannum in originibus Latinæ linguæ, vocabulo *murmur*, Gualterum Carletonum de differentiis, & nominibus animalium, (Oxon. 1677. fol.) illa parte qua pifces perfequitur p. 94.-102. & Guilelmum Mufgrave in notis ad vitam Imp. Getæ a Spartiano fcriptam, operæ pretium eft conferre quæ ex Adverfariis If. Cafauboni nuper edidit Jo. Chriftoph. Wolfius in Cafaubonianis Hamburgi A. 1710. 8. editis pag. 56. feq.

4. *De Pulice* Elegia, fub *Ofilii Sergiani* nomine a Goldafto vulgata, Ovidio certe indigna. Gallica metaphrafis *pulicis* Ovidiani exftat in libello parum ferio & parum pudico, qui Amft. 1720. 12. prodiit fub titulo *les tetons*, p. 50. auctorque ait fe natum fuiffe fedecim annos, cum illam componeret.

5. *Somnium*, quod incipit: *Nox erat & fomnus* &c. in Goldafti editione, *Ovidii junioris fomnus* infcribitur. Hoc fomnium cum philomela & pulice, quæ in Heinfiana & Cnippingiana editione Ovidii fruftra quæres, exftat ad calcem Heroidum & amorum ex poftrema Jac. Micylli recognitione, Francof. 1582. 8. excufa etiam Venet. A. 1515. 8. cum Ovidii vita ab Aldo fcripta, & Parif. 1536. 8. & apud Gryph. 1554. 8.

6. *Epigrammata fcholaftica de Virgilii XII. libris Æneidos*, five argumenta librorum Virgilianorum, etfi Ovidio in quibufdam manu exaratis codicibus adfcripta, communi fuffragio virorum doctorum exiftimantur alterius effe auctoris. *Argumenta librorum Æneidos* ad Ovidium auctorem referuntur etiam in Codice eximio & pervetufto membranaceo Virgilii cum Servii commentariis, quem laudatum a me fupra fervat nofter Joachimus Morgenwegius. In hujus calce leguntur fimili vetufta manu defcripti Ovidii libri de Ponto.

7. Nihil vero magis ridiculum fit, quam *libros tres de Vetula* [*b*] genuinis Ovidii fcriptis annumerare, qui Hexametris verfibus defcripti cum præfatione Leonis (Protonotarii Sacri Palatii Byzantini fub Vatachio Principe) prodiere Coloniæ 1470. Lubecæ 1471. & inter Catalecta Ovidii editore Goldafto, Francof. 1608. 8. denique recenfiti e MSS. una cum Nigelli Wircheri (*c*) Angli Bunello five fpeculo ftultorum, editi aufpiciis Gloriofiffimæ memoriæ Ducis Augufti Gvelferbyti 1662. 8. Hoc ludicrum Opufculum ab infimi ævi Monacho (*Pamphilo* forte *Mauriliano* (*d*) profectum non evolverat Manutius, qui tamquam tria diverfa memorat *de vetula*, *de quatuor humoribus*, & *de ludo latrunculorum*, cum de his univerfis agat hoc fcriptum. Verfus aliquam multos ex libro III. producit Tho. Bradvvardinus in caufa DEI adverfus Pelagium pag. 33. Rogerus quoque Baco magnus Aftrologiæ Patronus nullius fere libentius fcriptoris teftimoniis utitur, notante Joanne Pico lib. 1. in Aftrologos p. 284. Opp. Vide etiam Roberti Holkot lect. XXI. in lib. Sapientiæ & Domini Joannis Friderici Mayeri Exerc. utrum fata religionum pendeant ab aftris diff. 1. §. 5. De hoc opere copiofius differere voluit magnus Seldenus lib. III. de Synedriis c. 16. fed morte præventus imperfectum illud opus coactus eft relinquere.

Catalecta Ovidii, & alia quædam nomine fuo fuppreffo junctim vulgavit, auctoribufque fuis MStorum ope magnam partem reftituit *Goldaftus* Francof. 1610. 8. In eo volumine occurrunt: Epigrammata fcholaftica de Virgilii XII. libris Æneidos. Epiftola Ovidiana Penelopes ad Ulyffem, Græce reddita a Carolo Utenhovio. Ovidii junioris fomnus. Cornelii

(*a*) Chaldaica vide in Targum fecundo libri Efther c. 1. 2.

(*b*) Beda in Boethium de Trinitate: *Extirpanda eft hæreſis vetularum, quæ jurant per partes DEI.*

(*c*) De hoc Nigello exftat erudita differtatio Jacobi Thomafii Lipf. 1679. qua inter alia obfervat eum claruiffe circa A. C. 1200.

(*d*) Vide Barthium ad Guil. Britonem p. 62. & 349.

lii Maximiani Galli amores sive sex elegiarum libellus, de quibus dixi capite superiore. In exemplo hujus editionis, quod exstat Hamburgi in Bibl. Joannea, varias lectiones e MSto Codice adjectas vidi manu V. C. Frid. Lindebrogii, quibus non pauca emendantur & supplentur. Ofilii Sergiani Elegia de pulice. Albii Ovidii Juventini elegia de Philomela. Julii Sperati V. C. elegia ejusdem argumenti. Pamphili Mauriliani (e) Pamphilus sive de arte amandi Elegiæ LXIII. De Vetula libri III. cum præf. Leonis Protonotarii. Bedæ Venerabilis elegiæ II. de Cuculo. Benigni Floriacensis elegia de excidio Trojæ. Bernardini Cilenii Veronensis, qui Friderici III. Imp. temporibus vixit, amores, h. e. libellus elegiarum sive Odarum XXII. ad Juliam, editus antea sub falso nomine Francisci Octavii. Antonii Codri Urcei Bononiensis Rhythmus die S. Martini pronunciatus. Denique claudit hanc collectionem Goldastinam elegia Baptistæ Mantuani Carmelitæ contra Poetas impudice loquentes. Vir Clariss. Christianus Daumius in Epistola ad Joach. Fellerum (f) *Vetulam* Pseudo Ovidii, *Pamphilum* & alia opuscula *Goldastus se primum ex membranis edere ratus est, at ego habui editiones recenter inventa typographia natas, membranis illis longe meliores & locupletiores. Ideo cum Vossius & alii exinde quæ in rem suam esse vident allegent, cur non & horum rationem habeamus? Iis quæ Goldastus omisit, Aldus autem in Ovidii vita meminit, adjungo olim a me collecta carmina* de ventre, de tribus puellis &c. Est mihi hæc scribenti in manibus editio vetus sine loci & anni nota in 4. ubi Pamphilo præmittitur Pseudo Ovidii *liber trium puellarum*, sive elegia de tribus puellis cantu inter se certantibus judice poeta, qui tertiam Jovis amores canentem cæteris duabus præfert, sibique adjungit: & *liber de nuncio sagaci*, versibus hexametris homœoteleutis sive leoninis, & *de pulice*. Elegiæ de tribus puellis hoc est initium:

Ibam forte viam quamdam nullo comitante,
Solus amor mecum, qui solet esse, fuit.
Dumque meos versus facio, meditorque puellam,
Cui possim versus mittere quos facio.
Ecce procul video quasi tres nymphas venientes,
E quibus ut memini longior una fuit.
Hæc medium sortita locum, currebat, & omnes
Currebant pariter, sed tamen illa magis.
Sed si forte manu jaculum sumsisset & arcum,
Illa mihi certe visa Diana fuit.
Sic etenim solet illa feras agitare per altas
Silvas, cumque suis currere virginibus.
Tunc ego nosse volens formas & nomen earum,
Incepi subito currere post folio &c.

Liber de nuncio sagaci, in quo colloquium est puellæ cum nuncio, qui dona a poeta ipsi affert, ita orditur:

Summi victoris fierem cum victor amoris,
Sperabam curis finem posuisse futuris,
Rursus ad arma vocat, me quærit & ecce Cupido.
Dic, amor, unde venis pharetris sic undique plenis?
Cujus castra petis, vel cujus vulnera tendis?
Hinc procul hinc absis, quia mecum nulla videbis,
Tot tibi sunt Parides, & tot tibi sunt Ganymedes &c.

Bedæ venerabilis (an Milonis potius, Monachi Elnonensis A. 870. defuncti) elegia una de conflictu veris & hiemis, atque altera (g) de morte cuculi. Benigni Floriacensis elegia de excidio Trojæ, Bernardini Cilænii &c. Librorum *de vetula* auctorem esse fortasse ipsum illum Leonem Protonotarium, qui præfationem præmisit, suspicatur vir Clariss. Polycarpus Leyserus in historia poetarum medii ævi p. 2089. ubi porro multis post Ovidium seculis libros illos Ovidio esse suppositos ex hisce docet flosculis: Scilicet L. I. n. XXX. v. 3. edit. Goldasti p. 127. legitur vocabulum

(e) Hujus Mauriliani meminit Guermundus commentario in artem Prisciani. Ejus vero elegias & libros de Vetula, quos ipsos quoque a Mauriliano scriptos Barthius conjiciebat, cum MSto contulit in eodem Codice Lindebrogius.

(f) Jo. Frid. Felleri monumenta varia inedita, trimestri XI. pag. 611.

(g) Incipit: *Plangamus cuculum, Daphnis dulcissime nostrum*; eadem, quam sub vero Alcuini nomine edidit Mabillonius T. I. Analect. p. 360.

trenga, pro armistitio, quod ævi est recentioris. Lib. I. n. XXXVII. ed. cit. p. 133. l. ult. vox *AlKimia*, quæ itidem serius ab Arabibus ad Latinos venit. Idem dicendum de *Algebra* & *Almucgrabala*, quæ occurrunt n. XLI. v. 5. pag. 135. *Algebraque* iterum L. III. n. II. v. 5. pag. 163. *Cognoscere amicam* Lib. 2. n. I. v. 5. & 7. p. 136. est hebraismus, ex lectione S. Codicis haustus. *Pastorum* & *prælaturarum* meminit L. II. n. XIV. v. 3. & 8. pag. 143. quæ voces Ecclesiasticæ sunt. *Camisia* item, quæ affertur L. II. n. XXIV. p. 150. l. 1. non est ævi Ovidiani. *Sibi* loco *ipsi* nonnunquam usurpat auctor L. II. n. XXXIII. v. 5. p. 155. n. XXXVI. v. penult. p. 157. *Dei unitatem* ubi stabilit auctor L. III. n. IV. pag. 164. & 165. vocabula *principium* & *principiatum* adhibet, & Manichæorum sententiæ, de *duobus principiis* mundi sibi contrariis & coæternis, meminit. Vocabulo *glorificare* nonnunquam utitur, quod est ecclesiastico-Christianum, ut L. III. n. V. v. ult. p. 166. Mundum ex nihilo *creatum* esse probat L. III. n. VI p. 166. n. XVIII. pag. 273. *Resurrectionem mortuorum* credit futuram L. III. n. XX. p. 175. Locum de incommodis senectutis ex Ecclesiastico profert. L. III. n. XXIII. pag. 176. De *religione Christiana* multa habet L. III. n. XXXII. seqq. ubi vaticinatus talia inducitur Ovidius & ex foliis Sybillæ hæc hausisse v. L. III. n. XLI. v. antep. pag. 186. de quibus tamen constat, ea ignorata prorsus fuisse ante Commodi Imperatoris tempora. *Trinitatem* admittit iis loquendi formulis, quibus ne Christiani quidem primis seculis utebantur, L. III. n. XLII. XLIII. *Mariam* mediatricem appellat L. III. n. XLV. v. pen. p. 188. eamque in cœlos sumtam esse docet n. XLV. *Hæc loco laudato Leyserus: qui pag. 2071.-2076. etiam veterem editionem* Pamphili *confert cum editione Goldastina, ejusque varias & plerasque meliores lectiones annotat, atque integra, quæ Goldastus omisit, supplet disticha.*

V. Reliquum est, ut editiones Ovidii paucis referam. Antiquissima sine anni notatione Ovidii opera, Metamorphoseos opus & elegiarum omnium volumina [*b*] Rom. 1471. fol. 2. Volum. per Conradum Svveinheim & Arnoldum Pannartz: deinde Venet. 1472. (*i*) fol. per Jacobum Rubeum, natione Gallicum, quæ editio cum notis MSS. fuit Neapoli in Bibl. Josephi Vallettæ. Memorat & Maittairius (*k*) Ovidium A. 1474. fol. Venetiis excusum cum hac subscriptione: *Ovidii opera omnia, Medea excepta & triumpho Cæsaris, & libello illo Pontica lingua composito, quæ incuria temporum perierunt, Jacobus Rubeus natione Gallicus, honestissimo loco natus impressit, Nicol. Marcello duce Venetiarum M. CCCC. LXXIIII.* Idem Rubeus postea Metamorphosin excudit Pinerolii 1480. fol. [*l*] quæ eodem anno quoque lucem vidit Parmæ fol. opera & impensa Andreæ Portiliæ. Ovidii opera per Baldasarem de Azzogridis, civem Bononiensem, Bononiæ 1480. fol. quæ fuit apud Nicolaum Heinsium, & emendata a *Barnaba Celsano* Vicentino, Vicentiæ 1480. fol. apud Hermannum Coloniensem Lichtenstein. Et cum præfatione *Boni Accursii*, Venet. 1486. fol. Florentiæ A. 1489. fol. & Venet. charta & characteribus typorum nitidis A. 1498. fol. in Bibliot. Bigotiana. De remedio amoris, in Ibin, fastorum, tristium, de Ponto, de Pulice, philomela, de medicamine faciei, de nuce, Consolatio ad Liviam & Metamorphosis, Venet. 1486. fol. Heroides, & libri de arte amandi, ac de remedio amor. cum notis Barthol. Merulæ Venet. 1487. 1492. fol. Fastorum libri cum commentar. Antonii Fanensis & Pauli Marsi ibid. Metamorphosis, Mediolan. 1507. fol. & cum commentario Pauli Marsi Venet. 1492. fol. & cum Raph. Regii notis ibid. 1497. fol. *Aldina* editio A. 1503. 8. tribus Vol. e præclaris exemplaribus descripta. Hæc laudatur ab H. Stephano in Pseudo-Cicerone p. 71. Editio Ovidii Aldina altera 1515. tertia 1533. 8. tribus vol. cujus editionis exempla quædam in pergameno excusa. Addidit quoque Aldus A. Naugerii in Ovidium castigationes. Ovidii opera, excepta Metamorphosi, Venet. 1516. 12. apud Alex. Paganinum. Editio Basileensis 1532. apud H. Petri & edente Jo. Sichardo 1527. 8. & 1548. 8. Ve-

(*b*) Mich. Maittaire Annal. typograph. p. 92.

(*i*) Giornale de' letterati d' Italia Tom. XXIV. p. 101. 102.

(*k*) Pag. 108.

(*l*) Id. pag. 157.

Veneta A. 1530. 12. Lugdunensis apud Gryphium 1546. 12. tribus vol. Basileensis cum commentariis Antonii Constantii Fanensis, Pauli Marsi, Barthol. Merulæ, Domitii Calderini & aliorum, ac notis Jacobi Micylli Basileæ 1549. 1550. duobus voluminibus fol. Plantinianæ 1566. & 1578. 12. tribus vol. & cum scholiis Victoris Giselini 1595. forma minore. Cum notis *Greg. Bersmanni* ex recognitione Jacobi Micylli 1582. 8. tribus vol. & 1596. Lips. & Heidelberg. 1604. & Lipf. 1607. & 1620. 8. *Herculis Ciofani* eruditæ in omnia Ovidii notæ, Venet. 1578. 8. apud Ald. & A. 1582. 8. apud Plantin. Ovidius cum notis variorum Francof. 1601. fol. apud Wechel. tribus partibus, uno volumine, in qua editione præter Bersmanni, Micylli, & Ciofani observationes integras in Ovidium occurrunt in *Heroides* Antonius Volscus, Hubertinus Clericus, Janus Parrhasius, Jo. Scopa, Aaron Battaleus, Gaudentius Merula, Domitius Calderinus, Georgius Merula, & Baptista Egnatius & Guid. Morilloni argumenta. In *libros amorum* Dominicus Marius Niger, in *artem & remedia amoris* Barthol. Merula, in *Nucem* Niger & Erasmus, in *poema de medicamine faciei* iterum Niger: in *libros Fastorum* Antonius Constantius Fanensis, Paulus Marsus, Phil. Melanchthon & Vitus Amerbachius. In *Tristium libros & de Ponto* Barthol. Merula & Amerbachius. In *Metamorphosin* Raph. Regius. In *Ibin* Zarottus. Confer de hac editione Tho. Chrenium parte VIII. animadverf. sub init. Lugd. 1603. 4. in corpore Poetarum latinorum. Ex recensione *Dan. Heinsii*, cum castigationibus Scaligeri, & Gruteri Lugd. Bat. apud Elzivir 1629. & Amst. 1630. forma minore, 1649. & 1653. Cum notis variorum ex editione *Cornelii Schrevelii*, Lugd. Bat. 1661. 8. *Nicol. Heinsii* editionem Anni 1652. memorat Marollesius: atque in Schreveliana cum notis Variorum A. 1661. 8. Ovidius ipse ex Nic. Heinsii recensione exhibetur. Hic secundas suas in Nasonem curas promittit in notis ad Petronium p. 294. edit. *Petri Burmanni*, qui pag. 514. easdem aliquando in lucem se prolaturum pollicetur.

Editio scriptorum Ovidii præstantissima est, quæ ex *Nic. Heinsii* castigatione accuratissime facta ad codices plurimos MSS. cum ejusdem notis prodiit Amstelod. 1661. 12. tribus vol. quamvis vir doctissimus affirmabat se præ festinatione non pauca omisisse, & secundis curis longe melius esse de hoc poeta promeriturum. Heinsium in textu Ovidii reddendo secutus est *Burcardus Cnippingius*, qui cum integris ejusdem Heinsii & selectis variorum notis vulgavit ex officina Hackiana, Lugd. Bat. 1670. 8. tribus vol. recusum Amstelodami A. 1685. in officina Blaviana. *Daniel* etiam *Crispinus* qui in usum Delphini Nasonem edidit cum interpretatione & notis, Lugd. 1689. 4. quatuor voluminibus. Indicem omnium vocabulorum, qui est in hac editione, non accuratissime confectum esse notat Tho. Crenius III. animadverf. p. 1. seq. *Crispinus* a Socini hæresi, cujus insimulatus fuerat, alienum se esse graviter & sancte testatur T. 3. p. 21. ad lib. I. Tristium, Eleg. V. Cum notis variorum recusus Ovidius est Amstelod. 1702. 8. tribus vol. Sine notis Lipf. 1703. 12. & ex recensione *Michaelis Maittaire* (*m*) Lond. 1718. 12. tribus Vol. Burmannns A. 1714. minori forma & minoribus typis vulgavit Ovidium ad fidem veterum exemplarium castigatum (*n*) atque hoc labore prælusit majori & luculentæ, quam parat Nasonis editioni [*o*] proxime ut optamus vulgandæ cum locupletioribus Nic. Heinsii & novis suis observationibus. A. 1620. lucem vidit *Greg. Bresmanni* Calligraphia Ovidiana, sive sententiæ ex Ovidio sub titulis alphabetico ordine digestis collectæ addita Germanica interpretatione. Habeo etiam libellum non magnæ rei, A. 1503. 4. excusum (Daventriæ ut suspicor) hoc titulo: Orationes familiares & elegantissimæ ex omnibus P. Ovidii libris formatæ cum expositione vocabulorum difficilium per Hermannum Torrentinum. Similes silvæ sententiarum ex Ovidio selectarum Lipf. 1520. 4. Jo. Murmelii flores Tibulli, Propertii & Ovidii, Colon. 1516. 4. Salmasii observationes & emendationes in Ovidium, Almelovenio in Bibl. latente pag. 49. memoratæ non viderunt lucem. Loca quædam Ovidii, audacius quandoque, ut solet, emen-

(*m*) Bibl. ancienne & moderne Tom. V. p. 168. Never Ducher Baal LII. p. 319.

(*n*) Acta Erud. A. 1715. p. 175. Journal des Savans 1716. p. 183.

(*o*) Ovidii opera omnia cum integris notis Micylli, Ciofani, Heinsii, aliorumque, & suis edidit Burmannus Amstel. 4. vol. in 4. A. 1727.

emendat Vir clarissimus Christoph. Augustus Heumannus in parergis Criticis, & in Actis Erud. A. 1716. p. 452. seq. & T. VI. supplem. pag. 77. &c.

Cum interpretatione Gallica & notis *Michaelis de Marolles* prodiit Ovidius excepta Metamorphosi Paris. 1661. 8. septem volum. *Ovide en belle humeur, travesty par Mr. Dassoucy* Paris. 1664. 12. Metamorphosin versibus ludicris Gallicis expressam complectitur, de qua ad pag. 317.

Belgice *Vondello* interprete Amst. 1671. 4. & *per Abrahamum Valentinum*, Lugd. Bat. 1678. 12. tribus vol. & cum Ludovici Smidii observationibus, Amstelod. 1701. 4. Libri Tristium ex Metaphrasi Belgica Danielis Havart, Med. D. Ultraj. 1691. & consolatio ad Liviam 1696. 4. Libri Tristium atque ex Ponto (& Locmanni fabulae) carmine Belgico, Metaphraste Salomone van Rusting, Medicinae D. Amst. 1701. 8.

Jacobi Pontani Ethicorum Ovidianorum libri IV. Ingolstad. 1617. 8. Wolfgangi Seberi Index in Ovidium, cujus meminit in litteris ad Jungermannum, non vidit lucem, uti nec praeclara, quam nuper moliebatur Petrus Francius Poetae suavissimo haud impar, Nasonis editio. Usum praepositionum ex toto Ovidio demonstrat locupletissimus Index Georgii Meyvvaldi, Scholae Lignicensis Prorectoris, Budissae 1691. 8. cujus utinam & reliqui Indices Ovidiani in usus latinae linguae studiosorum lucem videant. Jo. Guilelmi Caposerrei conjecturas in quaedam Ovidii, Lipsiae A. 1658. editas laudat J. Andreas Bosius in litteris ad Gudium pag. 41.

DE SENECA.

M. Annaeus Seneca Cordubensis Hispanus, insignis Equestri ordine, sed doctrina liberisque longe nobilior, in quibus L. Annaeus Seneca Philosophus totum orbem nominis sui celebritate implevit. Floruit Rhetor Seneca imperante Augusto & Tiberio, ut docet Lipsius libro & capite primo electorum, & Nic. Antonius lib. I. Bibliothecae veteris Hispanae cap. IV. Hoc autem loco a nobis recensetur, quia noluimus eum a filio divellere, cum quo ejus scripta communiter eduntur, & quia ipse innuit aetate provectum se fuisse, cum ea, quae habemus, in litteras mitteret. Seneca pater per aetatem audire etiam Ciceronem potuit, nisi bellorum Civilium furor intra Coloniam ipsum suam continuisset, ut ex praefat. lib. I. Controvers. constat. Idem tamen Suas. II. meminit Attali Stoici, a Sejano circumscripti & solum vertere coacti, atque Controvers. 12. Augustum Divum appellat.

L. Annaeus Seneca, M. Annaei Filius una cum Afranio Barro Rector Imperatoriae juventae, postquam Senatoria dignitate quaestura praeturaque & aliis honoribus functus esset, & Stoicis, licet negat, [p] addictus inter Philosophos magnum sibi nomen comparasset, ab eodem Nerone, quem instituerat, vita excedere jussus, ferro sibi ipse venas exsolvit, balneumque ingressus obiit Anno CHRISTI 65. Neronis 12. triennio post Burri mortem. *Optimus excultor morum, mensisque colonus*, ut bene vocatur ab Alano lib. I. Anti-Claudiani. Ejus vitam praeter Lipsium & A. Schottum non indiligenter persecutus est M. Antonius Delrio, qui librum secundum prolegomenon ad Syntagma tragoediae latinae vitae Senecae describendae impendit. Mores ipsius & vitam dogmatibus haud respondisse innuit Dio lib. LXI. p. 694. qui mihi non videtur esse audiendus. Nam ut Tacitus, severus & ipse morum censor 14. 52. tradit, criminationes illae fuerunt invidorum, post Burri mortem ad deteriores inclinante Nerone, & bona Senecae consilia non amplius audiente, Senecam adorientium. Senecae Philosophi veri *Magistri sententiarum* (q) vitam scriptam a *Petrarcha* memorat Thomasinus in Petrarcha redivivo p. 25. E recentioribus praeter citatos, *Jo. Schildius* [r] in exercitationibus ad Taciti Annal. lib. XV. ubi extrema Senecae describuntur, Lugd. Bat. 1645. 12. *Franciscus Salvator* (s) in libro edito Romae 1674. 12. *il filosofo cortegiano, o la vita di Seneca*. Aliis Christianus plane Theologus vi-

(p) Epist. 45. & de vita beata c. 3.
(q) Petrus Petitus libro de lacrimis pag. 139. *Seneca, verus, ut quidem arbitror, Magister sententiarum*.
[r] Nic. Heinsii poemata pag. 263.
(s) Giornale de' letterati di Roma A. 1674. pag. 12.

visus fuit Seneca, [*t*] Atheus aliis, ita ut nimias alii laudes in eum congerendo, alii conviciis onerando & maledictis incredibilibus (*u*) modum excesserint, vitio solenni ingenii humani, & fato haud infrequenti magnorum virorum, qui per encomiorum & detractionum sese mutuo conficientium certamina famam ingentem ad posteros propagant. Ut vero & doctrinæ copia, & scribendi elegantia longe multumque omnibus obtrectatoribus suis præstitisse Senecam, vere mihi videtur affirmasse Muretus: ita non magis Atheum fuisse illum persuadeo mihi quam Christianum, nec magis contaminatum omnibus sceleribus hypocritam, quam ex Sanctis aliquem aut Angelum; sed non malæ indolis nec absurdi judicii hominem, qui ex Philosophia Stoica tantum profecit, ut in se descendere, & Providentiæ Divinæ consideratione sustinere animum, tum vanitatem ambitionis, avaritiæque & voluptatis stultitiam agnoscere potuerit etiam in affluentia omnium rerum, in negotiorum mole & aulæ maximæ luxu ac magnificentia: qui denique res secundas non minus, quam adversas & mortem ipsam didicerit ferre fortiter, quod non verbis, sed factis demonstravit; facile etiam præmii loco laturus vitæ & honorum prorogationem, si eam obsequio qualicumque in Neronis effrenes cupidines, & funesta Reip. consilia redimere voluisset. Justus Lipsius Centur. 1. ad Belgas Epist. 42. *Senecam commentari incepi: pergo sedulo & in ipso labore fructum ejus capio, formari & emendari. Semper ille mihi magnus Vir apparuit: sed ut solent vere magna, magis magisque inspectus & tractatus se approbat, & crebro. Post sacras litteras nihil in ulla orbe, in ulla lingua scriptum utilius, meliusque. Deus mihi det absolvere. Hoc saltem brevi & aperoso commentariolo, (ita confido) assequar, ut quivis legere Senecam, & capere, qui modo Latinæ Linguæ rudis non sit, & ex illo campo messem legere possit ad vitæ suæ & morum tutelam. Me aut meam ambitionem hic non specto &c.*

Jam dicendum est *de decem Tragœdiis*, quæ sub Senecæ nomine ambulant & Philosopho tribuuntur a Francisco Petrarcha, Petro Crinito, Daniele Cajetano, Martino Delrione, &c. Alii ut Balth. Bonifacius lib. 15. cap. 7. Historiæ ludicræ audacter pronunciant, auctorem habere Marcum Senecam nepotem, Philosophi ex priore uxore filium, sed præmatura morte exstinctum, cujus meminit Consolat. ad Helviam cap. XVI. Sed ex eodem loco constat admodum puerum & paullo ante Patris exsilium obiisse. Aliis, ut Joh. Boccatio, saltim dubium est utrum filius L. Annæi, vel frater, vel ex fratre nepos, M. Annæus Lucanus eas scripserit. *Tragœdias* Elias Vinetus putavit esse nescio cujus L. Annæi Senecæ, qui sub Trajano floruerit. Senecam Philosophum a Tragico distinguit quoque Sidonius Apollinaris Carm. IX. vers. 231. Idem faciunt alii, a quibus tamen recte ut puto dissentiunt Nic. Antonius lib. 1. Bibl. veteris Hispanæ cap. 9. & Barthius ad Statium T. 1. p. 251. Equidem certum est, & Senecam Philosophum carmine valuisse [*x*] & aliquas tragœdias ad eum recte referri. Sed & de hoc fere convenit inter eruditos, decem has, quas habemus, non esse unius auctoris.

1. *Hercules furens* ex Dan. Heinsii sententia auctorem habet M. Annæum Senecam Philosophi patrem. Versus ex hoc dramate, Seneca nomine tenus compellato afferuntur a Terentiano Mauro lib. de metris. Imitatus est Seneca Herculem furentem Euripidis, ad quem, vide si placet, quæ notavit Josua Barnes V. C. ad vers. 140.

2. *Thyestes* Senecæ tribuitur a Luctatio (*y*) Statii Scholiaste ad lib. IV. Thebaid. Hæc eidem M. Annæo Senecæ ab Heinsio adscribitur.

3.

(*t*) Criminationes variorum in Senecam Philosophum collegit Jo. Henricus Meibomius in vita Mæcenatis cap. 22. Consula etiam Sam. Basnagium ad A. C. LVIII. n. 4.

[*u*] Vide L. Annæum Senecam ab Amando Fabio atheum proclamatum & a Jacobo Petro Huntero defensum, *Regiomonte* 1651. 4.

(*x*) Vide Senec. Epist. CVII. & CXV. & Lipsium ad Tacit. XIV. 52. cujus & Quintiliani locum paulo ante adduxi.

[*y*] Sub ejusd. *Luctatii* nomine periochas, sive *argumenta singularum Tragœdiarum* in MS. reperit ediditque G.

3. *Thebais* sive *Phœnissæ* reliquis præsertur a Lipsio, Florente Christiano & Jano Bernartio, sed eadem indigna Seneca, minimaque tragœdiarum est judicio Jos. Scaligeri, Dan. Heinsii, Petri Scriverii. Ad Senecam Philosophum referendam esse, nec Lipsius dixerit, qui temporibus Augusti vindicare malebat. Nescio quale sit Henrici Chiffellii *Supplementum ad Thebaidem Senecæ*, Rom. 1628. 8. quod memoratur in Catalogo Bibl. Barberinæ. Cum Q. Septimii Florentis Christiani notis prodiit Thebais Paris. 1588. apud Fed. Morell.

4. *Hippolyto*, si Trodas excipias, nulla Latinatum secunda est, & Philosophum Senecam auctorem agnoscit, judice Daniele Heinsio. Porro versus quem ex *Phædra* (z) Senecæ affert Priscianus libro IV. in hoc dramate occurrit. Etiam in Ms. optimo Florentino quo usus Joh. Frid. Gronovius, hæc Tragœdia *Phædra* inscribitur. Comparationem inter Hippolytum Senecæ & Euripidis edidit Jo. Henr. Boeclerus Argentor. 1651. 4. vide & Sam. Petitum lib. 1. Obs. cap. 2. qui cap. 1. suspicatur Medeam, & Hippolytum a Seneca Philosopho in exsilio scriptas esse, utpote in quo *levioribus se oblectasse studiis* testatur in consolat. ad Helviam cap. IV. Bœcleri comparatio inter *Hippolytum* Senecæ & Euripidis legitur in ejus disertatt. Academicis Argentorati A. 1710. 4. junctim excusis Tom. 2. pag. 1159. seq.

5. *Oedipus* adumbrata ex Sophoclis Oedipo Tyranno, auctore M. Annæo Seneca Philosophi parente, ut eidem Heinsio videtur.

6. *Troades* Senecæ tribuitur a Valerio Probo, sed qui bis *Hecubam* vocat. Cæterum Philosophi esse, & Euripidis Troadas longe vincere judicabat olim Heinsius. Troadem perperam appellant Lipsius & alii, qui etiam contemnendi & ignobilis auctoris esse existimant, cum Jos. Scaligero judice sit princeps Latinarum Tragœdiarum. Cum Euripidis Troadibus & Hecuba confert Sam. Petitus lib. I. Observ. cap. 3. qui post reditum ab exsilio scriptam hanc Tragœdiam in aula a Philosopho existimat cap. 1. Troades *Hecubam* appellat etiam Priscianus. Germanicis versibus reddidit notasque addidit Poeta egregius Martinus Opitius parte 2. poematum, inscripsitque Aug. Buchnero.

7. *Medea* sub Senecæ nomine allegatur a Quintiliano lib. 9. c. 2. & Philosopho tribuitur ab omnibus, quamquam vetus Lucani scholiastes effectam fuisse etiam a Lucano Medeam Tragœdiam testatur. De Ovidii Medea dixi supra. In Senecæ *Medeam* commentaria Matthæi Raderi S. I. prodiere Monachi 1631. 12.

8. *Ex Agamemnone* versiculum sub Senecæ nomine laudat Priscianus libro 6. Gallice Agamemnonem e Seneca composuit Carolus Tustanus Paris. 1566. 4. *Agamemnonem* Anglica donavit Metaphrasi Blackmorius, parte 2. poematum Miscellaneorum Lond. 1718. 8.

9. *Hercules Oeteus* Tragœdia ex Sophoclis Trachiniis adumbrata, sed longe infra Græcam subsidens, quamque sermo arguit longe post reliquas scriptam esse. *Cujus auctor sit tam corruptus est & vitiosus elocutione, quam rebus & sententiis turgidus & inflatus, nihil est quod illum audire magnopere velimus*, inquit Vavassor lib. de vi & usu quorundam verborum latinorum.

10. *Octavia* (aa) & ipsa Seneca Philosopho non

G. Febricius. Petrus autem Scriverius testatur se vidisse MS. quo argumentum Herculis furentis paucis admodum verbis immutetis referebatur ad Albertinum Museium Patevinum Historiographum. Janus Gruterus passim quoque meminit *Veteris Scholiastæ Palatini in tragœdias Senecæ*. Cum vero idem testetur illum sua inscripsisse Johanni Botticellæ, apparet eum non esse valde antiquum. *Primus quod sciam*, inquit Nic. Antonius in Bibl. Vet. Hispana, *tragœdias Senecæ glossis illustravit Nicolaus Treveth Dominicanus seculo post* CHRISTUM *natum XIV. quæ MSS. occurrunt in Bibl. Ferdinandi Coloni Eccles. Hispalensis*. Hunc Anglum Dominicanum suspicor latere sub corrupto *Francheti* nomine epud Nic. Antonium lib. 1. §. 173. *Triveti* hujus sive *Trevethi* in quasdam tragœdias scholia MSS. exstant Uratisleviæ in Bibl. Rhedigeriana. Eadem in eliis etiem occurrunt Bibliothecis, ut eidem Antonio §. 177. obiervetum.

(z) Thomas Phædrus eloquentiam Romæ sub extremum sæculi XV. cum summa laude professus, ita ut ætatis suæ Cicero haberetur, Phædri cognomen tulit, quod personam Phædræ in hoc dramate eleganter repræsentesser. Vide Eresmi Epist. XXIII. ubi male Petrus pro Thoma eppellatur.

[aa] Non videtur esse Senecæ & in MS. optimo Floren-

non indigna, si Scaligerum (*a*) sequimur, etsi præ reliquis humi serpit, & Justo Lipsio visa verbere eruditorum excipienda, non plausu. *Octaviam* Justus Rycquius ad Taciti XIV. 63. scriptam putat a Seneca Anno U. C. 813.

Jul. Cæsar. Scaliger non dubitat Senecæ tragœdias etiam ultra Græcarum vim & elegantiam extollere, plerisque tamen hodie aliter videtur, qui nimium Philosophicas esse, & contra leges tragœdiæ passim peccare observant. Vide Vossium patrem in Institutt. Poeticis, & Rapini, aliorumque judicia collecta a Bailleto Tom. 2. judiciorum de Poetis. *Dionysii Tusci* de Rubertis e Burgo S. Sepulchri & *Thomæ Aquinatis*, qui a quibusdam memorantur, commentarii lucem certe haud viderunt. MS. Codex non contemnendus Tragœdiarum Senecæ servatur Gothæ in Bibl. Serenissimi Ducis. Vide Catalogum MSS. illius Bibl. editum ab Ernesto Sal. Cypriano p. 106.

XIV. Quam primam omnium editionem harum tragœdiarum habent Delrio & Nic. Antonius, quamque Herbipolensem appellant, est mihi in manibus excusa Lipsiæ apud Martinum Herbipolim, sine notatione temporis in 4. Extrema pagina hoc Jacobi Baryni legitur tetrastichon:

Clauditur iste liber Senecæ, repetendus in omne
Ævum, hunc ardenti pectore Lector ama.
Presserat Herbipolis Martinus in urbe decenti
LipcecK. Hoc munus candide Lector ama.

Emendatissimam hanc editionem vocat Delrio, falli tamen existimo eos qui pro prima habent: Apud eundem Antonium pag. 38. & 39. Bibl. veteris Hispanæ plures videre licet tragœdiarum Senecæ non modo editiones, sed versiones quoque, & interpretes. Prodierunt Senecæ tragœdiæ Venet. 1482. & 1510. fol. cum commentariis *Gellii Bernardini Marmitæ* Parmensis; & 1493. 1505. fol. cum *Dan. Cajetani* Cremonensis commentariis, qui male dicitur subinde etiam in titulo, Galatanus. Eam secutæ Florentina A. 1513. 8. apud Philippum Juntam, ex recensione *Benedicti Florentini*. Parisiensis A. 1614. ex recensione *Hieron. Avantii & Philologi*, cum *Erasmi*, *Gerardi Vercellani*, *Ægidii Maserii*, *Bernardini Marmitæ*, *Danielis Cajetani*, *& Jodoci Badii Ascensii* notis & commentariis. In eadem urbe A. 1511. fol. in lucem emissæ erant *Jacobi a Cruce*, Bononiensis, annotata in Ovidium, Virgilium, Persium, Lucanum, Papinii silvas, Senecæ tragœdias, Horatium, Martialem, Silium Italicum &c. *Avantius*, ex cujus castigatione cum ejus dissertatione de generibus carminum apud Senecam tragœdiæ editæ sunt apud Aldum sive Asulanum Venet. 1517. 8. tria fere millia erratorum eluisse se testatus est. Iterum viderunt lucem Venet. 1522. fol. apud Bernardum de Vianis cum commentariis Bernardini Marmitæ & Dan. Cajetani. Basileæ 1529. 8. apud Henricum Petri. Lugduni 1538. apud Gryph. curante *Lud. Carrione*. Lipsiæ 1566. 8. apud Vœgelin. cum *Georgii Fabricii* variis Lect. & Epistola de tragœdiarum usu, ac de generibus carminum apud Senecam. Prima *M. Antonii Delrionis* editio, qui Senecæ tragœdias egregie illustravit, excusa est cum Senecæ & fragmentis vett. Tragicorum Antverp. 1576. 4. apud Plantin. tum 1594. 4. & Paris. 1607. 1620. 4. Cum *Justi Lipsii* animadversionibus ex veteri libro bonæ notæ, ac celebri illa censura de tragœdiarum scriptore, ad Raphelengium, & *Francisci Raphelengii* notis Lugd. Bat. 1588. & apud Commelin. 1589. 8. Cum notis. *Jani Gruteri* ibid. 1600. 8. Cum castigationibus *Jos. Scaligeri* & *Dan. Heinsii*, cujus etiam diss. de tragœdiarum auctoribus adjuncta est, Lugd. Bat. 1611.

Editio *Scriveriana* ex castigatione P. Scriverii, cum integris Justi Lipsii (Lugd. Bat. 1588.) Francisci Raphelengii, &, qui Thebaidem illustravit, Septimii Florentis Christiani, Hieron. Commelini, Jos. Scaligeri, Jani Gruteri, Dan. Heinsii, Isaaci Pontani, addita Georgii Fabricii, Avantiique diss. de carminum apud Senecam generibus, Lugdun. Bat.

---

entino omittitur, *L. Annæo Floro* eam tribuit Voss. p. 164. de Hist. lat. qui Instit. Poet. lib. 3. p. 76. eam omnium ineptissimam vocat & opus plane Scholasticum: neque Octaviæ mortem potuisse memorare Senecam a Nerone prius exstinctum. In editis vulgo postremum locum occupat, nisi quod in antiquiss. edit. Lipsiensi, quæ litteris Longobardicis forma quadrata excusa est a Martino Herbipoli, & in aliis quibusdam eam præmissam vidi Herculi Oetæo. Sed notum est quanta sit tam in editis, quam in MSS. varietas in ordine harum tragœdiarum.

(*a*) Fuit tamen cum Josephus Scaliger non Senecam existimaret auctorem esse hujus tragœdiæ, sed Scævum Memorem, de quo Voss. pag. 48. de Poet. latin.

1621. 8. Idem Scriverius Veterum Tragicorum Latinorum fragmenta post Delrionem accurate collegit, quæ infra libro quarto recensemus. Post Scriverium Senecæ tragœdias cum selectis variorum suisque animadversionibus, vulgavit *Antonius Thysius* ibid. 1651. 8. &, qui in primis praclare de Seneca meritus est, *Jo. Frid. Gronovius* adhibito optimæ notæ MS. Florentino Anno 1661. 8. Ejusdem Gronovii notas in Tragicum ex chirographo auctas, & a filio Jacobo digestas cum Variorum notis Senecæ additis, locupletissimoque indice recuderunt Amstelodamenses 1682. 8. Nec contemnenda editio instructa notis *Thomæ Farnabii* Lond. 1623. 12. & Amstelod. 1713. 12. etiam Francof. 1625. 8. Venet. 1688. 12. Cum versione Gallica *Michaelis de Marolles* prodierunt Senecæ tragœdiæ Parif. 1660. 8. duobus volum. Thyestem *Italice* vertit Ludovicus Dulcis, nescio an cæteras etiam tragœdias. Universas Italicis reddidit versibus Hyacinthus Nani Senensis. Agamemnonem *Anglica* Metaphrasi donavit pridem Jo. Studley Lond. 1566. 8. Medeam Eduardus Sherburne Lond. 1648. 8. atque inde quoque reliquas. Troadas *Hispanice* Josephus Antonius Gonzalez de Salas, addita Nova idea Tragœdiæ & Exercitatione scholastica de theatro Madrit. 1633. 4. Omitto *Gallicam* Metaphrasim Agamemnonis, auctore Carolo Toustain, Parif. 1556. 4. Ambrosiana Bibliotheca pulcherrimum habet tragœdiarum Senecæ codicem cum argumentis *Albertini Mussati*, Patavini, ut testatur Nic. Antonius p. 39. Bibl. vet. Hispan.

Exstant inter cætera Philosophi *Senecæ* Opera etiam *ad Helviam* [b] *Matrem de consolatione liber*, scriptus cun instinctu Messalinæ in Corsica insula a Claudio Imperatore relegatus esset. Huic libro (qui seorsim prodiit ex recensione *Augusti Buchneri* Witteb. 1655. 8.) Justus Lipsius XII. *Epigrammata* præfigit, quæ sub Senecæ nomine in vett. MSS. occurrunt. Sed Petro Scriverio judice rectius inscribuntur *Epigrammata super exilio L. Annæi Senecæ*, quam ut in Schedis Pithœanis, *L. Annæi Senecæ Epigrammata super exilio*. Apud Jacobum magnum auctorem Sophologii pro *consolationibus ad Helviam* ridicule laudatur Seneca *in comessationibus ad Helviam*, ut notavit Nic. Antonius. In Codice MS. Jacobi Durantii Caselii hic libro titulus præfixus: *L. Annæi Senecæ liber ad Helbiam matrem suam de consolatione filii sui*. Vide ejus varias lect. lib. 1. cap. 17.

Ἀποκολοκύντωσις, sive ludus (c) in Claudium Imp. Satyra lepidissima (d) Menippea, notis illustrata a B. Rhenano, Adr. Junio, Jano Grutero, Nic. Fabro, Liberto Fromondo, Casp. Barthio, Joh. Frid. Gronovio, &c. *Mihi Cæsar is unius propemodum Senecæ pluris est, quam cuncti Cæsares ipsius Cæsaris Juliani* inquit Vavassor p. 246. de ludicra dictione. Ἀποκολοκύντωσιν (e) primus in Germania (f) reperit, ediditque Beatus Rhenanus inter Senecæ opera ab Erasmo recensita Basil. A. 1515. fol. & separatim 1521. 8. De titulo illo vide sis Hadrianum Junium lib. 1. animadversio. cap. 17. Illustravit hunc Senecæ librum etiam *Jo. Scheferus* in Miscellaneis suis, sive libro Academicarum lectionum. Emendationes nonnullæ C. V. *Christophori Augusti Heumanni*, exhibentur in Actis Erudit. Tom. 7. supplementi p. 296. seq. Novissime cum notis G. C. B. prodiit hic libellus Lipsiæ 1720. 8. addito Lipsii somnio & Sardis venalibus Petri Cunæi.

De Senecæ scriptis non male Menagius Tomo 2. Menagianor. sub init. *Il y a dans les ouvrages de Seneque des choses admirables, mais il perd beaucoup quand on le manie, & quand on l'approfondit. Il est meilleur a citer dans la chaleur de la conversation, qu' à lire dans le silence du cabinet. Il veut briller quelque sujet il traite. C'est ce qu' il est fort souvent faux. Cependant le Pere Malebranche* [g] *a mon*

(b) Albina hæc dicitur in quibusdam editionibus.

[c] Ludus, i. e. satyra. Vide Dan. Heinsium in libro de Satyra Horatiana.

(d) Satyram Menippeam vocamus, quo genere scribendi primum inter Latinos usus est Terentius Varro, cum prosa oratio Satyrica passim versibus brevibusque velut carminibus tanquam interjectis gemmulis distinguitur. Porro titulus satyræ ἀποκολοκύντωσις exponitur a Dione lib. 60. extremo, innuitque ἀποθέωσιν Claudio partam per esum boleti, sive ἀκολοκύντω, in quo cibi genere venenum is acceperat, unde boletos *Deorum cibum* Græco proverbio collaudare solitum Neronem refert Svetonius c. 33.

(e) Harduin. ad Plin. XXII. 22. T. 4. p. 207. seq.

(f) Vide Erasmum in adagio I. 3. 1. *aut regem, aut fatuum nasci oportere*.

(g) Malebranche de inquirenda Veritate lib. II c. 4. Confer si placet Opuscula varia San Evremoniana p. 32. seq.

mon grè à dit trop mal de lui. On ne sçauroit contester a Seneque d' avoir u de l' esprit infiniment. Quintilian dit un bon mot la dessus: Velles eum suo ingenio dixisse, alieno judicio. *Le Cardinal Pallavicin dit aussi admirabilment bien de Seneque:* Profuma i suoi concetti con ambra, e con un Zibetto, che a lungo andare danno in testa. *C' est dans ses considerations sur le stile.* Senecæ elegantiam, interdum *frivole* ut ait Gellius *argutam*, cum præclara Ciceronis eloquentia conferunt Gedoynius præf. ad Gallicam suam Quintiliani versionem, & Jo. Antonius Bernardus singulari diss. Consule memorias Trevoltinas A. 1717. pag. 1898. Journal des Savans 1718. Octob. p. 451. seq. Dominicum Bohurium in libro, la maniere de bien penser, dialog. 3. pag. 226.

Q. HO-

Q. HORATII FLACCI OPERA.

CARMINUM LIBER I.

AD MÆCENATEM. ODE I.

Æcenas, atavis edite regibus,
O & præsidium & dulce decus meum:
Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Collegisse juvat, metaque fervidis
Evitata rotis, palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad Deos.
Hunc, si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus:
Illum, si proprio condidir horreo
Quidquid de Libycis verritur areis,
Gaudentem patrios findere farculo
Agros, Attalicis conditionibus
Numquam dimoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare.
Luctanrem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens, otium & oppidi
Laudar rura sui: mox reficit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati.
Est qui nec veteris pocula Massici,
Nec partem solido demere de die
Spernit, nunc viridi membra sub arbuto
Stratus, nunc ad aquæ lene caput sacræ.
Multos castra juvant, & lituo tubæ
Permistus sonitus, bellaque matribus
Detestara. manet sub Jove frigido
Venator, teneræ conjugis immemor,
Seu visa est catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes Marsus aper plagas.
Me doctarum ederæ præmia frontium
Dis miscent superis: me gelidum nemus,
Nympharumque leves cum Satyris chori
Secernunt populo: si neque tibias
Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.
Quod si me Lyricis vatibus inferes,
Sublimi feriam sidera vertice.

AD AUG. CÆSAREM. ODE II.

JAm satis terris nivis atque diræ
Grandinis misit Pater, & rubente
Dextera sacras jaculatus arces
Terruit urbem:
Terruit gentes, grave ne rediret
Sæculum Pyrrhæ, nova monstra questæ
Omne cum Proteus pecus egit altos
Visere montes:
Piscium & summa genus hæsit ulmo,
Nota quæ sedes fuerat columbis;
Et superjecto pavidæ natarunt
Æquore damæ:
Vidimus flavum Tiberim retortis
Littore Etrusco violenter undis,
Ire dejectum monumenta Regis,
Templaque Vestæ:
Iliæ dum se nimium querenti
Jactat ultorem, vagus & sinistra
Labitur ripa, Jove non probante, uxorius amnis.
Audiet cives acuisse ferrum,
Quo graves Persæ melius perirent:
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara juventus.
Quem vocet Divum populus ruentis
Imperi rebus? prece qua fatigent
Virgines sanctæ minus audientem
Carmina Vestam?
Cui dabit partes scelus expiandi
Jupiter? tandem venias, precamur,
Nube candentes humeros amictus
Augur Apollo.
Sive tu mavis, Erycina ridens,
Quam Jocus circumvolat, & Cupido:
Sive neglectum genus & nepotes
Respicis auctor.
Heu nimis longo satiate ludo!
Quem juvat clamor, galeæque leves,
Acer & Mauri peditis cruentum
Vultus in hostem:
Sive mutata juvenem figura
Ales in terris imitaris, almæ
Filius Majæ, patiens vocari
Cæsaris ultor:
Serus in cœlum redeas, diuque
Lætus intersis populo Quirini:
Neve te nostris vitiis iniquum
Ocyor aura
Tollat: hic magnos potius triumphos,
Hic ames dici pater, atque princeps:
Neu sinas Medos equitare inultos,
Te duce, Cæsar.

IN VIRGILIUM NAVIGANTEM. ODE III.

SIc te diva potens Cypri,
Sic fratres Helenæ, lucida sidera,

Ventorumque regat pater,
Obstrictis aliis, præter Japyga:
Navis, quæ tibi creditum
Debes Virgilium, finibus Atticis
Reddas incolumem, precor,
Et serves animæ dimidium meæ.
Illi robur & æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem
Primus, nec timuit præcipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti;
Quo non arbiter Adriæ
Major, tollere seu ponere vult freta.
Quem mortis timuit gradum,
Qui siccis oculis monstra natantia,
Qui vidit mare turgidum, &
Infameis scopulos Acroceraunia?
Nequicquam Deus abscidit
Prudens Oceano dissociabili
Terras, si tamen impiæ
Non tangenda rates transiliunt vada.
Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum nefas:
Audax Japeti genus
Ignem fraude mala gentibus intulit.
Post ignem ætheria domo
Subductum, macies & nova febrium
Terris incubuit cohors:
Semotique prius tarda necessitas
Lethi corripuit gradum:
Expertus vacuum Dædalus aera
Pennis non homini datis:
Perrupit Acheronta Herculeus labor:
Nil mortalibus arduum est:
Cœlum ipsum petimus stultitia: neque
Per nostrum patimur scelus
Iracunda Jovem ponere fulmina.

AD P. SEXTIUM. ODE IV.

Solvitur acris hyems grata vice Veris & Favoni,
Trahuntque siccas machinæ carinas,
Ac neque jam stabulis gaudet pecus, aut arator igni,
Nec prata canis albicant pruinis.
Jam Cytherea choros ducit Venus imminente Luna:
Junctæque Nymphis Gratiæ decentes
Alterno terram quatiunt pede, dum graves Cyclopum
Vulcanus ardens urit officinas.
Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
Aut flore, terræ quem ferunt solutæ.
Nunc & in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
Seu poscat agnam, sive malit hædum.
Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas,
Regumque turreis. o beate Sexti,
Vitæ summa brevis spem nos vetat incohare longam:
Jam te premet nox, fabulæque manes,
Et domus exilis Plutonia: quo simul mearis,
Nec regna vini sortiere talis,
Nec tenerum Lycidam mirabere, quo calet juventus
Nunc omnis, & mox virgines tepebunt.

AD PYRRHAM. ODE V.

Quis multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis urget odoribus
Grato, Pyrrha, sub antro?
Cui flavam religas comam,
Simplex munditiis? heu quoties fidem,
Mutatosque Deos flebit, & aspera
Nigris æquora ventis
Emirabitur insolens,
Qui nunc te fruitur credulus aurea:
Qui semper vacuam, semper amabilem
Sperat, nescius auræ
Fallacis! miseri, quibus
Intentata nites. me tabula sacer
Votiva paries indicat uvida
Suspendisse potenti
Vestimenta maris Deo.

AD AGRIPPAM. ODE VI.

Scriberis Vario fortis, & hostium
Victor, Mæonii carminis alite,
Quam rem cumque ferox navibus, aut equis
Miles te duce gesserit.
Nos, Agrippa, neque hæc dicere, nec gravem
Peleidæ stomachum cedere nescii,
Nec cursus duplicis per mare Ulyssei,
Nec sævam Pelopis domum,
Conamur, tenues grandia: dum pudor,
Imbellisque lyræ Musa potens vetat
Laudes egregii Cæsaris & tuas
Culpa deterere ingeni.
Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne scripserit? aut pulvere Troico
Nigrum Merionen? aut ope Palladis
Tydeiden superis parem?
Nos convivia, nos prœlia virginum,
Sectis in juvenes unguibus acrium,
Cantamus vacui, sive quid urimur,
Non præter solitum leves.

AD MUNATIUM PLANCUM. ODE VII.

Laudabunt alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
Aut Ephesum, bimarisve Corinthi
Mœnia, vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos
Insigneis, aut Thessala Tempe.
Sunt quibus unum opus est, intactæ Palladis urbem
Carmine perpetuo celebrare, &
Undique decerptæ frondi præponere olivam.
Plurimus in Junonis honorem
Aptum dicit equis Argos, diteisque Mycenas.
Me nec tam patiens Lacedæmon,
Nec tam Larissæ percussit campus opimæ,
Quam domus Albuneæ resonantis,
Et præceps Anio, & Tiburni lucus, & uda
Mobilibus pomaria rivis.
. . . .
Albus ut obscuro deterget nubila cœlo
Sæpe Notus, neque parturit imbres
Perpetuos: sic tu sapiens finire memento
Tristitiam, vitæque labores
Molli, Plance, mero: seu te fulgentia signis
Castra tenent, seu densa tenebit
Tiburis umbra tui. Teucer Salamina, patremque
Cum fugeret, tamen uda Lyæo
Tempora populea fertur vinxisse corona,
Sic tristeis affatus amicos:
Quo nos cumque feret melior fortuna parente,
Ibimus, o socii, comitesque. Nil

Nil desperandum Teucro duce, & auspice Teucro.
Certus enim promisit Apollo,
Ambiguam tellure nova Salamina futuram.
O fortes pejoraque passi
Mecum sæpe viri, nunc vino pellite curas:
Cras ingens iterabimus æquor.

AD LYDIAM. ODE VIII.

LYdia, dic, per omnes
Te deos oro, Sybarin cur properes amando
Perdere? cur apricum
Oderit campum, patiens pulveris, atque solis?
Cur neque militaris
Inter æquales equitet, Gallica nec lupatis
Temperet ora frænis?
Cur timet flavum Tiberim tangere? cur olivum
Sanguine viperino
Cautius vitat? neque jam livida gestat armis
Brachia, sæpe disco,
Sæpe trans finem jaculo nobilis expedito?
Quid latet, ut marinæ
Filium dicunt Thetidis sub lacrymosa Trojæ
Funera: ne virilis
Cultus in cædem, & Lycias proriperet catervas?

AD THALIARCHUM. ODE IX.

VIdes, ut alta stet nive candidum
Soracte, nec jam sustineant onus
Sylvæ laborantes, geluque
Flumina constiterint acuto?
Dissolve frigus, ligna super foco
Large reponens: atque benignius
Deprome quadrimum Sabina,
O Thaliarche, merum diota.
Permitte Divis cetera: qui simul
Stravere ventos æquore fervido
Deprælianteis, nec cupressi,
Nec veteres agitantur orni.
Quid sit futurum cras, fuge quærere: &
Quem fors dierum cumque dabit, lucro
Appone: nec dulces amores
Sperne puer, neque tu choreas:
Donec virenti canities abest
Morosa: nunc & Campus, & areæ,
Lenesque sub noctem susurri
Composita repetantur hora.
Nunc & latentis proditor intimo
Gratus puellæ risus ab angulo,
Pignusque dereptum lacertis,
Aut digito male pertinaci.

IN MERCURIUM ODE X.

MErcuri facunde, nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formasti catus, & decoræ
More palæstræ:
Te canam magni Jovis & Deorum
Nuntium, curvæque lyræ parentem,
Callidum, quidquid placuit, jocoso
Condere furto.
Te, boveis olim nisi reddidisses
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Risit Apollo.

Quin & Atreidas, duce te, superbos
Ilio dives Priamus relicto,
Thessalosque igneis, & iniqua Trojæ
Castra fefellit.
Tu pias lætis animas reponis
Sedibus: virgaque levem coerces
Aurea turbam, superis Deorum
Gratus & imis.

AD LEUCONOEN. ODE XI.

TU ne quæsieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi
Finem Dii dederint, Leuconoe: nec Babylonios
Tentaris numeros, ut melius, quidquid erit, pati.
Seu plures hyemes, seu tribuit Juppiter ultimam,
Quæ nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum. sapias, vina liques, & spatio brevi
Spem longam reseces: dum loquimur, fugerit invida
Ætas: carpe diem, quam minimum credula postero.

AD AUGUSTUM ODE XII.

QUem virum aut heroa lyra vel acri
Tibia sumes celebrare, Clio?
Quem Deum? cujus recinet jocosa
Nomen imago,
Aut in umbrosis Heliconis oris,
Aut super Pindo, gelidove in Hæmo?
Unde vocalem temere insecutæ
Orphea sylvæ,
Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapsus, celeresque ventos,
Blandum & auritas fidibus canoris
Ducere quercus.
Quid prius dicam solitis parentum
Laudibus? qui res hominum ac Deorum,
Qui mare & terras, variisque mundum
Temperat horis?
Unde nil majus generatur ipso,
Nec viget quidquam simile, aut secundum:
Proximos illi tamen occupavit
Pallas honores.
Præliis audax neque te silebo
Liber, & sævis inimica virgo
Belluis, nec te metuende certa,
Phœbe, sagitta.
Dicam & Alciden, puerosque Ledæ,
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem: quorum simul alba nautis
Stella refulsit,
Defluit saxis agitatus humor:
Concidunt venti, fugiuntque nubes:
Et minax, quod sic voluere, ponto
Unda recumbit.
Romulum post hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem, an superbos
Tarquini fasceis, dubito, an Catonis
Nobile lethum.
Regulum, & Scauros, animæque magnæ
Prodigum Paulum, superante Pœno,
Gratus insigni referam Camœna,
Fabriciumque.
Hunc, & incomtis Curium capillis
Utilem bello tulit, & Camillum
Sæva paupertas, & avitus apto
Cum lare fundus.

Crescit occulto velut arbor ævo
Fama Marcelli: micat inter omnes
Julium sidus, velut inter ignes
Luna minores.
Gentis humanæ pater, atque custos,
Orte Saturno, tibi cura magni
Cæsaris fatis data: tu secundo
Cæsare regnes,
Ille seu Parthos Latio imminentes
Egerit justo domitos triumpho:
Sive subjectos Orientis oris
Seras & Indos:
Te minor latom reget æqous orbem:
Tu gravi curru quaties Olympum,
To parum castis inimica mittes
Fulmina lucis.

AD LYDIAM. ODE XIII.

CUm tu, Lydia, Telephi
Cervicem roseam, cerea Telephi
Laudas brachia, væ meum
Fervens difficili bile tumet jecor.
Tunc nec mens mihi, nec color
Certa sede manent: humor & in genas
Furtim labitur, arguens
Quam lentis penitus macerer ignibus.
Uror, seu tibi candidos
Turparunt humeros immodicæ mero
Rixæ: sive puer furens
Impressit memorem dente labris notam.
Non, si me satis aodias,
Speres perpetuum, dulcia barbare
Lædentem oscula, quæ Venus
Quinta parte sui nectaris imbuit.
Felices ter & amplius,
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Divulsus querimoniis,
Suprema citius solvet amor die.

AD NAVEM. ODE XIV.

O Navis, referent in mare te novi
Fluctus! o quid agis? fortiter occupa
Portum: oonne vides, ut
Nudum remigio latus,
Et malus celeri saucius Africo,
Antennæque gemant? ac sine funibus
Vix durare carinæ
Possint imperiosius
Æquor? non tibi sunt integra lintea,
Non Dii, quos iterum pressa voces malo:
Quamvis Pontica pinus,
Sylvæ filia nobilis,
Jactes & genus & nomen inutile.
Nil pictis timidus navita puppibus
Fidit; tu, nisi ventis
Debes ludibrium, cave.
Nuper sollicitum quæ mihi tædiom,
Nunc desiderium, curaque non levis,
Intersusa nitentes
Vites æquora Cycladas.

NEREI VATICINIUM. ODE XV.

PAstor cum traheret per freta navibus
Idæis Helenen perfidus hospitam,
Ingrato celeres obruit otio
Ventos, ot caneret fera
Nereus fata. Mala ducis avi domum,
Quam multo repetet Græcia milite,
Conjorata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.
Eheu quantus equis, quantus adest viris
Sudor! quanta moves funera Dardanæ
Genti! jam galeam Pallas & ægida
Currusque & rabiem parat.
Nequidquam, Veneris præsidio ferox,
Pectes cæsariem: grataque feminis
Imbelli cithara carmina divides.
Nequidquam thalamo graves
Hastas, & calami spicula Gnossii
Vitabis, strepitumque, & celerem sequi
Ajacem; tamen, heu, serus adulteros
Crines pulvere collines.
Non Laertiaden, exitium tuæ
Gentis, non Pylium Nestora respicis?
Urgent impavidi te Salaminius
Teucerque, & Sthenelus sciens
Pugnæ, sive opus est imperitare equis,
Non auriga piger. Merionen quoque
Nosces: ecce furit te reperire atrox
Tydeides melior patre:
Quem tu, cervus uti vallis in altera
Visum parte lupum graminis immemor,
Sublimi fugies mollis anhelitu,
Non hoc pollicitus tuæ.
Iracunda diem proferet Ilio,
Matronisque Phrygum classis Achillei.
Post certas hyemes uret Achaicus
Ignis Iliacas domos.

PALINODIA. ODE XVI.

O Matre pulchra filia pulchrior,
Quem criminosis cumque voles modum
Pones iambis, sive flamma,
Sive mari libet Adriano.
Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius,
Non Liber æque: non acuta
Sic geminant Corybantes æra,
Tristes ot iræ: quas neque Noricus
Deterret ensis, nec mare naofragum,
Nec sævus ignis, nec tremendo
Jupiter ipse ruens tumultu.
Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undique
Desectam, & insani leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.
Iræ Thyesten exitio gravi
Stravere: & altis urbibus ultimæ
Stetere caussæ, cur perirent
Funditus, imprimeretque muris
Hostile aratrum exercitus insolens.
Compesce mentem: me quoque pectoris
Tentavit in dulci juventa
Fervor, & in celeres iambos
Misit furentem: nunc ego mitibus
Mutare quæro tristia, dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis, animumque reddas.

AD

AD TYNDARIDEM. ODE XVII.

Velox amœnom sæpe Lucretilem
Mutat Lycæo Faunos: & igneam
Defendit æstatem capellis
Usque meis, pluviosque ventos.
Impune rotum per nemus arbutos
Quæront lateutes & rhyma deviæ
Olentis uxores mariti,
Nec virides metuoot colubros,
Nec martiales hœduliæ lupos,
Utcumque dulci, Tyndari, fistula
Valles, & Usticæ cubantis
Levia persooore saxa.
Dii me toentur: Diis pietas mea,
Et musa cordi est. hinc tibi copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.
Hic in reducta valle, caoiculæ
Vitabis æstus: & fide Teja
Dices laborantes in ono
Penelopen, vitreamque Circen.
Hic iooocentis pocula Lesbii
Duces sub ombra: nec Semelejus
Com Marte confundet Thyoneus
Prælia, nec metues protervum
Suspecta Cyrum, ne male dispari
Incontinentes injiciat manus:
Et scindar hærentem coronam
Crinibus, immeritamque vestem.

AD QUINTILIUM VARUM. ODE XVIII.

Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem,
Circa mite solum Tiburis, & mœnia Catili.
Siccis omoia nam dura Deus proposuit: neque
Mordaces alirer diffugiunt sollicitudioes.
Quis post vina gravem militiam, aut pauperiem crepat?
Quis non te potius, Bacche pater, teque decens Venus?
At ne qois modici transiliat monera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
Debellata: monet Sithoniis oon levis Evius:
Quum fas atque nefas exigoo fine libidinum
Discernunt avidi. non ego te, candide Bassareo,
Invitum quatiam: oec variis obsita frondibus
Sub divum rapiam. sæva tene cum Berecynthio
Corno tympana, quæ subsequitur cæcus aoor sui,
Et tollens vacuom plus nimio gloria verticem,
Arcaniqoe fides prodiga, perlucidior vitro.

DE GLYCERA. ODE XIX.

Mater sæva Cupidinum,
Thebanæque jubet me Semeles puer,
Et lasciva licentia
Finitis animum reddere amoribus.
Urit me Glyceræ oitor
Splendentis Pario marmore purius:
Urit grata protervitas;
Et vultus nimium lubricus aspici.
In me tota ruens Veous
Cyprum deseruit, oec patitur Scythas
Et versis animosom equis
Parthum dicere; nec quæ nihil attinent.
Hic vivum mihi cespitem, hic
Verbenas, pueri, ponite, thuraque
Bimi cum patera meri.
Mactata veniet lenior hostia.

AD MÆCENATEM. ODE XX.

Vile potabis modicis Sabinum
Cantharis, Græca quod ego ipse testa
Conditum levi, datus in theatro
Cum tibi plausus,
Care Mæcenas eques: ot paterni
Flumiois ripæ, simul & jocosa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.
Cæcobum, & prælo domitam Caleno
To bibes uvam: mea nec Falernæ
Temperant vites, neque Fotmiani
Pocula colles.

IN DIANAM ET APOLLINEM. ODE XXI.

Dianam teneræ dicite virgines:
Intonsum, pueri, dicite Cynthium,
Latonamqoe supremo
Dilectam penitus Jovi.
Vos lætam floviis & oemorum coma,
Quæcomque aot gelido prominet Algido,
Nigris aut Erymanthi
Sylvis, aut viridis Cragi:
Vos Tempe totidem tollite laudibus,
Natalemque, mares, Deloo Apollinis,
Insignemqoe pharetra,
Fraternaqoe bumerum lyra.
Hic bellum lacrymosum, hic miseram famem
Pestemque, a popolo & principe Cæsare in
Persas atque Britaonos
Vostra motus aget prece.

AD ARISTIUM. ODE XXII.

Integer vitæ, scelerisque purus,
Non eget Mauris jaculis, neque arcu,
Nec venenatis gravida sagittis,
Fusce, pharetra:
Sive per Syrtes iter æstuosas,
Sive facturus per inhospitalem
Caucasum, vel quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes.
Namque me sylva lopus in Sabina,
Dom meam canto Lalagen, & ultra
Termioum coris vagor expeditus,
Fugit inermem.
Quale portentum neque militaris
Daooia io latis alit esculetis:
Nec Jubæ tellus geoerat, leonum
Arida outrix.
Poue me, pigris ubi nolla campis
Arbor æstiva recreatur aura:
Quod latus moodi oebulæ, malusque
Jupiter urget:
Pone sub curru oimium propinqui
Solis, in terra domibus negata:
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loqueutem.

AD

AD CHLOEN. ODE XXIII.

VItas hinnuleo me similis Chloe,
Quærenti pavidam montibus aviis
Matrem, non fine vano
Aurarum & sylvæ metu.
Nam seu mobilibus veris inhorruit
Adventus foliis; seu virides rubum
Dimovere lacertæ;
Et corde & genibus tremit.
Atqui non ego te, tigris ut aspera,
Getulusve leo, frangere persequor.
Tandem desine matrem
Tempestiva sequi viro.

AD VIRGILIUM. ODE XXIV.

QUis desiderio sit pudor, aut modus
Tam cari capitis? præcipe lugubres
Cantus, Melpomene, cui liquidam pater
Vocem cum cithara dedit.
Ergo Quintilium perpetuus sopor
Urget! cui pudor, & justitiæ soror
Incorrupta fides, nudaque veritas,
Quando ullum invenient parem?
Multis ille quidem flebilis occidit:
Nulli flebilior quam tibi, Virgili.
Tu frustra pius, heu! non ita creditum
Poscis Quintilium Deos.
Quod si Threicio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem,
Non vanæ redeat sanguis imagini,
Quam virga semel horrida,
Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum: sed levius fit patientia,
Quidquid corrigere est nefas.

AD LYDIAM. ODE XXV.

PArcius junctas quatiunt fenestras
Ictibus crebris juvenes protervi:
Nec tibi somnos adimunt: amatque
Janua limen,
Quæ prius multum faciles movebat
Cardines. audis minus & minus jam,
Me tuo longas pereunte noctes,
Lydia, dormis.
Invicem mœchos anus arroganteis
Flebis in solo levis angiportu,
Thracio bacchante magis sub inter-
lunia vento:
Cum tibi flagrans amor, & libido,
Quæ solet matres furiare equorum,
Sæviet circa jecur ulcerosum:
Non sine questu,
Læta quod pubes edera virenti
Gaudeat, pulla magis atque myrto:
Aridas frondeis hyemis sodali
Dedicet Hebreo.

DE ÆLIO LAMIA. ODE XXVI.

MUsis amicus, tristitiam & metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis: quis sub Arcto
Rex gelidæ metuatur oræ,

Quid Tiridatem terreat, unice
Securus. O quæ fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores,
Necte meo Lamiæ coronam,
Pimplea dulcis. nil sine te mei
Possunt honores: hunc fidibus novis,
Hunc Lesbio sacrare plectro
Teque, tuasque decet sorores.

AD SODALES. ODE XXVII.

NAtis in usum lætitiæ scyphis
Pugnare, Thracum est. tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.
Vino & lucernis Medus acinaces
Immane quantum discrepat: impium
Lenite clamorem, sodales,
Et cubito remanete presso.
Vultis severi me quoque sumere
Partem Falerni? dicat Opuntiæ
Frater Megillæ, quo beatus
Vulnere, qua pereat sagitta.
Cessat voluntas? non alia bibam
Mercede: quæ te cumque domat Venus,
Non erubescendis adurit
Ignibus: ingenuoque semper
Amore peccas. quidquid habes, age,
Depone tutis auribus. ah miser
Quanta laboras in Charybdi,
Digne puer meliore flamma!
Quæ saga, quis te solvere Thessalis
Magus venenis, quis poterit Deus?
Vix illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimæra.

AD ARCHYTAM. ODE XXVIII.

Naut. TE maris & terræ, numeroque carentis arenæ
Mensorem cohibent, Archyta,
Pulveris exigui prope littus parva Matinum
Munera: nec quidquam tibi prodest
Aerias tentasse domos, animoque rotundum
Percurrisse polum, morituro.
Arch. Occidit & Pelopis genitor, conviva deorum,
Tithonusque remotus in auras,
Et Jovis arcanis Minos admissus, habentque
Tartara Panthoiden, iterum Orco
Demissum, quamvis clypeo Trojana refixo
Tempora testatus, nihil ultra
Nervos atque cutem morti concesserat atræ,
Judice te, non sordidus auctor
Naturæ, verique. Sed omneis una manet nox,
Et calcanda semel via lethi.
Dant alios Furiæ torvo spectacula Marti.
Exitio est avidis mare nautis.
Mista senum ac juvenum densantur funera. nullum
Sæva caput Proserpina fugit.
Me quoque devexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit undis.
At tu, nauta, vagæ ne parce malignus arenæ
Ossibus & capiti inhumato
Particulam dare. sic, quodcumque minabitur Eurus
Fluctibus Hesperiis, Venusinæ
Plectantur sylvæ, te sospite: multaque merces,
Unde potest, tibi defluat æquo

Ab

Ab Jove, Neptunoque facri cuftode Tarenti.
Negligis immeritis nociturum
Poftmodo te natis fraudem committere forfan.
Debita jura, viceſque ſuperbæ
Te maneant ipſum; precibus non linquar inultis:
Teque piacula nulla reſolvent.
Quamquam feſtinas, non eſt mora longa, licebit
Injecto ter pulvere curras.

AD ICCIUM. ODE XXIX.

ICci, beatis nunc Arabum invides
Gazis, & acrem militiam paras
Non ante devictis Sabææ
Regibus, horribilique Medo
Nectis catenas. quæ tibi virginum
Sponſo necato barbara ſerviet?
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum ſtatuetur unctis,
Doctus ſagittas tendere Sericas
Arco paterno? quis neget arduis
Pronos relabi poſſe rivos
Montibus, & Tiberim reverti:
Cum tu coemtos undique nobileis
Libros Panæti, Socraticam & domum
Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora, tendis?

AD VENEREM. ODE XXX.

O Venus, regina Gnidi, Paphique,
Sperne dilectam Cypron, & vocantis
Thure te multo Glyceræ decoram
Transfer in ædem.
Fervidus tecum puer, & ſolutis
Gratiæ zonis, properentque Nymphæ,
Et parum comis ſine te Juventas,
Mercuriuſque.

AD APOLLINEM. ODE XXXI.

QUid dedicatum poſcit Apollinem
Vates? quid orat, de patera novum
Fundens liquorem? non opimas
Sardiniæ ſegetes feracis:
Non æſtuoſæ grata Calabriæ
Armenta: non aurum, aut ebur Indicum:
Non rura, quæ Liris quieta
Mordet aqua taciturnus amnis.
Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna, vitem: dives & aureis
Mercator exſiccet culullis
Vina Syra reparata merce,
Dis charus ipſis: quippe ter & quater
Anno reviſens æquor Atlanticum
Impune. me paſcunt olivæ,
Me cichorea, leveſque malvæ.
Frui paratis & valido mihi,
Latoe, dones, &, precor, integra
Cum mente: nec turpem ſenectam
Degere, nec cithara carentem.

AD LYRAM. ODE XXXII.

POſcimus, ſi quid vacui ſub umbra
Luſimus tecum, quod & hunc in annum

Vivat & plureis, age, dic Latinum,
Barbite, carmen:
Lesbio primum modulate civi:
Qui ferox bello, tamen inter arma,
Sive jactatam religarat udo
Littore navim,
Liberum, & Muſas, Veneremque, & illi
Semper hærentem puerum canebat;
Et Lycum nigris oculis, nigroque
Crine decorum.
O decus Phœbi, & dapibus ſupremi
Grata teſtudo Jovis, o laborum
Dulce lenimen, mihi cumque ſalve
Rite vocanti.

AD ALBIUM TIBULLUM. ODE XXXIII.

ALbi, ne doleas plus nimio, memor
Immitis Glyceræ, neu miſerabileis
Decantes elegos, cur tibi junior
Læſa præniteat fide.
Inſignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor: Cyrus in aſperam
Declinat Pholoen: ſed prius Appulis
Jungentur capreæ lupis,
Quam turpi Pholoe peccet adultero.
Sic viſum Veneri: cui placet impares
Formas, atque animos ſub juga ahenea
Sævo mittere cum joco.
Ipſum me melior cum peteret Venus,
Grata detinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Adriæ
Curvantis Calabros ſinus.

IN EPICUREOS. ODE XXXIV.

PArcus Deorum cultor & infrequens,
Inſanientis dum ſapientiæ
Conſultus erro, nunc retrorſum
Vela dare, atque iterare curſus
Cogor relictos: namque Dieſpiter
Igni coruſco nubila dividens,
Plerumque per purum tonanteis
Egit equos, volucremque currum:
Quo bruta tellus, & vaga flumina,
Quo Styx, & inviſi horrida Tænari
Sedes, Atlanteuſque finis
Concutitur. valet ima ſummis
Mutare, & inſignem attenuat Deus,
Obſcura promens. hinc apicem rapax
Fortuna cum ſtridore acuto
Suſtulit, hic poſuiſſe gaudet.

AD FORTUNAM. ODE XXXV.

O Diva, gratum quæ regis Antium,
Præſens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel ſuperbos
Vertere funeribus triumphos:
Te pauper ambit ſollicita prece
Ruris colonus: te dominam æquoris,
Quicumque Bithyna laceſſit
Carpathium pelagus carina.
Te Dacus aſper, te profugi Scythæ,
Urbeſque, genteſque, & Latium ferox,
Regumque matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni:

Inju-

Injurioso ne pede proruas
Stantem columnam: neu populus frequens
Ad arma cessantes, ad arma
Concitet, imperiumque frangat.
Te semper anteit sæva Necessitas,
Clavos trabales, & cuneos manu
Gestans ahena: nec severus
Uncus abest, liquidumque plumbum.
Te spes, & albo rara fides colit
Velata panno: nec comitem abnegat,
Utcumque mutata potentes
Veste domos inimica linquis.
At vulgus infidum, & meretrix retro
Perjura cedit: diffugiunt cadis
Cum fæce siccatis amici,
Ferre jugum pariter dolosi.
Serves iturum Cæsarem in ultimos
Orbis Britannos, & juvenum recens
Examen Eois timendum
Partibus, Oceanoque rubro.
Eheu! cicatricum, & sceleris pudet,
Fratrumque. quid nos dura refugimus
Aetas? quid intactum nefasti
Liquimus? unde manus juventus
Metu deorum continuit? quibus
Pepercit aris? o utinam nova
Incude diffingas retusum in
Massagetas Arabasque ferrum.

IN NUMIDÆ REDITUM. ODE XXXVI.

ET thure & fidibus juvat
Placare & vituli sanguine debito
Custodes Numidæ deos:
Qui nunc Hesperia sospes ab ultima
Caris multa sodalibus,
Nulli plura tamen dividit oscula,
Quam dulci Lamiæ; memor
Actæ non alio rege puertiæ,
Mutatæque simul togæ.
Cressa ne careat pulchra dies nota:
Neu promptæ modus amphoræ,
Neu morem in Salium sit requies pedum:
Neu multi Damalis meri
Bassum Threicia vincat amystide:
Neu desint epulis rosæ,
Neu vivax apium, neu breve lilium.
Omnes in Damalin putres
Deponent oculos: nec Damalis novo
Divelletur adultero,
Lascivis hederis ambitiosior.

AD SODALES. ODE XXXVII.

NUnc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus: nunc Saliaribus
Ornare pulvinar Deorum
Tempus erat dapibus, sodales.
Antehac nefas depromere Cæcubum
Cellis avitis, dum Capitolio
Regina dementes ruinas,
Funus & imperio parabat,
Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum, quidlibet impotens
Sperare, fortunaque dulci
Ebria: sed minuit furorem
Vix una sospes navis ab ignibus:
Mentemque lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Cæsar, ab Italia volantem
Remis adurgens, (accipiter velut
Molles columbas, aut leporem citus
Venator in campis nivalis
Æmoniæ,) daret ut catenis
Fatale monstrum, quæ generosius
Perire quærens, nec muliebriter
Expavit ensem, nec latentes
Classe cita reparavit oras.
Ausa & jacentem visere regiam
Vultu sereno fortis, & asperas
Tractare serpentes, ut atrum
Corpore combiberet venenum,
Deliberata morte ferocior:
Sævis Liburnis scilicet invidens,
Privata deduci superbo
Non humilis mulier triumpho.

AD PUERUM. ODE XXXVIII.

PErsicos odi, puer, apparatus:
Displicent nexæ philyra coronæ:
Mitte sectari, rosa quo locorum
Sera moretur.
Simplici myrto nihil allabores
Sedulus curo: neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arcta
Vite bibentem.

CARMINUM

LIBER II.

AD ASINIUM POLLIONEM. ODE I.

MOtum ex Metello consule civicum,
Bellique caussas & vitia & modos,
Ludumque Fortunæ, gravesque
Principum amicitias, & arma
Nondum expiatis uncta cruoribus,
Periculosæ plenum opus aleæ
Tractas, & incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.
Paulum severæ Musa tragœdiæ
Desit theatris: mox, ubi publicas
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,
Insigne mœstis præsidium reis,
Et consulenti, Pollio, curiæ:
Cui laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.
Jam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis aures: jam litui strepunt:
Jam fulgor armorum fugaces
Terret equos, equitumque vultus.
Audire magnos jam videor duces
Non indecoro pulvere sordidos:
Et cuncta terrarum subacta,
Præter atrocem animum Catonis.
Juno, & Deorum quisquis amicior

Afris

Afris, inulta cesserat impotens
Tellure: victorum nepotes
Rettulit inferias Jugurthæ.
Quis non Latino sanguine pinguior
Campus sepulcris impia prælia
Testatur, auditumque Medis
Hesperiæ sonitum ruinæ?
Qui gurges, aut quæ flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniæ
Non decoloravere cædes?
Quæ caret ora cruore nostro?
Sed ne relictis, Musa procax, jocis
Ceæ retractes munera neniæ:
Mecum Dionæo sub antro
Quære modos leviore plectro.

AD C. SALLUSTIUM CRISPUM. ODE II.

NUllus argento color est, avaris
Abditæ terris inimice lamnæ
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.
Vivet extento Proculeius ævo,
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget penna metuente solvi
Fama superstes.
Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam si Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterque Pœnus
Serviat uni.
Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
Nec sitim pellit, nisi caussa morbi
Fugerit venis, & aquosus albo
Corpore languor.
Redditum Cyri solio Phraaten,
Dissidens plebi numero beato-
rum eximit virtus, populumque falsis
Dedocet uti
Vocibus: regnum & diadema tutum
Deferens uni, propriamque laurum,
Quisquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

AD DELLIUM ODE III.

ÆQuam memento rebus in arduis
Servare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Lætitia, moriture Delli.
Seu mœstus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto gramine per dies
Festos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni,
Qua pinus ingens, albaque populus
Umbram hospitalem consociare amant
Ramis, & obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo,
Huc vina & unguenta & nimium breves
Flores amœnæ ferre jube rosæ:
Dum res & ætas & sororum
Fila trium patiuntur atra.
Cedes coemptis saltibus, & domo,
Villaque, flavus quam Tiberis lavit:
Cedes: & extructis in altum
Divitiis potietur hæres.
Divesne, prisco natus ab Inacho,

Nil interest, an pauper & infima
De gente sub dio moreris,
Victima nil miserantis Orci.
Omnes eodem cogimur: omnium
Versatur urna: serius, ocyus,
Sors exitura, & nos in æter-
num Exilium impositura cymbæ.

AD XANTHIAM PHOCEUM. ODE IV.

NE sit ancillæ tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu. prius insolentem
Serva Briseis niveo colore
Movit Achillem.
Movit Ajacem Telamone natum
Forma captivæ dominum Tecmessæ:
Arsit Atreides medio in triumpho
Virgine rapta:
Barbaræ postquam cecidere turmæ
Thessalo victore, & ademptus Hector
Tradidit fessis leviora tolli
Pergama Graiis.
Nescias, an te generum beati
Phyllidis flavæ decorent parentes.
Regium certe genus, & penates
Mœret iniquos.
Credo non illam tibi de scelesta
Plebe delectam: neque sic fidelem,
Sic lucro aversam potuisse nasci
Matre pudenda.
Brachia, & vultum, teretesque suras
Integer laudo: fuge suspicari,
Cujus octavum trepidavit ætas
Claudere lustrum.

IN VIRGINEM IMMATURAM, ODE V.

NOndum subacta ferre jugum valet
Cervice: nondum munia comparis
Æquare, nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.
Circa virentes est animus tuæ
Campos juvencæ, nunc fluviis gravem
Solantis æstum, nunc in udo
Ludere cum vitulis salicto
Prægestientis. tolle cupidinem
Immitis uvæ: jam tibi lividos
Distinguet Autumnus racemos
Purpureo varius colore.
Jam te sequetur: currit enim ferox
Ætas, & illi, quos tibi demserit,
Apponet annos. jam proterva
Fronte petet Lalage maritum,
Dilecta, quantum non Pholoe fugax,
Non Chloris: albo sic humero nitens,
Ut pura nocturno renidet
Luna mari, Gnidiusve Gyges:
Quem si puellarum insereres choro,
Mire sagaces falleret hospites
Discrimen obscurum, solutis
Crinibus, ambiguoque vultu.

AD SEPTIMIUM. ODE VI.

Septimi, Gades aditure mecum, &
Cantabrum indoctum juga ferre nostra, &
Barbaras Syrtes, ubi Maura semper
Æstuat unda.
Tibur Argeo positum colono
Sit meæ sedes utinam senectæ;
Sit modus lasso maris, & viarum,
Militiæque.
Unde si Parcæ prohibent iniquæ,
Dulce pellitis ovibus Galesi
Flumen, & regnata petam Laconi
Rura Phalanto.
Ille terrarum mihi præter omnes
Angulus ridet, ubi non Hymetto
Mella decedunt, viridique certat
Bacca Venafro:
Ver ubi longum, tepidasque præbet
Jupiter brumas; & amicus Aulon
Fertili Baccho minimum Falernis
Invidet uvis.
Ille te mecum locus & beatæ
Postulant arces: ibi tu calentem
Debita sparges lacryma favillam
Vatis amici.

AD POMP. VARUM. ODE VII.

O Sæpe mecum tempus in ultimum
Deducte, Bruto militiæ duce,
Quis te redonavit Quiritem
Diis patriis, Italoque cœlo,
Pompei, meorum prime sodalium?
Cum quo morantem sæpe diem mero
Fregi, coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos.
Tecum Philippos, & celerem fugam
Sensi, relicta non bene parmula:
Cum fracta virtus, & minaces
Turpe solum tetigere mento.
Sed me per hostes Mercurius celer
Denso paventem sustulit aere:
Te rursus in bellum resorbens
Unda fretis tulit æstuosis.
Ergo obligatam redde Jovi dapem:
Longaque fessum militia latus
Depone sub lauru mea: nec
Parce cadis tibi destinatis.
Oblivioso levia Massico
Ciboria exple: funde capacibus
Unguenta de conchis. quis udo
Deproperare apio coronas,
Curatve myrto? quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? non ego sanius
Bacchabor Edonis: recepto
Dulce mihi furere est amico.

IN BARINEN. ODE VIII.

Ulla si juris tibi pejerati
Pœna, Barine, nocuisset unquam;
Dente si nigro fieres, vel uno
Turpior ungui,
Crederem: sed tu, simul obligasti
Perfidum votis caput, enitescis
Pulchrior multo, juvenumque prodis
Publica cura.
Expedit matris cineres opertos
Fallere, & toto taciturna noctis
Signa cum cœlo, gelidaque divos
Morte carentes.
Ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
Simplices nymphæ, ferus & Cupido,
Semper ardentes acuens sagittas
Cote cruenta.
Adde quod pubes tibi crescit omnis,
Servitus crescit nova: nec priores
Impiæ tectum dominæ relinquunt,
Sæpe minati.
Te suis matres metuunt juvencis:
Te senes parci, miseræque nuper
Virgines nuptæ, tua ne retardet
Aura maritos.

AD VALGIUM ODE IX.

Non semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros, aut mare Caspium
Vexant inæquales procellæ
Usque: nec Armeniis in oris,
Amice Valgi, stat glacies iners
Menses per omnes: aut Aquilonibus
Querceta Gargani laborant,
Et foliis viduantur Orni.
Tu semper urges flebilibus modis
Mysten ademtum: nec tibi vespero
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente solem.
At non ter ævo functus amabilem
Ploravit omnes Antilochum senex
Annos: nec impubem parentes
Troilon, aut Phrygiæ sorores
Flevere semper. desine mollium
Tandem querelarum, & potius nova
Cantemus Augusti tropæa
Cæsaris, & rigidum Niphaten,
Medumque flumen gentibus additum
Victis, minores volvere vortices:
Intraque præscriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

AD LICINIUM. ODE X.

Rectius vives, Licini, neque altum
Semper urgendo, neque dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendo
Littus iniquum.
Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.
Sæpius ventis agitatur ingens
Pinus: & celsæ graviore casu
Decidunt turres: feriuntque summos
Fulmina montes.
Sperat infestis, metuit secundis
Alteram sortem bene præparatum
Pectus: informes hyemes reducit
Jupiter: idem
Summovet: non, si male nunc, & olim
Sic erit: quondam cithara tacentem

Susci-

Suscitat Musam, neque semper arcum
Tendit Apollo.
Rebus angustis animosus atque
Fortis appare: sapienter idem
Contrahes vento nimium secundo
Turgida vela.

AD Q. HIRPINUM. ODE XI.

QUid bellicosus Cantaber, & Scythes,
Hirpine Quincti, cogitet, Adria
Divisus objecto, remittas
Quærere: nec trepides in usum
Poscentis ævi pauca. fugit retro
Levis Juventas, & decor, arida
Pellente lascivos amores
Canitie, facilemque somnum.
Non semper idem floribus est honos
Vernis: neque uno Luna rubens nitet
Vultu. quid æternis minorem
Consiliis animum fatigas?
Cur non sub alta vel platano, vel hac
Pinu jacentes sic temere, & rosa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Assyriaque nardo,
Potamus uncti? dissipat Evius
Curas edaces: quis puer ocius
Restinguet ardentis Falerni
Pocula prætereunte lympha?
Quis devium scortum eliciet domo
Lyden? eburna, dic age, cum lyra
Maturet, in comtum Lacænæ
More comam religata nodum.

AD MÆCENATEM. ODE XII.

NOlis longa feræ bella Numantiæ,
Nec dirum Annibalem, nec Siculum mare
Pœno purpureum sanguine, mollibus
Aptari citharæ modis:
Nec sævos Lapithas, & nimium mero
Hylæum, domitosque Herculea manu
Telluris juvenes, unde periculum
Fulgens contremuit domus
Saturni veteris: Tuque pedestribus
Dices historiis prœlia Cæsaris,
Mæcenas, melius, ductaque per vias
Regum colla minantium.
Me dulces dominæ Musa Liciniæ
Cantus, me voluit dicere lucidum
Fulgentes oculos, & bene mutuis
Fidum pectus amoribus:
Quam nec ferre pedem dedecuit choris;
Nec certare joco, nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, sacro
Dianæ celebris die.
Num tu, quæ tenuit dives Achæmenes,
Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes,
Permutare velis crine Liciniæ?
Plenas aut Arabum domos?
Dum flagrantia detorquet ad oscula
Cervicem, aut facili sævitia negat,
Quæ poscente magis gaudeat eripi;
Interdum rapere occupet.

IN ARBORIS CASUM. ODE XIII.

ILle & nefasto te posuit die,
Quicumque primum, & sacrilega manu
Produxit arbos, in nepotum
Perniciem, opprobriumque pagi.
Illum & parentis crediderim sui
Fregisse cervicem, & penetralia
Sparsisse nocturno cruore
Hospitis: ille venena Colchi-
ca, & quidquid usquam concipitur nefas,
Tractavit, agro qui statuit meo
Te triste lignum, te caducum
In domini caput immerentis.
Quid quisque vitet, numquam homini satis
Cautum est in horas: Navita Bosporum
Pœnus perhorrescit, neque ultra
Cæca timet aliunde fata:
Miles sagittam & celerem fugam
Parthi: catenas Parthus, & Italum
Robur: sed improvisa lethi
Vis rapuit rapietque gentes.
Quam pene furvæ regna Proserpinæ,
Et judicantem vidimus Æacum,
Sedesque descriptas piorum, &
Æoliis fidibus querentem
Sappho puellis de popularibus:
Et te sonantem plenius aureo,
Alcæe, plectro, dura navis,
Dura fugæ mala, dura belli.
Utrumque sacro digna silentio
Mirantur umbræ dicere: sed magis
Pugnas & exactos tyrannos
Densum humeris bibit aure vulgus.
Quid mirum? ubi illis carminibus stupens
Demittit atras bellua centiceps
Aures, & intorti capillis
Eumenidum recreantur angues.
Quin & Prometheus & Pelopis parens
Dulci laborum decipitur sono:
Nec curat Orion leones
Aut timidos agitare lyncas.

AD POSTHUMUM. ODE XIV.

EHeu! fugaces, Posthume, Posthume,
Labuntur anni: nec pietas moram
Rugis & instanti senectæ
Afferet, indomitæque morti.
Non, si trecenis, quotquot eunt dies,
Amice, places illacrymabilem
Plutona tauris, qui ter amplum
Geryonen, Tityonque tristi
Compescit unda, scilicet omnibus,
Quicumque terræ munere vescimur,
Enaviganda, sive Reges,
Sive inopes erimus coloni.
Frustra cruento Marte carebimus,
Fractisque rauci fluctibus Adriæ:
Frustra per autumnos nocentem
Corporibus metuemus Austrum:
Visendus ater flumine languido
Cocytus errans, & Danai genus
Infame, damnatusque longi
Sisyphus Æolides laboris.
Linquenda tellus, & domus, & placens

 Uxor:

Uxor; neque harum, quas colis, arborum
Te, præter invisas cupressos,
Ulla brevem dominum sequetur.
Absumet hæres Cæcuba dignior,
Servata centum clavibus, & mero
Tinget pavimentum superbum,
Pontificum potiore cœnis.

IN SÆCULI LUXUM. ODE XV.

JAm pauca aratro jugera Regiæ
Moles relinquent: undique latius
Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu; platanusque cœlebs
Evincet ulmos: tum violaria, &
Myrtus, & omnis copia narium,
Spargent olivetis odorem,
Fertilibus domino priori:
Tum spissa ramis laurea fervidos
Excludet ictus. Non ita Romuli.
Præscriptum, & intonsi Catonis
Auspiciis, veterumque norma.
Privatus illis census erat brevis,
Commune, magnum: nulla decempedis
Metata privatis opacam
Porticus excipiebat Arcton;
Nec fortuitum spernere cespitem
Leges sinebant, oppida publico
Sumtu jubentes, & Deorum
Templa novo decorare saxo.

AD GROSPHUM. ODE XVI.

OTium divos rogat in patenti
Prensus Aegæo, simul atra nubes
Condidit Lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis.
Otium bello furiosa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,
Grosphe, non gemmis, neque purpura venale, nec auro.
Non enim gazæ, neque Consularis
Summovet lictor miseros tumultus
Mentis, & curas laqueata circum
Tecta volantes.
Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum:
Nec leves somnos timor aut cupido
Sordidus aufert.
Quid brevi fortes jaculamur ævo
Multa? quid terras alio calentes
Sole mutamus? patriæ quis exul
Se quoque fugit?
Scandit æratas vitiosa naves
Cura: nec turmas equitum relinquit,
Ocior cervis, & agente nimbos
Ocior Euro.
Lætus in præsens animus, quod ultra est,
Oderit curare: & amara læto
Temperet risu. nihil est ab omni
Parte beatum.
Abstulit clarum cita mors Achillem:
Longa Tithonum minuit senectus:
Et mihi forsan, tibi quod negarit,
Porriget hora.
Te greges centum, Siculæque circum

Mugiunt vaccæ, tibi tollit hinnitum apta quadrigis equa: te bis Afro
Murice tinctæ
Vestiunt lanæ; mihi parva rura &
Spiritum Grajæ tenuem Camœnæ
Parca non mendax dedit, & malignum
Spernere vulgus.

AD MÆCENATEM QUUM CONVALUISSET. ODE XVII.

CUr me querelis exanimas tuis?
Nec diis amicum est, nec mihi, te prius
Obire, Mæcenas, mearum
Grande decus columenque rerum.
Ah, te meæ si partem animæ rapit
Maturior vis, quid moror altera,
Nec carus æque, nec superstes
Integer? ille dies utramque
Ducet ruinam: non ego perfidum
Dixi sacramentum. ibimus, ibimus:
Utcunque præcedes, supremum
Carpere iter comites parati.
Me nec Chimæræ spiritus igneæ,
Nec, si resurgat centimanus Gyas,
Divellet unquam: sic potenti
Justitiæ, placitumque Parcis.
Seu Libra, seu me Scorpius aspicit
Formidolosus, pars violentior
Natalis horæ, seu Tyrannus
Hesperiæ Capricornus undæ,
Utrumque nostrum incredibili modo
Consentit astrum. te Jovis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucrisque fati
Tardavit alas, cum populus frequens
Lætum theatris ter crepuit sonum.
Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat, nisi Faunus ictum
Dextra levasset, Mercurialium
Custos virorum. reddere victimas,
Aedemque votivam memento:
Nos humilem feriemus agnam.

IN MEDIOCREM FORTUNAM. ODE XVIII.

NOn ebur neque aureum
Mea renidet in domo lacunar:
Non trabes Hymettiæ
Premunt columnas ultima recisas
Africa: neque Attali
Ignotus hæres regiam occupavi:
Nec Laconicas mihi
Trahunt honestæ purpuras clientæ:
At fides & ingeni
Benigna vena est: pauperemque dives
Me petit. nihil supra
Deos lacesso: nec potentem amicum
Largiora flagito,
Satis beatus unicis Sabinis.
Truditur dies die,
Novæque pergunt interire Lunæ:
Tu secanda marmora
Locas sub ipsum funus, & sepulcri
Immemor, struis domos:

Mari-

Marisque Baiis obstrepentis urges
Summovere littora,
Parum locuples continente ripa.
Quid quod usque proximos
Revellis agri terminos, & ultra
Limites clientium
Salis avarus? pellitur paternos
In sinu ferens Deos
Et uxor, & vir, sordidosque natos?
Nulla certior tamen
Rapacis Orci fine destinata
Aula divitem manet
Herum. quid ultra tendis? æqua tellus
Pauperi recluditur,
Regumque pueris: nec satelles Orci
Callidum Promethea
Revexit auro captus. hic superbum
Tantalum, atque Tantali
Genus coercet: hic levare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus atque non vocatus, audit.

IN BACCHUM. ODE XIX.

BAcchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem, credite posteri,
Nymphasque discentes, & aures
Capripedum Satyrorum acutas.
Evoe, recenti mens trepidat metu,
Plenoque Bacchi pectore turbidum
Lætatur; evoe, parce Liber,
Parce gravi metuende thyrso.
Fas pervicaces est mihi Thyadas,
Vinique fontem, lactis & uberes
Cantare rivos, atque truncis
Lapsa cavis iterare mella.
Fas & beatæ conjugis additum
Stellis honorem, tectaque Penthei
Disjecta non leni ruina,
Thracis & exitium Lycurgi.
Tu flectis amnes, tu mare Barbarum;
Tu separatis uvidus in jugis
Nodo coerces viperino
Bistonidum sine fraude crines.
Tu, cum parentis Regna per arduum
Cohors Gigantum scanderet impia,
Rhœcum retorsisti leonis
Unguibus, horribilique mala:
Quamquam choreis aptior & jocis
Ludoque dictus, non sat idoneus
Pugnæ ferebaris: sed idem
Pacis eras mediusque belli.
Te vidit insons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens
Caudam, & recedentis trilingui
Ore pedes tetigitque crura.

AD MÆCENATEM. ODE XX.

NOn usitata, nec tenui ferar
Penna biformis per liquidum æthera
Vates; neque in terris morabot
Longius; invidiaque major
Urbes relinquam. Non ego pauperum
Sanguis parentum, non ego, quem vocas,
Dilecte Mæcenas, obibo,

Nec Stygia cohibebor unda.
Jam jam residunt cruribus asperæ
Pelles: & album mutor in alitem
Superna: nascunturque leves
Per digitos humerosque plumæ.
Jam Dædaleo ocyor Icaro
Visam gementis littora Bospori,
Syrtesque Gætulas canorus
Ales, Hyperboreosque campos.
Me Colchus, & qui dissimulat metum
Marsæ cohortis, Dacus, & ultimi
Noscent Geloni; me peritus
Discet Iber, Rhodanique potor.
Absint inani funere neniæ,
Luctusque turpes, & querimoniæ:
Compesce clamorem, ac sepulcri
Mitte supervacuos honores.

C A R M I N U M

L I B E R III.

IN ANIMI TRANQUILLITATEM. ODE I.

ODi profanum vulgus, & arceo:
Favete linguis: carmina non prius
Audita, Musarum sacerdos,
Virginibus puerisque canto.
Regum timendorum, in proprios greges,
Reges in ipsos, imperium est Jovis,
Clari Giganteo triumpho,
Cuncta supercilio moventis.
Est ut viro vir latius ordinet
Arbusta sulcis: hic generosior
Descendat in Campum petitor:
Moribus hic, meliorque fama
Contendat: illi turba clientium
Sit major: æqua lege necessitas
Sortitur insigneis & imos:
Omne capax movet urna nomen.
Districtus ensis cui super impia
Cervice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborabunt saporem:
Non avium, citharæque cantus
Somnum reducent. somnus agrestium
Lenis virorum non humileis domos
Fastidit, umbrosamque ripam,
Non Zephyris agitata Tempe.
Desiderantem quod satis est, neque
Tumultuosum sollicitat mare,
Nec sævus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis Hœdi:
Non verberatæ grandine vineæ,
Fundusque mendax, arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hyemes iniquas.
Contracta pisces æquora sentiunt,
Jactis in altum molibus: huc frequens
Cæmenta demittit redemtor
Cum famulis, dominusque terræ
Fastidiosus: sed timor & minæ
Scandunt eodem quo dominus: neque
Decedit ærata triremi, &

Post

Post equitem sedet atra Cura.
Quod si dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum sidere clarior
Delenit usus, nec Falerna
Vitis, Achæmeniumque costum:
Cur invidendis postibus, & novo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Divitias operosiores?

AD AMICOS. ODE II.

ANgustam, amici, pauperiem pati
Robustus acri militia puer
Condiscat, & Parthos feroces
Vexet eques metuendus hasta:
Vitamque sub dio & trepidis agat
In rebus: illum ex mœnibus hosticis
Matrona bellantis tyranni
Prospiciens, & adulta virgo
Suspiret, Eheu, ne rudis agminum
Sponsus lacessat regius asperum
Tactu leonem, quem cruenta
Per medias rapit ira cædes.
Dulce & decorum est pro patria mori,
Mors & fugacem persequitur virum:
Nec parcit imbellis juventæ
Poplitibus, timidoque tergo.
Virtus, repulsæ nescia sordidæ,
Intaminatis fulget honoribus:
Nec sumit aut ponit secures
Arbitrio popularis auræ.
Virtus, recludens immeritis mori
Cœlum, negata tentat iter via:
Cœtusque vulgares & udam
Spernit humum fugiente penna.
Est & fideli tuta silentio
Merces. Vetabo, qui Cereris sacrum
Vulgarit arcanæ, sub iisdem
Sit trabibus, fragilemque mecum
Solvat faselum. Sæpe Diespiter
Neglectus incesto addidit integrum:
Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede pœna claudo.

AD AUGUSUM. ODE III.

JUstum & tenacem propositi virum,
Non civium ardor prava jubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida: neque Auster,
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna Jovis manus.
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinæ.
Hac arte Pollux, & vagus Hercules
Innixus, arces attigit igneas:
Quos inter Augustus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.
Hac te merentem, Bacche pater, tuæ
Vexere tigres indocili jugum
Collo trahentes: hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit,
Gratum eloquuta consiliantibus
Junone divis: Ilion, Ilion
Fatalis incestusque judex

Et mulier peregrina vertit
In pulverem, ex quo destituit Deos
Mercede pacta Laomedon, mihi
Castæque damnatum Minervæ
Cum populo & duce fraudulento.
Jam nec Lacænæ splendet adulteræ
Famosus hospes, nec Priami domus
Perjura pugnaces Achivos
Hectoreis opibus refringit:
Nostrisque ductum seditionibus
Bellum resedit: protinus & graves
Iras, & invisum nepotem,
Troica quem peperit sacerdos,
Marti redonabo: illum ego lucidas
Inire sedes, ducere nectaris
Succos, & adscribi quietis
Ordinibus patiar Deorum:
Dum longus inter sæviat Ilion
Romamque pontus: qualibet exules
In parte regnanto beati:
Dum Priami Paridisque busto
Insultet armentum, & catulos feræ
Celent inultæ: stet Capitolium
Fulgens, triumphatisque possit
Roma ferox dare jura Medis,
Horrenda late nomen in ultimas
Extendat oras: qua medius liquor
Secernit Europen ab Afro,
Qua tumidus rigat arva Nilus:
Aurum irrepertum, & sic melius situm
Cum terra celat, spernere fortior,
Quam cogere humanos in usus
Omne sacrum rapiente dextra.
Quicumque mundi terminus obstitit,
Hunc tangat armis, visere gestiens
Qua parte debacchentur ignes,
Qua nebulæ, pluviique rores.
Sed bellicosis fata Quiritibus
Hac lege dico, ne nimium pii,
Rebusque fidentes, avitæ
Tecta velim reparare Trojæ.
Trojæ renascens alite lugubri
Fortuna tristi clade iterabitur
Ducente victrices catervas
Conjuge me Jovis & sorore,
Ter si resurgat murus aeneus
Auctore Phœbo, ter pereat meis
Excisus Argivis; ter uxor
Capta virum puerosque ploret.
Non hæc jocosæ conveniunt lyræ:
Quo, Musa, tendis? desine pervicax,
Referre sermones Deorum, &
Magna modis tenuare parvis.

AD CALLIOPEM. ODE IV.

DEscende cœlo, & dic, age, tibia,
Regina, longum, Calliope, melos,
Seu voce nunc mavis acuta,
Seu fidibus, citharave Phœbi,
Auditis? an me ludit amabilis
Insania? audire & videor pios
Errare per lucos, amœnæ
Quos & aquæ subeunt & auræ.
Me fabulosæ Vulture in Appulo
Altricis extra limen Apuliæ,

Ludo

Ludo fatigatumque somno,
Fronde nova puerum palumbes
Texere, mirum quod foret omnibus,
Quicumque celsæ nidum Acherontiæ,
Saltusque Bantinos, & arvum
Pingue tenent humilis Ferenti:
Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem & ursis: ut premerer sacra
Lauroque, collataque myrto,
Non sine Diis animosus infans:
Vester, Camenæ, vester in arduos
Tollor Sabinos: seu mihi frigidum
Præneste, seu Tibur supinum,
Seu liquidæ placuere Bajæ.
Vestris amicum fontibus & choris
Non me Philippis versa acies retro,
Devota non extinxit arbos,
Nec Sicula Palinurus unda.
Utcunque mecum vos eritis, libens
Insanientem navita Bosporum
Tentabo, & arentes arenas
Littoris Assyrii viator.
Visam Britannos hospitibus feros,
Et lætum equino sanguine Concanum:
Visam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inviolatus amnem.
Vos Cæsarem altum, militia simul
Fessas cohortes abdidit oppidis,
Finire quærentem labores,
Pierio recreatis antro.
Vos lene consilium & datis, & dato
Gaudetis almæ. Scimus ut impios
Titanas, immanemque turmam,
Fulmine sustulerit caduco,
Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, & urbes, regnaque tristia;
Divosque, mortalesque turbas
Imperio regit unus æquo.
Magnum illa terrorem intulerat Jovi,
Fidens, juventus horrida, brachiis,
Fratresque tendentes opaco
Pelion imposuisse Olympo.
Sed quid Typhoeus & validus Mimas;
Aut quid minaci Porphyrion statu,
Quid Rhœcus, evulsisque truncis
Enceladus jaculator audax,
Contra sonantem Palladis Aegida
Possent ruentes? hinc avidus stetit
Vulcanus, hinc matrona Juno, &
Numquam humeris positurus arcum,
Qui rore puro Castaliæ lavit
Crines solutos, qui Lyciæ tenet
Dumeta, natalemque sylvam,
Delius & Patareus Apollo.
Vis consili expers mole ruit sua,
Vim temperatam dii quoque provehunt
In majus. Iidem odere vires
Omne nefas animo moventes.
Testis mearum centimanus Gyges
Sententiarum notus, & integræ
Tentator Orion Dianæ,
Virginea domitus sagitta.
Injecta monstris terra dolet suis:
Mœretque partus fulmine [illegible]
Missos ad Orcum: nec peredit
Impositam celer ignis Ætnam,

Incontinentis nec Tityi jecur
Relinquit ales nequitiæ additus
Custos: amatorem trecentæ
Pirithoum cohibent catenæ.

AUGUSTI LAUDES. ODE V.

Coelo tonantem credidimus Jovem
Regnare: præsens divus habebitur
Augustus, adjectis Britannis
Imperio, gravibusque Persis.
Milesne Crassi conjuge barbara
Turpis maritus vixit? & hostium,
Proh curia, inversique mores!
Consenuit socerorum in armis,
Sub rege Medo, Marsus & Appulus
Anciliorum, nominis & togæ
Oblitus, æternæque Vestæ,
Incolumi Jove, & urbe Roma?
Hoc caverat mens provida Reguli
Dissentientis conditionibus
Fœdis, & exemplo trahenti
Perniciem veniens in ævum,
Si non periret immiserabilis
Captiva pubes. Signa ego Punicis
Affixa delubris, & arma
Militibus sine cæde, dixit,
Derepta vidi: vidi ego civium
Retorta tergo brachia libero,
Portasque non clausas, & arva
Marte coli populata nostro.
Auro repensus scilicet acrior
Miles redibit? flagitio additis
Damnum: neque amissos colores
Lana refert medicata fuco:
Nec vera virtus, quum semel excidit,
Curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata densis
Cerva plagis, erit ille fortis,
Qui perfidis se credidit hostibus:
Et Marte Pœnos proteret altero,
Qui lora restrictis lacertis
Sensit iners, timuitque mortem.
Hic unde vitam sumeret inscius,
Pacem duello miscuit. O pudor!
O magna Carthago probrosis
Altior Italiæ ruinis!
Fertur pudicæ conjugis osculum,
Parvosque natos, ut capitis minor,
A se removisse, & virilem
Torvus humi posuisse vultum:
Donec labantes consilio patres
Firmaret auctor nunquam alias dato,
Interque mœrentes amicos
Egregius properaret exul.
Atqui sciebat, quæ sibi barbarus
Tortor pararet. non aliter tamen
Dimovit obstantes propinquos,
Et populum reditus morantem,
Quam si clientum longa negotia
Dijudicata lite relinqueret,
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedæmonium Tarentum.

AD

AD ROMANOS. ODE VI.

DElicta majorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris,
Ædesque labentes deorum, &
Fœda nigro simulacra fumo.
Diis te minorem quod geris, imperas:
Hinc omne principium, huc refer exitum.
Dii multa neglecti dederunt
Hesperiæ mala luctuosæ.
Jam bis Monæses, & Pacori manus
Non auspicatos contudit impetus
Nostros, & adjecisse prædam
Torquibus exiguis renidet.
Pene occupatam seditionibus
Delevit urbem Dacus, & Æthiops:
Hic classe formidatus, ille
Missilibus melior sagittis.
Fœcunda culpæ secula nuptias
Primum inquinavere, & genus, & domos:
Hoc fonte derivata clades
In patriam, populumque fluxit.
Motus doceri gaudet Jonicos
Matura virgo, & fingitur artubus
Jam nunc, & incestos amores
De tenero meditatur ungui.
Mox juniores quærit adulteros
Inter mariti vina: neque eligit,
Cui donet impermissa raptim
Gaudia, luminibus remotis:
Sed jussa coram non sine conscio
Surgit marito; seu vocat institor,
Seu navis Hispanæ magister,
Dedecorum pretiosus emtor.
Non his juventus orta parentibus
Infecit æquor sanguine Punico;
Pyrrhumque, & ingentem cecidit
Antiochum Annibalemque dirum:
Sed rusticorum mascula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
Versare glebas, & severæ
Matris ad arbitrium recisos
Portare fustes, sol ubi montium
Mutaret umbras, & juga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.
Damnosa quid non imminuit dies?
Ætas parentum, pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

AD ASTERIEN. ODE VII.

QUid fles, Asterie, quem tibi candidi
Primo restituent vere Favonii,
Thyna merce beatum,
Constanti juvenem fide
Gygen? ille Notis actus ad Oricum
Post insana Capræ sidera, frigidas
Noctes non sine multis
Insomnis lacrymis agit.
Atqui sollicitæ nuntius hospitæ,
Suspirare Chloen, & miseram tuis
Dicens ignibus uri,
Tentat mille vafer modis.
Ut Prœtum mulier perfida credulum
Falsis impulerit criminibus, nimis
Casto Bellerophonti
Maturare necem, refert:
Narrat pene datum Pelea Tartaro,
Magnessam Hyppolyten dum fugit abstinens:
Et peccare docentes
Fallax historias monet.
Frustra: nam scopulis surdior Icari
Voces audit adhuc integer: at tibi
Ne vicinus Enipeus
Plus justo placeat, cave.
Quamvis non alius flectere equum sciens
Æque conspicitur gramine Martio:
Nec quisquam citus æque
Tusco denatat alveo.
Prima nocte domum claude: neque in vias
Sub cantu querulæ despice tibiæ:
Et te sæpe vocanti
Duram, difficilis mane.

AD MÆCENATEM. ODE VIII.

MArtiis cœlebs quid agam Calendis,
Quid velint flores, & acerra thuris
Plena, miraris, positusque carbo in
Cespite vivo,
Docte sermones utriusque linguæ.
Voveram dulceis epulas, & album
Libero caprum, prope funeratus
Arboris ictu.
Hic dies, anno redeunte, festus
Corticem adstrictum pice dimovebit
Amphoræ fumum bibere institutæ
Consule Tullo.
Sume, Mæcenas, cyathos amici
Sospitis centum, & vigileis lucernas
Perfer in lucem: procul omnis esto
Clamor & ira.
Mitte civileis super urbe curas:
Occidit Daci Cotisonis agmen:
Medus infestus sibi luctuosis
Dissidet armis:
Servit Hispanæ vetus hostis oræ
Cantaber, sera domitus catena:
Jam Scythæ laxo meditantur arcu
Cedere campis.
Negligens, ne qua populus laboret,
Parce privatus nimium cavere: &
Dona præsentis cape lætus horæ, ac
Linque severa.

HORATII ET LYDIÆ DIALOGUS ODE IX.

H. DOnec gratus eram tibi,
Nec quisquam potior brachia candidæ
Cervici juvenis dabat,
Persarum vigui rege beatior.
L. Donec non alia magis
Arsisti, neque erat Lydia post Chloen,
Multi Lydia nominis
Romana vigui clarior Ilia.
H. Me nunc Thressa Chloe regit,
Dulces docta modos & citharæ sciens:
Pro qua non metuam mori,
Si parcent animæ fata superstiti.

L. Me

L. Me torret face mutua
Thurini Calais filius Ornithi,
Pro quo bis patiar mori,
Si parcent puero fata superstiti.
H. Quid si prisca redit Venus,
Diductosque jugo cogit aheneo?
Si flava excutitur Chloe,
Rejectæque patet janua Lydiæ?
L. Quamquam sidere pulchrior
Ille est, tu levior cortice, & improbo
Iracundior Adria,
Tecum vivere amem, tecum obeam libens.

IN LYCEN. ODE X.

EXtremum Tanain si biberes, Lyce,
Sævo nupta viro, me tamen asperas
Porrectum ante fores objicere incolis
Plorares Aquilonibus.
Audis, quo strepitu janua, quo nemus
Inter pulchra situm tecta remugiat
Ventis? & positas ut glaciet nives
Puro numine Jupiter?
Ingratam Veneri pone superbiam
Ne currente retro funis eat rota.
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.
O, quamvis neque te munera, nec preces,
Nec tinctus viola pallor amantium,
Nec vir Pieria pellice saucius
Curvat, supplicibus tuis
Parcas, nec rigida mollior esculo,
Nec Mauris animum mitior anguibus.
Non hoc semper erit liminis aut aquæ
Cœlestis patiens latus.

AD MERCURIUM. ODE XI.

MErcuri, (nam te docilis magistro
Movit Amphion lapides canendo)
Tuque testudo, resonare septem
Callida nervis,
Nec loquax olim, neque grata, nunc &
Divitum mensis & amica templis,
Dic modos, Lyde quibus obstinatas
Applicet aures.
Quæ, velut latis equa trima campis
Ludit exultim, metuitque tangi,
Nuptiarum expers, & adhuc protervo
Cruda marito.
Tu potes tigres comitesque sylvas
Ducere, & rivos celeres morari,
Cessit immanis tibi blandienti
Janitor aulæ
Cerberus: quamvis furiale centum
Muniant angues caput ejus, atque
Spiritus teter saniesque manet
Ore trilingui.
Quin & Ixion, Tityosque vultu
Risit invito; stetit urna paulum
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.
Audiat Lyde scelus, atque notas
Virginum pœnas, & inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo,
Seraque fata,

Quæ manent culpas etiam sub Orco.
Impiæ: nam quid potuere majus?
Impiæ sponsos potuere duro
Perdere ferro,
Una de multis, face nuptiali
Digna, perjurum fuit in parentem
Splendide mendax, & in omne virgo
Nobilis ævum:
Surge, quæ dixit juveni marito,
Surge, ne longus tibi somnus, unde
Non times, detur: socerum & scelestas
Falle sorores.
Quæ, velut nactæ vitulos leænæ,
Singulos, eheu! lacerant: ego illis
Mollior, nec te feriam, nec intra
Claustra tenebo.
Me pater sævis oneret catenis,
Quod viro clemens misero peperci:
Me vel extremos Numidarum in agros
Classe releget.
I, pedes quo te rapiunt & auræ,
Dum favet nox, & Venus: i secundo
Omine, & nostri memorem sepulcro
Sculpe querelam.

AD NEOBULEM. ODE XII.

MIserarum est, neque amori dare ludum,
Neque dulci mala vino lavere, aut ex-
animari, metuentes patruæ verbera linguæ.
Tibi qualum Cythereæ puer ales,
Tibi telas, operosæque Minervæ
Studium aufert, Neobule, Liparæi nitor Hebri,
Eques ipso melior Bellerophonte,
Neque pugno, neque segni pede victus,
Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis:
Catus idem, per apertum fugientes
Agitato grege cervos jaculari, &
Celer alto latitantem fruticeto excipere aprum.

AD FONTEM BLANDUSIAM. ODE XIII.

O Fons Blandusiæ, splendidior vitro,
Dulci digne mero, non sine floribus,
Cras donaberis hœdo:
Cui frons turgida cornibus
Primis, & Venerem, & prælia destinat,
Frustra: nam gelidos inficiet tibi
Rubro sanguine rivos
Lascivi soboles gregis.
Te flagrantis atrox hora caniculæ
Nescit tangere: tu frigus amabile
Fessis movere tauris
Præbes, & pecori vago.
Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente cavis impositam ilicem
Saxis: unde loquaces
Lymphæ desiliunt tuæ.

AUGUSTI LAUDES. ODE XIV.

HErculis ritu modo dictus, o plebs,
Morte venalem petiisse laurum,
Cæsar Hispana repetit penates
Victor ab ora.

Unico gaudens mulier marito
Prodeat, justis operata divis:
Et soror clari ducis, & decoræ
Supplice vitta
Virginum matres, juvenumque nuper
Sospitum: vos o pueri & puellæ
Jam virum expertæ, male ominatis
Parcite verbis.
Hic dies vere mihi festus atras
Eximet curas: ego nec tumultum,
Nec mori per vim metuam, tenente
Cæsare terras.
I, pete unguentum, puer, & coronas,
Et cadum Marsi memorem duelli:
Spartacum si qua potuit vagantem
Fallere testa.
Dic & argutæ properet Neæræ
Myrrheum nodo cohibere crinem:
Si per invisum mora janitorem
Fiet, abito.
Lenit albescens animos capillus
Litium & rixæ cupidos protervæ.
Non ego hoc ferrem, calidus juventa,
Consule Planco.

IN CHLORIM. ODE XV.

UXor pauperis Ibyci,
Tandem nequitiæ pone modum tuæ,
Famosisque laboribus:
Maturo propior desine funeri
Inter ludere virgines,
Et stellis nebulam spargere candidis.
Non, si quid Pholoen satis,
Et te, Chlori, decet. filia rectius
Expugnat juvenum domos,
Pulso Thyas uti concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
Lascivæ similem ludere capreæ.
Te lanæ prope nobilem
Tonsæ Luceriam, non citharæ, decent:
Nec flos purpureus rosæ,
Nec poti, vetulam, fæce tenus cadi.

AD MÆCENATEM. ODE XVI.

INclusam Danaen turris ahenea,
Robustæque fores, & vigilum canum
Tristes excubiæ munierant satis
Nocturnis ab adulteris:
Si non Acrisium, virginis abditæ
Custodem pavidum, Jupiter & Venus
Risissent: fore enim tutum iter & patens
Converso in pretium Deo.
Aurum per medios ire satellites,
Et perrumpere amat saxa, potentius
Ictu fulmineo. concidit auguris
Argivi domus, ob lucrum
Demersa excidio: diffidit urbium
Portas vir Macedo, & subruit æmulos
Reges muneribus: munera navium
Sævos illaqueant duces.
Crescentem sequitur cura pecuniam,
Majorumque fames. jure perhorrui
Late conspicuum tollere verticem,
Mæcenas, equitum decus.

Quanto quisque sibi plura negaverit,
A diis plura feret. nil cupientium
Nudus castra peto, & transfuga, divitum
Partes linquere gestio:
Contemtæ dominus splendidior rei,
Quam si, quidquid arat non piger Appulus,
Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.
Puræ rivus aquæ, sylvaque jugerum
Paucorum, & segetis certa fides meæ,
Fulgentem imperio fertilis Africæ
Fallit sorte beatior.
Quamquam nec Calabræ mella ferunt apes,
Nec Læstrygonia Bacchus in amphora
Languescit mihi, nec pinguia Gallicis
Crescunt vellera pascuis:
Importuna tamen pauperies abest:
Nec, si plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parva Cupidine
Vectigalia porrigam,
Quam si Mygdoniis regnum Alyattici
Campis continuem. multa petentibus
Desunt multa: bene est, cui Deus obtulit
Parca, quod satis est, manu.

AD ÆLIUM LAMIAM. ODE XVII.

ÆLi, vetusto nobilis ab Lamo,
(Quando & priores hinc Lamias ferunt
Denominatos, & nepotum
Per memores genus omne fastos,
Auctore ab illo ducis originem,
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, & innantem Maricæ
Littoribus tenuisse Lirin,
Late tyrannus.) cras foliis nemus
Multis & alga littus inutili
Demissa tempestas ab Euro
Sternet, aquæ nisi fallit augur
Annosa cornix: dum potes, aridum
Compone lignum: cras genium mero
Curabis, & porco bimestri,
Cum famulis operum solutis.

AD FAUNUM. ODE XVIII.

FAune, Nympharum fugientum amator,
Per meos fines & aprica rura
Lenis incedas, abeasque parvis
Æquus alumnis:
Si tener pleno cadit hœdus anno:
Larga nec desunt Veneris sodali
Vina crateræ: vetus ara multo
Fumat odore:
Ludit herboso pecus omne campo:
Quum tibi nonæ redeunt Decembres:
Festus in pratis vocat otioso
Cum bove pagus:
Inter audaces lupus errat agnos:
Spargit agrestes tibi sylva frondes:
Gaudet invisam pepulisse fossor
Ter pede terram.

AD TELEPHUM. ODE XIX.

QUantum distet ab Inacho
Codrus pro patria non timidus mori,
Narras, & genus Aeaci,
Et pugnata sacro bella sub Ilio.
Quo Chium pretio cadum
Mercemur: quis aquam temperet ignibus:
Quo præbente domum, & quota,
Pelignis caream frigoribus, taces.
Da lunæ propere novæ,
Da noctis mediæ, da, puer, auguris
Murenæ. tribus aut novem
Miscentur cyathis pocula commodis.
Qui musas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates: tres prohibet supra
Rixarum metuens tangere Gratia,
Nudis juncta sororibus.
Insanire juvat: cur Berecynthiæ
Cessant flamina tibiæ?
Cur pendet tacita fistula cum lyra?
Parcentes ego dexteras
Odi: sparge rosas, audiat invidus
Dementem strepitum Lycus,
Et vicina seni non habilis Lyco.
Spissa te nitidum coma,
Puro te similem, Telephe, vespero,
Tempestiva petit Chloe:
Me lentus Glyceræ torret amor meæ.

AD PYRRHUM. ODE XX.

NOn vides, quanto moveas periclo,
Pyrrhe, Getulæ catulos leænæ?
Dura post paulo fugies inaudax
Prælia raptor:
Quum per obstantes juvenum catervas
Ibit insignem repetens Nearchum:
Grande certamen, tibi præda cedat
Major an illi.
Interim dum tu celeres sagittas
Promis, hæc dentes acuit timendos,
Arbiter pugnæ posuisse nudo
Sub pede palmam
Fertur, & leni recreare vento
Sparsum odoratis humerum capillis:
Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
Raptus ab Ida.

AD AMPHORAM. ODE XXI.

ONata mecum Consule Manlio,
Seu tu querelas, sive geris jocos,
Seu rixam, & insanos amores,
Seu facilem, pia testa, somnum:
Quocunque lectum nomine Massicum
Servas, moveri digna bono die,
Descende, Corvino jubente
Promere languidiora vina.
Non ille, quanquam Socraticis madet
Sermonibus, te negliget horridus.
Narratur & prisci Catonis
Sæpe mero caluisse virtus.
Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerumque duro: tu sapientium

Curas & arcanum jocoso
Consilium retegis Lyæo:
Tu Spem reducis mentibus anxiis,
Viresque, & addis cornua pauperi,
Post te neque iratos trementi
Regum apices, neque militum arma.
Te Liber, &, si læta aderit, Venus,
Segnesque nodum solvere Gratiæ,
Vivæque producent lucernæ,
Dum rediens fugat astra Phœbus.

IN DIANAM. ODE XXII.

MOntium custos nemorumque, virgo,
Quæ laborantes utero puellas
Ter vocata audis, adimisque letho,
Diva triformis:
Imminens villæ tua pinus esto:
Quam per exactos ego lætus annos,
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

AD PHIDYLEN. ODE XXIII.

CŒlo supinas si tuleris manus
Nascente Luna, rustica Phidyle:
Si thure placaris & horna
Fruge Lares, avidaque porca:
Nec pestilentem sentiet Africum
Fœcunda vitis, nec sterilem seges
Rubiginem, aut dulces alumni
Pomifero grave tempus anno.
Nam quæ nivali pascitur Algido
Devota, quercus inter & ilices,
Aut crescit Albanis in herbis
Victima, Pontificum secures
Cervice tinget: te nihil attinet
Tentare multa cæde bidentium,
Parvos coronantem marino
Rore Deos, fragilique myrto.
Immunis aram si tetigit manus:
Non sumptuosa blandior hostia,
Mollibit aversos Penates
Farre pio, & saliente mica.

IN AVAROS. ODE XXIV.

INtactis opulentior
Thesauris Arabum & divitis Indiæ,
Cæmentis licet occupes
Tyrrhenum omne tuis & mare Apulicum;
Si figit adamantinos
Summis verticibus dira necessitas
Clavos, non animum metu,
Non mortis laqueis expedies caput.
Campestres melius Scythæ,
Quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
Vivunt, & rigidi Getæ:
Immetata quibus jugera liberas
Fruges & Cererem ferunt:
Nec cultura placet longior annua;
Defunctumque laboribus
Æquali recreat sorte vicarius.
Illic matre carentibus
Privignis mulier temperat innocens:
Nec dotata regit virum

Conjux, nec nitido fidit adultero:
Dos est magna, parentium
Virtus, & metuens alterius viri
Certo fœdere castitas:
Et peccare nefas, aut pretium est mori.
O quisquis volet impias
Cædes, & rabiem tollere civicam,
Si quæret, Pater urbium
Subscribi statuis, indomitam audeat
Refrænare licentiam,
Clarus post genitis, quatenus, heu nefas!
Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus invidi.
Quid tristes querimoniæ,
Si non supplicio culpa reciditur,
Quid leges sine moribus
Vanæ proficiunt? Si, neque fervidis
Pars inclusa caloribus
Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Durataeque solo nives
Mercatorem abigunt? Horrida callidi
Vincunt æquora navitæ?
Magnum pauperies opprobrium jubet
Quidvis & facere & pati,
Virtutisque viam deserit arduæ?
Vel nos in Capitolium,
Quo clamor vocat & turba faventium:
Vel nos in mare proximum
Gemmas, & lapides, aurum & inutile,
Summi materiam mali,
Mittamus. Scelerum si bene pœnitet,
Eradenda cupidinis
Pravi sunt elementa: & teneræ nimis
Mentes asperioribus
Formandæ studiis: nescit equo rudis
Hærere ingenuus puer,
Venarique timet: ludere doctior
Seu Græco jubeas trocho,
Seu malis vetita legibus alea.
Cum perjura patris fides
Consortem socium fallat & hospitem,
Indignoque pecuniam
Heredi properet: scilicet improbæ
Crescunt divitiæ; tamen
Curtæ nescio quid semper abest rei.

AD BACCHUM. ODE XXV.

QUo me, Bacche, rapis tui
Plenum? quæ in nemora, aut quos agor in specus,
Velox mente nova? quibus
Antris, egregii Cæsaris audiar
Æternum meditans decus
Stellis inserere & concilio Jovis?
Dicam insigne, recens, adhuc
Indictum ore alio; non secus in jugis
Exsomnis stupet Evias,
Hebrum prospiciens, & nive candidam
Thracen, ac pede barbaro
Lustratam Rhodopen. Ut mihi devio
Rupes & vacuum nemus
Mirari libet! o Naiadum potens,
Baccharumque, valentium
Proceras manibus vertere fraxinos,
Nil parvum aut humili modo,
Nil mortale loquar. Dulce periculum est,

O Lenæe, sequi Deum
Cingentem viridi tempora pampino.

AD VENEREM. ODE XXVI.

VIxi puellis nuper idoneus,
Et militavi non sine gloria:
Nunc arma, defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit,
Lævum marinæ qui Veneris latus
Custodit. Hic hic ponite lucida
Funalia, & vectes, & arcus
Oppositis foribus minaces.
O quæ beatam, diva, tenes Cyprum, &
Memphin carentem Sithonia nive,
Regina, sublimi flagello
Tange Chloen semel, arrogantem.

AD GALATEAM NAVIGATURAM. ODE XXVII.

IMpios parræ recinentis omen
Ducat, & prægnans canis, aut ab agro
Rava decurrens lupa Lanuvino,
Fœtaque vulpes:
Rumpat & serpens iter institutum,
Si per obliquum similis sagittæ
Terruit mannos: ego cui timebo,
Providus auspex,
Antequam stantes repetat paludes
Imbrium divina avis imminentum,
Oscinem corvum prece suscitabo
Solis ab ortu.
Sis licet felix ubicunque mavis,
Et memor nostri, Galatea, vivas:
Teque nec lævus vetet ire picus,
Nec vaga cornix:
Sed vides quanto trepidet tumultu
Pronus Orion? Ego, quid sit ater
Adriæ, novi, sinus: & quid albus
Peccet Japyx.
Hostium uxores puerique cæcos
Sentiant motus orientis Austri, &
Æquoris nigri fremitum, & trementes
Verbere ripas.
Sic & Europe niveum doloso
Credidit tauro latus, & scatentem
Belluis pontum, mediasque fraudes
Palluit audax
Nuper in pratis studiosa florum, &
Debitæ nymphis opifex coronæ,
Nocte sublustri, nihil astra præter
Vidit & undas.
Quæ simul centum tetigit potentem
Oppidis Creten, Pater, o relictum
Filiæ nomen, pietasque, dixit
Victa furore.
Unde? quo veni? levis una mors est
Virginum culpæ: vigilans ne ploro
Turpe commissum? an vitiis carentem
Ludit imago
Vana, quæ porta fugiens eburna
Somnium ducit? meliusne fluctus
Ire per longos fuit, an recentes
Carpere flores?
Si quis infamem mihi nunc juvencum

Dedat

Dedat iratæ, lacerare ferro, &
Frangere enitar modo multum amati
Cornua tauri.
Impudens liqui patrios penates,
Impudens Orcum moror. O Deorum
Si quis hæc audis, utinam inter errem
Nuda leones:
Ante quam turpis macies decentes
Occupet malas, teneræque succus
Defluat prædæ, speciosa quæro
Pascere tigres.
Vilis Europe, pater urget absens:
Quid mori cessas? potes hac ab orno
Pendulum zona bene te sequuta
Lædere collum.
Sive te rupes, & acuta letho
Saxa delectant: age, te procellæ
Crede veloci, nisi herile mavis
Carpere pensum.
Regius sanguis: dominæque tradi
Barbaræ pellex. aderat querenti
Perfidum ridens Venus, & remisso
Filius arcu.
Mox ubi lusit satis, Abstineto,
Dixit, irarum, calidæque rixæ:
Cum tibi invisus laceranda reddet
Cornua taurus.
Uxor invicti Jovis esse nescis?
Mitte singultus: bene ferre magnam
Disce fortunam: tua sectus orbis
Nomina ducet.

AD LYDEN. ODE XXVIII.

FEsto quid potius die
Neptuni faciam? prome reconditum,
Lyde strenua, Cæcubum,
Munitæque adhibe vim sapientiæ.
Inclinare meridiem
Sentis: ac, veluti stet volucris dies,
Parcis deripere horreo
Cessantem Bibuli consulis amphoram.
Nos cantabimus invicem
Neptunum & virides Nereidum comas;
Tu curva recines lyra
Latonam, & celeris spicula Cynthiæ:
Summo carmine, quæ Cnidon
Fulgentesque tenet Cycladas, & Paphon
Junctis visit oloribus.
Dicetur merita Nox quoque Nenia.

AD MÆCENATEM. ODE XXIX.

TYrrhena regum progenies, tibi
Non ante verso lene merum cado
Cum flore, Mæcenas, rosarum, &
Pressa tuis balanus capillis
Jamdudum apud me est: eripe te moræ,
Ne semper udum Tibur & Æsulæ
Declive contempleris arvum, &
Telegoni juga parricidæ.
Fastidiosam desere copiam, &
Molem propinquam nubibus arduis:
Omitte mirari beatæ
Fumum & opes strepitumque Romæ.
Plerumque gratæ divitibus vices,

Mundæque parvo sub lare pauperum
Cœnæ, sine aulæis & ostro,
Sollicitam explicuere frontem.
Jam clarus occultum Andromedes pater
Ostendit ignem: jam Procyon furit,
Et stella vesani Leonis,
Sole dies referente siccos.
Jam pastor umbras cum grege languido
Rivumque fessus quærit, & horridi
Dumeta Sylvani: caretque
Ripa vagis taciturna ventis.
Tu, civitatem quis deceat status,
Curas: & urbi sollicitus times,
Quid Seres & regnata Cyro
Bactra parent, Tanaisque discors.
Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus:
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. quod adest, memento
Componere æquus: cætera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruscum
In mare, nunc lapides adesos,
Stirpesque raptas & pecus & domos,
Volventis una, non sine montium
Clamore, vicinæque sylvæ:
Cum fera diluvies quietos
Irritat amnes. ille potens sui,
Lætusque deget, cui licet in diem
Dixisse, vixi: cras vel atra
Nube polum, Pater, occupato,
Vel sole puro: non tamen irritum,
Quodcumque retro est, efficiet: neque
Diffinget, infectumque reddet,
Quod fugiens semel hora vexit.
Fortuna sævo læta negotio, &
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.
Laudo manentem: si celeres quatit
Pennas, resigno, quæ dedit: & mea
Virtute me involvo, probamque
Pauperiem sine dote quæro.
Non est meum, si mugiat Africis
Malus procellis, ad miseras preces
Decurrere, & votis pacisci,
Ne Cypriæ Tyriæque merces
Addant avaro divitias mari.
Tunc me biremis præsidio scaphæ
Tutum per Ægæos tumultus
Aura feret, geminusque Pollux.

AD MELPOMENEN. ODE XXX.

EXegi monumentum ære perennius,
Regalique situ Pyramidum altius:
Quod non imber edax, non Aquilo impotens,
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, & fuga temporum.
Non omnis moriar: multaque pars mei
Vitabit Libitinam: usque ego postera
Crescam laude recens, dum Capitolium
Scandet cum tacita virgine Pontifex.
Dicar, qua violens obstrepit Aufidus,
Et qua pauper aquæ Daunus agrestium
Regnavit populorum, ex humili potens

Prin-

Princeps Æolium carmen ad Italos
Deduxisse modos: sume superbiam
Quæsitam meritis, & mihi Delphica
Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

CARMINUM

LIBER IV.

AD VENEREM. ODE I.

INtermissa Venus diu,
Rursus bella moves? parce, precor, precor;
Non sum, qualis eram bonæ
Sub regno Cynaræ: desine dulcium
Mater sæva Cupidinum,
Circa lustra decem flectere mollibus
Jam durum imperiis: abi,
Quo blandæ juvenum te revocant preces.
Tempestivius in domo
Pauli, purpureis ales oloribus,
Comessabere Maximi,
Si torrere jecur quæris idoneum.
Namque & nobilis, & decens,
Et pro sollicitis non tacitus reis,
Et centum puer artium,
Late signa feret militiæ tuæ.
Et quandoque potentior
Largis muneribus riserit æmuli,
Albanos prope te lacus
Ponet marmoream sub trabe citrea.
Illic plurima naribus
Duces thura: lyræque & Berecynthiæ
Delectabere tibiæ
Mistis carminibus, non sine fistula.
Illic bis pueri die
Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes, pede candido
In morem Salium ter quatient humum.
Me nec femina, nec puer
Jam, nec spes animi credula mutui,
Nec certare juvat mero,
Nec vincire novis tempora floribus.
Sed cur, heu, Ligurine, cur
Manat rara meas lacryma per genas?
Cur facunda parum decoro
Inter verba cadit lingua silentio?
Nocturnis te ego somniis
Jam captum teneo, jam volucrem sequor
Te per gramina Martii
Campi, te per aquas, dure, volubiles.

AD ANTONIUM JULUM. ODE II.

PIndarum quisquis studet æmulari, Jule, ceratis ope Dædalea
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.
Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super notas aluere ripas,
Fervet, immensusque ruit profundo
Pindarus ore:
Laurea donandus Apollinari,
Seu per audaces nova dithyrambos
Verba devolvit, numerisque fertur
Lege solutis:
Seu deos, regesque canit, deorum
Sanguinem, per quos cecidere justa
Morte Centauri: cecidit tremendæ
Flamma Chimæræ:
Sive, quos Elea domum reducit
Palma cœlestes, pugilemve, equumve
Dicit, & centum potiore signis
Munere donat:
Flebili sponsæ juvenemve raptum
Plorat: & vires, animumque, moresque aureos deducit in astra: nigroque invidet Orco.
Multa Dircæum levat aura cycnum,
Tendit, Antoni, quoties in altos
Nubium tractus: ego, apis Matinæ
More modoque,
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus, uvidique
Tiburis ripas, operosa parvus
Carmina fingo.
Concines majore poeta plectro
Cæsarem, quandoque trahet feroces
Per sacrum clivum merita decorus
Fronde Sicambros:
Quo nihil majus, meliusve terris
Fata donavere, bonique divi:
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priscum.
Concines lætosque dies, & urbis
Publicum ludum super impetrato
Fortis Augusti reditu, forumque
Litibus orbum.
Tum meæ, si quid loquar audiendum,
Vocis accedet bona pars: &, o Sol
Pulcher, o laudande, canam recepto
Cæsare felix.
Tuque dum procedis, io triumphe,
Non semel dicemus, io triumphe,
Civitas omnis: dabimusque divis
Thura benignis.
Te decem tauri, totidemque vaccæ,
Me tener solvet vitulus relicta
Matre, qui largis juvenescit herbis
In mea vota:
Fronte curvatos imitatus ignes
Tertium lunæ referentis ortum,
Qua notam duxit, niveus videri,
Cætera fulvus.

AD MELPOMENEN. ODE III.

QUem tu, Melpomene, semel
Nascentem placido lumine videris,
Illum non labor Isthmius
Clarabit pugilem: non equus impiger
Curru ducet Achaico
Victorem: neque res bellica Deliis
Ornatum foliis ducem,
Quod regum tumidas contuderit minas,
Ostendet Capitolio.
Sed quæ Tibur aquæ fertile perfluunt,
Et spissæ nemorum comæ,
Fingent Æolio carmine nobilem.

Romæ

Romæ principis urbium
Dignatur ſoboles inter amabiles
Vatum ponere me choros:
Et jam dente minus mordeor invido.
O teſtudinis aureæ
Dulcem quæ ſtrepitum, Pieri, temperas:
O mutis quoque piſcibus
Donatura cycni, ſi libeat, ſonum:
Totum muneris hoc tui eſt,
Quod monſtror digito prætereuntium
Romanæ fidicen lyræ:
Quod ſpiro, & placeo, ſi placeo, tuum eſt.

DRUSI LAUDES. ODE IV.

Qualem miniſtrum fulminis alitem,
(Cui rex deorum regnum in aves vagas
Permiſit, expertus fidelem
Jupiter in Ganymede flavo,)
Olim juventas & patrius vigor
Nido laborum propulit inſcium:
Vernique, jam nimbis remotis,
Inſolitos docuere niſus
Venti paventem: mox in ovilia
Demiſit hoſtem vividus impetus,
Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis, atque pugnæ:
Qualemve lætis caprea paſcuis
Intenta, fulvæ matris ab ubere
Jam lacte depulſum leonem,
Dente novo peritura vidit:
Videre Rhæti bella ſub Alpibus
Druſum gerentem & Vindelici: quibus
Mos unde deductus per omne
Tempus Amazonia ſecuri
Dextras obarmet, quærere diſtuli:
Nec ſcire fas eſt omnia: ſed diu,
Lateque victrices catervæ,
Conſiliis juvenis revictæ,
Senſere, quid mens rite, quid indoles
Nutrita fauſtis ſub penetralibus
Poſſet, quid Auguſti paternus
In pueros animus Nerones.
Fortes creantur fortibus & bonis:
Eſt in juvencis, eſt in equis patrum
Virtus: nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.
Doctrina ſed vim promovet inſitam,
Rectique cultus pectora roborant:
Utcunque defecere mores,
Dedecorant bene nata culpæ.
Quid debeas, o Roma, Neronibus,
Teſtis Metaurum flumen, & Aſdrubal
Devictus, & pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris,
Qui primus alma riſit adorea:
Dirus per urbes Afer ut Italas,
Ceu flamma per tædas, vel Eurus
Per Siculas equitavit undas.
Poſt hoc ſecundis uſque laboribus
Romana pubes crevit, & impio
Vaſtata Pœnorum tumultu
Fana deos habuere rectos:
Dixitque tandem perfidus Annibal:
Cervi, luporum præda rapacium,
Sectamur ultro, quos opimus
Fallere & effugere eſt triumphus.

Gens, quæ cremato fortis ab Ilio
Jactata Tuſcis æquoribus, ſacra,
Natoſque, maturoſque patres
Pertulit Auſonias ad urbes:
Duris ut ilex tonſa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna, per cædes, ab ipſo
Ducit opes animumque ferro.
Non Hydra ſecto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem:
Monſtrumve ſummiſere Colchi
Majus, Echioniæve Thebæ.
Merſes profundo, pulchrior evenit:
Luctere, multa proruet integrum
Cum laude victorem: geretque
Prælia conjugibus loquenda.
Carthagini jam non ego nuntios
Mittam ſuperbos: occidit, occidit
Spes omnis & fortuna noſtri
Nominis, Aſdrubale interemto.
Nil Claudiæ non efficient manus:
Quas & benigno numine Jupiter
Defendit, & curæ ſagaces
Expediunt per acuta belli.

AD AUGUSTUM. ODE V.

Divis orte bonis, optime Romulæ
Cuſtos gentis, abes jam nimium diu:
Maturum reditum pollicitus patrum
Sancto concilio, redi.
Lucem redde tuæ, Dux bone, patriæ:
Inſtar veris enim vultus ubi tuus
Affulſit populo, gratior it dies,
Et ſoles melius nitent.
Ut mater juvenem, quem Notus invido
Flatu Carpathii trans maris æquora
Cunctantem ſpatio longius annuo
Dulci diſtinet a domo,
Votis ominibuſque & precibus vocat,
Curvo nec faciem littore demovet:
Sic deſideriis icta fidelibus
Quærit patria Cæſarem.
Tutus bos etenim rura perambulat:
Nutrit rura Ceres, almaque Fauſtitas:
Pacatum volitant per mare navitæ:
Culpari metuit fides:
Nullis polluitur caſta domus ſtupris:
Mos & lex maculoſum edomuit nefas:
Laudantur ſimili prole puerperæ:
Culpam pœna premit comes.
Quis Parthum paveat? quis gelidum Scythen?
Quis, Germania quos horrida parturit
Fœtus, incolumi Cæſare? quis feræ
Bellum curet Iberiæ?
Condit quiſque diem collibus in ſuis,
Et vitem viduas ducit ad arbores:
Hinc ad vina redit lætus, & alteris
Te menſis adhibet Deum.
Te multa prece, te proſequitur mero
Defuſo pateris: & Laribus tuum
Miſcet numen, uti Græcia Caſtoris,
Et magni memor Herculis.
Longas o utinam, Dux bone, ferias
Præſtes Heſperiæ: dicimus integro
Sicci mane die, dicimus uvidi,
Cum Sol Oceano ſubeſt.

AD APOLLINEM, ET DIANAM. ODE VI.

DIve, quem proles Niobæa magnæ
Vindicem linguæ, Tityosque raptor
Sensit, & Trojæ prope victor altæ
Phthius Achilles,
Cæteris major, tibi miles impar,
Filius quamvis Thetidos marinæ
Dardanas turres quateret tremenda
Cuspide pugnax.
Ille, mordaci velut icta ferro
Pinus, aut impulsa cupressus Euro,
Procidit late, posuitque collum in
Pulvere Teucro.
Ille, non inclusus equo, Minervæ
Sacra mentito, male feriatos
Troas, & lætam Priami choreis
Falleret aulam:
Sed palam captis gravis, heu nefas, heu!
Nescios fari pueros Achivis
Ureret flammis, etiam latentes
Matris in alvo:
Ni tuis victus Venerisque gratæ
Vocibus divum pater annuisset
Rebus Æneæ potiore ductos
Alite muros.
Doctor argutæ fidicen Thaliæ,
Phœbe, qui Xantho lavis amne crines;
Dauniæ defende decus Camœnæ,
Levis Agyieu.
Spiritum Phœbus mihi, Phœbus artem
Carminis, nomenque dedit poetæ.
Virginum primæ, puerique claris
Patribus orti,
Deliæ tutela deæ, fugaces
Lyncas & cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem, meique
Pollicis ictum.
Rite Latonæ puerum canentes,
Rite crescentem face Noctilucam,
Prosperam frugum, celeremque pronos
Volvere menses.
Nupta jam dices, Ego diis amicum,
Seculo festas referente luces,
Reddidi carmen, docilis modorum
Vatis Horati.

AD TORQUATUM. ODE VII.

DIffugere nives: redeunt jam gramina campis,
Arboribusque comæ.
Mutat terra vices, & decrescentia ripas
Flumina prætereunt,
Gratia cum Nymphis geminisque sororibus audet
Ducere nuda choros.
Immortalia ne speres, monet annus, & almum
Quæ rapit hora diem.
Frigora mitescunt Zephyris; ver proterit æstas,
Interitura, simul
Pomifer Autumnus fruges effuderit: & mox
Bruma recurrit iners,
Damna tamen celeres reparant cœlestia Lunæ:
Nos ubi decidimus,
Quo pius Æneas, quo Tullus dives, & Ancus,
Pulvis & umbra sumus.
Quis scit, an adjiciant hodiernæ crastina summæ
Tempora Dii superi?
Cuncta manus avidas fugient heredis, amico
Quæ dederis animo.
Cum semel occideris, & de te splendida Minos
Fecerit arbitria,
Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
Restituet pietas:
Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum:
Nec lethæa valet Theseus abrumpere caro
Vincula Pirithoo.

AD C. MARTIUM CENSORINUM. ODE VIII.

DOnarem pateras, grataque commodus,
Censorine, meis æra sodalibus:
Donarem tripodas, præmia fortium
Grajorum: neque tu pessima munerum
Ferres, divite me scilicet artium,
Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas,
Hic saxo, liquidis ille coloribus
Solers nunc hominem ponere, nunc deum.
Sed non hæc mihi vis: nec tibi talium
Res est aut animus deliciarum egens.
Gaudes carminibus; carmina possumus
Donare, & pretium dicere muneri.
Non incisa notis marmora publicis,
Per quæ spiritus & vita redit bonis
Post mortem ducibus: non celeres fugæ,
Rejectæque retrorsum Annibalis minæ.
Non incendia Carthaginis impiæ,
Ejus, qui domita nomen ab Africa
Lucratus rediit, clarius indicant
Laudes, quam Calabræ Pierides: neque,
Si chartæ sileant, quod bene feceris,
Mercedem tuleris: quid foret Iliæ
Mavortisque puer, si taciturnitas
Obstaret meritis invida Romuli?
Ereptum Stygiis fluctibus Æacum
Virtus & favor & lingua potentium
Vatum divitibus consecrat insulis.
Dignum laude virum Musa vetat mori.
Cœlo Musa beat: sic Jovis interest
Optatis epulis impiger Hercules:
Clarum Tyndaridæ sidus ab infimis
Quassas eripiunt æquoribus rates:
Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus.

AD LOLLIUM. ODE IX.

NE forte credas interitura, quæ
Longe sonantem natus ad Aufidum
Non ante vulgatas per artes
Verba loquor socianda chordis.
Non, si priores Mæonius tenet
Sedes Homerus, Pindaricæ latent,
Ceiæque, & Alcæi minaces,
Stesichorique graves Camœnæ.
Nec, si quid olim lusit Anacreon,
Delevit ætas: spirat adhuc amor,
Vivuntque commissi calores
Æoliæ fidibus puellæ.
Non sola comtos arsit adulteri

Crines,

Crines, & aurum vestibus illitum
  Mirata, regalesque cultus,
    Et comites, Helene Lacæna:
Primusve Teucer tela Cydonio
Direxit arcu: non semel Ilios
  Vexata: non pugnavit ingens
    Idomeneus, Sthenelusve solus
Dicenda Musis prælia: non ferox
Hector, vel acer Deiphobus graves
  Excepit ictus pro pudicis
    Conjugibus puerisque primus.
Vixere fortes ante Agamemnona
Multi: sed omnes illacrymabiles
  Urgentur ignotique longa
    Nocte, carent quia vate sacro.
Paulum sepultæ distat inertiæ
Celata virtus. non ego te meis
  Chartis inornatum sileri,
    Totue tuos patiar labores
Impune, Lolli, carpere lividas
Obliviones: est animus tibi
  Rerumque prudens, & secundis
    Temporibus dubiisque rectus:
Vindex avaræ fraudis, & abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniæ:
  Consulque non unius anni,
    Sed quoties bonus atque fidus
Judex honestum prætulit utili, &
Rejecit alto dona nocentium
  Vultu: & per obstantes catervas
    Explicuit sua victor arma.
Non, possidentem multa, vocaveris
Recte beatum: rectius occupat
  Nomen beati, qui deorum
    Muneribus sapienter uti,
Duramque callet pauperiem pati,
Pejusque letho flagitium timet.
  Non ille pro caris amicis,
    Aut patria timidus perire.

AD LIGURINUM. ODE X.

O Crudelis adhuc, & Veneris muneribus potens,
Insperata tuæ quum veniet pluma superbiæ,
Et quæ nunc humeris involitant, deciderint comæ,
Nunc & qui color est puniceæ flore prior rosæ,
Mutatus, Ligurinum in faciem verterit hispidam,
Dices, heu quoties te in speculo videris alterum,
Quæ mens est hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genæ?

AD PHYLLIDEM. ODE XI.

EST mihi nonum superantis annum
Plenus Albani cadus: est in horto,
Phylli, nectendis apium coronis,
  Est hederæ vis
Multa, qua crines religata fulges:
Ridet argento domus: ara castis
Vincta verbenis avet immolato
  Spargier agno.
Cuncta festinat manus: huc & illuc
Cursitant mistæ pueris puellæ:
Sordidum flammæ trepidant rotantes
  Vertice fumum.
Ut tamen noris, quibus advoceris

Gaudiis, Idus tibi sunt agendæ:
Qui dies mensem Veneris marinæ
Findit Aprilem:
Jure solennis mihi, sanctiorque
Pene natali proprio, quod ex hac
Luce Mæcenas meus affluentes
  Ordinat annos.
Telephum, quem tu petis, occupavit,
Non tuæ sortis juvenem, puella
Dives, & lasciva: tenetque grata
  Compede vinctum.
Terret ambustus Phaeton avaras
Spes, & exemplum grave præbet ales
Pegasus, terrenum equitem gravatus
  Bellerophontem,
Semper ut te digna sequare: &, ultra
Quam licet sperare nefas putando,
Disparem vites. age jam meorum
  Finis amorum,
(Non enim posthac alia calebo
Femina) condisce modos, amanda
Voce quos reddas: minuentur atræ
  Carmine curæ.

AD VIRGILIUM. ODE XII.

JAm veris comites, quæ mare temperant,
Impellunt animæ lintea Thraciæ:
Jam nec prata rigent, nec fluvii strepunt
  Hyberna nive turgidi.
Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
Infelix avis, & Cecropiæ domus
Æternum opprobrium, quod male barbaras
  Regum est ulta libidines.
Dicunt in tenero gramine pinguium
Custodes ovium carmina fistula:
Delectantque deum, cui pecus, & nigri
  Colles Arcadiæ placent.
Adduxere sitim tempora, Virgili:
Sed pressum Calibus ducere Liberum
Si gestis, juvenum nobilium cliens,
  Nardo vina merebere.
Nardi parvus onyx eliciet cadum,
Qui nunc Sulpiciis accubat horreis,
Spes donare novas largus, amaraque
  Curarum eluere efficax.
Ad quæ si properas gaudia, cum tua
Velox merce veni: non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis,
  Plena dives ut in domo.
Verum pone moras, & studium lucri:
Nigrorumque memor, dum licet, ignium,
Misce stultitiam consiliis brevem:
  Dulce est desipere in loco.

IN LYCEN. ODE XIII.

AUdivere, Lyce, dii mea vota, dii
Audivere, Lyce: fis anus, & tamen
  Vis formosa videri:
    Ludisque & bibis impudens:
Et cantu tremulo pota cupidinem
Lentum sollicitas: ille virentis &
  Doctæ psallere Chiæ
    Pulchris excubat in genis.
Importunus enim transvolat aridas

Quercus: & refugit, te quia luridi
Dentes, te quia rugæ
Turpant, & capitis nives.
Nec Coæ referunt jam tibi purpuræ,
Nec clari lapides, tempora quæ semel
Notis condita fastis
Inclusit volucris dies.
Quo fugit Venus? heu! quove color decens?
Quo motus? quid habes illius, illius,
Quæ spirabat amores?
Quæ me surpuerat mihi:
Felix post Cynaram, notaque, & artium
Gratarum facies? sed Cynaræ breves
Annos fata dederunt,
Servatura diu parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen;
Possent ut juvenes visere fervidi
Multo non sine risu,
Dilapsam in cineres facem.

AD AUGUSTUM. ODE XIV.

Quæ cura Patrum, quæve Quiritium,
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in ævum
Per titulos memoresque fastos
Æternet? o, qua sol habitabiles
Illustrat oras, maxime principum,
Quem legis expertes Latinæ
Vindelici didicere nuper,
Quid Marte posses: milite nam tuo
Drusus Genaunos, implacidum genus,
Breunosque veloces, & arces
Alpibus impositas tremendis
Dejecit acer plus vice simplici.
Major Neronum mox grave prælium
Commisit, immanesque Rhætos
Auspiciis pepulit secundis:
Spectandus in certamine Martio,
Devota morti pectora liberæ
Quantis fatigaret ruinis:
Indomitas prope qualis undas
Exercet Auster, Pleiadum choro
Scindente nubes: impiger hostium
Vexare turmas, & frementem
Mittere equum medios per ignes.
Sic tauriformis volvitur Aufidus,
Qui regna Dauni præfluit Appuli,
Cum sævit, horrendamque cultis
Diluviem meditatur agris:
Ut Barbarorum Claudius agmina
Ferrata vasto diruit impetu:
Primosque & extremos metendo
Stravit humum sine clade victor:
Te copias, te consilium, & tuos
Præbente divos: nam tibi, quo die
Portus Alexandrea supplex
Et vacuam patefecit aulam;
Fortuna lustro prospera tertio
Belli secundos reddidit exitus:
Laudemque & optatum peractis
Imperiis decus arrogavit.
Te Cantaber non ante domabilis,
Medusque, & Indus, te profugus Scythes
Miratur, o tutela præsens
Italiæ, dominæque Romæ:
Te, fontium qui celat origines,
Nilusque, & Ister, te rapidus Tigris,
Te, belluosus qui remotis
Obstrepit Oceanus Britannis:
Te non paventis funera Galliæ,
Duræque tellus audit Iberiæ;
Te cæde gaudentes Sicambri
Compositis venerantur armis.

AUGUSTI LAUDES. ODE XV.

Phœbus volentem prælia me loqui,
Victas & urbes, increpuit lyra:
Ne parva Tyrrhenum per æquor
Vela darem. tua, Cæsar, ætas
Fruges & agris rettulit uberes,
Et signa nostro restituit Jovi,
Derepta Parthorum superbis
Postibus, & vacuum duellis
Janum Quirini clausit, & ordinem
Rectum evaganti fræna licentiæ
Injecit, amovitque culpas,
Et veteres revocavit artes:
Per quas Latinum nomen, & Italæ
Crevere vires, famaque & imperi
Porrecta majestas ad ortum
Solis, ab Hesperio cubili.
Custode rerum Cæsare, non furor
Civilis, aut vis eximet otium:
Non ira, quæ procudit enses,
Et miseras inimicat urbes.
Non qui profundum Danubium bibunt,
Edicta rumpent Julia: non Getæ,
Non Seres, infidive Persæ,
Non Tanaim prope flumen orti.
Nosque & profestis lucibus & sacris,
Inter jocosi munera Liberi,
Cum prole, matronisque nostris,
Rite deos prius apprecati,
Virtute functos, more patrum, duces,
Lydis remisto carmine tibiis,
Trojamque, & Anchisen, & almæ
Progeniem Veneris canemus.

EPODON

EPODON LIBER.

AD MÆCENATEM. ODE I.

Bis Liburnis inter alta navium,
 Amice, propugnacula:
Paratus omne Cæfaris periculum
 Subire, Mæcenas, tuo.
Quid nos? quibus te vita fit fuperftite
 Jucunda: fi contra, gravis?
Utrumne juffi perfequemur otium:
 Non dulce, ni tecum fimul?
An hunc laborem mente laturi, decet
 Qua ferre non molles viros?
Feremus: & te vel per Alpium juga,
 Inhofpitalem & Caucafum,
Vel Occidentis ufque ad ultimum finum,
 Forti fequemur pectore.
Roges, tuum labore quid juvem meo,
 Imbellis ac firmus parum?
Comes minore fum futurus in metu,
 Qui major abfentes habet:
Ut affidens implumibus pullis avis
 Serpentium allapfus timet
Magis relictis: non, ut adfit, auxili
 Latura plus præfentibus.
Libenter hoc & omne militabitur
 Bellum in tuæ fpem gratiæ:
Non ut juvencis illigata pluribus
 Aratra nitantur meis:
Pecufve Calabris ante fidus fervidum
 Lucana mutet pafcua:
Nec ut fuperni villa candens Tufculi
 Circæa tangat mœnia.
Satis fuperque me benignitas tua
 Ditavit: haud paravero,
Quod aut, avarus ut Chremes, terra premam,
 Difcinctus aut perdam ut nepos.

VITÆ RUSTICÆ LAUDES. ODE II.

Beatus ille, qui procul negotiis,
 Ut prifca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet fuis,
 Solutus omni fœnore:
Neque excitatur claffico miles truci,
 Neque horret iratum mare:
Forumque vitat, & fuperba civium
 Potentiorum limina.
Ergo aut adulta vitium propagine
 Altas maritat populos:
Inutilefque falce ramos amputans,
 Feliciores inferit:
Aut in reducta valle mugientium
 Profpectat errantes greges:
Aut preffa puris mella condit amphoris,
 Aut tondet infirmas oves:
Vel cum decorum mitibus pomis caput
 Autumnus arvis extulit,
Ut gaudet infitiva decerpens pyra,
 Certantem & uvam purpuræ!
Qua muneretur te, Priape, & te, pater
 Sylvane, tutor finium.
Libet jacere, modo fub antiqua ilice,
 Modo in tenaci gramine.
Labuntur altis interim ripis aquæ:
 Queruntur in fylvis aves:
Fontefque lymphis obftrepunt manantibus,
 Somnos quod invitet leves.
At cum tonantis annus hybernus Jovis
 Imbres, nivefque comparat,
Aut trudit acres hinc & hinc multa cane
 Apros in obftantes plagas:
Aut amite levi rara tendit retia,
 Turdis edacibus dolos:
Pavidumque leporem, & advenam laqueo gruem,
 Jucunda captat præmia.
Quis non malarum, quas amor curas habet,
 Hæc inter oblivifcitur?
Quod fi pudica mulier in partem juvet
 Domum atque dulceis liberos,
(Sabina qualis, aut perufta folibus
 Pernicis uxor Appuli,)
Sacrum vetuftis extruat lignis focum
 Laffi fub adventum viri,
Claudenfque textis cratibus lætum pecus,
 Diftenta ficcet ubera:
Et horna dulci vina promens dolio,
 Dapes inemtas apparet:
Non me Lucrina juverint conchylia,
 Magifve rhombus, aut fcari,
Si quos Eois intonata fluctibus
 Hyems ad hoc vertat mare:
Non Afra avis defcendat in ventrem meum,
 Non attagen Jonicus,
Jucundior, quam lecta de pinguiffimis
 Oliva ramis arborum:
Aut herba lapathi prata amantis, & gravi
 Malvæ falubres corpori:
Vel agna feftis cæfa Terminalibus,
 Vel hædus ereptus lupo.
Has inter epulas, ut juvat paftas oveis
 Videre properanteis domum!
Videre feffos vomerem inverfum boves
 Collo trahenteis languido!
Pofitofque vernas, ditis examen domus,
 Circum renidenteis Lares!
Hæc ubi locutus fœnerator Alphius,
 Jam jam futurus rufticus,
Omnem relegit Idibus pecuniam:
 Quærit Calendis ponere.

AD MÆCENATEM. ODE III.

Parentis olim fi quis impia manu
 Senile guttur fregerit,
Edit cicutis allium nocentius.
 O dura mefforum ilia!
Quid hoc veneni fævit in præcordiis?
 Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit? an malas
 Canidia tractavit dapes?
Ut Argonautas præter omnes candidum

Medea mirata eſt ducem,
Ignota tauris illigaturum juga
Perunxit hoc Jaſonem:
Hoc delibutis ulta donis pellicem,
Serpente fugit alite.
Nec tantus unquam ſiderum inſedit vapor
Siticuloſæ Apuliæ:
Nec munus humeris efficacis Herculis
Inarſit æſtuoſius.
At, ſi quid unquam tale concupiveris,
Jocoſe Mæcenas, precor,
Manum puella ſuavio opponat tuo,
Extrema & in ſponda cubet.

AD MENAM, LIBERTUM POMPEII MAGNI ODE IV.

Lupis & agnis quanta ſortito obtigit,
Tecum mihi diſcordia eſt,
Ibericis peruſte funibus latus,
Et crura dura compede.
Licet ſuperbus ambules pecunia,
Fortuna non mutat genus.
Videſne, ſacram metiente te viam
Cum bis ter ulnarum toga,
Ut ora vertat huc & huc euntium
Liberrima indignatio?
Sectus flagellis hic triumviralibus,
Præconis ad faſtidium,
Arat Falerni mille fundi jugera,
Et Appiam mannis terit:
Sedilibuſque magnus in primis eques,
Othone contemto ſedet.
Quid attinet, tot ora navium gravi
Roſtrata duci pondere
Contra latrones, atque ſervilem manum,
Hoc hoc tribuno militum?

IN CANIDIAM VENEFICAM. ODE V.

At o deorum quidquid in cœlo regit
Terras & humanum genus,
Quid iſte fert tumultus? & quid omnium
Vultus in unum me truces?
Per liberos te, ſi vocata partubus
Lucina veris affuit:
Per hoc inane purpuræ decus precor,
Per improbaturum hæc Jovem:
Quid, ut noverca, me intueris, aut uti
Petita ferro bellua?
Ut hæc trementi queſtus ore, conſtitit
Inſignibus raptis puer,
Impube corpus, quale poſſet impia
Mollire Thracum pectora:
Canidia brevibus implicata viperis
Crines & incomtum caput,
Jubet ſepulcris caprificos erutas,
Jubet cupreſſus funebres,
Et uncta turpis ova ranæ ſanguine,
Plumamque nocturnæ ſtrigis,
Herbaſque, quas Jolcos, atque Iberia
Mittit, venenorum ferax,
Et oſſa ab ore rapta jejunæ canis,
Flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana per totam domum
Spargens avernales aquas,
Horret capillis, ut marinus, aſperis,
Echinus, aut currens aper.
Abacta nulla Veja conſcientia,
Ligonibus duris humum
Exhauriebat, ingemens laboribus:
Quo poſſet infoſſus puer
Longo die bis terve mutatæ dapis
Inemori ſpectaculo:
Quum promineret ore, quantum extant aqua
Suſpenſa mento corpora:
Exſucta uti medulla, & aridum jecur,
Amoris eſſet poculum:
Interminato quum ſemel fixæ cibo
Intabuiſſent pupulæ.
Non defuiſſe maſculæ libidinis
Ariminenſem Foliam,
Et otioſa credidit Neapolis,
Et omne vicinum oppidum,
Quæ ſidera excantata voce Theſſala,
Lunamque cœlo deripit.
Hic irreſectum ſæva dente livido
Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? O rebus meis
Non infideles arbitræ,
Nox & Diana, quæ ſilentium regis,
Arcana quum fiunt ſacra:
Nunc nunc adeſte: nunc in hoſtiles domos
Iram atque numen vertite:
Formidoloſis dum latent ſylvis feræ,
Dulci ſopore languidæ,
Senem, quod omnes rideant, adulterum
Latrent Suburanæ canes,
Nardo perunctum: quale non perfectius
Meæ laborarunt manus.
Quid accidit? cur dira barbaræ minus
Venena Medeæ valent,
Quibus ſuperbam fugit ulta pellicem,
Magni Creontis filiam,
Quum palla, tabo munus imbutum, novam
Incendio nuptam abſtulit?
Atqui nec herba, nec latens in aſperis
Radix fefellit me locis.
Indormit unctis omnium cubilibus
Oblivione pellicum.
Ah, ah, ſolutus ambulat veneficæ
Scientioris carmine.
Non uſitatis, Vare, potionibus
(O multa fleturum caput)
Ad me recurres: nec vocata mens tua
Marſis redibit vocibus.
Majus parabo, majus infundam tibi
Faſtidienti poculum.
Priuſque cœlum ſidet inferius mari,
Tellure porrecta ſuper;
Quam non amore ſic meo flagres, uti
Bitumen atris ignibus.
Sub hæc puer, jam non, ut ante, mollibus
Lenire verbis impias,
Sed dubius unde rumperet ſilentium,
Miſit Thyeſteas preces.
Venena, magnum fas nefaſque, non valent
Convertere humanam vicem.
Diris agam vos: dira deteſtatio
Nulla expiatur victima.
Quin, ubi perire juſſus expiravero,

Noctur-

Nocturnus occurram furor:
Petamque vultus umbra curvis unguibus:
(Quæ vis deorum est manium)
Et inquietis assidens præcordiis,
Pavore somnos auferam.
Vos turba vicatim hinc & hinc saxis petens
Contundet obscœnas anus.
Post, insepulta membra different lupi,
Et Esquilinæ alites.
Neque hoc parentes, heu, mihi superstites,
Effugerit spectaculum.

IN CASSIUM SEVERUM. ODE VI.

QUid immerentes hospites vexas, canis,
Ignavus adversum lupos?
Quin huc inaneis, si potes, vertis minas,
Et me remorsurum petis?
Nam qualis aut Molossus, aut fulvus Lacon,
(Amica vis pastoribus)
Agam per altas aure sublata nives,
Quæcumque præcedet fera.
Tu quum timenda voce complesti nemus,
Projectum odoraris cibum.
Cave, cave: namque in malos asperrimus
Parata tollo cornua.
Qualis Lycambæ spretus infido gener,
Aut acer hostis Bupalo.
An, si quis atro dente me petiverit,
Inultus ut flebo puer?

AD POPULUM ROMANUM. ODE VII.

QUo, quo scelesti ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enses conditi?
Parumne campis, atque Neptuno super
Fusum est Latini sanguinis?
Non ut superbas invidæ Carthaginis
Romanus arces ureret:
Intactus aut Britannus ut descenderet
Sacra catenatus via:
Sed ut, secundum vota Parthorum, sua
Urbs hæc periret dextera.
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus
Unquam, nisi in dispar, feris.
Furorne cæcus, an rapit vis acrior?
An culpa? responsum date.
Tacent: & ora pallor albus inficit,
Mentesque perculsæ stupent.
Sic est: acerba fata Romanos agunt,
Scelusque fraternæ necis:
Ut immerentis fluxit in terram Remi
Sacer nepotibus cruor.

IN ANUM LIBIDINOSAM. ODE VIII.

ROgare longo putidam te seculo,
Vires quid enervet meas?
Cum sit tibi dens ater, & rugis vetus
Frontem senectus exaret:
Hietque turpis inter aridas nates
Podex, velut crudæ bovis.
Sed incitat me pectus, & mammæ putres,
Equina quales ubera,
Venterque mollis, & femur tumentibus
Exile suris additum.

Esto beata, funus atque imagines
Ducant triumphales tuum:
Nec si marita quæ rotundioribus
Onusta baccis ambulet.
Quid, quod libelli Stoici inter sericos
Jacere pulvillos amant?
Illiterati num minus nervi rigent?
Minusve languet fascinum?
Quod ut superbo provoces ab inguine,
Ore allaborandum est tibi.

AD MÆCENATEM. ODE IX.

QUando repostum Cæcubum ad festas dapes
Victore lætus Cæsare,
Tecum sub alta (sic Jovi gratum) domo,
Beate Mæcenas, bibam,
Sonante mistum tibiis carmen lyra,
Hac Dorium, illis Barbarum?
Ut nuper, actus cum freto Neptunius
Dux fugit ustis navibus,
Minatus urbi vincla, quæ detraxerat
Servis amicus perfidis.
Romanus (eheu posteri negabitis)
Emancipatus feminæ
Fert vallum & arma miles, & spadonibus
Servire rugosis potest:
Interque signa turpe militaria
Sol aspicit conopeum.
Ad hunc frementes verterunt bis mille equos
Galli canentes Cæsarem:
Hostiliumque navium portu latent
Puppes sinistrorsum citæ.
Io triumphe, tu moraris aureos
Currus, & intactas boves.
Io triumphe, nec Jugurthino parem
Bello reportasti ducem:
Neque Africano, cui super Carthaginem
Virtus sepulcrum condidit.
Terra marique victus hostis, Punico
Lugubre mutavit sagum.
Aut ille centum nobilem Cretam urbibus
Ventis iturus non suis,
Exercitatas aut petit Syrtes Noto,
Aut fertur incerto mari.
Capaciores affer huc, puer, scyphos,
Et Chia vina, aut Lesbia:
Vel quod fluentem nauseam coerceat,
Metire nobis Cæcubum.
Curam metumque Cæsaris rerum juvat
Dulci Lyæo solvere.

IN MÆVIUM POETAM. ODE X.

MAla soluta navis exit alite
Ferens olentem Mævium.
Ut horridis utrumque verberes latus,
Auster, memento fluctibus.
Niger rudentes Eurus inverso mari,
Fractosque remos differat.
Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
Frangit trementes ilices.
Nec sidus atra nocte amicum appareat,
Qua tristis Orion cadit.
Quietiore nec feratur æquore,
Quam Graja victorum manus:

Cum

Cum Pallas usto vertit iram ab Ilio
 In impiam Ajacis ratem.
O quantus instat navitis sudor tuis,
 Tibique pallor luteus!
Et illa non virilis ejulatio,
 Preces & aversum ad Jovem!
Ionius udo cum remugiens sinu
 Notus carinam ruperit.
Opima quod si præda curvo littore
 Porrecta mergos juveris,
Libidinosus immolabitur caper,
 Et agna tempestatibus.

AD PETTIUM. ODE XI.

PEtti, nihil me, sicut antea, juvat
 Scribere versiculos
 Amore perculsum gravi:
Amore, qui me, præter omnes, expetit
 Mollibus in pueris,
 Aut in puellis urere.
Hic tertius December, ex quo destiti
 Inachia furere,
 Sylvis honorem decutit.
Heu me, per urbem, nam pudet tanti mali,
 Fabula quanta fui!
 Conviviorum & pœnitet,
In queis amantem & languor & silentium
 Arguit, & latere
 Petitus imo spiritus.
Contraque lucrum nil valere candidum
 Pauperis ingenium
 Querebar, applorans tibi,
Simul calentis inverecundus Deus
 Fervidiore mero
 Arcana promorat loco.
Quod si meis inæstuet præcordiis
 Libera bilis, ut hæc
 Ingrata ventis dividat
Fomenta, vulnus nil malum levantia,
 Desinet imparibus
 Certare summotus pudor:
Ubi hæc severus te palam laudaveram,
 Jussus abire domum,
 Ferebar incerto pede
Ad non amicos, heu! mihi postes, &, heu!
 Limina dura, quibus
 Lumbos & infregi latus.
Nunc, gloriantis quamlibet mulierculam
 Vincere mollitia,
 Amor Lycisci me tenet:
Unde expedire non amicorum queant
 Libera consilia,
 Nec contumeliæ graves;
Sed alius ardor, aut puellæ candidæ,
 Aut teretis pueri
 Longam renodantis comam.

IN ANUM. ODE XII.

QUid tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
 Munera cur mihi, quidve tabellas
Mittis, nec firmo juveni, neque naris obesæ?
 Namque sagacius unus odoror,
Polypus, an gravis hirsutis cubet hircus in alis,
 Quam canis acer, ubi lateat sus.
Quis sudor vietis & quam malus undique membris
 Crescit odor, quum pene soluto
Indomitam properat rabiem sedare: nec illi
 Jam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili: jamque subando
 Tenta cubilia tectaque rumpit.
Vel mea quum sævis agitat fastidia verbis:
 Inachia langues minus ac me.
Inachiam ter nocte potes: mihi semper ad unum
 Mollis opus: pereat male quæ te,
Lesbia, quærenti taurum, monstravit inertem:
 Quum mihi Cous adesset Amyntas,
Cujus in indomito constantior inguine nervus,
 Quam nova collibus arbor inhæret.
Muricibus Tyriis iteratæ vellera lanæ
 Cui properabantur? tibi nempe:
Ne foret æquales inter conviva, magis quem
 Diligeret mulier sua, quam te.
O ego non felix, quam tu fugis, ut pavet acres
 Agna lupos, capreæque leones.

AD AMICOS. ODE XIII.

HOrrida tempestas cœlum contraxit, & imbres
 Nivesque deducunt Jovem.
 Nunc mare, nunc sylvæ
Threicio Aquilone sonant: rapiamus, amici,
 Occasionem de die:
 Dumque virent genua,
Et decet, obducta solvatur fronte senectus.
 Tu vina Torquato move
 Consule pressa meo.
Cetera mitte loqui: deus hæc fortasse benigna
 Reducet in sedem vice.
 Nunc & Achæmenia
Perfundi nardo juvat, & fide Cyllenea
 Levare diris pectora
 Sollicitudinibus:
Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno,
 Invicte mortalis, Dea
 Nate puer Thetide,
Te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
 Findunt Scamandri flumina,
 Lubricus & Simois.
Unde tibi reditum certo subtemine Parcæ
 Rupere: nec mater domum
 Cærula te revehet.
Illic omne malum vino cantuque levato,
 Deformis ægrimoniæ
 Dulcibus alloquiis.

AD MÆCENATEM. ODE XIV.

MOllis inertia cur tantam diffuderit imis
 Oblivionem sensibus,
Pocula Lethæos ut si ducentia somnos
 Arente fauce traxerim,
Candide Mæcenas, occidis sæpe rogando.
 Deus, deus nam me vetat,
Inceptos, olim promissum carmen, iambos
 Ad umbilicum adducere.
Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
 Anacreonta Teium:
Qui persæpe cava testudine flevit amorem,
 Non elaboratum ad pedem.

Ureris

Ureris ipse miser ; quod si non pulchrior ignis
Accendit obsessam Ilion,
Gaude sorte tua : me libertina, neque uno
Contenta, Phryne macerat.

AD NEÆRAM AMICAM. ODE XV.

NOx erat, & cœlo fulgebat luna sereno
Inter minora sidera ;
Quum tu, magnorum numen læsura deorum,
In verba jurabas mea,
Arctius atque edera procera astringitur ilex,
Lentis adhærens brachiis :
Dum pecori lupus, & nautis infestus Orion
Turbaret hybernum mare ;
Intonsosque agitaret Apollinis aura capillos,
Fore hunc amorem mutuum.
O dolitura mea multum virtute, Neæra :
Nam si quid in Flacco viri est,
Non feret assiduas potiori te dare noctes,
Et quæret iratus parem :
Nec semel offensæ cedet constantia formæ,
Si certus intrarit dolor.
At tu, quicunque es felicior, atque meo nunc
Superbus incedis malo,
Sis pecore & multa dives tellure licebit,
Tibique Pactolus fluat :
Nec te Pythagoræ fallant arcana renati ;
Formaque vincas Nirea :
Eheu translatos alio mœrebis amores ;
Ast ego vicissim risero.

AD POPULUM ROMANUM. ODE XVI.

ALtera jam teritur bellis civilibus ætas,
Suis & ipsa Roma viribus ruit.
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi,
Minacis aut Etrusca Porsenæ manus,
Æmula nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer,
Novisque rebus infidelis Allobrox ;
Nec fera cærulea domuit Germania pube,
Parentibusque abominatus Annibal :
Impia perdemus devoti sanguinis ætas,
Ferisque rursus occupabitur solum.
Barbarus heu cineres insistet victor, & urbem
Eques sonante verberabit ungula ;
Quæque carent ventis & solibus, ossa Quirini
(Nefas videre) dissipabit insolens.
Forte, quid expediat, communiter aut melior pars
Malis carere quæritis laboribus.
Nulla sit hac potior sententia : Phocæorum
Velut profugit execrata civitas :
Agros atque lares proprios, habitandaque fana
Apris reliquit & rapacibus lupis :
Ire pedes quocunque ferent, quocunque per undas
Notus vocabit, aut protervus Africus.
Sic placet ? an melius quis habet suadere ? secunda
Ratem occupa e quid moramur alite ?
Sed juremus in hæc : simul imis saxa renarint
Vadis levata, ne redire sit nefas :
Neu conversa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina laverit cacumina :
In mare seu celsus procurrerit Apenninus :
Novaque monstra junxerit libidine
Mirus amor, juvet ut tigres subsidere cervis,
Adulteretur & columba miluo :
Credula nec flavos timeant armenta leones :
Ametque salsa levis hircus æquora.
Hæc, & quæ poterunt reditus abscindere dulces,
Eamus omnis execrata civitas :
Aut pars indocili melior grege . mollis & exspes
Inominata perprimat cubilia.
Vos, quibus est virtus, muliebrem tollite luctum,
Etrusca præter & volate littora.
Nos manet Oceanus circumvagus : arva, beata
Petamus arva, divites & insulas :
Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret usque vinea :
Germinat & nunquam fallentis termes olivæ :
Suamque pulla ficus ornat arborem :
Mella cava manant ex ilice : montibus altis
Levis crepante lympha desilit pede.
Illic injussæ veniunt ad mulctra capellæ ;
Refertque tenta grex amicus ubera :
Nec vespertinus circumgemit ursus ovile,
Nec intumescit alta viperis humus :
Pluraque felices mirabimur ; ut neque largis
Aquosus Eurus arva radat imbribus :
Pinguia nec siccis urantur semina glebis,
Utrumque rege temperante cœlitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus ;
Neque impudica Colchis intulit pedem :
Non huc Sidonii torserunt cornua nautæ,
Laboriosa nec cohors Ulyssei.
Nulla nocent pecori contagia, nullius astri
Gregem æstuosa torret impotentia :
Jupiter illa piæ secrevit littora genti,
Ut inquinavit ære tempus aureum :
Ære, dehinc ferro duravit secula : quorum
Piis secunda, vate me, datur fuga.

AD CANIDIAM VENEFICAM PALINODIA. ODE XVII.

JAm jam efficaci do manus scientiæ
Supplex, & oro regna per Proserpinæ,
Per & Dianæ non movenda numina,
Per atque libros carminum valentium
Refixa cœlo devocare sidera,
Canidia, parce vocibus tandem sacris,
Citumque retro solve, solve turbinem.
Movit nepotem Telephus Nereium,
In quem superbus ordinarat agmina
Mysorum, & in quem tela acuta torserat :
Unxere matres Iliæ addictum feris
Alitibus atque canibus homicidam Hectorem,
Postquam relictis mœnibus rex procidit
Heu ! pervicacis ad pedes Achillei.
Setosa duris exuere pellibus
Laboriosi remiges Ulyssei
Volente Circe membra : tunc mens, & sonus
Relatus, atque notus in vultus honor.
Dedi satis superque pœnarum tibi,
Amata nautis multum & institoribus.
Fugit juventas, & verecundus color
Reliquit ossa pelle amicta lurida :
Tuis capillus albus est odoribus :
Nullum a labore me reclinat otium.
Urget diem nox, & dies noctem : neque est
Levare tenta spiritu præcordia.
Ergo negatum vincor ut credam miser,
Sabella pectus increpare carmina,
Caputque Marsa dissilire nenia.
Quid amplius vis ? o mare & terra, ardeo,
Quan-

Quantum neque atro delibutus Hercules
Nessi cruore, nec Sicana fervida
Furens in Ætna flamma. tu, donec cinis
Injuriosis aridus ventis ferar,
Cales venenis officina Colchicis.
Quæ finis? aut quod me manet stipendium?
Effare: jussas cum fide pœnas luam,
Paratus expiare, seu popolceris
Centum juvencos, sive mendaci lyra
Voles sonari: tu pudica, tu proba
Perambulabis astra sidus aureum.
Infamis Helenæ Castor offensus vice,
Fraterque magni Castoris, victi prece,
Ademta vati reddidere lumina.
Et tu (potes nam) solve me dementia.
O nec paternis obsoleta sordibus,
Nec in sepulcris pauperum prudens anus
Novendiales dissipare pulveres.
Tibi hospitale pectus, & puræ manus,
Tuusque venter partumejus: & tuo
Cruore rubros obstetrix pannos lavit,
Utcumque fortis exilis puerpera.

CANIDIÆ RESPONSIO.

Quid obseratis auribus fundis preces?
Non saxa nudis surdiora navitis
Neptunus alto tundit hybernus salo.
Inultus ut tu riseris Cotyttia
Vulgata, sacrum liberi Cupidinis;
Et Esquilini Pontifex venefici
Impune ut urbem nomine impleris meo?
Quid proderit ditasse Pelignas anus,
Velociusve miscuisse toxicum,
Si tardiora fata te votis manent?
Ingrata misero vita ducenda est, in hoc,
Novis ut usque suppetas doloribus.
Optat quietem Pelopis infidus pater,
Egens benignæ Tantalus semper dapis:
Optat Prometheus obligatus aliti:
Optat supremo collocare Sisyphus
In monte saxum: sed vetant leges Jovis.
Voles modo altis desilire turribus,
Modo ense pectus Norico recludere:
Frustraque vincla gutturi innectes tuo,
Fastidiosa tristis ægrimonia.
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques:
Meæque terra cedet insolentiæ.
An quæ movere cereas imagines,
Ut ipse nosti curiosus, & polo
Deripere lunam vocibus possum meis,
Possum crematos excitare mortuos,
Desiderique temperare poculum,
Plorem artis in te nil habentis exitum?

CARMEN SECULARE.

PHœbe, sylvarumque potens Diana,
Lucidum cœli decus, o colendi
Semper, & culti, date quæ precamur
Tempore sacro:
Quo Sibyllini monuere versus,
Virgines lectas puerosque castos,
Diis, quibus septem placuere colles,
Dicere carmen.
Alme Sol, curru nitido diem qui

Promis & celas, aliusque & idem
Nasceris, possis nihil urbe Roma
Visere majus.
Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere matres:
Sive tu Lucina probas vocari,
Seu genitalis.
Diva, producas sobolem, patrumque
Prosperes decreta super jugandis
Feminis, prolisque novæ feraci
Lege marita:
Certus undenos decies per annos
Orbis ut cantus referatque ludos
Ter die claro totiesque grata
Nocte frequenteis.
Vosque veraces cecinisse, Parcæ,
Quod semel dictum est, stabilisque rerum
Terminus servat, bona jam peractis
Jungite fata.
Fertilis frugum pecorisque tellus
Spicea donet Cererem corona:
Nutriant fœtus & aquæ salubres,
Et Jovis auræ.
Condito mitis placidusque telo
Supplices audi pueros, Apollo:
Siderum regina bicornis audi,
Luna, puellas.
Roma si vestrum est opus, Iliæque
Littus Etruscum tenuere turmæ,
Jussa pars mutare Lares & urbem
Sospite cursu:
Cui per ardentem sine fraude Trojam
Castus Æneas patriæ superstes
Liberum munivit iter, daturus
Plura relictis:
Dii probos mores docili juventæ,
Dii senectuti placidæ quietem,
Romulæ genti date remque, prolemque,
Et decus omne.
Quique vos bobus veneratur albis
Clarus Anchisæ Venerisque sanguis,
Imperet bellante prior, jacentem
Lenis in hostem.
Jam mari terraque manus potentes
Medus, Albanasque timet secures:
Jam Scythæ responsa petunt superbi
Nuper, & Indi:
Jam fides, & pax, & honor, pudorque
Priscus, & neglecta redire virtus
Audet, apparetque beata pleno
Copia cornu.
Augur, & fulgente decorus arcu
Phœbus, acceptusque novem Camœnis,
Qui salutari levat arte fessos
Corporis artus:
Si Palatinas videt æquus arces,
Remque Romanam, Latiumque felix,
Alterum in lustrum meliusque semper
Proroget ævum.
Quæque Aventinum tenet Algidumque,
Quindecim Diana preces virorum
Curet: & votis puerorum amicas
Applicet aures.
Hæc Jovem sentire, Deosque cunctos,
Spem bonam certamque domum reporto,
Doctus & Phœbi chorus & Dianæ
Dicere laudes.

SER-

SERMONUM SIVE SATIRARUM
LIBER PRIMUS.
SATIRA I.

Ui ſit, Mæcenas, ut nemo, quam ſibi ſortem
Seu ratio dederit, ſeu ſors objecerit, illa
Coutentus vivat? laudet diverſa ſequentes?
O ſortunati mercatores! gravis annis
Miles ait, multo jam fractus membra labore.
Contra mercator, navim jactantibus Auſtris,
Militia eſt potior. quid eoim? concurritur: horæ
Momento aut eita mors veoit, aut victoria læta.
Agricolam laudat juris legumque peritus,
Sub galli cantum conſultor ubi oſtia pulſat.
Ille, datis vadibus, qui rure extractus in urbem eſt,
Solos ſelices viveotes elamat in urbe.
Cetera de genere hoc (adeo ſunt multa) loquacem
Delaſſare valent Fabiuio. ne te morer, audi,
Quo rem deducam. ſi quis Deus, En ego, dicat,
Jam faciam quod vultis. eris tu, qui modo miles,
Mercator: to conſultus modo, ruſticus. hinc vos,
Vos hinc mutatis diſcedite partibus. eia
Quid ſtatis? noliot: atqui licet eſſe beatis.
Quid cautæ eſt, merito quin illis Jupiter ambas
Iratus buccas inflet? neque ſe fore poſthac
Tam facilem dicat, voris ot præbeat aurem?
Præterea, ne ſic, ut qui jocolaria, ridens
Percurram: quamquam ridentem dicere verum
Quid vetat? ut pueris olim dant cruſtula blandi
Doctores, elementa velint ut diſcere prima.
Sed tamen amoto quæramus ſeria ludo.
Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus bic caupo, miles, nautæqoe, per omne
Audaces mare qui currunt: hac mente laborem
Seſe ferre, ſenes ut in otia tuta recedant,
Ajunt, cum ſibi ſint congeſta cibaria: ſicut
Parvula (nam exemplo eſt) magni ſormica laboris
Ore trahit quodcumque poteſt, atque addit acervo,
Quem ſtruit, haud ignara ac non incauta futuri.
Quæ, ſimul inverſum contriſtat Aquarius aoouio,
Non uſquam prorepit, & illis utitur ante
Quæſitis ſapiens: eum te neque fervidus æſtus
Demoveat lucro, neque hyems, ignis, mare, ferrum,
Nil obſtet tibi, dum ne ſit te ditior alter.
Qoid juvat immenſum te argenti pondus & auri
Furtim defoſſa timidum deponere terra?
Quod ſi comminuas, vilem redigatur ad aſſem.
At ni id ſit, quid habet pulcbri conſtructus acervus?
Millia frumenti tua triverit area centum,
Non tuus boc capiet venter plus, quam meus: ut ſi
Reticulum panis venales inter onuſto
Forte vehas bumero, nihilo plus accipias, quam
Qui nil portarit: vel dic, quid referat iotra
Naturæ fines viventi, jugera centum an
Mille aret? at ſuave eſt ex magno tollere acervo.
Dum ex parvo nobis tantumdem haurire relinquas,
Cur tua plus laudes eumeris granaria noſtris?
Ut tibi ſi ſit opus liquidi non amplius urna,
Vel cyatho: & dicas, magno de flumine mallem,
Quam ex hoc fonticulo tantumdem ſumere: eo fit,
Plenior ut ſi quos delectet copia juſto,
Cum ripa ſimul avulſos ferat Aufidus acer.
At qui tantulo eget, quanto eſt opus, is neque limo
Turbatam haurit aquam, oeque vitam amittit io undis.
At bona pars homioom decepta cupidine falſo,
Nil ſatis eſt, inquit, quia tanti, quantum habeas, ſis.
Qoid facias illi? jubeas miſerum eſſe libenter,
Quateous id facit: ut quidam memorator Athenis
Sordidus ac dives, populi contemnere voces
Sie ſolitus: populus me ſibilat, at mihi plaudo
Ipſe domi, ſimul ac oummos cootemplor in arca.
Tantalus a labris ſitiens fugientia captat
Flumina. quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur. congeſtis uodique ſaccis
Iodormis inhians, & tamquam parcere ſacris
Cogeris, aut pictis tamquam gaudere tabellis.
Neſcis quo valeat oummus, quem præbeat uſum?
Panis ematur, olus, vioi ſextarius: adde,
Queis bumana ſibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctesque dieſque
Formidare malos fures, incendia, ſervos,
Ne te eompilent fugientes: hoc juvat? horum
Semper ego optarim pauperrimus eſſe bonorum.
At ſi condoluit tentatum frigore corpus:
Aot alius caſus lecto te affixit: habes, qui
Aſſideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
Suſcitet, ac reddat natis cariſque propinquis.
Non uxor ſalvum te vult, noo filius: omnes
Vicioi oderunt, noti, pueri, atque puellæ.
Miraris, cum tu argento poſt omoia ponas,
Si oemo præſtet, quem non merearis, amorem?
At ſi cognatos, nullo uatura labore
Qoos tibi dat, retinere velis, ſervareque amicos,
Infelix operam perdas: ut ſi quis aſellum
In campo doceat parentem currere frænis.
Deniqoe ſit finis quærendi: quoque habeas plus,
Pauperiem metuas minus, & finire laborem
Incipias, parto quod avebas: nec facias, quod
Umidius quidam (non longa eſt fabula) dives,
Ut metiretur oummos, ita ſordidus, ot ſe
Non omquam ſervo melius veſtiret: ad uſque
Supremum tempus, ne ſe penuria victus
Opprimeret, metuebat. at hunc liberta ſecuri
Diviſit medium fortiſſima Tyndaridarum.
Quid mi igitur ſuades? ut vivam Nævius? aut ſie,
Ut Nomentanus? pergis pugnantia ſecum
Frontibus adverſis componere. non ego avarum
Cum veto te fieri, vappam jubeo ac nebulonem:
Eſt inter Tanaim quiddam ſoceruinque Viſelli,
Eſt modus in rebus: ſunt certi denique fines,
Quos ultra eitraque nequit conſiſtere rectum.
Illuc, onde abit, redeo: oemoo' ut avarus
Se probet? ac potius laudet diverſa ſequeotes?
Quodqoe aliena capella gerat diſtentius uber,
Tabeſcat? neque ſe majori pauperiorum
Turbæ comparet? hune atque bune ſuperare laboret?
Sic feſtinaoti ſemper locupletior obſtat:
Ut cum carceribus miſſos rapit ungula currus,
Inſtat equis auriga, ſuos vincentibus, illum

Præterirum temnens extremos inter euntem.
Inde fit, ut raro, qui se vixisse beatum
Dicat, & exacto contentus tempore vitæ
Cedat, uti conviva satur, reperire queamus.
Jam satis est: ne me Crispini scrinia Lippi
Compilasse putes, verbum non amplius addam.

SATIRA II.

AMbubajarum collegia, pharmacopolæ,
Mendici, mimæ, balatrones, hoc genus omne
Mœstum ac solicitum est cantoris morte Tigelli:
Quippe benignus erat contra hic, ne prodigus esse
Dicatur, metuens, inopi dare nolit amico,
Frigus quo duramque famem depellere possit.
Hinc si perconteris, aui cur atque parentis
Præclaram ingrata stringat malus inglovie rem,
Omnia conductis coemens opsonia nummis:
Sordidus atque animi quod parui nolit haberi,
Respondet. laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fufidius vappæ famam timet ac nebulonis,
Dives agris, dives positis in fœnore nummis:
Quinas hic capiti mercedes exsecat: atqoe
Quanto perditior quisque est, tanto acrius urget.
Nomina sectatur, modo sumta veste vitili,
Sub patribus duris, tironum. maxime, quis non,
Jupiter, exclamat, simulatque audivit, at in se
Pro quæstu sumptum facit. Hic, vix credere possis
Quam sibi non sit amicus: ita ut pater ille, Terenti
Fabula quem miserum nato vixisse fugato
Inducit, non se pejus cruciaverit atque hic.
Si quis nunc quærat, quo res hæc pertinet: illuc,
Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.
Malthinus tunicis demissis ambulat: est qui
Inguen ad obscœnum subductis usque facetus:
Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.
Nil medium est. sunt qui nolint tetigisse nisi illas,
Quarum subsuta talos tegat instita veste:
Contra alius, nullam nisi olenti in fornice stantem.
Quidam notus homo cum exiret fornice: macte
Virture esto, inquit sententia dia Catonis.
Nam simulac venas inflavit tetra libido,
Huc juvenes æquum est descendere, non alienas
Permolere uxores. nolim laudarier, inquit,
Sic me, mirator cunni Cupiennius albi.
Audire est operæ pretium, procedere recte
Qui mœchis non vultis, ut omni parte laborent:
Utque illis multo corrupta dolore voluptas,
Atque hæc rara cadat dura inter sæpe pericla.
Hic se præcipitem tecto dedit: ille flagellis
Ad mortem cæsus: fugiens hic decidit acrem
Prædonum in turbam: dedit hic pro corpore nummos:
Hunc perminxerunt calones. quin etiam illud
Accidit, ut cuidam testes caudamque salacem
Demeteret ferrum. jure omnes: Galba negabat.
Tutior at quanto merx est in classe secunda:
Libertinarum dico: Sallustius in quas
Non minus insanit, quam qui mœchatur. at hic si,
Qua res, qua ratio suaderet, quaque modeste
Munificum esse licet, vellet bonus atque benignus
Esse, daret quantum satis esset, nec sibi damno
Dedecorique foret: verum huc se amplectitur uno,
Hoc amat, hoc laudat, matronam nullam ego tango,
Ut quondam Marsæus amator Originis, ille
Qui patrium mimæ donat fundumque laremque,
Nil fuerit mi, inquit, cum uxoribus unquam alienis.
Verum est cum mimis, est cum meretricibus, unde
Fama malum gravius, quam res trahit. an tibi abunde
Personam satis est, non illud quidquid ubique
Officit, evitare? bonam deperdere famam,
Rem patris oblimare, malum est ubicunque: quid inter
Est in matrona, ancilla, peccesue togata?
Villius in Fausta, Syllæ gener, (hoc miser uno
Nomine deceptus,) pœnas dedit usque, superque
Quam satis est, pugnis cæsus, ferroque petitus,
Exclusus fore, cum Longarenus foret intus.
Huic si mutonis verbis mala tanta videntis
Diceret hæc animus: Quid vis tibi? numquid ego a te
Magno prognatum deposco Consule cunnum,
Velatumque stola, mea cum conferbuit ira?
Quid responderet? magno patre nata puella est.
At quanto meliora monet, pugnantiaque istis,
Dives opis natura suæ, si tu modo recte
Dispensare velis, ac non fugienda petendis
Immiscere: tuo vitio, rerumne, labores,
Nil referre putas? quare, ne pœniteat te,
Desine matronas sectarier, unde laboris
Plus haurire mali est, quam ex re decerpere fructus.
Nec magis huic inter niveos viridesque lapillos,
(Sit licet hoc Cerinthe tuum) tenerum est femur, aut crus
Rectius: atque etiam melius persæpe togatæ.
Adde huc, quod mercem sine fucis gestat: aperte
Quod venale habet, ostendit: nec, si quid honesti est,
Jactat, habetque palam, quærit quo turpia celet.
Regibus hio mos est: ubi equos mercantur, opertos
Inspiciunt: ne, si facies (ut sæpe) decora
Molli fulta pede est, emtorem inducat hiantem,
Quod pulchræ clunes, breve quod caput, ardua ceruix.
Hoc illi recte: ne corporis optima Lynceis
Contemplere oculis, Hypsea cæcior illa,
Quæ mala sunt spectes. o crus, o brachia! verum
Depygis, nasuta, brevi latere, ac pede longo est.
Matronæ, præter faciem, nil cernere possis,
Cetera, ni Catia est, demissa veste tegentis.
Si interdicta petes, vallo circumdata, (nam te
Hoc facit insanum) multæ tibi tum officient res:
Custodes, lectica, ciniflones, parasitæ,
Ad talos stola demissa, & circumdata palla:
Plurima, quæ invideant pure apparere tibi rem.
Altera nil obstat: Cois tibi pene videre est
Ut nudam: ne crure malo, ne sit pede turpi:
Metiri possis oculo latus: an tibi mavis
Insidias fieri, pretiumque avellier, ante
Quam mercem ostendi? Leporem venator ut alta
In nive sectatur, positum sic tangere nolit:
Cantat, & apponit: meus est amor huic similis: nam
Transvolat in medio posita, & fugientia captat.
Hiscene versiculis speras tibi posse dolores,
Atque æstus, curasque graves e pectore pelli?
Nonne cupidinibus statuit natura modum, quem,
Quid latura sibi, quid sit dolitura negatum,
Quærere plus prodest, & inane abscindere soldo?
Num, tibi cum fauces urit sitis, aurea quæris
Pocula? num esuriens fastidis omnia præter
Pavonem, rhombumqoe? tument tibi quum inguina, num, si
Ancilla, aut verna est præsto puer, impetus in quem
Continuo fiat, malis tentigine rumpi?
Non ego, namque parabilem amo venerem, facilemque.
Illam, post paulo, sed pluris, si exierit vir:
Gallis hanc, Philodemus ait: sibi, quæ neque magno
Stet pretio, neque cunctetur, quum est jussa venire.
Candida rectaque sit: munda hactenus, ut neque longa,

Nec

Nec magis alba velit, quam det natura, videri.
Hæc ubi suppoluit dextro corpus mihi lævum,
Ilia & Egeria est: do nomeo quodlibet illi.
Nec vereor ne, dum futuo, vir rure recurrat:
Janua frangatur, latret canis: undique magno
Pulsa domus strepitu resonet: vepallida lecto
Desiliat mulier: miseram se conscia clamet:
Cruribus hæc metuat, doti depreheosa, egomet mi.
Discincta tunica fugiendum est, ac pede nudo:
Ne nummi pereant, aut pyga, aut deuique fama.
Deprehendi miserum est: Fabio vel judice vincam.

SATIRA III. AD MÆCENATEM.

OMnibus hoc vitium est cantoribus, ioter amicos
Ut numquam inducant animum cantare, rogati,
Injussi numquam desistant. Sardus habebat
Ille Tigellius hoc. Cæsar, qui cogere posset,
Si peteret per amicitiam patris, atque suam, non
Quidquam proficeret: si collibuisset, ab ovo
Usque ad mala citaret, Io Bacche, modo summa
Voce, modo hac, resonat chordis quæ quatuor ima.
Nil æquale homini fuit illi: sæpe velut qui
Currebat fugiens hostem: persæpe velut qui
Junonis sacra ferret. habebat sæpe ducentos,
Sæpe decem servos: modo reges atque tetrarchas,
Omnia magna loquens: modo, sit mihi mensa tripes, &
Concha salis puri, & toga, quæ defendere frigus
Quamvis crassa queat. decies centena dedisses
Huic parco paucis contento, quinque diebus
Nil erat in loculis. noctes vigilabat ad ipsum
Mane, diem totum stertebat: nil fuit umquam
Sic impar sibi. uunc aliquis dicat mihi, Quid tu?
Nullane habes vitia? immo alia, haudfortasse minora.
Mænius absentem Novium cum carperet, Heus tu,
Quidam ait, ignoras te? an ut ignotum dare nobis
Verba putas? egomet mi ignosco, Mænius ioquit.
Stultus & improbus hic amor est, dignusque notari.
Cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius? at tibi contra
Evenit, ioquirant vitia ut tua rursus & illi.
Iracundior est paulo, minus aptus acutis
Naribus horum hominum: rideri possit, eo quod
Rusticius tonso toga defluit, & male laxus
In pede calceus hæret: at est bonus, ut melior vir
Non alius quisquam: at tibi amicus: at ingeniom ingens
Inculto latet hoc sub corpore: denique teipsum
Concute, oum qua tibi vitiorum inseverit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala, namque
Neglectis urenda filix innascitur agris.
Illuc prævertamur: amatorem quod amicæ
Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipsa hæc
Delectant: veluti Balbinum polypus Agnæ.
Vellem in amicitia sic erraremus: & isti
Errori nomen virtus posuisset honestum.
At, pater ut gnati, sic nos debemus amici,
Si quod sit vitium, non fastidire; strabonem
Appellat pætum pater; & pullum, male parvus
Si cui filius est, ut abortivus fuit olim
Sisyphus; hunc, varum, distortis cruribus: illum
Balbutit scaurum, pravis fultum male talis.
Parcius hic vivit? frugi dicatur: ineptus
Et jactantior hic paulo est? concinnus amicis
Postulat ot videatur: at est truculentior, atque
Plus æquo liber? simplex fortisque habeatur.

Caldior est? acres inter nomeretur. opinor,
Hæc res & jungit, junctos & servat amicos.
At nos virtutes ipsas invertimus, atque
Sincerum cupimus vas incrustare. probus quis
Nobiscum vivit? multum est demissus homo: illi
Tardo cognomen pinguis damus. hic fugit omnes
Insidias, nullique malo latus obdit apertum?
(Quum genus hoc inter vitæ versetur, ubi acris
Invidia, atque vigent ubi crimina) pro bene sano
Ac non incauto, fictum astutumque vocamus.
Simplicior si quis (qualem me sæpe libenter
Obtulerim tibi, Mæcenas) ut forte legentem
Aut tacitum impellat quovis sermone molestus:
Communi sensu plane caret, inquimus: eheu
Quam temere in nosmet legem sancimus iniquam!
Nam vitiis nemo sine nascitur: optimus ille est,
Qui minimis urgetur. amicus dulcis, ot æquum est,
Cum mea compenset vitiis bona: pluribus hisce,
(Si modo plura mihi bona sunt) inclinet, amari
Si volet; hac lege, in trutina ponatur eadem.
Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
Postulat, ignoscat verrucis illius: æquum est,
Peccatis veniam poscentem reddere rursus.
Denique, quatinus excidi penitus vitium iræ,
Cetera item oequeunt stultis hæreotia: cur oon
Ponderibus modulisque suis ratio utitur; ac res
Ut quæque est, ita suppliciis delicta coercet?
Si quis eum servum, patinam qui tollere jussus,
Semesos pisces, tepidumque ligurierit jus,
In cruce suffigat, Labeone insanior inter
Sanos dicatur? quanto hoc furiosius atque
Majus peccatum est? paulum deliquit amicus?
Quod nisi concedas, habeare insuavis: acerbus
Odisti, & fugis, ut Drusonem debitor æris:
Qui, nisi quum tristes misero venere Calendæ,
Mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras
Porrecto jugulo historias, captivus ut, audit.
Commioxit lectum potus; meusave catillum
Evandri manibus tritum dejecit: ob hanc rem,
Aut positum ante mea quia pullum io parte catini
Sustulit esuriens, minus hoc jucundus amicus
Sit mihi? quid faciam, si furtum fecerit, aut si
Prodiderit commissa fide, sponsumve negarit?
Queis paria esse fere placuit peccata, laborant,
Cum ventum ad verum est: sensus moresque repugoant,
Atque ipsa utilitas justi prope mater & æqui.
Cum prorepserunt primis animalia terris,
Mutum & turpe pecus, glandem atque cubilia propter,
Unguibus & pugnis, dein fustibus, atque ita porro
Pugnabant armis, quæ post fabricaverat usus.
Donec verba, quibus voces sensusque notarent,
Nominaque iovenere: dehinc absistere bello,
Oppida cœperunt munire, & ponere leges,
Ne quis fur esset, neu latro, neo quis adulter.
Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli
Causa: sed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos Venerem incertam rapientes more ferarum
Viribus editior cædebat, ut in grege taurus.
Jura inventa metu injosti fateare necesse est,
Tempora si fastosque velis evolvere mundi.
Nec natura potest justo secernere iniquum,
Dividit ot bona diversis, fugienda petendis.
Nec viocet ratio hoc, tantundem ut peccet idemque
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus Divom sacra legerit. adsit
Regula, peccatis quæ pœnas irroget æquas:

Ne ſcutica dignum horribili ſectere flagello.
Nam ut ferula cædas meritum majora ſubire
Verbera, nco vereor: quum dicas eſſe pares res
Furta latrociniis, & oiagnis parva mineris
Falce reciſurum ſimili te, ſi tibi regnum
Permittant homines. Si dives, qui ſapiens eſt,
Et ſutor boous, & ſolus formoſus, & eſt rex:
Cur optas qnod habes? non noſti quid pater (inquit)
Chryſippus dicat: Sapiens crepidas ſibi nunquam
Nec ſoleas fecit: ſutor tamen eſt ſapiens. quo?
Ut, quamvis taeet Hermogenes, cantor tamen, atque
Optimus eſt modulator: ut Alfenus vafer, omni
Abjecto inſtrumento artis, clauſaque taberna,
Sutor erat: ſapiens operis ſic optimus omnis
Eſt opifex ſolus, ſic rex. vellunt tibi barbam
Laſcivi pueri: quos tu niſi fuſte coerces,
Urgeris turba circum te ſtante: miſerque
Rumperis, & latras, magnorum maxime regum.
Ne longum faciam: dum tu quadrante lavatum
Rex ibis: neque te quiſquam ſtipator, ineptum
Præter Criſpinum, ſectabitur: & mihi dulces
Ignoſcent, ſiquid peccavero ſtultus, amici,
Inque vicem illorum patiar delicta libentet:
Privatuſque magis vivam te rege beatus.

SATIRA IV.

EUpolis, atque Cratinus, Ariſtophaneſque poetæ,
Atque alii, quorum comœdia priſca virorum eſt,
Si quis erat dignus deſcribi, quod malus, aut fur,
Quod mœchus foret, aut ſicarius, aut alioqui
Famoſus, multa cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius, hoſce ſequutus,
Mutaris tantum pedibus numeriſque, facetus,
Emunctæ naris, durus componere verſus.
Nam fuit hoc vitioſus: in hora ſæpe ducentos,
Ut magnum, verſus dictabat, ſtans pede in uno.
Quum flueret lutulentus, erat quod tollere velles.
Garrulus, atque piget ſcribendi ferre laborem:
Scribendi recte: nam ut multum, nil moror. ecce,
Criſpinus minimo me provocat: accipe, ſi vis,
Accipe jam tabulas: detur nobis locus, hora,
Cuſtodes: videamus, uter plus ſcribere poſſit.
Dii bene fecerunt, inopis me quodque puſilli
Finxerunt animi, raro & perpauca loquentis.
At tu concluſas hirciois follibus auras,
Uſque laborantes dum ferrum molliat ignis,
Ut mavis, imitare. beatus Fannius, ultro
Delatis capſis & imagine: quum mea nemo
Scripta legat, vulgo recitare timentis: ob hanc rem,
Quod ſont, quos genus hoc minime juvat: utpote plures
Culpari dignos. quemvis media erue turba:
Aut ob avaritiam, aut miſera ambitione laborat:
Hic nuptarum inſanit amoribus, hic puerorum:
Hunc capit argenti ſplendor, ſtupet Albius ære:
Hic mutat merces ſurgente a ſole, ad eum quo
Veſpertina tepet regio: quin per mala præceps
Fertur, uti pulvis collectus turbine, ne quid
Summa deperdat, metuens, aut ampliet ut rem.
Omnes hi metuunt verſus, odere poetas.
Fœnum habet in cornu, longe fuge: dummodo riſum
Excutiat ſibi, non hic cuiquam parcet amico:
Et quodcunque ſemel charis illeverit, omnes
Geſtiet a furno redeuntes ſcire, lacuque,
Et pueros & anus. agedum pauca accipe contra.
Primum ego me illorum, dederim quibus eſſe poetas,
Excerpam numero: neque enim concludere verſum
Dixeris eſſe ſatis: neque, ſi quis ſcribat, uti nos,
Sermoni propiora, putes hunc eſſe poetam.
Ingenium cui ſit, cui mens divinior, atque os
Magna ſonaturum, des nominis hujus honorem.
Idcirco quidam, comœdia, necne poema
Eſſet, quæſivere: quod acer ſpiritus ac vis
Nec verbis, nec rebus ineſt: niſi quod pede certo
Differt ſermoni ſermo merus. at pater ardens
Sævit, quod meretrice nepos inſanus amica
Filius, uxorem grandi cum dote recuſet,
Ebrius & (magnum quod dedecus) ambulet ante
Noctem cum facibus. numquid Pomponius iſtis
Audiret leviora, pater ſi viveret? ergo
Non ſatis eſt, puris verſum perſcribere verbis:
Quem ſi diſſolvas, quivis ſtomachetur eodem,
Quo perſonatus pacto pater. his, ego quæ nunc,
Olim quæ ſcripſit Lucilius, eripias ſi
Tempora certa modoſque, & quod prius ordine verbum eſt,
Poſterius facias, præponens ultima primis,
Non, ut ſi ſolvas, (poſtquam diſcordia tetra
Belli ferratos poſtes portaſque refregit,)
Invenias etiam diſiecti membra poetæ.
Hactenus hæc: alias, juſtum ſit necne poema.
Nunc illud tantum quæram: meritone tibi ſit
Suſpectum genus hoc ſcribendi. Sulcius acer
Ambulat, & Caprius, rauci male, cumque libellis:
Magnus uterque timor latronibus: at bene ſi quis,
Et puris vivat manibus, contemnat utrumque.
Ut ſis tu ſimilis Cœli Birrique, latronum,
Non ego ſim Capri, neque Sulci: cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat, neque pila libellos,
Queis manus inſudet vulgi, Hermogeniſque Tigelli.
Non recito cuiquam, niſi amicis, idque coactus:
Non ubivis, coramve quibuslibet. in medio qui
Scripta foro recitent, ſunt multi: quique lavantes:
Suave locus voci reſonat concluſus. inanes
Hoc juvat, haud illud quærentes, num ſine ſenſu,
Tempore num faciant alieno. lædere gaudes,
Inquis, & hoc ſtudio pravus facis. unde petitum
Hoc in me jacis? eſt auctor qui denique eorum,
Vixi cum quibus? abſentem qui rodit amicum,
Qui non defendit, alio culpante: ſolutos
Qui captat riſus hominum, famamque dicacis:
Fingere qui non viſa poteſt, commiſſa tacere
Qui nequit: hic niger eſt, hunc tu, Romane, caveto.
Sæpe tribus lectis videas cœnare quaternos:
E quibus unus avet quavis aſpergere cunctos,
Præter eum, qui præbet aquam: poſt, hunc quoque potus,
Condita quum verax aperit præcordia Liber.
Hic tibi comis, & urbanus, liberque videtur,
Infeſto nigris. ego, ſi riſi quod ineptus
Paſtillos Rufillus olet, Gorgonius hircum,
Lividus & mordax videor tibi. mentio ſi qua
De Capitolini furtis injecta Petilli
Te coram fuerit: defendas, ut tuus eſt mos:
Me Capitolinus convictore uſus amico-
que a puero eſt, cauſaque mea permulta rogatus
Fecit: & incolumis lætor quod vivit in urbe:
Sed tamen admiror, quo pacto judicium illud
Fugerit. hic nigræ ſuccus loliginis, hæc eſt
Ærugo mera: quod vitium procul abfore chartis,
Atque animo prius, ut ſi quid promittere de me
Poſſum aliud, vere promitto. liberius ſi
Dixero quid, ſi forte jocoſius: hoc mihi juris
Cum venia dabis. inſuevit pater optimus hoc me

Ut

Ut fugerem, exemplis vitiorum quæque notando.
Quum me hortaretur, parce, frugaliter, atque
Viverem uti contentus eo quod mi ipse parasset:
Nonne vides, Albi ut male vivat filius? utque
Barrus inops? magnum documentum, ne patriam rem
Perdere quis velit. A turpi meretricis amore
Quum deterreret, Sectani dissimilis sis.
Ne sequerer mœchas, concessa quum venere uti
Possem, Deprensi non bella est fama Treboni,
Aiebat. sapiens, vitatu quidque petitu
Sit melius, causas reddet tibi: mi satis est, si
Traditum ab antiquis morem servare, tuamque,
Dum custodis eges, vitam famamque tueri
Incolumem possim. simulac duraverit ætas
Membra animumque tuum, nabis sine cortice. sic me
Formabat puerum dictis: & sive jubebat
Ut facerem quid, Habes auctorem quo facias hoc:
Unum ex judicibus selectis objiciebat:
Sive vetabat, An hoc inhonestum & inutile factu
Necne sit, addubites, flagret rumore malo quum
Hic atque ille? Avidos vicinum funus ut ægros
Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit,
Sic teneros animos aliena opprobria sæpe
Absterrent vitiis. ex hoc ego sanus ab illis,
Perniciem quæcunque ferunt: mediocribus, & queis
Ignoscas, vitiis teneor. fortassis & istinc
Largiter abstulerit longa ætas, liber amicus,
Consilium proprium. neque enim, quum lectulus, aut me
Porticus excepit, desum mihi: rectius hoc est:
Hoc faciens, vivam melius: sic dulcis amicis
Occurram. hoc quidam non belle: numquid ego illi
Imprudens olim faciam simile? Hæc ego mecum
Compressis agito labris. ubi quid datur oti,
Illudo chartis: hoc est mediocribus illis
Ex vitiis unum. cui si concedere nolis,
Multa poetarum veniat manus, auxilio quæ
Sit mihi. nam multo plures sumus: ac veluti te
Judæi cogemus in hanc concedere turbam.

SATIRA V.

EGressum magna me excepit Aricia Roma
Hospitio modico: rhetor comes Heliodorus,
Græcorum longe doctissimus. Inde Forum Appi,
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
Hoc iter ignavi divisimus, altius ac nos
Præcinctis unum: minus est gravis Appia tardis.
Hic ego, propter aquam, quod erat deterrima, ventri
Indico bellum, cœnanteis, haud animo æquo
Exspectans comites. jam nox inducere terris
Umbras, & cœlo diffundere signa parabat.
Tum pueri nautis, pueris convicia nautæ
Ingerere. Huc appelle. trecentos inseris: ohe,
Jam satis est. dum æs exigitur, dum mula ligatur,
Tota abit hora. mali culices, ranæque palustres
Avertunt somnos. absentem cantat amicam
Multa prolutus vappa nauta, atque viator
Certatim: tandem fessus dormire viator
Incipit: ac missæ pastum retinacula mulæ
Nauta piger saxo religat, stertitque supinus.
Jamque dies aderat, cum nil procedere lintrem
Sentimus, donec cerebrosus prosilit unus,
Ac mulæ nautæque caput lumbosque saligno
Fuste dolat, quarta vix demum exponimur hora.
Ora manusque tua lavimus, Feronia, lympha.
Millia tum pransi tria repimus: atque subimus
Impositum saxis late candentibus Anxur.
Huc venturus erat Mæcenas optimus, atque
Cocceius, missi magnis de rebus uterque
Legati, aversos soliti componere amicos.
Heic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere. interea Mæcenas advenit, atque
Cocceius, Capitoque simul Fonteius, ad unguem
Factus homo, Antoni non ut magis alter amicus.
Fundos Aufidio Lusco Prætore libenter
Linquimus, insani ridentes præmia scribæ,
Prætextam, & latum clavum, prunæque batillum.
In Mamurrarum lassi deinde urbe manemus
Murena præbente domum, Capitone culinam.
Postera lux oritur multo gratissima: namque
Plotius & Varius Sinuessæ Virgiliusque
Occurrunt: animæ, quales neque candidiores
Terra tulit: neque queis me sit devinctior alter.
O qui complexus, & gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim jucundo sanus amico.
Proxima Campano ponti quæ villula, tectum
Præbuit: & parochi quæ debent ligna salemque.
Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt:
Lusum it Mæcenas, dormitum ego Virgiliusque,
Namque pila lippis inimicum & ludere crudis.
Hinc nos Coccei recipit plenissima villa,
Quæ super est Claudi cauponas. nunc mihi paucis
Sarmenti scurræ pugnam Messique Cicerei,
Musa, velim memores: & quo patre natus uterque
Contulerit liteis. Messi clarum genus Osci;
Sarmenti domina exstat. ab his majoribus orti
Ad pugnam venere. prior Sarmentus, Equi te
Esse feri similem dico. ridemus, & ipse
Messius, accipio, caput & movet, o tua cornu
Ni foret exsecto frons, inquit, quid faceres, cum
Sic mutilus minitaris? at illi fœda cicatrix
Setosam lævi frontem turpaverat oris.
Campanum in morbum, in faciem permulta jocatus,
Pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat,
Nil illi larva, aut tragicis opus esse cothurnis.
Multa Cicerrus ad hæc: donasset jamne catenam
Ex voto Laribus, quærebat. scriba quod esset,
Deterius nihilo dominæ jus esse: rogabat
Denique, cur umquam fugisset, cui satis una
Farris libra foret, gracili sic, tamque pusillo.
Prorsus jucunde cœnam produximus illam.
Tendimus hinc recta Beneventum, ubi sedulus hospes
Pene arsit, macros dum turdos versat in igne.
Nam vaga per veterem dilapso flamma culinam
Vulcano, summum properabat lambere tectum.
Convivas avidos cœnam servosque timenteis
Tum rapere, atque omneis restinguere velle videres.
Incipit ex illo monteis Appulia notos
Ostentare mihi, quos torret Atabulus, & quos
Numquam erepsemus, nisi nos vicina Trevici
Villa recepisset lacrymoso non sine fumo,
Udos cum foliis ramos urente camino.
Hic ego mendacem stultissimus usque puellam
Ad mediam noctem exspecto, somnus tamen aufert
Intentum Veneri: tum immundo somnia visu
Nocturnam vestem maculant, ventremque supinum.
Quatuor hinc rapimur viginti & millia rhedis
Mansuri oppidulo, quod versu dicere non est,
Signis perfacile est. vænit vilissima rerum
Hic aqua: sed panis longe pulcerrimus, ultro
Callidus ut soleat humeris portare viator:
Nam Canusi lapidosus, aquæ non ditior urna,

Qui

Qui locus a forti Diomede est conditus olim.
Flentibus hinc Varius discedit mœstus amicis.
Inde Rubos fessi pervenimus, utpote longum
Carpentes iter, & factum corruptius imbri.
Postera tempestas, melior: via pejor adusque
Bari mœnia piscosi. dehinc Gnatia lymphis
Iratis exstructa dedit risusque jocosque,
Dum flamma sine, thura liquescere limine sacro
Persuadere cupit: credat Judæus Apella:
Non ego, namque Deos didici securum agere ævum:
Nec, si quid miri faciat natura, Deos id
Tristes ex alto cœli demittere tecto.
Brundisium longæ finis chartæque viæque.

SATIRA VI, AD MÆCENATEM.

NOn, quia, Mæcenas, Lydorum quicquid Etruscos
Incoluit fines, nemo generosior est te:
Nec, quod avus tibi maternus fuit atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarint;
Ut plerique solent, naso suspendis adunco
Ignotos, ut me, libertino patre natum:
Cum referre negas, quali sit quisque parente
Natus, dum ingenuus. persuades hoc tibi vere,
Ante potestatem Tulli, atque ignobile regnum,
Multos sæpe viros nullis majoribus ortos,
Et vixisse probos, amplis & honoribus auctos:
Contra, Lævinum, Valeri genus, unde superbus
Tarquinius regno pulsus fuit, unius assis
Non unquam pretio pluris licuisse, notante
Judice, quem nosti, populo: qui stultus honores
Sæpe dat indignis, & famæ servit ineptus:
Qui stupet in titulis & imaginibus. quid oportet
Nos facere, a vulgo longe lateque remotos?
Namque esto: populus Lævino mallet honorem
Quam Decio mandare novo, censorque moveret
Appius, ingenuo si non essem patre natus:
Vel merito, quoniam in propria non pelle quiessem.
Sed fulgente trahit constrictos gloria curru
Non minus ignotos generosis. quo tibi, Tulli,
Sumere depositum clavum, fierique tribunum?
Invidia accrevit, privato quæ minor esset.
Nam ut quisque insanus nigris medium impediit crus
Pellibus, & latum demisit pectore clavum,
Audit continuo: quis homo hic est? quo patre natus?
Ut si qui ægrotet, quo morbo Barrus, haberi
Ut cupiat formosus, eat quacunque, puellis
Injiciat curam quærendi singula: quali
Sit facie, sura, quali pede, dente, capillo:
Sic qui promittit, cives, urbem sibi curæ,
Imperium fore, & Italiam, & delubra deorum,
Quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus,
Omnes mortales curare, & quærere cogit,
Tune Syri, Damæ, aut Dionysi filius, audes
Dejicere e saxo cives, aut tradere Cadmo?
At Novius collega gradu post me sedet uno,
Namque est ille, pater quod erat meus. hoc tibi Paulus
Et Messala videris. at hic, si plostra ducenta,
Concurrantque foro tria funera, magna sonabit,
Cornua quod vincatque tubas: saltem tenet hoc nos,
Nunc ad me redeo, libertino patre natum,
Quem rodunt omnes libertino patre natum:
Nunc, quia, Mæcenas, tibi sum convictor, at olim,
Quod mihi pareret legio Romana tribuno.
Dissimile hoc illi est, quia non ut forsit honorem
Jure mihi invideat quivis, ita te quoque amicum,

Præsertim cautum dignos assumere prava
Ambitione procul. felicem dicere non hoc
Me possum casu, quod te sortitus amicum.
Nulla etenim mihi te sors obtulit. optimus olim
Virgilius, post hunc Varius, dixere quid essem.
Ut veni coram, singultim pauca loquutus,
(Infans namque pudor prohibebat plura profari)
Non ego me claro natum patre, non ego circum
Me Satureiano vectari rura caballo,
Sed, quod eram, narro. respondes (ut tuus est mos)
Pauca. abeo: & revocas nono post mense, jubesque
Esse in amicorum numero. magnum hoc ego duco,
Quod placui tibi, qui turpi secernis honestum,
Non patre præclaro, sed vita & pectore puro.
Atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis
Mendosa est natura, alioqui recta (velut si
Egregio inspersos reprehendas corpore nævos)
Si neque avaritiam, neque sordes, nec mala lustra
Objiciet vere quisquam mihi: purus & insons
(Ut me collaudem) si vivo, & carus amicis:
Causa fuit pater his: qui macro pauper agello
Noluit in Flavi ludum me mittere, magni
Quo pueri magnis e centurionibus orti,
Lævo suspensi loculos tabulamque lacerto,
Ibant octonis referentes idibus æra,
Sed puerum est ausus Romam portare, docendum
Artes, quas doceat quivis eques atque senator
Semet prognatos. vestem servosque sequentes,
In magno ut populo si quis vidisset, avita
Ex re præberi sumtus mihi crederet illos.
Ipse mihi custos incorruptissimus omnes
Circum doctores aderat. quid multa? pudicum
(Qui primus virtutis honos) servavit ab omni
Non solum facto, verum opprobrio quoque turpi:
Nec timuit, sibi ne vitio quis verteret, olim
Si præco parvas, aut (ut fuit ipse) coactor,
Mercedes sequerer: neque ego essem questus. ob hoc nunc
Laus illi debetur, & a me gratia major.
Nil me pœniteat sanum patris hujus: eoque
Non, ut magna dolo factum negat esse suo pars,
Quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
Sic me defendam. longe mea discrepat istis
Et vox & ratio. nam si natura juberet
A certis annis ævum remeare peractum,
Atque alios legere ad fastum quoscunque parentes,
Optaret sibi quisque: meis contentus, honestos
Fascibus & sellis nolim mihi sumere: demens
Judicio vulgi, sanus fortasse tuo: quod
Nollem onus (haud unquam solitus) portare molestum.
Nam mihi continuo major quærenda foret res,
Atque salutandi plures: ducendus & unus
Et comes alter, uti ne solus rusve peregre-
Ve exirem: plures calones, atque caballi
Pascendi: ducenda petorrita. nunc mihi curto
Ire licet mulo, vel, si libet, usque Tarentum,
Mantica cui lumbos onere ulceret, atque eques armos.
Objiciet nemo sordes mihi, quas tibi, Tulli,
Cum Tiburte via prætorem quinque sequuntur
Te pueri, lasanum portantes œnophorumque.
Hoc ego commodius, quam tu, præclare senator,
Millibus atque aliis, vivo. quacumque libido est,
Incedo solus: percontor, quanti olus ac far:
Fallacem Circum, vespertinumque pererro
Sæpe forum: assisto divinis. inde domum me
Ad porri & ciceris refero laganique catinum.
Cœna ministratur pueris tribus: & lapis albus
Pocu-

Pocula cum cyatho duo sustinet: adstat echinus
Vilis, cum patera guttus, Campana supellex.
Deinde eo dormitum, non sollicitus, mihi quod cras
Surgendum sit mane, obeundus Marsya, qui se
Vultum ferre negat Noviorum posse minoris.
Ad quartam jaceo: post hanc vagor: aut ego lecto,
Aut scripto, quod me tacitum juvet. ungor olivo,
Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
Ast ubi me fessum Sol acrior ire lavatum
Admonuit, fugio rabiosi tempora signi.
Pransus non avide, quantum interpellet inani
Ventre diem durare, domesticus otior. hæc est
Vita solutorum misera ambitione gravique.
His me consoler, victurus suavius, ac si
Quæstor avus, pater atque meus, patruusque fuissent.

SATIRA VII.

Proscripti Regis Rupili pus atque venenum
Ibrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
Omnibus & lippis notum & tonsoribus esse.
Persius hic permagna negotia dives habebat
Clazomenis, etiam lites cum Rege molestas:
Durus homo, atque odio qui posset vincere Regem:
Confidens, tumidusque, adeo sermonis amari,
Sisennas, Barros ut equis præcurreret albis.
Ad Regem redeo. postquam nihil inter utrumque
Convenit (hoc etenim sunt omnes jure molesti
Quo fortes, quibus adversum bellum incidit: inter
Hectora Priamiden, animosum atque inter Achillem
Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors
Non aliam ob causam, nisi quod virtus in utroque
Summa fuit. duo si discordia vexet inertes,
Aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedi
Cum Lycio Glauco, discedat pigrior ultro
Muneribus missis.) Bruto Prætore tenente
Ditem Asiam, Rupili & Persi par pugnat, uti non
Compositus melius cum Bitho Bacchius: in jus
Acres procurrunt, magnum spectaculum uterque.
Persius exponit causam: ridetur ab omni
Conventu: laudat Brutum, laudatque cohortem.
Solem Asiæ Brutum appellat, stellasque salubres
Appellat comites, excepto Rege: Canem, illum,
Invisum agricolis sidus, venisse. ruebat
Flumen ut hibernum, fertur quo rara securis.
Tum Prænestinus salso multumque fluenti
Expressa arbusto regerit convicia, durus
Vindemiator, & invictus, cui sæpe viator
Cessisset, magna compellans voce cucullum.
At Græcus, postquam est Italo perfusus aceto,
Persius, exclamat, Per magnos, Brute, Deos te
Oro, qui reges consueris tollere, cur non
Hunc Regem jugulas? operum hoc, mihi crede, tuorum est.

SATIRA VIII.

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum:
Cum faber, incertus scamnum faceretne Priapum,
Maluit esse Deum. Deus inde ego, furum aviumque
Maxima formido: nam fures dextra coercet,
Obscœnoque ruber porrectus ab inguine palus:
Ast importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa, vetatque novis considere in hortis.
Huc prius angustis ejecta cadavera cellis
Conservus vili portanda locabat in arca.
Hoc miseræ plebi stabat commune sepulcrum,
Pantolabo scurræ, Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat: heredes monumentum ne sequeretur.
Nunc licet Esquiliis habitare salubribus, atque
Aggere in aprico spatiari, quo modo tristes
Albis informem spectabant ossibus agrum.
Cum mihi non tantum furesque feræque, suetæ
Hunc vexare locum, curæ sunt atque labori,
Quantum, carminibus quæ versant atque venenis
Humanos animos. has nullo perdere possum
Nec prohibere modo, simul ac vaga Luna decorum
Protulit os, quin ossa legant, herbasque nocentes.
Vidi egomet nigra succinctam vadere palla
Canidiam, pedibus nudis, passoque capillo,
Cum Sagana majore ululantem. (pallor utrasque
Fecerat horrendas aspectu) scalpere terram
Unguibus, & pullam divellere mordicus agnam
Cœperunt. cruor in fossam confusus, ut inde
Manes elicerent, animas responsa daturas.
Lanea & effigies erat, altera cerea: major
Lanea, quæ pœnis compesceret inferiorem.
Cerea suppliciter stabat, servilibus, utque
Jam peritura, modis. Hecaten vocat altera, sævam
Altera Tisiphonen. serpentes, atque videres
Infernas errare canes: Lunamque rubentem,
Ne foret his testis, post magna latere sepulcra.
Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis
Corvorum: atque in me veniant mictum atque cacatum
Julius, & fragilis Pediatia, furque Voranus.
Singula quid memorem? quo pacto alterna loquentes
Umbræ cum Sagana resonarent triste & acutum?
Utque lupi barbam variæ cum dente colubræ
Abdiderint furtim terris? & imagine cerea
Largior arserit ignis? & ut non testis inultus
Horruerim voces Furiarum & facta duarum?
Nam, displosa sonat quantum vesica, pepedi
Diffissa nate ficus: at illæ currere in urbem.
Canidiæ dentes, altum Saganæ caliendrum
Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
Vincula, cum magno risuque jocoque videres.

SATIRA IX.

Ibam forte via sacra, sicut meus est mos,
Nescio quid meditans nugarum, & totus in illis:
Accurrit quidam notus mihi nomine tantum,
Arreptaque manu, quid agis, dulcissime rerum?
Suaviter, ut nunc est, inquam: & cupio omnia, quæ vis.
Cum assectaretur, numquid vis? occupo: at ille,
Noris nos, inquit, docti sumus. hic ego, pluris
Hoc, inquam, mihi eris. misere discedere quærens
Ire modo ocius, interdum consistere, in aurem
Dicere nescio quid puero. cum sudor ad imos
Manaret talos: o te Bollane cerebri
Felicem, ajebam tacitus. cum quidlibet ille
Garriret, vicos, urbem laudaret: ut illi
Nil respondebam, misere cupis, inquit, abire:
Jamdudum video: sed nil agis: usque tenebo,
Persequar. hinc quo nunc iter est tibi? nil opus est te
Circumagi: quendam volo visere non tibi notum:
Trans Tiberim longe cubat is, prope Cæsaris hortos.
Nil habeo, quod agam, & non sum piger, usque sequar te.
Demitto auriculas, ut iniquæ mentis asellus,
Cum gravius dorso subiit onus. incipit ille,
Si bene me novi, non Viscum pluris amicum,
Non Varium facies: nam quis me scribere plures,
Aut

Aut citius possit versus? quis membra movere
Mollius? invideat quod & Hermogenes, ego canto.
Interpellandi locus hic erat, Est tibi mater,
Cognati, queis te salvo est opus? haud mihi quisquam,
Omneis composui: felices! nunc ego resto.
Confice, namque instat fatum mihi triste, Sabella
Quod puero cecinit, divina mota anus urna.
Hunc neque dira venena, nec hosticus auferet ensis,
Nec laterum dolor, aut tussis, nec tarda podagra:
Garrulus hunc quando consumet cumque. loquaces,
Si sapiat, vitet, simulatque adoleverit ætas.
Ventum erat ad Vestæ, quarta jam parte diei
Præterita: & casu, tunc respondere vadato
Debebat: quod ni fecisset, perdere litem.
Si me amas, inquit, paulum hic ades. inteream, si
Aut valeo stare, aut novi civilia jura:
Et propero quo scis. dubius sum, quid faciam, inquit,
Tene relinquam, an rem. me, sodes. non faciam, ille;
Et præcedere cœpit. ego, ut contendere durum est
Cum victore, sequor. Mæcenas quo modo tecum?
Hinc repetit. paucorum hominum, & mentis bene sanæ:
Nemo dexterius fortuna est usus: haberes
Magnum adjutorem, posset qui ferre secundas,
Hunc hominem velles si tradere: dispeream, ni
Summosses omnes. Non isto vivimus illic,
Quo tu rere, modo: domus hac nec purior ulla est,
Nec magis his aliena malis. nil mi officit unquam,
Ditior hic, aut est quia doctior. est locus uni-
cuique suus. magnum narras, vix credibile. atqui
Sic habet. accendis, quare cupiam magis illi
Proximus esse. velis tantummodo: quæ tua virtus,
Expugnabis, & est qui vinci possit: eoque
Difficileis aditus primos habet. haud mihi deero:
Muneribus servos corrumpam: non, hodie si
Exclusus fuero, desistam: tempora quæram:
Occurram in triviis: deducam. Nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus. hæc dum agit, ecce
Fuscus Aristius occurrit, mihi carus, & illum
Qui pulchre nosset: consistimus. unde venis? &
Quo tendis? rogat: & respondet. vellere cœpi,
Et prensare manu lentissima brachia, nutans,
Distorquens oculos, ut me eriperet. male salsus
Ridens dissimulare: meum jecur urere bilis.
Certe nescio quid secreto velle loqui te
Ajebas mecum. Memini bene, sed meliori
Tempore dicam. hodie tricesima sabbata. vin' tu
Curtis Judæis oppedere? nulla mihi, inquam,
Religio est. at mi. sum paullo infirmior; unus
Multorum. ignosces, alias loquar. Hunccine solem
Tam nigrum surrexe mihi? fugit improbus, ac me
Sub cultro linquit. casu venit obvius illi
Adversarius, &, quo tu turpissime? magna
Exclamat voce, &, licet antestari? ego vero
Oppono auriculam. rapit in jus: clamor utrinque:
Undique concursus: sic me servavit Apollo.

SATIRA X.

NEmpe incomposito dixi pede currere versus
Lucili. quis tam Lucili fautor inepte est,
Ut non hoc fateatur? at idem, quod sale multo
Urbem defricuit, charta laudatur eadem.
Nec tamen hoc tribuens, dederim quoque cetera. nam sic
Et Laberi mimos, ut pulchra poemata, mirer.
Ergo non satis est, risu diducere rictum
Auditoris: & est quædam tamen hic quoque virtus.
Est brevitate opus, ut currat sententia, neu se
Impediat verbis lassas onerantibus aures.
Et sermone opus est modo tristi, sæpe jocoso,
Defendente vicem modo rhetoris, atque poetæ,
Interdum urbani, parcentis viribus, atque
Extenuantis eas consulto. ridiculum acri
Fortius & melius magnas plerumque secat res.
Illi, scripta quibus comœdia prisca viris est,
Hoc stabant, hoc sunt imitandi: quos neque pulcher
Hermogenes unquam legit, neque simius iste,
Nil præter Caluum & doctus cantare Catullum.
At magnum fecit, quod verbis Græca Latinis
Miscuit. o seri studiorum, quine putetis
Difficile & mirum, Rbodio quod Pitholeonti
Contigit. at sermo lingua concinnus utraque
Suavior: ut Chio nota si commista Falerni est.
Quum versus facias, teipsum percontor, an & quum
Dura tibi peragenda rei sit causa Petilli,
Scilicet oblitus patriæque patrisque Latini,
Quum Pedius causas exsudet Poplicola, atque
Corvinus, patriis intermiscere petita
Verba foris malis, Canusini more bilinguis?
Atque ego quum Græcos facerem, natus mare citra,
Versiculos, vetuit me tali voce Quirinus
Post mediam noctem visus, cum somnia vera:
In sylvam non ligna feras insanius, ac si
Magnas Græcorum malis implere catervas.
Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona, dumque
Diffingit Rheni luteum caput, hæc ego ludo
Quæ nec in æde sonent certantia judice Tarpa,
Nec redeant iterum atque iterum spectanda theatris.
Arguta meretrice potes, Davoque Chremeta
Eludenre senem, comis garrire libellos,
Unus vivorum, Fundani. Pollio regum
Facta canit, pede ter percusso: forte epos acer,
Ut nemo, Varius: ductu molle atque facetum
Virgilio annuerunt gaudentes rure Camœnæ.
Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino,
Atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem,
Inventore minor. neque ego illi detrahere ausim
Hærentem capiti multa cum laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum, sæpe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. age, quæso,
Tu nihil in magno doctus reprendis Homero?
Nil comis tragici mutat Lucilius Atti?
Non ridet versus Enni gravitate minores,
Quum de se loquitur, non ut majore reprensis?
Quid vetat & nosmet Lucili scripta legentes,
Quærere num illius, num rerum dura negarit
Versiculos natura magis factos, & euntes
Mollius? at si quis pedibus quid claudere senis
Hoc tantum contentus, amet scripsisse ducentos
Ante cibum versus, totidem cœnatus, Etrusci
Quale fuit Cassi rapido ferventius amni
Ingenium: capsis quem fama est esse librisque
Ambustum propriis. fuerit Lucilius, inquam,
Comis & urbanus: fuerit limatior idem,
Quam rudis, & Græcis intacti carminis auctor:
Quamque poetarum seniorum turba: sed ille,
Si foret hoc nostrum fato dilatus in ævum,
Detereret sibi multa: recideret omne, quod ultra
Perfectum traheretur: & in versu faciendo
Sæpe caput scaberet, vivos & roderet ungues.
Sæpe stylum vertas, iterum, quæ digna legi sint,
Scripturus: neque, te ut miretur turba, labores,
Contentus paucis lectoribus. an tua demens

Vill.

Vilibus in ludis dictari carmina malis?
Non ego. nam satis est equidem mihi plaudere: ut audax,
Contemtis aliis, explosa Arbuscula dixit.
Men' moveat cimex Pantilius; aut crucier quod
Vellicet absentem Demetrius? aut quod ineptus
Fannius Hermogenis lædat conviva Tigelli?
Plotius, & Varius, Mæcenas, Virgiliusque,
Valgius, & probet hæc Octavius optimus, atque
Fuscus: & hæc utinam Viscorum laudet uterque.
Ambitione relegata, te dicere possum,
Pollio, te Messala, tuo cum fratre: simulque
Vos Bibule, & Servi: simul his te, candide Furni:
Complures alios, doctos ego quos & amicos
Prudens prætereo: quibus hæc, sint qualiacumque,
Arridere velim, doliturus, si placeant spe
Deterius nostra. Demetri, teque, Tigelli,
Discipularum inter jubeo plorare cathedras.
I, puer, atque meo citus hæc subscribe libello.

SERMONUM SIVE SATIRARUM LIB. II.

SATIRA I.

Horatius, Trebatius.

Hor. SUnt quibus in Satira videar nimis acer, & ultra
Legem tendere opus: sine nervis altera, quidquid
Composui, pars esse putat, similesque meorum
Mille die versus deduci posse. Trebati,
Quid faciam, præscribe. *Treb.* Quiescas. *Hor.* Ne faciam, inquis,
Omnino versus? *Treb.* Ajo. *Hor.* Peream male, si non
Optimum erat: verum nequeo dormire. *Treb.* Ter uncti
Transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto:
Irriguumque mero sub noctem corpus habento.
Aut, si tantus amor scribendi te rapit, aude
Cæsaris invicti res dicere, multa laborum
Præmia laturus. *Hor.* Cupidum, pater optime, vires
Deficiunt. Neque enim quivis horrentia pilis
Agmina, nec fracta pereuntes cuspide Gallos,
Aut labentis equo describat vulnera Parthi.
Treb. Attamen & justum poteras & scribere fortem;
Scipiadem ut sapiens Lucilius. *Hor.* Haud mihi deero,
Cum res ipsa feret. nisi dextro tempore, Flacci
Verba per attentam non ibunt Cæsaris aurem;
Cui male si palpere, recalcitrat undique tutus.
Treb. Quanto rectius hoc quam tristi lædere versu
Pantolabum scurram, Nomentanumque nepotem:
Cum sibi quisque timet, quamquam est intactus, & odit?
Hor. Quid faciam? saltat Milonius, ut semel icto
Accessit fervor capiti, numerusque lucernis;
Castor gaudet equis; ovo prognatus eodem,
Pugnis. quot capitum vivunt, totidem studiorum
Millia. me pedibus delectat claudere verba,
Lucili ritu, nostrum melioris utroque.
Ille velut fidis arcana sodalibus olim
Credebat libris: neque, si male cesserat, usquam
Decurrens alio, neque si bene. quo fit, ut omnis
Votiva pateat, veluti descripta tabella,
Vita senis, sequor hunc, Lucanus an Appulus, anceps.
Nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus,
Missus ad hoc, pulsis (vetus est ut fama) Sabellis,
Quo ne per vacuum Romano incurreret hostis:
Sive quod Appula gens, seu quod Lucania bellum

Incuteret violenta. sed hic stylus haud petet ultro
Quemquam animantem: & me veluti custodiet ensis
Vagina tectus, quem cur distringere coner,
Tutus ab infestis latronibus? o pater & rex
Jupiter, ut pereat positum rubigine telum,
Nec quisquam noceat cupido mihi pacis. at ille,
Qui me commorit (melius non tangere, clamo)
Flebit, & insignis tota cantabitur urbe.
Servius iratus leges minitatur & urnam:
Canidia Albuti, quibus est inimica, venenum:
Grande malum Turius, si quis se judice certet:
Ut, quo quisque valet, suspectos terreat, utque
Imperet hoc natura potens, sic collige mecum.
Dente lupus, cornu taurus petit. Unde, nisi intus
Monstratum? Scævæ vivacem crede nepoti
Matrem. *Treb.* Nil faciet sceleris pia dextera. *Hor.* Mirum:
Ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos,
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam, seu me tranquilla senectus
Exspectat, seu mors atris circumvolat alis.
Dives, inops, Romæ, seu sors ita jusserit, exsul,
Quisquis erit vitæ, scribam, color. *Treb.* O puer, ut sis
Vitalis, metuo, & majorum ne quis amicus
Frigore te feriat. *Hor.* Quid cum est Lucilius ausus
Primus in hunc operis componere carmina morem?
Detrahere & pellem, nitidus qua quisque per ora
Cederet, introrsum turpis, num Lælius, aut qui
Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen,
Ingenio offensi, aut læso doluere Metello,
Famosisque Lupo cooperto versibus? atqui
Primores populi arripuit, populumque tributim:
Scilicet uni æquus virtuti, atque ejus amicis.
Quin ubi se a vulgo & scena in secreta remorant
Virtus Scipiadæ, & mitis sapientia Læli,
Nugari cum illo, & discincti ludere, donec
Decoqueretur olus, soliti. quidquid sum ego, quamvis
Infra Lucili censum, ingeniumque, tamen me
Cum magnis vixisse invita fatebitur usque
Invidia: & fragili quærens illidere dentem,
Offendet solido. nisi quid tu, docte Trebati,
Dissentis, equidem nihil hinc diffindere possum.
Treb. Sed tamen ut monitus caveas, ne forte negoti
Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum:
Si mala condiderit in quem quis carmina, jus est,
Judiciumque. *Hor.* Esto, si quis mala: sed bona si quis
Judice condiderit laudatus Cæsare. si quis
Opprobriis dignum latraverit, integer ipse,
Solventur risu tabulæ: tu missus abibis.

SATIRA II.

QUæ virtus, & quanta, boni, sit vivere parvo:
(Nec meus hic sermo est, sed quem præcepit Ofellus,
Rusticus, abnormis sapiens, crassaque Minerva)
Discite, non inter lances, mensasque nitentes,
Cum stupet insanis acies fulgoribus, & cum
Acclinis falsis animus meliora recusat:
Verum hic impransi mecum disquirite. cur hoc?
Dicam si potero. male verum examinat omnis
Corruptus judex. leporem sectatus, equove
Lassus ab indomito, vel, si Romana fatigat
Militia assuetum græcari; seu pila velox,
Molliter austerum studio fallente laborem:
Seu te discus agit, pete cedentem aera disco:
Cum labor extuderit fastidia, siccus, inanis
Sperne cibum vilem: nisi Hymettia mella Falerno

Ne biberis diluta: foris est promus, & atrum
Defendens pisces hyemat mare: cum sale panis
Latrantem stomachum bene leniet. Unde putas, aut
Qui partum? non in caro nidore voluptas
Summa, sed in teipso est: tu pulmentaria quære
Sudando: pinguem vitiis, albumque nec ostrea,
Nec scarus, aut poterit peregrina juvare lagois.
Vix tamen eripiam, posito pavone, velis quin
Hoc porius quam gallina tergere palatum,
Corruptus vanis rerum: quia veneat auro
Rara avis, & picta pandat spectacula cauda:
Tanquam ad rem attineat quicquam, num vesceris ista,
Quam laudas, pluma? cocto num adest honor idem?
Carne tamen quamvis distat nihil hac magis illa.
Imparibus formis deceptum te patet: esto.
Unde datum sentis, lupus hic, Tiberinus, an alto
Captus hiet? pontesne inter jactatus, an amnis
Ostia sub Tusci? laudas, insane, trilibrem
Mullum: in singula quem minuas pulmenta necesse est.
Ducit te species, video. quo pertinet, ergo
Proceros odisse lupos? quia scilicet illis
Majorem natura modum dedit, his breve pondus.
Jejunus stomachus raro vulgaria temnit.
Porrectum magno magnum spectare catino
Vellem, ait harpyiis gula digna rapacibus: at vos
Præsentes Austri coquite horum opsonia, quamvis
Putet aper, rhombusque recens, mala copia quando
Ægrum sollicitat stomachum: quum rapula plenus
Atque acidas mavult inulas. necdum omnis abacta
Pauperies epulis regum: nam vilibus ovis
Nigrisque est oleis hodie locus: haud ita pridem
Galloni præconis erat acipensere mensa
Infamis. quid? tum rhombos minus æquor alebat?
Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido,
Donec vos auctor docuit Prætorius. ergo
Si quis nunc mergos suaves edixerit assos,
Parebit pravi docilis Romana juventus.
Sordidus a tenui victu distabit, Ofello
Judice. nam frustra vitium vitaveris illud,
Si te alio pravum detorseris. Avidienus,
Cui Canis ex vero dictum cognomen adhæret,
Quinquennes oleas est, & sylvestria corna:
Ac, nisi mutatum, parcit defundere vinum; &
Cujus odorem olei nequeas perferre (licebit
Ille repotia, natales, aliosve dierum
Festos albatus celebret) cornu ipse bilibri
Caulibus instillat, veteris non parcus aceti.
Quali igitur victu sapiens utetur? & horum
Utrum imitabitor? hac urget lupus, hac canis, ajunt.
Mundus erit, qui non offendet sordibus, atque
In neutram partem cultus miser. hic neque servis,
Albuti senis exemplo, dum munia didit,
Sævus erit: neque, sic ut simplex Nævius, unctam
Convivis præbebit aquam: vitium hoc quoque magnum.
Accipe nunc, victus tenuis quæ quantaque secum
Afferat. in primis valeas bene: nam variæ res
Ut noceant homini, credas, memor illius escæ,
Quæ simplex olim tibi sederit. at simul assis
Miscuerit elixa, simul conchylia turdis,
Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum
Lenta feret pituita. vides, ut pallidus omnis
Cœna desurgat dubia? quin corpus onustum
Hesternis vitiis animum quoque prægravat una,
Atque affigit humo divinæ particulam auræ.
Alter, ubi dicto citius curata sopori
Membra dedit, vegetus præscripta ad munia surgit.
Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam,
Sive diem festum rediens advexerit annus,
Seu recreare volet tenuatum corpus, ubique
Accedent anni, & tractari mollius ætas
Imbecilla volet: tibi quidnam accedet ad istam,
Quam puer & validus præsumis, mollitiem? seu
Dura valetudo inciderit, seu tarda senectus?
Rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus
Illis nullus erat, sed, credo, hac mente, quod hospes
Tardius adveniens, vitiatum commodius quam
Integrum edax dominus consumeret. hos utinam inter
Heroas natum tellus me prima tulisset!
Das aliquid famæ, quæ carmine gratior aurem
Occupat humanam? grandes rhombi patinæque
Grande ferunt una cum damno dedecus. adde
Iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum,
Et frustra mortis cupidum, cum deerit egenti
As, laquei pretium. jure, inquis, Trasius istis
Jurgatur verbis: ego vectigalia magna,
Divitiasque habeo tribus amplas regibus. ergo
Quod superat, non est melius quo insumere possis?
Cur eget indignus quisquam, te divite? quare
Templa ruunt antiqua Deum? cur, improbe, caræ
Non aliquid patriæ tanto emetiris acervo?
Uni nimirum tibi recte semper erunt res?
O magnus posthac inimicis risus! uterne
Ad casus dubios fidet sibi certius? hic, qui
Pluribus assuerit mentem corpusque superbum:
An qui contentus parvo, metuensque futuri,
In pace, ut sapiens, aptarit idonea bello?
Quo magis his credas: puer hunc ego parvus Ofellum
Integris opibus novi non latius usum,
Quam nunc accisis. videas metato in agello
Cum pecore & gnatis fortem mercede colonum,
Non ego, narrantem, temere edi luce profesta
Quidquam præter olus, fumosæ cum pede pernæ.
Ac mihi cum longum post tempus venerat hospes,
Sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
Vicinus, bene erat, non piscibus urbe petitis,
Sed pullo atque hædo: tum pensilis uva secundas
Et nux ornabat mensas, cum duplice ficu.
Post hoc ludus erat cupa potare magistra:
Ac venerata Ceres ut culmo surgeret alto,
Explicuit vino contractæ seria frontis.
Sæviat, atque novos moveat fortuna tumultus,
Quantum hinc imminuet? quanto aut ego parcius, aut vos,
O pueri, nituistis, ut huc novus incola venit?
Nam propriæ telluris herum natura neque illum,
Nec me, nec quemquam statuit. nos expulit ille:
Illum aut nequities, aut vafri inscitia juris.
Postremo expellet certe vivacior heres.
Nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli
Dictus, erit nulli proprius: sed cedet in usum
Nunc mihi, nunc alii. quocirca vivite fortes,
Fortiaque adversis opponite pectora rebus.

SATIRA III.

Damasippus, Horatius.

Dam. SIc raro scribis, ut toto non quater anno
Membranam poscas, scriptorum quæque retexens,
Iratus tibi, quod vini somnique benignus
Nil dignum sermone canas. quid fiet? ab ipsis
Saturnalibus huc fugisti. sobrius ergo
Dic aliquid dignum promissis: incipe, nil est.
Culpantur frustra calami, immeritusque laborat
Iratis natus paries diis atque poetis.

Atqui

Atqui vultus erat multa & præclara minantis,
Si vacuum tepido cepiſſet villula tecto.
Quorſum pertinuit ſtipare Platona Menandro?
Eupolin, Atchilochum, comites educere tantos?
Iovidiam placare paras virtute relicta?
Contemoere, miſer: vitanda eſt improba Siren
Deſidia: aut, quidquid vita meliore paraſti,
Ponendum æquo animo. *Hor.* Dii te, Damaſippe, deæque
Verum ob conſilium donent tonſore. ſed unde
Tam bene me noſti? *Dam.* poſtquam omnis res mea Janum
Ad medium fracta eſt, aliena negotia curo,
Excuſſus propriis. olim nam quætere amabam,
Quo vaſer ille pedes laviſſet Siſyphus ære,
Quid ſculptum intabre, quid fuſum durius eſſet.
Callidus huic ſigno ponebam millia centum;
Hortos egregiaſque domos mercarier unus
Cum lucro ooram, unde frequentia Mercuriale
Impoſuere mihi cognomeo compita. *Hor.* Novi,
Et morbi miror purgatum te illius. *Dam.* Atqui
Emovit veterem mire novus, ut ſolet, in cor
Trajecto lateris miſeri capitiſque dolore:
Ut lethargicus hic, cum fit pugil, & medicum urget.
Hor. Dum ne quid ſimile huic, eſto ut lubet. *Dam.* O bone, ne te
Fruſtrere: inſanis & tu, ſtultique prope omnes:
Si quid Stertinius veri crepat: unde ego mira
Deſcripſi docilis præcepta hæc, tempore quo me
Solatus juſſit ſapientem paſcere barbam,
Atque a Fabricio non triſtem ponte reverti.
Nam male re geſta cum vellem mittere operto
Me capite in flumeo, dexter ſtetit, &, cave faxis
Te quidquam indignum, pudor, inquit, te malus urget,
Inſanos qui inter vereare inſanus haberi.
Primum nam inquiram, quid ſit furere. hoc ſi erit in te
Solo, nil verbi, pereas quio fortiter, addam.
Quem mala ſtultitia, & quæcunque inſcitia veri
Cæcum agit, inſanum Chryſippi porticus & grex
Autumat. hæc populos, hæc magoos formula reges,
Excepto ſapiente, tenet. nunc accipe, quare
Deſipiant omnes, æque ac tu, qui tibi nomen
Inſano poſuere. velut ſylvis, ubi paſſim
Palanteis error certo de tramite pellit:
Ille ſiniſtrorſum, hic dextrorſum abit. unus utrique
Error, ſed variis illudit partibus: hoc te
Crede modo inſanum: nihilo ut ſapieotior ille,
Qui te deridet, caudam trahat. eſt genus unum
Stultitiæ, nihilum metuenda timentis, ut igneis,
Ut rupeis, fluvioſque in campo obſtare queratur.
Alterum, & huic varium, & nihilo ſapientius, igneis
Per medios fluvioſque ruentis: clamet amica
Mater, honeſta ſoror, cum cognatis, pater, uxor:
Hic foſſa eſt ingens, hic rupes maxima; ſerva:
Non magis audierit, quam Fuſius ebrius olim,
Cum Ilionam edormit, Catienis mille ducentis,
Mater, te appello, clamantibus. huic ego vulgum
Errori ſimilem cunctum inſanire docebo.
Inſanit veteres ſtatuas Damaſippus emendo:
Integer eſt mentis Damaſippi creditor? eſto.
Accipe, quod numquam reddas mihi, ſi tibi dicam,
Tune inſanus eris, ſi acceperis? an magis excors,
Rejecta præda, quam præſens Mercurius fert?
Scribe decem a Nerio. non eſt ſatis: adde Cicutæ
Nodoſi tabulas centum: mille adde catenas:
Effugiet tamen hæc ſceleratus vincula Proteus.
Cum rapies in jus, malis ridentem alienis,
Fiet aper, modo avis, modo ſaxum, &, cum volet, arbor.
Si male rem gerere inſani eſt: contra, bene ſani:

Putidius multo cerebrum eſt (mihi crede) Perilli,
Dictantis quod tu nunquam reſcribere poſſis.
Audire, atque togam jubeo componere, quiſquis
Ambitione mala, aut argenti pallet amore,
Quiſquis luxuria, triſtive ſuperſtitione,
Aut alio mentis morbo calet. huc propius me,
Dum doceo inſanire omnes, vos ordine adite.
Danda eſt hellebori multo pars maxima avaris:
Neſcio an Anticyram ratio illis deſtinet omnem.
Heredes Staberi ſummam incidere ſepulcro:
Ni ſic feciſſent, gladiatorum dare centum
Damnati populo paria, atque epulum, arbitrio Arri:
Frumenti quantum metit Africa. ſive ego prave,
Seu recte, hoc volui: ne ſis patruus mihi. credo
Hoc Staberi prudentem animum vidiſſe. *Dam.* Quid ergo
Senſit, quom ſummam patrimoni inſculpere ſaxo
Heredes voluit? *Stert.* Quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitiom, & cavit nihil acrius, ut, ſi
Forte mious locuples uno quadrante periret,
Ipſe videretur ſibi nequior. omnis enim res,
Virtus, fama, decus, divina humanaque pulcris
Divitiis parent: quas qui conſtruxerit, ille
Clarus erit, fortis, juſtus, ſapiens etiam, & rex,
Et quicquid volet. hoc, veloti virtute paratum,
Speravit magnæ laudi fore. quid ſimile iſti
Græcus Ariſtippus, qui ſervos projicere aurum
In media juſſit Libya, quia tardius irent
Propter onus ſegnes? uter eſt inſanior horum?
Dam. Nil agit exemplum, litem quod lite reſolvit.
Stert. Si quis emat citharas, emptas comportet in unum,
Nec ſtudio citharæ, nec muſæ deditus ulli:
Si ſcalpra & formas, non ſutor: nautica vela,
Averſus mercaturis: delirus & amens
Undique dicatur merito; quid diſcrepat iſtis,
Qui nummos aurumque recondit, neſcius uti
Compoſitis, metuenſque velut contingere ſacrum?
Si quis ad ingentem frumenti ſemper acervum
Porrectus vigilet, cum longo fuſte, neque illinc
Audeat eſuriens dominus contingere granum,
Ac potius foliis parcus veſcator amaris:
Si poſitis intus Chii veteriſque Falerni
Mille cadis (nihil eſt: tercentum millibus) acre
Potet acetum: age, ſi & ſtramentis incubet, unde-
octoginta annos natus, cui ſtragula veſtis,
Blattarum ac tinearum epulæ, putreſcat in arca;
Nimirum inſanus paucis videatur, eo quod
Maxima pars hominum morbo jactatur eodem.
Filius, aot etiam hæc libertus ut ebibat heres,
Diis inimice ſenex, cuſtodis, ne tibi deſit?
Quantulum enim ſummæ curtabit quiſque dierum,
Uogere ſi caules oleo meliore, caputque
Cœperis impexa fœdum porrigine? quare,
Si quidvis ſatis eſt, perjuras, ſurripis, aufers
Uodique? tun' ſanus? populum ſi cædere ſaxis
Incipias, ſervoſve tuos, quos ære pararis:
Inſanum te omnes pueri clamentque puellæ:
Quum laqueo uxorem interimis, matremque veneno,
Incolumi capite es? *Scæv.* Quid enim? *Stert.* Neque tu hoc facis Argis,
Nec ferro, ut demens genitricem occidit Oreſtes.
An tu reris, eum occiſa inſaniſſe parente?
Ac non ante malis dementem actum furiis, quam
In matris jugulo ferrum tepefecit acutum?
Quin ex quo eſt habitus male tutæ mentis Oreſtes,
Nil ſane fecit, quod tu reprendere poſſis.
Non Pyladen ferro violare auſuſve ſororem

Electram: tantum maledicit utrique, vocando
Hanc, furiam, hunc, aliud, jussit quod splendida bilis.
Pauper Opimius argenti positi intus & auri,
Qui Vejentanum festis potare diebus
Campana solitus trulla, vappamque profestis,
Quondam lethargo grandi est oppressus: ut hæres
Jam circum loculos & claves lætus ovansque
Curreret. hunc medicus multum celer atque fidelis
Excitat hoc pacto: mensam poni jubet, atque
Effundi saccos nummorum, accedere plures
Ad numerandum. hominem sic erigit. addit & illud,
Ni tua custodis, avidus jam hæc auferet hæres.
Men' vivo? ut vivas igitur, vigila: hoc age. quid vis?
Deficient inopem venæ te, ni cibus atque
Ingens accedat stomacho fultura ruenti.
Quid cessas? agedum, sume hoc ptisanarium oryzæ.
Quanti emtæ? parvo. quanti ergo? octo assibus. eheu!
Quid refert, morbo, an furtis pereamque rapinis?
Dam. Quisnam igitur sanus? *Stert.* Qui non stultus.
Dam. Quid avarus?
Stert. Stultus & insanus. *Dam.* Quid? si quis non sit avarus,
Continuo sanus? *St.* Minime. *Dam.* Cur, Stoice? *St.* Dicam.
Non est cardiacus (Craterum dixisse putato)
Hic æger. recte est igitur? surgetque? negabit:
Quod latus aut renes morbo tententur acuto.
Non est perjurus, neque sordidus. immolet æquis
Hic porcum Laribus. verum ambitiosus & audax.
Naviget Anticyram. quid enim differt, barathrone
Dones quicquid habes, an nunquam utare paratis?
Servius Oppidius Canusi duo prædia dives,
Antiquo censu, natis divisse duobus
Fertur, & hæc moriens pueris dixisse vocatis
Ad lectum: Postquam te talos, Aule, nucesque
Ferre sinu laxo, donare & ludere vidi:
Te, Tiberi, numerare, cavis abscondere tristem:
Extimui ne vos ageret vesania discors:
Tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam.
Quare per divos oratus uterque Penates,
Tu cave ne minuas, tu ne majus facias id
Quod satis esse putat pater, & natura coercet.
Præterea ne vos titillet gloria, jure-
jurando obstringam ambo: uter Ædilis fueritve
Vestrum Prætor, is intestabilis & sacer esto.
In cicere atque faba bona tu perdasque lupinis,
Latus ut in circo spatiere, aut æneus ut stes,
Nudus agris, nudus nummis, insane, paternis?
Scilicet ut plausus, quos fert Agrippa, feras tu,
Astuta ingenuum vulpes imitata leonem?
Ne quis humasse velit Ajacem, Atrida, vetas cur?
Ag. Rex sum. *St.* Nil ultra quæro plebejus. *Ag.* Et æquam
Rem imperito: ac si cui videor non justus, inulto
Dicere, quæ sentit, permitto. *St.* Maxime regum,
Dii tibi dent capta classem reducere Troja:
Ergo consulere, & mox respondere licebit?
Ag. Consule. *St.* Cur Ajax heros ab Achille secundus
Putrescit, toties servatis clarus Achivis?
Gaudeat ut populus Priami, Priamusque inhumato,
Per quem tot juvenes patrio caruere sepulcro?
Ag. Mille ovium insanus morti dedit, inclytum Ulyssem
Et Menelaum una mecum se occidere clamans.
St. Tu quum pro vitula statuis dulcem Aulide natam
Ante aras, spargisque mola caput, improbe, salsa,
Rectum animi servas? *Ag.* Quorsum? *St.* Insanus quid enim
Fecit, quum stravit ferro pecus? abstinuit vim (Ajax
Uxore, & gnato, mala multa precatus Atridis.
Non ille aut Teucrum, aut ipsum violavit Ulyssem.
Ag. Verum ego, ut hærentes adverso littore naves
Eriperem, prudens placavi sanguine divos.
St. Nempe tuo, furiose. *Ag.* Meo, sed non furiosus.
St. Qui species alias veri, scelerisque tumultu
Permistas capiet, commotus habebitur: atque
Stultitiane erret, nihilum distabit, an ira.
Ajax immeritos dum occidit, desipit, agnos?
Quum prudens scelus ob titulos admittis inanes,
Stas animo? & purum est vitio, tibi quum tumidum est
cor?
Si quis lectica nitidam gestare amet agnam,
Huic vestem, ut gnatæ, paret, ancillas paret, aurum:
Pusam aut pusillam appellet, fortique marito
Destinet uxorem: interdicto huic omne adimat jus
Prætor, & ad sanos abeat tutela propinquos.
Quid? si quis gnatam pro muta devovet agna,
Integer est animi? ne dixeris. ergo ubi prava
Stultitia, hic summa est insania. qui sceleratus,
Et furiosus erit. quem cepit vitrea fama,
Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
Nunc, age, luxuriam & Nomentanum arripe mecum.
Vincet enim stultos ratio insanire nepotes.
Hic simul accepit patrimoni mille talenta,
Edicit, piscator uti, pomarius, auceps,
Unguentarius, ac Tusci turba impia vici,
Cum scurris fartor, cum Velabro omne macellum,
Mane domum veniant. quid tum? venere frequentes.
Verba facit leno, Quicquid mihi, quicquid & horum
Cuique domi est, id crede tuum: & vel nunc pete, vel cras.
Accipe quid contra juvenis responderit æquus.
In nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum
Cœnem ego: tu pisces hyberno ex æquore verris:
Segnis ego, indignus qui tantum possideam. aufer:
Sume tibi decies: tibi tantundem: tibi triplex,
Unde uxor media currat de nocte vocata.
Filius Æsopi detractam ex aure Metellæ,
(Scilicet ut decies solidum exsorberet) aceto
Diluit insignem baccam. qui sanior ac si
Illud idem in rapidum flumen jaceretve cloacam?
Quinti progenies Arri, par nobile fratrum,
Nequitia & nugis, pravorum & amore gemellum,
Luscinias soliti impenso prandere coemtas,
Quorsum abeant sani? creta an carbone notandi?
Ædificare casas, plostello adjungere mures,
Ludere par impar, equitare in arundine longa,
Si quem delectet barbatum: amentia verset.
Si puerilius his ratio esse evincet amare:
Nec quicquam differre, utrumne in pulvere trimus
Quale prius ludas opus, an meretricis amore
Sollicitus plores: quæro, faciasne quod olim
Mutatus Polemo: ponas insignia morbi,
Fasciolas, cubital, focalia: potus ut ille
Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,
Postquam est impransi correptus voce magistri.
Porrigis irato pueto quum poma, recusat.
Sume, Catelle: negat. si non des, optat. amator
Exclusus qui distat? agit ubi secum, eat, an non,
Quo rediturus erat non arcessitus: & hæret
Invisis foribus. nec nunc, quum me vocet ultro,
Accedam? an potius mediter finire dolores?
Exclusit, revocat: redeam? non, si obsecret. ecce
Servus, non paulo sapientior, O here, quæ res
Nec modum habet, neque consilium, ratione modoque
Tractari non vult. in amore hæc sunt mala, bellum,
Pax rursum. hæc si quis tempestatis prope ritu
Mobilia, & cæca fluitantia sorte, laboret
Reddere certa sibi, nihilo plus explicet, ac si
Insanire paret certa ratione modoque.
Quid? quum Picenis excerpens semina pomis,
Gau-

Gaudes si cameram percusti forte, penes te es?
Quid? quam balba feris annoso verba palato,
Ædificante casas qui sanior? adde cruorem
Stultitiæ, atque ignem gladio scrutare. modo (inquam)
Hellade percussa, Marius quum præcipitat se,
Cerritus fuit? an commotæ crimine mentis
Absolves hominem, & sceleris damnabis eundem,
Ex more imponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat, qui circum compita siccus
Lautis mane senex manibus currebat: & unum,
Quid tam magnum? addens, unum me surpite morti:
Dis etenim facile est: orabat: sanus utrisque
Auribus atque oculis. mentem, nisi litigiosus,
Exciperet dominus, quum venderet. hoc quoque vulgus
Chrysippus ponit fœcunda in gente Meneni.
Jupiter, ingentes qui das adimisque dolores,
(Mater ait pueri menses jam quinque cubantis)
Frigida si puerum quartana reliquerit: illo
Mane die, quo tu indicis jejunia, nudus
In Tiberi stabit. casus mediculve levarit
Ægrum ex præcipiti, mater delira necabit
In gelida fixum ripa, febrimque reducet.
Quone malo mentem concussa? timore Deorum.
Hæc mihi Stertinius, sapientum octavus, amico
Arma dedit, posthac ne compellarer inultus.
Dixerit insanum qui me, totidem audiet: atque
Respicere ignoto discet pendentia tergo.
Hor. Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris:
Qua me stultitia (quoniam non est genus unum)
Insanire putas? ego nam videor mihi sanus.
Dam. Quid? caput abscissum demens quum portat Agave
Gnati infelicis, sibi tum furiosa videtur?
Hor. Stultum me fateor (liceat concedere veris)
Atque etiam insanum: tantum hoc edissere, quo me
Ægrotare putes animi vitio. *Dam.* Accipe: primum
Ædificas, hoc est, longos imitaris, ab imo
Ad summum totus moduli bipedalis, & idem
Corpore majorem rides Turbonis in armis
Spiritum & incessum: qui ridiculus minus illo?
An quodcunque facit Mæcenas, te quoque verum est
Tanto dissimilem, & tanto certare minorem?
Absentis ranæ pullis vituli pede pressis,
Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
Bellua cognatos eliserit. illa rogare,
Quantane? num tandem (se inflans) sic magna fuisset.
Major dimidio. num tanto? quum magis atque
Se magis inflaret, Non, si te ruperis (inquit)
Par eris. hæc a te non multum abludit imago.
Adde poemata nunc (hoc est, oleum adde camino)
Quæ si quis sanus fecit, sanus facis & tu.
Non dico horrendam rabiem. *Hor.* Jam desine. *Dam.* Cul-
Majorem censu. *Hor.* Teneas, Damasippe, tuis te. (tum
Mille puellarum, puerorum mille furores.
Hor. O major tandem parcas, insane, minori.

SATIRA IV.

Horatius, & Catius. (aventi

Hor. UNde, & quo Catius? *Cat.* Non est mihi tempus,
Ponere signa novis præceptis, qualia vincant
Pythagoram, Anytique reum, doctumque Platona.
Hor. Peccatum fateor, quum te sic tempore lævo
Interpellarim: sed des veniam bonus, oro.
Quod si interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox:
Sive est naturæ hoc, sive artis, mirus utroque.
Cat. Quin id erat curæ, quo pacto cuncta tenerem:
Utpote res tenues, tenui sermone peractas.

Hor. Ede hominis nomen: simul, an Romanus, an hospes?
Cat. Ipsa memor præcepta canam: celabitur auctor.
Longa quibus facies ovis erit, illa memento,
Ut succi melioris, & ut magis alba rotundis,
Ponere. namque marem cohibent callosa vitellum.
Caule suburbano, qui siccis crevit in agris
Dulcior: irriguo nihil est elutius horto.
Si vespertinus subito te oppresserit hospes,
Ne gallina malum responset dura palato,
Doctus eris vivam misto mersare Falerno:
Hoc teneram faciet. pratensibus optima fungis
Natura est: aliis male creditur. ille salubres
Æstates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante gravem quæ legerit arbore Solem.
Aufidius forti miscebat mella Falerno,
Mendose: quoniam vacuis committere venis
Nil nisi lene decet. leni præcordia mulso
Prolueris melius. si dura morabitur alvus,
Mitulus & viles pellent obstantia conchæ:
Et lapathi brevis herba, sed albo non sine Coo.
Lubrica nascentes implent conchylia lunæ.
Sed non omne mare est generosæ fertile testæ.
Murice Bajano melior Lucrina Peloris:
Ostrea Circæis, Miseno oriuntur echini:
Pectinibus patulis jactat se molle Tarentum.
Nec sibi cœnarum quivis temere arroget artem,
Non prius exacta tenui ratione saporum.
Nec satis est cara pisces averrere mensa,
Ignarum quibus est jus aptius, & quibus assis
Languidus in cubitum jam se conviva reponet.
Umber, & iligna nutritus glande rotundas
Curvet aper lances carnem vitantis inertem.
Nam Laurens malus est, ulvis & arundine pinguis.
Vinea summittit capreas non semper edules.
Fœcundi leporis sapiens sectabitur armos.
Piscibus atque avibus quæ natura & foret ætas,
Ante meum nulli patuit quæsita palatum.
Sunt quorum ingenium nova tantum crustula promit.
Nequaquam satis in re una consumere curam:
Ut si quis solum hoc, mala ne sint vina, laboret,
Quali perfundat pisces securus olivo.
Massica si cœlo supponas vina sereno,
Nocturna, si quid crassi est, tenuabitur aura,
Et decedet odor nervis inimicus: at illa
Integrum perdunt lino vitiata saporem.
Surrentina vafer qui miscet fæce Falerna
Vina, columbino limum bene colligit ovo:
Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
Tostis marcentem squillis recreabis & Afra
Potorem cochlea. nam lactuca innatat acri
Post vinum stomacho. perna magis ac magis hillis
Flagitat in morsus refici: quin omnia malit
Quæcumque immundis fervent allata popinis.
Est operæ pretium duplicis pernoscere juris
Naturam. simplex e dulci constat olivo:
Quod pingui miscere mero muriaque decebit,
Non alia quam qua Byzantia putruit orca.
Hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis,
Corycioque croco sparsum stetit, insuper addes
Pressa Venafranæ quod bacca remisit olivæ.
Picenis cedunt pomis Tiburtia succo:
Nam facie præstant. Venucula convenit ollis.
Rectius Albanam fumo duraveris uvam.
Hanc ego cum malis, ego fæcem primus & alec,
Primus & invenior piper album, cum sale nigro
Incretum, puris circumposuisse catillis.

Imma-

Immane eſt vitium, dare millia terna macello,
Anguſtoque vagos piſces urgere catino.
Magna movent ſtomacho faſtidia, ſeu puer unctis
Tractavit calicem manibus, dum furta liguris;
Sive gravis veteri craterae limus adhæſit.
Vilibus in ſcopis, in mappis, in ſcobe, quantus
Conſiſtit ſumtus? neglectis, flagitium ingens.
Ten' lapides varios lutulenta radere palma,
Et Tyrias dare circum illota toralia veſtes?
Oblitum, quanto curam ſumtumque minorem
Hæc habeant, tanto reprendi juſtius illis,
Quæ niſi divitibus nequeunt contingere menſis.
Hor. Docte Cati, per amicitiam Divoſque rogatus,
Ducere me auditum, perges quocumque, memento.
Nam quamvis referas memori mihi pectore cuncta,
Non tamen interpres tantundem juveris. adde
Vultum habitumque hominis, quem tu vidiſſe beatus
Non magni pendis, quia contigit. at mihi cura
Non mediocris ineſt, fontes ut adire remotos,
Atque haurire queam vitæ præcepta beatæ.

S A T I R A V.

Ulyſſes, & Tireſias.

Ulyſ. HOc quoque, Tireſia, præter narrata, petenti
Reſponde: quibus amiſſas reparare queam res
Artibus atque modis. quid rides? *Tir.* Jamne doloſo
Non ſatis eſt Ithacam revehi, patrioſque penates
Aſpicere? *Ulyſ.* O nulli quidquam mentite, vides ut
Nudus inopſque domum redeam, te vate: neque illic
Aut apotheca procis intacta eſt, aut pecus. atqui
Et genus, & virtus, niſi cum re, vilior alga eſt.
Tir. Quando pauperiem, miſſis ambagibus, horres;
Accipe, qua ratione queas diteſcere. Turdus,
Sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc,
Res ubi magna nitet, domino ſene: dulcia poma,
Et quoſcumque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem guſtet venerabilior Lare dives.
Qui quamvis perjurus erit, ſine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitivus, ne tamen illi
Tu comes exterior, ſi poſtulet, ire recuſes.
Ulyſ. Utne tegam ſpurco Damæ latus? haud ita Trojæ
Me geſſi, certans ſemper melioribus. *Tir.* Ergo
Pauper eris. *Ulyſ.* Fortem hoc animum tolerare jubebo,
Et quondam majora tuli. tu protinus, unde
Divitias, ærisque ruam, dic, augur, acervos.
Tir. Dixi equidem, & dico. captes aſtutus ubique
Teſtamenta ſenum: neu, ſi vafer unus & alter
Inſidiatorem præroſo fugerit hamo,
Aut ſpem deponas, aut artem illuſus omittas.
Magna minorve foro ſi res certabitur olim,
Vivet uter locuples ſine gnatis, improbus ultro
Qui meliorem audax vocet in jus, illius eſto
Defenſor: fama civem cauſaque priorem
Sperne, domi ſi gnatus erit, fœcundave conjux.
Quinte, puta, aut Publi (gaudent prænomine molles
Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum.
Jus anceps novi: cauſas defendere poſſum.
Eripiet quivis oculos citius mihi, quam te
Contemtum caſſa nuce pauperet. hæc mea cura eſt,
Ne quid tu perdas, neu ſis jocus. ire domum, atque
Pelliculam curare jube. ſis cognitor ipſe.
Perſta, atque obdura, ſeu rubra Canicula findet
Infantes ſtatuas, ſeu pingui tentus omaſo
Furius hybernas cana nive conſpuet Alpes.
Nonne vides, (aliquis cubito ſtantem prope tangens
Inquiet) ut patiens? ut amicis aptus? ut acer?
Plures annabunt thynni, & cetaria creſcent.
Si cui præterea validus male filius in re
Præclara ſublatus aletur, ne manifeſtum
Cœlibis obſequium nudet te, leniter in ſpem
Arrepe officioſus, ut & ſcribare ſecundus
Heres, &, ſi quis caſus puerum egerit Orco,
In vacuum venias: perraro hæc alea fallit.
Qui teſtamentum tradet tibi cumque legendum,
Abnuere, & tabulas a te removere memento:
Sic tamen ut limis rapias, quid prima ſecundo
Cera velit verſu, ſolus, multiſne coheres,
Veloci percurre oculo. plerumque recoctus
Scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem,
Captatorque dabit riſus Naſica Corano.
Ulyſ. Num furis? an prudens ludis me, obſcura canendo?
Tir. O Laertiade, quidquid dicam, aut erit, aut non.
Divinare etenim magnus mihi donat Apollo.
Ulyſ. Quid tamen iſta velit ſibi fabula, ſi licet, ede.
Tir. Tempore quo juvenis Parthis horrendus, ab alto
Demiſſum genus Ænea, tellure marique
Magnus erit, forti nubet procera Corano
Filia Naſicæ metuentis reddere ſoldum.
Tum gener hoc faciet: tabulas ſocero dabit, atque
Ut legat orabit: multum Naſica negatas
Accipiet tandem, & tacitus leget, invenietque
Nil ſibi legatum, præter plorare, ſuiſque.
Illud ad hæc jubeo: mulier ſi forte doloſa,
Libertuſve ſenem delirum temperet, illis
Accedas ſocius: laudes, lauderis ut abſens.
Adjuvat hoc quoque: ſed vincit longe, prius ipſum
Expugnare caput. ſcribet mala carmina vecors?
Laudato. ſcortator erit? cave te roget: ultro
Penelopen facilis potiori trade. *Ulyſ.* Putaſne,
Perduci poterit, tam frugi, tamque pudica,
Quam nequiere proci recto depellere curſu?
Tir. Venit enim magnum donandi parca juventus,
Nec tantum Veneris quantum ſtudioſa culinæ.
Sic tibi Penelope frugi eſt: quæ ſi ſemel uno
De ſene guſtarit, tecum partita lucellum,
Ut canis a corio nunquam abſterrebitur uncto.
Me ſene, quod dicam, factum eſt. anus improba Thebis
Ex teſtamento ſic eſt elata: cadaver
Unctum oleo largo nudis humeris tulit heres:
Scilicet elabi ſi poſſet mortua; credo,
Quod nimium inſtiterat viventi. cautus adito:
Neu deſis operæ, neve immoderatus abundes.
Difficilem & moroſum offendet garrulus: ultro
Non etiam ſileas. Davus ſis comicus: atque
Stes capite obſtipo, multum ſimilis metuenti.
Obſequio graſſare: mone, ſi increbruit aura,
Cautus uti velet carum caput: extrahe turba,
Oppoſitis humeris: aurem ſubſtringe loquaci.
Importunus amat laudari? donec, ohe, jam
Ad cœlum manibus ſublatis, dixerit, urge, &
Creſcentem tumidis infla ſermonibus utrem.
Quum te ſervitio longo curaque levarit,
Et certum vigilans, Quartæ ſit partis Ulyſſes,
Audieris, heres: ergo nunc Dama ſodalis
Nuſquam eſt? unde mihi tam fortem, tamque fidelem?
Sparge ſubinde: &, ſi paulum potes, illacrymare. eſt
Gaudia prodentem vultum celare. ſepulcrum
Commiſſum arbitrio ſine ſordibus extrue. funus
Egregie factum laudet vicinia. ſiquis
Forte coheredum ſenior male tuſſiet, huic tu
Dic, ex parte tua, ſeu fundi ſive domus ſit
Emtor, gaudentem nummo te addicere. ſed me
Imperioſa trahit Proſerpina: vive, valeque.

SATI-

SATIRA VI.

Hoc erat in votis, modus agri non ita magnus,
Hortus ubi, & tecto vicinus jugis aquæ fons,
Et paulum sylvæ super his foret. auctius atque
Dii melius fecere. bene est. nihil amplius oro,
Maja nate, nisi ut propria hæc mihi munera faxis.
Si neque majorem feci ratione mala rem,
Nec sum facturus vitio culpave minorem:
Si veneror stultus nihil horum: O si angulus ille
Proximus accedat, qui nunc deformat agellum!
O si urnam argenti Fors qua mihi monstret! (ut illi,
Thesauro invento qui mercenarius agrum
Illum ipsum mercatus aravit: dives amico
Hercule:) si quod adest, gratum juvat; hac prece te oro,
Pingue pecus domino facias & cetera, præter
Ingenium: utque soles, custos mihi maximus adsis.
Ergo ubi me in montes & in arcem ex urbe removi,
Quid prius illustrem Satiris, Musaque pedestri?
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus Auster,
Autumnusque gravis, Libitinæ quæstus acerbæ.
Matutine pater, seu Jane libentius audis,
Unde homines operum primos vitæque labores
Instituunt (sic diis placitum) tu carminis esto
Principium. Romæ sponsorem me rapis. eja,
Ne prior officio quisquam respondeat, urges.
Sive Aquilo radit terras, seu bruma nivalem
Interiore diem gyro trahit, ire necesse est.
Postmodo, quod mi obsit, clare certumque loquuto,
Luctandum in turba: facienda injuria tardis:
Quid vis, insane? & quas res agis? improbus urget
Iratis precibus. tu pulses omne, quod obstat,
Ad Mæcenatem memori si mente recurras?
Hoc juvat, & melli est, non mentiar. at simul atras
Ventum est Esquilias, aliena negotia centum
Per caput & circa saliunt latus. ante secundam
Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.
De re communi scribæ magna atque nova te
Orabant hodie meminisses, Quinte, reverti.
Imprimat his cura Mæcenas signa tabellis.
Dixeris, experiar: si vis, potes, addit, & instat.
Septimus octavo propior jam fugerit annus,
Ex quo Mæcenas me cœpit habere suorum
In numero: dumtaxat ad hoc, quem tollere rheda
Vellet, iter faciens, & cui concredere nugas
Hoc genus: hora quota est? Thrax est Gallina Syro par?
Matutina parum cautos jam frigora mordent:
Et quæ rimosa bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus subjectior in diem & horam
Invidiæ. noster ludos spectaverat una,
Luserat in campo, fortunæ filius, omnes.
Frigidus a Rostris manat per compita rumor;
Quicumque obvius est, me consulit. O bone, nam te
Scire, Deos quoniam propius contingis, oportet,
Numquid de Dacis audisti? nil equidem. ut tu
Semper eris derisor? at omnes Dii exagitent me,
Si quidquam. quid? militibus promissa Triquetra
Prædia Cæsar an est Itala tellure daturus?
Jurantem me scite nihil mirantur, ut unum
Scilicet egregii mortalem altique silenti.
Perditur hæc inter misero lux, non sine votis:
O rus, quando ego te aspiciam? quandoque licebit,
Nunc veterum libris, nunc somno & inertibus horis
Ducere sollicitæ jucunda oblivia vitæ!
O quando faba Pythagoræ cognata, simulque
Uncta satis pingui ponentur oluscula lardo?

O noctes cœnæque Deum! quibus ipse, meique,
Ante larem proprium vescor, vernasque procaces
Pasco libatis dapibus. prout cuique libido est,
Siccat inæquales calices conviva, solutus
Legibus insanis: seu quis capit acria fortis
Pocula, seu modicis uvescit lætius. ergo
Sermo oritur, non de villis domibusve alienis:
Nec male, necne Lepos saltet: sed, quod magis ad nos
Pertinet, & nescire malum est, agitamus: utrumne
Divitiis homines, an sint virtute beati:
Quidve ad amicitias, usus rectumne trahat nos,
Et quæ sit natura boni, summumque quid ejus.
Cervius hæc inter vicinus garrit aniles
Ex re fabellas. nam si quis laudat Arelli
Sollicitas ignarus opes, sic incipit: Olim
Rusticus urbanum murem mus paupere fertur
Accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum:
Asper, & attentus quæsitis, ut tamen arctum
Solveret hospitiis animum. quid multa? neque illi
Sepositi ciceris nec longæ invidit avenæ:
Aridum & ore ferens acinum, semesaque lardi
Frusta dedit, cupiens varia fastidia cœna
Vincere tangentis male singula dente superbo:
Quum pater ipse domus palea porrectus in horna
Esset ador loliumque, dapis meliora relinquens.
Tandem urbanus ad hunc: Quid te juvat, inquit, amice,
Prærupti nemoris patientem vivere dorso?
Vin' tu homines urbemque feris præponere sylvis?
Carpe viam, mihi crede, comes: terrestria quando)
Mortales animas vivunt sortita, neque ulla est
Aut magno aut parvo lethi fuga: quo, bone, circa
Dum licet in rebus jucundis vive beatus:
Vive memor quam sis ævi brevis. Hæc ubi dicta
Agrestem pepulere, domo levis exilit: inde
Ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
Mœnia nocturni subrepere. jamque tenebat
Nox medium cœli spatium, quum ponit uterque
In locuplete domo vestigia, rubro ubi cocco
Tincta super lectos canderet vestis eburnos,
Multaque de magna superessent fercula cœna,
Quæ procul exstructis inerant hesterna canistris.
Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
Agrestem, veluti succinctus cursitat hospes,
Continuatque dapes, necnon verniliter ipsis
Fungitur officiis, prælambens omne quod affert.
Ille cubans gaudet mutata sorte, bonisque
Rebus agit lætum convivam: quum subito ingens
Valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
Currere per totum pavidi conclave, magisque
Exanimes trepidare, simul domus alta molossis
Personuit canibus. tum rusticus: Haud mihi vita
Est opus hac, ait, & valeat: me sylva, cavusque
Tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.

SATIRA VII.

Davus, & Horatius.

Dav. Jamdudum ausculto, & cupiens tibi dicere servus
Pauca, reformido. *Hor.* Davusne? *Dav.* Ita, Davus, amicum
Mancipium domino, & frugi, quod sit satis: hoc est,
Ut vitale putes. *Hor.* Age, libertate Decembri,
Quando ita majores voluerunt, utere; narra.
Dav. Pars hominum vitiis gaudet constanter, & urget
Propositum: pars multa natat, modo recta capessens,
Interdum pravis obnoxia. sæpe notatus
Cum tribus annellis, modo læva Priscus inani,

Vixit

Vixit inæqualis, clavum ut mutaret in horas:
Ædibus ex magnis subito se conderet, unde
Mundior exiret vix libertinus honeste.
Jam mœchus Romæ, jam mallet doctus Athenis
Vivere, Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.
Scurra Volanerius, postquam illi justa chiragra
Contudit articulos, qui pro se tolleret atque
Mitteret in phimum talos mercede diurna
Conductum pavit. quanto constantior idem
In vitiis, tanto levius miser ac prior illo,
Qui jam contento, jam laxo fune laborat.
Hor. Non dices hodie, quorsum hæc tam putida tendant,
Furcifer? *Dav.* Ad te, inquam. *Hor.* Quo pacto, pessime? *Dav.* Laudas
Fortunam, & mores antiquæ plebis: & idem,
Si quis ad illa deus subito te agat, usque recuses:
Aut quia non sentis, quod clamas, rectius esse,
Aut quia non firmus rectum defendis, & hæres,
Nequidquam cœno cupiens evellere plantam.
Romæ rus optas, absentem rusticus urbem
Tollis ad astra levis. si nusquam es forte vocatus
Ad cœnam, laudas securum olus, ac velut usquam
Vinctus eas, ita te felicem dicis, amasque
Quod nusquam tibi sit potandum. jusserit ad se
Mæcenas serum sub lumina prima venire
Convivam, Nemon' oleum feret ocyus? ecquis
Audit? cum magno blateras clamore, furisque.
Milvius & scurræ, tibi non referenda precati,
Discedunt. etenim fateor me, dixerit ille,
Duci ventre levem: nasum nidore supinor
Imbecillus, iners, si quid vis, adde, popino.
Tu, quum sis quod ego, & fortassis nequior, ultro
Insectere, velut melior? verbisque decoris
Obvolvas vitium? quid, si me stultior ipso
Quingentis emto drachmis deprenderis? aufer
Me vultu terrere, manum stomachumque teneto,
Dum, quæ Crispini docuit me janitor, edo.
Te conjux aliena capit, meretricula Davum.
Peccat uter nostrum cruce dignius? acris ubi me
Natura incendit, sub clara nuda lucerna
Quæcunque excepit turgentis verbera caudæ,
Clunibus aut agitavit equum lasciva supinum,
Dimittit neque famosum, neque sollicitum, ne
Ditior, aut formæ melioris mejat eodem.
Tu, quum projectis insignibus, annulo equestri,
Romanoque habitu, prodis, ex judice, Dama
Turpis, odoratum caput obscurante lacerna,
Non es quod simulas? metuens induceris, atque
Altercante libidinibus tremis ossa pavore.
Quid refert, uri virgis, ferroque necari,
Auctoratus eas, an turpi clausus in arca,
Quo te demisit peccati conscia herilis
Contractum, genibus tangas caput? estne marito
Matronæ peccantis in ambos justa potestas?
In corruptorem vel justior? illa tamen se
Non habitu mutatve loco, peccatve superne,
Quum te formidet mulier, neque credat amanti.
Ibis sub furcam prodens, dominoque furenti
Committes rem omnem, vitam, & cum corpore famam.
Evasti? credo, metues, doctusque cavebis.
Quæres quando iterum paveas, iterumque perire
Possis. o toties servus! quæ bellua ruptis,
Quum semel effugit, reddit se prava catenis?
Non sum mœchus, ais. neque ego, hercule, fur, ubi vasa
Prætereo sapiens argentea. tolle periclum,
Jam vaga prosiliet frænis natura remotis.
Tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque
Tot tantisque minor, quem ter vindicta quaterque
Imposita haud unquam misera formidine privet?
Adde supradictis, quod non levius valeat. nam
Sive vicarius est, qui servo paret (uti mos
Vester ait) seu conservus, tibi quid sum ego? nempe
Tu mihi qui imperitas, aliis servis miser, atque
Duceris, ut nervis alienis mobile lignum.
Hor. Quisnam igitur liber? *Dav.* Sapiens, sibique imperiosus:
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent.
Responsare cupidinibus, contemnere honores,
Fortis, & in seipso totus teres atque rotundus,
Externi ne quid valeat per leve morari:
In quem manca ruit semper fortuna. potesne
Ex his, ut proprium quid noscere? quinque talenta
Poscit te mulier, vexat, foribusque repulsum
Perfundit gelida: rursus vocat: eripe turpi
Colla jugo, liber, liber sum, dic age. non quis,
Urget enim dominus mentem non lenis, & acres
Subjectat lasso stimulos, versatque negantem.
Vel quum Pausiaca torpes, insane, tabella,
Qui peccas minus atque ego? quum Fulvi Rutubæque,
Aut Placideiani contento poplite miror
Prælia, rubrica picta aut carbone, velut si
Re vera pugnent, feriant, vitentque moventes
Arma viri: nequam & cessator Davus: at ipse
Subtilis veterum judex & callidus audis.
Nil ego, si ducor libo fumante: tibi ingens
Virtus atque animus cœnis responsat opimis.
Obsequium ventris mihi perniciosius est, cur?
Tergo plector enim. qui tu impunitior illa
Quæ parvo sumi nequeant, obsonia captas?
Nempe inamarescunt epulæ sine fine petitæ,
Illusique pedes vitiosum ferre recusant
Corpus. an hic peccat, sub noctem qui puer uva
Furtivam mutat strigilem? qui prædia vendit,
Nil servile, gulæ parens, habet? adde, quod idem
Non horam tecum esse potes, non otia recte
Ponere: teque ipsum vitas fugitivus, & erro:
Jam vino quærens, jam somno fallere curam:
Frustra, nam comes atra premit, sequiturque fugacem.
Hor. Unde mihi lapidem? *Dav.* Quorsum est opus? *Hor.* Unde sagittas?
Dav. Aut insanit homo, aut versus facit. *Hor.* Ocyus hinc te
Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

SATIRA VIII.

Horatius, & Fundanius.

Hor. UT Nasidieni juvit te cœna beati?
Nam mihi quærenti convivam, dictus heri illic
De medio potare die. *Fun.* Sic ut mihi nunquam
In vita fuerit melius. *Hor.* Da (si grave non est)
Quæ prima iratum ventrem placaverit esca.
Fun. In primis Lucanus aper: leni fuit Austro
Captus, ut ajebat cœnæ pater. acria circum
Rapula, lactucæ, radices, qualia lassum
Pervellunt stomachum; siser, alec, fæcula Coa.
His ubi sublatis, puer alte cinctus acernam
Gausape purpureo mensam pertersit, & alter
Sublegit quodcunque jaceret inutile, quodque
Posset cœnantes offendere. ut Attica virgo
Cum sacris Cereris, procedit fuscus Hydaspes,
Cæcuba vina ferens: Alcon, Chium maris expers.
Hic herus, Albanum, Mæcenas, sive Falernum
Te magis appositis delectat, habemus utrumque:
Divi-

Divitias miseras. *Hor.* Sed queis cœnantibus ona,
Fundani, pulcre fuerit tibi, nosse laboro.
Fun. Summus ego, & prope me Viscus Thurious, & infra,
Si memini, Varius: cum Servilio Balatrone
Vibidius, quos Mæcenas adduxerat umbras.
Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra,
Ridiculus totas simul absorbere placentas.
Nomentanus ad hoc, qui, si quid forte lateret,
Indice monstraret digito. nam cetera turba,
Nos, inquam, cœnamus aveis, conchylia, pisces,
Longe dissimilem noto celantia succum,
Ut vel continuo patuit, cum passeris atque
Ingustata mihi porrexerit ilia rhombi.
Post hoc me docuit melimela rubere minorem
Ad Lunam delecta. quid hoc intersit, ab ipso
Audieris melius. tum Vibidius Balatroni,
Nos, nisi damnose bibimus, moriemur inulti,
Et calices poscit majores. vertere pallor
Tum parochi faciem, nil sic metuentis ut acres
Potores, vel quod maledicunt liberius, vel
Fervida quod subtile exsurdant vina palatum.
Invertunt Allifanis vinaria tota
Vibidius Balatroque, sequutis omnibus: imi
Convivæ lecti nihilum nocuere lagenis.
Affertur squillas inter muræna natantes
In patina porrecta. sub hoc herus, Hæc gravida, inquit,
Capta est, deterior post partum carne futura.
His mistum jus est oleo, quod prima Venafri
Pressit cella; garo de succis piscis Iberi;
Vino quinquenni, verum citra mare nato,
Dum coquitur; cocto Chium sic convenit, ut non
Hoc magis ullum aliud; pipere albo, non sine aceto,
Quod Methymnæam vitio mutaverit uvam.
Erucas virides, inulas ego primus amaras
Monstravi incoquere; illotos Curtillus echinos,
Ut melius, muria, quam testa marina remittit.
Interea suspensa graves aulæa ruinas
In patinam fecere, trahentia pulveris atri
Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
Nos majus veriti, postquam nihil esse pericli
Sensimus, erigimur. Rufus, posito capite, ut si
Filius immaturus obisset, flere, quis esset
Finis? ni sapiens sic Nomentanus amicum
Tolleret? heu, Fortuna, quis est crudelior in nos
Te, Deus? ut semper gaudes illudere rebus
Humanis! Varius mappa compescere risum
Vix poterat. Balatro, suspendens omnia naso,
Hæc est conditio vivendi, ajebat: eoque
Responsura tuo numquam est par fama labori.
Tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
Sollicitudine districtum, ne panis adustus,
Ne male conditum jus apponatur; ut omnes
Præcincti recte pueri comtique ministrent?
Adde hos præterea casus: aulæa ruant si,
Ut modo: si patinam pede lapsus frangat agaso.
Sed convivatoris, uti ducis, ingenium res
Adversæ nudare solent, celare secundæ.
Nasidienus ad hæc: tibi Dii, quæcumque preceris,
Commoda dent; ita vir bonus es, convivaque comis:
Et soleas poscit. tum in lecto quoque videres
Stridere secreta divisos aure susurros.
Nullos his mallem ludos spectasse. *Hor.* Sed illa
Redde, age, quæ deinceps risisti. *Fun.* Vibidius dum
Quærit de pueris, num sit quoque fracta lagena,
Quod sibi poscenti non dentur pocula; dumque
Ridetur fictis rerum, Balatrone secundo,
Nasidiene, redis mutatæ frontis, ut arte
Emendaturus fortunam. deinde secuti
Mazonomo pueri magno discerpta ferentes
Membra gruis, sparsi sale multo non sine farre,
Pinguibus & ficis pastum jecur anseris albi,
Et leporum avulsos, ut multo suavius, armos,
Quam si cum lumbis quis edit. tum pectore adusto
Vidimus, & merulas poni, & sine clune palumbes;
Suaves res, si non causas narraret earum &
Naturas dominus: quem nos sic fugimus ulti,
Ut nihil omnino gustaremus: velut illis
Canidia afflasset, pejor serpentibus Afris.

EPISTOLARUM LIB. I.

AD MÆCENATEM. EPIST. I.

Rima dicte mihi, summa dicende Camœna,
Spectatum satis, & donatum jam rude, quæris,
Mæcenas, iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem est ætas, non mens. Veianius, armis
Herculis ad postem fixis, latet abditus agro,
Ne populum extrema toties exoret arena.
Est mihi, purgatam crebro qui personet aurem,
Solve senescentem mature sanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, & ilia ducat.
Nunc itaque & versus & cetera ludicra pono:
Quid verum atque decens, curo & rogo, & omnis in hoc
Condo & compono, quæ mox depromere possim. (sum:
Ac ne forte roges, quo me duce, quo Lare tuter:
Nullius addictus jurare in verba magistri,
Quo me cunque rapit tempestas, deferor hospes.
Nunc agilis fio, & mersor civilibus undis,
Virtutis veræ custos rigidusque satelles:
Nunc in Aristippi furtim præcepta relabor,
Et mihi res, non me rebus submittere conor.
Ut nox longa, quibus mentitur amica, diesque
Longa videtur opus debentibus: ut piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quæ spem
Consiliumque morantur agendi gnaviter id, quod
Æque pauperibus prodest, locupletibus æque,
Æque neglectum pueris senibusque nocebit.
Restat, ut his ego me ipse regam solerque elementis:
Non possis oculo quantum contendere Lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi:
Nec, quia desperes invicti membra Glyconis,

Nodosa corpus nolis prohibere chiragra.
Est quodam prodire tenus, si non datur ultra.
Fervet avaritia miseroque cupidine pectus?
Sunt verba & voces, quibus hunc lenire dolorem
Possis, & magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes? sunt certa piacula, quæ te
Ter pure lecto poterunt recreare libellu.
Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator:
Nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem.
Virtus est, vitium fugere: & sapientia prima,
Stultitia caruisse. vides, quæ maxima credis
Esse mala, exiguum censum, turpemque repulsam,
Quanto devires animi capitisque labore.
Impiger extremos curris mercatur ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes:
Ne cures ea, quæ stulte miraris & optas:
Discere, & audire, & meliori credere non vis?
Quis circum pagos & circum compita pugnax
Magna coronari contemnat Olympia, cui spes,
Cui sit conditio dulcis sine pulvere palmæ?
Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.
O cives, cives, quærenda pecunia primum est,
Virtus post nummos. hæc Janus summus ab imo
Perdocet: hæc recinunt juvenes dictata senesque
Lævo suspensi loculos tabulamque lacerto.
Si quadringentis sex septem millia desunt,
Est animus tibi, sunt mores, & lingua fidesque,
Plebs eris. at pueri ludentes, rex eris, ajunt,
Si recte facies. Hic murus aeneus esto,
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
Roscia (dic sodes) melior lex, an puerorum
Nænia, quæ regnum recte facientibus offert,
Et maribus Curiis & decantata Camillis?
Isne tibi melius suadet, qui rem facias, rem,
Si possis, recte: si non, quocunque modo rem:
Ut propius spectes lacrymosa poemata Puppi:
An qui Fortunæ te responsare superbæ
Liberum & erectum præsens hortatur & optat?
Quod si me populus Romanus forte roget, cur
Non, ut porticibus, sic judiciis fruar iisdem,
Nec sequar aut fugiam, quæ diligit ipse vel odit:
Olim quod vulpes ægroto cauta leoni
Respondit, referam, Quia me vestigia terrent
Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.
Bellua multorum es capitum. nam quid sequar? aut quem?
Pars hominum gestit conducere publica: sunt, qui
Crustis & pomis viduas venentur avaras,
Excipiantque senes, quos in vivaria mittant:
Multis occulto crescit res fœnore. verum
Esto, aliis alios rebus studiisque teneri:
Iidem eadem possunt horam durare probantes?
Nullus in orbe sinus Bajis prælucet amœnis,
Si dixit dives, lacus & mare sentit amorem
Festinantis heri. cui si vitiosa libido
Fecerit auspicium, cras ferramenta Theanum
Tolletis, fabri. lectus genialis in aula est?
Nil ait esse prius, melius nil cœlibe vita.
Si non est, jurat bene solis esse maritis.
Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? ride: mutat cœnacula, lectos,
Balnea, tonsores: conducto navigio æque
Nauseat ac locuples, quem ducit priva triremis.
Si curtatus inæquali tonsore capillos
Occurri, rides: si forte subucula pexæ
Trita subest tunicæ, vel si toga dissidet impar,

Rides: quid, mea quum pugnat sententia secum?
Quod petiit, spernit? repetit, quod nuper omisit?
Æstuat, & vitæ disconvenit ordine toto?
Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis?
Insanire putas solennia me: neque rides,
Nec medici credis, nec curatoris egere
A Prætore dati: rerum tutela mearum
Quum sis, & prave sectum stomacheris ob unguem
De te pendentis, te respicientis amici.
Ad summam, sapiens uno minor est Jove: dives,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum:
Præcipue sanus, nisi quum pituita molesta est.

AD LOLLIUM. EPIST. II.

TRojani belli scriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romæ, Præneste relegi:
Qui, quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,
Plenius ac melius Chrysippo & Crantore dicit.
Cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.
Fabula, qua Paridis propter narratur amorem
Græcia Barbariæ lento collisa duello,
Stultorum regum & populorum continet æstus.
Antenor censet belli præcidere causam.
Quid Paris? ut salvus regnet, vivatque beatus,
Cogi posse negat. Nestor componere liteis
Inter Peleiden festinat & inter Atreiden.
Hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
Seditione, dolis, scelere, atque libidine & ira
Iliacos intra muros peccatur & extra.
Rursus, quid virtus, & quid sapientia possit,
Utile proposuit nobis exemplar Ulyssem:
Qui domitor Trojæ, multorum providus urbeis
Et mores hominum inspexit, latumque per æquor,
Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
Pertulit, adversis rerum immersabilis undis.
Sirenum voces & Circes pocula nosti:
Quæ si cum sociis stultus cupidusque bibisset,
Sub domina meretrice fuisset turpis & excors:
Vixisset canis immundus, vel amica luto sus.
Nos numerus sumus, & fruges consumere nati,
Sponsi Penelopæ, nebulones, Alcinoique
In cute curanda plus æquo operata juventus,
Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, &
Ad strepitum citharæ cessatum ducere curam.
Ut jugulent homines, surgunt de nocte latrones;
Ut teipsum serves, non expergisceris? atqui
Si noles sanus, curres hydropicus: & ni
Posces ante diem librum cum lumine, si non
Intendes animum studiis & rebus honestis,
Invidia vel amore vigil torquebere. nam cur
Quæ lædunt oculos, festinas demere: si quid
Est animum, differs curandi tempus in annum?
Dimidium facti, qui cœpit, habet. sapere aude:
Incipe. qui recte vivendi prorogat horam,
Rusticus exspectat dum defluat amnis. at ille
Labitur, & labetur in omne volubilis ævum.
Quæritur argentum, puerisque beata creandis
Uxor, & incultæ pacantur vomere sylvæ.
Quod satis est, cui contigit, hic nihil amplius optet.
Non domus & fundus, non æris acervus & auri
Ægroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas. valeat possessor oportet,
Si comportatis rebus bene cogitat uti.
Qui cupit aut metuit, juvat illum sic domus aut res,
Ut

Ut lippum pictæ tabulæ, fo ...ta podagram,
Auriculas citharæ collecta ...de dolentes.
Sincerum est nisi vas, ...dcumque infundis acescit.
Sperne voluptates: n... emta dolore voluptas.
Semper avarus eget: certum voto pete finem.
Invidus alterius ...crescit rebus opimis:
Invidia Siculi ...n invenere tyranni
Majus tormen...um. qui non moderabitur iræ,
Infectum v...et esse, dolor quod suaserit & mens,
Dum pœ...s odio per vim festinat inulto.
Ira furo... brevis est. animum rege: qui nisi paret,
Impe...t: hunc frænis, hunc tu compesce catena.
Fingit equum tenera docilem cervice magister
Ire viam quam monstrat eques. venaticus, ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in sylvis catulus. nunc adbibe puro
Pectore verba, puer; nunc te melioribus offer.
Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu. quod si cessas, aut strenuus anteis,
Nec tardum opperior, nec præcedentibus insto.

AD JULIUM FLORUM. EPIST. III.

JUlli Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius, Augusti privignus, scire laboro.
Thracane vos, Hebrusque nivali compede vinctus,
An freta vicinas inter currentia turres,
An pingues Asiæ campi collesque morantur?
Quid studiosa cohors operum struit? hæc quoque curo,
Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
Bella quis & paces longum diffundit in ævum?
Quid Titius, Romana brevi venturus in ora?
Pindarici fontis qui non expalluit haustus,
Fastidire lacus & rivos ausus apertos?
Ut valet? ut meminit nostri? fidibusne Latinis
Thebanos aptare modos studet, auspice Musa?
An tragica desævit & ampullatur in arte?
Quid mihi Celsus agit? monitus, multumque monendus,
Privatas ut quærat opes, & tangere vitet
Scripta, Palatinus quæcunque recepit Apollo:
Ne, si forte suas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula risum,
Furtivis nudata coloribus. ipse quid audes?
Quæ circumvolitas agilis thyma? non tibi parvum
Ingenium, non incultum est, nec turpiter hirtum.
Seu linguam causis acuis, seu civica jura
Respondere paras, seu condis amabile carmen,
Prima feres ederæ victricis præmia. quod si
Frigida curarum fomenta relinquere posses,
Quo te cœlestis sapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc studium, parvi properemus & ampli,
Si patriæ volumus, si nobis vivere cari.
Debes hoc etiam rescribere, si tibi curæ
Quantæ conveniat Munatius. an male sarta
Gratia nequicquam coit, & rescinditur? at vos
Seu calidus sanguis, seu rerum inscitia vexat
Indomita cervice feros, ubicumque locorum
Vivitis indigni fraternum rumpere fœdus,
Pascitur in vestrum reditum votiva juvenca.

AD ALBIUM TIBULLUM. EPIST. IV.

ALbi, nostrorum sermonum candide judex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
Scribere quod Cassi Parmensis opuscula vincat?
An tacitum sylvas inter reptare salubres,

Curantem quidquid dignum sapiente bonoque est?
Non tu corpus eras sine pectore. Di tibi formam,
Di tibi divitias dederant, artemque fruendi.
Quid voveat dulci nutricula majus alumno,
Quam sapere & fari ut possit quæ sentiat, & cui
Gratia, fama, valetudo contingat abunde,
Et mundus victus, non deficiente crumena?
Inter spem curamque, timores inter & iras,
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.
Grata superveniet, quæ non sperabitur, hora.
Me pinguem & nitidum bene curata cute vises,
Cum ridere voles Epicuri de grege porcum.

AD TORQUATUM. EPIST. V.

SI potes Archaicis conviva recumbere lectis,
Nec modica cœnare times olus omne patella,
Supremo te sole domi, Torquate, manebo.
Vina bibes iterum Tauro diffusa, palustres
Inter Minturnas, Sinuessanumque Petrinum.
Sin melius quid habes, arcesse, vel imperium fer.
Jamdudum splendet focus, & tibi munda supellex.
Mitte leves spes, & certamina divitiarum,
Et Moschi causam. cras nato Cæsare festus
Dat veniam somnumque dies: impune licebit
Æstivam sermone benigno tendere noctem.
Quo mihi fortunas, si non conceditur uti?
Parcus ob heredis curam, nimiumque severus,
Assidet insano. potare & spargere flores
Incipiam, patiarque vel inconsultus haberi.
Quid non ebrietas designat? operta recludit:
Spes jubet esse ratas: in prælia trudit inermem:
Sollicitis animis onus eximit: addocet artes.
Fœcundi calices quem non fecere disertum?
Contracta quem non in paupertate solutum?
Hæc ego procurare & idoneus imperor, & non
Invitus, ne turpe toral, ne sordida mappa
Corruget nares: ne non & cantharus, & lanx
Ostendat tibi te: ne fidos inter amicos
Sit qui dicta foras eliminet: ut coeat par
Jungaturque pari, Brutum tibi, Septimiumque,
Et nisi cœna prior potiorque puella Sabinum
Detinet, assumam. locus est & pluribus umbris.
Sed nimis arcta premunt olidæ convivia capræ.
Tu, quotus esse velis, rescribe: &, rebus omissis,
Atria servantem postico falle clientem.

AD NUMICIUM. EPIST. VI.

NIl admirari prope res est una, Numici,
Solaque, quæ possit facere & servare beatum.
Hunc solem, & stellas, & decedentia certis
Tempora momentis, sunt qui formidine nulla
Imbuti spectent. quid censes munera terræ?
Quid, maris extremos Arabas ditantis & Indos?
Ludicra quid, plausus, & amici dona Quiritis?
Quo spectanda modo, quo sensu credis & ore?
Qui timet his adversa, fere miratur eodem
Quo cupiens pacto. pavor est utrique molestus:
Improvisa simul species exterret utrumque.
Gaudeat, an doleat: cupiat metuatne: quid ad rem?
Si, quicquid vidit melius pejusve sua spe,
Defixis oculis, animoque & corpore torpet?
Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Ultra quam satis est virtutem si petat ipsam.
I nunc, argentum, & marmor vetus, æraque, & artes

Suspice, cum gemmis Tyrios mirare colores:
Gaude, quod spectant oculi te mille loquentem:
Gnavus mane forum, & vespertinus pete tectum:
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mucius: indignum, quod sit pejoribus ortus:
Hic tibi sit potius, quam tu mirabilis illi.
Quidquid sub terra est, in apricum proferet ætas,
Defodiet condetque nitentia. cum bene notum
Porticus Agrippæ & via te conspexerit Appi,
Ire tamen restat, Numa quo devenit & Ancus.
Si latus aut renes morbo tentantur acuto,
Quære fugam morbi. vis recte vivere? quis non?
Si virtus hoc una potest dare, fortis omissis
Hoc age deliciis. virtutem verba putas, ut
Lucum ligna? cave ne portus occupet alter,
Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas.
Mille talenta rotundentur, totidem altera, porro
Tertia succedant, & quæ pars quadret acervum.
Scilicet uxorem cum dote, fidemque, & amicos,
Et genus & formam regina pecunia donat:
Ac bene nummatum decorat Suadela, Venusque.
Mancipiis locuples eget æris Cappadocum rex.
Ne fueris hic tu. chlamydes Lucullus, ut ajunt,
Si posset centum scenæ præbere rogatus,
Qui possim tot? ait: tamen & quæram, & quot habebo
Mittam. post paullo scribit, sibi millia quinque
Esse domi chlamydum: partem, vel tolleret omneis.
Exilis domus est, ubi non & multa supersunt,
Et dominum fallunt, & prosunt furibus. ergo,
Si res sola potest facere & servare beatum,
Hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas.
Si fortunatum species & gratia præstat,
Mercemur servum, qui dictet nomina, lævum
Qui fodicet latus, & cogat trans pondera dextram
Porrigere: hic multum in Fabia valet, ille Velina:
Cuilibet hic fasceis dabit, eripietque curule,
Cui volet, importunus ebur. frater, pater, adde:
Ut cuique est ætas, ita quemque facetus adopta.
Si, bene qui cœnat, bene vivit: lucet, eamus,
Quo ducit gula. piscemur, venemur: ut olim
Gargilius, qui mane plagas, venabula, servos,
Differtum transire forum populumque jubebat;
Unus ut e multis, populo spectante, referret
Emtum mulus aprum. crudi tumidique lavemur,
Quid deceat, quid non, obliti: cærite cera
Digni, remigium vitiosum Ithacensis Ulyssei:
Cui potior patria fuit interdicta voluptas.
Si, Mimnermus uti censet, sine amore jocisque
Nil est jucundum, vivas in amore jocisque.
Vive: vale. si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti: si non, his utere mecum.

AD MÆCENATEM. EP. VII.

Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax desideror. atqui
Si me vivere vis sanum, recteque valentem,
Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timenti,
Mæcenas, veniam: dum ficus prima calorque
Designatorem decorat lictoribus atris:
Dum pueris omnis pater & matercula pallet;
Officiosaque sedulitas & opella forensis
Adducit febreis, & testamenta resignat.
Quod si bruma niveis Albanis illinet agris,
Ad mare descendet vates tuus, & sibi parcet,
Contractusque leget; te, dulcis amice, reviset

Cum Zephyris, si concedes, & hirundine prima.
Non, quo more piris vesci Calaber jubet hospes,
Tu me fecisti locupletem. vescere sodes.
Jam satis est. at tu quantumvis tolle. benigne.
Non invisa feres pueris munuscula parvis.
Tam teneor dono, quam si dimittar onustus.
Ut libet: hæc porcis hodie comedenda relinques.
Prodigus & stultus donat quæ spernit & odit.
Hæc seges ingratis tulit, & feret omnibus annis.
Vir bonus & sapiens dignis ait esse paratus,
Nec tamen ignorat, quid distent æra lupinis.
Dignum præstabo me etiam pro laude merentis.
Quod si me noles usquam discedere, reddes
Forte latus, nigros angusta fronte capillos:
Reddes dulce loqui: reddes ridere decorum, &
Inter vina fugam Cynaræ mœrere protervæ.
Forte per angustam tenuis vulpecula rimam
Repserat in cumeram frumenti: pastaque, rursus
Ire foras pleno tendebat corpore, frustra.
Cui mustela procul: si vis, ait, effugere istinc,
Macra cavum repetes arctum, quem macra subisti.
Hac ego si compellar imagine, cuncta resigno:
Nec somnum plebis laudo satur altilium: nec
Otia divitiis Arabum liberrima muto.
Sæpe verecundum laudasti: rexque paterque
Audisti coram, nec verbo parcius absens:
Inspice, si possum donata reponere lætus.
Haud male Telemachus proles patientis Ulyssei,
Non est aptus equis Ithacæ locus, ut neque planis
Porrectus spatiis, neque multæ prodigus herbæ.
Atreide, magis apta tibi tua dona relinquam.
Parvum parva decent. mihi jam non regia Roma,
Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum.
Strenuus & fortis, causisque Philippus agendis
Clarus, ab officiis octavam circiter horam
Dum redit, atque foro nimium distare Carinas
Jam grandis natu queritur, conspexit, ut ajunt,
Adrasum quemdam vacua tonsoris in umbra,
Cultello proprios purgantem leniter ungueis.
Demetri, (puer hic non læve jussa Philippi
Accipiebat,) abi, quære, & refer: unde domo, quis,
Cujus fortunæ, quo sit patre, quove patrono.
It, redit, & narrat, Vulteium nomine Menam,
Præconem, tenui censu, sine crimine notum,
Et properare loco, & cessare, & quærere, & uti,
Gaudentem parvisque sodalibus, & Lare certo,
Et ludis, &, post decisa negotia, campo.
Scitari libet ex ipso quæcumque refers: dic
Ad cœnam veniat. non sane credere Mena:
Mirari secum tacitus. quid multa? benigne,
Respondet. negat ille mihi? negat improbus & te
Negligit, aut horret. Vulteium mane Philippus
Vilia vendentem tunicato scruta popello
Occupat, & salvere jubet prior. ille Philippo
Excusare laborem, & mercenaria vincla,
Quod non mane domum venisset, denique quod non
Providisset eum. sic ignovisse putato
Me tibi, si cœnas hodie mecum. ut libet. ergo
Post nonam venies. nunc i, rem strenuus auge.
Ut ventum ad cœnam est, dicenda, tacenda loquutus,
Tandem dormitum dimittitur. hic ubi sæpe
Occultum visus decurrere piscis ad hamum,
Mane cliens & jam certus conviva, jubetur
Rura suburbana indictis comes ire Latinis.
Impositus mannis, arvum cœlumque Sabinum
Non cessat laudare, videt ridetque Philippus:

Et

Et ſibi dum requiem, dum riſus undique quærit,
Dum ſeptem donat ſeſtertia, mutua ſeptem
Promittit: perſuadet uti mercetur agellum.
Mercatur. ne te longis ambagibus, ultra
Quam ſatis eſt, morer, ex nitido fit ruſticus, atque
Sulcos & vineta crepat mera: præparat ulmos:
Immoritur ſtudiis, & amore ſeneſcit habendi.
Verum ubi oves furto, morbo periere capellæ,
Spem mentita ſeges, bos eſt enectus arando,
Offenſus damnis, media de nocte caballum
Arripit, iratuſque Philippi tendit ad ædes.
Quem ſimul aſpexit ſcabrum intonſumque Philippus,
Durus, ait, Vultei, nimis attentuſque videris
Eſſe mihi. pol, me miſerum, patrone, vocares,
Si velles, inquit, verum mihi dicere nomen.
Quod te per genium, dextramque, deoſque Penates
Obſecro & obteſtor, vitæ me redde priori.
Qui ſimul aſpexit, quantum dimiſſa petitis
Præſtent, mature redeat, repetatque relicta.
Metiri ſe quemque ſuo modulo ac pede, verum eſt.

AD CELSUM ALBINOVANUM EPIST. VIII.

CElſo gaudere & bene rem gerere Albinovano,
Muſa rogata refer, comiti ſcribæque Neronis.
Si quæret, quid agam: dic multa & pulchra minantem
Vivere nec recte, nec ſuaviter. haud quia grando
Contuderit vites, oleamque momorderit æſtus:
Nec quia longinquis armentum ægrotet in arvis:
Sed quia mente minus validus, quam corpore toto,
Nil audire velim, nil diſcere, quod levet ægrum:
Fidis offendar medicis, iraſcar amicis,
Cur me funeſto properent arcere veterno:
Quæ nocuere ſequar, fugiam quæ profore credam:
Romæ Tibur amem ventoſus, Tibure Romam.
Poſt hæc, ut valeat, quo pacto rem gerat & ſe:
Ut placeat juveni, percontare, utque cohorti.
Si dicet, recte: primum, gaudere, ſubinde
Præceptum auriculis hoc inſtillare memento:
Ut tu fortunam, ſic nos te, Celſe, feremus.

AD CLAUDIUM NERONEM. EPIST. IX.

SEptimius, Claudi, nimirum intelligit unus,
Quanti me facias. nam quum rogat, & prece cogit,
Scilicet, ut tibi ſe laudare & tradere coner,
Dignum mente domoque legentis honeſta Neronis.
Munere quum fungi propioris cenſet amici,
Quid poſſim videt, ac novit me valdius ipſo.
Multa quidem dixi, cur excuſatus abirem:
Sed timui, mea ne finxiſſe minora putarer,
Diſſimulator opis propriæ, mihi commodus uni.
Sic ego, majoris fugiens opprobria culpæ,
Frontis ad urbanæ deſcendi præmia. quod ſi
Depoſitum laudas ob amici juſſa pudorem,
Scribe tui gregis hunc, & fortem crede bonumque.

AD FUSCUM ARISTIUM. EPIST. X.

URbis amatorem Fuſcum ſalvere jubemus
Ruris amatores: hac in re ſcilicet una
Multum diſſimiles, at cetera pene gemelli.
Fraternis animis quidquid negat alter, & alter,
Annuimus pariter, vetuli notique columbi.
Tu nidum ſervas: ego laudo ruris amœni
Rivos, & muſco circumlita ſaxa, nemuſque.
Quid quæris? vivo & regno, ſimul iſta reliqui,
Quæ vos ad cœlum effertis rumore ſecundo.
Utque ſacerdotis fugitivus, liba recuſo:
Pane egeo jam mellitis potiore placentis.
Vivere naturæ ſi convenienter oportet,
Ponendæque domo quærenda eſt area primum,
Noviſtine locum potiorem rure beato?
Eſt, ubi plus tepeant hyemes? ubi gratior aura
Leniat & rabiem Canis, & momenta Leonis,
Cum ſemel accepit Solem furibundus acutum?
Eſt, ubi divellat ſomnos minus invida cura?
Deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
Quam quæ per pronum trepidat cum murmure rivum?
Nempe inter varias nutritur ſylva columnas,
Laudaturque domus, longos quæ proſpicit agros.
Naturam expellas furca, tamen uſque recurret,
Et mala perrumpet furtim faſtidia victrix.
Non, qui Sidonio contendere callidus oſtro
Neſcit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiuſve medullis,
Quam qui non poterit vero diſtinguere falſum.
Quem res plus nimio delectavere ſecundæ,
Mutatæ quatient. ſi quid mirabere, pones
Invitus. fuge magna: licet ſub paupere tecto
Reges & regum vita præcurrere amicos.
Cervus equum pugna melior communibus herbis
Pellebat: donec minor in certamine longo
Imploravit opes hominis, frænumque recepit:
Sed poſtquam victor violens diſceſſit ab hoſte,
Non equitem dorſo, non frænum depulit ore.
Sic qui pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus, atque
Serviet æternum, quia parvo neſciat uti.
Cui non conveniet ſua res, ut calceus olim,
Si pede major erit, ſubvertet; ſi minor, uret.
Lætus ſorte tua vives ſapienter, Ariſti.
Nec me dimittes incaſtigatum, ubi plura
Cogere, quam ſatis eſt, ac non ceſſare videbor.
Imperat aut ſervit collecta pecunia cuique,
Tortum digna ſequi potius quam ducere funem.
Hæc tibi dictabam poſt fanum putre Vacunæ,
Excepto quod non ſimul eſſes, cetera lætus.

AD BULLATIUM. EPIST. XI.

QUid tibi viſa Chios, Bullati, notaque Leſbos?
Quid concinna Samos? quid Crœſi regia Sardis?
Smyrna quid & Colophon? majora, minorane fama?
Cunctane præ campo & Tiberino flumine ſordent?
An venit in votum Attalicis ex urbibus una?
An Lebedum laudas odio maris atque viarum?
Scis, Lebedus quam ſit Gabiis deſertior atque
Fidenis vicus: tamen illic vivere vellem:
Oblituſque meorum, obliviſcendus & illis,
Neptunum procul e terra ſpectare furentem.
Sed neque, qui Capua Romam petit imbre lutoque
Adſperſus, volet in caupona vivere, nec, qui
Frigus collegit, furnos & balnea laudat,
Ut fortunatam plene præſtantia vitam.
Nec, ſi te validus jactaverit Auſter in alto,
Idcirco navem trans Ægæum mare vendas.
Incolumi Rhodos & Mitylene pulchra facit, quod
Penula ſolſtitio, campeſtre nivalibus auris,
Per brumam Tiberis, Sextili menſe caminus.
Dum licet, & vultum ſervat fortuna benignum,
Romæ

Romæ laudetur Samos, & Chios, & Rhodos absens.
Tu, quamcumque Deus tibi fortunaverit horam,
Grata sume manu, nec dulcia differ in annum:
Ut, quocunque loco fueris, vixisse libenter
Te dicas. nam si ratio & prudentia curas,
Non locus effusi late maris arbiter, aufert:
Cœlum, non animum mutant, qui trans mare currunt.
Strenua nos exercet inertia: navibus atque
Quadrigis petimus bene vivere. quod petis, hic est,
Est Ulubris, animus si te non deficit æquus.

AD ICCIUM. EPIST. XII.

FRuctibus Agrippæ Siculis, quos colligis, Icci,
Si recte frueris, non est, ut copia major
Ab Jove donari possit tibi. tolle querelas:
Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.
Si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil
Divitiæ poterunt regales addere majus.
Si forte in medio positorum abstemius herbis
Vivis & urtica, sic vives protinus ut te
Confestim liquidus fortunæ rivus inauret:
Vel quia naturam mutare pecunia nescit,
Vel quia cuncta putas una virtute minora.
Miramur, si Democriti pecus edit agellos,
Cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox;
Cum tu inter scabiem tantam & contagia lucri,
Nil parvum sapias, & adhuc sublimia cures?
Quæ mare compescant causæ: quid temperet annum:
Stellæ sponte sua, jussæne vagentur & errent:
Quid premat obscurum Lunæ, quid proferat orbem:
Quid velit & possit rerum concordia discors:
Empedocles, an Stertinium deliret acumen.
Verum seu pisces, seu porrum & cæpe trucidas,
Utere Pompeio Grospho: &, si quid petet, ultro
Defer, nil Grosphus nisi verum orabit & æquum.
Vilis amicorum est annona, bonis ubi quid deest.
Ne tamen ignores, quo sit Romana loco res,
Cantaber Agrippæ, Claudi virtute Neronis
Armenius cecidit: jus imperiumque Phraates
Cæsaris accepit genibus minor. aurea fruges
Italiæ pleno diffudit copia cornu.

AD VINNIUM ASELLAM. EPIST. XIII.

UT proficiscentem docui te sæpe diuque,
Augusto reddes signata volumina, Vinni,
Si validus, si lætus erit, si denique poscet:
Ne studio nostri pecces, odiumque libellis
Sedulus importes opera vehemente minister.
Si te forte meæ gravis uret sarcina chartæ,
Abjicito potius, quam quo perferre juberis
Clitellas ferus impingas, Asinæque paternum
Cognomen vertas in risum, & fabula fias.
Viribus uteris per clivos, flumina, lamas.
Victor propositi simulac perveneris illuc,
Sic positum servabis onus, ne forte sub ala
Fasciculum portes librorum, ut rusticus agnum,
Ut vinosa glomos furtivæ Pyrrhia lanæ,
Ut cum pileolo soleas conviva tribulis.
Ne vulgo narres te sudavisse ferendo
Carmina, quæ possint oculos auresque morari
Cæsaris. oratus multa prece, nitere porro,
Vade, vale: cave ne titubes, mandataque frangas.

AD VILLICUM SUUM. EPIST. XIV.

VIllice sylvarum, & mihi me reddentis agelli,
Quem tu fastidis, habitatum quinque focis, &
Quinque bonos solitum Bariam dimittere patres:
Certemus, spinas animone ego fortius, an tu
Evellas agro: & melior sit Horatius, an res.
Me quamvis Lamiæ pietas & cura moratur,
Fratrem mœrentis, rapto de fratre dolentis
Insolabiliter, tamen istuc mens animusque
Fert, & amat spatiis obstantia rumpere claustra.
Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum.
Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.
Stultus uterque locum immeritum causatur inique.
In culpa est animus, qui se non effugit unquam.
Tu mediastinus tacita prece rura petebas,
Nunc urbem, & ludos, & balnea villicus optas.
Me constare mihi scis, & discedere tristem,
Quandocumque trahunt invisa negotia Romam.
Non eadem miramur: eo disconvenit inter
Meque & te. nam quæ deserta & inhospita tesqua
Credis, amœna vocat, mecum qui sentit: & odit,
Quæ tu pulchra vocas. fornix tibi & uncta popina
Incutiunt urbis desiderium, video, & quod
Angulus iste feret piper & thus, ocyus uva:
Nec vicina subest vinum præbere taberna
Quæ possit tibi: nec meretrix tibicina, cujus
Ad strepitum salias terræ gravis: & tamen urges
Jampridem non tacta ligonibus arva, bovemque
Disjunctum curas, & strictis frondibus exples.
Addit opus pigro rivus, si decidit imber,
Multa mole docendus aprico parcere prato.
Nunc, age, quid nostrum concentum dividat, audi.
Quem tenues decuere togæ, nitidique capilli:
Quem scis immunem Cynaræ placuisse rapaci:
Quem bibulum liquidi media de luce Falerni:
Cœna brevis juvat, & prope rivum somnus in herba.
Nec lusisse pudet, sed non incidere ludum.
Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat, non odio obscuro morsuque venenat:
Rident vicini glebas & saxa moventem.
Cum servis urbana diaria rodere mavis,
Horum tu in numerum voto ruis. invidet usum
Lignorum & pecoris tibi calo argutus, & horti.
Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.
Quam scit uterque, libens, censebo, exerceat artem.

AD C. NUMONIUM VALAM. EPIST. XV.

QUæ sit hyems Veliæ, quod cœlum, Vala, Salerni,
Quorum hominum regio, & qualis via (nam mihi
Musa supervacuas Antonius, & tamen illis (Bajas
Me facit invisum, gelida quum perluor unda
Per medium frigus. sane myrteta relinqui,
Dictaque cessantem nervis elidere morbum
Sulfura contemni, vicus gemit, invidus ægris,
Qui caput & stomachum supponere fontibus audent
Clusinis, Gabiosque petunt & frigida rura.
Mutandus locus est, & diversoria nota
Præter agendus equus. quo tendis? non mihi Cumas
Est iter, aut Bajas, læva stomachosus habena
Dicet eques: sed equi frænato est auris in ore)
Major utrum populum frumenti copia pascat:
Collectosne bibant imbres, puteosne perennes
Dulcis aquæ. nam vina nihil moror illius oræ.
Rure meo possum quidvis perferre patique:

Ad

Ad mare quum veni, generosum & lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum spe divite manet
In venas animumque meum: quod verba ministret:
Quod me Lucanæ juvenem commendet amicæ.
Tractus uter plures lepores, uter educet apros:
Utra magis pisces & echinos æquora celent,
Pinguis ut inde domum possim Phæaxque reverti:
Scribere te nobis, tibi nos accredere par est.
Menius, ut rebus maternis atque paternis
Fortiter absumptis, urbanus cœpit haberi,
Scurra vagus, non qui certum præsepe teneret,
Impransus non qui civem dignosceret hoste,
Quælibet in quemvis opprobria fingere sævus,
Pernicies & tempestas barathrumque macelli,
Quicquid quæsierat, ventri donabat avaro.
Hic ubi nequitiæ fautoribus & timidis nil
Aut paulum abstulerat, patinas cœnabat omasi
Vilis & agnini, tribus ursis quod satis esset;
Scilicet ut ventres lamna candente nepotum
Diceret urendos. correctus Menius idem
Quidquid erat nactus prædæ majoris, ubi omne
Verterat in fumum & cinerem, Nun hercule miror
(Ajebat) si qui comedunt bona: quum sit obeso
Nil melius turdo, nil vulva pulchrius ampla.
Nimirum hic ego sum. nam tuta & parvula laudo,
Quum res deficiunt, satis inter vilia fortis:
Verum ubi quid melius contingit & unctius, idem
Vos sapere & solos ajo bene vivere, quorum
Conspicitur nitidis fundata pecunia villis.

AD QUINTIUM. EPIST. XVI.

NE perconteris, fundus meus, optime Quinti,
Arvo pascat herum, an baccis opulentet olivæ,
Pomisne & pratis, an amicta vitibus ulmo;
Scribetur tibi forma loquaciter, & situs agri.
Continui montes, nisi dissocientur opaca
Valle: sed ut veniens dextrum latus aspiciat Sol,
Lævum discedens curru fugiente vaporet.
Temperiem laudes. quid, si rubicunda benigne
Curna vepres & pruna ferant? si quercus & ilex
Multa fruge pecus, multa dominum juvet umbra?
Dicas adductum propius frondere Tarentum.
Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
Frigidior Thracam, nec purior ambiat Hebrus.
Infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
Hæ latebræ dulces, etiam (si credis) amœnæ
Incolumem tibi me præstant Septembribus horis.
Tu recte vivis, si curas esse quod audis.
Jactamus jampridem omnis te Roma beatum,
Sed vereor ne cui de te plus quam tibi credas:
Neve putes alium sapiente bonoque beatum:
Neu, si te populus sanum recteque valentem
Dictitet, occultam febrem sub tempus edendi
Dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.
Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
Si quis bella tibi terra pugnata marique
Dicat, & his verbis vacuas permulceat aureis,
(Tene magis salvum populus velit, an populum tu,
Servet in ambiguo, qui consulit & tibi & urbi,
Jupiter:) Augusti laudes agnoscere possis.
Cum pateris sapiens emendatusque vocari,
Respondesne tuo, dic sodes, nomine? nempe
Vir bonus & prudens dici delector ego, ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet, ut si
Detulerit fasceis indigno, detrahet idem.

Pone, meum est, inquit. pono, tristisque recedo.
Idem si clamet furem, neget esse pudicum,
Cuntendat laqueo collum pressisse paternum.
Mordear opprobriis falsis, mutemque colores?
Falsus honor juvat, & mendax infamia terret,
Quem? nisi mendosum, & mendacem? vir bonus est quis?
Qui consulta patrum, qui leges juraque servat:
Quo multæ magnæque secantur judice lites:
Quo responsore & quo causæ teste tenentur.
Sed videt hunc omnis domus & vicinia tota
Introrsum turpem, speciosum pelle decora.
Nec furtum feci, nec fugi, si mihi dicat
Servus: habes pretium, loris non ureris, ajo.
Non hominem occidi: non pasces in cruce corvos.
Sum bonus, & frugi. renuit, negat atque Sabellus.
Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque
Suspectos laqueos, & opertum miluus hamum.
Oderunt peccare boni virtutis amore:
Tu nihil admittes in te formidine pœnæ:
Sit spes fallendi, miscebis sacra profanis,
Nam de mille fabæ modiis cum surripis unum,
Damnum est, non facinus, mihi pacto lenius isto.
Vir bonus, omne forum quem spectat & omne tribunal,
Quandocumque deos vel porco vel bove placat,
Jane pater clare, clare cum dixit, Apollo;
Labra movet metuens audiri: Pulchra Laverna,
Da mihi fallere, da justum sanctumque videri:
Noctem peccatis, & fraudibus objice nubem.
Qui melior servo, qui liberior sit avarus,
In triviis fixum cum se demittit ob assem,
Non video. nam qui cupiet, metuet quoque: porro
Qui metuens vivet, liber mihi non erit umquam.
Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
Semper in augenda festinat & obruitur re.
Vendere cum possis captivum, occidere noli:
Serviet utiliter. sine pascat durus, aretque,
Naviget, ac mediis hiemet mercator in undis:
Annonæ prosit, portet frumenta penusque.
Vir bonus & sapiens audebit dicere: Pentheu,
Rector Thebarum, quid me perferre patique
Indignum coges? adimam bona. nempe pecus, rem,
Lectos, argentum. tollas licet. in manicis &
Compedibus sævo te sub custode tenebo.
Ipse deus, simulatque volam, me solvet. opinor,
Hoc sentit, moriar: mors ultima linea rerum est.

AD SCÆVAM. EPIST. XVII.

QUamvis, Scæva, satis per te tibi consulis, & scis
Quo tandem pacto deceat majoribus uti:
Disce, docendus adhuc, quæ censet amiculus, ut si
Cæcus iter monstrare velit. tamen aspice, si quid
Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.
Si te grata quies & primam somnus in horam
Delectet, si te pulvis strepitusque rotarum,
Si lædit caupona, Ferentinum ire jubebo.
Nam neque divitibus contingunt gaudia solis:
Nec vixit male, qui natus moriensque fefellit.
Si prodesse tuis, pauloque benignius ipsum
Te tractare voles, accedes siccus ad unctum.
Si pranderet olus patienter, regibus uti
Nollet Aristippus. si sciret regibus uti,
Fastidiret olus, qui me notat. utrius horum
Verba probes & facta, doce: vel, junior, audi,
Cur sit Aristippi potior sententia. namque
Mordacem Cynicum sic eludebat, ut ajunt:

Scur-

Scurror ego ipse mihi, populo tu. rectius hoc &
Splendidius multo est, equus ut me portet, alat rex.
Officium facio: tu poscis vilia: verum es
Dante minor, quamvis fers te nullius egentem.
Omnis Aristippum decuit color, & status, & res,
Tentantem majora, fere præsentibus æquum.
Contra, quem duplici panno patientia velat,
Mirabor vitæ via si conversa decebit.
Alter purpureum non expectabit amictum,
Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet,
Personamque feret non inconcinnus utramque.
Alter Mileti textam cane pejus & angue
Vitabit chlamydem: morietur frigore, si non
Rettuleris pannum. refer, & sine vivat ineptus.
Res gerere, & captos ostendere civibus hostes,
Attingit solium Jovis, & cœlestia tentat: .
Principibus placuisse viris, non ultima laus est.
Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
Sedit, qui timuit, ne non succederet: esto.
Quid? qui pervenit, fecitne viriliter? atqui
Hic est, aut nusquam, quod quærimus. hic onus horret,
Ut parvis animis, & parvo corpore majus:
Hic subit, & perfert. aut virtus nomen inane est,
Aut decus & pretium recte petit experiens vir.
Coram rege suo de paupertate tacentes,
Plus poscente ferent. distat, sumatne pudenter,
An rapias atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
Indotata mihi soror est, paupercula mater,
Et fundus nec vendibilis, nec pascere firmus,
Qui dicit, clamat, victum date. succinit alter,
Et mihi dividuo findetur munere quadra.
Sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
Plus dapis, & rixæ multo minus invidiæque.
Brundusium comes aut Surrentum ductus amœnum,
Qui queritur salebras & acerbum frigus & imbres,
Aut cistam effractam aut subducta viatica plorat,
Nota refert meretricis acumina, sæpe catellam,
Sæpe periscelidem raptam sibi flentis: uti mox
Nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
Nec semel irrisus, triviis attollere curat
Fracto crure planum: licet illi plurima manet
Lacryma: per sanctum juratus dicat Osirin,
Credite: non ludo: crudeles, tollite claudum.
Quære peregrinum, vicinia rauca reclamat.

AD LOLLIUM. EPIST. XVIII.

SI bene te novi, metues, liberrime Lolli,
Scurrantis speciem præbere, professus amicum.
Ut matrona meretrici dispar erit atque
Discolor, infido scurræ distabit amicus.
Est huic diversum vitio vitium prope majus,
Asperitas agrestis, & inconcinna gravisque,
Quæ se commendat tonsa cute, dentibus atris,
Dum vult libertas mera dici, veraque virtus.
Virtus est medium vitiorum, & utrinque reductum.
Alter in obsequium plus æquo pronus, & imi
Derisor lecti, sic nutum divitis horret,
Sic iterat voces, & verba cadentia tollit,
Ut puerum sævo credas dictata magistro
Reddere, vel partes mimum tractare secundas.
Alter rixatur de lana sæpe caprina,
Propugnat, nugis armatus: Scilicet ut non
Sit mihi prima fides, & vere quod placet, ut non
Acriter elatrem, pretium ætas altera sordet.
Ambigitur quid enim? Castor sciat an Docilis plus:
Brundusium Numici melius via ducat an Appi.
Quem damnosa Venus, quem præceps alea nudat,
Gloria quem supra vires & vestit & ungit:
Quem tenet argenti sitis importuna famesque,
Quem paupertatis pudor & fuga, dives amicus,
Sæpe decem vitiis instructior, odit & horret:
Aut, si non odit, regit: ac, veluti pia mater,
Plus quam se sapere, & virtutibus esse priorem
Vult: & ait prope vera: Meæ (contendere noli)
Stultitiam patiuntur opes, tibi parvula res est.
Arcta decet sanum comitem toga: desine mecum
Certare. Eutrapelus cuicunque nocere volebat,
Vestimenta dabat pretiosa. beatus enim jam
Cum pulchris tunicis sumet nova consilia, & spes:
Dormiet in lucem: scorto postponet honestum
Officium: nummos alienos pascet: ad imum
Thrax erit, aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu scrutaberis illius unquam:
Commissumque reges & vino tortus & ira.
Nec tua laudabis studia, aut aliena reprendes:
Nec, quum venari volet ille, poemata panges.
Gratia sic fratrum geminorum, Amphionis atque
Zethi, dissiluit: donec suspecta severo
Conticuit lyra. fraternis cessisse putatur
Moribus Amphion: tu cede potentis amici
Lenibus imperiis: quotiesque educet in agros
Ætolis onerata plagis jumenta, canesque,
Surge, & inhumanæ senium depone Camœnæ,
Cœnes ut pariter pulmenta laboribus emta:
Romanis solenne viris opus, utile famæ,
Vitæque & membris, præsertim quum valeas, &
Vel cursu superare canem, vel viribus aprum
Possis. adde, virilia quod speciosius arma
Non est qui tractet, scis quo clamore coronæ
Prælia sustineas campestria. denique sævam
Militiam puer & Cantabrica bella tulisti,
Sub duce, qui templis Parthorum signa refixit,
Et nunc, si quid abest, Italis adjudicat armis.
Ac, ne te retrahas, & inexcusabilis absis,
Quamvis nil extra numerum fecisse modumque
Curas, interdum nugaris rure paterno.
Partitur lintres exercitus: Actia pugna
Te duce per pueros hostili more refertur:
Adversarius est frater: lacus, Adria: donec
Alterutrum velox victoria fronde coronet.
Consentire suis studiis qui crediderit te,
Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
Protinus ut moneam (si quid monitoris eges tu)
Quid de quoque viro, & cui dicas, sæpe videto.
Percontatorem fugito, nam garrulus idem est:
Nec retinent patulæ commissa fideliter aures:
Et semel emissum volat irrevocabile verbum.
Non ancilla tuum jecur ulceret ulla, puerve,
Intra marmoreum venerandi limen amici:
Ne dominus pueri pulchri caræve puellæ
Munere te parvo beet, aut incommodus angat.
Qualem commendes, etiam atque etiam aspice, ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, & quondam non dignum tradimus. ergo
Quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri:
Ut penitus notum, si tentent crimina, serves,
Tuterisque tuo fidentem præsidio: qui
Dente Theonino quum circumroditur, ecquid
Ad te post paulo ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries quum proximus ardet:
Et neglecta solent incendia sumere vires.

Dul-

Dulcis inexpertis cultura potentis amici:
Expertus metuit. tu, dum tua navis in alto est,
Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.
Oderunt hilarem tristes, tristemque jocosi:
Sedatum celeres, agilem gnavumque remissi,
Potores bibuli media de nocte Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula: quamvis
Nocturnos jures te formidare vapores.
Deme supercilio nubem. plerumque modestus
Occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi.
Inter cuncta leges & percunctabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter ævum:
Ne te semper inops agitet vexetque cupido,
Ne pavor, & rerum mediocriter utilium spes.
Virtutem doctrina paret, naturane donet:
Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum:
Quid pure tranquillet, honos, an dulce lucellum,
An secretum iter, & fallentis semita vitæ.
Me quoties reficit gelidus Digentia rivus,
Quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus,
Quid sentire putas? quid credis, amice, precari?
Sit mihi, quod nunc est, etiam minus: ut mihi vivam
Quod superest ævi, si quid superesse volunt Di.
Sit bona librorum & provisæ frugis in annum
Copia, ne fluitem dubiæ spe pendulus horæ.
Hæc satis est orare Jovem, qui donat & aufert:
Det vitam, det opes, æquum mi animum ipse parabo.

AD MÆCENATEM. EPIST. XIX.

PRisco si credis, Mæcenas docte, Cratino,
Nulla placere diu, nec vivere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus: ut male sanos
Adscripsit Liber Satyris Faunisque poetas,
Vina fere dulces oluerunt mane Camœnæ:
Laudibus arguitur vini vinosus Homerus.
Ennius ipse pater nunquam nisi potus ad arma
Prosiluit dicenda. Forum, putealque Libonis
Mandabo siccis, adimam cantare severis.
Hoc simul edixit, non cessavere poetæ
Nocturno certare mero, putere diurno.
Quid? si quis vultu torvo ferus & pede nudo,
Exiguæque togæ simulet textore Catonem,
Virtutemne repræsentet moresque Catonis?
Rupit Hyarbitam Timagenis æmula lingua,
Dum studet urbanus, tenditque disertus haberi.
Decipit exemplar vitiis imitabile. quod si
Pallerem casu, biberent exsangue cuminum.
O imitatores, servum pecus, ut mihi sæpe
Bilem, sæpe jocum vestri movere tumultus!
Libera per vacuum posui vestigia princeps:
Non aliena meo pressi pede. qui sibi fidit
Dux regit examen. Parios ego primus iambos
Ostendi Latio, numeros animosque secutus
Archilochi, non res & agentia verba Lycamben.
Ac, ne me foliis ideo brevioribus ornes,
Quod timui mutare modos & carminis artem:
Temperat Archilochi Musam pede mascula Sapho,
Temperat Alcæus: sed rebus & ordine dispar,
Nec socerum quærit quem versibus oblinat atris,
Nec sponsæ laqueum famoso carmine nectit.
Hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinis
Vulgavi fidicen. juvat immemorata ferentem
Ingenuis oculisque legi, manibusque teneri.
Scire velis, mea cur ingratus opuscula lector
Laudet ametque domi, premat extra limen iniquus?
Non ego ventosæ plebis suffragia venor,
Impensis cœnarum, & tritæ munere vestis.
Non ego nobilium scriptorum auditor & ultor,
Grammaticas ambire tribus & pulpita dignor.
Hinc illæ lacrymæ. spissis indigna theatris
Scripta pudet recitare, & nugis addere pondus,
Si dixi, rides, ait: & Jovis auribus ista
Servas. fidis enim manare poetica mella
Te solum, tibi pulcer. ad hæc ego naribus uti
Formido: &, luctantis acuto ne secer ungui,
Displicet iste locus, clamo: & diludia posco.
Ludus enim genuit trepidum certamen, & iram:
Ira truces inimicitias, & funebre bellum.

AD LIBRUM SUUM. EPIST. XX.

VErtumnum Janumque, liber, spectare videris;
Scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus.
Odisti claves, & grata sigilla pudico:
Paucis ostendi gemis, & communia laudas,
Non ita nutritus. fuge quo discedere gestis.
Non erit emisso reditus tibi. quid miser egi?
Quid volui? dices, ubi quis te læserit. & scis
In breve te cogi, cum plenus languet amator.
Quod si non odio peccantis desipit augur,
Carus eris Romæ, donec te deserat ætas.
Contrectatus ubi manibus sordescere vulgi
Cœperis, aut tineas pasces taciturnus inertes,
Aut fugies Uticam, aut unctus mitteris Ilerdam.
Ridebit monitor non exauditus: ut ille
Qui male parentem in rupes protrusit asellum
Iratus. quis enim invitum servare laboret?
Hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
Occupet extremis in vicis balba senectus.
Cum tibi Sol tepidus plureis admoverit aures,
Me libertino natum patre, & in tenui re
Majores pennas nido extendisse loqueris,
Ut quantum generi demas, virtutibus addas.
Me primis Urbis belli placuisse domique:
Corporis exigui: præcanum, Solibus aptum:
Irasci celerem, tamen ut placabilis essem.
Forte meum si quis te percontabitur ævum,
Me quater undenos sciat implevisse decembres,
Collegam Lepidum quo duxit Lollius auno.

EPISTOLARUM

LIBER II.

AD AUGUSTUM. EPIST. I.

CUm tot sustineas & tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes, in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Cæsar.
Romulus, & Liber pater, & cum Castore Pollux,
Post ingentia facta, Deorum in templa recepti,
Dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
Componunt, agros assignant, oppida condunt,
Ploravere suis non respondere favorem
Speratum meritis. diram qui contudit Hydram,
Notaque fatali portenta labore subegit,
Comperit invidiam supremo fine domari.
Urit enim fulgore suo qui prægravat artes

Infra se positas: extinctus amabitur idem.
Præsenti tibi maturos largimur honores,
Jurandasque tuum per nomen ponimus aras,
Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hic populus sapiens & justus in uno,
Te nostris ducibus, te Graiis anteferendo,
Cetera nequaquam simili ratione modoque
Æstimat: &, nisi quæ terris semota suisque
Temporibus defuncta videt, fastidit & odit;
Sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantes,
Quas bis quinque viri sanxerunt, fœdera regum
Vel Gabiis, vel cum rigidis æquata Sabinis,
Pontificum libros, annosa volumina vatum,
Dictitet Albano Musas in monte loquutas.
Si, quia Græcorum sunt antiquissima quæque
Scripta vel optima, Romani pensantur eadem
Scriptores trutina, non est quod multa loquamur.
Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri:
Venimus ad summum fortunæ: pingimus atque
Psallimus, & luctamur Acbivis doctius unctis.
Si meliora dies, ut vina, poemata reddit,
Scire velim, pretium chartis quotus arroget annus.
Scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos veteresque referri debet? an inter
Viles atque novos? excludat jurgia finis.
R. Est vetus atque probus, centum qui perficit annos.
Hor. Quid? qui deperiit minor uno mense, vel anno,
Inter quos referendus erit? veteresne poetas?
An quos & præsens & postera respuet ætas?
R. Iste quidem veteres inter ponetur honeste,
Qui vel mense brevi, vel toto est junior anno.
Hor. Utor permisso, caudæque pilos ut equinæ
Paulatim vello, & demo unum, demo etiam unum:
Dum cadat elusus ratione ruentis acervi
Qui redit ad fastos, & virtutem æstimat annis,
Miraturque nihil nisi quod Libitina sacravit.
Ennins, & sapiens & fortis, & alter Homerus,
Ut critici dicunt, leviter curare videtur
Quo promissa cadant & somnia Pythagorea.
Nævius in manibus non est, & mentibus hæret
Pene recens, adeo sanctum est vetus omne poema.
Ambigitur quoties uter utro sit prior, aufert
Pacuvius docti famam senis, Accius alti:
Dicitur Afrani toga convenisse Menandro:
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi:
Vincere Cæcilius gravitate, Terentius arte.
Hos ediscit, & hos arcto stipata theatro
Spectat Roma potens: habet hos numeratque poetas
Ad nostrum tempus, Livi scriptoris ab ævo.
Interdum vulgus rectum videt, est ubi peccat.
Si veteres ita miratur laudatque poetas,
Ut nihil anteferat, nihil illis comparet, errat.
Si quædam nimis antique, si pleraque dure
Dicere credit eos, ignave multa, fatetur,
Et sapit, & mecum facir, & Jove judicat æquo.
Non equidem insector, delendaque carmina Livi
Esse re[illegible]r, memini quæ plagosum mihi parvo
Orbilium dictare; sed emendata videri,
Pulchraque, & exactis minimum distantia, miror.
Inter quæ verbum emicuit si forte decorum, &
Si versus paulo concinnior unus & alter,
Injuste totum ducit venditque poema.
Indignor quicquam reprehendi, non quia crasse
Compositum illepideve putetur, sed quia nuper:
Nec veniam antiquis, sed honorem & præmia posci.
Recte necne crocum floresque perambulet Attæ
Fabula, si dubitem, clament periisse pudorem
Cuncti pene patres, ea quum reprehendere coner,
Quæ gravis Æsopus, quæ doctus Roscius egit:
Vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt:
Vel quia turpe putant parere minoribus, & quæ
Imberbes didicere, senes perdenda fateri.
Jam Saliare Numæ carmen qui laudat, & illud,
Quod mecum ignorat, solus vult scire videri,
Ingeniis non ille favet plauditque sepultis,
Nostra sed impugnat, nos nostraque lividus odit.
Quod si tam Græcis novitas invisa fuisset
Quam nobis, quid nunc esset vetus? aut quid haberet
Quod legeret tereretque viritim publicus usus?
Ut primum positis nugari Græcia bellis
Cœpit, & in vitium fortuna labier æqua,
Nunc athletarum studiis, nunc arsit equorum:
Marmoris aut eboris fabros, aut æris amavit:
Suspendit picta vultum mentemque tabella,
Nunc tibicinibus, nunc est gavisa tragœdis:
Sub nutrice puella velut si luderet infans,
Quod cupide petiit, mature plena reliquit.
Quid placet aut odio est, quod non mutabile credas?
Hoc paces habuere bonæ, ventique secundi.
Romæ dulce diu fuit & solenne, reclusa
Mane domo vigilare, clienti promere jura:
Cautos nominibus certis expendere nummos,
Majores audire, minori dicere, per quæ
Crescere res posset, minui damnosa libido.
Mutavit mentem populus levis, & calet uno
Scribendi studio. pueri patresque severi
Fronde comas vincti cœnant, & carmina dictant.
Ipse ego, qui nullos me affirmo scribere versus,
Iuveniur Partbis mendacior: & prius orto
Sole, vigil calamum & chartas & scrinia posco.
Navem agere ignarus navis timet: abrotonum ægro
Non audet, nisi qui didicit, dare: quod medicorum est,
Promittunt medici: tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti doctique poemata passim.
Hic error tamen & levis hæc insania quantas
Virtutes habeat, sic collige: Vatis avarus
Non temere est animus: versus amat, hoc studet unum:
Detrimenta, fugas servorum, incendia ridet:
Non fraudem socio puerove incogitat ullam
Pupillo: vivit siliquis & pane secundo;
Militiæ quanquam piger & malus, utilis urbi:
Si das hoc, parvis quoque rebus magna juvari.
Os tenerum pueri balbumque poeta figurat:
Torquet ab obscœnis jam nunc sermonibus aurem:
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Asperitatis & invidiæ corrector & iræ.
Recte facta refert: orientia tempora notis
Instruit exemplis: inopem solatur & ægrum.
Castis cum pueris ignara puella mariti
Disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?
Poscit opem chorus, & præsentia numina sentit:
Cœlestes implorat aquas docta prece blandus:
Avertit morbos, metuenda pericula pellit:
Impetrat & pacem, & locupletat frugibus annum.
Carmine Di superi placantur, carmine Manes.
Agricolæ prisci, fortes, parvoque beati,
Condita post frumenta, levantes tempore festo
Corpus, & ipsum animum spe finis dura ferentem,
Cum sociis operum, & pueris, & conjuge fida,
Tellurem porco, Sylvanum lacte piabant,
Floribus & vino Genium, memorem brevis ævi.
Fescennina per hunc inventa licentia morem

Versi-

Verſibus alternis opprobria ruſtica fudit:
Libertaſque recurrentes accepta per annos
Luſit amabiliter: donec jam ſævus apertam
In rabiem verti cœpit jocus, & per honeſtas
Ire domos impune minax. doluere cruento
Dente laceſſiti: fuit intactis quoque cura
Conditione ſuper communi: quin etiam lex
Pœnaque lata, malo quæ nollet carmine quemquam
Deſcribi. vertere modum, formidine fuſtis,
Ad benedicendum delectandumque redacti.
Græcia capta ferum victorem cepit, & artes
Intulit agreſti Latio, ſic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius: & grave virus
Munditiæ pepulere. ſed in longum tamen ævum
Manſerunt, hodieque manent veſtigia ruris.
Serus enim Græcis admovit acumina chartis:
Et poſt Punica bella quietus, quærere cœpit,
Quid Sophocles & Theſpis & Aeſchylus utile ferrent.
Tentavit quoque rem ſi digne vertere poſſet:
Et placuit ſibi, natura ſublimis & acer.
Nam ſpirat tragicum ſatis, & feliciter audet:
Sed turpem putat in ſcriptis metuitque lituram.
Creditur, ex medio quia res arceſſit, habere
Sudoris minimum, ſed habet Comœdia tanto
Plus oneris, quanto veniæ minus. adſpice, Plautus
Quo pacto partes tutetur amantis ephebi:
Ut patris attenti, lenonis ut inſidioſi:
Quantus ſit Dorſennus edacibus in paraſitis:
Quam non adſtricto percurrat pulpita ſocco.
Geſtit enim nummum in loculos demittere, poſt hoc
Securus, cadat an recto ſtet fabula talo.
Quem tulit ad ſcenam ventoſo gloria curru,
Exanimat lentus ſpectator, ſedulus inflat;
Sic leve, ſic parvum eſt, animum quod laudis avarum
Subruit aut reficit! valeat res ludicra, ſi me
Palma negata macrum, donata reducit opimum.
Sæpe etiam audacem fugat hoc terretque poetam,
Quod numero plures, virtute & honore minores,
Indocti ſtolidique, & depugnare parati,
Si diſcordet eques, media inter carmina poſcunt
Aut urſum aut pugiles; his nam plebecula gaudet.
Verum equitis quoque jam migravit ab aure voluptas
Omnis ad incertos oculos & gaudia vana.
Quatuor aut plures aulæa premuntur in horas,
Dum fugiunt equitum turmæ, peditumque catervæ:
Mox trahitur manibus regum fortuna retortis.
Eſſeda feſtinant, pilenta, petorrita, naves:
Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus, ſeu
Diverſum confuſa genus panthera camelo,
Sive elephas albus vulgi converteret ora:
Spectaret populum ludis attentius ipſis,
Ut ſibi præbentem mimo ſpectacula plura.
Scriptores autem narrare putaret aſello
Fabellam ſurdo. nam quæ pervincere voces
Evaluere ſonum, referunt quem noſtra theatra?
Garganum mugire putes nemus, aut mare Tuſcum,
Tanto cum ſtrepitu ludi ſpectantur & artes
Divitiæque peregrinæ, quibus oblitus actor
Cum ſtetit in ſcena, concurrit dextera lævæ.
Dixit adhuc aliquid? nil ſane. quid placet ergo?
Lana Tarentino violas imitata veneno.
Ac ne forte putes me, quæ facere ipſe recuſem,
Cum recte tractent alii, laudare maligne,
Ille per extentum funem mihi poſſe videtur
Ire poeta, meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falſis terroribus implet,
Ut magus: & modo me Thebis, modo ponit Athenis.
Verum age & his, qui ſe lectori credere malunt,
Quam ſpectatoris faſtidia ferre ſuperbi,
Curam redde brevem: ſi munus Apolline dignum
Vis complere libris, & vatibus addere calcar,
Ut ſtudio majore petant Helicona virentem.
Multa quidem nobis facimus mala ſæpe poetæ,
(Ut vineta egomet cædam mea) cum tibi librum
Sollicito damus, aut feſſo: cum lædimur, unum
Si quis amicorum eſt auſus reprendere verſum:
Cum loca jam recitata revolvimus irrevocati:
Cum lamentamur, non apparere labores
Noſtros, & tenui deducta poemata filo:
Cum ſperamus eo rem venturam, ut ſimulatque
Carmina reſcieris nos fingere, commodus ultro
Arceſſas, & egere vetes, & ſcribere cogas.
Sed tamen eſt operæ pretium cognoſcere, quales
Æditous habeat belli ſpectata domique
Virtus, indigno non committenda poetæ.
Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
Chœrilus, incultis qui verſibus & male natis
Rettulit acceptos, regale numiſma, Philippos.
Sed veluti tractata notam labemque remittunt
Atramenta, fere ſcriptores carmine fœdo
Splendida facta linunt. idem rex ille, poema
Qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
Edicto vetuit, ne quis ſe, præter Apellem,
Pingeret, aut alius Lyſippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum ſimulantia. quod ſi
Judicium ſubtile videndis artibus illud
Ad libros & ad hæc Muſarum dona vocares,
Bœotum in craſſo jurares aere natum.
At neque dedecorant tua de ſe judicia, atque
Munera quæ multa dantis cum laude tulerunt,
Dilecti tibi Virgilius Variuſque poetæ:
Nec magis expreſſi vultus per aenea ſigna,
Quam per vatis opus, mores animique virorum
Clarorum apparent: nec ſermones ego mallem
Repentes per humum, quam res componere geſtas,
Terrarumque ſitus, & flumina dicere, & arces
Montibus impoſitas, & barbara regna, tuiſque
Auſpiciis totum confecta duella per orbem,
Clauſtraque cuſtodem pacis cohibentia Janum,
Et formidatam Parthis te principe Romam,
Si, quantum cuperem, poſſem quoque. ſed neque parvum
Carmen majeſtas recipit tua, nec meus audet
Rem tentare pudor, quam vires ferre recuſent.
Sedulitas autem, ſtulte quem diligit, urget:
Præcipue cum ſe numeris commendat & arte.
Diſcit enim citius meminitque libentius illud
Quod quis deridet, quam quod probat & veneratur.
Nil moror officium quod me gravat: ac neque ficto
In pejus vultu proponi cereus uſquam,
Nec prave factis decorari verſibus opto:
Ne rubeam pingui donatus munere: & una
Cum ſcriptore meo, capſa porrectus aperta,
Deferar in vicum vendentem thus & odores,
Et piper, & quidquid chartis amicitur ineptis.

AD JULIUM FLORUM EPIST. II.

Flore, bono claroque fidelis amice Neroni,
Si quis forte velit puerum tibi vendere, natum
Tibure vel Gabiis: & tecum ſic agat: hic &
Candidus, & talos a vertice pulcher ad imos,

Fiet

Fiet eritque tuus, nummorum millibus octo:
Verna miniſteriis ad nutus aptus heriles:
Litterulis Græcis imbutus, idoneus arti
Cuilibet: argilla quidvis imitaberis uda.
Quinetiam canet indoctum, ſed dulce bibenti.
Multa fidem promiſſa levant, ubi plenius æquo
Laudat venales, qui vult extrudere, merces.
Res urget me nulla: meo ſum pauper in ære.
Nemo hoc mangonum faceret tibi. non temere a me
Quivis ferret idem. ſemel hic ceſſavit: & (ut fit)
In ſcalis latuit metuens pendentis habenæ.
Des nummos, excepta nihil te ſi fuga lædat:
Ille ferat pretium, pœnæ ſecutus, opinor.
Prudens emiſti vitioſum: dicta tibi eſt lex.
Inſequeris tamen hunc, & lite moraris iniqua.
Dixi me pigrum proficiſcenti tibi, dixi
Talibus officiis prope mancum: ne mea ſævus
Jurgares ad te quod epiſtola nulla veniret.
Quid tum profeci, mecum facientia jura
Si tamen attentas? quereris ſuper hoc etiam, quod
Expectata tibi non mittam carmina mendax.
Luculli miles collecta viatica multis
Ærumnis, laſſus dum noctu ſtertit, ad aſſem
Perdiderat: poſt hoc vehemens lupus, & ſibi & hoſti
Iratus pariter, jejunis dentibus acer,
Præſidium regale loco dejecit, ut ajunt,
Summe munito, & multarum divite rerum.
Clarus ob id factum, donis ornatur honeſtis,
Accipit & bis dena ſuper ſeſtertia nummum.
Forte ſub hoc tempus caſtellum evertere Prætor
Neſcio quod cupiens, hortari cœpit eundem
Verbis, quæ timido quoque poſſent addere mentem.
I, bone, quo virtus tua te vocat: i pede fauſto,
Grandia laturus meritorum præmia. quid ſtas?
Poſt hæc ille catus, quantumvis ruſticus, ibit,
Ibit eo quo vis, qui zonam perdidit, inquit.
Romæ nutriri mihi contigit, atque doceri,
Iratus Graiis quantum nocuiſſet Achilles.
Adjecere bonæ paulo plus artis Athenæ:
Scilicet ut poſſem curvo dignoſcere rectum,
Atque inter ſylvas Academi quærere verum.
Dura ſed amovere loco me tempora grato,
Civiliſque rudem belli tulit æſtus in arma,
Cæſaris Auguſti non reſponſura lacertis.
Unde ſimul primum me dimiſere Philippi,
Deciſis humilem pennis, inopemque paterni
Et laris & fundi, paupertas impulit audax,
Ut verſus facerem. ſed, quod non deſit, habentem,
Quæ poterunt unquam ſatis expurgare cicutæ,
Ni melius dormire putem, quam ſcribere verſus?
Singula de nobis anni prædantur euntes:
Eripuere jocos, Venerem, convivia, ludum:
Tendunt extorquere poemata. quid faciam vis?
Denique non omnes eadem mirantur amantque:
Carmine tu gaudes, hic delectatur iambis:
Ille, Bioneis ſermonibus, & ſale nigro.
Tres mihi convivæ prope diſſentire videntur,
Poſcentes vario multum diverſa palato.
Quid dem? quid non dem? renuis tu quod jubet alter.
Quod petis, id ſane eſt inviſum acidumque duobus.
Præter cetera, me Romæne poemata cenſes
Scribere poſſe, inter tot curas, totque labores?
Hic ſponſum vocat, hic auditum ſcripta, relictis
Omnibus officiis. cubat hic in colle Quirini,
Hic extremo in Aventino: viſendus uterque:
Intervalla vides humane commoda. verum

Puræ ſunt plateæ, nihil ut meditantibus obſtet.
Feſtinat calidus mulis geruliſque redemptor:
Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum:
Triſtia robuſtis luctantur funera plauſtris:
Hac rabioſa fugit canis, hac lutulenta ruit ſus.
I nunc, & verſus tecum meditare canoros.
Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit urbes
Rite cliens Bacchi, ſomno gaudentis & umbra:
Tu me inter ſtrepitus nocturnos atque diurnos
Vis canere, & contracta ſequi veſtigia vatum?
Ingenium, ſibi quod vacuas deſumſit Athenas,
Et ſtudiis annos ſeptem dedit, inſenuitque
Libris & curis, ſtatua taciturnius exit
Plerumque, & riſu populum quatit: hic ego rerum
Fluctibus in mediis, & tempeſtatibus urbis,
Verba lyræ motura ſonum connectere digner?
Frater erat Romæ conſulti rhetor: ut alter
Alterius ſermone meros audiret honores:
Gracchus ut hic illi foret, huic ut Mutius ille.
Qui minus argutos vexat furor iſte poetas?
Carmina compono, hic elegos: mirabile viſu,
Cælatumque novem Muſis opus. aſpice primum,
Quanto cum faſtu, quanto molimine circum
Spectemus vacuam Romanis vatibus ædem.
Mox etiam (ſi forte vacat) ſequere, & procul audi
Quid ferat, & quare ſibi nectat uterque coronam.
Cædimur, & totidem plagis conſumimus hoſtem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Diſcedo Alcæus puncto illius: ille meo, quis?
Quis, niſi Callimachus? ſi plus adpoſcere viſus,
Fit Mimnermus, & optivo cognomine creſcit.
Multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
Quum ſcribo, & ſupplex populi ſuffragia capto:
Idem, finitis ſtudiis, & mente recepta,
Obturem patulas impune legentibus aures.
Ridentur, mala qui componunt carmina: verum
Gaudent ſcribentes, & ſe venerantur, & ultro
(Si taceas) laudant quicquid ſcripſere, beati.
At qui legitimum cupiet feciſſe poema,
Cum tabulis animum cenſoris ſumet honeſti:
Audebit quæcunque parum ſplendoris habebunt,
Et ſine pondere erunt, & honore indigna ferentur,
Verba movere loco, quamvis invita recedant,
Et verſentur adhuc intra penetralia Veſtæ.
Obſcurata diu populo bonus eruet atque
Proferet in lucem ſpecioſa vocabula rerum,
Quæ priſcis memorata Catonibus atque Cethegis,
Nunc ſitus informis premit & deſerta vetuſtas.
Adſciſcet nova, quæ genitor produxerit uſus.
Vehemens & liquidus, puroque ſimillimus amni,
Fundet opes, Latiumque beabit divite lingua.
Luxuriantia compeſcet, nimis aſpera ſano
Levabit cultu, virtute carentia tollet:
Ludentis ſpeciem dabit, & torquebitur, ut qui
Nunc Satyrum, nunc agreſtem Cyclopa movetur.
Prætulerim ſcriptor delirus inerſque videri,
Dum mea delectent mala me, vel denique fallant,
Quam ſapere & ringi. fuit haud ignobilis Argis,
Qui ſe credebat miros audire tragœdos,
In vacuo lætus ſeſſor plauſorque theatro:
Cetera qui vitæ ſervaret munia recto
More: bonus ſane vicinus, amabilis hoſpes,
Comis in uxorem: poſſet qui ignoſcere ſervis,
Et ſigno læſo non inſanire lagenæ:
Poſſet qui rupem & puteum vitare patentem.
Hic ubi cognatorum opibus curiſque refectus,

Expu-

Expulit helleboro morbum bilemque meraco,
Et redit ad ſeſe, Pol, me occidiſtis, amici,
Non ſervaſtis, ait, cui ſic extorta voluptas,
Et demtus per vim mentis gratiſſimus error.
Nimirum ſapere eſt abjectis utile nugis,
Et tempeſtivum pueris concedere ludum:
Ac non verba ſequi fidibus modulanda Latinis,
Sed veræ numeroſque modoſque ediſcere vitæ.
Quocirca mecum loquor hæc, tacituſque recordor:
Si tibi nulla ſitim finiret copia lymphæ,
Narrares medicis: quod quanto plura paraſti,
Tanto plura cupis, nulline faterier audes?
Si vulnus tibi, monſtrata radice vel herba,
Non fieret levius, fugeres radice vel herba
Proficiente nihil curarier. audieras, cui
Rem dii donarent, illi decedere pravam
Stultitiam: & quum ſis nihilo ſapientior, ex quo
Plenior es, tamen uteris monitoribus iiſdem?
At ſi divitiæ prudentem reddere poſſent,
Si cupidum timidumque minus te, nempe ruberes,
Viveret in terris te ſi quis avarior uno.
Si proprium eſt, quod quis libra mercatus & ære eſt,
Quædam (ſi credis conſultis) mancipat uſus.
Qui te paſcit ager, tuus eſt: & villicus Orbi,
Quum ſegetes occat, tibi mox frumenta daturus,
Te dominum ſentit. das nummos, accipis uvam,
Pullos, ova, cadum temeti. nempe modo iſto
Paulatim mercaris agrum, fortaſſe trecentis,
Aut etiam ſupra, nummorum millibus emtum.
Quid refert, vivas numerato nuper, an olim?
Emtor Aricini quondam Vejentis & arvi,
Emtum cœnat olus, quamvis aliter putat: emtis
Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum.
Sed vocat uſque ſuum, qua populus adſita certis
Limitibus vicina refugit jurgia. tanquam
Sit proprium cuiquam, puncto quod mobilis horæ,
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc ſorte ſuprema,
Permutet dominos, & cedat in altera jura.
Sic quia perpetuus nulli datur uſus, & hæres
Hæredem alterius, velut unda ſupervenit undam:
Quid vici proſunt, aut horrea? quidve Calabris
Saltibus adjecti Lucani, ſi metit Orcus
Grandia cum parvis, non exorabilis auro?
Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena ſigilla, tabellas,
Argentum, veſteis Gætulo murice tinctas,
Sunt qui non habeant, eſt qui non curat habere.
Cur alter fratrum ceſſare & ludere & ungi
Præferat Herodis palmetis pinguibus; alter
Dives & importunus, ad umbram lucis ab ortu,
Sylveſtrem flammis & ferro mitiget agrum?
Scit Genius, natale comes qui temperat aſtrum,
Naturæ deus humanæ, mortalis in unum
Quodque caput, vultu mutabilis, albus, & ater.
Utar, & ex modico, quantum res poſcet, acervo
Tollam: nec metuam, quid de me judicet hæres,
Quod non plura datis invenerit: & tamen idem
Scire volam, quantum ſimplex hilariſque nepoti
Diſcrepet, & quantum diſcordet parcus avaro.
Diſtat enim, ſpargas tua prodigus, an neque ſumtum
Invitus facias, neque plura parare labores:
Ac potius, puer ut feſtis Quinquatribus, olim
Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
Pauperies immunda domus procul abſit, ego utrum
Nave ferar magna an parva, ferar unus & idem.
Non agimur tumidis velis Aquilone ſecundo:
Non tamen adverſis ætatem ducimus Auſtris.
Viribus, ingenio, ſpecie, virtute, loco, re,
Extremi primorum, extremis uſque priores.
Non es avarus: abi. quid? cetera jam ſimul iſto
Cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
Ambitione, caret mortis formidine & ira?
Somnia, terrores magicos, miracula, ſagas,
Nocturnos Lemures, portentaque Theſſala rides?
Nataleis grate numeras? ignoſcis amicis?
Lenior & melior fis accedente ſenecta?
Quid te exemta juvat ſpinis de pluribus una?
Vivere ſi recte neſcis, decede peritis.
Luſiſti ſatis, ediſti ſatis, atque bibiſti:
Tempus abire tibi eſt: ne potum largius æquo
Rideat, & pulſet laſciva decentius ætas.

DE ARTE POETICA LIBER
SIVE EPISTOLA
AD PISONES.

HUmano capiti cervicem pictor equinam
Jungere ſi velit, & varias inducere plumas,
Undique collatis membris, ut turpiter atrum
Deſinat in piſcem mulier formoſa ſuperne;
Spectatum admiſſi riſum teneatis amici?
Credite, Piſones, iſti tabulæ fore librum
Perſimilem, cujus, velut ægri ſomnia, vanæ
Fingentur ſpecies: ut nec pes, nec caput uni
Reddatur formæ. pictoribus atque poetis
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.
Scimus, & hanc veniam petimuſque damuſque viciſſim.
Sed non ut placidis coeant immitia, non ut
Serpentes avibus geminentur, tigribus agni.
Inceptis gravibus plerumque & magna profeſſis
Purpureus, late qui ſplendeat, unus & alter
Aſſuitur pannus; cum lucus, & ara Dianæ,
Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros,
Aut flumen Rhenum, aut pluvius deſcribitur arcus:
Sed nunc non erat his locus: & fortaſſe cupreſſum
Scis ſimulare. quid hoc? ſi fractis enatat exſpes
Navibus, ære dato qui pingitur? amphora cœpit
Inſtitui, currente rota cur urceus exit?
Denique ſit, quod vis, ſimplex duntaxat & unum.
Maxima pars vatum (pater, & juvenes patre digni)
Decipimur ſpecie recti. brevis eſſe laboro,
Obſcurus fio. ſectantem levia, nervi
Deficiunt animique: profeſſus grandia, turget:
Serpit humi tutus nimium, timiduſque procellæ:
Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
Delphinum ſylvis appingit, fluctibus aprum.

In

In vitium ducit culpæ fuga, si caret arte.
Aemilium circa ludum faber imus & ungues
Exprimet, & molles imitabitur ære capillos:
Infelix operis summa, quia ponere totum
Nesciet. hunc ego me, si quid componere curem,
Non magis esse velim, quam pravo vivere naso,
Spectandum nigris oculis, nigroque capillo.
Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam
Viribus, & versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri. Cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.
Ordinis hæc virtus erit & venus, aut ego fallor,
Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici
Pleraque differat, & præsens in tempus omittat,
Hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor.
In verbis etiam tenuis cautusque serendis,
Dixeris egregie, notum si callida verbum
Reddiderit junctura novum. si forte necesse est
Indiciis monstrare recentibus abdita rerum,
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget, dabiturque licentia sumta pudenter.
Et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si
Græco fonte cadant, parce detorta. quid autem
Cæcilio Plautoque dabit Romanus ademtum
Virgilio Varioque? ego, cur acquirere pauca
Si possum, invideor, quum lingua Catonis & Enni
Sermonem patrium ditaverit, & nova rerum
Numina protulerit? licuit, semperque licebit,
Signatum præsente nota procudere nomen.
Ut sylvæ foliis pronos mutantur in annos,
Prima cadunt; ita verborum vetus interit ætas,
Et juvenum ritu florent modo nata, vigentque.
Debemur morti nos, nostraque, sive receptus
Terra Neptunus classes aquilonibus arcet,
Regis opus: sterilisve diu palus, aptaque remis,
Vicinas urbes alit, & grave sentit aratrum:
Seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis,
Doctus iter melius: mortalia facta peribunt,
Nedum sermonum stet honos & gratia vivax.
Multa renascentur, quæ jam cecidere, cadentque
Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet usus;
Quem penes arbitrium est & jus & norma loquendi.
Res gestæ regumque ducumque, & tristia bella,
Quo scribi possent numero, monstravit Homerus.
Versibus impariter junctis querimonia primum,
Post etiam inclusa est voti sententia compos.
Quis tamen exiguos elegos emiserit auctor,
Grammatici certant, & adhuc sub judice lis est.
Archilochum proprio rabies armavit iambo.
Hunc socci cepere pedem grandesque cothurni,
Alternis aptum sermonibus, & populares
Vincentem strepitus, & natum rebus agendis.
Musa dedit fidibus divos puerosque deorum,
Et pugilem victorem, & equum certamine primum,
Et juvenum curas, & libera vina referre.
Descriptas servare vices, operumque colores,
Cur ego, si nequeo ignoroque, poeta salutor?
Cur nescire pudens prave quam discere malo?
Versibus exponi tragicis res comica non vult:
Indignatur item privatis ac prope socco
Dignis carminibus narrari cœna Thyestæ.
Singula quæque locum teneant sortita decenter.
Interdum tamen & vocem comœdia tollit,
Iratusque Chremes tumido delitigat ore:
Et tragicus plerumque dolet sermone pedestri.
Telephus & Peleus, quum pauper & exul uterque,
Projicit ampullas, & sesquipedalia verba,
Si curat cor spectantis tetigisse querela.
Non satis est pulchra esse poemata: dulcia sunto,
Et quocumque volent animum auditoris agunto.
Ut ridentibus arrident, ita flentibus adflent
Humani vultus. si vis me flere, dolendum est
Primum ipsi tibi, tunc tua me infortunia lædent.
Telephe, vel Peleu, male si mandata loqueris,
Aut dormitabo, aut ridebo. tristia mœstum
Vultum verba decent: iratum plena minarum,
Ludentem lasciva, severum seria dictu.
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum: juvat aut impellit ad iram:
Aut ad humum mœrore gravi deducit, & angit:
Post effert animi motus interprete lingua.
Si dicentis erunt fortunis absona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.
Intererit multum, Divusne loquatur an heros:
Maturusne senex, an adhuc florente juventa
Fervidus: an matrona potens, an sedula nutrix:
Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli:
Colchus, an Assyrius: Thebis nutritus, an Argis.
Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge,
Scriptor. honoratum si forte reponis Achillem;
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Jura neget sibi nata, nihil non arroget armis.
Sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
Perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.
Si quid inexpertum scenæ committis, & audes
Personam formare novam, servetur ad imum,
Qualis ab incepto processerit, & sibi constet.
Difficile est proprie communia dicere: tuque
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
Quam si proferres ignota indictaque primus.
Publica materies privati juris erit, si
Nec circa vilem patulumque moraberis orbem:
Nec verbum verbo curabis reddere fidus
Interpres: nec desilies imitator in arctum,
Unde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex.
Nec sic incipies, ut scriptor cyclicus olim,
Fortunam Priami cantabo & nobile bellum.
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturient montes, nascetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte:
Dic mihi, musa, virum, captæ post tempora Trojæ,
Qui mores hominum multorum vidit & urbeis.
Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
Antiphaten, Scyllamque & cum Cyclope Charybdin.
Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo.
Semper ad eventum festinat: & in medias res,
Non secus ac notas, auditorem rapit: &, quæ
Desperat tractata nitescere posse, relinquit.
Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
Primo ne medium, medio ne discrepet imum.
Tu, quid ego & populus mecum desideret, audi.
Si plausoris eges aulæa manentis, & usque
Sessuri, donec cantor, Vos plaudite, dicat;
Ætatis cujusque notandi sunt tibi mores,
Mobilibusque decor naturis dandus & annis.
Reddere qui voces jam scit puer, & pede certo
Signat humum, gestit paribus colludere, & iram
Colligit ac ponit temere, & mutatur in horas.
Imberbis juvenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis canibusque, & aprici gramine campi:

Cereus

Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper:
Utilium tardus proviſor, prodigus æris:
Sublimis cupiduſque, & amata relinquere pernix.
Converſis ſtudiis, ætas animuſque virilis
Quærit opes & amicitias, inſervit honori:
Commiſiſſe cavet, quod mox mutare laboret.
Multa ſenem circumveniunt incommoda: vel quod
Quærit, & inventis miſer abſtinet, ac timet uti:
Vel quod res omnes timide gelideque miniſtrat,
Dilator, ſpe longus, iners, aviduſque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, cenſor caſtigatorque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda ſecum,
Multa recedentes adimunt. ne forte ſeniles
Mandentur juveni partes, pueroque viriles,
Semper in adjunctis ævoque morabimur aptis.
Aut agitur res in ſcenis, aut acta refertur.
Segnius irritant animos demiſſa per aurem,
Quam quæ ſunt oculis ſubjecta fidelibus, & quæ
Ipſe ſibi tradit ſpectator. non tamen intus
Digna geri promes in ſcenam: multaque tolles
Ex oculis, quæ mox narret facundia præſens.
Nec pueros coram populo Medea trucidet:
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus:
Aut in avem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
Quodcunque oſtendis mihi ſic, incredulus odi.
Neve minor, neu ſit quinto productior actu
Fabula, quæ poſci vult, & ſpectata reponi.
Nec deus interſit, niſi dignus vindice nodus
Inciderit: nec quarta loqui perſona laboret.
Actoris partes chorus officiumque virile
Defendat: neu quid medios intercinat actus,
Quod non propoſito conducat, & hæreat apte.
Ille bonis faveatque, & concilietur amicis:
Et regat iratos, & amet peccare timentes:
Ille dapes laudet menſæ brevis, ille ſalubrem
Juſtitiam, legeſque & apertis otia portis.
Ille tegat commiſſa: deoſque precetur & oret,
Ut redeat miſeris, abeat fortuna ſuperbis.
Tibia non, ut nunc, orichalco vincta, tubæque
Aemula, ſed tenuis ſimplexque, foramine pauco
Aſpirare, & adeſſe choris erat utilis, atque
Nondum ſpiſſa nimis complere ſedilia flatu,
Quo ſane populus numerabilis, utpote parvus,
Et frugi, caſtuſque, verecunduſque coibat.
Poſtquam cœpit agros extendere victor, & urbem
Latior amplecti murus, vinoque diurno
Placari Genius feſtis impune diebus,
Acceſſit numeriſque modiſque licentia major.
Indoctus quid enim ſaperet liberque laborum
Ruſticus, urbano confuſus, turpis honeſto?
Sic priſcæ motumque & luxuriam addidit arti
Tibicen, traxitque vagus per pulpita veſtem.
Sic etiam fidibus voces crevere ſeveris,
Et tulit eloquium inſolitum facundia præceps:
Utiliumque ſagax rerum & divina futuri
Sortilegis non diſcrepuit ſententia Delphis.
Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
Mox etiam agreſtes ſatyros nudavit, & aſper
Incolumi gravitate jocum tentavit: eo quod
Illecebris erat & grata novitate morandus
Spectator, functuſque ſacris, & potus, & exlex.
Verum ita riſores, ita commendare dicaces
Conveniet ſatyros, ita vertere ſeria ludo,
Ne quicunque deus, quicunque adhibebitur heros,
Regali conſpectus in auro nuper & oſtro,
Migret in obſcuras humili ſermone tabernas:
Aut, dum vitat humum, nubes & inania captet.
Effutire leveis indigna tragœdia verſus,
Ut feſtis matrona moveri juſſa diebus,
Intererit Satyris paullum pudibunda protervis.
Non ego inornata & dominantia nomina ſolum,
Verbaque, Piſones, Satyrorum ſcriptor amabo:
Nec ſic enitar tragico differre colori,
Ut nihil interſit, Davuſne loquatur, & audax
Pythias, emuncto lucrata Simone talentum,
An cuſtos famuluſque dei Silenus alumni.
Ex noto fictum carmen ſequar, ut ſibi quivis
Speret idem, ſudet multum, fruſtraque laboret
Auſus idem. tantum ſeries, juncturaque pollet,
Tantum de medio ſumtis accedit honoris.
Sylvis deducti caveant, me judice, Fauni,
Ne velut innati triviis, ac pene forenſes,
Aut nimium teneris juvenentur verſibus unquam,
Aut immunda crepent ignominioſaque dicta.
Offenduntur enim, quibus eſt equus & pater & res:
Nec, ſi quid fricti ciceris probat & nucis emtor,
Æquis accipiunt animis, donantve corona.
Syllaba longa brevi ſubjecta, vocatur iambus,
Pes citus: unde etiam trimetris accreſcere juſſit
Nomen iambeis: cum ſenos redderet ictus,
Primus ad extremum ſimilis ſibi. non ita pridem,
Tardior ut paullo graviorque veniret ad aureis,
Spondeos ſtabileis in jura paterna recepit
Commodus & patiens: non ut de ſede ſecunda
Cederet, aut quarta ſocialiter. hic & in Acci
Nobilibus trimetris apparet rarus & Enni.
In ſcenam miſſos magno cum pondere verſus,
Aut operæ celeris nimium, curaque carentis,
Aut ignoratæ premit artis crimine turpi.
Non quivis videt immodulata poemata judex:
Et data Romanis venia eſt indigna poetis.
Idcircone vager, ſcribamque licenter? an omneis
Viſuros peccata putem mea, tutus & intra
Spem veniæ cautus? vitavi denique culpam,
Non laudem merui. vos exemplaria Græca
Nocturna verſate manu, verſate diurna.
At noſtri proavi Plautinos & numeros &
Laudavere ſales: nimium patienter utrumque,
Ne dicam ſtulte, mirati: ſi modo ego & vos
Scimus inurbanum lepido ſeponere dicto,
Legitimumque ſonum digitis callemus & aure.
Ignotum tragicæ genus inveniſſe Camœnæ
Dicitur, & plauſtris vexiſſe poemata Theſpis,
Quæ canerent agerentque peruncti fæcibus ora.
Poſt hunc perſonæ pallæque repertor honeſtæ
Æſchylus, & modicis inſtravit pulpita tignis,
Et docuit magnumque loqui, nitique cothurno.
Succeſſit vetus his comœdia, non ſine multa
Laude; ſed in vitium libertas excidit, & vim
Dignam lege regi. lex eſt accepta, choruſque
Turpiter obticuit, ſublato jure nocendi.
Nil intentatum noſtri liquere poetæ:
Nec minimum meruere decus, veſtigia Græca
Auſi deſerere, & celebrare domeſtica facta:
Vel qui prætextas, vel qui docuere togatas.
Nec virtute foret clariſve potentius armis,
Quam lingua, Latium, ſi non offenderet unum-
quemque poetarum limæ labor & mora. vos, o
Pompilius ſanguis, carmen reprehendite, quod non
Multa dies & multa litura coercuit, atque
Præſectum decies non caſtigavit ad unguem.

Inge-

Ingenium miſera quia fortunatius arte
Credit, & excludit ſanos Helicone poetas
Democritus, bona pars non ungues ponere curat,
Non barbam: ſecreta petit loca, balnea vitat.
Nanciſcetur enim pretium nomenque poetæ,
Si tribus Anticyris caput inſanabile nunquam
Tonſori Licino commiſerit. o ego lævus,
Qui purgor bilem ſub verni temporis horam!
Non alius faceret meliora poemata. verum
Nil tanti eſt. ergo fungar vice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum valet, exſors ipſa ſecandi.
Munus & officium, nil ſcribens ipſe, docebo:
Unde parentur opes: quid alat, formetque Poetam:
Quid deceat, quid non: quo virtus, quo ferat error.
Scribendi recte, ſapere eſt & principium & fons.
Rem tibi Socraticæ poterunt oſtendere chartæ:
Verbaque proviſam rem non invita ſequentur.
Qui didicit patriæ quid debeat, & quid amicis:
Quo ſit amore parens, quo frater amandus & hoſpes:
Quod ſit conſcripti, quod judicis officium: quæ
Partes in bellum miſſi ducis: ille profecto
Reddere perſonæ ſcit convenientia cuique.
Reſpicere exemplar vitæ morumque jubebo
Doctum imitatorem, & veras hinc ducere voces.
Interdum ſpecioſa locis morataque recte
Fabula, nullius veneris, ſine pondere & arte,
Valdius oblectat populum, meliuſque moratur,
Quam verſus inopes rerum, nugæque canoræ.
Graiis ingenium, Graiis dedit ore rotundo
Muſa loqui, præter laudem nullius avaris.
Romani pueri longis rationibus aſſem
Diſcunt in partes centum diducere. dicat
Filius Albini, ſi de quincunce remota eſt
Uncia, quid ſuperat? Poteras dixiſſe, Triens. eu,
Rem poteris ſervare tuam. redit uncia: quid fit?
Semis. at hæc animos ærugo & cura peculi
Quum ſemel imbuerit, ſperamus carmina fingi
Poſſe linenda cedro, & levi ſervanda cupreſſo?
Aut prodeſſe volunt, aut delectare Poetæ,
Aut ſimul & jucunda & idonea dicere vitæ.
Quidquid præcipies, eſto brevis, ut cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.
Omne ſupervacuum pleno de pectore manat.
Ficta voluptatis cauſa, ſint proxima veris.
Nec, quodcumque volet, poſcat ſibi fabula credi:
Neu pranſæ Lamiæ vivum puerum extrahat alvo.
Centuriæ ſeniorum agitant expertia frugis,
Celſi prætereunt auſtera poemata Rhamnes.
Omne tulit punctum, qui miſcuit utile dulci,
Lectorem delectando, pariterque monendo.
Hic meret æra liber Soſiis: hic & mare tranſit,
Et longum noto ſcriptori prorogat ævum.
Sunt delicta tamen, quibus ignoviſſe velimus.
Nam neque chorda ſonum reddit quem vult manus & mens,
Poſcentique gravem perſæpe remittit acutum:
Nec ſemper feriet quodcumque minabitur arcus.
Verum, ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura. quid ergo?
Ut ſcriptor ſi peccat idem librarius uſque,
Quamvis eſt monitus, venia caret: & citharœdus
Ridetur, chorda qui ſemper oberrat eadem.
Sic mihi, qui multum ceſſat, fit Chœrilus ille,
Quem bis terque bonum cum riſu miror: & idem
Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.

Verum opere in longo fas eſt obrepere ſomnum.
Ut pictura, poeſis erit, quæ, ſi propius ſtes,
Te capiet magis: & quædam, ſi longius abſtes.
Hæc amat obſcurum, volet hæc ſub luce videri,
Judicis argutum quæ non formidat acumen.
Hæc placuit ſemel, hæc decies repetita placebit.
O major juvenum, quamvis & voce paterna
Fingeris ad rectum, & per te ſapis, hoc tibi dictum
Tolle memor: certis medium & tolerabile rebus
Recte concedi. conſultus juris, & actor
Cauſarum mediocris, abeſt virtute diſerti
Meſſalæ, nec ſcit quantum Caſſelius Aulus:
Sed tamen in pretio eſt: mediocribus eſſe Poetis
Non homines, non Di, non conceſſere columnæ.
Ut gratas inter menſas ſymphonia diſcors,
Et craſſum unguentum, & Sardo cum melle papaver,
Offendunt, poterat duci quia cœna ſine iſtis:
Sic animis natum inventumque poema juvandis,
Si paulum a ſummo diſceſſit, vergit ad imum.
Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis:
Indoctuſque pilæ, diſcive, trochive, quieſcit,
Ne ſpiſſæ riſum tollant impune coronæ:
Qui neſcit verſus, tamen audet fingere. quidni?
Liber & ingenuus, præſertim cenſus equeſtrem
Summam nummorum, vitioque remotus ab omni.
Tu nihil invita dices facieſve Minerva:
Id tibi judicium eſt, ea mens: ſi quid tamen olim
Scripſeris, in Meti deſcendat judicis aures,
Et patris, & noſtras: nonumque prematur in annum.
Membranis intus poſitis, delere licebit
Quod non edideris: neſcit vox miſſa reverti.
Sylveſtres homines ſacer interpreſque Deorum
Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus:
Dictus ob hoc lenire tigres, rabidoſque leones.
Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis
Saxa movere ſono teſtudinis, & prece blanda
Ducere quo vellet. fuit hæc ſapientia quondam,
Publica privatis ſecernere, ſacra profanis;
Concubitu prohibere vago; dare jura maritis;
Oppida moliri; leges incidere ligno.
Sic honor & nomen divinis vatibus, atque
Carminibus venit. poſt hos inſignis Homerus,
Tyrtæuſque mares animos in Martia bella
Verſibus exacuit. dictæ per carmina ſortes:
Et vitæ monſtrata via eſt: & gratia regum
Pieriis tentata modis: luduſque repertus,
Et longorum operum finis: ne forte pudori
Sit tibi Muſa lyræ ſolers, & cantor Apollo.
Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quæſitum eſt: ego nec ſtudium ſine divite vena,
Nec rude quid proſit video ingenium. alterius ſic
Altera poſcit opem res, & conjurat amice.
Qui ſtudet optatam curſu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer: ſudavit, & alſit:
Abſtinuit Venere & vino. qui Pythia cantat
Tibicen, didicit prius, extimuitque magiſtrum.
Nunc ſatis eſt dixiſſe, Ego mira poemata pango.
Occupet extremum ſcabies: mihi turpe relinqui eſt,
Et, quod non didici, ſane neſcire fateri.
Ut præco, ad merces turbam qui cogit emendas,
Aſſentatores jubet ad lucrum ire poeta,
Dives agris, dives poſitis in fœnore nummis.
Si vero eſt, unctum qui recte ponere poſſit,
Et ſpondere levi pro paupere, & eripere atris
Litibus implicitum, mirabor, ſi ſciet internoſcere mendacem verumque beatus amicum.

Tu

Tu, seu donaris, seu quid donare voles cui,
Nolito ad versus tibi factos ducere plenum
Lætitiæ. clamabit enim, Pulcre, bene, recte:
Pallescet super his: etiam stillabit amicis
Ex oculis rorem: saliet, tundet pede terram.
Ut qui conducti plorant in funere, dicunt
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo: sic
Derisor vero plus laudatore movetur.
Reges dicuntur multis urgere culullis,
Et torquere mero, quem perspexisse laborent,
An sit amicitia dignus. si carmina condes,
Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.
Quintilio si quid recitares, Corrige, sodes,
Hoc, ajebat, & hoc. melius te posse negares,
Bis terque expertum frustra? delere jubebat,
Et male tornatos incudi reddere versus.
Si defendere delictum, quam vertere malles,
Nullum ultra verbum, aut operam sumebat inanem,
Quin sine rivali teque & tua solus amares.
Vir bonus & prudens versus reprehendet inertes:
Culpabit duros: incomtis allinet atrum
Transverso calamo signum: ambitiosa recidet
Ornamenta: parum claris lucem dare coget:
Arguet ambigue dictum: mutanda notabit:
Fiet Aristarchus, nec dicet, cur ego amicum
Offendam in nugis? Hæ nugæ seria ducent
In mala derisum semel, exceptumque sinistre.
Ut, mala quem scabies aut morbus regius urget,
Aut fanaticus error, & iracunda Diana,
Vesanum tetigisse timent fugiuntque Poetam,
Qui sapiunt: agitant pueri, incautique sequuntur.
Hic, dum sublimes versus ructatur, & errat,
Si veluti merulis intentus decidit auceps
In puteum, foveamve: licet, Succurrite, longum
Clamet, io, cives; non sit qui tollere curet.
Si quis curet opem ferre, & demittere funem,
Qui scis an prudens huc se dejecerit? atque
Servari nolit? dicam, Siculique Poetæ
Narrabo interitum: deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam
Insiluit. sit jus liceatque perire Poetis.
Invitum qui servat, idem facit occidenti.
Nec semel hoc fecit: nec, si retractus erit, jam
Fiet homo, & ponet famosæ mortis amorem.
Nec satis apparet, cur versus factitet: utrum
Minxerit in patrios cineres, an triste bidental
Moverit incestus. certe furit, ac velut ursus,
Objectos caveæ valuit si frangere clathros,
Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.
Quem vero arripuit, tenet, occiditque legendo,
Non missura cutem nisi plena cruoris hirudo.

ALBII TIBULLI
EQUITIS ROMANI
OPERA.

LIBER PRIMUS.

ELEGIA I.

Ivitias alius fulvo sibi congerat auro,
Et teneat culti jugera magna soli:
Quem labor assiduus vicino terreat hoste,
Martia cui somnos classica pulsa fugent.
Me mea paupertas vitæ traducat inerti,
Dum meus exiguo luceat igne focus.
Ipse seram teneras maturo tempore vites
Rusticus, & facili grandia poma manu.
Nec spes destituat, sed frugum semper acervos
Præbeat, & pleno pinguia musta lacu.
Nam veneror, seu stipes habet desertus in agris,
Seu vetus in trivio florea serta lapis,
Et quodcumque mihi pomum novus educat annus,
Libatum agricolæ ponitur ante Deo.
Flava Ceres, tibi sit nostro de rure corona
Spicea, quæ templi pendeat ante fores.
Pomosisque ruber custos ponatur in hortis,
Terreat ut sæva falce Priapus aves.
Vos quoque felicis quondam, nunc pauperis horti
Custodes, fertis munera vestra, Lares.
Tunc vitula innumeros lustrabat cæsa juvencos,
Nunc agna exigui est hostia magna soli.
Agna cadet vobis, quam circum rustica pubes
Clamet: io messes, & bona vina date.
Jam modo non possum contentus vivere parvo,
Nec semper longæ deditus esse viæ:
Sed canis æstivos ortus vitare sub umbra
Arboris, ad rivos prætereuntis aquæ.
Nec tamen interdum pudeat tenuisse bidentem,

Aut ſtimulo tardos increpuiſſe boves.
Non agnamve ſinu pigeat, fœtumve capellæ
Deſertum oblita matre referre domum.
At vos exiguo pecori furesque, lupique,
Parcite. de magno præda petenda grege eſt.
Hic ego paſtoremque meum luſtrare quotannis,
Et placidam ſoleo ſpargere lacte Palem.
Adſitis Divi: nec vos e paupere menſa
Dona, nec e puris ſpernite fictilibus.
Fictilia antiquus primum ſibi fecit agreſtis
Pocula, de facili compoſuitque luto.
Non ego divitias patrum, fructusque requiro,
Quos tulit antiquo condita meſſis avo.
Parva ſeges ſatis eſt: ſatis eſt, requieſcere lecto,
Si licet, & ſolito membra levare toro.
Quam juvat immites ventos audire cubantem,
Et dominam tenero continuiſſe ſinu:
Aut, gelidas hibernus aquas cum fuderit Auſter,
Securum ſomnos, imbre juvante, ſequi!
Hoc mihi contingat. ſit dives jure, furorem
Qui maris, & triſtes ferre poteſt pluvias.
O quantum eſt auri potius, pereatque ſmaragdi,
Quam fleat ob noſtras ulla puella vias.
Te bellare decet terra, Meſſala, marique,
Ut domus hoſtiles præferat exuvias.
Me retinent vinctum formoſæ vincla puellæ,
Et ſedeo duras janitor ante fores.
Non ego laudari curo, mea Delia: tecum
Dummodo ſim, quæſo, ſegnis inersque vocer,
Te ſpectem, ſuprema mihi cum venerit hora,
Te teneam moriens deficiente manu.
Flebis & arſuro poſitum me, Delia, lecto,
Triſtibus & lacrymis oſcula miſta dabis,
Flebis: non tua ſunt duro præcordia ferro
Vincta, nec in tenero ſtat tibi corde ſilex.
Illo non juvenis poterit de funere quiſquam
Lumina, non virgo ſicca referre domum.
Tu manes ne læde meos, ſed parce ſolutis
Crinibus, & teneris, Delia, parce genis.
Interea, dum fata ſinunt, jungamus amores.
Jam veniet tenebris mors adoperta caput.
Jam ſubrepet iners ætas, nec amare decebit,
Dicere nec cano blanditias capite.
Nunc levis eſt tractanda Venus: dum frangere poſtes
Non pudet, & rixas inſeruiſſe juvat.
Hic ego dux, mileſque bonus; vos ſigna tubæque
Ite procul, cupidis vulnera ferte viris,
Ferte & opes. ego compoſito ſecurus acervo
Deſpiciam dites, deſpiciamque famem.

ELEGIA II.

Adde merum, vinoque novos compeſce dolores,
Occupet ut feſſi lumina victa ſopor.
Neu quiſquam multo perfuſum tempora Baccho
Excitet, infelix dum requieſcit amor.
Nam poſita eſt noſtræ cuſtodia ſæva puellæ,
Clauditur & dura janua firma ſera.
Janua difficilis dominæ, te verberet imber,
Te Jovis imperio fulmina miſſa petant.
Janua jam pateas uni mihi victa querelis,
Neu furtim verſo cardine aperta ſones.
Et mala ſi qua tibi dixit dementia noſtra,
Ignoſcas: capiti ſint precor illa meo.
Te meminiſſe decet, quæ plurima voce peregi
Supplice, cum poſti florida ſerta darem,
Tu quoque ne timide cuſtodes, Delia, falle.
Audendum eſt. fortes adjuvat ipſa Venus.
Illa favet, ſeu quis juvenis nova limina tentat,
Seu reſerat fixo dente puella fores.
Illa docet furtim molli deſcendere lecto,
Illa pedem nullo ponere poſſe ſono:
Illa viro coram nutus conferre loquaces,
Blandaque compoſitis abdere verba notis.
Nec docet hoc omnes: ſed quos nec inertia tardat,
Nec vetat obſcura ſurgere nocte timor.
En ego cum tenebris tota vagor anxius urbe,
Securum in tenebris me facit eſſe Venus.
Nec ſinit occurrat quiſquam, qui corpora ferro
Vulneret, aut rapta præmia veſte ferat.
Quiſquis amore tenetur, eat tutuſque ſacerque
Qua libet. inſidias non timuiſſe decet.
Non mihi pigra nocent hybernæ frigora noctis:
Non mihi, cum multa decidit imber aqua.
Non labor hic lædit, reſeret modo Delia poſtes,
Et vocet ad digiti me taciturna ſonum.
Parcite luminibus, ſeu vir, ſeu femina ſias
Obvia: celari vult ſua furta Venus.
Neu ſtrepitu terrete pedum, neu quærite nomen,
Neu prope fulgenti lumina ferte face.
Si quis & imprudens aſpexerit, occulat ille,
Perque Deos omnes ſe meminiſſe neget.
Nam fuerit quicumque loquax, is ſanguine natam,
Is Venerem e rapido ſentiet eſſe mari.
Nec tamen huic credet conjux tuus, ut mihi verax
Pollicita eſt magico ſaga miniſterio.
Hanc ego de cœlo ducentem ſidera vidi:
Fluminis hæc rapidi carmine vertit iter.
Hæc cantu finditque ſolum, Maneſque ſepulcris
Elicit, & tepido devocat oſſa rogo.
Jam ciet infernas magico ſtridore catervas:
Jam jubet aſperſas lacte referre pedem.
Cum libet, hæc triſti depellit nubila cœlo:
Cum libet, æſtivo convocat orbe nives.
Sola tenere malas Medeæ dicitur herbas:
Sola feros Hecatæ perdomuiſſe canes.
Hæc mihi compoſuit cantus, queis fallere poſſes:
Ter cane, ter dictis deſpue carminibus.
Ille nihil poterit de nobis credere cuiquam:
Non ſibi, ſi in molli viderit ipſe toro.
Tu tamen abſtineas aliis. nam cetera cernet
Omnia: de me uno ſentiet ipſe nihil.
Quid credam? nempe hæc eadem ſe dixit amores
Cantibus aut herbis ſolvere poſſe meos.
Et me luſtravit tædis, & nocte ſerena
Concidit ad magicos hoſtia pulla Deos.
Non ego, totus abeſſet amor, ſed mutuus eſſet,
Orabam: nec te poſſe carere velim.
Ferreus ille fuit, qui, te cum poſſet habere,
Maluerit prædas ſtultus & arma ſequi.
Ille licet Cilicum victas agat ante catervas,
Ponat & in capto Martia caſtra ſolo:
Totus & argento contextus, totus & auro
Inſideat celeri conſpiciendus equo.
Ipſe boves, mea ſim tecum modo Delia, poſſim
Jungere, & in ſolo paſcere monte pecus.
Et te dum liceat teneris retinere lacertis,
Mollis & inculta ſit mihi ſomnus humo.
Quid Tyrio recubare toro ſine amore ſecundo
Prodeſt, cum fletu nox vigilanda venit?
Nam neque tum plumæ, nec ſtragula picta ſoporem,
Nec ſonitus placidæ ducere poſſit aquæ.

Num

Num Veneris magnæ violavi numina verbo?
Et mea nunc pœnas impia lingua luit?
Num ferot incestus sedes adiisse Deorum,
Sertaque de sanctis deripuisse focis?
Nun ego, si merui, dubitem procumbere templis,
Et dare sacratis oscula liminibus.
Non ego tellurem genibus perrepere supplex,
Et miserum sancto tundere poste caput.
At tu, qui lætus rides mala oostra, caveto.
Mox tibi non uous fæviet usqoe Deus.
Vidi ego, qui juvenum miseros lusisset amores,
Post Veneris vinclis subdere colla senem.
Et sibi blanditias tremola componere voce,
Et manibus canas fingere velle comas.
Stare nec aote fores puduit, caræve puellæ
Ancillam medio detinoisse foro.
Hunc puer, hunc juvenis turba circumterit arcta:
Despuit io molles & sibi quisque finus.
At mihi parce, Venus: semper tibi dedita serviit
Mens mea: qoid messes uris acerba tuas?

ELEGIA III.

Ibitis Ægeas sine me, Messala, per undas,
O utinam memores ipse cohorsqoe mei.
Me tenet ignotis ægrum Phæacia terris:
Abstineas avidas mors, precor, atra manus.
Abstineas mors atra, precor; non hic mihi mater,
Quæ legat in mœstos ossa perusta finus:
Non soror, Assyrios cineri quæ dedat odores,
Et fleat effusis ante sepulcra comis:
Delia nou usquam, quæ me quam mitteret urbe,
Dicitur ante omnes consuluisse Deos.
Illa sacras pueri sortes ter sustulit: illi
Rettulit e triviis omina certa puer.
Cuncta dabant reditus, tamen est deterrita oumquam,
Quin fleret, nostras respiceretque vias.
Ipse ego solator, cum jam mandata dedissem,
Quærebam tardas anxius usque moras.
Aut ego fom caussatus aves, aut omina dira:
Saturni aut sacram me tenuisse diem.
O quoties ingressos iter mihi tristia dixi
Offensum in porta signa dedisse pedem!
Audeat iuvito ne quis discedere Amote,
Aut sciat egressum se prohibeote Deo.
Quid tua nunc Isis mihi, Delia? quid mihi prosunt
Illa tua toties æra repulsa manu?
Quidve, pie dum sacra colis, pureque lavari
Te (memini) & puro secubuisse toro?
Nunc, Dea, nunc succotre mihi; nam posse mederi
Picta docet templis multa tabella tuis.
Ut mea votivas persolvens Delia noctes
Ante sacras lino tecta fores sedeat:
Bisque die resoluta comas tibi dicere laudes
Insignis turba debeat in Pharia.
At mihi contingat patrios celebrare penates,
Reddereqoe antiquo menstrua thura Lari.
Quam bene Saturno vivebant Rege, priusquam
Tellus in longas est patefacta vias!
Nondum cæruleas pinus contemserat ondas,
Effusum ventis præbueratque sinum:
Nec vagus ignotis repetens compendia terris
Presserat externa Navita merce ratem,
Illo non validus subiit juga tempore taurus,
Non domito frænos ore momordit equus.
Non domus ulla fores habuit: non fixus in agris,
Qoi regeret certis fioibus arva, lapis.
Ipsæ mella dabant quercos, ultroque ferebant
Obvia securis ubera lactis oves.
Noo acies, oon ira fuit, non bella: nec ensem
Immiti fævus duxerat arte faber.
Nunc Jove sob domino cædes & vulnera semper:
Nonc mare, nonc leti mille repente viæ.
Parce Pater; timidum non me perjuria terrent,
Non dicta in sanctos impia verba Deos.
Quod si fatales jam nunc explevimus annos,
Fac lapis inscriptis stet soper ossa notis:
Hic jacet immiti consumtus morte Tibullus,
Messalam terra dum sequiturque mari.
Sed me, quod facilis tenero sum semper amori,
Ipsa Veous campos ducet in Elysios.
Hic choreæ, cantusqoe vigent, passimque vagantes
Dulce sonant teoui gutture carmeo aves.
Fert casiam non culta seges, totosque per agros
Floret odoratis terra benigna rosis.
Hic juvenum series teneris immixta puellis
Ludit, & assidue prœlia miscet Amor.
Illic est cuicumque rapax mors venit amanti,
Et gerit insigni myrtea serta coma.
At scelerata jacet sedes io nocte profunda
Abdita, quam circum flumina oigra sonant:
Tisiphoneque impexa feros pro crinibus angues
Sævit, & huc illuc impia turba fugit.
Tum niger in porta serpentum Cerberus ore
Stridit, & æratas excubat ante fores.
Illic Junonem tentare Ixionis ausi
Versantur celeri noxia membra rota.
Porrectusque novem Tityus per jugera terræ
Assiduas atro viscere pascit aves.
Tantalus est illic, & circum stagna: sed acrem
Jam jam potori deserit onda sitim.
Et Danai proles, Veneris quæ numina læsit,
In cava Lethæas dolia portat aquas.
Illic sit, quicumque meos violavit amores,
Optavit lentas & mihi militias.
At tu casta, precor, maneas, sanctique pudoris
Assideat custos sedula semper anus.
Hæc tibi fabellas referat, positaque lucerna
Dedocat plena stamina longa colo.
Ac circa gravibus pensis affixa puella
Paulatim somno fessa remittat opus.
Tunc veniam subito, ue quisquam nuntiet ante:
Sed videar cœlo missus adesse tibi.
Tunc mihi, qualis eris, longos turbata capillos,
Obvia nudato, Delia, curre pede.
Hoc precor: hunc illum nobis Aurora nitentem
Luciferum roseis candida portet equis.

ELEGIA IV.

Sic umbrosa tibi contingant tecta, Priape,
Ne capiti soles, ne noceaotque nives:
Quæ tua formosos cepit solertia? certe
Non tibi barba nitet, non tibi culta coma est.
Nudus & hibernæ producis frigora brumæ,
Nudus & æstivi tempora sicca Canis.
Sic ego: tum Bacchi respondit rustica proles
Armatus curva sic mihi falce Deus.
O fuge te teneræ puerorum credere turbæ:
Nam caussam justi semper amoris habent.
Hic placet, angustis quod equum compescit habenis;
Hic placidam niveo pectore pellit aquam.

Hic, quia fortis adest audacia, cepit: at illi
Virgineus teneras stat pudor ante genas.
Sed te ne capiant, primo si forte negarit,
Tædia: paulatim sob juga colla dabit.
Longa dies homini docuit parere leones,
Longa dies molli saxa peredit aqua.
Annus in apricis maturat collibus uvas,
Annus agit certa lucida signa vice.
Nec jurare time; Veneris perjuria venti
Irrita per terras & freta somma ferunt.
Gratia magna Jovi: vetuit Pater ipse valere,
Jurasset cupide quidquid ineptus amor.
Perque suas impune sinet Dictynna sagittas
Affirmes, crines perque Minerva suos.
At si tardus eris, errabis; transiet ætas
Quam cito! non segnis stat, remeatque dies.
Quam cito purpureos deperdit terra colores!
Quam cito formosas populus alta comas!
Quam jacet, infirmæ venere ubi fata senectæ,
Qui prior Eleo est carcere missus equous!
Vidi ego jam juvenem, premeret cum serior ætas,
Mœrentem stultos præteriisse dies.
Crudeles Divi! serpens novus exuit annos:
Formæ non ollam fata dedere moram.
Solis æterna est Phœbo, Bacchoque joventas,
Nam decet intonsus crinis otrumque Deum.
Tu, puero quodcumque tuo tentare libebit,
Cedas; obsequio plurima vincit Amor.
Neu comes ire neges, quamvis via longa paretur,
Et Canis arenti torreat arva siti.
Qoamvis prætexens picea ferrugioe cælum,
Venturam admittat imbrifer arcus aquam.
Vel si cæruleas puppi volet ire per undas,
Ipse levem remo per freta pelle ratem.
Nec te pœniteat duros subiisse labores,
Aut operi insuetas atteruisse manus.
Nec, velit insidiis altas si claodere valles,
Dum placeas, humeri retia ferre negent.
Si volet arma, levi tentabis ludere dextra:
Sæpe dabis nudum, vincat ot ille, latus.
Tonc tibi mitis erit, rapias tum cara licebit
Oscula; pugnabit, sed tamen apta dabit.
Rapta dabit primo: mox adferet ipse roganti,
Post etiam collo se implicoisse volet.
Heu male nunc artes miseras hæc sæcula tractant!
Jam tener assuevit munera velle puer.
At tibi, qui Venerem docuisti vendere primus,
Qoisquis es, infelix orgeat ossa lapis.
Pieridas, pueri, doctos & amate poetas:
Aurea nec superent munera Pieridas.
Carmine porpurea est Nisi coma: carmina ni sint,
Ex humero Pelopis nun nituisset ebur.
Quem referent Musæ, vivet, dum robora tellus,
Dum cælum stellas, dum vehet amnis aquas.
At qui non audit Musas, qoi vendit amorem,
Idææ currus ille sequatur Opis:
Et tercentenas erroribus expleat urbes,
Et secet ad Phrygios vilia membra modos.
Blanditiis vult esse locum Veous ipsa: querelis
Supplicibus, miseris fletibus illa favet.
Hæc mihi, quæ caoerem Titio, Deus edidit ore,
Sed Titium conjux hæc meminisse vetat.
Pareat ille foæ; vos me celebrare magistrum,
Quos male habet molta callidus arte poet.
Gloria cuique sua est; me qui spernentur amantes
Consultent; cunctis janua nostra patet,

Tempus erit, cum me Veneris præcepta ferentem
Deducat juvenum sedula turba senem.
Eheu quam lento Marathus me torquet amore!
Deficiunt artes, deficiuntque doli.
Parce puer, quæso, ne turpis fabula fiam,
Cum mea ridebunt vana magisteria.

ELEGIA V.

Asper eram, & bene dissidium me ferre loquebar;
At mihi nunc longe gloria fortis abest.
Namqoe agor, ut per plana citus sola verbere turbo,
Quem celer assueta versat ab arte puer.
Ure ferum, & torque: libeat ne dicere quidquam
Magnificum posthac, horrida verba doma.
Parce tamen, per te furtivi fœdera lecti,
Per Venerem quæso, compositumque caput.
Ille ego, cum tristi morbo defessa jaceres,
Te dicor votis eripuisse meis:
Ipseqoe ter circum lustravi sulfure puro,
Carmine cum magico præcinuisset anus.
Ipse procuravi, ne possent sæva nocere
Somnia, ter sancta deveneranda mola.
Ipse ego velatus filo tunicisque solutis,
Vota novem Triviæ nocte silente dedi.
Omnia persolvi: fruitur nunc alter amore,
Et precibus felix utitur ille meis.
At mihi felicem vitam, si salva fuisses,
Fingebam demens, sed renuente Deo.
Rura colam, frugumque aderit mea Delia custos,
Area dum messes sole calente teret.
Aut mihi servabit pleois in lintribus uvas,
Pressaque veloci candida musta pede.
Consuescet numerare pecus, consuescet amantis
Garrulos in dominæ ludere verna sinu.
Illa Deo sciet agricolæ pro vitibus uvam,
Pro segete spicas, pro grege ferre dapem.
Illa regat cunctos, illi sint omnia curæ,
Et juvet in tota me nihil esse domo.
Huc veniet Messala meus, cui dulcia poma
Delia selectis detrahet arboribus.
Et tantum venerata virum, hunc sedola curet;
Huic paret, atque epulas ipsa ministra gerat.
Hæc mihi fingebam, quæ nunc Eurusque Notusque
Jactat odoratos vota per Armenios.
Sæpe ego tentavi curas depellere vino;
At dolor in lacrymas verterat omne merum.
Sæpe aliam tenui: sed jam cum gaudia adirem,
Admonuit dominæ, deseruitque Venus.
Tunc me discedens devotum femina dixit,
Et, pudet heu, narrat scire nefanda mea.
Non facit hoc verbis; facie tenerisque lacertis
Devovet, & flavis nostra puella comis.
Talis ad Hæmoniom Nereis Pelea quondam
Vecta est frenato cærula pisce Thetis.
Hæc nocuere mihi: quod adest hoic dives amator,
Venit io exitium callida lena meum.
Sanguineas edat illa dapes, atque ore cruento
Tristia cum multo pocula felle bibat.
Hanc volitent animæ circum sua fata querentes
Semper, & e tectis strix violenta canat.
Ipsa fame stimolante furens, herbasque sepulcris
Quærat, & a sævis ossa relicta lupis.
Currat & inguinibus nudis, ululetque per urbes;
Post agat e triviis aspera turba canum.
Evenient. dat signa Deus. sunt numina amanti:
Sævit

Sævit & injusta lege relicta Venus.
At tu quam primum sagæ præcepta rapacis
Desere: nam donis vincitur omnis amor.
Pauper erit præsto tibi, præsto pauper adibit
Primus, & in tenero fixos erit larere.
Pauper in angusto fidus comes agmine turbæ,
Subjicietque manus, efficietque viam.
Pauper ad occultos furtim deducit amicos,
Vinclaque de niveo detrahit ipse pede.
Heu canimus frustra: nec verbis victa fatiscit
Janua, sed plena est percutienda manu.
At tu, qui potior nunc es, mea furta timeto:
Versatur celeri fors levis orbe rotæ.
Non frustra quidam jam nunc in limine perstat
Sedulus, ac crebro prospicit, ac refugit,
Et simulat transire domum, mox deinde recurrit
Solus, & ante ipsas exscreat usque fores.
Nescio quid furtivus amor parat. utere, quæso,
Dum licet: in liquida nat tibi linter aqua.

ELEGIA VI.

SEmper, ut inducar, blandos offers mihi vultus;
Post tamen es misero tristis & asper, Amor.
Quid tibi, sæve puer, mecum est? an gloria magna,
Insidias homini composuisse Deum?
Jam mihi tenduntur casses; jam Delia furtim
Nescio quem tacita callida nocte fovet.
Illa quidem tam multa negat, sed credere durum est:
Sic etiam de me pernegat usque viro.
Ipse miser docui, quo posset ludere pacto
Custodes; heu heu nunc premor arte mea.
Fingere nunc didicit caussas, cur sola cubaret:
Cardine nunc tacito vertere posse fores:
Tunc succos herbasque dedi, queis livor abiret,
Quem facit impresso mutua dente Venus.
At tu fallacis conjux incaute puellæ,
Me quoque servato, peccet ut illa minus.
Neu juvenes celebret multo sermone caveto,
Neve cubet laxo pectus aperta sinu:
Neu te decipiat nutu, digitoque liquorem
Ne trahat, & mensæ ducat in orbe notas.
Exibit quam sæpe, time: seu visere dicet
Sacra Bonæ maribus non adeunda Deæ.
At mihi si credas, illam sequar unus ad aras:
Tunc mihi non oculis sit timuisse meis.
Sæpe, velut gemmas ejus signumve probarem,
Per caussam memini me tetigisse manum.
Sæpe mero somnum peperi tibi: at ipse bibebam
Sobria supposita pocula victor aqua.
Non ego te læsi prudens: ignosce fatenti.
Jussit Amor. Contra quis ferat arma Deos?
Ille ego sum, nec me jam dicere vera pudebit,
Instabat tota cui tua nocte canis.
Quid tenera tibi conjuge opus? tua si bona nescis
Servare, frustra clavis inest foribus.
Te tenet, absentes alios suspirat amores,
Et simulat subito condoluisse caput.
At mihi servandam credas; non sæva recuso
Verbera, detrecto non ego vincla pedum.
Tunc procul absitis, quisquis colit arte capillos,
Effluit effuso cui toga laxa sinu.
Quisquis & occurret, ne possit crimen habere,
Stet procul, atque alia stet procul ante via.
Sic fieri jubet ipse Deus, sic magna sacerdos
Est mihi divino vaticinata sono.
Hæc ubi Bellonæ motu est agitata, nec acrem
Flammam, non amens verbera torta timet.
Ipsa bipenne suos cædit violenta lacertos,
Sanguineque effuso spargit inulta Deam.
Statque latus præfixa veru, stat saucia pectus,
Et canit eventus, quos Dea magna monet.
Parcite, quam custodit Amor, violare puellam:
Ne pigeat magno post didicisse malo.
Attigeris; labentur opes, ut vulnere nostro
Sanguis, ut hic ventis diripiturque cinis.
Et tibi nescio quas dixit, mea Delia, pœnas;
Si tamen admittas, sit precor illa levis.
Non ego te propter parco tibi: sed tua mater
Me movet, atque iras aurea vincit anus.
Hæc mihi te adducit tenebris, multoque timore
Conjungit nostras clam taciturna manus:
Hæc foribusque manet noctu me affixa, proculque
Cognoscit strepitus me veniente pedum.
Vive diu mihi, dulcis anus: proprios ego tecum,
Sit modo fas, annos contribuisse velim.
Te semper, gnatamque tuam te propter amabo.
Quidquid agat, sanguis est tamen illa tuus.
Sit modo casta doce, quamvis non vitta ligatos
Impediat crines, nec stola longa pedes.
Et mihi sint duræ leges, laudare nec ullam
Possim ego, quin oculos adpetat illa meos.
Et si quid peccasse putet, ducterque capillis
Immerito, pronas per rapiarque vias.
Non ego te pulsare velim: sed venerit iste
Si furor, optarim non habuisse manus.
Ne sævo sis casta metu, sed mente fideli
Mutuus absenti te mihi servet amor.
At quæ fida fuit nulli, post victa senecta
Ducit inops tremula stamina torta manu:
Firmaque conductis adnectit licia telis,
Tractaque de niveo vellere ducta putat.
Hanc animo gaudente videot, juvenumque catervæ
Commemorant merito tot mala ferre senem.
Hanc Venus ex alto flentem sublimis Olympo
Spectat, & infidis quam sit acerba, monet.
Hæc aliis maledicta cadant. nos, Delia, amoris
Exemplum cana simus uterque coma.

ELEGIA VII.

HUnc cecinere diem Parcæ fatalia nentes
Stamina, non ulli dissoluenda Deo:
Hunc fore, Aquitanas posset qui fundere gentes,
Quem tremeret forti milite victus Atur.
Evenere. novos pubes Romana triomphos
Vidit, & evinctos brachia capta duces.
At te victrices lauros, Messala, gerentem
Portabat nitidis currus eburnus equis.
Non sine me est tibi partus honos. Tarbella Pyrene
Testis, & Oceani litora Santonici.
Testis Arar, Rhodanusque celer, magnusque Garumna,
Carnuti & flavi cærula lympha Liger.
An te, Cydne, canam, tacitis qui leniter undis
Cæruleus placidis per vada serpis aquis?
Quantus & æthereo contingens vertice nubes
Frigidus intonsos Taurus arat Cilicas?
Quid referam, ut volitet crebras intacta per urbes
Alba Palæstino sancta columba Syro?
Utque maris vastum prospectet turribus æquor
Prima ratem ventis credere docta Tyros?
Qualis &, arentes cum findit Sirius agros,

Fer-

Fertilis æſtiva Nilus abundet aqua?
Nile pater, quanam poſſum te dicere cauſſa,
Aut quibus in terris occuluiſſe caput?
Te propter nullos tellus tua poſtulat imbres,
Arida nec pluvio ſupplicat herba Jovi.
Te canit, atque ſuum pubes miratur Oſirim
Barbara, Memphitem plangere docta bovem.
Primus aratra manu ſolerti fecit Oſiris,
Et teneram ferro ſollicitavit humum.
Primus inexpertæ commiſit ſemina terræ,
Pomaque non notis legit ab arboribus.
Hic docuit teneram palis adjungere vitem:
Hic viridem dura cædere falce comam.
Illi jucundos primum matura ſapores
Expreſſa incultis uva dedit pedibus.
Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Movit & ad certos neſcia membra modos.
Bacchus & agricolæ magno confecta labore
Pectora triſtitiæ diſſoluenda dedit.
Bacchus & afflictis requiem mortalibus affert,
Crura licet dura compede pulſa ſonent.
Non tibi ſunt triſtes curæ, nec luctus, Oſiri:
Sed chorus, & cantus, & levis aptus Amor.
Sed varii flores, & frons redimita corymbis,
Fuſa ſed ad teneros lutea palla pedes:
Et Tyriæ veſtes, & dulci tibia cantu,
Et levis occultis conſcia ciſta ſacris.
Huc ades, & centum ludis, Geniumque choreis
Concelebra, & multo tempora funde mero.
Illius e nitido ſtillent unguenta capillo;
Et capite & collo mollia ſerta gerat.
Sic venias hodierne. tibi dem turis honores,
Liba & Mopſopio dulcia melle feram.
At tibi ſuccreſcat proles, quæ facta parentis
Augeat, & circa ſtet veneranda ſenem.
Nec taceant monumenta viæ, quem Tuſcula tellus,
Candida quem antiquo detinet Alba lare;
Namque opibus congeſta tuis hic glarea dura
Sternitur: hic apta jungitur arte ſilex.
Te canet agricola, e magna quum venerit Urbe
Serus, inoffenſum retuleritque pedem.
At tu, natalis, multos celebrande per annos,
Candidior ſemper, candidiorque veni.

ELEGIA VIII.

NOn ego celari poſſim, quid nutus amantis,
Quidve ferant miti lenia verba ſono.
Nec mihi ſunt ſortes, nec conſcia fibra deorum:
Præcinit eventus nec mihi cantus avis.
Ipſa Venus magico religatum brachia nodo
Perdocuit multis non ſine verberibus.
Deſine diſſimulare. deus crudelius urit,
Quos videt invitos ſuccubuiſſe ſibi.
Quid tibi nunc molles prodeſt coluiſſe capillos?
Sæpeque mutatas diſpoſuiſſe comas?
Quid fuco ſplendente genas ornaſſe? quid ungues
Artificis docta ſubſecuiſſe manu?
Fruſtra jam veſtes, fruſtra mutantur amictus,
Anſaque compreſſos colligit arta pedes.
Ipſa placet, quamvis inculto venerit ore,
Nec nitidum tarda compſerit arte caput.
Num te carminibus, num te pollentibus herbis
Devovit tacito tempore noctis anus?
Cantus vicinis fruges traducit ab agris,
Cantus & iratæ detinet anguis iter:

Cantus & e curru Lunam deducere tentat;
Et faceret, ſi non æra repulſa ſonent.
Quid queror heu miſero carmen nocuiſſe? quid herbas?
Forma nihil magicis utitur auxiliis.
Sed corpus tetigiſſe nocet, ſed longa dediſſe
Oſcula, ſed femori conſeruiſſe femur.
Nec tu difficilis puero tamen eſſe memento:
Perſequitur pœnis triſtia facta Venus.
Munera ne poſcas: det munera canus amator,
Ut foveas molli frigida membra ſinu.
Carior eſt auro juvenis, cui levia fulgent
Ora, nec amplexus aſpera barba terit.
Huic tu candentes humero ſuppone lacertos;
Et regum magnæ deſpiciantur opes.
At Venus inveniet puero ſuccumbere furtim,
Dum tumet, & teneros conſerit uſque ſinus:
Et dare anhelanti pugnantibus humida linguis
Oſcula, & in collo figere dente notas.
Non lapis hanc, gemmæque juvent, quæ frigore ſola
Dormiat, & nulli ſit cupienda viro.
Heu ſero revocatur Amor, ſeroque juventas,
Quum vetus infecit cana ſenecta caput.
Tum ſtudium formæ: coma tum mutatur, ut annos
Diſſimulet viridi cortice tincta nucis.
Tollere tum cura eſt albos a ſtirpe capillos,
Et faciem demta pelle referre novam.
At tu dum primi floret tibi temporis ætas,
Utere. non tardo labitur illa pede.
Neu Marathum torque. puero quæ gloria victo?
In veteres eſto dura, puella, ſenes.
Parce precor tenero. non illi ſontica cauſſa eſt;
Sed nimius luto corpora tingit amor.
Vel miſer abſenti mœſtas quam ſæpe querelas
Conjicit, & lacrimis omnia plena madent.
Quid me ſpernis? ait. poterat cuſtodia vinci:
Ipſe dedit cupidis fallere poſſe deus.
Nota Venus furtiva mihi eſt; ut lenis agatur
Spiritus, ut nec dent oſcula rapta ſonum.
Et poſſim media quamvis obrepere nocte,
Et ſtrepitu nullo clam reſerare fores.
Quid proſunt artes, miſerum ſi ſpernit amantem,
Et fugit ex ipſo ſæva puella toro?
Vel quum promittit, ſubito ſed perfida fallit:
Eſt mihi nox multis evigilanda modis.
Dum mihi venturam fingo, quodcumque movetur,
Illius credo tunc ſonuiſſe pedes.
Deſiſtas lacrimare, puer. non frangitur illa:
Et tua jam fletu lumina feſſa tument.
Oderunt, Pholoe, moneo, faſtidia divi:
Nec prodeſt ſanctis tura dediſſe focis.
Hic Marathus quondam miſeros ludebat amantes,
Neſcius ultorem poſt caput eſſe deum.
Sæpe etiam lacrimas fertur riſiſſe dolentis,
Et cupidum ficta detinuiſſe mora.
Nunc omnes odit faſtus, nunc diſplicet illi
Quæcumque adpoſita eſt janua dura ſera.
At te pœna manet, ni deſinis eſſe ſuperba.
Quam cupies votis hunc revocare diem!

ELEGIA IX.

QUid mihi, ſi fueras miſeros læſurus amores,
Fœdera per divos clam violanda dabas?
Ah miſer, etſi quis primo perjuria celat,
Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.
Parcite, cæleſtes; æquum eſt impune licere

Numi-

Numina formosis lædere vestra semel.
Lucra petens habili tauros adjungit aratro,
Et durum terræ rusticus urget opus.
Lucra petituras freta per parentia ventis
Ducunt instabiles sidera certa rates.
Muneribus meus est captus puer; at Deus illa
In cinerem & liquidas munera vertat aquas.
Jam mihi persolvet pœnas, pulvisque decorem
Detrahet, & ventis horrida facta coma.
Uretur facies, urentur Sole capilli,
Deteret invalidos & via longa pedes.
Admonui quoties! auro ne pollue formam.
Sæpe solent auro multa subesse mala.
Divitiis captus si quis violavit Amorem:
Asperaque est illi, difficilisque Venus.
Ure meum potius flamma caput, & pete ferro
Corpus, & intorto verbere terga seca.
Nec tibi celandi spes sit peccare paranti;
Est Deus, occultos qui vetat esse dolos.
Ipse Deus taciro permisit vela ministro,
Ederet ut multo libera verba mero.
Ipse Deus somno domitos emittere vocem
Jussit, & invitos facta tegenda loqui.
Hæc ego dicebam: nunc me flevisse loquentem,
Nunc pudet ad teneros procubuisse pedes.
Tunc mihi jurabas, nullo te divitis auri
Pondere, non gemmis vendere velle fidem:
Non, tibi si pretium Campania terra daretur,
Non, tibi si Bacchi cura Falernus ager.
Illis eriperes verbis mihi, sidera cælo
Lucere, & puras fluminis esse vias.
Quin etiam flebas; at non ego fallere doctus
Tergebam humentes credulus usque genas.
Quid faceres, nisi & ipse fores in amore puellæ?
Sit precor exemplo sit levis illa tuo.
O quoties, verbis ne quisquam conscius esset,
Ipse comes multa lumina nocte tuli!
Sæpe insperanti venit tibi munere nostro,
Et latuit clausas post adoperta fores.
Tunc miser interii stulte confisus amari;
Nam poteram ad laqueos cautior esse tuos.
Quin etiam attonita laudes tibi mente canebam;
At me nunc nostri, Pieridumque pudet.
Illa velim rapida Vulcanus carmina flamma
Torreat, & liquida deleat amnis aqua.
Tu procul hinc absis, formam cui vendere curæ est,
Et pretium plena grande referre manu.
At te, qui puerum donis corrumpere es ausus,
Rideat assiduis uxor inulta dolis.
Et cum furtivo juvenem lassaverit usu,
Tecum interposita languida veste cubet.
Semper sint externa tuo vestigia lecto,
Et pateat cupidis semper aperta domus.
Nec lasciva soror dicatur plura bibisse
Pocula, vel plures emeruisse viros.
Illam sæpe ferunt convivia ducere Baccho,
Dum rota Luciferi provocet orta diem.
Illa nulla queat melius consumere noctem,
Aut operum varias disposuisse vices.
At tua perdidicit, nec tu stultissime sentis,
Cum tibi non solita corpus ab arte movet.
Tune putas illam pro te disponere crines?
Et tenues denso pectere dente comas?
Ista hæc persuadet facies, auroque lacertos
Vinciat, & Tyrio prodeat apta sinu.
Non tibi, sed juveni cuidam vult bella videri,
Devoveat pro quo remque domumque tuam.
Non facit hoc vitio, sed corpora fœda podagra,
Et senis amplexus culta puella fugit.
Huic tamen accubuit noster puer. hunc ego credam
Cum trucibus Venerem jungere posse feris.
Blanditiasne meas aliis tu vendere es ausus?
Tune aliis demens oscula ferre mea?
Tunc flebis, cum me vinctum puer alter habebit,
Et geret in gremio regna superba tuo.
At tua tum me pœna juvet, Venerique merenti
Fixa notet casus aurea palma meos;
Hanc tibi fallaci resolutus amore Tibullus
Dedicat; & grata sis, Dea, mente, rogat.

ELEGIA X.

Quis fuit horrendos primus qui protulit enses?
Quam ferus, & vere ferreus ille fuit!
Tunc cædes hominum generi, tunc prœlia nata:
Tunc brevior diræ mortis aperta via est.
At nihil ille miser meruit: nos ad mala nostra
Vertimus, in sævas quod dedit ille feras.
Divitis hoc vitium est auri: nec bella fuerunt,
Faginus adstabat quum scyphus ante dapes.
Non arces, non vallus erat; somnumque petebat
Securus varias dux gregis inter oves.
Tunc mihi vita foret, vulgi nec tristia nossem
Arma, nec audissem corde micante tubam.
Nunc ad bella trahor, & jam quis forsitan hostis
Hæsura in nostro tela gerit latere.
Sed patrii servate Lares: aluistis & iidem,
Cursarem vestros cum tener ante pedes.
Neu pudeat prisco vos esse e stipite factos,
Sic veteris sedes incoluistis avi.
Tunc melius tenuere fidem, cum paupere cultu
Stabat in exigua ligneus æde Deus.
Hic placatus erat, seu quis libaverat uvam,
Seu dederat sanctæ spicea serta comæ.
Atque aliquis voti compos liba ipse ferebat,
Postque comes purum filia parva favum.
At nobis ærata, Lares, depellite tela,
Hostia erit plena rustica porcus hara.
Hanc pura cum veste sequar, myrtoque canistra
Vincta geram, myrto vinctus & ipse caput.
Sic placeam vobis; alius sit fortis in armis,
Sternat & adversos Marte favente duces.
Ut mihi potanti possit sua dicere facta
Miles, & in mensa pingere castra mero.
Quis furor est atram bellis arcessere mortem?
Imminet, & tacito clam venit illa pede.
Non seges est infra, non vinea culta; sed audax
Cerberus, & Stygiæ navita puppis aquæ.
Illic exesisque genis, ustoque capillo
Errat ad obscuros pallida turba lacus.
Quam potius laudandus hic est, quem prole parata
Occupat in parva pigra senecta casa!
Ipse suas sectatur oves, at filius agnos:
Et calidam fesso comparat uxor aquam.
Sic ego sim, liceatque caput candescere canis,
Temporis & prisci facta referre senem.
Interea pax arva colat. pax candida primum
Duxit araturos sub juga curva boves.
Pax aluit vites, & succos condidit uvæ,
Funderet ut gnaro testa paterna merum.
Pace bidens vomerque vigent: at tristia duri
Militis in tenebris occupat arma situs.

Rusti-

Rusticus e lucoque vehit, male sobrius ipse,
Uxorem plaustro progeniemque domum.
Sed Veneris tunc bella calent; scissosque capillos
Femina, perfractas conqueriturque fores.
Flet teneras subtusa genas: sed victor & ipse
Flet, sibi dementes tam valuisse manus.
At lascivus Amor rixæ mala verba ministrat,
Inter & iratum lentus utrumque sedet.
Ah lapis est, ferrumque, suam quicumque puellam
Verberat: e cælo deripit ille Deos.
Sit satis, e membris tenuem rescindere vestem:
Sit satis, ornatus dissoluisse comæ:
Sit lacrymas movisse satis. quater ille beatus,
Quoi tenera irato flere puella potest.
Sed manibus qui sævus erit, scutumque sudemque
Is gerat, & miti sit procul a Venere.
At nobis, pax alma, veni, spicamque teneto:
Perpluat & pomis candidus ante sinus.

LIBER SECUNDUS.

ELEGIA I.

Quisquis ades, faveas: fruges lustramus & agros,
Ritus ut a prisco traditus extat avo.
Bacche, veni, dulcisque tuis e cornibus uva
Pendeat; & spicis tempora cinge, Ceres.
Luce sacra requiescat humus, requiescat arator,
Et grave suspenso vomere cesset opus.
Solvite vincla jugis. nunc ad præsepia debent
Plena coronato stare boves capite.
Omnia sint operata Deo. non audeat ulla
Lanificam pensis imposuisse manum.
Vos quoque abesse procul jubeo; discedite ab aris,
Queis tulit hesterna gaudia nocte Venus.
Casta placent Superis. pura cum veste venite,
Et manibus puris sumite fontis aquam.
Cernite, fulgentes ut eat sacer agnus ad aras,
Vinctaque post olea candida turba comas.
Di patrii, purgamus agros, purgamus agrestes,
Vos mala de nostris pellite limitibus.
Neu seges eludat messem fallacibus herbis:
Neu timeat celeres tardior agna lupos.
Tum nitidus plenis confisus rusticus agris,
Ingeret ardenti grandia ligna foco;
Turbaque vernarum, saturi bona signa coloni,
Ludet, & ex virgis extruet ante casas.
Eventura precor. viden' ut felicibus extis
Significet placidos nuntia fibra Deos?
Nunc mihi fumosos veteris proferte Falernos
Consulis, & Chio solvite vincla cado.
Vina diem celebrent. non festa luce madere
Est rubor, errantes & male ferre pedes.
Sed bene Messalam sua quisque ad pocula dicat,
Nomen & absentis singula verba sonent.
Gentis Aquitanæ celeber Messala triumphis,
Et magna intonsis gloria victor avis,
Huc ades, adspiraque mihi, dum carmine nostro
Redditur agricolis gratia Cælitibus.
Rura cano, rurisque Deos. his vita magistris
Desuevit querna pellere glande famem,
Illi compositis primum docuere tigillis
Exiguam viridi fronde operire casam.
Illi etiam tauros primum docuisse feruntur
Servitium, & plaustro supposuisse rotam.
Tunc victus abiere feri: tunc insita pomus:
Tunc bibit irriguas fertilis hortus aquas:
Aurea tunc pressos pedibus dedit uva liquores,
Mistaque securo sobria lympha mero est.
Rura ferunt messes, calidi cum sideris æstu
Deponit flavas annua terra comas.
Rure levis verno flores apis ingerit alveo,
Compleat ut dulci sedula melle favos.
Agricola assiduo primum satiatus aratro,
Cantavit certo rustica verba pede:
Et satur arenti primum est modulatus avena
Carmen, ut ornatos diceret ante Deos.
Agricola & minio suffusus, Bacche, rubenti
Primus inexperta duxit ab arte choros.
Huic datus a pleno memorabile munus ovili
Dux pecoris hircus. duxerat hircus oves.
Rure puer verno primum de flore coronam
Fecit, & antiquis imposuit Laribus.
Rure etiam teneris curam exhibitura puellis
Molle gerit tergo lucida vellus ovis.
Hinc & femineus labor est, hinc pensa, colusque,
Fusus & apposito pollice versat opus.
Atque aliqua assiduæ textis operata Minervæ
Cantat, & applauso tela sonat latere.
Ipse quoque inter agros interque armenta Cupido
Natus, & indomitas dicitur inter equas.
Illic indocto primum se exercuit arcu.
Hei mihi, quam doctas nunc habet ille manus!
Nec pecudes, velut ante, petit: fixisse puellas
Gestit, & audaces perdomuisse viros.
Hic juveni detraxit opes: hic dicere jussit
Limen ad iratæ verba pudenda senem.
Hoc duce custodes furtim transgressa jacentes
Ad juvenem tenebris sola puella venit:
Et pedibus prætentat iter suspensa timore,
Explorat cæcas cui manus ante vias.
Ah miseri, quos hic graviter Deus urget: at ille
Felix, cui placidus leniter afflat Amor!
Sancte veni dapibus festis, sed pone sagittas,
Et procul ardentes hinc procul abde faces.
Vos celebrem cantate Deum, pecorique vocate
Voce: palam pecori, clam sibi quisque vocet.
Aut etiam sibi quisque palam, nam turba jocosa
Obstrepit, & Phrygio tibia curva sono.
Ludite, jam nox jungit equos, currumque sequuntur
Matris lascivo sidera fulva choro.
Postque venit tacitus fuscis circumdatus alis
Somnus, & incerto somnia nigra pede.

ELEGIA II.

Dicamus bona verba, venit natalis ad aras.
Quisquis ades, lingua vir mulierque fave.
Urantur pia thura focis, urantur odores,
Quos tener e terra divite mittit Arabs.
Ipse suos Genius adsit visurus honores,
Cui decorent sanctas mollia serta comas.
Illius puro destillent tempora nardo,
Atque satur libo sit, madeatque mero.
Annuat &, Cerinthe, tibi quodcumque rogabis.
En age, quid cessas? annuit ille, roga.
Auguror, uxoris fidos optabis amores,
Jam reor hoc ipsos edidicisse Deos.
Nec tibi malueris, totum quæcumque per orbem
Fortis arat valido rusticus arva bove.

Nec

Nec tibi gemmarum quidquid felicibus Indis
Naſcitur, Eoi qua maris unda rubet.
Vota cadunt. viden' ut trepidantibus advolet alis,
Flavaque conjugio vincula portet Amor?
Vincula quæ maneant ſemper, dum tarda ſenectus
Inducat rugas, inficiatque comas.
Hac venias Natalis avi, prolemque miniſtres:
Ludat & ante tuos turba novella pedes.

ELEGIA III.

Rura meam, Cerinthe, tenent villæque puellam.
Ferreus eſt eheu quiſquis in urbe manet.
Ipſa Venus lætos jam nunc migravit in agros,
Verbaque aratoris ruſtica diſcit Amor.
O ego, quum dominam adſpicerem, quam fortiter illic
Verſarem valido pingue bidente ſolum!
Agricolæque modo curvum ſectarer aratrum,
Dum ſubigunt ſteriles arva ſerenda boves.
Nec quererer, quod Sol graciles exüreret artus,
Læderet aut teneras puſtula rupta manus.
Pavit & Admeti tauros formoſus Apollo:
Nec cithara, intonſæ profueruntve comæ.
Nec potuit curas ſanare ſalubribus herbis.
Quidquid erat medicæ, vicerat, artis, Amor.
Ipſe Deus ſolitus ſtabulis expellere vaccas,
Et potum feſſas ducere fluminibus;
Et miſcere novo docuiſſe coagula lacte,
Lacteus & miſtis obriguiſſe liquor.
Tunc fiſcella levi detexta eſt vimine junci,
Raraque per nexus eſt via facta ſero.
O quoties illo vitulum geſtante per agros
Dicitur occurrens erubuiſſe ſoror.
O quoties auſæ, caneret dum valle ſub alta,
Rumpere mugitu carmina docta boves.
Sæpe duces trepidis petiere oracula rebus:
Venit & a templis irrita turba domum.
Sæpe horrere ſacros doluit Latona capillos,
Quos admirata eſt ipſa noverca prius.
Quiſquis inornatumque caput, crineſque ſolutos
Adſpiceret, Phœbi quæreret ille comam.
Delos ubi nunc, Phœbe, tua eſt? ubi Delphica Pytho?
Nempe Amor in parva te jubet eſſe caſa.
Felices olim, Veneri quum fertur aperte
Servire æternos non puduiſſe deos.
Fabula nunc ille eſt. ſed cui ſua cura puella eſt,
Fabula ſit, mavult, quam ſine amore deus.
At tu, quiſquis is es, cui triſti fronte Cupido
Imperitat, noſtra ſint tua caſtra domo.
Ferrea non Venerem, ſed prædam ſecula laudant.
Præda tamen multis eſt operata malis.
Præda feras acies cinxit diſcordibus armis.
Hinc furor, hinc cædes, mors propiorque venit.
Præda vago juſſit geminare pericula ponto,
Bellica quum dubiis roſtra dedit ratibus.
Prædator cupit immenſos obſidere campos,
Ut multo innumeram jugere paſcat ovem,
Quid lapis externus curæ eſt? urbique tumultus
Portatur validis mille columna jugis?
Claudit & indomitum moles mare, lentus ut intra
Negligat hibernas piſcis adeſſe minas?
At tibi læta trahant Samiæ convivia teſtæ,
Fictaque Cumana lubrica terra rota.
Heu heu divitibus video gaudere puellas.
Jam veniant prædæ, ſi Venus optat opes.
Ut mea luxuria Nemeſis fluat; utque per urbem
Incedat donis conſpicienda meis.
Illa gerat veſtes tenues, quas femina Coa
Texuit, auratas diſpoſuitque vias.
Illi ſint comites fuſci, quos India torret,
Solis & admotis inficit ignis equis.
Illi ſelectos certent præbere colores
Africa puniceum, purpureumque Tyros.
Nota loquor: regnum ipſe tenet, quem ſæpe coëgit
Barbara gypſatos ferre cataſta pedes.
At tibi, dura Ceres, Nemeſin quæ abducis ab urbe,
Perſolvat nulla ſemina terra fide.
Et tu, Bacche tener, jucundæ conſitor uvæ,
Tu quoque devotos, Bacche, relinque lacus.
Haud impune licet formoſas triſtibus agris
Abdere: non tanti ſunt tua muſta, pater.
O valeant fruges. ne ſint modo rure puellæ,
Glans alat, & priſco more bibantur aquæ.
Glans aluit veteres, & paſſim ſemper amarunt.
Quid nocuit, ſulcos non habuiſſe ſatos?
Tum quibus adſpirabat amor, præbebat aperte
Mitis in umbroſa gaudia valle Venus.
Nullus erat cuſtos, nulla excluſura volentes
Janua. ſi fas eſt, mos, precor ille redi.
Ah pereant artes, & mollia jura colendi,
* * * * * *
O utinam veteri peragrantes more puellæ
Horrida villoſa corpora veſte tegant.
Nunc ſi clauſa mea eſt, ſi copia nulla videndi;
Heu miſerum, in laxa quid juvat eſſe toga?
Ducite. ad imperium dominæ ſulcabimus agros.
Non ego me vinclis, verberibuſque nego.

ELEGIA IV.

Hic mihi ſervitium video, dominamque paratam.
Jam mihi libertas illa paterna vale.
Servitium ſed triſte datur, teneorque catenis,
Et nunquam miſero vincla remittit Amor.
Et, ſeu quid merui, ſeu quid peccavimus, urit.
Uror, io remove, ſæva puella, faces.
O ego ne poſſim tales ſentire dolores,
Quam mallem in gelidis montibus eſſe lapis!
Stare vel inſanis cautes obnoxia ventis,
Naufraga quam vaſti tunderet unda maris!
Nunc & amara dies, & noctis amarior umbra eſt:
Omnia jam triſti tempora felle madent.
Nec proſunt elegi, nec carminis auctor Apollo.
Illa cava pretium flagitat uſque manu.
Ite procul Muſæ, ſi nil prodeſtis amanti:
Non ego vos, ut ſint bella canenda, colo.
Nec refero Soliſque vias, & qualis, ubi orbem
Complevit, verſis Luna recurrit equis.
Ad dominam faciles aditus per carmina quæro.
Ite procul Muſæ, ſi nihil iſta valent.
At mihi per cædem & facinus ſunt dona paranda,
Ne jaceam clauſam flebilis ante domum.
Aut rapiam ſuſpenſa ſacris inſignia fanis:
Sed Venus ante alios eſt violanda mihi.
Illa malum facinus ſuadet, dominamque rapacem
Dat mihi: ſacrilegas ſentiat illa manus.
O pereat quicumque legit virideſque zmaragdos,
Et niveam Tyrio murice tingit ovem.
Hic dat avaritiæ cauſſas, & Coa puellis
Veſtis, & a Rubro lucida concha mari.
Hæc fecere malas. hinc clavim janua ſenſit,
Et cœpit cuſtos liminis eſſe canis.

Sed pretium si grande feras, custodia victa est;
  Nec prohibent claves, & canis ipse tacet.
Heu quicumque dedit formam cælestis avaræ,
  Quale bonum multis addidit ipse malis!
Hinc fletus, rixæque sonant: hæc denique causa
  Fecit, ut infamis hic Deus esset Amor.
At tibi, quæ pretio victos excludis amantes,
  Diripiant partas ventus & ignis opes.
Quin tua tunc juvenes spectent incendia læti,
  Nec quisquam flammæ sedulus addat aquam.
Seu veniet tibi mors, nec erit, qui lugeat ullus,
  Nec qui det mœstas munus in exsequias.
At bona, quæ nec avara fuit, centum licet annos
  Vixerit, ardentem flebitur ante rogum.
Atque aliquis senior, veteres veneratus amores,
  Annua constructo serta dabit tumulo.
Et, Bene, discedens dicet, placideque quiescas,
  Terraque securæ sit super ossa levis.
Vera quidem moneo. sed prosunt quid mihi vera?
  Illius est nobis lege colendus Amor.
Quin etiam sedes jubeat si vendere avitas,
  Ite sub imperium, sub titulumque Lares.
Quidquid habet Circe, quidquid Medea veneni,
  Quidquid & herbarum Thessala terra gerit:
Et quod, ubi indomitis gregibus Venus afflat amores,
  Hippomanes cupidæ stillat ab inguine equæ:
Si modo me placido videat Nemesis mea vultu,
  Mille alias herbas misceat illa, bibam.

ELÉGIA V.

PHœbe fave, novus ingreditur tua templa sacerdos,
  Huc age cum cithara, carminibusque veni.
Nunc te vocales impellere pollice chordas,
  Nunc precor ad laudes flectere verba meas.
Ipse triumphali devinctus tempora lauro,
  Dum cumulant aras, ad tua sacra veni.
Sed nitidus, pulcerque veni: nunc indue vestem
  Sepositam, longas nunc bene pecte comas.
Qualem te memorant, Saturno rege fugato,
  Victori laudes concinnisse Jovi.
Tu procul eventura vides: tibi deditus augur
  Scit bene, quid fati provida cantet avis.
Tuque regis sortes: per te præsentit aruspex,
  Lubrica signavit cum Deus exta notis.
Te duce Romanos numquam frustrata Sibylla est,
  Abdita quæ senis fata canit pedibus.
Phœbe, sacras Messalinum sine tangere chartas
  Vatis: & ipse, precor, quid canat illa, doce.
Hæc dedit Æneæ sortes, postquam ille parentem
  Dicitur, & raptos sustinuisse Lares.
Nec fore credebat Romam, cum mœstus ab alto
  Ilion, ardentes respiceretque Deos.
Romulus æternæ nondum formaverat urbis
  Mœnia, consorti non habitanda Remo.
Sed tunc pascebant herbosa Palatia vaccæ,
  Et stabant humiles in Jovis arce casæ.
Lacte madens illic suberat Pan ilicis umbræ,
  Et facta agresti lignea falce Pales.
Pendebatque vagi pastoris in arbore votum
  Garrula sylvestri fistula sacra Deo:
Fistola, cui semper decrescit arundinis ordo,
  Nam calamus cera jungitur usque minor.
At, qua Velabri regio patet, ire solebat
  Exiguus pulsa per vada linter aqua.
Illa sæpe gregis diti placitura magistro
  Ad juvenem festa vecta puella die est.
Cum qua fœcundi redierunt munera ruris
  Caseus, & niveæ candidus agnus ovis.
Impiger Ænea volitantis frater Amoris,
  Troia qui profugis sacra vehis ratibus,
Jam tibi Laurentes assignat Jupiter agros:
  Jam vocat errantes hospita terra Deos.
Illic sanctus eris, cum te veneranda Numici
  Unda Deum cælo miserit Indigetem.
Ecce super fessas volitat victoria puppes.
  Tandem ad Trojanos Diva superba venit.
Ecce mihi lucent Rutulis incendia castris.
  Jam tibi prædico, barbare Turne, necem.
Ante oculos Laurens castrum, murusque Lavini est,
  Albaque ab Ascanio condita Longa duce.
Te quoque jam video, Marti placitura sacerdos
  Ilia, Vestales deseruisse focos;
Concubitusque tuos furtim, vittasque jacentes,
  Et cupidi ad ripas arma relicta Dei.
Carpite nunc, tauri, de septem montibus herbas,
  Dum licet; hic magnæ jam locus urbis erit.
Roma, tuum nomen terris fatale regendis,
  Qua sua de cælo prospicit arva Ceres;
Quaque patent ortus, & qua fluitantibus undis
  Solis anhelantes abluit amnis equos.
Troja quidem tunc se mirabitur, & sibi dicet,
  Vos bene tam longa consuluisse via.
Vera cano: sic usque sacras innoxia laurus
  Vescar, & æternum sit mihi virginitas.
Hæc cecinit vates, & te sibi, Phœbe, vocavit,
  Jactavit fusa sed caput ante coma.
Quidquid Amalthea, quidquid Marpessia dixit,
  Herophile Phœbo grata quod admonuit:
Quasque Albuna sacras Tiberis per flumina sortes
  Portarit, sicco perlueritque sinu:
Hæ fore dixerunt belli mala signa cometen,
  Multus ut in terras deplueretque lapis:
Atque tubas, atque arma ferunt strepitantia cælo
  Audita, & lucos præcinuisse fugam.
Ipsum etiam Solem defectum lumine vidit
  Jungere pallentes nubilus annus equos:
Et simulacra Deum lacrimas fudisse tepentes,
  Fataque vocales præmonuisse boves.
Hæc fuerunt olim: sed tu jam, mitis Apollo,
  Prodigia indomitis merge sub æquoribus.
Ut succensa sacris crepitet bene laurea flammis,
  Omine quo felix & sacer annus eat.
Laurus io bona signa dedit: gaudete, coloni.
  Distendet spicis horrea plena Ceres,
Oblitus & musto feriet pede rusticus uvas,
  Dolia dum, magni deficiantque lacus.
At madidus Baccho sua festa Palilia pastor
  Concinet: a stabulis tunc procul este lupi.
Ille levis stipolæ solemnes potus acervos
  Accendet, flammas transilietque sacras.
Et fœtus matrona dabit, natusque parenti
  Oscula comprensis auribus eripiet:
Nec tædebit avum parvo advigilare nepoti,
  Balbaque cum puero dicere verba senem.
Tunc operata Deo pubes discumbet in herba,
  Arboris antiquæ qua levis umbra cadit.
Aut e veste sua tendent umbracula sertis
  Vincta; coronatus stabit & ante calix.
At sibi quisque dapes, & festas exstruet alte
  Cespitibus mensas, cespitibusque torum.
Ingeret hic potus juvenis maledicta puellæ,

Postmo-

Postmodo quæ votis irrita facta velit.
Nam ferus ille suæ plorabit sobrius idem,
Et se jurabit mente fuisse mala.
Pace tua, pereant arcus, pereantque sagittæ,
Phœbe; modo in terris erret inermis Amor.
Ars bona; sed postquam sumsit sibi tela Cupido,
Hei mihi quam multis ars dedit illa malum!
Et mihi præcipue, jaceo cum saucius annum,
Et faveo morbo, tam juvat ipse dolor.
Vixque cano Nemesim, sine qua versus mihi nullus
Verba potest, justos aut reperire pedes.
At tu, (nam Divum servat tutela poetas)
Præmoneo, vati parce, puella, sacro;
Ut Messalinum celebrem, cum præmia belli
Ante suos currus oppida victa feret.
Ipse gerens laurus, lauro devinctus agresti
Miles io magna voce triumphe canet.
Tunc Messala meus pia det spectacula turbæ,
Et plaudat curru prætereunte pater.
Annue: sic tibi sint intonsi, Phœbe, capilli,
Sic tua perpetuo sit tibi casta soror.

ELEGIA VI.

CAstra Macer sequitur. tenero quid fiet Amori?
Sit comes, & collo fortiter arma gerat.
Et, seu longa virum terræ via, seu vaga ducent
Æquora, cum telis ad latus ille volet.
Ure, puer, quæso, tua qui ferus otia liquit,
Atque iterum erronem sub tua signa voca.
Quod si militibus parces, erit hic quoque miles,
Ipse levi galea qui sibi portet aquam.
Castra peto, valeatque Venus, valeantque puellæ.
Et mihi sunt vires, & mihi facta tuba est.
Magna loquor: sed magnifice mihi magna locuto
Excutiunt clausæ fortia verba fores.
Juravi quoties rediturum ad limina numquam?
Cum bene juravi, pes tamen ipse redit.
Acer Amor, fractas utinam tua tela sagittas,
Si licet, exstinctas aspiciamque faces.
Tu miserum torques, tu me mihi dira precari
Cogis, & insana mente nefanda loqui.
Jam mala finissem letho: sed credula vitam
Spes fovet, & melius cras fore semper ait.
Spes alit agricolas: spes sulcis credit aratis
Semina, quæ magno fœnore reddat ager.
Hæc laqueo volucres, hæc captat arundine pisces,
Cum tenues hamos abdidit ante cibus.
Spes etiam valida solatur compede vinctum:
Crura sonant ferro, sed canit inter opus.
Spes facilem Nemesim spondet mihi, sed negat illa.
Hei mihi, ne vincas, dura puella, Deam.
Parce per immatura tuæ precor ossa sororis:
Sic bene sub tenera parva quiescat humo.
Illa mihi sancta est; illius dona sepulcro,
Et madefacta meis serta feram lacrymis.
Illius ad tumulum fugiam, supplexque sedebo,
Et mea cum muto fata querar cinere.
Non feret usque suum te propter flere clientem.
Illius ut verbis sis mihi lenta, veto.
Ne tibi neglecti mittant mala somnia Manes,
Mœstaque sopitæ flet soror ante torum:
Qualis ab excelsa præceps delapsa fenestra
Venit ad infernos sanguinolenta lacus.
Desino, ne dominæ luctus renoventur acerbi:
Non ego sum tanti, ploret ut illa semel.
Nec lacrymis oculos digna est fœdare loquaces.
Lena nocet nobis, ipsa puella bona est.
Lena vetat miserum Phryne, furtimque tabellas
Occulto portans itque reditque sinu.
Sæpe, ego cum dominæ dulces a limine diro
Agnosco voces, hæc negat esse domi.
Sæpe, ubi nox promissa mihi est, languere puellam
Nuntiat, aut aliquas extimuisse minas.
Tunc morior curis: tunc mens mihi perdita fingit,
Quisve meam teneat, quot teneatve modis.
Tunc tibi, lena, precor diras, satis anxia vivas.
Moverit e votis pars quotacumque Deos.

LIBER TERTIUS.

ELEGIA I.

MArtis Romani festæ venere Calendæ.
Exoriens nostris hic fuit annus avis.
Et vaga nunc certa discurrunt undique pompa
Perque vias urbis munera, perque domos.
Dicite, Pierides, quonam donetur honore
Seu mea, seu fallor, cara Neæra tamen.
Carmine formosæ, pretio capiuntur avaræ.
Gaudeat, ut digna est, versibus illa meis.
Lutea sed niveum involvat membrana libellum,
Pumex & canas tondeat ante comas:
Summaque prætexat tenuis fastigia chartæ,
Indicet ut nomen litera facta meum:
Atque inter geminas pingantur cornua frontes.
Sic etenim comtum mittere oportet opus.
Per vos auctores hujus mihi carminis oro,
Castaliamque umbram, Pieriosque lacus,
Ite domum, cultumque illi donate libellum,
Sicut erit; nullus defluat inde color.
Illa mihi referet, si nostri mutua cura est,
An minor, an toto pectore deciderim.
Sed primum Nympham longa donate salute,
Atque hæc submisso dicite verba sono;
Hæc tibi vir quondam, nunc frater, casta Neæra,
Mittit, & accipias munera parva, rogat.
Teque suis jurat caram magis esse medullis,
Sive sibi conjux, sive futura soror.
Sed potius conjux; hujus spem nominis illi
Auferet exstincto pallida Ditis aqua.

ELEGIA II.

QUi primus caram juveni, carumque puellæ
Eripuit juvenem, ferreus ille fuit.
Durus & ille fuit, qui tantum ferre dolorem,
Vivere & erepta conjuge qui potuit.
Non ego firmus in hoc, non hæc patientia nostro
Ingenio. frangit fortia corda dolor,
Nec mihi vera loqui pudor est, vitæque fateri
Tot mala perpessæ tædia nata meæ.
Ergo cum tenuem fuero mutatus in umbram,
Candidaque ossa super nigra favilla teget;
Ante meum veniat longos incomta capillos,
Et fleat ante meum mœsta Neæra rogum.
Sed veniat caræ matris comitata dolore:
Mœreat hæc genero, mœreat illa viro.
Præfatæ ante meos manes, animamque precatæ,
Perfusæque pias ante liquore manus,

Pars quæ sola mei superabit corporis, ossa
Incinctæ nigra candida veste legant.
Et primum annoso spargant collecta Lyæo,
Mox etiam niveo fundere lacte parent.
Post hæc carbaseis humorem tollere velis,
Atque in marmorea ponere sicca domo.
Illuc, quas mittit pinguis Panchaia merces,
Eoique Arabes, dives & Assyria,
Et nostri memores lacrymæ fundantur eodem,
Sic ego componi versus in ossa velim.
Sed tristem mortis demonstret litera caussam,
Atque hæc in celebri carmina fronte notet:
Lygdamus hic situs est. dolor huic & cura Neæræ
Conjugis ereptæ, caussa perire fuit.

ELEGIA III.

Quid prodest cælum votis implesse, Neæra?
Blandaque cum multa tura dedisse prece?
Non, ut marmorei prodirem e limine tecti
Insignis clara conspicuusque domo:
Aut ut multa mei renovarent jugera tauri,
Et magnas messes terra benigna daret:
Sed tecum ut longæ sociarem gaudia vitæ,
Inque tuo caderet nostra senecta sinu,
Tunc cum præmensæ defunctus tempore lucis
Nudus Lethea cogerer ire rate.
Nam grave quid prodest pondus mihi divitis auri?
Arvaque si findant pinguia mille boves?
Quidve domus prodest Phrygiis innixa columnis,
Tænare sive tuis, sive Caryste tuis?
Et nemora in domibus sacros imitantia lucos?
Aurataeque trabes, marmoreumque solum?
Quidve in Erythræo legitur quæ littore concha,
Tinctaque Sidonio murice lana juvat?
Et quæ præterea populus miratur? in illis
Invidia est. falso plurima vulgus amat.
Non opibus mentes hominum curæque levantur,
Nam fortuna sua tempora lege gerit.
Sit mihi paupertas tecum jucunda, Neæra.
At sine te, regum munera nulla volo.
O niveam, quæ te poterit mihi reddere, lucem!
O mihi felicem terque quaterque diem!
At si pro dulci reditu quæcumque voventur,
Audiat aversa non meus aure Deus:
Nec me regna juvent, nec Lydius aurifer amnis,
Nec quas terrarum sustinet orbis opes.
Hæc alii cupiant. liceat mihi paupere cultu
Securo cara conjuge posse frui.
Adsis, & timidis faveas, Saturnia, votis,
Et faveas, concha Cypria vecta tua.
Aut si fata negant reditum, tristesque sorores
Stamina quæ ducunt, quæque futura canunt:
Me vocet in vastos amnes nigramque paludem
Dives in ignava luridus Orcus aqua.

ELEGIA IV.

Di meliora ferant, nec sint insomnia vera,
Quæ tulit extrema pessima nocte quies.
Ite procul. vanum falsumque avertite visum.
Desinite in votis quærere velle fidem.
Divi vera monent. venturæ nuntia sortis
Vera monent Thuscis exta probata viris.
Somnia fallaci ludunt temeraria nocte,
Et pavidas mentes falsa timere jubent.

Et vanum ventura hominum genus omina noctis
Farre pio placant, & saliente sale.
Et tamen, utcumque est, sive illi vera moneri,
Mendaci somno credere sive volent:
Efficiat vanos noctis Lucina timores,
Et frustra immeritum pertimuisse velit.
Si mea nec turpi mens est obnoxia facto,
Nec læsit magnos impia lingua Deos.
Jam nox æthereum nigris emensa quadrigis
Mundum, cæruleo laverat amne rotas:
Nec me sopierat menti Deus utilis ægræ
Somnus. sollicitas deficit ante domos.
Tandem cum summo Phœbus prospexit ab ortu,
Pressit languentis lumina sera quies.
Hic juvenis casta redimitus tempora lauro
Est visus nostra ponere sede pedem.
Non illo quidquam formosius ulla priorum
Ætas, humanum nec videt illud opus.
Intonsi crines longa cervice fluebant:
Stillabat Syrio myrtea rore coma.
Candor erat, qualem præfert Latonia Luna,
Et color in niveo corpore purpureus.
Ut juveni primum virgo deducta marito
Inficitur teneras ore rubente genas.
Ut cum contexunt amaranthis alba puellæ
Lilia: ut autumno candida mala rubent.
Ima videbatur talis illudere palla;
Namque hæc in nitido corpore vestis erat.
Artis opus raræ fulgens testudine & auro
Pendebat læva garrula parte lyra.
Hanc primum veniens plectro modulatus eburno
Felices cantus ore sonante dedit.
Sed postquam fuerant digiti cum voce locuti,
Edidit hæc dulci tristia verba modo.
Salve cura Deum: casto nam rite poetæ
Phœbusque, & Bacchus, Pieridesque favent.
Sed proles Semelæ Bacchus, doctæque sorores
Dicere non norunt, quid ferat hora sequens.
At mihi fatorum leges, ævique futuri
Eventura pater posse videre dedit.
Quare ego quæ dico non fallax, accipe, vates:
Quodque Deus vero Cynthius ore ferat.
Tantum cara tibi, quantum nec filia matri,
Quantum nec cupido bella puella viro:
Pro qua sollicitas cælestia numina votis,
Quæ tibi securos non finit ire dies:
Et cum te fusco somnus velavit amictu,
Vanum nocturnis fallit imaginibus:
Carminibus celebrata tuis formosa Neæra
Alterius mavult esse puella viri.
Diversasque tuis agitat mens impia curas,
Nec gaudet casta nupta Neæra domo.
Ah crudele genus, nec fidum femina nomen!
Ah pereat, didicit fallere si qua virum!
Sed flecti poterit. mens est mutabilis illis.
Tu modo cum multa brachia tende prece.
Sævus Amor docuit validos tentare labores.
Sævus Amor docuit verbera sæva pati.
Me quondam Admeti niveos pavisse juvencos,
Non est in vanum fabula ficta jocum.
Tunc ego nec cithara poteram gaudere sonora,
Nec similes chordis reddere voce sonos.
Sed perlucenti cantus meditabar avena,
Ille ego Latonæ filius atque Jovis.
Nescis quid sit Amor, juvenis, si ferre recusas
Immitem dominum, conjugiumque ferum.

Ergo ne dubita blandas adhibere querelas.
  Vincuntur molli pectora dura prece.
Quod si vera canunt sacris oracula templis,
  Hæc illi nostro nomine dicta refer:
Hoc tibi conjugium promittit Delius ipse.
  Felix hoc, alium desine velle virum.
Dixit, & ignavus defluxit pectore somnus.
  Ah ego non possum tanta videre mala.
Nec tibi crediderim votis contraria vota,
  Nec tantum crimen pectore inesse tuo.
Nam te nec vasti genuerunt æquora Ponti,
  Nec flammam volvens ore Chimæra fero.
Nec consanguinea redimitus terga caterva,
  Cui tres sunt linguæ, tergeminumque caput.
Scyllaque virgineam canibus succincta figuram:
  Nec te conceptam sæva leæna tulit.
Barbara nec Scythiæ tellus, horrendave Syrtis:
  Sed culta, & duris non habitanda domus.
Et longe ante alias omnes mitissima mater:
  Isque pater, quo non alter amabilior.
Hæc Deus in melius crudelia somnia vertat,
  Et jubeat tepidos irrita ferre Notos.

ELEGIA V.

VOs tenet, Etruscis manat quæ fontibus unda,
  Unda sub æstivum non adeunda Canem.
Nunc autem sacris Bajarum proxima lymphis,
  Quum se purpureo vere remittit hiems.
At mihi Persephone nigram denuntiat horam.
  Immerito juveni parce nocere, dea.
Non ego tentavi nulli temeranda virorum
  Audax laudandæ sacra docere deæ.
Nec mea mortiferis infecit pocula succis
  Dextera, nec cuiquam tætra venena dedit.
Nec nos sacrilegos templis admovimus ignes:
  Nec cor sollicitant facta nefanda meum.
Nec nos insana meditantes jurgia mente
  Impia in aversos solvimus ora deos.
Et nondum cani nigros læsere capillos,
  Nec venit tardo curva senecta pede.
Natalem nostri primum videre parentes
  (Quum cecidit fato consul uterque pari)
Quid fraudare juvat vitem crescentibus uvis?
  Et modo nata mala vellere poma manu?
Parcite, pallentes undas quicumque tenetis,
  Duraque sortiti tertia regna dei.
Elysios olim liceat cognoscere campos,
  Letheamque ratem, Cimmeriosque lacus,
Quum mea rugosa pallebunt ora senecta,
  Et referam pueris tempora prisca senex.
Atque utinam vano nequidquam terrear æstu!
  Languent ter quinos sed mea membra dies.
At vobis Tuscæ celebrantur gramina Nymphæ
  Et facilis lenta pellitur unda manu.
Vivite felices, memores & vivite nostri,
  Sive erimus, seu nos fata fuisse volent.
Interea nigras pecudes promittite Diti,
  Et nivei lactis pocula mixta mero.

ELEGIA VI.

CAndide Liber ades. sic sit tibi mystica vitis
  Semper, sic hedera tempora vincta geras.
Aufer & ipse meum pariter medicande dolorem.
  Sæpe tuo cecidit munere victus amor.

Care puer, madeant generoso pocula Baccho:
  I, nobis prona funde Falerna manu.
Ite procul durum curæ genus, ite labores.
  Fulserit hic niveis Delius alitibus.
Vos modo proposito dulces faveatis amici,
  Neve neget quisquam me duce se comitem.
Aut si quis vini certamen mite recusat,
  Fallat eum recto cara puella dolo.
Ille facit dites animos deus: ille ferocem
  Contudit, & dominæ misit in arbitrium.
Armeniæ tigres, & fulvas ille leænas
  Vicit, & indomitis mollia corda dedit.
Hæc Amor, & majora valet. Sed poscite Bacchi
  Munera. quem vestrum pocula sicca juvant?
Convenit ex æquo, nec torvus Liber in illis,
  Qui se, quique una vina jocosa colunt.
Jam venit iratus nimium, nimiumque severis:
  Qui timet irati numina magna, bibat.
Quales his pœnas qualis quantusque minetur,
  Cadmææ matris præda cruenta docet.
Sed procul a nobis hic sit timor: illaque, si qua est,
  Quid valeat læsi, sentiat, ira dei.
Quid precor ah demens? venti temeraria vota,
  Aeriæ & nubes diripienda ferant.
Quamvis nulla mei superest tibi cura, Neæra:
  Sis felix, & sint candida fata tua.
At nos securæ reddamus tempora mensæ:
  Venit post multas una serena dies.

ELEGIA VII.

HEi mihi, difficile est imitari gaudia falsa:
  Difficile est tristi fingere mente jocum.
Nec bene mendaci risus componitur ore,
  Nec bene sollicitis ebria verba sonant.
Quid queror infelix? turpes discedite curæ:
  Odit Lenæus tristia verba pater.
Gnosia, Theseæ quondam perjuria linguæ
  Flevisti ignoto sola relicta mari.
Sic cecinit pro te doctus, Minoi, Catullus,
  Ingrati referens impia facta viri.
Vos ego nunc moneo: felix, quicumque dolore
  Alterius disces posse carere tuo.
Nec vos aut capiant pendentia brachia collo,
  Aut fallat blanda sordida lingua prece.
Et si perque suos fallax juravit ocellos,
  Junonemque suam, perque suam Venerem,
Nulla fides inerit. perjuria ridet amantum
  Jupiter, & ventos irrita ferre jubet.
Ergo quid toties fallacis verba puellæ
  Conqueror? ite a me seria verba procul.
Quam vellem tecum longas requiescere noctes,
  Et tecum longos pervigilare dies!
Perfida, nec merito nobis inimica merenti:
  Perfida, sed quamvis perfida, cara tamen.
Naida Bacchus amat. cessas, o lente minister?
  Temperet annosum Marcia lympha merum.
Non ego, si fugiat nostræ convivia mensæ
  Ignotum cupiens vana puella torum,
Sollicitus repetam tota suspiria nocte.
  Tu puer, i, liquidum fortius adde merum.
Jamdudum Syrio madefactus tempora nardo
  Debueram sertis implicuisse comas.

LIBER

LIBER QUARTUS.

AD MESSALAM. I.

TE, Meſſala, canam. quamquam me cognita virtus
Terret, ut infirmæ nequeant ſubſiſtere vires;
Incipiam tamen. at meritas ſi carmina laudes
Deficiant: humil… tantis ſim conditor actis:
Nec tua præter te chartis intexere quiſquam
Facta queat, dictis ut non majora ſuperſint:
Eſt nobis voluiſſe ſatis. nec munera parva
Reſpueris. etiam Phœbo gratiſſima dona
Cres tulit, & cunctis Baccho jucundior hoſpes
Icarus, ut puro teſtantur ſidera cælo,
Erigoneque, Caniſque, neget ne longior ætas.
Quin etiam Alcides Deus aſcenſurus Olympum
Læta Molorcheis poſuit veſtigia tectis.
Parvaque Cæleſtes pacavit mica, nec illis
Semper inaurato taurus cadit hoſtia cornu.
Hic quoque ſit gratus parvus labor, ut tibi poſſim
Inde alios, alioſque memor componere verſus.
Alter dicat opus magni mirabile mundi:
Qualis in immenſum deſcenderit aera tellus,
Qualis & in curvum pontus confluxerit orbem,
Et vagus a terris qua ſurgere nititur aer,
Hinc ut contextis paſſim fluat ignibus æther,
Pendentique ſuper claudantur ut omnia cælo.
At quodcumque meæ poterunt audere Camenæ,
Seu tibi par poterunt (ſed quod ſpes abnuit ultro)
Sive minus, certeque canent minus, omne vovemus
Hoc tibi, nec tanto careat mihi nomine charta.
Nam, quamquam antiquæ gentis ſuperant tibi laudes,
Non tua majorum contenta eſt gloria fama,
Nec quæris, quid quaque index ſub imagine dicat,
Sed generis priſcos contendis vincere honores,
Quam tibi majores, majus decus ipſe futuris.
At tua non titulus capiet ſub carmine facta,
Æterno ſed erunt tibi magna volumina verſu,
Convenientque tuas cupidi componere laudes
Undique, quique canent vincto pede, quique ſoluto.
Quis potior, certamen erit. ſim victor in illis,
Ut noſtrum tantis inſcribam nomen in actis.
Nam quis te majora gerit caſtriſve, foróve?
Nec tamen hinc aut hinc tibi laus majorve, minorve:
Juſta pari premitur veluti cum pondere libra:
Prona nec hac plus parte ſedet, nec ſurgit ab illa.
Qualis, inæquatum ſi quando onus urget utrimque,
Inſtabilis natat alterno depreſſior orbe.
Nam ſeu diverſi fremat inconſtantia vulgi,
Non alius ſedare queat; ſeu judicis ira
Sit placanda, tuis poterit miteſcere verbis.
Non Pylos aut Ithace tantos genuiſſe feruntur
Neſtora, vel parvæ magnum decus urbis Ulyſſem.
Vixerit ille ſenex quamvis, dum terna per orbem
Secula fertilibus Titan decurrerit horis;
Ille per ignotas audax erraverit urbes,
Qua maris extremis tellus excluditur undis.
Nam Ciconumque manus adverſis reppulit armis:
Nec valuit Lotos cœptos avertere curſus:
Ceſſit & Ætnææ Neptunius incola rupis,
Victa Maroneo fœdatus lumina Baccho:
Vexit & Æolios placidum per Nerea ventos:
Incultos adiit Læſtrigonas, Antiphatenque,
Nobilis Artaciæ gelida quos irrigat unda:
Solum nec doctæ verterunt pocula Circes,
Quamvis illa foret Solis genus, apta vel herbis,

Aptaque vel cantu veteres mutare figuras.
Cimmeriorum etiam obſcuras acceſſit ad arces,
Queis numquam candente dies apparuit ortu,
Sive ſupra terras Phœbus, ſeu curreret infra.
Vidit, ut inferno Plutonis ſubdita regno
Magna Deum proles levibus diſcurreret umbris.
Præteriitque cita Sirenum litora puppi.
Illum inter geminæ nantem confinia mortis,
Nec Scyllæ ſævo conterruit impetus ore,
Cum canibus rapidas inter freta ſerperet undas;
Nec violenta ſuo conſumſit more Charybdis,
Vel ſi ſublimis fluctu conſurgeret imo,
Vel ſi interrupto nudaret gurgite pontum.
Non violata vagi ſileantur paſcua Solis,
Non amor, & fœcunda Atlantidos arva Calypſus,
Finis & erroris miſeri Phæacia tellus.
Atque hæc ſeu noſtras inter ſunt cognita terras,
Fabula ſive novum dedit his erroribus orbem,
Sit labor illius, tua dum facundia major.
Jam te non alius belli tenet aptius artes,
Qua deceat tutam caſtris præducere foſſam,
Qualiter adverſos hoſti defigere cervos:
Quemve locum ducto melius ſit claudere vallo,
Fontibus ut dulces erumpat terra liquores:
Ut faciliſque tuis aditus ſit, & arduus hoſti:
Laudis & aſſiduo vigeat certamine miles.
Quis tardamve ſudem melius, celeremve ſagittam
Jecerit, aut lento perfregerit obvia pilo?
Aut quis equum celerem arctato compeſcere freno
Poſſit, & effuſas tardo permittere habenas?
Inque vicem modo directo contendere curſu,
Seu libeat curvo brevius compellere gyro?
Quid, parma ſeu dextra velis, ſeu læva tueri,
(Sive hac, ſive illac veniat gravis impetus haſtæ)
An prior, aut ſignata cita loca tangere funda?
Jam ſimul audacis veniunt certamina Martis,
Adverſiſque parant acies concurrere ſignis,
Tunc tibi non deſit, faciem componere pugnæ,
Seu ſit opus quadratum acies conſiſtat in agmen,
Rectus ut æquaris decurrat frontibus ordo;
Seu libeat duplici ſejunctim cernere Marte,
Dexter uti lævum teneat, dextrumque ſiniſter
Miles, ſitque duplex geminis victoria caſtris.
At non per dubias errant mea carmina laudes:
Nam bellis experta cano: teſtis mihi victæ
Fortis Japidiæ miles: teſtis quoque fallax
Pannonius, gelidas paſſim disjectus in Alpes:
Teſtis Arupinas & pauper natus in armis.
Quem ſi quis videat, vetus ut non fregerit ætas,
Terna minus Pyliæ miretur ſecula famæ.
Centum fœcundos Titan renovaverit annos,
Ipſe tamen velox celerem ſuper edere corpus
Gaudet equum, validiſque ſedet moderator habenis.
Te duce non alias converſus terga domator
Libera Romanæ ſubjecit colla catenæ.
Nec tamen his contentus eris. majora peractis
Inſtant, compertum eſt veracibus ut mihi ſignis,
Queis Amythaonius nequeat certare Melampus.
Nam modo fulgentem Tyrio ſubtemine veſtem
Indueras, oriente die duce fertilis anni;
Splendidior liquidis cum Sol caput extulit undis,
Et fera diſcordes tenuerunt flamina venti,
Curva nec aſſuetos egerunt flumina curſus.
Quin rapidum placidis etiam mare conſtitit undis,
Nulla nec aerias volucris perlabitur auras,
Nec quadrupes denſas depaſcitur aſpera ſylvas,

Quin

Quin largita tuis sunt multa silentia votis.
Juppiter ipse levi vectus per inania curru
Adfuit, & cælo vicinum liquit Olympum,
Intentaque tuis precibus se præbuit aure,
Cunctaque veraci capite annuit. additus aris
Lætior eluxit structos super ignis acervos.
Quin, hortante Deo, magnis insistere rebus
Incipe: non iidem tibi sint, aliisque triumphi.
Non te vicino remorabitur obvia Marte
Gallia, nec latis audax Hispania terris,
Nec fera te Tyrio tellus obsessa colono,
Nec qua vel Nilus, vel regia lympha Choaspes
Profluit, aut rapidus, Cyri dementia, Gindes
Radit Arecteos haud una per hostia campos,
Nec qua regna vago Tomyris finivit Araxe,
Impia nec sævis celebrans convivia mensis
Ultima vicinus Phœbo tenet arva Padæus,
Quaque Histrus, Tanaisque Getas rigat, atque Mosynos.
Quid moror? Oceanus ponto qua continet orbem,
Nulla tibi adversis regio sese offeret armis.
Te manet invictus Romano Marte Britannus,
Teque interjecto mundi pars altera Sole.
Nam circumfuso consistit in aere tellus,
Et quinque in partes toto disponitur orbe.
Atque duæ gelido vastantur frigore semper:
Illic & densa tellus absconditur umbra:
Et nulla incepto perlabitur unda liquore,
Sed durata riget densam in glaciemque, nivemque,
Quippe ubi non umquam Titan superingerit ortus.
At media est Phœbi semper subjecta calori,
Seu propior terris æstivum fertur in orbem,
Seu celer hybernas properat decurrere luces.
Non ergo presso tellus consurgit aratro,
Nec frugem segetes præbent, nec pabula terræ,
Non illic colit arva Deus, Bacchusve, Ceresve,
Nulla nec exustas habitant animalia partes.
Fertilis hanc inter posita est, interque rigentes,
Nostraque, & huic adversa solo pars altera nostro,
Quas utrimque tenens similis vicinia cæli
Temperat, alter & alterius vires necat aer.
Hinc placidus nobis per tempora vertitur annus:
Hinc & colla jugo didicit submittere taurus,
Et lenta excelsos vitis conscendere ramos:
Tonditurque seges maturos annua partus:
Et ferro tellus, pontus confinditur ære:
Quin etiam structis exsurgunt oppida muris.
Ergo ubi per claros ierint tua facta triumphos,
Solus utroque idem diceris magnus in orbe.
Non ego sum satis ad tantæ præconia laudis,
Ipse mihi non si præscribat carmina Phœbus.
Est tibi, qui possit magnis se accingere rebus,
Valgius: æterno propior non alter Homero.
Languida nam noster peragit labor otia, quamvis
Fortuna, ut mos est illi, me adversa fatiget.
Nam mihi cum magnis opibus domus alta niteret,
Cui fuerant flavi ditantes ordine sulci
Horrea, fœcundas ad deficientia messes:
Cuique pecus denso pascebant agmine colles,
Et domino satis, & nimium furique, lupoque:
Nunc desiderium superest: nam cura novatur,
Cum memor anteactos semper dolor admonet annos.
Sed licet asperiora cadant, spolierque relictis:
Non te deficient nostræ memorare Camœnæ,
Nec tibi Pierii solum tribuentur honores.
Pro te vel rapidas ausim maris ire per undas,
Adversis hiberna licet tumeant freta ventis.
Pro te vel solus densis subsistere turmis,
Vel parvum Ætnææ corpus committere flammæ.
Sum quodcumque, tuum est: nostri sit parvula cura,
Sit tibi quanta libet, si sit modo, non mihi regna
Lydia, non magni potior sit fama Gylippi,
Posse Meleteas nec mallem vincere chartas.
Quod tibi si versus noster totusve minusve,
Vel bene sit notus, summo vel inerret in ore,
Nulla mihi statuent finem te fata canendi.
Quin etiam mea quum tumulus contexerit ossa,
Seu matura dies celerem properat mihi mortem,
Longa manet seu vita, tamen mutata figura
Seu me finget equum rigidos percurrere campos
Doctum, seu tardi pecoris sim gloria taurus:
Sive ego per liquidum volucri vehar aera penna:
Quandocumque hominem me longa receperit ætas,
Inceptis de te subtexam carmina chartis.

LAUS SULPICIÆ AD MARTEM. II.

Sulpitia est tibi culta tuis, Mars magne, Calendis:
 Spectatum e cælo, si sapis, ipse veni.
Hoc Venus ignoscet; at tu, violente, caveto,
 Ne tibi miranti turpiter arma cadant.
Illius ex oculis, cum vult exurere Divos,
 Accendit geminas lampadas acer Amor.
Illam, quidquid agit, quoquo vestigia movit,
 Componit furtim, subsequiturque decor.
Seu solvit crines, fusis decet esse capillis:
 Seu comsit, comtis est veneranda comis.
Urit, seu Tyria voluit procedere palla:
 Urit, seu nivea candida veste venit.
Talis in æterno felix Vertumnus Olympo
 Mille habet ornatus, mille decenter habet.
Sola puellarum digna est, cui mollia caris
 Vellera det succis bis madefacta Tyros:
Possideatque, metit quidquid bene olentibus arvis
 Cultor odoratæ dives Arabs segetis:
Et quascumque niger rubro de litore conchas
 Proximus Eois colligit Indus equis.
Hanc vos, Pierides, festis cantate Calendis,
 Et testudinea Phœbe superbe lyra.
Hoc solenne sacrum multos celebretur in annos.
 Dignior est vestro nulla puella choro.

SULPICIA AD CERINTHUM. III.

Parce meo juveni, seu quis bona pascua campi,
 Seu colis umbrosi devia montis, aper.
Nec tibi sit duros acuisse in prælia dentes.
 Incolumem custos hunc mihi servet Amor.
Sed procul abducit venandi Delia cura.
 O pereant silvæ, deficiantque canes!
Quis furor est, quæ mens, densos indagine colles
 Claudentem teneras lædere velle manus?
Quidve juvat furtim latebras intrare ferarum?
 Candidaque hamatis crura notare rubis?
Sed tamen, ut tecum liceat, Cerinthe, vagari,
 Ipsa ego per montes retia torta feram:
Ipsa ego velocis quæram vestigia cervæ,
 Et demam celeri ferrea vincla cani.
Tunc mihi tunc placeant silvæ; sic, lux mea, tecum
 Arguar ante ipsas concubuisse plagas.
Tunc veniat licet ad casses, illæsus abibit,
 Ne Veneris cupidæ gaudia turbet, aper.
Tunc sine me sit nulla Venus; sed lege Dianæ,

Caste

Caste puer, casta retia tende manu.
Et quæcumque meo furtim subrepet amori
Incidat in sævas diripienda feras.
At tu venandi studium concede parenti,
Et celer in nostros ipse recurre sinus.

AD PHŒBUM, IV.

HUc ades, & teneræ morbos expelle puellæ:
Huc ades intonsa Phœbe superbe coma.
Crede mihi, propera, nec jam te, Phœbe, pigebit
Formosæ medicas adplicuisse manus.
Effice, ne macies tabentes occupet artus,
Neu notet informis pallida membra color.
Et quodcumque mali est, & quidquid triste timemus,
In pelagus rapidis devehat amnis aquis.
Sancte veni, tecumque feras, quicumque sopores,
Quicumque & cantus corpora fessa levant.
Neu juvenem torque, metuit qui fata puellæ,
Votaque pro domina vix numeranda facit.
Interdum vovet: interdum, quod langueat illa,
Dicit in æternos aspera verba deos.
Pone metum, Cerinthe: deus non lædit amantes;
Tu modo semper ama: salva puella tibi est.
Nil opus est fletu, lacrimis erit aptius uti,
Si quando fuerit tristior illa tibi.
At nunc tota tua est. te solum candida secum
Cogitat, & frustra credula turba sedet.
Phœbe fave. laus magna tibi tribuetur, in uno
Corpore servato restituisse duos.
Jam celeber, jam lætus eris, quum debita reddet
Certatim sanctis lotus uterque focis.
Tunc te felicem dicent pia turba deorum,
Optabunt artes & sibi quisque tuas.

AD CERINTHUM. V.

QUi mihi te, Cerinthe, dies dedit, hic mihi sanctus,
Atque inter festos semper habendus erit.
Te nascente novum Parcæ cecinere puellis
Servitium, & dederunt regna superba tibi.
Uror ego ante alias: juvat hoc, Cerinthe, quod uror,
Si tibi de nobis mutuus ignis adest.
Mutuus adsit amor, per te dulcissima furta,
Perque tuos oculos, per Geniumque rogo.
Magne Geni, cape tura libens, votisque faveto:
Si modo quum de me cogitat ille, calet.
Quod si forte alios jam nunc suspirat amores;
Tu, precor, infidos, sancte, relinque focos.
Nec tu sis injusta, Venus. vel serviat æque
Vinctus uterque tibi, vel mea vincla leva.
Sed potius valida teneamur uterque catena,
Nulla queat posthac nos soluisse dies.
Optat idem juvenis quod nos: sed tectius optat.
Nam pudet hæc illum dicere verba palam.
At tu, Natalis, quoniam deus omnia sentis,
Adnue. quid refert, clamne palamne roget?

AD JUNONEM. VI.

NAtalis Juno, sanctos cape turis honores,
Quos tibi dat tenera docta puella manu.
Tota tibi est hodie; tibi se lætissima comsit,
Staret ut ante tuos conspicienda focos.
Illa quidem ornandi caussas tibi, diva, relegat:
Est tamen, occulte cui placuisse velit.

At tu, sancta, fave, ne nox divellat amantes!
Sed juveni, quæso, mutua vincla para.
Sic bene compones. ulli non ille puellæ
Servire, aut cuiquam dignior illa viro.
Nec possit cupidos vigilax deprendere custos,
Fallendique vias mille ministret Amor.
Adnue, purpureaque veni pellucida palla.
Ter tibi fit libo, ter, dea casta, mero.
Præcipit en natæ mater studiosa, quid optet;
Illa aliud tacita clam sibi mente rogat.
Uritur, ut celeres urunt altaria flammæ;
Nec, liceat quamvis, sana fuisse velit.
Sic juveni gratis, veniet quum proximus annus,
Hic idem votis jam vetus adsit amor.

SULPICIA LOQUITUR. VII.

TAndem venit Amor, qualem texisse pudore,
Quam nudasse alicui, sit mihi fama minor.
Exorata meis illum Cytherea camenis
Attulit, in nostrum deposuitque sinum.
Exsolvit promissa Venus. mea gaudia narret,
Dicetur si quis non habuisse suam.
Non ego signatis quidquam mandare tabellis,
Ne legat id nemo, quam meus, ante, velim.
Sic peccasse juvat. vultus componere famæ
Tædet. cum digno digna fuisse ferar.

AD MESSALAM. VIII.

INvisus natalis adest, qui rure molesto,
Et sine Cerintho tristis agendus erit.
Dulcius urbe quid est? an villa sit apta puellæ,
Atque Eretino frigidus annus agro?
Jam nimium, Messala, mei studiose quiescas,
Non tempestivæ sæpe propinque viæ.
Hic animum sensusque meos abducta relinquo,
Arbitrii quoniam non sinis esse mei.

DE NATALI DIE. IX.

SCis iter ex animo sublatum triste puellæ;
Natali Romæ jam finis esse tuo.
Omnibus ille dies nobis natalis agatur,
Qui necopinanti jam tibi forte venit.

DE SULPICIA. X.

GRatum est, securus multum quod jam tibi de me
Promittis, subito ne male inepta cadam.
Si tibi cura togæ est potior, pressumque quasillo
Scortum, quam Servi filia Sulpicia:
Solliciti sunt pro nobis, quibus illa dolori est,
Ne cedam ignoto, maxima cura, toro.

AD CERINTHUM. XI.

EStne tibi, Cerinthe, tuæ pia cura puellæ,
Dum mea nunc vexat corpora fessa calor?
Ah ego non aliter tristes evincere morbos
Optarim, quam te si quoque velle putem.
Nam mihi quid prosit morbos evincere, ubi tu
Nostra potes lento pectore ferre mala?

AD

AD EUNDEM. XII.

NE tibi sim, mea lux, æque jam fervida cura,
  Ac videor paucos ante fuisse dies;
Si quidquam tota commisi stulta juventa,
  Cujus me fatear pœnituisse magis,
Hesterna quam te solum quod nocte reliqui,
  Ardorem cupiens dissimulare meum.

AD AMICAM. XIII.

NUlla tuum nobis subducet femina lectum.
  Hoc primum juncta est fœdere nostra Venus.
Tu mihi sola places: nec jam, te præter, in urbe
  Formosa est oculis ulla puella meis.
Atque utinam possis uni mihi bella videri!
  Displiceas aliis! sic ego tutus ero.
Nil opus invidia est. procul absit gloria vulgi:
  Qui sapit, in tacito gaudeat ille sinu.
Sic ego secretis possim bene vivere silvis,
  Qua nulla humano sit via trita pede.
Tu mihi curarum requies, tu nocte vel atra
  Lumen, & in solis tu mihi turba locis.
Nunc licet e cælo mittatur amica Tibullo,
  Mittetur frustra, deficietque Venus.
Hæc tibi sancta tuæ Junonis numina juro,
  Quæ sola ante alios est mihi magna deos.
Quid facio demens? heu heu mea pignora cedo.
  Juravi stulte. proderat iste timor.
Nunc tu fortis eris, nunc tu me audacius ures:
  Hoc peperit misero garrula lingua malum.
Jam faciam quodcumque voles: tuus usque manebo,
  Nec fugiam notæ servitium dominæ.
Sed Veneris sanctæ considam vinctus ad aras;
  Hæc notat injustos, supplicibusque favet.

DE INFAMIA SUÆ PUELLÆ. XIV.

RUmor ait, crebro nostram peccare puellam.
  Nunc ego me surdis auribus esse velim.
Crimina non hæc sunt nostro sine jacta dolore.
  Quid miserum torques, rumor acerbe? tace.

SEXTI AURELII PROPERTII OPERA.

LIBER PRIMUS.

ELEGIA I.

Ynthia prima suis miserum me cepit ocellis
  Contactum nullis ante Cupidinibus.
Tum mihi constantis dejecit lumina fastus,
  Et caput impositis pressit Amor pedibus.
Donec me docuit castas odisse puellas
  Improbus, & nullo vivere consilio.
Et mihi jam toto furor hic non deficit anno,
  Quum tamen adversos cogor habere deos.
Milanion nullos fugiendo, Tulle, labores
  Sævitiam duræ contudit Iasidos.
Nam modo Partheniis amens errabat in antris,
  Ibat & hirsutas ille videre feras.
Ille etiam Hylæi percussus vulnere rami
  Saucius Arcadiis rupibus ingemuit.
Ergo velocem potuit domuisse puellam.
  Tantum in amore preces & benefacta valent.
In me tardus amor non ullas cogitat artes:
  Nec meminit notas, ut prius, ire vias.
At vos, deductæ quibus est fallacia Lunæ,
  Et labor in magicis sacra piare focis;
En agedum dominæ mentem convertite nostræ,
  Et facite illa meo palleat ore magis.
Tunc ego crediderim vobis, & sidera & amnes
  Posse Cytææis ducere carminibus.
Et vos, qui sero lapsum revocatis, amici,
  Quærite non sani pectoris auxilia.
Fortiter & ferrum, sævos patiemur & ignes:
  Sit modo libertas, quæ velit ira, loqui.
Ferte per extremas gentes, & ferte per undas,
  Qua non ulla meum femina norit iter.
Vos remanete, quibus facili Deus annuit aure,
  Sitis & in tuto semper amore pares.
In me nostra Venus noctes exercet amaras,
  Et nullo vacuus tempore desit Amor.
Hoc, moneo, vitate malum. sua quemque moretur
  Cura, neque assueto mutet amore locum.
Quod si quis monitis tardas adverterit aures,
  Heu referet quanto verba dolore mea!

ELEGIA II.

QUid juvat ornato procedere, vita, capillo,
  Et tenues Coa veste movere sinus?
Aut quid Orontea crines perfundere myrrha,
  Teque peregrinis vendere muneribus?
Naturæque decus mercato perdere cultu?
  Nec sinere in propriis membra nitere bonis?

Crede mihi, non ulla tuæ medicina figuræ est.
Nudus Amor formæ non amat artificem.
Aspice quot submittat humus formosa colores,
Ut veniant hederæ sponte sua melius:
Surgat & in solis formosius arbutus antris,
Et sciat indociles currere lympha vias:
Litora nativos per se dent picta lapillos,
Et volucres nulla dulcius arte canant.
Non sic Leucippis succendit Castora Phœbe,
Pollucem cultu non Hilaira soror.
Non Idæ, & cupido quondam discordia Phœbo
Eveni patriis filia litoribus.
Nec Phrygium falso traxit candore maritum
Avecta externis Hippodamia rotis:
Sed facies aderat nullis obnoxia gemmis,
Qualis Apelleis est color in tabulis.
Non illis studium vulgo conquirere amantes.
Illis ampla satis forma, pudicitia.
Non ego nunc vereor, ne sis mihi vilior istis.
Uni si qua placet, culta puella sat est.
Quum tibi præsertim Phœbus sua carmina donet,
Aoniamque libens Calliopea lyram:
Unica nec desit jucundis gratia verbis,
Omnia quæque Venus, quæque Minerva probat.
His tu semper eris nostræ gratissima vitæ,
Tædia dum miseræ sint tibi luxuriæ.

ELEGIA III.

Qualis Thesea jacuit cedente carina
Languida desertis Gnosia litoribus:
Qualis & accubuit primo Cepheia somno
Libera jam duris cautibus Andromede:
Nec minus assiduis Edonis fessa choreis
Qualis in herboso concidit Apidano:
Talis visa mihi mollem spirare quietem
Cynthia non certis nixa caput manibus.
Ebria quum multo traherem vestigia Baccho,
Et quaterent sera nocte facem pueri.
Hanc ego nondum etiam sensus deperditus omnes
Molliter impresso conor adire toro.
Et quamvis duplici correptum ardore juberent
Hac Amor, hac Liber, durus uterque deus,
Subjecto leviter positam tentare lacerto,
Osculaque admota sumere ad ora manu:
Non tamen ausus eram dominæ turbare quietem,
Expertæ metuens verbera sævitiæ.
Sed sic intentis hærebam fixus ocellis,
Argus ut ignotis cornibus Inachidos.
Et modo solvebam nostra de fronte corollas,
Ponebamque tuis, Cynthia, temporibus.
Et modo gaudebam lapsos formare capillos,
Nunc furtiva cavis poma dabam manibus.
Omnia quæ ingrato largibar munera somno,
Munera de prono sæpe voluta sinu.
Et quoties raro duxti suspiria motu,
Obstupui vano credulus auspicio:
Ne qua tibi insolitos portarent visa timores,
Neve quis invitam cogeret esse suam.
Donec diversas percurrens Luna fenestras,
Luna moraturis sedula luminibus,
Compositos levibus radiis patefecit ocellos.
Sic ait in molli fixa toro cubitum:
Tandem te nostro referens injuria lecto
Alterius clausis expulit e foribus.
Namque ubi longa meæ consumsti tempora noctis
Languidus exactis, hei mihi, sideribus?
O utinam tales producas, improbe, noctes,
Me miseram quales semper habere jubes.
Nam modo purpureo fallebam stamine somnum,
Rursus & Orpheæ carmine fessa lyræ.
Interdum graviter mecum deserta querebar
Externo longas sæpe in amore moras:
Dum me jucundis lapsam sopor impulit alis.
Illa fuit lacrimis ultima cura meis.

ELEGIA IV.

Quid mihi tam multas laudando, Basse, puellas
Mutatum domina cogis abire mea?
Quid me non pateris, vitæ quodcumque sequetur,
Hoc magis assueto ducere servitio?
Tu licet Antiopæ formam Nycteidos, & tu
Spartanam referas laudibus Herminnen,
Et quascumque tulit formosi temporis ætas,
Cynthia non illas nomen habere sinet.
Nedum, si levibus fuerit collata figuris
Inferior duro judice turpis eat.
Hæc sed forma mei pars est extrema furoris:
Sunt majora, quibus, Basse, perire juvat.
Ingenuus color, & multis decus artibus, & quæ
Gaudia sub tacita ducere veste libet.
Quo magis & nostros contendis solvere amores,
Hoc magis accepta fallit uterque fide.
Non impune feres. sciet hæc insana puella,
Et tibi non tacitis vocibus hostis erit.
Nec tibi me post hæc committet Cynthia, nec te
Quæret: erit tanti criminis illa memor.
Et te circum alias omnes irata puellas
Differet: heu nullo limine carus eris.
Nullas illa suis contemnet fletibus aras,
Et quicumque sacer, qualis ubique, lapis.
Non ullo gravius tentatur Cynthia damno,
Quam sibi quum rapto cessat amore deus.
Præcipue nostri. maneat sic semper, adoro:
Nec quidquam ex illa quod querar, inveniam.

ELEGIA V.

Invide tu tandem voces compesce molestas,
Et sine nos cursu, quo sumus, ire pares.
Quid tibi vis, insane? meos sentire furores?
Infelix! properas ultima nosse mala;
Et miser ignotos vestigia ferre per ignes,
Et bibere e tota toxica Thessalia.
Non est illa vagis similis collata puellis:
Molliter irasci non sciet illa tibi.
Quod si forte tuis non est contraria nostris,
At tibi curarum millia quanta dabit?
Non tibi jam somnos, non illa relinquet ocellos;
Illa feros animis adligat una viros.
Ah mea contemtus quoties ad limina curres,
Cum tibi singultu fortia verba cadent:
Et tremulus mœstis orietur fletibus horror,
Et timor informem ducet in ore notam:
Et quæcumque voles fugient tibi verba querenti
Nec poteris, qui sis, aut ubi, nosse miser.
Tum grave servitium nostræ cogere puellæ
Discere, & exclusum quid sit abire domum.
Nec jam pallorem toties mirabere nostrum,
Aut cur sim toto corpore nullus ego.
Nec tibi nobilitas poterit succurrere amanti:

Nescit

Nescit Amor priscis cedere imaginibus.
Quod si parva tuæ dederis vestigia culpæ,
Quam cito de tanto nomine rumor eris?
Non ego tum potero solatia ferre roganti,
Cum mihi nulla mei sit medicina mali.
Sed pariter miseri socio cogemur amore
Alter in alterius mutua flere sinu.
Quare, quid possit mea Cynthia, desine, Galle,
Quærere: non impune illa rogata venit.

ELEGIA VI.

NOn ego nunc Adriæ vereor mare noscere tecum,
Tulle, neque Ægæo ducere vela salo:
Cum quo Riphæos possim conscendere montes,
Ulteriusque domos vadere Memnonias.
Sed me complexæ remorantur verba puellæ,
Mutatoque graves sæpe colore preces.
Illa mihi totis argutat noctibus ignes,
Et queritur nullos esse relicta Deos:
Illa meam mihi jam se denegat: illa minatur,
Quæ solet ingrato tristis amica viro.
His ego non horam possum durare querelis.
Ah pereat, si quis lentus amare potest.
An mihi sit tanti doctas cognoscere Athenas,
Atque Asiæ veteres cernere divitias:
Ut mihi deducta faciat convicia puppi
Cynthia, & insanis ora notet manibus:
Osculaque opposito dicat sibi debita vento,
Et nihil infido durius esse viro?
Tu patrui meritas conare anteire secures,
Et vetera oblitis jura refer sociis.
Nam tua non ætas umquam cessavit amori,
Semper at armatæ cura fuit patriæ.
Et tibi non umquam nostros puer iste labores
Afferat, & lacrymis ultima vota meis.
Me sine, quem semper voluit Fortuna jacere,
Hanc animam extremæ reddere nequitiæ.
Multi longinquo periere in amore libenter,
In quorum numero me quoque terra tegat.
Non ego sum laudi, non natus idoneus armis:
Hanc me militiam fata subire volunt.
At tu seu mollis qua tendit Ionia, seu qua
Lydia Pactoli tinguit arata liquor:
Seu pedibus terras, seu pontum carpere remis
Ibis, & accepti pars eris imperii:
Tum tibi si qua mei veniet non immemor hora,
Vivere me duro sidere certus eris.

ELEGIA VII.

DUm tibi Cadmeæ dicuntur, Pontice, Thebæ,
Armaque fraternæ tristia militiæ:
Atque (ita sim felix) primo contendis Homero,
Sint modo fata tuis mollia carminibus:
Nos, ut consuemus, nostros agitamus amores,
Atque aliquid duram quærimus in dominam.
Nec tantum ingenio, quantum servire dolori
Cogor, & ætatis tempora dura queri.
Hic mihi conteritur vitæ modus, hæc mea fama est,
Hinc cupio nomen carminis ire mei.
Me laudent doctæ solum placuisse puellæ,
Pontice, & injustas sæpe tulisse minas.
Me legat assidue post hæc neglectus amator,
Et prosint illi cognita nostra mali.
Te quoque si certo puer hic concusserit arcu,

Quod nolim nostros evoluisse Deos:
Longe castra tibi, longe miser agmina septem
Flebis in æterno surda jacere situ:
Et frustra cupies mollem componere versum,
Nec tibi subjiciet carmina serus Amor.
Tunc me non humilem mirabere sæpe Poetam:
Tunc ego Romanis præferar ingeniis:
Nec poterunt juvenes nostro reticere sepulcro,
Ardoris nostri magne Poeta jaces.
Tu cave nostra tuo contemnas carmina fastu.
Sæpe venit magno fœnore tardus Amor.

ELEGIA VIII.

TUne igitur demens? nec te mea cura moratur?
An tibi sum gelida vilior Illyria?
Et tibi jam tanti, quicumque est iste, videtur,
Ut sine me vento quolibet ire velis?
Tune audire potes vesani murmura ponti?
Fortis & in dura nave jacere potes?
Tu pedibus teneris positas fulcire pruinas?
Tu potes insolitas, Cynthia, ferre nives?
O utinam hybernæ duplicentur tempora brumæ,
Et sit iners tardis navita Vergiliis:
Nec tibi Tyrrhena solvatur funis arena,
Neve inimica meas elevet aura preces:
Atque ego non videam tales subsidere ventos,
Cum tibi provectas auferet unda rates:
Et me defixum vacua patiatur in ora
Crudelem infesta sæpe vocare manu.
Sed quocumque modo de me, perjura, mereris,
Sit Galatea tuæ non aliena viæ;
Ut te felici prævecta Ceraunia remo
Accipiat placidis Oricos æquoribus.
Nam me non ullæ poterunt corrumpere tædæ,
Quin ego, vita, tuo limine vera querar.
Nec me deficiet nautas rogitare citatos:
Dicite, quo portu clausa puella mea est?
Et dicam, Licet Atraciis considat in oris,
Et licet Eleis, illa futura mea est.
Hic erit, hic jurata manet. rumpantur iniqui.
Vicimus: assiduas non tulit illa preces.
Falsa licet cupidus deponat gaudia livor:
Destitit ire novas Cynthia nostra vias.
Illi carus ego, & per me carissima Roma
Dicitur: & sine me dulcia regna negat.
Illa vel angusto mecum requiescere lecto,
Et quocumque modo maluit esse mea;
Quam sibi dotatæ regnum vetus Hippodamiæ,
Et quas Elis opes ante pararat equis.
Quamvis magna daret, quamvis majora daturus,
Non tamen illa meos fugit avara sinus.
Hanc ego non auro, non Indis flectere conchis,
Sed potui blandi carminis obsequio.
Sunt igitur Musæ, neque amanti tardus Apollo:
Queis ego fretus amo. Cynthia rara mea est.
Nunc mihi summa licet contingere sidera plantis,
Sive dies, seu nox venerit, illa mea est.
Nec mihi rivalis certos subducit amores.
Ista meam norit gloria canitiem.

ELEGIA IX.

DIcebam tibi venturos, irrisor, amores,
Nec tibi perpetuo libera verba fore.
Ecce jaces, supplexque venis ad jura puellæ,

... nunc quovis imperat emta modo.
Non me Chaoniæ vincant in amore columbæ
 Dicere quos juvenes quæque puella domet.
Me dulor, & lacrymæ meritu fecere peritum:
 Atque utinam positu dicar amore rudis.
Quid tibi nunc misero prodest grave dicere carmen,
 Aut Amphioniæ mœnia flere lyræ?
Plus in amore valet Mimnermi versus Homero.
 Carmina mansuetus lenia quærit Amor.
I, quæso, & tristes istos compone libellos:
 Et cane quod quævis nosse puella velit.
Quid si non esset facilis tibi copia? nunc tu
 Insanus medio flumine quæris aquam.
Necdum etiam palles, vero nec tangeris igni.
 Hæc est venturi prima favilla mali.
Tunc magis Armenias cupies accedere tigres,
 Et magis infernæ vincula nosse rotæ:
Quam pueri tutis arcum sentire medullis,
 Et nihil iratæ posse negare tuæ.
Nullus Amor cuiquam faciles ita præbuit alas,
 Ut nun alterna presserit ille manu.
Nec te decipiat, quod sit satis illa parata.
 Acrius illa subit, Pontice, si qua tua est.
Quippe ubi non liceat vacuos seducere ocellos,
 Nec vigilare aliu nomine, cedat Amor?
Qui non ante patet, dunec manus attigit ossa,
 Quisquis es, assiduas o fuge blanditias.
Illis & silices & possunt cedere quercus:
 Ne dum tu possis, spiritus iste levis.
Quare, si pudor est, quamprimum errata fatere.
 Dicere quo peteas sæpe in amore levat.

ELEGIA X.

O Jucunda quies, primo cum testis amori
 Affueram vestris conscius in lacrimis.
O noctem meminisse mihi jucunda voluptas.
 O quoties votis illa vocanda meis!
Cum te complexa morientem, Galle, puella
 Vidimus, & longa ducere verba mora.
Quamvis labentes premeret mihi somnus ocellos,
 Et mediis cælo Luna ruberet equis:
Nun tamen a vestro potui secedere lusu,
 Tantus in alternis vocibus ardor erat.
Sed quoniam non es veritus cuncredere nobis,
 Accipe commissæ munera lætitiæ.
Nun solum vestros didici reticere dolores.
 Est quiddam in nobis majus, amice, fide.
Possum ego divisos iterum conjungere amantes,
 Et dominæ tardas possum aperire fores:
Et possum alterius curas sanare recentes;
 Nec levis in verbis est medicina meis.
Cynthia me docuit semper quæcumque petenda,
 Quæque cavenda forent: nonnihil egit amor.
Tu cave ne tristi cupias pugnare puellæ,
 Neve superba loqui, neve tacere diu:
Neu si quid petiit, ingrata fronte negaris,
 Neu tibi pro vanu verba benigna cadant.
Irritata venit, quando contemnitur illa:
 Nec meminit justas ponere læsa minas.
At quo sis humilis magis, & subjectus amori,
 Hoc magis effectu sæpe fruare bono.
Is poterit felix una remanere puella,
 Qui numquam vacuo pectore liber erit.

ELEGIA XI.

ECquid te mediis cessantem, Cynthia, Bajis,
 Qua jacet Herculeis semita litoribus,
Et modo Thesproti mirantem subdita regno,
 Et modo Misenis æquora nobilibus,
Nostri cura subit memores ah ducere noctes?
 Ecquis in extremo restat amore locus?
An te nescio quis simulatis ignibus hostis
 Sustulit e nostris, Cynthia, carminibus?
Atque utinam mage te remis confisa minutis
 Parvula Lucrina cymba moretur aqua:
Aut teneat clausam tenui Teuthrantis in unda
 Alternæ facilis cedere lympha manu:
Quam vacet alterius blandos audire susurros
 Molliter in tacito litore compositam.
Ut solet amotu labi custode puella
 Perfida, communes nec meminisse deos.
Nun quia perspecta non es mihi cognita fama;
 Sed quia in hac omnis parte timetur amor.
Ignosces igitur, si quid tibi triste libelli
 Attulerint nostri. culpa timoris erit.
An mihi sit major caræ custodia matris,
 Aut sine te vitæ cura sit ulla meæ?
Tu mihi sola domus, tu, Cynthia, sola parentes,
 Omnia tu nostræ tempora lætitiæ.
Seu tristis veniam, seu contra lætus amicis,
 Quidquid ero, dicam, Cynthia caussa fuit.
Tu modo quamprimum corruptas desere Bajas:
 Multis ista dabunt litora dissidium:
Litora quæ fuerant castis inimica puellis.
 Ah pereant Bajæ crimen amoris aquæ.

ELEGIA XII.

QUid mihi desidiæ non cessas fingere crimen,
 Quod faciat nobis conscia Roma moram?
Tam multa illa meo divisa est millia lecto,
 Quantum Hypanis Venero dissidet Eridano.
Nec mihi consuetos amplexu nutrit amores
 Cynthia, nec nostra dulcis in aure sonat.
Olim gratus eram: non illo tempore cuiquam
 Contigit, ut simili posset amare fide.
Invidiæ fuimus. an me deus obruit? an quæ
 Lecta Prometheis dividit herba jugis?
Nun sum ego qui fueram. mutat via longa puellas.
 Quantus in exiguo tempore fugit amor!
Nunc primum longas solus cognoscere noctes
 Cogor, & ipse meis auribus esse gravis.
Felix qui potuit præsenti flere puellæ.
 Non nihil aspersis gaudet Amor lacrimis.
Aut si despectus potuit mutare calores,
 Sunt quoque translato gaudia servitiu.
Mi neque amare aliam, neque ab hac discedere fas est.
 Cynthia prima fuit, Cynthia finis erit.

ELEGIA XIII.

TU, quod sæpe soles, nostro lætabere casu,
 Galle, quod abrepto solus amore vacem.
At non ipse tuas imitabor, perfide, voces.
 Fallere te numquam, Galle, puella velit.
Dum tibi deceptis augetur fama puellis,
 Certus & in nullo quæris amore moram:
Perditus in quadam tardis pallescere curis
 Incipis, & primo lapsus abire gradu.

Hæc

Hæc erit illarum contempti pœna doloris:
 Multarum miseras exiget una vices.
Hæc tibi vulgares istos compescet amores.
 Nec nova quærendo semper amicus eris.
Hæc ego non rumore malo, non augure doctus;
 Vidi ego. me, quæso, teste negare potes?
Vidi ego te toto vinctum languescere collo,
 Et flere injectis, Galle, diu manibus:
Et cupere optatis animam deponere labris,
 Et quæ deinde meus celat, amice, pudor.
Non ego complexus potui diducere vestros:
 Tantus erat demens inter utrosque furor.
Non sic Hæmonio Salmonida mixtus Enipeo
 Tænarius facili pressit amore deus.
Nec sic cæleftem flagrans amor Herculis Heben
 Sensit ab Oetæis gaudia prima jugis.
Una dies omnes potuit præcurrere amantes:
 Nam tibi non tepidas subdidit illa faces.
Nec tibi præteritos passa est succedere fastus:
 Nec finet abduci: te tuus ardor aget.
Nec mirum, quum sit Jove digna, & proxima Ledæ,
 Et Ledæ partu, gratior una tribus,
Illa sit Inachiis & blandior heroinis,
 Illa suis verbis cogat amare Jovem.
Tu vero, quoniam semel es peritorus amore,
 Urere. non alio limine dignus eras.
Quæ tibi sit felix, quoniam novus incidit error:
 Et quotcumque voles, una sit ista tibi.

ELEGIA XIV.

TU licet abjectus Tiberina molliter unda
 Lesbia Mentoreo vina bibas opere:
Et modo tam celeres mireris currere lintres,
 Et modo tam tardas funibus ire rates:
Et nemus omne satas intendat vertice silvas,
 Urgetur quantis Caucasus arboribus:
Non tamen ista meo valeant contendere amori.
 Nescit Amor magnis cedere divitiis.
Nam sive optatam mecom trabit illa quietem,
 Seu facili totum ducit amore diem:
Tum mihi Pactoli veniunt sub tecta liquores,
 Et legitur rubris gemma sub æquoribus.
Tum mihi cessuros spondent mea gaudia reges:
 Quæ maneant, dum me fara perire volent.
Nam quis divitiis adverso gaudet amore?
 Nolla mihi tristi præmia sint Venere.
Illa potest magnas heroum infringere vires:
 Illa etiam duris mentibos esse dolor.
Illa neque Arabium metuit transcendere limen,
 Nec timet ostrino, Tulle, subire toro:
Et miserum toto juvenem versare cubili.
 Quid relevant variis serica textilibus?
Quæ mihi dum placata aderit, non ulla verebor
 Regna, nec Alcinoi munera despicere.

ELEGIA XV.

SÆpe ego multa tuæ levitatis dura timebam,
 Hac tamen excepta, Cynthia, perfidia.
Adspice me quanto rapiat Fortuna periclo:
 Tu tamen in nostro lenta timore venis.
Et potes hesternos manibus componere crines,
 Et longa faciem quærere desidia.
Nec minus Eois pectus radiare lapillis,
 Ut formosa novo quæ parat ire viro.
At non sic Ithaci digressu mota Calypso
 Desertis olim fleverat æquoribus.
Multos illa dies incomtis mœsta capillis
 Sederat, injusto multa locuta salo.
Et, quamvis numquam posthac visura, dolebat
 Illa tamen longæ conscia lætitiæ.
Alphesibœa suos ulta est pro conjuge fratres,
 Sanguinis & cari vincula rupit Amor.
Nec sic Æsoniden rapientibus anxia ventis
 Hypsipyle vacuo constitit in thalamo.
Hypsipyle nullos post illos sensit amores,
 Ut semel Hæmonio tabuit hospitio.
Conjugis Evadne feros elata per ignes
 Occidit Argivæ fama pudicitiæ.
Quarum nulla tuos potuit convertere mores,
 Tu quoque uti fieres nobilis historia.
Desine jam revocare tuis perjuria verbis,
 Cyothia, & oblitos parce monere Deos.
Audax ah nimium, nostro dolitura periclo,
 Si quid forte tibi durius inciderit.
Multa prius vasto labentur flumina ponto,
 Annus & inversas duxerit ante vices:
Quam tua sub nostro mutetur pectore cura,
 Sis quodcumque voles, non aliena tamen.
Quamve mihi viles isti videantur ocelli,
 Per quos sæpe mihi credita perfidia est.
Hos tu jurabas, si quid mentita fuisses,
 Ut tibi suppositis exciderent manibus.
Et contra magnum potes hos attollere Solem?
 Nec tremis admissæ conscia nequitiæ?
Quis te cogebat multos pallere colores,
 Et fletum invitis ducere luminibus?
Queis ego nunc pereo, similes moniturus amantes.
 O nullis tutum credere blanditiis.

ELEGIA XVI.

QUæ fueram magnis olim patefacta triumphis
 Janua Tarpejæ nota Pudicitiæ,
Cujus inaurati celebrarunt limina currus
 Captorum lacrimis humida supplicibus:
Nunc ego nocturnis potorum saucia rixis
 Pulsata indignis sæpe queror manibus.
Et mihi non desunt turpes pendere corollæ
 Semper, & exclusi signa jacere faces.
Nec possum infamis dominæ defendere noctes
 Nobilis obscœnis tradita carminibus.
Nec tamen illa suæ revocatur parcere famæ,
 Turpior & secli vivere luxoria.
Hæc inter gravibus cogor deflere querelis
 Supplicis ah longas tristior excubias.
Ille meos numquam patitur requiescere postes,
 Arguta referens carmina blanditia:
Janua vel domina penitus crudelior ipsa,
 Quid mihi tam duris clausa taces foribus?
Cur numquam reserata meos admittis amores,
 Nescia furtivas reddere mota preces?
Nullane finis erit nostro concessa dolori?
 Tristis & in tepido limine somnus erit?
Me mediæ noctes, me sidera prona jacentem,
 Frigidaque Eoo me dolet aura gelu.
Tu sola humanos numquam miserata labores
 Respondes tacitis mutua cardinibus.
O utinam trajecta cava mea vocula rima,
 Percussas dominæ vertat in auriculas.
Sit licet & saxo patientior illa Sicano,

Sit

… jacet & ferro durior & chalybe:
Non tamen illa ſuos poterit compeſcere ocellos,
Surget & invitis ſpiritus in lacrimis.
Nunc jacet alterius felici nixa lacerto,
At mea nocturno verba cadunt Zephyro.
Sed tu ſola mei tu maxima cauſa doloris
Victa meis numquam, janua, muneribus,
Te non ulla meæ læſit petulantia linguæ,
Quæ ſolet iratus dicere trita loco;
Ut me tam longa raucum patiare querela
Sollicitas trivio pervigilare moras.
At tibi ſæpe novo deduxi carmina verſu,
Oſculaque impreſſis nixa dedi gradibus.
Ante tuos quoties verti me, perfida, poſtes,
Debitaque occultis vota tuli manibus?
Hæc ille, & ſi quæ miſeri noviſtis amantes,
Et matutinis obſtrepit alitibus.
Sic ego nunc dominæ vitiis, & ſemper amantis
Fletibus, æterna differor invidia.

ELEGIA XVII.

ET merito, quoniam potui fugiſſe puellam,
Nunc ego deſertas alloquor alcyonas.
Nec mihi Caſſiope ſolito viſura carinam;
Omniaque ingrato litore vota cadunt.
Quin etiam abſenti proſunt tibi, Cynthia, venti,
Aſpice, quam ſævas increpat aura minas.
Nullane placatæ veniet fortuna procellæ?
Hæccine parva meum funus arena teget?
Tu tamen in melius ſævas converte querelas.
Sat tibi ſit pœnæ nox, & iniqua vada.
An poteris ſiccis mea fata reponere ocellis?
Oſſaque nulla tuo noſtra tenere ſinu?
Ah pereat quicumque rates, & vela paravit
Primus, & invito gurgite fecit iter.
Nonne fuit melius dominæ pervincere mores,
(Quamvis dura, tamen rara puella fuit)
Quam ſic ignotis circumdata litora ſylvis
Cernere, & optatos quærere Tyndaridas?
Illic ſi qua meum ſepeliſſent fata dolorem,
Ultimus & poſito ſtaret amore lapis;
Illa meo caros donaſſet funere crines,
Molliter & tenera poneret oſſa roſa,
Illa meum extremo clamaſſet pulvere nomen,
Ut mihi non ullo pondere terra foret.
At vos æquoreæ formoſa Doride natæ,
Candida felici ſolvite vela choro,
Si quando veſtras labens Amor attigit undas,
Manſuetis ſocio parcite litoribus.

ELEGIA XVIII.

HÆc certe deſerta loca, & taciturna querenti;
Et vacuum Zephyri poſſidet aura nemus.
Hic licet occultos proferre impune dolores,
Si modo ſola queant ſaxa tenere fidem.
Unde tuos primum repetam, mea Cynthia, faſtus?
Quod mihi das flendi, Cynthia, principium?
Qui modo felices inter numerabar amantes,
Nunc in amore tuo cogor habere notam.
Quid tantum merui? quæ te mihi crimina mutant?
An nova triſtitiæ cauſa puella tuæ?
Sic mihi te referas levis, ut non altera noſtro
Limine formoſos intulit ulla pedes.
Quamvis multa tibi dolor hic meus aſpera debet,

Non ita ſæva tamen venerit ira mea:
Ut tibi ſim merito ſemper furor, & tua flendo
Lumina dejectis turpia ſint lacrimis.
An quia parva damus mutato ſigna calore?
Et non ulla meo clamat io ore fides?
Vos eritis teſtes, ſi quos habet arbor amores,
Fagus, & Arcadio pinus amara Deo.
Ah quoties teneras reſonant mea verba ſub umbras,
Scribitur & veſtris Cynthia corticibus!
An tua quod peperit nobis injuria curas,
Quæ ſolum tacitis cognita ſunt foribus?
Omnia conſuevi timidus perferre ſuperbæ
Juſſa, neque arguto facta dolore queri.
Pro quo divini fontes, & frigida rupes,
Et datur inculto tramite dura quies:
Et, quodcumque meæ poſſunt narrare querelæ,
Cogor ad argutas dicere ſolus aves.
Sed qualiſcumque es, reſonent mihi Cynthia ſylvæ,
Nec deſerta tuo nomine ſaxa vacent.

ELEGIA XIX.

NOn ego nunc triſtes vereor, mea Cynthia, manes,
Nec moror extremo debita fata rogo.
Sed ne forte tuo careat mihi funus amore,
Hic timor eſt ipſis durior exſequiis.
Non adeo leviter noſtris puer hæſit ocellis,
Ut meus oblito pulvis amore vacet.
Illic Phylacides jucundæ conjugis heros
Non potuit cæcis immemor eſſe locis.
Sed cupidus falſis attingere gaudia palmis
Theſſalis antiquam venerat umbra domum.
Illic quidquid ero, ſemper tua dicar imago.
Trajicit & fati littora magnus amor.
Illic formoſæ veniant chorus heroinæ,
Quas dedit Argivis Dardana præda viris;
Quarum nulla tua fuerit mihi, Cynthia, forma
Gratior: & tellus hoc ita juſta ſinat.
Quamvis te longæ remorentur fata ſenectæ,
Cara tamen lacrimis oſſa futura meis.
Quæ tu viva mea poſſis ſentire favilla.
Tum mihi non ullo mors ſit amara loco.
Quam vereor, ne te contemto, Cynthia, buſto
Abſtrahat a noſtro pulvere iniquus Amor:
Cogat & invitam lacrimas ſiccare cadentes!
Flectitur aſſiduis certa puella minis.
Quare, dum licet, inter nos lætemur amantes.
Non ſatis eſt ullo tempore longus amor.

ELEGIA XX.

HOc pro continuo te, Galle, monemus amore,
Id tibi ne vacuo defluat ex animo.
Sæpe imprudenti fortuna occurrit amanti,
Crudelis Minyis dixerit Aſcanius.
Eſt tibi non infra ſpeciem, non nomine diſpar
Thiodamanteo proximus ardor Hylæ.
Huic tu, ſive leges umbroſæ flumina ſilvæ,
Sive Aniena tuos tinxerit unda pedes:
Sive Gigantea ſpatiabere littoris ora,
Sive ubicumque vago fluminis hoſpitio:
Nympharum cupidas ſemper defende rapinas.
Non minor Auſoniis eſt amor ah Dryaſin.
Ne tibi ſit duros montes, & frigida ſaxa,
Galle, neque expertos ſemper adire lacus;
Quæ miſer ignotis error perpeſſus in oris

Her-

Herculis indomito fleverat Ascanio.
Namque ferunt olim Pagasæ navalibus Argo
Egressam longe Phasidos isse viam;
Et jam præteritis labentem Athamantidos undis,
Mysorum scopulis applicuisse ratem.
Hic manus heroum placitis ut constitit oris,
Mollia composita litora fronde tegit.
At comes invicti juvenis processerat ultra
Raram sepositi quærere fontis aquam.
Hunc duo sectati fratres Aquilonia proles.
Hunc super & Zethes, hunc super & Calais
Oscula suspensis instabant carpere palmis,
Oscula & alterna ferre supina fuga.
Ille sub extrema pendens secluditur ala,
Et volucres ramo submovet insidias.
Jam Pandioniæ cessat genus Orithyiæ:
Ah dolor ibat Hylas, ibat Hamadryasin.
Hic erat Arganthi Pege sub vertice montis
Grata domus Nymphis humida Thyniasin.
Quam supra nullæ pendebant debita curæ
Roscida desertis poma sub arboribus:
Et circumriguo surgebant lilia prato
Candida purpureis mixta papaveribus.
Quæ modo decerpens tenero pueriliter ungui
Proposito florem prætulit officio:
Et modo formosis incumbens nescius undis
Errorem blandis tardat imaginibus.
Tandem haurire parat demissis flumina palmis,
Innixus dextro plena trahens humero.
Cujus ut accensæ Dryades candore puellæ
Miratæ solitos destituere choros,
Prolapsum leviter facili traxere liquore.
Tum sonitum rapto corpore fecit Hylas.
Cui procul Alcides iterat responsa: sed illi
Nomen ab extremis fontibus aura refert.
His, o Galle, tuos monitis servabis amores,
Formosum Nymphis credere tutus Hylam.

ELEGIA XXI.

TU, qui consortem properas evadere casum,
Miles ab Etruscis saucius aggeribus:
Quid nostro gemitu turgentia lumina torques?
Pars ego sum vestræ proxima militiæ.
Sic te servato possint gaudere parentes,
Hæc soror Acca tuis sentiat e lacrimis,
Gallum per medios ereptum Cæsaris enses
Effugere ignotas non potuisse manus.
Et quæcumque super dispersa invenerit ossa
Montibus Etruscis, hæc sciat esse mea.

ELEGIA XXII.

QUalis, & unde genus, qui sint mihi, Tulle, penates,
Quæris pro nostra semper amicitia.
Si Perusina tibi patriæ sunt nota sepulcræ
Italiæ duris funera temporibus,
Quum Romana suos egit discordia cives:
(Sis mihi præcipue pulvis Etrusca dolor.
Tu projecta mei perpessa es membra propinqui,
Tu nullo miseri contegis ossa solo:)
Proxima supposito contingens Umbria campo
Me genuit, terris fertilis uberibus.

PROPERTII LIB. II.

ELEGIA I.

QUæritis unde mihi toties scribantur amores?
Unde meus veniat mollis in ora liber?
Non hæc Calliope, non hæc mihi cantat Apollo.
Ingenium nobis ipsa puella facit.
Sive togis illam fulgentem incedere Cois,
Hoc totum e Coa veste volumen erit:
Seu vidi ad frontem sparsos errare capillos,
Gaudet laudatis ire superba comis:
Sive lyræ carmen digitis percussit eburnis,
Miramur, faciles ut premat arte manus.
Seu quum poscentes somnum declinat ocellos,
Invenio caussas mille poeta novas.
Seu nuda erepto mecum luctatur amictu,
Tunc vero longas condimus Iliadas:
Seu quidquid fecit, sive est quodcunque locuta,
Maxima de nihilo nascitur historia.
Quod mihi si tantum, Mæcenas, fata dedissent,
Ut possem heroas ducere in arma manus:
Non ego Titanas canerem, non Ossan Olympo
Impositum, ut cælo Pelion esset iter:
Non veteres Thebas, nec Pergama nomen Homeri,
Xerxis & imperio bina coisse vada:
Regnave prima Remi, aut animos Carthaginis altæ,
Cimbrorumque minas, & benefacta Mari.
Bellaque resque tui memorarem Cæsaris, & tu
Cæsare sub magno cura secunda fores.
Nam quoties Mutinam, aut civilia busta Philippos,
Aut canerem Siculæ classica bella fugæ:
Eversosque focos antiquæ gentis Etruscæ,
Et Ptolemææ litora capta Phari:
Aut canerem Ægyptum, & Nilum, cum tractus in urbem
Septem captivis debilis ibat aquis:
Aut regum auratis circumdata colla catenis,
Actiaque in Sacra currere rostra via:
Te mea Musa illis semper contexeret armis,
Et sumta & posita pace fidele caput.
Theseus infernis, superis testatur Achilles,
Hic Ixioniden, ille Menœtiaden.
Sed neque Phlegræos Jovis, Enceladique tumultus
Intonet angusto pectore Callimachus:
Nec mea conveniunt duro præcordia versu
Cæsaris in Phrygios condere nomen avos.
Navita de ventis, de tauris narrat arator,
Enumerat miles vulnera, pastor oves.
Nos contra angusto versamus prœlia lecto.
Qua pote quisque, in ea conterat arte diem.
Laus in amore mori; laus altera, si datur uno
Posse frui. fruar o solus amore meo.
Si memini, solet illa leves culpare puellas,
Et totam ex Helena non probat Iliada.
Seu mihi sint tangenda novercæ pocula Phædræ,
Pocula privigno non nocitura suo;
Seu mihi Circæo pereundum est gramine, sive
Colchis Iolciacis urat aena focis;
Una meos quoniam prædata est femina sensus,
Ex hac ducentur funera nostra domo.
Omnes humanos sanat medicina dolores:
Solus Amor morbi non amat artificem.
Tarda Philoctetæ sanavit crura Machaon,
Phœnicis Chiron lumina Phillyrides:
Et Deus exstinctum Cressis Epidaurius herbis
Restituit patriis Androgeona focis:

Mysus

Myſus & Hæmonia juvenis qua cuſpide vulnus
 Senſerat, hac ipſa cuſpide ſenſit opem.
Hoc ſi quis vitium poterit mihi demere, ſolus
 Tantaleæ poterit tradere poma manu.
Dolia virgineis idem ille repleverit urnis,
 Ne tenera aſſidua colla graventur aqua.
Idem Caucaſea ſolvet de rupe Promethei
 Brachia, & a medio pectore pellet avem.
Quandocumque igitur vitam mea fata repoſcent,
 Et breve in exiguo marmore nomen ero:
Mæcenas noſtræ ſpes invidioſa juventæ,
 Et vitæ & morti gloria juſta meæ,
Si te forte meo ducet via proxima buſto,
 Eſſeda cælatis ſiſte Britanna jugis.
Taliaque illacrymans mutæ jace verba favillæ;
 Huic miſero fatum dura puella fuit.

ELEGIA II.

LIber eram, & vacuo meditabar vivere lecto:
 At me compoſita pace fefellit Amor.
Cur hæc in terris facies humana moratur?
 Jupiter, ignoro priſtina furta tua.
Fulva coma eſt, longæque manus, & maxima toto
 Corpore; & incedit vel Jove digna ſoror:
Aut cum Dulichias Pallas ſpatiatur ad aras,
 Gorgonis anguiferæ pectus operta comis:
Qualis & Iſchomache Lapithæ genus heroinæ
 Centauris medio grata rapina mero:
Mercurio & ſanctis fertur Bœbeidos undis
 Virgineum Brimo compoſuiſſe latus.
Cedite jam, Divæ, quas paſtor viderat olim
 Idæis tunicam ponere verticibus.
Hanc utinam faciem nolit mutare ſenectus,
 Etſi Cumææ ſecula vatis aget.

ELEGIA III.

QUi nullam tibi dicebas jam poſſe nocere,
 Hæſiſti: cecidit ſpiritus ille tuus.
Vix unum potes infelix requieſcere menſem,
 Et turpis de te jam liber alter erit.
Quærebam, ſicca ſi poſſet piſcis arena,
 Nec ſolitus ponto vivere torvus aper;
Aut ego ſi poſſem ſtudiis vigilare ſeveris.
 Differtur, numquam tollitur ullus amor.
Nec me tam facies, quamvis ſit candida, cepit;
 Lilia non dominæ ſint magis alba mea:
Ut Mæotica nix minio ſi certet Ibero,
 Utque roſæ puro lacte natant folia:
Nec de more comæ per levia colla fluentes,
 Non oculi geminæ ſidera noſtra faces:
Nec ſi qua Arabio lucet bombyce puella:
 (Non ſum de nihilo blandus amator ego)
Quantum quod poſito formoſe ſaltat Jaccho,
 Egit ut evantes dux Ariadna choros,
Et quantum, Æolio cum tentat carmina plectro,
 Par Aganippeæ ludere docta lyræ.
Et ſua cum antiquæ committit ſcripta Corinnæ,
 Carminaque æquævis non putat eſſe ſuis.
Num tibi naſcenti primis, mea vita, diebus
 Aridus argutum ſternuit omen Amor?
Hæc tibi contulerunt cæleſtia munera Divi;
 Hæc tibi: ne matrem forte dediſſe putes.
Non, non humani ſunt partus talia dona;
 Iſta decem menſes non peperere bona.

Gloria Romanis una es tu nata puellis.
 Romana accumbes prima puella Jovi.
Nec ſemper nobiſcum humana cubilia viſes:
 Poſt Helenam hæc terris forma ſecunda redit.
Hac ego nunc mirer ſi flagret noſtra juventus?
 Pulcrius hac fuerat, Troja, perire tibi.
Olim mirabar, quod tanti ad Pergama belli
 Europæ atque Aſiæ cauſſa puella fuit.
Nunc, Pari, tu ſapiens, & tu, Menelae, fuiſti:
 Tu, quia poſcebas: tu, quia lentus eras.
Digna quidem facies, pro qua vel obiret Achilles.
 Vel Priamo belli cauſſa probanda fuit.
Si quis volt fama tabulas anteire vetuſtas,
 Hic dominam exemplo ponat in arte meam.
Sive illam Heſperiis, ſive illam oſtendet Eois,
 Uret & Eoos, uret & Heſperios.
His ſaltem ut tenear jam finibus: aut, mihi ſi quis
 Venerit alter amor, acrius ut moriar.
Ac veluti primo taurus detrectat aratra,
 Poſt venit adſueto mollis ad arva jugo:
Sic primo juvenes trepidant in amore feroces,
 Dehinc domiti poſt hæc æqua & iniqua ferunt.
Turpia perpeſſus vates eſt vincla Melampus,
 Cognitus Iphicli ſurripuiſſe boves.
Quem non lucra, magis Pero formoſa coegit,
 Mox Amythaonia nupta futura domo.

ELEGIA IV.

MUlta prius dominæ delicta queraris oportet;
 Sæpe roges aliquid, ſæpe repulſus eas.
Et ſæpe immeritos corrumpas dentibus ungues,
 Et crepitum dubio ſuſcitet ira pede.
Nequicquam perfuſa meis unguenta capillis;
 Ibat & expenſo planta morata gradu.
Non hic herba valet, non hic nocturna Cytæis,
 Non Perimedea gramina cocta manu.
Quippe ubi nec cauſas, nec apertos cernimus ictus,
 Unde tamen veniant tot mala, cæca via eſt.
Non eget hic medicis, non lectis mollibus æger:
 Huic nullum cæli tempus, & aura nocet.
Ambulat, & ſubito mirantur funus amici.
 Sic eſt incautum quidquid habetur amor.
Nam cui non ego ſum fallaci præmia vati?
 Quæ mea non decies ſomnia verſat anus?
Hoſtis ſi quis erit nobis, amet ipſe puellas:
 Gaudeat in puero, ſi quis amicus erit.
Tranquillo tuta deſcendis flumine cymba:
 Quid tibi tam parvi litoris unda nocet?
Alter ſæpe uno mutat præcordia verbo,
 Altera vix ipſo ſanguine mollis erit.

ELEGIA V.

HOc verum eſt, tota te ferri, Cynthia, Roma.
 Et non ignota vivere nequitia?
Hæc merui ſperare? dabis mihi, perfida, pœnas,
 Et nobis Aquilo, Cynthia, ventus erit.
Inveniam tamen e multis fallacibus unam,
 Quæ fieri noſtro carmine nota velit:
Nec mihi tam duris inſultet moribus, & te
 Vellicet. heu ſero flebis amata diu.
Nunc eſt ira recens, nunc eſt diſcedere tempus.
 Si dolor abſuerit, crede, redibit amor.
Non ita Carpathiæ variant Aquilonibus undæ,
 Nec dubio nubes vertitur atra Noto;

Quam

Quam facile irati verbo mutantur amantes.
Dum licet, injusto subtrahe colla jugo.
Nec tu non aliquid, sed prima nocte dolebis.
Omne in amore malum, si patiare, leve est.
At tu per dominæ Junonis dulcia jura
Parce tuis animis, vita, nocere tibi.
Non solum taurus ferit uncis cornibus hostem,
Verum etiam instanti læsa repugnat ovis.
Nec tibi perjuræ scindam de corpore vestem,
Nec mea præclusas fregerit ira fores:
Nec tibi connexos iratus carpere crines,
Nec duris ausim lædere pollicibus.
Rusticus hæc aliquis tam turpia prœlia quærat,
Cujus non hederæ circuiere caput.
Scribam igitur quod non umquam tua deleat ætas:
Cynthia forma potens, Cynthia forma levis.
Crede mihi, quamvis contemnas murmura famæ,
Hic tibi pallori, Cynthia, versus erit.

ELEGIA VI.

NOn ita complebant Ephyreæ Laidos ædes,
Ad cujus jacuit Græcia tota fores.
Turba Menandreæ fuerat nec Thaidos olim
Tanta, in qua populus lusit Erichthonius.
Nec quæ deletas potuit componere Thebas
Phryne, tam multis facta beata viris.
Quin etiam falsos fingis tibi sæpe propinquos,
Oscula ne desint qui tibi jure ferant.
Me juvenum facies pictæ, me numina lædunt;
Me tener in cunis, & sine voce puer.
Me lædit, si multa tibi dedit oscula, mater;
Me soror, & cum quæ dormit amica simul.
Omnia me lædent: timidus sum: ignosce timori.
Et miser in tunica suspicor esse virum.
His olim, ut fama est, vitiis ad prœlia ventum est,
His Trojana vides funera principiis.
Aspera Centauros eadem dementia jussit
Frangere in adversum pocula Pirithoum.
Cur exempla petam Grajum? tu criminis auctor
Nutritus duro, Romule, lacte lupæ.
Tu rapere intactas docuisti impune Sabinas:
Per te nunc Romæ quidlibet audet Amor.
Felix Admeti conjunx, & lectus Ulixis,
Et quæcumque viri femina limen amat.
Templa Pudicitiæ quid opus statuisse puellis,
Si cuivis nupræ quidlibet esse licet?
Quæ manus obscœnas depinxit prima tabellas,
Et posuit casta turpia visa domo:
Illa puellarum ingenuos corrupit ocellos,
Nequitiæque suæ noluit esse rudes.
Ah gemat in terris ista qui protulit arte
Jurgia sub tacita condita lætitia.
Non istis olim variabant tecta figuris.
Tum paries nullo crimine pictus erat.
Sed non immerito velavit aranea fanum,
Et mala desertos occupat herba deos.
Quos igitur tibi custodes, quæ limina ponam,
Quæ numquam supra pes inimicus eat?
Nam nihil invitæ tristis custodia prodest:
Quam peccare pudet, Cynthia, tuta sat est.
Uxor me numquam, numquam me ducet amica.
Semper amica mihi: semper & uxor eris.

ELEGIA VII.

GAvisa est certe sublatam Cynthia legem,
Qua quondam edicta flemus uterque diu,
Ni nos divideret. quamvis diducere amantes
Non queat invitos Juppiter ipse duos.
At magnus Cæsar. sed magnus Cæsar in armis.
Devictæ gentes nil in amore valent.
Nam citius paterer caput hoc discedere collo,
Quam possem nuptæ perdere amore faces.
Anne ego transirem tua limina clausa maritus,
Respiciens udis prodita luminibus?
Ah mea tum quales caneret tibi tibia somnos,
Tibia funesta tristior illa tuba!
Unde mihi patriis gnatos præbere triumphis?
Nullus de nostro sanguine miles erit.
Quod si Romanæ comitarent castra puellæ,
Non mihi sat magnus Castoris iret equus.
Hinc etenim tantum meruit mea gloria nomen,
Gloria ad hibernos lata Borysthenidas.
Tu mihi sola places: placeam tibi, Cynthia, solus.
Hic erit & patrio sanguine pluris amor.

ELEGIA VIII.

ERipitur nobis jam pridem cara puella:
Et tu me lacrimas fundere, amice, vetas?
Nullæ sunt inimicitiæ, nisi amoris, acerbæ:
Ipsum me jugula, lenior hostis ero.
Possum ego in alterius positam spectare lacerto?
Nec mea dicetur, quæ modo dicta mea est?
Omnia vertuntur. certe vertuntur amores.
Vinceris, aut vincis: hæc in amore tota est.
Magni sæpe duces, magni cecidere tyranni.
Et Thebæ steterunt, altaque Troja fuit.
Munera quanta dedi, vel qualia carmina feci!
Illa tamen numquam ferrea dixit, Amo.
Ergo tam multos nimium temerarius annos,
Improba, qui tulerim teque tuamque domum.
Ecquandone tibi liber sum visus? an usque
In nostrum jacies verba superba caput?
Sic igitur prima moriere ætate, Properti?
Sed morere. interitu gaudeat illa tuo.
Exagitet nostros manes, sectetur & umbras,
Insultetque rogis, calcet & ossa mea.
Quid? non Antigonæ tumulo Bœotius Hæmon
Corruit ipse suo saucius ense latus?
Et sua cum miseræ commiscuit ossa puellæ,
Qua sine Thebanam noluit ire domum?
Sed non effugies. mecum moriaris oportet.
Hoc eodem ferro stillet uterque cruor.
Quamvis ista mihi mors est inhonesta futura;
Mors inhonesta quidem; tu moriere tamen.
Ille etiam abrepta desertus conjuge Achilles
Cessare in tectis pertulit arma sua.
Viderat ille fugas, fractos in litore Achivos,
Fervere & Hectorea Dorica castra face.
Viderat informem multa Patroclon arena
Porrectum, & sparsas cæde jacere comas.
Omnia formosam propter Briseida passus.
Tantus in erepto sævit amore dolor.
At postquam sera captiva est reddita pœna,
Fortem illum Hæmoniis Hectora traxit equis.
Inferior multo quum sim vel matre, vel armis,
Mirum si de me jure triumphat Amor?

ELEGIA IX.

ISte quod est ego sæpe fui. sed forsit in hora
Hoc ipso ejecto carior alter erit.
Penelope poterat bis denos salva per annos
Vivere, tam multis femina digna procis.
Conjugium falsa poterat differre Minerva,
Nocturno solvens texta diurna dolo.
Visura & quamvis nunquam speraret Ulixen,
Illum exspectando facta remansit anus.
Nec non exanimum amplectens Briseis Achillem,
Candida vesana verberat ora manu.
Et dominum lavit mœrens captiva cruentum,
Appositum flavis in Simoenta vadis.
Fœdavitque comas; & tanti corpus Achillei,
Maximaque in parva sustulit ossa manu.
Quum tibi nec Peleus aderat, nec cærula mater,
Scyria nec viduo Deidamia toro.
Tunc igitur veris gaudebat Græcia natis:
Tunc etiam felix inter & arma pudor.
At tu non una potuisti nocte vacare
Impia: non unum sola manere diem.
Quin etiam multo duxisti pocula risu:
Forsitan & de me verba fuere mala.
Hic etiam petitur, qui te prius ipse reliquit.
Dii faciant, isto capta fruare viro.
Hæc mihi vota tuam propter suscepta salutem,
Quum capite hoc Stygiæ jam poterentur aquæ:
Et lectum flentes circumstaremus amici:
Hic ubi tum, pro dii, perfida, quisve fuit?
Quid si longinquos retinerer miles ad Indos?
Aut mea si staret navis in Oceano?
Sed vobis facile est, verba & componere fraudes,
Hoc unum didicit femina semper opus.
Non sic incerto mutantur flamine Syrtes,
Nec folia hiberno tam tremefacta Noto:
Quam cito feminea non constat fœdus in ira,
Sive ea caussa gravis, sive ea caussa levis.
Nunc quoniam ista tibi placuit sententia, cedam.
Tela precor, pueri, promite acuta magis.
Figite certantes, atque hanc mihi solvite vitam.
Sanguis erit vobis maxima palma meus.
Sidera sunt testes, & matutina pruina,
Et furtim misero janua aperta mihi:
Te nihil in vita nobis acceptius umquam.
Nunc quoque eris, quamvis sis inimica mihi.
Nec domina ulla meo ponet vestigia lecto.
Solus ero, quoniam non licet esse tuum.
Atque utinam, si forte pios eduximus annos,
Ille vir in medio fiat amore lapis.
Non ob regna magis diris cecidere sub armis
Thebani, media non sine matre, duces:
Quam, mihi si media liceat pugnare puella,
Mortem ego non fugiam morte subire tua.

ELEGIA X.

JAm tempus lustrare aliis Helicona choreis,
Et campum Hæmonio jam dare tempus equo.
Jam libet & fortes memorare ad prœlia turmas,
Et Romana mei dicere castra ducis.
Quod si deficiant vires, audacia certe
Laus erit. in magnis & voluisse, sat est.
Ætas prima canat veneres, extrema tumultus.
Bella canam, quandu scripta puella mea est.
Nunc volo subducto gravior procedere vultu:

Nunc aliam citharam me mea Musa docet.
Surge anima ex humili jam carmine. sumite vires,
Pierides. magni nunc erat oris opus.
Jam negat Euphrates equitem post terga tueri
Parthorum, & Crassos se tenuisse dolet.
India quin, Auguste, tuo dat colla triumpho,
Et domus intactæ te tremit Arabiæ.
Et, si qua extremis tellus se subtrahit oris,
Sentiet illa tuas postmodo capta manus.
Hæc ego castra sequar vates: tua castra canendo
Magnus ero: servent hunc mihi fata diem.
Ut caput in magnis ubi non est tangere signis,
Ponitur hic imos ante corona pedes:
Sic nos, nunc inopes laudis conscendere carmen,
Pauperibus sacris vilia tura damus.
Nondum etiam Ascræos norunt mea carmina fontes,
Sed modo Permessi flumine lavit Amor.

ELEGIA XI.

SCribant de te alii, vel sis ignota, licebit:
Laudet, qui sterili semina ponit humo.
Omnia, crede mihi, secum uno munera lecto
Auferet extremi funeris atra dies.
Et tua transibit contemnens ossa viator,
Nec dicet, Cinis hic, docta puella fuit.

ELEGIA XII.

QUicunque ille fuit, puerum qui pinxit Amorem,
Nonne putas miras hunc habuisse manus?
Hic primum vidit sine sensu vivere amantes,
Et levibus curis magna perire bona.
Idem non frustra ventosas addidit alas,
Fecit & humano corde volare deum.
Scilicet alterna quoniam jactamur in unda,
Nostraque non ullis permanet aura locis.
Et merito hamatis manus est armata sagittis,
Et pharetra ex humero Gnosia utroque jacet.
Ante ferit quoniam, tuti quam cernimus hostem,
Nec quisquam ex illo vulnere sanus abit.
In me tela manent, manet & puerilis imago.
Sed certe pennas perdidit ille suas.
Evolat heu nostro quoniam de pectore nusquam,
Assiduusque meo sanguine bella gerit.
Quid tibi jucundum siccis habitare medullis?
Si pudor est, alio trajice tela tua.
Intactos isto satius tentare veneno:
Non ego, sed tenuis vapulat umbra mei.
Quam si perdideris, quis erit qui talia cantet?
Hæc mea Musa levis gloria magna tua est.
Quæ caput, & digitos, & lumina nigra puellæ,
Et canit, ut soleant molliter ire pedes.

ELEGIA XIII.

NOn tot Achæmeniis armantur Susa sagittis,
Spicula quot nostro pectore fixit Amor.
Hic me tam graciles vetuit contemnere Musas,
Jussit & Ascræum sic habitare nemus,
Non ut Pieriæ quercus mea verba sequantur,
Aut possim Ismaria ducere valle feras:
Sed magis ut nostro stupefiat Cynthia versu.
Tunc ego sim Inachio notior arte Lino.
Non ego sum formæ tantum mirator honestæ:
Nec si qua illustres femina jactat avos.

Me

Me juvat in gremio doctæ legiſſe puellæ,
  Auribus & puris ſcripta probaſſe mea.
Hæc ubi contigerint, populi confuſa valeto
  Fabula. nam domina judice tutus ero.
Quæ ſi forte bonas ad pacem verterit aures,
  Poſſum inimicitias tunc ego ferre Jovis.
Quandocumque igitur noſtros mors claudet ocellos,
  Accipe quæ ſerves funeris acta mei.
Nec mea tunc longa ſpatietur imagine pompa,
  Nec tuba ſit fati vana querela mei.
Nec mihi tum fulcro ſternatur lectus eburno;
  Nec ſit in Attalico mors mea nixa toro.
Deſit odoriferis ordo mihi lancibus: adſint
  Plebei parvæ funeris exſequiæ.
Sat mea ſat magna eſt ſi tres ſint pompa libelli;
  Quos ego Perſephonæ maxima dona feram.
Tu vero nudum pectus lacerata ſequeris,
  Nec fueris nomen laſſa vocare meum.
Oſculaque in gelidis pones ſuprema labellis,
  Quum dabitur Syrio munere plenus onyx.
Deinde ubi ſuppoſitus cinerem me fecerit ardor,
  Accipiat manes parvula teſta meos.
Et ſit in exiguo laurus ſuperaddita buſto,
  Quæ tegat exſtincti funeris umbra locum.
Et duo ſint verſus, Qui nunc jacet horrida pulvis,
  Unius hic quondam ſervus Amoris erat.
Nec minus hæc noſtri noteſcet fama ſepulcri,
  Quam fuerant Phthii buſta cruenta viri.
Tu quoque, ſi quando venies ad fata, memento
  Hoc iter. ad lapides cana veni memores.
Interea cave, ſis nos aſpernata ſepultos.
  Non nihil ad verum conſcia terra ſapit.
Atque utinam primis animam me ponere cunis
  Juſſiſſet quævis de tribus una ſoror.
Nam quo tam dubiæ ſervetur ſpiritus horæ?
  Neſtoris eſt viſus poſt tria ſecla cinis.
Si tam longævæ minuiſſet fata ſenectæ
  Gallicus Iliacis miles in aggeribus,
Non ille Antilochi vidiſſet corpus humati:
  Diceret aut, O mors, cur mihi ſera venis?
Tu tamen amiſſo nonnumquam flebis amico.
  Fas eſt præteritos ſemper amare viros.
Teſtis, qui niveum quondam percuſſit Adonem
  Venantem Idalio vertice durus aper.
Illis formoſum jacuiſſe paludibus, illuc
  Diceris effuſa tu, Venus, iſſe coma.
Sed fruſtra mutos revocabis, Cynthia, manes.
  Nam mea quid poterunt oſſa minuta loqui?

ELEGIA XIV.

NOn ita Dardanio gaviſus Atrida triumpho eſt,
  Cum caderent magnæ Laomedontis opes:
Nec ſic errore exacto lætatus Ulyſſes,
  Cum tetigit caræ litora Dulichiæ:
Nec ſic Electre, ſalvum cum aſpexit Oreſten,
  Cujus falſa tenens fleverat oſſa ſoror:
Nec ſic incolumem Minois Theſea vidit,
  Dædaleum lino cum duce rexit iter:
Quanta ego præterita collegi gaudia nocte.
  Immortalis ero, ſi altera talis erit.
At dum demiſſis ſupplex cervicibus ibam,
  Dicebar ſicco vilior eſſe lacu.
Nec mihi jam faſtus opponere quærit iniquos,
  Nec mihi ploranti lenta ſedere poteſt.
Atque utinam non tam ſero mihi nota fuiſſet
  Conditio. cineri nunc medicina datur.
Ante pedes cæcis lucebat ſemita nobis.
  Scilicet inſano nemo in amore videt.
Hoc ſenſi prodeſſe magis. contemnite, amantes.
  Sic hodie veniet, ſi qua negavit heri.
Pulſabant alii fruſtra, dominamque vocabant.
  Mecum habuit poſitum lenta puella caput.
Hæc mihi devictis potior victoria Parthis.
  Hæc ſpolia, hæc reges, hæc mihi currus erunt.
Magna ego dona tua figam, Cytherea, columna,
  Taleque ſub noſtro munere carmen erit:
Has pono ante tuam tibi, Diva, Propertius ædem
  Exuvias, tota nocte receptus amans.
Nunc ad te, mea lux, veniat mea litore navis
  Servata, an mediis ſidat onuſta vadis,
(Quod, ſi forte aliqua nobis mutabere culpa)
  Veſtibulum jaceam mortuus ante tuum.

ELEGIA XV.

O Me felicem, o nox mihi candida, & o tu
  Lectule deliciis facte beate meis.
Quam multa appoſita narramus verba lucerna!
  Quantaque ſublato lumine rixa fuit!
Nam modo nudatis mecum eſt luctata papillis.
  Interdum tunica duxit operta moram.
Illa meos ſomno laſſos patefecit ocellos
  Ore ſuo, & dixit, ſiccine lente jaces?
Quam vario amplexu mutamus brachia! quantum
  Oſcula ſunt labris noſtra morata tuis!
Non juvat in cæco Venerem corrumpere motu.
  Si neſcis, oculi ſunt in amore duces.
Ipſe Paris nuda fertur periiſſe Lacæna,
  Cum Menelaeo ſurgeret e thalamo.
Nudus & Endymion Phœbi cepiſſe ſororem
  Dicitur, & nudæ concubuiſſe Deæ.
Quod ſi pertendens animo veſtita cubaris,
  Sciſſa veſte meas experiere manus.
Quin etiam ſi me ulterius provexerit ira,
  Oſtendes matri brachia læſa tuæ.
Necdum inclinatæ prohibent te ludere mammæ.
  Viderit hoc, ſi quam jam peperiſſe pudet.
Dum nos fata ſinunt, oculos ſatiemus amore.
  Nox tibi longa venit, nec reditura dies.
Atque utinam hærentes ſic nos vincire catena
  Velles, ut numquam ſolveret ulla dies.
Exemplo junctæ tibi ſint in amore columbæ,
  Maſculus & totum femina conjugium.
Errat, qui finem veſani quærit amoris.
  Verus amor nullum novit habere modum.
Terra prius falſo partu deludet arantes,
  Et citius nigros Sol agitabit equos:
Fluminaque ad caput incipient revocare liquores,
  Aridus & ſicco gurgite piſcis erit:
Quam poſſim noſtros alio transferre calores.
  Hujus ero vivus, mortuus hujus ero.
Quod mihi ſi ſecum tales concedere noctes
  Illa velit, vitæ longus & annus erit.
Si dabit hæc multas, fiam immortalis in illis.
  Nocte una quivis vel Deus eſſe poteſt.
Qualem ſi cuncti vellent decurrere vitam,
  Et preſſi multo membra jacere mero:
Non ferrum crudele, neque eſſet bellica navis,
  Nec noſtra Actiacum verteret oſſa mare,
Nec toties propriis circum oppugnata triumphis
  Laſſa foret crines ſolvere Roma ſuos.

Hæc certe merito poterunt laudare minores.
Læserunt nullos pocula nostra Deos.
Tu modo, dum licet, hunc fructum ne desere vitæ.
Omnia si dederis oscula, pauca dabis.
Ac veluti folia arentes liquere corollas,
Quæ passim calathis strata natare vides:
Sic nobis, qui nunc magnum spiramus amantes,
Forsitan includet crastina fata dies.

ELEGIA XVI.

PRætor ab Illyricis venit modo, Cynthia, terris,
Maxima præda tibi, maxima cura mihi.
Non potuit saxo vitam posuisse Ceraunо?
Ah, Neptune, tibi qualia dona darem!
Nunc sine me plena fiunt convivia mensa.
Nunc sine me tota janua nocte patet.
Quare, si sapis, oblatas ne desere messes,
Et stolidum pleno vellere carpe pecus.
Deinde ubi consumto restabit munere pauper,
Dic alias iterum naviget Illyrias.
Cynthia non sequitur fasces, non quærit honores:
Semper amatorum ponderat illa sinus.
At tu nunc nostro, Venus o, succurre dolori,
Rumpat ut assiduis membra libidinibus.
Ergo muneribus quivis mercatur amorem?
Jupiter, indigna merce puella perit.
Semper in Oceanum mittit me quærere gemmas,
Et jubet ex ipsa tollere dona Tyro.
Atque utinam Romæ nemo esset dives, & ipse
Straminea posset dux habitare casa.
Numquam venales essent ad munus amicæ,
Atque una fieret cana puella domo.
Non quia septenas noctes sejuncta cubaris,
Candida tam fœdo brachia fusa viro:
Non quia peccaris testor te: sed quia vulgo
Formosis levitas semper amica fuit.
Barbarus excussis agitat vestigia lumbis,
Et subito felix nunc mea regna tenet.
Adspice quid donis Eriphyla invenit amaris,
Arserit & quantis nupta Creusa malis.
Nullane sedabit nostros injuria fletus?
An dolor hic vitiis nescit abesse suis?
Tot jam abiere dies, cum me nec cura theatri,
Nec tetigit campi, nec mea Musa juvat.
Ah podeat certe, pudeat: nisi forte, quod ajunt,
Turpis amor surdis auribus esse solet.
Cerne ducem, modo qui fremitu complevit inani
Actia damnatis æquora militibus.
Hunc infamis amor versis dare terga carinis
Jussit, & extremo quærere in orbe fugam.
Cæsaris hæc virtus, & gloria Cæsaris hæc est:
Illa qua vicit, condidit arma manu.
Sed quascumque tibi vestes, quoscumque zmaragdos,
Quosque dedit flavo lumine chrysolithos:
Hæc videam rapidas in vanum ferre procellas.
Quæ tibi terra, velim, quæ tibi fiat aqua.
Non semper placidus perjuros ridet amantes
Jupiter, & surda negligit aure preces.
Vidistin' toto sonitus percurrere cælo?
Fulminaque æthherea desiluisse domo?
Non hæc Pleiades faciunt, neque aquosus Orion:
Nec sic de nihilo fulminis ira cadit.
Perjuras tunc ille solet punire puellas,
Deceptus quoniam flevit & ipse Deus.
Quare ne tibi sit tanti Sidonia vestis,
Ut timeas, quoties nubilus Auster erit.

ELEGIA XVII.

MEntiri noctem, promissis ducere amantem,
Hoc erit infectas sanguine habere manus.
Horum ego sum vates, quoties desertus amaras
Explevi noctes, fractus utroque toro.
Vel tu Tantalea moveare ad flumina sorte,
Ut liquor arenti fallat ab ore sitim:
Vel tu Sisyphios licet admirere labores,
Difficile ut toto monte volutet onus:
Durius in terris nihil est quod vivat amante,
Nec, modo si sapias, quod minus esse velis.
Quem modo felicem invidia admirante ferebant,
Nunc decimo admittor vix ego quoque die.
Nunc jacere e duro corpus juvat, impia, saxo,
Sumere & in nostras trita venena manus.
Nunc licet in triviis sicca requiescere Luna,
Aut per rimulas mittere verba fores.
Quod quamvis ita sit, dominam mutare cavebo.
Tum flebit, cum in me senserit esse fidem.

ELEGIA XVIII.

ASsiduæ multis odium peperere querelæ.
Frangitur in tacito femina sæpe viro.
Si quid vidisti, semper vidisse negato:
Aut si quid doluit forte, dolere nega.
Quid si jam canis ætas mea caneret annis?
Et faceret scissas languida ruga genas?
At non Tithoni spernens Aurora senectam
Desertum Eoa passa jacere domo est.
Illum sæpe suis decedens fovit in ulnis,
Quam prius abjunctos sedula lavit equos.
Illum ad vicinos cum amplexa quiesceret Indos,
Maturos iterum est questa redire dies.
Illa Deos, currum conscendens, dixit iniquos:
Invitum & terris præstitit officium:
Cui majora senis Tithoni gaudia vivi,
Quam gravis amisso Memnone luctus erat.
Cum sene non puduit talem dormire puellam,
Et canæ toties oscula ferre comæ.
At tu etiam juvenem odisti me perfida, cum sis
Ipsa anus haud longa curva futura die.
Quin ego deminuo curam, quod sæpe Cupido
Huic malus esse solet, cui bonus ante fuit.
Nunc etiam infectos demens imitare Britannos,
Ludis & externo tincta nitore caput.
Ut natura dedit, sic omnis recta figura.
Turpis Romano Belgicus ore color.
Illi sub terris fiant mala multa puellæ,
Quæ mentita suas vertit inepta comas.
De me, mi certe poteris formosa videri,
Mi formosa sat es, si modo sæpe venis.
An si cæruleo quædam sua tempora fuco
Tinxerit, idcirco cærula forma bona est?
Cum tibi nec frater, nec sit tibi filius ullus:
Frater ego, & tibi sim filius unus ego.
Ipse tuus semper tibi sit custodia lectus,
Nec nimis ornata fronte sedere velis.
Credam ego narranti, noli committere, famæ,
Et terram rumor transilit, & maria.

ELEGIA XIX.

ETsi me invito discedis, Cynthia, Roma,
Lætor, quod sine me devia rura colis.

N 4

Nullus erit castis juvenis corruptor in agris,
Qui te blanditiis non sinat esse probam.
Nulla neque ante tuas orietur rixa fenestras,
Nec tibi clamatæ somnus amarus erit.
Sola eris, & solos spectabis, Cynthia, montes,
Et pecus, & fines pauperis agricolæ.
Illic te nulli poterunt corrumpere ludi:
Fanaque peccatis plurima caussa tuis.
Illic assidue tauros spectabis arantes,
Et vitem docta ponere falce comas.
Atque ibi rara feres inculto tura sacello,
Hædus ubi agrestes corruet ante focos.
Protinus & nuda choreas imitabere sura,
Omnia ab externo sint modo tuta viro.
Ipse ego venabor. jam nunc me sacra Dianæ
Suscipere, & Veneri ponere vota juvat.
Incipiam captare feras, & reddere pinu
Cornua, & audaces ipse monere canes.
Non tamen ut vastos ausim tentare leones,
Aut celer agrestes cominus ire sues.
Hæc igitur mihi sit lepores audacia molles
Excipere, & structo figere avem calamo:
Qua formosa suo Clitumnus flumina luco
Integit, & niveos abluit unda boves.
Tu quoties aliquid conabere, vita, memento
Venturum paucis me tibi luciferis.
Sic me nec solæ poterunt avertere silvæ,
Nec vaga muscosis flumina fusa jugis:
Quin ego in assidua mutem tua nomina lingua,
Absenti nemo ne nocuisse velit.

ELEGIA XX.

Quid fles abducta gravius Briseide? quid fles
Anxia captiva tristius Andromacha?
Quidve mea de fraude deos, insana, fatigas?
Quid queretis nostram sic cecidisse fidem?
Non tam nocturna volucris funesta querela
Attica Cecropiis obstrepit in foliis:
Nec tantum Niobe his sex ad busta superba
Sollicito lacrimas depluit e Sipylo.
Me licet æratis adstringant brachia nodis,
Sint mea vel Danaes condita membra domo:
In te ego & æratas rumpam, mea vita, catenas,
Ferratam Danaes transiliamque domum.
De te quodcumque, ad surdas mihi dicitur aures:
Tu modo ne dubita de gravitate mea.
Ossa tibi juro per matris, & ossa parentis:
(Si fallo, cinis heu sit mihi uterque gravis)
Me tibi ad extremas mansurum, vita, tenebras.
Ambos una fides auferet, una dies.
Quod si nec nomen, nec me tua forma teneret,
Posset servitium mite tenere tuum.
Septima jam plenæ deducitur orbita Lunæ:
Quum de me, & de te compita nulla tacent.
Interea nobis nonnumquam janua mollis,
Nonnumquam lecti copia facta tui.
Nec mihi muneribus nox ulla est emta beatis.
Quidquid eram, hoc animi gratia magna tui.
Quum te tam multi peterent, tu me una petisti.
Possum ego naturæ non meminisse tuæ?
Tunc me vel tragicæ vexetis Erinnyes, & me
Inferno damnes, Æace, judicio.
Atque inter Tityi volucres mea pœna vagetur:
Tumque ego Sisyphio saxa labore geram.
Nec tu supplicibus me sis venerata tabellis,
Ultima talis erit, quæ mea prima fides.
Hoc mihi perpetuo jus est, quod solus amator
Nec cito desisto, nec temere incipio.

ELEGIA XXI.

At quantum de me Panthi tibi pagina finxit,
Tantum illi Pantho ne sit amica Venus.
Sed tibi jam videor Dodona verior augur?
Uxorem ille tuus pulcer amator habet.
Tot noctes periere. nihil pudet? adspice, cantat
Liber: tu nimium credula sola jaces.
Et nunc inter eos tu sermo es: te ille superbus
Dicit se invito sæpe fuisse domi.
Dispeream, si quidquam aliud, quam gloria de te
Quæritur. has laudes ille maritus habet.
Colchida sic hospes quondam decepit Iason:
Ejecta est; tenuit namque Creusa domum.
Sic a Dulichio juvene est elusa Calypso:
Vidit amatorem pandere vela suum.
Ah nimium faciles aurem præbere puellæ,
Discite desertæ non temere esse bonæ.
Nunc quoque, qui testet, jampridem quæritur alter.
Experta in primo stulta cavere potes.
Nos quocumque loco, nos omni tempore tecum
Sive ægra pariter, sive valente sumus.

ELEGIA XXII.

Scis here mi multas pariter placuisse puellas,
Scis mihi, Demophoon, multa venire mala.
Nulla meis frustra lustrantur compita plantis.
Omnia in exitium nata theatra meum.
Sive aliquis molli deducit candida gestu
Brachia, seu varios incinit ore modos.
Interea nostri quærunt sibi vulnus ocelli,
Candida non tecto pectore si qua sedet.
Sive vagi crines puris in frontibus errant,
Indica quos medio vertice gemma tenet.
Quæ si forte aliquid vultu mihi dura negarat,
Frigida de tota fronte cadebat aqua.
Quæris Demophoon, cur sim tam mollis in omnes?
Quod quæris, quare non habet ullus amor?
Cur aliquis sacris laniat sua brachia cultris?
Et Phrygis insanos cæditur ad numeros?
Unicuique dedit vitium natura creato.
Mi natura aliquid semper amare dedit.
Me licet & Thamyræ cantoris fata sequantur,
Numquam ad formosas, invide, cæcus ero.
Sed, tibi si exiles videor tenuatus in artus,
Falleris. haud umquam est culta labore Venus.
Percontere licet. sæpe est experta puella
Officium tota nocte valere meum.
Jupiter Alcmenæ geminas requieverat arctos,
Et cælum noctu bis sine rege fuit.
Nec tamen idcirco languens ad fulmina venit.
Nullus amor vires eripit ipse suas.
Quid? cum e complexu Briseidos iret Achilles,
Num fugere minus Thessala tela Phryges?
Quid? ferus Andromachæ lecto cum surgeret Hector,
Bella Mycenææ non timuere rates?
Ille vel hic classes poterat, vel perdere muros.
Hic ego Pelides, hic ferus Hector ego.
Adspice uti cælo modo Sol, modo Luna ministret:
Sic etiam nobis una puella parum est.
Altera me cupidis teneat, foveatque lacertis,

Alte-

Altera si quando non sinit esset locum.
Aut si forte irata meo sit facta ministro,
Ut sciat esse aliam, quæ velit esse mea.
Nam melius duo defendunt retinacula navem,
Tutius & geminos anxia mater alit.
Aut si es dura, nega: sin es non dura, venito.
Quid juvat in nullo pondere verba loqui?
Hic unus dolor est ex omnibus acer amanti,
Speranti subito si qua venire negat.
Quanta illum toto versant suspiria lecto,
Cum recipi, quem non noverit illa, vetat?
Et rursum puerum quærendo audita fatigat:
Quem, quæ scire timet, dicere plura jubet.

ELEGIA XXIII.

Cui fuit indocto fugienda hæc semita vulgi,
Ipsa petita lacu nunc mihi dulcis aqua est.
Ingenuus quisquam alterius dat munera servo,
Ut promissa suæ verba ferat dominæ?
Et quærit toties, Quænam nunc porticus illam
Integit? & campo quo movet illa pedes?
Deinde ubi pertuleris, quos dicit fama, labores
Herculis, ut scribat, Muneris ecquid habes?
Cernere uti possis vultum custodis avari,
Captus & immunda sæpe latere casa,
Quam care semel in toto nox vertitur anno?
Ah pereant, si quos janua clausa juvat.
Contra rejecto quæ libera vadit amictu,
Custodum & nullo septa tumore, placet.
Cui sæpe immundo Sacra conteritur via socco,
Nec sinit esse moram, si quis adire velit.
Differet hæc numquam, nec poscet garrula, quæ te
Adstrictus ploret sæpe dedisse pater.
Nec dicet, Timeo, propera jam surgere, quæso:
Infelix, hodie vir mihi rure venit.
Et quas Euphrates, & quas mihi misit Orontes,
Me capiant; nolim furta pudica tori.
Libertas quoniam nulli jam restat amanti,
Nullus liber erit, si quis amare volet.

ELEGIA XXIV.

Tu loqueris, quum sis jam noto fabula libro:
Et tua sit toto CYNTHIA lecta foro?
Cui non his verbis aspergat tempora sudor
Aut pudor ingenuus, aut reticendus amor?
Quod si tam facilis spiraret Cynthia nobis,
Non ego nequitiæ dicerer esse caput.
Nec sic per totam infamis traducerer urbem:
Ureret & quamvis, nomine verba darem.
Quare ne tibi sit mirum me quærere viles.
Parcius infamant. num tibi caussa levis?
Et modo pavonis caudæ flabella superbæ,
Et manibus dura frigus habere pila:
Et cupit iratum talos me poscere eburnos,
Quæque nitent Sacra vilia dona Via.
Ah peream, si me ista movent dispendia: verum
Fallaci dominæ jam pudet esse jocum.
Hoc erat in primis, quod me gaudere jubebas?
Tam te formosam non pudet esse levem?
Una aut altera nox nondum est in amore peracta,
Et dicor lecto jam gravis esse tuo.
Me modo laudabas, & carmina nostra legebas.
Ille tuus pennas tam cito vertit amor?
Contendat mecum ingenio, contendat & arte;

In primis una discat amare domo:
Si libitum tibi erit, Lernæas pugnet ad hydras,
Et tibi ab Hesperio mala dracone ferat:
Tetra venena libens, & naufragus ebibat undas,
Et numquam pro te deneget esse miser.
(Quos utinam in nobis, vita, experiare labores)
Jam tibi de timidis iste protervus erit,
Qui nunc se in tumidum jactando venit honorem.
Dissidium vobis proximus annus erit.
At me non ætas mutabit tota Sibyllæ,
Non labor Alcidæ, non niger ille dies.
Tu mea compones, & dices, Ossa, Properti,
Hæc tua sunt. eheu tu mihi certus eras.
Certus eras eheu, quamvis nec sanguine avito
Nobilis, & quamvis non ita dives eras.
Nil ego non patiar. numquam me injuria mutat.
Ferre ego formosam nullum onus esse puto.
Credo ego, non paucos ista periisse figura.
Credo ego, sed multos non habuisse fidem.
Parvo dilexit spatio Minoida Theseus,
Phyllida Demophoon: hospes uterque malus.
Jam tibi Jasonia nota est Medea carina,
Et modo servato sola relicta viro.
Dura est, quæ multis simulatum fingit amorem,
Et se plus uni si qua parare potest.
Noli nobilibus, noli conferre beatis.
Vix venit, extremo qui legat ossa die.
Hi tibi nos erimus: sed tu potius, precor, ut me
Demissis plangas pectore nuda comis.

ELEGIA XXV.

Unica nata meo pulcherrima cura dolori,
Excludit quoniam sors mea sæpe, venis.
Ista meis fiet notissima forma libellis:
Calve tua venia; pace, Catulle, tua.
Miles depositis annosus secubat armis,
Grandævique negant ducere aratra boves.
Putris & in vacua requiescit navis arena,
Et vetus in templo bellica parma vacat.
At me ab amore tuo deducet nulla senectus,
Sive ego Tithonos, sive ego Nestor ero.
Nonne fuit satius duro servire tyranno?
Et gemere in tauro, sæve Perille, tuo?
Gorgonis & satius fuit obdurescere vultu?
Caucasias etiam si pateremur aves?
Sed tamen obsistam. teritur robigine mucro
Ferreus, & parvo sæpe liquore silex.
At nullo dominæ teritur sublimine amor, qui
Restat & immerita sustinet aure minas.
Ultro contemtus rogat, & peccasse fatetur
Læsus, & invitis ipse redit pedibus.
Tu quoque qui pleno fastus adsumis amore,
Credule, nulla diu femina pondus habet.
An quisquam in mediis persolvit vota procellis,
Quum sæpe in portu fracta carina natet?
Aut prius infecto deposcit præmia cursu,
Septima quam metam triverit ante rota?
Mendaces ludunt flatus in amore secundo.
Si qua venit sero, magna ruina venit.
Tu tamen interea, quamvis te diligat illa,
In tacito cohibe gaudia clausa sinu.
Namque in amore suo semper sua maxima cuique,
Nescio quo pacto, verba nocere solent.
Quamvis te persæpe vocet, semel ire memento.
Invidiam quod habet, non solet esse diu.

Et

Et si fecla forent antiquis grata puellis,
Essem ego, quod nunc tu: tempore vincor ego.
Nun tamen ista meos mutabunt secula mures.
Unusquisque sua noverit ire via.
At vos, qui officia in multos revocatis amores,
Quantum sic cruciat lumina vestra dulor?
Vidistis pleno teneram candure puellam:
Vidistis fusco. dulcis uterqne cutor.
Vidistis quamdam Argiva prodire figura:
Vidistis nostras. utraque forma rapit.
Illaque plebeju, vel sit sandicis amictu:
Hæc atque illa mali vulneris una via est.
Cum fatis una tuis insomnia portet ocellis,
Una sit & cuivis femina multa mala.

ELEGIA XXVI.

VIdi te in somnis fracta, mea vita, carina
Iuniu lassas ducere rure manus,
Et quæcumque in me fueras mentita, fateri:
Nec jam humore graves tollere posse comas.
Qualem purpureis agitatam fluctibus Hellen,
Aurea quam molli tergure vexit uvis.
Quam timui, ne forte tuum mare numen haberet,
Atque tua labens navita fleret aqua!
Quæ tum egu Neptuno, quæ tum cum Castore fratri,
Quæque tibi excepi tum, Dea Leucothee?
At tu vix primas extollens gurgite palmas,
Sæpe meum nomen jam peritura vocas.
Quod si forte tuos vidisset Glaucus ocellos,
Esses Ionii facta puella maris.
Et tibi præ invidia Nereides increpitarent,
Candida Nesæe, cærula Cymothoe.
Sed tibi subsidiu Delphinum currere vidi,
Qui, puto, Arioniam vexerat ante lyram.
Jamque ego conabar summu me mittere saxu,
Cum mihi discussit talia visa metus.
Nunc admirentur, quod tam mihi pulcra puella
Serviat, & tota dicar in urbe potens.
Non, si Cambysæ redeant, & flumina Crœsi,
Dicat: De nostro surge, poeta, turo.
Nam mea cum recitat, dicit se odisse beatos.
Carmina tam sancte nulla puella colit.
Multum in amure fides, multum constantia prodest.
(Qui dare multa potest, multa & amare potest.)
Seu mare per longum mea cogitet ire puella,
Hanc sequar, & fidos una aget aura duos.
Unum litus erit supitis, unaque tecto
Arbor, & ex una sæpe bibemus aqua.
Et tabula una duos poterit componere amantes,
Prora cubile mihi, seu mihi puppis erit.
Omnia perpetiar, sævus licet urgeat Eurus,
Velaque in incertum frigidus Auster agat.
Quicumque & venti miserum vexastis Ulyssem,
Et Danaum Euboicu litore mille rates.
Et qui movistis duo litora, cum rudis Argus
Dux erat ignoto missa columba mari.
Illa meis tantum non umquam desit ocellis,
Incendat navem Jupiter ipse licet.
Certe iisdem nudi pariter jactabimur uris.
Me licet unda ferat, te modo terra tegat.
Sed non Neptunus tantu crudelis amori,
Neptunus fratri par in amore Jovi.
Testis Amymune, latices cum ferret in arvis
Compressa, & Lerne pulsa tridente palus.
Jam Deus amplexu votum persolvit: at illi

Aurea divinas urna profudit aquas.
Crudelem & Boream rapta Orithyia negabit.
Hic Deus & terras & maria alta domat.
Crede mihi, nobis mitescet Scylla, nec umquam
Alternas removet vasta Charybdis aquas.
Ipsaque sidera erunt nullis obscura tenebris.
Purus & Orion, purus & Hædus erit.
Quod mihi si ponenda tuo sit corpore vita,
Exitus hic nobis non inhonestus erit.

ELEGIA XXVII.

AT vos Incertam, mortales, funeris huram
Quæritis, & qua sit murs aditura via:
Quæritis & cælu Phœnicum inventa sereno,
Quæ sit stella homini commoda, quæque mala.
Seu pedibus Parthus sequimur, seu classe Britannos,
Et maris & terræ cæca pericla viæ.
Rursus & objectum fletis capiri esse tumultum,
Quum Mavurs dubias miscet utrimque manus.
Præterea domibus flammam, domibusque ruinam,
Neu subeant labris pocula nigra tuis.
Solus amans novit, quando periturus, & a qua
Morte: neque hic Boreæ flabra, neque arma timet.
Jam licet & Stygia sedeat sub arundine remex,
Cernat & infernæ tristia vela ratis:
Si modo clamantis revocaverit aura puellæ,
Concessum nulla lege redibit iter.

ELEGIA XXVIII.

JUppiter affectæ tandem miserere puellæ:
Tam formosa tuum mortua crimen erit.
Venit enim tempus, quo torridus æstuat aer,
Incipit & sicco fervere terra Cane.
Sed non tam arduris culpa est, neque crimina cæli:
Quam toties sanctos non habuisse deos.
Hoc perdit miseras, hoc perdidit ante puellas.
Quidquid jurarunt, ventus & unda rapit.
Num sibi collatam doluit Venus? illa peræque
Præ se formosis invidiosa dea est.
An contemta tibi Junonis templa Pelasgæ?
Palladis aut oculos ausa negare bonos?
Semper, formosæ, non nostis parcere verbis.
Hoc tibi lingua nocens, hoc tibi forma dedit.
Sed tibi vexatæ per multa pericula vitæ,
Extremo veniet mollior hura die.
Iu versa caput primos mugiverat annos:
Nunc-dea, quæ Nili flumina vacca bibit.
Ino etiam prima terras ætate vagata est:
Hanc miser implorat navita Leucotheen.
Andromede munstris fuerat devota marinis:
Hæc eadem Persei nobilis uxor erat.
Callisto Arcadios erraverat ursa per agros:
Hæc nocturna suo sidere vela regit.
Quod si forte tibi properarint fata quietem,
Illa sepulturæ fata beata tuæ;
Narrabis Semelæ quod sis formosa periclo,
Credet & illa suo docta puella malu.
Et tibi Mæonias inter Heroidas omnes
Primus erit, nulla non tribuente, locus.
Nunc, utcumque potes, fato gere saucia morem.
Et Deus, & durus vertitur ipse dies.
Hoc tibi vel poterit conjux ignoscere Juno.
Frangitur & Junu, si qua puella perit.
Deficiunt magico torti sub carmine rhombi;

Et

Et tacet exstincto laurus adusta foco.
Et jam Luna negat toties descendere cælo;
Nigraque funestum concinit omen avis.
Una ratis fati nostros portabit amores
Cærula ad infernos velificata lacus.
Si non unius, quæso miserere duorum:
Vivam, si vivet: si cadet illa, cadam.
Pro quibus optatis sacro me carmine damno:
Scribam ego, Per magnum salva puella Jovem.
Ante tuosque pedes illa ipsa adoperta sedebit,
Narrabitque sedens longa pericla sua.
Hæc tua, Persephone, maneat clementia; nec tu
Persephones conjux sævior esse velis.
Sunt apud infernos tot millia formosarum:
Pulcra sit in superis, si licet, una locis.
Vobiscum Antiope, vobiscum candida Tyro,
Vobiscum Europe, nec proba Pasiphae.
Et quot Iona tulit, vetus & quot Achaia formas,
Et Thebæ, & Priami diruta regna senis.
Et quæcumque erat in numero Romana puella,
Occidit. has omnes ignis avarus habet.
Nec forma æternum, aut cuiquam est fortuna perennis.
Longius, aut propius, mors sua quemque manet.
Tu quoniam es, mea lux, magno dimissa periclo,
Munera Dianæ debita redde choros.
Redde etiam excubias divæ nunc, ante juvencæ;
Votivas noctes & mihi redde decem.

ELEGIA XXIX.

HEsterna, mea lux, quum potus nocte vagarer,
Nec me servorum duceret ulla manus,
Obvia nescio quot pueri mihi turba minuta
Venerat: hos vetuit me numerare timor.
Quorum alii faculas, alii retinere sagittas,
Pars etiam visa est vincla parare mihi.
Sed nudi fuerant. quorum lascivior unus,
Arripite hunc, inquit: nam bene nostis eum.
Hic erat: hunc mulier nobis irata locavit.
Dixit, & in collo jam mihi nodus erat.
Hic alter jubet in medium propellere: & alter,
Intereat, qui nos non putat esse deos.
Hæc te non meritum totas exspectat in horas,
At tu nescio quas quæris, inepte, foris.
Quæ quum Sidoniæ nocturna ligamina mitræ
Solverit, atque oculos moverit illa graves:
Afflabunt tibi non Arabum de gramine odores,
Sed quos ipse suis fecit Amor manibus.
Parcite jam, fratres: jam certos spondet amores;
Et jam ad mandatam venimus ecce domum.
Atque ita me injecto duxerunt rursus amictu.
I nunc, & noctes disce manere domi.
Mane erat, & volui, si sola quiesceret illa,
Visere: at in lecto Cynthia sola fuit.
Obstupui. non illa mihi formosior umquam
Visa, neque ostrina quum fuit in tunica,
Ibat & hinc castæ narratum somnia Vestæ,
Neu sibi, neve mihi quæ nocitura forent.
Talis visa mihi somno dimissa recenti.
Heu quantum per se candida forma valet!
Quo tu matutinus, ait, speculator amicæ?
Me similem vestris moribus esse putas?
Non ego tam facilis: sat erit mihi cognitus unus,
Vel tu, vel si quis verior esse potest.
Apparent non ulla toro vestigia presso
Signa voluptatis: nec jacuisse duos.

Adspice ut in toto nullus mihi corpore surgat
Spiritus, admisso notus adulterio.
Dixit, & opposita propellens suavia dextra,
Prosilit in laxa nixa pedem solea.
Sic ego tam sancti custos excludor amoris.
Ex illo felix nox mihi nulla fuit.

ELEGIA XXX.

QUo fugis, ah demens? nulla est fuga. tu licet usque
Ad Tanaim fugias, usque sequetur Amor.
Non, si Pegaseo vecteris in aere dorso:
Nec, tibi si Persei moverit ala pedes.
Vel, si te sectæ rapiant talaribus auræ:
Nil tibi Mercurii proderit alta via.
Instat semper Amor supra caput. instat amanti,
Et gravis ipse super libera colla sedet.
Excubat ille acer custos, & tollere nusquam
Te patietur humo lumina capta semel.
Et jam si pecces, deus exorabilis ille est,
Si modo præsentes viderit esse preces.
Ista senes licet accusent convivia duri.
Nos modo propositum, vita, teramus iter.
Illorum antiquis onerentur legibus aures:
Hic locus est, in quo tibia docta sones;
Quæ non jure vado Mæandri jacta natasti,
Turpia quum faceret Palladis ora tumor.
Num jam, dura, paras Phrygias nunc ire per undas,
Et petere Hyrcani litora nota maris?
Spargereque alterna communes cæde penates,
Et ferre ad patrios præmia dira lares?
Una contentum pudeat me vivere amica?
Hoc si crimen erit, crimen amoris erit.
Mi nemo objiciat. libeat tibi, Cynthia, mecum
Roscida muscosis antra tenere jugis.
Illic adspicias scopulis hærere sorores;
Et canere antiqui dulcia furta Jovis:
Ut Semele est combustus, ut est deperditus Io:
Denique ut ad Trojæ tecta volarit avis.
Quod si nemo exstat qui vicerit alitis arma,
Communis culpæ cur reus unus agor?
Nec tu Virginibus reverentia moveris ora:
Hic quoque non nescit, quid sit amare, chorus.
Si tamen Oeagri quædam compressa figura
Bistoniis olim rupibus accubuit.
Hic ubi me prima statuent in parte choreæ,
Et medius tecta cuspide Bacchus erit,
Tum capiti sacros patiar pendere corymbos:
Nam sine te nostrum non valet ingenium.

ELEGIA XXXI.

QUæris, cur veniam tibi tardior? aurea Phœbi
Porticus a magno Cæsare aperta fuit.
Tota erat in speciem Pœnis digesta columnis:
Inter quas Danai femina turba senis.
Hic equidem Phœbo visus mihi pulcrior ipso
Marmoreus tacita carmen hiare lyra.
Atque aram circum steterant armenta Myronis
Quatuor artificis vivida signa boves.
Tum medium Clario surgebat marmore templum,
Et patria Phœbo carius Ortygia.
Auro Solis erat supra fastigia currus,
Et valvæ Libyci nobile dentis opus.
Altera dejectos Parnassi vertice Gallos,
Altera mœrebat funera Tantalidos.

Dein-

Deinde inter matrem deus ipse, interque sororem
Pythius in longa carmina veste sonat.

* * * * * * * * *

ELEGIA XXXII.

QUi videt, is peccat: qui non te viderit, ergo
Non cupiet: facti crimina lumen habet.
Nam quid Prænestis dubias, o Cynthia, sortes?
Quid petis Ææi mœnia Telegoni?
Curve te in Herculeum deportant esseda Tibur?
Appia cur toties te via ducit anum?
Hoc utinam spatiere loco, quodcumque vacabis,
Cynthia: sed tibi me credere turba vetat.
Quum videt accensis devotam currere tædis
In nemus, & Triviæ lumina ferre deæ.
Scilicet umbrosis sordet Pompeja columnis
Porticus aulæis nobilis Attalicis:
Et creber platanis pariter surgentibus ordo,
Flumina sopito quæque Marone cadunt:
Et leviter Nymphis tota crepitantibus urbe,
Quum subito Triton ore recondit aquam.
Falleris. ista tui furtum via monstrat amoris.
Non urbem, demens: lumina nostra fugis.
Nil agis: insidias in me componis inanes:
Tendis iners docto retia nota mihi.
Sed de me minus est: famæ jactura pudicæ
Tanta tibi miseræ, quanta mereris, erit.
Nuper enim de te nostras me lædit ad aures
Rumor, & in tota non bonus urbe fuit.
Sed te non debes inimicæ credere linguæ.
Semper formosis fabula pœna fuit.
Non tua deprenso damnata est fama veneno.
Testis eris puras, Phœbe, videre manus.
Sin autem longo nox una, aut altera lusu
Consumta est, non me crimina parva movent.
Tyndaris externo patriam mutavit amore,
Et sine decreto viva reducta domum est.
Ipsa Venus quamvis corrupta libidine Martis,
Nec minus in cælo semper honesta fuit.
Quamvis Ida Parim pastorem dicat amasse,
Atque inter pecudes adcubuisse deam:
Hoc & Hamadryadum spectavit turba sororum,
Silenique senes, & pater ipse chori.
Cum quibus Idæo legisti poma sub antro
Subpposita excipiens, Nai, caduca manu.
An quisquam in tanto stuprorum examine quærit,
Cur hæc tam dives? quis dedit? unde dedit?
O nimium nostro felicem tempore Romam,
Si contra mores una puella facit!
Hæc eadem ante illam impune & Lesbia fecit.
Quæ sequitur, certe est invidiosa minus.
Qui quærit Tatios veteres, durasque Sabinas,
Hic posuit nostra nuper in urbe pedem.
Tu prius & fluctus poteris siccare marinos,
Altaque mortali deligere astra manu:
Quam facere ut nostræ nolint peccare puellæ.
Hic mos Saturno regna tenente fuit.
Et quum Deucalionis aquæ fluxere per orbem,
Et post antiquas Deucalionis aquas,
Dic mihi, quis potuit lectum servare pudicum?
Quæ dea cum solo vivere sola deo?
Uxorem quondam magni Minois, ut ajunt,
Corrupit torvi candida forma bovis.
Nec minus ærato Danae circumdata muro,
Non potuit magno casta negare Jovi.
Quod si tu Graias, seu sis imitata Latinas:
Semper vive meo libera judicio.

ELEGIA XXXIII.

TRistia jam redeunt iterum solennia nobis:
Cynthia jam noctes est operata decem.
Atque utinam Nilo pereat quæ sacra tepente
Misit matronis Inachis Ausoniis.
Quæ dea tam cupidos toties divisit amantes,
Quæcumque illa fuit, semper amara fuit.
Tu certe Jovis occultis in amoribus, Io,
Sensisti, multas quid sit inire vias:
Quum te jussit habere puellam cornua Juno,
Et pecoris duro perdere verba sono.
Ah quoties quernis læsisti frondibus ora:
Mansisti stabulis abdita pasta tuis.
An quoniam agrestem detraxit ab ore figuram
Juppiter, idcirco facta superba dea es?
An tibi non satis est fuscis Ægyptus alumnis?
Cur tibi tam longa Roma petita via?
Quidve tibi prodest viduas dormire puellas?
Sed tibi, crede mihi, cornua rursus erunt.
Aut nos e nostra te, sæva, fugabimus urbe.
Cum Tiberi Nilo gratia nulla fuit.
At tu quæ nostro nimium placata dolore es,
Noctibus his vacui tefaciamus iter.
Non audis, & verba sinis mea ludere: quum jam
Flectant Icarii sidera tarda boves.
Lenta bibis: mediæ nequeunt te frangere noctes.
An nondum est talos mittere lassa manus?
Ah pereat quicumque meracas reperit uvas,
Corrupitque bonas nectare primus aquas.
Icare Cecropiis merito jugulate colonis,
Pampineus, nosti, quam sit amarus odor.
Tu quoque, o Eurytion, vino Centaure periisti:
Nec non Ismario tu, Polypheme, mero.
Vino forma perit, vino corrumpitur ætas:
Vino sæpe suum nescit amica virum.
Me miserum, ut multo nihil est mutata Lyæo!
Jam bibe: formosa es: nil tibi vina nocent,
Quum tua præpendent demissæ in pocula sertæ,
Et mea deducta carmina voce legis.
Largius effuso madeat tibi mensa Falerno,
Spumet & aurato mollius in calice:
Nulla tamen lecto recipit se sola libenter.
Est quiddam, quod vos quærere cogat Amor.
Semper in absentes felicior æstus amantes.
Elevat assiduos copia longa viros.

ELEGIA XXXIV.

CUr quisquam faciem dominæ jam credat Amori?
Sic erepta mihi pæne puella mea est.
Expertus dico. nemo est in amore fidelis.
Formosam raro non sibi quisque petit.
Polluit ille deus cognatos, solvit amicos,
Et bene concordes tristia ad arma vocat.
Hospes in hospitium Menelao venit adulter.
Colchis & ignotum nonne secuta virum est?
Lynceu, tune meam potuisti tangere curam?
Perfide, nonne tuæ tunc cecidere manus?
Quid, si non constans illa & tam certa fuisset?
Posses in tanto vivere flagitio?
Tu mihi vel ferro pectus, vel perde veneno:
A domina tantum te modo tolle mea.
Te socium vitæ, te corporis esse licebit,
Te dominum admitto rebus, amice, meis.
Lecto te solum, lecto te deprecor uno.

Rivalem possum non ego ferre Jovem.
Ipse meas solus, quod nil est, æmulor umbras,
  Stultus, quod stulto sæpe timore tremo.
Una tamen caussa est, qua crimina tanta remitto,
  Errabant multo quod tua verba mero.
Sed numquam vitæ fallet me ruga severæ.
  Omnes jam norunt quam sit amare bonum.
Lynceus ipse meus seros insanit amores.
  Solum te nostros lætor adire Deos.
Quid tua Socraticis tibi nunc sapientia libris
  Proderit? aut rerum dicere posse vias?
Aut quid Cretæi tibi prosunt carmina lecta?
  Nil jovat in magno vester amore senex.
Tu satius Musis meliorem imitere Philetam,
  Et non inflati somnia Callimachi.
Nam rursus licet Ætoli referas Acheloi
  Luxerit ut magno fractus amore liquor.
Atque etiam ut Phrygio fallax Mæandria campo
  Errat, & ipsa suas decipit unda vias.
Qualis & Adrasti fuerit vocalis Arion
  Tristia ad Archemori funera victor equus.
Amphiaraeæ nil prosunt fata quadrigæ,
  Aut Capanei magno grata ruina Jovi.
Desine Achilleo componere verba cothurno,
  Desine, & ad molles membra resolve choros.
Incipe jam angusto versus includere torno:
  Inque tuos ignes, dure poeta, veni.
Tu non Antimacho, non tutior ibis Homero.
  Despicit & magnos recta puella Deos.
Sed non ante gravi taurus succumbit aratro,
  Cornua quam validis hæserit in laqueis.
Nec tu tam duros per te patieris amores.
  Trux tamen a nobis ante domandus eris.
Harum nulla solet rationem quærere mundi,
  Nec cur fraternis Luna laboret equis:
Nec si post Stygias aliquid restabit ad undas,
  Nec si consulto fulmina missa tonent.
Adspice me, cui parva domi fortuna relicta est,
  Nullus & antiquo Marte triumphus avi:
Ut regnem mixtas inter conviva puellas
  Hoc, ego quo tibi nunc elevor, ingenio.
Me juvet hesternis positum languere corollis,
  Quem tetigit jactu certus ad ossa deus:
Actia Virgilium custodis litora Phœbi,
  Cæsaris & fortes dicere posse rates.
Qui nunc Æneæ Trojani suscitat arma,
  Jactaque Lavinis mœnia litoribus.
Cedite Romani scriptores, cedite Graji.
  Nescio quid majus nascitur Iliade.
Tu canis umbrosi subter pineta Galesi
  Thyrsin, & attritis Daphnin arundinibus:
Utque decem possint corrumpere mala puellam,
  Missus & impressis hædus ab uberibus.
Felix, qui viles pomis mercaris amores,
  Huic licet ingratæ Tityrus ipse canat.
Felix, intactum Corydon qui tentat Alexin
  Agricolæ domini carpere delicias.
Quamvis ille suam lassus requiescat avenam,
  Laudatur faciles inter Hamadryadas.
Tu canis Ascræi veteris præcepta poetæ,
  Quo seges in campo, quo viret uva jugo.
Tale facis carmen docta testudine, quale
  Cynthius impositis temperat articulis.
Non tamen hæc ulli venient ingrata legenti,
  Sive in amore rudis, sive peritus erit.
Nec minor his animis, nec se minor ore canorus
  Anseris indocto carmine cessit olor.
Hæc quoque perfecto ludebat Iasone Varro,
  Varro Leucadiæ maxima flamma suæ.
Hæc quoque lascivi cantarunt scripta Catulli,
  Lesbia queis ipsa notior est Helena.
Hæc etiam docti confessa est pagina Calvi,
  Quum caneret miseræ funera Quintiliæ.
Et modo formosa qui multa Lycoride Gallus
  Mortuus inferna vulnera lavit aqua.
Cynthia quin etiam versu laudata Properti,
  Hos inter si me ponere Fama volet.

PROPERTII LIB. III.

ELEGIA I.

CAllimachi manes & Coi sacra Philetæ,
  In vestrum, quæso, me sinite ire nemus.
Primus ego ingredior puro de fonte sacerdos
  Itala per Grajos orgia ferre choros.
Dicite quo pariter carmen tenuastis in antro,
  Quove pede ingressi, quamve bibistis aquam.
Ah valeat Phœbum quicumque moratur in armis.
  Exactus tenui pumice versus eat.
Quo me Fama levat terra sublimis, & a me
  Nata coronatis Musa triumphat equis,
Et mecum in curru parvi vectantur Amores,
  Scriptorumque meas turba secuta rotas.
Quid frustra missis in me certatis habenis?
  Non datur ad Musas currere lata via.
Multi, Roma, tuas laudes annalibus addent,
  Qui finem imperii Bactra futura canent.
Sed quod pace legas, opus hoc de monte sororum
  Detulit intacta pagina nostra via.
Mollia, Pegasides, vestro date serta poetæ:
  Non faciet capiti dura corona meo.
At mihi quod vivo detraxerit invida turba,
  Post obitum duplici fœnore reddet honos.
Omnia post obitum fingit majora vetustas;
  Majus ab exsequiis nomen in ora venit:
Nam quis equo pulsas abiegno nosceret arces?
  Fluminaque Hæmonio cominus isse viro?
Idæum Simoenta Jovis cunabula parvi?
  Hectora ter campos, ter maculasse rotas?
Deiphobumque, Helenumque, & Pulydamanta sine armis?
  Qualemcumque Parin vix sua nosset humus.
Exiguo sermone fores nunc, Ilion, & tu
  Troja bis Oetæi numine capta dei.
Nec non ille tui casus memorator Homerus
  Posteritate suum crescere sentit opus.
Meque inter seros laudabit Roma nepotes.
  Illum post cineres auguror ipse diem.
Ne mea contemto lapis indicet ossa sepulcro
  Provisum est, Lycio vota probante deo.
Carminis interea nostri redeamus in orbem,
  Gaudeat ut solito tacta puella sono.

ELEGIA II.

ORphea detinuisse feras, & concita dicunt
  Flumina Threicia sustinuisse lyra.
Saxa Cithæronis Thebas agitata per artem
  Sponte sua in muri membra coisse ferunt.
Quin etiam, Polypheme, fera Galatea sub Ætna
Ad

Ad tua rorantes carmina flexit equos.
Miremur, nobis & Baccho & Apolline dextro,
Turba puellarum si mea verba colit?
Quod non Tænariis domus est mihi fulta columnis,
Nec camera auratas inter eburna trabes:
Nec mea Phæacas æquant pomaria silvas,
Non operosa rigat Marcius antra liquor:
At Musæ comites, & carmina cara legenti,
Et defessa choris Calliopea meis.
Fortunata meo si qua es celebrata libello;
Carmina erunt formæ tot monumenta tuæ.
Nam neque Pyramidum sumtus ad sidera ducti,
Nec Jovis Elei cælum imitata domus;
Nec Mausolei dives fortuna sepulcri
Mortis ab extrema conditione vacant.
Aut illis flamma, aut imber subducet honores;
Annorum aut ictu pondera victa ruent.
At non ingenio quæsitum nomen ab ævo
Excidet: ingenio stat sine morte decus.

ELEGIA III.

VIsus eram molli recubans Heliconis in umbra,
Bellerophontei qua fluit humor equi,
Reges, Alba, tuos, & regum facta tuorum
Tantum operis nervis hiscere posse meis.
Parvaque tam magnis admoram fontibus ora,
Unde patet sitiens Ennius ante bibit;
Et cecinit Curios fratres, & Horatia pila,
Regiaque Æmilia vecta tropæa rate;
Victricesque moras Fabii, pugnamque sinistram
Cannensem, & versos ad pia vota Deos;
Hannibalemque Lares Romana sede fugantes,
Anseris & tutum voce fuisse Jovem.
Cum me Castalia speculans ex arbore Phœbus
Sic ait, aurata nixus ad antra lyra:
Quid tibi cum tali, demens, est flumine? quis te
Carminis heroi tangere jussit opus?
Non hinc ulla tibi speranda est fama, Properti.
Mollia sunt parvis prata terenda rotis,
Ut tuus in scamno jactetur sæpe libellus,
Quem legat exspectans sola puella virum.
Cur tua præscriptos evecta est pagina gyros?
Non est ingenii cymba gravanda tui.
Alter remus aquas, alter tibi radat arenas;
Tutus eris. medio maxima turba mari est.
Dixerat, & plectro sedem mihi monstrat eburno,
Qua nova muscoso semita facta solo est.
Hic erat affixis viridis spelunca lapillis,
Pendebantque cavis tympana pumicibus.
Ergo Musarum, & Sileni patris imago
Fictilis, & calami, Pan Tegeee, tui.
Et Veneris dominæ volucres mea turba columbæ
Tingunt Gorgoneo punica rostra lacu.
Diversæque novem sortitæ rura puellæ
Exercent teneras in sua dona manus.
Hæc hederas legit in thyrsos, hæc carmina nervis
Aptat, & illa manu texit utraque rosam.
E quarum numero me contigit una Dearum:
Ut reor a facie, Calliopea fuit.
Contentus niveis semper vectabere cycnis;
Nec te fortis equi ducet ad arma sonus.
Nil tibi sit rauco prætoria classica cornu
Flare, nec Aonium cingere Marte nemus:
Aut quibus in campis Mariano prœlia signo
Stent, & Teutonicas Roma refringat opes,
Barbarus aut Suevo perfusus sanguine Rhenus
Saucia mœrenti corpora vectet aqua.
Quippe coronatos alienum ad limen amantes,
Nocturnæque canes ebria signa fugæ.
Ut per te clausas sciat excantare puellas,
Qui volet austeros arte ferire viros.
Talia Calliope, lymphisque a fonte petitis,
Ora Philetea nostra rigavit aqua.

ELEGIA IV.

ARma deus Cæsar dites meditatur ad Indos,
Et freta gemmiferi findere classe maris.
Magna viæ merces: parat ultima terra triumphos,
Tigris, & Euphrates sub sua jura fluent.
Sera, sed Ausoniis veniet provincia virgis.
Assuescent Latio Partha tropæa Jovi.
Ite, agite, expertæ bello date lintea proræ,
Et solitum armigeri ducite munus equi.
Omina fausta cano. Crassos, cladesque piate:
Ite, & Romanæ consulite historiæ.
Mars pater, & sacræ fatalia lumina Vestæ,
Ante meos obitus sit, precor, illa dies:
Qua videam spoliis onerato Cæsaris axe,
Ad vulgi plausus sæpe resistere equos.
Inque sinu caræ nixus spectare puellæ
Incipiam, & titulis oppida capta legam.
Tela fugacis equi, & braccati militis arcus,
Et subter captos arma sedere duces.
Ipsa tuam serva prolem Venus: hoc sit in ævum,
Cernis ab Ænea quod superesse caput.
Præda sit hæc illis, quorum meruere labores:
Me sat erit media plaudere posse via.

ELEGIA V.

PAcis Amor deus est, pacem veneramur amantes.
Stant mihi cum domina prœlia dura mea.
Nec tamen inviso pectus mihi carpitur auro,
Nec bibit e gemma divite nostra sitis.
Nec mihi mille jugis Campania pinguis aratur,
Nec miser æra paro clade, Corinthe, tua.
O prima infelix fingenti terra Prometheo.
Ille parum cauti pectoris egit opus.
Corpora disponens mentem non vidit in arte.
Recta animi primum debuit esse via.
Nunc maris in tantum vento jactamur, & hostem
Quærimus, atque armis nectimus arma nova.
Haud ullas portabis opes Acherontis ad undas:
Nudus ab inferna, stulte, vehere rate.
Victor cum victis pariter miscebitur umbris.
Consule cum Mario capte Jugurtha sedes.
Lydus Dulichio non distat Crœsus ab Iro.
Optima mors, parca quæ venit apta die.
Me juvat in prima coluisse Helicona juventa,
Musarumque choris implicuisse manus.
Me juvat & multo mentem vincire Lyæo,
Et caput in verna semper habere rosa.
Atque ubi jam Venerem gravis interceperit ætas,
Sparserit & nigras alba senecta comas:
Tum mihi Naturæ libeat perdiscere mores,
Quis Deus hanc mundi temperet arte domum:
Qua venit exoriens, qua deficit: unde coactis
Cornibus in plenum menstrua Luna redit.
Unde salo superant venti: quid flamine captet
Eurus, & in nubes unde perennis aqua.

Si ventura dies, mundi quæ subruat arces:
  Purpureus pluvias cur bibit arcus aquas.
Aut cur Perrhæbi tremuere cacumina Pindi,
  Solis & atratis luxerit orbis equis.
Cur serus versare boves & plaustra Bootes:
  Pleiadum spisso cur coit imbre chorus.
Curve suos fines altom non exeat æquor,
  Plenus & in partes quatuor annus eat.
Sub terris si jura deum & tormenta Gigantum:
  Tisiphones atro si furit angue caput.
Aut Alcmæoniæ furiæ, aut jejonia Phinei:
  Num rota, nom scopuli, nam sitis inter aquas.
Num tribus infernum custodit faucibus antrum
  Cerberus, & Tityo jugera pauca novem.
An ficta in miseras descendit fabula gentes,
  Et timor haud ultra, quam rugus, esse potest.
Exitus hic vitæ superet mihi. Vos, quibus arma
  Grata magis, Crassi signa referte domum.

ELEGIA VI.

Dic mihi de nostra, quæ sentis, vera puella:
  Sic tibi fiut dominæ, Lygdame, demta juga.
Num me lætitia tomefactum fallis inani,
  Hæc referens, quæ me credere velle putas?
Omnis enim debet fine vanis esse relator,
  Majoremque metu servus habere fidem.
Nunc mihi, si qua tenes, ab origine dicere prima
  Incipe: suspensis auribus ista bibam.
Siccine eam incomtis vidisti flere capillis?
  Illius ex oculis multa cadebat aqua?
Nec speculum strato vidisti, Lygdame, lecto?
  Ornabat niveas nullaue gemma manus?
Ac mœstam teneris vestem pendere lacertis?
  Scriniaque ad lecti claosa jacere pedes?
Tristis erat domus? & tristes sua pensa ministræ
  Carpebant? medio nebat & ipsa loeo?
Humidaque impressa siccabat lumina lana?
  Retulit & querulo jurgia nustra sono?
Hæc te teste mihi promissa est, Lygdame, merces?
  Est pœnæ servo rumpere teste fidem.
Ille potest nullo miseram me linquere facto?
  Æqualem nulla dicere habere dumo.
Gaudet me vacuu solam tabescere lecto?
  Si placet, insultet, Lygdame, morte mea.
Non me moribus illa, sed herbis improba vicit.
  Staminea rhombi ducitur ille rota.
Illum turgentis ranæ portenta rubetæ,
  Et lecta exsectis anguibus ossa trahunt.
Et strigis inventæ per busta jacentia plumæ,
  Vinclaque funesto lanea vitta toro.
Si non vana canunt mea, Lygdame, somnia, testor,
  Pœna erit ante meos sera, sed ampla, pedes.
Putris & in vacuo texetur aranea lectu.
  Noctibus illurum dormiet ipsa Venus.
Quæ tibi si veris animis est questa puella,
  Hac eadem rursus, Lygdame, curre via:
Et mea cum moltis lacrimis mandata reporta:
  Iram, non fraudes esse in amore meo.
Me quoque consimili impositum torquerier igni
  Jurabo, & bis sex integer esse dies.
Quod mihi si tanto felix concordia bello
  Exstiterit, per me, Lygdame, liber eris.

ELEGIA VII.

Ergo sollicitæ tu causa, pecunia, vitæ es:
  Per te immaturum mortis adimus iter.
Tu vitiis huminum crudelia pabula præbes:
  Semina curarum de capite orta too.
Tu Pætum ad Pharios tendentem lintea portus
  Obruis insano terque quaterque mari.
Nam dum te sequitur, primo miser excidit ævo,
  Et oova lunginquis piscibus esca natat.
Et mater non justa piæ dare debita terræ,
  Nec pote cognatos inter humare rogos.
Sed tua ounc volucres adstant super ossa marinæ:
  Nunc tibi pru tumulo Carpathium omne mare.
Infelix Aquilo, raptæ timor Orithyiæ,
  Quæ spolia ex illo tanta fuere tibi?
Aut quidnam fracta gaudes, Neptune, carina?
  Portabat sanctos alveus ille viros.
Pæte, quid ætatem numeras? qoid cara natanti
  Mater in ore tibi est? non habet unda Deos.
Nam tibi nocturnis ad saxa ligata procellis
  Omnia detrito vincula fune cadunt.
Sunt Agamemnonias testantia litora curas,
  Qua notat Argyni pœna natantis aqua.
Hoc juvene amissu classem non solvit Atrides:
  Pru qua mactata est Iphigenia mora.
Reddite corpus humo, positaque in gurgite vita
  Pætum sponte tua vilis arena tegas.
Ut, quoties Pæti transibit nauta sepulcrum,
  Dicat: Et audaci tu timor esse potes.
Ite, rates curvas & leti texite caussas.
  Ista per humanas mors venit acta manus.
Terra parum fuerat: fatis adjecimus ondas:
  Naturæ miseras auximus arte vias.
Anchura te teoeat, quem non tenuere penates?
  Quid meritum dicas, cui sua terra parum est?
Ventorum est quodcumque paras: haud ulla carina
  Consenuit: fallit portus & ipse fidem.
Fortuna insidias pontum substravit avaris.
  Ut tibi succedat, vix semel esse potest.
Saxa triumphales fregere Capharea puppes,
  Naufraga quum vasto Græcia tracta salo est.
Paullatim socium jacturam flevit Ulixes,
  Io mare cui soliti non valoere doli.
Quod si contentus patrio bove verteret agros,
  Verbaque duxisset pondus habere mea:
Viveret ante suos dulcis cooviva penates,
  Pauper, at in terra, nil ubi flere potest.
Non tulit hic Pætus stridorem audire procellæ,
  Et duro teneras lædere fune manus.

. . . .

Sed thyiæ thalamo aut Oriciæ terebinthi
  Effultum pluma versicolore caput.
Huic fluctus vivos radicitus abstulit ongues,
  Et miseri invitam traxit hiatus aquam.
Hunc parvo ferri vidit nox improba ligno:
  Pætus ut occideret, tot coiere mala.
Flens tamen extremis dedit hæc mandata querelis,
  Cum moribunda uiger clauderet ora liquor:
Dii maris, Ægæi quos sunt penes æquora, Venti,
  Et quæcumque meum degravat unda caput;
Quo rapitis miseros primæ lanuginis annos?
  Attulimus longas in freta vestra manus.
Ah miser, Alcyonum scopulis affigar acutis:
  In me cæruleo fuscina sumta Deo est.
At saltem Italiæ regionibus evehat æstus:
  Hoc de me, sat erit, si modo matris erit.

Sub-

Subtrahit hæc fantem torta vertigine fluctus:
  Ultima quæ Pæto voxque dietque fuit.
O centum æquoreæ Nereo genitore puellæ,
  Et tu materno tacta dolore Thetis,
Vos decuit lasso supponere brachia mento.
  Non poterat vestras ille gravare manus.
At tu, sæve Aquilo, numquam mea vela videbis.
  Ante fores dominæ condar oportet iners.

ELEGIA VIII.

Dulcis ad extremas fuerat mihi rixa lucernas,
  Vocis & insanæ tot maledicta tuæ;
Dum furibunda mero mensam procellis, & in me
  Projicis insanæ cymbia plena manu.
Tu vero nostros audax invade capillos,
  Et mea formosis unguibus ora nota.
Tu minitare oculos subjecta exurere flamma;
  Fac mea rescisso pectora nuda sinu.
Nimirum veri dantur mihi signa caloris;
  Nam sine amore gravi femina nulla dolet.
Quæ mulier rabida jactat convicia lingua,
  Et Veneris magnæ volvitur ante pedes:
Custodum gregibus seu cum se stipat euntem,
  Seu sequitur medias, Mænas ut icta, vias:
Seu timidam crebro dementia somnia terreot,
  Seu miseram in tabula picta puella movet:
His ego tormentis animi sum verus aruspex;
  Has didici certo sæpe in amore notas.
Non est certa fides, quam non injuria versat.
  Hostibus eveniat lenta puella meis.
In morso æquales videant mea vulnera collo;
  Me doceat livor mecum habuisse meam.
Aut in amore dolere volo, aut audire dolentem,
  Sive meas lacrimas, sive videre tuas.
Tecta superciliis si quando verba remittis,
  Aut tua quum digitis scripta silenda notas.
Odi ego quos numquam pungunt suspiria somnos:
  Semper in iratam pallidus esse velim.
Dulcior ignis erat Paridi, cum Graia per arma
  Tyndaridi poterat gaudia ferre suæ.
Dum vincunt Danai, dum restat barbarus Hector,
  Ille Helenæ in gremio maxima bella gerit.
Aut tecum, aut pro te mihi cum rivalibus arma
  Semper erunt: in te pax mihi nulla placet.
Gaude, quod nulla est æque formosa: doleres,
  Si qua foret, nunc sis jure superba, licet.
At tibi, qui nostro nexisti retia lecto,
  Sit socer æternum, nec sine matre domus.
Cui nunc si qua data est fraudatæ copia noctis,
  Offensa illa mihi, non tibi amica dedit.

ELEGIA IX.

Mæcenas eques Etrusco de sanguine regum,
  Intra fortunam qui cupis esse tuam:
Quid me scribendi tam vastum mittis in æquor?
  Non sunt apta meæ grandia vela rati.
Turpe est, quod nequeas, capiti committere pondus;
  Et pressum inflexo mox dare terga genu.
Omnia non pariter rerum sunt omnibus apta,
  Fama nec ex æquo ducitur una jugo.
Gloria Lysippo est animosa effingere signa:
  Exactis Calamis se mihi jactat equis.
In Veneris tabula summam sibi ponit Apelles:
  Parrhasius parta vindicat arte locum.
Argumenta magis sunt Mentoris addita formæ:
  At Myos exiguum flectit acanthus iter.
Phidiacus signo se Juppiter ornat eburno;
  Praxitelem Paria vindicat urbe lapis.
Est quibus Eleæ concurrit palma quadrigæ,
  Est quibus in celeres gloria nata pedes.
Hic satus ad pacem, hic castrensibus utilis armis.
  Naturæ sequimur semina quisque suæ.
At tua, Mæcenas, vitæ præcepta recepi,
  Cogor & exemplis te superare tuis.
Quum tibi Romano dominas in honore secures,
  Et liceat medio ponere jura foro:
Vel tibi Medorum pugnaces ire per hostes,
  Atque onerare tuam fixa per arma domum:
Et tibi ad effectum vires det Cæsar, & omni
  Tempore tam faciles insinuentur opes:
Parcis, & in tenues humilem te colligis umbras,
  Velorum plenos subtrahis ipse sinus.
Crede mihi, magnos æquabunt ista Camillos
  Judicia, & venies tu quoque in ora virum.
Cæsaris & famæ vestigia juncta tenebis.
  Mæcenatis erunt vera tropæa fides.
Non ego velifera tumidum mare findo carina:
  Tuta sub exiguo flumine nostra mora est.
Non flebo in cineres arcem sidisse paternos
  Cadmi, nec semper prœlia clade pari:
Nec referam Scæas, & Pergama Apollinis artes,
  Et Danaum undecimo vere redisse rates,
Mœnia quum Grajo Neptunia pressit aratro
  Victor Palladiæ ligneus artis equus.
Inter Callimachi sat erit placuisse libellos,
  Et cecinisse modis, Dore poeta, tuis.
Hæc pueri curent, hæc curent scripta puellæ,
  Meque deum clament, & mihi sacra ferant.
Te duce vel Jovis arma canam, cæloque minantem
  Cœum, & Phlegræis Oromedonta jugis:
Celsaque Romanis decerpta Palatia tauris
  Ordiar, & cæso mœnia firma Remo:
Eductosque pares silvestri ex ubere reges.
  Crescet & ingenium sub tua jussa meum.
Prosequar & currus utroque ab litore ovantes,
  Parthorum astutæ tela remissa fugæ:
Claustraque Pelusi Romano subruta ferro,
  Antonique graves in sua fata manus.
Mollia tu cœptæ fautor cape lora juventæ,
  Dexteraque immissis da mihi signa rotis.
Hoc mihi, Mæcenas, laudis concedis: & a te est,
  Quod ferar in partes ipse fuisse tuas.

ELEGIA X.

Mirabar quidnam misissent mane Camœnæ,
  Ante meum stantes Sole rubente torum.
Natalis nostræ signum misere puellæ,
  Et manibus faustos ter crepuere sonos.
Transeat hic sine nube dies, stent aere venti,
  Ponat & in sicco molliter unda minas.
Adspiciam nullos hodierna luce dolentes,
  Et Niobæ lacrimas supprimat ipse lapis.
Alcyonum positis requiescant ora querelis:
  Increpet absumtum nec sua mater Ityn.
Tuque, o cara mihi, felicibus edita pennis,
  Surge, & poscentes justa precare deos.
Ac primum pura somnum tibi discute lympha,
  Et nitidas presso pollice finge comas.
Dein qua pridem oculos cepisti veste Properti,
  Indue,

Indue; nec vacuum flore relinque caput.
Et pete, qua polles, ut sit tibi forma perennis,
Inque meum semper stent tua regna caput.
Inde coronatas ubi ture piaveris aras,
Luxerit & tota flamma secunda domo:
Sit mensæ ratio, noxque inter pocula currat,
Et crocino nares murrheus ungat onyx.
Tibia nocturnis succumbat rauca choreis,
Et sint nequitiæ libera verba tuæ.
Dulciaque ingratos adimant convivia somnos:
Publica vicinæ perstrepat ara viæ.
Sit sors & nobis talorum interprete jactu,
Quem gravibus pennis verberet ille puer.
Quum fuerit multis exacta trientibus hora,
Noctis & instituet sacra ministra Venus:
Annua solvamus thalamo solennia nostro,
Natalisque tui sic peragamus iter.

ELEGIA XI.

QUid mirare, meam si versat femina vitam,
Et trahit addictum sub sua jura virum?
Criminaque ignavi capitis mihi turpia fingis,
Quod nequeam fracto rumpere vincla jugo?
Venturam melius præsagit navita noctem:
Vulneribus didicit miles habere metum.
Ista ego præterita jactavi verba juventa:
Tu nunc exemplo disce timere meo.
Colchis flagrantes adamantina sub juga tauros
Egit, & armigera prœlia sevit humo:
Custodisque feros clausit serpentis hiatus,
Iret ut Æsonias aurea lana domos.
Ausa ferox ab equo contra oppugnare sagittis
Mæotis Danaum Penthesilea rates.
Aurea cui postquam nudavit cassida frontem,
Vicit victorem candida forma virum.
Omphale in tantum formæ processit honorem,
Lydia Gygæo tincta puella lacu,
Ut qui pacato statuisset in Orbe columnas,
Tam dura traheret mollia pensa manu.
Persarum statuit Babylona Semiramis urbem,
Ut solidum cocto tolleret aggere opus:
Et duo in adversum immissi per mœnia currus
Ne possent tacto stringere ab axe latus.
Duxit & Euphratem medium, qua condidit arces,
Jussit & imperio surgere Bactra caput.
Nam quid ego heroas, quid raptem in crimine Divos?
Juppiter infamat seque, suamque Domum.
Quid? modo quæ nostris opprobria vexerat armis,
Et famulos inter femina trita suos,
Conjugii obscœni pretium Romana poposcit
Mœnia, & addictos in sua regna Patres.
Noxia Alexandrea, dolis aptissima tellus,
Et toties nostro Memphi cruenta malo,
Tres ubi Pompejo detraxit arena triumphos.
Tollet nulla dies hanc tibi, Roma, notam.
Issent Phlegræo melius tibi funera campo,
Vel tua si socero colla daturus eras.
Scilicet incesti meretrix regina Canopi,
Una Philippeo sanguine inusta nota,
Ausa Jovi nostro latrantem opponere Anubin,
Et Tiberim Nili cogere ferre minas;
Romanamque tubam crepitanti pellere sistro,
Baridos & contis rostra Liburna sequi;
Fœdaque Tarpejo conopea tendere saxo,
Jura dare statuas inter & arma Mari.
Quid nunc Tarquinii fractas juvat esse secures,
Nomine quem simili vita superba notat,
Si mulier patienda fuit? cape, Roma, triumphum,
Et longam Augusto salva precare diem.
Fugisti tamen in timidi vaga flumina Nili:
Accepere tuæ Romula vincla manus.
Brachia spectavi sacris admorsa colubris:
Et trahere occultum membra soporis iter.
Non hæc, Roma, fuit tanto tibi cive verenda,
Nec ducis assiduo lingua sepulta mero.
Septem urbs alta jugis, toto quæ præsidet Orbi,
Femineas timuit territa Marte minas.
Hannibalis spolia, & victi monumenta Siphacis,
Et Pyrrhi ad nostros gloria fracta pedes.
Curtius expletis statuit monumenta lacunis:
Admisso Decius prœlia rupit equo.
Coclitis abscissos testatur semita pontes.
Est cui cognomen corvus habere dedit.
Hæc dii condiderunt, hæc Dii quoque mœnia servant:
Vix timeat salvo Cæsare Roma Jovem.
Nunc ubi Scipiadæ classes? ubi signa Camilli?
Et modo Pompeja Bospora capta manu?
Leucadius versas acies memorabit Apollo.
Tantum operis belli sustulit una dies.
At tu sive peres portus, seu, navita, linques,
Cæsaris in toto sis memor Ionio.

ELEGIA XII.

POstume, plorantem potuisti linquere Gallam?
Miles & Augusti fortia signa sequi?
Tantine ulla fuit spoliati gloria Parthi,
Ne faceres Galla multa rogante tua?
Si fas est, omnes pariter pereatis, avari;
Et quisquis fido prætulit arma toro.
Tu tamen injecta tectus, vesane, lacerna
Potabis galea fessus Araxis aquam.
Illa quidem interea fama tabescet inani,
Hæc tua ne virtus fiat amara tibi.
Neve tua Medæ lætentur cæde sagittæ,
Ferreus aurato neu cataphractus equo.
Neve aliquid de te flendum referatur in urna.
Sic redeunt, illis qui cecidere locis.
Ter quater in casta felix, o Postume, Galla:
Moribus his alia conjuge dignus eras.
Quid faciet nullo munita puella timore,
Quum sit luxuriæ Roma magistra tuæ?
Sed securus eas. Gallam non munera vincent,
Duritiæque tuæ non erit illa memor.
Nam quocumque die salvum te fata remittent,
Pendebit collo Galla pudica tuo.
Postumus alter erit miranda conjuge Ulixes:
Non illi longæ tot nocuere moræ:
Castra decem annorum, & Ciconum mons, Ismara, Calpe,
Exustæque tuæ mox, Polypheme, genæ.
Et Circæ fraudes, lotosque, herbæque tenaces,
Scyllaque, & alternas scissa Charybdis aquas.
Lampeties Ithacis verubus mugisse juvencos,
(Paverat hos Phœbo filia Lampetie)
Et thalamum Ææ flentis fugisse puellæ,
Totque hiemis noctes, totque natasse dies.
Nigrantesque domos animarum intrasse silentum;
Sirenum surdo remige adisse latus.
Et veteres arcus leto renovasse procorum,
Errorisque sui sic statuisse modum.
Nec frustra: quia casta domi persederat uxor.
Vincet Penelopes Ælia Galla fidem.

ELEGIA XIII.

QUæritis unde avidis nox fit pretiosa puellis,
Et Venere exhaustæ damna querantur opes?
Certa quidem tantis caussa & manifesta ruinis:
Luxuriæ nimium libera facta via est.
Inda cavis aurum mittit formica metallis,
Et venit e rubro concha Erycina salo:
Et Tyros ostrinos præbet Cadmea colores,
Cinnamon & multi pastor odoris Arabs.
Hæc etiam clausas expugnant arma pudicas,
Quæque terunt fastus, Icarioti, tuos.
Matrona incedit census induta nepotum,
Et spolia opprobrii nostra per ora trahit.
Nulla est poscendi, nulla est reverentia dandi:
Aut, si qua est, pretio tollitur ipsa mora.
Felix Eois lex funeris una maritis,
Quos Aurora suis rubra colorat equis.
Namque ubi mortifero juncta est fax ultima lecto,
Uxorum fusis stat pia turba comis:
Et certamen habent leti, quæ viva sequatur
Conjugium: pudor est non licuisse mori.
Gaudent victrices, & flammæ pectora præbent,
Imponuntque suis ora perusta viris.
Hic genus infidum nuptarum: hic nulla puella
Nec fida Evadne, nec pia Penelope.
Felix agrestum quondam pacata juventus,
Divitiæ quorum messis, & arbor erant.
Illis pompa fuit decussa cydonia ramo,
Et dare puniceis plena canistra rubis;
Nunc violas tondere manu, nunc mista referre
Lilia virgineos lucida per calathos;
Et portare suis vestitas frondibus uvas,
Aut variam plumæ versicoloris avem.
His tum blanditiis furtiva per antra puellæ
Oscula silvicolis emta dedere viris:
Hinnulei pellis totos operibat amantes,
Altaque nativo creverat herba toro:
Pinus & incumbens latas circumdabat umbras,
Nec fuerat nudas pœna videre Deas:
Corniger Idæi vacuam pastoris in aulam
Dux aries saturas ipse reduxit oves.
Dique, Deæque omnes, quibus est tutela per agros,
Præbebant vestris verba benigna focis.
Et leporem, quicumque venis, venaberis, hospes,
Et si forte meo tramite quæris avem:
Et me Pana tibi comitem de rupe vocato,
Sive petas calamo præmia, sive cane.
At nunc desertis cessant sacraria lucis:
Aurum omnes victa jam pietate colunt.
Auro pulsa fides, auro venalia jura;
Aurum lex sequitur, mox sine lege pudor.
Torrida sacrilegum testantur lumina Brennum,
Dum petit intonsi Pythia regna Dei.
At mons laurigero concussus vertice diras
Gallica Parnasus sparsit in ora nives.
Te scelus accepto Thracis Polymestoris auro
Nutrit in hospitio non, Polydore, pio.
Tu quoque, ut auratos gereres, Eriphyla, lacertos,
Dilapsis nusquam est Amphiaraus equis.
Proloquar, atque utinam patriæ sim vanus aruspex;
Frangitur ipsa suis Roma superba bonis.
Certa loquor; sed nulla fides: neque enim Ilia quondam
Verax Pergameis Phœbas habenda malis.
Sola Parin Phrygiæ fatum componere, sola
Fallacem patriæ serpere dixit equum,
Ille furor patriæ fuit utilis, ille parenti;
Experta est veros irrita lingua Deos.

ELEGIA XIV.

MUlta tuæ, Sparte, miramur jura palæstræ,
Sed mage virginei tot bona gymnasii:
Quod non infames exercet corpore ludos
Inter luctantes nuda puella viros:
Quum pila veloci fallit per brachia jactu,
Increpat & versi clavis adunca trochi.
Pulverulentaque ad extremas stat femina metas,
Et patitur duro vulnera pancratio.
Nunc ligat ad cæstum gaudentia brachia loris,
Missile nunc disci pondus in orbe rotat.
Gyrum pulsat equis, niveum latus ense revincit,
Virgineumque cavo protegit ære caput.
Qualis Amazonidum nudatis bellica mammis
Thermodontiacis turma lavatur aquis.
Et modo Taygeti, crines adspersa pruina,
Sectatur patrios per juga longa canes.
Qualis & Eurotæ Pollux & Castor arenis,
Hic victor pugnis, ille futurus equis.
Inter quos Helene nudis capere arma papillis
Fertur, nec fratres erubuisse deos.
Lex igitur Spartana vetat secedere amantes,
Et licet in triviis ad latus esse suæ.
Nec timor, aut ulla est clausæ tutela puellæ,
Nec gravis austeri pœna cavenda viri.
Nullo præmisso, de rebus tute loquaris
Ipse tuis: longæ nulla repulsa moræ.
Non Tyriæ vestes errantia lumina fallunt,
Est neque odoratæ cura molesta comæ.
At nostra ingenti vadit circumdata turba,
Nec digitum angusta est inseruisse via.
Nec quæ sint facies, nec quæ sint verba rogandi
Invenias. cæcum versat amator iter.
Quod si jura fores, pugnasque imitata Laconum,
Carior hoc esses tu mihi, Roma, bono.

ELEGIA XV.

SIc ego non ullos jam norim in amore tumultus,
Nec veniat sine te nox vigilanda mihi;
Ut mihi prætextæ pudor est velatus amictu,
Et data libertas noscere amoris iter,
Illa rudes animos per noctes conscia primas
Imbuit, heu nullis capta Lycinna datis.
Tertius haud multo minus est cum ducitur annus,
Vix memini nobis verba coisse decem.
Cuncta tuus sepelivit amor: nec femina post te
Ulla dedit collo dulcia vincla meo.
Testis erit Dirce tam vero crimine sæva
Nycteus Antiopen accubuisse Lyco.
Ah quoties pulcros ussit regina capillos,
Molliaque immites fixit in ora manus!
Ah quoties famulam pensis oneravit iniquis,
Et caput in dura ponere jussit humo!
Sæpe illam immundis passa est habitare tenebris;
Vilem jejunæ sæpe negavit aquam.
Jupiter, Antiopæ nusquam succurris habenti
Tot mala? corrumpit dura catena manus.
Si Deus es, tibi turpe, tuam servire puellam.
Invocet Antiope quem, nisi, vincta, Jovem?
Sola tamen, quæcumque aderant in corpore vires,
Regales manicas rupit utraque manu:
Inde

Inde Cithæronis timido pede currit in arces.
Nox erat, & sparso triste cubile gelu.
Sæpe vago Asopi sonitu permota fluentis
Credebat dominæ pone venire pedes.
Et durum Zethum, & lacrimis Amphiona mollem
Experta est stabulis mater abacta suis.
Ac veluti magnos cum ponunt æquora motus,
Eurus in adversos desinit ire Notos,
Litore si tacito sonitus rarescit arenæ:
Sic cadit inflexo lapsa puella genu.
Sera tamen pietas; natis est cognitus error.
Digne Jovis natos qui tueare senex.
Tu reddis pueris matrem, puerique trahendam
Vinxerunt Dircen sub trucis ora bovis.
Antiope cognosce Jovem. tibi gloria Dirce
Ducitur, in multis mortem habitura locis.
Prata cruentantur Zethi, victorque canebat
Pæana Amphion rupe, Aracynthe, tua.
At tu non meritam parcas vexare Lycinnam.
Nescit vestra ruens ira referre pedem.
Fabula nulla tuas de nobis concitet aures.
Te solam & lignis funeris ustus amem.

ELEGIA XVI.

Nox media, & dominæ mihi venit epistola nostræ:
Tibure me nulla jussit adesse mora,
Candida qua geminas ostendunt culmina turres,
Et cadit in patulos Nympha Aniena lacus.
Quid faciam? obductis committam mene tenebris,
Ut timeam audaces in mea membra manus?
At si hæc distulero nostro mandata timore,
Nocturno fletus sævior hoste mihi.
Peccaram semel, & totum sum pulsus in annum,
In me mansuetas non habet illa manus.
Nec tamen est quisquam sacros qui lædat amantes,
Scironis media sic licet ire via.
Quisquis amator erit, Scythicis licet ambulet oris:
Nemo adeo, ut noceat, barbarus esse volet.
Luna ministrat equis, demonstrant astra salebras,
Ipse Amor accensas præcutit ante faces.
Sæva canum rabies morsus avertit hiantes.
Huic generi quovis tempore tuta via est.
Sanguine tam parvo quis enim spargatur amantis
Improbus? exclusis fit comes ipsa Venus.
Quod si certa meos sequerentur funera casus,
Talis mors pretio vel sit emenda mihi.
Adferet huc unguenta mihi, sertisque sepulcrum
Ornabit custos ad mea busta sedens.
Dii faciant, mea ne terra locet ossa frequenti,
Qua facit assiduo tramite vulgus iter.
Post mortem tumuli sic infamantur amantum,
Me tegat arborea devia terra coma.
Aut humet ignotæ cumulus vallatus arenæ.
Non juvat in media nomen habere via.

ELEGIA XVII.

Nunc, o Bacche, tuis humiles advolvimur aris.
Da mihi pacato vela secunda, pater.
Tu potes insanæ Veneris compescere fastus,
Curarumque tuo fit medicina mero.
Per te junguntur, per te solvuntur amantes.
Tu vitium ex animo dilue, Bacche, meo.
Te quoque enim non esse rudem testatur in astris
Lyncibus in cælum vecta Ariadna tuis.
Hoc mihi, quod veteres custodit in ossibus ignes,
Funera sanabunt, vel tua vina, malum.
Semper enim vacuos nox sobria torquet amantes,
Spesque timorque animum versat utroque modo.
Quod si, Bacche, tuis per fervida tempora donis
Arcessitus erit somnus in ossa mea:
Ipse feram vites, pangamque ex ordine colles,
Quos carpant nullæ me vigilante feræ.
Dummodo purpureo spument mihi dolia musto,
Et nova pressantes inquinet uva pedes.
Quod superest vitæ, per te, & tua cornua, vivam,
Virtutisque tuæ, Bacche, Poeta ferar.
Dicam ego maternos Ætnæo fulmine partus,
Indica Nysæis arma fugata choris:
Vesanumque nova nequidquam in vite Lycurgum:
Pentheos in triplices funera grata greges:
Curvaque Tyrrhenos delphinum corpora nautas
In vada pampinea desiluisse rate.
Et tibi per mediam bene olentia flumina Naxon,
Unde tuum potant Naxia turba merum:
Candida laxatis onerato colla corymbis
Cinget Bassaricas Lydia mitra comas.
Levis odorato cervix manabit olivo,
Et feries nudos veste fluente pedes.
Mollia Dircææ pulsabunt tympana Thebæ:
Capripedes calamo Panes hiante canent.
Vertice turrigero juxta Dea magna Cybebe
Tundet ad Idæos cymbala rauca choros.
Ante fores templi crater antistitis auro
Libatum fundens in tua sacra merum.
Hæc ego non humili referam memoranda cothurno,
Qualis Pindarico spiritus ore tonat.
Tu modo servitio vacuum me siste superbo,
Atque hoc sollicitum vince sopore caput.

ELEGIA XVIII.

Clausus ab umbroso qua ludit Pontus Averno,
Fumida Bajarum stagna tepentis aquæ,
Qua jacet & Trojæ tubicen Misenus arena,
Et sonat Herculeo structa labore via:
Hic ubi, mortales dextra cum quæreret Urbes,
Cymbala Thebano concrepuere Deo:
At nunc invisæ magno cum crimine Bajæ,
Quis Deus in vestra constitit hostis aqua?
His pressus Stygias vultum demisit in undas;
Errat & in vestro spiritus ille lacu.
Quid genus, aut virtus, aut optima profuit illi
Mater, & amplexo Cæsaris esse focos?
Aut modo tam pleno fluitantia vela theatro,
Et per maternas omnia gesta manus?
Occidit, & misero steterat vigesimus annus.
Tot bona tam parvo clausit in orbe dies.
I nunc, tolle animos, & tecum finge triumphos,
Stantiaque in plausum tota theatra juvent.
Attalicas supera vestes, atque omnia magnis
Gemmea sint ludis: ignibus ista dabis.
Sed tamen huc omnes: huc primus, & ultimus ordo.
Est mala, sed cunctis ista terenda via.
Exoranda canis tria sunt latrantia colla:
Scandenda est torvi publica cymba senis.
Ille licet ferro cautus se condat, & ære,
Mors tamen inclusum protrahit inde caput.
Nirea non facies, non vis exemit Achillem,
Crœsum aut, Pactoli quas parit humor, opes.
Hic olim ignaros luctus populavit Achivos,

Atri-

Atridæ magno com ftetir alter amor.
At tibi, nauta, pias homioum qui trajicis umbras,
Huc animæ portent corpus inane tuæ:
Qua Siculæ victor telluris Claudius, & qua
Cæfar ab humana ceffit in aftra via.

ELEGIA XIX.

OBjicitur toties a te mihi noftra libido.
Crede mihi, vobis imperat ifta magis.
Vos ubi contemti rupiftis frena pudoris,
Nefcitis captæ mentis habere modum.
Flamma per incenfas citius fedetur ariftas,
Fluminaque ad fonris fiot reditura caput:
Et placidum Syrtes portum, & bona litora nautis
Præbeat hofpitio fæva Malea fuo:
Quam poffit veftros quifquam reprehendere curfus,
Et rapidæ ftimulos frangere neqoitiæ.
Teftis, Cretæi faftus quæ paffa jovenci,
Induit abiegnæ cornua falfa bovis.
Teftis Theffalico flagrans Salmonis Enipeo,
Qoæ voluit liquido tota fubire Deo.
Crimen & illa fuit patria fuccenfa fenecta,
Arboris in frondes condita Myrrha novæ.
Nam quid Medeæ referam quo tempore matris
Iram natorum cæde piavit amor?
Quidve Clytæmneftræ, propter quam tota Mycenis
Infamis ftupro ftat Pelopea domus?
Tuque o Minoa venomdata, Scylla, figura,
Tondens purpurea regna paterna coma.
Hanc igitur dotem virgo defponderat hofti!
Nife, tuas portas fraude reclufit Amor.
At vos, innoptæ, felicius urite tædas:
Pendet Cretæa tracta puella rate.
Non tamen immerito Minos fedet arbiter Orci.
Victor erat quamvis, æquus io hofte fuit.

ELEGIA XX.

CRedis eum jam poffe tuæ memioiffe figuræ,
Vidifti a lecto quem dare vela tuo?
Durus, qui lucro potuit mutare puellam.
Tantine in lucris Africa tota fuit?
At tu, ftulta, deos, tu fingis inania verba.
Forfitan ille alio pectus amore terit.
Eft tibi forma potens, funt caftæ Palladis artes,
Splendidaque a docto fama refulget avo.
Fortunata domus, modo fit ribi fidus amicus.
Fidus ero. in noftros curre, puella, finus.
Tu quoque qui æftivos fpatiofius exigis ignes,
Phœbe, moraturæ contrahe lucis iter.
Nox mihi prima venit: primæ data tempora noctis
Longius in primo, Luna, morare toro.
Fœdera funt ponenda prius, fignandaque jura,
Et fcribenda mihi lex in amore novo,
Hæc Amor ipfe fuo conftringet pignora figoo:
Teftes fidereæ tota corona deæ,
Quam moltæ ante meis cedant fermonibus horæ,
Dulcia quam nobis concitet arma Venus.
Namque ubi non certo vincitur fœdere lectus,
Non habet ultores nox vigilanda deos.
Et quibus impofuit, folvit mox vincla libido.
Contineant nobis omina prima fidem.
Ergo qui tactas in fœdere ruperit aras,
Pollueritque novo facra marita toro:
Illi fint quicumque folent in amore dolores,
Et caput argutæ præbeat hiftoriæ.
Nec flenti dominæ patefiant nocte feneftræ.
Semper amet, fructu femper amoris egens.

ELEGIA XXI.

MAgnum iter ad doctas proficifci cogor Athenas,
Ut me longa gravi folvat amore via.
Crefcit enim affidue fpectando cura puellæ.
Ipfe alimenta fibi maxima præbet Amor.
Omnia font tentata mihi, quacumque fugari
Poffit: at ex omoi me premit ille deus.
Vix tamen aut femel admittit, cum fæpe negavit:
Seu venit, extremo dormit amicta toro.
Unum erit auxilium: mutatis, Cynthia, terris
Quantum ocolis, animo tam procul ibit Amor.
Nunc agite, o focii, propellite io æquora navem,
Remorumque pares ducite forte vices:
Jungiteque extremo felicia lintea malo:
Jam liquidum nautis aura fecundat iter.
Romanæ turres, & vos valeatis amici,
Qualifcumque mihi tuque puella vale.
Ergo ego nunc rudis Hadriaci vehar æquoris hofpes,
Cogar & undifonos nunc prece adire deos.
Deinde per Ionium vectus quum feffa Lechæo
Sedarit placida vela phafelus aqua:
Quod fupereft fufferte pedes, properate laborem,
Ifthmos qua terris arcet otrumque mare.
Inde ubi Piræi capient me litora portus,
Scandam ego Thefeæ brachia longa viæ.
Illic vel ftadiis animum emendare Platouis
Incipiam, aut hortis docte Epicure tuis.
Perfequar aut ftudium linguæ, Demofthenis arma,
Librorumque tuos docte Menandre fales.
Aut certe tabulæ capieot mea lomina pictæ,
Sive ebore exactæ, feu magis ære manus.
Aut fpatia annorum, aot longa intervalla profundi
Lenibunt tacito volnera noftra finu.
Seo moriar, fato, non turpi fractus amore.
Atque erit illa mibi mortis honefta dies.

ELEGIA XXII.

FRigida tam multos placuit tibi Cyzicus annos,
Tulle, Propontiaca qua fluit Ifthmos aqua,
Dindymus, & facræ fabricata juvenca Cybebæ,
Raptorifque tulit qua via Ditis eqoos.
Si te forte juvant Helles Athamantidos urbes,
Et defiderio, Tulle, movere meo:
To licet adfpicias cælum omne Atlanta gerentem,
Sectaque Perfea Phorcidos ora manu,
Geryonæ ftabula, & luctantum in pulvere figna
Herculis Antæique, Hefperidumque choros:
Toque tuo Colchum propellas remige Phafim,
Peliacæque trabis totum iter ipfe legas,
Qua rudis Argoa natat inter faxa columba
Io faciem proræ pious adacta novæ:
Et fi quadrigæ vifenda eft ora Cayftri,
Et qoa feptenas temperat unda vias:
Omnia Romanæ cedent miracula terræ.
Natura hic pofuit qoidquid ubiqoe fuit.
Armis apta magis tellus, quam commoda noxæ,
Famam, Roma, tuæ non podet hiftoriæ.
Nam quantum ferro, tantum pietate potentes
Stamus. victrices temperat illa manus.
Hic Anio Tiburne fluis, Clitumnos ab Umbro

O Tra-

Tramite, & æternum Marcius humor opus:
Albanusque lacus socii Nemorensis ab unda,
Potaque Pollucis nympha salubris equo.
At non squamoso labuntur ventre cerastæ,
Itala portentis nec furit unda novis.
Non hic Andromedæ resonant pro matre catenæ,
Nec tremis Ausonias, Phœbe fugate, dapes.
Nec cuiquam absentes arserunt in caput ignes,
Exitium nato matre movente suo.
Penthea non sævæ venantur in arbore Bacchæ,
Nec solvit Danaas subdita cerva rates.
Cornua nec valuit curvare in pellice Juno,
Aut faciem turpi dedecorare bove:
Arboreasque cruces Sinis, & non hospita Grajis
Saxa, & curvatas in sua fata trabes.
Hæc tibi, Tulle, parens, hæc est pulcherrima sedes:
Hic tibi pro digna gente petendus honos.
Hic tibi ad eloquium cives, hic ampla nepotum
Spes, & venturæ conjugis aptus amor.

ELEGIA XXIII.

Ergo tam doctæ nobis periere tabellæ,
Scripta quibus pariter tot periere bona!
Has quondam nostris manibus detriverat usus,
Qui non signatas jussit habere fidem.
Illæ jam sine me norant placare puellas,
Et quædam sine me verba diserta loqui.
Non illas fixum caras effecerat aurum.
Vulgari buxo sordida cera fuit.
Qualescumque mihi semper mansere fideles,
Semper & effectus promeruere bonos.
Forsitan hæc illis fuerant mandata tabellis:
Irascor, quoniam es lente moratus heri.
An tibi nescio quæ visa est formosior? an tu
Non bene de nobis crimina ficta jacis?
Aut dixit, Venias hodie, cessabimus una:
Hospitium tota nocte paravit Amor.
Et quæcumque volens reperit non stulta puella,
Garrula cum blandis ducitor hora dolis.
Me miserum! bis aliquis rationem scribit avarus,
Et ponit duras inter Ephemeridas.
Quas si quis mihi retulerit, donabitur auro.
Quis pro divitiis ligna retenta velit?
I puer, & citus hæc aliqua propone columna,
Et dominum Exquiliis scribe habitare tuum.

ELEGIA XXIV.

Falsa est ista tuæ, mulier, fiducia formæ,
Olim oculis nimium facta superba meis.
Noster amor tales tribuit tibi, Cynthia, laudes:
Versibus insignem te pudet esse meis.
Mixtam te varia laudavi sæpe figura;
Ut quod non esses, esse putaret Amor.
Et color est toties roseo collatus Eoo;
Quum tibi quæsitus candor in ore foret.
Quod mihi non patrii poterant avertere amici,
Eluere aut vasto Thessala Saga mari.
Hæc ego non ferro, noo igne coactus, & ipsa
Naufragus Ægæa vera fatebar aqua.
Correptus sævo Veneris torrebar aheno:
Vinctus eram versas in mea terga manus.
Ecce coronatæ portum tetigere carinæ,
Trajectæ Syrtes, anchora jacta mihi est.
Nunc demum vasto fessi resipiscimus æstu,

Vulnera & ad sanum nunc coiere mea.
Mens Bona, si qua Dea es, tua me in sacraria condo.
Exciderint surdo tot mea vota Iovi.

ELEGIA XXV.

Risus eram positis inter convivia mensis,
Et de me poterat quilibet esse loquax.
Quinque tibi potui servire fideliter annos:
Ungue meam morso sæpe querere fidem.
Nil moveor lacrimis: ista sum captus ab arte.
Semper ab insidiis, Cynthia, flere soles.
Flebo ego discedens, sed fletum injuria vincit.
To bene conveniens non finis esse jogum.
Limina jam nostris valeant lacrimantia verbis,
Nec tamen irata janua fracta mano.
At te celatis ætas gravis urgeat annis,
Et veniat formæ ruga sinistra tuæ.
Vellere tum cupies albos a stirpe capillos,
Et speculo rugas increpitante tibi.
Exclusa inque vicem fastus patiere superbos,
Et quæ fecisti facta quereris anus.
Has tibi fatales cecinit mea pagina diras.
Eventum formæ disce timere tuæ.

PROPERTII LIBER IV.

ELEGIA I.

Hoc quodcumqoe vides, hospes, qua maxima Roma est,
Ante Phrygem Æneam collis & herba fuit.
Atque ubi Navali stant sacra Palatia Phœbo,
Evandri profugæ concubuere boves.
Fictilibus crevere deis hæc aurea templa:
Nec fuit opprobrio facta sine arte casa.
Tarpeiusque pater nuda de rupe tonabat,
Et Tiberis nostris advena bubus erat.
Quo gradibus domus ista Remi se sustulit olim,
Unus erat fratrum maxima regna focus.
Curia, prætexto quæ nunc nitet alta senato,
Pellitos habuit rustica corda patres.
Buccina cogebat priscos ad verba Quirites.
Centum illi in prato sæpe senatus erant.
Nec sinuosa cavo pendebant vela theatro:
Pulpita solennes non oluere crocos.
Nulli cura fuit externos quærere divos,
Quum tremeret patrio pendula turba sacro.
Annuaque accenso celebrare Palilia fœno,
Qualia nunc curro lustra novantur equo.
Vesta coronatis paoper gaudebat asellis:
Ducebant macræ vilia sacra boves.
Parva saginati lustrabant compita porci:
Pastor & ad calamos exta litabat ovis.
Verbera pellitus setosa movebat arator,
Unde licens Fabius sacra Lupercus habet.
Nec rudis infestis miles radiabat in armis;
Miscebant usta prœlia nuda sude.
Prima galeritus posuit prætoria Lucmo:
Magnaque pars Tatio rerum erat inter oves.
Hinc Tities Ramnesque viri Luceresque coloni:
Quatuor hinc albos Romulus egit eqoos.
Quippe suburbanæ parva minus urbe Bovillæ,
Et, qui nunc nulli, maxima turba Gabii;
Et stetit Alba potens, albæ suis omine nata,

Hac

Hac, ubi Fidenas longe erat ire, via.
Nil patrium, nisi nomen, habet Romanus alumnus:
Sanguinis altricem nunc pudet esse lupam.
Huc melius profugos misisti, Troja, Penates.
O quali ducta est Dardana puppis ave!
Jam bene spondebant tunc omina, quod nihil illam
Læserat abiegni venter apertus equi;
Quum pater in gnati tremulus cervice pependit,
Et verita est humeros urere flamma pios.
Tunc animi venere Decii, Brutique secures,
Vexit & ipsa sui Cæsaris arma Venus.
Arma resurgentis portans victricia Trojæ,
Felix terra tuos cepit, Iule, deos.
Si modo Avernalis tremulæ cortina Sibyllæ
Dixit Aventino rura pianda Remo:
Aut si Pergameæ sero rata carmina vatis
Longævum ad Priami vera fuere caput.
Vertite equum, Danai: male vincitis. Ilia tellus
Vivet; & huic cineri Juppiter arma dabit.
Optima nutricum nostris Lupa Martia rebus,
Qualia creverunt mœnia lacte tuo!
Mœnia namque pio conor describere versu.
Hei mihi, quod nostro parvus in ore sonus.
Sed tamen exiguo quodcumque e pectore rivi
Fluxerit, hoc patriæ serviat omne meæ.
Ennius hirsuta cingat sua dicta corona:
Mi folia ex hedera porrige, Bacche, tua.
Ut nostris tumefacta superbiat Umbria libris,
Umbria Romani patria Callimachi.
Scandentes si quis cernet de vallibus arces,
Ingenio muros æstimet ille meo.
Roma fave, tibi surgit opus: date candida cives
Omina, & inceptis dextera cantet avis.
Sacra, diesque canam, & cognomina prisca locorum;
Has meus ad metas sudet oportet equus.
Quo ruis imprudens vaga dicere facta Properti?
Non sunt ab dextra condita fila colo.
Aversis Charisin cantas: aversus Apollo
Poscitur invita verba pigenda lyra.
Certa feram certis auctoribus; aut ego vates
Nescius ærata signa movere pila.
Me creat Archytæ suboles Babylonius Horos,
Horos, & a proavo ducta Conone domus.
Dii mihi sunt testes, non degenerasse propinquos;
Inque meis libris nil prius esse fide.
Nunc pretium fecere deos, & fallitur auro
Juppiter: obliquæ signa iterata rotæ;
Felicesque Jovis stellas, Martisque rapacis,
Et grave Saturni sidus in omne caput.
Quid moveant Pisces, animosaque signa Leonis,
Lotus & Hesperia quid Capricornus aqua.
Dicam, Troja cades, &, Troja Roma resurges.
Et maris, & terræ longa sepulcra canam.
Dixi ego quum geminos produceret Arria natos,
(Illa dabat natis arma vetante Deo)
Non posse ad patrios sua pila referre Penates.
Nempe meam firmant nunc duo busta fidem.
Quippe Lupercus, equi dum saucia protegit ora,
Heu sibi prolapso non bene cavit equo.
Gallus at in castris dum credita signa tuetur,
Concidit ante aquilæ rostra cruenta suæ.
Fatales pueri, duo funera matris avaræ,
Vera, sed invito, contigit ista fides.
Idem ego, quum Cinaræ traheret Lucina dolores,
Et facerent uteri pondera lenta moram,
Junoni votum facite impetrabile, dixi,
Illa parit. libris est data palma meis.
Hoc neque arenosum Libyæ Jovis explicat antrum,
Aut sibi commissos fibra locuta deos.
Aut si quis motas cornicis senserit alas:
Umbra neque hæc magicis mortua prodit aquis,
Adspicienda via est cæli, versusque per astra
Trames, & ab zonis quinque petenda fides.
Exemplum grave erit Calchas: namque Aulide solvit
Ille bene hærentes ad pia saxa rates.
Idem Agamemnoniæ ferrum cervice puellæ
Tinxit, & Atrides vela cruenta dedit.
Nec rediere tamen Danai. tu diruta fletum
Supprime, & Euboicos respice, Troja, sinus.
Nauplius ultores sub noctem porrigit ignes,
Et natat exuviis Græcia pressa tuis.
Victor Oilide, rape nunc, & dilige vatem,
Quam vetat avelli veste Minerva sua.
Hactenus historiæ. nunc ad tua devehor astra:
Incipe tu lacrimis æquus adesse novis.
Umbria te notis antiqua Penatibus edit.
Mentior? an patriæ tangitur ora tuæ?
Qua nebulosa cavo rorat Mevania campo,
Et lacus æstivis intepet Umber aquis,
Scandentisque arcis consurgit vertice murus,
Murus ab ingenio notior ille tuo.
Ossaque legisti non illa ætate legenda
Patris, & in tenues cogeris ipse Lares.
Nam tua cum multi versarent rura juvenci,
Abstulit excultas pertica tristis opes.
Mox ubi bulla rudi dimissa est aurea collo,
Matris & ante Deos libera sumta toga:
Tum tibi pauca suo de carmine dictat Apollo,
Et vetat insano verba tonare foro.
At tu finge elegos fallax opus: hæc tua castra:
Scribat ut exemplo cætera turba tuo.
Militiam Veneris blandis patiere sub armis,
Et Veneris pueris utilis hostis eris.
Nam tibi victrices, quascumque labore parasti,
Eludet palmas una puella tuas.
Et bene cum fixum mento decusseris uncum,
Nil erit hoc. rostro te premet ansa suo.
Illius arbitrio noctem, lucemque videbis,
Gutta quoque ex oculis non nisi jussa cadet.
Nec mille excubiæ, nec te signata juvabunt
Limina: persuasæ fallere rima sat est.
Nunc tua vel mediis puppis luctetur in undis,
Vel licet armatis hostis inermis eas,
Vel tremefacta cavo tellus diducat hiatu:
Octipedis Cancri terga sinistra time.

ELEGIA II.

Quid mirare meas tot in uno corpore formas?
Accipe Vertumni signa paterna Dei.
Tuscus ego, Tuscis orior: nec pœnitet inter
Prœlia Volsanos deseruisse focos.
Hæc me turba juvat: nec templo lætor eburno;
Romanum satis est posse videre forum.
Hac quondam Tiberinus iter faciebat: & ajunt
Remorum auditos per vada pulsa sonos.
At postquam ille suis tantum concessit alumnis,
Vertumnus verso dicor ab amne Deus.
Seu quia vertentis fructum præcepimus anni,
Vertumni rursus creditur esse sacrum.
Prima mihi variat liventibus uva racemis,
Et coma lactenti spicea fruge tumet.

Hic dulces cerasos, hic autumnalia pruna
Cernis, & æstivo mora rubere die.
Insitor hic solvit pomosa vota corona,
Quum pirus invito stipite mala tulit.
Mendax fama noces. alius mihi nominis index,
De se narranti tu modo crede deo.
Opportuna mea est cunctis natura figuris:
In quamcumque voles verte, decorus ero.
Indue me Cois; fiam non dura puella:
Atque virum sumta quis neget esse toga?
Da falcem, & torto frontem mihi comprime fœno,
Jurabis nostra gramina secta manu.
Arma tuli quondam, &, memini, laudabar in illis:
Corbis in imposito pondere messor eram.
Sobrius ad lites: at quum est imposita corona,
Clamabis capiti vina subisse meo.
Cinge caput mitra, speciem furabor Iacchi:
Furabor Phœbi, si modo plectra dabis.
Cassibus impositis venor: sed arundine sumta
Faunus plumoso sum deus aucupio.
Est etiam aurigæ species Vertumnus, & ejus
Trajicit alterno qui leve pondus equo.
Suppetat hoc, pisces calamo prædabor; & ibo
Mundus demissis institor in tunicis.
Pastorem ab baculum possum curare, vel idem
Sirpiculis medio pulvere ferre rosam.
Nam quid ego adjiciam, de quo mihi maxima cura est,
Hortorum in manibus dona probata meis?
Cæruleus cucumis, tumidoque cucurbita ventre
Me notat, & junco brassica vincta levi.
Nec flos ullus hiat pratis, quin ille decenter
Impositus fronti langueat ante meæ.
At mihi, quod formas unus vertebar in omnes,
Nomen ab eventu patria lingua dedit.
At tu, Roma, meis tribuisti præmia Tuscis,
Unde hodie Vicus nomina Tuscus habet.
Tempore quo sociis venit Lucomedius armis,
Atque Sabina feri contudit arma Tati.
Vidi ego labentes acies, & tela caduca,
Atque hostes turpi terga dedisse fugæ.
Sed facias Divum sator, ut Romana per ævum
Transeat ante meos turba togata pedes.
Sex superant versus. te, qui ad vadimonia curris,
Non moror. hæc spatiis ultima meta meis.
Stipes acernus eram properanti falce dolatus,
Ante Numam grata pauper in urbe Deus.
At tibi, Mamuri, formæ cælator ahenæ,
Tellus artifices ne terat Osca manus:
Qui me tam dociles potuisti fundere in usus.
Unum opus est, operi non datur unus honos.

ELEGIA III.

HÆc Arethusa suo mittit mandata Lycotæ,
Cum toties absis, si potes esse meus.
Si qua tamen tibi lecturo pars oblita deerit,
Hæc erit e lacrimis facta litura meis.
Aut si qua incerto fallet te littera tractu,
Signa meæ dextræ jam morientis erunt.
Te modo viderunt iteratos Bactra per ortus,
Te modo munito Sericus hostis equo;
Hibernique Getæ, pictoque Britannia curru,
Ustus & Eoo decolor Indus equo.
Hæcne marita fides, hæ pactæ sunt mihi noctes,
Quum rudis urgenti brachia victa dedi?
Quæ mihi deductæ fax omen prætulit, illa
Traxit ab everso lumina nigra rogo.
Et Stygio sum sparsa lacu, nec recta capillis
Vitta data est: nupsi non comitante deo.
Omnibus heu portis pendent mea noxia vota.
Texitur hæc castris quarta lacerna tuis.
Occidat, immerita qui carpsit ab arbore vallum,
Et struxit querulas rauca per ossa tubas:
Dignior obliquo funem qui torqueat Ocno:
Æternusque tuam pascat, aselle, famem.
Dic mihi, num teneros urit lorica lacertos?
Num gravis imbelles atterit hasta manus?
Hæc noceant potius, quam dentibus ulla puella
Det mihi plorandas per tua colla notas.
Diceris & macie vultum tenuasse: sed opto
E desiderio sit color ille meo.
At mihi cum noctes induxit vesper amaras,
Si qua relicta jacent, osculor arma tua.
Tum queror, in toto non sidere pallia lecto,
Lucis & auctores non dare carmen aves.
Noctibus hibernis castreosia pensa laboro,
Et Tyria in radios vellera ducta suos.
Et disco, qua parte fluat vincendus Araxes,
Quot sine aqua Parthus millia currat eques.
Cogor & e tabula pictos ediscere mundos,
Qualis & hæc docti sit positura dei.
Quæ tellus sit lenta gelu, quæ putris ab æstu,
Ventus in Italiam qui bene vela ferat.
Assidet una soror curis; & callida nutrix
Dejerat hiberni temporis esse moras.
Felix Hippolyte! nuda tulit arma papilla,
Et texit galea barbara molle caput.
Romanis utinam patuissent castra puellis:
Essem militiæ sarcina fida tuæ.
Nec me tardarent Scythiæ juga, quum pater altas
Africus in glaciem frigore nectit aquas.
Omnis amor magnus; sed aperto in conjuge major.
Hanc Venus, ut vivat, ventilat ipsa facem.
Nam mihi quo, Pœnis si purpura fulgeat ostris,
Crystallusque suas ornet aquosa manus?
Omnia surda tacent: raris assueta Kalendis
Vix aperit clausos una puella lares.
Glaucidos & catulæ vox est mihi grata querentis:
Illa tui partem vindicat una tori.
Flore sacella tego, verbenis compita velo,
Et crepat ad veteres herba Sabina focos.
Sive in finitimo gemuit stans noctua tigno,
Seu voluit tangi parca lucerna mero:
Illa dies hornis cædem denuntiat agnis,
Succinctique calent ad nova lucra popæ.
Ne, precor, adscensis tanti sit gloria Bactris,
Raptave odorato carbasa lina duci,
Plumbea cum tortæ sparguntur pondera fundæ,
Subdolus & versis increpat arcus equis.
Sed (tua sic domitis Parthæ telluris alumnis
Pura triumphantes hasta sequatur equos)
Incorrupta mei conserva fœdera lecti.
Hac ego te sola lege redisse velim.
Armaque cum tulero portæ votiva Capenæ,
Subscribam, Salvo grata puella viro.

ELEGIA IV.

TArpejum nemus, & Tarpejæ turpe sepulcrum
Fabor, & antiqui limina capta Jovis.
Lucus erat felix hederoso conditus antro,
Multaque nativis obstrepit arbor aquis:

Sil-

Silvani ramosa domus, quo dulcis ab æstu
Fistula poturas ire jubebat oves.
Hunc Tatius fontem vallo præcingit acerno,
Fidaque suggesta castra coronat humo.
Quid tum Roma fuit, tubicen vicina Curetis
Quum quateret lento murmure saxa Jovis?
Atque ubi nunc terris dicuntur jura subactis,
Stabant Romano pila Sabina foro?
Murus erant montes: ubi nunc est curia septa,
Bellicus ex illo fonte bibebat equus.
Hinc Tarpeja deæ fontem libavit: at illi
Urgebat medium fictilis urna caput.
Et satis una malæ potuit mors esse puellæ,
Quæ voluit flammas fallere, Vesta, tuas?
Vidit arenosis Tatium proludere campis,
Pictaque per flavas arma levare jubas.
Obstupuit regis facie, & regalibus armis,
Interque oblitas excidit urna manus.
Sæpe illa immeritæ caussata est omina Lunæ:
Et sibi tinguendas dixit in amne comas.
Sæpe tulit blandis argentea lilia Nymphis,
Romula ne faciem læderet hasta Tati.
Dumque subit primo Capitolia nubila fumo,
Retulit hirsutis brachia secta rubis;
Et sua Tarpeja residens ita flevit ab arce
Vulnera, vicino non patienda Jovi:
Ignes castrorum, & Tatiæ prætoria turmæ,
Et formosa oculis arma Sabina meis,
O utinam ad vestros sedeam captiva penates,
Dum captiva mei conspicer esse Tati.
Romani montes, & montibus addita Roma,
Et valeat probro Vesta pudenda meo.
Ille equus ille meos in castra reportet amores,
Cui Tatius dextras collocat ipse jubas.
Quid mirum, in patrios Scyllam sævisse capillos?
Candidaque in sævos inguina versa canes?
Prodita quid mirum fraterni cornua monstri,
Cum patuit lecto flamine torta via?
Quantum ego sum Ausoniis crimen factura puellis,
Improba virgineo lecta ministra foco!
Pallados exstinctos si quis mirabitur ignes,
Ignoscat: lacrymis spargitur ara meis.
Cras, ut rumor ait, tota pugnabitur urbe:
Tu cape spinosi roscida terga jugi.
Lubrica tota via est, & perfida: quippe tacentes
Fallaci celat limite semper aquas.
O utinam magicæ nossem cantamina Musæ!
Hæc quoque formoso lingua tulisset opem.
Te toga picta decet, non quem sine matris honore
Nutrit inhumanæ dura papilla lupæ.
Sic hospes, pariamne tua Regina sub aula,
Dos tibi non humilis prodita Roma venit.
Sin minus; at raptæ ne sint impune Sabinæ,
Me rape, & alterna lege repende vices.
Commissas acies ego possum solvere: nuptæ
Vos medium palla fœdus inite mea.
Adde Hymenæe modos, tubicen fera murmura conde.
Credite, vestra meus molliet arma torus.
Et jam quarta canit venturam buccina lucem,
Ipsaque in Oceanum sidera lassa cadunt.
Experiar somnum: de te mihi somnia quæram:
Fac venias oculis umbra benigna meis.
Dixit, & incerto permisit brachia somno,
Nescia se furiis accubuisse novis.
Nam Vesta, Iliacæ felix tutela favillæ
Culpam alit, & plures condit in ossa faces.

Illa ruit, qualis celerem prope Thermodonta
Strymonis abscissos fertur aperta sinus.
Urbi festus erat, dixere Palilia patres:
Hic primus cœpit mœnibus esse dies.
Annua pastorum convivia, lusus in urbe,
Quum pagana madent fercula deliciis:
Quumque super raros fœni flammantis acervos
Trajicit immundos ebria turba pedes.
Romulus excubias decrevit in otia solvi,
Atque intermissa castra silere tuba.
Hoc Tarpeja suum tempus rata, convenit hostem,
Pacta ligat, pactis ipsa futura comes.
Mons erat adscensu dubius, festoque remissus.
Nec mora, vocales occupat ense canes.
Omnia præbebant somnos: sed Juppiter unus
Decrevit pœnis invigilare suis.
Prodiderat portæque fidem, patriamque jacentem:
Nubendique petit, quem velit ipsa, diem.
At Tatius (neque enim sceleri dedit hostis honorem)
Nube, ait, & regni scande cubile mei.
Dixit, & ingestis comitum superobruit armis.
Hæc, virgo, officiis dos erat apta tuis.
A duce Tarpejo mons est cognomen adeptus.
O vigil, injustæ præmia sortis habes.

ELEGIA V.

Terra tuum spinis obducat, lena, sepulcrum,
Et tua, quod non vis, sentiat umbra sitim:
Nec sedeant cineri manes, & Cerberus ultor
Turpia jejuno terreat ossa sono:
Docta vel Hippolytum Veneri mollire negantem,
Concordique toro pessima semper avis.
Penelopen quoque neglecto rumore mariti
Nubere lascivo cogeret Antinoo.
Illa velit, poterit magnes non ducere ferrum,
Et volucris nidis esse noverca suis.
Quippe & Collinas ad fossam moverit herbas,
Stantia currenti diluerentur aqua.
Audax cantatæ leges imponere Lunæ,
Et sua nocturno fallere terga lupo.
Possit ut intentos astu cæcare maritos,
Cornicum immeritas eruit ungue genas.
Consuluitque striges nostro de sanguine, & in me
Hippomanes fœtæ semina legit equæ.
Exornabat opus verbis, ceu blanda perurat,
Saxosamque terat sedula culpa viam:
Si te Eoa, Doroxanium, juvat aurea ripa,
Et quæ sub Tyria concha superbit aqua:
Eurypylique placet Coæ textura Minervæ,
Sectaque ab Attalicis putria signa toris:
Seu quæ palmiferæ mittunt venalia Thebæ,
Murrheaque in Parthis pocula cocta focis:
Sperne fidem, provolve deos, mendacia vincant,
Frange & damnosæ jura pudicitiæ.
Et simulare virum, pretium facit. utere caussis:
Major dilata nocte recurret amor.
Si tibi forte comas vexaverit utilis ira,
Postmodo mercata pace premendus erit.
Denique ubi amplexu Venerem promiseris empto,
Fac simules puros Isidis esse dies.
Ingerat Apriles Iole tibi: tundat Amycle
Natalem Majis Idibus esse tuum.
Supplex ille sedet: posita tu scribe cathedra
Quidlibet. has artes si pavet ille, tenes.
Semper habe morsus circa tua colla recentes,

Litibus alternis quos putet esse datos.
Nec te Medeæ delectent probra sequacis:
Nempe tulit fastus ausa rogare prior.
Sed potius mundi Thais pretiosa Menandri,
Cum ferit astutos comica mœcha Getas.
In mores te verte viri: si cantica jactat,
I comes, & voces ebria junge tuas.
Janitor ad dantes vigilet: si pulset inanis,
Surdus in obductam somniet usque seram.
Nec tibi displiceat miles non factus amori,
Nauta nec attrita, si ferat æra, manu.
Aut quorum titulus per barbara colla pependit,
Cælati medio cum saliere foro.
Aurum spectato, non quæ manus afferat aurum,
Versibus auditis quid, nisi verba, feres?
Qui versus, Coæ dederit nec munera vestis,
Istius tibi sit surda sine ære lyra.
Dum vernat sanguis, dum rugis integer annus,
Utere, ne quid cras libet ab ore dies.
Vidi ego odorati victura rosaria Pæsti
Sub matutino cocta jacere Noto.
His animum nostræ dum versat Acanthis amicæ,
. . . .
Sed cape torquatæ, Venus o Regina, columbæ
Ob meritum ante tuos guttura secta focos.
Vidi ego rugoso tussim concrescere collo,
Sputaque per dentes ire cruenta cavos:
Atque animam in tegetes putrem expirare paternas,
Horruit algenti tegula curta foco.
Exsequiæ fuerunt rari furtiva capilli
Vincula, & immundo pallida mitra situ.
Et canis in nostros nimis experrecta dolores,
Cum fallenda meo pollice claustra forent.
Sit tumulus lenæ curto vetus amphora collo:
Urgeat hanc supra vis, Caprifice, tua.
Quisquis amas, scabris hoc bustum cædite saxis,
Mixtaque cum saxis addite verba mala.

ELEGIA VI.

SAcra facit vates, sint ora faventia sacris,
Et cadat ante meos icta juvenca focos.
Serta Philetæis certent Romana corymbis,
Et Cyrenæas urna ministret aquas.
Costum molle date, & blandi mihi thuris honores,
Terque focum circa laneus orbis eat.
Spargite me lymphis, carmenque recentibus aris
Tibia Mygdoniis libet eburna Cadis.
Ite procul fraudes: alio sint aere noxæ:
Pura novum vati laurea mollit iter.
Musa, Palatini referamus Apollinis ædem:
Res est, Calliope, digna favore tuo.
Cæsaris in nomen ducuntur carmina: Cæsar
Dum canitur, quæso, Juppiter, ipse vaces.
Est Phœbi fugiens Athamana ad litora portus,
Qua sinus Ionias murmura condit aquæ,
Actia Iulææ pelagus monumenta carinæ,
Nautarum votis non operosa via.
Huc mundi coiere manus. stetit æquore moles
Pinea, nec remis æqua favebat avis.
Altera classis erat tenero damnata Quirino,
Pilaque feminea turpiter apta manu.
Hinc Augusta ratis plenis Jovis omine velis,
Signaque jam patriæ vincere docta suæ.
Tandem acies geminos Nereus lunarat in arcus:
Armorum radiis picta tremebat aqua.

Cum Phœbus linquens stantem se vindice Delon,
(Nam tulit iratos mobilis ante Notos)
Adstitit Augusti puppim super; & nova flamma
Luxit in obliquam ter sinuata facem.
Non ille attulerat crines in colla solutos,
Aut testudineæ carmen inerme lyræ:
Sed quali adspexit Pelopejum Agamemnona vultu,
Egessitque avidis Dorica castra rogis:
Aut qualis flexos solvit Pythona per orbes
Serpentem, imbelles quem timuere lyræ.
Mox ait, O longa mundi servator ab Alba
Auguste, Hectoreis cognite major avis:
Vince mari, jam terra tua est: tibi militat arcus,
Et favet ex humeris hoc onus omne meis.
Solve metu patriam, quæ nunc te vindice freta
Imposuit proræ publica vota tuæ.
Quam nisi defendes, murorum Romulus augur
Ire Palatinas non bene vidit aves.
Et nimium remis audent, proh turpe, Latinis
Principe te, fluctus regia vela pati.
Nec te, quod classis centenis remiget alis,
Terreat: invito labitur illa mari.
Quodque vehunt proræ Centauros saxa minantes:
Tigna cava, & pictos experiere metus.
Frangit, & attollit vires in milite caussa:
Quæ nisi justa subest, excutit arma pudor.
Tempus adest: committe rates: ego temporis auctor
Ducam laurigera Julia rostra manu.
Dixerat, & pharetræ pondus consumit in arcus.
Proxima post arcus Cæsaris hasta fuit.
Vincit Roma fide Phœbi, dat femina pœnas.
Sceptra per Ionias fracta vehuntur aquas.
At pater Idalio miratus Cæsar ab astro,
Sum Deus; en nostri sanguinis ista fides.
Prosequitur cantu Triton, omnesque marinæ
Plauserunt circa libera signa Deæ.
Illa petit Nilum cymba male nixa fugaci,
Hoc unum jusso non moritura die.
Dii melius! quantus mulier foret una triumphus,
Ductus erat per quos ante Jugurtha vias?
Actius hinc traxit Phœbus monumenta, quod ejus
Una decem vicit missa sagitta rates.
Bella satis cecini: citharam jam poscit Apollo
Victor, & ad placidos exuit arma choros.
Candida nunc molli subeant convivia luco,
Blanditæque fluant per mea colla rosæ.
Vinaque fundantur prælis elisa Falernis,
Terque lavet nostras spica Cilissa comas.
Ingenium potis irritat Musa poetis.
Bacche, soles Phœbo fertilis esse tuo.
Ille paludosos memoret servire Sicambros,
Cepheam hic Meroen fuscaque regna canat.
Hic referat sero confessum fœdere Parthum:
Reddat signa Remi, mox dabit ipse sua.
Sive aliquid pharetris Augustus parcet Eois,
Differat in pueros ista tropæa suos.
Gaude, Crasse, nigras si quid sapis inter arenas:
Ire per Euphraten ad tua busta licet.
Sic noctem patera, sic ducam carmine, donec
Injiciat radios in mea vina dies.

ELEGIA VII.

SUnt aliquid manes: letum non omnia finit:
Luridaque evictos effugit umbra rogos.
Cynthia namque meo visa est incumbere fulcro,
Mur-

Murmur ad extremæ nuper humata viæ:
Quum mihi somnus ab exsequiis penderet amaris,
  Et quererer lecti frigida regna mei.
Eosdem habuit secum, quibus est elata, capillos,
  Eosdem oculos: lateri vestis adusta fuit.
Et solitum digito beryllon adederat ignis,
  Summaque Lethæus triverat ora liquor.
Spirantisque animos & vocem misit: at illi
  Pollicibus fragiles increpuere manus:
Perfide, nec cuiquam melior sperande puellæ,
  In te jam vires somnus habere potest?
Jamne tibi exciderunt vigilacis furta Suburæ,
  Et mea nocturnis trita fenestra dolis?
Per quam demisso quoties tibi fune pependi,
  Alterna veniens in tua colla manu!
Sæpe Venus trivio commissa, & pectore mixto
  Fecerunt tepidas pallia nostra vias.
Fœderis heu taciti, cujus fallacia verba
  Non audituri diripuere Noti.
At mihi non oculos quisquam inclinavit hiantes.
  Unum impetrassem te revocante diem.
Nec crepuit fissa me propter arundine custos,
  Læsit & abjectum tegula curta caput.
Denique quis nostro furvum te funere vidit?
  Atram quis lacrimis incaluisse togam?
Si piguit portas ultra procedere; at illud
  Jussisses, lectum lentius ire meum.
Cur ventos non ipse rogis, ingrate, petisti?
  Cur nardo flammæ non oluere meæ?
Hoc etiam grave erat, nulla mercede hyacinthos
  Injicere, & fracto busta piare cado?
Lygdamus uratur, candescat lamina vernæ.
  (Sensi ego, quum insidiis pallida vina bibi.)
Aut Nomas arcanas tollat versuta salivas. . . .
  Dicet damnatas ignea testa manus.
Quæ modo per viles inspecta est publica noctes,
  Hæc nunc aurata cyclade signat humum.
Et graviora rependit iniquis pensa quasillis,
  Garrula de facie si qua locuta mea est.
Nostraque quod Petale tulit ad monumenta coronas,
  Codicis immundi vincula sentit anus.
Cæditur & Lalage tortis suspensa capillis,
  Per nomen quoniam est ausa rogare meum.
Te patiente meæ conflavit imaginis aurum,
  Ardenti e nostro dotem habitura rogo.
Non tamen insector, quamvis mereare, Properti:
  Longa mea in libris regna fuere tuis.
Juro ego fatorum nulli revocabile carmen,
  Tergeminumque canem: sic mihi molle sonet:
Me servasse fidem. si fallo, vipera nostris
  Sibilet in tumulis, & super ossa cubet.
Nam gemina est sedes turpem sortita per amnem,
  Turbaque diversa remigat omnis aqua.
Una Clytæmnestræ stuprum vehit, unaque Cressæ
  Portat mentitæ lignea monstra bovis.
Ecce coronato pars altera vecta phaselo,
  Mulcet ubi Elysias aura beata rosas:
Qua numerosa fides, quaque æra rotunda Cybebes,
  Mitratisque sonant Lydia plectra choris.
Andromedeque, & Hypermnestre sine fraude maritæ
  Narrant historiæ pectora nota suæ.
Hæc sua maternis queritur livere catenis
  Brachia, nec meritas frigida saxa manus.
Narrat Hypermnestre magnum ausas esse sorores:
  In scelus hoc animum non valuisse suum.
Sic mortis lacrimis vitæ solamur amores.
Celo ego perfidiæ crimina multa tuæ.
Sed tibi nunc mandata damus, si forte moveris,
  Si te non totum Doridos herba tenet.
Nutrix in tremulis ne quid desideret annis
  Parthenie: patuit, nec tibi avara fuit.
Deliciæque meæ Latris, cui nomen ab usu,
  Ne speculum dominæ porrigat illa novæ.
Et quoscumque meo fecisti nomine versus,
  Ure mihi. laudes desine habere meas.
Pelle hederam tumulo, mihi quæ pugnante corymbo
  Mollia contortis alligat ossa comis.
Pomosis Anio qua spumifer incubat arvis,
  Et numquam Herculeo numine pallet ebur,
Hoc carmen media dignum me scribe columna,
  Sed breve, quod currens vector ab urbe legat:
Hic Tiburtina jacet aurea Cynthia terra.
  Accessit ripæ laus, Aniene, tuæ.
Nec tu sperne piis venientia somnia portis.
  Quum pia venerunt somnia, pondus habent.
Nocte vagæ ferimur. nox clausas liberat umbras,
  Errat & abjecta Cerberus ipse sera.
Luce jubent leges Lethæa ad stagna reverti.
  Nos vehimur: vectum nauta recenset onus.
Nunc te possideant aliæ: mox sola tenebo.
  Mecum eris, & mixtis ossibus ossa teram.
Hæc postquam querula mecum sub lite peregit,
  Inter complexus excidit umbra meos.

ELEGIA VIII.

Disce quid Esquilias hac nocte fugarit aquosas,
  Cum vicina novis turba eucurrit agris.
Lanuvium annosi vetus est tutela draconis,
  Hic ubi tam raræ non perit hora moræ.
Qua sacer abripitur cæco descensus hiatu,
  Qua penetral (virgo, tale iter omne cave:)
Jejuni serpentis honos cum pabula poscit
  Annua, & ex ima sibila torquet humo.
Talia demissæ pallent ad sacra puellæ,
  Cum tenera anguino creditur ore manus.
Ille sibi admotas a virgine corripit escas,
  Virginis in palmis ipsa canistra tremunt.
Si fuerint castæ, redeunt in colla parentum;
  Clamantque agricolæ, fertilis annus erit.
Huc mea detonsis avecta est Cynthia mannis:
  Caussa fuit Juno, sed mage caussa Venus.
Appia dic, quæso, quantum te teste triumphum
  Egerit, effusis per tua saxa rotis,
Turpis in arcana sonuit cum rixa taberna:
  Si sine me, famæ non sine labe meæ.
Spectaclum ipsa sedens primo temone pependit,
  Ausa per impuros frena movere locos.
Serica nam taceo volsi carpenta nepotis,
  Atque armillatos, colla Molossa, canes.
Qui dabit immundæ venalia fata saginæ,
  Vincet ubi erasas barba pudenda genas.

ELEGIA IX.

Cum fieret nostro toties injuria lecto,
  Mutato volui castra movere toro.
Phyllis Aventinæ quædam est vicina Dianæ,
  Sobria grata parum: cum bibit, omne decet.
Altera Tarpeios est inter Teia lucos,
  Candida; sed potæ non satis unus erit.
His ego constitui noctem lenire vocatis,

Et Venere ignota furta novare mea.
Unus erat tribus in ſecreta lectulus herba.
Quæris concubitus? inter utramque fui.
Lygdamus ad cyathos, vitrique æſtiva ſupellex,
Et Methymnæi Graia ſaliva meri.
Nilotes tibicen erat, crotaliſtria Philis,
Et facilis ſpargi munda ſine arte roſa.
Nanus & ipſe ſuos breviter concretus in artus
Jactabat truncas ad cava buxa manus.
Sed neque ſuppletis conſtabat flamma lucernis,
Recidit inque ſuos menſa ſupina pedes.
Me quoque per talos Venerem quærente ſecundos,
Semper damnoſi ſubſiluere canes.
Cantabant ſurdo; nudabant pectora cæco:
Lanuvii ad portas, hei mihi, ſolus eram.
Cum ſubito rauci ſonuerunt cardine poſtes,
Et levia ad primos murmura facta Lares.
Nec mora, tum totas reſupinat Cynthia valvas,
Non operoſa comas, ſed furibunda decens.
Pocula mi digitos inter cecidere remiſſos;
Palluerunt ipſo labra ſoluta mero.
Fulminat illa oculis, & quantum femina ſævit;
Spectaclum capta nec minus urbe fuit.
Phyllidos iratos in vultum conjicit ungues:
Territa vicinas Teia clamat aquas.
Lumina ſopitos turbant elata Quirites,
Omnis & inſana ſemita nocte ſonat.
Illas direptiſque comis, tuniciſque ſolutis
Excipit obſcuræ prima taberna viæ.
Cynthia in exuviis gaudet, victrixque recurrit,
Et mea perverſa ſauciat ora manu;
Imponitque notam collo, morſuque cruentat;
Præcipueque oculos, qui meruere, ferit.
Atque ubi jam noſtris laſſavit brachia plagis,
Lygdamus ad plutei fulcra ſiniſtra latens
Exuitur, Geniumque meum proſtratus adorat.
Lygdame, nil potui; tecum ego captus eram.
Supplicibus palmis tum demum ad fœdera veni,
Quum vix tangendos præbuit illa pedes.
Atque ait; Admiſſæ ſi vis me ignoſcere culpæ,
Accipe, quæ noſtræ formula legis erit.
Tu neque Pompeja ſpatiabere cultus in umbra,
Nec cum laſcivum ſternet arena forum.
Colla cave inflectas ad ſummum obliqua theatrum,
Aut lectica tuæ ſidat operta moræ.
Lygdamus in primis omnis mihi cauſa querelæ
Veneat, & pedibus vincula bina trahat.
Indixit leges: reſpondi ego; Legibus utar.
Riſerat imperio facta ſuperba dato.
Dein quemcumque locum externæ tetigere puellæ,
Suffiit, & pura limina tergit aqua:
Imperat & totas iterum mutare lacernas,
Terque meum tetigit ſulfuris igne caput.
Atque ita mutato per ſingula pallia lecto,
Et ſponda, & toto ſolvimus arma toro.

ELEGIA X.

Amphitryoniades qua tempeſtate juvencos
Egerat a ſtabulis, o Erythea, tuis,
Venit ad invictos nemoroſa Palatia montes,
Et ſtatuit feſſos feſſus & ipſe boves,
Qua Velabra ſuo ſtagnabant flumine, quaque
Nauta per urbanas velificabat aquas.
Sed non infido manſerunt hoſpite Caco
Incolumes: furto polluit ille Jovem.
Incola Cacus erat, metuendo raptor ab antro,
Per tria partitos qui dabat ora focos.
Hic, ne certa forent manifeſtæ ſigna rapinæ,
Averſos cauda traxit in antra boves.
Nec ſine teſte Deo. furem ſonuere juvenci,
Furis & implacidas diruit ira fores.
Mænalio jacuit pulſus tria tempora ramo
Cacus: & Alcides ſic ait, Ite boves,
Herculis ite boves, noſtræ labor ultime clavæ,
Bis mihi quæſitæ, bis mea præda boves:
Arvaque mugitu ſancite boaria longo.
Nobile erit Romæ paſcua veſtra forum.
Dixerat, & ſicco torret ſitis ora palato,
Terraque non ullas fœta miniſtrat aquas.
Sed procul incluſas audit ridere puellas.
Lucus ab umbroſo fecerat orbe nemus,
Femineæ loca clauſa Deæ, fonteſque piandos,
Impune & nullis ſacra retecta viris.
Devia puniceæ velabant limina vittæ:
Putris odorato luxerat igne caſa.
Populus & longis ornabat frondibus ædem,
Multaque cantantes umbra tegebat aves.
Huc ruit in ſiccam congeſto pulvere barbam,
Et jacit ante fores verba minora Deo:
Vos precor o luci ſacro quæ luditis antro,
Pandite defeſſis hoſpita fana viris.
Fontis egens erro, circaque ſonantia lymphis:
Et cava ſuſcepto flumine palma ſat eſt.
Audiſtiſne aliquem, tergo qui ſuſtulit orbem?
Ille ego ſum: Alciden terra recepta vocat.
Quis facta Herculeæ non audit fortia clavæ?
Et numquam ad notas irrita tela feras?
Atque uni Stygias hominum luxiſſe tenebras?
. . . .
Quod ſi Junoni ſacrum faceretis amaræ,
Non clauſiſſet aquas ipſa noverca ſuas.
Sin aliquam vultuſque meus, ſetæque leonis
Terrent, & Libyco Sole peruſta coma;
Idem ego Sidonia feci ſervilia palla
Officia, & Lyda penſa diurna colo:
Mollis & hirſutum cepit mihi faſcia pectus,
Et manibus duris apta puella fui.
Talibus Alcides; at talibus alma Sacerdos
Puniceo canas ſtamine vincta comas:
Parce oculis, hoſpes, lucoque age cede verendo:
Cede agedum, & tuta limina linque fuga.
Interdicta viris metuenda lege piatur,
Quæ ſe ſummota vindicat ara caſa.
Magno Tireſias aſpexit Pallada vates,
Fortia dum poſita Gorgone membra lavat.
Dii tibi dent alios fontes: hæc lympha puellis
Avia ſecreti liminis una fluit.
Sic anus. ille humeris poſtes concuſſit opacos,
Nec tulit iratam janua clauſa ſitim.
At poſtquam exhauſto jam flumine vicerat æſtum,
Ponit vix ſiccis triſtia jura labris.
Angulus hic mundi nunc me mea fata trahentem
Accipit; hæc feſſo vix mihi terra patet.
Maxima quæ gregibus devota eſt Ara repertis,
Ara per has, inquit, Maxima facta manus,
Hæc nullis umquam pateat temeranda puellis,
Herculis eximii ne ſit inulta ſitis.
Sancte pater, ſalve, cui jam favet aſpera Juno:
Sancte, velis libro dexter ineſſe meo.
Nunc quoniam manibus purgatum ſanxerat orbem,
Sic Sancum Tatii compoſuere Cures.

ELE-

ELEGIA XI.

NUnc Jovis incipiam caussas aperire Feretri,
Armaque de ducibus trina recepta tribus.
Magnum iter adscendo, sed dat mihi gloria vires.
Non juvat ex facili lecta corona jugo.
Imbuis exemplum primæ tu, Romule, palmæ
Hujus, & exuviis plenus ab hoste redis,
Tempore quo portas Cæninum Acrona petentem
Victor in eversum cuspide fundis equum.
Acron Herculeus Cænina ductor ab arce,
Roma, tuis quondam finibus horror erat.
Hic spolia ex humeris ausus sperare Quirini
Ipse dedit, sed non sanguine sicca suo.
Hunc videt ante cavas vibrantem spicula turres
Romulus, & votis occupat ante ratis.
Juppiter, hæc hodie tibi victima corruet Acron.
Voverat, & spolium corruit ille Jovi.
Urbis virtutisque parens sic vincere suevit,
Qui tulit aprico frigida castra lare.
Idem eques & frenis, idem fuit aptus aratris,
Et galea hirsuta comta lupina juba.
Picta nec inducto fulgebat parma pyropo:
Præbebant cæsi baltea leuta boves.
Cossus at insequitur Vejentis cæde Tolumni,
Vincere quum Vejos posse laboris erat.
Necdum ultra Tiberim belli sonus: ultima præda
Nomentum, & captæ jugera pauca Coræ.
Et Veji veteres & vos tum regna fuistis,
Et vestro posita est aurea sella foro.
Nunc intra muros pastoris buccina lenti
Cantat, & in vestris ossibus arva metunt.
Forte super portæ dux Veius adstitit arcem,
Colloquiumque sua fretus ab urbe dedit.
Dumque aries murum cornu pulsabat aheno,
Vineaque inductum longa tegebat opus,
Cossus ait, Forti melius concurrere campo.
Nec mora fit, plano sistit uterque gradum.
Dii Latias juvere manus. defecta Tolumni
Cervix Romanos sanguine lavit equos.
Claudius Eridanum trajectos arcuit hostes,
Belgica cui vasti parma relata ducis
Virdumari. genus hic Rheno jactabat ab ipso,
Nobilis e rectis fundere gesa rotis.
Illi virgatis jaculantis ab agmine braccis
Torquis ab incisa decidit unca gula.
Nunc spolia in templo tria condita. caussa Feretri,
Omine quod certo dux ferit ense ducem.
Seu quia victa suis humeris huc arma ferebant,
Hinc Feretri dicta est ara superba Jovis.

ELEGIA XII.

DEsine, Paulle, meum lacrimis urgere sepulcrum.
Panditur ad nullas janua nigra preces.
Quum semel infernas intrarunt funera leges,
Non exorato stant adamante viæ.
Te licet orantem furvæ deus audiat aulæ,
Nempe tuas lacrimas litora surda bibent.
Vota movent superos, ubi portitor æra recepit,
Obserat herbosos lurida porta rogos.
Sic mœstæ cecinere tubæ, quum subdita nostrum
Detraheret lecto fax inimica caput.
Quid mihi conjugium Paulli, quid currus avorum
Profuit? aut famæ pignora tanta meæ?
Num minus immites habui Cornelia Parcas?
En sum quod digitis quinque levatur onus.
Damnatæ noctes, & vos vada lenta paludes,
Et quæcumque meos implicat unda pedes,
Immatura licet, tamen huc non noxia veni.
Det pater hic umbræ mollia jura meæ.
Aut si quis posita judex sedet Æacus urna,
In mea sortita vindicet ossa pila.
Assideant fratres. juxta Minoia sella, &
Eumenidum intento turba severa foro.
Sisyphe mole vaces. taceant Ixionis orbes.
Fallax Tantaleo corripiare liquor.
Cerberus & nullas hodie petat improbus umbras,
Et jaceat tacita lapsa catena sera.
Ipsa loquor pro me. si fallo, pœna sororum
Infelix humeros urgeat urna meos.
Si cui fama fuit per avita tropæa decori,
Afra Numantinos regna loquuntur avos.
Altera maternos exæquat turba Libones,
Et domus est titulis utraque fulta suis.
Mox ubi jam facibus cessit prætexta maritis,
Vinxit & acceptas altera vitta comas:
Jungor, Paulle, tuo, sic discessura, cubili.
In lapide hoc uni nupta fuisse legar.
Testor majorum cineres tibi, Roma, colendos,
Sub quorum titulis Africa tonsa jaces:
Et Persen proavi simulantem pectus Achillis,
Quique tuas proavus fregit, Achille, domos:
Me neque censuræ legem mollisse, nec ulla
Labe mea vestros erubuisse focos.
Non erat exuviis tantis Cornelia damnum:
Quin & erat magnæ pars imitanda domus.
Nec mea mutata est ætas: sine crimine tota est.
Viximus insignes inter utramque facem.
Mi natura dedit leges a sanguine ductas:
Ne possem melior judicis esse metu.
Quælibet austeras de me ferat urna tabellas;
Turpior adsessu non erit ulla meo.
Vel tu, quæ tardam movisti fune Cybebem,
Claudia, turritæ cara ministra deæ:
Vel cui, commissos quum Vesta reposceret ignes,
Exhibuit vivos carbasus alba focos.
Nec te, dulce caput, mater Scribonia, læsi.
In me mutatum quid, nisi fata, velis?
Maternis laudor lacrimis, urbisque querelis,
Defensa & gemitu Cæsaris ossa mea.
Ille sua nata dignam vixisse sororem
Increpat: & lacrimas vidimus ire deo.
Et tamen emerui generosos vestis honores,
Nec mea de sterili facta rapina domo.
Tu, Lepide, & tu, Paulle, meum post fata levamen.
Condita sunt vestro lumina nostra sinu.
Vidimus & fratrem sellam geminasse curulem:
Consule quo facto, tempore rapta soror.
Filia tu specimen censuræ nata paternæ,
Fac teneas unum, nos imitata, virum.
Et serie fulcite genus. mihi cymba volenti
Solvitur, aucturis tot mea fata malis.
Hæc est feminei merces extrema triumphi,
Laudat ubi emeritum libera fama rogum.
Nunc tibi commendo communia pignora natos.
Hæc cura & cineri spirat inusta meo.
Fungere maternis vicibus, pater. illa meorum
Omnis erit collo turba ferenda tuo.
Oscula quum dederis tua flentibus, adjice matris.
Tota domus cœpit nunc onus esse tuum.
Et si quid doliturus eris, sine testibus illis.

Quum venient, siccis oscula falle genis.
Sat tibi sint noctes, quas de me, Paulle, fatiges:
Somniaque in faciem credita sæpe meam.
Atque ubi secreto nostra ad simulacra loqueris,
Ut responsuræ singula verba jace.
Seu tamen adversum mutarit janua lectum,
Sederit & nostro cauta noverca toro:
Conjugium, pueri, laudate, & ferte paternum.
Capta dabit vestris moribus illa manus.
Nec matrem laudate nimis. collata priori
Vertet in offensas libera verba suas.
Seu memor ille mea contentus manserit umbra,
Et tanti cineres duxerit esse meos:
Discite venturam jam nunc sentire senectam,
Cœlibis ad curas nec vacet ulla via.
Quod mihi detractum est, vestros accedat ad annos.
Prole mea Paullum sic juvet esse senem.
Et bene habet. numquam mater lugubria sumsi.
Venit in exsequias tota caterva meas.
Caussa perorata est. flentes me surgite testes,
Dum pretium vitæ grata rependit humus.
Moribus & cælum patuit: sim digna merendo,
Cujus honoratis ossa vehantur equis.

PUBLII OVIDII NASONIS OPERA.

HEROIDES SIVE EPISTOLÆ.

EPISTOLA PRIMA.

Penelope Ulyssi.

Hanc tua Penelope lento tibi mittit, Ulysse.
Nil mihi rescribas attamen: ipse veni.
Troja jacet certe Danais invisa puellis:
Vix Priamus tanti, totaque Troja fuit.
O utinam tunc, cum Lacedæmona classe petebat,
Obrutus insanis esset adulter aquis!
Non ego deserto jacuissem frigida lectu,
Nec quererer tardos ire relicta dies:
Nec mihi, quærenti spatiosam fallere noctem,
Lassaret viduas pendula tela manus.
Quando ego non timui graviora pericula veris?
Res est solliciti plena timoris amor.
In te fingebam violentos Troas ituros:
Nomine in Hectoreo pallida semper eram.
Sive quis Antilochum narrabat ab Hectore victum;
Antilochus nostri caussa timoris erat:
Sive Menœtiaden falsis cecidisse sub armis;
Flebam successu posse carere dolos.
Sanguine Tlepolemus Lyciam tepefecerat hastam;
Tlepolemi leto cura novata mea est.
Denique, quisquis erat castris jugulatus Achivis,
Frigidius glacie pectus amantis erat.
Sed bene consuluit casto Deus æquus amori.
Versa est in cinerem sospite Troja viro.
Argolici rediere duces: altaria fumant:
Ponitur ad patrios barbara præda Deos.
Grata ferunt Nymphæ pro salvis dona maritis:
Illi victa suis Troia fata canunt.
Mirantur justique senes trepidæque puellæ:
Narrantis conjux pendet ab ore viri.
Atque aliquis posita monstrat fera prælia mensa;
Pingit & exiguo Pergama tota mero.
Hac ibat Simois, hic est Sigeia tellus,
Hic steterat Priami regia celsa senis.
Illic Æacides, illic tendebat Ulysses:
Hic lacer admissos terruit Hector equos.
Omnia namque tuo senior, te quærere misso,
Rettulerat nato Nestor: at ille mihi.
Rettulit & ferro Rhesumque Dolonaque cæsos:
Utque sit hic somno proditus, ille dolo.
Ausus es, o nimium nimiumque oblite tuorum,
Thracia nocturno tangere castra dolo;
Totque simul mactare viros adjutus ab uno.
At bene cautus eras, & memor ante mei.
Usque metu micuere sinus, dum victor amicum
Dictus es Ismariis isse per agmen equis.
Sed mihi quid prodest vestris disjecta lacertis
Ilios; &, murus quod fuit ante, solum:
Si maneo, qualis Troja durante manebam;
Virque mihi, demto fine carendus, abest?
Diruta sunt aliis, uni mihi Pergama restant;
Incola captivo quæ bove victor arat.
Jam seges est, ubi Troja fuit, resecandaque falce,
Luxuriat Phrygio sanguine pinguis humus.
Semisepulta virum curvis feriuntur aratris
Ossa: ruinosas occulit herba domos.
Victor abes; nec scire mihi, quæ caussa morandi,
Aut in quo lateas ferreus orbe, licet.
Quisquis ad hæc vertit peregrinam littora puppim,
Ille mihi de te multa rogatus abit.
Quamque tibi reddat, si te modo viderit usquam,
Traditur huic digitis charta notata meis.
Nos Pylon, antiqui Neleia Nestoris arva,
Misimus: incerta est fama remissa Pylo.
Misimus & Sparten. Sparte quoque nescia veri,

Quas

Quas habitas terras, aut ubi lentus abes.
Utilius ſtarent etiam ounc mœoia Phœbi.
Iraſcor votis heu levis ipſa meis!
Scirem ubi pugnares; & tautum bella timerem;
Et mea cum multis juncta querela foret.
Quid timeam ignoro: timeo tamen omnia demens;
Et patet in curas area lata meas.
Quæcumque æquor habet, quæcumque pericula tellus,
Tam longæ cauſas ſuſpicor eſſe moræ.
Hæc ego dum ſtulte meditor, (quæ veſtra libido eſt)
Eſſe peregrino captus amore potes.
Forſitan & narres, quam ſit tibi ruſtica conjux;
Quæ tantum lanas non ſinat eſſe rudes.
Fallar; & hoc crimen tennes vaneſcat in auras:
Neve revertendi liber abeſſe velis.
Me pater Icarine viduo diſcedere lecto
Cogit, & immenſas increpat uſque moras.
Increpet uſque licet: tua ſum; tua dicar oportet.
Penelope conjux ſemper Ulyſſis ero.
Ille tamen pietate mea precibuſque pudicis
Frangitur, & vires temperat ipſe ſuas.
Dulichii, Samiique, & quos tulit alta Zacynthos,
Turba ruunt in me luxurioſa, proci:
Inque tua regnant, nullis prohibentibus, aula.
Viſcera noſtra tuæ dilaniantur opes.
Quid tibi Piſandrum, Polybumque, Medontaque dirum,
Eurymachique avidas Antinoique manus,
Atque alios referam, quos omnes turpiter abſens
Ipſe tuo partis ſanguine rebus alis?
Irus egens, pecoriſque Melanthius actor edendi,
Ultimus accedunt in tua damna pudor.
Tres ſumus imbelles numero; ſine viribus uxor,
Laerteſque ſenex, Telemachuſque puer.
Ille per inſidias pæne eſt mihi nuper ademtus;
Dum parat invitis omnibus ire Pylon.
Dii, precor, hoc jubeant, ut, euntibus ordine fatis,
Ille meos oculos comprimat, ille tuos.
Hoc faciunt cuſtoſque boum longævaque nutrix;
Tertius, immundæ cura fidelis haræ.
Sed neque Laertes, ut qui ſit inutilis armis,
Hoſtibus io mediis regna tenere valet,
Telemacho veniet (vivat modo) fortior ætas:
Nunc erat auxiliis illa tuenda patris.
Nec mihi ſunt vires inimicos pellere tectis.
Tu citius venias, portus & ara tuis.
Eſt tibi, ſitque precor, natus; qui mollibus annis
In patrias artes erudiendus erat.
Reſpice Laerten, ut jam ſua lumina condas:
Extremum fati ſuſtinet ille diem.
Certe ego, quæ fueram te diſcedente puella,
Protinus ut tedeas, facta videbor aous,

EPISTOLA II.

PHYLLIS DEMOPHOONTI.

HOſpita, Demophoon, tua te Rhodopeia Phyllis
Ultra promiſſum tempus abeſſe queror.
Cornua cum Lunæ pleno ſemel orbe coiſſent,
Littoribus noſtris anchora pacta tua eſt.
Luna quater latuit; toto quater orbe recrevit;
Nec vehit Actæas Sithonis unda rates.
Tempora ſi oumeres, bene quæ numeramus amantes;
Non venit ante tuum noſtra querela diem.
Spes quoque lenta fuit. tarde, quæ credita lædunt,
Credimus: invita nunc & amante nocent.

Sæpe fui mendax pro te mihi: ſæpe putavi
Alba procelloſos vela referre Notos.
Theſea devovi, quia te dimittere nollet;
Nec tenuit curſus forſitan ille tuos.
Interdum timui, ne, dum vada tendis ad Hebri,
Merſa foret cana naufraga puppis aqua.
Sæpe Deos ſupplex, ut tu, ſcelerate, valeres,
Sum prece thuricremis devenerata focis.
Sæpe videns veutos cælo pelagoque faventes,
Ipſa mihi dixi; Si valet, ille venit.
Denique fidus amor, quidquid properantibus obſtat,
Finxit; & ad cauſas ingenioſa fui.
At tu lentus abes: nec te jurata reducunt
Numina; oec ooſtro motus amore redis.
Demophoou, ventis & verba & vela dediſti.
Vela queror reditu, verba carere fide.
Dic mihi quid feci; niſi non ſapienter amavi?
Crimine te potui demeruiſſe meo.
Unum in me ſcelus eſt; quod te, ſcelerate, recepi.
Sed ſcelus hoc meriti pondus & inſtar habet.
Jura, fides ubi nunc, commiſſaque dextera dextræ?
Quique erat in falſo plurimus ore Deus?
Promiſſus ſocios ubi ounc Hymenæus io annos,
Qui mihi conjugii ſponſor & obſes erat?
Per mare, quod totum ventis agitatur & undis;
Per quod ſæpe ieras, per quod iturus eras:
Perque tuum mihi juraſti (niſi fictus & ille eſt)
Concita qui veotis æquora mulcet, avum:
Per Venerem, oimiumque mihi facientia tela,
Altera tela arcus, altera tela faces:
Junonemque, toris quæ præſidet alma maritis,
Et per tædiferæ myſtica ſacra Deæ.
Si de tot læſis ſua numina quiſque deorum
Vindicet: in pœnas non ſatis unus eris.
At laceras etiam puppes furioſa refeci:
Ut, qua desererer, firma carina foret:
Remigiumque dedi, quo me fugiturus abires.
Heu patior telis vulnera facta meis!
Credidimus blandis, quorum tibi copia, verbis:
Credidimus generi, nominibuſque tuis:
Credidimus lacrimis. an & hæ ſimulare docentur?
Hæ quoque habent artes, quaque jubentur, eunt.
Diis quoque credidimus. quid jam tot pignora nobis?
Parte ſatis potui qualibet inde capi.
Nec moveor, quod te juvi portuque locoque:
Debuit hæc meriti ſumma fuiſſe mei.
Turpiter hoſpitium lecto cumulaſſe jugali
Pœnitet: & lateri conſeruiſſe latus.
Quæ fuit ante illam, mallem ſuprema fuiſſet
Nox mihi: dum potui Phyllis honeſta mori.
Speravi melius, quia me meruiſſe putavi:
Quæcumque ex merito ſpes venit, æqua venit.
Fallere credentem non eſt operoſa puellam
Gloria: ſimplicitas digna favore fuit.
Sum decepta tuis & amans & femina verbis:
Dii faciant, laudis ſumma ſit iſta tuæ.
Inter & Aegidas media ſtatuaris in urbe:
Magnificus titulis ſtet pater ante ſuis.
Cum fuerit Scyron lectus, torvuſque Procruſtes,
Et Sinis, & tauri mixtaque forma viri,
Et domitæ bello Thebæ, fuſique bimembres,
Et pulſata nigri regia cæca Dei:
Hoc tua poſt illos titulo ſignetur imago:
Hic eſt, cujus amans hoſpita capta dolo eſt.
De tanta rerum turba, factiſque parentis,
Sedit in ingenio Creſſa relicta tuo.

Quod solum excusat, solum miraris in illo.
  Heredem patriæ, perfide, fraudis agis.
Illa (nec invideo) fruitur meliore marito;
  Inque capistratis tigribus alta sedet.
At mea despecti fugiunt connubia Thraces,
  Quod ferar externum præposuisse meis.
Atque aliquis, Doctas jam nunc eat, inquit, Athenas:
  Armiferam Thracen, qui regat, alter erit.
Exitus acta probat. careat successibus opto,
  Quisquis ab eventu facta notanda putat.
At si nostra tuo spumescant æquora remo,
  Jam mihi, jam dicar consuluisse meis.
Sed neque consului: nec te mea regia tanget,
  Fessaque Bistonia membra lavabis aqua.
Illa meis oculis species abeuntis inhæret,
  Cum premeret portus classis itura meos.
Ausus es amplecti, colloque infusus amantis,
  Oscula per longas jungere pressa moras:
Cumque tuis lacrimis lacrimas confundere nostras:
  Quodque foret velis aura secunda, queri:
Et mihi discedens suprema dicere voce:
  Phylli face expectes Demophoonta tuum.
Expectem, qui me numquam visurus abisti?
  Expectem pelago vela negata meo?
Et tamen expecto: redeas modo serus amanti:
  Ut tua sit solo tempore lapsa fides.
Quid precor infelix? jam te tenet altera conjux
  Forsitan, &, nobis qui male favit, amor.
Utque tibi excidimus, nullam, puto, Phyllida nosti.
  Hei mihi! si quæ sim Phyllis, & unde, rogas.
Quæ tibi, Demophoon, longis erroribus acto
  Threicios portus, hospitiumque dedi.
Cujus opes auxere meæ: cui dives egenti
  Munera multa dedi, multa datura fui.
Quæ tibi subjeci latissima regna Lycurgi,
  Nomine femineo vix satis apta regi:
Qua patet umbrosum Rhodope glacialis ad Hæmum,
  Et sacer admissas exigit Hebrus aquas.
Cui mea virginitas avibus libata sinistris,
  Castaque fallaci zona recincta manu.
Pronuba Tisiphone thalamis ululavit in illis,
  Et cecinit mœstum devia carmen avis.
Adfuit Alecto brevibus torquata colubris;
  Suntque sepulcrali lumina mota face.
Mœsta tamen scopulos fruticosaque littora calco,
  Quaque patent oculis æquora lata meis.
Sive die laxatur humus, seu frigida lucent
  Sidera; prospicio quis freta ventus agat.
Et quæcumque procul venientia lintea vidi,
  Protinus illa meos auguror esse Deos.
In freta procurro, vix me retinentibus undis,
  Mobile qua primas porrigit æquor aquas.
Quo magis accedunt, minus & minus utilis asto:
  Linquor, & ancillis excipienda cado.
Est sinus adductos modice falcatus in arcus,
  Ultima præerupta cornua mole rigent.
Hinc mihi suppositas immittere corpus in undas
  Mens fuit; &, quoniam fallere pergis, erit.
Ad tua me fluctus projectam littora portent,
  Occurramque oculis intumulata tuis.
Duritia ferrum ut superes, adamantaque, teque;
  Non tibi sic, dices, Phylli, sequendus eram.
Sæpe venenorum sitis est mihi: sæpe cruenta
  Trajectam gladio morte perire juvat.
Colla quoque, infidis quia se nectenda lacertis
  Præbuerunt, laqueis implicuisse libet.
Stat nece matura tenerum pensare pudorem:
  In necis electu parva futura mora est.
Inscribere meo caussa invidiosa sepulcro:
  Aut hoc, aut simili carmine notus eris.
Phyllida Demophoon leto dedit hospes amantem:
  Ille neci caussam præbuit, ipsa manum.

EPISTOLA III.

Briseis Achilli.

QUam legis, a rapta Briseide littera venit,
  Vix bene barbarica Græca notata manu.
Quascumque aspicies, lacrimæ fecere, lituras;
  Sed tamen & lacrimæ pondera vocis habent.
Si mihi pauca queri de te dominoque viroque,
  Fas est; de domino pauca viroque querar.
Non, ego poscenti quod sum cito tradita regi,
  Culpa tua est: quamvis hoc quoque culpa tua est.
Nam simul Eurybates me Talthybiusque vocarunt;
  Eurybati data sum Talthybioque comes.
Alter in alterius jactantes lumina vultum,
  Quærebant taciti, noster ubi esset amor.
Differri potui. pœnæ mora grata fuisset.
  Hei mihi! discedens oscula nulla dedi.
At lacrimas sine fine dedi, rupique capillos.
  Infelix iterum sum mihi visa capi.
Sæpe ego decepto volui custode reverti;
  Sed, me qui timidam prenderet, hostis erat.
Si progressa forem, caperer ne forte timebam,
  Quamlibet ad Priami munus itura nurum.
Sed data sim, quia danda fui. tot noctibus absum,
  Nec repetor. cessas, iraque lenta tua est.
Ipse Menœtiades, tunc, cum tradebar, in aurem,
  Quid fles? hic parvo tempore, dixit, eris.
Nec repetisse parum est: pugnas, ne reddar, Achille.
  I nunc, & cupidi nomen amantis habe.
Venerunt ad te Telamone & Amyntore nati;
  Ille gradu propior sanguinis, ille comes:
Laertaque satus: per quos comitata redirem.
  Auxerunt blandæ grandia dona preces:
Viginti fulvos operoso ex ære lebetas;
  Et tripodas septem, pondere & arte pares.
Addita sunt illis auri bis quinque talenta:
  Bis sex assueti vincere semper equi.
Quodque supervacuum, forma præstante puellæ
  Lesbides, eversa corpora capta domo.
Cumque tot his (sed non opus est tibi conjuge) conjux
  Ex Agamemnoniis una puella tribus.
Si tibi ab Atrida pretio redimenda fuissem,
  Quæ dare debueras, accipere illa negas?
Qua merui culpa fieri tibi vilis, Achille?
  Quo levis a nobis tam cito fugit amor?
An miseros tristis fortuna tenaciter urget?
  Nec venit inceptis mollior aura meis?
Diruta Marte tuo Lyrnesia mœnia vidi:
  Et fueram patriæ pars ego magna meæ.
Vidi consortes pariter generisque necisque
  Tres cecidisse: tribus, quæ mihi, mater erat.
Vidi, quantus erat, fusum tellure cruenta,
  Pectora jactantem sanguinolenta, virum.
Tot tamen amissis te compensavimus unum.
  Tu dominus, tu vir, tu mihi frater eras.
Tu mihi, juratus per numina matris aquosæ,
  Utile dicebas ipse fuisse capi.
Scilicet ut, quamvis veniam dotata, repellas;

Et mecum fugias, quæ tibi dentur, opes.
Quin etiam fama est, cum craftina fulserit Eos,
Te dare nubiferis linea vela Notis.
Quod scelus ut pavidas miseræ mihi contigit aures,
Sanguinis atque animi pectus inane fuit.
Ibis: & o miseram cui me, violente, relinques?
Quis mihi desertæ mite levamen erit?
Devorer ante, precor, subito telluris hiatu,
Aut rutilo missi fulminis igne cremer:
Quam sine me Phthiis canescant æquora remis,
Et videam puppes ire relicta tuas.
Si tibi jam reditusque placent, patriique penates;
Non ego sum classi sarcina magna tuæ.
Victorem captiva sequar, non nupta maritum:
Est mihi, quæ lanas molliat, apta manus.
Inter Achaiadas longe pulcherrima matres
In thalamos conjux ibit (eatque) tuos.
Digna nurus socero, Jovis Æginæque nepote;
Cuique senex Nereus prosocer esse velit.
Nos humiles famulæque tuæ data pensa trahemus:
Et minuent plenas stamina nostra colos.
Exagitet ne me tantum tua deprecor uxor,
Quæ mihi nescio quo non erit æqua modo.
Neve meos coram scindi patiare capillos:
Et leviter dicas, Hæc quoque nostra fuit.
Vel patiare licet; dum ne contemta relinquar.
Hic mihi væ miseræ concutit ossa metus.
Quid tamen exspectas? Agamemnona pœnitet iræ,
Et jacet ante tuos Græcia mœsta pedes.
Vince animos iramque tuam, qui cetera vincis.
Quid lacerat Danaas impiger Hector opes?
Arma cape, Æacida, sed me tamen ante recepta:
Et preme turbatos Marte favente viros.
Propter me mota est, propter me desinat ira:
Simque ego tristitiæ causa modusque tuæ.
Nec tibi turpe puta precibus succumbere nostris:
Conjugis Oenides versus in arma prece est.
Res audita mihi, nota est tibi. fratribus orba
Devovit nati spemque caputque parens.
Bellum erat: ille ferox positis secessit ab armis,
Et patriæ rigida mente negavit opem.
Sola virum conjux flexit. felicior illa!
At mea pro nullo pondere verba cadunt.
Nec tamen indignor: nec me pro conjuge gessi,
Sæpius in domini serva vocata torum.
Me quædam (memini) dominam captiva vocabat:
Servitio, dixi, nominis addis onus.
Per tamen ossa viri subito male tecta sepulcro,
Semper judiciis ossa verenda meis,
Perque trium fortes animas, mea numina, fratrum,
Qui bene pro patria cum patriaque jacent,
Perque tuum nostrumque caput, quæ junximus una,
Perque tuos enses, cognita tela meis;
Nulla Mycenæum sociasse cubilia mecum
Juro: fallentem deseruisse velis.
Si tibi nunc dicam: Fortissime, tu quoque jura,
Nulla tibi sine me gaudia facta: neges.
At Danai mœrere putant. tibi plectra moventur:
Te tenet in tepido mollis amica sinu.
Et si quis quærat, quare pugnare recuses:
Pugna nocet: citharæ noxque Venusque juvant.
Tutius est jacuisse toro, tenuisse puellam,
Threiciam digitis increpuisse lyram;
Quam manibus clypeos, & acutæ cuspidis hastam,
Et galeam pressa sustinuisse coma.
Sed tibi pro tutis insignia facta placebant:
Partaque bellando gloria dulcis erat.
An tantum, dum me caperes, fera bella probabas?
Cumque mea patria laus tua victa jacet?
Di melius: validoque, precor, vibrata lacerto
Transeat Hectoreum Pelias hasta latus.
Mittite me, Danai; dominum legata rogabo:
Multaque mandaris oscula mista feram.
Plus ego quam Phœnix, plus quam facundus Ulysses,
Plus ego quam Teucri (credite) frater agam.
Est aliquid collum solitis tetigisse lacertis,
Præsentisque oculos admonuisse sui.
Sis licet immitis, matrisque ferocior undis;
Ut taceam, lacrimis comminuere meis.
Nunc quoque (sic omnes Peleus pater impleat annos,
Sic eat auspiciis Pyrrhus in arma tuis)
Respice sollicitam Briseida, fortis Achille;
Nec miseram lenta ferreus ure mora.
Aut, si versus amor tuus est in tædia nostri;
Quam sine te cogis vivere, coge mori.
Utque facis, coges. abiit corpusque colorque.
Sustinet hoc animæ spes tamen una tui.
Qua si destituor, repetam fratresque virumque:
Nec tibi magnificum femina jussa mori.
Cur autem jubeas? stricto pete corpora ferro.
Est mihi, qui fosso pectore sanguis eat.
Me petat ille tuus, qui, si Dea passa fuisset,
Ensis in Atridæ pectus iturus erat.
Ah potius serves nostram tua munera vitam.
Quod dederas hosti victor, amica rogo.
Perdere quos melius possis, Neptunia præbent
Pergama. materiam cædis ab hoste pete.
Me modo, sive paras impellere remige classem,
Sive manes, domini jure venire jube.

EPISTOLA IV.

Phædra Hippolyto.

Qua, nisi tu dederis, caritura est ipsa, salutem
Mittit Amazonio Cressa puella viro.
Perlege quodcumque est. quid epistola lecta nocebit?
Te quoque, in hac aliquid, quod juvet, esse potest.
His arcana notis terra pelagoque feruntur:
Inspicit acceptas hostis ab hoste notas.
Ter tecum conata loqui, ter inutilis hæsit
Lingua, ter in primo destitit ore sonus.
Qua licet, & sequitur, pudor est miscendus amori.
Dicere quæ puduit, scribere jussit Amor.
Quidquid Amor jussit, non est contemnere tutum.
Regnat, & in dominos jus habet ille Deos.
Ille mihi primo dubitanti scribere, dixit,
Scribe; dabit victas ferreus ille manus.
Adsit, &, ut nostras avido fovet igne medullas,
Figat sic animos in mea vota tuos.
Non ego nequitia socialia fœdera rumpam.
Fama (velim quæras) crimine nostra vacat.
Venit Amor gravius, quo serius. urimur intus,
Urimur; & cæcum pectora vulnus habent.
Scilicet ut teneros lædunt juga prima juvencos,
Frenaque vix patitur de grege captus equus:
Sic male vixque subit primos rude pectus amores;
Sarcinaque hæc animo non sedet apta meo.
Ars fit, ubi a teneris crimen condiscitur annis.
Quæ venit exacto tempore, pejus amat.
Tu nova servatæ capies libamina famæ;
Et pariter nostrum fiet uterque nocens.

Est

Est aliquid, plenis pomaria carpere ramis,
  Et tenui primam deligere ungue rosam.
Si tamen ille prior, quo me sine crimine gessi,
  Candor ab insolita labe notandus erat;
At bene successit, digno quod adurimur igne:
  Pejus adulterio turpis adulter obest.
Si mihi concedat Juno fratremque, virumque:
  Hippolytum videor præpositura Iovi.
Jam quoque (vix credas) ignotas mutor in artes:
  Est mihi per sævas impetus ire feras.
Jam mihi prima dea est, arcu præsignis adunco
  Delia: judicium subsequor ipsa tuum.
In nemus ire libet, pressisque in retia cervis,
  Hortari celeres per juga summa canes:
Aut tremulum excusso jaculum vibrare lacerto:
  Aut in graminea ponere corpus humo.
Sæpe juvat versare leves in pulvere currus,
  Torquentem frenis ora sequacis equi.
Nunc feror, ut Bacchi furiis Eleleides actæ,
  Quæque sub Idæo tympana colle movent.
Aut quas semideæ Dryades, Faunique bicornes
  Numine contactas attonuere suo.
Namque mihi referunt, cum se furor ille remisit,
  Omnia: me tacitam conscius urit amor.
Forsitan hunc fato generis reddamus amorem:
  Et Venus e tota gente tributa petat.
Juppiter Europen (prima est ea gentis origo)
  Dilexit, tauro dissimulante deum.
Pasiphae mater decepto subdita tauro
  Enixa est utero crimen onusque suo.
Perfidus Aegides ducentia fila secutus
  Curva meæ fugit tecta sororis ope.
En ego nunc, ne forte parum Minoia credar,
  In socias leges ultima gentis eo.
Hoc quoque fatale est: placuit domus una duabus:
  Me tua forma capit: capta parente soror.
Thesides, Theseusque duas rapuere sorores.
  Ponite de nostra bina tropæa domo.
Tempore, quo vobis inita est Cerealis Eleusis:
  Gnosia me vellem detinuisset humus.
Tunc mihi præcipue (necnon tamen ante) placebas;
  Acer in extremis ossibus hæsit amor.
Candida vestis erat, præcincti flore capilli:
  Flava verecundus tinxerat ora rubor.
Quemque vocant aliæ vultum rigidumque trucemque,
  Pro rigido, Phædra judice, fortis erat.
Sint procul a nobis juvenes, ut femina, comti:
  Fine coli modico forma virilis amat.
Te tuus iste rigor, positique sine arte capilli,
  Et levis egregio pulvis in ore decet.
Sive ferocis equi luctantia colla recurvas,
  Exiguo flexos miror in orbe pedes.
Seu lentum valido torques hastile lacerto,
  Ora ferox in se versa lacertus habet.
Sive renes lato venabula cornea ferro,
  Denique nostra juvat lumina quidquid agis.
Tu modo duritiem silvis depone jugosis:
  Non sum materia digna perire tua.
Quid juvat incinctæ studia exercere Dianæ?
  Et Veneri numeros eripuisse suos?
Quod caret alterna requie, durabile non est:
  Hæc reparat vires, fessaque membra levat.
Arcus, & arma tuæ tibi sunt imitanda Dianæ,
  Si numquam cesses tendere, mollis erit.
Clarus erat Cephalus silvis, multæque per herbam
  Conciderant illo percutiente feræ.
Nec tamen Auroræ male se præbebat amandum:
  Ibat ad hunc sapiens a sene Diva viro.
Sæpe sub ilicibus Venerem, Cinyraque creatum
  Sustinuit positos quælibet herba duos.
Arsit & Oenides in Mænalia Atalanta:
  Illa feræ spolium pignus amoris habet.
Nos quoque jam primum turba numeremur in ista.
  Si Venerem tollas, rustica silva tua est.
Ipsa comes veniam: nec me salebrosa movebunt
  Saxa, nec obliquo dente timendus aper.
Aequora bina suis oppugnant fluctibus Isthmon,
  Et tenuis tellus audit utrumque mare.
Hic tecum Trœzena colam Pittheia regna.
  Jam nunc est patria gratior illa mea.
Tempore abest, aberitque diu Neptunius Heros:
  Illum Pirithoi detinet ora sui.
Præposuit Theseus (nisi si manifesta negamus)
  Pirithoum Phædræ, Pirithoumque tibi.
Sola nec hæc nobis injuria venit ab illo.
  In magnis læsi rebus uterque sumus.
Ossa mei fratris clava perfracta trinodi
  Sparsit humi: soror est præda relicta feris.
Prima securigeras inter virtute puellas
  Te peperit, nati digna vigore parens.
Si quæras, ubi sit; Theseus latus ense peregit:
  Nec tanto mater pignore tuta fuit.
At nec nupta quidem, tædaque accepta jugali.
  Cur, nisi ne caperes regna paterna nothus?
Addidit & fratres ex me tibi: quos tamen omnes
  Non ego tollendi causa, sed ille fuit.
O utinam nocitura tibi, pulcherrime rerum,
  In medio nisu viscera rupta forent!
I nunc, i meriti lectum reverere parentis;
  Quem fugit, & factis abdicat ille suis.
Nec, quia privigno videar coitura noverca,
  Terruerint animos nomina vana tuos.
Ista vetus pietas, ævo moritura futuro,
  Rustica Saturno regna tenente, fuit.
Juppiter esse pium statuit, quodcumque juvaret:
  Et fas omne facit fratre marita soror.
Illa coit firma generis junctura catena,
  Imposuit nodos cui Venus ipsa suos.
Nec labor est; celare licet. pete munus ab illa.
  Cognato poterit nomine culpa tegi.
Viderit amplexos aliquis; laudabimur ambo.
  Dicar privigno fida noverca meo.
Non tibi per tenebras duri reseranda mariti
  Janua, non custos decipiendus erit.
Ut tenuit domus una duos, domus una tenebit.
  Oscula aperta dabas, oscula aperta dabis.
Tutus eris mecum, laudemque merebere culpa;
  Tu licet in lecto conspiciare meo.
Tolle moras tantum, properataque fœdera junge.
  Qui mihi nunc sævit, sic tibi parcat Amor.
Non ego dedignor supplex humilisque precari.
  Heu! ubi nunc fastus, altaque verba jacent?
Et pugnare diu, nec me summittere culpæ
  Certa fui: certi si quid haberet Amor.
Victa precor, genibusque tuis regalia tendo
  Brachia. quid deceat, non videt ullus amans.
Depuduit, profugusque pudor sua signa relinquit.
  Da veniam fassæ, duraque corda doma.
Quo mihi, quod genitor, qui possidet æquora, Minos?
  Quod veniant proavi fulmina torta manu?
Quod sit avus, radiis frontem vallatus acutis,
  Purpureo tepidum qui movet axe diem?

Nobi-

Nobilitas sub Amore jacet. miserere priorum:
Et, mihi si non vis parcere, parce meis.
Est mihi dotalis tellus Jovis insula Crete.
Serviat Hippolyto regia tota meo.
Flecte feros animos. potuit corrumpere taurum
Mater. eris tauro sævior ipse truci?
Per Venerem parcas oro, quæ plurima mecum est:
Sic numquam, quæ te spernere possit, ames.
Sic tibi secretis agilis Dea saltibus adsit,
Sylvaque perdendas præbeat alta feras.
Sic faveant Satyri, montanaque numina Panes:
Et cadat adversa cuspide fossus aper.
Sic tibi dent Nymphæ (quamvis odisse puellas
Diceris) arentem quæ levet unda sitim.
Addimus his lacrymas precibus quoque: verba precantis
Perlegis, & lacrymas finge videre meas.

EPISTOLA V.

Œnone Paridi.

PErlegis? an conjux prohibet nova? perlege. non est
Ista Mycenæa littera facta manu.
Pegasis Oenone, Phrygiis celeberrima sylvis,
Læsa queror de te, si sinis ipse, meo.
Quis Deus opposuit nostris sua numina votis?
Ne tua permaneam, quod mihi crimen obest?
Leniter, ex merito quidquid patiare, ferendum est:
Quæ venit indignæ pœna, dolenda venit.
Nondum tantus eras, cum, te contenta marito,
Edita de magno flumine Nympha fui.
Qui nunc Priamides, (adsit reverentia vero)
Servus eras. servo nubere Nympha tuli.
Sæpe greges inter requievimus arbore tecti;
Mistaque cum foliis præbuit herba torum.
Sæpe super stramen fœnoque jacentibus alto
Defensa est humili cana pruina casa.
Quis tibi monstrabat saltus venatibus aptos;
Et tegeret catulos qua fera rupe suos?
Retia sæpe comes maculis distincta tetendi;
Sæpe citos egi per juga longa canes.
Incisæ servant a te mea nomina fagi:
Et legor Oenone falce notata tua.
Et quantum trunci, tantum mea nomina crescunt:
Crescite, & in titulos surgite recta meos.
Populus est (memini) fluviali consita ripa,
Est in qua nostri littera scripta memor.
Popule, vive precor, quæ consita margine ripæ
Hoc in rugoso cortice carmen habes:
Cum Paris Oenone poterit spirare relicta,
Ad fontem Xanthi versa recurret aqua.
Xanthe, retro propera, versæque recurrite lymphæ.
Sustinet Oenonen deseruisse Paris.
Illa dies fatum miseræ mihi dixit: ab illa
Pessima mutati cœpit amoris hyems:
Qua Venus & Juno, sumtisque decentior armis
Venit in arbitrium nuda Minerva tuum.
Attoniti micuere sinus, gelidusque cucurrit,
Ut mihi narrasti, dura per ossa tremor.
Consului (neque enim modice terrebar) anusque,
Longævosque senes: constitit esse nefas.
Cæsa abies, sectæque trabes, &, classe parata,
Cærula ceratas accipit unda rates.
Flesti discedens: hoc saltem parce negare.
Præterito magis est iste pudendus amor.
Et flesti, & nostros vidisti flentis ocellos.
Miscuimus lacrimas mœstus uterque suas.
Non sic appositis vincitur vitibus ulmus,
Ut tua sunt collo brachia nexa meo.
Ah quoties, cum te vento quererere teneri,
Riserunt comites! ille secundus erat.
Oscula dimissæ quoties repetita dedisti!
Quam vix sustinuit dicere lingua, Vale!
Aura levis rigido pendentia lintea malo
Suscitat: & remis eruta canet aqua.
Prosequor infelix oculis abeuntia vela,
Qua licet: & lacrimis humet arena meis.
Utque celer venias, virides Nereidas oro:
Scilicet ut venias in mea damna celer.
Votis ergo meis aliis rediture redisti?
Hei mihi, pro dira pellice blanda fui?
Aspicit immensum moles nativa profundum:
Mons fuit: æquoreis illa resistit aquis.
Hinc ego vela tuæ prospexi prima carinæ:
Et mihi per fluctus impetus ire fuit.
Dum moror, in summa fulsit mihi purpura prora.
Pertimui: cultus non erat ille tuus.
Fit propior, terrasque cita ratis attigit aura:
Femineas vidi corde tremente genas.
Non satis id fuerat: quid enim furiosa morabar?
Hærebat gremio turpis amica tuo.
Tunc vero rupique sinus, & pectora planxi,
Et secui madidas ungue rigente genas:
Implevique sacram querulis ululatibus Iden:
Illinc has lacrimas in mea saxa tuli.
Sic Helene doleat, desertaque conjuge ploret;
Quæque prior nobis intulit, ipsa ferat.
Nunc tibi conveniunt, quæ te per aperta sequantur
Æquora, legitimos destituantque viros.
At cum pauper eras, armentaque pastor agebas,
Nulla, nisi Oenone, pauperis uxor erat.
Non ego miror opes, nec me tua regia tangit,
Nec de tot Priami dicar ut una nurus.
Non tamen ut Priamus nymphæ socer esse recuset;
Aut Hecubæ fuerim dissimulanda nurus.
Dignaque sum, & cupio fieri matrona potentis.
Sunt mihi, quas possint sceptra decere, manus.
Nec me, faginea quod tecum fronde jacebam,
Despice: purpureo sum magis apta toro.
Denique, tutus amor meus est tibi. nulla parantur
Bella, nec ultrices advehit unda rates.
Tyndaris infestis fugitiva reposcitur armis.
Hac venit in thalamos dote superba tuos.
Quæ si sit Danais reddenda, vel Hectora fratrem,
Vel cum Deiphobo Pulidamanta roga.
Quid gravis Antenor, Priamus quid suadeat ipse,
Consule; queis ætas longa magistra fuit.
Turpe rudimentum, patriæ præponere raptam.
Causa pudenda tua est: justa vir arma movet.
Nec tibi, si sapias, fidam promitte Lacænam,
Quæ sit in amplexus tam cito versa tuos.
Ut minor Atrides temerati fœdera lecti
Clamat, & externo læsus amore dolet;
Tu quoque clamabis. nulla reparabilis arte
Læsa pudicitia est: deperit illa semel.
Ardet amore tui: sic & Menelaon amavit.
Nunc jacet in viduo credulus ille toro.
Felix Andromache, certo bene nupta marito!
Uxor ad exemplum fratris habenda fui.
Tu levior foliis, tunc cum, sine pondere succi,
Mobilibus ventis arida facta cadunt.
Et minus est in te, quam summa pondus arista,

Quæ

Quæ levis assiduis solibus usta riget.
Hoc tua (nam recolo) quondam germana canebat,
Sic mihi diffusis vaticinata comis:
Quid facis, Oenone? quid arenæ semina mandas?
Non profecturis littora bubus aras.
Graja juvenca venit, quæ te, patriamque, domumque
Perdat. io prohibe; Graja juvenca venit.
Dum licet, obscœnam ponto, Di, mergite puppim.
Heu quantum Phrygii sanguinis illa vehit!
Dixerat. in cursu famulæ rapuere furentem.
At mihi flaventes diriguere comæ.
Ah nimium miseræ vates mihi vera fuisti!
Possidet en saltus illa juvenca meos.
Sit facie quamvis insignis, adultera certe est.
Deseruit socios hospite capta Deus.
Illam de patria Theseus, (nisi nomine fallor)
Nescio quis Theseus, abstulit ante sua.
A juvene & cupido credatur reddita virgo;
Unde hoc compererim tam bene, quæris? amo.
Vim licet appelles, & culpam nomine veles:
Quæ toties rapta est, præbuit ipsa rapi.
At manet Oenone fallenti casta marito:
Et poteras falli legibus ipse tuis.
Me Satyri celeres (silvis ego tecta latebam)
Quæsierunt rapido turba proterva pede:
Cornigerumque caput pinu præcinctus acuta
Faunus, in immensis qua tumet Ida jugis.
Me fide conspicuus Trojæ munitor amavit.
Ille meæ spolium virginitati. habet.
Id quoque luctando: rupi tamen ungue capillos;
Oraque sunt digitis aspera tacta meis.
Nec pretium stupri gemmas aurumque poposci.
Turpiter ingenuum munera corpus emunt.
Ipse ratus dignam, medicas mihi tradidit artes;
Admisitque meas ad sua dona manus.
Quæcumque herba potens ad opem, radixque medendi
Utilis in toto nascitur orbe, mea est.
Me miseram, quod amor non est medicabilis herbis!
Deficior prudens artis ab arte mea.
Ipse repertor opis vaccas pavisse Pheræas
Fertur, & e nostro saucius igne fuit.
Quod neque graminibus tellus fœcunda creandis,
Nec Deus auxilium, tu mihi ferre potes.
Et potes, & merui. dignæ miserere puellæ.
Non ego cum Danais arma cruenta fero.
Sed tua sum, tecumque fui puerilibus annis:
Et tua, quod superest temporis, esse precor.

EPISTOLA VI.

HYPSIPYLE JASONI.

Littora Thessaliæ reduci tetigisse carina
Diceris, auratæ vellere dives ovis.
Gratulor incolumi, quantum sinis. hoc tamen ipsa
Debueram scripto certior esse tuo.
Nam, ne pacta tibi præter mea regna redires,
Cum cuperes; ventos non habuisse potes.
Quamlibet adverso signetur epistola vento,
Hypsipyle missa digna salute fui.
Cur mihi fama prior, quam nuncia littera, venit,
Isse sacros Marti sub juga panda boves?
Seminibus jactis segetes adolesse virorum,
Inque necem dextra non eguisse tua?
Pervigilem spolium pecudis servasse draconem,
Rapta tamen forti vellera fulva manu?
O, ego si possem timide credentibus, Ista
Ipse mihi scripsit, dicere, quanta forem!
Quid queror officium lenti cessasse mariti?
Obsequium, maneo si tua, grande tuli.
Barbara narratur venisse venefica tecum,
In mihi promissi parte recepta tori.
Credula res amor est. utinam temeraria dicar
Criminibus falsis insimulasse virum!
Nuper ab Hæmoniis hospes mihi Thessalus oris
Venerat; & tactum vix bene limen erat:
Æsonides, dixi, quid agit meus? ille pudore
Hæsit in opposita lumina fixus humo.
Protinus exilui; tunicisque a pectore ruptis,
Vivit? an, exclamo, me quoque fata trahunt?
Vivit, ait. timidumque mihi jurare coegi.
Vix mihi, teste Deo, credita vita tua est.
Ut rediit animus, tua facta requirere cœpi.
Narrat aenipedes Martis arasse boves:
Vipereos dentes in humum pro semine jactos,
Et subito natos arma tulisse viros:
Terrigenas populos, civili Marte peremtos,
Implesse ætatis fata diurna suæ.
Devicto serpente, iterum, si vivat Iason,
Quærimus. alternant spesque timorque fidem.
Singula dum narrat; studio cursuque loquendi
Detegit ingenio vulnera facta tuo.
Heu! ubi pacta fides? ubi connubialia jura?
Faxque sub arsuros dignior ire rogos?
Non ego sum furtim tibi cognita. pronuba Juno
Adfuit, & sertis tempora vinctus Hymen.
At mihi nec Juno, nec Hymen, sed tristis Erinnys
Prætulit infaustas sanguinolenta faces.
Quid mihi cum Minyis? quid cum Tritonide pinu?
Quid tibi cum patria, navita Tiphy, mea?
Non erat hic aries villo spectabilis aureo:
Nec senis Æetæ regia Lemnos erat.
Certa fui primo (sed me mala fata trahebant)
Hospita fœminea pellere castra manu.
Lemniadesque viros, nimium quoque, vincere norunt.
Milite tam forti vita tuenda fuit.
Urbe virum vidi, tectoque animoque recepi:
Hic tibi bisque æstas, bisque cucurrit hiems.
Tertia messis erat: cum tu, dare vela coactus,
Implesti lacrymis talia verba tuis:
Abstrahor, Hypsipyle: sed (dent modo fata recursus)
Vir tuus hinc abeo: vir tibi semper ero.
Quod tamen e nobis gravida celatur in alvo,
Vivat; & ejusdem simus uterque parens.
Hactenus: &, lacrimis in falsa cadentibus ora,
Cetera te memini non potuisse loqui.
Ultimus e sociis sacram conscendis in Argo.
Illa volat: ventus concava vela tenet.
Cærula propulsæ subducitur unda carinæ:
Terra tibi, nobis aspiciuntur aquæ.
In latus omne patens turris circumspicit undas.
Huc feror; & lacrimis osque sinusque madent.
Per lacrimas specto; cupidæque faventia menti
Longius assueto lumina nostra vident.
Adde preces castas, immixtaque vota timori,
Nunc quoque te salvo persoluenda mihi.
Vota ego persolvam? votis Medea fruetur?
Cor dolet; atque ira mixtus abundat amor.
Dona feram templis, vivum quod Iasona perdo?
Hostia pro damnis concidet icta meis?
Non equidem secura fui; semperque verebar,
Ne pater Argolica sumeret urbe nurum.

Argo-

Argolidas timui: nocuit mihi barbara pellex.
Non expectata vulnus ab hoste tuli.
Nec facie meritisve placet; sed carmine movit,
Diraque cantata pabula falce metit.
Illa reluctantem curru dedocere Lunam
Nititur, & tenebris abdere Solis equos.
Illa refrænat aquas, obliquaque flumina sistit:
Illa loco silvas, vivaque saxa movet.
Per tumulos errat passis discincta capillis,
Certaque de tepidis colligit ossa rogis.
Devovet absentes, simulacraque cerea figit,
Et miserum tenues in jecur urget acus.
Et quæ nescierim melius. male quæritur herbis,
Moribus & forma conciliandus, amor.
Hanc potes amplecti? thalamoque relictus in uno
Impavidus somno nocte silente frui?
Scilicet ut tauros, ita te juga ferre coegit:
Quaque feros angues, te quoque mulcet ope.
Adde, quod adscribi factis procerumque tuisque
Se favet, & titulo conjugis uxor obest.
Atque aliqois Peliæ de partibus acta venenis
Imputat, & populum, qui sibi credat, habet.
Non hæc Æsonides, sed Phasias Æetine
Aurea Phryxeæ terga revellit ovis.
Non probat Alcimede mater tua; consule matrem:
Non pater, a gelido coi venit axe nurus.
Illa sibi Tanai, Scythiæque paludibus udæ
Quærat, & a patria Phasidos usque, virum.
Mobilis Æsonide, vernaque incertior aura,
Cur tua polliciti pondere verba careot?
Vir meus hinc ieras, vir oon meus inde redisti.
Sim reducis conjux, sicut euntis eram.
Si te nobilitas, generosaque nomina tangunt;
En ego Minoo nata Thoante feror.
Bacchus avus, Bacchi conjux redimita corona,
Præradiat stellis signa minora suis.
Dos tibi Lemnos erit, terra ingeniosa colenti:
Me quoque res tales ioter habere potes.
Nunc etiam peperi. gratare ambobus, Iason:
Dulce mihi gravidæ fecerat auctor oous.
Felix io numero quoque sum; prolemque gemellam
Pignora Lucina bina favente dedi.
Si quæris, cui sint similes; cognosceris illis.
Fallere non norunt: cetera patris habent.
Legatos quos pæne dedi pro matre ferendos:
Sed tenuit cœptas sæva noverca vias.
Medeam timui; plus est Medea noverca.
Medeæ faciunt ad scelus omne manus.
Spargere quæ fratris potuit laniata per agros
Corpora, pignoribus parceret illa meis?
Hanc tamen, o demens, Colchisque ablate venenis,
Diceris Hypsipyles præposuisse toro.
Turpiter illa virum cognovit adultera virgo:
Me tibi, teque mihi tæda pudica dedit.
Prodidit illa partem: rapui de cæde Thoanta.
Deseruit Colchos: me mea Lemnos habet.
Quid refert, scelerata piam si vincit, & ipso
Crimine dotata est, emeruitque virum?
Lemniadom facinus culpo, non miror, Iason.
Quamlibet iratis ipse dat arma dolor.
Dic age, si ventis, ut oportuit, actus iniquis
Iotrasses portus tuque comesque meos:
Obviaque exissem fœtu comitata gemello:
(Hiscere nempe tibi terra roganda fuit.)
Quo vultu natos, quo me, scelerate, videres?
Perfidiæ pretio qua nece dignus eras?
Ipse quidem per me tutus sospesque fuisses:
Non quia tu diguus, sed quia mitis ego.
Pellicis ipsa meos implessem sanguine vultus,
Quosque veneficiis abstulit illa suis.
Medeæ Medea forem. quod si quid ab alto
Justus adest votis Juppiter ipse meis;
Quod gemit Hypsipyle, lecti quoque subnuba nostri
Mœreat, & leges sanciat ipsa suas.
Utque ego destituor conjux materque duorum;
A totidem natis orba sit, atque viro.
Nec male parta diu teneat, pejusque relinquat.
Exulet, & toto quærat io orbe fugam.
Quam fratri germana fuit, miseroque pareoti
Filia; tam natis, tam sit acerba viro.
Cum mare, cum terras consumserit, aera tentet.
Erret inops, exspes, cæde cruenta sua.
Hæc ego conjugio fraudata Thoantias oro.
Vivite devoto nuptaqoe virque toro.

EPISTOLA VII.

Dido Æneæ.

SIc, ubi fata vocant, udis abjectus in herbis
Ad vada Mæandri concinit albus olor.
Nec, quia te nostra sperem prece posse moveri,
Alloquor: adverso vovimus ista Deo.
Sed merita & famam, corpusque, animumque pudicum
Cum male perdiderim, perdere verba leve est.
Certus es ire tameo, miseramque relinquere Dido:
Atque iidem venti vela fidemque ferent.
Certus es, Ænea, cum fœdere solvere naves:
Quæque ubi siot nescis, Itala regna sequi.
Nec nova Carthago, nec te crescentia tangunt
Mœnia, nec sceptro tradita summa tuo.
Facta fugis, facienda petis. quærenda per orbem
Altera, quæsita est altera terra tibi.
Ut terram invenias, quis eam tibi tradet habendam?
Quis sua non notis arva tenenda dabit?
Alter habendus amor tibi restat, & altera Dido:
Quamque iterum fallas, altera danda fides.
Quando erit, ut condas iostar Carthaginis urbem,
Et videas populos altus ab arce tuos?
Omnia ut eveniant, nec te tua vota morentur,
Unde tibi, quæ te sic amet, uxor erit?
Uror, ut inducto ceratæ sulfure tædæ:
Ut pia fumosis addita thura focis.
Æneas oculis semper vigilantis inhæret:
Ænean animo noxqoe diesque refert.
Ille quidem male gratus, & ad mea munera surdus,
Et quo, si non sim stulta, carere velim:
Non tamen Ænean, quamvis male cogitat, odi:
Sed queror infidum, questaque pejus amo.
Parce Veous nurui, durumque amplectere fratrem,
Frater Amor: castris militet ille tuis.
Aut ego, quem cœpi (neque enim dedignor) amare,
Materiam curæ præbeat ille meæ.
Fallor; & ista mihi falso jactatur imago.
Matris ab ingenio dissidet ille suæ.
Te lapis, & montes, innataque rupibus altis
Robora, te sævæ progenuere feræ:
Aut mare, quale vides agitari nunc quoque ventis:
Quo tamen adversis fluctibus ire paras.
Quo fugis? obstat hyems: hyemis mihi gratia prosit.
Aspice, ut eversas concitet Eurus aquas.
Quod tibi maluerim, sine me debere procellis.

Justior est animo ventus & unda tuo.
Non ego sum tanti (quamvis merearis, inique,)
Ut pereas, dum me per freta longa fugis.
Exerces pretiosa odia, & constantia magno:
Si, dum me careas, est tibi vile mori.
Jam venti ponent; strataque æqualiter unda,
Cæruleis Triton per mare curret equis.
Tu quoque cum ventis utinam mutabilis esses!
Et, nisi duritia robora vincis, eris.
Quid? si nescieris, insana quid æquora possint?
Expertæ toties tam male credis aquæ?
Ut pelago suadente etiam retinacula solvas,
Multa tamen latus tristia pontus habet.
Nec violasse fidem tentantibus æquora prodest.
Perfidiæ pœnas exigit ille locus.
Præcipue cum læsus Amor: quia mater Amoris
Nuda Cythereiacis edita fertur aquis.
Perdita ne perdam timeo, noceamve nocenti;
Neu bibat æquoreas naufragus hostis aquas.
Vive, precor: sic te melius, quam funere, perdam.
Tu potius leti causa ferare mei.
Finge, age, te rapido (nullum sit in omine pondus)
Turbine deprendi: quid tibi mentis erit?
Protinus occurrent falsæ perjuria linguæ,
Et Phrygia Dido fraude coacta mori.
Conjugis ante oculos deceptæ stabit imago
Tristis, & effusis sanguinolenta comis.
Quidquid id est, totum merui, concedite dicas:
Quæque cadent, in te fulmina missa putes.
Da breve sævitiæ spatium pelagique tuæque:
Grande moræ pretium tuta futura via est.
Nec mihi parcatur; puero parcatur Iulo.
Te satis est titulum mortis habere meæ.
Quid puer Ascanius, quid Di meruere Penates?
Ignibus ereptos obruet unda Deos.
Sed neque fers tecum: nec, quæ mihi, perfide, jactas,
Presserunt humeros sacra paterque tuos.
Omnia mentiris: nec enim tua fallere lingua
Incipit a nobis, primaque plector ego.
Si quæras, ubi sit formosi mater Iuli:
Occidit a duro sola relicta viro.
Hæc mihi narraras: at me movere merentem.
Illa minor culpa pœna futura mea est.
Nec mihi mens dubia est, quin te tua numina damnent.
Per mare, per terras septima jactat hiems.
Fluctibus ejectum tuta statione recepi,
Vixque bene audito nomine, regna dedi.
His tamen officiis utinam contenta fuissem;
Et mihi concubitus fama sepulta foret!
Illa dies nocuit, qua nos declive sub antrum
Cæruleus subitis compulit imber aquis.
Audieram vocem; Nymphas ululasse putavi.
Eumenides fatis signa dedere meis.
Exige læse pudor pœnas, violate Sichæo:
Ad quas (me miseram!) plena pudoris eo.
Est mihi marmorea sacratus in æde Sichæus:
Appositæ frondes velleraque alba tegunt.
Hinc ego me sensi noto quater ore citari:
Ipse sono tenui dixit, Elissa, veni.
Nulla mora est; venio. venio tibi debita conjux:
Sed tamen admissi tarda pudore mei.
Da veniam culpæ; decepit idoneus auctor.
Invidiam noxæ detrahit ille meæ.
Diva parens, seniorque pater pia sarcina nati,
Spem mihi mansuri rite dedere viri.
Si fuit errandum, causas habet error honestas.
Adde fidem; nulla parte pigendus erit.
Durat in extremum, vitæque novissima nostræ
Prosequitur fati, qui fuit ante, tenor.
Occidit internas conjux mactatus ad aras:
Et sceleris tanti præmia frater habet.
Exul agor; cineresque viri patriamque relinquo:
Et feror in duras hoste sequente vias.
Applicor ignotis: fratrique elapsa fretoque,
Quod tibi donavi, perfide, littus emo.
Urbem constitui; lateque patentia fixi
Mœnia, finitimis invidiosa locis.
Bella tument: bellis peregrina & femina tentor:
Vixque rudes portas urbis & arma paro.
Mille procis placui: qui me coiere querentes
Nescio quem thalamis præposuisse suis.
Quid dubitas vinctam Gætulo tradere Iarbæ?
Præbuerim sceleri brachia nostra tuo.
Est etiam frater; cujus manus impia possit
Respergi nostro, sparsa cruore viri.
Pone Deos, & quæ tangendo sacra profanas:
Non bene cælestes impia dextra colit.
Si tu cultor eras elapsis igne futurus;
Pœnitet elapsos ignibus esse Deos.
Forsitan & gravidam Dido, scelerate, relinquas;
Parsque tui lateat corpore clausa meo.
Accedet satis matris miserabilis infans;
Et nondum nato funeris auctor eris.
Cumque parente sua frater morietur Iuli;
Pœnaque connexos auferet una duos.
Sed jubet ire Deus. vellem vetuisset adire;
Punica nec Teucris pressa fuisset humus.
Hoc duce (nempe Deo) ventis agitaris iniquis,
Et teris in rapido tempora longa freto.
Pergama vix tanto tibi erant repetenda labore,
Hectore si vivo quanta fuere forent.
Non patrium Simoenta petis, sed Tybridis undas.
Nempe, ut pervenias quo cupis, hospes eris.
Utque latet, vitatque tuas abstrusa carinas,
Vix tibi continget terra petita seni.
Hos potius populos in dotem, ambage remissa,
Accipe, & advectas Pygmalionis opes.
Ilion in Tyriam transfer felicius orbem:
Inque loco regis sceptra sacrata tene.
Si tibi mens avida est belli, si quærit Iulus
Unde suo partus Marte triumphus eat;
Quem superet, ne quid desit, præbebimus hostem.
Hic pacis leges, hic locus arma capit.
Tu modo, per matrem, fraternaque tela sagittas,
Perque fugæ comites Dardana sacra Deos:
(Sic superent quoscumque tua de gente reportas,
Mars ferus & damni sit modus ille tui,
Ascaniosque suos feliciter impleat annos,
Et senis Anchisæ molliter ossa cubent)
Parce precor domui, quæ se tibi tradit habendam.
Quod crimen dicis, præter amasse, meum?
Non ego sum Phthias, magnisque oriunda Mycenis:
Nec steterunt in te virque paterque meus.
Si pudet uxoris; non nupta, sed hospita dicar.
Dum tua sit Dido, quidlibet esse ferer.
Nota mihi freta sunt Afrum frangentia littus:
Temporibus certis dantque negantque viam.
Cum dabit aura viam, præbebis carbasa ventis.
Nunc levis ejectam continet alga ratem.
Tempus ut observem, manda mihi; certius ibis:
Nec te, si cupies, ipsa manere sinam.
Et socii requiem poscunt, laniataque classis

Postu-

Postulat exiguas semirefecta moras.
Pro meritis, & si qua tibi debebimus ultro,
Pro spe conjugii tempora parva peto.
Dum freta mitescunt, & amor: dom tempore & uso
Fortiter edisco tristia posse pati.
Sin minus; est animus nobis effundere vitam,
In me crudelis noo potes esse diu.
Adspicias utinam, quæ sit scribentis imago!
Scribimus; & gremio Troicus ensis adest:
Perque genas lacrymæ strictum labuntur in ensem;
Qui jam pro lacrimis sanguine tinctus erit.
Quam bene conveniunt fato tua munera nostro!
Instruis impensa nostra sepulcra brevi.
Nec mea nunc primo feriuntur pectora telo;
Ille locus sævi vulnus Amoris habet.
Anna soror, soror Anna, meæ male conscia culpæ,
Jam dabis in cineres oltima dona meos.
Nec, consumta rogis, inscribar Elissa Sichæi;
Hoc tamen in tumuli marmore carmen erit:
Præbuit Æneas & causam mortis & ensem.
Ipsa sua Dido concidit usa manu.

EPISTOLA VIII.

Hermione Oresti.

Alloquor Hermione nuper fratremque virumque,
Nunc fratrem; nomeo conjugis alter habet.
Pyrrhus Achillides, animosus imagine patris,
Inclusam contra jusque piumque tenet.
Quod potui, renui, ne non invita tenerer:
Cætera femineæ non valuere manus.
Quid facis, Æacide? noo sum sine vindice, dixi:
Hæc tibi sub domino, Pyrrhe, puella suo est.
Surdior ille freto clamantem nomen Orestæ
Traxit inornatis in soa tecta comis.
Quid gravius capta Lacedæmone serva tulissem,
Si raperet Grajas barbara turba nurus?
Parcius Andromachen vexavit Achaia victrix,
Cum Danaus Phrygias ureret ignis opes.
At tu, cura mei si te pia tangit, Oreste,
Injice noo timidas in tua jura manus.
An, si quis rapiat stabulis armenta reclusis,
Arma feras? rapta conjuge lentus eris?
Sit socer exemplo, nuptæ repetitor ademtæ:
Cui pia militiæ causa puella fuit.
Si socer ignavus vidua stertisset in aula,
Nupta foret Paridi mater, ot ante fuit.
Nec tu mille rates sinuosaque vela pararis,
Nec numeros Danai militis: ipse veni.
Sic quoque eram repetenda tamen: nec turpe marito,
Aspera pro caro bella tulisse toro.
Quid, quod avus nobis idem Pelopeius Atreus?
Et si non esses vir mihi, frater eras?
Vir precor uxori, frater succurre sorori:
Instant officio nomina bina tuo.
Me tibi Tyndareus, vita gravis auctor & annis,
Tradidit: arbitrium neptis habebat avus.
At pater Æacidæ promiserat inscius acti.
Plus quo, qui prior est ordine, posset avus.
Cum tibi nubebam, nulli mea tæda nocebat:
Si jungar Pyrrho, tu mihi læsus eris.
Et pater ignoscet nostro Menelaus amori.
Succubuit telis præpetis ipse Dei.
Quem sibi permisit, genero permittet amorem.
Proderit exemplo mater amata suo.

Tu mihi, quod matri pater, es: quas egerat olim
Dardanius partes advena, Pyrrhus agit.
Ille licet patriis sine fine superbiat actis;
Et tu quæ referas acta parentis habes.
Tantalides omnes ipsumque regebat Achillem.
Hic pars militiæ; dux erat ille ducum.
Tu quoque habes proavum Pelopem Pelopisque parentem:
Si melius numeres, a Jove quintus eris.
Nec virtute cares: arma invidiosa tulisti.
Sed tu quid faceres? induit illa pater.
Materia vellem fortis meliore fuisses:
Non lecta est, operi sed data causa tuo.
Hanc tamen implesti; juguloque Ægysthus aperto
Tecta cruentavit, quæ pater ante tuus.
Increpat Æacides, laudemque in crimina vertit.
Et tamen aspectus sustinet ille meos.
Rumpor; & ora mihi pariter cum mente tumescunt:
Pectoraque inclosis ignibus usta dolent.
Hermione coram quidquamne objecit Oresti?
Nec mihi sunt vires, nec ferus ensis adest.
Flere licet certe: flendo diffundimus iram:
Perque sinum lacrimæ fluminis instar eunt.
Has solas habeo semper, semperque profundo,
Hument inculræ fonte perenne genæ.
Hoc generis fato, quod nostros errat in annos,
Tantalides matres apta rapina sumus.
Non ego fluminei referam mendacia cycni:
Nec querar in plumis delituisse Jovem.
Qua duo porrectus longe freta distinet Isthmos,
Vecta peregrinis Hippodamia rotis.
Castori Amyclæo & Amyclæo Polluci
Reddita Mopsopia Tænaris urbe soror.
Tænaris, Idæo trans æquor ab hospite rapta,
Argolicas pro se vertit in arma manus.
Vix equidem memini; memini tamen. omnia luctus,
Omnia solliciti plena timoris erant.
Flebat avus, Phœbeque soror, fratresque gemelli:
Orabat superos Leda, suumque Jovem.
Ipsa ego non longos etiam nunc scissa capillos
Clamabam, Sine me, me sine, mater, abis?
Nam conjux aberat. ne non Pelopeia credar,
Ecce Neoptolemo præda parata fui.
Pelides otinam vitasset Apollinis arcus!
Damnaret nati facta proterva pater.
Nec quondam placuit, nec nunc placuisset Achilli,
Abducta viduum coniuge flere virum.
Quæ mea cælestes injuria fecit iniquos?
Quod mihi væ miseræ sidus obesse querar?
Parva mea sine matre fui; pater arma ferebat:
Et, duo cum vivant, orba duobus eram.
Non tibi blanditias primis, mea mater, in annis
Incerto dictas ore puella tuli.
Non ego captavi brevibus tua colla lacertis:
Nec gremio sedi sarcina grata tuo.
Non cultus tibi cora mei: nec pacta marito
Intravi thalamos, matre parante, novos.
Obvia prodieram reduci tibi; vera fatebor:
Nec facies nobis nota parentis erat.
Te tamen esse Helenen, quod eras pulcherrima, sensi.
Ipsa requirebas, quæ tibi nata foret.
Pars hæc ona mihi conjux bene cessit Orestes:
Is quoque, ni pro se pugnet, ademtus erit.
Pyrrhus habet raptam reduce & victore parente:
Muneris hoc nobis diruta Troja dedit.
Cum tamen altus equis Titan radiantibus instat,
Perfruor infelix liberiore malo.

Nox ubi me thalamis ululantem & acerba gementem
  Condidit, in mœstu procubuique toro;
Pro somno lacrymis oculi funguntur obortis:
  Quaque licet fugio, sicut ab hoste, virum.
Sæpe malis stupeo; rerumque oblita locique
  Ignara tetigi Scyria membra manu.
Utque nefas sensi; male corpora tacta relinquo:
  Et mihi pollutas credor habere manus.
Sæpe Neoptolemi pro numine, nomen Orestæ
  Exit: & errorem vocis, ut omen, amo.
Per genus infelix juro, generisque parentem,
  Qui freta, qui terras, qui sua regna quatit;
Per patris ossa tui, patrui mihi; quæ tibi debent,
  Quod se sub tumulo fortiter ulta jacent:
Aut ego præmoriar, primoque extinguar in ævo:
  Aut ego Tantalidæ Tantalis uxor ero.

EPISTOLA IX.

Deianira Herculi.

Gratulor Oechaliam titulis accedere vestris:
  Victorem victæ succubuisse queror.
Fama Pelasgiadas subito pervenit in urbes
  Decolor, & factis inficianda tuis;
Quem numquam Juno, seriesque immensa laborum
  Fregerit; huic Iolen imposuisse jugum.
Hoc velit Eurystheus, velit hoc germana Tonantis;
  Lætaque sit vitæ labe noverca tuæ.
At non ille velit, cui nox (si creditur) una
  Non tanti, ut tantus conciperere, fuit.
Plus tibi, quam Juno, nocuit Venus. illa premendo
  Sustulit: hæc humili sub pede colla tenet.
Respice vindicibus pacatum viribus orbem,
  Qua latam Nereus cærulus ambit humum.
Se tibi pax terræ, tibi se tuta æquora debent:
  Implesti meritis Solis utramque domum.
Quod te laturum est, cælum prior ipse tulisti:
  Hercule supposito sidera fulsit Atlas.
Quid nisi notitia est misero quæsita pudori,
  Si cumulas turpi facta priora nota?
Tene ferunt geminos pressisse tenaciter angues,
  Cum tener in cunis jam Jove dignus eras?
Cœpisti melius, quam desinis. ultima primis
  Cedunt: dissimiles hic vir & ille puer.
Quem non mille feræ, quem non Stheneleius hostis,
  Non potuit Juno vincere; vincit Amor.
At bene nupta feror, quia nominer Herculis uxor:
  Sitque socer, rapidis qui tonat altus equis.
Quam male inæquales veniunt ad aratra juvenci,
  Tam premitur magno conjuge nupta minor.
Non honor est, sed onus, species læsura ferentem:
  Si qua voles apte nubere, nube pari.
Vir mihi semper abest, & conjuge notior hospes:
  Monstraque terribiles persequiturque feras.
Ipsa domo vidua, votis operata pudicis,
  Torqueor, infesto ne vir ab hoste cadat.
Inter serpentes aprosque avidosque leones
  Jactor, & esuros terna per ora canes.
Me pecudum fibræ, simulacraque inania somni,
  Ominaque arcana nocte petita movent.
Aucupor infelix incertæ murmura famæ:
  Speque timor dubia, spesque timore cadit.
Mater abest, queriturque Deo placuisse potenti.
  Nec pater Amphitryon, nec puer Hyllus adest.
Arbiter Eurystheus iræ Junonis iniquæ
  Sentitur nobis, iraque longa Deæ.
Hæc mihi ferre parum est: peregrinos addis amores;
  Et mater de te quælibet esse potest.
Non ego Parthenils temeratam vallibus Augen,
  Nec referam partus, Ormeni nympha, tuos.
Non tibi crimen erunt Theutrantia turba sorores:
  Quarum de populo nulla relicta tibi.
Una recens crimen præfertur adultera nobis;
  Unde ego sum Lydo facta noverca Lamo.
Mæandros, toties qui terris errat in isdem,
  Qui lapsas in se sæpe retorquet aquas;
Vidit in Herculeo suspensa monilia collo;
  Illo, cui cælum sarcina parva fuit.
Non puduit fortes auro cohibere lacertos,
  Et solidis gemmas apposuisse toris.
Nempe sub his animam pestis Nemeea lacertis
  Edidit: unde humerus tegmina lævus habet.
Ausus es hirsutos mitra redimire capillos:
  Aptior Herculeæ populus alba comæ.
Nec te Mæonia, lasciva more puellæ,
  Incingi zona dedecuisse putas?
Nun tibi succurrit crudi Diomedis imago,
  Efferus humana qui dape pavit equas?
Si te vidisset cultu Busiris in isto;
  Huic victor victo nempe pudendus eras.
Detrahat Antæus duro redimicula collo;
  Ne pigeat molli succubuisse viro.
Inter Ioniacas calathum tenuisse puellas
  Diceris; & dominæ pertimuisse minas.
Non fugis, Alcide, victricem mille laborum
  Rasilibus calathis imposuisse manum?
Crassaque robusto deducis pollice fila,
  Æquaque formosæ pensa rependis heræ?
Ah quoties, digitis dum torques stamina duris,
  Prævalidæ fusos comminuere manus.
Crederis, infelix, scuticæ tremefactus habenis,
  Ante pedes dominæ pertimuisse minas.
Eximiis pompis præconia summa triumphi,
  Factaque narrabas dissimulanda tibi.
Scilicet immanes elisis faucibus hydros
  Infantem cunis involuisse manum?
Ut Tegeeus aper cupressifero Erymantho
  Incubet, & vasto pondere lædat humum?
Non tibi Threiciis affixa penatibus ora,
  Non hominum pingues cæde tacentur equæ?
Prodigiumque triplex, armenti dives Iberi
  Geryones; quamvis in tribus unus erat?
Inque canes totidem trunco digestus ab uno
  Cerberus, implicitis angue minante comis?
Quæque redundabat fœcundo vulnere serpens
  Fertilis, & damnis dives ab ipsa suis?
Quique inter lævumque latus lævumque lacertum
  Prægrave compressa fauce pependit onus?
Et male confisum pedibus formaque bimembri
  Pulsum Thessalicis agmen equestre jugis?
Hæc tu Sidonio potes insignitus amictu
  Dicere? non cultu lingua retenta silet?
Se quoque Nympha tuis ornavit Iardanis armis,
  Et tulit e capto nota tropæa viro.
I nunc, tolle animos, & fortia gesta recense.
  Quod tu non esses jure, vir illa fuit.
Qua tanto minor es, quanto te, maxime rerum,
  Quam quos vicisti, vincere majus erat.
Illi procedit rerum mensura tuarum.
  Cede bonis: hæres laudis amica tuæ.
Pro pudor! hirsuti costas exuta leonis

Aspe-

Aspera texerunt vellera molle latus.
Falleris, & nescis: non sunt spolia ista leonis,
Sed tua. tuque feri victor es; illa tui.
Femina tela tulit Lernæis atra venenis,
Ferre gravem lana vix satis apta colum:
Instruxitque manum clava domitrice ferarum:
Vidit & in speculo conjugis arma sui.
Hæc tamen audieram: licuit non credere famæ.
En venit ad sensus mollis ab aure dolor.
Ante meos oculos adducitur advena pellex:
Nec mihi, quæ patior, dissimulare licet.
Non finis averti? mediam captiva per urbem
Invitis oculis aspicienda venit.
Nec venit incultis captarum more capillis,
Fortunam vultus fassa tegendo suos.
Ingreditur late lato spectabilis auro:
Qualiter in Phrygia tu quoque cultus eras.
Dat vultum populo sublime sub Hercule victo:
Œchaliam vivo stare parente putes.
Forsitan &, pulsa Ætolide Deianira,
Nomine deposito pellicis, uxor erit:
Eurytidosque Ioles, atque insani Alcidæ
Turpia famosus corpora junget Hymen.
Mens fugit admonitu, frigusque perambulat artus,
Et jacet in gremio languida facta manus.
Me quoque cum multis, sed me sine crimine amasti:
Ne pigeat, pugnæ bis tibi causa fui.
Cornua flens legit ripis Achelous io udis,
Truncaque limosa tempora mersit aqua.
Semivir occubuit in letifero Eveno
Nessus; & infecit sanguis equinus aquas.
Sed quid ego hæc refero? scribenti nuntia venit
Fama, virum tunicæ tabe perire meæ.
Hei mihi! quid feci? quo me furor egit amantem?
Impia quid dubitas Deianira mori?
An tuus in media conjux lacerabitur Œta?
Tu sceleris tanti causa superstes eris?
Si quid adhuc habeo facti, cur Herculis uxor
Credar; conjugii mors mihi pignus erit.
Tu quoque cognosces in me, Meleagre, sororem.
Impia quid dubitas Deianira mori?
Heu devota domus! solio sedet Agrios alto:
Œnea desertum nuda senecta premit.
Exulat ignotis Tydeus germanus in oris.
Alter fatali vivus in igne fuit.
Exegit ferrum sua per præcordia mater.
Impia quid dubitas Deianira mori?
Deprecor hoc unum, per jura sacerrima lecti,
Ne videar fatis insidiata tuis.
Nessus, ut est avidum percussus arundine pectus,
Hic, dixit, vires sanguis amoris habet.
Illita Nesseo misi tibi texta veneno.
Impia quid dubitas Deianira mori?
Jamque vale, seniorque pater, germanaque Gorge,
Et patria, & patriæ frater ademte tuæ.
Et tu lux oculis hodierna novissima nostris,
Virque, (sed o possis!) & puer Hylle, vale.

EPISTOLA X.

Ariadne Theseo.

Mitius inveni, quam te, genus omne ferarum:
Credita nou ulli, quam tibi, pejus eram.
Quæ legis, ex illo, Theseu, tibi littore mitto,
Unde tuam sine me vela tulere ratem.
In quo me somnusque meus male prodidit, & tu
Per facinus somnis insidiate meis.
Tempus erat, vitrea quo primum terra pruina
Spargitur, & tectæ fronde queruntur aves.
Incertum vigilans, an somno languida, movi
Thesea prensuras semisupina manus.
Nullus erat: referoque manus, iterumque retento,
Perque torum moveo brachia: nullus erat.
Excussere metus somnum. conterrita surgo:
Membraque sunt viduo præcipitata toro.
Protinus adductis sonuerunt pectora palmis:
Utque erat e somno turbida, rapta coma est.
Luna fuit: specto, si quid, nisi littora, cernam.
Quod videant oculi, nil, nisi littus, habent.
Nunc huc, nunc illuc, & utroque sine ordine curro:
Alta puellares tardat arena pedes.
Interea toto clamanti littore, Theseu,
Reddebant nomen concava saxa tuum:
Et quoties ego te, toties locus ipse vocabat.
Ipse locus miseræ ferre volebat opem.
Mons fuit; apparent frutices in vertice rari:
Nunc scopulus raucis pendet adesus aquis.
Ascendo; vires animus dabat: atque ita late
Æquora prospectu metior alta meo.
Inde ego (nam ventis quoque sum crudelibus usa)
Vidi præcipiti carbasa tenta Noto.
Aut vidi: aut etiam, cum me vidisse putarem,
Frigidior glacie semianimisque fui.
Nec languere diu patitur dolor. excitor illo,
Excitor; & summa Thesea voce voco.
Quo fugis? exclamo: scelerate, revertere, Theseu,
Flecte ratem, numerum non habet illa suum.
Hæc ego. quod voci deerat, plangore replebam.
Verbera cum verbis mista fuere meis.
Si non audires, ut saltem cernere posses,
Jactatæ late signa dedere manus.
Candidaque imposui longæ velamina virgæ,
Scilicet oblitos admonitura mei.
Jamque oculis ereptus eras: tum denique flevi.
Torpuerant molles ante dolore genæ.
Quid potius facerent, quam me mea lumina flerent,
Postquam desieram vela videre tua?
Aut ego diffusis erravi sola capillis,
Qualis ab Ogygio concita Baccha Deo:
Aut mare prospiciens in saxo frigida sedi:
Quamque lapis sedes, tam lapis ipsa fui.
Sæpe torum repeto, qui nos acceperat ambos;
Sed non acceptos exhibiturus erat.
Et tua, qua possum, pro te vestigia tango;
Strataque, quæ membris intepuere tuis.
Incumbo; lacrimisque toro manante profusis,
Pressimus, exclamo, te duo: redde duos.
Venimus huc ambo? cur non discedimus ambo?
Perfide, pars nostri, lectule, major ubi est?
Quid faciam? quo sola ferar? vacat insula cultu.
Non hominum video, non ego facta boum.
Omne latus terræ cingit mare. navita nusquam:
Nulla per ambiguas puppis itura vias.
Finge dari comitesque mihi, ventosque, ratemque;
Quid sequar? accessus terra paterna negat.
Ut rate felici pacata per æquora labar;
Temperet ut ventos Æolus; exul ero.
Non ego te, Crete, centum digesta per urbes,
Aspiciam, puero cognita terra Jovi.
Nam pater, & tellus justo regnata parenti,
Prodita sunt facto nomina cara meo.

Cum

Cum tibi, ne victor tecto morerere recurvo,
  Quæ tegerent passus, pro duce fila dedi.
Cum mihi dicebas, Per ego ipsa pericula juro,
  Te fore, dum nostrum vivet uterque, meam.
Vivimus: & non sum, Theseu, tua. si modo vivis,
  Femina, perjuri fraude sepulta viri.
Me quoque, qua fratrem, mactasses, improbe, clava.
  Esset, quam dederas, morte soluta fides.
Nunc ego non tantum, quæ sum passura, recordor;
  Sed quæcumque potest ulla relicta pati.
Occurrunt animo pereundi mille figuræ:
  Morsque minus pœnæ, quam mora mortis, habet.
Jam jam venturos aut hac, aut suspicor illac,
  Qui lanient avido viscera dente, lupos.
Forsitan & fulvos tellus alat ista leones.
  Quis scit, an hæc sævas tigridas insula habet?
Et freta dicuntur magnas expellere phocas.
  Quid vetat & gladios per latus ire meum?
Tantum ne religer dura captiva catena;
  Neve traham serva grandia pensa manu:
Cui pater est Minos, cui mater filia Phœbi:
  Quodque magis memini, quæ tibi pacta fui.
Si mare, si terras, porrectaque littora vidi;
  Multa mihi terræ, multa minantur aquæ.
Cælum restabat. timeo simulacra Deorum.
  Destituor rapidis præda cibusque feris.
Sive colunt habitantque viri, diffidimus illis.
  Externos didici læsa timere viros.
Viveret Androgeos utinam: nec facta luisses
  Impia funeribus, Cecropi terra, tuis!
Nec tua mactasset nodoso stipite, Theseu,
  Ardua parte virum dextera, parte bovem!
Nec tibi, quæ reditus monstrarent, fila dedissem,
  Fila per adductas sæpe recepta manus!
Non equidem miror, si stat victoria tecum,
  Strataque Cretæam bellua tinxit humum.
Non poterant figi præcordia ferrea cornu:
  Ut te non tegeres, pectore tutus eras.
Illic tu silices, illic adamanta tulisti:
  Illic qui silicem Thesea vincat habes.
Crudeles somni, quid me tenuistis inertem?
  At semel æterna nocte premenda fui.
Vos quoque, crudeles venti, nimiumque parati,
  Flaminaque in lacrymas officiosa meas.
Dextera crudelis, quæ me fratremque necavit:
  Et data poscenti nomen inane fides.
In me jurarunt somnus ventusque fidesque.
  Prodita sum causis una puella tribus.
Ergo ego nec lacrimas matris moritura videbo:
  Nec, mea qui digitis lumina condat, erit?
Spiritus infelix peregrinas ibit in auras:
  Nec positos artus unget amica manus?
Ossa superstabunt volucres inhumata marinæ?
  Hæc sunt officiis digna sepulcra meis?
Ibis Cecropios portus: patriaque receptus
  Cum steteris urbis celsus in arce tuæ,
Et bene narraris letum taurique virique,
  Sectaque per dubias saxea tecta vias;
Me quoque narrato sola tellure relictam.
  Non ego sum titulis surripienda tuis.
Nec pater est Ægeus; nec tu Pittheidos Æthræ
  Filius: auctores saxa fretumque tui.
Di facerent, ut me summa de puppe videres!
  Movisset vultus mœsta figura tuos.
Nunc quoque non oculis, sed, qua potes, aspice mente
  Hærentem scopulo, quem vaga pulsat aqua.
Aspice demissos lugentis in ore capillos;
  Et tunicas lacrimis, sicut ab imbre, graves.
Corpus, ut impulsæ segetes Aquilonibus, horret:
  Litteraque articulo pressa tremente labat.
Non te per meritum, quoniam male cessit, adoro.
  Debita sit facto gratia nulla meo:
Sed nec pœna quidem. si non ego causa salutis,
  Non tamen est, cur sis tu mihi causa necis.
Has tibi, plangendo lugubria pectora, lassas
  Infelix tendo trans freta longa manus.
Hos tibi, qui superant, ostendo mœsta capillos.
  Per lacrimas oro, quas tua facta movent:
Flecte ratem, Theseu, versoque relabere vento.
  Si prius occidero, tu tamen ossa feres.

EPISTOLA XI.

CANACE MACAREO.

Si qua tamen cæcis errabunt scripta lituris,
  Oblitus a dominæ cæde libellus erit.
Dextra tenet calamum; strictum tenet altera ferrum,
  Et jacet in gremio charta soluta meo.
Hæc est Æolidos fratri scribentis imago:
  Sic videor duro posse placere patri.
Ipse necis cuperem nostræ spectator adesset,
  Auctorisque oculis exigeretur opus.
Ut ferus est, multoque suis truculentior Euris,
  Spectasset siccis vulnera nostra genis.
Scilicet est aliquid, cum sævis vivere ventis:
  Ingenio populi convenit ille sui.
Ille Noto Zephyroque, & Sithonio Aquiloni
  Imperat, & pennis, Eure proterve, tuis.
Imperat (heu!) ventis, tumidæ non imperat iræ:
  Possidet & vitiis regna minora suis.
Quid juvat admotam per avorum nomina cælo
  Inter cognatos posse referre Jovem?
Num minus infestum funebria munera ferrum
  Feminea teneo, non mea tela, manu?
O utinam, Macareu, quæ nos commisit in unum,
  Venisset leto serior hora meo!
Cur umquam plus me, frater, quam frater amasti?
  Et tibi, non debet quod soror esse, fui?
Ipsa quoque incalui: qualemque audire solebam,
  Nescio quem sensi corde tepente Deum.
Fugerat ore color: macies adduxerat artus:
  Sumebant minimos ora coacta cibos.
Nec somni faciles, & nox erat annua nobis:
  Et gemitum nullo læsa dolore dabam.
Nec cur hæc facerem, poteram mihi reddere caussam:
  Nec noram, quid amans esset: at illud eram.
Prima malum nutrix animo præsensit anili:
  Prima mihi nutrix, Æoli, dixit, amas.
Erubui, gremioque pudor dejecit ocellos.
  Hæc satis in tacita signa fatentis erant.
Jamque tumescebant vitiati pondera ventris,
  Ægraque furtivum membra gravabat onus.
Quas mihi non herbas, quæ non medicamina nutrix
  Attulit, audaci supposuitque manu?
Ut penitus nostris (hoc te celavimus unum)
  Visceribus crescens excuteretur onus.
Ah! nimium vivax admotis restitit infans
  Artibus, & tectus tutus ab hoste fuit.
Jam novies erat orta soror pulcherrima Phœbi,
  Denaque luciferos Luna movebat equos.
Nescia quæ faceret subitos mihi causa dolores,

Et

Et rudis ad partus, & nova miles eram.
Nec tenui vocem. Quid, ait, tua crimina prodis?
Oraque clamantis conscia pressit anus.
Quid faciam infelix? gemitus dolor edere cogit;
Sed timor, & nutrix, & pudor ipse, vetant.
Continuo gemitus elapsaque verba reprendo:
Et cogor lacrimas combibere ipsa meas.
Mors erat ante oculos; & opem Lucina negabat
Et grave, si morerer, mors quoque crimen erat.
Cum superincumbens, scissa tunicaque comaque,
Pressa resovisti pectora nostra tuis.
Et mihi, Vive soror, soror o carissima, dixti,
Vive: nec unius corpore perde duos.
Spes bona det vires: fratri nam nupta futura es.
Illius, es de quo mater, & uxor eris.
Mortua (crede mihi) tamen ad tua verba revixi:
Et positum est uteri crimen onusque mei.
Quid tibi grataris? media sedet Æolus aula.
Crimina sunt oculis surripienda patris.
Frugibus infantem, ramilque albentis olivæ,
Et levibus vittis sedula celat anus:
Fictaque sacra facit, dicitque precantia verba.
Dat populus sacris, dat pater ipse, viam.
Jam prope limen erat: patrias vagitus ad aures
Venit, & indicio proditur ille suo.
Eripit infantem, mentitaque sacra revelat
Æolus. insana regia voce sonat.
Ut mare fit tremulum, tenui cum stringitur aura;
Ut quatitur tepido fraxina virga Noto;
Sic mea vibrari pallentia membra videres.
Quassus ab imposito corpore lectus erat.
Irruit; & nostrum vulgat clamore pudorem:
Et vix a misero continet ore manus.
Ipsa nihil, præter lacrymas, pudibunda profudi:
Torpuerat gelido lingua retenta metu.
Jamque dari parvum canibusque, avibusque nepotem
Jusserat, in solis destituique locis.
Vagitus dedit ille miser; sensisse putares:
Quaque suum poterat voce rogabat avum.
Quid mihi tunc animi credas, germane, fuisse;
(Nam potes ex animo colligere ipse tuo)
Cum mea me coram silvas inimicus in altas
Viscera montanis ferret edenda lupis?
Exierat thalamo: tunc demum pectora plangi
Contigit, inque meas unguibus ire genas.
Interea patrius vultu mœrente satelles
Venit, & indignos edidit ore sonos:
Æolus hunc ensem mittit tibi: tradidit ensem:
Et jubet ex merito scire quid iste velit.
Scimus; & utemur violento fortiter ense:
Pectoribus condam dona paterna meis.
His mea muneribus, genitor, connubia donas?
Hac tua dote, pater, filia dives erit?
Tolle procul decepte faces, Hymenæe, maritas:
Et fuge turbato tecta nefanda pede.
Ferte faces in me, quas fertis, Erinnyes atræ:
Ut meus ex isto luceat igne rogus.
Nubite felices Parca meliore, sorores:
Admissi memores sed tamen este mei.
Quid puer admisit tam paucis editus horis?
Quo læsit facto, vix bene natus, avum?
Si potuit meruisse necem, meruisse putetur.
Ah miser admisso plectitur ille meo!
Nate, dolor matris, rapidarum præda ferarum,
Hei mihi, natali dilacerate tuo:
Nate, parum fausti miserabile pignus amoris;
Hæc tibi prima dies, hæc tibi summa fuit.
Non mihi te licuit lacrymis perfundere justis:
In tua non tonsas ferre sepulcra comas.
Non super incubui: non oscula frigida carpsi.
Diripiunt avidæ viscera nostra feræ.
Ipsa quoque infantes cum vulnere prosequar umbras:
Nec mater fuero dicta, nec orba diu.
Tu tamen, o frustra miseræ sperate sorori,
Sparsa precor nati collige membra tui:
Et refer ad matrem, socioque impone sepulchro:
Urnaque nos habeat, quamlibet arcta, duos.
Vive memor nostri, lacrymasque in vulnere funde:
Neve reformida corpus amantis amans.
Tu (rogo) projectæ nimium mandata sororis
Perfer. mandatis perfruar ipsa patris.

EPISTOLA XII.

MEDEA JASONI.

AT tibi Colchorum (memini) regina vacavi,
Ars mea, cum peteres, ut tibi ferret opem.
Tunc, quæ dispensant mortalia fila, sorores
Debuerant fusos evoluisse meos.
Tunc potui Medea mori bene. quicquid ab illo
Produxi vitæ tempore, pœna fuit.
Hei mihi! cur umquam juvenilibus acta lacertis
Phryxeam petiit Pelias arbor ovem?
Cur umquam Colchi Magnetida vidimus Argo;
Turbaque Phasiacam Graia bibistis aquam?
Cur mihi plus æquo flavi placuere capilli;
Et decor, & linguæ gratia ficta tuæ?
Aut (semel in nostras quoniam nova puppis arenas
Venerat, audaces attuleratque viros)
Isset anhelatos non præmedicatus in ignes
Immemor Æsonides, oraque adunca boum.
Semina jecisset; totidem sensisset & hostes:
Ut caderet cultu cultor ab ipse suo.
Quantum perfidiæ tecum, scelerate, perisset!
Dempta forent capiti quam mala multa meo!
Est aliqua ingrato meritum exprobrare voluptas.
Hac fruar: hæc de te gaudia sola feram.
Jussus inexpertam Colchos advertere puppim,
Intrasti patriæ regna beata meæ.
Hoc illic Medea fui, nova nupta quod hic est.
Quam pater est illi, tam mihi dives erat.
Hic Ephyren bimarem; Scythia tenus ille nivosa
Omne tenet, Ponti qua plaga læva jacet.
Accipit hospitio juvenes Æeta Pelasgos,
Et premitis pictos corpora Graia toros.
Tunc ego te vidi: tunc cœpi scire quid esses.
Illa fuit mentis prima ruina meæ.
Ut vidi, ut perii; nec notis ignibus arsi.
Ardet ut ad magnos pinea tæda Deos.
Et formosus eras, & me mea fata trahebant.
Abstulerant oculi lumina nostra tui.
Perfide, sensisti. quis enim bene celat amorem?
Eminet indicio prodita flamma suo.
Dicitur interea tibi lex; ut dura ferorum
Insolito premeres vomere colla boum.
Martis erant tauri plus, quam per cornua, sævi;
Quorum terribilis spiritus ignis erat.
Ære pedes solidi, prætentaque naribus æra:
Nigra per afflatus hæc quoque facta suos.
Semina præterea populos genitura juberis
Spargere devota lata per arva manu,

Qui

Qui peterent ſecum natis tua corpora telis.
Illa eſt agricolæ meſſis iniqua ſuo.
Lumina cuſtodis ſuccumbere neſcia ſomno
Ultimus eſt aliqua decipere arte labor.
Dixerat Æetes. mœſti conſurgitis omnes:
Menſaque purpureos deſerit alta toros.
Quam tibi nunc longe regnum dotale Creuſæ,
Et ſocer, & magni nata Creontis erant?
Triſtis abis. oculis abeuntem proſequor udis:
Et dixit tenui murmure lingua, Vale.
Ut poſitum tetigi thalamo male ſaucia lectum;
Acta eſt per lacrimas nox mihi, quanta fuit.
Ante oculos taurique meos, ſegeteſque nefandæ;
Ante meos oculos pervigil anguis erat.
Hinc amor, hinc timor eſt. ipſum timor auget amorem.
Mane erat, & thalamo chara recepta ſoror
Disjectamque comas averſaque in ora jacentem
Invenit, & lacrimis omnia plena meis.
Orat opem Minyis: petit altera, & altera habebit.
Æſonio juveni, quod rogat illa, damus.
Eſt nemus & piceis & frondibus ilicis atrum;
Vix illuc radiis ſolis adire licet.
Sunt in eo, fuerantque diu, delubra Dianæ:
Aurea barbarica ſtat Dea facta manu.
Neſcio an exciderint mecum loca. venimus illuc.
Orſus es infido ſic prior ore loqui.
Jus tibi & arbitrium noſtræ Fortuna ſalutis
Tradidit: inque tua vitaque morſque manu.
Perdere poſſe ſat eſt, ſi quem juvet ipſa poteſtas.
Sed tibi ſervatus gloria major ero.
Per mala noſtra precor, quorum potes eſſe levamen;
Per genus & numen cuncta videntis avi;
Per triplicis vultus arcanaque ſacra Dianæ;
Et ſi forte alios gens habet iſta Deos:
O virgo, miſerere mei; miſerere meorum.
Effice me meritis tempus in omne tuum.
Quod ſi forte virum non dedignare Pelaſgum,
(Sed mihi tam faciles unde meoſque Deos?)
Spiritus ante meus tenues vaneſcat in auras,
Quam thalamo, niſi tu, nupta ſit ulla meo.
Conſcia ſit Juno, ſacris præfecta maritis;
Et Dea, marmorea cujus in æde ſumus.
Hæc animum (& quota pars hæc ſunt?) movere puellæ
Simplicis; & dextræ dextera juncta meæ.
Vidi etiam lacrimas. an pars eſt fraudis in illis?
Sic cito ſum verbis capta puella tuis.
Jungis & æripedes inadusto corpore tauros,
Et ſolidam juſſo vomere findis humum.
Arva venenatis pro ſemine dentibus imples:
Naſcitur, & gladios ſcutaque miles habet.
Ipſa ego, quæ dederam medicamina, pallida ſedi;
Cum vidi ſubitos arma tenere viros.
Donec terrigenæ (facinus miſerabile) fratres
Inter ſe ſtrictas conſeruere manus.
Pervigil ecce draco ſquammis crepitantibus horrens
Sibilat, & torto pectore verrit humum.
Dotis opes ubi tunc? ubi tunc tibi regia conjux?
Quique maris gemini diſtinet Iſthmos aquas?
Illa ego, quæ tibi ſum nunc denique barbara facta,
Nunc tibi ſum pauper, nunc tibi viſa nocens;
Flammea ſubduxi medicato lumina ſomno:
Et tibi, quæ raperes, vellera tuta dedi.
Proditus eſt genitor: regnum patriamque reliqui:
Munus in exilio quodlibet eſſe tuli.
Virginitas facta eſt peregrini præda latronis;
Optima cum cara matre relicta ſoror.
At non te fugiens ſine me, germane, reliqui.
Deficit hoc uno littera noſtra loco.
Quod facere auſa mea eſt, non audet ſcribere dextra.
Sic ego, ſed tecum, dilaceranda fui.
Nec tamen extimui (quid enim poſt illa timerem?)
Credere me pelago femina, jamque nocens.
Numen ubi eſt? ubi Di? meritas ſubeamus in alto,
Tu fraudis pœnas, credulitatis ego.
Compreſſos utinam Symplegades eliſiſſent,
Noſtraque adhærerent oſſibus oſſa tuis!
Aut nos Scylla rapax canibus miſiſſet edendos!
Debuit ingratis Scylla nocere viris.
Quæque vomit fluctus totidem, totidemque reſorbet,
Nos quoque Trinacriæ ſuppoſuiſſet aquæ.
Soſpes ad Hæmonias victorque reverteris urbes.
Ponitur ad patrios aurea lana Deos.
Quid referam Peliæ natas pietate nocentes,
Cæſaque virginea membra paterna manu?
Ut culpent alii, tibi me laudare neceſſe eſt:
Pro quo ſum toties eſſe coacta nocens.
Auſus es o, (juſto deſunt ſua verba dolori)
Auſus es, Æſonia, dicere, cede domo.
Juſſa domo ceſſi, natis comitata duobus,
Et, qui me ſequitur ſemper, amore tui.
Ut ſubito noſtras Hymen cantatus ad aures
Venit, & accenſo lampades igne micant,
Tibiaque effundit ſocialia carmina vobis,
At mihi funeſta flebiliora tuba;
Pertimui; nec adhuc tantum ſcelus eſſe putabam:
Sed tamen in toto pectore frigus erat.
Turba ruunt; &, Hymen, clamant: Hymenæe, frequentant.
Quo propior vox hæc, hoc mihi pejus erat.
Diverſi flebant ſervi, lacrimaſque tegebant.
Quis vellet tanti nuncius eſſe mali?
Me quoque, quidquid erat, potius neſcire juvabat:
Sed tanquam ſcirem, mens mea triſtis erat.
Cum minor e pueris juſſus ſtudioque videndi,
Conſtitit ad geminæ limina prima foris:
Hic mihi, Mater, abi; pompam pater, inquit, Iaſon
Ducit, & adjunctos aureus urget equos.
Protinus abſciſſa planxi mea pectora veſte:
Tuta nec a digitis ora fuere meis.
Ire animus mediæ ſuadebat in agmina turbæ,
Sertaque compoſitis demere rapta comis.
Vix me continui, quin ſic laniata capillos
Clamarem, Meus eſt; injiceremque manus.
Læſe pater, gaude: Colchi gaudete relicti:
Inferias umbræ fratris habete mei.
Deſeror (amiſſis regno patriaque domoque)
Conjuge: qui nobis omnia ſolus erat.
Serpentes igitur potui, tauroſque furentes;
Unum non potui perdomuiſſe virum?
Quæque feros pepuli doctis medicatibus ignes,
Non valeo flammas effugere ipſa meas?
Ipſi me cantus, herbæque arteſque relinquunt?
Nil Dea, nil Hecates ſacra potentis agunt?
Non mihi grata dies: noctes vigilantur amaræ:
Nec tener in miſero pectore ſomnus adeſt.
Quæ me non poſſum, potui ſopire draconem.
Utilior cuivis, quam mihi, cura mea eſt.
Quos ego ſervavi, pellex amplectitur artus:
Et noſtri fructus illa laboris habet.
Forſitan &, ſtultæ dum te jactare maritæ
Quæris, & injuſtis auribus apta loqui,
In faciem moreſque meos nova crimina fingas.
Rideat, & vitiis læta ſit illa meis.

Rideat,

Rideat, & Tyrio jaceat sublimis in ostro;
  Flebit, & ardores vincet adusta meos.
Dum ferrum flammæque aderunt, succusque veneni;
  Hostis Medeæ nullus inultus erit.
Quod si forte preces præcordia ferrea tangunt;
  Nunc animis audi verba minora meis.
Tam tibi sum supplex, quam tu mihi sæpe fuisti:
  Nec moror ante tuos procubuisse pedes.
Si tibi sum vilis; communes respice natos.
  Sæviet in partus dira noverca meos.
Et nimium similes tibi sunt, & imagine tangor:
  Et, quoties video, lumina nostra madent.
Per superos oro, per avitæ lumina flammæ,
  Per meritum, & natos pignora nostra duos:
Redde torum, pro quo tot res insana reliqui.
  Adde fidem dictis, auxiliumque refer.
Non ego te imploro contra taurosque virosque,
  Utque tua serpens victa quiescat ope.
Te peto, quem merui, quem nobis ipse dedisti;
  Cum quo sum pariter facta parente parens.
Dos ubi sit, quæris; campo numeravimus illo,
  Qui tibi laturo vellus arandus erat.
Aureus ille aries villo spectabilis aureo,
  Dos mea: Quam, dicam si tibi, redde; neges.
Dos mea, tu sospes: dos est mea, Graja juventus.
  I nunc, Sisyphias, improbe, confer opes.
Quod vivis; quod habes nuptam socerumque potentem;
  Hoc ipsum, ingratus quod potes esse, meum est.
Quos equidem actutum! sed quid prædicere pœnam
  Attinet? ingentes parturit ira minas.
Quo feret ira, sequar. facti fortasse pigebit.
  Et piget infido consuluisse viro.
Viderit ista Deus, qui nunc mea pectora versat.
  Nescio quid certe mens mea majus agit.

EPISTOLA XIII.

LAODAMEIA PROTESILAO.

MIttit, & optat amans, quo mittitur, ire salutem,
  Hæmonis Hæmonio Laodameja viro.
Aulide te fama est vento retinente morari.
  Ah! me cum fugeres, hic ubi ventus erat?
Tum freta debuerant vestris obsistere remis.
  Illud erat sævis utile tempus aquis.
Oscula plura viro, mandataque plura dedissem.
  Et sunt quæ volui dicere plura tibi.
Raptus es hinc præceps: &, qui tua vela vocaret,
  Quem cuperent nautæ, non ego, ventus erat.
Ventus erat nautis aptus, non aptus amanti.
  Solvor ab amplexu Protesilae tuo;
Linguaque mandantis verba imperfecta relinquit.
  Vix illud potui dicere triste Vale.
Incubuit Boreas, abreptaque vela tetendit.
  Jamque meus longe Protesilaus erat.
Dum potui spectare virum, spectare juvabat:
  Sumque tuos oculos usque secuta meis.
Ut te non poteram, poteram tua vela videre:
  Vela diu vultus detinuere meos.
At postquam nec te, nec vela fugacia vidi;
  Et quod spectarem, nil, nisi pontus, erat;
Lux quoque tecum abiit; tenebris exanguis obortis
  Succiduo dicor procubuisse genu.
Vix socer Iphiclus, vix me grandævus Acastus,
  Vix mater gelida mœsta refecit aqua,
Officium fecere pium, sed inutile nobis.
  Indignor miseræ non licuisse mori.
Ut rediit animus, pariter rediere dolores;
  Pectora legitimus casta momordit amor.
Nec mihi pectendos cura est præbere capillos:
  Nec libet aurata corpora veste tegi.
Ut quas pampinea tetigisse Bicorniger hasta
  Creditur; huc illuc, quo furor egit, eo.
Conveniunt matres Phylleides, & mihi clamant,
  Indue regales, Laodamia, sinus.
Scilicet ipsa geram saturatas murice vestes:
  Bella sub Iliacis mœnibus ille gerat?
Ipsa comas pectar: galea caput ille prematur?
  Ipsa novas vestes: dura vir arma ferat?
Qua possum, squalore tuos imitata labores
  Dicar: & hæc belli tempora tristis agam.
Dux Pari Priamide, damno formose tuorum,
  Tam sis hostis iners, quam malus hospes eras.
Aut te Tænariæ faciem culpasse maritæ,
  Aut illi vellem displicuisse tuam.
Tu, qui pro rapta nimium, Menelae, laboras,
  Hei mihi, quam multis flebilis ultor eris!
Di, precor, a nobis omen removete sinistrum:
  Et sua det reduci vir meus arma Jovi.
Sed timeo: quotiesque subit miserabile bellum,
  More nivis lacrimæ sole madentis eunt.
Ilion & Tenedos, Simoisque & Xanthus & Ide,
  Nomina sunt ipso pæne timenda sono.
Nec rapere ausurus, nisi se defendere posset,
  Hospes erat: vires noverat ille suas.
Venerat (ut fama est) multo spectabilis auro,
  Quique suo Phrygias corpore ferret opes.
Classe virisque potens, per quæ fera bella geruntur:
  Et sequitur regni pars quotacumque sui.
His ego te victam, consors Ledæa gemellis,
  Suspicor: hæc Danais posse nocere puto.
Hectora nescio quem timeo. Paris Hectora dixit
  Ferrea sanguinea bella movere manu.
Hectora, quisquis is est, si sum tibi cara, caveto.
  Signatum memori pectore nomen habe.
Hunc ubi vitaris, alios vitare memento:
  Et multos illic Hectoras esse puta.
Et facito dicas, quoties pugnare parabis,
  Parcere me jussit Laodamia sibi.
Si cadere Argolico fas est sub milite Trojam;
  Te quoque non ullum vulnus habente cadat.
Pugnet, & adversos tendat Menelaus in hostes:
  Ut rapiat Paridi, quam Paris ante sibi.
Irruat; & causa quem vincit, vincat & armis.
  Hostibus e mediis nupta petenda viro est.
Causa tua est dispar. tu tantum vivere pugna,
  Inque pios dominæ posse redire sinus.
Parcite, Dardanidæ, de tot (precor) hostibus uni:
  Ne meus ex illo corpore sanguis eat.
Non est, quem deceat nudo concurrere ferro,
  Sævaque in oppositos pectora ferre viros.
Fortius ille potest, multo quam pugnat amore.
  Bella gerant alii; Protesilaus amet.
Nunc fateor; volui revocare, animusque ferebat.
  Substitit auspicii lingua timore mali.
Cum foribus velles ad Trojam exire paternis,
  Pes tuus offenso limine signa dedit.
Ut vidi, ingemui; tacitoque in pectore dixi:
  Signa reversuri sint precor ista viri.
Hæc tibi nunc refero, ne sis animosus in armis:
  Fac meus in ventos hic timor omnis eat.
Sors quoque nescio quem fato designat iniquo,

Qui primus Danaum Troada tangat humum.
Infelix, quæ prima virum lugebit ademtum!
Di faciant, ne tu strenuus esse velis!
Inter mille rates tua sit millesima puppis,
Jamque fatigatas ultima verset aquas.
Hoc quoque præmoneo; de nave novissimus exi.
Non est, quo properes, terra paterna tibi.
Cum venies, remoque move veloque carinam;
Inque tuo celerem littore siste gradum.
Sive latet Phœbus, seu terris altior extat;
Tu mihi luce dolor, tu mihi nocte venis.
Nocte tamen, quam luce, magis. nox grata puellis,
Quarum suppositus colla lacertus habet.
Aucupor in lecto mendaces cælibe somnos.
Dum careo veris, gaudia falsa juvant.
Sed tua cur nobis pallens occurrit imago?
Cur venit a verbis multa querela tuis?
Excutior somno, simulacraque noctis adoro.
Nulla caret fumo Thessalis ara meo.
Thura damus, lacrimamque super; qua sparsa relucet,
Ut solet adfuso surgere flamma mero.
Quando ego, te reducem cupidis amplexa lacertis,
Languida lætitia solvar ab ipsa mea?
Quando erit, ut lecto mecum bene junctus in uno
Militiæ referas splendida facta tuæ?
Quæ mihi dum referes, quamvis audire juvabit,
Multa tamen capies oscula, multa dabis.
Semper in his apte narrantia verba resistunt.
Promptior est dulci lingua referre mora.
Sed cum Troja subit, subeunt ventique fretumque;
Spes bona sollicito victa timore cadit.
Hoc quoque, quod venti prohibent exire carinas,
Me movet: invitis ire paratis aquis.
Quis velit in patriam vento prohibente reverti?
A patria pelago vela vetante datis.
Ipse suam non præbet iter Neptunus ad urbem.
Quo ruitis? vestras quisque redite domos.
Quo ruitis, Danai; ventos audite vetantes.
Non subiti casus, numinis ista mora est.
Quid petitur tanto, nisi turpis adultera, bello?
Dum licet, Inachiæ vertite vela rates.
Sed quid ego revoco hæc? omen revocantis abesto,
Blandaque compositas aura secundet aquas.
Troasin invideo, quæ si lacrimosa suorum
Funera conspicient, nec procul hostis erit;
Ipsa suis manibus forti nova nupta marito
Imponet galeam, barbaraque arma dabit.
Arma dabit; dumque arma dabit, simul oscula sumet.
Hoc genus officii dulce duobus erit.
Producetque virum, dabit & mandata reverti:
Et dicet, Referas ista face arma Jovi.
Ille, ferens dominæ mandata recentia secum,
Pugnabit caute, respicietque domum.
Exuet hæc reduci clypeum, galeamque resolvet,
Excipietque suo pectora lassa sinu.
Nos sumus incertæ: nos anxius omnia cogit,
Quæ possunt fieri, facta putare, timor.
Dum tamen arma geres diverso miles in orbe,
Quæ referat vultus est mihi cera tuos.
Illi blanditias, illi tibi debita verba
Dicimus: amplexus accipit illa meos.
Crede mihi; plus est, quam quod videatur imago.
Adde sonum ceræ; Protesilaus erit.
Hanc specto, teneoque sinu pro conjuge vero:
Et tamquam possit verba referre, queror.
Per reditus, corpusque tuum mea numina juro;
Perque pares animi conjugiique faces;
Perque, quod ut videam canis albere capillis,
Quod tecum possis ipse referre, caput;
Me tibi venturam comitem, quocumque vocaris:
Sive, (quod heu timeo!) sive superstes eris.
Ultima mandato claudetur epistola parvo.
Si tibi cura mei, sit tibi cura tui.

EPISTOLA XIV.

HYPERMNESTRA LYNCEO.

Mittit Hypermnestra de tot modo fratribus uni:
Cetera nuptarum crimine turba jacet.
Clausa domo teneor, gravibusque coercita vinclis.
Est mihi supplicii causa, fuisse piam.
Quod manus extimuit jugulo dimittere ferrum,
Sum rea. laudarer, si scelus ausa forem.
Esse ream præstat, quam sic placuisse parenti.
Non piget immunes cædis habere manus.
Me pater igne licet, quem non violavimus, urat;
Quæque aderant sacris, tendat in ora faces;
Aut illo juguletur, quem non bene tradidit, ense;
Ut qua non cecidit vir nece, nupta cadam:
Non tamen, ut dicant morientia, Pœnitet, ora,
Efficiet. non es, quam piget esse piam.
Pœniteat sceleris Danaum sævasque sorores.
Hic solet eventus facta nefanda sequi.
Cor pavet admonitu temeratæ sanguine noctis;
Et subitus dextræ præpedit ossa tremor.
Quam tu cæde putes fungi potuisse marita,
Scribere de facta non sibi cæde timet.
Sed tamen experiar. modo facta crepuscula terris;
Ultima pars noctis, primaque lucis erat:
Ducimur Inachides magni sub tecta Pelasgi;
Et socer armatas accipit æde nurus.
Undique collucent præcinctæ lampades auro.
Dantur in invitos impia thura focos.
Vulgus, Hymen, Hymenæe, vocant: fugit ille vocantes.
Ipsa Jovis conjux cessit ab urbe sua.
Ecce mero dubii, comitum clamore frequentes,
Flore novo madidas impediente comas,
In thalamos læti, thalamos sua busta feruntur;
Strataque corporibus funere digna premunt.
Jamque cibo vinoque graves somnoque jacebant;
Securumque quies alta per Argos erat:
Circum me gemitus morientum audire videbar:
Et tamen audibam; quodque verebar, erar.
Sanguis abit; mentemque calor corpusque relinquit:
Inque novo jacui frigida facta toro.
Ut leni Zephyro fragiles vibrantur aristæ;
Frigida populeas ut quatit aura comas;
Aut sic, aut etiam tremui magis. ipse jacebas:
Quæque tibi dederam vina, soporis erant.
Excussere metum violenti jussa parentis.
Erigor, & capio tela tremente manu.
Non ego falsa loquar. ter acutum sustulit ensem,
Ter male sublato recidit ense manus.
(Admovi jugulo; sine me tibi vera fateri;
Admovi jugulo tela paterna tuo.)
Sed timor & pietas crudelibus obstitit ausis:
Castaque mandatum dextra refugit opus.
Purpureos laniata sinus, laniata capillos,
Exiguo dixi talia verba sono:
Sævus, Hypermnestra, pater est tibi. jussa parentis
Effice. germanis sit comes iste suis.

Femi-

Femina ſum & virgo, natura mitis & annis.
Non faciunt molles ad fera tela manus.
Quin age, dumque jacet, fortes imitare ſorores.
Credibile eſt cæſos omnibus eſſe viros.
Si manus hæc aliquam poſſet committere cædem;
Morte foret dominæ ſanguinolenta ſuæ.
Quo meruere necem patruelia regna tenendo,
Quæ tamen externis danda forent generis?
Finge viros meruiſſe mori: quid fecimus ipſæ?
Quo mihi commiſſo non licet eſſe piæ?
Quid mihi cum ferro? quo bellica tela puellæ?
Aptior eſt digitis lana coluſque meis.
Hæc ego: dumque queror, lacrymæ ſua verba ſequuntur,
Deque meis oculis in tua membra cadunt.
Dum petis amplexus, ſopitaque brachia jactas;
Pæne manus telo ſaucia facta tua eſt.
Jamque patrem, famuloſque patris, lucemque timebam,
Expulerunt ſomnos hæc mea dicta tuos:
Surge age, Belide, de tot modo fratribus unus:
Nox tibi, ni properas, iſta perennis erit.
Territus exſurgis: fugit omnis inertia ſomni.
Aſpicis in timida fortia tela manu.
Quærenti cauſam, Dum nox ſinit, effuge, dixi.
Dum nox atra ſinit, tu fugis: ipſa moror.
Mane erat: & Danaus generos ex cæde jacentes
Dinumerat. ſummæ criminis unus abes.
Fert male cognatæ jacturam mortis in uno;
Et queritur facti ſanguinis eſſe parum.
Abſtrahor a patris pedibus, raptamque capillis
(Hæc meruit pietas præmia) carcer habet.
Scilicet ex illo Junonia permanet ira;
Quo bos ex homine eſt, ex bove facta Dea.
At ſatis eſt pœnæ teneram mugiſſe puellam:
Nec modo formoſam poſſe placere Jovi.
Adſtitit in ripa liquidi nova vacca parentis,
Cornuaque in patriis non ſua vidit aquis:
Conatoque queri mugitus edidit ore:
Territaque eſt forma, territa voce ſua.
Quid furis, infelix? quid te miraris in umbra?
Quid numeras factos ad nova membra pedes?
Illa Jovis magni pellex metuenda ſorori,
Fronde levas nimiam ceſpitibuſque famem.
Fonte bibis, ſpectaſque tuam ſtupefacta figuram:
Et te ne feriant, quæ geris, arma times.
Quæque modo, ut poſſis etiam Jove digna videri,
Dives eras; nuda nuda recumbis humo.
Per mare, per terras, cognataque flumina curris.
Dat mare, dant amnes, dat tibi terra viam.
Quæ tibi cauſa fugæ? quid Io freta longa pererras?
Non poteris vultus effugere ipſa tuos.
Inachi, quo properas? eadem ſequeriſque fugiſque.
Tu tibi dux comiti: tu comes ipſa duci.
Per ſeptem Nilus portus emiſſus in æquor
Exuit inſanæ pellicis ora bovi.
Ultima quid referam, quorum mihi cana ſenectus
Auctor? dant anni quod querar, ecce, mei.
Bella pater patruuſque gerunt: regnoque domoque
Pellimur. ejectos ultimus orbis habet.
Ille ferox ſolus ſolio ſceptroque potitur:
Cum ſene nos inopi turba vagamur inops.
De fratrum populo pars exiguiſſima reſtas.
Quique dati leto, quæque dedere, fleo.
Nam mihi quot fratres, totidem periere ſorores.
Accipiat lacrimas utraque turba meas.
En ego quod vivis, pœnæ crucianda reſervor.
Quid fiat ſonti, cum rea laudis agar?
Et conſanguineæ quondam centeſima turbæ
Infelix, uno fratre manente, cadam.
At tu, ſi qua piæ, Lynceu, tibi cura ſororis,
Quæque tibi tribui munera, dignus habes;
Vel fer opem, vel dede neci: defunctaque vita
Corpora furtivis inſuper adde rogis.
Et ſepeli lacrymis perfuſa fidelibus oſſa:
Scriptaque ſint titulo noſtra ſepulcra brevi.
Exul Hypermneſtra pretium pietatis iniquum,
Quam mortem fratri depulit, ipſa tulit.
Scribere plura libet: ſed pondere laſſa catenæ
Eſt manus; & vires ſubtrahit ipſe timor.

EPISTOLA XV.

SAPPHO PHAONI.

ECquid, ut inſpecta eſt ſtudioſæ littera dextræ,
Protinus eſt oculis cognita noſtra tuis?
An, niſi legiſſes auctoris nomina Sapphus,
Hoc breve neſcires unde movetur opus?
Forſitan & quare mea ſint alterna requiras
Carmina; cum lyricis ſim magis apta modis.
Flendus amor meus eſt: elegeia flebile carmen.
Non facit ad lacrimas barbitos ulla meas.
Uror, ut, indomitis ignem exercentibus Euris,
Fertilis accenſis meſſibus ardet ager.
Arva Phaon celebrat diverſa Typhoidos Ætnæ.
Me calor Ætnæo non minor igne coquit.
Nec mihi, diſpoſitis quæ jungam carmina nervis,
Proveniunt; vacuæ carmina mentis opus.
Nec me Pyrrhiades Methymniadeſve puellæ,
Nec me Lesbiadum cetera turba juvant.
Vilis Anactorie, vilis mihi candida Cydno:
Non oculis grata eſt Atthis, ut ante, meis.
Atque aliæ centum, quas non ſine crimine amavi.
Improbe, multarum quod fuit, unus habes.
Eſt in te facies, ſunt apti luſibus anni.
O facies oculis inſidioſa meis!
Sume fidem & pharetram; fies manifeſtus Apollo.
Accedant capiti cornua; Bacchus eris.
Et Phœbus Daphnen, & Gnoſida Bacchus amavit.
Nec norat Lyricos illa vel illa modos.
At mihi Pegaſides blandiſſima carmina dictant:
Jam canitur toto nomen in orbe meum.
Nec plus Alcæus, conſors patriæque lyræque,
Laudis habet: quamvis grandius ille ſonet.
Si mihi difficilis formam natura negavit;
Ingenio formæ damna rependo meæ.
Sum brevis. at nomen, quod terras impleat omnes,
Eſt mihi: menſuram nominis ipſa fero.
Candida ſi non ſum; placuit Cepheia Perſeo
Andromede, patriæ fuſca colore ſuæ.
Et variis albæ junguntur ſæpe columbæ:
Et niger a viridi turtur amatur ave.
Si, niſi quæ facie poterit te digna videri,
Nulla futura tua eſt: nulla futura tua eſt.
At, me cum legeres, etiam formoſa videbar.
Unam jurabas uſque decere loqui.
Cantabam; memini: (meminerunt omnia amantes)
Oſcula cantanti tu mihi rapta dabas.
Hæc quoque laudabas: omnique a parte placebam.
Sed tum præcipue, cum fit amoris opus.
Tunc te plus ſolito laſcivia noſtra juvabat,
Crebraque mobilitas, aptaque verba joco;
Quique, ubi jam amborum fuerat confuſa voluptas,

Plurimus in lasso corpore languor erat.
Nunc tibi Sicelides veniunt nova præda puellæ.
Quid mihi cum Lesbo? Sicelis esse volo.
At vos erronem tellure remittite nostrum
Nisiades matres, Nisiadesque nurus.
Neu vos decipiant blandæ mendacia linguæ.
Quæ dicit vobis, dixerat ante mihi.
Tu quoque quæ montes celebras, Erycina, Sicanos,
(Nam tua sum) vati consule, Diva, tuæ.
An gravis inceptum peragit Fortuna tenorem,
Et manet in cursu semper acerba suo?
Sex mihi natales ierant; cum lecta parentis
Ante diem lacrimas ossa bibere meas.
Arsit inops frater victus meretricis amore;
Mistaque cum turpi damna pudore tulit.
Factus inops agili peragit freta cærula remo;
Quasque male amisit, nunc male quærit opes.
Me quoque, quod monui bene multa fideliter, odit.
Hoc mihi libertas, hoc pia lingua dedit.
Et tamquam desint, quæ me sine fine fatigent,
Accumulat curas filia parva meas.
Ultima tu nostris accedis causa querelis.
Non agitur vento nostra carina suo.
Ecce jacent collo sparsi sine lege capilli:
Nec premit articulos lucida gemma meos.
Veste tegor vili: nullum est in crinibus aurum:
Non Arabo noster rore capillus olet.
Cui colar infelix, aut cui placuisse laborem?
Ille mei cultus unicus auctor abest.
Molle meum levibus cor est violabile telis:
Et semper causa est, cur ego semper amem.
Sive ita nascenti legem dixere sorores;
Et data sunt vitæ fila severa meæ;
Sive abeunt studia in mores, artesque magistræ;
Ingenium nobis molle Thalia facit.
Quid mirum, primæ si me lanuginis ætas
Abstulit, atque anni, quos vir amare potest?
Hunc ne pro Cephalo raperes, Aurora, timebam.
Et faceres: sed te prima rapina tenet.
Hunc si conspiciat, quæ conspicit omnia, Phœbe;
Jussus erit somnos continuare Phaon.
Hunc Venus in cælum curru vexisset eburno;
Sed videt & Marti posse placere suo.
O nec adhuc juvenis, nec jam puer; utilis ætas!
O decus, atque ævi gloria magna tui!
Huc ades: inque sinus, formose, relabere nostros.
Non ut ames oro, verum ut amare finas.
Scribimus, & lacrimis oculi rorantur obortis.
Aspice, quam sit in hoc multa litura loco.
Si tam certus eras hinc ire, modestius isses;
Et modo dixisses; Lesbi puella, vale.
Non tecum lacrimas, non oscula summa tulisti.
Denique non timui, quod dolitura fui.
Nil de te mecum est, nisi tantum injuria: nec te
Admonuit; quod tu pignus amantis habes.
Non mandata dedi. neque enim mandata dedissem
Ulla, nisi, ut nolles immemor esse mei.
Per tibi, qui numquam longe discedat, Amorem,
Perque novem juro numina nostra Deas:
Cum mihi nescio quis, Fugiunt tua gaudia, dixit;
Nec me flere diu, nec potuisse loqui.
Et lacrimæ deerant oculis, & lingua palato.
Astrictum gelido frigore pectus erat.
Postquam se dolor invenit; nec pectora plangi,
Nec puduit scissis exululare comis.
Non aliter, quam si gnati pia mater ademti
Portet ad extructos corpus inane rogos.
Gaudet, & e nostro crescit mœrore Charaxus
Frater; & ante oculos itque reditque meos.
Utque pudenda mei videatur causa doloris;
Quid dolet hæc? certe filia vivit, ait.
Non veniunt in idem pudor atque amor. omne videbat
Vulgus; eram lacero pectus aperta sinu.
Tu mihi cura, Phaon: te somnia nostra reducunt,
Somnia formoso candidiora die.
Illic te invenio; quamquam regionibus absis.
Sed non longa satis gaudia somnus habet.
Sæpe tuos nostra cervice onerare lacertos,
Sæpe tuæ videor supposuisse meos.
Blandior interdum, verisque simillima verba
Eloquor: & vigilant sensibus ora meis.
Oscula cognosco, quæ tu committere linguæ,
Aptaque consueras accipere, apta dare.
Ulteriora pudet narrare: sed omnia fiunt.
Et juvat, & sine te non libet esse mihi.
At cum se Titan ostendit, & omnia secum;
Tam cito me somnos destituisse queror.
Antra nemusque peto; tamquam nemus antraque prosint:
Conscia deliciis illa fuere tuis.
Illuc mentis inops, ut quam furialis Erichtho
Impulit, in collo crine jacente, feror.
Antra videt oculi scabro pendentia tofo,
Quæ mihi Mygdonii marmoris instar erant.
Invenio silvam, quæ sæpe cubilia nobis
Præbuit, & multa texit opaca coma:
At non invenio dominum silvæque meumque.
Vile solum locus est: dos erat ille loci.
Agnovi pressas noti mihi cespitis herbas:
De nostro curvum pondere gramen erat.
Incubui; tetigique locum, qua parte fuisti.
Grata prius lacrimas combibit herba meas.
Quin etiam rami positis lugere videntur
Frondibus; & nullæ dulce queruntur aves.
Sola virum non ulta pie mœstissima mater
Concinit Ismarium Daulias ales Ityn.
Ales Ityn, Sappho desertos cantat amores.
Hactenus; ut media cætera nocte silent.
Est nitidus, vitroque magis perlucidus omni,
Fons sacer: hunc multi numen habere putant.
Quem supra ramos expandit aquatica lotos,
Una nemus: tenero cespite terra viret.
Hic ego cum lassos posuissem fletibus artus,
Constitit ante oculos Naias una meos.
Constitit, & dixit, Quoniam non ignibus æquis
Ureris, Ambracias terra petenda tibi.
Phœbus ab excelso, quantum patet, aspicit æquor:
Actæum populi Leucadiumque vocant.
Hinc se Deucalion Pyrrhæ succensus amore
Misit, & illæso corpore pressit aquas.
Nec mora: versus Amor tetigit lentissima Pyrrhæ
Pectora; Deucalion igne levatus erat.
Hanc legem locus ille tenet. pete protinus altam
Leucada; nec saxo desiluisse time.
Ut monuit; cum voce abiit. ego frigida surgo:
Nec gravidæ lacrimas continuere genæ.
Ibimus, o Nymphe, monstrataque saxa petemus.
Sit procul insano victus amore timor.
Quidquid erit, melius quam nunc erit. aura, subito.
Et mea non magnum corpora pondus habent.
Tu quoque, mollis Amor, pennas suppone cadenti:
Ne sim Leucadiæ mortua crimen aquæ.
Inde chelyn Phœbo communia munera ponam:

Et sub ea versus unus & alter erunt.
Grata lyram posui tibi, Phœbe, poetria Sappho:
Convenit illa mihi, convenit illa tibi.
Cur tamen Actiacas miseram me mittis ad oras,
Cum profugum possis ipse referre pedem?
Tu mihi Leucadia potes esse salubrior unda:
Et forma & meritis tu mihi Phœbus eris.
An potes, o scopulis undaque ferocior illa,
Si moriar, titulum mortis habere meæ?
At quanto melius jungi mea pectora tecum,
Quam poterant saxis præcipitanda dari!
Hæc sunt illa, Phaon, quæ tu laudare solebas;
Visaque sunt toties ingeniosa tibi.
Nunc vellem facunda forent. dolor artibus obstat;
Ingeniumque meis substitit omne malis.
Non mihi respondent veteres in carmina vires.
Plectra dolore tacent: muta dolore lyra est.
Lesbides æquoreæ, nupturaque nuptaque proles;
Lesbides, Æolia nomina dicta lyra;
Lesbides, infamem quæ me fecistis amatæ;
Desinite ad citharas turba venire meas.
Abstulit omne Phaon, quod vobis ante placebat.
(Me miseram, dixi quam modo pene, meus!)
Efficite ut redeat: vates quoque vestra redibit.
Ingenio vires ille dat, ille rapit.
Ecquid ago precibus? pectusne agreste movetur?
An riget? & Zephyri verba caduca ferunt?
Qui mea verba ferunt, vellem tua vela referrent.
Hoc te, si saperes, lente, decebat opus.
Sive redis, puppique tuæ votiva parantur
Munera; quid laceras pectora nostra mora?
Solve ratem: Venus orta mari, mare præstet eunti.
Aura dabit cursum. tu modo solve ratem.
Ipse gubernabit residens in puppe Cupido:
Ipse dabit tenera vela legetque manu.
Sive juvat longe fugisse Pelasgida Sappho;
. Non tamen invenies, cur ego digna fuga.
(O saltem miseræ, crudelis, epistola dicat:
Ut mihi Leucadiæ fata petantur aquæ.)

EPISTOLA XVI.

PARIS HELENÆ.

HAnc tibi Priamides mitto, Ledæa, salutem;
Quæ tribui sola te mihi dante potest.
Eloquar? an flammæ non est opus indice notæ,
Et plus, quam vellem, jam meus extat amor?
Ille quidem malim lateat; dum tempora dentur
Lætitiæ mistos non habitura metus.
Sed male dissimulo. quis enim celaverit ignem,
Lumine qui semper proditur ipse suo?
Si tamen expectas, vocem quoque rebus ut addam;
Uror. habes animi nuncia verba mei.
Parce, precor, fasso: nec vultu cætera duro
Perlege, sed formæ conveniente tuæ.
Jamdudum gratum est, quod epistola nostra recepta
Spem facit, hoc recipi me quoque posse modo.
Quæ rata sint, nec te frustra promiserit, opto,
Hoc mihi quæ suasit mater Amoris iter.
Namque ego divino monitu, ne nescia pecces,
Advehor: & cœpto non leve numen adest.
Præmia magna quidem, sed non indebita, posco.
Pollicita est thalamo te Cytherea meo.
Hac duce Sigæo dubias a littore feci
Longa Phereclea per freta puppe vias.
Illa dedit faciles auras, ventosque secundos.
In mare nimirum jus habet orta mari.
Perstet: &, ut pelagi, sic pectoris adjuvet æstum:
Deferat in portus & mea vota suos.
Attulimus flammas, non hic invenimus illas.
Hæ mihi tam longæ causa fuere viæ.
Nam neque tristis hyems, neque nos huc appulit error.
Tænaris est classi terra petita meæ.
Nec me crede fretum merces portante carina
Findere. quas habeo, Di tueantur, opes.
Nec venio Grajas veluti spectator ad urbes.
Oppida sunt regni divitiora mei.
Te peto; quam lecto pepigit Venus aurea nostro.
Te prius optavi, quam mihi nota fores.
Ante tuos animo vidi, quam lumine, vultus:
Prima fuit vultus nuncia fama tui.
Nec tamen est mirum, si sicut oporteat, arcu
Missilibus telis eminus ictus, amo.
Sic placuit fatis: quæ ne convellere tentes,
Accipe cum vera dicta relata fide.
Matris adhuc utero, partu remorante, tenebar:
Jam gravidus justo pondere venter erat.
Illa sibi ingentem visa est sub imagine somni
Flammiferam pleno reddere ventre facem.
Territa consurgit; metuendaque noctis opacæ
Visa seni Priamo, vatibus ille, refert.
Arsuram Paridis vates canit Ilion igni.
Pectoris, ut nunc est, fax fuit illa mei.
Forma vigorque animi, quamvis de plebe videbar,
Indicium tectæ nobilitatis erant.
Est locus in mediæ nemorosis vallibus Idæ
Devius, & piceis ilicibusque frequens:
Qui nec ovis placidæ, nec amantis saxa capellæ,
Nec patulo tardæ carpitur ore bovis.
Hinc ego Dardaniæ muros excelsaque tecta,
Et freta prospiciens, arbore nixus eram.
Ecce pedum pulsu visa est mihi terra moveri:
Vera loquar, veri vix habitura fidem.
Constitit ante oculos, actus velocibus alis,
Atlantis magni Pleionesque nepos.
Fas vidisse fuit; fas sit mihi visa referre:
Inque Dei digitis aurea virga fuit.
Tresque simul Divæ, Venus & cum Pallade Juno
Graminibus teneros imposuere pedes.
Obstupui; gelidusque comas erexerat horror.
Cum mihi, Pone metum, nuncius ales ait.
Arbiter es formæ: certamina siste Dearum;
Vincere quæ forma digna sit una duas.
Neve recusarem, verbis Jovis imperat: & se
Protinus ætheria tollit in astra via.
Mens mea convaluit, subitoque audacia venit;
Nec timui vultu quamque notare meo.
Vincere erant omnes dignæ: judexque verebar
Non omnes causam vincere posse suam.
Sed tamen ex illis jam tunc magis una placebat:
Hanc esse ut scires, unde movetur amor.
Tantaque vincendi cura est; ingentibus ardent
Judicium donis sollicitare meum.
Regna Jovis conjux, virtutem filia jactat.
Ipse potens dubito, fortis an, esse velim.
Dulce Venus risit, Nec te, Pari, munera tangant;
Utraque suspensi plena timoris, ait.
Nos dabimus quod ames: & pulchræ filia Ledæ
Ibit in amplexus, pulcrior ipsa, tuos.
Dixit: & ex æquo donis formaque probata,
Victorem cælo rettulit illa pedem.

Interea

Interea (credo, versis ad prospera fatis)
  Regius agnoscor per rata signa puer.
Læta domus nato per tempora longa recepto,
  Addit & ad festos hunc quoque Troja diem.
Utque ego te cupio, sic me cupiere puellæ.
  Multarum votum sola tenere potes.
Nec tantum regum natæ petiere ducumque:
  Sed Nymphis etiam curaque amorque tui.
At mihi cunctarum subeunt fastidia, postquam
  Conjugii spes est, Tyndari, facta tui.
Te vigilans oculis, animo te nocte videbam;
  Lumina cum placido victa sopore jacent.
Quid facies præsens, quæ nondum visa placebas?
  Ardebam, quamvis hic procul ignis erat.
Nec potui debere mihi spem longius istam,
  Cærulea pererem quin mea vota via.
Troia cæduntur Phrygia pinera securi,
  Quæque erat æquoreis utilis arbor aquis:
Ardua proceris spoliantur Gargara sylvis:
  Innumerasque mihi longa dat Ida trabes.
Fundatura citas flectuntur robora naves:
  Texitur & costis panda carina suis.
Addimus antennas, & vela sequentia malos:
  Accipit & pictos puppis adunca Deos.
Qua tamen ipse vehor, comitata Cupidine parvo,
  Sponsor conjugii stat Dea picta sui.
Imposita est factæ postquam manus ultima classi;
  Protinus Ægæis ire lubebat aquis.
Et pater & genitrix inhibent mea vota rogando;
  Propositumque pia voce morantur iter.
Et soror effusis, ut erat, Cassandra capillis,
  Cum vellent nostræ jam dare vela rates;
Quo ruis? exclamat: referes incendia tecum.
  Quanta per has nescis flamma petatur aquas.
Vera fuit vates; dictos invenimus ignes:
  Et ferus in molli pectore flagrat amor.
Portubus egredior; ventisque ferentibus usus
  Applicor in terras, Oebali Nympha, tuas.
Excipit hospitio vir me tuus. hoc quoque tactum
  Non sine consilio numinibusque Deum.
Ille quidem ostendit, quidquid Lacedæmone tota
  Ostendi dignum conspicuumque fuit.
Sed mihi laudatam cupienti cernere formam,
  Lumina, nil aliud, quo caperentur, erat.
Ut vidi, obstupui; præcordiaque intima sensi
  Attonitus curis intumuisse novis.
His similes vultus, quantum reminiscor, habebat,
  Venit in arbitrium cum Cytherea meum.
Si tu venisses pariter certamen in illud;
  In dubium Veneris palma futura fuit.
Magna quidem de te rumor præconia fecit,
  Nullaque de facie nescia terra tua est.
Nec tibi par usquam Phrygia, nec solis ab ortu
  Inter formosas altera nomen habet.
Credis & hoc nobis? minor est tua gloria vero:
  Famaque de forma pæne maligna tua est.
Plus hic invenio, quam quod promiserit illa:
  Et tua materia gloria victa sua est.
Ergo arsit merito, qui noverat omnia, Theseus:
  Et visa es tanto digna rapina viro:
More tuæ gentis nitida dum nuda palæstra
  Ludis; & es nudis femina mista viris.
Quod rapuit, laudo: miror, quod reddidit umquam,
  Tam bona constanter præda tenenda fuit.
Ante recessisset caput hoc cervice cruenta,
  Quam tu de thalamis abstraherere meis.
Tene manus umquam nostræ dimittere vellent?
  Tene meo paterer vivus abire sinu?
Si reddenda fores, aliquid tamen ante tulissem,
  Nec Venus ex toto nostra fuisset iners.
Vel mihi virginitas esset libata, vel illud,
  Quod poterat salva virginitate rapi.
Da modo te: quæ sit Paridi constantia nosces,
  Flamma rogi flammas finiet una meas.
Præposui regnis ego te, quæ maxima quondam
  Pollicita est nobis nupta, sororque Jovis.
Dumque tuo possem circumdare brachia collo,
  Contemta est virtus Pallade dante mihi.
Cum Venus, & Juno, Pallasque in montibus Idæ
  Corpora judicio supposuere meo.
Nec piget; aut umquam stulte legisse videbor:
  Permanet in voto mens mea firma suo.
Spem modo ne nostram fieri patiare caducam
  Te precor, o tanto digna labore peti.
Non ego conjugium generosæ degener opto,
  Nec mea, crede mihi, turpiter uxor eris.
Pleiada (si quæras) in nostra gente, Jovemque
  Invenies: medios ut taceamus avos.
Sceptra parens Asiæ, qua nulla beatior ora,
  Finibus immensis vix obeunda tenet.
Innumeras urbes, atque aurea tecta videbis,
  Quæque suos dicas templa decere Deos.
Ilion aspicies, firmataque turribus altis
  Mœnia Phœbeæ structa canore lyræ.
Quid tibi de turba narrem, numeroque virorum?
  Vix populum tellus sustinet illa suum.
Occurrent denso tibi Troades agmine matres,
  Nec capient Phrygias atria nostra nurus.
O quoties dices, Quam pauper Achaia nostra est.
  Una domus quævis urbis habebit opes.
Nec mihi fas fuerit, Sparten contemnere vestram;
  In qua tu nata es, terra beata mihi est.
Parca sed est Sparte, tu cultu divite digna es.
  Ad talem formam non facit iste locus.
Hanc faciem largis sine fine paratibus uti,
  Deliciisque decet luxuriare novis.
Cum videas cultum nostra de gente virorum:
  Qualem Dardanidas credis habere nurus?
Da modo te facilem: nec dedignare maritum,
  Rure Therapnæo nata puella, Phrygem.
Phryx erat & nostro genitus de sanguine, qui nunc
  Cum Dis potandas nectare miscet aquas.
Phryx erat Auroræ conjux: tamen abstulit illum
  Extremum noctis quæ Dea finit iter.
Phryx etiam Anchises: volucrum cui mater Amorum
  Gaudet in Idæis concubuisse jugis.
Nec, puto, collatis forma Menelaus & annis,
  Judice te, nobis anteferendus erit.
Non dabimus certe socerum tibi clara fugantem
  Lumina; qui trepidos a dape vertat equos.
Nec pater est Priamo soceri de cæde cruentus;
  Et qui Myrtoas crimine signet aquas.
Nec proavo Stygia nostro captantur in unda
  Poma, nec in mediis quæritur humor aquis.
Quid tamen hoc refert, si te tenet ortus ab illis?
  Cogitur huic domui Juppiter esse socer.
Heu facinus! totis indignus noctibus ille
  Te tenet, amplexu perfruiturque tuo.
At mihi conspiceris posita vix denique mensa,
  Multaque, quæ lædant, hoc quoque tempus habet.
Hostibus eveniant convivia talia nostris,
  Experior posito qualia sæpe mero.

Pœni-

Pœnitet hospitii, cum, me spectante, lacertos
Imposuit collo rusticus iste tuo.
Rumpor, & invideo (quid enim tamen omnia narrem?)
Membra superjecta cum tua veste fovet.
Oscula cum vero coram non dura daretis;
Ante oculos posui pocula sumta meos.
Lumina demitto, cum te tenet arctius ille:
Crescit & invito lentus in ore cibus.
Sæpe dedi gemitus: & te, lasciva, notavi
In gemitu risum non tenuisse meo.
Sæpe mero volui flammam compescere: at illa
Crevit, & ebrietas ignis in igne fuit.
Multaque ne videam, versa cervice recumbo,
Sed revocas oculos protinus ipsa meos.
Quid faciam dubito. dolor est meus illa videre.
Sed dolor a facie major abesse tua.
Qua licet & possum, luctor celare furorem:
Sed tamen apparet dissimulatus amor.
Nec tibi verba damus: sentis mea vulnera, sentis.
Atque utinam soli sint ea nota tibi!
Ah quoties lacrimis venientibus ora reflexi,
Ne causam fletus quæreret ille mei!
Ah quoties aliquem narravi potus amorem,
Ad vultus referens singula verba tuos!
Indiciumque mei ficto sub nomine feci.
Ille ego, si nescis, verus amator eram.
Quin etiam, ut possem verbis petulantius uti,
Non semel ebrietas est simulata mihi.
Prodita sunt (memini) tunica tua pectora laxa,
Atque oculis aditum nuda dedere meis;
Pectora vel puris nivibus, vel lacte, tuamque
Complexo matrem candidiora Jove.
Dum stupeo visis, (nam pocula forte tenebam)
Tortilis e digitis excidit ansa meis.
Oscula si natæ dederas; ego protinus illa
Hermiones tenero lætus ab ore tuli.
Et modo cantabam veteres resupinus amores:
Et modo per nutum signa tegenda dabam.
Et comitum primas Clymenen Æthramque tuarum
Ausus cum blandis nuper adire sonis.
Quæ mihi non aliud, quam formidare, locutæ,
Orantis medias deseruere preces.
Di facerent, magni pretium certaminis esses;
Teque suo victor posset habere toro.
Ut tulit Hippomenes Schœneida præmia cursus,
Venit ut in Phrygios Hippodamia sinus;
Ut ferus Alcides Acheloia cornua fregit,
Dum petit amplexus, Deianira, tuos;
Nostra per has leges audacia fortiter isset:
Teque mei scires esse laboris opus.
Nunc mihi nil superest, nisi te, formosa, precari;
Amplectique tuos, si patiare, pedes.
O decus, o præsens geminorum gloria fratrum;
O Jove digna viro, ni Jove nata fores!
Aut ego Sigeos repetam te conjuge portus:
Aut ego Tænaria contegar exul humo.
Non mea sunt summa leviter districta sagitta
Pectora: descendit vulnus ad ossa meum.
Hoc mihi, (nam repeto) fore ut a cæleste sagitta
Figar, erat verax vaticinata soror.
Parce datum fatis, Helene, contemnere amorem:
Sic habeas faciles in tua vota Deos.
Multa quidem subeunt: sed coram ut plura loquamur,
Excipe me lecto nocte silente tuo.
An pudet, & metuis Venerem temerare maritam?
Castaque legitimi fallere jura tori?
Ah nimium simplex, Helene, ne rustica dicam,
Hanc faciem culpa posse carere putas!
Aut faciem mutes, aut sis non dura, necesse est.
Lis est cum forma magna pudicitiæ.
Juppiter his gaudet, gaudet Venus aurea furtis.
Hæc tibi nempe patrem furta dedere Jovem.
Vix fieri, si sunt vires in semine avorum,
Et Jovis & Ledæ filia, casta potes.
Casta tamen tunc sis, cum te mea Troia tenebit,
Et tua sim, quæso, crimina solus ego.
Nunc ea peccemus, quæ corriget hora jugalis:
Si modo promisit non mihi vana Venus.
Sed tibi & hoc suadet rebus, non voce, maritus,
Neve sui furtis hospitis obstet, abest.
Non habuit tempus, quo Cressia regna videret,
Aptius: o mira calliditate virum!
Ivit, &, Idæi mando tibi (dixit iturus)
Curam pro nobis hospitis, uxor, agas.
Negligis absentis (testor) mandata mariti:
Cura tibi non est hospitis ulla tui.
Hunccine tu speres hominem sine pectore, dotes
Posse satis formæ, Tyndari, nosse tuæ?
Falleris: ignorat. nec, si bona magna putaret
Quæ tenet, externo crederet illa viro.
Ut te nec mea vox, nec te meus incitet ardor;
Cogimur ipsius commoditate frui.
Aut erimus stulti, sic ut superemus & ipsum,
Si tam securum tempus abibit iners.
Pæne suis ad te manibus deducit amantem,
Utere mandantis simplicitate viri.
Sola jaces viduo tam longa nocte cubili.
In viduo jaceo solus & ipse toro.
Te mihi, meque tibi communia gaudia jungant,
Candidior medio nox erit illa die.
Tunc ego jurabo quævis tibi numina; meque
Adstringam verbis in sacra jura tuis.
Tunc ego, si non est fallax fiducia nostri,
Efficiam præsens, ut mea regna petas.
Si pudet; & metuis, ne me videare secuta;
Ipse reus sine te criminis hujus ero.
Nam sequar Ægidæ factum, fratrumque tuorum.
Exemplo tangi non propiore potes.
Te rapuit Theseus; geminas Leucippidas illi:
Quartus in exemplis enumerabor ego.
Troia classis adest, armis instructa virisque.
Jam facient celeres remus & aura vias.
Ibis Dardanias ingens regina per urbes:
Teque novam credet vulgus adesse Deam.
Quaque feres gressus, adolebunt cinnama flammæ:
Cæsaque sanguineam victima planget humum.
Dona pater fratresque, & cum genitrice sorores,
Iliadesque omnes, totaque Troja, dabunt.
Hei mihi! pars a me vix dicitur ulla futuri.
Plura feres, quam quæ littera nostra refert.
Nec tu rapta time, ne nos fera bella sequantur;
Concitet & vires Græcia magna suas.
Tot prius abductis, ecqua repetita per arma est?
Crede mihi; vanos res habet ista metus.
Nomine ceperunt Aquilonis Erechthida Thraces:
Et tuta a bello Bistonis ora fuit.
Phasida puppe nova vexit Pagasæus Iason:
Læsa nec est Colcha Thessala terra manu.
Te quoque qui rapuit, rapuit Minoida Theseus:
Nulla tamen Minos Cretas ad arma vocat.
Terror in his ipso major solet esse periclo:
Quæque timere libet, pertimuisse pudet.

Finge

Finge tamen, si vis, ingens consurgere bellum.
 Et mihi sunt vires: & mea tela nocent.
Nec minor est Asiæ, quam vestræ copia terræ.
 Illa viris dives, dives abundat equis.
Nec plus Atrides animi Menelaus habebit,
 Quam Paris; aut armis anteferendus erit.
Pæne puer cæsis abducta armenta recepi
 Hostibus: & causam nominis inde tuli.
Pæne puer vario juvenes certamine vici:
 In quibus Ilioneus, Deiphobusque fuit.
Neve putes, non me nisi cominus esse timendum:
 Figitur in jusso nostra sagitta loco.
Num potes hæc illi primæ dare facta juventæ?
 Instruere Atriden num potes arte mea?
Omnia si dederis; numquid dabis Hectora fratrem?
 Unus is innumeri militis instar habet.
Quid valeam, nescis: & te mea robora fallunt.
 Ignoras, cui sis nupta futura viro.
Aut igitur nullo belli repetere tumultu:
 Aut cedent Marti Dorica castra meo.
Nec tamen indigner pro tanta sumere ferrum
 Conjuge. certamen præmia magna movent.
Tu quoque, si de te totus contenderit orbis,
 Nomen ab æterna posteritate feres.
Spe modo non timida, Dis hinc egressa secundis,
 Exige cum plena munera pacta fide.

EPISTOLA XVII.

Helena Paridi.

NUnc oculos tua cum violarit epistola nostros;
 Non rescribendi gloria visa levis.
Ausus es hospitii temeratis advena sacris
 Legitimam nuptæ sollicitare fidem?
Scilicet idcirco ventosa per æquora vectum
 Excepit portu Tænaris ora tuo?
Nec tibi diversa quamvis e gente venires,
 Oppositas habuit regia nostra fores;
Esset ut officii merces injuria tanti?
 Qui sic intrabas, hospes an hostis eras?
Nec dubito, quin hæc, cum sit tam justa, vocetur
 Rustica judicio nostra querela tuo.
Rustica sim sane; dum non oblita pudoris:
 Dumque tenor vitæ sit sine labe meæ.
Si non est ficto vultus mihi tristis in ore;
 Nec sedeo duris torva superciliis;
Fama tamen clara est: & adhuc sine crimine lusi:
 Et laudem de me nullus adulter habet.
Quo magis admiror, quæ sit fiducia cœpto;
 Spemque tori dederit quæ tibi causa mei.
An, quia vim nobis Neptunius attulit heros,
 Rapta semel, videor bis quoque digna rapi?
Crimen erat nostrum, si delinita fuissem.
 Cum sim rapta, meum quid nisi nolle fuit?
Non tamen e facto fructum tulit ille petitum:
 Excepto redii passa timore nihil.
Oscula luctanti tantummodo pauca protervus
 Abstulit: ulterius nil habet ille mei.
Quæ tua nequitia est, non his contenta fuisset,
 Di melius! similis non fuit ille tui.
Reddidit intactam, minuitque modestia crimen:
 Et juvenem facti pœnituisse patet.
Thesea pœnituit, Paris ut succederet illi;
 Ne quando nomen non sit in ore meum?
Nec tamen irascor: (quis enim succenset amanti?)
 Si modo, quem præfers, non simulatur amor.
Hoc quoque enim dubito; non quod fiducia desit,
 Aut mea sit facies non bene nota mihi:
Sed quia credulitas damno solet esse puellis;
 Verbaque dicuntur vestra carere fide.
At peccant aliæ; matronaque rara pudica est.
 Quid prohibet raris nomen inesse meum?
Nam mea quod visa est tibi mater idonea, cujus
 Exemplo flecti me quoque posse putes:
Matris in admisso falsa sub imagine lusæ
 Error inest: pluma tectus adulter erat.
Nil ego, si peccem, possim nescisse: nec ullus
 Error, qui facti crimen obumbret, erit.
Illa bene erravit, vitiumque auctore redemit.
 Felix in culpa quo Jove dicar ego?
Quod genus & proavos, & regia nomina jactas;
 Clara satis domus hæc nobilitate sua.
Jupiter ut soceri proavus taceatur, & omne
 Tantalidæ Pelopis Tyndareique decus;
Dat mihi Leda Jovem cycno decepta parentem;
 Quæ falsam gremio credula fovit avem.
I nunc, & Phrygiæ late primordia gentis,
 Cumque suo Priamum Laomedonte refer.
Quos ego suspicio. sed, qui tibi gloria magna est
 Quintus, is a nostro nomine primus erit.
Sceptra tuæ quamvis rear esse potentia Trojæ,
 Non tamen hæc illis esse minora puto.
Si jam divitiis locus hic numeroque virorum
 Vincitur: at certe barbara terra tua est.
Munera tanta quidem promittit epistula dives,
 Ut possint ipsas illa movere Deas.
Sed si jam fines vellem transire pudoris;
 Tu melior culpæ causa futurus eras.
Aut ego perpetuo famam sine labe tenebo;
 Aut ego te potius quam tua dona sequar.
Utque ea non sperno; sic acceptissima semper
 Munera sunt, auctor quæ pretiosa facit.
Plus multo est, quod amas; quod sum tibi causa laboris;
 Quod per tam longas spes tua venit aquas.
Illa quoque, apposita quæ nunc facis, improbe, mensa,
 (Quamvis experiar dissimulare) noto.
Cum modo me spectas oculis, lascive, protervis;
 Quos vix instantes lumina nostra ferunt:
Et modo suspiras: modo pocula proxima nobis
 Sumis; quaque bibi, tu quoque parte bibis.
Ah quoties digitis, quoties ego tecta notavi
 Signa supercilio pene loquente dari!
Et sæpe extimui, ne vir meus illa videret;
 Non satis occultis erubuique notis.
Sæpe vel exiguo, vel longo murmure dixi,
 Nil pudet hunc. nec vox hæc mea falsa fuit.
Orbe quoque in mensæ legi sub nomine nostro,
 Quod deducta mero littera fecit, Amo.
Credere me tamen hoc oculo renuente negavi.
 Hei mihi! jam didici, sic quoque posse loqui.
His ego blanditiis, si peccatura fuissem,
 Flecterer: his poterant pectora nostra capi.
Est quoque (confiteor) facies tibi rara: potestque
 Velle sub amplexus ire puella tuos,
Altera vel potius felix sine crimine fiat,
 Quam cadat externo noster amore pudor.
Disce meo exemplo, formosis posse carere.
 Est virtus placitis abstinuisse bonis.
Quam multos credas juvenes optare, quod optas,
 Qui sapiant? oculos an Paris unus habes?
Non tu plus cernis; sed plus temerarius audes.
 Nec

Nec tibi plus cordis, sed minus oris adest.
Tunc ego te vellem celeri venisse carina,
Cum mea virginitas mille petita procis.
Si te vidissem, primus de mille fuisses.
Judicio veniam vir dabit ipse meo.
Ad possessa venis præceptaque gaudia serus.
Spes tua lenta fuit: quod petis, alter habet.
Ut tamen optarem fieri tibi Troia conjux,
Invitam sic me nec Menelaus habet.
Desine molle, precor, verbis convellere pectus:
Neve mihi, quam te dicis amare, noce.
Sed sine, quam tribuit sortem Fortuna, tueri:
Nec spolium nostri turpe pudoris habe.
At Venus hoc pacta est: & in altæ vallibus Idæ
Tres tibi se nudas exhibuere Deæ:
Unaque cum regnum, belli daret altera laudem;
Tyndaridos conjux, tertia dixit, eris.
Credere vix equidem cælestia corpora possum
Arbitrio formam supposuisse tuo.
Utque sit hoc verum; certe pars altera ficta est,
Judicii pretium qua data dicor ego.
Non est tanta mihi fiducia corporis, ut me
Maxima teste Dea dona fuisse putem.
Contenta est oculis hominum mea forma probari:
Laudatrix Venus est invidiosa mihi.
Sed nihil inficior: faveo quoque laudibus istis,
Nam mea vox quare, quod cupit, esse neget?
Nec tu succense nimium mihi creditus ægre.
Tarda solet magnis rebus inesse fides.
Prima mea est igitur Veneri placuisse voluptas:
Proxima, me visam præmia summa tibi:
Nec te Palladios, nec te Junonis honores
Audiris Helenæ præposuisse bonis.
Ergo ego sum virtus? ego sum tibi nobile regnum?
Ferrea sim, si non hoc ego pectus amem.
Ferrea, crede mihi, non sum: sed amare repugno
Illum, quem fieri vix puto posse meum.
Quid bibulum curvo proscindere littus aratro,
Spemque sequi coner, quam locus ipse neget?
Sum rudis ad Veneris furtum: nullaque fidelem
(Di mihi sunt testes) lusimus arte virum.
Nunc quoque, quod tacito mando mea verba libello,
Fungitur officio littera nostra novo.
Felices, quibus usus adest! ego nescia rerum
Difficilem culpæ suspicor esse viam.
Ipse malo metus est. jam nunc confundor, & omnes
In nostris oculos vultibus esse reor.
Nec reor hoc falso. sensi mala murmura vulgi:
Et quasdam voces retulit Æthra mihi.
At tu dissimula: nisi si desistere mavis.
Sed cur desistas? dissimulare potes.
Lude, sed occulte. major, non maxima nobis
Est data libertas, quod Menelaus abest.
Ille quidem procul est, ita re cogente, profectus.
Magna fuit subitæ justaque causa viæ.
Aut mihi sic visum est. ego, cum dubitaret an iret,
Quamprimum, dixi, fac rediturus eas.
Omine lætatus dedit oscula: Resque, domusque,
Et tibi sit curæ Troicus hospes, ait.
Vix tenui risum; quem dum compescere luctor,
Nil illi potui dicere, præter, Erit.
Vela quidem Creten ventis dedit ille secundis.
Sed tu non ideo cuncta licere puta.
Sic meus hinc vir abest, ut me custodiat absens.
An nescis longas Regibus esse manus?
Fama quoque est oneri. nam quo constantius ore
Laudamur vestro, justius ille timet.
Quæ juvat, ut nunc est, eadem mihi gloria damno est:
Et melius famæ verba dedisse foret.
Nec, quod abest, hic me tecum mirare relictam:
Moribus & vitæ credidit ille meæ.
De facie metuit, vitæ confidit: & illum
Securum probitas, forma timere facit.
Tempora ne pereant ultro data præcipis; utque
Simplicis utamur commoditate viri.
Et libet, & timeo: nec adhuc exacta voluntas
Est satis. in dubio pectora nostra labant.
Et vir abest nobis; & tu sine conjuge dormis:
Inque vicem tua me, te mea forma capit.
Et longæ noctes: & jam sermone coimus:
Et tu (me miseram!) blandus: & una domus.
Et peream, si non invitant omnia culpam.
Nescio quo tardor, sed tamen ipsa metu.
Quod male persuades, utinam bene cogere posses!
Vi mea rusticitas excutienda fuit.
Utilis interdum est ipsis injuria passis.
Sic certe felix esse coacta velim.
Dum novus est, potius cœpto pugnemus amori:
Flamma recens parva sparsa residit aqua.
Certus in hospitibus non est amor. errat, ut ipsi:
Cumque nihil speres firmius esse, fuit.
Hypsipyle testis, testis Minoia virgo est;
In non exhibitis utraque questa toris.
Tu quoque dilectam multos, infide, per annos
Diceris Œnonen destituisse tuam.
Nec tamen ipse negas; & nobis omnia de te
Quærere, si nescis, maxima cura fuit.
Adde quod, ut cupias constans in amore manere,
Non potes. expediunt jam sua vela Phryges.
Dum loqueris mecum, dum nox sperata paratur,
Qui ferat in patriam, jam tibi ventus erit.
Cursibus in mediis novitatis plena relinques
Gaudia: cum ventis noster abibit amor.
An sequar, ut suades; laudataque Pergama visam;
Pronurus & magni Laomedontis ero?
Non ita contemno volucris præconia Famæ,
Ut probris terras impleat illa meis.
Quid de me Sparte poterit, quid Achaia tota,
Quid gentes Asiæ, quid tua Troja loqui?
Quid Priamus de me, Priami quid sentiet uxor;
Totque tui fratres, Dardanidesque nurus?
Tu quoque, qui poteris tibi me sperare fidelem,
Et non exemplis anxius esse tuis?
Quicumque Iliacos intraverit advena portus,
Is tibi solliciti causa timoris erit.
Ipse mihi quoties iratus, Adultera, dices?
Oblitus nostro crimen inesse tuum.
Delicti fies idem reprehensor & auctor.
Terra, precor, vultus obruat ante meos.
At fruar Iliacis opibus, cultuque beato:
Donaque promissis uberiora feram.
Purpora nempe mihi, pretiosaque texta dabuntur:
Congestoque auri pondere dives ero.
Da veniam fassæ; non sunt tua munera tanti.
Nescio quo tellus me tenet ista modo.
Quis mihi, si lædar, Phrygiis succurrat in oris?
Unde petam fratres, unde parentis opem?
Omnia Medeæ fallax promisit Iason:
Pulsa est Æsonia num minus illa domo?
Non erat Æetes, ad quem despecta rediret:
Non Ipsea parens, Chalciopeque soror.
Tale nihil timeo: sed nec Medea timebat.

Fallitur augurio spes bona sæpe suo.
Omnibus invenies, quæ nunc jactantur in alto,
Navibus a portu lene fuisse fretum.
Fax quoque me terret: quam se peperisse cruentam
Ante diem partus est tua visa parens.
Et vatum timeo monitus: quos igne Pelasgo
Ilion arsuram præmonuisse ferunt.
Utque favet Cytherea tibi, quia vicit, habetque
Parta per arbitrium bina tropæa tuum;
Sic illas vereor, quæ, si tua gloria vera est,
Judice te causam non tenuere duæ.
Nec dubito, quin, te si prosequar, arma parentur.
Ibit per gladios (hei mihi!) noster amor.
An fera Centauris indicere bella coegit
Atracis Hæmonios Hippodamia viros?
Tu fore tam justa lentum Menelaon in ira,
Et geminos fratres, Tyndareumque putas?
Quod bene te jactas, & fortia facta recenses;
A verbis facies dissidet ista suis.
Apta magis Veneri, quam sint tua corpora Marti.
Bella gerant fortes: tu, Pari, semper ama.
Hectora, quem laudas, pro te pugnare jubeto:
Militia est operis altera digna tuis.
His ego, si saperem, pauloque audacior essem,
Uterer. utetur, si qua puella sapit.
Aut ego deposito faciam fortasse pudore;
Et dabo conjunctas tempore victa manus.
Quod petis, ut furtim præsentes plura loquamur;
Scimus quid captes, colloquiumque voces.
Sed nimium properas, & adhuc tua messis in herba est.
Hæc mora sit voto forsan amica tuo.
Hactenus arcanum furtivæ conscia mentis
Littera jam lasso pollice sistat opus.
Cetera per socias Clymenen Æthramque loquamur,
Quæ mihi sunt comites consiliumque duæ.

EPISTOLA XVIII.

LEANDER HERONI.

Mittit Abydenus, quam mallet ferre, salutem,
Si cadat ira maris, Sesta puella, tibi.
Si mihi Di faciles & sunt in amore secundi;
Invitis oculis hæc mea verba leges.
Sed non sunt faciles. nam cur mea vota morentur,
Currere me nota nec patiantur aqua?
Ipsa vides cælum pice nigrius, & freta ventis
Turbida, perque cavas vix adeunda rates.
Unus, & hic audax, a quo tibi littera nostra
Redditur, e portu navita movit iter.
Ascensurus eram: nisi quod, cum vincula proræ
Solveret, in speculis omnis Abydos erat.
Non poteram celare meos, velut ante, parentes:
Quemque tegi volumus, non latuisset amor.
Protinus hæc scribens, Felix, i, littera, dixi:
Jam tibi formosam porriget illa manum.
Forsitan admotis etiam tangere labellis;
Rumpere dum niveo vincula dente volet.
Talibus exiguo dictis mihi murmure verbis,
Cetera cum charta dextra locuta mea est.
Ah quanto mallem, quam scriberet, illa nataret,
Meque per assuetas sedula ferret aquas?
Aptior illa quidem placido dare verbera ponto.
Est tamen & sensus apta ministra mei.
Septima nox agitur, spatium mihi longius anno,
Sollicitum raucis ut mare fervet aquis.

His ego si vidi mulcentem pectora somnum
Noctibus; insani sit mora longa freti.
Rupe sedens aliqua specto tua littora tristis:
Et quo non possum corpore, mente feror.
Lumina quin etiam summa vigilantia turre,
Aut videt, aut acies nostra videre putat.
Ter mihi deposita est in sicca vestis arena.
Ter grave tentavi carpere nudus iter.
Obstitit inceptis tumidum juvenilibus æquor:
Mersit & adversis ora natantis aquis.
At tu de rapidis immansuetissime ventis,
Quid mecum certa prælia mente geris?
In me, si nescis, Borea, non æquora, sævis.
Quid faceres, esset ni tibi notus amor?
Tam gelidus cum sis, non te tamen, improbe, quondam
Ignibus Actæis incaluisse negas.
Gaudia rapturo si quis tibi claudere vellet
Aerios aditus; quo paterere modo?
Parce precor; facilemque move moderatius auram.
Imperet Hippotades sic tibi triste nihil.
Vana peto, precibusque meis obmurmurat ipse:
Quasque quatit, nulla parte coercet aquas.
Nunc daret audaces utinam mihi Dædalus alas!
Icarium quamvis hic prope littus adest.
Quidquid erit, patiar: liceat modo corpus in auras
Tollere, quod dubia sæpe pependit aqua.
Interea, dum cuncta negant ventique fretumque,
Mente agito furti tempora prima mei.
Nox erat incipiens (namque est meminisse voluptas)
Cum foribus patriis egrediebar amans.
Nec mora: deposito pariter cum veste timore,
Jactabam liquido brachia lenta mari.
Luna fere tremulum præbebat lumen eunti,
Ut comes in nostras officiosa vias.
Hanc ego suspiciens, Faveas, Dea candida, dixi;
Et subeant animo Latmia saxa tuo.
Non sinat Endymion te pectoris esse severi.
Flecte, precor, vultus ad mea furta tuos.
Tu, Dea, mortalem cælo delapsa petebas.
Vera loqui liceat: quam sequor, ipsa Dea est.
Neu referam mores cælesti pectore dignos;
Forma nisi in veras non cadit illa Deas.
A Veneris facie non est prior ulla tuaque.
Neve meis credas vocibus, ipsa vides.
Quanto, cum fulges radiis argentea puris,
Concedunt flammis sidera cuncta tuis;
Tanto formosis formosior omnibus illa est.
Si dubitas, cæcum, Cynthia, lumen habes.
Hæc ego, vel certe non his diversa, locutus
Per mihi cedentes nocte ferebar aquas.
Unda repercussæ radiabat imagine Lunæ,
Et nitor in tacita nocte diurnus erat:
Nullaque vox, nostras nullum veniebat ad aures,
Præter dimotæ corpore murmur aquæ.
Alcyones solæ memores Ceycis amati
Nescio quid visæ sunt mihi dulce queri.
Jamque fatigatis humero sub utroque lacertis,
Fortiter in summas erigor altus aquas.
Ut procul aspexi lumen, Meus ignis in illo est,
Illa meum, dixi, littora lumen habent.
Et subito lassis vires rediere lacertis:
Visaque, quam fuerat, mollior unda mihi.
Frigora ne possim gelidi sentire profundi,
Qui calet in cupido pectore, præstat amor.
Quo magis accedo, propioraque littora fiunt,
Quoque minus restat; plus libet ire mihi.

Cum

Cum vero possum cerni quoque; protinus addis
  Spectatrix animos, ut valeamque facis.
Tunc etiam nando dominæ placuisse laboro,
  Atque oculis jacto brachia nostra tuis.
Te tua vix prohibet nutrix descendere in altum.
  Hoc quoque enim vidi: nec mihi verba dabas.
Nec tamen effecit, quamvis retinebat euntem,
  Ne fieret prima pes tuus udus aqua.
Excipis amplexu, feliciaque oscula jungis:
  Oscula (Di magni!) trans mare digna peti.
Eque tuis demtos humeris mihi tradis amictus:
  Et madidam siccas æquoris imbre comam.
Cetera nox & nos & turris conscia novit,
  Quodque mihi lumen per vada monstrat iter.
Nec magis illius numerari gaudia noctis,
  Hellespontiaci quam maris alga potest.
Quo brevius spatium nobis ad furta dabatur,
  Hoc magis est cautum, ne foret illud iners.
Jamque, fugatura Tithoni conjuge noctem,
  Prævius Auroræ Lucifer ortus erat.
Oscula congerimus properata fine ordine raptim,
  Et querimur parvas noctibus esse muras.
Atque ita, cunctatus monitum nutricis amaræ,
  Frigida deserta littora turre peto.
Digredimur flentes: repetoque ego virginis æquor,
  Respiciens dominam, dum licet, usque meam.
Si qua fides vero est; veniens huc esse natatur;
  Cum redeo, videor naufragus esse mihi.
Hoc quoque si credas; ad te via prona videtur:
  A te cum redeo, clivus inertis aquæ.
Invitus repeto patriam: quis credere possit?
  Invitus certe nunc moror urbe mea.
Hei mihi! cur animo juncti, secernimur undis?
  Unaque mens, tellus non habet una duos?
Vel tua me Sestos, vel te mea sumat Abydos:
  Tam tua terra mihi, quam tibi nostra placet.
Cur ego confundor, quoties confunditur æquor?
  Cur mihi causa levis ventus obesse potest?
Jam nostros curvi norunt delphines amores?
  Ignotum nec me piscibus esse reor.
Jam patet attritus solitarum limes aquarum;
  Non aliter, multa quam via pressa rota.
Quod mihi non esset, nisi sic iter, ante querebar:
  At nunc per ventos hoc quoque deesse queror.
Fluctibus immodicis Athamantidos æquora canent,
  Vixque manet portu tuta carina suo.
Hoc mare, cum primum de virgine nomina mersa,
  Quæ tenet, est nactum, tale fuisse puto.
Et fatis amissa locus hic infamis ab Helle est:
  Utque mihi parcat, crimine nomen habet.
Invideo Phryxo, quem per freta tristia tutum
  Aurea lanigero vellere vexit ovis.
Nec tamen officium pecoris navisve requiro:
  Dummodo, quas findam corpore, dentur aquæ.
Arte egeo nulla: fiat modo copia nandi,
  Idem navigium, navita, vector, ero.
Nec sequar aut Helicen, aut, qua Tyros utitur, Arcton:
  Publica non curat sidera noster amor.
Andromedan alius spectet, claramve Coronam,
  Quæque micat gelido Parrhasis Ursa polo.
At mihi, quas Perseus & cum Jove Liber amarunt,
  Indicium dubiæ non placet esset viæ.
Est aliud lumen multo mihi certius istis;
  Non erit in tenebris quo duce noster amor.
Hoc ego dum spectem, Colchos, & in ultima Ponti,
  Quaque viam fecit Thessala pinus, eam:
Et juvenem possim superare Palæmona nando,
  Miraque quem subito reddidit herba Deum.
Sæpe per assiduos languent mihi brachia motus,
  Vixque per immensas fessa trahuntur aquas.
His ego cum dixi, Pretium non vile laboris
  Jam dominæ vobis colla tenenda dabo:
Protinus illa valent, atque ad sua præmia tendunt;
  Ut celer Eleo carcere missus equus.
Ipse meos igitur servo, quibus uror, amores:
  Teque, magis cælo digna puella, sequor.
Digna quidem cælo, sed adhuc tellure morare:
  Aut dic ad Superos & mihi qua sit iter.
Hic es, & exiguum misero contingis amanti:
  Cumque mea fiunt turbida mente freta.
Quid mihi, quod lato non separor æquore, prodest?
  Num minus hoc nobis tam brevis obstat aqua?
An malim dubito toto procul orbe remotus
  Cum domina longe spem quoque habere mea.
Quo propius nunc es, flamma propiore calesco:
  Et res non semper, spes mihi semper adest.
Pæne manu, quod amo, (tanta est vicinia) tango:
  Sæpe sed (heu!) lacrimas hoc mihi pæne movet.
Velle quid est aliud fugientia prendere poma,
  Spemque suo refugi fluminis ore sequi?
Ergo ego te numquam, nisi cum volet unda, tenebo?
  Et me felicem nulla videbit hiems?
Cumque minus firmum nil sit, quam ventus & unda,
  In ventis & aqua spes mea semper erit?
Æstus adhuc tamen est. quid cum mihi læserit æquor
  Plias & Arctophylax Oleniumque pecus?
Aut ego non novi, quam sit temerarius; aut me
  In freta non cautus tum quoque mittet Amor.
Neve putes id me, quod abest, promittere tempus:
  Pignora polliciti non tibi tarda dabo.
Sit tumidum paucis etiam nunc noctibus æquor;
  Ire per invitas experiemur aquas.
Aut mihi continget felix audacia salvo:
  Aut mors solliciti finis amoris erit.
Optabo tamen, ut partes expellar in illas;
  Et teneant portus naufraga membra tuos.
Flebis enim, tactuque meum dignabere corpus:
  Et, Mortis, dices, huic ego causa fui.
Scilicet interitus offenderis omine nostri:
  Litteraque invisa est hac mea parte tibi.
Desino; parce queri. sed & ut mare finiat iram,
  Accedant, quæso, fac tua vota meis.
Pace brevi nobis opus est, dum transferor isto:
  Cum tua contigero littora, perstet hiems.
Illic est aptum nostræ navale carinæ;
  Et melius nulla stat mea puppis aqua.
Illic me claudat Boreas, ubi dulce morari.
  Tunc piger ad nandum, tunc ego cautus ero.
Nec faciam surdis convitia fluctibus ulla:
  Triste nataturo nec querar esse fretum.
Me pariter venti teneant, pariterque lacerti:
  Per causas istic impediarque duas.
Cum patietur hiems, remis ego corporis utar.
  Lumen in aspectu tu modo semper habe.
Interea pro me pernoctet epistola tecum;
  Quam precor ut minima prosequar ipse mora.

EPISTOLA XIX.

Hero Leandro.

Quam mihi misisti verbis, Leandre, salutem,
  Ut possim missam rebus habere; veni.

Longa mora est nobis omnis, quæ gaudia differt.
Da veniam fassæ; non patienter amo.
Urimur igne pari: sed sum tibi viribus impar.
Fortius ingenium suspicor esse viris.
Ut corpus, teneris ita mens infirma puellis.
Deficiam; parvi temporis adde moram.
Vos, modo venando, modo rus geniale colendo,
Ponitis in varia tempora longa mora.
Aut fora vos retinent, aut unctæ dona palæstræ:
Flectitis aut fræno colla sequacis equi.
Nunc volucrem laqueo, nunc piscem ducitis hamo.
Diluitur posito serior hora mero.
His mihi submotæ, vel si minus acriter urar,
Quod faciam, superest, præter amare, nihil.
Quod superest, facio; teque, o mea sola voluptas,
Plus quoque, quam reddi quod mihi possit, amo.
Aut ego cum cara de te nutrice susurro;
Quæque tuum miror causa moretur iter:
Aut mare prospiciens, odioso concita vento
Corripio verbis æquora pene tuis:
Aut ubi sævitiæ paulum gravis unda remisit;
Posse quidem, sed te nolle venire, queror.
Dumque queror, lacrimæ per amantia lumina manant:
Pollice quas tremulo conscia siccat anus.
Sæpe tui specto si sint in littore passus:
Impositas tamquam servet arena notas.
Utque rogem de te & scribam tibi, si quis Abydo
Venerit, aut quæro, si quis Abydon eat.
Quid referam, quoties dem vestibus oscula, quas tu
Hellespontiaca ponis iturus aqua?
Sic ubi lux acta est, & noctis amicior hora
Exhibuit pulso sidera clara die;
Protinus in summo vigilantia lumina tecto
Ponimus, assuetæ signa notamque viæ.
Tortaque versato ducentes stamina fuso
Feminea tardas fallimus arte moras.
Quid loquar interea tam longo tempore, quæris?
Nil, nisi Leandri nomen, in ore meo est.
Jamne putes exisse domo mea gaudia, nutrix?
An vigilant omnes? & timet ille suos?
Jamne suas humeris illum deponere vestes;
Pallade jam pingui tingere membra putes?
Annuit illa fere: non nostra quod oscula curet;
Sed movet obrepens somnus anile caput.
Postque moræ minimum, Jam certe navigat, inquam;
Lentaque dimotis brachia jactat aquis.
Paucaque cum tacta perfeci stamina tela,
An medio possis quærimus esse freto.
Et modo prospicimus: timida modo voce precamur,
Ut tibi det faciles utilis aura vias.
Auribus interdum voces captamus, & omnem
Adventus strepitum credimus esse tui.
Sic ubi deceptæ pars est mihi maxima noctis
Acta; subit furtim lumina fessa sopor.
Forsitan invitus, mecum tamen, improbe, dormis:
Et quamquam non vis ipse venire, venis.
Nam modo te videor prope jam spectare natantem:
Brachia nunc humeris humida ferre meis.
Nunc dare, quæ soleo, madidis velamina membris:
Pectora nunc juncto nostra fovere sinu.
Multaque præterea, linguæ reticenda modestæ;
Quæ fecisse juvat, facta referre pudet.
Me miseram! brevis est hæc & non vera voluptas.
Nam tu cum somno semper abire soles.
Firmius o cupidi tandem coeamus amantes:
Nec careant vera gaudia nostra fide.
Cur ego tot viduas exegi frigida noctes?
Cur toties a me, lente natator, abes?
Est mare (confiteor) nondum tractabile nanti:
Nocte sed hesterna lenior aura fuit.
Cur ea præterita est? cur non ventura timebas?
Tam bona cur periit, nec tibi rapta via est?
Protinus ut similis detur tibi copia cursus;
Hoc melior certe, quo prior, illa fuit.
At cito mutata est jactati forma profundi:
Tempore, cum properas, sæpe minore venis.
Hic, puto, deprensus nil quod querereris, haberes;
Meque tibi amplexo nulla noceret hiems.
Certe ego tum ventos audirem lenta sonantes,
Et numquam placidas esse precarer aquas.
Quid tamen evenit, cur sis metuentior undæ?
Contemtumque prius nunc vereare fretum?
Nam memini, cum te sævum veniente minaxque
Non minus, aut multo non minus, æquor erat.
Cum tibi clamabam, Sic tu temerarius esto,
Ne miseræ virtus sit tua flenda mihi.
Unde novus timor hic? quoque illa audacia fugit?
Magnus ubi est spretis ille natator aquis?
Sis tamen hoc potius, quam quod prius esse solebas:
Et facias placidum per mare tutus iter.
Dum modo sis idem: dum sic, ut scribis, amemur:
Flammaque non fiat frigidus illa cinis.
Non ego tam ventos timeo mea vota morantes,
Quam similis vento ne tuus erret amor:
Ne non sim tanti, superentque pericula causam:
Et videar merces esse labore minor.
Interdum metuo, patria ne lædar; & impar
Ducar Abydeno Thressa puella toro.
Ferre tamen possum patientius omnia; quam si
Otia nescio qua pellice captus agas:
In tua si veniant alieni colla lacerti:
Sitque novus nostri finis amoris amor.
Ah potius peream, quam crimine vulnerer isto:
Fataque sint culpa nostra priora tua!
Nec quia venturi dederis mihi signa doloris,
Hæc loquor, aut fama sollicitata nova.
Omnia sed vereor: (quis enim securus amavit?)
Cogor & absentes plura timere locos.
Felices illas, sua quas præsentia nosse
Crimina vera jubet, falsa timere vetat!
Nos tam vana movet, quam facta injuria fallit:
Incitat & morsus error uterque pares.
O utinam venias! aut ut ventusve paterve,
Causaque sit certæ femina nulla moræ!
Quod si quam sciero, moriar mihi crede dolendo.
Jamdudum peccas, si mea fata petis.
Sed neque peccabis, frustraque ego terreor istis:
Quoque minus venias, invida pugnat hiems.
Me miseram! quanto planguntur littora fluctu!
Et latet obscura condita nube dies?
Forsitan ad pontum mater pia venerit Helles,
Mersaque roratis nata fleatur aquis:
An mare ab inviso privignæ nomine dictum
Vexat in æquoream versa noverca Deam?
Non favet, ut nunc est, teneris locus iste puellis.
Hac Helle periit; hac ego lædor aqua.
At tibi flammarum memori, Neptune, tuarum
Nullus erat ventis impediendus amor:
Si neque Amymone, nec laudatissima forma
Criminis est Tyro fabula vana tui,
Lucidaque Alcyone, Circeque & Alymone nata,
Et nondum nexis angue Medusa comis,

Flava

Flavaque Laodice, cæloque recepta Celæno,
Et quarum memini nomina lecta mihi.
Has certe pluresque canunt, Neptune, poetæ
Molle latus lateri composuisse tuo.
Cur igitur toties vires expertus amoris,
Assuetum nobis turbine claudis iter?
Parce, ferox; latoque mari tua prælia misce.
Seducit terras hæc brevis unda duas.
Te decet aut magnas magnum jactare carinas;
Aut etiam totis classibus esse trucem.
Turpe Deo pelagi, juvenem terrere natantem:
Gloriaque est stagno quolibet ista minor.
Nobilis ille quidem est, & clarus origine: sed non
A tibi suspecto ducit Ulysse genus.
Da veniam, servaque duos. natat ille: sed isdem
Corpus Leandri, spes mea, pendet aquis.
Sternuit & lumen: posito nam scribimus illo.
Sternuit; & nobis prospera signa dedit.
Ecce merum nutrix faustos instillat in ignes:
Crasque erimus plures, inquit, & ipsa bibit.
Effice nos plures evicta per æquora lapsus,
O penitus toto corde recepte mihi.
In tua castra redi, socii desertor Amoris.
Ponuntur medio cur mea membra toro?
Quod timeas, non est. auso Venus ipsa favebit:
Sternet & æquoreas æquore nata vias.
Ire libet medias ipsi mihi sæpe per undas:
Sed solet hoc maribus tutius esse fretum.
Nam cur, hoc vectis Phryxo Phryxique sorore,
Sola dedit vastis femina nomen aquis?
Forsitan ad reditum metuas ne tempora desint,
Aut gemini nequeas ferre laboris onus.
At nos diversi medium coeamus in æquor:
Obviaque in summis oscula demus aquis:
Atque ita quisque suas iterum redeamus ad urbes.
Exiguum, sed plus, quam nihil, illud erit.
Vel pudor hic utinam, qui nos clam cogit amare,
Vel timidus famæ cedere vellet amor!
Nunc male res junctæ calor & reverentia pugnant.
Quid sequar in dubio est. hæc decet; ille juvat.
Ut semel intravit Colchos Pagasæus Iason;
Impositam celeri Phasida puppe tulit.
Ut semel Idæus Lacedæmona venit adulter;
Cum præda rediit protinus ille sua.
Tu, quam sæpe petis quod amas, tam sæpe relinquis:
Et quoties grave fit puppibus ire, natas.
Sic tamen, o juvenis tumidarum victor aquarum,
Sic facito spernas, ut vereare, fretum.
Arte laboratæ merguntur ab æquore puppes:
Tu tua plus remis brachia posse putes?
Quod cupis, hoc nautæ metuunt, Leandre, natare.
Exitus hic fractis puppibus esse solet.
Me miseram! cupio non persuadere, quod hortor:
Sisque, precor, monitis fortior ipse meis.
Dummodo pervenias, excussaque sæpe per undas
Injicias humeris brachia lassa meis.
Sed mihi, cæruleas quoties obvertor ad undas,
Nescio quæ pavidum frigora pectus habent.
Nec minus hesternæ confundor imagine noctis,
Quamvis est sacris illa piata meis.
Namque sub Auroram, jam dormitante lucerna,
(Somnia quo cerni tempore vera solent)
Stamina de digitis cecidere sopore remissis:
Collaque pulvino nostra ferenda dedi.
Hic ego ventosas nantem delphina per undas
Cernere non dubia sum mihi visa fide.
Quem, postquam bibulis illisit fluctus arenis,
Unda simul miserum vitaque deseruit.
Quidquid id est, timeo. nec tu mea somnia ride:
Nec nisi tranquillo brachia crede mari.
Si tibi non parcis, dilectæ parce puellæ:
Quæ numquam, nisi te sospite, sospes erit.
Spes tamen est fractis vicinæ pacis in undis.
Tum placidas tuto pectore finde vias.
Interea, nanti quoniam freta pervia non sunt,
Leniat invisas littera missa moras.

EPISTOLA XX.

ACONTIUS CYDIPPÆ.

Pone metum: nihil hic iterum jurabis amanti.
Promissam satis est te semel esse mihi.
Perlege: discedat sic corpore languor ab isto,
Qui meus est, nlla parte dolente, dolor.
Quid pudor ora subit? nam, sicut in æde Dianæ,
Suspicor ingenuas erubuisse genas.
Conjugium pactamque fidem, non crimina, posco:
Debitus ut conjux, non ut adulter, amo.
Verba licet repetas, quæ demtus ab arbore fœtus
Pertulit ad castas, me jaciente, manus;
Invenies illic id te spondere, quod opto,
Te potius, virgo, quam meminisse Deam.
Nunc quoque idem timeo: sed idem tamen acrius illud
Assumsit vires, auctaque flamma mora est.
Quique fuit numquam parvus, nunc tempore longo,
Et spe, quam dederas tu mihi, crevit amor.
Spem mihi tu dederas: meus hic tibi credidit ardor:
Non potes hoc factum teste negare Dea.
Adfuit, & præsens, ut erat, tua verba notavit:
Et visa est mota dicta probasse coma.
Deceptam dicas nostra te fraude licebit:
Dum fraudis nostræ causa feratur amor.
Fraus mea quid petiit, nisi uti tibi jungerer uni?
Id me, quod quereris, conciliare potest.
Non ego natura, nec sum tam callidus usu:
Solertem tu me, (crede) puella, facis.
Te mihi compositis (si quid tamen egimus) a me
Adstrinxit verbis ingeniosus Amor.
Dictaris ab eo feci sponsalia verbis:
Consultoque fui juris amore vafer.
Sit fraus huic nomen facto, dicarque dolosus:
(Si tamen est, quod ames velle tenere, dolus.)
En iterum scribo, mittoque rogantia verba.
Altera fraus hæc est: quodque queraris, habes.
Si noceo quod amo; fateor, sine fine nocebo;
Teque petam: caveas tu licet ipsa peti.
Per gladios alii placitas rapuere puellas:
Scripta mihi caute littera crimen erit?
Di faciant, possim plures imponere nodos!
Ut tua sit nulla libera parte fides.
Mille doli restant: clivo sudamus in imo.
Ardor inexpertum nil sinet esse meus.
Sit dubium, possisne capi; captabere certe.
Exitus in Dis est: sed capiere tamen.
Ut partem effugias, non omnia retia falles:
Quæ tibi, quam credis, plura tetendit Amor.
Si non proficiant artes, veniemus ad arma;
Inque tui cupido rapta ferere sinu.
Non sum, qui soleam Paridis reprehendere factum:
Nec quemquam; qui, vir posset ut esse, fuit.
Nos quoque: sed taceo. mors hujus pœna rapinæ
Ut

Ut fit, erit, quam te non habuisse, minor.
Aut esses formosa minus, peterere modeste.
  Audaces facie cogimur esse tua.
Tu facis hoc, oculique tui; quibus ignea cedunt
  Sidera; qui flammæ causa fuere meæ.
Hoc flavi faciunt crines, & eburnea cervix;
  Quæque precor veniant in mea colla manus:
Et decor, & vultus sine rusticitate pudentes:
  Et, Thetidi quales vix rear esse, pedes.
Cetera si possem laudare, beatior essem:
  Nec dubito, totum quin sibi par sit opus.
Hac ego compulsus, non est mirabile, forma,
  Si pignus volui vocis habere tuæ.
Denique, dum captam tu te cogare fateri,
  Insidiis esto capta puella meis.
Invidiam patiar: passo sua præmia dentur.
  Cur suus a tanto crimine fructus abest?
Hesionen Telamon, Briseida cepit Achilles:
  Utraque victorem victa secuta virum.
Quamlibet accuses, & sis irata licebit:
  Irata liceat dum mihi posse frui:
Iidem, qui facimus, factam tenuabimus iram:
  Copia placandi sit modo parva tui.
Ante tuos flentem liceat consistere vultus:
  Et liceat lacrimis addere verba suis.
Utque solent famuli, cum verbera sæva verentur,
  Tendere submissas ad tua crura manus.
Ignoras tua jura. voca. cur arguor absens?
  Jamdudum dominæ more venire jube.
Ipsa meos scindas licet imperiosa capillos,
  Oraque sint digitis livida facta tuis;
Omnia perpetiar: tantum fortasse timebo,
  Corpore lædatur ne manus ista meo.
Sed neque compedibus, nec me compesce catenis:
  Servabor firmo vinctus amore tui.
Cum bene se quantumque volet satiaverit ira;
  Ipsa tibi dices, Quam patienter amat!
Ipsa tibi dices, ubi videris omnia ferre;
  Tam bene qui servit, serviat iste mihi.
Nunc reus infelix absens agor: & mea, cum sit
  Optima, non ullo causa tuente perit.
Hoc quoque, quod jus est, sit scriptum injuria nostrum
  Quod de me solo nempe queraris, habes.
Non meruit falli mecum quoque Delia. si non
  Vis mihi promissum reddere, redde Deæ.
Adfuit; & vidit, cum tu decepta rubebas:
  Et vocem memori condidit aure tuam.
Omina re careant. nihil est violentius illa,
  Cum sua, quod nolim, numina læsa videt.
Testis erit Calydonis aper. nam scimus, ut illo
  Sit magis in natum sæva reperta parens.
Testis & Actæon, quondam fera creditus illis,
  Ipse dedit leto cum quibus ante feras.
Quæque superba parens, saxo per corpus oborto,
  Nunc quoque Mygdonia flebilis adstat humo.
Hei mihi, Cydippe! timeo tibi dicere verum;
  Ne videar causa falsa monere mea:
Dicendum tamen est: hoc est (mihi crede) quod ægra
  Ipso nubendi tempore sæpe jaces.
Consulit ipsa tibi, neu sis perjura laborat:
  Et salvam salva te cupit esse fide.
Inde fit, ut, quoties existere perfida tentas,
  Peccatum toties corrigat illa tuum.
Parce movere feros animosæ virginis arcus.
  Mitis adhuc fieri, si patiare, potest.
Parce, precor, teneros corrumpere febribus artus.
  Servetur facies ista fruenda mihi.
Serventur vultus ad nostra incendia nati:
  Quique subest niveo lætus in ore rubor.
Hostibus &, si quis, ne fias nostra, repugnat,
  Sic sit, ut invalida te solet esse mihi.
Torqueor ex æquo, vel te nubente vel ægra:
  Dicere nec possum, quid minus ipse velim.
Maceror interdum, quod sim tibi causa dolendi:
  Teque mea lædi calliditate puto.
In caput hæc nostrum dominæ perjuria quæso
  Eveniant: pœna tuta sit illa mea.
Ne tamen ignorem, quid agas; ad limina crebro
  Anxius huc illuc dissimulanter eo.
Subsequor ancillam furtim famulumve, requirens
  Profuerint somni quid tibi, quidve cibi.
Me miserum! quod non medicorum jussa ministro,
  Et fingoque manus, insideoque toro.
Et rursus miserum! quod, me procul inde remoto,
  Quem minime vellem, forsitan alter adest.
Ille manus istas & fingit, & assidet ægræ,
  Invisus Superis, cum Superisque mihi.
Dumque suo tentat salientem pollice venam;
  Candida per causam brachia sæpe tenet:
Contrectatque sinus; & forsitan oscula jungit.
  Officio merces plenior ista suo est.
Quis tibi permisit nostras præcidere messes?
  Ad sepem alterius quis tibi fecit iter?
Iste sinus meus est: mea turpiter oscula sumis.
  A mihi promisso corpore tolle manus.
Improbe, tolle manus. quam tangis, nostra futura est.
  Postmodo si facias istud, adulter eris.
Elige de vacuis, quam non sibi vindicet alter.
  Si nescis, dominum res habet ista suum.
Nec mihi credideris: recitetur formula pacti.
  Neu falsam dicas esse; face ipsa legat.
Alterius thalamo, tibi nos, tibi dicimus, exi.
  Quid facis hic? exi. non vacat iste torus.
Nam quod habes & tu humani verba altera pacti;
  Non erit idcirco par tua causa meæ.
Hæc mihi se pepigit: pater hanc tibi, primus ab illa:
  Sed propior certe, quam pater, ipsa sibi est.
Promisit pater hanc: hæc adjuravit amanti.
  Ille homines, hæc est testificata Deam.
Hic metuit mendax, timet hæc perjura vocari.
  Num dubites, hic sit major, an ille metus?
Denique, ut amborum conferre pericula possis,
  Respice ad eventus: hæc cubat; ille valet.
Nos quoque dissimili certamina mente subimus.
  Nec spes par nobis, nec timor æquus adest.
Tu petis ex tuto: gravior mihi morte repulsa est:
  Idque ego jam, quod tu forsan ambis, amo.
Si tibi justitiæ, si recti cura fuisset;
  Cedere debueras ignibus ipse meis.
Nunc quoniam ferus hic pro causa pugnat iniqua;
  Ad quid, Cydippe, littera nostra redit?
Hic facit ut jaceas, & sis suspecta Dianæ.
  Hunc tu, si sapias, limen adire vetes.
Hoc faciente subis tam sæva pericula vitæ.
  Atque utinam pro te, qui movet illa, cadat!
Quem si reppuleris, nec, quem Dea damnat, amaris;
  Et tu continuo, certe ego salvus ero.
Siste metum, virgo: stabili potiere salute.
  Fac modo polliciti conscia templa colas.
Nec bove mactato cælestia numina gaudent;
  Sed, quæ præstanda est & sine teste, fide.
Ut valeant aliæ, ferrum patiantur & ignes:

Fert

Fert aliis triſtem ſuccus amarus opem.
Nil opus eſt iſtis; tantum perjuria vita:
Teque ſimul ſerva, meque, datamque fidem.
Præteritæ veniam dabit ignorantia culpæ:
Exciderint animo fœdera lecta tuo.
Admonita es modo voce mea, modo caſibus iſtis;
Quos, quoties tentas fallere, ferre ſoles.
His quoque vitatis, in partu nempe rogabis,
Ut tibi luciferas offerat illa manus.
Audiet; &, repetens quæ ſint audita, requiret
Ipſa, tibi de quo conjuge partus eat.
Promittes votum; ſcit te promittere falſo.
Jurabis: ſcit te fallere poſſe Deos.
Non agitur de me: cura majore laboro.
Anxia ſunt vitæ pectora noſtra tuæ.
Cur modo te dubiam pavidi flevere parentes,
Ignaros culpæ quos facis eſſe tuæ?
Et cur ignorent? matri licet omnia narres.
Nil tua, Cydippe, facta ruboris habent.
Ordine fac referas, ut ſis mihi cognita primum,
Sacra pharetratæ dum facis ipſa Deæ.
Ut, te conſpecta, ſubito (ſi forte notaſti)
Reſtiterim fixis in tua membra genis:
Ut, te dum nimium miror, (nota certa furoris)
Deciderint humero pallia lapſa meo.
Poſtmodo neſcio qua veniſſe volubile malum,
Verba ferens doctis inſidioſa notis.
Quod quia ſit lectum ſancta præſente Diana,
Eſſe tuam vinctam numine teſte fidem.
Ne tamen ignoret, quæ ſit ſententia ſcripto;
Lecta tibi quondam nunc quoque verba refer.
Nube, precor, dicet, cui te bona numina jungunt:
Quem fore juraſti, ſit gener ille mihi.
Quiſquis is eſt, placeat; quoniam placet ante Dianæ.
Talis erit mater; ſi modo mater erit.
Sed tamen inquirat, qui ſim qualiſque, jubeto:
Inveniet vobis conſuluiſſe Deam.
Inſula Coryciis quondam celeberrima Nymphis
Cingitur Ægæo nomine Cea mari.
Illa mibi patria eſt. nec, ſi generoſa probaris
Nomina, deſpectis arguor ortus avis.
Sunt & opes nobis: ſunt & ſine crimine mores:
Amplius utque nihil, me tibi jungit amor.
Appeteres talem vel non jurata maritum:
Juratæ vel non talis habendus erat.
Hæc tibi me in ſomnis jaculatrix ſcribere Phœbe,
Hæc tibi me vigilans ſcribere juſſit Amor.
E quibus alterius mihi jam nocuere ſagittæ:
Alterius noceant ne tibi tela, cave.
Juncta ſalus noſtra eſt: miſerere meique tuique.
Quid dubitas unam ferre duobus opem?
Quod ſi contigerit, cum jam data ſigna ſonabunt,
Tinctaque votivo ſanguine Delos erit;
Aurea ponetur mali felicis imago,
Cauſaque verſiculis ſcripta duobus erit:
Effigie pomi teſtatur Acontius hujus,
Quæ fuerint in eo ſcripta, fuiſſe rata.
Longior infirmum ne laſſet epiſtola corpus,
Clauſaque conſueto ſit ſibi fine, vale.

EPISTOLA XXI.

CYDIPPE ACONTIO.

PErtimui, ſcriptumque tuum ſine murmure legi:
Juraret ne quos inſcia lingua Deos.
Et, puto, captaſſes iterum: niſi, ut ipſe fateris,
Promiſſam ſcires me ſatis eſſe ſemel.
Nec lectura fui: ſed, ſi tibi dura fuiſſem,
Aucta foret ſævæ forſitan ira Deæ.
Omnia cum faciam, cum dem pia thura Dianæ;
Illa tamen juſta plus tibi parte favet.
Utque cupis credi, memori te vindicat ira.
Talis in Hippolyto vix fuit illa ſuo.
At melius virgo faviſſet virginis annis;
Quos vereor paucos ne velit eſſe mihi.
Languor enim cauſis non apparentibus hæret:
Adjuvor & nulla feſſa medentis ope.
Quam tibi nunc gracilem vix hæc reſcribere, quamque
Pallida vix cubito membra levare putas?
Huc timor accedit, ne quis niſi conſcia nutrix
Colloquii nobis ſentiat eſſe vices.
Ante fores ſedet hæc: quid agamque rogantibus intus,
Ut poſſim tuto ſcribere, Dormit, ait.
Mox ubi ſecreti longi cauſa optima ſomnus
Credibilis tarda deſinit eſſe mora,
Jamque venire videt quos non admittere durum eſt;
Excreat, & ficta dat mihi ſigna nota:
Sicut eram, properans verba imperfecta relinquo:
Et tegitur trepido littera cauta ſinu.
Inde meos digitos iterum repetita fatigat.
Quantus ſit nobis, aſpicis ipſe, labor.
Qua peream, ſi dignus eras, ut vera loquamur:
Sed melior juſto, quamque mereris, ego.
Ergo te propter toties incerta ſalutis
Commentis pœnas doque dedique tuis?
Hæc nobis formæ te laudatore ſuperbæ
Contingit merces? & placuiſſe nocet?
Si tibi deformis, quod mallem, viſa fuiſſem;
Culpatum nulla corpus egeret ope.
Nunc laudata gemo: nunc me certamine veſtro
Proditis; & proprio vulneror ipſa bono.
Dum neque tu cedis, nec ſe putat ille ſecundum;
Tu votis obſtas illius, ille tuis.
Ipſa, velut navis, jactor; quam certus in altum
Propellit Boreas, æſtus & unda refert.
Cumque dies caris optata parentibus inſtat,
Immodicus pariter corporis ardor ineſt:
Et mihi conjugii tempus crudelis ad ipſum
Perſephone noſtras pulſat acerba fores.
Jam pudet: & timeo, quamvis mihi conſcia non ſim,
Offenſos videar ne meruiſſe Deos.
Accidere hoc aliquis caſu contendit: & alter
Acceptum Superis hunc negat eſſe virum.
Neve nihil credas: in te quoque dicere famam,
Facta veneficiis pars putat iſta tuis.
Cauſa latet: mala noſtra patent. vos pace movetis
Aſpera ſubmota prælia: plector ego.
Dicam nunc, ſolitoque tibi me decipe more:
Quid facies odio, ſic ubi amore noces?
Si lædis, quod amas, hoſtem ſapienter amabis.
Me, precor, ut ſerves, perdere velle velis.
Aut tibi jam nulla eſt ſperatæ cura puellæ,
Quam ferus indigna tabe perire ſinis:
Aut Dea ſi fruſtra pro me tibi ſæva rogatur,
Quid mihi te jactas? gratia nulla tua eſt.
Elige quid fingas. non vis placare Dianam;
Immemor es noſtri: non potes; illa tui eſt.
Vel numquam mallem, vel non mihi tempore in illo
Eſſet in Ægæis cognita Delos aquis.
Tunc mea difficili deducta eſt æquore navis;
Et fuit ad cœptas hora ſiniſtra vias.

Quo

Quo pede proceſſi! quo me pede limine movi!
Picta citæ tetigi quo pede texta ratis!
Bis tamen adverſo redierunt carbaſa vento.
Menrior ab demens! ille ſecundus erat.
Ille ſecundus erat, qui me referebat euntem;
Quique parum felix impediebat iter.
Atque utinam conſtans contra mea vela fuiſſet!
Sed ſtultum eſt venti de levitate queri.
Mota loci fama *properabam viſere Delon;
Et facere ignava puppe videbar iter.
Quam ſæpe, ut tardis, feci convitia remis;
Queſtaque ſum vento lintea parca dari!
Et jam tranſietam Myconon, jam Tenon & Andron:
Inque meis oculis candida Delos erat.
Quam procul ut vidi, Quid me fugis, Inſula, dixi?
Laberis in magno numquid, ut ante, mari?
Inſliteram terræ, cum jam ptope luce peracta
Demere purpureis Sol juga vellet equis:
Quos idem ſolitos poſtquam revocavit ad ortus,
Comuntur noſtræ matre jubente comæ.
Ipſa dedit gemmas digitis, & crinibus aurum:
Et veſtes humeris induit ipſa meis.
Protinus egreſſæ Superis, quibus inſula ſacra eſt,
Flava ſalutatis thura merumque damus.
Dumque parens aras votivo ſanguine tingit,
Feſtaque fumoſis ingerit exta focis;
Sedula me nutrix alias quoque ducit in ædes,
Erramuſque vago per loca ſacra pede.
Et modo porticibus ſpatior, modo munera regum
*Miror: & in cunctis ſtantia ſigna locis.
Miror & innumeris ſtructam de cornibus aram,
Et de qua pariens arbore nixa Dea eſt.
Et quæ præterea (neque enim meminive libetve,
Quidquid ibi vidi, dicere) Delos habet.
Forſitan hæc ſpectans, a te ſpectabar, Aconti;
Viſaque ſimplicitas eſt mea poſſe capi.
In templum redeo gradibus ſublime Dianæ.
Tutior hoc ecquis debuit eſſe locus?
Mittitur ante pedes malum cum carmine tali.
Hei mihi juravi nunc quoque pæne tibi.
Suſtulit hoc nutrix, mirataque, Perlege, dixit.
Inſidias legi, magne poeta, tuas.
Nomine conjugii dicto, confuſa pudore
Senſi me totis erubuiſſe genis:
Luminaque in gremio veluti defixa tenebam;
Lumina propoſiti facta miniſtra tui.
Improbe, quid gaudes? aut quæ tibi gloria parta eſt?
Quidve vir eluſa virgine laudis habes?
Non ego conſtiteram ſumta peltata ſecuri;
Qualis in Iliaco Penthesilea ſolo.
Nullus Amazonio cælatus balteus auro,
Sicut ab Hippolyte præda relata tibi eſt.
Verba, quid exultas, tua ſi mihi verba dederunt;
Sumque parum prudens capta puella dolis?
Cydippen pomum, pomum Schœneida cepit.
Tu nunc Hippomenes ſcilicet alter eris.
At fuerat melius, (ſi te puer iſte tenebat,
Quem tu neſcio quas dicis habere faces,)
More bonis ſolito ſpem non corrumpere fraude.
Exoranda tibi, non capienda fui.
Cur, cum me peteres, ea non profitenda putabas,
Propter quæ nobis ipſe petendus eras?
Cogere cur potius, quam perſuadere volebas,
Si poteram audita conditione capi?
Quid tibi nunc prodeſt jurandi formula juris,
Linguaque præſentem teſtificata Deam?

Quæ jurat, mens eſt: nil conjuravimus illa.
Illa fidem dictis addere ſola poteſt.
Conſilium prudenſque animi ſententia jurat,
Et niſi judicii vincula nulla valent.
Si tibi conjugium volui promittere noſtrum;
Exige polliciti debita jura tori:
Sed ſi nil dedimus, præter ſine pectore vocem;
Verba ſuis fruſtra viribus orba tenes.
Non ego juravi: legi jurantia verba.
Vir mihi non iſto more legendus eras.
Decipe ſic alias: ſuccedat epiſtola pomo.
Si valet hoc; magnas divitis aufer opes.
Fac jurent Reges ſua ſe tibi regna daturos;
Sitque tuum, toto quidquid in orbe placet.
Major es hac ipſa multo (mihi crede) Diana,
Si tua tam præſens littera numen habet.
Cum tamen hæc dixi, cum me tibi firma negavi,
Cum bene promiſſi cauſa peracta mei eſt;
Confiteor, timeo ſævæ Latoidos iram:
Et corpus lædi ſuſpicor inde meum.
Nam quare, quoties ſocialia ſacra parantur,
Nupturæ toties languida membra cadunt?
Ter mihi jam veniens poſitas Hymenæus ad aras
Fugit; & e thalami limine terga dedit.
Vixque manu pigra toties inſuſa reſurgunt
Lumina: vix moto corripit igne faces.
Sæpe coronatis ſtillant unguenta capillis,
Et trahitur multo ſplendida palla croco.
Cum tetigit limen, lacrimas mortiſque timorem
Cernit; & a cultu multa remota ſuo.
Projicit ipſe ſuas deducta fronte coronas,
Spiſſaque de nitidis tergit amoma comis.
Et pudet in triſti lætum conſurgere turba:
Quique erat in palla, tranſit in ora rubor.
At mihi (væ miſeræ!) torrentur febribus artus:
Et gravius juſto pallia pondus habent.
Noſtraque plorantes video ſuper ora parentes:
Et, face pro thalami, fax mihi mortis adeſt.
Parce laboranti, picta Dea læta pharetra;
Daque ſalutiferam jam mihi fratris opem.
Turpe tibi eſt, illum cauſas depellere leti;
Te contra titulum mortis habere meæ.
Numquid, in umbroſo cum velles fonte lavari,
Imprudens vultus ad tua labra tuli?
Præteriine tuas de tot cæleſtibus aras?
Atque tua eſt noſtra ſpreta parente parens?
Nil ego peccavi, niſi quod perjuria legi;
Inque parum fauſto carmine docta fui.
Tu quoque pro nobis, ſi non mentitis amorem,
Thura feras. proſint, quæ nocuere, manus.
Cur, quæ ſuccenſet, quod adhuc tibi pacta puella
Non tua ſit; fieri ne tua poſſit, agit?
Omnia de viva tibi ſunt ſperanda. quid aufert
Sæva mihi vitam, ſpem tibi Diva mei?
Nec tu credideris illum, cui deſtinor uxor,
Ægra ſuperpoſita membra fovere manu.
Aſſidet ille quidem, quantum permittitur ipſi:
Sed meminit noſtrum virginis eſſe torum.
Jam quoque neſcio quid de me ſenſiſſe videtur.
Nam lacrimæ cauſa ſæpe latente cadunt.
Et minus audacter blanditur, & oſcula rara
Accipit, & timido me vocat ore ſuam.
Nec miror ſenſiſſe, notis cum prodar apertis.
In dextrum verſor, cum venit ille, latus.
Nec loquor, & tecto ſimulatur lumine ſomnus;
Captantem tactus rejicioque manum.

Inge-

Ingemit, & tacito suspirat pectore: meque
Offensam, quamvis non merear, habet.
Hei mihi, quod gaudes, & te juvat ista voluptas!
Hei mihi, quod sensus sum tibi fassa meos!
Si mihi lingua foret; tu nostra justius ira,
Qui mihi tendebas retia, dignus eras.
Scribis, ut invalidum liceat tibi visere corpus.
Et procul a nobis: & tamen inde noces.
Mirabar, quare tibi nomen Acontius esset:
Quod faciat longe vulnus, acumen habes.
Certe ego convalui nondum de vulnere tali;
Ut jaculo, scriptis eminus icta tuis.
Quid tamen huc venias? anne ut miserabile corpus,
Ingenii videas bina tropæa tui.
Concidimus macie; color est sine sanguine. qualem
In pomo refero mente fuisse tuo.
Candida nec misto sublucent ora rubore,
Forma novi talis marmoris esse solet.
Argenti color est inter convivia talis,
Quod tactum gelidæ frigore pallet aquæ.
Si me nunc videas, visam prius esse negabis:
Arte nec est, dices, ista petenda mea:
Promissique fidem, ne sim tibi juncta, remittes;
Et cupies illud non meminisse Deam.
Forsitan & facies, jurem ut contraria rursus;
Quæque legam, mittes altera verba mihi.
Sed tamen aspiceres vellem, prout ipse rogabas,
Et discas sponsæ languida membra tuæ.
Durius & ferro cum sit tibi pectus, Aconti;
Tu veniam nostris vocibus ipse petas.
Ne tamen ignores, ope qua revalescere possim:
Quæritur a Delphis fata canente Deo.
Is quoque nescio quam nunc, ut vaga fama susurrat,
Neglectam queritur testis habere fidem.
Hoc Deus & vates, hoc & mea carmina dicunt,
At desunt voto carmina nulla tuo.
Unde tibi favor hic? nisi quod nova forte reperta est,
Quæ capiat magnos littera lecta Deos.
Teque tenente Deos, numen sequor ipsa Deorum:
Doque libens victas in tua vora manus.
Fassaque sum matri deceptæ fœdera linguæ,
Lumina fixa tenens plena pudoris humo.
Cetera cura tua est. plus hoc quoque virgine factum,
Non timuit tecum quod mea charta loqui.
Jam satis invalidos calamo lassavimus artus;
Et manus officium longius ægra negat.
Quid, nisi quod cupio me jam conjungere tecum,
Restat, ut adscribat littera nostra Vale?

A M O R U M
L I B R I T R E S.

EPIGRAMMA NASONIS IN AMORES SUOS.

Qui modo Nasonis fueramus quinque libelli,
Tres sumus: hoc illi prætulit auctor opus.
Ut jam nulla tibi nos sit legisse voluptas,
At levior demtis pœna duobus erit.

L I B E R P R I M U S.

E L E G I A I.

Rma gravi numero violentaque bella parabam
Edere, materia conveniente modis.
Par erat inferior versus: risisse Cupido
Dicitur, atque unum surripuisse pedem.
Quis tibi, sæve puer, dedit hoc in carmina juris?
Pieridum vates, non tua turba, sumus.
Quid, si prærìpiat flavæ Venus arma Minervæ;
Ventilet accensas flava Minerva faces?
Quis probet in silvis Cererem regnare jugosis?
Lege pharetratæ virginis arva coli?
Crinibus insignem quis acuta cuspide Phœbum
Instruat, Aoniam Marte movente lyram?
Sunt tibi magna, puer, nimiumque potentia regna.
Cur opus affectas, ambitiose, novum?
An, quod ubique, tuum? tua sunt Heliconia Tempe?
Vix etiam Phœbo jam lyra tuta sua est?
Cum bene surrexit versu nova pagina primo;
Attenuat nervos protinus ille meos.
Nec mihi materia est numeris levioribus apta,
Aut puer, aut longas comta puella comas.
Questus eram; pharetra cum protinus ille soluta
Legit in exitium spicula facta meum:
Lunavitque genu sinuosum fortiter arcum:
Quodque canas, vates, accipe, dixit, opus.
Me miserum! certas habuit puer ille sagittas.
Uror; & in vacuo pectore regnat Amor.
Sex mihi surgat opus numeris; in quinque residat,
Ferrea cum vestris bella valete modis.

Cingere litorea flaventia tempora myrto,
Musa, per undenos emodulanda pedes.

ELEGIA II.

ESse quid hoc dicam, quod tam mihi dura videntur
Strata, neque in lecto pallia nostra sedent?
Et vacuus somno noctem, quam longa, peregi;
Lassaque versati corporis ossa dolent?
Nam puto sentirem, si quo tentarer amore.
An subit, & tacita callidus arte nocet?
Sic erat. hæserunt tenues in corde sagittæ:
Et possessa ferus pectora versat Amor.
Cedimus? an subitum luctando accendimus ignem?
Cedamus. leve fit, quod bene fertur, onus.
Vidi ego jactatas mota face crescere flammas:
Et vidi nullo concutiente mori.
Verbera plura ferunt, quam quos juvat usus aratri,
Detrectant pressi dum juga prima boves.
Asper equus duris contunditur ora lupatis:
Frena minus sentit, quisquis ad arma facit.
Acrius invitos, multoque ferocius urget,
Quam qui servitium ferre fatentur, amor.
En ego confiteor: tua sum nova præda Cupido.
Porrigimus victas ad tua jura manus.
Nil opus est bello: pacem veniamque rogamus.
Nec tibi laus, armis victus inermis, ero.
Necte comam myrto: maternas junge columbas.
Qui deceat, currum vitricus ipse dabit.
Inque dato curru, populo clamante triumphum,
Stabis; & adjunctas arte movebis aves.
Ducentur juvenes capti, captæque puellæ.
Hæc tibi magnificus pompa triumphus erit.
Ipse ego præda recens factum modo vulnus habebo:
Et nova captiva vincula mente feram.
Mens Bona ducetur manibus post terga retortis,
Et Pudor, & castris quidquid Amoris obest.
Omnia te metuent: ad te sua brachia tendens
Vulgus, Io, magna voce, Triumphe, canet.
Blanditiæ comites tibi erunt Errorque, Furorque,
Assidue partes turba secuta tuas.
His tu militibus superas homines que Deosque:
Hæc tibi si demas commoda, nudus eris.
Læta triumphanti de summo mater Olympo,
Plaudet; & appositas sparget in ora rosas.
Tu, pennas gemma, gemma variante capillos,
Ibis in auratis aureus ipse rotis.
Tum quoque non paucos (si te bene novimus) ures:
Tum quoque præteriens vulnera multa dabis.
Non possunt (licet ipse velis) cessare sagittæ.
Fervida vicino flamma vapore nocet.
Talis erat domita Bacchus Gangeride terra.
Tu gravis alitibus; tigribus ille fuit.
Ergo, ego cum possim sacri pars esse triumphi,
Parce tuas in me perdere, victor, opes.
Aspice cognati felicia Cæsaris arma.
Qua vicit, victos protegit ille manu.

ELEGIA III.

JUsta precor: quæ me nuper prædata puella est,
Aut amet, aut faciat cur ego semper amem.
Ah nimium volui! tantum patiatur amari.
Audierit nostras tot Cytherea preces.
Accipe, per longos tibi qui deserviat annos:
Accipe, qui pura norit amare fide.

Si me non veterum commendant magna parentum
Nomina; nec nostri sanguinis auctor eques;
Nec meus innumeris renovatur campus aratris;
Temperat & sumtus parcus uterque parens;
At Phœbus, comitesque novem, vitisque repertor,
Hoc faciant: &, me qui tibi donat, Amor:
Et nulli cessura fides; sine crimine mores;
Nudaque simplicitas, purpureusque pudor.
Non mihi mille placent: non sum desultor Amoris.
Tu mihi (si qua fides) cura perennis eris.
Tecum, quos dederint annos mihi fila sororum,
Vivere contingat: teque dolente mori.
Te mihi materiem felicem in carmina præbe;
Provenient causa carmina digna sua.
Carmine nomen habent exterrita cornibus Io,
Et quam fluminea lusit adulter ave:
Quæque, super pontum simulato vecta juvenco,
Virginea tenuit cornua vara manu.
Nos quoque per totum pariter cantabimur orbem:
Junctaque semper erunt nomina nostra tuis.

ELEGIA IV.

VIr tuus est epulas nobis aditurus easdem.
Ultima cœna tuo sit, precor, illa viro.
Ergó ego dilectam tantum conviva puellam
Aspiciam? tangi quem juvet, alter erit?
Alteriusque sinus apte subjecta fovebis?
Injiciet collo, cum volet, ille manum?
Desine mirari, posito quod candida vino
Atracis ambiguos traxit in arma viros.
Nec mihi sylva domus, nec equo mea membra cohærent:
Vix a te videor posse tenere manus.
Quæ tibi sint facienda tamen, cognosce: nec Euris
Da mea, nec tepidis verba ferenda Notis.
Ante veni, quam vir. nec quid, si veneris ante,
Possit agi, video: sed tamen ante veni.
Cum premit ille torum, vultu comes ipsa modesto
Ibis, ut accumbas; clam mihi tange pedem.
Me specta, nutusque meos, vultumque loquacem:
Excipe furtivas, & refer ipsa, notas.
Verba superciliis sine voce loquentia dicam:
Verba leges digitis, verba notata mero.
Cum tibi succurrit Veneris lascivia nostræ;
Purpureas tenero pollice tange genas.
Si quid erit, de me tacita quod mente queraris;
Pendeat extrema mollis ab aure manus.
Cum tibi, quæ faciam, mea lux, dicamve, placebunt;
Versetur digitis annulus usque tuis.
Tange manu mensam, quo tangunt more precantes;
Optabis merito cum mala multa viro.
Quod tibi miscuerit, sapias, bibat ipse jubeto:
Tu puerum leviter posce, quod ipsa velis.
Quæ tu reddideris, ego primus pocula sumam:
Et qua tu biberis, hac ego parte bibam.
Si tibi forte dabit, quos prægustaverit ipse,
Rejice libatos illius ore cibos.
Nec premat impositis finito tua colla lacertis:
Mite nec in rigido pectore pone caput.
Nec sinus admittat digitos, habilesve papillæ.
Oscula præcipue nulla dedisse velim.
Oscula si dederis, fiam manifestus amator:
Et dicam, Mea sunt: injiciamque manus.
Hæc tamen aspiciam: sed quæ bene pallia celant,
Illa mihi cæci causa timoris erunt.
Nec femori committe femur, nec crure cohære:

Nec

Nec tenerum duro cum pede junge pedem.
Multa miser timeo, quia feci multa proterve:
Exemplique metu torqueor ipse mei.
Sæpe mihi, dominæque meæ properata voluptas,
Veste sub injecta dulce peregit opus.
Hoc tu non facies: sed ne fecisse puteris,
Conscia de gremio pallia deme tuo.
Vir bibat usque roga: precibus tamen oscula desint.
Dumque bibit, furtim [si potes] adde merum.
Si bene compositus somno vinoque jacebit;
Consilium nobis resque locusque dabunt.
Cum surges abitura domum, surgemus & omnes;
In medium turbæ fac memor agmen eas.
Agmine me invenies aut invenieris in illo.
Quidquid ibi poteris tangere, tange mei.
Me miserum! paucas monui quod prosit in horas.
Separor a domina nocte jubente mea.
Nocte vir includet: lacrymis ego mœstus obortis,
Qua licet, ad sævas prosequar usque fores.
Oscula jam sumet: jam non tantum oscula sumet.
Quod mihi das furtim, jure coacta dabis.
Verum invita dato [potes hoc] similisque coactæ:
Blanditiæ taceant; sitque maligna Venus.
Si mea vota valent, illum quoque nil juvet opto:
Sin minus; at certe te juvet inde nihil.
Sed quæcumque tamen noctem fortuna sequatur;
Cras mihi constanti voce dedisse nega.

ELEGIA V.

Æstus erat, mediamque dies exegerat horam:
Apposui medio membra levanda toro.
Pars adaperta fuit, pars altera clausa fenestræ:
Quale fere silvæ lumen habere solent.
Qualia sublucent fugiente crepuscula Phœbo:
Aut ubi nox abiit, nec tamen orta dies.
Illa verecundis lux est præbenda puellis,
Qua timidus latebras speret habere pudor.
Ecce Corinna venit, tunica velata recincta,
Candida dividua colla tegente coma:
Qualiter in thalamos formosa Semiramis isse
Dicitur, & multis Lais amata viris.
Deripui tunicam; nec multum rara nocebat:
Pugnabat tunica sed tamen illa tegi.
Cumque ita pugnaret, tamquam quæ vincere nollet,
Victa est non ægre proditione sua.
Ut stetit ante oculos posito velamine nostros,
In toto nusquam corpore menda fuit.
Quos humeros, quales vidi tetigique lacertos!
Forma papillarum quam fuit apta premi!
Quam castigato planus sub pectore venter!
Quantum & quale latus! quam juvenile femur!
Singula quid referam? nil non laudabile vidi:
Et nudam pressi corpus ad usque meum.
Cætera quis nescit? lassi requievimus ambo.
Proveniant medii sic mihi sæpe dies.

ELEGIA VI.

Janitor [indignum] dura religate catena,
Difficilem moto cardine pande forem.
Quod precor, exiguum est. aditu fac janua parvo
Obliquum capiat semiadaperta latus.
Longus Amor tales corpus tenuavit in usus;
Aptaque subducto pondere membra dedit.
Ille per excubias custodum leniter ire
Monstrat: inoffensos dirigit ille pedes.
At quondam noctem, simulacraque vana timebam:
Mirabar, tenebris si quis iturus erat.
Risit, ut audirem, tenera cum matre Cupido:
Et leviter, Fies tu quoque fortis, ait.
Nec mora, venit amor. non umbras nocte volantes,
Non timeo strictas in mea fata manus.
Te nimium lentum timeo; tibi blandior uni:
Tu, me quo possis perdere, fulmen habes.
Aspice, &, ut videas, immitia claustra relaxa,
Uda sit ut lacrimis janua facta meis.
Certe ego, cum posita stares ad verbera veste,
Ad dominam pro te verba tremente tuli.
Ergo, quæ valuit pro te quoque gratia quondam,
(Heu facinus!) pro me nunc valet illa parum?
Redde vicem meritis. grato licet esse, quod optas.
Tempora noctis eunt: excute poste seram.
Excute: sic umquam longa relevere catena,
Nec tibi perpetuo serva bibatur aqua.
Ferreus orantem nequidquam, janitor, audis.
Roboribus duris janua fulta riget.
Urbibus obsessis clausæ munimina portæ
Prosunt. in media pace quid arma times?
Quid facias hosti, qui sic excludis amantem?
Tempora noctis eunt: excute poste seram.
Non ego militibus venio comitatus & armis.
Solus eram, si non sævus adesset Amor.
Hunc ego si cupiam, nusquam dimittere possim.
Ante vel a membris dividar ipse meis.
Ergo Amor, & modicum circa mea tempora vinum
Mecum est, & madidis lapsa corona comis.
Arma quis hæc timeat? quis non eat obvius illis?
Tempora noctis eunt: excute poste seram.
Lentus es? an somnus (qui te male præbet amanti)
Verba dat in ventos aure repulsa tua?
At (memini) primo, cum me celare volebam,
Pervigil in mediæ sidera noctis eras.
Forsitan & tecum tua nunc requiescit amica.
Heu melior quanto sors tua sorte mea!
Dummodo sic, in me duræ transite catenæ.
Tempora noctis eunt: excute poste seram.
Fallimur? an verso sonuerunt cardine postes?
Raucaque concussæ signa dedere fores?
Fallimur: impulsa est animoso janua vento.
Hei mihi, quam longe spem tulit aura meam!
Si satis es raptæ, Borea, memor Orithyiæ,
Huc ades, & surdas flamine tunde fores.
Urbe silent tota: vitreoque madentia rore
Tempora noctis eunt: excute poste seram.
(Aut ego jam ferroque ignique paratior ipse,
Quam face sustineo, tecta superba petam.)
Nox, & Amor, vinumque nihil moderabile suadent:
Illa pudore vacat; Liber, Amorque metu.
Omnia consumsi: nec te precibusque minisque
Movimus, o foribus surdior ipse tuis.
Non te formosæ decuit servare puellæ
Limina: sollicito carcere dignus eras.
Jamque pruinosos molitur Lucifer axes;
Inque suum miseros excitat ales opus.
At tu, non lætis detracta corona capillis,
Dura super tota limina nocte jace.
Tu dominæ, cum te projectam mane videbit,
Temporis absumti tam male testis eris.
Qualiscumque vale, sentique abeuntis amorem,
Lente, nec admisso turpis amante: vale.
Vos quoque crudeles rigido cum limine postes,
Duraque conservæ ligna valete fores.

ELEGIA VII.

ADde manus in vincla meas, [meruere catenas]
Dum furor omnis abit, si quis amicus ades.
Nam furor in dominam temeraria brachia movit.
Flet mea vesana læsa puella manu.
Tunc ego vel caros potui violare parentes:
Sæva vel in sanctos verbera ferre Deos.
Quid? non & clypei dominus septemplicis Ajax
Stravit deprensos lata per arva greges?
Et, vindex in matre, patris malus ultor Orestes,
Ausus in arcanas poscere tela Deas?
Ergo ego digestos potui laniare capillos:
Nec dominam motæ dedecuere comæ?
Sic formosa fuit; talem Schœneida dicunt
Mænalias arcu sollicitasse feras.
Talis perjuri promissaque velaque Thesei
Flevit præcipites Cressa tulisse Notos.
Sic, nisi vittatis quod erat Cassandra capillis,
Procubuit templo, casta Minerva, tuo.
Quis mihi non, Demens, quis non mihi, Barbare, dixit?
Ipsa nihil. pavido lingua retenta metu.
Sed taciti fecere tamen convitia vultus.
Egit me lacrimis ore silente reum.
Ante meos humeris vellem cecidisse lacertos:
Utilius potui parte carere mei.
In mea vesanas habui dispendia vires:
Et valui pœnam fortis in ipse meam.
Quid mihi vobiscum, cædis scelerumque ministræ?
Debita sacrilegæ vincla subire manus.
An, si pulsassem minimum de plebe Quiritem,
Plecterer? in dominam jus mihi majus erit?
Pessima Tydides scelerum monumenta reliquit.
Ille Deam primus perculit; alter ego.
Sed minus ille nocent. mihi, quam profitebar amari,
Læsa est: Tydides sævus in hoste fuit.
I nunc, magnificos victor molite triumphos,
Cinge comam lauro; votaque redde Jovi:
Quæque tuos currus comitatus turba sequetur,
Clamet; Io forti victa puella viro!
Ante eat effuso tristis captiva capillo,
Si finerent læsæ, candida tota, genæ.
Aptius impressis erat os livere labellis,
Et collo blandi dentis habere notam.
Denique, si tumidi ritu torrentis agebar,
Cæcaque me prædam fecerat ira suam;
Nonne satis fuerat timidæ inclamasse puellæ,
Nec nimium rigidas intonuisse minas?
Aut tunicam summa deducere turpiter ora
Ad mediam? mediæ zona tulisset opem.
At nunc sustinui, raptis a fronte capillis,
Ferreus ingenuas ungue notare genas.
Adstitit illa amens albo & sine sanguine vultu,
Cæduntur Pariis qualia saxa jugis.
Exanimes artus, & membra trementia vidi;
Ut cum populeas ventilat aura comas:
Ut leni Zephyro gracilis vibratur arundo:
Summave cum tepido stringitur unda Noto.
Suspensæque diu lacrimæ fluxere per ora,
Qualiter abjecta de nive manat aqua.
Tunc ego me primum cœpi sentire nocentem.
Sanguis erant lacrimæ, quas dabat illa, meus.
Ter tamen ante pedes volui procumbere supplex:
Ter formidatas reppulit illa manus.
At tu, ne dubita [minuet vindicta dolorem]
Protinus in vultus unguibus ire meos.

Nec nostris oculis, nec nostris parce capillis.
Quamlibet infirmas adjuvet ira manus.
Neve mei sceleris tam tristia signa supersint,
Pone recompositas in statione comas.

ELEGIA VIII.

EST quædam: (quicumque volet cognoscere lenam,
Audiat) est quædam nomine Dipsas anus.
Ex re nomen habet. nigri non illa parentem
Memnonis in roseis sobria vidit equis.
Illa magas artes, Ææaque carmina novit,
Inque caput liquidas arte recurvat aquas.
Scit bene quid gramen, quid torto concita rhombo
Licia, quid valeat virus amantis equæ.
Cum voluit, toto glomerantur nubila cælo.
Cum voluit, puro fulget in orbe dies.
Sanguine (si qua fides) stillantia sidera vidi:
Purpureus Lunæ sanguine vultus erat.
Hanc ego nocturnas versam volitare per umbras
Suspicor, & pluma corpus anile tegi.
Suspicor; & fama est. oculis quoque pupula duplex
Fulminat, & gemino lumen ab orbe venit.
Evocat antiquis proavos atavosque sepulcris:
Et solidam longo carmine findit humum.
Hæc sibi proposuit thalamos temerare pudicos:
Nec tamen eloquio lingua nocente caret.
Fors me sermoni testem dedit. illa monebat
Talia; me duplices occuluere fores:
Scis here te, mea lux, juveni placuisse beato.
Hæsit, & in vultu constitit usque tuo.
Et cur non placeas? nulli tua forma secunda est.
Me miseram! dignus corpore cultus abest.
Tam felix esses, quam formosissima, vellem.
Non ego te facta divite pauper ero.
Stella tibi oppositi nocuit contraria Martis.
Mars abiit: signo nunc Venus apta tuo.
Prosit ut adveniens, en aspice. dives amator
Te cupit; & curæ, quid tibi desit, habet.
Est etiam facies, quæ se tibi comparet, illi:
Si te non emtam vellet, emendus erat.
Erubuit. decet alba quidem pudor ora: sed iste
Si simules, prodest: verus obesse solet.
Cum bene dejectis gremium spectabis ocellis,
Quantum quisque ferat, respiciendus erit.
Forsitan immundæ Tatio regnante Sabinæ
Noluerint habiles pluribus esse viris.
Nunc Mars externis animos exercet in armis:
At Venus Æneæ regnat in urbe sui.
Ludite formosæ. casta est, quam nemo rogavit:
Aut si rusticitas non vetat, ipsa rogat.
Has quoque, quas frontis rugas in vertice portas,
Excute: de rugis crimina multa cadent.
Penelope juvenum vires tentabat in arcu:
Qui latus argueret, corneus arcus erat.
Labitur occulte, fallitque volatilis ætas:
Ut celer admissis labitur amnis aquis.
Æra nitent usu: vestis bona quærit haberi:
Canescunt turpi tecta relicta situ.
Forma, nisi admittas, nullo exercente senescit:
Nec satis effectus unus & alter habent.
Certior e multis, nec tam invidiosa rapina est.
Plena venit canis de grege præda lupis.
Ecce, quid iste tuus præter nova carmina vates
Donat? amatoris millia multa leges.
Ipse Deus vatum, palla spectabilis aurea,

Tra-

Tractat inauratæ consona fila lyræ.
Qui dabit, ille tibi magno fit major Homero.
Crede mihi; res est ingeniosa, dare.
Nec tu, si quis erit capitis mercede redemtus,
Despice gypsati crimen inane pedis.
Nec te decipiant veteres quinquatria ceræ.
Tolle tuos tecum, pauper amator, avos.
Quin, quia pulcher erit, poscet sine munere noctem;
Quod det, amatorem flagitet ante suum.
Parcius exigito pretium, dum retia tendis,
Ne fugiant. captos legibus ure tuis.
Nec nocuit simulatus amor. sine credat amari:
Sed cave, ne gratis hic tibi constet amor.
Sæpe nega noctes. capitis modo finge dolorem:
Et modo quæ causas præbeat, Isis erit.
Mox recipe; ut nullum patiendi colligat usum,
Neve relentescat sæpe repulsus amor.
Surda sit oranti tua janua, laxa ferenti.
Audiat exclusi verba receptus amans.
Et, quasi læsa prior, nonnumquam irascere læso.
Vanescat culpa culpa repensa tua.
Sed numquam dederis spatiosum tempus in iram.
Sæpe simultates ira morata facit.
Quin etiam discant oculi lacrymare coacti:
Et faciant udas illa vel illa genas.
Nec, si quem falles, tu perjurare timeto.
Commodat illusis numina surda Venus.
Servus & ad partes solers ancilla parentur;
Qui doceant, apte quid tibi possit emi.
Et sibi pauca rogent: multos si pauca rogabunt,
Postmodo de stipula grandis acervus erit.
Et soror & mater, nutrix quoque carpat amantem.
Fit cito per multas præda petita manus.
Cum te deficient poscendi munera causæ,
Natalem libo testificare tuum.
Ne securus amet nullo rivale, caveto.
Non bene; si tollas prælia, durat amor.
Ille viri toto videat vestigia lecto;
Factaque lascivis livida colla notis.
Munera præcipue videat, quæ miserit alter.
Si tibi nil dederit, Sacra roganda via est.
Cum multa abstuleris: ut non tamen omnia donet;
Quod numquam reddas, commodet usque roga.
Lingua juvet, mentemque tegat. blandire noceque.
Impia sub dulci melle venena latent.
Hæc si præstiteris, usu mihi cognita longo;
Nec tulerint voces ventus & aura meas;
Sæpe mihi dices vivæ bene: sæpe rogabis,
Ut mea defunctæ molliter ossa cubent.
Vox erat in cursu, cum me mea prodidit umbra.
At nostræ vix se continuere manus,
Quin albam raramque comam, lacrymosaque vino
Lumina, rugosas distraherentque genas.
Di tibi dent nudosque lares, inopemque senectam;
Et longas hyemes, perpetuamque sitim.

ELEGIA IX.

Militat omnis amans, & habet sua castra Cupido:
Attice, crede mihi; militat omnis amans.
Quæ bello est habilis, Veneri quoque convenit, ætas.
Turpe senex miles, turpe senilis amor.
Quos petiere duces annos in milite forti,
Hos petit in socio bella puella toro.
Pervigilant ambo: terra requiescit uterque.
Ille fores dominæ servat, at ille ducis.
Militis officium longa est via. mitte puellam;
Strenuus exemto fine sequetur amans.
Ibit in adversos montes, duplicataque nimbo
Flumina: congestas exteret ille nives.
Nec freta pressurus tumidos causabitur Euros;
Aptaque verrendis sidera quæret aquis.
Quis, nisi vel miles, vel amans, & frigora noctis,
Et denso mistas perferet imbre nives?
Mittitur infestos alter speculator in hostes:
In rivale oculos alter, ut hoste, tenet.
Ille graves urbes, hic duræ limen amicæ
Obsidet: hic portas frangit, at ille fores.
Sæpe soporatos invadere profuit hostes;
Cædere & armata vulgus inerme manu.
Sic fera Threicii ceciderunt agmina Rhesi:
Et dominum capti deseruistis equi.
Sæpe maritorum somnis utuntur amantes;
Et sua sopitis hostibus arma movent.
Custodum transire manus, vigilumque catervas,
Militis & miseri semper amantis opus.
Mars dubius, nec certa Venus; victique resurgunt:
Quosque neges umquam posse jacere, cadunt.
Ergo desidiam quicumque vocabit amorem,
Desinat. ingenii est experientis amor.
Ardet in abducta Briseide mœstus Achilles.
Dum licet, Argolicas frangite Troes opes.
Hector ab Andromaches complexibus ibat in arma.
Et, galeam capiti quæ daret, uxor erat.
Summa ducum Atrides visa Priameide fertur
Mænadis effusis obstupuisse comis.
Mars quoque deprensus fabrilia vincula sensit.
Notior in cælo fabula nulla fuit.
Ipse ego segnis eram, discinctaque in otia natus:
Mollierant animos lectus & umbra meos.
Impulit ignavum formosæ cura puellæ;
Jussit & in castris æra merere suis.
Inde vides agilem, nocturnaque bella gerentem.
Qui nolet fieri desidiosus, amet.

ELEGIA X.

Qualis, ab Eurota Phrygiis avecta carinis,
Conjugibus belli causa duobus erat:
Qualis erat Lede, quam plumis abditus albis
Callidus in falsa lusit adulter ave:
Qualis Amymone siccis errabat in agris,
Cum premeret summi verticis urna comam:
Talis eras; aquilamque in te taurumque timebam,
Et quidquid magno de Jove fecit Amor.
Nunc timor omnis abest, animique resanuit error:
Nec facies oculos jam capit ista meos.
Cur sim mutatus quæris? quia munera poscis.
Hæc te non patitur causa placere mihi.
Donec eras simplex, animum cum corpore amavi:
Nunc mentis vitio læsa figura tua est.
Et puer est & nudus Amor. sine sordibus annos,
Et nullas vestes, ut sit apertus, habet.
Quid puerum Veneris pretio prostare jubetis?
Quo pretium condat, non habet ille sinum.
Nec Venus apta feris, Veneris nec filius, armis:
Non decet imbelles æra merere Deos.
Stat meretrix certo cuivis mercabilis ære;
Et miseras jusso corpore quærit opes.
Devovet imperium tamen hæc lenonis avari:
Et, quod vos facitis sponte, coacta facit.
Sumite in exemplum pecudes ratione carentes.
Turpe

Turpe erit ingenium mitius esse feris.
Non equa munus equum, non taurum vacca poposcit:
  Non aries placitam munere captat ovem.
Sola viro mulier spoliis exultat ademtis:
  Sola locat noctes: sola locanda venit.
Et vendit, quod utrumque juvat, quod uterque petebat:
  Et pretium, quanti gaudeat ipsa, facit.
Quæ Venus ex æquo ventura est grata duobus;
  Altera cur illam vendit, & alter emit?
Cur mihi sit damno, tibi sit lucrosa voluptas,
  Quam socio motu femina virque ferunt?
Non bene conducti vendunt perjuria testes:
  Non bene selecti judicis arca patet.
Turpe, reos emta miseros defendere lingua:
  Quod faciat magnas, turpe, tribunal opes.
Turpe, tori reditu census augere paternos,
  Et faciem lucro prostituisse suam.
Gratia pro rebus merito debetur inemtis:
  Pro male conducto gratia nulla toro.
Omnia conductor solvit: mercede soluta
  Non manet officio debitor ille tuo.
Parcite, formosæ, pretium pro nocte pacisci.
  Non habet eventus sordida præda bonos.
Non fuit armillas tanti pepigisse Sabinas,
  Ut premerent sacræ virginis arma caput.
E quibus exierat, trajecit viscera ferro
  Filius: & pœnæ causa monile fuit.
Nec tamen indignum est, a divite munera posci.
  Munera poscenti quod dare possit, habet.
Carpite de plenis pendentes vitibus uvas:
  Præbeat Alcinoi poma benignus ager.
Officium pauper numeret, studiumque, fidemque:
  Quod quis habet, dominæ conferat omne suæ.
Est quoque, carminibus meritas celebrare puellas,
  Dos mea. quam volui, nota fit arte mea.
Scindentur vestes, gemmæ frangentur & aurum:
  Carmina quam tribuent, fama perennis erit.
Nec dare, sed pretium posci dedignor & odi.
  Quod nego poscenti, desine velle; dabo.

ELEGIA XI.

Colligere incertos, & in ordine ponere, crines
  Docta, neque ancillas inter habenda, Nape;
Inque ministeriis furtivæ cognita noctis
  Utilis, & dandis ingeniosa notis;
Sæpe venire ad me dubitantem hortata Corinnam;
  Sæpe laboranti fida reperta mihi;
Accipe, & ad dominam peraratas mane tabellas
  Perfer; & obstantes sedula pelle moras.
Nec silicum venæ, nec durum in pectore ferrum,
  Nec tibi simplicitas ordine major inest.
Credibile est, & te sensisse Cupidinis arcus,
  In me militiæ signa tuere tuæ.
Si quæret, quid agam; Spe noctis vivere, dices.
  Cetera fert blanda cera notata manu.
Dum loquor, hora fugit. vacuæ bene redde tabellas:
  Verum continuo fac tamen illa legat.
Aspicias oculos, mando, frontemque legentis.
  E tacito vultu scire futura licet.
Nec mora: perlectis rescribat multa jubeto.
  Odi, cum late splendida cera vacat.
Comprimat ordinibus versus, oculosque moretur
  Margine in extremo litera rasa meos.
Quid digitos opus est graphio lassare tenendo?
  Hoc habeat scriptum tota tabella, Veni.

Non ego victrices lauro redimire tabellas,
  Nec Veneris media ponere in æde morer.
Subscribam, Veneri fidas sibi Naso ministras
  Dedicat. at nuper vile fuistis acer.

ELEGIA XII.

Flete meos casus: tristes rediere tabellæ.
  Infelix hodie litera posse negat.
Omina sunt aliquid. modo cum discedere vellet,
  Ad limen digitos restitit icta Nape.
Missa foras iterum limen transire memento
  Cautius; atque alte sobria ferre pedem.
Ite hinc, difficiles, funebria ligna, tabellæ:
  Tuque negaturis cera referta notis.
Quam puto de longæ collectam flore cicutæ
  Melle sub infami Corsica misit apis.
At, tanquam minio, penitus medicata rubebas.
  Ille color vere sanguinolentus erat.
Projectæ triviis jaceatis inutile lignum:
  Vosque rotæ frangat prætereuntis onus.
Illum etiam, qui vos ex arbore vertit in usum,
  Convincam puras non habuisse manus.
Præbuit illa arbor misero suspendia collo:
  Carnifici duras præbuit illa cruces.
Illa dedit turpes raucis bubonibus umbras:
  Vulturis in ramis & strigis ova tulit.
His ego commisi nostros insanus amores,
  Molliaque ad dominam verba ferenda dedi?
Aptius hæ capiant vadimonia garrula ceræ,
  Quas aliquis duro cognitor ore legat.
Inter ephemeridas melius tabulasque jacerent,
  In quibus absumtas fleret avarus opes.
Ergo ego vos rebus duplices pro nomine sensi?
  Auspicii numerus non erat ipse boni.
Quid precer iratus? nisi vos cariosa senectus
  Rodat, & immundo cera sit alba situ.

ELEGIA XIII.

Jam super Oceanum venit a seniore marito
  Flava pruinoso quæ vehit axe diem.
Quo properas, Aurora? mane. sic Memnonis umbris
  Annua solenni cæde parentet avis.
Nunc juvat in teneris dominæ jacuisse lacertis:
  Si quando, lateri nunc bene juncta meo est.
Nunc etiam somni pingues, nunc frigidus humor;
  Et liquidum tenui gutture cantat avis.
Quo properas, ingrata viris, ingrata puellis?
  Roscida purpurea supprime lora manu.
Ante tuos ortus melius sua sidera servat
  Navita; nec media nescius errat aqua.
Te surgit, quamvis lassus, veniente viator:
  Miles & armiferas aptat ad arma manus.
Prima bidente vides oneratos arva colentes:
  Prima vocas tardos sub juga panda boves.
Tu pueros somno fraudas, tradisque magistris;
  Ut subeant teneræ verbera sæva manus.
(Atque eadem sponsum consulti ante atria mittis;
  Unius ut verbi grandia damna ferat.)
Nec tu consultu, nec tu jucunda diserto:
  Cogitur ad lites surgere uterque novas.
Tu, cum feminei possint cessare labores,
  Lanificam revocas ad sua pensa manum.
Omnia perpeterer. sed surgere mane puellas
  Quis, nisi cui non est ulla puella, ferat?

Opta-

Optavi quoties, ne nox tibi cedere vellet;
Neu fugerent vultus sidera mota tuos!
Optavi quoties, aut ventus frangeret axem,
Aut caderet spissa nube retentus equus!
Invida, quo properas? quod erat tibi filius ater,
Materni fuerat pectoris ille color.
(Quid si non Cephali quondam flagrasset amore?
An putat ignotam nequitiam esse suam?)
Tithono vellem de te narrare liceret:
Fabula non cælo turpior ulla foret.
Illum dum refugis, longo quia grandior ævo,
Surgis ad invisas a sene mane rotas.
At si, quem malles, Cephalum complexa teneres:
Clamares, Lente currite noctis equi.
Cur ego plectar amans, si vir tibi marcet ab annis?
Num me nupsisti conciliante seni?
Aspice, quot somnos juveni donarit amato
Luna: neque illius forma secunda tuæ.
Ipse Deum genitor, ne te tam sæpe videret,
Commisit noctes in sua vota duas.
Jurgia finieram. scires audisse; rubebat.
Nec tamen assueto tardius orta dies.

ELEGIA XIV.

Dicebam, Medicare tuos desiste capillos.
Tingere quam possis, jam tibi nulla coma est.
At, si passa fores, quid erat spatiosius illis?
Contigerant imum, qua patet usque, latus.
Quid, quod erant tenues, & quos ornare timeres;
Vela colorati qualia Seres habent?
Vel pede quod gracili deducit aranea filum,
Cum leve deserta sub trabe nectit opus?
Nec tamen ater erat, nec erat tamen aureus illis,
Sed, quamvis neuter, mistus uterque color.
Qualem clivosæ madidis in vallibus Idæ
Ardua derepto cortice cedrus habet.
Adde, quod & dociles, & centum flexibus apti,
Et tibi nullius causa doloris erant.
Non acus abrupit, non vallus pectinis, illos:
Ornatrix tuto corpore semper erat.
Ante meos sæpe est oculos ornata; nec umquam
Brachia derepta saucia fecit acu.
Sæpe etiam, nondum digestis mane capillis,
Purpureo jacuit semisupina toro.
Tum quoque erat neglecta decens: ut Threcia Bacche,
Cum temere in viridi gramine lassa jacet.
Cum graciles essent tamen, & lanuginis instar;
Heu mala vexatæ quanta tulere comæ!
Quam se præbuerant ferro patienter & igni;
Ut fieret torto flexilis orbe sinus!
Clamabam, Scelus est, istos scelus urere crines.
Sponte decent: capiti, ferrea, parce tuo.
Vim procul hinc remove. non est qui debeat uri;
Erudit admoras ipse capillus acus.
Formosæ periere comæ: quas vellet Apollo,
Quas vellet capiti Bacchus inesse suo.
Illis contulerim, quas quondam nuda Dione
Pingitur humenti sustinuisse manu.
Quid male dispositos quereris periisse capillos?
Quid speculum mœsta ponis, inepta, manu?
Non bene consueris a te spectaris ocellis.
Ut placeas, debes immemor esse tui.
Non te cantatæ læserunt pellicis herbæ;
Non anus Hæmonia perfida lavit aqua.
Nec tibi vis morbi nocuit; [procul omen abesto]
Nec minuit densas invida lingua comas.
Facta manu culpaque tua dispendia sentis.
Ipsa dabas capiti mista venena tuo.
Nunc tibi captivos mittet Germania crines:
Culta triumphatæ munere gentis eris.
O quam sæpe, comas aliquo mirante, rubebis;
Et dices, Emta nunc ego merce probor!
Nescio quam pro me laudat nunc iste Sycambram;
Fama tamen memini cum fuit ista mei.
Me miserum! lacrymas male continet; oraque dextra
Protegit, ingenuas picta rubore genas.
Sustinet antiquos gremio spectare capillos,
(Hei mihi!) non illo munera digna loco.
Collige cum vultu mentem. reparabile damnum est.
Postmodo nativa conspiciere coma.

ELEGIA XV.

Quid mihi, Livor edax, ignavos objicis annos;
Ingeniique vocas carmen inertis opus?
Non me more patrum, dum strenua sustinet ætas,
Præmia militiæ pulverulenta sequi:
Nec me verbosas leges ediscere: nec me
Ingrato vocem prostituisse foro.
Mortale est, quod quæris, opus. mihi fama perennis
Quæritur: in toto semper ut orbe canar.
Vivet Mæonides, Tenedos dum stabit & Ide;
Dum rapidas Simois in mare volvet aquas.
Vivet & Ascræus, dum mustis uva tumebit:
Dum cadet incurva falce resecta Ceres.
Battiades semper toto cantabitur orbe;
Quamvis ingenio non valet, arte valet.
Nulla Sophocleo veniet jactura cothurno.
Cum Sole & Luna semper Aratus erit.
Dum fallax servus, durus pater, improba lena
Vivent, dum meretrix blanda; Menandros erit.
Ennius arte carens, animosique Accius oris,
Casurum nullo tempore nomen habent.
Varronem primamque ratem quæ nesciat ætas,
Aureaque Æsonio terga petita duci?
Carmina sublimis tunc sunt peritura Lucreti,
Exitio terras cum dabit una dies.
Tityrus, & fruges, Æneiaque arma legentur;
Roma, triumphati dum caput orbis eris.
Donec erunt ignes arcusque, Cupidinis arma,
Discentur numeri, culte Tibulle, tui.
Gallus & Hesperiis, & Gallus notus Eois,
Et sua cum Gallo nota Lycoris erit.
Ergo, cum silices, cum dens patientis aratri,
Depereant ævo, carmina morte carent.
Cedant carminibus Reges, Regumque triumphi:
Cedat & auriferi ripa beata Tagi.
Vilia miretur vulgus. mihi flavus Apollo
Pocula Castalia plena ministret aqua.
Sustineamque coma metuentem frigora myrtum:
Atque a sollicito multus amante legar.
Pascitur in vivis Livor: post fata quiescit.
Tum suus ex merito quemque tuetur honos.
Ergo etiam, cum me supremus adederit ignis,
Vivam, parsque mei magna superstes erit.

AMORUM LIBER II.

ELEGIA I.

HOc quoque compoſui, Peligois natus aquoſis,
  Ille ego nequitiæ Naſo poeta meæ.
Hoc quoque juſſit Amor. procul hinc, procul eſte ſeveræ:
  Non eſtis teneris apta theatra modis.
Me legat in ſponſi facie non frigida virgo:
  Et rudis ignoto tactus amore puer.
Atque aliquis juvenom, quo nunc ego, faucius arcu
  Agnoſcat flammæ conſcia ſigna ſuæ:
Miratuſque diu, Quo, dicat, ab indice doctus
  Compoſuit caſus iſte poeta meos?
Auſus eram (memini) cæleſtia dicere bella,
  Centimanumque Gygen; & ſaris oris erat:
Cum male ſe Tellus ulta eſt, ingeſtaque Olympo
  Ardua devexum Pelion Oſſa tulit.
In manibus nimbos, & cum Jove fulmen habenti,
  Quod bene pro cælo mitteret ille ſuo,
Claoſit amica fores. ego cum Jove fulmen omiſi.
  Excidit ingenio Jupiter ipſe meo.
Jopiter, ignoſcas; nil me tua tela juvabant.
  Clauſa tuo majus janua fulmen erat.
Blanditias elegoſque leves mea tela reſumſi.
  Mollierunt duras lenia verba fores.
Carmina ſanguineæ deducunt cornua Lunæ;
  Et revocant niveos Solis euntis equos.
Carmine diſſiliunt abruptis faucibus angues,
  Inque ſuos fontes verſa recurrit aqua.
Carminibus ceſſere fores: inſertaque poſti,
  Quamvis robur erat, carmine victa ſera eſt.
Quid mihi profuerit velox cantatus Achilles?
  Quid pro me Atrides alter & alter agent?
Quique tot errando, quot bello, perdidit annos?
  Raptus & Hæmoniis flebilis Hector equis?
At facie teneræ laudata ſæpe puellæ,
  Ad vatem pretium carminis ipſa venit.
Magna datur merces. heroum clara valete
  Nomina: non apta eſt gratia veſtra mihi.
Ad mea formoſæ vultus adhibete puellæ
  Carmina, purpureus quæ mihi dictat Amor.

ELEGIA II.

QUem penes eſt dominam ſervaodi cura,* Bagoe,
  Dum perago tecum pauca, ſed apta, vaca.
Heſterna vidi ſpatiantem luce puellam,
  Illa, quæ Danai porticus agmen habet.
Protinus, ut placuit, miſi, ſcriptoque rogavi.
  Reſcripſit trepida, Non licet, illa manu.
Et cur non liceat quærenti, reddita cauſa eſt;
  Quod nimiom dominæ cura moleſta tua eſt.
Si ſapis, o cuſtos, odium [mihi crede] mereri
  Deſine. quem metuit quiſque, periſſe cupit.
Vir quoque non ſapiens: quid eoim ſervare laboret,
  Unde nihil, quamvis non tueare, perit?
Sed gerat ille ſuo morem furioſus amori:
  Et caſtum, multis quod placet, eſſe putet,
Huic furtiva tuo libertas munere detur;
  Quam dederis illi, reddat ot illa tibi.
Conſcius eſſe velis: domina eſt obnoxia ſervo.
  Conſcius eſſe times: diſſimulare licet.
Scripta leget ſecum: matrem miſiſſe putato,
  Venerit ignotus: poſtmodo notus erit.
Ibit ad affectam, quæ non languebit, amicam
  Viſere; judiciis ægra ſit illa tuis.
Si faciet tarde, ne te mora longa fatiget,
  Impoſita gremio ſtertere fronte potes.
Nec tu, linigeram fieri quid poſſit ad Iſin,
  Quæſieris: nec tu curva theatra time.
Conſcius aſſidoos commiſſi tollet honores.
  Qois minor eſt autem, quam tacuiſſe, labor?
Ille placet, verſatque domum, neque verbera ſentit!
  Ille potens: alii ſordida turba jacent.
Huic, veræ ut lateant cauſæ, finguntur inanes:
  Atque ambo domini, quod probat una, probant.
Cum bene vir traxit vultum, rugaſque coegit;
  Quod voluit fieri blanda puella, facit.
Sed tamen interdum tecum quoque jurgia nectat:
  Et ſimulet lacrimas, carnificemqoe vocet.
Tu contra objiciens, quæ tuto diluat illa,
  In verum falſo crimine deme fidem.
Sic tibi ſemper honos, ſic curta peculia creſcent:
  Hæc face, & exiguo tempore liber eris.
Aſpicis indicibus nexas per colla catenas:
  Squalidus orba fide pectora carcer habet.
Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat
  Tantalus: hoc illi garrula lingoa dedit.
Dum nimium ſervat cuſtos Junonius Io,
  Ante ſuos annos occidit; illa Dea eſt.
Vidi ego compedibus liventia crura gerentem,
  Unde vir inceſtum ſcire coactus erat.
Pœna minor merita. nocuit mala lingua duobus,
  Vir doluit; famæ damna puella tulit.
Crede mibi. nulli ſunt crimina grata marito:
  Nec quemquam, quamvis audiat illa, juvant.
Seu repet, indicium ſecutas prodis ad aures;
  Sive amat, officio fit miſer ille too.
Culpa nec ex facili, quamvis manifeſta, probatur.
  Judicis illa ſui tuta favore venit,
Viderit ipſe licet; credet tamen ipſe neganti:
  Damnabitque oculos; & ſibi verba dabit.
Aſpiciat dominæ lacrimas; plorabit & ipſe:
  Et dicet, Pœnas garrulus iſte dabit.
Quam diſpar certameo inis! tibi verbera victo
  Adſont: in gremio Judicis illa ſedet.
Non ſcelus aggredimur: non ad miſcenda coimus
  Toxica: non ſtricto fulminat enſe manus.
Quærimus, ut tuto per te poſſimus amare.
  Quid precibus noſtris mollius eſſe poteſt?

ELEGIA III.

HEI mihi, quod dominam nec vir nec femina ſervas,
  Mutua nec Veneris gaudia noſſe potes!
Qui primus pueris genitalia membra recidit;
  Vulnera, quæ fecit, debuit ipſe pati.
Mollis in obſequium, faciliſqoe rogantibus eſſes;
  Si tuus in quavis prætepuiſſet amor.
Non tu natus equo, non fortibus otilis armis:
  Bellica non dextræ convenit haſta tuæ.
Iſta mares tractent: tu ſpes depone viriles.
  Sint tibi cum domina ſigna ferenda tua.
Hanc imple meritis: hujus tibi gratia proſit.
  Si careas illa, quis tuus uſus erit?
Eſt etiam facies, ſunt apti luſibus anni.
  Indigna eſt pigro forma perire ſitu.
Fallere te potuit, quamvis habeare moleſtus:
  Non caret effectu, quod voluere duo.
Aptius ut fuerit precibus teotaſſe, rogamus:
  Dum bene ponendi munera tempus habes.

ELE-

ELEGIA IV.

NOn ego mendosos ausim defendere mores;
Falsaque pro vitiis arma movere meis.
Confiteor; si quid prodest delicta fateri:
In mea nunc demens crimina fassus eo.
Odi: nec possum cupiens non esse, quod odi.
Heu quam, quæ studeas ponere, ferre grave est!
Nam desunt vires ad me mihi josque regendum.
Auferor ut rapida concita puppis aqua.
Non est certa meos quæ forma irritet amores.
Centum sunt causæ, cur ego semper amem.
Sive aliqua est oculos in se dejecta modestos;
Uror: & insidiæ sunt pudor ille meæ.
Sive procax aliqua est; capior, quia rustica non est:
Spemque dat in molli mobilis esse toro.
Aspera si visa est, rigidasque imitata Sabinas;
Velle, sed ex alto dissimulare, puto.
Sive es docta; places raras dotata per artes:
Sive rudis; placita es simplicitate tua.
Est, quæ Callimachi præ nostris rustica dicat
Carmina: cui placeo, protinus ipsa placet.
Est etiam, quæ me vatem, & mea carmina culpet:
Culpantis cupiam sustinuisse femur.
Molliter incessit; motu capit. altera dura est;
At poterit tacto mollior esse viro.
Hæc quia dulce canit, flectitque facillima vocem,
Oscula cantanti rapta dedisse velim.
Hæc querulas agili percurrit pollice chordas.
Tam doctas quis non possit amare manus?
Illa placet gestu, numerosaque brachia ducit,
Et tenerum molli torquet ab arte latus:
Ut taceam de me, qui causa tangor ab omni;
Illic Hippolytum pone; Priapus erit.
Tu, quia tam longa es, veteres heroidas æquas:
Et potes in toto multa jacere toro.
Hæc abilis brevitate sua. corrumpor otraque.
Conveniunt voto longa brevisque meo.
Non est culta; subit quid cultæ accedere possit.
Ornata est; dotes exhibet illa suas.
Candida me capiet, capiet me flava puella:
Est etiam fusco grata colore Venus.
Seu pendent nivea pulli cervice capilli;
Leda fuit nigra conspicienda coma.
Seu flavent; placuit croceis Aurora capillis.
Omnibus historiis se meus aptat amor.
Me nova sollicitat, me tangit serior ætas:
Hæc melior specie corporis: illa sapit.
Denique quas tota quisquam probet urbe puellas;
Noster in has omnes ambitiosus amor.

ELEGIA V.

NUllus amor tanti est; [abeas, pharetrate Cupido]
Ut mihi sint toties maxima vota mori.
Vota mori mea sunt; cum te peccasse recordor,
Hei mihi, perpetuum nata puella malum!
Non mihi deletæ nudant tua facta tabellæ:
Non data furtive munera crimen habent.
O utinam arguerem sic, ut non vincere possem!
Me miserum! quare tam bona causa mea est?
Felix, qui, quod amat, defendere fortiter audet:
Cui sua, Non feci, dicere amica potest.
Ferreus est, nimiumque suo favet ille dolori,
Cui petitur victa palma cruenta rea.
Ipse miser vidi, cum me dormire putares,
Sobrius apposito crimina vestra mero.
Multa supercilio vidi vibrante loquentes.
Nutibus in vestris pars bona vocis erat.
Non oculi tacuere tui, conscriptaque vino
Mensa; nec in digitis litera nulla fuit.
Sermonem agnovi, [quid non videatur amanti?]
Verbaque pro certis jussa valere notis.
Jamque frequens ierat mensa conviva remota:
Compositi juvenes unus & alter erant.
Improba tum vero jungentes oscula vidi.
Illa mihi lingua nexa fuisse liquet.
Qualia nec fratri tulerit germana severo;
Sed tulerit cupido mollis amica viro:
Qualia credibile est, non Phœbum ferre Dianæ;
Sed Venerem Marti sæpe tulisse suo.
Quid facis, exclamo; quo nunc mea gaudia defers?
Injiciam dominas in mea jura manus.
Hæc tibi sint mecum, mihi sint communia tecum.
In bona cur quisquam tertius ista venit?
Hoc ego; quæque dolor linguæ dictavit: at illi
Conscia purpureus venit in ora pudor.
Quale coloratum Tithoni conjuge cælum
Subrubet, aut sponso visa puella novo.
Quale rosæ fulgent inter sua lilia mistæ:
Aut ubi cantatis Luna laborat equis:
Aut quod, ne longis flavescere possit ab annis,
Mæonis Assyrium femina tinxit ebur.
His erat, aut alicui color ille simillimus horum:
Et numquam casu pulcrior illa fuit.
Spectabat terram; terram spectare decebat.
Mæsta erat in vultu; mæsta decenter erat.
Sicut erant (& erant culti), laniare capillos,
Et fuit in teneras impetus ire genas.
Ut faciem vidi, fortes cecidere lacerti:
Defensa est armis nostra puella suis.
Qui modo sævus eram, supplex ultroque rogavi,
Oscula ne nobis deteriora daret.
Risit, & ex animo dedit optima: qualia possent
Excutere irato tela trisulca Jovi.
Torqueor infelix, ne tam bona sumserit alter:
Et volo non ex hac illa fuisse nota.
Hæc quoque, quam docui, multo meliora fuerunt,
Et quiddam visa est addidicisse novi.
Quod nimium placuere, malum est: quod tota labellis
Lingua tua est nostris, nostra recepta tuis.
Nec tamen hoc unum doleo: non oscula tantum
Juncta queror; quamvis hæc quoque juncta queror:
Illa, nisi in lecto, nusquam potuere doceri.
Nescio quis pretium grande magister habet.

ELEGIA VI.

PSittacus, Eois imitatrix ales ab Indis,
Occidit. exequias ite frequenter aves.
Ite, piæ volucres, & plangite pectora pennis;
Et rigido teneras ungue notate genas.
Horrida pro mœstis lanietur pluma capillis:
Pro longa resonent carmina vestra tuba.
Quid scelus Ismarii quereris, Philomela, tyranni?
Expleta est annis ista querela suis.
Alitis in raræ miserum devertite funus.
Magna, sed antiqui causa doloris Itys.
Omnes, quæ liquido libratis in aere cursus;
Tu tamen ante alias, turtur amice, dole.
Plena fuit vobis omni concordia vita,
Et stetit ad finem longa tenaxque fides.

V Quod

Quod fuit Argolico juvenis Phocæus Orestæ;
Hoc tibi, dum licuit, Psittace, turtur erat.
Quid tamen ista fides? quid rari forma coloris?
Quid vox mutandis ingeniosa sonis!
Quid juvat, ut datus es, nostræ placuisse puellæ?
Infelix avium gloria, nempe jaces.
Tu poteras fragiles pennis hebetare smaragdos,
Tincta gerens rubro Punica rostra croco.
Non fuit in terris vocum simulacior ales:
Reddebas blæso tam bene verba sono.
Raptus es invidia. non tu fera bella movebas:
Garrulus, & placidæ pacis amator eras.
Ecce, coturnices inter sua prælia vivunt:
Forsitan & fiant inde frequenter anus.
Plenus eras minimo: nec præ sermonis amore
In multos poteras ora vacare cibos.
Nux erat esca tibi, causæque papavera somnis:
Pellebatque sitim simplicis humor aquæ.
Vivit edax vultur, ducensque per aera gyros
Miluus, & pluviæ graculus auctor aquæ.
Vivit & armiferæ cornix invisa Minervæ;
Illa quidem sæclis vix moritura novem.
Occidit ille loquax, humanæ vocis imago,
Psittacus, extremo munus ab orbe datum.
Optima prima fere manibus rapiuntur avaris;
Implentur numeris deteriora suis.
Tristia Phyllacidæ Thersites funera vidit:
Jamque cinis, vivis fratribus, Hector erat.
Quid referam timidæ pro te pia vota puellæ;
Vota procelloso per mare rapta Noto?
Septima lux aderat, non exhibitura sequentem:
Et stabat vacua jam tibi Parca colo.
Nec tamen ignavo stupuerunt verba palato.
Clamavit moriens lingua, Corinna, vale.
Colle sub Elysio nigra nemus ilice frondens,
Udaque perpetuo gramine terra, viret.
Si qua fides dubiis; volucrum locus ille piarum
Dicitur, obscœnæ quo prohibentur aves.
Illic innocui late pascuntur olores:
Et vivax Phœnix, unica semper avis.
Explicat ipsa suas ales Junonia pennas:
Oscula dat cupido blanda columba mari.
Psittacus has inter, nemorali sede receptus,
Convertit volucres in sua verba pias.
Ossa tegit tumulus: tumulus pro corpore parvus:
Quo lapis exiguus par sibi carmen habet.
(Colligor ex ipso dominæ placuisse sepulcro.
Ora fuere mihi plus ava docta loqui.)

ELEGIA VII.

Ergo ego sufficiam reus in nova crimina semper?
Ut vincam, toties dimicuisse piget.
Sive ego marmorei respexi summa theatri;
Eligis e multis, unde dolere velis.
Candida seu tacito me vidit femina vultu;
In vultu tacitas arguis esse notas.
Si quam laudavi; miseros peris ungue capillos:
Si culpo; crimen dissimulare putas.
Sive bonus color est, in te quoque frigidus esse;
Seu malus, alterius dicor amore mori.
Atque ego peccati vellem mihi conscius essem.
Æquo animo pœnam, qui meruere, ferunt.
Nunc temere insimulas: credendoque omnia frustra,
Ipsa vetas iram pondus habere tuam.
Aspice, ut auritus miserandæ sortis asellus
Assiduo domitus verbere lentus eat.
Ecce, novum crimen, solers ornare Cypassis
Objicitur dominæ contemerasse torum.
Di melius, quam me, si sit peccasse libido,
Sordida contemtæ sortis amica juvet!
Quis Veneris famulæ connubia liber inire,
Tergaque complecti verbere secta velit?
Adde, quod ornandis illa est operata capillis;
Et tibi per doctas grata ministra manus.
Scilicet ancillam, quæ tam tibi fida, rogarem?
Quid, nisi ut indicio juncta repulsa foret?
Per Venerem juro, puerique volatilis arcus,
Me non admissi criminis esse reum.

ELEGIA VIII.

POnendis in mille modos perfecta capillis,
Comere sed solas digna Cypassi Deas;
Et mihi jucundo non rustica cognita furto;
Apta quidem dominæ, sed magis apta mihi;
Quis fuit inter nos sociati corporis index?
Sensit concubitus unde Corinna tuos?
Num tamen erubui, num verbo lapsus in ullo
Furtivæ Veneris conscia signa dedi?
Quid, quod in ancilla si quis delinquere possit,
Illum ego contendi mente carere bona?
Thessalus ancillæ facie Briseidos arsit:
Serva Mycenæo Phœbas amata duci.
Non ego Tantalide major, nec major Achille.
Quod decuit Reges, cur mihi turpe putem?
Ut tamen iratos in te defixit ocellos;
Vidi te totis erubuisse genis.
At quanto, si forte refers, præsentior ipse
Per Veneris feci numina magna fidem!
Tu Dea, tu jubeas animi perjuria puri
Carpathium tepidos per mare ferre Notos.
Pro quibus officiis pretium mihi dulce repende
Concubitus hodie, fusca Cypassi, tuos.
Quid renuis, fingisque novos, ingrata, timores?
Unum est e dominis emeruisse satis.
Quod si stulta negas, index anteacta fatebor;
Et veniam culpæ proditor ipse meæ.
Quoque loco tecum fuerim, quotiesque, Cypassi,
Narrabo dominæ, quotque quibusque modis.

ELEGIA IX.

O Numquam pro me satis indignate Cupido,
O in corde meo desidiose puer!
Quid me, qui miles numquam tua signa reliqui,
Lædis? & in castris vulneror ipse meis?
Cur tua fax urit, figit tuus arcus amicos?
Gloria pugnantes vincere major erat.
Quid? non Hæmonius, quem cuspide perculit, heros,
Confossum medica postmodo juvit ope?
Venator sequitur fugientia, capta relinquit:
Semper & inventis ulteriora petit.
Nos tua sentimus populus tibi deditus arma:
Pigra reluctanti cessat in hoste manus.
Quid juvat in nudis hamata retundere tela
Ossibus? ossa mihi nuda relinquit amor.
Tot sine amore viri, tot sunt sine amore puellæ.
Hinc tibi cum magna laude triumphus eat:
Roma, nisi immensum vires promosset in orbem,
Stramineis esset nunc quoque tecta casis.
Fessus in acceptos miles deducitur agros:

Mitti-

Mittitur in saltus carcere liber equus:
Longaque subductam celant navalia pinum:
Tutaque deposito poscitur ense rudis.
Me quoque, qui toties merui sub amore puellæ,
Defunctum placide vivere tempus erat.
Vive, Deus, posito, si quis mihi dicat, amore;
Deprecer. usque adeo dulce puella malum est.
Cum bene pertæsum est, animoque relanguit ardor;
Nescio quo miseræ turbine mentis agor.
Ut rapit in præceps dominum, spumantia frustra
Fræna retentantem, durior oris equus:
Ut subitus, prope jam prensa tellure, carinam
Tangentem portus ventus in alta rapit:
Sic me sæpe refert incerta Cupidinis aura;
Notaque purpureus tela resumit Amor.
Fige, puer; positis nudus tibi præbeor armis.
Hic tibi sint vires: hic tua dextra facit.
Huc tamquam jussæ veniunt jam sponte sagittæ,
Vix illis præ me nota pharetra sua est.
Infelix, tota quicumque quiescere nocte
Sustinet, & somnos præmia magna vocat.
Stulte, quid est somnus, gelidæ nisi mortis imago?
Longa quiescendi tempora fata dabunt.
Me modo decipiant voces fallacis amicæ:
Sperando certe gaudia magna feram.
Et modo blanditias dicat; modo jurgia nectat.
Sæpe fruar domina: sæpe repulsus eam.
Quod dubius Mars est; per te, privigne Cupido, est:
Et movet exemplo vitricus arma tuo.
Tu levis es, multoque tuis ventosior alis:
Gaudiaque ambigua dasque negasque fide.
Si tamen exaudis pulcra cum matre rogantem;
Indeserta meo pectore regna tene.
Accedant regno nimium vaga turba puellæ.
Ambobus populis sic venerandus eris.

ELEGIA X.

TU mihi, tu certe, [memini], Græcine, negabas,
Uno posse aliquem tempore amare duas.
Per te ego decipior: per te deprensus inermis,
Ecce duas uno tempore turpis amo.
Utraque formosa est: operosæ cultibus ambæ:
Artibus in dubio est hæc sit, an illa, prior.
Pulcrior hac illa est: hæc est quoque pulcrior illa:
Et magis hæc nobis, & magis illa placet.
Errans, ut ventis discordibus acta faselos,
Dividuumque tenent alter & alter amor.
Quid geminas, Erycina, meos sine fine dolores?
Nonne erat in curas una puella satis?
Quid folia arboribus, quid pleno sidera cælo,
In freta collectas alta quid addis aquas?
Sed tamen hoc melius, quam si sine amore jacerem.
Hostibus eveniat vita severa meis.
Hostibus eveniat viduo dormire cubili,
Et medio laxe ponere membra toro.
At mihi sævus amor somnos abrumpat inertes:
Simque mei lecti non ego solus onus.
Me mea disperdat nullo prohibente puella,
Si satis una potest: si minus una; duæ.
Sufficiant graciles sed non sine viribus artus:
Pondere, non nervis, corpora nostra carent.
Et lateri dabit in vires alimenta voluptas.
Decepta est opera nulla puella mea.
Sæpe ego, lascivæ consumto tempore noctis,
Utilis & forti corpore mane fui.
Felix, quem Veneris certamina mutua perdunt!
Di faciant, leti causa sit ista mei!
Induat adversis contraria pectora telis
Miles, & æternum sanguine nomen emat.
Quærat avarus opes; & quæ lassarit arando
Æquora, perjuro naufragus ore bibat.
At mihi contingat Veneris languescere motu;
Cum moriar, medium solvar & inter opus:
Atque aliquis nostro lacrimans in funere dicat,
Conveniens vitæ mors fuit ista tuæ.

ELEGIA XI.

PRima malas docuit, mirantibus æquoris undis,
Peliaco pinus vertice cæsa vias.
Quæ concurrentes inter temeraria cautes
Conspicuam fulvo vellere vexit ovem.
O utinam, remo ne quis freta longa moveret,
Argo funestas pressa bibisset aquas!
Ecce fugit notumque torum sociosque Penates;
Fallacesque vias ire Corinna parat.
Quid tibi (me miserum!) Zephyros Eurosque timebo,
Et gelidum Borean, egelidumque Notum?
Non illic urbes, non tu mirabere sylvas.
Una est injusti cærula forma maris.
Nec medius tenues conchas pictosve lapillos
Pontus habet: bibuli littoris illa mora est.
Littora marmoreis pedibus signanda puellæ.
Hactenus est tutum: cetera cæca via est.
Et vobis alii ventorum prælia narrent;
Quas Scylla infestet, quasve Charybdis aquas:
Et quibus emineant violenta Ceraunia saxis:
Quo lateant Syrtes, quove Malea sinu.
Hæc alii referant. at vos, quod quisque loquentur,
Credite: credenti nulla procella nocet.
Sero respicitur tellus, ubi fune soluto
Currit in immensum panda carina salum.
Navita sollicitus qua ventos horret iniquos,
Et prope tam letum, quam prope cernit aquam.
Quid si concussas Triton exasperet undas?
Quam tibi nunc toto nullus in ore color!
Tum generosa voces fœcundæ sidera Ledæ:
Et, Felix, dicas, quam sua terra tenet!
Tutius est fovisse torum, legisse libellos,
Threiciam digitis increpuisse lyram.
At, si vana ferunt volucres mea dicta procellæ,
Æqua tamen puppi sit Galatea tuæ.
Vestrum crimen erit talis jactura puellæ,
Nereidesque Deæ, Nereidumque Pater.
Vade memor nostri, vento reditura secundo.
Impleat illa tuos fortior aura sinus.
Tum mare in hæc magnus proclinet littora Nereus:
Huc venti spirent: huc agat æstus aquas.
Ipsa roges, Zephyri veniant in lintea soli:
Ipsa tua moveas turgida vela manu.
Primus ego aspiciam notam de littore pinum;
Et dicam, Nostros advehit illa Deos.
Excipiamque humeris, & multa sine ordine carpam
Oscula. pro reditu victima vota cadet.
Inque tori formam molles sternentur arenæ:
Et tumulus mensæ quilibet instar erit.
Illic apposito narrabis multa Lyæo,
Pæne sit ut mediis obruta navis aquis:
Dumque ad me properas, nec iniquæ tempora noctis,
Nec te præcipites extimuisse Notos.
Omnia pro veris credam, sint ficta licebit.
Cur ego non votis blandiar ipse meis?

Hæc mihi quamprimum cælo nitidissimus alto
  Lucifer admisso tempora portet equo.

ELEGIA XII.

ITe triumphales circum mea tempora lauri.
  Vicimus. in nostro est ecce Corinna sinu.
Quam vir, quam custos, quam janua firma, tot hostes,
  Servabant, ne qua posset ab arte capi:
Hæc est præcipuo victoria digna triumpho;
  In qua, quæcumque est, sanguine præda caret.
Non humiles muri, non parvis oppida fossis
  Cincta, sed est ductu capta puella meo.
Pergama cum caderent bello superata bilustri;
  Ex tot, in Atrida pars quota laudis erat?
At mea seposita est, & ab omni milite dissors
  Gloria: nec titulum muneris alter habet.
Me duce ad hanc voti finem, me milite veni:
  Ipse eques, ipse pedes, signifer ipse fui.
Nec casum fortuna meis immiscuit actis.
  Huc ades, o cura parte Triumphe mea.
Nec belli nova causa mei: nisi rapta fuisset
  Tyndaris, Europæ pax Asiæque foret.
Femina silvestres Lapithas, populumque bimembrem
  Turpiter apposito vertit in arma mero.
Femina Trojanos iterum fera bella movere
  Impulit in regno, juste Latine, tuo.
Femina Romanis, etiam nunc Urbe recenti,
  Immisit soceros, armaque sæva dedit.
Vidi ego pro nivea pugnantes conjuge tauros;
  Spectatrix animos ipsa juvenca dabat.
Me quoque cum multis, sed me sine cæde, Cupido
  Jussit militiæ signa movere suæ.

ELEGIA XIII.

DUm labefactat onus gravidi temeraria ventris,
  In dubio vitæ lassa Corinna jacet.
Illa quidem, clam me tantum molita pericli,
  Ira digna mea: sed cadit ira metu.
Et tamen aut ex me conceperat, aut ego credo.
  Est mihi pro facto sæpe, quod esse potest.
Isi, Parætonium, genialiaque arva Canopi
  Quæ colis, & Memphin, palmiferamque Pharon,
Quaque celer Nilus lato delapsus ab alveo
  Per septem portus in maris exit aquas;
Per tua sistra precor, per Anubidis ora verendi;
  Sic tua sacra pius semper Osiris amet,
Pigraque labatur circa donaria serpens,
  Et comes in pompa corniger Apis eat:
Huc adhibe vultus, & in una parce duobus.
  Nam vitam dominæ tu dabis; illa mihi.
Sæpe tibi sedit certis operata diebus,
  Qua cingit lauros Gallica turma tuas.
Tuque laborantes utero miserata puellas,
  Quarum tarda latens corpora tendit onus;
Lenis ades, precibusque meis fave, Ilithya.
  Digna est, quam jubeas muneris esse tui.
Ipse ego thura dabo fumosis candidus aris:
  Ipse feram ante tuos munera vota pedes.
Adjiciam titulum, Servata Naso Corinna.
  Tu modo fac titulo muneribusque locum.
Si tamen in tanto fas est monuisse timore;
  Hac tibi sit pugna dimicuisse satis.

ELEGIA XIV.

QUid juvat immunes belli cessare puellas,
  Nec fera peltatas agmina velle sequi;
Si sine Marte suis patiuntur vulnera telis,
  Et cæcas armant in sua fata manus?
Quæ prima instituit teneros convellere fœtus,
  Militia fuerat digna perire sua.
Scilicet, ut careat rugarum crimine venter,
  Sternetur pugnæ tristis arena tuæ?
Si mos antiquis placuisset matribus idem;
  Gens hominum vitio deperitura fuit:
Quique iterum generis jaceret primordia nostri
  In vacuo lapides orbe, parandus erat.
Quis Priami fregisset opes, si numen aquarum
  Justa recusasset pondera ferre Thetis?
Ilia si tumido geminos in ventre necasset,
  Casurus dominæ conditor Urbis erat.
Si Venus Ænean gravida temerasset in alvo;
  Cæsaribus tellus orba futura fuit.
Tu quoque, cum posses nasci, formosa, perisses;
  Tentasset, quod tu, si tua mater opus.
Ipse ego, cum fuerim melius periturus amando,
  Vidissem nullos, matre necante, dies.
Quid plenam fraudas vitem crescentibus uvis;
  Pomaque crudeli vellis acerba manu?
Sponte fluant matura sua. sine crescere nata,
  Est pretium parvæ non leve vita moræ.
Vestra quid effoditis subjectis viscera telis;
  Et nondum natis dira venena datis?
Colchida respersam puerorum sanguine culpant,
  Aque sua cæsum matre queruntur Ityn:
Utraque sæva parens: sed tristibus utraque causis
  Jactura socii sanguinis ulta virum.
Dicite, quis Tereus, quis vos irritet Iason
  Figere sollicita corpora vestra manu?
Hoc neque in Armeniis tigres fecere latebris:
  Perdere nec fœtus ausa leæna suos.
At teneræ faciunt, sed non impune, puellæ.
  Sæpe, suos utero quæ necat, ipsa perit.
Ipsa perit, ferturque toro resoluta capillos:
  Et clamant, Merito, qui modo cumque vident.
Ista sed ætherias vanescant dicta per auras:
  Et sint ominibus pondera nulla meis.
Di faciles, peccasse semel concedite tuto:
  Id satis est. pœnam culpa secunda ferat.

ELEGIA XV.

ANnule, formosæ digitum vincture puellæ,
  In quo censendum nil, nisi dantis amor:
Munus eas gratum. te læta mente receptum
  Protinus articulis induat illa suis.
Tam bene convenias, quam mecum convenit illi;
  Et digitum justo commodus orbe teras.
Felix, a domina tractaberis, annule, nostra.
  Invideo donis jam miser ipse meis.
O utinam fieri subito mea munera possim
  Artibus Ææis, Carpathiive senis!
Tunc ego te dominæ cupiam tetigisse papillas,
  Et lævam tunicis inseruisse manum.
Elabar digito, quamvis angustus & hærens;
  Inque sinum mira laxus ab arte cadam.
Idem ego, ut arcanas possim signare tabellas,
  Neve tenax ceram siccave gemma trahat,
Humida formosæ tangam prius ora puellæ.

Tan-

Tantum ne signem scripta dolenda mihi.
Si dabor, ut condar loculis; exire negabo,
Adstringens digitos orbe minore tuos.
Non ego dedecori tibi sim, mea vita, futurus;
Quodve tener digitus ferre recuset, onus.
Me gere, cum calidis perfunderis imbribus artus;
Damnaque sub gemma perfer euntis aquæ.
Sed puto, te nuda, mea membra libidine surgent,
Et peragam partes annulus ille viri.
Irrita quid voveo? parvum proficiscere munus.
Illa datam tecum sentiat esse fidem.

ELEGIA XVI.

PArs me Sulmo tenet Peligni tertia ruris;
Parva, sed irriguis ora salubris aquis.
Sol licet admoto tellurem sidere findat,
Et micet Icarii stella proterva canis;
Arva pererrantur Peligna liquentibus undis:
Et viret in tenero fertilis herba solo.
Terra ferax Cereris, multoque feracior uvæ:
Dat quoque bacciferam Pallada gratus ager:
Perque resurgentes rivis labentibus herbas
Gramineus madidam cespes obumbrat humum.
At meus ignis abest. verbo peccavimus uno.
Quæ movet ardores, est procul; ardor adest.
Non ego, si medius Polluce & Castore ponar,
In cæli sine te parte fuisse velim.
Solliciti jaceant, terraque premantur iniqua,
In longas orbem qui secuere vias.
Aut juvenum comites jussissent ire puellas,
Si fuit in longas terra secanda vias.
Tum mihi, si premerem ventosas horridus Alpes,
(Dummodo cum domina) molle fuisset iter.
Cum domina Libycas ausim perrumpere Syrtes,
Et dare non æquis vela ferenda Notis.
Non, quæ virgineo portenta sub inguine latrant;
Nec timeam vestros, curva Malea, sinus:
Non qua submersis ratibus saturata Charybdis
Fundit, & effusas ore resorbet aquas.
Quod si Neptuni ventosa potentia vincit,
Et subventuros auferet unda Deos;
Tu nostris niveos humeris impone lacertos.
Corpore nos facili dulce feremus onus.
Sæpe petens Hero juvenis tranaverat undas.
Tunc quoque tranasset; sed via cæca fuit.
At sine te, quamvis operosi vitibus agri
Me teneant, quamvis amnibus arva natent,
Et vocet in rivos parentem rusticus undam,
Frigidaque arboreas mulceat aura comas;
Non ego Pelignos videor celebrare salubres:
Non ego natalem rura paterna locum;
Sed Scythiam, Cilicasque feros, viridesque Britannos,
Quæque Prometheo saxa cruore rubent.
Ulmus amat vitem, vitis non deserit ulmum.
Separor a domina cur ego sæpe mea?
At mihi te comitem juraras usque futuram,
Per me, perque oculos sidera nostra tuos.
Verba puellarum, foliis leviora caducis,
Irrita, quo visum est, ventus & unda ferunt.
Si qua mei tamen est in te pia cura relicti;
Incipe pollicitis addere facta tuis:
Parvaque quamprimum rapientibus esseda mannis
Ipsa per admissas concute lora jubas.
At vos, qua veniet, tumidi subsidite montes:
Et faciles curvis vallibus este viæ.

ELEGIA XVII.

SI quis erit, qui turpe putet servire puellæ;
Illo convincar judice turpis ego.
Sim licet infamis; dum me moderatius urat,
Quæ Paphon, & fluctu pulsa Cythera tenet.
Atque utinam dominæ miti quoque præda fuissem;
Formosæ quoniam præda futurus eram.
Dat facies animos. facies violenta Corinnæ
(Me miserum!) cur est tam bene nota sibi?
Scilicet a speculi sumuntur imagine fastus;
Nec nisi compositam se prius illa videt.
Non tibi si facies nimium dat in omnia regni;
(O facies oculos nata tenere meos!)
Collarum idcirco tibi me contemnere debes.
Aptari magnis inferiora licet.
Creditur & Nymphe mortalis amore Calypso
Capta reluctantem detinuisse virum.
Creditur æquoream Phthio Nereida Regi,
Egeriam justo concubuisse Numæ;
Vulcano Venerem: quamvis, incude relicta,
Turpiter obliquo claudicet ille pede.
Carminis hoc ipsum genus impar: sed tamen apte
Jungitur herous cum breviore modo.
Tu quoque me, mea lux, in quaslibet accipe leges.
Te deceat medio jura dedisse toro.
Non tibi crimen ero, nec quo lætere remoto.
Non erit hic nobis inficiandus amor.
Sint tibi pro magno felicia carmina censu:
Et multæ per me nomen habere volunt.
Novi aliquam, quæ se circumferat esse Corinnam.
Ut fiat, quid non illa dedisse velit?
Sed neque diversi ripa labuntur eadem
Frigidus Eurotas, populiferque Padus:
Nec, nisi tu, nostris cantabitur ulla libellis.
Ingenio causas tu dabis una meo.

ELEGIA XVIII.

CArmen ad iratum dum tu perducis Achillen,
Primaque juratis induis arma viris;
Nos, Macer, ignava Veneris cessamus in umbra:
Et tener ausuros grandia frangit Amor.
Sæpe meæ, Tandem, dixi, discede puellæ:
In gremio sedit protinus illa meo.
Sæpe, Pudet, dixi. lacrimis vix illa retentis,
Me miseram! jam te, dixit, amare pudet?
Implicuitque suos circum mea colla lacertos:
Et, quæ me perdunt, oscula mille dedit.
Vincor; & ingenium sumtis revocatur ab armis:
Resque domi gestas & mea bella cano.
Sceptra tamen sumpsi; curaque Tragœdia nostra
Crevit: & huic operi quamlibet aptus eram.
Risit amor, palliamque meam, pictosque cothurnos,
Sceptraque privata tam cito sumta manu.
Hinc quoque me dominæ numen deduxit iniquæ:
Deque cothurnato vate triumphat Amor.
Quod licet, aut Artes teneri profitemur Amoris:
(Hei mihi! præceptis urgeor ipse meis)
Aut, quod Penelopes verbis reddatur Ulyssi,
Scribimus; aut lacrimas, Phylli relicta, tuas.
Quod Paris, & Macareus, & quod male gratus Iason,
Hippolytique parens, Hippolytusque legant:
Quodque tenens strictum Dido miserabilis ensem
Dicat, & Æoliæ Lesbis amica lyræ.
Quam celer e toto rediit meus orbe Sabinus,
Scriptaque diversis rettulit ille locis!

Can-

Candida Penelope signum cognovit Ulyssis:
  Legit ab Hippolyto scripta noverca suo.
Jam pius Æneas miseræ rescripsit Elisæ:
  Quodque legat Phyllis, si modo vivit, habet.
Tristis ad Hypsipylen ab Iasone littera venit:
  Det votam Phœbo Lesbis amata lyram.
Nec tibi [qua tutum vati, Macer, arma canenti]
  Aureus in medio Marte tacetur Amor.
Et Paris est illic, & adultera nobile crimen;
  Et comes extincto Laodamia viro.
Si bene te novi; non bella libentius istis
  Dicis: & a vestris in mea castra redis.

ELEGIA XIX.

SI tibi non opus est servata, stulte, puella;
  At mihi fac serves: quo magis ipse velim.
Quod licet, ingratum est: quod non licet, acrius urit.
  Ferreus est, si quis, quod sinit alter, amat.
Speremus pariter, pariter metuamus amantes:
  Et faciat voto grata repulsa locum.
Quo mihi fortunam, quæ numquam fallere curet?
  Nil ego, quod nullo tempore lædat, amo.
Viderat hoc in me vitium versuta Corinna;
  Quaque capi possem, callida norat opem.
Ah quoties sani capitis mentita dolores,
  Cunctantem tardo jussit abire pede!
Ah quoties finxit culpam, quantumque licebat,
  Insontis speciem præbuit esse, nocens!
Sic ubi vexarat, tepidosque refoverat ignes;
  Rursus erat votis comis & apta meis.
Quas mihi blanditias, quam dulcia verba parabat!
  Oscula [Di magni] qualia quotque dabat!
Tu quoque, quæ nostros rapuisti nuper ocellos,
  Sæpe time insidias, sæpe rogata nega:
Et sine me ante tuos projectum in limine postes
  Longa pruinosa frigora nocte pati.
Sic mihi durat amor, longosque adolescit in usus:
  Hoc juvat, hæc animi sunt alimenta mei.
Pinguis amor, nimiumque patens, in tædia nobis
  Vertitur; & stomacho, dulcis ut esca, nocet.
Si numquam Danaen habuisset aenea turris;
  Non esset Danae de Jove facta parens.
Dum servat Juno finuatam cornibus Io;
  Facta est, quam fuerat, gratior illa Jovi.
Quod licet & facile est, quisquis cupit, arbore frondes
  Carpat, & e magno flumine potet aquam.
Si qua volet regnare diu, deludat amantem.
  Hei mihi, quod monitis torqueor ipse meis!
Cuilibet eveniat, nocet indulgentia nobis.
  Quod sequitur, fugio: quod fugit, usque sequor.
At tu, formosæ nimium secure puellæ,
  Incipe jam prima claudere nocte forem.
Incipe, quis toties furtim tua limina pulset,
  Quærere: quid latrent nocte silente canes.
Quo ferat & referat solers ancilla tabellas:
  Cur toties vacuo secubet ipsa toro.
Mordeat ista tuas aliquando cura medullas:
  Daque locum nostris materiamque dolis.
Ille potest vacuo furari littore arenas,
  Uxorem stulti si quis amare potest.
Jamque ego præmoneo; nisi tu servare puellam
  Incipis, incipiet desinere esse mea.
Multa diuque tuli: speravi sæpe futurum,
  Cum bene servasses, ut bene verba darem.
Lentus es, & pateris nulli patienda marito.
  At mihi concessi finis amoris erit.
Scilicet infelix numquam prohibebor adire?
  Nox mihi sub nullo vindice semper erit?
Nil metuam? per nulla trahabam suspiria somnos?
  Nil facies, cur te jure perisse velim?
Quid mihi cum facili, quid cum lenone marito?
  Corrumpis vitio gaudia nostra tuo.
Quin alium, quem tanta juvet patientia, quæris?
  Me tibi rivalem si juvat esse, veta.

AMORUM LIBER III.

ELEGIA I.

STat vetus & multos incædua silva per annos.
  Credibile est illi numen inesse loco.
Fons sacer in medio, speluncaque pumice pendens:
  Et latere ex omni dulce queruntur aves.
Hic ego dum spatior tectus nemoralibus umbris,
  Quod mea, quærebam, Musa moveret opus.
Venit odoratos Elegeia nexa capillos:
  Et puto pes illi longior alter erat.
Forma decens, vestis tenuissima, cultus amantis:
  In pedibus vitium causa decoris erat.
Venit & ingenti violenta Tragœdia passu.
  Fronte comæ torva, palla jacebat humi.
Læva manus sceptrum late regale movebat:
  Lydius alta pedum vincla cothurnus erat.
Et prior, Ecquis erit, dixit, tibi finis amandi,
  O argumenti lente poeta tui!
Nequitiam vinosa tuam convivia narrant:
  Narrant in multas compita secta vias.
Sæpe aliquis digito vatem designat euntem;
  Atque ait, Hic ille est, quem ferus urit Amor.
Fabula (nec sentis) tota jactaris in Urbe;
  Dum tua præterito facta pudore refers.
Tempus erat thyrso pulsum graviore moveri.
  Cessatum satis est: incipe majus opus.
Materia premis ingenium. cane facta virorum:
  Hæc animo, dices, area digna meo est.
Quod teneræ cantent, lusit tua Musa, puellæ;
  Primaque per numeros acta juventa suos.
Nunc habeam per te Romana Tragœdia nomen.
  Implebit leges spiritus iste meas.
Hactenus: & movit pictis innexa cothurnis
  Densum cæsarie terque quaterque caput.
Altera [si memini] limis subrisit ocellis.
  Fallor, an in dextra myrtea virga fuit?
Quid gravibus verbis, animosa Tragœdia, dixit,
  Me premis? an numquam non gravis esse potes?
Imparibus tamen es numeris dignata moveri.
  In me pugnasti versibus usa meis.
Non ego contulerim sublimia carmina nostris.
  Obruit exiguas regia vestra fores.
Sum levis; & mecum levis est mea cura Cupido.
  Non sum materia fortior ipsa mea.
Rustica sit sine me lascivi mater amoris.
  Huic ego proveni lena comesque Deæ.
Quam tu non poteris duro reserare cothurno,
  Hæc est blanditiis janua laxa meis.
Et tamen emerui plus quam tu posse, ferendo
  Multa supercilio non patienda tuo.
Per me decepto didicit custode Corinna
  Liminis adstricti sollicitare fidem;

Dela-

Delabique toro tunica velata reciocta;
  Atque impercussos nocte movere pedes.
Vel quoties foribus duris incisa pependi,
  Noo verita a populo prætereunre legi!
Quin ego me memini, dom custos sævus abiret,
  Ancillæ missam delituisse sinu.
Qoid, cum me munus natali mittis? at illa
  Rumpit, & apposita barbara mersit aqua?
Prima tuæ movi felicia semina mentis.
  Munus habet, quod te jam petit, ista meum.
Desierant; cœpi: Per vos otramque rogamus,
  Io vacuas auras verba timentis eaot.
Altera me sceptro decoras, altoque cothorno.
  Jam nonc contacto magnus in ore sonor.
Altera das uostro victurum nomeo amori.
  Ergo ades, & longis versibus adde breves.
Exiguum vati concede, Tragœdia, tempus.
  Tu labor æternus: qood petit illa, breve est.
Mota dedit veniam. teneri properentur amores,
  Dum vacat: a tergo grandius orget opus.

ELEGIA II.

NOn ego nobilium sedeo studiosus equorum:
  Cui tameo ipsa faves, vincat ut ille precor.
Ut loquerer tecom veni, tecumque sederem:
  Ne tibi non notus, quem facis, esset amor.
Tu cursus spectas, ego te, spectemus uterque
  Quod juvat, atque oculos pascat uterque suos.
O, cuicumque faves, felix agitator equorum!
  Ergo illi curæ contigit esse tuæ?
Hoc mihi cootingat; sacro de carcere missis
  Insistam forti mente vehendus equis.
Et modo lora dabo; modo verbere terga notabo:
  Nunc stringam meras interiore rota.
Si mihi currenti fueris conspecta, morabor:
  Deque meis manibus lora remissa fluent.
Ah quam pene Pelops Pisæa concidit hasta,
  Dum spectat vultus, Hippodamia, tuos!
Nempe favore suæ vicit tamen ille puellæ.
  Vincamus dominæ quisque favore suæ.
Quid frustra refugis? cogit nos linea jungi.
  Hæc in lege loci commoda Circus habet.
To tamen, a dextra quicumque es, parce puellæ.
  Contactu lateris læditur ista tui.
Tu quoque, qui spectas post nos, tua contrahe crura,
  Si pudor est: rigido nec preme terga geou.
Sed nimium dimissa jacent tibi pallia terra.
  Collige; vel digitis eo ego tollo meis.
Iovida vestis eras, quæ tam bona crura tegebas:
  Quoque magis spectes, Invida vestis eras.
Talia Melaoion Atalantes crura fugacis
  Optavit manibus sustinuisse suis.
Talia succinctæ pinguntur crura Dianæ,
  Cum sequitur fortes, fortior ipsa, feras.
His ego non visis arsi. quid fiet ab istis?
  In flammam flammas, in mare fundis aquas.
Suspicor ex istis & cetera posse placere,
  Quæ bene sub tenui condita veste lateut.
Vis tamen ioterea faciles arcessere ventos,
  Quos faciat nostra mota tabella manu?
An magis hic meus est animi, non aetis, æstus,
  Captaque femineus pectora torret amor?
Dum loquor, alba levi sparsa est tibi pulvere vestis.
  Sordide de niveo corpore pulvis abi.
Sed jam pompa venit. linguis animisque favete.

  Tempus adest plausus: aurea pompa venit.
Prima loco fertur passis Victoria pennis:
  Huc ades; & meus hic fac, Dea, vincat amor.
Plaudite Neptuno, nimium qui creditis undis.
  Nil mihi cum pelago; me mea terra capit.
Plaude tuo, miles, Marti: nos odimus arma.
  Pax juvat, & media Pace repertus Amor.
Auguribus Phœbus, Phœbe venantibus adsit:
  Artifices in te verte, Minerva, manus.
Ruricolæ Cereri, teneroqoe adsurgite Baccho:
  Pollucem pugiles, Castora placet eques.
Nos tibi, blanda Venus, puerisque potentibus arcu
  Plaudimus. inceptis annue, Diva, meis.
Daque novæ mentem dominæ, patiatur amari.
  Annoit; & motu signa secunda dedit.
Quod Dea promisit, promittas ipsa rogamus.
  Pace loquar Veneris: tu Dea major eris.
Per tibi tot juro testes, pompamque Deorum,
  Te dominam uobis tempus io omne peti.
Sed pendeot tibi crura: potes, si forte juvabit,
  Cancellis primos inseruisse pedes.
Maxima jam vacuo Prætor spectacula Circo
  Quadrijuges æquo carcere misit eqoos.
Cui studeas video: viocet cuicomque favebis.
  Quid copias, ipsi scire videntur equi.
Me miserum! metam spatioso circuit orbe.
  Quid facis? admoto proximus axe subit.
Quid facis, infelix? perdis bona vota puellæ.
  Tende precor valida lora sinistra manu.
Favimus ignavo. sed enim revocate, Qoirites;
  Et date jactatis undique signa togis.
En revocant. at, ne turbet toga otota capillos,
  In nostros abdas te licet usque sinus.
Jamque patent iterum reserato carcere postes.
  Evolat admissis discolor agmen equis.
Nunc saltem supera, spatioque insurge patenti.
  Sint mea, sint dominæ fac rata vota meæ.
Sunt dominæ rata vota meæ: mea vota supersunt.
  Ille tenet palmam: palma perenda mihi est.
Risit, & argutis quiddam promisit ocellis.
  Hoc satis hic. alio cetera redde loco.

ELEGIA III.

ESse Deos, i, crede. fidem jorata fefellit:
  Et facies illi, quæ fuit ante, manet.
Quam longos habuit noodum perjura capillos,
  Tam longos, postquam oumina lusit, habet.
Candida candorem roseo suffusa rubore
  Ante stetit: niveo lucet in ore rubor.
Pes erat exiguus: pedis est arctissima forma.
  Longa decensque fuit: longa decensque manet.
Argutos habuit, radiant ut sidus, ocellos;
  Per quos meotita est perfida sæpe mihi.
Scilicet æterno falsum jurare puellis
  Di quoque concedunt; formaque numen habet.
Perque suos illam nuper jurasse recordor,
  Perque meos oculos; & doluere mei.
Dicite, Di; si vos impune fefellerit illa;
  Alterius meritis cor ego damna tuli?
At non invidiæ vobis Cepheia virgo est,
  Pro male formosa jussa parente mori.
Non satis est, quod vos habui sioe pondere testes,
  Et mecum lusos ridet inulta Deos:
Ut sua per nostram redimat perjuria pœnam,
  Victima deceptus decipientis ero?

Aut

Aut fine te nomen Deus est, frustraque timetur;
Et stulta populos credulitate movet:
Aut, si quis Deus est, teneras amat ille puellas;
Et nimium solas omnia posse jubet.
Nobis fatifero Mavors accingitur ense;
Nos petit invicta Palladis hasta manu.
Nobis flexibiles curvantur Apollinis arcus:
In nos alta Jovis dextera fulmen habet.
Formosas superi metuunt offendere læsi:
Atque ultro, quæ se non timuere, timent.
Et quisquam pia thura focis imponere curet?
Certe plus animi debet inesse viris.
Jupiter igne suo lucos jaculatur & arces.
Missaque perjuras tela ferire vetat.
Tot meruere peti. Semele miserabilis arsit:
Officio est illi pœna reperta suo:
At si venturo se subduxisset amanti,
Non pater in Baccho matris haberet onus.
Quid queror, & toti facio convitia cælo?
Di quoque habent oculos: Di quoque pectus habent.
Si Deus ipse forem; numen sine fraude liceret
Femina mendaci falleret ore meum.
Ipse ego jurarem verum jurare puellas;
Et non de tetricis dicerer esse Deus.
Tu tamen illorum moderatius utere dono:
Aut oculis certe parce, puella, meis.

ELEGIA IV.

DUre vir, imposito teneræ custode puellæ,
Nil agis. ingenio quæque tuenda suo.
Si qua metu demto casta est; ea denique casta est:
Quæ, quia non liceat, non facit; illa facit.
Ut jam servaris bene corpus; adultera mens est:
Nec custodiri, ni velit, illa potest.
Nec mentem servare potes, licet omnia claudas.
Omnibus occlusis intus adulter erit.
Cui peccare licet, peccat minus. ipsa potestas
Semina nequitiæ languidiora facit.
Desine (crede mihi) vitia irritare vetando:
Obsequio vincas aptius illa tuo.
Vidi ego nuper equum, contra sua vincla tenacem,
Ore reluctanti fulminis ire modo.
Constitit, ut primum concessas sensit habenas,
Frænaque in effusa laxa jacere juba.
Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata.
Sic interdictis imminet æger aquis.
Centum fronte oculos, centum cervice gerebat
Argus: & hos unus sæpe fefellit Amor.
In thalamum Danae saxo ferroque perennem
Quæ fuerat virgo tradita, mater erat.
Penelope mansit, quamvis custode carebat,
Inter tot juvenes intemerata procos.
Quidquid servatur, cupimus magis: ipsaque furem
Cura vocat. pauci, quod finit alter, amant.
Nec facie placet illa sua, sed amore mariti.
Nescio quid, quod te ceperit, esse putant.
Non proba sit, quam vir servat, sed adultera; cara est,
Ipse timor pretium corpore majus habet.
Indignere licet; juvat inconcessa voluptas.
Sola placet; Timeo, dicere si qua potest.
Nec tamen ingenuam jus est servare puellam.
Hic metus externæ corpora gentis agat.
Scilicet ut possit custos, Ego, dicere, feci,
In laudem servi casta sit illa tui.
Rusticus est nimium, quem lædit adultera conjux;
Et notos mores non satis urbis habet:
In qua Martigenæ non sunt sine crimine nati
Romulus Iliades Iliadesque Remus.
Quo tibi formosam, si non nisi casta placebat?
Non possunt ullis ista coire modis.
Si sapis, indulge dominæ; vultusque severos
Exue: nec rigidi jura tuere viri.
Et cole, quos dederit (multos dabit) uxor amicos.
Gratia sic minimo magna labore venit.
Sic poteris juvenum convivia semper inire:
Et, quæ non dederis, multa videre domi.

ELEGIA V.

NOx erat; & somnus lassos submisit ocellos.
Terruerunt animum talia visa meum.
Colle sub aprico celeberrimus ilice lucus
Stabat; & in ramis multa latebat avis.
Area gramineo suberat viridissima prato,
Uvida de guttis lene sonantis aquæ.
Ipse sub arboreis vitabam frondibus æstum:
Fronde sub arborea, sed tamen æstus erat.
Ecce, petens variis immistas floribus herbas,
Constitit ante oculos candida vacca meos.
Candidior nivibus, tunc cum cecidere recentes;
In liquidas nondum quas mora vertit aquas.
Candidior, quod adhuc spumis stridentibus albet,
Et modo siccatam, lacte, relinquit ovem.
Taurus erat comes huic, feliciter ille maritus:
Cumque sua teneram conjuge pressit humum.
Dum jacet, & lente revocatas ruminat herbas,
Atque iterum pasto pascitur ante cibo;
Visus erat, somno vires adimente, ferenti
Cornigerum terræ deposuisse caput.
Huc levibus cornix pennis delapsa per auras
Venit; & in viridi garrula sedit humo.
Terque bovis niveæ petulanti pectora rostro
Fodit; & albentes abstulit ore jubas.
Illa locum taurumque diu cunctata relinquit.
Sed niger in vaccæ pectore livor erat.
Utque procul vidit carpentes pabula tauros;
(Carpebant tauri pabula læta procul)
Illuc se rapuit, gregibusque immiscuit illis;
Et petiit herbæ fertilioris humum.
Dic, age, nocturnæ, quicumque es, imaginis augur,
(Si quid habent veri) visa quid ista ferant.
Sic ego: nocturnæ sic dixit imaginis augur,
Expendens animo singula visa suo:
Quem tu mobilibus foliis vitare volebas,
Sed male vitabas, æstus amoris erat.
Vacca puella tua est. aptus color ille puellæ.
Tu vir, & in vacca compare taurus eras.
Pectora quod rostro cornix fodiebat acuto;
Ingenium dominæ lena movebit anus.
Quod cunctata diu taurum sua vacca reliquit;
Frigidus in viduo destituere toro.
Livor, & adverso maculæ sub pectore nigræ;
Pectus adulterii labe carere negant.
Dixerat interpres. gelido mihi sanguis ab ore
Fugit; & ante oculos nox stetit alta meos.

ELEGIA VI.

AMnis, arundinibus limosas obsite ripas,
Ad dominam propero; siste parumper aquas.
Nec tibi sunt pontes, nec quæ sine remigis ictu
Con-

Concava trajecto cymba rudente vehat.
Parvus eras, memini; nec te tranſire refugi:
Summaque vix talos contigit unda meos.
Nunc ruis adpoſito nivibus de monte ſolutis,
Et turpi craſſas gurgite volvis aquas.
Quid properaſſe juvat? quid parca dediſſe quieti
Tempora? quid nocti conſeruiſſe diem?
Si tamen hic ſtandum; ſi non datur artibus ullis
Ulterior noſtro ripa premenda pedi?
Nunc ego, quas habuit pennas Danaeius heros,
Terribili denſum cum tulit angue caput;
Nunc opto currum; de quo Cerealia primum
Semina venerunt in rude miſſa ſolum.
Prodigioſa loquor veterum mendacia vatum.
Nec tulit hæc, nec fert, nec feret ulla dies.
Tu potius, ripis effuſe capacibus amnis,
(Sic æternus eas) labere fine tuo.
Non eris invidiæ, torrens, (mihi crede) ferendæ;
Si dicar per te forte retentus amans.
Flumina deberent juvenes in amore juvare:
Flumina ſenſerunt ipſa, quid eſſet amor.
Inachus in Melie Bithynide pallidus iſſe
Dicitur, & gelidis incaluiſſe vadis.
Nondum Troja fuit luſtris obſeſſa duobus,
Cum rapuit vultus, Xanthe, Neæra tuos.
Quid? non Alpheon diverſis currere terris
Virginis Arcadiæ certus adegit amor?
Te quoque promiſſam Xantho, Penee, Creuſam
Phthiorum terris occuluiſſe ferunt.
Quid referam Aſopon, quem cepit Martia Thebe,
Natarum Thebe quinque futura parens?
Cornua ſi tua nunc ubi ſint, Acheloe, requiram;
Herculis irata fracta querere manu.
Nec tanti Calydon, nec tota Ætolia tanti;
Una tamen tanti Deianira fuit.
Ille fluens dives ſeptena per oſtia Nilus,
Qui patriam tantæ tam bene celat aquæ,
Fertur in Evadne collectam Aſopide flammam
Vincere gurgitibus non potuiſſe ſuis.
Siccus ut amplecti Salmonida poſſet Enipeus;
Cedere juſſit aquam: juſſa receſſit aqua.
Nec te prætereo, qui per cava ſaxa volutans
Tiburis Argei pomiter arva rigas.
Ilia cui placuit, quamvis erat horrida cultu,
Ungue notata comas, ungue notata genas.
Illa, gemens patruique nefas delictaque Martis,
Errabat nudo per loca ſola pede.
Hanc amnis rapidis animoſus vidit ab undis;
Raucaque de mediis ſuſtulit ora vadis:
Atque ita, Quid noſtras, inquit, teris anxia ripas,
Ilia ab Idæo Laomedonte genus?
Quo cultus abiere tui? quid ſola vagaris?
Vitta nec evinctas impedit alba comas?
Quid fles, & madidos lacrymis corrumpis ocellos?
Pectoraque inſana plangis aperta manu?
Ille habet & ſilices, & vivum in pectore ferrum,
Qui tenero lacrymas lentus in ore videt.
Ilia, pone metus; tibi regia noſtra patebit:
Teque colent amnes. Ilia, pone metus.
Tu centum, aut plures, inter dominabere Nymphas:
Nam centum, aut plures flumina noſtra tenent.
Ne me ſperne, precor, tantum, Trojana propago:
Munera promiſſis uberiora feres.
Dixerat, illa oculos in humum dejecta modeſtos
Spargebat tepidos flebilis imbre ſinus.
Ter molita fugam, ter ad altas reſtitit undas,
Currendi vires eripiente metu.
Sera tamen ſcindens inimico pollice crinem,
Edidit indignos ore tremente ſonos:
O utinam mea lecta forent, patrioque ſepulcro
Condita, dum poterant virginis oſſa legi!
Cur modo Veſtalis tædas invitor ad ullas
Turpis, & Iliacis inficianda focis?
Quid moror? en digitis deſignor adulteræ vulgi.
Deſit famoſus, qui notet ora, pudor.
Hactenus; & veſtem tumidis prætendit ocellis:
Atque ita ſe in rapidas perdita miſit aquas.
Suppoſuiſſe manus ad pectora lubricus amnis
Dicitur; & ſocii jura dediſſe tori.
Te quoque credibile eſt aliqua caluiſſe puella:
Sed nemora & ſylvæ crimina veſtra tegunt.
Dum loquor, increvit latis ſpatioſius undis,
Nec capit admiſſas alveus altus aquas.
Quid mecum, furioſe, tibi? quid mutua differs
Gaudia? quid cœptum, ruſtice, rumpis iter?
Quid, ſi legitimum flueres, ſi nobile flumen?
Si tibi per terras maxima fama foret?
Nomen habes nullum, rivis collecte caducis;
Nec tibi ſunt fontes, nec tibi certa domus.
Fontis habes inſtar pluviamque niveſque ſolutas;
Quas tibi divitias pigra miniſtrat hyems.
Aut lutulentus agis brumali tempore curſus:
Aut premis arentem pulverulentus humum.
Quis te tum potuit ſitiens haurire viator?
Qui grata dixit voce, Perennis eas?
Damnoſus pecori curris, damnoſior agris.
Forſitan hæc alios; me mea damna movent.
Huic ego væ demens narrabam fluminum amores?
Jactaſſe indigno nomina tanta pudet.
Neſcio quid ſpectans, Acheloon & Inachon amnes,
Et potui nomen, Nile, referre tuum.
At tibi pro meritis opto, non candide torrens,
Sint rapidi ſoles, ſiccaque ſemper hyems.

ELEGIA VII.

At non formoſa eſt, at non bene culta puella;
At, puto, non votis ſæpe petita meis!
Hanc tamen in nullos tenui male languidus uſus,
Sed jacui pigro crimen onuſque toro.
Nec potui cupiens, pariter cupiente puella,
Inguinis effœti parte juvante frui.
Illa quidem noſtro ſubjecit eburnea collo
Brachia, Sithonia candidiora nive:
Oſculaque inſeruit cupidæ luctantia linguæ:
Laſcivum femori ſuppoſuitque femur.
Et mihi blanditias dixit, Dominumque vocavit:
Et quæ præterea publica verba juvant.
Tacta tamen veluti gelida mea membra cicuta,
Segnia propoſitum deſtituere ſuum.
Truncus iners jacui, ſpecies, & inutile lignum:
Nec ſatis exactum eſt, corpus an umbra forem.
Quæ mihi ventura eſt (ſiquidem ventura) ſenectus,
Cum deſit numeris ipſa juventa ſuis?
An pudet annorum! quo me juvenemque virumque,
Nec juvenem nec me ſenſit amica virum?
Sic flammas aditura pias æterna ſacerdos
Surgit, & a caro fratre verenda ſoror.
At nuper bis flava Chlide, ter candida Pitho,
Ter Libas officio continuata meo.
Exigere a nobis anguſta nocte Corinnam,
Me memini numeros ſuſtinuiſſe novem.

Num mea Thessalico languent devota veneno
Corpora? num misero carmen & herba nocent?
Sagave Pœnicea defixit nomina cera,
Et medium tenues in jecur egit acus?
Carmine læsa Ceres sterilem vanescit in herbam:
Deficiunt læsæ carmine fontis aquæ,
Ilicibus glandes, cantataque vitibus uva
Decidit; & nullo poma movente fluunt.
Quid vetat & nervos magicas torpere per artes?
Forsitan impatiens sit latus inde meum.
Huc pudor accessit: facti pudor ipse nocebat:
Ille fuit vitii causa secunda mei.
At qualem vidi tantum tetigique puellam,
Sic etiam tunica tangitur ipsa sua.
Illius ad tactum Pylius juvenescere possit,
Tithonusque annis fortior esse suis.
Hæc mihi contigerat; sed vir non contigit illi.
Quas nunc concipiam per nova vota preces?
Credo etiam magnos, quo sum tam turpiter usus,
Muneris oblati pœnituisse Deos.
Optabam certe recipi; sum nempe receptus:
Oscula ferre; tuli: proximus esse; fui.
Quo mihi fortunæ tantum? quo regna sine usu?
Quid nisi possedi dives avarus opes?
Sic aret mediis taciti vulgator in undis;
Pomaque, quæ nullo tempore tangat, habet.
A tenera quisquam sic surgit mane puella,
Protinus ut sanctos possit adire Deos.
Sed non blanda, puto, non optima perdidit in me
Oscula: non omni sollicitavit ope.
Illa graves potuit quercus, adamantaque durum,
Surdaque blanditiis saxa movere suis.
Digna movere fuit certe vivosque virosque.
Sed neque tum vixi; nec vir, ut ante, fui.
Quid juvet, ad surdas si cantet Phemius aures?
Quid miserum Thamyran picta tabella juvet?
At quæ non tacita formavi gaudia mente!
Quos ego non finxi disposuique modos!
Nostra tamen jacuere, velut præmortua, membra
Turpiter, hesterna languidiora rosa.
Quæ nunc ecce vigent intempestiva valentque:
Nunc opus exposcunt, militiamque suam.
Quin istic pudibunda jaces, pars pessima nostri?
Sic sum pollicitis captus & ante tuis.
Tu dominam fallis: per te deprensus inermis
Tristia cum magno damna pudore tuli.
Hanc etiam non est mea dedignata puella
Molliter admota sollicitare manu.
Sed postquam nullas consurgere posse per artes,
Immemoremque sui procubuisse videt;
Quid me ludis, ait? quis te, male sane, jubebat
Invitum nostro ponere membra toro?
Aut te trajectis Ææa venefica lanis
Devovet: aut alio lassus amore venis.
Nec mora: desiluit tunica velata recincta:
Et decuit nudos proripuisse pedes.
Neve suæ possent intactam scire ministræ;
Dedecus hoc sumta dissimulavit aqua.

ELEGIA VIII.

Et quisquam ingenuas etiamnum suspicit artes,
Aut tenerum dotes carmen habere putat?
Ingenium quondam fuerat pretiosius auro:
At nunc barbaries grandis, habere nihil.
Cum pulcre nostri dominæ placuere libelli;
Quo licuit libris, non licet ire mihi.
Cum bene laudavit, laudato janua clausa est.
Turpiter huc illuc ingeniosus eo.
Ecce recens dives, parto per vulnera censu,
Præfertur nobis sanguine pastus eques.
Hunc potes amplecti formosis, vita, lacertis?
Hujus in amplexus, vita, jacere potes?
Si nescis, galeam caput hoc portare solebat:
Ense latus cinctum, quod tibi servit, erat.
Læva manus, cui nunc serum male convenit aurum,
Scuta tulit. dextram tange, cruenta fuit.
Qua periit aliquis, potes hanc contingere dextram?
Heu! ubi mollities pectoris illa tui?
Cerne cicatrices veteris vestigia pugnæ.
Quæsitum est illi corpore, quidquid habet.
Forsitan &, quoties hominem jugulaverit, ille
Indicet. hoc fassas tangis, avara, manus?
Ille ego Musarum purus Phœbique sacerdos
Ad rigidas canto carmen inane fores.
Discite, qui sapitis, non quæ nos scimus inertes,
Sed trepidas acies, & fera castra sequi:
Proque bono versu primum deducite pilum.
Hoc tibi, si velles, posset, Homere, dari.
Jupiter, admonitus nihil esse potentius auro,
Corruptæ pretium virginis ipse fuit.
Dum merces aberat; durus pater, ipsa severa,
Ærati postes, ferrea turris erat:
Sed postquam sapiens in munera venit adulter;
Præbuit ipsa sinus; &, dare jussa, dedit.
At cum regna senex cæli Saturnus haberet;
Omne lucrum tenebris alta premebat humus.
Æraque & argentum, cumque auro pondera ferri
Manibus admorat: nullaque massa fuit.
At meliora dabat; curvo sine vomere fruges,
Pomaque, & in quercu mella reperta cava.
Nec valido quisquam terras findebat aratro:
Signabat nullo limite mensor humum.
Non freta demissi verrebant eruta remi,
Ultima mortali tum via littus erat.
Contra te solers, hominum Natura, fuisti;
Et nimium damnis ingeniosa tuis.
Quo tibi turritis incingere mœnibus urbes?
Quo tibi discordes addere in arma manus?
Quid tibi cum pelago? terra contenta fuisses.
Cur non & cælum tertia regna petis?
Qua licet, affectas cælum quoque. templa Quirinus,
Liber, & Alcides, & modo Cæsar, habent.
Eruimus terra solidum pro frugibus aurum.
Possidet inventas sanguine miles opes.
Curia pauperibus clausa est: dat census honores.
Inde gravis judex; inde severus eques.
Omnia possideant: illis Campusque Forumque
Serviat. hi pacem crudaque bella gerant.
Tantum ne nostros avidi liceantur amores:
Et satis est, aliquid pauperis esse sinant.
At nunc, exæquet tetricas licet illa Sabinas,
Imperat ut captæ, qui dare multa potest.
Me prohibet custos: in me timet illa maritum.
Si dederim, tota cedet uterque domo.
O, si neglecti quisquam Deus ultor amantis,
Tam male quæsitas pulvere mutet opes!

ELEGIA IX.

Memnona si mater, mater ploravit Achillem,
Et tangunt magnas tristia fata Deas;

Flebi-

Flebilis indignos, Elegeia, ſolve capillos.
  Ah nimis ex vero nunc tibi nomen erit!
Ille tui vates operis, tua fama Tibullus
  Ardet in extructo corpus inane rogo.
Ecce puer Veneris fert everſamque pharetram,
  Et fractos arcus, & ſine luce facem.
Aſpice, demiſſis ut eat miſerabilis alis;
  Pectoraque infeſta tundat aperta manu.
Excipiunt ſparſi lacrimas per colla capilli,
  Oraque ſingultu concutiente ſonant.
Fratris in Æneæ ſic illum funere dicunt
  Egreſſum tectis, pulcher Iule, tuis.
Nec minus eſt confuſa Venus moriente Tibullo,
  Quam juveni rupit cum ferus inguen aper.
At ſacri vates, & Divum cura vocamur:
  Sunt etiam, qui nos numen habere putent.
Scilicet omne ſacrum mors importuna profanat:
  Omnibus obſcuras injicit illa manus.
Quid pater Iſmario, quid mater profuit, Orpheo?
  Carmine quid victas obſtupuiſſe feras?
Ælinon in ſilvis idem pater, Ælinon, altis
  Dicitur invita concinuiſſe lyra.
Adjice Mæniden, a quo, ceu fonte perenni,
  Vatum Pieriis ora rigantur aquis;
Hunc quoque ſumma dies nigro ſubmerſit Averno.
  Diffugiunt avidos carmina ſola rogos.
Durat opus vatum Trojani fama laboris,
  Tardaque nocturno tela retexta dolo.
Sic Nemeſis longum, ſic Delia nomen habebunt;
  Altera cura recens, altera primus amor.
Quid vos ſacra juvant? quid nunc Ægyptia proſunt
  Siſtra? quid in vacuo ſecubuiſſe toro?
Cum rapiant mala fata bonos (ignoſcite faſſo),
  Sollicitor nullos eſſe putare Deos.
Vive pius; moriere pius. cole ſacra; colentem
  Mors gravis a templis in cava buſta trahet.
Carminibus confide bonis. jacet ecce Tibullus,
  Vix manet e tanto parva quod urna capit.
Tene, ſacer Vates, flammæ rapuere rogales;
  Pectoribus paſci nec timuere tuis?
Aurea ſanctorum potuiſſent templa Deorum
  Urere, quæ tantum ſuſtinuere nefas.
Avertit vultus Erycis quæ poſſidet arces.
  Sunt quoque, qui lacrimas continuiſſe negent.
Sed tamen hoc melius, quam ſi Phæacia tellus
  Ignotum vili ſuppoſuiſſet humo.
Hinc certe madidos fugientis preſſit ocellos
  Mater; & in cineres ultima dona tulit:
Hinc ſoror in partem miſera cum matre doloris
  Venit, inornatas dilaniata comas.
Cumque tuis ſua junxerunt Nemeſiſque priorque
  Oſcula: nec ſolos deſtituere rogos.
Delia diſcedens, Felicius, inquit, amata
  Sum tibi: vixiſti, dum tuus ignis eram.
Cui Nemeſis, Quid, ait, tibi ſint mea damna dolori?
  Me tenuit moriens deficiente manu.
Si tamen e nobis aliquid, niſi nomen & umbra,
  Reſtat; in Elyſia valle Tibullus erit.
Obvius huic venias hedera juvenilia cinctus
  Tempora cum Calvo, docte Catulle, tuo.
Tu quoque (ſi falſum temerati crimen amici)
  Sanguinis atque animæ prodige Galle tuæ.
His comes umbra tua eſt; ſi quid modo corporis umbra eſt.
  Auxiſti numeros, culte Tibulle, pios.
Oſſa quieta, precor, tuta requieſcite in urna;
  Et ſit humus cineri non oneroſa tuo.

ELEGIA X.

ANnua venerunt Cerealis tempora ſacri.
  Secubat in vacuo ſola puella toro.
Flava Ceres, tenues ſpicis redimita capillos,
  Cur inhibes ſacris commoda noſtra tuis?
Te, Dea, munificam gentes ubicumque loquuntur:
  Nec minus humanis invidet ulla bonis.
Ante nec hirſuti torrebant farra coloni:
  Nec notum terris area nomen erat.
Sed glandem quercus oracula prima ferebant:
  Hæc erat, & teneri ceſpitis herba cibus.
Prima Ceres docuit turgeſcere ſemen in agris;
  Falce coloratas ſubſecuitque comas.
Prima jugo tauros ſupponere colla coegit;
  Et veterem curvo dente revellit humum.
Hanc quiſquam lacrymis lætari credit amantum,
  Et bene tormentis ſecubituque coli?
Nec tamen eſt (quamvis agros amet illa feraces)
  Ruſtica: nec viduum pectus amoris habet.
Cretes erunt teſtes; nec fingunt omnia Cretes:
  Cretes, nutrito terra ſuperba Jove.
Illic, ſideream qui mundi temperat arcem,
  Exiguus tenero lac bibit ore puer.
Magna fides teſti: teſtis laudatur alumno.
  Faſſuram Cererem crimina nota puto.
Viderat Iaſium Cretæa Diva ſub Ida
  Figentem certa terga ferina manu.
Vidit, & ut teneræ flammam rapuere medullæ;
  [Hinc pudor, ex alia parte trahebat amor,]
Victus amore pudor. ſulcos arere videres,
  Et ſata cum minima parte redire ſui.
Cum bene jactati pulſarant arva ligones,
  Ruperat & duram vomer aduncus humum,
Seminaque in latos ierant æqualiter agros;
  Irrita decepti vota colentis erant.
Diva potens frugum ſylvis ceſſabat in altis:
  Deciderant longæ ſpicea ſerta comæ.
Sola fuit Crete fœcundo fertilis anno.
  Omnia, qua tulerat ſe Dea, meſſis erant.
Ipſe locus nemorum canebat frugibus Ide,
  Et ferus in ſylva farra metebat aper.
Optavit Minos ſimiles ſibi legifer annos:
  Optavit Cereris longus ut eſſet amor.
Quod tibi ſecubitus triſtes, Dea flava, fuiſſent,
  Hoc cogor ſacris nunc ego ferre tuis.
Cur ego ſim triſtis, cum ſit tibi nata reperta;
  Regnaque quam Juno ſorte minore regat!
Feſta dies, Veneremque vocat, cantuſque, merumque.
  Hæc decet ad dominos munera ferre Deos.

ELEGIA XI.

MUlta diuque tuli: vitiis patientia victa eſt.
  Cede fatigato pectore, turpis Amor.
Scilicet aſſerui jam me, fugique catenas:
  Et quæ depuduit ferre, tuliſſe pudet.
Vicimus: & domitum pedibus calcamus Amorem.
  Venerunt capiti cornua ſera meo.
Perfer, & obdura: dolor hic tibi proderit olim.
  Sæpe tulit laſſis ſuccus amarus opem.
Ergo ego ſuſtinui, foribus tam ſæpe repulſus,
  Ingenuum dura ponere corpus humo.
Ergo ego neſcio cui, quem tu complexa tenebas,
  Excubui clauſam, ſervus ut, ante domum.
Vidi, cum foribus laſſus prodiret amator,

Invalidum referens emeritumque latus.
Hoc tamen est levius, quam quod sum visus ab illo.
Eveniat nostris hostibus ille pudor.
Quando ego non fixus lateri spatiantis adhæsi,
Ipse tuus custos, ipse vir, ipse comes?
Scilicet & populo per me comitata placebas.
Causa fuit multis noster amoris amor.
Turpia quid referam vanæ mendacia linguæ,
Et perjuratos in mea damna Deos?
Quid juvenum tacitos inter convivia nutus,
Verbaque compositis dissimulata notis?
Dicta erat ægra mihi: præceps amensque cucurri.
Veni; & rivali non eras ægra meo.
His, & quæ taceo, duravi sæpe ferendis.
Quære alium, pro me qui queat ista pati.
Jam mea votiva puppis redimita corona
Læta tumescentes æquoris audit aquas.
Desine blanditias & verba potentia quondam
Perdere. non ego sum stultus, ut ante fui.
Luctantur, pectusque leve in contraria tendunt,
Hac amor, hac odium: sed, puto, vincit amor.
Odero, si potero: si non, invitus amabo.
Nec juga taurus amat: quæ tamen odit, habet.
Nequitiam fugio: fugientem forma reducet.
Aversor morum crimina: corpus amo.
Sic ego nec sine te, nec tecum vivere possum:
Et videor voti nescius esse mei.
Aut formosa fores minus, aut minus improba, vellem.
Non facit ad mores tam bona forma malos.
Facta movent odium; facies exorat amorem.
Me miserum! vitiis plus valet illa suis.
Parce, per o lecti socialia jura, per omnes
(Qui dent fallendos se tibi sæpe) Deos,
Perque tuam faciem magni mihi numinis instar,
Perque tuos oculos, qui rapuere meos.
Quidquid eris, mea semper eris. tu selige tantum,
Me quoque velle velis, anne coactus amem?
Lintea dem potius, ventisque ferentibus utar;
Ut quamvis nolim, cogar amare tamen.

ELEGIA XII.

QUis fuit ille dies, quo tristia semper amanti
Omina non albæ concinuistis aves?
Quodve putem sidus nostris occurrere fatis?
Quosve Deos in me bella movere querar?
Quæ modo dicta mea est, quam cœpi solus amare,
Cum multis vereor ne sit habenda mihi.
Fallimur? an nostris innotuit illa libellis?
Sic erat: ingenio prostitit illa meo.
Et merito. quid enim formæ præconia feci?
Vendibilis culpa facta puella mea est.
Me lenone placet. duce me perductus amator.
Janua per nostras est adaperta manus.
An prosint, dubium; nocuerunt carmina certe.
Invidiæ nostris illa fuere bonis.
Cum Thebæ, cum Troja forent, cum Cæsaris acta;
Ingenium movit sola Corinna meum.
Aversis utinam tetigissem carmina Musis;
Phœbus & inceptum destituisset opus!
Nec tamen, ut testes, mos est audire poetas,
Malueram verbis pondus abesse meis.
Per nos Scylla patri canos furata capillos
Pube premit rabidos inguinibusque canes.
Nos pedibus pennas dedimus, nos crinibus angues.
Victor Abantiades alite fertur equo.

Iidem per spatium Tityon porreximus ingens:
Et tria vipereo fecimus ora cani.
Fecimus Enceladum jaculantem mille lacertis;
Ambiguæ captos virginis ore viros.
Æolios Ithacis inclusimus utribus Euros:
Proditor in medio Tantalus amne sitit.
De Niobe silicem, de virgine fecimus ursam:
Concinit Odrysium Cecropis ales Ityn.
Jupiter aut in aves, aut se transformat in aurum:
Aut secat imposita virgine taurus aquas.
Protea quid referam, Thebanaque semina dentes?
Qui vomerent flammas ore, fuisse boves?
Flere genis electra tuas, auriga, sorores?
Quæque rates fuerint, nunc maris esse Deas?
Aversumque diem mensis furialibus Atrei?
Duraque percussam saxa secuta lyram?
Exit in immensum fœcunda licentia vatum:
Obligat historica nec sua verba fide.
Et mea debuerat falso laudata videri
Femina. credulitas nunc mihi vestra nocet.

ELEGIA XIII.

CUm mihi pomiferis conjux foret orta Phaliscis:
Mœnia contigimus victa, Camille, tibi.
Casta sacerdotes Junoni festa parabant
Per celebres ludos, indigenamque bovem.
Grande moræ pretium, ritus cognoscere: quamvis
Difficilis clivis huc via præbet iter.
Stat vetus, & densa prænubilus arbore lucus.
Aspice; concedas numen inesse loco.
Accipit ara preces, votivaque thura piorum;
Ara per antiquas facta sine arte manus.
Hinc ubi præsonuit sollenni tibia cantu;
It per velatas annua pompa vias.
Ducuntur niveæ populo plaudente juvencæ,
Quas aluit campis herba Phalisca suis:
Et vituli nondum metuenda fronte minaces;
Et minor ex humili victima porcus hara:
Duxque gregis cornu per tempora dura recurvo.
Invisa est dominæ sola capella Deæ.
Illius indicio silvis inventa sub altis
Dicitur inceptam destituisse fugam.
Nunc quoque per pueros jaculis incessitur index;
Et pretium auctori vulneris ipsa datur.
Qua ventura Dea est, juvenes timidæque puellæ
Præverrunt latas veste jacente vias.
Virginei crines auro gemmaque premuntur:
Et tegit auratos palla superba pedes.
More patrum Grajo velatæ vestibus albis
Tradita supposito vertice sacra ferunt.
Ore favent populi, tunc cum venit aurea pompa:
Ipsa sacerdotes subsequiturque suas.
Argiva est pompæ facies. Agamemnone cæso
Et scelus & patrias fugit Halesus opes.
Jamque pererratis profugus terraque fretoque
Mœnia felici condidit alta manu.
Ille suos docuit Junonia sacra Phaliscos.
Sint mihi, sint populo semper amica suo.

ELEGIA XIV.

NOn ego, ne pecces, cum sis formosa, recuso;
Sed ne sit misero scire necesse mihi.
Nec te nostra jubet fieri censura pudicam:
Sed tantum, tentes dissimulare, rogat.

Non

Non peccat, quæcumque poteſt peccaſſe negare:
Solaque famoſam culpa profeſſa facit.
Quis furor eſt, quæ nocte latent, ſub luce fateri?
Et quæ clam facias, facta referre palam?
Ignoto meretrix corpus junctura Quiriti
Appoſita populum ſubmovet ante ſera.
Tu tua proſtitues famæ peccata ſiniſtræ;
Commiſſi perages indiciumque tui?
Sit tibi mens melior, ſaltemve imitere pudicas;
Teque probam, quamvis non eris, eſſe putem.
Quæ facis, hæc facito; tantum feciſſe negato:
Nec pudeat coram verba modeſta loqui.
Eſt qui nequitiam locus exigat. omnibus illum
Deliciis imple. ſtet procul inde pudor.
Hinc ſimul exieris; laſcivia protinus omnis
Abſit: & in lecto crimina pone tuo.
Illic nec tunicam tibi ſit poſuiſſe rubori;
Nec femori impoſitum ſuſtinuiſſe femur:
Illic purpureis condatur lingua labellis;
Inque modos Venerem mille figuret amor.
Illic nec voces, nec verba juvantia ceſſent:
Spondaque laſciva mobilitate tremat.
Indue cum tunicis metuentem crimina vultum:
Et pudor obſcœnum diffiteatur opus.
Da populo, da verba mihi: ſine neſcius errem;
Et liceat ſtulta credulitate frui.
Cur toties video mitti recipique tabellas?
Cur preſſus prior eſt interiorque torus?
Cur plus, quam ſomno, turbatos eſſe capillos;
Collaque conſpicui dentis habere notam?
Tantum non oculos crimen deducis ad ipſos.
Si dubitas famæ parcere; parce mihi.
Mens abit, & morior, quoties peccaſſe fateris:
Perque meos artus frigida gutta fluit.
Tunc amo: tunc odi fruſtra, quod amare neceſſe eſt:
Tunc ego, ſed tecum, mortuus eſſe velim.
Nil equidem inquiram; nec, quæ celare parabis,
Inſequar: & falſi criminis inſtar erit.
Si tamen in media deprenſa tenebere culpa,
Et fuerint oculis probra videnda meis;
Quæ bene viſa mihi fuerint, bene viſa negato.
Concedent verbis lumina noſtra tuis.
Prona tibi vinci cupientem vincere palma eſt.
Sit modo, Non feci, dicere lingua memor.
Cum tibi contingat verbis ſuperare duobus;
Et, ſi non cauſa, judice vince tuo.

ELEGIA XV.

QUære novum vatem, tenerorum mater Amorum.
Raditur hic Elegis ultima meta meis;
Quos ego compoſui Peligni ruris alumnus:
Nec me deliciæ dedecuere meæ.
Si quid id eſt, uſque a proavis vetus ordinis hæres,
Non modo militiæ turbine factus eques.
Mantua Virgilio gaudet, Verona Catullo:
Pelignæ dicar gloria gentis ego.
Quam ſua libertas ad honeſta coegerat arma,
Cum timuit ſocias anxia Roma manus.
Atque aliquis ſpectans hoſpes Sulmonis aquoſi
Mœnia, qua campi jugera pauca tenent;
Quæ tantum, dicet, potuiſtis ferre poetam,
Quantulacumque eſtis, vos ego magna voco.
Culte puer, puerique parens Amathuſia culti,
Aurea de campo vellite ſigna meo.
Corniger increpuit thyrſo graviore Lyæus:
Pulſanda eſt magnis area major equis.
Imbelles Elegi, genialis Muſa, valete:
Poſt mea manſurum fata ſuperſtes opus.

ARTIS AMATORIÆ

LIBER PRIMUS.

SI quis in hoc artem populo non novit amandi;
Me legat: & lecto carmine doctus amet.
Arte citæ veloque rates remoque moventur:
Arte leves currus, arte regendus Amor.
Curribus Automedon lentiſque erat aptus habenis:
Tiphys in Hæmonia puppe magiſter erat.
Me Venus artificem tenero præfecit Amori.
Tiphys & Automedon dicar Amoris ego.
Ille quidem ferus eſt, & qui mihi ſæpe repugnet.
Sed puer eſt; ætas mollis & apta regi.
Phillyrides puerum cithara perfecit Achillem;
Atque animos placida contudit arte feros.
Qui toties ſocios, toties exterruit hoſtes;
Creditur annoſum pertimuiſſe ſenem.
Quas Hector ſenſurus erat, poſcente magiſtro,
Verberibus juſſas præbuit ille manus.
Æacidæ Chiron, ego ſum præceptor Amoris.
Sævus uterque puer: natus uterque Dea.
Sed tamen & tauri cervix oneratur aratro;
Frænaque magnanimi dente teruntur equi.
Et mihi cedet Amor: quamvis mea vulneret arcu
Pectora, jactatas excutiatque faces.
Quo me fixit Amor, quo me violentius uſſit;
Hoc melior facti vulneris ultor ero.
Non ego, Phœbe, datas a te mihi mentiar artes:
Nec nos aeriæ voce monemur avis:
Nec mihi ſunt viſæ Clio Clioſque ſorores,
Servanti pecudes vallibus, Aſcra, tuis.
Uſus opus movet hoc. vati parete perito.
Vera canam. cœptis, mater Amoris, ades.
Eſte procul vittæ tenues, inſigne pudoris;
Quæque tegis medios, inſtita longa, pedes.
Nos Venerem tutam conceſſaque furta canemus:
Inque meo nullum carmine crimen erit.
Principio, quod amare velis, reperire labora,
Qui nova nunc primum miles in arma venis.
Proximus huic labor eſt, placitam exorare puellam.
Tertius, ut longo tempore duret amor.
Hic modus: hæc noſtro ſignabitur area curru:
Hæc erit admiſſa meta terenda rota.

Dum

Dum licet, & loris paſſim potes ire ſolutis;
Elige cui dicas, Tu mihi ſola places.
Hæc tibi non tenues veniet delapſa per auras.
Quærenda eſt oculis apta puella tuis.
Scit bene venator, cervis ubi retia tendat:
Scit bene, qua frendens valle moretur aper.
Aucupibus noti frutices. qui ſuſtinet hamos,
Novit quæ multo piſce natentur aquæ.
Tu quoque, materiam longo qui quæris amori,
Ante frequens quo ſit diſce puella loco.
Non ego quærentem vento dare vela jubebo:
Nec tibi, ut invenias, longa terenda via eſt.
Andromedan Perſeus nigris portarit ab Indis,
Raptaque ſit Phrygio Graia puella viro.
Tot tibi tamque dabit formoſas Roma puellas;
Hæc habet, ut dicas, quidquid in orbe fuit.
Gargara quot ſegetes, quot habet Methymna racemos;
Æquore quot piſces, fronde teguntur aves;
Quot cælum ſtellas, tot habet tua Roma puellas:
Mater & Æneæ conſtat in urbe ſui.
Seu caperis primis & adhuc creſcentibus annis;
Ante oculos veniet vera puella tuos:
Sive cupis juvenem; juvenes tibi mille placebunt.
Cogeris voti neſcius eſſe tui.
Seu te forte juvat ſera & ſapientior ætas;
Hoc quoque (crede mihi) plenius agmen erit.
Tu modo Pompeia lentus ſpatiare ſub umbra,
Cum ſol Herculei terga leonis adit:
Aut ubi muneribus nati ſua munera mater
Addidit, externo marmore dives opus.
Nec tibi vitetur, quæ priſcis ſparſa tabellis
Porticus auctoris Livia nomen habet.
Quaque parare necem miſeris patruelibus auſæ
Belides, & ſtricto ſtat ferus enſe pater.
Nec te prætereat Veneri ploratus Adonis;
Cultaque Judæo ſeptima ſacra Syro.
Neu fuge linigeræ Memphitica templa juvencæ.
Multas illa facit, quod fuit ipſa Jovi.
Et fora conveniunt (quis credere poſſit?) amori;
Flammaque in arguto ſæpe reperta foro.
Subdita qua Veneris facto de marmore templo
Appias expreſſis aera pulſat aquis.
Illo ſæpe loco capitur conſultus Amori:
Quique aliis cavit, non cavet ipſe ſibi.
Illo ſæpe loco deſunt ſua verba diſerto:
Reſque novæ veniunt, cauſaque agenda ſui eſt.
Hunc Venus e templis, quæ ſunt confinia, ridet.
Qui modo patronus, nunc cupit eſſe cliens.
Sed tu præcipue curvis venare theatris.
Hæc loca ſunt voto fertiliora tuo.
Illic invenies, quod ames, quod ludere poſſis,
Quodque ſemel tangas, quodque tenere velis.
Ut redit itque frequens longum formica per agmen,
Granifero ſolitum cum vehit ore cibum;
Aut ut apes, ſaltuſque ſuos & olentia nactæ
Paſcua, per flores & thyma ſumma volant;
Sic ruit ad celebres cultiſſima femina ludos.
Copia judicium ſæpe morata meum.
Spectatum veniunt, veniunt ſpectentur ut ipſæ.
Ille locus caſti damna pudoris habet.
Primus ſollicitos feciſti, Romule, ludos:
Cum juvit viduos rapta Sabina viros.
Tunc neque marmoreo pendebant vela theatro:
Nec fuerant liquido pulpita rubra croco.
Illic, quas tulerant nemoroſa Palatia, frondes
Simpliciter poſitæ; ſcena ſine arte fuit.

In gradibus ſedit populus de ceſpite factis,
Qualibet hirſutas fronde tegente comas.
Reſpiciunt, oculiſque notant ſibi quiſque puellam,
Quam velit: & tacito pectore multa movent.
Dumque, rudem præbente modum tibicine Thuſco,
Ludius æquatam ter pede pulſat humum;
In medio plauſu (plauſus tunc arte carebat)
Rex populo prædæ ſigna petenda dedit.
Protinus exiliunt, animum clamore fatentes:
Virginibus cupidas injiciuntque manus.
Ut fugiunt aquilas timidiſſima turba columbæ,
Ut fugit inviſos agna novella lupos;
Sic illæ timuere viros ſine lege ruentes.
Conſtitit in nulla, qui fuit ante, color.
Nam timor unus erat; facies non una timoris.
Pars laniant crines: pars ſine mente ſedet:
Altera mœſta ſilet; fruſtra vocat altera matrem:
Hæc queritur; ſtupet hæc: hæc manet; illa fugit.
Ducuntur raptæ genialis præda puellæ:
Et potuit multas ipſe decere pudor.
Si qua repugnarat nimium, comitemque negarat;
Sublatam cupido vir tulit ipſe ſinu.
Atque ita, Quid teneros lacrimis corrumpis ocellos?
Quod matri pater eſt, hoc tibi, dixit, ero.
Romule, militibus ſciſti dare commoda ſolus.
Hæc mihi ſi dederis commoda, miles ero.
Scilicet ex illo ſollennia more theatra
Nunc quoque formoſis inſidioſa manent.
Nec te nobilium fugiat certamen equorum:
Multa capax populi commoda Circus habet.
Nil opus eſt digitis, per quos arcana loquaris:
Nec tibi per nutus accipienda nota eſt.
Proximus a domina, nullo prohibente, ſedeto:
Junge tuum lateri, quam potes, uſque latus:
Et bene, quod cogit, ſi nolis, linea jungi;
Quod tibi tangenda eſt lege puella loci.
Hic tibi quæratur ſocii ſermonis origo:
Et moveant primos publica verba ſonos.
Cujus equi veniant, facito, ſtudioſe, requiras.
Nec mora; quiſquis erit, cui favet illa, fave.
At cum pompa frequens cæleſtibus ibit eburnis;
Tu Veneri dominæ plaude favente manu.
Utque fit, in gremium pulvis ſi forte puellæ
Deciderit, digitis excutiendus erit.
Et, ſi nullus erit pulvis, tamen excute nullum.
Quælibet officio cauſa ſit apta tuo.
Pallia ſi terra nimium demiſſa jacebunt;
Collige, & immunda ſedulus effer humo.
Protinus officii pretium, patiente puella,
Contingent oculis crura videnda tuis.
Reſpice præterea, poſt vos quicunque ſedebit,
Ne premat oppoſito mollia terga genu.
Parva leves capiunt animos. fuit utile multis,
Pulvinum facili compoſuiſſe manu.
Profuit & tenui vento moviſſe tabellam;
Et cava ſub tenerum ſcamna dediſſe pedem.
Hos aditus Circuſque novo præbebit amori,
Sparſaque ſollicito triſtis arena foro.
Illa ſæpe puer Veneris pugnavit arena:
Et qui ſpectavit vulnera, vulnus habet.
Dum loquitur, tangitque manum, poſcitque libellum;
Et quærit poſito pignore, vincat uter;
Saucius ingemuit, telumque volatile ſenſit:
Et pars ſpectati muneris ipſe fuit.
Quid modo, cum belli navalis imagine Cæſar
Perſidas induxit Cecropidaſque rates?

Nem-

Nempe ab utroque mari juvenes, ab utroque puellæ
  Venere: atque ingens orbis in urbe fuit.
Quis non invenit, turba quod amaret in illa?
  Eheu, quam multos advena torsit Amor!
Ecce parat Cæsar domito, quod defuit, orbi
  Addere. nunc, Oriens ultime, noster eris.
Parthe, dabis pœnas: Crassi gaudete sepulti,
  Signaque barbaricas non bene passa manus.
Ultor adest; primisque ducem profitetur in armis:
  Bellaque non puero tractat agenda puer.
Parcite natales, timidi, numerare Deorum:
  Cæsaribus virtus contigit ante diem.
Ingenium cæleste suis velocius annis
  Surgit; & ignavæ fert male damna moræ.
Parvus erat, manibusque duos Tirynthius angues
  Pressit: & in cunis jam Jove dignus erat.
Nunc quoque qui puer es, quantus tum, Bacche, fuisti,
  Cum timuit thyrsos India victa tuos!
Auspiciis animisque patris puer arma movebis:
  Et vinces animis auspiciisque patris.
Tale rudimentum tanto sub nomine debes;
  Nunc juvenum princeps, deinde future senum.
Cum tibi sint fratres; fratres ulciscere læsos:
  Cumque pater tibi sit; jura tuere patris.
Induit arma tibi genitor patriæque tuusque:
  Hostis ab invito regna parente rapit.
Tu pia tela feres, sceleratas ille sagittas:
  Stabunt pro signis jusque piumque tuis.
Vincuntur causa Parthi; vincantur & armis.
  Eoas Latio dux meus addat opes.
Marsque pater, Cæsarque pater, date numen eunti.
  Nam Deus e vobis alter es, alter eris.
Auguror en; vinces; votivaque carmina reddam:
  Et magno nobis ore sonandus eris.
Consistes; aciemque meis hortabere verbis.
  O desint animis ne mea verba tuis!
Tergaque Parthorum, Romanaque pectora dicam;
  Telaque, ab averso quæ jacit hostis equo.
Quid fugis, ut vincas, quid victo, Parthe, relinques?
  Parthe, malum jam nunc Mars tuus omen habet.
Ergo erit illa dies, qua tu, pulcherrime rerum,
  Quatuor in niveis aureus ibis equis?
Ibunt ante duces onerati colla catenis;
  Ne possint tuti, qua prius, esse fuga.
Spectabunt læti juvenes mistæque puellæ:
  Diffunderque animos omnibus ista dies.
Atque aliqua ex illis cum Regum nomina quæret,
  Quæ loca, qui montes, quæve ferantur aquæ;
Omnia responde: nec tantum si qua rogabit;
  Et quæ nescieris, ut bene nota refer.
Hic est Euphrates præcinctus arundine frontem:
  Cui coma dependet cærula, Tigris erit.
Hoc facito Armenios: hæc est Danaeia Persis:
  Urbs in Achæmeniis vallibus ista fuit.
Ille, vel ille, duces. & erunt, quæ nomina dicas:
  Si poteris, vere: si minus, apta tamen.
Dant etiam positis aditum convivia mensis:
  Est aliquid, præter vina, quod inde petas.
Sæpe illic positi teneris adducta lacertis
  Purpureus Bacchi cornua pressit Amor.
Vinaque cum bibulas sparsere Cupidinis alas,
  Permanet, & cœpto stat gravis ille loco.
Ille quidem pennas velociter excutit udas:
  Sed tamen & spargi pectus amore nocet.
Vina parant animos, faciuntque caloribus aptos:
  Cura fugit multo diluiturque mero.

Tunc veniunt risus: tunc pauper cornua sumit:
  Tunc dolor & curæ, rugaque frontis abit.
Tunc aperit mentes, ævo rarissima nostro,
  Simplicitas; artes excutiente Deo.
Illic sæpe animos juvenum rapuere puellæ:
  Et Venus in vinis ignis in igne fuit.
Hic tu fallaci nimium ne crede lucernæ.
  Judicio formæ noxque merumque nocent.
Luce Deas cæloque Paris spectavit aperto;
  Cum dixit Veneri, Vincis utramque Venus.
Nocte latent mendæ, vitioque ignoscitur omni.
  Horaque formosam quamlibet illa facit.
Consule de gemmis, de tincta murice lana;
  Consule de facie corporibusque diem.
Quid tibi femineos cœtus venatibus aptos
  Enumerem? numero cedet arena meo.
Quid referam Baias, prætextaque littora velis;
  Et, quæ de calido sulfure fumat, aquam?
Hinc aliquis vulnus referens in pectore, dixit;
  Non hæc (ut fama est) unda salubris erat.
Ecce suburbanæ templum nemorale Dianæ,
  Partaque per gladios regna nocente manu.
Illa quod est virgo, quod tela Cupidinis odit;
  Multa dedit populo vulnera, multa dabit.
Hactenus, unde legas quod ames, ubi retia ponas,
  Præcipit imparibus vecta Thalia rotis.
Nunc tibi, quæ placuit, quas sit capienda per artes,
  Dicere præcipue molior artis opus.
Quisquis ubique viri, dociles advertite mentes;
  Pollicitisque faveas vulgus adeste meis.
Prima tuæ menti veniat fiducia, cunctas
  Posse capi, capies. tu modo tende plagas.
Vere prius volucres taceant, æstate cicadæ;
  Mænalius lepori det sua terga canis:
Femina quam juveni blande tentata repugnet.
  Hæc quoque, quam poteris credere nolle, volet.
Utque viro furtiva Venus, sic grata puellæ.
  Vir male dissimulat: tectius illa cupit.
Conveniat maribus, ne quam nos ante rogemus;
  Femina jam partes victa rogantis agat.
Mollibus in pratis admugit femina tauro:
  Femina cornipedi semper adhinnit equo.
Fortior in nobis, nec tam furiosa libido.
  Legitimum finem flamma virilis habet.
Byblida quid referam, vetito quæ fratris amore
  Arsit; & est laqueo fortiter ulta nefas?
Myrrha patrem, sed non quo filia debet, amavit:
  Et nunc obducto cortice pressa latet.
Illius & lacrymis, quas robore fundit odora,
  Ungimur; & dominæ nomina gutta tenet.
Forte sub umbrosis nemorosæ vallibus Idæ
  Candidus armenti gloria taurus erat;
Signatus tenui media inter cornua nigro.
  Una fuit labes; cetera lactis erant.
Illum Gnossiadesque Cydoneæque juvencæ
  Optarunt tergo sustinuisse suo.
Pasiphae fieri gaudebat adultera tauri:
  Invida formosas oderat illa boves.
Nota cano. non hoc, centum quæ sustinet urbes,
  Quamvis sit mendax, Creta negare potest.
Ipsa novas frondes, & prata tenerrima, tauro
  Fertur inassueta subsecuisse manu.
It comes armentis; nec iturum cura moratur
  Conjugis: & Minos a bove victus erat.
Quo tibi, Pasiphae, pretiosas sumere vestes?
  Iste tuus nullas sentit adulter opes.

Quid

Quid tibi cum ſpeculo montana armenta petenti?
  Quid toties poſitas fingis, inepta, comas?
Crede tamen ſpeculo, quod te negat eſſe juvencam.
  Quam cuperes fronti cornua nata tuæ!
Sive placet Minos; nullus quæratur adulter.
  Sive virum mavis fallere; falle viro.
In nemus & ſaltus thalamo regina relicto
  Fertur, ut Aonio concita Baccha Deo.
Ah quoties vaccam vultu ſpectavit iniquo,
  Et dixit, Domino cur placet iſta meo!
Aſpice, ut ante ipſum teneris exultet in herbis:
  Nec dubito, quin ſe ſtulta decere putet.
Dixit; & ingenti jamdudum de grege duci
  Juſſit; & immeritam ſub juga panda trahi:
Aut cadere ante aras commentaque ſacra coegit:
  Et tenuit læta pellicis exta manu.
Pellicibus quoties placavit numina cæſis:
  Atque ait exta tenens, Ite, placete meo!
Et modo ſe Europen fieri, modo poſtulat Io:
  Altera quod bos eſt; altera vecta bove.
Hanc tamen implevit vacca deceptus acerna
  Dux gregis: & partu proditus auctor erat.
Creſſa Thyeſteo ſi ſe abſtinuiſſet amore;
  (O quantum eſt, uni poſſe placere viro!)
Non medium rupiſſet iter, curruque retorto
  Auroram verſis Phœbus adiſſet equis.
Filia purpureos Niſo furata capillos,
  Pube premit rabidos inguinibuſque canes.
Qui Martem terra, Neptunum effugit in undis,
  Conjugis Atrides victima dira fuit.
Cui non defleta eſt Ephyræææ flamma Creuſæ?
  Et nece natorum ſanguinolenta parens?
Flevit Amyntorides per inania lumina Phœnix:
  Hippolytum pavidi diripuiſtis equi.
Quid fodis immeritis, Phineu, ſua lumina natis?
  Pœna reverſura eſt in caput iſta tuum.
Omnia feminea ſunt iſta libidine mota,
  Acrior eſt noſtra, pluſque furoris habet.
Ergo age, ne dubita cunctas ſuperare puellas.
  Vix erit e multis quæ neget una tibi.
Quæ dant, quæque negant, gaudent tamen eſſe rogatæ,
  Ut jam fallaris, tuta repulſa tua eſt.
Sed cur fallaris? cum ſit nova grata voluptas;
  Et capiant animos plus aliena ſuos?
Fertilior ſeges eſt alienis ſemper in agris:
  Vicinumque pecus grandius uber habet.
Sed prius ancillam captandæ noſſe puellæ
  Cura ſit: acceſſus molliat illa tuos.
Proxima conſiliis dominæ ſit ut illa videto;
  Neve parum tacitis conſcia fida jocis.
Hanc tu pollicitis, hanc tu corrumpe rogando,
  Quod petis, e facili, ſi volet illa, feres.
Illa leget tempus (medici quoque tempora ſervant)
  Quo facilis dominæ mens ſit, & apta capi.
Mens erit apta capi tunc, cum lætiſſima rerum
  Ut ſeges in pingui luxuriabit humo.
Pectora dum gaudent, nec ſunt adſtricta dolore,
  Ipſa patent: blanda tum ſubit arte Venus.
Tum cum triſtis erat, defenſa eſt Ilios armis:
  Militibus gravidum læta recepit equum.
Tum quoque tentanda eſt, cum pellice læſa dolebit:
  Tum facias opera, ne ſit inulta, tua.
Hanc matutinos pectens ancilla capillos
  Incitet: & velo remigis addat opem.
Et ſecum tenui ſuſpirans murmure dicat;
  Ut puto, non poteris ipſa referre vicem.

Tum de te narret: tum perſuadentia verba
  Addat; & inſano juret amore mori.
Sed properet, ne vela cadant, auræque reſidant.
  Ut fragilis glacies, interit ira mora.
Quæris, an hanc ipſam proſit violare miniſtram?
  Talibus admiſſis alea grandis ineſt.
Hæc a concubitu fit ſedula; tardior illa:
  Hæc dominæ munus te parat, illa ſibi.
Caſus in eventu eſt. licet hæc indulgeat auſis;
  Conſilium tamen eſt abſtinuiſſe meum.
Non ego per præceps & acuta cacumina vadam:
  Nec juvenum quiſquam me duce captus erit.
Si tamen illa tibi, dum dat recipitque tabellas,
  Corpore, non tantum ſedulitate, placet;
Fac domina potiare prius; comes illa ſequatur.
  Non tibi ab ancilla eſt incipienda Venus.
Hoc unum moneo (ſi quid modo creditur arti,
  Nec mea dicta rapax per mare ventus agit)
Aut non tentaris, aut perfice. tollitur index,
  Cum ſemel in partem criminis ipſa venit.
Non avis utiliter viſcatis effugit alis:
  Non bene de laxis caſſibus exit aper.
Saucius arrepto piſcis teneatur ab hamo.
  Perprime tentatam: nec, niſi victor, abi.
Tum neque te prodet communi obnoxia culpæ:
  Factaque erunt dominæ dictaque nota tibi.
Sed bene celetur. bene ſi celabitur index,
  Notitiæ ſuberit ſemper amica tuæ.
Tempora qui ſolis operoſa colentibus arva,
  Fallitur, & nautis aſpicienda putat.
Nec ſemper credenda Ceres fallacibus arvis:
  Nec ſemper viridi concava puppis aquæ.
Nec teneras ſemper tutum captare puellas.
  Sæpe dato melius tempore fiet idem.
Sive dies ſuberit natalis; ſive Kalendæ,
  Quas Venerem Marti continuaſſe juvat:
Sive erit ornatus, non ut fuit ante, ſigillis:
  Sed regum poſitas Circus habebit opes;
Differ opus. tunc triſtis hyems, tunc Pliades inſtant:
  Tunc tener æquorea mergitur Hœdus aqua.
Tunc bene deſinitur: tunc, ſi qui creditur alto,
  Vix tenuit laceræ naufraga membra ratis.
Tu licet incipias, qua flebilis Allia luce
  Vulneribus Latiis ſanguinolenta fuit:
Quaque die redeunt rebus minus apta gerendis
  Culta Palæſtino ſeptima feſta Syro.
Magna ſuperſtitio tibi ſit natalis amicæ:
  Quaque aliquid dandum eſt, illa ſit atra dies.
Cum bene vitaris; tamen auferet. invenit artem
  Femina, qua cupidi carpat amantis opes.
Inſtitor ad dominam veniet diſcinctus emacem:
  Expediet merces teque ſedente ſuas.
Quas illa, inſpicias, ſapere ut videare, rogabit.
  Oſcula deinde dabit: deinde rogabit, emas.
Hoc fore contentam multos jurabit in annos,
  Nunc opus eſſe ſibi, nunc bene dicet emi.
Si non eſſe domi, quos des, cauſabere nummos;
  Litera poſcetur; ne didiciſſe juvet.
Quid, quam natali cum poſcit munera libo;
  Et quoties opus eſt, naſcitur ipſa ſibi?
Quid, cum mendaci damno mæſtiſſima plorat;
  Elapſuſque cava fingitur aure lapis?
Multa rogant utenda dari: data reddere nolunt.
  Perdis; & in damno gratia nulla tuo.
Non mihi, ſacrilegas meretricum ut proſequar artes,
  Cum totidem linguis, ſint ſatis ora decem.

Cera

Cera vadum tentet rasis infusa tabellis:
Cera tuæ primum nuncia mentis eat.
Blanditias ferat illa tuas: imitataque amantem
Verba, nec exiguas, quisquis es, adde preces.
Hectora donavit Priamo prece motus Achilles:
Flectitur iratus voce rogante Deus.
Promittas facito: quid enim promittere lædit?
Pollicitis dives quilibet esse potest.
Spes tenet in tempus, semel est si credita, longum:
Illa quidem fallax, sed tamen apta Dea est.
Si dederis aliquid, poteris ratione relinqui.
Præteritum tulerit, perdideritque nihil.
At quod non dederis, semper videare daturus.
Sic dominum sterilis sæpe fefellit ager.
Sic, ne perdiderit, non cessat perdere lusor:
Et revocat cupidas alea blanda manus.
Hoc opus, hic labor est: primo sine munere jungi
Ne dederit gratis; quæ dedit, usque dabit.
Ergo eat; & blandis peraretur littera verbis:
Exploretque animos, primaque tentet iter.
Littera Cydippen pomo perlata fefellit:
Insciaque est verbis capta puella suis.
Disce bonas artes (moneo) Romana juventus;
Non tantum trepidos ut tueare reos.
Quam populus, judexque gravis, lectusque senatus;
Tam dabit eloquio victa puella manus.
Sed lateant vires; nec sis in fronte disertus.
Effugiant ceræ verba molesta tuæ.
Quis, nisi mentis inops, teneræ declamet amicæ?
Sæpe valens odii littera causa fuit.
Sit tibi credibilis sermo, consuetaque verba:
Blanda tamen, præsens ut videare loqui.
Si non accipiet scriptum, illectumque remittet:
Lecturam spera: propositumque tene.
Tempore difficiles veniunt ad aratra juvenci:
Tempore lenta pati fræna docentur equi.
Ferreus assiduo consumitur annulus usu:
Interit assidua vomer aduncus humo.
Quid magis est saxo durum? quid mollius unda?
Dura tamen molli saxa cavantur aqua.
Penelopen ipsam (persta modo) tempore vinces.
Capta vides sero Pergama; capta tamen.
Legerit, & nolit rescribere; cogere noli.
Tu modo blanditias fac legat usque tuas.
Quæ voluit legisse, volet rescribere lectis.
Per numeros venient ista gradusque suos.
Forsitan & primo veniet tibi littera tristis;
Quæque roget, ne se sollicitare velis.
Quod rogat illa, timet: quod non rogat, optat, ut instes.
Insequere; & voti postmodo compos eris.
Interea sive illa toro resupina feretur;
Lecticam dominæ dissimulanter adi:
Neve aliquis verbis odiosas offerat aures,
Quam potes, ambiguis callidus abde notis.
Seu pedibus vacuis illi spatiosa teretur
Porticus; hic socias tu quoque junge moras.
Et modo præcedas facito; modo terga sequaris:
Et modo festines; & modo lentus eas.
Nec tibi de mediis aliquot transire columnas
Sit pudor, aut lateri continuasse latus.
Nec sine te curvo sedeat spatiosa theatro:
Quod spectes, humeris afferet illa suis.
Illam respicias, illam mirere licebit;
Multa supercilio, multa loquare notis.
Et plaudas, aliquam mimo saltante puellam;
Et faveas illi, quisquis agatur amans.

Cum surget, surges; donec sedet illa, sedebis.
Arbitrio dominæ tempora perde tuæ.
Sed tibi nec ferro placeat torquere capillos.
Nec tua mordaci pumice crura teras.
Ista jube faciant, quorum Cybeleia mater
Concinitur Phrygiis exululata modis.
Forma viros neglecta decet. Minoida Theseus
Abstulit a nulla tempora comtus acu.
Hippolytum Phædra, nec erat bene cultus, amavit.
Cura Deæ silvis aptus Adonis erat.
Munditiæ placeant: fuscentur corpora campo:
Sit bene conveniens, & sine labe toga.
Linguaque ne rigeat: careant rubigine dentes:
Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet.
Nec male deformet rigidos tonsura capillos:
Sit coma, sit docta barba resecta manu.
Et nihil emineant, & sint sine sordibus ungues:
Inque cava nullus stet tibi nare pilus.
Nec male odorati sit tristis anhelitus oris:
Nec lædant nares virque paterque gregis.
Cetera lascivæ faciant concede puellæ:
Et si quis male vir quærit habere virum.
Ecce suum vatem Liber vocat. hic quoque amantes
Adjuvat; & flammæ, qua calet ipse, favet.
Gnossis in ignotis amens errabat arenis,
Qua brevis æquoreis Dia feritur aquis.
Utque erat e somno tunica velata recincta,
Nuda pedem, croceas irreligata comas;
Thesea crudelem surdas clamabat ad undas,
Indigno teneras imbre rigante genas.
Clamabat, flebatque simul; sed utrumque decebat:
Nec facta est lacrimis turpior illa suis.
Jamque iterum tondens mollissima pectora palmis;
Perfidus ille abiit: quid mihi fiet? ait.
Quid mihi fiet? ait. sonuerunt cymbala toto
Litore, & attonita tympana pulsa manu.
Excidit illa metu, rupitque novissima verba:
Nullus in exanimi corpore sanguis erat.
Ecce Mimallonides sparsis in terga capillis:
Ecce leves Satyri prævia turba Dei:
Ebrius ecce senex pando Silenus asello,
Vix sedet; & pressas continet arte jubas.
Dum sequitur Bacchas, Bacchæ fugiuntque petuntque,
Quadrupedem ferula dum malus urget eques;
In caput aurito cecidit delapsus asello.
Clamarunt Satyri, Surge age, surge, pater.
Jam Deus e curru, quem summum texerat uvis,
Tigribus adjunctis aurea lora dabat.
Et color, & Theseus, & vox abiere puellæ:
Terque fugam petiit: terque retenta metu.
Horruit, ut steriles, agitat quas ventus, aristæ:
Ut levis in madida canna palude tremit.
Cui deus, En adsum tibi cura fidelior, inquit:
Pone metum; Bacchi, Gnossias, uxor eris.
Munus habe cælum: cælo spectabile sidus
Sæpe reges dubiam Cressa Corona ratem.
Dixit; & e curru, ne tigres illa timeret,
Desilit: imposito cessit arena pedi.
Implicitamque sinu (neque enim pugnare valebat)
Abstulit: ut facile est omnia posse Deo.
Pars, Hymenæe, canunt: pars clamant, Evie evoe!
Sic coeunt sacro nupta Deusque toro.
Ergo, ubi contigerint positi tibi munera Bacchi,
Atque erit in socii femina parte tori;
Nycteliumque patrem, nocturnaque sacra precare,
Ne jubeant capiti vina nocere tuo.

Hic tibi multa licet sermone latentia tecto
 Dicere, quæ dici sentiat illa sibi:
Blanditiasque leves tenui perscribere vino;
 Ut dominam in mensa se legat illa tuam:
Atque oculos oculis spectare fatentibus ignem.
 Sæpe tacens vocem verbaque vultus habet.
Fac primus rapias illius tacta labellis
 Pocula; quaque bibet parte puella, bibas.
Et quodcumque cibi digitis libaverit illa,
 Tu pete: dumque petes, sit tibi tacta manus.
Sint etiam tua vota viro placuisse puellæ.
 Utilior vobis factus amicus erit.
Huic, si forte bibes, sortem concede priorem:
 Huic detur capiti demta corona tuo.
Sive erit inferior, seu par, prior omnia sumat:
 Ne dubites illi verba secunda loqui.
Tuta frequensque via est, per amicum fallere nomen.
 Tuta frequensque licet sit via; crimen habet.
Inde procurator nimium quoque multa procurat,
 Et sibi mandatis plura videnda putat.
Certa tibi a nobis dabitur mensura bibendi:
 Officium præstent mensque pedesque suum.
Jurgia præcipue vino stimulata cavem,
 Et nimium faciles ad fera bella manus.
Occidit Eurytion stulte data vina bibendo.
 Aptior est dulci mensa merumque joco.
Si vox est, canta: si mollia brachia, salta:
 Et, quacumque potes dote placere, place.
Ebrietas ut vera nocet; sic ficta juvabit.
 Fac titubet blæso subdola lingua sono:
Ut, quidquid facies dicesve protervius æquo,
 Credatur nimium causa fuisse merum.
Et, Bene, dic, dominæ; bene, cum quo dormiat illa:
 Sed male sit tacita mente precare vim.
At, cum discedet mensa conviva remota;
 (Ipsa tibi accessus turba locumque dabit)
Insere te turbæ: leviterque admotus eunti,
 Velle latus digitis; & pede tange pedem.
Colloquio jam tempus adest. fuge rustice longe
 Hinc pudor: audacem Forsque Venusque juvant.
Non tua sub nostras veniat facundia leges.
 Fac tantum incipias, sponte disertus eris.
Est tibi agendus amans, imitandaque vulnera verbis.
 Hinc tibi quæratur qualibet arte fides.
Nec credi labor est: sibi quæque videtur amanda.
 Pessima sit, nulli non sua forma placet.
Sæpe tamen vere cœpit simulator amare:
 Sæpe, quod incipiens finxerat esse, fuit.
Quo magis o faciles imitantibus este, puellæ.
 Fiet amor verus, qui modo falsus erat.
Blanditiis animum furtim deprendere nunc sit:
 Ut pendens liquida ripa subitur aqua.
Nec faciem, nec te pigeat laudare capillos;
 Et teretes digitos, exiguumque pedem.
Delectant etiam castas præconia formæ.
 Virginibus curæ grataque forma sua est.
Nam cur in Phrygiis Junonem & Pallada sylvis
 Nunc quoque judicium non tenuisse pudet?
Laudatas ostentat avis Junonia pennas:
 Si tacitus spectes, illa recondit opes.
Quadrupedes, inter rapidi certamina cursus,
 Depexæque jubæ plausaque colla juvant.
Nec timide promitte: trahunt promissa puellas.
 Pollicito testes quoslibet adde Deos.
Jupiter ex alto perjuria ridet amantum;
 Et jubet Æolios irrita ferre Notos.

Per Styga Junoni falsum jurare solebat
 Jupiter: exemplo nunc favet ipse suo.
Expedit esse Deos: &, ut expedit, esse putemus.
 Dentur in antiquos thura merumque focos.
Nec secura quies illos similisque sopori
 Detinet. innocue vivite; numen adest.
Reddite depositum: pietas sua fœdera servet:
 Fraus absit: vacuas cædis habete manus.
Ludite, si sapitis, solas impune puellas.
 Hac magis est una fraude pudenda fides.
Fallite fallentes: ex magna parte profanum
 Sunt genus. in laqueos, quos posuere, cadant.
Dicitur Ægyptos caruisse juvantibus arva
 Imbribus; atque annos sicca fuisse novem.
Cum Thrasius Busirin adit, monstratque piari
 Hospitis effuso sanguine posse Jovem:
Illi Busiris, Fies Jovis hostia primus,
 Inquit: & Ægypto tu dabis hospes aquam.
Et Phalaris tauro violenti membra Perilli
 Torruit. infelix imbuit auctor opus.
Justus uterque fuit. neque enim lex æquior ulla,
 Quam necis artifices arte perire sua.
Ergo, ut perjuras merito perjuria fallant,
 Exemplo doleat fœmina læsa suo.
Et lacrymæ prosunt: lacrymis adamanta movebis.
 Fac madidas videat, si potes, illa genas.
Si lacrymæ [neque enim veniunt in tempore semper]
 Deficient; uncta lumina tange manu.
Quis sapiens blandis non misceat oscula verbis?
 Illa licet non det; non data sume tamen.
Pugnabit primo fortassis; &, Improbe, dicet:
 Pugnando vinci sed tamen illa volet.
Tantum, ne noceant teneris male rapta labellis,
 Neve queri possit dura fuisse, cave.
Oscula, qui sumsit, si non & cetera sumet;
 Hæc quoque, quæ data sunt, perdere dignus erit.
Quantum defuerat pleno post oscula voto!
 Hei mihi! rusticitas, non pudor ille fuit.
Vim licet appelles; grata est vis ista puellis:
 Quod juvat, invitæ sæpe dedisse volunt.
Quæcumque est subita Veneris violata rapina;
 Gaudet: & improbitas muneris instar habet.
At, quæ cum cogi posset, non tacta recessit,
 Ut simulet vultu gaudia, tristis erit.
Vim passa est Phœbe; vis est allata sorori:
 Et gratus raptæ raptor uterque fuit.
Fabula nota quidem, sed non indigna referri,
 Scyrias Hæmonio juncta puella viro.
Jam Dea laudatæ dederat sua præmia formæ
 Colle sub Idæo vincere digna duas.
Jam nurus ad Priamum diverso venerat orbe;
 Graiaque in Iliacis mœnibus uxor erat.
Jurabant omnes in læsi verba mariti:
 Nam dolor unius, publica causa fuit.
Turpe, nisi hoc matris precibus tribuisset, Achilles
 Veste virum longa dissimulatus erat.
Quid facis, Æacide? non sunt tua munera lanæ.
 Tu titulos alia Palladis arte petas.
Quid tibi cum calathis? clypeo manus apta ferendo est.
 Pensa quid in dextra, qua cadet Hector, habes?
Rejice succinctos operoso stamine fusos.
 Quassanda est ista Pelias hasta manu.
Forte erat in thalamo virgo regalis eodem:
 Hæc illum stupro comperit esse virum.
Viribus illa quidem victa est; ita credere oportet:
 Sed voluit vinci viribus illa tamen.

Sæpe

Sæpe, Mane, dixit, cum jam properaret Achilles:
  Fortia nam posita sumserat arma colo.
Vis ubi nunc illa est? quid blanda voce moraris
  Auctorem stupri, Deidamia, tui?
Scilicet, ut pudor est quondam cœpisse priorem;
  Sic alio gratum est incipiente pati.
Ah nimia est juveni propriæ fiducia formæ,
  Expectat si quis, dum prior illa roget!
Vir prior accedat: vir verba precantia dicat.
  Excipiet blandas comiter illa preces.
Ut potiare, roga: tantum cupit illa rogari.
  Da causam voti principiumque tui.
Jupiter ad veteres supplex Heroidas ibat:
  Corripuit magnum nulla puella Jovem.
Si tamen a precibus tumidos accedere flatus
  Senseris: incepto parce, referque pedem.
Quod refugit, multæ cupiunt: odere, quod instat.
  Lenius instando tædia tolle tui.
Nec semper Veneris spes est profitenda roganti:
  Intret amicitiæ nomine tectus amor.
Hoc aditu vidi tetricæ data verba puellæ:
  Qui fuerat cultor, factus amator erat.
Candidus in nauta turpis color: æquoris unda
  Debet, & a radiis sideris esse niger.
Turpis & agricolæ: quia vomere semper adunco,
  Et gravibus rastris sub Jove versat humum.
Et tua, Palladiæ petitur cui palma coronæ,
  Candida si fuerint corpora; turpis eris.
Palleat omnis amans: hic est color aptus amanti.
  Hic decet: hoc vultu non valuisse putent.
Pallidus in Lyrice silvis errabat Orion:
  Pallidus in lenta Naide Daphnis erat.
Arguat & macies animum: nec turpe putaris,
  Palliolum nitidis imposuisse comis.
Attenuent juvenum vigilatæ corpora noctes;
  Curaque, & e magno qui fit amore, dolor.
Ut voto potiare tuo, miserabilis esto:
  Ut, qui te videat, dicere possit, Amas.
Conquerar, an moneam, mistum fas omne nefasque?
  Nomen amicitiæ, nomen inane fides,
Hei mihi! non tutum est, quod ames, laudare sodali.
  Cum tibi laudanti credidit; ipse subit.
At non Actorides lectum temeravit Achillis;
  Quantum ad Pirithoum, Phædra pudica fuit.
Hermionen Pylades, quo Pallada Phœbus, amabat:
  Quodque tibi geminus, Tyndari, Castor erat.
Si quis idem sperat; jacturas poma myricas
  Speret: & e medio flumine mella petat.
Nil, nisi turpe juvat: curæ est sua cuique voluptas.
  Hæc quoque ab alterius grata dolore venit.
Heu facinus! non est hostis metuendus amanti.
  Quos credis fidos, effuge; tutus eris.
Cognatum fratremque cave, carumque sodalem:
  Præbebit veros hæc tibi turba metus.
Finiturus eram: sed sunt diversa puellis
  Pectora. mille animos excipe mille modis.
Nec tellus eadem parit omnia. vitibus illa
  Convenit; hæc oleis: hac bene farra virent.
Pectoribus mores tot sunt, quot in orbe figuræ:
  Qui sapit, innumeris moribus aptus erit.
Utque leves Proteus modò se tenuabit in undas;
  Nunc leo, nunc arbor, nunc erit hirtus aper.
Hi jaculo pisces, illi capiuntur ab hamis:
  Hos cava contento retia fune trahunt.
Nec tibi conveniat cunctos modus unus ad annos:
  Longius insidias cerva videbit anus.
Si doctus videare rudi, petulansve pudenti;
  Diffidet miseræ protinus illa sibi.
Inde fit, ut, quæ se timuit committere honesto,
  Vilis in amplexus inferioris eat.
Pars superat cœpti, pars est exhausta, laboris.
  Hic teneat nostras anchora jacta rates.

ARTIS AMATORIÆ.

LIBER II.

Dicite, Io Pæan: &, io, bis dicite, Pæan.
  Decidit in casses præda petita meos.
Lætus amans donet viridi mea carmina palma:
  Præferor Ascræo Mæonioque seni.
Talis ab armiferis Priameius hospes Amyclis
  Candida cum rapta conjuge vela dedit.
Talis erat, qui te curru victore ferebat,
  Vecta peregrinis Hippodamia rotis.
Quid properas, juvenis? mediis tua pinus in undis
  Navigat: & longe, quem peto, portus abest.
Non satis est venisse tibi me vate puellam.
  Arte mea capta est: arte tenenda mea est.
Nec minor est virtus, quam quærere, parta tueri.
  Casus inest illic: hic erit artis opus.
Nunc mihi, si quando, Puer & Cytherea, favete:
  Nunc Erato: nam tu nomen amoris habes.
Magna paro; quas possit Amor remanere per artes
  Dicere, tam vasto pervagus orbe puer.
Et levis est, & habet geminas, quibus avolet, alas.
  Difficile est illis imposuisse modum.
Hospitis effugio præstruxerat omnia Minos.
  Audacem pennis repperit ille viam.
Dædalus ut clausit conceptum crimine matris
  Semibovemque virum semivirumque bovem;
Sit modus exilio, dixit, justissime Minos:
  Accipiat cineres terra paterna meos.
Et quoniam in patria fatis agitatus iniquis
  Vivere non potui, fit mihi posse mori.
Da reditum puero. senis est si gratia vilis:
  Si non vis puero parcere, parce seni.
Dixerat hæc. sed & hæc, & multo plura licebat
  Dicere: regressus non dabat ille viro.
Quod simul ac sensit, Nunc, o nunc, Dædale, dixit,
  Materiam, qua sis ingeniosus, habes.
Possidet en terras, & possidet æquora Minos:
  Nec tellus nostræ, nec patet unda fugæ.
Restat iter cælo: cælo tentabimus ire,
  Da veniam cœpto, Jupiter alte, meo.
Non ego sidereas affecto tangere sedes.
  Qua fugiam dominum, nulla, nisi ista, via est.
Per Styga detur iter: Stygias tranabimus undas.
  Sint mihi naturæ jura novanda meæ.
Ingenium mala sæpe movent. quis crederet umquam,
  Aerias hominem carpere posse vias?
Remigium volucres disponit in ordine pennas:
  Et leve per lini vincula nectit opus:
Imaque pars ceris astringitur igne solutis:
  Finitusque novæ jam labor artis erat.
Tractabat ceramque puer pennasque renidens,
  Nescius hæc humeris arma parata suis.
Cui pater, His, inquit, patria est adeunda carinis:
  Hac nobis Minos effugiendus ope.

Aera non potuit Minos; alia omnia clausit.
 Quem licet, inventis aera rumpe meis.
Sed tibi nec virgo Tegeæa, comesque Bootæ
 Ensiger Orion aspiciendus erit.
Me pennis sectare datis: ego prævius ibo.
 Sit tua cura sequi: me duce tutus eris.
Nam sive æthetias vicino sole per auras
 Ibimus; impatiens cera caloris erit.
Sive humiles propiore freto jactabimus alas;
 Mobilis æquoreis penna madescet aqois.
Inter otrumque vola: ventos quoque, nate, timeto;
 Quaque ferent auræ, vela secunda dato.
Dum monet; aptat opus poero, monstratque moveri:
 Erudit infirmas ut sua mater aves.
Inde sibi factas humeris accommodat alas:
 Perque novum timide corpora librat iter.
Jamque volaturus parvo dedit oscula nato:
 Nec patriæ lacrymas continuere genæ.
Monte minor collis, campis erat altior æqnis;
 Hinc data sunt miseræ corpora bina fugæ.
Et movet ipse suas, & nati respicit alas
 Dædalus; & cursus sustinet usque suos.
Jamque novum delectat iter: positoque timore
 Icarus audaci fortius arte volat.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine pisces,
 Vidit; & inceptum dextra reliquit opus.
Jam Samos a læva fuerant Naxosque relictæ,
 Et Paros, & Clario Delos amata Deo.
Dextra Lebynthos erant sylvisque umbrosa Calymne,
 Cinctaque piscosis Astypalæa vadis:
Cum puer incautis nimium temerarius ausis
 Altius egit iter, deseruitque ducem.
Vincla labant; & cera Deo propiore liquescit:
 Nec tenues ventos brachia mota tenent.
Territus e summo despexit in æquora cælo:
 Nox oculis pavido venit oborta metu.
Tabuerant ceræ; nudos quatit ille lacertos:
 Et trepidat; nec, quo sustineatur, habet.
Decidit; atque cadens, Pater, o pater, auferor, inquit.
 Clauserunt virides ora loquentis aquæ.
At pater infelix, nec jam pater, Icare, clamat,
 Icare, clamat, ubi es? quove sub axe volas?
Icare, clamabat: pennas aspexit in undis.
 Ossa tegit tellus; æquora nomen habent.
Non potuit Minos hominis compescere pennas:
 Ipse Deum volucrem detinuisse paro.
Fallitur, Hæmonias si quis decurrit ad artes;
 Datque, qood a teneri fronte revellet equi.
Non facient, ut vivat amor, Medeides herbæ;
 Mistaque cum magicis nænia Marsa sonis.
Phasias Æsoniden, Circe tenuisset Ulyssem;
 Si modo servari carmine possit amor.
Nec data profuerint pallentia philtra puellis.
 Philtra nocent animis; vimque furoris habent.
Sit procul omne nefas. ut ameris, amabilis esto:
 Quod tibi non facies, solave forma, dabit.
Sis licet antiquo Nireus adamatus Homero;
 Naiadumque tener crimine raptus Hylas.
Ut dominam teneas, nec te mirere relictum,
 Ingenii dotes corporis adde bonis.
Forma bonum fragile est. quantumque accedit ad annos,
 Fit minor; & spatio carpitur ipsa suo.
Nec violæ semper, nec hiantia lilia florent;
 Et riget amissa spina relicta rosa.
Et tibi jam cani venient, formose, capilli:
 Jam venient rugæ, quæ tibi corpus arent.

Jam molire animom, qui duret, & adstrue formam.
 Solus ad extremos permanet ille rogos.
Nec levis, ingenuas pectus coluisse per artes,
 Cura sit; & linguas edidicisse duas.
Non formosus erat, sed erat facundus Ulysses:
 Et tamen æquoreas torsit amore Deas.
O qooties illum doluit properare Calypso;
 Remigioque aptas esse uegavit aquas!
Hæc Trojæ casus iterumque iterumque rogabat.
 Ille referre aliter sæpe solebat idem.
Littore constiterant: illic quoqoe pulcra Calypso
 Exigit Odrysii fata cruenta ducis.
Ille levi virga (virgam nam forte tenebat)
 Quod rogat, in spisso littore pingit opus.
Hæc, inquit, Troja est: (muros in littore fecit:)
 Hic tibi sit Simois; hæc mea castra puta.
Campos erat [campumque facit] quem cæde Dolonis
 Sparsimus, Hæmonios dum vigil optat eqoos.
Illic Sithonii fuerant tentoria Rhesi:
 Hac ego sum captis nocte revectus equis.
Pluraqoe pingebat: subitus cum Pergama fluctus
 Abstulit, & Rhesi cum duce castra suo.
Tum Dea, Quas, inqnit, fidas tibi credis ituro,
 Perdiderint undæ nomina quanta, vides?
Ergo age, fallaci timide confide figuræ,
 Quisquis es: aut aliquid corpore pluris habe.
Dextera præcipue capit indulgentia mentes:
 Asperitas odium sævaque verba movent.
Odimus accipitrem, quia semper vivit in armis,
 Et pavidum solitos io pecus ire lupos.
At caret insidiis hominum, quia mitis, hirundo:
 Quasque colat turres Chaonis ales habet.
Este procul lites, & amaræ prælia linguæ.
 Dulcibos est verbis mollis alendus amor.
Lite fugent nuptæque viros, nuptasque mariti:
 Inque vicem credant res sibi semper agi.
Hoc decet oxores: dos est uxoria lites.
 Audiat optatos semper amica sonos.
Non legis jussu lectnm venistis in unum:
 Fungitur in vobis munere legis amor.
Blanditias molles, auremque juvantia verba
 Affer; ut adventu læta sit illa tuo.
Non ego divitibus venio præceptor Amoris.
 Nil opus est illi, qui dabit, arte mea.
Secum habet ingenium, qui cum libet, Accipe, dicit.
 Cedimus: inventis plus placet ille meis.
Pauperibus vates ego som; quia pauper amavi.
 Cum dare non possem munera, verba dabam.
Pauper amet caute: timeat maledicere pauper:
 Multaque, divitibus non patienda, ferat.
Me memini iratum dominæ turbasse capillos:
 Hæc mihi quam multos abstulit ira dies!
Nec puto, nec sensi tunicam laniasse; sed ipsa
 Dixerat: & pretio est illa redemta meo.
At vos, qui sapitis, vestri peccata magistri
 Effugite; & culpæ damna timete meæ.
Prælia cum Parthis, cum culta pax sit amica;
 Et jocus, & causas quidquid amoris habet.
Si nec blanda satis, uec erit tibi comis amanti;
 Perfer, & obdura: postmodo mitis erit.
Flectitur obsequio curvatus ab arbore ramus.
 Frangis; si vires experiere tuas.
Obsequio tranantur aquæ: nec vincere possis
 Flumina; si contra, quam rapit unda, nates.
Obsequinm tigresque domat Numidasque leones.
 Rustica paulatim taurus aratra subit.

Quid

Quid fuit asperius Nonacrina Atalanta?
  Succubuit meritis trux tamen illa viri.
Sæpe suos casus nec mitia facta puellæ
  Flesse sub arboribus Milaniona ferunt.
Sæpe tulit jusso fallacia retia collo:
  Sæpe fera torvos cuspide fixit apros.
Sensit & Hylæi contentum saucius arcum:
  Sed tamen hoc arcu ootior alter erat.
Non te Mænalias armatum scandere silvas,
  Nec jubeo collo retia ferre tuo.
Pectora nec missis jubeo præbere sagittis.
  Artis erunt cauto mollia jussa meæ.
Cede repugnanti; cedendo victor abibis.
  Fac modo, quas partes illa jubebit, agas.
Arguet, arguito; quidquid probat illa, probato:
  Quod dicet, dicas: quod negat illa, oeges.
Riserit, arride: si flebit, flere memento.
  Imponat leges vultibus illa tuis.
Seu ludet, oumerosque manu jactabit eburnos;
  Tu male jactato, tu male jacta dato.
Seu jacies talos, victam ne poeoa sequatur,
  Damnosi facito stent tibi sæpe canes:
Sive latrocinii sub imagine calculus ibit;
  Fac pereat vitreo miles ab hoste tuus.
Ipse tene distenta suis umbracula virgis:
  Ipse face io turba, qua venit illa, locum.
Nec dubita tereti scamoum producere lecto:
  Et tenero soleam deme, vel adde, pedi.
Sæpe etiam dominæ, quamvis horrebis & ipse,
  Algentis maous est calfacienda siou.
Nec tibi turpe puta (quamvis tibi turpe, placebit)
  Ingenua speculum sustinuisse manu.
Ille, fatigatæ perimendo monstra novercæ,
  Qui meruit cælum, quod prior ipse tulit,
Inter Joniacas calathum tenuisse puellas
  Creditur, & lanas excoluisse rudes.
Paruit imperio dominæ Tirynthius heros.
  I nunc; & dubita ferre, quod ille tulit:
Jussus adesse foro, jussa maturius hora
  Fac semper venias; oec nisi serus abi.
Occurras aliquo tibi dixerit; omnia differ.
  Curre; oec inceptum turba moretur iter.
Nocte domum repetens epulis perfuncta redibit:
  Tunc quoque pro servo, si vocat illa, veni.
Rure eris, & dicet venias, [Amor odit inertes]
  Si rota defuerit, tu pede carpe viam.
Nec grave te tempus sitiensque Canicula tardet,
  Nec via per jactas candida facta nives.
Militiæ species amor est: discedite segnes.
  Non sunt hæc timidis signa tuenda viris.
Nox, & hyems, longæque viæ, sævique dolores
  Mollibus his castris, & labor omnis inest.
Sæpe feres imbrem cælesti nube solutum;
  Frigidus, & ouda sæpe jacebis humo.
Cynthius Admeti vaccas pavisse Pheræas
  Fertur, & in parva delituisse casa.
Quod Phœbum decuit, quem non decet? exue fastus,
  Curam mansuri quisquis amoris habes.
Si tibi per tutum planumque negabitur ire,
  Atque erit apposita janua fulta sera;
At tu per præceps tecto delabere aperto:
  Det quoque furtivas alta fenestra vias.
Læta erit, ut causam tibi se sciet esse pericli.
  Hoc dominæ certi pignus amoris erit.
Sæpe tua poteras, Leandre, carere puella:
  Tranabas; animum nosset ut illa tuum.

Nec pudor ancillas, ut quæque erit ordine prima;
  Nec tibi sit servos demeruisse pudor.
Nomine quemque suo [nulla est jactura] saluta:
  Junge tuis humiles, ambitiose, manus.
Sed tamen & servo (levis est impensa) roganti
  Porrige fortunæ munera parva tuæ.
Porrige & ancillæ, quæ pœnas luce pependit
  Lusa maritali Gallica veste manus.
Fac plebem (mihi crede) tuam: sit semper in illa
  Janitor, & thalami qui jacet aote fores.
Nec dominam jubeo pretioso muoere dones:
  Parva, sed e parvis callidus apta dato.
Dum bene dives ager, dum rami pondere nutant;
  Afferat in calatho rustica dona puer.
Rure suburbano poteris tibi dicere missa;
  Illa vel in Sacra sint licet emta Via.
Afferat aut uvas, aut quas Amaryllis amabat;
  At ounc castaneas non amat illa ouces.
Quin etiam turdoque licet missaque corona
  Te memorem dominæ testificere tuæ.
Turpiter his emitur spes mortis, & orba senectus.
  Ah pereant, per quos munera crimen habent!
Quid tibi præcipiam teneros quoque mittere versus?
  Hei mihi! non multum carmen honoris habet.
Carmina laudantur: sed munera magna petuntur.
  Dummodo sit dives, barbarus ipse placet.
Aurea nunc vere sunt sæcula. plurimus auro
  Vænit honos: auro conciliatur amor.
Ipse licet Musis venias comitatus, Homere;
  Si nihil attuleris, ibis, Homere, foras.
Sunt tamen & doctæ rarissima turba puellæ:
  Altera non doctæ turba, sed esse volunt.
Utraque laudentur per carmina: carmina lector
  Commendet dulci qualiacumque sono.
His ergo, aut illis, vigilatum carmen in ipsas,
  Forsitan exigui muneris instar erit.
At, quod eris per te facturus, & utile credis,
  Id tua te facito semper amica roget.
Libertas alicui fuerit promissa tuorum;
  Hanc tamen a domioa fac petat ille tua.
Si pœnam servo, si vincula sæva remittis;
  Quod facturus eras, debeat illa tibi.
Utilitas tua sit: titulus donetur amicæ.
  Perde nihil: partes illa potentis agat.
Sed te, cuicumque est retinendæ cura puellæ,
  Attonitum forma fac putet esse sua.
Sive erit in Tyriis; Tyrios laudabis amictus:
  Sive erit in Cois; Coa decere puta.
Aurata est; ipso tibi sit pretiosior auro:
  Gausapa si sumsit; gausapa sumta proba.
Adstiterit tunicata; Moves incendia, clama:
  Sed timida, caveat frigora, voce roga.
Compositum discrimen erit; discrimina lauda:
  Torserit igne comam; torte capille place.
Brachia saltantis, vocem mirare canentis:
  Et, quod desierit, verba querentis habe.
Ipsos concubitus, ipsum venerere licebit,
  Quod juvat; & querula gaudia voce notes.
Ut fuerit torva violeotior illa Medusa;
  Fiet amatori lenis & æqua suo.
Tantum, ne pateas turbis simulator in illis,
  Effice: nec vultu destrue dicta tuo.
Si latet ars, prodest, adfert deprensa pudorem:
  Atque adimit merito tempus in omne fidem.
Sæpe sub autumnum, cum formosissimus annus,
  Plenaque purpureo subrubet uva mero;

Cum

Cum modo frigoribus premitur, modo solvitur æstu,
Aere non certo corpora languor habet.
Illa quidem valeat: sed si male firma cubabit,
Et vitium cæli senserit ægra sui;
Tunc amor & pietas tua sit manifesta puellæ:
Tunc fere, quod plena postmodo falce metas.
Nec tibi morosi veniant fastidia morbi;
Perque tuas fiant, quæ sinet ipsa, manus.
Et videat flentem; nec tædeat oscula ferre:
Et sicco lacrymas combibat ore tuas.
Multa vove; sed cuncta palam: quotiésque libebit,
Quæ referas illi, somnia læta vide.
Et veniat, quæ lustret anus lectumque locumque:
Præferat & tremula sulphur & ova manu.
Omnibus his inerunt gratæ vestigia curæ:
In tabulas multis hæc via fecit iter.
Ne tamen officiis odium quæratur ab ægra;
Sit suus in blanda sedulitate modus.
Neve cibo prohibe, nec amari pocula succi
Porrige: rivalis misceat illa tuus.
Sed non, cui dederis a littore carbasa, vento
Utendum, medio cum potiere freto.
Dum novus errat amor, vires sibi colligat usu:
Si bene nutrieris tempore, firmus erit.
Quem taurum metuis, vitulum mulcere solebas;
Sub qua nunc recubas arbore, virga fuit.
Nascitur exiguus, sed opes aquirit eundo;
Quaque venit, multas accipit amnis aquas.
Fac tibi consuescat: nil consuetudine majus.
Quam tu dum captas, tædia nulla fuge.
Te semper videat: tibi semper præbeat aurem:
Exhibeant vultus noxque diesque tuos.
Cum tibi major erit fiducia, posse requiri;
Tum procul, absenti cura futurus, abi.
Da requiem. requietus ager bene credita reddit:
Terraque cælestes arida sorbet aquas.
Phyllida Demophoon præsens moderatius ussit.
Exarsit velis acrius illa datis.
Penelopen absens solers torquebat Ulysses:
Phyllacides aberat, Laodamia, tuus.
Sed mora tuta brevis; lentescunt tempore curæ;
Vanescitque absens, & novus intrat, amor.
Dum Menelaus abest, Helene, ne sola jaceret,
Hospitis est tepido nocte recepta sinu.
Qui stupor hic, Menelae, fuit? tu solus abibas:
Isdem sub tectis hospes & uxor erant.
Accipitri timidas credis, furiose, columbas?
Plenum montano credis ovile lupo?
Nil Helene peccat; nil hic committit adulter:
Quod tu, quod faceret quilibet, ille facit.
Cogis adulterium, dando tempusque locumque.
Quo, nisi consilio est usa puella tuo?
Quid faciat? vir abest: & adest non rusticus hospes:
Et timet in vacuo sola cubare toro.
Viderit Atrides: Helenen ego crimine solvo.
Usa est humani commoditate viri.
Sed neque fulvus aper media tam sævus in ira;
Fulmineo rabidos cum rotat ore canes:
Nec lea, cum catulis lactentibus ubera præbet:
Nec brevis ignaro vipera læsa pede:
Femina quam, socii deprensa pellice lecti,
Ardet; & in vultu pignora mentis habet.
In ferrum flammasque ruit: positoque decore
Fertur, ut Aonii cornibus icta Dei.
Conjugis admissum, violataque jura maritæ,
Barbara per natos Phasias ulta suos.
Altera dira parens [hæc est, quam cernis, hirundo:
Aspice] signatum sanguine pectus habet.
Hoc bene compositos, hoc firmos solvit amores:
Crimina sunt cautis ista timenda viris.
Nec mea vos uni damnat censura puellæ.
Di melius! vix hoc nupta tenere potest.
Ludite: sed furto celetur culpa modesto.
Gloria peccati nulla petenda sui.
Nec dederis munus, cognosse quod altera possit:
Nec sint nequitiæ tempora certa tuæ.
Et, ne te latebris capiat sibi femina notis,
Non uno est omnis convenienda loco.
Et quoties scribes, totas prius ipse tabellas
Inspice. plus multæ, quam sibi missa, legunt.
Læsa Venus justa arma movet, telumque remittit:
Et, modo quod questa est, ipse querare, facit.
Dum fuit Atrides una contentus, & illa
Casta fuit; vitio est improba facta viri.
Audierat laurumque manu vittasque ferentem
Pro nata Chrysen non valuisse sua.
Audierat, Lyrnesi, tuos abducta dolores;
Bellaque per turpes longius isse moras.
Hæc tamen audierat: Priameida viderat ipsam.
Victor eras prædæ præda pudenda tuæ.
Inde Thyestiaden thalamoque animoque recepit;
Et male peccantem Tyndaris ulta virum.
Quæ bene celaris, si qua tamen acta patebunt,
Illa licet pateant, tu tamen usque nega.
Tum neque subjectus, solito nec blandior esto.
Hæc animi multum signa nocentis habent.
Sed lateri nec parce tuo. pax omnis in uno
Concubitu: prior hoc inficianda Venus.
Sunt, qui præcipiant herbas satureia nocentes
Sumere: (judiciis ista venena meis.)
Aut piper urticæ mordacis semine miscent;
Tritaque in annoso flava pyretra mero.
Sed Dea non patitur sic ad sua gaudia cogi,
Colle sub umbroso quam tenet altus Eryx.
Candidus Alcathoi qui mittitur urbe Pelasga
Bulbus, & ex horto quæ venit herba salax,
Ovaque sumantur: sumantur Hymettia mella,
Quasque tulit folio pinus acuta nuces.
Docta, quid ad medicas, Erato, deverteris artes?
Interior curru meta terenda meo est.
Qui modo celabas monitu tua crimina nostro;
Flecte iter, & monitu detege furta meo.
Nec levitas culpanda mea est. non semper eodem
Impositos vento panda carina vehit.
Nam modo Threicio Borea, modo currimus Euro:
Sæpe tument Zephyro lintea, sæpe Noto.
Aspice, ut in curru modo det fluitantia rector
Lora, modo admissos arte retentet equos.
Sunt quibus ingrate timida indulgentia servit:
Et, si nulla subest æmula, languet amor.
Luxuriant animi rebus plerumque secundis;
Nec facile est æqua commoda mente pati.
Ut levis absumtis paulatim viribus ignis
Ipse latet, summo canet in igne cinis:
Sed tamen extinctas admoto sulfure flammas
Invenit; & lumen, quod fuit ante, redit:
Sic, ubi pigra situ securaque pectora torpent,
Acribus est stimulis eliciendus amor.
Fac timeat de te, tepidamque recalface mentem:
Palleat indicio criminis illa tui.
O quater, & quoties numero comprendere non est,
Felicem, de quo læsa puella dolet!

Quæ,

Quæ, simol invitas crimen pervenit ad aures,
Excidit, & miseræ voxque colorque fugit.
Ille ego sim, cujus laniet furiosa capillos:
Ille ego sim, teneras cui petat ungue genas:
Quem videat lacrymans: quem torvis spectet ocellis:
Quo sine non possit vivere; posse velit.
Si spatium quæras; breve sit, quo læsa queratur:
Ne lenta vires colligat ira mora.
Candida jamdodum cingantur colla lacertis:
Inque tuos flens est accipienda sinus.
Oscula da flenti: Veneris da gaudia flenti.
Pax erit: hoc uno solvitur ira modo.
Com bene sævierit, cum certa videbitur hostis;
Tum pete concubitus fœdera: mitis erit.
Illic depositis habitat Concordia telis:
Illo [crede mihi] Gratia nata loco est.
Quæ modo pugnarunt, jungunt sua rostra columbæ;
Quarum blanditias verbaque murmur habet.
Prima fuit rerum confusa sine ordine moles:
Unaque erant facies sidera, terra, fretum.
Mox cælum impositum terris; humus æquore cincta est,
Inque suas partes cessit inane Chaos.
Sylva feras, volucres aer accepit habendas:
In liquida pisces delituistis aqua.
Tum genus humanom solis errabat in agris:
Idque meæ vires, & rude corpus erat.
Sylva domus fuerat, cibus herba, cubilia frondes:
Jamque diu nulli cognitus alter erat.
Blanda truces animos fertur mollisse voluptas.
Constiterant uno femina virque loco.
Quid facerent, ipsi nullo dedicere magistro:
Arte Venus nulla dulce peregit opus.
Ales habet, quod amet: cum quo sua gaudia jungat,
Invenit in media femina piscis aqua.
Cerva parem sequitur: serpens serpente tenetur:
Hæret adulterio cum cane nexa canis.
Læta salitur ovis: tanto quoque læta juvenca est:
Sustinet immundum sima capella marem.
In furias agitantur equæ, spatioque remota
Per loca dividuos amne sequuntur equos.
Ergo age, & iratæ medicamina fortia præbe:
Illa feri requiem sola doloris habent.
Illa Machaonios superant medicamina succos:
His, ubi peccaris, restituendus eris.
Hæc ego cum canerem, subito manifestus Apollo
Movit inauratæ pollice fila lyræ.
In manibus laurus: sacris inducta capillis
Laurus erat: vates ille videndus agit.
Is mihi, Lascivi, dixit, præceptor Amoris,
Duc, age, discipulos ad mea templa tuos.
Est tibi diversum fama celebrata per orbem
Littera; cognosci quæ sibi quemque jubet.
Qui sibi notus erit, solus sapienter amabit;
Atque opus ad vires exiget omne suas.
Cui faciem natura dedit, spectetur ab illa:
Cui color est, humero sæpe patente cubet.
Qui sermone placet, taciturna silentia rumpat:
Qui canit arte, canat: qui bibit arte, bibat.
Sed neque declament medio sermone diserti:
Nec sua vesanus scripta poeta legat.
Sic monuit Phœbus: Phœbo parete monenti.
Certa Dei sacro est hujus in ore fides.
Ad propiora vocor. quisquis sapienter amabit,
Vincet; & e nostra, quod petet, arte feret.
Credita nec semper sulci cum fœnore reddunt:
Nec semper dubias adjuvat aura rates.
Quod juvat, exiguum; plus est, quod lædit amantes.
Proponant animo multa ferenda suo.
Quot lepores in Atho, quot apes pascuntur in Hybla;
Cærula quot baccas Pallados arbor habet;
Litore quot conchæ; tot sunt in amore dolores:
Quæ patimur, multo spicula felle madent.
Dicta erit isse foras, quam tu fortasse videbis:
Isse foras, & te falsa videre, puta.
Clausa tibi fuerit promissa janua nocte:
Perfer & immunda ponere corpus humo.
Forsitan & vultu mendax ancilla superbo
Dicet, Quid nostras obsidet iste fores?
Postibus & duræ supplex blandire puellæ;
Et capiti demtas in fore pone rosas.
Cum volet, accedes: cum te vitabit, abibis.
Dedecet ingenuos tædia ferre sui.
Effugere hunc non est; quare tibi possit amica
Dicere. non omni tempore sensus adest.
Nec maledicta puta nec verbera ferre puellæ
Turpe, nec ad teneros oscula ferre pedes.
Quid moror in parvis? animus majoribus instet.
Magna canam: toto pectore, vulgus, ades.
Ardua molimor: sed nulla nisi ardua virtus.
Difficilis nostra poscitur arte labor.
Rivalem patienter habe; victoria tecum
Stabit: eris magni victor in arce Jovis.
Hæc tibi non hominem, sed quercus crede Pelasgas
Dicere. nil istis ars mea majus habet.
Innuet illa, feras: scribet, ne tange tabellas:
Unde volet, veniat: quoque libebit, eat.
Hoc in legitima præstent uxore mariti;
Cum, tener, ad partes tu quoque, somne, venis.
Hac ego, confiteor, non sum perfectus in arte.
Quid faciam? monitis sum minor ipse meis.
Mene palam nostræ det quisquam signa puellæ?
Et patiar? nec me quolibet ira ferat?
Oscula vir dederat (memini) suus: oscula questus
Sum data. barbarie noster abundat amor.
Non semel hoc vitium nocuit mihi. doctior ille,
Quo veniunt alii conciliante viro.
Sed melius nescisse fuit. sine furta tegantur:
Ne fugiat victo fassus ab ore pudor.
Quo magis, o juvenes, deprendere parcite vestras.
Peccent: peccantes verba dedisse putent.
Crescit amor prensis. ubi par fortuna duorum est,
In causa damni perstat uterque sui.
Fabula narratur toto notissima cælo,
Mulciberis capti Marsque Venusque dolis.
Mars pater, insano Veneris turbatus amore,
De duce terribili factus amator erat.
Nec Venus oranti (neque enim Dea mollior ulla est)
Rustica Gradivo difficilisve fuit.
Ah quoties lasciva pedes risisse mariti
Dicitur, & duras igne vel arte manus!
Marte palam simulat Vulcanum imitata, decebat;
Multaque cum forma gratia mista fuit.
Sed bene concubitus primos celare solebant:
Plena verecundi culpa pudoris erat.
Indicio Solis (quis Solem fallere possit?)
Cognita Vulcano conjugis acta suæ.
Quam mala, Sol, exempla moves? pete munus ab illa.
Et tibi, si taceas, quod dare possit, habet.
Mulciber obscuros lectum circaque superque
Disponit laqueos: lumina fallit opus.
Fingit iter Lemnon: veniunt ad fœdus amantes:
Impliciti laqueis nudus uterque jacent.

Convocat ille Deos. præbent spectacula capti.
Vix lacrimas Venerem continuisse putant.
Non vultus texisse suos, non denique possunt
Partibus obscœnis opposuisse manus.
Hos aliquis ridens, In me, fortissime Mavors,
Si tibi sunt oneri, vincula transfer, ait.
Vix precibus, Neptune, tuis captiva resolvit
Corpora. Mars Threcen occupat; illa Paphon.
Hoc tibi profectum, Vulcane: quod ante tegebant,
Liberius faciunt; ut pudor omnis abest,
Sæpe tamen demens stulte fecisse fateris:
Teque ferunt iræ pœnituisse tuæ.
Hoc vetui. vos ecce vetat deprensa Dione
Insidias illas, quas tulit ipsa, pati.
Nec vos rivali laqueos disponite: nec vos
Excipite arcana verba notata manu.
Ista viri captent (si jam captanda putabunt)
Quos faciunt justos ignis & unda viros.
En iterum testor: nihil hic, nisi lege remissum,
Luditur in nostris instita nulla jocis.
Quis Cereris ritus ausit vulgare profanis,
Magnaque Threicia sacra reperta Samo?
Exigua est virtus, præstare silentia rebus:
At contra gravis est culpa, tacenda loqui.
O bene; quod, frustra captatis arbore pomis,
Garrulus in media Tantalus aret aqua!
Præcipue Cytherea jubet sua sacra taceri.
Admoneo, veniat ne quis ad illa loquax.
Condita si non sunt Veneris mysteria cistis;
Nec cava vesanis ictibus æra sonant:
Attamen inter nos medio versantur in usu:
Sic tamen, inter nos ut latuisse velint.
Ipsa Venus pubem, quoties velamina ponit,
Protegitur læva semireducta manu.
In medio passimque coit pecus. hoc quoque viso
Avertit vultus sæpe puella suos.
Conveniunt thalami furtis & janua nostris:
Parsque sub injecta veste pudenda latet.
Et si non tenebras, at quiddam nubis opacæ
Quærimus; atque aliquid luce patente minus.
Tu quoque, cum solem nondum prohibebat & imbrem
Tegula, sed quercus tecta cibumque dabat;
In nemore atque antris, non sub Jove, juncta voluptas:
Tanta rudi populo cura pudoris erat.
At nunc nocturnis titulos imponimus actis:
Atque emitur magno nil, nisi posse loqui.
Scilicet excuties omnes ubicumque puellas,
Cuilibet, ut dicas, Hæc quoque nostra fuit:
Ne desint, quas tu digitis ostendere possis.
Ut quamque attigeris, fabula turpis erit.
Parva queror: finguot quidam quæ vera negarent,
Et nulli non se concubuisse ferunt.
Corpora si nequeunt, quæ possunt nomina tractant:
Famaque, non tacto corpore, crimen habet.
I nunc, claude fores, custos odiose, puellæ;
Et centum duris postibus obde seras.
Quid tuti superest, cum nominis extat adulter;
Et credi, quod non contigit esse, cupit?
Nos etiam veros parce profitemur amores:
Tectaque sunt solida mystica furta fide.
Parcite præcipue vitia exprobrare puellæ,
Utile quæ multis dissimulasse fuit.
Nec suus Andromedæ color est objectus ab illo,
Mobilis in gemino cui pede penna fuit.
Omnibus Andromache visa est spatiosior æquo:
Unus, qui modicam diceret, Hector erat.

Quod male fers, assuesce; feres bene. multa vetustas
Lenit: at incipiens omnia sentit amor.
Dum novus in viridi coalescit cortice ramus;
Concutiat tenerum qualibet aura, cadet.
Mox eadem ventis spatio durata resistet,
Firmaque adoptivas arbor habebit opes.
Eximit ipsa dies omnes e corpore mendas:
Quodque fuit vitium, desinit esse mora.
Ferre novæ nares taurorum terga recusant:
Assiduo domitas tempore fallit odor.
Nominibus mollire licet mala. fusca vocetur,
Nigrior Illyrica cui pice sanguis erit.
Si pæta est, Veneri similis: si flava, Minervæ.
Sit gracilis, macie quæ male viva sua est.
Dic habilem, quæcumque brevis; quæ turgida, plenam:
Et lateat vitium proximitate boni.
Nec quotus annus eat, nec quo sit nata require
Consule: quæ rigidus munera Censor habet.
Præcipue, si flore caret, meliusque peractum
Tempus, & albentes jam legit illa comas.
Utilis, o juvenes, aut hæc, aut serior ætas.
Iste feret segetes; iste serendus ager.
Dum vires annique sinunt, tolerate labores:
Jam veniet tacito curva senecta pede.
Aut mare remigiis, aut vomere findite terras;
Aut fera belligeras addite in arma manus:
Aut latus, & vires, operamque adferte puellis.
Hoc quoque militiæ est: hoc quoque quærit opes.
Adde, quod est illis operum prudentia major:
Solus, & artifices qui facit, usus adest.
Illæ munditiis annorum damna rependunt:
Et faciunt cura, ne videantur anus.
Utque velis, Venerem jungunt per mille figuras.
Inveniat plures nulla tabella modos.
Illis sentitur non irritata voluptas:
Quod juvet, ex æquo femina virque ferant.
Odi concubitus, qui non utrumque resolvunt:
Hoc est, cur pueri tangar amore minus.
Odi quæ præbet, quia sit præbere necesse;
Siccaque de lana cogitat ipsa sua.
Quæ datur officio, non est mihi grata voluptas,
Officium faciat nulla puella mihi.
Me voces audire juvat sua gaudia fassas:
Utque morer memet sustineamque roget.
Aspiciam dominæ victos amentis ocellos.
Langueat; & tangi se vetet illa diu.
Hæc bona non primæ tribuit natura juventæ,
Quæ cito post septem lustra venire solent.
Qui properant, nova musta bibant. mihi fundat avitum
Consulibus priscis condita testa merum.
Nec platanus, nisi sera, potest obsistere Phœbo:
Et lædunt nudos prata novella pedes.
Scilicet Hermionen Helenæ præponere posses?
Et melior Gorge, quam sua mater, erat?
Ad Venerem quicunque voles attingere seram;
Si modo duraris, præmia digna feres.
Conscius ecce duos accepit lectus amantes:
Ad thalami clausas, Musa, resiste fores.
Sponte sua sine te celeberrima verba loquentur:
Nec manus in lecto læva jacebit iners.
Invenient digiti, quod agant in partibus illis,
In quibus occulte spicula figit Amor.
Fecit in Andromache prius hoc fortissimus Hector;
Nec solum bellis utilis ille fuit.
Fecit & in capta Lyrneside magnus Achilles,
Cum premeret mollem lassus ab hoste torum.

Illis

Illis te tangi manibus, Brifei, finebas,
Imbutæ Phrygia quæ nece femper erant.
An fuit hoc ipfum, quod te, lafciva, juvaret,
Ad tua victrices membra venire manus?
Crede mihi, non eft Veneris properanda voluptas;
Sed fenfim tarda prolicienda mora.
Cum loca reppereris, quæ tangi femina gaudet;
Non obftet, tangas quo minus illa, pudor.
Afpicies oculos tremulo fulgore micantes,
Ut fol a liquida fæpe refulget aqua.
Accedent queftus, accedet amabile murmur,
Et dulces gemitus, aptaque verba joco.
Sed neque tu dominam velis majoribus ufus
Define; nec curfus anteeat illa tuos.
Ad metam properate fimul. tum plena voluptas;
Cum pariter victi femina virque jacent.
Hic tibi fervandus tenor eft: cum libera dantur
Otia; furtivum nec timor urget opus.
Cum mora non tuta eft; totis incumbere remis
Utile, & admiffo fubdere calcar equo.
Finis adeft operi. palmam date, grata juventus;
Sertaque odoratæ myrtea ferta comæ.
Quantus apud Danaos Podalirius arte medendi,
Æacides dextra, pectore Neftor erat;
Quantus erat Calchas extis, Telamonius armis,
Automedon curru; tantus amator ego.
Me vatem celebrate, viri; mihi dicite laudes:
Cantetur toto nomen in orbe meum.
Arma dedi vobis. dederat Vulcanus Achilli.
Vincite muneribus, vicit ut ille, datis.
Sed quicumque meo fuperarit Amazona ferro,
Infcribat fpoliis, Nafo magifter erat.
Ecce rogant teneræ, fibi dem præcepta, puellæ.
Vos eritis chartæ proxima cura meæ.

ARTIS AMATORIÆ.

LIBER III.

ARma dedi Danais in Amazonas. arma fuperfunt
Quæ tibi dem, & turmæ, Penthefilea, tuæ.
Ite in bella pares: vincant, quibus alma Dione
Faverit, &, toto qui volat orbe, Puer.
Non erat armatis æquum concurrere nudas:
Sic etiam vobis vincere turpe, viri.
Dixerit e multis aliquis, Quid virus in anguem
Adjicis? & rabidæ tradis ovile lupæ?
Parcite paucarum diffundere crimen in omnes.
Spectetur meritis quæque puella fuis.
Si minor Atrides Helenen, Helenefque fororem
Quo premat Atrides crimine major habet,
Si fcelere Oeclides Talaioniæ Eriphyles
Vivus, & in vivis ad Styga venit equis;
Eft pia Penelope, luftris errante duobus,
Et totidem luftris bella gerente viro.
Refpice Phyllaciden: & quæ comes iffe marito
Fertur; & ante annos occubuiffe fuos.
Fata Pheretiadæ conjux Pagafæa redemit;
Proque fuo eft uxor funere lata viri.
Accipe me, Capaneu; cineres mifcebimus, inquit
Iphias: in medios defiluitque rogos.
Ipfa quoque & cultu eft & nomine femina Virtus:
Non mirum, populo fi favet illa fuo.

Nec tamen hæ mentes noftra pofcuntur ab arte.
Conveniunt cymbæ vela minora meæ.
Nil, nifi lafcivi per me difcuntur amores:
Femina præcipiam quo fit amanda modo.
Femina nec flammas, nec fævos difcutit arcus.
Parcius hæc video tela nocere viris.
Sæpe viri fallunt; teneræ non fæpe puellæ:
Paucaque, fi quæras, crimina fraudis habent.
Phafida jam matrem fallax dimifit Iafon:
Venit in Æfonios altera nupta finus.
Quantum in te, Thefeu, volucres Ariadna marinas
Pavit, in ignoto fola relicta loco.
Quære, novem cur ifta vias dicatur; & audi
Depofitis filvas Phyllida fleffe comis.
At famam pietatis habet; tamen hofpes & enfem
Præbuit, & caufam mortis, Eliffa, tuæ.
Quid vos perdiderit, dicam? nefciftis amare.
Defuit ars vobis. arte perennat amor.
Nunc quoque nefcirent: fed me Cytherea docere
Juffit: & ante oculos conftitit ipfa meos.
Tum mihi, Quid miferæ, dixit, meruere puellæ?
Traditur armatis vulgus inerme viris.
Illos artifices gemini fecere libelli:
Hæc quoque pars monitis erudienda tuis.
Probra Therapnææ qui dixerat ante maritæ,
Mox cecinit laudes profperiore lyra.
Si bene te novi, cultas ne læde puellas.
Gratia, dum vives, ifta petenda tibi.
Dixit: & a myrto (myrto nam vincta capillos
Conftiterat) folium, granaque pauca dedit.
Senfimus acceptis numen quoque: purior æther
Fulfit, & a toto pectore ceffit onus.
Dum facit ingenium, petite hinc præcepta, puellæ,
Quas pudor, & leges, & fua jura finunt.
Venturæ memores jam nunc eftote fenectæ:
Sic nullum vobis tempus abibit iners.
Dum licet, & veros etiam nunc editis annos;
Ludite: eunt anni more fluentis aquæ.
Nec, quæ præteriit, iterum revocabitur unda:
Nec, quæ præteriit, hora redire poteft.
Utendum eft ætate. cito pede labitur ætas:
Nec bona tam fequitur, quam bona prima fuit.
Hos ego, qui canent frutices, violaria vidi:
Hac mihi de fpina grata corona data eft.
Tempus erit, quo tu, quæ nunc excludis amantem,
Frigida deferta nocte jacebis anus:
Nec tua nocturna frangetur janua rixa:
Sparfa nec invenies limina mane rofa.
Quam cito (me miferum!) laxantur corpora rugis,
Et perit in nitido qui fuit ore color!
Quafque fuiffe tibi canas a virgine jures,
Spargentur fubitæ per caput omne comæ.
Anguibus exuitur tenui cum pelle vetuftas;
Nec faciunt cervos cornua jacta fenes.
Noftra fine auxilio fugiunt bona. carpite florem;
Qui, nifi carptus erit, turpiter ipfe cadet.
Adde, quod & partus faciunt breviora juventæ
Tempora. continua meffe fenefcit ager.
Latmius Endymion non eft tibi, Luna, rubori;
Nec Cephalus rofeæ præda pudenda Deæ.
Ut Veneri, quem luget adhuc, donetur Adonis;
Unde habet Ænean Harmonienque fuos?
Ite per exemplum, genus o mortale, Dearum;
Gaudia nec cupidis veftra negate viris.
Ut jam decipiant, quid perditis? omnia conftant.
Mille licet fumant; deperit inde nihil.

Z Con-

Conteritur ferrum, silices tenuantur ab usu.
  Sufficit, & damni pars caret illa metu.
Quid vetet apposito lumen de lumine sumi,
  Quisve cavo vastas in mare servet aquas?
Det tamen ulla viro mulier, non expedit, inquis.
  Quid, nisi quam sumes, dic mihi, perdis aquam?
Nec vos prostituit mea vox; sed vana timere
  Damna vetat. damnis munera vestra carent.
Sed me flaminibus venti majoris iturum,
  Dum sumus in portu, provehat aura levis.
Ordior a cultu. cultis bene Liber ab uvis
  Provenit; & culto stat seges alta solo.
Forma Dei munus: forma quota quæque superbit?
  Pars vestrum tali munere magna caret.
Cura dabit faciem: facies neglecta peribit;
  Idaliæ similis sit licet illa Deæ.
Corpora si veteres non sic coluere puellæ;
  Nec veteres cultos sic habuere viros.
Si fuit Andromache tunicas induta valentes;
  Quid mirum? duri militis uxor erat.
Scilicet Ajaci conjux ornata venires,
  Cui tegumen septem terga fuere boum?
Simplicitas rudis ante fuit: nunc aurea Roma
  Edomiti magnas possidet orbis opes.
Aspice, quæ nunc sunt Capitolia, quæque fuerunt;
  Alterius dicas illa fuisse Jovis.
Curia, concilii quæ nunc dignissima tanti est,
  De stipula, Tatio regna tenente, fuit.
Quæ nunc sub Phœbo ducibusque Palatia fulgent;
  Quid, nisi araturis pascua bubus, erant?
Prisca juvent alios: ego me nunc denique natum
  Gratulor. hæc ætas moribus apta meis.
Non quia nunc terræ lentum subducitur aurum;
  Lectaque diverso litore concha venit.
Nec quia decrescunt effosso marmore montes:
  Nec quia cæruleæ mole fugantur aquæ.
Sed quia cultus adest; nec nostros mansit in annos
  Rusticitas priscis illa superstes avis.
Vos quoque non caris aures onerate lapillis,
  Quos legit in viridi decolor Indus aqua.
Nec prodite graves insuto vestibus auro:
  Per quas nos petitis, sæpe fugatis, opes.
Munditiis capimur: non sint sine lege capilli.
  Admotæ formam dantque negantque manus.
Nec genus ornatus unum est: quod quamque decebit,
  Eligat; & speculum consulat ante suum.
Longa probat facies capitis discrimina puri:
  Sic erat ornatis Laodamia comis.
Exiguum summa nodum sibi fronte relinqui,
  Ut pateant aures, ora rotunda volunt.
Alterius crines humero jactentur utroque.
  Talis es assumta, Phœbe canore, lyra.
Altera succinctæ religetur more Dianæ:
  Ut solet, attonitas cum petit illa feras.
Huic decet inflatos laxe jacuisse capillos.
  Illa sit adstrictis impedienda comis.
Hanc placet ornari testudine Cyllenea:
  Sustineat similes fluctibus illa sinus.
Sed neque ramosa numerabis in ilice glandes;
  Nec quot apes Hyble, nec quot in Alpe feræ;
Nec mihi tot positus numero comprendere fas est.
  Adjicit ornatus proxima quæque dies.
Et neglecta decet multas coma. sæpe jacere
  Hesternam credas; illa repexa modo est.
Ars casum simulet. sic capta vidit ut urbe
  Alcides Iolen, Hanc ego, dixit, amo.

Talem te Bacchus, Satyris clamantibus Evoe,
  Sustulit in currus, Gnossi relicta, suos.
O quantum indulget vestro Natura decori,
  Quarum sunt multis damna pianda modis!
Nos male detegimur, raptique ætate capilli,
  Ut Borea frondes excutiente, cadunt.
Femina canitiem Germanis inficit herbis;
  Et melior vero quæritur arte color.
Femina procedit densissima crinibus emtis;
  Proque suis alios efficit ære suos.
Nec rubor est emisse palam. venire videmus
  Herculis ante oculos, Virgineumque chorum.
Quid de veste loquar? nec vos, segmenta, requiro;
  Nec quæ bis Tyrio murice lana rubes.
Cum tot prodierint pretio leviore colores;
  Quis furor est, census corpore ferre suo?
Aeris ecce color, tum cum sine nubibus aer,
  Nec tepidus pluvias concitat Auster aquas.
Ecce tibi similis, qui quondam Phryxon & Hellen
  Diceris Inois eripuisse dolis.
Hic undas imitatus, habet quoque nomen ab undis:
  Crediderim Nymphas hac ego veste regi.
Ille crocum simulat: croceo velatur amictu
  Roscida luciferos cum Dea jungit equos.
Hic Paphias myrtos, hic purpureas amethystos,
  Albentesve rosas, Threiciamve gruem.
Nec glandes, Amarylli, tuæ, nec amygdala desunt:
  Et sua velleribus nomina cera dedit.
Quot nova terra parit flores, cum vere tepenti
  Vitis agit gemmas, pigraque cedit hiems:
Lana tot, aut plures succos bibit. elige certos.
  Nam non conveniens omnibus omnis erit.
Pulla decent niveas: Briseida pulla decebant.
  Cum rapta est, pulla tum quoque veste fuit.
Alba decent fuscas: albis, Cephei, placebas.
  Sic tibi vestitæ pressa Seriphos erat.
Quam pæne admonui, ne trux caper iret in alas:
  Neve forent duris aspera crura pilis!
Sed non Caucasea doceo de rupe puellas,
  Quæque bibant undas, Myse Caice, tuas.
Quid, si præcipiam, ne fuscet inertia dentes;
  Oraque suscepta mane laventur aqua?
Scitis & inducta candorem quærere cera.
  Sanguine quæ vero non rubet; arte rubet.
Arte, supercilii confinia nuda repletis,
  Parvaque sinceras velat aluta genas.
Nec pudor est oculos tenui signare favilla;
  Vel prope te nato, lucide Cydne, croco.
Est mihi, quo dixi vestræ medicamina formæ,
  Parvus, sed cura grande libellus opus.
Hinc quoque præsidium læsæ petitote figuræ:
  Non est pro vestris ars mea rebus iners.
Non tamen expositas mensa deprendat amator
  Pyxidas. ars faciem dissimulata juvet.
Quem non offendat toto fæx illita vultu,
  Cum fluit in tepidos pondere lapsa sinus?
Oesypa quid redolent, quamvis mittantur Athenis,
  Demtus ab immundo vellere succus ovis?
Nec coram mistas cervæ sumsisse medullas,
  Nec coram dentes defricuisse probem.
Ista dabunt faciem; sed erunt deformia visu.
  Multaque, dum fiunt turpia, facta placent.
Quæ nunc nomen habent operosi signa Myronis,
  Pondus iners quondam duraque massa fuit.
Anulus ut fiat, primo colliditur aurum:
  Quas geritis vestes, sordida lana fuit.

Cum

Cum fieret, lapis asper erat; nunc nobile signum
Nuda Venus madidas exprimit imbre comas.
Tu quoque dum coleris, nos te dormire putemus;
Aptius à summa conspiciare manu.
Cur mihi nota tuo causa est candoris in ore?
Claude forem thalami, quid rude prodis opus?
Multa viros nescire decet. pars maxima rerum
Offendat, si non interiora tegas.
Aurea quæ pendent ornato signa theatro;
Inspice, quam tenuis bractea ligna tegat.
Sed neque ad illa licet populo, nisi facta, venire;
Nec nisi submotis forma paranda viris.
At non pectendos coram præbere capillos,
Ut jaceant fusi per tua terga, vetem.
Illo præcipue, ne sis morosa, caveto
Tempore: nec lapsas sæpe resolve comas.
Tuta sit ornatrix. odi, quæ sauciat ora
Unguibus, & rapta brachia figit acu.
Devovet, & dominæ tangit caput illa: simulque
Plorat ad invisas sanguinolenta comas.
Quæ male crinita est, custodem in limine ponat;
Orneturve Bonæ semper in æde Deæ.
Dictus eram cuidam subito venisse puellæ;
Turbida perversas induit illa comas.
Hostibus eveniat tam fœdi causa pudoris;
Inque nurus Parthas dedecus illud eat.
Turpe pecus mutilum: turpe est sine gramine campus;
Et sine fronde frutex; & sine crine caput.
Non mihi venistis, Semele Ledeve, docendæ;
Perque fretum falso, Sidoni, vecta bove:
Aut Helene, quam non stulte, Menelae, reposcis;
Tu quoque non stulte, Troie raptor, habes.
Turba docenda venit pulcræ turpesque puellæ:
Pluraque sunt semper deteriora bonis.
Formosæ minus artis opem præceptaque curant:
Est illis sua dos, forma sine arte potens.
Cum mare compositum est, securus navita cessat:
Cum tumet, auxiliis assidet ille suis.
Rara tamen mendo facies caret. occule mendas:
Quamque potes, vitium corporis abde tui.
Si brevis es, sedeas; ne stans videare sedere:
Inque tuo jaceas quantulacumque toro.
Hic quoque, ne possit fieri mensura cubantis,
Injecta lateant fac tibi veste pedes.
Quæ nimium gracilis, pleno velamina filo
Sumat: & ex humeris laxus amictus eat.
Pallida purpureis tangat sua corpora virgis:
Nigrior ad Pharii confuge piscis opem.
Pes malus in nivea semper celetur aluta:
Arida nec vinclis crura resolve suis.
Conveniunt tenues scapulis analectrides altis:
Inflatum circa fascia pectus eat.
Exiguo signet gestu quodcumque loquetur;
Cui digiti pingues, & scaber unguis erunt.
Cui gravis oris odor, numquam jejuna loquatur;
Et semper spatio distet ab ore viri.
Si niger, aut ingens, aut non erit ordine natus
Dens tibi; ridendo maxima damna feres.
Quis credat? discunt etiam ridere puellæ:
Quæritur atque illis hac quoque parte decor.
Sint modici rictus, sint parvæ utrimque lacunæ;
Et summos dentes ima labella tegant.
Nec sua perpetuo contendant ilia risu;
Sed leve nescio quid femineumque sonent.
Est, quæ perverso distorqueat ora cachinno:
Cum risu læta est altera, flere putes.

Illa sonat raucum, quiddamque inamabile stridet;
Ut rudit ad scabram turpis asella molam.
Quo non ars penetrat? discunt lacrymare decenter:
Quoque volunt plorant tempore, quoque modo.
Quid, cum legitima fraudatur littera voce,
Blæsaque fit jusso lingua coacta sono?
In vitio decor est, quædam male reddere verba,
Discunt posse minus, quam potuere, loqui.
Omnibus his, quoniam prosunt, impendite curam.
Discite femineo corpora ferre gradu.
Est & in incessu pars non temnenda decoris,
Allicit ignotos ille fugatque viros.
Hæc movet arte latus, tunicisque fluentibus auras
Excipit; extensos fertque superba pedes.
Illa, velut conjux Umbri rubicunda mariti,
Ambulat; ingentes varica fertque gradus.
Sed sit, ut in multis, modus hic quoque. rusticus alter
Motus; in incessu mollior alter erit.
Pars humeri tamen ima tui, pars summa lacerti
Nuda sit, a læva conspicienda manu.
Hoc vos præcipue, niveæ, decet. hoc ubi vidi,
Oscula ferre humero, qua patet, usque libet.
Monstra maris Sirenes erant: quæ voce canora
Quamlibet admissas detinuere rates.
His sua Sisyphides auditis pene resolvit
Corpora. nam sociis illita cera fuit,
Res est blanda canor: discant cantare puellæ.
Pro facie multis vox sua lena fuit.
Et modo marmoreis referant audita theatris;
Et modo Niliacis carmina lusa modis.
Nec plectrum dextra, citharam tenuisse sinistra
Nesciat arbitrio femina docta meo.
Saxa ferasque lyra movit Rhodopeius Orpheus,
Tartareosque lacus, tergeminumque canem.
Saxa tuo cantu, vindex justissime matris,
Fecerunt muros officiosa novos.
Quamvis mutus erat, voci favisse putatur
Piscis, Arioniæ fabula nota lyræ.
Disce etiam duplici genialia naulia palma
Verrere: conveniunt dulcibus illa jocis.
Sit tibi Callimachi, sit Coi nota poetæ,
Sit quoque vinosi Teia Musa senis.
Nota sit & Sappho: quid enim lascivius illa?
Cuive pater vafri luditur arte Getæ.
Et teneri possis carmen legisse Properti:
Sive aliquid Galli, sive, Tibulle, tuum.
Dictaque Varroni fulvis insignia villis
Vellera germanæ, Phryxe, querenda tuæ.
Et profugum Ænean, altæ primordia Romæ;
Quo nullum Latio clarius extat opus.
Forsitan & nostrum nomen miscebitur istis;
Nec mea Lethæis scripta dabuntur aquis.
Atque aliquis dicet, Nostri lege culta magistri
Carmina, queis partes instruit ille duas.
Deve tribus libris, titulus quos signat Amorum,
Elige, quod docili molliter ore legas.
Vel tibi composita cantetur Epistola voce;
Ignotum hoc aliis ille novavit opus.
O ita, Phœbe, velis; ita vos, pia numina vatum,
Insignis cornu Bacche, novemque Deæ!
Quis dubitet, quin scire velim saltare puellam;
Ut moveat posito brachia jussa mero?
Artifices lateris scenæ spectacula amantur:
Tantum mobilitas illa decoris habet.
Parva monere pudet: talorum ducere jactus
Ut sciat, & vires, tessera missa, tuas,

Et modo tres jactet numeros: modo cogitet, apte
Quam ſubeat partem callida, quamque vocet.
Cautaque non ſtulte latronum prælia ludat:
Unus cum gemino calculus hoſte perit.
Bellatorque ſua prenſus ſine compare bellat:
Æmulus & cœptum ſæpe recurrit iter.
Reticuloque pilæ leves fundantur aperto:
Nec, niſi quam tolles, ulla movenda pila eſt.
Eſt genus in totidem tenui ratione redactum
Scriptula, quot menſes lubricus annus habet.
Parva tabella capit ternos utrimque lapillos;
In qua viciſſe eſt, continuaſſe ſuos.
Mille faceſſe jocos. turpe eſt neſcire puellam
Ludere: ludendo ſæpe paratur amor.
Sed minimus labor eſt, ſapienter jactibus uti.
Majus opus, mores compoſuiſſe ſuos.
Dum ſumus incauti, ſtudioque aperimur in ipſo;
Nudaque per luſus pectora noſtra patent;
Ira ſubit deforme malum, lucrique cupido;
Jurgiaque, & rixæ, ſollicituſque dolor.
Crimina dicuntur: reſonat clamoribus æther:
Invocat iratos & ſibi quiſque Deos.
Nulla fides tabulis, quæ non per vota petuntur:
Et lacrimis vidi ſæpe madere genas.
Jupiter a vobis tam turpia crimina pellat,
In quibus eſt ulli cura placere viro.
Hos ignava jocos tribuit Natura puellis:
Materia ludunt uberiore viri.
Sunt illis celereſque pilæ, jaculumque, trochique,
Armaque, & in gyros ire coactus equus.
Nec vos Campus habet, nec vos gelidiſſima Virgo;
Nec Thuſcus placida devehit amnis aqua.
At licet & prodeſt, Pompeias ire per umbras;
Virginis ætheriis cum caput ardet equis.
Viſite laurigero ſacrata Palatia Phœbo:
Ille Parætonias merſit in alta rates.
Quæque ſoror, conjuxque Ducis monumenta pararunt:
Navalique gener cinctus honore caput.
Viſite thuricremas vaccæ Memphitidos aras:
Viſite conſpicuis terna theatra locis.
Spectentur tepido maculoſæ ſanguine arenæ;
Metaque ferventi circumeunda rota.
Quod latet, ignotum eſt: ignoti nulla cupido.
Fructus abeſt, facies cum bona teſte caret.
Tu licet & Thamyran ſuperes, & Amœbea cantu;
Non erit ignotæ gratia magna lyræ.
Si Venerem Cous nuſquam poſuiſſet Apelles;
Merſa ſub æquoreis illa lateret aquis.
Quid petitur ſacris, niſi tantum fama, poetis?
Hoc votum noſtri ſumma laboris habet.
Cura Deum fuerunt olim Regumque poetæ:
Præmiaque antiqui magna tulere chori.
Sanctaque majeſtas, & erat venerabile nomen
Vatibus: & largæ ſæpe dabantur opes.
Ennius emeruit, Calabris in montibus ortus,
Contiguus poni, Scipio magne, tibi.
Nunc hederæ ſine honore jacent: operataque doctis
Cura vigil Muſis nomen inertis habet.
Sed famæ vigilare juvet. quis noſſet Homerum,
Ilias æternum ſi latuiſſet opus?
Quis Danaen noſſet, ſi ſemper clauſa fuiſſet;
Inque ſua turri perlatuiſſet anus?
Utilis eſt vobis, formoſæ, turba, puellæ.
Sæpe vagos ultra limina ferte pedes.
Ad multas lupa tendit oves, prædetur ut unam:
Et Jovis in multas devolat ales aves.
Se quoque det populo mulier ſpecioſa videndam:
Quem trahat, e multis forſitan unus erit.
Omnibus illa locis maneat ſtudioſa placendi:
Et curam tota mente decoris agat.
Caſus ubique valet: ſemper tibi pendeat hamus.
Quo minime credas gurgite, piſcis erit.
Sæpe canes fruſtra numeroſis montibus errant:
Inque plagam nullo cervus agente cadit.
Quid minus Andromedæ fuerat ſperare revinctæ,
Quam lacrymas ulli poſſe placere ſuas?
Funere ſæpe viri vir quæritur. ire ſolutis
Crinibus; & fletus non tenuiſſe decet.
Sed vitate viros cultum formamque profeſſos;
Quique ſuas ponunt in ſtatione comas.
Quæ vobis dicunt, dixerunt mille puellis.
Errat, & in nulla ſede moratur amor.
Femina quid faciat, cum ſit vir lævior ipſa;
Forſitan & plures poſſit habere viros?
Vix mihi credetis; ſed credite: Troja maneret,
Præceptis Priami ſi foret uſa ſui.
Sunt qui mendaci ſpecie graſſentur amoris,
Perque aditus tales lucra pudenda petant.
Nec coma vos fallat liquida nitidiſſima nardo:
Nec brevis in rugas cingula preſſa ſuas.
Nec toga decipiat filo tenuiſſima: nec ſi
Annulus in digitis alter & alter erit.
Forſitan ex horum numero cultiſſimus ille
Fur ſit, & uratur veſtis amore tuæ.
Redde meum, clamant ſpoliatæ ſæpe puellæ:
Redde meum, toto voce boante foro.
Has, Venus, e templis multo radiantibus auro
Lenta vides lites, Appiadeſque tuæ.
Sunt quoque non dubia quædam mala nomina fama:
Deceptæ a multis crimen amantis habent.
Diſcite ab alterius veſtris timuiſſe querelis:
Janua fallaci ne ſit aperta viro.
Parcite, Cecropides, juranti credere Theſeo;
Quos faciet teſtes, fecit & ante Deos.
Et tibi, Demophoon, Theſei criminis hæres,
Phyllide decepta nulla relicta fides.
Si bene promittant, totidem promittite verbis:
Si dederint, & vos gaudia pacta date.
Illa poteſt vigilis flammas extinguere Veſtæ;
Et rapere e templis, Inachi, ſacra tuis;
Et dare miſta viro tritis aconita cicutis;
Accepto Venerem munere ſi qua negat.
Fert animus propius conſiſtere. ſupprime habenas,
Muſa nec admiſſis excutiare rotis.
Verba vadum tentent abiegnis ſcripta tabellis.
Accipiat miſſas apta miniſtra notas.
Inſpice: quodque leges, ex ipſis collige verbis,
Fingat, an ex animo ſollicituſque roget.
Poſtque brevem reſcribe moram. mora ſemper amantes
Incitat, exiguum ſi modo tempus habet.
Sed neque te facilem juveni promitte roganti:
Nec tamen eduro, quod petit, ore nega.
Fac timeat ſperetque ſimul: quotieſque remittes,
Speſque magis veniat certa, minorque metus.
Munda, ſed e medio, conſuetaque verba, puellæ,
Scribite. ſermonis publica forma placet.
Ah quoties dubius ſcriptis exarſit amator;
Et nocuit formæ barbara lingua bonæ!
Sed quoniam, quamvis vittæ careatis honore,
Eſt vobis veſtros fallere cura viros;
Ancillæ puerive manus ferat apta tabellas:
Pignora nec juveni credite veſtra novo.

Vidi

Vidi ego pallentes isto terrore puellas
Servitium miseras tempus in omne pati.
Perfidus ille quidem, qui talia munera servat:
Sed tamen Ætnæi fulminis instar habet.
Judice me fraus est concessa, repellere fraudem:
Armaque in armatos sumere jura sinunt.
Ducere consuescat multas manus una figuras.
Ah pereant, per quos ista monenda mihi!
Nec nisi deletis tutum rescribere ceris:
Ne teneat geminas una tabella manus.
Femina dicatur scribenti semper amator.
Illa sit in vestris, qui fuit ille, notis.
Sed libet a parvis animum ad majora referre,
Plenaque curvato pandere vela sinu;
Pertinet ad faciem rabidos compescere mores.
Candida pax homines, trux decet ira feras.
Ora tument ira; nigrescunt sanguine venæ;
Lumina Gorgoneo sævius igne micant.
I procul hinc, dixit, non es mihi tibia tanti;
Ut vidit vultus Pallas in amne suos.
Vos quoque si media speculum spectetis in ira;
Cognoscat faciem vix satis ulla suam.
Nec tumeat vultu damnosa superbia vestro.
Comibus est oculis alliciendus amor.
Odimus immodicos (expertæ credite) fastus.
Sæpe tacens odii semina vultus habet.
Spectantem specta: ridenti mollia ride.
Innuet: acceptas tu quoque redde notas.
Sic ubi prælusit, rudibus puer ille relictis
Spicula de pharetra promit acuta sua.
Odimus & mœstas. Tecmessam diligat Ajax:
Nos hilarem populum femina læta capit.
Numquam ego te, Andromache, nec te Tecmessa rogarem,
Ut mea de vobis altera amica foret.
Credere vix videor, cum cogar credere partu,
Vos ego cum vestris concubuisse viris.
Scilicet Ajaci mulier mœstissima dixit,
Lux mea; quæque solent verba juvare viros?
Quid vetat a magnis ad res exempla minores
Sumere, nec nomen pertimuisse ducis?
Dux bonus huic centum commisit vite regendos:
Huic equites; illi signa tuenda dedit.
Vos quoque, de nobis quem quisque sit aptus ad usum,
Inspicite: & certo ponite quemque loco.
Munera det dives: jus qui profitebitur, adsit:
Facundus causam sæpe clientis agat.
Carmina qui facimus, mittamus carmina tantum.
Hic chorus ante alios aptus amare sumus.
Nos facimus placitæ late præconia formæ.
Nomen habet Nemesis: Cynthia nomen habet.
Vesper & Eoæ novere Lycorida terræ:
Et multi, quæ sit nostra Corinna, rogant.
Adde, quod insidiæ sacris a vatibus absunt:
Et facit ad mores ars quoque nostra suos.
Nec nos ambitio; nec amor nos tangit habendi:
Contemto colitur lectus & umbra foro.
Sed facile hæremus, validoque perurimur æstu;
Et nimium certa scimus amare fide.
Scilicet ingenium placida mollimur ab arte:
Et studio mores convenienter eunt.
Vatibus Aoniis faciles estote, puellæ.
Numen inest illis; Pieridesque favent.
Est Deus in nobis; & sunt commercia cœli.
Sedibus ætheriis spiritus ille venit.
A doctis pretium scelus est sperare poetis.
Me miserum! scelus hoc nulla puella timet.
Dissimulate tamen; nec prima fronte rapaces
Este. novus viso casse resistet amans.
Sed neque vector equum, qui nuper sensit habenas,
Comparibus frænis, artificemque reget.
Nec stabiles annis animos, viridemque juventam
Ut capias, idem limes agendus erit.
Hic rudis, & castris nunc primum notus Amoris,
Qui tetigit thalamos præda novella tuos;
Te solam norit; tibi semper inhæreat uni.
Cingenda est altis sepibus ista seges:
Effuge rivalem: vinces, dum sola tenebis.
Non bene cum sociis regna Venusque manent.
Ille vetus miles sensim & sapienter amabit:
Multaque tironi non patienda feret.
Nec franget postes, nec sævis ignibus uret;
Nec dominæ teneras appetet ungue genas.
Nec scindet tunicasve suas tunicasve puellæ:
Nec raptus flendi causa capillus erit.
Ista decent pueros ætate & amore calentes:
Hic fera composita vulnera mente feret.
Ignibus hic lentis uretur, ut humida tæda;
Ut modo montanis silva recisa jugis.
Certior hic amor est: brevis & fœcundior ille.
Quæ fugiunt, celeri carpite poma manu.
Omnia tradantur. portas reseravimus hosti;
Et sit in infida proditione fides.
Quod datur ex facili, longum male nutrit amorem:
Miscenda est lætis rara repulsa jocis.
Ante fores jaceat: Crudelis janua, clamet:
Multaque submisse, multa minanter agat.
Dulcia non ferimus: succo renovemur amaro.
Sæpe perit ventis obruta cymba suis.
Hoc est, uxores quod non patiatur amari:
Conveniunt illas, cum voluere, viri.
Obde forem; & duro dicat tibi janitor ore,
Non potes. exclusum te quoque tanget amor.
Ponite jam gladios hebetes; pugnetur acutis.
Nec dubito, telis quin petar ipse meis.
Dum cadit in laqueos captus quoque nuper amator;
Solum te thalamos speret habere tuos.
Postmodo rivalem, partitaque fœdera lecti
Sentiat. has artes tolle; senescet amor.
Tum bene fortis equus reserato carcere currit;
Cum, quos prætereat, quosque sequatur, habet.
Quamlibet extinctos injuria suscitat ignes.
En ego (confiteor) non nisi læsus amo.
Causa tamen nimium non sit manifesta doloris:
Pluraque sollicitus, quam sciat, esse putet.
Incitet & ficti tristis custodia servi,
Et nimium duri cura molesta viri.
Quæ venit ex tuto, minus est accepta voluptas.
Ut sis liberior Thaide; finge metus.
Cum melius foribus possis, admitte fenestra:
Inque tuo vultu signa timentis habe.
Callida prosiliat, dicatque ancilla, Perimus:
Tu juvenem trepidum quolibet abde loco.
Admiscenda tamen Venus est secura timori;
Ne tanti noctes non putet esse tuas.
Qua vafer eludi possit ratione maritus,
Quaque vigil custos, præteriturus eram.
Nupta virum timeat: rata sit custodia nuptæ.
Hoc decet: hoc leges jusque pudorque jubent.
Te quoque servari, modo quam vindicta redemit,
Quis ferat? ut fallas, ad mea sacra veni.
Tot licet observent, (adsit modo certa voluntas)
Quot fuerant Argo lumina; verba dabis.

Scili-

Scilicet obstabit custos, ne scribere possis,
Sumendæ detur cum tibi tempus aquæ?
Conscia cum possit scriptas portare tabellas,
Quas tegat in tepido fascia lata sinu?
Cum possit sura chartas celare ligatas;
Et vincto blandas sub pede ferre notas?
Caverit hæc custos: pro charta conscia tergum
Præbeat; inque suo corpore verba ferat.
Tuta quoque est, falitque oculos e lacte recenti
Littera: carbonis pulvere tange; leges.
Fallet & humiduli quæ fiet acumine lini,
Et feret occultas pura tabella notas.
Adfuit Acrisio servandæ cura puellæ:
Hunc tamen illa suo crimine fecit avum.
Quid faciat custos; cum sint tot in urbe theatra?
Cum spectet junctos illa libenter equos?
Cum sedeat Phariæ sistris operata juvencæ;
Quoque sui comites ire vetentur, eat?
Cum fuget e templis oculos Bona Diva virorum,
Præterquam si quos illa venire jubet:
Cum, custode foris tunicas servante puellæ,
Celent furtivos balnea tuta viros:
Cum, quoties opus est, fallax ægrotet amica;
Et cedat lecto quamlibet ægra suo:
Nomine cum doceat, quid agamus, adultera clavis,
Quasque petas, non det janua sola, vias?
Fallitur & multo custodia cura Lyæo:
Illa vel Hispano lecta sit uva jugo.
Sunt quoque quæ faciant altos medicamina somnos,
Victaque Lethæa lumina nocte premant.
Nec male delitiis odiosum conscia tardis
Detinet; & longa jungitur ipsa mora.
Quid juvat ambages præceptaque parva monere;
Cum minimo custos munere possit emi?
Munera [crede mihi] capiunt hominesque Deosque:
Placatur donis Jupiter ipse datis.
Quid sapiens faciat? stultus quoque munere gaudet.
Ipse vir, accepto munere, mutus erit.
Sed semel est custos longum redimendus in annum:
Sæpe dabit, dederit quas semel, ille manus.
Questus eram (memini) metuendos esse sodales:
Non tangit solos ista querela viros.
Credula si fueris, aliæ tua gaudia carpent;
Et lepus hic aliis exagitandus erit.
Hæc quoque, quæ præbet lectum studiosa locumque;
Crede mihi, mecum non semel illa fuit.
Nec nimium vobis formosa ancilla ministret:
Sæpe vicem dominæ præstitit illa mihi.
Quo feror insanus? quid aperto pectore in hostem
Nitor; & indicio prodor ab ipse meo?
Non avis aucupibus monstrat, qua parte petatur:
Non docet infestos currere cerva canes.
Viderit utilitas: præcepta fideliter edam.
Lemniasi gladios in mea fata dabo.
Efficite (& facile est) ut nos credamus amari:
Prona venit cupidis in sua vota fides.
Spectet amabilius juvenem, suspiret ab imo
Femina; tam sero cur veniatque roget.
Accedant lacrymæ, dolor & de pellice fictus;
Et laniet digitis illius ora suis.
Jamdudum persuasus erit; miserebitur ultro:
Et dicet, Cura carpitur ista mei.
Præcipue, si cultus erit, speculoque placebit,
Posse suo tangi credet amore Deas.
Sed te, quæcumque es, moderate injuria turbet;
Neu sis audita pellice mentis inops.
Nec cito credideris. quantum cito credere lædat,
Exemplum vobis non leve Procris erit.
Est prope purpureos colles florentis Hymetti
Fons sacer, & viridi cespite mollis humus.
Sylva nemus non alta facit: tegit arbutus herbam
Ros maris, & lauri, nigraque myrtus olent.
Nec densæ foliis buxi, fragilesque myricæ,
Nec tenues cytisi, cultaque pinus abest.
Lenibus impulsæ Zephyris auraque salubri
Tot generum frondes herbaque summa, tremunt.
Grata quies Cephalo. famulis canibusque relictis
Lassus in hac juvenis sæpe resedit humo.
Quoque meos releves æstus, cantare solebat,
Accipienda sinu, mobilis Aura, veni.
Conjugis ad timidas aliquis male sedulus aures
Auditos memori detulit ore sonos.
Procris ut accepit nomen, quasi pellicis, Auræ;
Excidit: & subito muta dolore fuit.
Palluit, ut seræ, lectis de vite racemis,
Pallescunt frondes, quas nova læsit hyems;
Quæque suos curvant matura cydonia ramos;
Cornaque adhuc nostris non satis apta cibis.
Ut rediit animus, tenues a pectore vestes
Rumpit, & indignas sauciat ungue genas.
Nec mora; per medias passis furibunda capillis
Evolat, ut thyrso concita Baccha, vias.
Ut prope perventum; comites in valle relinquit.
Ipsa nemus tacito clam pede fortis init.
Quid tibi mentis erat, cum sic male sana lateres,
Procri? quis attoniti pectoris ardor erat?
Jam jam venturam, quæcumque erat Aura, putabas
Scilicet; atque oculis probra videnda tuis.
Nunc venisse piget; neque enim deprendere velles:
Nunc juvat. incertus pectora versat amor.
Credere quæ jubeant, locus est, & nomen, & index;
Et quia amans semper, quod timet, esse putat.
Vidit ut oppressam vestigia corporis herbam;
Pulsantur trepidi corde micante sinus.
Jamque dies medius tenues contraxerat umbras;
Inque pari spatio vesper & ortus erant.
Ecce redit Cephalus sylvis Cyllenia proles,
Oraque fontana fervida spargit aqua.
Anxia, Procri, lates. solitas jacet ille per herbas;
Et, Zephyri molles, Auraque, dixit, ades.
Ut patuit miseræ jucundus nominis error;
Et mens, & rediit verus in ora color.
Surgit; & appositas agitato corpore frondes
Movit, in amplexus uxor itura viri.
Ille feram sonuisse ratus, juveniliter arcus
Corripit: in dextra tela fuere manu.
Quid facis, infelix? non est fera: supprime tela.
Me miserum! jaculo fixa puella tuo est.
Hei mihi! conclamat, fixisti pectus amicum.
Hic locus a Cephalo vulnera semper habet.
Ante diem morior, sed nulla pellice læsa:
Hoc faciet positæ te mihi terra levem.
Nomine suspectas jam spiritus exit in auras:
Labor io! cara lumina conde manu.
Ille sinu dominæ morientia corpora mœsto
Sustinet; & lacrymis vulnera sæva lavat.
Exit, &, incauto paulatim pectore lapsus,
Excipitur miseri spiritus ore viri.
Sed repetamus iter. nudis mihi rebus agendum est,
Ut tangat portus fessa carina suos.
Scilicet expectas, dum te in convivia ducam,
Et quæris monitus hac quoque parte meos?

Sera veni; positaque decens incede lucerna.
Grata mora est Veneri: maxima lena mora est.
Etsi turpis eris, formosa videbere potis:
Et latebras vitiis nox dabit ipsa tuis.
Carpe cibos digitis; est quiddam gestus edendi:
Ora nec immunda tota perunge manu.
Neve domi præsume dapes: & desine, citra
Quam capies paulo, quam potes esse, minus.
Priamides Helenen avide si spectet edentem,
Oderit; & dicat, Stulta rapina mea est.
Aptius est, deceatque magis potare puellas.
Cum Veneris puero non male, Bacche, facis.
Hoc quoque, qua patiens caput est: animusque pedesque
Constent: nec, quæ sint singula, bina vide.
Turpe jacens mulier multo madefacta Lyæo:
Digna est concubitus quoslibet illa pati.
Nec somnis posita tutum succumbere mensa:
Per somnos fieri multa pudenda solent.
Ulteriora pudet docuisse: sed alma Dione,
Præcipue nostrum est, quod pudet, inquit, opus.
Nota sibi sint quæque: modos a corpore certos
Sumite. non omnes una figura decet.
Quæ facie præsignis eris, resupina jaceto:
Spectentur tergo, queis sua terga placent.
Milanion humeris Atalantes crura ferebat:
Si bona sunt, hoc sunt accipienda modo.
Parva vehatur equo: quod erat longissima, numquam
Thebais Hectoreo nupta resedit equo.
Strata premat genibus, paulum cervice reflexa,
Femina, per longum conspicienda latus.
Cui femur est juvenile, carent cui pectora menda,
Stet vir, in obliquo fusa sit ipsa toro.
Nec tibi turpe puta crinem, ut Phylleia mater,
Solvere: & effusis colla reflecte comis.
Tu quoque, cui rugis uterum Lucina notavit,
Ut celer aversis utere Parthus equis.
Mille modi Veneris. simplex minimique laboris,
Cum jacet in dextrum semisupina latus.
Sed neque Phœbei tripodes, nec corniger Ammon,
Vera magis vobis, quam mea Musa, canent.
Si qua fides arti, quam longo fecimus usu;
Credite: præstabunt carmina nostra fidem.
Sentiat ex imis Venerem resoluta medullis
Femina; & ex æquo res juvet illa duos.
Nec blandæ voces, jucundaque murmura cessent:
Nec taceant mediis improba verba jocis.
Tu quoque, cui Veneris sensum Natura negavit,
Dulcia mendaci gaudia finge sono.
Infelix, cui torpet hebes locus ille, puella es;
Quo pariter debent femina virque frui.
Tantum; cum finges; ne sis manifesta caveto:
Effice per motum luminaque ipsa fidem.
Quod juvet, & voces & anhelitus arguat oris.
Ah pudet! arcanas pars habet ista notas.
Gaudia post Veneris quæ poscet munus amantem;
Ipsa suas nolet pondus habere preces.
Nec lucem in thalamos totis admitte fenestris.
Aptius in vestro corpore multa latent.
Lusus habet finem: cycnis descendere tempus,
Duxerunt collo qui juga nostra suo.
Ut quondam juvenes, ita nunc mea turba puellæ
Inscribant spoliis, Naso magister erat.

REMEDIORUM AMORIS

LIBER UNUS.

Egerat hujus Amor titulum nomenque libelli:
Bella mihi, video, bella parantur, ait.
Parce tuum vatem sceleris damnare, Cupido;
Tradita qui toties te duce signa tuli.
Non ego Tydides, a quo tua saucia mater
In liquidum rediit æthera Martis equis.
Sæpe tepent alii juvenes: ego semper amavi.
Et si, quid faciam nunc quoque, quæris; amo.
Quin etiam docui, qua posses arte parari:
Et quod nunc ratio est, impetus ante fuit.
Nec te, blande puer, nec nostras prodimus artes:
Nec nova præteritum Musa retexit opus.
Si quis amat, quod amare juvat, feliciter ardens
Gaudeat, & vento naviget ille suo.
At si quis male fert indignæ regna puellæ;
Ne pereat, nostræ sentiat artis opem.
Cur aliquis collum laqueo nodatus ab arcto
E trabe sublimi triste pependit onus?
Cur aliquis rigido fodit sua viscera ferro?
Invidiam cædis, pacis amator, habes.
Qui, nisi desierit, misero periturus amore est;
Desinat: & nulli funeris auctor eris.
Et puer es; nec te quidquam, nisi ludere, oportet.
Lude: decent annos mollia regna tuos.
Nam poteras uti nudis ad bella sagittis:
Sed tua letifero sanguine tela carent.
Vitricus & gladiis & acuta dimicet hasta;
Et victor multa cæde cruentus eat.
Tu cole maternas, tuto quibus utimur, artes:
Et quarum vitio nulla fit orba parens.
Effice nocturna frangatur janua rixa;
Et tegat ornatas multa corona fores.
Fac coeant furtim juvenes, timidæque puellæ:
Verbaque dent cauto qualibet arte viro.
Et modo blanditias, rigido modo jurgia posti
Dicat; & exclusus flebile cantet amans.
His lacrimis contentus eris sine crimine mortis.
Non tua fax avidos digna subire rogos.
Hæc ego. movit Amor gemmatas aureus alas;
Et mihi, Propositum perfice, dixit, opus.
Ad mea, decepti Juvenes, præcepta venite;
Quos suus ex omni parte fefellit amor.
Discite sanari, per quem didicistis amare:
Una manus vobis vulnus opemque feret.
Terra salutares herbas, eademque nocentes,
Nutrit: & urticæ proxima sæpe rosa est.
Vulnus in Herculeo quæ quondam fecerat hoste,
Vulneris auxilium Pelias hasta tulit.

Sed

Sed quæcumque viris, vobis quoque dicta, puellæ,
Credite. diversis partibus arma damus.
E quibus ad vestros si quid non pertinet usus;
Attamen exemplo multa docere potest.
Utile propositum, sævas extinguere flammas;
Nec servum vitii pectus habere sui.
Vixisset Phyllis, si me foret usa magistro;
Et per quod novies, sæpius isset iter.
Nec moriens Dido summa vidisset ab arce
Dardanidas vento vela dedisse rates.
Nec dolor armasset contra sua viscera matrem,
Quæ socii damno sanguinis ulta virum est.
Arte mea Tereus, quamvis Philomela placeret,
Per facinus fieri non meruisset avis.
Da mihi Pasiphaen; jam tauri ponet amorem:
Da Phædram; Phædræ turpis abibit amor.
Redde Parin nobis; Helenen Menelaus habebit:
Nec manibus Danais Pergama victa cadent.
Impia si nostros legisset Scylla libellos;
Hæsisset capiti purpora, Nise, tuo.
Me duce damnosas, homines, compescite curas:
Rectaque cum sociis me duce navis eat.
Naso legendus erat, tunc cum didicistis amare;
Idem nunc vobis Naso legendus erit.
Publicus assertor dominis oppressa levabo
Pectora: vindictæ quisque favete suæ.
Te precor, arcitenens, adsit tua laurea nobis,
Carminis & medicæ Phœbe repertor opis.
Tu pariter vati, pariter succurre medenti:
Utraque tutelæ subdita cura tuæ.
Dum licet, & modici tangunt præcordia motus;
Si piget, in primo limine siste pedem.
Opprime, dum nova sunt, subiti mala semina morbi;
Et tuus incipiens ire resistat equus.
Nam mora dat vires, teneras mora percoquit uvas:
Et validas segetes, quod fuit herba, facit.
Quæ præbet latas arbor spatiantibus umbras,
Quo posita est primum tempore, virga fuit.
Tum poterat manibus summa tellure revelli;
Nunc stat in immensum viribus aucta suis.
Quale sit id, quod amas, celeri circumspice mente:
Et tua læsuro subtrahe colla jugo.
Principiis obsta. sero medicina paratur,
Cum mala per longas convaluere moras.
Sed propera: nec te venturas differ in horas.
Qui non est hodie, cras minus aptus erit.
Verba dat omnis amor, reperitque alimenta morando.
Optima vindictæ proxima quæque dies.
Flumina pauca vides de magnis fontibus orta;
Plurima collectis multiplicantur aquis.
Si cito sensisses, quantum peccare parares,
Non tegeres vultus cortice, Myrrha, tuos.
Vidi ego, quod primo fuerat sanabile, vulnus
Dilatum longæ damna tulisse moræ.
Sed, quia delectat Veneris decerpere flores,
Dicimus assidue, Cras quoque fiet idem.
Interea tacitæ serpunt in viscera flammæ;
Et mala radices altius arbor agit.
Si tamen auxilii perierunt tempora primi,
Et vetus in capto pectore sedit amor;
Majus opus superest: sed non, quia serior ægro
Advocor, ille mihi destituendus erit.
Quam læsus fuerat partem Pœantius heros,
Certa debuerat præsecuisse manu.
Post tamen hic multos sanatus creditur annos
Supremam bellis imposuisse manum,
Qui modo nascentes properabam pellere morbos,
Admoveo tardam nunc tibi lentus opem.
Aut nova, si possis, sedare incendia tentes:
Aut ubi per vires procubuere suas.
Cum furor in cursu est; currenti cede furori.
Difficiles aditus impetus omnis habet.
Stultus, ab obliquo qui cum descendere possit,
Pugnat in adversas ire natator aquas.
Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte
Respuit, atque odio verba monentis habet.
Aggrediar melius tunc, cum sua vulnera tangi
Jam finet, & veris vocibus aptus erit.
Quis matrem, nisi mentis inops, in funere nati
Flere vetet? non hoc illa monenda loco.
Cum dederit lacrymas, animumque impleverit ægrum;
Ille dolor verbis emoderandus erit.
Temporis ars medicina fere est. data tempore prosunt,
Et data non apto tempore vina nocent.
Quin etiam accendas vitia, irritesque vetando;
Temporibus si non aggrediare suis.
Ergo, ubi visus eris nostræ medicabilis arti,
Fac monitis fugias otia prima meis.
Hæc, ut ames, faciunt: hæc, ut fecere, tuentur:
Hæc sunt jucundi causa cibusque mali.
Otia si tollas, periere Cupidinis arcus;
Contemtæque jacent, & sine luce, faces.
Quam platanus vino gaudet, quam populus unda,
Et quam limosa canna palustris humo;
Tam Venus otia amat. qui finem quæris amoris,
(Cedit amor rebus) res age: tutus eris.
Languor, & immodici sub nullo vindice somni,
Aleaque, & multo tempora quassa mero,
Eripiunt omnes animis sine vulnere nervos.
Adfluit incautis insidiosus Amor.
Desidiam puer ille sequi solet. odit agentes.
Da vacuæ menti, quo teneatur, opus.
Sunt fora: sunt leges: sunt, quos tuearis, amici.
Vade per urbanæ candida castra togæ.
Vel tu sanguinei juvenilia munera Martis
Suscipe. deliciæ jam tibi terga dabunt.
Ecce fugax Parthus, magni nova causa triumphi,
Jam videt in campis Cæsaris arma suis.
Vince Cupidineas pariter Parthasque sagittas:
Et refer ad patrios bina tropæa Deos.
Ut semel Ætola Venus est a cuspide læsa;
Mandat amatori bella gerenda suo.
Quæritis, Ægisthus quare sit factus adulter?
In promtu causa est: desidiosus erat:
Pugnabant alii tardis apud Ilion armis:
Transtulerat vires Græcia tota suas.
Sive operam bellis vellet dare, nulla gerebat;
Sive foro, vacuum litibus Argos erat.
Quod potuit, ne nil illic ageretur, amavit.
Sic venit ille puer: sic puer ille manet.
Rura quoque oblectant animos, studiumque colendi:
Quælibet huic curæ cedere cura potest.
Colla jube domitos oneri supponere tauros;
Sauciet ut duram vomer aduncus humum.
Obrue versata Cerealia semina terra,
Quæ tibi cum multo fœnore reddat ager.
Aspice curvatos pomorum pondere ramos;
Ut sua, quod peperit, vix ferat arbor onus.
Aspice jucundo labentes murmure rivos:
Aspice tondentes fertile gramen oves.
Ecce petunt rupes præruptaque saxa capellæ,
Jam referent hœdis ubera plena suis,

Pastor

Pastor inæquali modulatur arundine carmen:
Nec desunt comites sedula turba canes.
Parte sonant alia silvæ mugitibus altæ;
Et queritur vitulum mater abesse suum.
Quid cum suppositas fugiunt examina taxos,
Ut relevent demti vimina torta favi?
Poma dat autumnus; formosa est messibus æstas:
Ver præbet flores: igne levatur hyems.
Temporibus certis maturam rusticus uvam
Deligit; & nudo sub pede musta fluunt:
Temporibus certis desectas alligat herbas;
Et tonsam raro pectine verrit humum.
Ipse potes riguis plantam deponere in hortis:
Ipse potes rivos ducere lenis aquæ.
Venerit insitio; fac ramum ramus adoptet:
Stetque peregrinis arbor operta comis.
Cum semel hæc animum cœpit mulcere voluptas,
Debilibus pennis irritus exit Amor.
Vel tu venandi studium cole. sæpe recessit
Turpiter a Phœbi victa sorore Venus.
Nunc leporem pronum catulo sectare sagaci:
Nunc tua frondosis retia tende jugis.
Aut pavidos terre varia formidine cervos:
Aut cadat adversa cuspide fossus aper.
Nocte fatigatum somnus, non cura puellæ,
Excipit; & pingui membra quiete levat.
Lenius est studium, studium tamen, alite capta,
Aut lino, aut calamis præmia parva sequi.
Vel, quæ piscis edax avido male devoret ore,
Abdere supremis æra recurva cibis.
Aut his, aut aliis, donec dedifcis amare,
Ipse tibi furtim decipiendus eris.
Tu tantum i, quamvis firmis retinebere vinclis,
I procul, & longas carpere perge vias.
Flebis, ut occurret desertæ nomen amicæ:
Stabit & in media pes tibi sæpe via.
Sed quanto minus ire voles, magis ire memento:
Perfer; & invitos currere coge pedes.
Nec pluvias vites: nec te peregrina morentur
Sabbata; nec damnis Allia nota suis.
Nec quot transieris, sed quot tibi quære supersint
Millia: nec, maneas ut prope, finge moras.
Tempora nec numera, nec crebro respice Romam,
Sed fuge. tutus adhuc Parthus ab hoste fuga est.
Dura aliquis præcepta vocet mea: dura fatemur
Esse: sed, ut valeas, multa dolenda feres.
Sæpe bibi succos, quamvis invitus, amaros
Æger; & oranti mensa negata mihi.
Ut corpus redimas, ferrum patieris & ignes;
Arida nec sitiens ora lavabis aqua;
Ut valeas animo, quidquam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore majus habet,
Sed tamen est artis strictissima janua nostræ,
Et labor est unus tempora prima pati:
Aspicis, ut prensos urant juga prima juvencos?
Ut nova velocem cingula lædat equum?
Forsitan a Laribus patriis exire pigebit.
Sed tamen exibis: deinde redire voles.
Nec te Lar patrius, sed amor revocabit amicæ,
Prætendens culpæ splendida verba suæ.
Cum semel exieris, centum solatia curæ
Et rus, & comites, & via longa dabunt,
Nec satis esse puta discedere: lentus abesto;
Dum perdat vires, sitque sine igne, cinis.
Si nisi firmata properabis mente reverti,
Inferet arma tibi sæva rebellis Amor,
Quid quod, ut abfueris, avidus sitiensque redibis;
Et spatium damno cesserit omne tuo?
Viderit, Hæmoniæ si quis mala pabula terræ,
Et magicas artes posse juvare putat.
Ista veneficii vetus est via. noster Apollo
Innocuam sacro carmine monstrat opem.
Me duce non tumulo prodire jubebitur umbra:
Non anus infami carmine rumpet humum.
Non seges ex aliis alios transibit in agros:
Nec subito Phœbi pallidus orbis erit.
Ut solet, æquoreas ibit Tyberinus in undas:
Ut solet, in niveis Luna vehetur equis.
Nulla recantatas deponent pectora curas;
Nec fugiet vivo sulfure victus amor.
Quid te Phasiacæ juverunt gramina terræ,
Cum cuperes patria, Colchi, manere domo?
Quid tibi profuerunt, Circe, Perseides herbæ,
Cum sua Neritias abstulit aura rates?
Omnia fecisti, ne callidus hospes abiret:
Ille dedit certæ lintea plena fugæ.
Omnia fecisti, ne te ferus ureret ignis:
Longus at invito pectore sedit amor.
Vertere tu poteras homines in mille figuras:
Non poteras animi vertere jura tui.
Diceris his etiam, cum jam discedere vellet,
Dulichium verbis detinuisse ducem:
Non ego, quod primo (memini) sperare solebam,
Jam precor, ut conjux tu meus esse velis.
Et tamen, ut conjux essem tua, digna videbar:
Quod Dei, quod magni filia Solis eram.
Ne properes oro: spatium pro munere posco.
Quid minus optari per mea vota potest?
Et freta mota vides; & debes illa timere.
Utilior velis postmodo ventus erit.
Quæ tibi causa fugæ? non hic nova Troja resurgit:
Non alius socios Rhesus ad arma vocat.
Hic amor, hic pax est; in qua male vulneror una:
Totaque sub regno terra futura tuo est.
Illa loquebatur: navem solvebat Ulisses:
Irrita cum velis verba tulere Noti.
Ardet, & assuetas Circe decurrit ad artes:
Nec tamen est illis attenuatus amor.
Ergo age, quisquis opem nostra tibi poscis ab arte,
Deme veneficiis carminibusque fidem,
Si te causa potens domina retinebit in urbe;
Accipe, consilium quod sit in urbe meum,
Optimus ille fuit vindex, lædentia pectus
Vincula qui rupit, dedoluitque semel.
Si cui tantum animi est, illum mirabor & ipse:
Et dicam, Monitis non eget iste meis.
Tu mihi, qui, quod amas, ægre dediscis amare;
Nec potes, & velles posse; docendus eris.
Sæpe refer tecum sceleratæ facta puellæ,
Et pone ante oculos omnia damna tuos.
Illud & illud habet: nec ea contenta rapina
Sub titulum nostros misit avara lares.
Sic mihi juravit: sic me jurata fefellit.
Ante suam quoties passa jacere forem!
Diligit ipsa alios: a me fastidit amari.
Institor heu noctes, quas mihi non dat, habet!
Hæc tibi per totos inacescant omnia sensus:
Hæc refer: hinc odii semina quære tui.
Atque utinam possis etiam facundus in illis
Esse! dole tantum; sponte disertus eris.
Hæserat in quadam nuper mea cura puella:
Conveniens animo non erat illa meo.

Curabar propriis æger Podalirius herbis:
  Et [fateor] medicus turpiter æger eram.
Profuit aſſidue vitiis inſiſtere amicæ:
  Idque mihi factum ſæpe ſalubre fuit.
Quam mala ſunt noſtræ, dicebam, crura puellæ?
  Nec tamen, ut vere confiteamur, erant.
Brachia quam non ſunt noſtræ formoſa puellæ!
  Et tamen, ut vere confiteamur, erant.
Quam brevis eſt! nec erat. quam multum poſcit amantem!
  Hinc odio venit maxima cauſa meo.
Et mala ſunt vicina bonis. errore ſub illo
  Pro vitio virtus crimina ſæpe tulit.
Quam potes, in pejus dotes deflecte puellæ:
  Judiciumque brevi limite falle tuum.
Turgida, ſi plena eſt; ſi fuſca eſt, nigra vocetur.
  In gracili macies crimen habere poteſt.
Et poterit dici petulans, quæ ruſtica non eſt.
  Et poterit dici ruſtica, ſi qua proba eſt:
Quin etiam, quacumque caret tua femina dote,
  Hanc moveat, blandis uſque precare ſonis.
Exigito cantet, ſi qua eſt ſine voce puella:
  Fac ſaltet, neſcit ſi qua movere manum.
Barbara ſermone eſt; fac tecum multa loquatur.
  Non didicit chordas tangere; poſce lyram.
Durius incedit; fac inambulet. omne papillæ
  Pectus habent tumidæ; faſcia nulla tegat.
Si male dentata eſt; narra, quod rideat, illi.
  Mollibus eſt oculis, quod fleat illa, refer.
Proderit & ſubito, cum ſe non finxerit ulli,
  Ad dominam celeres mane tuliſſe gradus.
Auferimur cultu: gemmis auroque teguntur
  Omnia. pars minima eſt ipſa puella ſui.
Sæpe, ubi ſit, quod ames, inter tam multa requiras.
  Decipit hac oculos ægide dives Amor.
Improviſus ades; deprendes tutus inermem:
  Infelix vitiis excidet illa ſuis.
Nec tamen huic nimium præcepto credere tutum eſt:
  Fallit enim multas forma ſine arte decens.
Tum quoque, cum poſitis ſua collinet ora venenis.
  Ad dominæ vultus (nec pudor obſtet) eas.
Pyxidas invenies, & rerum mille colores;
  Et fluere in tepidos œſypa lapſa ſinus.
Illa tuas redolent, Phineu, medicamina menſas:
  Non ſemel hinc ſtomacho nauſea facta meo.
Nunc tibi, quæ medio Veneris præſtentur in uſu,
  Eloquar. ex omni parte fugandus amor.
Multa quidem ex illis pudor eſt mihi dicere: ſed tu
  Ingenio verbis concipe plura meis.
Nuper enim noſtros quidam carpſere libellos;
  Quorum cenſura Muſa proterva mea eſt.
Dummodo ſic placeam, dum toto canter in orbe;
  Quod volet, impugnent unus & alter opus.
Ingenium magni detrectat Livor Homeri:
  Quiſquis es, ex illo, Zoile, nomen habes.
Et tua ſacrilegæ laniarunt carmina linguæ,
  Pertulit huc victos quo duce Troja Deos.
Summa petit livor: perflant altiſſima venti:
  Summa petunt dextra fulmina miſſa Jovis.
At tu, quicumque es, quem noſtra licentia lædit;
  Si ſapis, ad numeros exige quidque ſuos.
Fortia Mæonio gaudent pede bella referri.
  Delitiis illic quis locus eſſe poteſt?
Grande ſonant Tragici; Tragicos decet ira cothurnos:
  Uſibus e mediis ſoccus habendus erit.
Liber in adverſos hoſtes ſtringatur Iambus;
  Seu celer, extremum ſeu trahat ille pedem.

Blanda pharetratos Elegeia cantet Amores:
  Et levis arbitrio ludat amica ſuo.
Callimachi numeris non eſt dicendus Achilles:
  Cydippe non eſt oris, Homere, tui.
Quis ferat Andromaches peragentem Thaida partes?
  Peccat in Andromache Thaida ſi quis agat.
Thais in arte mea: laſcivia libera noſtra eſt.
  Nil mihi cum vitta: Thais in arte mea eſt.
Si mea materiæ reſpondet Muſa jocoſæ,
  Vicimus, & falſi criminis acta rea eſt.
Rumpere, Livor edax; jam magnum nomen habemus:
  Majus erit; tantum, quo pede cœpit, eat.
Sed nimium properas: vivam modo; plura dolebis:
  Et capient animi carmina multa mei.
Nam juvat, & ſtudium famæ mihi creſcit honore.
  Principio clivi veſter anhelat equus.
Tantum ſe nobis elegi debere fatentur;
  Quantum Virgilio nobile debet epos.
Hactenus Invidiæ reſpondimus. attrahe lora
  Fortius; & gyro curre, poeta, tuo.
Ergo ubi concubitus, & opus juvenile petetur;
  Et prope promiſſæ tempora noctis erunt;
Gaudia ne dominæ, pleno ſi pectore ſumes,
  Te capiant; ineas quamlibet ante velim.
Quamlibet invenias, in qua tibi prima voluptas
  Deſinat: a prima proxima ſegnis erit.
Suſtentata Venus gratiſſima. frigora ſole,
  Sole juvant umbræ: grata fit unda ſiti.
Et pudet, & dicam, Venerem quoque junge figura;
  Qua minime jungi quaque decere poteſt.
Nec labor efficere eſt. raræ ſibi vera fatentur:
  Et nihil eſt, quod ſe dedecuiſſe putent.
Tunc etiam jubeo totas aperire feneſtras,
  Turpiaque admiſſo membra notare die.
At, ſimul ad metas venit finita voluptas,
  Laſſaque cum tota corpora mente jacent;
Dum piget, & nullam malis tetigiſſe puellam,
  Tacturuſque tibi non videare diu;
Tunc animo ſigna, quodcumque in corpore mendæ eſt:
  Luminaque in vitiis illius uſque tene.
Forſitan hæc aliquis (nam ſunt quoque) parva vocabit:
  Sed, quæ non proſunt ſingula, multa juvant.
Parva necat morſu ſpatioſum vipera taurum:
  A cane non magno ſæpe tenetur aper.
Tu tantum numero pugna: præceptaque in unum
  Contrahe: de multis grandis acervus erit.
Sed quoniam mores totidem, totidemque figuræ;
  Non ſunt judiciis omnia danda meis.
Quo tua non poſſunt offendi pectora facto;
  Forſitan hoc alio judice crimen erit.
Ille quod obſcœnas in aperto corpore partes
  Viderat; in curſu qui fuit, hæſit amor:
Ille quod a Veneris rebus ſurgente puella
  Vidit in immundo ſigna pudenda toro.
Luditis o, ſi quos potuerunt iſta movere.
  Adflarant tepidæ pectora veſtra faces.
Attrahet ille puer contentos fortius arcus;
  Saucia majorem turba petetis opem.
Quid, qui clam latuit reddente obſcœna puella:
  Et vidit, quæ mos ipſe videre vetat?
Di melius, quam nos moneamus talia quemquam!
  Ut proſint, non ſunt experienda tamen.
Hortor &, ut pariter binas habeatis amicas.
  Fortior eſt, plures ſi quis habere poteſt.
Secta bipartito cum mens diſcurrit utroque;
  Alterius vires ſubtrahit alter amor.

Gran-

Grandia per multos tenuantur flumina rivos,
  Caffaque feducto ftipite flamma perit.
Non fatis una tenet ceratas anchora puppes:
  Non fatis eft liqnidis nnicus hamus aquis.
Qui fibi jam pridem folatia bina paravit;
  Jam pridem fumma victor in arce fuit.
At tibi, qui dominæ fueris male creditus uni,
  Nunc faltem novus eft inveniendus amor.
Pafiphaes Minos in Procride prodidit ignes:
  Ceffit ab Idæa conjuge victa prior.
Amphilochi frater ne Phegida femper amaret,
  Callirhoe fecit parte recepta tori.
Et Parin Oenone fummos tenuiffet ad annos;
  Si non Oebalia pellice læfa foret.
Conjugis Odryfio placuiffet forma tyranno:
  Sed melior claufæ forma fororis erat.
Quid moror exemplis, quorum me turba fatigat?
  Succeffore novo vincitur omnis amor.
Fortius e multis mater defiderat unum;
  Quam cui flens clamat, Tu mihi folus eras.
Ac ne forte putes nova me tibi condere jura;
  (Atque utinam inventi gloria noftra foret!)
Vidit id Atrides. quid enim non ille videret,
  Cujus in arbitrio Græcia tota fuit?
Marte fuo captam Chryfeida victor amabat:
  At fenior ftulte flebat ubique parens.
Quid lacrimas, odiofe fenex; bene convenit illis.
  Officio natam lædis, inepte, tuo.
Quam poftquam reddi Calchas ope tutus Achillis
  Jufferat, & patria eft illa recepta domo;
Eft, ait Atrides, illi quam proxima forma;
  Et, fi prima finat fyllaba, nomen idem:
Hanc mihi, fi fapiat, per fe concedat Achilles:
  Sin minus; imperiam fentiat ille meum.
Quod fi quis veftrum factum hoc incufat, Achivi;
  Eft aliquid valida fceptra tenere manu.
Nam, fi Rex ego fum, nec mecum dormiet illa,
  In mea Therfites regna licebit eat.
Dixit; & hanc habuit folatia magna prioris:
  Et prior eft cura cura repulfa nova.
Ergo affume novas auctore Agamemnone flammas;
  Ut tuus in bivio detineatur amor.
Quæris, ubi invenias? artes, i, perlege noftras.
  Plena puellarum jam tibi navis eat.
Quod fi quid præcepta valent mea; fi quid Apollo
  Utile mortales perdocet ore meo;
Quamvis infelix media torreberis Ætna;
  Frigidior glacie fac videare tuæ.
Et fanum fimula; ne, fi quid forte dolebis,
  Sentiat: & ride, cum tibi flendus eris.
Non ego te jubeo medias abrumpere curas:
  Non funt imperii tam fera jura mei.
Quod non es, fimula; pofitofque imitare furores:
  Sic facies vere quod meditatus eris.
Sæpe ego ne biberem, volui dormire videri.
  Dum videor, fomno lumina victa dedi.
Deceptum rifi, qui fe fimulabat amare;
  In laqueos auceps decideratque fuos.
Intret amor mentes ufu: dedifcitur ufu.
  Qui poterit fanum fingere, fanus erit.
Dixerit, ut venias pacta tibi nocte, venito.
  Veneris, & fuerit janua claufa; feras.
Nec dic blanditias, nec fac convicia pofti,
  Nec latus in duro limine pone tuum.
Poftera lux aderit; careant tua verba querelis;
  Et nulla in vultu figna dolentis habe.

Jam ponet faftus, cum te languere videbit:
  Hoc etiam noftra munus ab arte feres.
Te quoque falle tamen, nec fit tibi finis amandi.
  Propofitis frænis fæpe repugnat equus.
Utilitas lateat; quod non profitebere, fiet.
  Quæ nimis apparent retia, vitat avis.
Ne fibi tam placeat, quo te contemnere poffit;
  Sume animos: animis cedat ut illa tuis.
Janua forte patet; quamvis revocabere, tranfi.
  Eft data nox; dubita nocte venire data.
Poffe pati facile eft; tibi ni fapientia defit.
  Promptius e facili gaudia ferre licet.
Et quifquam præcepta poteft mea dura vocare?
  En etiam partes conciliantis ago.
Nam, quoniam variant animi, variamus & artes.
  Mille mali fpecies, mille falutis erunt.
Corpora vix ferro quædam fanantur acuto:
  Auxilium multis fuccus & herba fuit.
Mollior es, nec abire potes, vinctufque teneris;
  Et tua fævus Amor fub pede colla premit;
Define luctari; referant tua carbafa venti:
  Quoque vocant fluctus, hac tibi remus eat.
Explenda eft fitis ifta tibi, qua perditus ardes.
  Cedimus: e medio jam licet amne bibas.
Sed bibe plus etiam, quam quod præcordia pofcunt:
  Gutture fac pleno fumta redundet aqua.
Perfruere ufque tua nullo prohibente puella:
  Illa tibi noctes auferat, illa dies.
Tædia quære. mali faciunt & tædia finem.
  Jam quoque, cum credas poffe carere, mane.
Dum bene te cumules, & copia tollat amorem;
  E faftidita non juvet ifte domo.
Fit quoque longus amor, quem diffidentia nutrit.
  Hunc tu fi quæres ponere; pone metum.
Qui timet, ut fua fit, neu quis fibi detrahat illam;
  Ille Machaonia vix ope fanus erit.
Plus amat e natis mater plerumque duobus,
  Pro cujus reditu, quod gerit arma, timet.
Eft prope Collinam templum venerabile portam:
  Impofuit templo nomina celfus Eryx.
Eft illic Lethæus Amor, qui pectora fanat;
  Inque fuas gelidam lampadas addit aquam.
Illic & juvenes votis oblivia pofcunt:
  Et fi qua eft duro capta puella viro.
Is mihi fic dixit: [dubito, verufne Cupido
  An fomnus fuerit; fed puto fomnus erat.]
O qui follicitos modo das, modo demis, amores;
  Adjice præceptis hoc quoque, Nafo, tuis.
Ad mala quifque animum referat fua; ponet amorem:
  Omnibus illa Deus plufva minufve dedit.
Qui Puteal Janumque timet, celerefque Kalendas;
  Torqueat hunc æris mutua fumma fui.
Cui pater eft durus, votis ut cetera cedant,
  Huic pater ante oculos durus habendus erit.
Hic male dotata pauper cum conjuge vivit:
  Uxorem fato credat obeffe fuo.
Eft tibi rure bono generofæ fertilis uvæ
  Vinea: ne nafcens uva fit ufta, time.
Ille habet in reditu navim; mare femper iniquum
  Cogitet, & damno littora fœda fuo.
Filius hunc miles, te filia nubilis angant.
  Et quis non caufas mille doloris habet?
Ut poffis odiffe tuam, Pari, funera fratrum
  Debueras oculis fubftituiffe tuis.
Plura loquebatur; placidum puerilis imago
  Deftituit fomnum: fi modo fomnus erat.

Quid faciam? media navim Palinurus in unda
  Deserit. ignotas cogor iuire vias.
Quisquis amas, loca sola nocent: loca sola caveto.
  Quo fugis? iu populo totiot esse potes.
Non tibi secretis [augent secreta furores]
  Est opus: auxilio turba futura tibi est.
Ttistis eris, si solus eris: dominæque relictæ
  Ante oculos facies stabit, ut ipsa, tuos.
Tristiot idcirco nox est, quam tempora Phœbi:
  Quæ relevet luctus, turba sodalis abest.
Nec fuge colloquium: nec sit tibi janua clausa:
  Nec tenebris vultus flebilis abde tuos.
Sempet habe Pyladen, qui consoletut Orestem.
  Hic quoque amicitiæ non levis usus erit.
Quid nisi secretæ læserunt Phyllida silvæ?
  Certa necis causa est: incomitata fuit.
Ibat, ut Edono referens trieterica Baccho
  Ire solet fusis barbara turba comis.
Et modo, qua poterat, longum spectabat in æquor:
  Nunc in arenosa lassa jacebat humo.
Perfide Demophoon, surdas clamabat ad undas:
  Ruptaque singultu verba dolentis erant.
Limes erat tenuis longa subuubilus umbra:
  Quo tulit illa suos ad mare sæpe pedes.
Nona terebatut miseræ via. Videtis, inquit:
  Et spectat zonam pallida facta suam.
Adspicit & ramos: dubitat, refugitque quod audet:
  Et timet, & digitos ad sua colla refert.
Sithoni, tunc certe vellem non sola fuisses;
  Non fleres positis Phyllida, silva, comis.
Phyllidis exemplo nimium secreta timere,
  Læse vir a domina, læsa puella viro.
Præstiterat juvenis, quidquid mea Musa jobebat;
  Inque suæ portu pene salutis erat.
Decidit, ut cupidos inter devenit amautes:
  Et, quæ condiderat, tela resumsit Amor.
Si quis amas, nec vis; facito contagia vites.
  Hæc etiam pecori sæpe nocere solent.
Dum spectant oculi læsos, læduntut & ipsi:
  Multaque corporibus transitione nocent.
In loca nonnumquam siccis arentia glebis
  De prope cutrenti flumine manat aqua.
Manat amor tectus, si non ab amante tecedas:
  Turbaqoe in hoc omnes ingeniosa sumus.
Altet item jam sanus erat; vicinia læsit.
  Occursum dominæ non tolit ille suæ.
Vulnus in antiquom rediit male firma cicatrix;
  Successumque artes non habuere meæ.
Proximus a tectis ignis defenditur ægre:
  Utile finitimis abstinuisse locis.
Nec, quæ fetre solet spatiantem porticus illam,
  Te ferat: officium neve colatur idem.
Qoid jovat admonitu tepidam recalescere mentem?
  Altet, si possis, orbis habendus erit.
Non facile esoriens posita retinebere mensa:
  Et moltam saliens incitat unda sitim.
Non facile est visa taurum retinere juvenca:
  Fortis equus visæ semper adhinnit equæ.
Hæc ubi præstiteris, ut tandem littora tangas,
  Non satis est ipsam deseruisse tibi.
Et soror, & mater valeant, & conscia uutrix,
  Et quidquid dominæ pars erit ulla tuæ.
Nec veniat servus: nec flens ancillula fictum
  Soppliciter dominæ nomine dicat, Ave.
Nec, si scire voles, quid agat tamen illa, rogabis.
  Profet: erit lucro lingua retenta suo.

Tu quoque, qui causam finiti reddis amoris,
  Deque tua domina multa querenda refers;
Parce queri. melius sic ulciscere tacendo,
  Dum desideriis effluat illa tuis.
Et malim taceas, quam te desisse loquaris.
  Qui nimium moltis, Non amo, dicit; amat.
Sed meliore fide paulatim extinguitur ignis,
  Quam subito. lente desine; tutus eris.
Flumine perpetuo torrens solet acrius ire.
  Sed tamen hæc brevis est, illa perennis aqua.
Fallat, & in tenues avanidus exeat auras,
  Perque gradus molles emoriatur amor.
Sed modo dilectam scelus est odisse puellam:
  Exitus ingeniis convenit iste feris.
Non curare sat est. odio qui finit amorem,
  Aut amat, aut ægre desioet esse miser.
Turpe, vir & molier, juncti nodo, protinus hostes:
  Non illas lites Appias ipsa probat.
Sæpe reas faciunt, & amant. ubi nulla simultas
  Incidit, admonitu liber aberrat amor.
Forte aderam juveni: dominam lectica tenebat:
  Horrebant sævis omnia verba minis.
Jamque vadaturus, Lectica prodeat, inquit.
  Prodierat: visa conjuge mutus erat.
Et manus, & manibus duplices cecidere tabellæ:
  Venit in amplexus: atque ita, Vincis, ait.
Totius est, aptumque magis, discedere pace,
  Quam petere a thalamis litigiosa fora:
Munera quæ dederis, habeat siue lite jubeto:
  Esse solent magno damna minora bono.
Quod si vos aliquis conducet casus in unum,
  Mente memot tota, quæ damus arma, tene.
Nunc opus est armis: hic, o fortissime, pugna.
  Vincenda est telo Penthesilea tuo.
Nunc tibi rivalis, nunc durum limen, amanti,
  Nonc mediis subeant irrita verba Deis.
Nec compone comas, quia sis venturus ad illam:
  Nec toga sit laxo conspicienda siuu.
Nulla sit ut placeas alienæ cura puellæ:
  Jam facito e multis una sit illa tibi.
Sed quid præcipue nostris conatibus obstet
  Eloquar; exemplo qoemque docente suo.
Desinimus tarde, quia nos speramus amari.
  Dum sibi quisque placet, credula turba sumus.
At tu nec voces (quid enim fallacius illis?)
  Crede, nec æternos pondus habere Deos.
Neve puellarum lacrymis moveare caveto:
  Ut flerent, oculos erudiere suos.
Artibus innumeris mens oppugnatur amantum;
  Ut lapis æquoreis undique pulsus aquis.
Nec causas aperi, quare divortia malis:
  Nec dic, quid doleas, clam tamen usque dole.
Nec peccata refet; ne diluat. ipse favebis:
  Ut melior causa causa sit illa toa.
Qui silet, est firmus: qui dicit multa puellæ
  Probra, satisfieri postulat ille sibi.
Non ego Dulichio furiales more sagittas,
  Nec rapidas aosim tingere in amne faces.
Nec nos purpureas pueri resecabimus alas:
  Nec sacer arte mea laxior arcus erit.
Concilium est, quodcumque cano. parete canenti:
  Utque facis, cœptis, Phœbe saluber, ades.
Phœbus adest: sonuere lyræ: souuere pharetræ.
  Signa Deum nosco per sua: Phœbus adest.
Confet Amyclæis medicatum vellus ahenis
  Murice cum Tyrio: turpius illud erit.

Vos

Vos quoque formosis vestras conferte puellas:
  Incipiet dominæ quemque pudere suæ.
Utraque formosæ Paridi potuere videri;
  Sed sibi collatam vicit utramque Venus.
Nec solam faciem; mores quoque confer & artem:
  [illegible] judicio ne tuus obsit amor.
Exiguum est, quod deinde canam: sed profuit illud
  Exiguum multis: in [illegible] ipse fui.
Scripta cave relegas blandæ servata [illegible].
  Constantes animos scripta relecta movent.
Omnia pone feros (quamvis invitus) in ignes:
  Et dic, Ardoris sit rogus iste mei.
Thestias absentem succendit stipite natum.
  Tu timide flammæ perfida verba dabis?
Si potes, & ceras remove. quid imagine muta
  Carperis? hoc periit Laodamia modo.
Et loca multa nocent. fugito loca conscia vestri
  Concubitus. causas mille doloris habent.
Hic fuit; hic cubuit: thalamo dormivimus isto:
  Hic mihi lasciva gaudia nocte dedit.
Admonitu refricatur amor; vulnusque novatum
  Scinditur. Infirmis causa pusilla nocet.
Ut pene extinctum cinerem si sulfure tangas;
  Vivet, & e minimo maximus ignis erit.
Sic, nisi vitaris quidquid renovabit amorem,
  Flamma redardescet, quæ modo nulla fuit.
Argolides cuperent fugisse Capharea puppes;
  Teque, senex, luctus ignibus ulte tuos.
Præterita cautus Niseide navita gaudet.
  Tu loca, quæ nimium grata fuere, cave.
Hæc tibi sint Syrtes; hæc Acroceraunia vita:
  Hic vomit epotas dira Charybdis aquas.
Sunt, quæ non possint aliquo cogente juberi;
  Sæpe tamen casu facta juvare solent.
Perdat opes Phædra; parces, Neptune, nepoti:
  Nec faciet pavidos taurus avitus equos.
Gnossida fecisses inopem; sapienter amasset.
  Divitiis alitur luxuriosus amor.
Cur nemo est, Hecalen; nulla est, quæ ceperit Iron?
  Nempe quod alter egens, altera pauper erat.
Non habet, unde suum paupertas pascat amorem:
  Non tamen hoc tanti est; pauper ut esse velis.
At tibi sit tanti, non indulgere theatris;
  Dum bene de vacuo pectore cedat amor.
Enervant animos citharæ, lotosque, lyræque;
  Et vox, & numeris brachia mota suis.
Illic assidue ficti saltantur amantes:
  Quid caveas actor, quid juvet, arte docet.
Eloquar invitus: teneros ne tange poetas.
  Submoveo dotes impius ipse meas.
Callimachum fugito; non est inimicus Amori:
  Et cum Callimacho tu quoque, Coe, noces.
Me certe Sappho meliorem fecit amicæ:
  Nec rigidos mores Teia Musa dedit.
Carmina quis potuit tuto legisse Tibulli,
  Vel tua, cujus opus Cynthia sola fuit?
Quis potuit lecto durus discedere Gallo?
  Et mea nescio quid carmina dulce sonant.
Quod nisi dux operis vatem frustratur Apollo;
  Æmulus est vestri maxima causa mali.
At tu rivalem noli tibi fingere quemquam:
  Inque suo solam crede jacere toro.
Acrius Hermionen ideo dilexit Orestes;
Quid, quod alterius cœperat illa viri.
  Et po[illegible] Menelae, doles? ibas sine conjuge Creten:
Ut Paris hanc nupta lentus abesse tua.
  Non potes. [illegible]; nunc demum uxore carere
Hoc & in abducta [illegible]crevit amore tuus.
  Illam Plisthenio gaudia [illegible]ebat Achilles,
Nec frustra flebat; mihi credite [illegible].
  Quod si non faceret, turpiter esset Atrides,
Certe ego fecissem, nec sum sapientior illo.
  Invidiæ fructus maximus ille fuit.
Nam sibi quod numquam tactam Briseida jurat,
  Per sceptrum; sceptrum non putat esse Deos.
Di faciant, dominæ possis transire relictæ
  Limina; proposito sufficiantque pedes.
Et poteris; modo velle tene. nunc fortiter ire,
  Nunc opus est celeri subdere calcar equo.
Illo Lotophagos, illo Sirenas in antro
  Esse puta: remis adjice vela tuis.
Hunc quoque, quo quondam nimium rivale dolebas,
  Vellem desineres hostis habere loco.
At certe, quamvis odio remanente, saluta.
  Oscula cum poteris jam dare; sanus eris.
Ecce cibos etiam, medicinæ fungar ut omni
  Munere, quos fugias, quosve sequare, dabo.
Daunius, an Libycis bulbus tibi missus ab oris,
  An veniat Megaris, noxius omnis erit.
Nec minus erucas aptum vitare salaces;
  Et quidquid Veneri corpora nostra parat.
Utilius sumas acuentes lumina rutas;
  Et quidquid Veneri corpora nostra negat.
Quid tibi præcipiam de Bacchi munere, quæris?
  Spe brevius monitis expediere meis.
Vina parant animum Veneri, nisi plurima sumas;
  Ut stupeant multo corda sepulta mero.
Nutritur vento, vento restinguitur ignis.
  Lenis alit flammam, grandior aura necat.
Aut nulla ebrietas, aut tanta sit, ut tibi curas
  Eripiat: si qua est inter utramque, nocet.
Hoc opus exegi. fessæ date serta carinæ.
  Contigimus portum, quo mihi cursus erat.
Postmodo reddetis sacro pia vota poetæ,
  Carmine sanati femina virque meo.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBRI XV.

NASONIS EPIGRAMMA,

Ex Triſt. lib. 1. Eleg. 6. verſ. 35.

parente ſuo quicumque volumina tangis.
His ſaltem veſtra detur in urbe locus.
Quoque magis faveas, non ſunt hæc edita ab illo,
Sed quaſi de Domini funere rapta ſui.
Quidquid in his igitur vitii rude carmen habebit,
Emendaturus, ſi licuiſſet, eram.

LIBER PRIMUS.

N nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Di, cœptis (nam, Di, mutaſtis & illas)
Adſpirate meis: primaque ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.
Ante mare & tellus, &, quod tegit omnia, cælum,
Unus erat toto Naturæ vultus in orbe,
Quem dixere Chaos; rudis indigeſtaque moles;
Nec quidquam, niſi pondus iners; congeſtaque eodem
Non bene junctarum diſcordia ſemina rerum.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan;
Nec nova creſcendo reparabat cornua Phœbe;
Nec circumfuſo pendebat in aere tellus
Ponderibus librata ſuis: nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quaque fuit tellus, illic & pontus & aer:
Sic erat inſtabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aer. nulli ſua forma manebat.
Obſtabatque aliis aliud: quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis,
Mollia cum duris, ſine pondere habentia pondus.
Hanc Deus & melior litem Natura diremit.
Nam cælo terras, & terris abſcidit undas:
Et liquidum ſpiſſo ſecrevit ab aere cælum.
Quæ poſtquam evolvit, cæcoque exemit acervo,
Diſſociata locis concordi pace ligavit.
Ignea convexi vis & ſine pondere cæli
Emicuit, ſummaque locum ſibi legit in arce.
Proximus eſt aer illi levitate, locoque:
Denſior his tellus: elementaque grandia traxit;
Et preſſa eſt gravitate ſui. circumfluus humor
Ultima poſſedit, ſolidumque coercuit orbem.
Sic ubi diſpoſitam, quiſquis fuit ille Deorum,
Congeriem ſecuit, ſectamque in membra redegit;
Principio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni ſpeciem glomeravit in orbis.
Tum freta diffundi, rapidiſque tumeſcere ventis
Juſſit, & ambitæ circumdare littora terræ.
Addidit & fontes, immenſaque ſtagna, lacuſque;
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis:
Quæ diverſa locis partim ſorbentur ab ipſa;
In mare perveniunt partim, campoque recepta
Liberioris aquæ, pro ripis littora pulſant.
Juſſit & extendi campos, ſubſidere valles,
Fronde tegi ſilvas, lapidoſos ſurgere montes.
Utque duæ dextra cælum, totidemque ſiniſtra
Parte ſecant Zonæ, quinta eſt ardentior illis;
Sic onus incluſum numero diſtinxit eodem
Cura Dei: totidemque plagæ tellure premuntur.
Quarum quæ media eſt, non eſt habitabilis æſtu:
Nix tegit alta duas: totidem inter utramque locavit;
Temperiemque dedit miſta cum frigore flamma.
Imminet his aer. qui, quanto eſt pondere terræ
Pondus aquæ levius, tanto eſt oneroſior igni.
Illic & nebulas, illic conſiſtere nubes
Juſſit, & humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non paſſim mundi fabricator habendum
Aera permiſit. vix nunc obſiſtitur illis,
Cum ſua quiſque regant diverſo flamina tractu,
Quin lanient mundum; tanta eſt diſcordia fratrum.
Eurus ad Auroram, Nabathæaque regna receſſit,
Perſidaque, & radiis juga ſubdita matutinis.
Veſper, & occiduo quæ littora Sole tepeſcunt,
Proxima ſunt Zephyro: Scythiam Septemque Triones
Horrifer invaſit Boreas: contraria tellus
Nubibus aſſiduis, pluvioque madeſcit ab Auſtro.
Hæc ſuper impoſuit liquidum & gravitate carentem
Æthera, nec quidquam terrenæ fæcis habentem.
Vix ea limitibus diſſepſerat omnia certis;

Cum,

Cum, quæ preſſa diu maſſa latuere ſub illa,
Sidera cœperunt toto effervefcere cælo.
Neu regio foret ulla ſuis animantibus orba;
Aſtra tenent cæleſte ſolum, formæque Deorum:
Ceſſerunt nitidis habitandæ piſcibus undæ:
Terra feras cepit: volucres agitabilis aer.
Sanctius his animal, mentiſque capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cetera poſſet.
Natus homo eſt. ſive hunc divino ſemine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo:
Sive recens tellus, ſeductaque nuper ab alto
Æthere, cognati retinebat ſemina cæli.
Quam ſatus Iapeto, miſtam fluvialibus undis,
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.
Pronaque cum ſpectent animalia cetera terram;
Os homini ſublime dedit, cælumque tueri
Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.
Sic, modo quæ fuerat rudis & ſine imagine, tellus
Induit ignotas hominum converſa figuras.
Aurea prima ſata eſt ætas, quæ, vindice nullo,
Sponte ſua ſine lege fidem rectumque colebat.
Pœna metuſque aberant. nec verba minacia fixo
Ære legebantur: nec ſupplex turba timebant
Judicis ora ſui: ſed erant ſine vindice tuti.
Nondum cæſa ſuis, peregrinum ut viſeret orbem,
Montibus, in liquidas pinus deſcenderat undas:
Nullaque mortales, præter ſua littora, norant.
Nondum præcipites cingebant oppida foſſæ:
Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non enſis, erant. ſine militis uſu
Mollia ſecuræ peragebant otia mentes.
Ipſa quoque immunis raſtroque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per ſe dabat omnia tellus:
Contentique cibis nullo cogente creatis,
Arbuteos fœtus, montanaque fraga legebant,
Cornaque, & in duris hærentia mora rubetis;
Et quæ deciderant patula Jovis arbore glandes.
Ver erat æternum, placidique tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos ſine ſemine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
Nec renovatus ager gravidis canebat ariſtis.
Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant:
Flavaque de viridi ſtillabant ilice mella.
Poſtquam, Saturno tenebroſa in Tartara miſſo,
Sub Jove mundus erat; ſubiït argentea proles,
Auro deterior, fulvo pretioſior ære.
Jupiter antiqui contraxit tempora veris:
Perque hyemes, æſtuſque, & inæquales autumnos,
Et breve ver, ſpatiis exegit quatuor annum.
Tum primum ſiccis aer fervoribus uſtus
Canduit: & ventis glacies adſtricta pependit.
Tum primum ſubiere domos. domus antra fuerunt,
Et denſi frutices, & vinctæ cortice virgæ.
Semina tum primum longis Cerealia ſulcis
Obruta ſunt; preſſique jugo gemuere juvenci.
Tertia poſt illas ſucceſſit aenea proles,
Sævior ingeniis, & ad horrida promtior arma;
Nec ſcelerata tamen. De duro eſt ultima ferro.
Protinus irrumpit venæ pejoris in ævum
Omne nefas: fugere pudor, verumque, fideſque:
In quorum ſubiere locum, fraudeſque, dolique,
Inſidiæque, & vis, & amor ſceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene noverat illos,
Navita: quæque diu ſteterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis inſultavere carinæ.
Communemque prius, ceu lumina Solis & auras,

Cautus humum longo ſignavit limite menſor.
Nec tantum ſegetes alimentaque debita dives
Poſcebatur humus; ſed itum eſt in viſcera terræ:
Quaſque recondiderat, Stygiiſque admoverat umbris,
Effodiuntur opes irritamenta malorum.
Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierat: prodit bellum, quod pugnat utroque;
Sanguineaque manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto. non hoſpes ab hoſpite tutus,
Non ſocer a genero: fratrum quoque gratia rara eſt.
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti:
Lurida terribiles miſcent aconita novercæ:
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa jacet Pietas: & Virgo cæde madentes
Ultima cæleſtum terras Aſtræa reliquit.
Neve foret terris ſecurior arduus æther;
Affectaſſe ferunt regnum cæleſte Gigantes;
Altaque congeſtos ſtruxiſſe ad ſidera montes.
Tum pater omnipotens miſſo perfregit Olympum
Fulmine, & excuſſit ſubjecto Pelio Oſſam.
Obruta mole ſua cum corpora dira jacerent;
Perfuſam multo natorum ſanguine terram
Immaduiſſe ferunt, calidumque animaſſe cruorem:
Et, ne nulla feræ ſtirpis monumenta manerent,
In faciem vertiſſe hominum. ſed & illa propago
Contemtrix Superum, ſævæque avidiſſima cædis,
Et violenta fuit: ſcires e ſanguine natos.
Quæ pater ut ſumma vidit Saturnius arce;
Ingemit: &, facto nondum vulgata recenti
Fœda Lycaoniæ referens convivia menſæ,
Ingentes animo, & dignas Jove concipit iras;
Conciliumque vocat. tenuit mora nulla vocatos.
Eſt via ſublimis, cælo manifeſta ſereno:
Lactea nomen habet; candore notabilis ipſo.
Hac iter eſt Superis ad magni tecta Tonantis,
Regalemque domum. dextra lævaque Deorum
Atria nobilium valvis celebrantur apertis.
Plebs habitant diverſa locis. a fronte potentes
Cælicolæ, clarique ſuos poſuere penates.
Hic locus eſt; quem, ſi verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixiſſe Palatia cæli.
Ergo ubi marmoreo Superi ſedere receſſu,
Celſior ipſe loco, ſceptroque innixus eburno,
Terrificam capitis concuſſit terque quaterque
Cæſariem; cum qua terram, mare, ſidera, movit.
Talibus inde modis ora indignantia ſolvit:
Non ego pro mundi regno magis anxius illa
Tempeſtate fui, qua centum quiſque parabant
Injicere anguipedum captivo brachia cælo.
Nam, quamquam ferus hoſtis erat, tamen illud ab uno
Corpore, & ex una pendebat origine bellum.
Nunc mihi, qua totum Nereus circumtonat orbem,
Perdendum mortale genus. per flumina juro
Infera, ſub terras Stygio labentia luco,
Cuncta prius tentata: ſed immedicabile vulnus
Enſe recidendum; ne pars ſincera trahatur.
Sunt mihi Semidei, ſunt ruſtica numina Nymphæ,
Faunique, Satyrique, & monticolæ Silvani:
Quos quoniam cæli nondum dignamur honore;
Quas dedimus, certe terras habitare ſinamus.
An ſatis, o Superi, tutos fore creditis illos,
Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque, regoque,
Struxerit inſidias notus feritate Lycaon?
Confremuere omnes: ſtudiiſque ardentibus auſum
Talia depoſcunt. ſic, cum manus impia ſævit
Sanguine Cæſareo Romanum extinguere nomen,

Atto-

Attonitum tanto ſubitæ terrore ruinæ
Humanum genus eſt; totuſque perhorruit urbis.
Nec tibi grata minus pietas, Auguſte, tuorum,
Quam fuit illa Jovi. qui poſtquam voce manuque
Murmura compreſſit; tenuere ſilentia cuncti.
Subſtitit ut clamor preſſus gravitate regentis;
Jupiter hoc iterum ſermone ſilentia rumpit:
Ille quidem pœnas (curam dimittite) ſolvit;
Quod tamen admiſſum, quæ ſit vindicta, docebo.
Contigerat noſtras infamia temporis aures:
Quam cupiens falſam, ſummo delabor Olympo,
Et Deus humana luſtro ſub imagine terras.
Longa mora eſt, quantum noxæ ſit ubique repertum,
Enumerare: minor fuit ipſa infamia vero.
Mænala tranſieram latebris horrenda ferarum,
Et cum Cylleno gelidi pineta Lycæi.
Arcados hinc ſedes & inhoſpita tecta tyranni
Ingredior, traherent cum ſera crepuſcula noctem.
Signa dedi veniſſe Deum; vulguſque precari
Cœperat. irridet primo pia vota Lycaon.
Mox ait, Experiar, Deus hic, diſcrimine aperto,
An ſit mortalis: nec erit dubitabile verum.
Nocte gravem ſomno nec opina perdere morte
Me parat. hæc illi placet experientia veri.
Nec contentus eo, miſſi de gente Moloſſa
Obſidis unius jugulum mucrone reſolvit:
Atque ita ſemineces partim ferventibus artus
Mollit aquis, partim ſubjecto torruit igni.
Quos ſimul impoſuit menſis; ego vindice flamma
In domino dignos everti tecta Penates.
Territus ille fugit; nactuſque ſilentia ruris
Exululat, fruſtraque loqui conatur: ab ipſo
Colligit os rabiem, ſolitæque cupidine cædis
Vertitur in pecudes: & nunc quoque ſanguine gaudet.
In villos abeunt veſtes, in crura lacerti.
Fit lupus, & veteris ſervat veſtigia formæ.
Canities eadem eſt, eadem violentia vultu:
Idem oculi lucent: eadem feritatis imago.
  Occidit una domus: ſed non domus una perire
Digna fuit. qua terra patet, fera regnat Erinnys.
In facinus juraſſe putes. dent ocius omnes,
Quas meruere pati, ſic ſtat ſententia, pœnas.
Dicta Jovis pars voce probant, ſtimuloſque frementi
Adjiciunt: alii partes aſſenſibus implent.
Eſt tamen humani generis jactura dolori
Omnibus: &, quæ ſit terræ mortalibus orbæ
Forma futura, rogant: quis ſit laturus in aras
Thura? feriſne paret populandas tradere gentes?
Talia quærentes, ſibi enim fore cetera curæ,
Rex Superum trepidare vetat; ſobolemque priori
Diſſimilem populo promittit origine mira.
Jamque erat in totas ſparſurus fulmina terras;
Sed timuit, ne forte ſacer tot ab ignibus æther
Conciperet flammas, longuſque ardeſceret axis.
Eſſe quoque in fatis reminiſcitur, affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regia cæli
Ardeat; & mundi moles operoſa laboret.
Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum.
Pœna placet diverſa; genus mortale ſub undis
Perdere, & ex omni nimbos dimittere cælo.
Protinus Æoliis Aquilonem claudit in antris,
Et quæcumque fugant inductas flamina nubes:
Emittitque Notum. madidis Notus evolat alis;
Terribilem picea tectus caligine vultum.
Barba gravis nimbis; canis fluit unda capillis:
Fronte ſedent nebulæ: rorant pennæque, ſinuſque.

Utque manu lata pendentia nubila preſſit;
Fit fragor: hinc denſi funduntur ab æthere nimbi.
Nuntia Junonis varios induta colores
Concipit Iris aquas; alimentaque nubibus adfert.
Sternuntur ſegetes, & deplorata coloni
Vota jacent; longique labor perit irritus anni.
Nec cælo contenta ſuo Jovis ira: ſed illum
Cæruleus frater juvat auxiliaribus undis.
Convocat hic amnes. qui poſtquam tecta tyranni
Intravere ſui, Non eſt hortamine longo
Nunc, ait, utendum: vires effundite veſtras.
Sic opus eſt. aperite domos: ac mole remota
Fluminibus veſtris totas immittite habenas.
Juſſerat. hi redeunt, ac fontibus ora relaxant:
Et defrænato volvuntur in æquora curſu.
Ipſe tridente ſuo terram percuſſit: at illa
Intremuit, motuque ſinus patefecit aquarum.
Exſpatiata ruunt per apertos flumina campos;
Cumque ſatis arbuſta ſimul, pecudeſque, viroſque,
Tectaque, cumque ſuis rapiunt penetralia ſacris.
Si qua domus manſit, potuitque reſiſtere tanto
Indejecta malo; culmen tamen altior hujus
Unda tegit, preſſæque labant ſub gurgite turres.
Jamque mare & tellus nullum diſcrimen habebant.
Omnia pontus erant. deerant quoque littora ponto.
Occupat hic collem: cymba ſedet alter adunca,
Et ducit remos illic, ubi nuper ararat.
Ille ſupra ſegetes, aut merſæ culmina villæ,
Navigat: hic ſumma piſcem deprendit in ulmo.
Figitur in viridi (ſi Fors tulit) anchora prato:
Aut ſubjecta terunt curvæ vineta carinæ.
Et, modo qua graciles gramen carpſere capellæ,
Nunc ibi deformes ponunt ſua corpora phocæ.
Mirantur ſub aqua lucos, urbeſque domoſque
Nereides: ſilvaſque tenent delphines, & altis
Incurſant ramis, agitataque robora pulſant.
Nat lupus inter oves: fulvos vehit unda leones:
Unda vehit tigres. nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato proſunt velocia cervo.
Quæſitiſque diu terris, ubi ſidere detur,
In mare laſſatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immenſa licentia ponti,
Pulſabantque novi montana cacumina fluctus.
Maxima pars unda rapitur: quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi jejunia victu.
Separat Aonios Actæis Phocis ab arvis,
Terra ferax, dum terra fuit; ſed tempore in illo
Pars maris, & latus ſubitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus aſtra duobus;
Nomine Parnaſus, ſuperatque cacumine nubes.
Hic ubi Deucalion (nam cetera texerat æquor)
Cum conſorte tori parva rate vectus adhæſit;
Corycidas Nymphas, & numina montis adorant,
Fatidicamque Themin; quæ tunc oracla tenebat.
Non illo melior quiſquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illa metuentior ulla Deorum.
Jupiter ut liquidis ſtagnare paludibus urbem,
Et ſupereſſe videt de tot modo millibus unum,
Et ſupereſſe videt de tot modo millibus unam;
Innocuos ambos, cultores numinis ambos;
Nubila disjecit: nimbiſque Aquilone remotis,
Et cælo terras oſtendit, & æthera terris.
Nec maris ira manet. poſitoque tricuſpide telo
Mulcet aquas rector pelagi: ſupraque profundum
Exſtantem, atque humeros innato murice tectum
Cæruleum Tritona vocat; conchæque ſonaci
Inſpi-

Inspirare jubet; fluctusque & flumina signo
Jam revocare dato. cava buccina sumitur illi
Tortilis, in latum quæ turbine crescit ab imo;
Buccina, quæ medio concepit ut aera ponto,
Littora voce replet sub utroque jacentia Phœbo.
Tum quoque, ut ora Dei madida rorantia barba
Contigit, & cecinit jussos inflata receptus,
Omnibus audita est telluris & æquoris undis:
Et quibus est undis audita, coercuit omnes.
Jam mare littus habet: plenos capit alveus amnes:
Flumina subsidunt: colles exire videntur.
Surgit humus: crescunt loca decrescentibus undis.
Postque diem longam nudata cacumina silvæ
Ostendunt, limumque tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat. quem postquam vidit inanem,
Et desolatas agere alta silentia terras;
Deucalion lacrimis ita Pyrrham affatur obortis:
O soror, o conjux, o femina sola superstes,
Quam commune mihi genus, & patruelis origo,
Deinde torus junxit; nunc ipsa pericula jungunt:
Terrarum, quascumque vident occasus & ortus,
Nos duo turba sumus. possedit cetera pontus.
Nunc quoque adhuc vitæ non est fiducia nostræ
Certa satis: terrent etiamnum nubila mentem.
Quid tibi, si sine me fatis erepta fuisses,
Nunc animi, miseranda, foret? quo sola timorem
Ferre modo posses? quo consolante dolores?
Namque ego (crede mihi), si te modo pontus haberet,
Te sequerer, conjux: & me quoque pontus haberet.
O utinam possem populos reparare paternis
Artibus: atque animas formatæ infundere terræ!
Nunc genus in nobis restat mortale duobus;
Sic visum Superis: hominumque exempla manemus.
Dixerat, & flebant. placuit cæleste precari
Numen; & auxilium per sacras quærere sortes.
Nulla mora est; adeunt pariter Cephisidas undas,
Ut nondum liquidas, sic jam vada nota secantes.
Inde ubi libatos irroravere liquores
Vestibus, & capiti; flectunt vestigia sanctæ
Ad delubra Deæ: quorum fastigia turpi
Squallebant musco; stabantque sine ignibus aræ.
Ut templi tetigere gradus; procumbit uterque
Pronus humi, gelidoque pavens dedit oscula saxo.
Atque ita, Si precibus, dixerunt, numina justis
Victa remollescunt, si flectitur ira Deorum;
Dic, Themi, qua generis damnum reparabile nostri
Arte sit: & mersis fer opem, mitissima, rebus.
Mota Dea est; sortemque dedit: Discedite templo;
Et velate caput; cinctasque resolvite vestes:
Ossaque post tergum magnæ jactate parentis.
Obstupuere diu: rumpitque silentia voce
Pyrrha prior; jussisque Deæ parere recusat:
Detque sibi veniam, pavido rogat ore: pavetque
Lædere jactatis maternas ossibus umbras.
Interea repetunt cæcis obscura latebris
Verba datæ sortis secum, inter seque volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet, &, Aut fallax, ait, est solertia nobis,
Aut pia sunt, nullumque nefas oracula suadent.
Magna parens terra est: lapides in corpore terræ
Ossa reor dici: jacere hos post terga jubemur.
Conjugis augurio quamquam Titania mota est;
Spes tamen in dubio est. adeo cælestibus ambo
Diffidunt monitis. sed quid tentare nocebit?
Descendunt, velantque caput, tunicasque recingunt;
Et jussos lapides sua post vestigia mittunt.
Saxa (quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas?)
Ponere duritiem cœpere, suumque rigorem;
Mollirique mora, mollitaque ducere formam.
Mox, ubi creverunt, naturaque mitior illis
Contigit, ut quædam, sic non manifesta, videri
Forma potest hominis; sed uti de marmore cœpto
Non exacta satis, rudibusque simillima signis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida succo,
Et terrena fuit, versa est in corporis usum.
Quod solidum est, flectique nequit, mutatur in ossa:
Quod modo vena fuit, sub eodem nomine mansit:
Inque brevi spatio, Superorum munere, saxa
Missa viri manibus faciem traxere virilem;
Et de femineo reparata est femina jactu.
Inde genus durum sumus, experiensque laborum;
Et documenta damus, qua simus origine nati.
Cetera diversis tellus animalia formis
Sponte sua peperit; postquam vetus humor ab igne
Percaluit Solis; cœnumque, udæque paludes
Intumuere æstu: fœcundaque semina rerum
Vivaci nutrita solo, ceu matris in alvo,
Creverunt, faciemque aliquam cepere morando.
Sic ubi deseruit madidos septemfluus agros
Nilus, & antiquo sua flumina reddidit alveo,
Æthereoque recens exarsit sidere limus;
Plurima cultores versis animalia glebis
Inveniunt, & in his quædam modo cœpta sub ipsum
Nascendi spatium: quædam imperfecta, suisque
Trunca vident numeris: & eodem in corpore sæpe
Altera pars vivit; rudis est pars altera tellus.
Quippe ubi temperiem sumsere humorque calorque;
Concipiunt: & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumque sit ignis aquæ pugnax; vapor humidus omnes
Res creat, & discors concordia fœtibus apta est.
Ergo ubi diluvio tellus lutulenta recenti
Solibus æthereis altoque recanduit æstu;
Edidit innumeras species: partimque figuras
Retulit antiquas; partim nova monstra creavit.
Illa quidem nollet, sed te quoque, maxime Python,
Tum genuit: populisque novis, incognita serpens,
Terror eras. tantum spatii de monte tenebas.
Hunc Deus arcitenens, & numquam talibus armis
Ante, nisi in damis capreisque fugacibus, usus,
Mille gravem telis, exhausta pene pharetra,
Perdidit effuso per vulnera nigra veneno.
Neve operis famam possit delere vetustas;
Instituit sacros celebri certamine ludos;
Pythia de domitæ serpentis nomine dictos.
His juvenum quicumque manu, pedibusve, rotave
Vicerat; esculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat; longoque decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.
Primus amor Phœbi Daphne Peneia; quem non
Fors ignara dedit, sed sæva Cupidinis ira.
Delius hunc nuper victa serpente superbus
Viderat adducto flectentem cornua nervo:
Quidque tibi, lascive puer, cum fortibus armis?
Dixerat: ista decent humeros gestamina nostros;
Qui dare certa feræ, dare vulnera possumus hosti,
Qui modo pestifero tot jugera ventre prementem
Stravimus innumeris tumidum Pythona sagittis.
Tu face nescio quos esto contentus amores
Irritare tua: nec laudes assere nostras.
Filius huic Veneris; Figat tuus omnia, Phœbe;
Te meus arcus, ait: quantoque animalia cedunt
Cuncta tibi, tanto minor est tua gloria nostra.

Dixit: & eliso percussis aere pennis
Impiger umbrosa Parnasi constitit arce:
Eque sagittifera promsit duo tela pharetra
Diversorum operum. fugat hoc, facit illud amorem.
Quod facit, auratum est, & cuspide fulget acuta:
Quod fugat, obtusum est, & habet sub arundine plumbum.
Hoc Deus in Nympha Peneide fixit; at illo
Læsit Apollineas trajecta per ossa medullas.
Protinus alter amat; fugit altera nomen amantis,
Silvarum latebris captivarumque ferarum
Exuviis gaudens, innuptæque æmula Phœbes.
Vitta coercebat positos sine lege capillos.
Multi illam petiere: illa aversata petentes,
Impatiens expersque viri, nemorum avia lustrat:
Nec quid Hymen, quid Amor, quid sint connubia curat.
Sæpe pater dixit: Generum mihi, filia, debes.
Sæpe pater dixit: Debes mihi, nata, nepotes.
Illa velut crimen tædas exosa jugales,
Pulcra verecundo suffunditur ora rubore;
Inque patris blandis hærens cervice lacertis,
Da mihi perpetua, genitor carissime, dixit,
Virginitate frui: dedit hoc pater ante Dianæ.
Ille quidem obsequitur: sed te decor iste, quod optas,
Esse vetat; votoque tuo tua forma repugnat.
Phœbus amat; visæque cupit connubia Daphnes:
Quæque cupit, sperat: suaque illum oracula fallunt.
Utque leves stipulæ demtis adolentur aristis;
Ut facibus sepes ardent, quas forte viator
Vel nimis admovit, vel jam sub luce reliquit;
Sic Deus in flammas abiit: sic pectore toto
Uritur, & sterilem sperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos.
Et, Quid si comantur? ait. videt igne micantes
Sideribus similes oculos. videt oscula; quæ non
Est vidisse satis. laudat digitosque, manusque,
Brachiaque, & nudos media plus parte lacertos.
Si qua latent, meliora putat. fugit ocior aura
Illa levi: neque ad hæc revocantis verba resistit:
Nympha, precor, Penei, mane: non insequor hostis.
Nympha, mane: sic agna lupum, sic cerva leonem,
Sic aquilam penna fugiunt trepidante columbæ;
Hostes quæque suos. amor est mihi caussa sequendi.
Me miserum! ne prona cadas, indignave lædi
Crura secent sentes; & sim tibi caussa doloris.
Aspera, qua properas, loca sunt. moderatius, oro,
Curre, fugamque inhibe: moderatius insequar ipse.
Cui placeas, inquire tamen. non incola montis,
Non ego sum pastor: non hic armenta gregesve
Horridus observo. nescis, temeraria, nescis
Quem fugias: ideoque fugis. mihi Delphica tellus,
Et Claros, & Tenedos, Pataræaque regia servit.
Jupiter est genitor. per me, quod eritque, fuitque,
Estque, patet: per me concordant carmina nervis.
Certa quidem nostra est: nostra tamen una sagitta
Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit.
Inventum medicina meum est; opiferque per orbem
Dicor; & herbarum subjecta potentia nobis.
Hei mihi, quod nullis amor est medicabilis herbis:
Nec prosunt domino, quæ prosunt omnibus, artes!
Plura locuturum timido Peneia cursu
Fugit; cumque ipso verba imperfecta reliquit:
Tum quoque visa decens. nudabant corpora venti,
Obviaque adversas vibrabant flamina vestes;
Et levis impexos retro dabat aura capillos:
Auctaque forma fuga est. sed enim non sustinet ultra
Perdere blanditias juvenis Deus: utque movebat
Ipse Amor, admisso sequitur vestigia passu.
Ut canis in vacuo leporem cum Gallicus arvo
Vidit; & hic prædam pedibus petit, ille salutem.
Alter inhæsuro similis, jam jamque tenere
Sperat, & extento stringit vestigia rostro:
Alter in ambiguo est, an sit deprensus, & ipsis
Morsibus eripitur; tangentiaque ora relinquit.
Sic Deus, & virgo est: hic spe celer, illa timore.
Qui tamen insequitur, pennis adjutus Amoris,
Ocior est, requiemque negat: tergoque fugaci
Imminet; & crinem sparsum cervicibus afflat.
Viribus absumtis expalluit illa: citæque
Victa labore fugæ, spectans Peneidas undas,
Fer, pater, inquit, opem; si flumina numen habetis.
Qua nimium placui, tellus, aut hisce, vel istam,
Quæ facit ut lædar, mutando perde figuram.
Vix prece finita, torpor gravis alligat artus.
Mollia cinguntur tenui præcordia libro.
In frondem crines, in ramos brachia crescunt:
Pes modo tam velox pigris radicibus hæret:
Ora cacumen obit: remanet nitor unus in illa.
Hanc quoque Phœbus amat: positaque in stipite dextra
Sentit adhuc trepidare novo sub cortice pectus.
Complexusque suis ramos, ut membra, lacertis,
Oscula dat ligno: refugit tamen oscula lignum.
Cui Deus, At conjux quoniam mea non potes esse,
Arbor eris certe, dixit, mea. semper habebunt
Te coma, te citharæ, te nostræ, laure, pharetræ.
Tu ducibus Latiis aderis, cum læta triumphum
Vox canet; & longæ visent Capitolia pompæ.
Postibus Augustis eadem fidissima custos
Ante fores stabis; mediamque tuebere quercum.
Utque meum intonsis caput est juvenile capillis;
Tu quoque perpetuos semper gere frondis honores.
Finierat Pæan. factis modo laurea ramis
Annuit: utque caput, visa est agitasse cacumen.
Est nemus Hæmoniæ, prærupta quod undique claudit
Silva: vocant Tempe. per quæ Peneus ab imo
Effusus Pindo spumosis volvitur undis:
Dejectuque gravi tenues agitantia fumos
Nubila conducit, summasque aspergine silvas
Impluit; & sonitu plus quam vicina fatigat.
Hæc domus, hæ sedes, hæc sunt penetralia magni
Amnis: in hoc residens facto de cautibus antro,
Undis jura dabat, Nymphisque colentibus undas.
Conveniunt illuc popularia flumina primum;
Nescia gratentur, consolenturne parentem,
Populifer Spercheos, & irrequietus Enipeus,
Apidanusque senex, lenisque Amphrysos, & Æas.
Moxque amnes alii, qui, qua tulit impetus illos,
In mare deducunt fessas erroribus undas.
Inachus unus abest: imoque reconditus antro
Fletibus auget aquas: natamque miserrimus Io
Luget, ut amissam. nescit vitane fruatur,
An sit apud manes. sed quam non invenit usquam,
Esse putat nusquam; atque animo pejora veretur.
Viderat a patrio redeuntem Jupiter Io
Flumine: &, O virgo Jove digna, tuoque beatum
Nescio quem factura toro, pete, dixerat, umbras
Altorum nemorum (& nemorum monstraverat umbras,)
Dum calet, & medio Sol est altissimus orbe.
Quod si sola times latebras intrare ferarum;
Præside tuta Deo nemorum secreta subibis:
Nec de plebe Deo, sed qui cælestia magna
Sceptra manu teneo; sed qui vaga fulmina mitto.
Ne fuge me. fugiebat enim. jam pascua Lernæ,
Confi-

Consitaque arboribus Lircæa reliquerat arva;
Cum Deus inducta latas caligine terras
Occulnit, tenuitque fugam, rapuitque pudorem.
Interea medios Juno despexit in agros:
Et noctis faciem nebulas fecisse volucres
Sub nitido mirata die; non fluminis illas
Esse, nec humenti sentit tellure remitti:
Atque suus conjux, ubi sit, circumspicit; ut quæ
Deprensi toties jam nosset furta mariti.
Quem postquam cælo non repperit; Aut egn fallor,
Aut ego lædor, ait. delapsaque ab æthere summo
Constitit in terris; nebulasque recedere jussit.
Conjugis adventum præsenserat; inque nitentem
Inachidos vultus mutaverat ille juvencam.
Bos quoque formosa est. speciem Saturnia vaccæ,
Quanquam invita, probat: nec non & cujus, & unde,
Quove sit armento, veri quasi nescia, quærit.
Jupiter e terra genitam mentitur, ut auctor
Desinat inquiri. petit hanc Saturnia munus.
Quid faciat? crudele, suos addicere amores:
Non dare, suspectum. pudor est, qui suadeat illinc;
Hinc dissuadet amor. victus pudor esset amore:
Sed leve si munus sociæ generisque torique
Vacca negaretur; poterat non vacca videri.
Pellice donata, non protinus exuit omnem
Diva metum; timuitque Jovem, & fuit anxia furti.
Donec Aristoridæ servandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat.
Inde suis vicibus capiebant bina quietem:
Cetera servabant, atque in statione manebant.
Constiterat quocumque modo; spectabat ad Io,
Ante oculos Io, quamvis aversus, habebat.
Luce sinit pasci: cum Sol tellure sub alta est;
Claudit, & indigno circumdat vincula collo.
Frondibus arbuteis, & amara pascitur herba:
Proque toro, terræ non semper gramen habenti
Incubat infelix; limosaque flumina potat.
Illa etiam supplex Argo cum brachia vellet
Tendere; non habuit, quæ brachia tenderet Argo:
Cnnatoque queri mugitus edidit ore:
Pertimuitque sonos, propriaque exterrita voce est.
Venit & ad ripas, ubi ludere sæpe solebat,
Inachidas ripas: novaque ut conspexit in unda
Cornua, pertimuit, seque exterrita refugit.
Naides ignorant, ignorat & Inachus ipse,
Quæ sit. at illa patrem sequitur, sequiturque sorores:
Et patitur tangi, seque admirantibus offert.
Decerptas senior porrexerat Inachus herbas;
Illa manus lambit, patriisque dat oscula palmis;
Nec retinet lacrymas: &, si modo verba sequantur,
Oret opem; nomenque suum, casusque loquatur.
Littera pro verbis, quam pes in pulvere ducit,
Corporis indicium mutati triste peregit.
Me miserum! exclamat pater Inachus: inque gementis
Cornibus, & niveæ pendens cervice juvencæ,
Me miserum! ingeminat. tune es quæsita per omnes,
Nata, mihi terras? tu non inventa reperta
Luctus eras levior. retices: nec mutua nostris
Dicta refers. alto tantum suspiria prodis
Pectore: quodque unum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos tædasque parabam:
Spesque fuit generi mihi prima, secunda nepotum.
De grege nunc tibi vir, nunc de grege natus habendus.
Nec finire licet tantos mihi morte dolores:
Sed nocet esse Deum. præclusaque janua leti
Æternum nostros luctus extendit in ævum.
Talia mœrenti stellatus submovet Argus,
Ereptamque patri diversa in pascua natam
Abstrahit. ipse procul montis sublime cacumen
Occupat: unde sedens partes speculetur in omnes.

Nec Superum rector mala tanta Phoronidos ultra
Ferre potest: natumque vocat, quem lucida partu
Pleias enixa est: letoque det, imperat, Argum.
Parva mora est, alas pedibus, virgamque potenti
Somniferam sumsisse manu, tegimenque capillis.
Hæc ubi disposuit, patria Jove natus ab arce
Desilit in terras. illic tegimenque removit,
Et posuit pennas: tantummodo virga retenta est.
Hac agit, ut pastor, per devia rura capellas,
Dum venit, abductas: & structis cantat avenis.
Voce novæ captus custos Junonius artis,
Quisquis es, hoc poteras mecum considere saxo,
Argus ait: neque enim pecori fœcundior ullo
Herba loco est: aptamque vides pastoribus umbram.
Sedit Atlantiades, & euntem multa loquendo
Detinuit sermone diem: junctisque canendo
Vincere arundinibus servantia lumina tentat.
Ille tamen pugnat molles evincere somnos:
Et, quamvis sopor est oculorum parte receptus;
Parte tamen vigilat. quærit quoque, namque reperta
Fistula nuper erat, qua sit ratione reperta.

Tum Deus, Arcadiæ gelidis in montibus, inquit,
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas
Naias una fuit. Nymphæ Syringa vocabant.
Non semel & Satyros eluserat illa sequentes,
Et quoscumque Deos umbrosave silva, feraxve
Rus habet. Ortygiam studiis ipsaque colebat
Virginitate Deam. ritu quoque cincta Dianæ
Falleret, & credi posset Latonia, si non
Corneus huic arcus, si non foret aureus illi.
Sic quoque fallebat. redeuntem colle Lyceo
Pan videt hanc, pinuque caput præcinctus acuta,
Talia verba refert. restabat verba referre;
Et precibus spretis fugisse per avia Nympham;
Donec arenosi placitum Ladonis ad amnem
Venerit. hic illi cursum impedientibus undis,
Ut se mutarent, liquidas orasse sorores:
Panaque, cum prensam sibi jam Syringa putaret,
Corpore pro Nymphæ calamos tenuisse palustres:
Dumque ibi suspirat, motos in arundine ventos
Effecisse sonum tenuem, similemque querenti:
Arte nova vocisque Deum dulcedine captum,
Hoc mihi concilium tecum, dixisse, manebit:
Atque ita disparibus calamis compagine ceræ
Inter se junctis nomen tenuisse puellæ.
Talia dicturus vidit Cyllenius omnes
Succubuisse oculos, adopertaque lumina somno.
Supprimit extemplo vocem: firmatque soporem,
Languida permulcens medicata lumina virga.
Nec mora; falcato nutantem vulnerat ense,
Qua collo confine caput: saxoque cruentum
Dejicit; & maculat præruptam sanguine cautem.

Arge, jaces: quodque in tot lumina lumen habebas,
Exstinctum est: centumque oculos nox occupat una.
Excipit hos, volucrisque suæ Saturnia pennis
Collocat; & gemmis caudam stellantibus implet.

Protinus exarsit, nec tempora distulit iræ;
Horriferamque oculis animoque objecit Erinnyn
Pellicis Argolicæ, stimulosque in pectora cæcos
Condidit, & profugam per totum terruit orbem.
Ultimus immenso restabas, Nile, labori.
Quem simul ac tetigit, positisque in margine ripæ

Procubuit genibus, resupinoque ardua collo,
Quos potuit, solos tollens ad sidera vultus,
Et gemitu, & lacrimis, & luctisono mugitu
Cum Jove visa queri est, finemque orare malorum.
Conjugis ille suæ complexus colla lacertis,
Finiat ut pœnas tandem, rogat: Inque futurum
Pone metus, inquit, numquam tibi caussa doloris
Hæc erit: & Stygias jubet hoc audire paludes.
Ut lenita Dea est, vultus capit illa priores:
Fitque quod ante fuit. fugiunt e corpore setæ:
Cornua decrescunt: fit luminis arctior orbis.
Contrahitur rictus: redeunt humerique manusque:
Ungulaque in quinos dilapsa absumitur ungues.
De bove nil superest, formæ nisi candor, in illa:
Officioque pedum Nymphe contenta duorum
Erigitur: metuitque loqui; ne more juvencæ
Mugiat: & timide verba intermissa retentat.
Nunc Dea linigera colitur celeberrima turba.
Huic Epaphus magni genitus de semine tandem
Creditur esse Jovis: perque urbes juncta parenti
Templa tenet. fuit huic animis æqualis & annis
Sole satus Phaethon: quem quondam magna loquentem,
Nec sibi cedentem, Phœboque parente superbum,
Non tulit Inachides: Matrique, ait, omnia demens
Credis; & es tumidus genitoris imagine falsi.
Erubuit Phaethon, iramque pudore repressit:
Et tulit ad Clymenen Epaphi convicia matrem.
Quoque magis doleas, genitrix, ait: ille ego liber,
Ille ferox tacui. pudet hæc opprobria nobis
Et dici potuisse, & non potuisse refelli.
At tu, si modo sum cælesti stirpe creatus,
Ede notam tanti generis: meque assere cælo.
Dixit; & implicuit materno brachia collo:
Perque suum, Meropisque caput, tædasque sororum,
Traderet oravit veri sibi signa parentis.
Ambiguum, Clymene precibus Phaethontis, an ira
Mota magis dicti sibi criminis; utraque cælo
Brachia porrexit: spectansque ad lumina Solis,
Per jubar hoc, inquit, radiis insigne coruscis,
Nate, tibi juro, quod nos auditque videtque;
Hoc te, quem spectas, hoc te, qui temperat orbem,
Sole satum. si ficta loquor, neget ipse videndum
Se mihi; sitque oculis lux ista novissima nostris.
Nec longus patrios labor est tibi nosse penates:
Unde oritur, terræ domus est contermina nostræ.
Si modo fert animus; gradere: & scitabere ab ipso.
Emicat extemplo lætus post talia matris
Dicta suæ Phaethon; & concipit æthera mente.
Æthiopasque suos, positosque sub ignibus Indos
Sidereis, transit; patriosque adit impiger ortus.

METAMORPHOSEON.

LIBER II.

Regia Solis erat sublimibus alta columnis,
Clara micante auro flammasque imitante pyropo:
Cujus ebur nitidum fastigia summa tenebat:
Argenti bifores radiabant lumine valvæ.
Materiem superabat opus. nam Mulciber illic
Æquora celarat medias cingentia terras,
Terrarumque orbem, cælumque, quod imminet orbi.
Cæruleos habet unda Deos; Tritona canorum,
Proteaque ambiguum, balænarumque prementem
Ægæona suis immania terga lacertis,
Doridaque, & natas: quarum pars nare videntur,

Pars in mole sedens virides siccare capillos;
Pisce vehi quædam. facies non omnibus una,
Nec diversa tamen: qualem decet esse sororum.
Terra viros, urbesque gerit, silvasque, ferasque,
Fluminaque, & nymphas, & cetera numina ruris.
Hæc super imposita est cæli fulgentis imago:
Signaque sex foribus dextris, totidemque sinistris.
Quo simul acclivo Clymeneia limite proles
Venit, & intravit dubitati tecta parentis;
Protinus ad patrios sua fert vestigia vultus:
Consistitque procul. neque enim propiora ferebat
Lumina. purpurea velatus veste sedebat
In solio Phœbus claris lucente smaragdis.
A dextra, lævaque Dies, & Mensis, & Annus,
Sæculaque, & positæ spatiis æqualibus Horæ:
Verque novum stabat cinctum florente corona:
Stabat nuda Æstas, & spicea serta gerebat.
Stabat & Autumnus calcatis sordidus uvis.
Et glacialis Hyems canos hirsuta capillos.
Inde loco medius, rerum novitate paventem
Sol oculis juvenem, quibus aspicit omnia, vidit.
Quæque viæ tibi causa? quid hac, ait, arce petisti,
Progenies, Phaethon, haud inficianda parenti?
Ille refert, O lux immensi publica mundi,
Phœbe pater, si das hujus mihi nominis usum,
Nec falsa Clymene culpam sub imagine celat;
Pignora da, genitor; per quæ tua vera propago
Credar; & hunc animis errorem detrahe nostris.
Dixerat. at genitor circum caput omne micantes
Deposuit radios; propiusque accedere jussit:
Amplexuque dato, Nec tu meus esse negari
Dignus es; & Clymene veros, ait, edidit ortus.
Quoque minus dubites; quodvis pete munus: ut illud
Me tribuente feras. promissis testis adesto
Dis juranda palus, oculis incognita nostris.
Vix bene desierat: currus rogat ille paternos,
Inque diem alipedum jus & moderamen equorum.
Pœnituit jurasse patrem. qui terque quaterque
Concutiens illustre caput, Temeraria, dixit,
Vox mea facta tua est. utinam promissa liceret
Non dare! confiteor, solum hoc tibi, nate, negarem.
Dissuadere licet. non est tua tuta voluntas.
Magna petis, Phaethon; & quæ nec viribus istis
Munera conveniant, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis: non est mortale quod optas.
Plus etiam, quam quod Superis contingere fas sit,
Nescius affectas. placeat sibi quisque licebit;
Non tamen ignifero quisquam consistere in axe
Me valet excepto. vasti quoque rector Olympi,
Qui fera terribili jaculatur fulmina dextra,
Non agat hos currus. & quid Jove majus habemus?
Ardua prima via est; & qua vix mane recentes
Enituntur equi: medio est altissima cælo;
Unde mare & terras ipsi mihi sæpe videre
Fit timor, & pavida trepidat formidine pectus.
Ultima prona via est; & eget moderamine certo.
Tunc etiam, quæ me subjectis excipit undis,
Ne ferar in præceps, Tethys solet ipsa vereri.
Adde, quod assidua rapitur vertigine cælum;
Sideraque alta trahit, celerique volumine torquet.
Nitor in adversum: nec me, qui cetera, vincit
Impetus: & rapido contrarius evehor orbi.
Finge datos currus. quid agas? poterisne rotatis
Obvius ire polis, ne te citus auferat axis?
Forsitan & lucos illic urbesque Deorum
Concipias animo, delubraque ditia donis

Esse.

Esse. per insidias iter est, formasque ferarum.
Utque viam teneas, nulloque errore traharis;
Per tamen adversi gradieris cornua Tauri,
Hæmoniosque arcus, violentique ora Leonis,
Sævaque circuitu curvantem brachia longo
Scorpion, atque aliter curvantem brachia Cancrum.
Nec tibi quadrupedes animosos ignibus illis
Quos in pectore habent, quos ore & naribus efflant,
In promtu regere est. vix me patiuntur, ut acres
Incaluere animi; cervixque repugnat habenis.
At tu, funesti ne sim tibi muneris auctor,
Nate, cave: dum resque sinit, tua corrige vota.
Scilicet, ut nostro genitum te sanguine credas,
Pignora certa petis. do pignora certa timendo:
Et patrio pater esse metu probor. aspice vultus
Ecce meos: utinamque oculos in pectora posses
Inserere, & patrias intus deprendere curas!
Denique quidquid habet dives circumspice mundus:
Eque tot ac tantis cæli terræque marisque
Posce bonis aliquid: nullam patiere repulsam.
Deprecor hoc unum; quod vero nomine pœna,
Non honor est. pœnam, Phaethon, pro munere poscis.
Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?
Ne dubita; dabitur [Stygias juravimus undas]
Quodcumque optaris: sed tu sapientius opta.
Finierat monitus. dictis tamen ille repugnat:
Propositumque tenet: flagratque cupidine currus.
Ergo, qua licuit genitor cunctatus, ad altos
Deducit juvenem Vulcania munera currus.
Aureus axis erat, temo aureus, aurea summæ
Curvatura rotæ; radiorum argenteus ordo.
Per juga chrysolithi, positæque ex ordine gemmæ,
Clara repercusso reddebant lumina Phœbo.
Dumque ea magnanimus Phaethon miratur, opusque
Perspicit: ecce vigil rutilo patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, & plena rosarum
Atria. diffugiunt stellæ: quarum agmina cogit
Lucifer, & cæli statione novissimus exit.
At pater ut terras, mundumque rubescere vidit,
Cornuaque extremæ velut evanescere Lunæ;
Jungere equos Titan velocibus imperat Horis.
Jussa Deæ celeres peragunt: ignemque vomentes
Ambrosiæ succo saturos præsepibus altis
Quadrupedes ducunt, adduntque sonantia fræna.
Tum pater ora sui sacro medicamine nati
Contigit; & rapidæ fecit patientia flammæ.
Imposuitque comæ radios: præsagaque luctus
Pectore sollicito repetens suspiria, dixit:
Si potes hic saltem monitis parere paternis;
Parce, puer, stimulis; & fortius utere loris.
Sponte sua properant. labor est inhibere volentes.
Nec tibi directos placeat via quinque per arcus.
Sectus in obliquum est lato curvamine limes.
Zonarumque trium contentus fine polumque
Effugito australem, junctamque aquilonibus Arcton.
Hac sit iter: manifesta rotæ vestigia cernes.
Utque ferant æquos & cælum & terra calores,
Nec preme, nec summum molire per æthera currum.
Altius egressus cælestia tecta cremabis;
Inferius terras: medio tutissimus ibis.
Neu te dexterior tortum declinet in anguem,
Neve sinisterior pressam rota ducat ad aram:
Inter utrumque tene. Fortunæ cetera mando;
Quæ juvet, & melius, quam tu tibi, consulat opto.
Dum loquor; Hesperio positas in littore metas
Humida nox tetigit. non est mora libera nobis:
Poscimur. effulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu: vel, si mutabile pectus
Est tibi, consiliis, non curribus, utere nostris:
Dum potes; & solidis etiamnum sedibus adstas;
Dumque male optatos nondum premis inscius axes.
Quæ tutus spectes, sine me dare lumina terris.
Occupat ille levem juvenili corpore currum:
Statque super; manibusque datas contingere habenas
Gaudet; & invito grates agit inde parenti.
Interea volucres Pyroeis, & Eous, & Æthon,
Solis equi, quartusque Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibusque repagula pulsant.
Quæ postquam Tethys, fatorum ignara nepotis,
Reppulit; & facta est immensi copia mundi;
Corripuere viam, pedibusque per aera motis
Obstantes findunt nebulas, pennisque levati
Prætereunt ortos isdem de partibus Euros.
Sed leve pondus erat; nec quod cognoscere possent
Solis equi: solitaque jugum gravitate carebat.
Utque labant curvæ justo sine pondere naves,
Perque mare instabiles nimia levitate feruntur;
Sic onere assueto vacuos dat in aera saltus,
Succutiturque alte, similisque est currus inani.
Quod simulac sensere; ruunt, tritumque relinquunt
Quadrijugi spatium: nec, quo prius, ordine currunt.
Ipse pavet; nec qua commissas flectat habenas,
Nec scit qua sit iter: nec, si sciat, imperet illis.
Tum primum radiis gelidi caluere Triones,
Et vetito frustra tentarunt æquore tingi.
Quæque polo posita est glaciali proxima serpens,
Frigore pigra prius, nec formidabilis ulli;
Incaluit: sumsitque novas fervoribus iras.
Te quoque turbatum memorant fugisse, Boote;
Quamvis tardus eras, & te tua plaustra tenebant.
Ut vero summo despexit ab æthere terras
Infelix Phaethon, penitus penitusque patentes;
Palluit, & subito genua intremuere timore:
Suntque oculis tenebræ per tantum lumen obortæ.
Et jam mallet equos numquam tetigisse paternos:
Jamque agnosse genus piget, & valuisse rogando:
Jam Meropis dici cupiens; ita fertur, ut acta
Præcipiti pinus Borea, cui victa remisit
Fræna suus rector, quam Dis votisque reliquit.
Quid faciat? multum cæli post terga relictum:
Ante oculos plus est. animo metitur utrumque.
Et modo, quos illi fato contingere non est,
Prospicit occasus: interdum respicit ortus.
Quidque agat ignarus, stupet: & nec fræna remittit,
Nec retinere valet: nec nomina novit equorum.
Sparsa quoque in vario passim miracula cælo,
Vastarumque videt trepidus simulacra ferarum.
Est locus, in geminos ubi brachia concavat arcus
Scorpios; & cauda flexisque utrinque lacertis
Porrigit in spatium signorum membra duorum.
Hunc puer ut nigri madidum sudore veneni
Vulnera curvata minitantem cuspide vidit;
Mentis inops, gelida formidine lora remisit.
Quæ postquam summum tetigere jacentia tergum,
Exspatiantur equi: nulloque inhibente per auras
Ignotæ regionis eunt; quaque impetus egit,
Hac sine lege ruunt: altoque sub æthere fixis
Incursant stellis, rapiuntque per avia currum.
Et modo summa petunt, modo per decliva, viasque
Præcipites spatio terræ propiore feruntur.
Inferiusque suis fraternos currere Luna
Admiratur equos: ambustaque nubila fumant.

Corri-

Corripitur flammis, ut quæque altiſſima, tellus;
Fiſſaque agit rimas, & ſuccis aret ademtis.
Pabula caneſcunt: cum frondibus uritur arbos:
Materiamque ſuo præbet ſeges arida damno.
Parva queror. magnæ pereunt cum mœnibus urbes:
Cumque ſuis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt. ſilvæ cum montibus ardent.
Ardet Athos, Tauruſque Cilix, & Tmolus, & Oete,
Et nunc ſicca, prius celeberrima fontibus, Ide,
Virgineuſque Helicon, & nondum Oeagrius Hæmos.
Ardet in immenſum geminatis ignibus Ætne,
Parnaſuſque biceps, & Eryx, & Cynthus, & Othrys,
Et tandem Rhodope nivibus caritura, Mimaſque,
Dindymaque, & Mycale, natuſque ad ſacra Cithæron.
Nec proſunt Scythiæ ſua frigora: Caucaſus ardet,
Oſſaque cum Pindo, majorque ambobus Olympus:
Aeriæque Alpes, & nubifer Apenninus.
Tunc vero Phaethon cunctis e partibus orbem
Aſpicit accenſum: nec tantos ſuſtinet æſtus:
Ferventeſque auras, velut e fornace profunda,
Ore trahit, curruſque ſuos candeſcere ſentit.
Et neque jam cineres ejectatamque favillam
Ferre poteſt, calidoque involvitur undique fumo.
Quoque eat, aut ubi ſit, picea caligine tectus
Neſcit; & arbitrio volucrum raptatur equorum.
Sanguine tum credunt in corpora ſumma vocato,
Æthiopum populos nigrum traxiſſe colorem.
Tum facta eſt Libye raptis humoribus æſtu
Arida; tum Nymphæ paſſis fonteſque lacuſque
Deflevere comis. queritur Bœotia Dircen,
Argos Amymonen, Ephyre Pirenidas undas.
Nec ſortita loco diſtantes flumina ripas
Tuta manent: mediis Tanais fumavit in undis,
Peneoſque ſenex, Theutranteuſque Caicus,
Et celer Iſmenos, cum Phocaico Erymantho,
Arſuruſque iterum Xanthus, flavuſque Lycormas,
Quique recurvatis ludit Mæandros in undis;
Mygdoniuſque Melas, & Tænarius Eurotas.
Arſit & Euphrates Babylonius, arſit Orontes,
Thermodonque citus, Gangeſque, & Phaſis, & Iſter.
Æſtuat Alpheos: ripæ Spercheides ardent:
Quodque ſuo Tagus amne vehit, fluit ignibus aurum.
Et, quæ Mæonias celebrarant carmine ripas,
Flumineæ volucres medio caluere Cayſtro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluitque caput, quod adhuc latet. oſtia ſeptem
Pulverulenta vacant ſeptem ſine flumine valles.
Fors eadem Iſmarios Hebrum cum Strymone ſiccat,
Heſperioſque amnes, Rhenum, Rhodanumque, Padumque,
Cuique fuit rerum promiſſa potentia, Tybrin.
Diſſilit omne ſolum: penetratque in Tartara rimis
Lumen, & infernum terret cum conjuge Regem.
Et mare contrahitur: ſiccæque eſt campus arenæ,
Quod modo pontus erat: quoſque altum texerat æquor,
Exſiſtunt montes, & ſparſas Cycladas augent.
Ima petunt piſces: nec ſe ſuper æquora curvi
Tollere conſuetas audent delphines in auras.
Corpora phocarum ſummo reſupina profundo
Exanimata natant. ipſum quoque Nerea fama eſt,
Doridaque, & natas, tepidis latuiſſe ſub antris.
Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu
Exſerere auſus erat: ter non tulit aeris æſtus.
Alma tamen Tellus, ut erat circumdata ponto,
Inter aquas pelagi, contractos undique fontes,
Qui ſe condiderant in opacæ viſcera matris;
Suſtulit omniferos collo tenus arida vultus:
Oppoſuitque manum fronti: magnoque tremore
Omnia concutiens paullum ſubſedit, & infra,
Quam ſolet eſſe, fuit: ſiccaque ita voce locuta eſt:
Si placet hoc, meruique, quid o tua fulmina ceſſant,
Summe Deum? liceat perituræ viribus ignis,
Igne perire tuo, clademque auctore levare.
Vix equidem fauces hæc ipſa in verba reſolvo.
(Preſſerat ora vapor.) toſtos en aſpice crines,
Inque oculis tantum, tantum ſuper ora favillæ.
Hoſne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem
Officiique refers; quod adunci vulnera aratri,
Raſtrorumque fero, totoque exerceor anno?
Quod pecori frondes, alimentaque mitia fruges
Humano generi, vobis quod thura miniſtro?
Sed tamen exitium fac me meruiſſe: quid undæ,
Quid meruit frater? cur illi tradita ſorte
Æquora decreſcunt, & ab æthere longius abſunt?
Quod ſi nec fratris, nec te mea gratia tangit;
At cæli miſerere tui. circumſpice utrumque;
Fumat uterque polus: quos ſi vitiaverit ignis,
Atria veſtra ruent. Atlas en ipſe laborat:
Vixque ſuis humeris candentem ſuſtinet axem.
Si freta, ſi terræ pereunt, ſi regia cæli;
In chaos antiquum confundimur. eripe flammis,
Si quid adhuc ſupereſt: & rerum conſule ſummæ.
Dixerat hæc Tellus: neque enim tolerare vaporem
Ulterius potuit, nec dicere plura: ſuumque
Rettulit os in ſe, propioraque manibus antra.
At pater omnipotens Superos teſtatus, & ipſum,
Qui dederat currus, niſi opem ferat, omnia fato
Interitura gravi; ſummam petit arduus arcem;
Unde ſolet latis nubes inducere terris:
Unde movet tonitrus, vibrataque fulmina jactat.
Sed neque, quas poſſet terris inducere, nubes
Tunc habuit: nec, quos cælo dimitteret, imbres.
Intonat: & dextra libratum fulmen ab aure
Miſit in aurigam: pariterque animaque rotiſque
Expulit, & ſævis compeſcuit ignibus ignes.
Conſternantur equi: & ſaltu in contraria facto
Colla jugo excutiunt, abruptaque lora relinquunt.
Illic frena jacent, illic temone revulſus
Axis; in hac radii fractarum parte rotarum:
Sparſaque ſunt late laceri veſtigia currus.
At Phaethon, rutilos flamma populante capillos,
Volvitur in præceps, longoque per aera tractu
Fertur; ut interdum de cælo ſtella ſereno,
Etſi non cecidit, potuit cecidiſſe videri.
Quem procul a patria diverſo maximus orbe
Excipit Eridanus: ſpumantiaque abluit ora.
Naides Heſperiæ trifida fumantia flamma
Corpora dant tumulo: ſignantque hoc carmine ſaxum.
Hic ſitus eſt Phaethon, currus auriga paterni:
Quem ſi non tenuit, magnis tamen excidit auſis.
Nam pater obductos luctu miſerabilis ægro
Condiderat vultus: &, ſi modo credimus, unum
Iſſe diem ſine Sole ferunt. incendia lumen
Præbebant; aliquiſque malo fuit uſus in illo.
At Clymene poſtquam dixit, quæcumque fuerunt
In tantis dicenda malis; lugubris & amens,
Et laniata ſinus totum percenſuit orbem:
Exanimeſque artus primo, mox oſſa requirens,
Repperit oſſa tamen peregrina condita ripa.
Incubuitque loco, nomenque in marmore lectum
Perfudit lacrimis, & aperto pectore fovit.
Nec minus Heliades fletus, &, inania morti
Munera, dant lacrimas: & cæſæ pectora palmis
Non

Non auditurum miseras Phaethonta querelas
Nocte dieque vocant: adsternunturque sepulcro.
Luna quater junctis implerat cornibus orbem:
Illæ more suo (nam morem fecerat usus.)
Plangorem dederant. e queis Phaethusa sororum
Maxima, cum vellet terræ procumbere, questa est
Deriguisse pedes: ad quam conata venire
Candida Lampetie; subita radice retenta est.
Tertia cum crinem manibus laniare pararet;
Avellit frondes. hæc stipite crura teneri,
Illa dolet fieri longos sua brachia ramos.
Dumque ea mirantur; complectitur inguina cortex:
Perque gradus uterum, pectusque, humerosque, manusque
Ambit: & exstabant tantum ora vocantia matrem.
Quid faciat mater: nisi, quo trahat impetus illam,
Huc eat, atque illuc? &, dum licet, oscula jungat?
Non satis est. truncis avellere corpora tentat,
Et teneros manibus ramos abrumpere: at inde
Sanguineæ manant, tamquam de vulnere, guttæ.
Parce, precor, mater, quæcumque est saucia, clamat:
Parce, precor: nostrum laniatur in arbore corpus.
Jamque vale. cortex in verba novissima venit.
Inde fluunt lacrimæ: stillataque sole rigescunt
De ramis electra novis: quæ lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit gestanda Latinis.
Adfuit huic monstro proles Stheneleia Cycnus,
Qui tibi materno quamvis a sanguine junctus,
Mente tamen, Phaethon, propior fuit. ille relicto
(Nam Ligurum populos, & magnas rexerat urbes)
Imperio ripas virides amnemque querelis
Eridanum implerat, silvamque sororibus auctam:
Cum vox est tenuata viro: canæque capillos
Dissimulant plumæ: collumque a pectore longum
Porrigitur, digitosque ligat junctura rubentes:
Penna latus vestit: tenet os sine acumine rostrum:
Fit nova Cycnus avis. nec se cæloque Jovique
Credit, ut injuste missi memor ignis ab illo.
Stagna colit, patulosque lacus: ignemque perosus,
Quæ colat, elegit contraria flumina flammis.
Squallidus interea genitor Phaethontis, & expers
Ipse sui decoris, qualis, cum deficit orbem,
Esse solet: lucemque odit, seque ipse, diemque:
Datque animum in luctus; & luctibus adjicit iram:
Officiumque negat mundo. Satis, inquit, ab ævi
Sors mea principiis fuit irrequieta: pigetque
Actorum sine fine mihi, sine honore, laborum.
Quilibet alter agat portantes lumina currus.
Si nemo est, omnesque Dei non posse fatentur;
Ipse agat: ut saltem, dum nostras tentat habenas,
Orbatura patres aliquando fulmina ponat.
Tum sciet, ignipedum vires expertus equorum,
Non meruisse necem, qui non bene rexerit illos.
Talia dicentem circumstant omnia Solem
Numina: neve velit tenebras inducere rebus,
Supplice voce rogant. missos quoque Jupiter ignes
Excusat, precibusque minas regaliter addit.
Colligit amentes, & adhuc terrore paventes,
Phœbus equos: stimuloque domans & verbere sævit:
Sævit enim, natumque objectat, & imputat illis.
At pater omnipotens ingentia mœnia cæli
Circuit: &, ne quid labefactum viribus ignis
Corruat, explorat. quæ postquam firma, suique
Roboris esse videt: terras, hominumque labores
Perspicit. Arcadiæ tamen est impensior illi
Cura suæ. fontesque, & nondum audentia labi
Flumina restituit. dat terræ gramina, frondes

Arboribus; læsasque jubet revirescere sylvas.
Dum redit, itque frequens; in virgine Nonacrina
Hæsit: & accepti caluere sub ossibus ignes.
Non erat hujus opus lanam mollire trahendo;
Nec positu variare comas. ubi fibula vestem,
Vitta coercuerat neglectos alba capillos,
Et modo leve manu jaculum, modo sumserat arcum:
Miles erat Phœbes: nec Mænalon attigit ulla
Gratior hac Triviæ. sed nulla potentia longa est.
Ulterius medio spatium Sol altus habebat;
Cum subit illa nemus, quod nulla ceciderat ætas.
Exuit hic humero pharetram, lentosque retendit
Arcus: inque solo, quod texerat herba, jacebat:
Et pictam posita pharetram cervice premebat.
Jupiter ut vidit fessam, & custode vacantem:
Hoc certe conjux furtum mea nesciet, inquit:
Aut si rescierit; sunt o, sunt jurgia tanti.
Protinus induitur faciem cultumque Dianæ:
Atque ait, O comitum virgo pars una mearum,
In quibus es venata jugis? de cespite virgo
Se levat: &, Salve numen, me judice, dixit,
Audiat ipse licet, majus Jove. ridet, & audit;
Et sibi præferri se gaudet; & oscula jungit,
Nec moderata satis, nec sic a virgine danda.
Qua venata foret silva narrare parantem
Impedit amplexu; nec se sine crimine prodit.
Illa quidem contra, quantum modo femina possit,
(Aspiceres utinam, Saturnia, mitior esses!)
Illa quidem pugnat: sed quæ superare puella,
Quisque Jovem poterat? superum petit æthera victor
Jupiter. huic odio nemus est, & conscia sylva.
Unde, pedem referens, pene est oblita pharetram
Tollere cum telis, &, quem suspenderat, arcum.
Ecce, suo comitata choro Dictynna per altum
Mænalon ingrediens, & cæde superba ferarum,
Aspicit hanc, visamque vocat: clamata refugit;
Et timuit primo, ne Jupiter esset in illa.
Sed postquam pariter Nymphas incedere vidit;
Sensit abesse dolos: numerumque accessit ad harum.
Heu quam difficile est, crimen non prodere vultu!
Vix oculos attollit humo: nec, ut ante solebat,
Juncta Deæ lateri, nec toto est agmine prima:
Sed silet; & læsi dat signa rubore pudoris.
Et (nisi quod virgo est) poterat sentire Diana
Mille notis culpam. Nymphæ sensisse feruntur.
Orbe resurgebant Lunaria cornua nono;
Cum Dea venatrix, fraternis languida flammis,
Nacta nemus gelidum: de quo cum murmure labens
Ibat, & attritas versabat rivus arenas.
Ut loca laudavit; summas pede contigit undas.
His quoque laudatis, Procul est, ait, arbiter omnis:
Nuda superfusis tingamus corpora lymphis.
Parrhasis erubuit. cunctæ velamina ponunt:
Una moras quærit. dubitanti vestis ademta est:
Qua posita nudo patuit cum corpore crimen.
Attonitæ, manibusque uterum celare volenti,
I procul hinc, dixit, nec sacros pollue fontes,
Cynthia: deque suo jussit secedere cœtu.
Senserat hoc olim magni matrona Tonantis:
Distuleratque graves in idonea tempora pœnas.
Causa moræ nulla est: & jam puer Arcas (id ipsum
Indoluit Juno) fuerat de pellice natus.
Quo simul obvertit sævam cum lumine mentem;
Scilicet hoc unum restabat, adultera, dixit,
Ut fœcunda fores: fieretque injuria partu
Nota: Jovisque mei testatum dedecus esset.

Haud

Haud impune feres: adimam tibi nempe figuram;
Qua tibi, quaque places noſtro, importuna, marito.
Dixit: &, adverſa prenſis a fronte capillis,
Stravit humi pronam. tendebat brachia ſupplex:
Brachia cœperunt nigris horreſcere villis,
Curvarique maous, & aduncos creſcere in ungues,
Officioque pedum fungi: laudataque quondam
Ora Jovi, lato fieri deformia rictu.
Neve preces animos, & verba ſuperflua flectant;
Poſſe loqui eripitur. vox iracunda, minaxque,
Plenaque terroris rauco de gutture fertur.
Mens antiqua tamen facta quoque manſit in urſa.
Aſſiduoque ſuos gemitu teſtata dolores,
Qualeſcumque manus ad cælum & ſidera tollit:
Ingratumque Jovem, nequeat cum dicere, ſentit.
Ah quoties, ſola non auſa quieſcere ſilva,
Ante domum, quondamque ſuis erravit in agris!
Ah quoties per ſaxa canum latratibus acta eſt!
Venatrixque metu venantum territa fugit!
Sæpe feris latuit viſis, oblita quid eſſet:
Urſaque conſpectos in montibus horruit urſos:
Pertimuitque lupos; quamvis pater eſſet in illis.
Ecce Lycaoniæ proles ignara parenti
Arcas adeſt, ter quinque fere natalibus actis.
Dumque feras ſequitur; dum ſaltus eligit aptos,
Nexilibuſque plagis ſilvas Erymanthidas ambit;
Incidit in matrem. quæ reſtitit Arcade viſo;
Et cognoſcenti ſimilis fuit. ille refugit:
Immotoſque oculos in ſe ſine fine tenentem
Neſcius extimuit: propiuſque accedere aventi
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo.
Arcuit omnipotens: pariterque ipſoſque nefaſque
Suſtulit: & celeri raptos per inania vento
Impoſuit cælo, vicinaque ſidera fecit.
Intumuit Juno, poſtquam inter ſidera pellex
Fulſit: & ad canam deſcendit in æquora Tethyn,
Oceanumque ſenem; quorum reverentia movit
Sæpe Deos; cauſamque viæ ſcitantibus infit:
Quæritis æthereis quare regina Deorum
Sedibus huc adſim? pro me tenet altera cælum.
Mentiar, obſcurum niſi nox cum fecerit orbem,
Nuper honoratas ſummo mea vulnera cælo
Videritis ſtellas illic, ubi Circulus axem
Ultimus extremum ſpatioque breviſſimus ambit.
Eſt vero, cur quis Junonem lædere nolit;
Offenſamque tremat; quæ proſim ſola nocendo?
En ego quantum egi! quam vaſta potentia noſtra eſt!
Eſſe hominem vetui: facta eſt Dea. ſic ego pœnas
Sontibus impono: ſic eſt mea magna poteſtas.
Vindicet antiquam faciem, vultuſque ferinos
Detrahat; Argolica quod in ante Phoronide fecit.
Cur non & pulſa ducat Junone, meoque
Collocet in thalamo, ſocerumque Lycaona ſumat?
At vos ſi læſæ contemtus tangit alumnæ,
Gurgite cæruleo ſeptem prohibete Triones:
Sideraque in cælo ſtupri mercede recepta
Pellite: ne puro tingatur in æquore pellex.
Di maris annuerant. habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pavonibus aera pictis:
Tam nuper pictis cæſo pavonibus Argo;
Quam tu nuper eras, cum candidus ante fuiſſes,
Corve loquax, ſubito nigrantes verſus in alas.
Nam fuit hæc quondam niveis argentea pennis
Ales, ut æquaret totas ſine labe columbas:
Nec ſervaturis vigili Capitolia voce
Cederet anſeribus, nec amanti flumina cycno.
Lingua fuit damno: lingua faciente loquaci,
Qui color albus erat, nunc eſt contrarius albo.
Pulcrior in tota, quam Lariſſæa Coronis,
Non fuit Hæmonia. placuit tibi, Delphice, certe;
Dum vel caſta fuit, vel inobſervata. ſed ales
Senſit adulterium Phœbeius: utque latentem
Detegeret culpam non exorabilis index,
Ad dominum tendebat iter: quem garrula motis
Conſequitur pennis, ſcitetur ut omnia, cornix,
Auditaque viæ cauſa, Non utile carpis,
Inquit, iter: ne ſperne meæ præſagia linguæ.
Quid fuerim, quid ſimque, vide: meritumque require:
Invenies nocuiſſe fidem. nam tempore quodam
Pallas Erichthonium, prolem ſine matre creatam,
Clauſerat Actæo texta de vimine ciſta:
Virginibuſque tribus gemino de Cecrope natis
Hanc legem dederat, ſua ne ſecreta viderent.
Abdita fronde levi denſa ſpeculabar ab ulmo,
Quid facerent. commiſſa duæ ſine fraude tuentur,
Pandroſos atque Herſe. timidas vocat una ſorores
Aglauros: nodoſque manu diducit. at intus
Infantemque vident, apporrectumque draconem.
Acta Deæ refero. pro quo mihi gratia talis
Redditur, ut dicar tutela pulſa Minervæ;
Et ponar poſt noctis avem. mea pœna volucres
Admonuiſſe poteſt; ne voce pericula quærant.
At puto non ultro nec quidquam tale rogantem
Me petiit. ipſa licet hoc a Pallade quæras:
Quamvis irata eſt: non hoc irata negabit.
Nam me Phocaica clarus tellure Coroneus,
Nota loquor, genuit. fueramque ego regia virgo:
Divitibuſque procis (ne me contemne) petebar.
Forma mihi nocuit. nam dum per littora lentis
Paſſibus, ut ſoleo, ſumma ſpatiarer arena,
Vidit, & incaluit pelagi Deus: utque precando
Tempora cum blandis abſumſit inania verbis;
Vim parat, & ſequitur. fugio, denſumque relinquo
Littus, & in molli nequidquam laſſor arena.
Inde Deos, homineſque voco: nec contigit ullum
Vox mea mortalem. mota eſt pro virgine virgo,
Auxiliumque tulit. tendebam brachia cælo:
Brachia cœperunt levibus nigreſcere pennis.
Rejicere ex humeris veſtem molibar; at illa
Pluma erat; inque cutem radices egerat imas.
Plangere nuda meis conabar pectora palmis:
Sed neque jam palmas, nec pectora nuda gerebam.
Currebam: nec, ut ante, pedes retinebat arena:
Et ſumma tollebar humo. mox acta per auras
Evehor, & data ſum comes inculpata Minervæ.
Quid tamen hoc prodeſt, ſi diro facta volucris
Crimine Nyctimene noſtro ſucceſſit honori?
An, quæ per totam res eſt notiſſima Leſbon,
Non audita tibi eſt? patrium temeraſſe cubile
Nyctimenen? avis illa quidem: ſed conſcia culpæ
Conſpectum lucemque fugit, tenebriſque pudorem
Celat; & a cunctis expellitur æthere toto.
Talia dicenti, Tibi, ait, revocamina, corvus,
Sint precor iſta malo. nos vanum ſpernimus omen.
Nec cœptum dimittit iter: dominoque jacentem
Cum juvene Hæmonio vidiſſe Coronida narrat.
Laurea delapſa eſt audito crimine amantis:
Et pariter vultuſque Deo, plectrumque, colorque
Excidit. utque animus tumida fervebat ab ira;
Arma aſſueta capit; flexumque a cornibus arcum
Tendit: & illa ſuo toties cum pectore juncta
Indevitato trajecit pectora telo.

Icta

Icta dedit gemitum, tractoque a vulnere ferro,
Candida puniceo perfudit membra cruore:
Et dixit, Potui pœnas tibi, Phœbe, dedisse;
Sed peperisse prius. duo nunc moriemur in una.
Hactenus; & pariter vitam cum sanguine fudit.
Corpus inane animæ frigus letale secutum est.
  Pœnitet heu sero pœnæ crudelis amantem:
Seque, quod audierit, quod sic exarserit, odit:
Odit avem, per quam crimen caussamque dolendi
Scire coactus erat: nervumque, arcumque, manumque
Odit; cumque manu temeraria tela sagittas.
Collapsamque fovet: seraque ope vincere fata
Nititur; & medicas exercet inaniter artes.
Quæ postquam frustra tentata, rogumque parari
Sensit, & arsuros supremis ignibus artus:
Tum vero gemitus (neque enim cælestia tingi
Ora licet lacrimis) alto de corde petitos
Edidit: haud aliter, quam cum spectante juvenca
Lactentis vituli, dextra libratus ab aure,
Tempora discussit claro cava malleus ictu.
Ut tamen ingratos in pectora fudit odores:
Et dedit amplexus, injustaque justa peregit:
Non tulit in cineres labi sua Phœbus eosdem
Semina: sed natum flammis uteroque parentis
Eripuit; geminique tulit Chironis in antrum.
Sperantemque sibi non falsæ præmia linguæ
Inter aves albas vetuit considere corvum.
  Semifer interea divinæ stirpis alumno
Lætus erat; mistoque oneri gaudebat honore.
Ecce venit rutilis humeros protecta capillis
Filia Centauri: quam quondam Nympha Chariclo,
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocavit
Ocyroen. non hæc artes contenta paternas
Edidicisse fuit: fatorum arcana canebat.
Ergo ubi fatidicos concepit mente furores,
Incaluitque Deo, quem clausum pectore habebat;
Aspicit infantem, Totique salutifer orbi
Cresce puer, dixit: tibi se mortalia sæpe
Corpora debebunt: animas tibi reddere ademtas
Fas erit. idque semel Dis indignantibus ausus,
Posse dare hoc iterum flamma prohibebere avita:
Eque Deo corpus fies exsangue; Deusque,
Qui modo corpus eras: & bis tua fata novabis.
Tu quoque, care pater, non jam mortalis, & ævis
Omnibus ut maneas, nascendi lege creatus;
Posse mori cupies tum, cum cruciabere diræ
Sanguine serpentis per saucia membra recepto.
Teque ex æterno patientem numina mortis
Efficient: triplicesque Deæ tua fila resolvent.
Restabat fatis aliquid: suspirat ab imis
Pectoribus, lacrimæque genis labuntur obortæ:
Atque ita, Prævertunt, inquit, me fata; vetorque
Plura loqui; vocisque meæ præcluditur usus.
Non fuerant artes tanti, quæ numinis iram
Contraxere mihi. mallem nescisse futura.
Jam mihi subduci facies humana videtur:
Jam cibus herba placet: jam latis currere campis
Impetus est in equam, cognataque corpora vertor.
Tota tamen quare? pater est mihi nempe biformis.
Talia dicenti pars est extrema querelæ
Intellecta parum: confusaque verba fuere.
Mox nec verba quidem, nec equæ sonus ille videtur;
Sed simulantis equam: parvoque in tempore certos
Edidit hinnitus: & brachia movit in herbas.
Tum digiti coeunt; & quinos alligat ungues
Perpetuo cornu levis ungula: crescit & oris,
Et colli spatium: longæ pars maxima pallæ
Cauda fit. utque vagi crines per colla jacebant,
In dextras abiere jubas: pariterque novata est
Et vox & facies. nomen quoque monstra dedere.
  Flebat, opemque tuam frustra Philyreius heros.
Delphice, poscebat. sed nec rescindere magni
Iussa Jovis poteras: nec, si rescindere posses,
Tunc aderas. Elin Messeniaque arva colebas.
Illud erat tempus, quo te pastoria pellis
Texit; onusque fuit baculum silvestre sinistræ:
Alterius, dispar septenis fistula cannis.
Dumque amor est curæ, dum te tua fistula mulcet;
Incustoditæ Pylios memorantur in agros
Processisse boves. videt has Atlantide Maia
Natus; & arte sua silvis occultat abactas.
Senserat hoc furtum nemo, nisi notus in illo
Rure senex. Battum vicinia tota vocabant.
Divitis hic saltus, herbosaque pascua Nelei,
Nobiliumque greges custos servabat equarum.
Hunc timuit, blandaque manu seduxit: &, Eia,
Quisquis es, hospes, ait, si forte armenta requiret
Hæc aliquis, vidisse nega. neu gratia facto
Nulla rependatur, nitidam cape præmia vaccam.
Et dedit. accepta voces has reddidit hospes:
Tutus eas; lapis iste prius tua furta loquatur.
Et lapidem ostendit. simulat Jove natus abire.
Mox redit: &, versa pariter cum voce figura,
Rustice, vidisti si quas hoc limite, dixit,
Ire boves; fer opem: furtoque silentia deme.
Juncta suo pretium dabitur tibi femina tauro.
At senior, postquam merces geminata, Sub illis
Montibus, inquit, erunt. & erant sub montibus illis.
Risit Atlantiades: &, Me mihi, perfide, prodis?
Me mihi prodis? ait. perjuraque pectora vertit
In durum silicem; qui nunc quoque dicitur Index:
Inque nihil merito vetus est infamia saxo.
  Hinc se sustulerat paribus caducifer alis:
Munychiosque volans agros, gratamque Minervæ
Despectabat humum, cultique arbusta Lycæi.
Illa forte die castæ de more puellæ
Vertice supposito festas in Palladis arces
Pura coronatis portabant sacra canistris.
Inde revertentes Deus aspicit ales: iterque
Non agit in rectum; sed in orbem curvat eumdem.
Ut volucris visis rapidissima milvus extis,
Dum timet, & densi circumstant sacra ministri,
Flectitur in gyrum; nec longius audet abire:
Spemque suam motis avidus circumvolat alis.
Sic super Actæas agilis Cyllenius arces
Inclinat cursus, & easdem circinat auras.
Quanto splendidior, quam cetera sidera, fulget
Lucifer; & quanto te, Lucifer, aura Phœbe;
Tanto virginibus præstantior omnibus Herse
Ibat: eratque decus pompæ, comitumque suarum.
Obstupuit forma Jove natus: & æthere pendens
Non secus exarsit, quam cum balearica plumbum
Funda jacit. volat illud, & incandescit eundo:
Et quos non habuit, sub nubibus invenit, ignes.
Vertit iter; cæloque petit diversa relicto:
Nec se dissimulat; tanta est fiducia formæ.
Quæ quamquam justa est; cura tamen adjuvat illam:
Permulcetque comas, chlamydemque, ut pendeat apte,
Collocat: ut limbus, totumque appareat aurum:
Ut teres in dextra, qua somnos ducit, & arcet,
Virga sit: ut tersis niteant talaria plantis.
Pars secreta domus ebore, & testudine cultos

Tres habuit thalamos. quorum tu, Pandrose, dextrum,
Aglauros lævum, medium possederat Herse.
Quæ tenuit lævum, venientem prima notavit
Mercurium: nomenque Dei scitarier ausa est,
Et causam adventus. cui sic respondit Atlantis
Pleionesque nepos: Ego sum, qui jussa per auras
Verba patris porto. pater est mihi Jupiter ipse.
Nec fingam caussas. tu tantum fida sorori
Esse velis, prolisque meæ matertera dici.
Herse caussa viæ. faveas oramus amanti.
Adspicit hunc oculis isdem, quibus abdita nuper
Viderat Aglauros flavæ secreta Minervæ:
Proque ministerio magni sibi ponderis aurum
Postulat. interea tectis excedere cogit.
Vertit ad hanc torvi Dea bellica luminis orbem,
Et tanto penitus traxit suspiria motu,
Ut pariter pectus, positamque in pectore forti
Ægida concuteret. subit, hanc arcana profana
Detexisse manu tum, cum sine matre creatam
Lemnicolæ stirpem contra data fœdera vidit:
Et gratamque Deo fore jam, gratamque sorori:
Et ditem sumto, quod avara poposcerit, auro.
Protinus Invidiæ nigro squallentia tabo
Tecta petit. domus est imis in vallibus antri
Abdita, sole carens, non ulli pervia vento;
Tristis, & ignavi plenissima frigoris; & quæ
Igne vacet semper, caligine semper abundet.
Huc ubi pervenit belli metuenda virago;
Constitit ante domum, (neque enim succedere tectis
Fas habet) & postes extrema cuspide pulsat.
Concussæ patuere fores. videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta suorum,
Invidiam: visaque oculos avertit. at illa
Surgit humo pigra: semesatumque relinquit
Corpora serpentum: passuque incedit inerti.
Utque Deam vidit formaque armisque decoram;
Ingemuit: vultumque ima ad suspiria duxit.
Pallor in ore sedet: macies in corpore toto:
Nusquam recta acies: livent rubigine dentes:
Pectora felle virent: lingua est suffusa veneno.
Risus abest; nisi quem visi movere dolores.
Nec fruitur somno, vigilacibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabescitque videndo,
Successus hominum: carpitque & carpitur una:
Suppliciumque suum est. quamvis tamen oderat illam;
Talibus adfata est breviter Tritonia dictis:
Infice tabe tua natarum Cecropis unam.
Sic opus est. Aglauros ea est. haud plura locuta
Fugit; & impressa tellurem reppulit hasta.
Illa Deam obliquo fugientem lumine cernens;
Murmura parva dedit; successurumque Minervæ
Indoluit: baculumque capit; quod spinea totum
Vincula cingebant: adopertaque nubibus atris,
Quacumque ingreditur, florentia proterit arva,
Exuritque herbas, & summa cacumina carpit:
Afflatuque suo populos, urbesque, domosque
Polluit: & tandem Tritonida conspicit arcem;
Ingeniis, opibusque, & festa pace virentem:
Vixque tenet lacrimas; quia nil lacrimabile cernit.
Sed postquam thalamos intravit Cecrope natæ;
Jussa facit: pectusque manu ferrugine tincta
Tangit: & hamatis præcordia sentibus implet.
Inspiratque nocens virus: piceumque per ossa
Dissipat, & medio spargit pulmone, venenum.
Neve mali spatium caussæ per latius errent;
Germanam ante oculos, fortunatumque sororis
Conjugium, pulcraque Deum sub imagine ponit:
Cunctaque magna facit. quibus irritata, dolore
Cecropis occulto mordetur: & anxia nocte,
Anxia luce gemit; lentaque miserrima tabe
Liquitur, ut glacies incerto saucia sole:
Felicisque bonis non secius uritur Herses;
Quam cum spinosis ignis supponitur herbis;
Quæ neque dant flammas, lenique tepore cremantur.
Sæpe mori voluit; ne quidquam tale videret:
Sæpe velut crimen rigido narrare parenti.
Denique in adverso venientem limine sedit
Exclusura Deum. cui blandimenta, precesque,
Verbaque jactanti mitissima, Desine, dixit:
Hinc ego me non sum nisi te motura repulso.
Stemus, ait, pacto, velox Cyllenius, isto:
Cælatasque fores virga patefecit. at illi
Surgere conanti partes, quascumque sedendo
Flectimur, ignava nequeunt gravitate moveri.
Illa quidem recto pugnat se attollere trunco:
Sed genuum junctura riget, frigusque per ungues
Labitur; & pallent amisso sanguine venæ.
Utque malum late solet immedicabile cancer
Serpere, & illæsas vitiatis addere partes;
Sic letalis hiems paulatim in pectora venit:
Vitalesque vias, & respiramina clausit.
Nec conata loqui est; nec, si conata fuisset,
Vocis haberet iter. saxum jam colla tenebat;
Oraque duruerant: signumque exsangue sedebat.
Nec lapis albus erat. sua mens infecerat illam.
Has ubi verborum pœnas mentisque profanæ
Cepit Atlantiades; dictas a Pallade terras
Linquit, & ingreditur jactatis æthera pennis.
Sevocat hunc genitor; nec causam fassus amoris,
Fide minister, ait, jussorum nate meorum,
Pelle moram, solitoque celer delabere cursu:
Quæque tuam matrem tellus a parte sinistra
Suspicit, (indigenæ Sidonida nomine dicunt)
Hanc pete: quodque procul montano gramine pasci
Armentum regale vides; ad littora verte.
Dixit: & expulsi jamdudum monte juvenci
Littora jussa petunt: ubi magni filia regis
Ludere virginibus Tyriis comitata solebat.
Non bene conveniunt, nec in una sede morantur,
Majestas & amor. sceptri gravitate relicta,
Ille pater rectorque Deum; cui dextra trisulcis
Ignibus armata est, qui nutu concutit orbem;
Induitur tauri faciem: mistusque juvencis
Mugit, & in teneris formosus obambulat herbis.
Quippe color nivis est; quam nec vestigia duri
Calcavere pedis, nec solvit aquaticus Auster.
Colla toris extant: armis palearia pendent:
Cornua parva quidem; sed quæ contendere possis
Facta manu, puraque magis perlucida gemma.
Nullæ in fronte minæ; nec formidabile lumen:
Pacem vultus habet. miratur Agenore nata,
Quod tam formosus, quod prælia nulla minetur.
Sed, quamvis mitem, metuit contingere primo.
Mox adit: & flores ad candida porrigit ora.
Gaudet amans: &, dum veniat sperata voluptas,
Oscula dat manibus. vix ah, vix cetera differt.
Et nunc alludit, viridique exsultat in herba:
Nec latus in fulvis niveum deponit arenis.
Paulatimque metu demto, modo pectora præbet
Virginea plaudenda manu; modo cornua sertis
Impedienda novis. ausa est quoque regia virgo,
Nescia quem premeret, tergo considere tauri.

Cum

Cum Deus a terra, ſiccoque a littore, ſenſim
Falſâ pedum primis veſtigia ponit in undis.
Inde abit ulterius, mediique per æquora ponti
Fert prædam. pavet hæc: littuſque ablata relictum
Reſpicit: & dextra cornum tenet; altera dorſo
Impoſita eſt: tremulæ ſinuantur flamine veſtes.

METAMORPHOSEON

LIBER III.

JAmque Deus poſita fallacis imagine tauri,
Se confeſſus erat; Dictæaque rura tenebat.
Cum pater ignarus Cadmo perquirere raptam
Imperat: & pœnam, ſi non invenerit, addit
Exſilium, facto pius & ſceleratus eodem.
Orbe pererrato (quis enim deprendere poſſit
Furta Jovis?) profugus patriamque iramque parentis
Vitat Agenorides; Phœbique oracula ſupplex
Conſulit: &, quæ ſit tellus habitanda, requirit.
Bos tibi, Phœbus ait, ſolis occurret in arvis,
Nullum paſſa jugum, curvique immunis aratri.
Hac duce carpe vias: &, qua requieverit herba,
Mœnia fac condas: Bœotiaque illa vocato.
Vix bene Caſtalio Cadmus deſcenderat antro:
Incuſtoditam lente videt ire juvencam,
Nullum ſervitii ſignum cervice gerentem.
Subſequitur, preſſoque legit veſtigia greſſu;
Auctoremque viæ Phœbum taciturnus adorat.
Jam vada Cephiſi, Panopeſque evaſerat arva:
Bos ſtetit; &, tollens ſpatioſam cornibus altis
Ad cælum frontem, mugitibus impulit auras.
Atque ita, reſpiciens comites ſua terga ſequentes,
Procubuit, teneraque latus ſubmiſit in herba.
Cadmus agit grates; peregrinæque oſcula terræ
Figit: & ignotos montes agroſque ſalutat.
Sacra Jovi facturus erat: jubet ire miniſtros,
Et petere e vivis libandas fontibus undas.
Silva vetus ſtabat, nulla violata ſecuri.
Eſt ſpecus in medio virgis ac vimine denſus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum;
Uberibus fœcundus aquis. hoc conditus antro
Martius anguis erat, criſtis præſignis & auro.
Igne micant oculi; corpus tumet omne veneno:
Treſque vibrant linguæ: triplici ſtant ordine dentes,
Quem poſtquam Tyria lucum de gente profecti
Infauſto tetigere gradu; demiſſaque in undas
Urna dedit ſonitum; longo caput extulit antro
Cæruleus ſerpens; horrendaque ſibila miſit.
Effluxere urnæ manibus: ſanguiſque relinquit
Corpus, & attonitos ſubitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus ſquamoſos nexibus orbes
Torquet, & immenſos ſaltu ſinuatur in arcus:
Ac media plus parte leves erectus in auras
Deſpicit omne nemus: tantoque eſt corpore, quanto,
Si totum ſpectes, geminas qui ſeparat Arctos.
Nec mora: Phœnicas (ſive illi tela parabant,
Sive fugam; ſive ipſe timor prohibebat utrumque)
Occupat; hos morſu, longis complexibus illos:
Hos necat afflatos funeſti tabe veneni.
Fecerat exiguas jam Sol altiſſimus umbras:
Quæ mora ſit ſociis miratur Agenore natus;
Veſtigatque viros. tegimen derepta leoni
Pellis erat: telum ſplendenti lancea ferro,
Et jaculum; teloque animus præſtantior omni.
Ut nemus intravit, letataque corpora vidit,
Victoremque ſupra ſpatioſi corporis hoſtem
Triſtia ſanguinea lambentem vulnera lingua;
Aut ultor veſtræ, fidiſſima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero. dixit: dextraque molarem
Suſtulit; & magnum magno conamine miſit.
Illius impulſu cum turribus ardua celſis
Mœnia mota forent, ſerpens ſine vulnere manſit.
Loricæque modo ſquamis defenſus, & atræ
Duritia pellis, validos cute reppulit ictus.
At non duritia jaculum quoque vincit eadem;
Quod medio lentæ fixum curvamine ſpinæ
Conſtitit; & toto deſcendit in ilia ferro.
Ille dolore ferox caput in ſua terga retorſit:
Vulneraque adſpexit, fixumque haſtile momordit.
Idque, ubi vi multa partem labefecit in omnem,
Vix tergo eripuit. ferrum tamen oſſibus hæret.
Tum vero, poſtquam ſolitas acceſſit ad iras
Plaga recens, plenis tumuerunt guttura venis:
Spumaque peſtiferos circumfluit albida rictus:
Terraque raſa ſonat ſquamis; quique halitus exit
Ore niger Stygio, vitiatas inficit auras.
Ipſe modo immenſum ſpiris facientibus orbem
Cingitur: interdum longa trabe rectior exit.
Impete nunc vaſto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, & obſtantes proturbat pectore ſilvas.
Cedit Agenorides paulum: ſpolioque leonis
Suſtinet incurſus; inſtantiaque ora retardat
Cuſpide prætenta. furit ille & inania duro
Vulnera dat ferro: figitque in acumine dentes.
Jamque venenifero ſanguis manare palato
Cœperat; & virides aſpergine tinxerat herbas:
Sed leve vulnus erat: quia ſe retrahebat ab ictu;
Læſaque colla dabat retro; plagamque ſedere
Cedendo arcebat, nec longius ire ſinebat.
Donec Agenorides conjectum in gutture ferrum
Uſque ſequens preſſit: dum retro quercus eunti
Obſtitit; & fixa eſt pariter cum robore cervix.
Pondere ſerpentis curvata eſt arbor, & imæ
Parte flagellari gemuit ſua robora caudæ.
Dum ſpatium victor victi conſiderat hoſtis;
Vox ſubito audita eſt: (neque erat cognoſcere promtum
Unde, ſed audita eſt;) Quid, Agenore nate, peremtum
Serpentem ſpectas? & tu ſpectabere ſerpens.
Ille diu pavidus, pariter cum mente colorem
Perdiderat, gelidoque comæ terrore rigebant.
Ecce viri fautrix ſuperas delapſa per auras
Pallas adeſt: motæque jubet ſupponere terræ
Vipereos dentes populi incrementa futuri:
Paret: & ut, preſſo ſulcum patefecit aratro,
Spargit humi juſſos mortalia ſemina dentes,
Inde (fide majus) glebæ cœpere moveri:
Primaque de ſulcis acies apparuit haſtæ.
Tegmina mox capitum picto nutantia cono:
Mox humeri pectuſque, oneerataque brachia telis
Exiſtunt: creſcitque ſeges clypeata virorum.
Sic, ubi tolluntur feſtis aulæa theatris,
Surgere ſigna ſolent; primumque oſtendere vultum;
Cetera paulatim: placidoque educta tenore
Tota patent; imoque pedes in margine ponunt.
Territus hoſte novo Cadmus capere arma parabat:
Ne cape, de populo, quem terra creaverat, unus
Exclamat; nec te civilibus inſere bellis.
Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum
Cominus enſe ferit: jaculo cadit eminus ipſe.
Hic quoque, qui leto dederat, non longius illo
Vivit, & expirat, modo quas acceperat, auras.

Exemploque pari furit omnis turba: suoque
Marte cadunt subiti per mutua vulnera fratres.
Jamque brevis spatium vitæ sortita juventus
Sanguineam trepido plangebant pectore matrem;
Quinque superstitibus: quorum fuit unus Echion.
Is sua jecit humi monitu Tritonidis arma;
Fraternæque fidem pacis petiitque deditque.
Hos operis comites habuit Sidonius hospes;
Cum posuit jussam Phœbeis sortibus urbem.
Jam stabant Thebæ: poteras jam, Cadme, videri
Exsilio felix: soceri tibi Marsque Venusque
Contigerant. huc adde genus de conjuge tanta,
Tot natos, natasque, & pignora cara nepotes.
Hos quoque jam juvenes. sed scilicet ultima semper
Exspectanda dies homini: dicique beatus
Ante obitum nemo, supremaque funera debet.
Prima nepos inter tot tes tibi, Cadme, secundas
Caussa fuit luctus, alienaque cornua fronti
Addita, vosque canes satiatæ sanguine herili.
At bene si quæras; Fortunæ crimen in illo,
Non scelus invenies. quod enim scelus error habebat?
Mons erat, infectus variarum cæde ferarum:
Jamque dies rerum medias contraxerat umbras;
Et Sol ex æquo meta distabat utraque;
Cum juvenis placido per devia lustra vagantes
Participes operum compellat Hyantius ore;
Lina madent, comites, ferrumque cruore ferarum:
Fortunæque dies habuit satis. altera lucem
Cum croceis invecta rotis Aurora reducet;
Propositum repetemus opus. nunc Phœbus utraque
Distat idem terra; finditque vaporibus arva.
Sistite opus præsens: nodosaque tollite lina.
Jussa viri faciunt; intermittuntque laborem.
Vallis erat piceis & acuta densa cupressu;
Nomine Gargaphie, succincta sacra Dianæ:
Cujus in extremo est antrum nemorale recessu,
Arte laboratum nulla: simulaverat artem
Ingenio Natura suo. nam pumice vivo
Et levibus tophis nativum duxerat arcum.
Fons sonat a dextra tenui perlucidus unda,
Margine gramineo patulos incinctus hiatus.
Hic Dea silvarum venatu fessa solebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quo postquam subiit; Nympharum tradidit uni
Armigeræ jaculum, pharetramque, arcusque retentos.
Altera depositæ subjecit brachia pallæ.
Vincla duæ pedibus demunt. nam doctior illis
Ismenis Crocale, sparsos per colla capillos
Colligit in nodum; quamvis erat ipsa solutis.
Excipiunt laticem Nepheleque, Hyaleque, Rhanisque,
Et Psecas, & Phiale; funduntque capacibus urnis.
Dumque ibi perluitur solita Titania lympha;
Ecce nepos Cadmi dilata parte laborum
Per nemus ignotum non certis passibus errans
Pervenit in lucum: sic illum fata ferebant.
Qui simul intravit rorantia fontibus antra;
Sicut erant; viso nudæ sua pectora Nymphæ
Percussere viro: subitisque ululatibus omne
Implevere nemus: circumfusæque Dianam
Corporibus texere suis. tamen altior illis
Ipsa Dea est, colloque tenus supereminet omnes.
Qui color infectis adversi Solis ab ictu
Nubibus esse solet, aut purpureæ Auroræ:
Is fuit in vultu visæ sine veste Dianæ.
Quæ quamquam comitum turba stipata suarum;
In latus obliquum tamen adstitit: oraque retro
Flexit: & ut vellet promptas habuisse sagittas;
Quas habuit, sic hausit aquas: vultumque virilem
Perfudit: spargensque comas ultricibus undis,
Addidit hæc cladis prænuntia verba futuræ:
Nunc tibi me posito visam velamine narres,
Si poteris narrare, licet. nec plura minata,
Dat sparso capiti vivacis cornua cervi:
Dat spatium collo: summasque cacuminat aures:
Cum pedibusque manus, cum longis brachia mutat
Cruribus: & velat maculoso vellere corpus.
Additus & pavor est. fugit Autoneius heros:
Et se tam celerem cursu miratur in ipso.
Ut vero solitis sua cornua vidit in undis.
Me miserum! dicturus erat: vox nulla secuta est.
Ingemuit; vox illa fuit; lacrimæque per ora
Non sua fluxerunt. mens tantum pristina mansit.
Quid faciat? repetatne domum regalia tecta?
An lateat silvis? timor hoc, pudor impedit illud.
Dum dubitat; videre canes: primusque Melampus,
Ichnobatesque sagax latratu signa dedere;
Gnossius Ichnobates, Spartana gente Melampus.
Inde ruunt alii rapida velocius aura,
Pamphagus, & Dorceus, & Oribasus; Arcades omnes:
Nebrophonosque valens, & trux cum Lælape Theron,
Et pedibus Pterelas, & naribus utilis Agre,
Hylæusque fero nuper percussus ab apro,
Deque lupo concepta Nape, pecudesque secuta
Pœmenis, & natis comitata Harpyia duobus,
Et substricta gerens Sicyonius ilia Ladon:
Et Dromas, & Canace, Sticteque, & Tigris, & Alce,
Et niveis Leucon, & villis Asbolus atris,
Prævalidusque Lacon, & cursu fortis Aello,
Et Thous, & Cyprio velox cum fratre Lycisce:
Et nigram medio frontem distinctus ab albo
Harpalos & Melaneus, hirsutaque corpore Lachne:
Et patre Dictæo, sed matre Laconide nati,
Labros, & Agriodos, & acutæ vocis Hylactor:
Quosque referre mora est. ea turba cupidine prædæ
Per rupes, scopulosque, adituque carentia saxa,
Qua via difficilis, quaque est via nulla, feruntur.
Ille fugit, per quæ fuerat loca sæpe secutus.
Heu famulos fugit ipse suos! clamare libebat,
Actæon ego sum: dominum cognoscite vestrum.
Verba animo desunt: resonat latratibus æther.
Prima Melanchætes in tergo vulnera fecit:
Proxima Theridamas; Oresitrophus hæsit in armo.
Tardius exierant; sed per compendia montis
Anticipata via est. dominum retinentibus illis
Cetera turba coit, confertque in corpore dentes.
Jam loca vulneribus desunt. gemit ille, sonumque,
Et, si non hominis, quem non tamen edere possit
Cervus, habet: mœstisque replet juga nota querelis:
Et genibus supplex pronis similisque roganti,
Circumfert tacitos, tamquam sua brachia, vultus.
At comites rapidum solitis latratibus agmen
Ignari instigant, oculisque Actæona quærunt;
Et velut absentem certatim Actæona clamant.
Ad nomen caput ille refert: ut abesse queruntur,
Nec capere oblatæ segnem spectacula prædæ.
Vellet abesse quidem; sed adest: velletque videre,
Non etiam sentire, canum fera facta suorum.
Undique circumstant: mersisque in corpore rostris
Dilacerant falsi dominum sub imagine cervi.
Nec nisi finita per plurima vulnera vita
Ira pharetratæ fertur satiata Dianæ.
Rumor in ambiguo est: aliis violentior æquo

Visa

Visa Dea est: alii laudant, dignamque severa
Virginitate vocant. pars invenit utraque caussas.
Sola Jovis conjux non tam culpetne probetne
Eloquitur; quam clade domus ab Agenore ductæ
Gaudet: & a Tyria collectum pellice transfert
In generis socios odium. subit ecce priori
Caussa recens; gravidamque dolet de semine magni
Esse Jovis Semelen. tum linguam ad jurgia solvit.
Profeci quid enim toties per jurgia? dixit.
Ipsa petenda mihi est: ipsam, si maxima Juno
Rite vocor, perdam; si me gemmantia dextra
Sceptra tenere decet; si sum regina, Jovisque
Et soror & conjux. certe soror. at puto furto
Contentam: & thalami brevis est injuria nostri.
Concipit; id deerat: manifestaque crimina pleno
Fert utero: & mater, quod vix mihi contigit uni,
De Jove vult fieri. tanta est fiducia formæ.
Fallat eam faxo: nec sim Saturnia; si non
Ab Jove mersa suo Stygias penetrarit in undas.
Surgit ab his solio fulvaque recondita nube
Limen adit Semeles. nec nubes ante removit,
Quam simulavit anum: posuitque ad tempora canos:
Sulcavitque cutem rugis: & curva trementi
Membra tulit passu: vocem quoque fecit anilem.
Ipsaque fit Beroe, Semeles Epidauria nutrix.
Ergo ubi, captato sermone, diuque loquendo,
Ad nomen venere Jovis; suspirat: &, Optem
Jupiter ut sit, ait: metuo tamen omnia. multi
Nomine Divorum thalamos iniere pudicos.
Nec tamen esse Jovem satis est: det pignus amoris;
Si modo verus is est: quantusque, & qualis ab alta
Junone excipitur; tantus, talisque rogato
Det tibi complexus: suaque ante insignia sumat.
Talibus ignaram Juno Cadmeida dictis
Formarat, rogat illa Jovem sine nomine munus.
Cui Deus, Elige, ait: nullam patiere repulsam.
Quoque magis credas; Stygii quoque conscia sunto
Numina torrentis. timor & Deus ille Deorum.
Læta malo, nimiumque potens, perituraque amantis
Obsequio Semele, Qualem Saturnia, dixit,
Te solet amplecti, Veneris cum fœdus initis,
Da mihi te talem. voluit Deus ora loquentis
Opprimere. exierat jam vox properata sub auras.
Ingemuit: neque enim non hæc optasse, neque ille
Non jurasse potest. ergo mœstissimus altum
Æthera conscendit; nutuque sequentia traxit
Nubila: qui nimbos, immistaque fulgura ventis
Addidit, & tonitrus, & inevitabile fulmen.
Qua tamen usque potest, vires sibi demere tentat.
Nec, quo centimanum dejecerat igne Typhœa,
Nunc armatur eo: nimium feritatis in illo.
Est aliud levius fulmen; cui dextra Cyclopum
Sævitiæ flammæque minus, minus addidit iræ:
Tela secunda vocant Superi. capit illa; domumque
Intrat Agenoream. corpus mortale tumultus
Non tulit æthereos; donisque jugalibus arsit.
Imperfectus adhuc infans genitricis ab alvo
Eripitur, patrioque tener (si credere dignum)
Insuitur femori, maternaque tempora complet.
Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat. inde datum Nymphæ Nyseides antris
Occuluere suis; lactisque alimenta dedere.
Dumque ea per terras fatali lege geruntur;
Tutaque bis geniti sunt incunabula Bacchi:
Forte Jovem memorant diffusum nectare curas
Seposuisse graves, vacuaque agitasse remissos
Cum Junone jocos: &, Major vestra profecto est,
Quam quæ contingit maribus, dixisse, voluptas.
Illa negat. placuit quæ sit sententia docti
Quærere Tiresiæ. Venus huic erat utraque nota.
Nam duo magnorum viridi coeuntia silva
Corpora serpentum baculi violaverat ictu:
Deque viro factus (mirabile) femina, septem
Egerat autumnos. octavo rursus eosdem
Vidit: &, Est vestræ si tanta potentia plagæ,
Dixit, ut auctoris sortem in contraria mutet:
Nunc quoque vos feriam. percussis anguibus isdem
Forma prior rediit; genitivaque venit imago.
Arbiter hic igitur sumtus de lite jocosa,
Dicta Jovis firmat. gravius Saturnia justo,
Nec pro materia fertur doluisse: suique
Judicis æterna damnavit lumina nocte.
At pater omnipotens (neque enim licet irrita cuiquam
Facta Dei fecisse Deo) pro lumine adempto
Scire futura dedit: pœnamque levavit honore.
Ille per Aonias fama celeberrimus urbes
Irreprehensa dabat populo responsa petenti.
Prima fide vocisque ratæ tentamina sumsit
Cærula Liriope: quam quondam flumine curvo
Implicuit; clausæque suis Cephisos in undis
Vim tulit. enixa est utero pulcherrima pleno
Infantem, Nymphis jam tunc qui posset amari;
Narcissumque vocat. de quo consultus, an esset
Tempora maturæ visurus longa senectæ:
Fatidicus vates, Si se non noverit, inquit.
Vana diu visa est vox auguris. exitus illam,
Resque probat, letique genus, novitasque furoris.
Jamque ter ad quinos unum Cephisius annum
Addiderat: poteratque puer, juvenisque videri.
Multi illum juvenes, multæ cupiere puellæ.
Sed fuit in tenera tam dira superbia forma;
Nulli illum juvenes, nullæ tetigere puellæ.
Aspicit hunc, trepidos agitantem in retia cervos,
Vocalis Nymphe; quæ nec reticere loquenti,
Nec prior ipsa loqui didicit, resonabilis Echo.
Corpus adhuc Echo, non vox erat: & tamen usum
Garrula non alium, quam nunc habet, oris habebat;
Reddere de multis ut verba novissima posset.
Fecerat hoc Juno. quia, cum deprendere posset
Sub Jove sæpe suo Nymphas in monte jacentes,
Illa Deam longo prudens sermone tenebat,
Dum fugerent Nymphæ. postquam Saturnia sensit;
Hujus, ait, linguæ, qua sum delusa, potestas
Parva tibi dabitur, vocisque brevissimus usus.
Reque minas firmat. tamen hæc in fine loquendi
Ingeminat voces: auditaque verba reportat.
Ergo ubi Narcissum per devia lustra vagantem
Vidit, & incaluit; sequitur vestigia furtim.
Quoque magis sequitur; flamma propiore calescit.
Non aliter, quam cum summis circumlita tædis
Admotam rapiunt vivacia sulfura flammam.
O quoties voluit blandis accedere dictis,
Et molles adhibere preces! natura repugnat;
Nec finit incipiat. sed quod finit, illa parata est
Exspectare sonos, ad quos sua verba remittat.
Forte puer, comitum seductus ab agmine fido,
Dixerat, Ecquis adest? &, Adest, responderat Echo.
Hic stupet: utque aciem partes divisit in omnes;
Voce, Veni, clamat magna. vocat illa vocantem.
Respicit: & nullo rursus veniente, Quid, inquit,
Me fugis? & totidem, quot dixit, verba recepit.
Perstat; & alternæ deceptus imagine vocis;

Huc

Huc coeamus, ait: nullique libentius umquam
Responsura sono, Coeamus rettulit Echo:
Et verbis favet ipsa suis; egressaque silvis
Ibat, ut injiceret sperato brachia collo.
Ille fugit: fugiensque, Manus complexibus aufer:
Ante, ait, emoriar, quam sit tibi copia nostri.
Rettulit illa nihil, nisi, Sit tibi copia nostri...
Spreta latet silvis: pudibundaque frondibus ora
Protegit: & solis ex illo vivit in antris.
Sed tamen hæret amor; crescitque dolore repulsæ.
Attenuant vigiles corpus miserabile curæ:
Adducitque cutem macies; & in aera succus
Corporis omnis abit, vox tantum, atque ossa supersunt.
Vox manet. ossa ferunt lapidis traxisse figuram.
Inde latet silvis: nulloque in monte videtur;
Omnibus auditur. sonus est, qui vivit in illa.
Sic hanc, sic alias undis aut montibus ortas
Luserat hic Nymphas; sic cœtus ante viriles.
Inde manus aliquis despectus ad æthera tollens
Sic, amet iste licet, sic non potiatur amato,
Dixerat. assensit precibus Rhamnusia justis.
Fons erat illimis, nitidis argenteus undis,
Quem neque pastores, neque pastæ monte capellæ
Contigerant, aliudve pecus. quem nulla volucris,
Nec fera turbarat, nec lapsus ab arbore ramus.
Gramen erat circa, quod proximus humor alebat:
Silvaque, sole lacum passura tepescere nullo.
Hic puer, & studio venandi lassus & æstu.
Procubuit; faciemque loci, fontemque secutus.
Dumque sitim sedare cupit; sitis altera crevit.
Dumque bibit, visæ correptus imagine formæ,
Rem sine corpore amat: corpus putat esse, quod umbra est.
Adstupet ipse sibi: vultuque immotus eodem
Hæret, ut e Pario formatum marmore signum.
Spectat humi positus geminum sua lumina sidus,
Et dignos Baccho, dignos & Apolline crines;
Impubesque genas, & eburnea colla, decusque
Oris, & in niveo mistum candore ruborem:
Cunctaque miratur; quibus est mirabilis ipse.
Se cupit imprudens: &, qui probat, ipse probatur.
Dumque petit, petitur: pariterque incendit, & ardet.
Irrita fallaci quoties dedit oscula fonti!
In medias quoties visum captantia collum
Brachia mersit aquas; nec se deprendit in illis!
Quid videat nescit. sed quod videt, uritur illo:
Atque oculos idem, qui decipit, incitat error.
Credule, quid frustra simulacra fugacia captas?
Quod petis, est nusquam: quod amas, avertere, perdes.
Ista repercussæ, quam cernis, imaginis umbra est.
Nil habet ista sui. tecum venitque, manetque:
Tecum discedat; si tu discedere possis.
Non illum Cereris, non illum cura quietis
Abstrahere inde potest. sed opaca fusus in herba
Spectat inexpleto mendacem lumine formam;
Perque oculos perit ipse suos. paulumque levatus,
Ad circumstantes tendens sua brachia silvas;
Ecquis, io silvæ, crudelius, inquit, amavit?
Scitis enim, & multis latebra opportuna fuistis.
Ecquem, cum vestræ tot agantur sæcula vitæ,
Qui sic tabuerit, longo meministis in ævo?
Et placet, & video: sed quod videoque, placetque,
Non tamen invenio. tantus tenet error amantem.
Quoque magis doleam; nec nos mare separat ingens,
Nec via, nec montes, nec clausis mœnia portis.
Exigua prohibemur aqua. cupit ipse teneri.
Nam quoties liquidis porreximus oscula lymphis;
Hic toties ad me resupino nititur ore.
Posse putes tangi. minimum est quod amantibus obstat.
Quisquis es, huc exi. quid me, puer unice, fallis?
Quove petitus abis? certe nec forma, nec ætas
Est mea, quam fugias: & amarunt me quoque Nymphæ.
Spem mihi nescio quam vultu promittis amico:
Cumque ego porrexi tibi brachia, porrigis ultro:
Cum risi, arrides. lacrimas quoque sæpe notavi
Me lacrimante tuas. nutu quoque signa remittis:
Et, quantum motu formosi suspicor oris,
Verba refers aures non pervenientia nostras.
In te ego sum, sensi: nec me mea fallit imago.
Uror amore mei, flammas moveoque feroque.
Quid faciam? roger, anne rogem? quid deinde rogabo?
Quod cupio mecum est. inopem me copia fecit.
O utinam nostro secedere corpore possem!
Votum in amante novum; vellem, quod amamus, abesset.
Jamque dolor vires adimit: nec tempora vitæ
Longa meæ superant: primoque extinguor in ævo.
Nec mihi mors gravis est posituro morte dolores.
Hic, qui diligitur, vellem diuturnior esset.
Nunc duo concordes anima moriemur in una.
Dixit, & ad faciem rediit male sanus eamdem;
Et lacrimis turbavit aquas: obscuraque moto
Reddita forma lacu est. quam cum vidisset abire;
Quo fugis? oro, mane; nec me, crudelis, amantem
Desere, clamavit, liceat, quod tangere non est,
Adspicere; & misero præbere alimenta furori.
Dumque dolet, summa vestem deduxit ab ora,
Nudaque marmoreis percussit pectora palmis.
Pectora traxerunt tenuem percussa ruborem.
Non aliter, quam poma solent; quæ candida parte,
Parte rubent. aut ut variis solet uva racemis
Ducere purpureum, nondum matura, colorem.
Quæ simul adspexit liquefacta rursus in unda;
Non tulit ulterius: sed, ut intabescere flavæ
Igne levi ceræ, matutinæve pruinæ
Sole tepente solent, sic attenuatus amore
Liquitur; & cæco paulatim carpitur igni.
Et neque jam color est misto candore rubori;
Nec vigor, & vires, & quæ modo visa placebant,
Nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo.
Quæ tamen ut vidit, quamvis irata memorque,
Indoluit: quotiesque puer miserabilis, Eheu,
Dixerat; hæc resonis iterabat vocibus, Eheu.
Cumque suos manibus percusserat ille lacertos,
Hæc quoque reddebat sonitum plangoris eumdem.
Ultima vox solitam fuit hæc spectantis in undam,
Heu frustra dilecte puer! totidemque remisit
Verba locus: dictoque Vale, Vale inquit & Echo.
Ille caput viridi fessum submisit in herba.
Lumina nox claudit domini mirantia formam.
Tum quoque se, postquam est inferna sede receptus,
In Stygia spectabat aqua. planxere sorores
Naides: & sectos fratri posuere capillos.
Planxere & Dryades. plangentibus assonat Echo.
Jamque rogum, quassasque faces, feretrumque parabant:
Nusquam corpus erat. croceum pro corpore florem
Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.
Cognita res meritam vati per Achaidas urbes
Attulerat famam: nomenque erat auguris ingens.
Spernit Echionides tamen hunc, ex omnibus unus
Contemptor Superum Pentheus: præsagaque ridet
Verba senis: tenebrasque & cladem lucis ademtæ
Objicit, ille movens albentia tempora canis,
Quam felix esses, si tu quoque luminis hujus

Orbus

Orbus, ait, fieres; ne Bacchia sacra videres!
Jamque dies aderit, jamque haud procul auguror esse;
Qua novus huc veniat proles Semeleia Liber.
Quem nisi templorum fueris dignatus honore;
Mille lacer spargere locis: & sanguine silvas
Fœdabis, matremque tuam, matrisque sorores.
Evenient. neque enim dignabere numen honore:
Meque sub his tenebris nimium vidisse quereris.
Talia dicentem proturbat Echione natus.
Dicta fides sequitur; responsaque vatis aguntur.
Liber adest: festisque fremunt ululatibus agri.
Turba ruunt: mistæque viris matresque nurusque,
Vulgusque, proceresque, ignota ad sacra feruntur.
Quis furor, anguigenæ, proles Mavortia, vestras
Attonnit mentes? Pentheus ait. ærane tantum
Ære repulsa valent? & adunco tibia cornu?
Et magicæ fraudes? ut quos non belliger ensis,
Non tuba terruerint, non strictis agmina telis;
Femineæ voces, & mota insania vino,
Obscœnique greges, & inania tympana vincant?
Vosne, senes, mirer? qui longa per æquora vecti
Hac Tyron, hac profugos posuistis sede Penates;
Nunc sinitis sine Marte capi? vosne, acrior ætas,
O juvenes, propiorque meæ; quos arma tenere,
Non thyrsos, galeaque tegi, non fronde decebat?
Este, precor, memores, qua sitis stirpe creati:
Illiusque animos, qui multos perdidit unus,
Sumite serpentis. pro fontibus ille lacuque
Interiit: at vos pro fama vincite vestra.
Ille dedit leto fortes. vos pellite molles,
Et patrium revocate decus. si fata vetabant
Stare diu Thebas; utinam tormenta virique
Mœnia diruerent: ferrumque ignisque sonarent!
Essemus miseri sine crimine: sorsque querenda,
Non celanda foret: lacrimæque pudore carerent.
At nunc a puero Thebæ capientur inermi:
Quem neque bella juvant, nec tela, nec usus equorum;
Sed madidus myrrha crinis, mollesque coronæ,
Purpuraque, & pictis intextum vestibus aurum.
Quem quidem ego actutum (modo vos absistite) cogam
Assumtumque patrem commentaque sacra fateri.
An satis Acrisio est animi, contemnere vanum
Numen, & Argolicas venienti claudere portas;
Penthea terrebit cum totis advena Thebis?
Ite citi, (famulis hoc imperat) ite, ducemque
Attrahite huc vinctum. jussis mora segnis abesto.
Hunc avus, hunc Athamas, hunc cetera turba suorum
Corripiunt dictis; frustraque inhibere laborant.
Acrior admonitu est; irritaturque retenta
Et crescit rabies: remoraminaque ipsa nocebant.
Sic ego torrentem, qua nil obstabat eunti,
Lenius, & modico strepitu decurrere vidi.
At, quacumque trabes obstructaque saxa tenebant,
Spumeus, & fervens, & ab objice sævior ibat.
Ecce cruentati redeunt: &, Bacchus ubi esset,
Quærenti domino, Bacchum vidisse negarunt.
Hunc, dixere, tamen comitem, famulumque sacrorum
Cepimus: & tradunt manibus post terga ligatis.
(Sacra Dei quondam Tyrrhena gente secutum.)
Aspicit hunc oculis Pentheus, quos ira tremendos
Fecerat: &, quamquam pœnæ vix tempora differt,
O periture; tuaque aliis documenta dature
Morte, ait, ede tuum nomen, nomenque parentum,
Et patriam; morisque novi cur sacra frequentes.
Ille metu vacuus, Nomen mihi, dixit, Acœtes;
Patria Mæonia est: humili de plebe parentes.
Non mihi, quæ duri colerent pater arva juvenci,
Lanigerosve greges, non ulla armenta reliquit.
Pauper & ipse fuit: linoque solebat & hamis
Decipere, & calamo salientes ducere pisces.
Ars illi sua census erat. cum traderet artem;
Accipe, quas habeo, studii successor & hæres,
Dixit, opes: moriensque mihi nihil ille reliquit
Præter aquas. unum hoc possum appellare paternum.
Mox ego, ne scopulis hærerem semper in isdem,
Addidici regimen; dextra moderante, carinæ
Flectere: & Oleniæ sidus pluviale capellæ,
Taygetenque, Hyadasque oculis Arctonque notavi,
Ventorumque domos, & portus puppibus aptos.
Forte petens Delon, Diæ telluris ad oras
Applicor, & dextris adducor litora remis:
Doque leves saltus: udæque immittor arenæ.
Nox ubi consumta est; Aurora rubescere primum
Cœperat: exsurgo, laticesque inferre recentes
Admoneo; monstroque viam, quæ ducat ad undas.
Ipse, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Prospicio: comitesque voco, repetoque carinam.
Adsumus en, inquit, sociorum primus Opheltes:
Utque putat, prædam deserto nactus in agro,
Virginea puerum ducit per litora forma.
Ille, mero somnoque gravis, titubare videtur;
Vixque sequi. specto cultum, faciemque, gradumque:
Nil ibi, quod posset credi mortale, videbam.
Et sensi, & dixi sociis, Quod numen in isto
Corpore sit dubito: sed corpore numen in isto est.
Quisquis es, o faveas, nostrisque laboribus adsis.
His quoque des veniam. pro nobis mitte precari,
Dictys ait: quo non alius conscendere summas
Ocior antennas, prensoque rudente relabi.
Hoc Libys, hoc flavus proræ tutela Melanthus,
Hoc probat Alcimedon: &, qui requiemque modumque
Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus:
Hoc omnes alii. prædæ tam cæca cupido est.
Non tamen hanc sacro violari pondere pinum
Perpetiar, dixi: pars hic mihi maxima juris.
Inque aditu obsisto. furit audacissimus omni
De numero Lycabas: qui Thusca pulsus ab urbe
Exsilium, dira pœnam pro cæde, luebat.
Is mihi, dum resto, juvenili guttura pugno
Rupit: & excussum misisset in æquora; si non
Hæsissem, quamvis amens, in fune retentus.
Impia turba probat factum: tum denique Bacchus,
(Bacchus enim fuerat) veluti clamore solutus
Sit sopor; eque mero redeant in pectora sensus;
Quid facitis? quis clamor, ait? qua, dicite, nautæ,
Huc ope perveni? quo me deferre paratis?
Pone metum, Proteus, & quos contingere portus
Ede velis, dixit. terra sistere petita.
Naxon, ait Liber, cursus advertite vestros.
Illa mihi domus est: vobis erit hospita tellus.
Per mare fallaces, perque omnia numina jurant
Sic fore: meque jubent pictæ dare vela carinæ.
Dextera Naxos erat. dextra mihi lintea danti,
Quid facis, o demens? quis te furor, inquit, Acœte,
Pro se quisque, tenet? lævam pete? maxima nutu
Pars mihi significat; pars, quid velit, aure susurrat.
Obstupui: Capiatque alius moderamina, dixi:
Meque ministerio scelerisque artisque removi.
Increpor a cunctis; totumque immurmurat agmen.
E quibus Æthalion, Te scilicet omnis in uno
Nostra salus posita est? ait. & subit ipse: meumque
Explet opus: Naxoque petit diversa relicta.

Tum

Tum Deus illudens, tamquam modo denique fraudem
Senserit, e puppi pontum prospectat adunca.
Et flenti similis, Non hæc mihi litora, nautæ,
Promisistis, ait: non hæc mihi terra rogata est.
Quo merui pœnam facto? quæ gloria vestra est;
Si puerum juvenes, si multi fallitis unum?
Jamdudum flebam. lacrymas manus impia nostras
Ridet: & impellit properantibus æquora remis.
Per tibi nunc ipsum [nec enim præsentior illo
Est Deus] adjuro, tam me tibi vera referre,
Quam veri majora fide. stetit æquore puppis
Haud aliter, quam si siccum navale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perstant:
Velaque deducunt; geminaque ope currere tentant.
Impediunt hederæ remos, nexuque recurvo
Serpunt; & gravidis distringunt vela corymbis.
Ipse, racemiferis frontem circumdatus uvis,
Pampineis agitat velatam frondibus hastam.
Quem circa tigres, simulacraque inania lyncum,
Pictarumque jacent fera corpora pantherarum.
Exsiluere viri; sive hoc insania fecit,
Sive timor: primusque Medon nigrescere pinnis
Corpore depresso, & spinæ curvamina flecti
Incipit. huic Lycabas, In quæ miracula, dixit,
Verteris? & lati rictus, & panda loquenti
Naris erat, squamamque cutis durata trahebat.
At Libys, obstantes dum vult obvertere remos,
In spatium resilire manus breve vidit; & illas
Jam non esse manus; jam pinnas posse vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
Brachia non habuit; truncoque repandus in undas
Corpore desiluit. falcata novissima cauda est.
Qualia dividuæ sinuantur cornua Lunæ.
Undique dant saltus: multaque aspergine rorant:
Emerguntque iterum: redeuntque sub æquora rursus:
Inque chori ludunt speciem: lascivaque jactant
Corpora; & acceptum patulis mare naribus efflant.
De modo viginti (tot enim ratis illa ferebat)
Restabam solus. pavidum, gelidumque trementi
Corpore, vixque meum firmat Deus, Excute, dicens,
Corde metum, Diamque tene. delatus in illam
Accensis aris Baccheia sacra frequento.
Præbuimus longis Pentheus ambagibus aures,
Inquit: ut ira mora vires absumere posset.
Præcipitem famuli rapite hinc: cruciataque diris
Corpora tormentis Stygiæ dimittite nocti.
Protinus abstractus solidis Tyrrhenus Acœtes
Clauditur in tectis: & dum crudelia jussæ
Instrumenta necis ferrumque ignesque parantur;
Sponte sua patuisse fores, lapsasque lacertis
Sponte sua, fama est, nullo solvente, catenas.
Perstat Echionides: nec jam jubet ire, sed ipse
Vadit, ubi electus facienda ad sacra Cithæron
Cantibus & clara bacchantum voce sonabat.
Ut fremit acer equus, cum bellicus ære canoro
Signa dedit tubicen, pugnæque assumit amorem:
Penthea sic ictus longis ululatibus æther
Movit: & audito clangore recanduit ira.
Monte fere medio est, cingentibus ultima silvis,
Purus ab arboribus, spectabilis undique campus.
Hic oculis illum cernentem sacra profanis
Prima videt, prima est insano concita motu,
Prima suum misso violavit Penthea thyrso
Mater: Io, geminæ, clamavit, adeste sorores.
Ille aper, in nostris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper. ruit omnis in unum

Turba furens. cunctæ coeunt, cunctæque sequuntur,
Jam trepidum, jam verba minus violenta locutum,
Jam se damnantem, jam se peccasse fatentem.
Saucius ille tamen, Fer opem, matertera, dixit,
Autonoe: moveant animos Actæonis umbræ.
Illa quid Actæon nescit; dextramque precanti
Abstulit: Inoo lacerata est altera raptu.
Non habet infelix quæ matri brachia tendat:
Trunca sed ostendens disjectis corpora membris;
Adspice, mater ait. visis ululavit Agave;
Collaque jactavit, movitque per aera crinem:
Avulsumque caput digitis complexa cruentis
Clamat, Io comites, opus hæc victoria nostrum est.
Non citius frondes autumno frigore tactas,
Jamque male hærentes alta rapit arbore ventus;
Quam sunt membra viri manibus direpta nefandis.
Talibus exemplis monitæ nova sacra frequentant,
Thuraque dant, sanctasque colunt Ismenides aras.

METAMORPHOSEON

LIBER IV.

AT non Alcithoe Minyeias orgia censet
Accipienda Dei: sed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat esse Jovis: sociasque sorores
Impietatis habet. festum celebrare sacerdos,
Immunesque operum dominas famulasque suorum
Pectora pelle tegi, crinales solvere vittas,
Serta coma, manibus frondentes sumere thyrsos,
Jusserat: & sævam læsi fore numinis iram
Vaticinatus erat. parent matresque nurusque;
Telasque, calathosque, infectaque pensa reponunt:
Thuraque dant: Bacchumque vocant, Bromiumque, Lyæumque,
Ignigenamque, satumque iterum, solumque bimatrem.
Additur his Nyseus, indetonsusque Thyoneus,
Et cum Lenæo genialis consitor uvæ,
Nyctelisque, Eleleusque parens, & Iacchus, & Evan;
Et quæ præterea per Graias plurima gentes
Nomina, Liber, habes. tibi enim inconsumta Juventas,
Tu puer æternus, tu formosissimus alto
Conspiceris cælo: tibi, cum sine cornibus adstas,
Virgineum caput est: Oriens tibi victus, adusque
Decolor extremo quæ cingitur India Gange.
Penthea tu, venerande, bipenniferumque Lycurgum
Sacrilegos mactas: Tyrrhenaque mittis in æquor
Corpora. tu bijugum pictis insignia frænis
Colla premis lyncum: Bacchæ Satyrique sequuntur:
Quique senex ferula titubantes ebrius artus
Sustinet; & pando non fortiter hæret asello.
Quacumque ingrederis; clamor juvenilis, & una
Femineæ voces, impulsaque tympana palmis,
Concavaque æra sonant, longoque foramine buxus.
Pacatus mitisque, rogant Ismenides, adsis:
Jussaque sacra colunt. solæ Minyeides intus,
Intempestiva turbantes festa Minerva,
Aut ducunt lanas, aut stamina pollice versant,
Aut hærent telæ, famulasque laboribus urgent.
E quibus una levi deducens pollice filum:
Dum cessant aliæ, commentaque sacra frequentant,
Nos quoque, quas Pallas melior Dea detinet, inquit,
Utile opus manuum vario sermone levemus:
Perque vices aliquid, quod tempora longa videri
Non sinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta probant, primamque jubent narrare sorores.
Illa,

Illa, quid e multis referat (nam plurima norat)
Cogitat; & dubia est, de te, Babylonia, narret,
Derceti, quam versa squamis velantibus artus
Stagna Palæstini credunt celebrasse figura:
An magis ut sumtis illius filia pennis
Extremos albis in turribus egerit annos.
Nais an ut cantu, nimiumque potentibus herbis,
Verterit in tacitos juvenilia corpora pisces:
Donec idem passa est. an, quæ poma alba ferebat,
Ut nunc nigra ferat contactu sanguinis arbor.
Hæc placet: hanc, quoniam vulgaris fabula non est,
Talibus orsa modis, lana sua fila sequente:
Pyramus & Thisbe, juvenum pulcherrimus alter,
Altera, quas Oriens habuit, prælata puellis,
Contiguas tenuere domos: ubi dicitur altam
Coctilibus muris cinxisse Semiramis urbem.
Notitiam primosque gradus vicinia fecit.
Tempore crevit amor. tædæ quoque jure coissent;
Sed vetuere patres, quod non potuere vetare.
Ex æquo captis ardebant mentibus ambo.
Conscius omnis abest. nutu signisque loquuntur.
Quoque magis tegitur, tectus magis æstuat ignis.
Fissus erat tenui rima, quam duxerat olim,
Cum fieret, paries domui communis utrique.
Id vitium nulli per secula longa notatum,
(Quid non sentit amor?) primi sensistis amantes,
Et voci fecistis iter: tutæque per illud
Murmure blanditiæ minimo transire solebant.
Sæpe ut constiterant, hinc Thisbe, Pyramus illinc;
Inque vicem fuerat captatus anhelitus oris;
Invide, dicebant, paries, quid amantibus obstas?
Quantum erat, ut sineres nos toto corpore jungi!
Aut hoc si nimium, vel ad oscula danda pateres!
Nec sumus ingrati. tibi nos debere fatemur,
Quod datus est verbis ad amicas transitus aures.
Talia diversa nequidquam sede locuti;
Sub noctem dixere Vale: partique dedere
Oscula quisque suæ, non pervenientia contra.
Postera nocturnos Aurora removerat ignes,
Solque pruinosas radiis siccaverat herbas:
Ad solitum coiere locum. tum murmure parvo
Multa prius questi, statuunt, ut nocte silenti
Fallere custodes, foribusque excedere tentent:
Cumque domo exierint, urbis quoque tecta relinquant:
Neve sit errandum lato spatiantibus arvo;
Conveniant ad busta Nini: lateantque sub umbra
Arboris. arbor ibi niveis uberrima pomis
Ardua morus erat, gelido contermina fonti.
Pacta placent: & lux tarde discedere visa
Præcipitatur aquis, & aquis nox surgit ab isdem.
Callida per tenebras, versato cardine, Thisbe
Egreditur, fallitque suos: adopertaque vultum
Pervenit ad tumulum; dictaque sub arbore sedit.
Audacem faciebat amor. venit ecce recenti
Cæde leæna boum spumantes oblita rictus,
Depositura sitim vicini fontis in unda.
Quam procul ad Lunæ radios Babylonia Thisbe
Vidit: & obscurum timido pede fugit in antrum,
Dumque fugit; tergo velamina lapsa relinquit.
Ut lea sæva sitim multa compescuit unda,
Dum redit in silvas, inventos forte sine ipsa
Ore cruentato tenues laniavit amictus.
Serius egressus vestigia vidit in alto
Pulvere certa feræ, totoque expalluit ore
Pyramus. ut vero vestem quoque sanguine tinctam
Repperit; Una duos nox, inquit, perdet amantes:

E quibus illa fuit longa dignissima vita:
Nostra nocens anima est. ego te, miseranda, peremi,
In loca plena metus qui jussi nocte venires:
Nec prior huc veni. nostrum divellite corpus,
Et scelerata fero consumite viscera morsu,
O quicumque sub hac habitatis rupe, leones.
Sed timidi est optare necem. velamina Thisbes
Tollit, & ad pactæ secum fert arboris umbram.
Utque dedit notæ lacrimas, dedit oscula, vesti:
Accipe nunc, inquit, nostri quoque sanguinis haustus,
Quoque erat accinctus, dimittit in ilia ferrum.
Nec mora; ferventi moriens e vulnere traxit.
Ut jacuit resupinus humi; cruor emicat alte.
Non aliter, quam cum vitiato fistula plumbo
Scinditur, & tenues stridente foramine longe
Ejaculatur aquas; atque ictibus aera rumpit.
Arborei fœtus aspergine cædis in atram
Vertuntur faciem: madefactaque sanguine radix
Puniceo tingit pendentia mora colore.
Ecce, metu nondum posito; ne fallat amantem,
Illa redit. juvenemque oculis, animoque requirit:
Quantaque vitarit narrare pericula gestit.
Utque locum, & versam cognovit in arbore formam;
(Sic facit incertam pomi color) hæret an hæc sit.
Dum dubitat, tremebunda videt pulsare cruentum
Membra solum; retroque pedem tulit: oraque buxo
Pallidiora gerens, exhorruit æquoris instar,
Quod fremit, exigua cum summum stringitur aura.
Sed postquam remorata suos cognovit amores;
Percutit indignos claro plangore lacertos:
Et laniata comas, amplexaque corpus amatum,
Vulnera supplevit lacrimis; fletumque cruori
Miscuit: & gelidis in vultibus oscula figens,
Pyrame, clamavit, quis te mihi casus ademit?
Pyrame, responde. tua te, carissime, Thisbe
Nominat. exaudi: vultusque attolle jacentes.
Ad nomen Thisbes oculos jam morte gravatos
Pyramus erexit, visaque recondidit illa.
Quæ postquam vestemque suam cognovit, & ense
Vidit ebur vacuum; Tua te manus, inquit, amorque
Perdidit, infelix. est & mihi fortis in unum
Hoc manus: est & amor. dabit hic in vulnera vires.
Persequar exstinctum: letique miserrima dicar
Caussa comesque tui: quique a me morte revelli
Heu sola poteras, poteris nec morte revelli.
Hoc tamen amborum verbis estote rogati,
O multum miseri meus illiusque parentes,
Ut, quos certus amor, quos hora novissima junxit,
Componi tumulo non invideatis eodem.
At tu, quæ ramis arbor miserabile corpus
Nunc tegis unius, mox es tectura duorum;
Signa tene cædis: pullosque, & luctibus aptos
Semper habe fœtus gemini monumenta cruoris.
Dixit: & aptato pectus mucrone sub imum
Incubuit ferro; quod adhuc a cæde tepebat.
Vota tamen tetigere Deos, tetigere parentes.
Nam color in pomo est, ubi, permaturuit, ater:
Quodque rogis superest, una requiescit in urna.
Desierat: mediumque fuit breve tempus: & orsa est
Dicere Leuconoe. vocem tenuere sorores.
Hunc quoque, siderea qui temperat omnia luce,
Cepit amor Solem. Solis referemus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
Hic vidisse Deus. videt hic Deus omnia primus.
Indoluit facto: Junonigenæque marito
Furta tori, furtique locum monstravit. at illi

Et mens, & quod opus fabrilis dextra tenebat,
Excidit. extemplo graciles ex ære catenas,
Retiaque, & laqueos, quæ lumina fallere possint,
Elimat. non illud opus tenuissima vincant
Stamina, non summo quæ pendet aranea tigno.
Utque leves tactus, momentaque parva sequantur,
Efficit: & lecto circumdata collocat apte.
Ut venere torum conjux & adulter in unum;
Arte viri, vinclisque nova ratione paratis,
In mediis ambo deprensi amplexibus hærent.
Lemnius extemplo valvas patefecit eburnas:
Admisitque Deos. illi jacuere ligati
Turpiter. atque aliquis de Dis non tristibus optet
Sic fieri turpis. Superi risere: diuque
Hæc fuit in toto notissima fabula cælo.
  Exigit indicii memorem Cythereia pœnam:
Inque vices illum, tectos qui læsit amores,
Lædit amore pari. quid nunc, Hyperione nate,
Forma, calorque tibi, radiataque lumina prosunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus uris,
Ureris igne novo: quique omnia cernere debes,
Leucothoen spectas: & virgine figis in una,
Quos mundo debes, oculos. modo surgis Eoo
Temporius cælo: modo serius incidis undis;
Spectandique mora brumales porrigis horas.
Deficis interdum: vitiumque in lumina mentis
Transit; & obscurus mortalia pectora terres.
Nec, tibi quod Lunæ terris propioris imago
Obstiterit, palles. facit hunc amor iste colorem.
Diligis hanc unam: nec te Clymeneque, Rhodosque,
Nec tenet Ææa genitrix pulcherrima Circes,
Quæque tuos Clytie, quamvis despecta, petebat
Concubitus; ipsoque illo grave vulnus habebas
Tempore. Leucothoe multarum oblivia fecit.
Gentis odoriferæ quam formosissima partu
Edidit Eurynome, sed postquam filia crevit,
Quam mater cunctas, tam matrem filia vincit.
Rexit Achæmenias urbes pater Orchamus: isque
Septimus a prisci numeratur origine Beli.
Axe sub Hesperio sunt pascua Solis equorum:
Ambrosiam pro gramine habent. ea fessa diurnis
Membra ministeriis nutrit, reparatque labori.
Dumque ibi quadrupedes cælestia pabula carpunt;
Noxque vicem peragit; thalamos Deus intrat amatos
Versus in Eurynomes faciem genitricis: & inter
Bis sex Leucothoen famulas ad limina cernit
Lævia versato ducentem stamina fuso.
Ergo ubi, ceu mater, caræ dedit oscula natæ;
Res, ait, arcana est: famulæ, discedite: neve
Arripite arbitrium matri secreta loquenti.
Paruerunt: thalamoque Deus sine teste relicto,
Ille ego sum, dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video; per quem videt omnia tellus:
Mundi oculus mihi crede, places. pavet illa: metuque,
Et colus & fusus digitis cecidere remissis.
Ipse timor decuit. nec longius ille moratus,
In veram rediit faciem, solitumque nitorem.
At virgo, quamvis inopino territa visu,
Victa nitore Dei, posita vim passa querela est.
Invidit Clytie, (neque enim moderatus in illa
Solis amor fuerat) stimulataque pellicis ira
Vulgat adulterium: diffamatumque parenti
Indicat. ille ferox immansuetusque precantem,
Tendentemque manus ad lumina Solis, &, Ille
Vim tulit invitæ, dicentem, defodit alta
Crudus humo: tumulumque super gravis addit arenæ.

Dissipat hunc radiis Hyperione natus: iterque
Dat tibi, quo possis defossos promere vultus.
Nec tu jam poteras enectam pondere terræ
Tollere, Nympha, caput: corpusque exsangue jacebas.
Nil illo fertur volucrum moderator equorum
Post Phaethonteos vidisse dolentius ignes.
Ille quidem gelidos radiorum viribus artus,
Si queat, in vivum tentat revocare calorem.
Sed, quoniam tantis fatum conatibus obstat,
Nectare odorato spargit corpusque locumque:
Multaque præquestus, Tanges tamen æthera, dixit.
Protinus imbutum cælesti nectare corpus
Delicuit, terramque suo madefecit odore:
Virgaque per glebas sensim radicibus actis
Thurea surrexit; tumulumque cacumine rupit.
At Clytien (quamvis amor excusare dolorem,
Indiciumque dolor poterat) non amplius auctor
Lucis adit: Venerisque modum sibi fecit in illa.
Tabuit ex illo dementer amoribus usa,
Nympharum impatiens; & sub Jove nocte dieque
Sedit humo nuda nudis incomta capillis.
Perque novem luces expers undæque cibique
Rore mero, lacrimisque suis jejunia pavit:
Nec se movit humo. tantum spectabat euntis
Ora Dei: vultusque suos flectebat ad illum.
Membra ferunt hæsisse solo: partemque coloris
Luridus exsangues pallor convertit in herbas.
Est in parte rubor: violæque simillimus ora
Flos tegit. illa suum, quamvis radice tenetur,
Vertitur ad Solem: mutataque servat amorem.
  Dixerat: & factum mirabile ceperat aures.
Pars fieri potuisse negant; pars omnia veros
Posse Deos memorant: sed non est Bacchus in illis.
Poscitur Alcithoe, postquam siluere sorores:
Quæ radio stantis percurrens stamina telæ,
Vulgatos taceo, dixit, pastoris amores
Daphnidis Idæi, quem Nymphe pellicis ira
Contulit in saxum. tantus dolor urit amantes.
  Nec loquor, ut quondam naturæ jure novato
Ambiguus fuerit modo vir, modo femina, Scython.
  Te quoque, nunc adamas, quondam fidissime parvo,
Celmi, Jovi: largoque satos Curetas ab imbri:
  Et Crocon in parvos versum cum Smilace flores
Prætereo: dulcique animos novitate tenebo.
  Unde sit infamis; quare male fortibus undis
Salmacis enervet, tactosque remolliat artus;
Discite. caussa latet: vis est notissima fontis.
Mercurio puerum diva Cythereide natum
Naides Idæis enutrivere sub antris.
Cujus erat facies, in qua materque paterque
Cognosci possent: nomen quoque traxit ab illis.
Is tria cum primum fecit quinquennia; montes
Deseruit patrios: Idaque altrice relicta
Ignotis errare locis, ignota videre
Flumina gaudebat; studio minuente laborem.
Ille etiam Lycias urbes, Lyciæque propinquos
Caras adit. videt hic stagnum lucentis ad imum
Usque solum lymphæ. non illic canna palustris,
Nec steriles ulvæ, nec acuta cuspide junci.
Perspicuus liquor est. stagni tamen ultima vivo
Cespite cinguntur, semperque virentibus herbis.
Nympha colit: sed nec venatibus apta, nec arcus
Flectere quæ soleat, nec quæ contendere cursu:
Solaque Naiadum celeri non nota Dianæ.
Sæpe suas illi fama est dixisse sorores:
Salmaci, vel jaculum, vel pictas sume pharetras;

Et tua cum duris venatibus otia miſce.
Nec jaculum ſumit, nec pictas illa pharetras:
Nec ſua cum duris vanatibus otia miſcet.
Sed modo fonte ſuo formoſos perluit artus:
Sæpe Citoriaco deducit pectine crines;
Et quid ſe deceat, ſpectatas conſulit undas.
Nunc perlucenti circumdata corpus amictu
Mollibus aut foliis, aut mollibus incubat herbis.
Sæpe legit flores. & tunc quoque forte legebat,
Cum puerum vidit: viſumque optavit habere.
Nec tamen ante adiit, etſi properabat adire,
Quam ſe compoſuit, quam circumſpexit amictus,
Et finxit vultum; & meruit formoſa videri.
Tunc ſic orſa loqui: Puer o digniſſime credi
Eſſe Deus; ſeu tu Deus es, potes eſſe Cupido:
Sive es mortalis; qui te genuere beati:
Et frater felix, & fortunata profecto
Si qua tibi ſoror eſt, & quæ dedit ubera nutrix.
Sed longe cunctis longeque potentior illis,
Si qua tibi ſponſa eſt; ſi quam dignabere tæda.
Hæc tibi ſive aliqua eſt; mea ſit furtiva voluptas:
Seu nulla eſt; ego ſim: thalamumque ineamus eumdem.
Nais ab his tacuit: pueri rubor ora notavit
Neſcia quid ſit amor: ſed & erubuiſſe decebat.
Hic color aprica pendentibus arbore pomis,
Aut ebori tincto eſt, aut ſub candore rubenti,
Cum fruſtra reſonant æra auxiliaria, Lunæ.
Poſcenti Nymphæ ſine fine ſororia ſaltem
Oſcula, jamque manus ad eburnea colla ferenti,
Deſinis? an fugio, tecumque, ait, iſta relinquo?
Salmacis extimuit; Locaque hæc tibi libera trado,
Hoſpes, ait: ſimulatque gradu diſcedere verſo.
Tum quoque reſpiciens, fruticumque recondita ſilva
Delituit: flexumque genu ſubmiſit. at ille
Ut puer, & vacuis ut inobſervatus in herbis,
Huc it; & hinc illuc: & in alludentibus undis
Summa pedum, taloque tenus veſtigia tingit.
Nec mora; temperie blandarum captus aquarum,
Mollia de tenero velamina corpore ponit.
Tum vero obſtupuit; nudæque cupidine formæ
Salmacis exarſit. flagrant quoque lumina Nymphes.
Non aliter, quam cum puro nitidiſſimus orbe
Oppoſita ſpeculi referitur imagine Phœbus.
Vixque moram patitur: vix jam ſua gaudia differt.
Jam cupit amplecti: jam ſe male continet amens.
Ille, cavis velox applauſo corpore palmis,
Deſilit in latices: alternaque brachia ducens
In liquidis translucet aquis: ut eburnea ſi quis
Signa tegat claro, vel candida lilia, vitro.
Vicimus, en meus es, exclamat Nais: &, omni
Veſte procul jacta, mediis immittitur undis:
Pugnacemque tenet: luctantiaque oſcula carpit:
Subjectatque manus, invitaque pectora tangit:
Et nunc hac juveni, nunc circumfunditur illac.
Denique nitentem contra, elabique volentem
Implicat, ut ſerpens, quam regia ſuſtinet ales;
Sublimemque rapit: pendens caput illa, pedeſque
Alligat; & cauda ſpatiantes implicat alas.
Utve ſolent hederæ longos intexere truncos:
Utque ſub æquoribus deprenſum polypus hoſtem
Continet, ex omni dimiſſis parte flagellis.
Perſtat Atlantiades; ſperataque gaudia Nymphæ
Denegat. illa premit; commiſſaque corpore toto
Sicut inhærebat, Pugnes licet, improbe, dixit,
Non tamen effugies. ita Di jubeatis, & iſtum
Nulla dies a me, nec me ſeducat ab iſto.

Vota ſuos habuere Deos. nam miſta duorum
Corpora junguntur: facieſque inducitur illis
Una. velut ſi quis conducta cortice ramos
Creſcendo jungi, pariterque adoleſcere cernat.
Sic ubi complexu coierunt membra tenaci,
Nec duo ſunt, & forma duplex, nec femina dici,
Nec puer ut poſſint; neutrumque, & utrumque videntur.
Ergo ubi ſe liquidas, quo vir deſcenderat, undas
Semimarem feciſſe videt, mollitaque in illis
Membra; manus tendens, ſed jam non voce virili,
Hermaphroditus ait, Nato date munera veſtro,
Et pater & genitrix, amborum nomen habenti:
Quiſquis in hos fontes vir venerit, exeat inde
Semivir; & tactis ſubito molleſcat in undis.
Motus uterque parens nati rata vota biformis
Fecit, & incerto fontem medicamine tinxit.
  Finis erat dictis; & adhuc Minyeia proles
Urget opus, ſpernitque Deum, feſtumque profanat:
Tympana cum ſubito non apparentia raucis
Obſtrepuere ſonis: & adunco tibia cornu,
Tinnulaque æra ſonant: redolent myrrhæque, crocique:
Reſque fide major, cœpere vireſcere telæ,
Inque hederæ faciem pendens frondeſcere veſtis.
Pars abit in vites: & quæ modo fila fuerunt,
Palmite mutantur: de ſtamine pampinus exit:
Purpura fulgorem pictis accommodat uvis.
Jamque dies exactus erat, tempuſque ſubibat,
Quod tu nec tenebras, nec poſſes dicere lucem;
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis.
Tecta repente quati, pingueſque ardere videntur
Lampades, & rutilis collucere ignibus ædes:
Falſaque ſævarum ſimulacra ululare ferarum.
Fumida jamdudum latitant per tecta ſorores;
Diverſæque locis ignes ac lumina vitant.
Dumque petunt latebras; parvos membrana per artus
Porrigitur, tenuique inducit brachia penna.
Nec qua perdiderint veterem ratione figuram
Scire ſinunt tenebræ. non illas pluma levavit:
Suſtinuere tamen ſe perlucentibus alis.
Conatæque loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt; peraguntque leves ſtridore querelas.
Tectaque, non ſilvas, celebrant: lucemque peroſæ
Nocte volant, ſeroque trahunt a veſpere nomen.
  Tum vero totis Bacchi memorabile Thebis
Numen erat; magnaſque novi matertera vires
Narrat ubique Dei: de totque ſororibus expers
Una doloris erat, niſi quem fecere ſorores.
Aſpicit hanc natis, thalamoque Athamantis habentem
Sublimes animos, & alumni numine, Juno;
Nec tulit: & ſecum, Potuit de pellice natus
Vertere Mæonios, pelagoque immergere, nautas,
Et laceranda ſuæ nati dare viſcera matri,
Et triplices operire novis Minyeidas alis:
Nil poterit Juno, niſi inultos flere dolores?
Idque mihi ſatis eſt? hæc una potentia noſtra eſt?
Ipſe docet quid agam. fas eſt & ab hoſte doceri.
Quidque furor valeat, Penthea cæde ſatiſque
Ac ſuper oſtendit. cur non ſtimuletur, eatque
Per cognata ſuis exempla furoribus Ino?
Eſt via declivis funeſta nubila taxo:
Ducit ad infernas per muta ſilentia ſedes.
Styx nebulas exhalat iners: umbræque recentes
Deſcendunt illac, ſimulacraque functa ſepulcris.
Pallor Hyemſque tenent late loca ſenta: novique,
Qua ſit iter, manes, Stygiam quod ducit ad urbem,
Ignorant: ubi ſit nigri fera regia Ditis.

Mille capax aditus, & apertas undique portas
Urbs habet. utque fretum de tota flumina terra,
Sic omnes animas locus accipit ille; nec ulli
Exiguus populo est, turbamve accedere sentit.
Errant exsangues sine corpore & ossibus umbræ:
Parsque forum celebrant, pars imi tecta tyranni;
Pars alias artes antiquæ imitamina vitæ.
Sustinet ire illuc, cælesti sede relicta,
(Tantum odiis iræque dabat) Saturnia Juno.
Quo simul iurravit, sacroque a corpore pressum
Ingemuit limen; tria Cerberus extulit ora:
Et tres latratus simul edidit. illa sorores
Nocte vocat genitas, grave & implacabile numen.
Carceris ante fores clausas adamante sedebant:
Deque suis atros pectebant crinibus angues.
Quam simul agnorunt inter caliginis umbras;
Surrexere Deæ. sedes Scelerata vocatur.
Viscera præbebat Tityos lanianda; novemque
Jugeribus distentus erat. tibi, Tantale, nullæ
Deprenduntur aquæ: quæque imminet, effugit arbos.
Aut petis, aut urges ruiturum, Sisyphe, saxum.
Volvitur Ixion: & se sequiturque fugitque.
Molirique suis letum patruelibus ausæ,
Assiduæ repetunt, quas perdant, Belides undas.
Quos omnes acie postquam Saturnia torva
Vidit; & ante omnes Ixiona; rursus ab illo
Sisyphon aspiciens, Cur hic e fratribus, inquit,
Perpetuas patitur pœnas; Athamanta superbum
Regia dives habet: qui me cum conjuge semper
Sprevit? & exponit caussas odiique viæque;
Quidque velit. quod vellet, erat, ne regia Cadmi
Staret; & in facinus traherent Athamanta Sorores.
Imperium, promissa, preces confundit in unum:
Sollicitatque Deas. sic hæc Junone locuta,
Tisiphone canos, ut erat, turbata capillos
Movit: & obstantes rejecit ab ore colubras.
Atque ita, Non longis opus est ambagibus, infit.
Facta puta, quæcumque jubes. inamabile regnum
Desere: teque refer cæli melioris ad auras.
  Læta redit Juno: quam cælum intrare parantem
Roratis lustravit aquis Thaumantias Iris.
Nec mora; Tisiphone madefactam sanguine sumit
Importuna facem: fluidoque cruore rubentem
Induitur pallam; tortoque incingitur angue:
Egrediturque domo. Luctus comitantur euntem,
Et Pavor, & Terror, trepidoque Insania vultu.
Limine constiterat: postes tremuisse feruntur
Æolii; pallorque fores infecit acernas:
Solque locum fugit. monstris exterrita conjux,
Territus est Athamas: tectoque exire parabant;
Obstitit infelix, aditumque obsedit, Erinnys:
Nexaque vipereis distendens brachia nodis,
Cæsariem excussit. motæ sonuere colubræ.
Parsque jacens humeris; pars circum tempora lapsæ
Sibila dant, saniemque vomunt, linguasque coruscant.
Inde duos mediis abrumpit crinibus angues;
Pestiferaque manu raptos immisit. at illi
Inoosque sinus Athamanteosque pererrant;
Inspirantque graves animas: nec vulnera membris
Ulla ferunt. mens est, quæ diros sentiat ictus.
Attulerat secum liquidi quoque monstra veneni,
Oris Cerberei spumas, & virus Echidnæ;
Erroresque vagos, cæcæque oblivia mentis,
Et scelus, & lacrimas, rabiemque, & cædis amorem;
Omnia trita simul: quæ sanguine mista recenti
Coxerat ære cavo, viridi versata cicuta.

Dumque pavent illi; vertit furiale venenum
Pectus in amborum, præcordiaque intima movit.
Tum face jactata per eumdem sæpius orbem,
Consequitur motos velociter ignibus ignes.
Sic victrix, jussique potens, ad inania magni
Regna redit Ditis: sumtumque recingitur anguem.
  Protiuus Æolides media furibundus in aula
Clamat, Io, comites, his retia pandite silvis:
Hic modo cum gemina visa est mihi prole leæna,
Utque feræ, sequitur vestigia conjugis amens:
Deque sinu matris ridentem & parva Learchum
Brachia tendentem rapit, & bis terque per auras
More rotat fundæ: rigidoque infantia saxo
Discutit ossa ferox. tum denique concita mater,
Seu dolor hoc fecit, seu sparsi causa veneni;
Exululat; passisque fugit male sana capillis.
Teque ferens parvum nudis, Melicerta, lacertis,
Evohe, Bacche, sonat. Bacchi sub nomine Juno
Risit: &, Hos usus præstet tibi, dixit, alumnus.
Imminet æquoribus scopulus. pars ima cavatur
Fluctibus, & tectas defendit ab imbribus undas:
Summa riget, frontemque in apertum porrigit æquor.
Occupat hunc [vires insania fecerat] Ino:
Seque super pontum, nullo tardata timore,
Mittit, onusque suum. percussa recanduit unda.
At Venus immeritæ neptis miserata labores,
Sic patruo blandita suo est: O numen aquarum,
Proxima cui cælo cessit, Neptune, potestas;
Magna quidem posco: sed tu miserere meorum,
Jactari quos cernis in Ionio immenso:
Et Dis adde tuis. aliqua & mihi gratia ponto est.
Si tamen in medio quondam concreta profundo
Spuma fui, Graiumque manet mihi nomen ab illa.
Annuit oranti Neptunus; & abstulit illis,
Quod mortale fuit; majestatemque verendam
Imposuit; nomenque simul faciemque novavit:
Leucotheaque Deum cum matre Palæmona dixit.
  Sidoniæ comites, quantum valuere, secutæ
Signa pedum, primo videre novissima saxo:
Nec dubium de morte ratæ, Cadmeida palmis
Deplanxere domum scissæ cum veste capillos.
Utque parum justæ, nimiumque in pellice sævæ
Invidiam fecere Deæ. convicia Juno
Non tulit: &, Faciam vos ipsas maxima, dixit,
Sævitiæ monumenta meæ. res dicta secuta est.
Nam quæ præcipue fuerat pia, Persequar, inquit,
In freta reginam: saltumque datura, moveri
Haud usquam potuit, scopuloque affixa cohæsit.
Altera, dum solito tentat plangore ferire
Pectora, tentatos sentit riguisse lacertos.
Illa, manus ut forte tetenderat in maris undas,
Saxea facta manus in easdem porrigit undas:
Hujus, ut arreptum laniabat vertice crinem,
Duratos subito digitos in crine videres.
Quo quæque in gestu deprenditur, hæsit in illo.
Pars volucres factæ; quæ nunc quoque gurgite in illo
Æquora distringunt sumtis Ismenides alis.
  Nescit Agenorides natam parvumque nepotem
Æquoris esse Deos. luctu serieque malorum
Victus, & ostentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor urbe sua; tamquam Fortuna locorum,
Non sua se premeret: longisque erroribus actus
Contigit Illyricos profuga cum conjuge fines.
Jamque malis annisque graves, dum prima retractant
Fata domus, releguntque suos sermone labores;
Num sacer ille mea trajectus cuspide serpens,

Cadmus

Cadmus ait, fuerit; tum, cum Sidone profectus
Vipereos ſparſi per humum nova ſemina dentes?
Quem ſi cura Deum tam certa vindicat ira,
Ipſe, precor, ſerpens in longam porrigar alvum.
Dixit: &, ut ſerpens, in longam tenditur alvum:
Duratæqne cuti ſquamas increſcere ſentit,
Nigraque cæruleis variari corpora guttis:
In pectuſque cadit pronus: commiſſaqne in unum
Paulatim tereti ſinuantur acumine crura.
Brachia jam reſtant; quæ reſtant brachia tendit;
Et lacrimis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede, o conjux, accede, miſerrima, dixit:
Dumque aliquid ſupereſt de me; me tange: manumque
Accipe, dum manus eſt; dum non totum occupat anguis.
Ille qnidem vult plura loqui: ſed lingua repente
In partes eſt fiſſa dnas. nec verba volenti
Sufficiunt: quotieſque aliquos parar edere queſtus;
Sibilat. hanc illi vocem Natura relinquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora conjux,
Cadme, mane: teque his, infelix, exue monſtris.
Cadme, quid hoc? ubi pes? ubi ſunt humerique, manuſque?
Et color, & facies, &, dum loquor, omnia? cur non
Me quoque, cæleſtes, in eundem vertitis anguem?
Dixerat. ille ſuæ lambebat conjugis ora;
Inque ſinus caros, veluti cognoſceret, ibat;
Et dabat amplexus; aſſuetaque colla petebat.
Quiſquis adeſt [aderant comites] terretur. at illos
Lubrica permulcent criſtati colla dracones,
Et ſubito duo ſunt; junctoque volumine ſerpunt;
Donec in appoſiti nemoris ſubiere latebras.
Nunc quoque nec fugiunt hominem, nec vulnere lædunt:
Quidque prius fuerint, placidi meminere dracones.
Sed tamen ambobus verſæ ſolatia formæ
Magna nepos fuerat, quem debellata colebat
India: quem poſitis celebrabat Achaia templis.
Solus Abantiades ab origine cretus eadem
Acriſius ſupereſt, qui mœnibus arceat urbis
Argolicæ; contraque Deum ferat arma; genuſque
Non putet eſſe Jovis. neque enim Jovis eſſe putabat
Perſea; qnem pluvio Danae conceperat auro.
Mox tamen Acriſium [tanta eſt præſentia veri,]
Tam violaſſe Deum, quam non agnoſſe nepotem,
Pœnitet. impoſitus jam cælo eſt alter: at alter
Viperei referens ſpolium memorabile monſtri
Aera carpebat tenerum ſtridentibus alis.
Cumque ſuper Libycas victor penderet arenas;
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ:
Quas humus exceptas varios animavit in angues.
Unde frequens illa eſt infeſtaque terra colubris.
Inde per immenſum ventis diſcordibus actus
Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquoſæ,
Fertur; & ex alto ſeductas æthere longe
Deſpectat terras; totumque ſupervolat orbem.
Ter gelidas Arctos, ter Cancri brachia vidit:
Sæpe ſub occaſus, ſæpe eſt ablatus in ortus.
Jamqne cadente die veritus ſe credere nocti
Conſtitit Heſperio regnis Atlantis in orbe;
Exiguamque petit requiem, dum Lucifer ignes
Evocet Auroræ; currus Aurora diurnos.
Hic hominum cunctos ingenti corpore præſtans
Japetionides Atlas fuit. ultima tellus
Rege ſub hoc & pontus erat, qui Solis anhelis
Æquora ſubdit equis, & feſſos excipit axes.
Mille greges illi, totidemque armenta per herbas
Errabant: & humum vicinia nulla premebant.
Arboreæ frondes auro radiante nitentes
Ex auro ramos, ex auro poma tegebant.
Hoſpes, ait Perſeus illi, ſeu gloria tangit
Te generis magni, generis mihi Jupiter auctor:
Sive es mirator rerum; mirabere noſtras.
Hoſpitium requiemque peto. memor ille vetuſtæ
Sortis erat: (Themis hanc dederat Parnaſſia ſortem)
Tempus, Atla, veniet, tua quo ſpoliabitur auro
Arbor: & hunc prædæ titnlum Jove natus habebit.
Id metuens, ſolidis pomaria clauſerat Atlas
Mœnibus, & vaſto dederat ſervanda draconi:
Arcebatque ſuis externos finibus omnes.
Huic quoque, Vade procul, ne longe gloria rerum,
Quas mentiris, ait, longe tibi Jupiter abſit.
Vimque minis addit: foribuſqne expellere tentat
Cunctantem, & placidis miſcentem fortia dictis.
Viribus inferior, (quis enim par eſſet Atlanti
Viribus?) At quoniam parvi tibi gratia noſtra eſt;
Accipe munus, ait. lævaque a parte Meduſæ
Ipſe retroverſus ſquallentia prodidit ora.
Quantus erat, mons factus Atlas. jam barba comæque
In ſilvas abeunt: juga ſunt humerique manuſque.
Quod caput ante fuit, ſummo eſt in monte cacumen.
Oſſa lapis fiunt. tum partes auctus in omnes
Crevit in immenſum, (ſic Di ſtatuiſtis) & omne
Cum tot ſideribus cælum requievit in illo.
Clauſerat Hippotades æterno carcere ventos:
Admonitorque operum cælo clariſſimo alto
Lucifer ortus erat. pennis ligat ille reſumtis
Parte ab utraque pedes; teloque accingitur unco:
Et liquidum motis talaribus aera findit.
Gentibus innumeris circumque infraque relictis,
Æthiopum populos Cepheia conſpicit arva.
Illic immeritam maternæ pendere linguæ
Andromedan pœnas injuſtus juſſerat Ammon.
Quam ſimul ad duras religatam brachia cautes
Vidit Abantiades; niſi quod levis aura capillos
Moverat; & trepido manabant lumina fletu;
Marmoreum ratus eſſet opus. trahit inſcius ignes;
Et ſtupet: &, viſæ correptus imagine formæ,
Pene ſuas quatere eſt oblitus in aere pennas.
Ut ſtetit, O, dixit, non iſtis digna catenis,
Sed quibus inter ſe cupidi junguntur amantes;
Pande reqnirenti nomen terræque tuumque;
Et cur vincla geras. primo ſilet illa: nec audet
Appellare virum virgo: manibuſque modeſtos
Celaſſet vultus; ſi non religata fuiſſet.
Lumina, quod potuit, lacrimis implevit obortis.
Sæpius inſtanti, ſua ne delicta fateri
Nolle videretur, nomen terræque ſuumque,
Quantaque maternæ fuerit fiducia formæ,
Indicat. &, nondum memoratis omnibus, unda
Inſonuit: veniensque immenſo bellua ponto
Eminet; & latum ſub pectore poſſidet æquor.
Conclamat virgo: genitor lugubris, & amens
Mater adeſt; ambo miſeri, ſed juſtius illa.
Nec ſecum auxilium, ſed dignos tempore fletus,
Plangoremque ferunt: vinctoque in corpore adhærent.
Cum ſic hoſpes ait: Lacrimarum longa manere
Tempora vos poterunt: ad opem brevis hora ferendam eſt.
Hanc ego ſi peterem Perſeus Jove natus, & illa,
Quam clauſam implevit fœcundo Jupiter auro,
Gorgonis anguicomæ Perſeus ſuperator, & alis
Æthereas auſus jactatis ire per auras;
Præferrer cunctis certe gener. addere tantis
Dotibus & meritum (faveant modo numina) tento,
Ut mea ſit, ſervata mea virtute, paciſcor.

Acci-

Accipiunt legem, (quis enim dubitaret?) & orant,
Promittuntque ſuper regnum dotale, parentes.
Ecce velut navis præfixo concita roſtro
Sulcat aquas, juvenum ſudantibus acta lacertis;
Sic fera dimotis impulſu pectoris undis
Tantum aberat ſcopulis, quantum balearica torto
Funda poteſt plumbo medii tranſmittere cæli:
Cum ſubito juvenis pedibus tellure repulſa
Arduus in nubes abiit. ut in æquore ſummo
Umbra viri viſa eſt, viſam fera ſævit in umbram.
Utque Jovis præpes, vacuo cum vidit in arvo
Præbentem Phœbo liventia terga draconem,
Occupat averſum: neu ſæva retorqueat ora,
Squamigeris avidos figit cervicibus ungues:
Sic celeri fiſſum præpes per inane volatu
Terga feræ preſſit; dextroque frementis in armo
Inachides ferrum curvo tenus abdidit hamo.
Vulnere læſa gravi modo ſe ſublimis in auras
Attollit: modo ſubdit aquis: modo more ferocis
Verſat apri, quem turba canum circumſona terret.
Ille avidos morſus velocibus effugit alis:
Quaque patent, nunc terga cavis ſuper obſita conchis,
Nunc laterum coſtas, nunc qua tenuiſſima cauda
Deſinit in piſcem, falcato vulnerat enſe.
Bellua puniceo miſtos cum ſanguine fluctus
Ore vomit. maduere graves aſpergine pennæ.
Nec bibulis ultra Perſeus talaribus auſus
Credere; conſpexit ſcopulum: qui vertice ſummo
Stantibus extat aquis; operitur ab æquore moto.
Nixus eo, rupiſque tenens juga prima ſiniſtra,
Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
Littora cum plauſu clamor ſuperaſque Deorum
Implevere domos. gaudent, generumque ſalutant.
Auxiliumque domus ſervatoremque fatentur
Caſſiope, Cepheuſque pater. reſoluta catenis
Incedit virgo pretiumque & cauſa laboris.
Ipſe manus hauſta victrices abluit unda:
Anguiferumque caput nuda ne lædat arena,
Mollit humum foliis: nataſque ſub æquore virgas
Sternit, & imponit Phorcynidos ora Meduſæ.
Virga recens, bibulaque etiamnum viva medulla,
Vim rapuit monſtri, tactuque induruit hujus:
Percepitque novum ramis & fronde rigorem.
At pelagi Nymphæ factum mirabile tentant
Pluribus in virgis, & idem contingere gaudent:
Seminaque ex illis iterant jactata per undas.
Nunc quoque curaliis eadem natura remanſit,
Duritiem tacto capiant ut ab aere; quodque
Vimen in æquore erat, fiat ſuper æquora ſaxum.
  Dis tribus ille focos totidem de ceſpite ponit;
Lævum Mercurio, dextrum tibi, bellica virgo:
Ara Jovis media eſt. mactatur vacca Minervæ;
Alipedi vitulus; taurus tibi, ſumme Deorum.
Protinus Andromedan & tanti præmia facti
Indotata rapit. tædas Hymenæus Amorque
Præcutiunt: largis ſatiantur odoribus ignes:
Sertaque dependent tectis: lotique, lyræque,
Tibiaque, & cantus, animi felicia læti
Argumenta, ſonant. reſeratis aurea valvis
Atria tota patent, pulcroque inſtructa paratu.
Cephei proceres ineunt convivia regis.
Poſtquam epulis functi generoſi munere Bacchi
Diffudere animos: cultuſque habituſque locorum
Quærit Abantiades; quærenti protinus unus
Narrat Lyncides, moreſque, habituſque virorum.
Quæ ſimul edocuit, Nunc, o fortiſſime, dixit,

Fare precor, Perſeu, quanta virtute, quibuſque
Artibus abſtuleris crinita draconibus ora.
Narrat Agenorides, gelido ſub Atlante jacentem
Eſſe locum, ſolidæ tutum munimine molis:
Cujus in introitu geminas habitaſſe ſorores
Phorcydas, unius partitas luminis uſum:
Id ſe ſolerti furtim, dum traditur, aſtu
Suppoſita cepiſſe manu: perque abdita longe,
Deviaque, & ſilvis horrentia ſaxa fragoſis
Gorgoneas tetigiſſe domos: paſſimque per agros,
Perque vias vidiſſe hominum ſimulacra ferarumque,
In ſilicem ex ipſis viſa converſa Meduſa:
Se tamen horrendæ clypei, quod læva gerebat,
Ære repercuſſo formam aſpexiſſe Meduſæ:
Dumque gravis ſomnus colubraſque ipſamque tenebat,
Eripuiſſe caput collo: penniſque fugacem
Pegaſon & fratrem matris de ſanguine natos.
Addidit & longi non falſa pericula curſus:
Quæ freta, quas terras ſub ſe vidiſſet ab alto:
Et quæ jactatis tetigiſſet ſidera pennis.
Ante exſpectatum tacuit tamen. excipit unus
E numero procerum, quærens, cur ſola ſororum
Geſſerit alternis immiſtos crinibus angues.
  Hoſpes ait, Quoniam ſcitaris digna relatu,
Accipe quæſiti cauſſam. clariſſima forma,
Multorumque fuit ſpes invidioſa procorum
Illa: nec in tota conſpectior ulla capillis
Pars fuit. inveni, qui ſe vidiſſe referrent.
Hanc pelagi rector templo vitiaſſe Minervæ
Dicitur. averſa eſt, & caſtos ægide vultus
Nata Jovis texit. neve hoc impune fuiſſet;
Gorgoneum turpes crinem mutavit in hydros.
Nunc quoque, ut attonitos formidine terreat hoſtes,
Pectore in adverſo, quos fecit, ſuſtinet angues.

METAMORPHOSEON

LIBER V.

DUmque ea Cephenum medio Danaeius heros
Agmine commemorat; fremitu regalia turbæ
Atria complentur: nec conjugialia feſta
Qui canat, eſt clamor; ſed qui fera nuntiet arma.
Inque repentinos convivia verſa tumultus
Aſſimilare freto poſſis: quod ſæva quietum
Ventorum rabies motis exaſperat undis.
Primus in his Phineus, belli temerarius auctor,
Fraxineam quatiens æratæ cuſpidis haſtam;
En, ait, en adſum præreptæ conjugis ultor.
Nec mihi te pennæ, nec falſum verſus in aurum
Jupiter, eripient. conanti mittere Cepheus,
Quid facis? exclamat: quæ te, germane, furentem
Mens agit in facinus? meritiſne hæc gratia tantis
Redditur? hac vitam ſervatæ dote rependis?
Quam tibi non Perſeus, verum ſi quæris, ademit:
Sed grave Nereidum numen, ſed corniger Ammon;
Sed quæ viſceribus veniebat bellua ponti
Exſaturanda meis. illo tibi tempore rapta eſt,
Quo peritura fuit. niſi ſi, crudelis, idipſum
Exigis, ut pereat: luctuque levabere noſtro.
Scilicet haud ſatis eſt, quod te ſpectante revincta eſt;
Et nullam quod opem patruus ſponſuſve tuliſti:
Inſuper a quoquam quod ſit ſervata dolebis;
Præmiaque eripies? quæ ſi tibi magna videntur;
Ex illis ſcopulis, ubi erant affixa, petiſſes:
Nunc ſine, qui petiit, per quem non orba ſenectus,
Ferat,

Ferre, quod & meritis & voce eſt pactus: eumque
Non tibi, ſed certæ prælatum intellige morti.
Ille nihil contra: ſed & hunc, & Perſea vultu
Alterno ſpectans, petat hunc ignorat, an illum.
Cunctatuſque brevi, contortam viribus haſtam,
Quantas ira dabat, nequidquam in Perſea miſit.
Ut ſtetit illa toro; ſtratis tum denique Perſeus
Exſiluit: teloque ferox inimica remiſſo
Pectora rupiſſet; niſi poſt altaria Phineus
Iſſet: & (indignum) ſcelerato profuit ara.
Fronte tamen Rhœti non irrita cuſpis adhæſit.
Qui poſtquam cecidit, ferrumque ex oſſe revulſum eſt,
Palpitat, & poſitas aſpergit ſanguine menſas.
Tum vero indomitas ardeſcit vulgus in iras:
Telaque conjiciunt. & ſunt, qui Cephea dicant
Cum genero debere mori. ſed limine tecti
Exierat Cepheus, teſtatus juſque, fidemque,
Hoſpitiique Deos, ea ſe prohibente moveri.
Bellica Pallas adeſt; & protegit ægide fratrem:
Datque animos. erat Indus Athis, quem flumine Gange
Edita Limnate vitreis peperiſſe ſub antris
Creditur, egregius forma: quam divite cultu
Augebat, bis adhuc octonis integer annis;
Indutus chlamyden Tyriam, quam limbus obibat
Aureus: ornabant aurata monilia collum;
Et madidos myrrha curvum crinale capillos.
Ille quidem jaculo quamvis diſtantia miſſo
Figere doctus erat; ſed tendere doctior arcus.
Tum quoque lenta manu flectentem cornua Perſeus
Stipite, qui media poſitus fumabat in ara,
Perculit; & fractis confudit in oſſibus ora.
Hunc ubi laudatos jactantem in ſanguine vultus
Aſſyrius vidit Lycabas; junctiſſimus illi
Et comes, & veri non diſſimulator amoris;
Poſtquam exhalantem ſub acerbo vulnere vitam
Deploravit Athin; quos ille tetenderat, arcus
Arripit: &, Mecum tibi ſint certamina, dixit:
Nec longum pueri fato lætabere; quo plus
Invidiæ, quam laudis, habes. hæc omnia nondum
Dixerat: emicuit nervo penetrabile telum:
Vitatumque, tamen ſinuoſa veſte pependit.
Vertit in hunc harpen ſpectatam cæde Meduſæ
Acriſioniades, adigitque in pectus. at ille
Jam moriens, oculis ſub nocte natantibus atra,
Circumſpexit Athin: ſeque acclinavit in illum:
Et tulit ad manes junctæ ſolatia mortis.
Ecce Syenites genitus Methione Phorbas,
Et Libys Amphimedon, avidi committere pugnam,
Sanguine, quo tellus late madefacta tepebat,
Conciderant lapſi: ſurgentibus obſtitit enſis,
Alterius coſtis, jugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Erithon, cui lata bipennis
Telum erat, admoto Perſeus petit enſe: ſed altis
Exſtantem ſignis, multæque in pondere maſſæ,
Ingentem manibus tollit cratera duabus;
Infligitque viro. rutilum vomit ille cruorem:
Et reſupinus humum moribundo vertice pulſat.
Inde Semiramio Polydæmona ſanguine cretum,
Caucaſiumque Abarin, Sperchionidenque Lycetum,
Intonſumque comas Elycen, Phlegianque, Clytumque
Sternit: & exſtructos morientum calcat acervos.
Nec Phineus auſus concurrere cominus hoſti,
Intorquet jaculum: quod detulit error in Idan,
Expertem fruſtra belli, & neutra arma ſecutum.
Ille tuens oculis immitem Phinea torvis,
Quandoquidem in partes, ait, abſtrahor, accipe, Phineu,

Quem feciſti hoſtem; penſaque hoc vulnere vulnus.
Jamque remiſſurus tractum de corpore telum
Sanguine defectos cecidit collapſus in artus.
Hic quoque Cephenum poſt regem primus Odites
Enſe jacet Clymeni: Protenora perculit Hypſeus:
Hypſea Lyncides. fuit & grandævus in illis
Emathion, æqui cultor, timiduſque Deorum:
Quem quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat; & inceſſit, ſcelerataque devovet arma.
Huic Chromis amplexo tremulis altaria palmis
Demetit enſe caput; quod protinus incidit aræ:
Atque ibi ſemianimi verba exſecrantia lingua
Edidit, & medios animam exſpiravit in ignes.
Hinc gemini fratres, Broteaſque & cæſtibus Ammon
Invicti, vinci ſi poſſent cæſtibus enſes,
Phinea cecidere manu: Cereriſque ſacerdos
Ampycus, albenti velatus tempora vitta.
Tu quoque, Iapetide, non hos adhibendus in uſus;
Sed qui pacis opus citharam cum voce moveres;
Juſſus eras celebrare dapes, feſtumque canendo.
Cui procul aſtanti, plectrumque imbelle tenenti,
Pettalus, I, ridens, Stygiis cane cetera, dixit,
Manibus: & lævo mucronem tempore figit.
Concidit, & digitis morientibus ille retentat
Fila lyræ: caſuque canit miſerabile carmen.
Non ſinit hunc impune ferox cecidiſſe Lycormas:
Raptaque de dextro robuſta repagula poſti
Oſſibus illidit mediæ cervicis. at ille
Procubuit terræ mactati more juvenci.
Demere tentabat lævi quoque robora poſtis
Cinyphius Pelates. tentanti dextera fixa eſt
Cuſpide Marmaridæ Corythi; lignoque cohæſit.
Hærenti latus hauſit Abas: nec corruit ille;
Sed retinente manum moriens e poſte pependit.
Sternitur & Melaneus Perſeia caſtra ſecutus,
Et Naſamoniaci Dorylas ditiſſimus agri;
Dives agri Dorylas: quo non poſſederat alter
Latius, aut totidem tollebat farris acervos.
Hujus in obliquo miſſum ſtetit inguine ferrum:
Letifer ille locus. quem poſtquam vulneris auctor
Singultantem animam, & verſantem lumina vidit
Bactrius Halcyoneus, Hoc quod premis, inquit, habeto
De tot agris terræ: corpuſque exſangue reliquit.
Torquet in hunc haſtam calido de vulnere raptam
Ultor Abantiades: media quæ nare recepta
Cervice exacta eſt, in parteſque eminet ambas.
Dumque manum Fortuna juvat; Clytiumque, Claninque,
Matre ſatos una, diverſo vulnere fudit.
Nam Clytii per utrumque gravi librata lacerto
Fraxinus acta femur: jaculum Clanis ore momordit.
Occidit & Celadon Mendeſius: occidit Aſtreus,
Matre Palæſtina, dubio genitore creatus.
Æthionque ſagax quondam ventura videre;
Nunc ave deceptus falſa: regiſque Thoactes
Armiger, & cæſo genitore infamis Agyrtes.
Plus tamen exhauſto ſupereſt: namque omnibus unum
Opprimere eſt animus. conjurata undique pugnant
Agmina pro cauſſa meritum impugnante fidemque.
Hac pro parte ſocer fruſtra pius, & nova conjux,
Cum genitrice, favent; ululatuque atria complent.
Sed ſonus armorum ſuperat, gemituſque cadentum:
Pollutoſque ſemel multo Bellona Penates
Sanguine perfundit; renovataque prælia miſcet.
Circumeunt unum Phineus, & mille ſecuti
Phinea. tela volant hiberna grandine plura
Præter utrumque latus, præterque & lumen & aures.

Appli-

Applicat hinc humeros ad magnæ saxa columnæ:
Tutaque terga gerens, adversaque in agmina versus,
Sustinet instantes. instabant parte sinistra
Chaonius Molpeus, dextra Nabathæus Ethemon.
Tigris ut, auditis diversa valle duorum,
Exstimulata fame, mugitibus armentorum,
Nescit utro potius ruat; & ruere ardet utroque:
Sic dubius Perseus, dextra lævane feratur,
Molpea trajecti submovit vulnere cruris;
Contentusque fuga est. neque enim dat tempus Ethemon;
Sed furit: &, cupiens alto dare vulnera collo,
Non circumspectis exactum viribus ensem
Fregit: & extrema percussæ parte columnæ
Lamina dissiluit; dominique in gutture fixa est.
Non tamen ad letum caussas satis illa valentes
Plaga dedit. trepidum Perseus, & inermia frustra
Brachia tendentem Cyllenide confodit harpe.
Verum ubi virtutem turbæ succumbere vidit,
Auxilium Perseus, quoniam sic cogitis ipsi,
Dixit, ab hoste petam: vultus avertite vestros,
Si quis amicus adest: & Gorgonis extulit ora.
Quære alium, tua quem moveant miracula, dixit
Thescelus: utque manu jaculum fatale parabat
Mittere, in hoc hæsit signum de marmore gestu.
Proximus huic Ampyx animi plenissima magni
Pectora Lyncidæ gladio petit: inque petendo
Dextera diriguit, nec citra mota nec ultra.
At Nileus, qui se genitum septemplice Nilo
Ementitus erat, clypeo quoque flumina septem
Argento partim, partim cælaverat auro,
Aspice, ait, Perseu, nostræ primordia gentis:
Magna feres tacitas solatia mortis ad umbras,
A tanto cecidisse viro. pars ultima vocis
In medio suppressa sono est: adapertaque velle
Ora loqui credas; nec sunt ea pervia verbis.
Increpat hos, Vitioque animi, non crinibus, inquit,
Gorgoneis torpetis, Eryx: incurrite mecum;
Et prosternite humi juvenem magica arma moventem.
Incursurus erat; tenuit vestigia tellus:
Immotusque silex armataque mansit imago.
Hi tameo ex merito pœnas subiere. sed unus
Miles erat Persei, pro quo dum pugnat, Aconteus,
Gorgone conspecta saxo concrevit oborto.
Quem ratus Astyages etiamnum vivere, longo
Ense ferit: sonuit tinnitibus ensis acutis.
Dum stupet Astyages; naturam traxit eamdem,
Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.
Nomina longa mora est media de plebe virorum
Dicere. bis centum restabant corpora pugnæ;
Gorgone bis centum riguerunt corpora visa.
Pœnitet iojusti nunc denique Phinea belli.
Sed quid agat? simulacra videt diversa figuris;
Agnoscitque suos: & nomine quemque vocatos
Poscit opem: credensque parum, sibi proxima tangit
Corpora: marmor erant. avertitur; atque ita supplex,
Confessasque manus, obliquaque brachia tendens,
Vincis, ait, Perseu: remove fera monstra; tuæque
Saxificos vultus, quæcumque ea, tolle Medusæ.
Tolle, precor. non nos odium regnive cupido
Compulit ad bellum: pro coninge movimus arma.
Caussa fuit meritis melior tua, tempore nostra.
Non cessisse piget. nihil, o fortissime, præter
Hanc animam concede mihi: tua cetera sunto.
Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,
Respicere audenti, Quod, ait, timidissime Phineu,
Et possum tribuisse, & magnum munus inerti est,
(Pone metum) tribuam: nullo violabere ferro.
Quin etiam mansura dabo monumenta per ævum;
Inque domo soceri semper spectabere nostri:
Ut mea se sponsi soletur imagine conjux.
Dixit: & in partem Phorcynida transtulit illam,
Ad quam se trepido Phineus obverterat ore.
Tum quoque conanti sua flectere lumina cervix
Diriguit, saxoque oculorum induruit humor.
Sed tamen os timidum, vultusque in marmore supplex,
Submissæque manus, faciesque obnoxia mansit.
Victor Abantiades patrios cum conjuge muros
Intrat: & immeritæ vindex ultorque parentis
Aggreditur Prœtum. nam fratre per arma fugato
Acrisioneas Prœtus possederat arces.
Sed nec ope armorum, nec, quam male ceperat, arce
Torva colubriferi superavit lumina monstri.
Te tamen, o parvæ rector Polydecta Seriphi,
Nec juvenis virtus per tot spectata labores,
Nec mala mollierant: sed inexorabile durus
Exerces odium: nec iniqua finis in ira est.
Detrectas etiam laudes: fictamque Medusæ
Arguis esse necem. Dabimus tibi pignora veri;
Parcite luminibus, Perseus ait: oraque regis
Ore Medusæo silicem sine sanguine fecit.
Hactenus aurigenæ comitem Tritonia fratri
Se dedit. inde cava circumdata nube Seriphon
Deserit; a dextra Cythno Gyaroque relictis.
Quaque super pontum via visa brevissima, Thebas,
Virgineumque Helicona petit; quo monte potita
Constitit; & doctas sic est affata sorores:
Fama novi fontis nostras pervenit ad aures;
Dura Medusæi quem præpetis ungula rupit.
Is mihi caussa viæ. volui mirabile monstrum
Cernere: vidi ipsum materno sanguine nasci.
Excipit Uranie: Quæcumque est caussa videndi
Has tibi, Diva, domos, animo gratissima nostro es.
Vera tamen fama est: & Pegasus hujus origo
Fontis, & ad latices deducit Pallada sacros.
Quæ mirata diu factas pedis ictibus undas,
Silvarum lucos circumspicit antiquarum;
Antraque, & innumeris distinctas floribus herbas:
Felicesque vocat pariter studiique locique
Mnemonidas. quam sic affata est una sororum:
O, nisi te virtus opera ad majora tulisset,
In partem ventura chori Tritonia nostri,
Vera refers; meritoque probas artesque locumque:
Et gratam sortem, tutæ modo simus, habemus.
Sed (vetitum est adeo sceleri nihil) omnia terrent
Virgineas mentes: dirusque ante ora Pyreneus
Vertitur: & nondum me tota mente recepi.
Daulia Treicio Phoceaque milite rura
Ceperat ille ferox, injustaque regna tenebat.
Templa petebamus Parnasia. vidit euntes:
Nostraque fallaci veneratus numina cultu;
Mnemonides (cognorat enim), consistite, dixit:
Nec dubitate, precor, tecto grave sidus, & imbrem
(Imber erat) vitare meo: subiere minores
Sæpe casas Superi. dictis & tempore motæ
Annuimusque viro, primasque intravimus ædes.
Desierant imbres; victoque Aquilonibus Austro,
Fusca repurgato fugiebant nubila cælo.
Impetus ire fuit. claudit sua tecta Pyreneus:
Vimque parat: quam nos sumtis effugimus alis.
Ipse secutnro similis stetit arduus arce:
Quaque via est vobis, erit & mihi, dixit, eadem.
Seque jacit vecors e summæ culmine turris:

Et

Et cadit in vultus, discussique ossibus oris
Tundit humum moriens scelerato sanguine tinctam.
 Musa loquebatur. pennæ sonuere per auras:
Voxque salutantum ramis veniebat ab altis.
Suspicit; & linguæ quærit tam certa loquentes
Unde sonent: hominemque putat Jove nata locutum.
Ales erant; numeroque novem sua fata querentes
Institerant ramis imitantes omnia picæ.
Miranti sic orsa Deæ Dea: Nuper & istæ
Auxerunt volucrem victæ certamine turbam.
Pieros has genuit Pellæis dives in arvis.
Pæonis Evippe mater fuit. illa potentem
Lucinam novies, novies paritura, vocavit.
Intumuit numero stolidarum turba sororum:
Perque tot Hæmonias, & per tot Achaidas urbes
Huc venit: & tali committunt prælia voce:
Desinite indoctum vana dulcedine vulgus
Fallere. nobiscum, si qua est fiducia vobis,
Thespiades certate Deæ. nec voce, nec arte
Vincemur; totidemque sumus. vel cedite victæ
Fonte Medusæo, & Hyantea Aganippe:
Vel nos Emathiis ad Pæonas usque nivosos
Cedamus campis. dirimant certamina Nymphæ.
Turpe quidem contendere erat; sed cedere visum
Turpius. electæ jurant per flumina Nymphæ;
Factaque de vivo pressere sedilia saxo.
Tunc, sine sorte prior quæ se certare professa est,
Bella canit Superum: falsoque in honore Gigantas
Ponit, & extenuat magnorum facta Deorum;
Emissumque ima de sede Typhoea terræ
Cælitibus fecisse metum; cunctosque dedisse
Terga fugæ: donec fessos Ægyptia tellus
Ceperit, & septem discretus in ostia Nilus.
Huc quoque terrigenam venisse Typhoea narrat,
Et se mentitis Superos celasse figuris:
Duxque gregis, dixit, fit Jupiter; unde recurvis
Nunc quoque formatus Libys est cum cornibus Ammon.
Delius in corvo, proles Semeleia capro,
Fele soror Phœbi, nivea Saturnia vacca,
Pisce Venus latuit, Cyllenius ibidis alis.
 Hactenus ad citharam vocalia moverat ora:
Poscimur Aonides. sed forsitan otia non sint;
Nec nostris præbere vacet tibi cantibus aurem.
Ne dubita, vestrumque mihi refer ordine carmen,
Pallas ait: nemorisque levi consedit in umbra.
Musa refert: Dedimus summam certaminis uni.
Surgit, & immissos hedera collecta capillos
Calliope querulas prætentat pollice chordas:
Atque hæc percussis subjungit carmina nervis.
Prima Ceres unco glebam dimovit aratro:
Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris:
Prima dedit leges. Cereris sumus omnia munus.
Illa canenda mihi est. utinam modo dicere possem
Carmina digna Deæ! certe Dea carmine digna est.
Vasta giganteis ingesta est insula membris
Trinacris; & magnis subjectum molibus urget
Æthereas ausum sperare Typhoea sedes.
Nititur ille quidem, pugnatque resurgere sæpe:
Dextra sed Ausonio manus est subjecta Peloro:
Læva, Pachyne, tibi: Lilybæo crura premuntur:
Degravat Ætna caput: sub qua resupinus arenas
Ejectat, flammamque fero vomit ore Typhœeus.
Sæpe remoliri luctatur pondera terræ;
Oppidaque, & magnos evolvere corpore montes.
Inde tremit tellus: & Rex pavet ipse silentum,
Ne pateat, latoque solum retegatur hiatu;
Immissusque dies trepidantes terreat umbras.
Hanc metuens cladem tenebrosa sede tyrannus
Exierat: curruque atrorum vectus equorum
Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.
Postquam exploratum satis est, loca nulla labare;
Depositique metus: videt hunc Erycina vagantem
Monte suo residens, natumque amplexa volucrem;
Arma manusque meæ, mea, nate, potentia, dixit,
Illa, quibus superas omnes, cape tela, Cupido;
Inque Dei pectus celeres molire sagittas,
Cui triplicis cessit fortuna novissima regni.
Tu superos, ipsumque Jovem, tu numina ponti
Victa domas, ipsumque, regit qui numina ponti.
Tartara quid cessant? cur non matrisque tuumque
Imperium profers? agitur pars tertia mundi.
Et tamen in cælo quoque tanta potentia nostro
Spernitur: ac mecum vires minuuntur Amoris.
Pallada nonne vides, jaculatricemque Dianam
Abscessisse mihi? Cereris quoque filia virgo,
Si patiemur, erit: nam spes affectat easdem.
At tu, pro socio si qua est mea gratia regno,
Junge Deam patruo. dixit Venus. ille pharetram
Solvit: & arbitrio matris de mille sagittis
Unam seposuit. sed qua nec acutior ulla,
Nec minus incerta est, nec quæ magis audiat arcum.
Oppositoque genu curvavit flexile cornu:
Inque cor hamata percussit arundine Ditem.
Haud procul Hennæis lacus est a mœnibus altæ,
Nomine Pergus, aquæ. non illo plura Caystros
Carmina cycnorum labentibus audit in undis.
Silva coronat aquas, cingens latus omne, suisque
Frondibus, ut velo, Phœbeos submovet ignes.
Frigora dant rami, Tyrios humus humida flores.
Perpetuum ver est. quo dum Proserpina luco
Ludit, & aut violas, aut candida lilia carpit;
Dumque puellari studio calathosque sinumque
Implet, & æquales certat superare legendo,
Pæne simul visa est, dilectaque, raptaque Diti:
Usque adeo properatur amor. Dea territa mœsto
Et matrem, & comites, sed matrem sæpius, ore
Clamat: &, ut summa vestem laniarat ab ora,
Collecti flores tunicis cecidere remissis.
Tantaque simplicitas puerilibus adfuit annis:
Hæc quoque virgineum movit jactura dolorem.
Raptor agit currus: & nomine quemque vocatos
Exhortatur equos. quorum per colla jubasque
Excutit obscura tinctas ferrugine habenas.
Perque lacus altos, & olentia sulfure fertur
Stagna Palicorum rupta ferventia terra:
Et qua Bacchiadæ bimari gens orta Corintho
Inter inæquales posuerunt mœnia portus.
Est medium Cyanes, & Pisææ Arethusæ,
Quod coit angustis inclusum cornibus æquor.
Hic fuit, a cujus stagnum quoque nomine dictum est,
Inter Sicelidas Cyane celeberrima Nymphas;
Gurgite quæ medio summa tenus exstitit alvo,
Agnovitque Deum: Nec longius ibitis, inquit.
Non potes invitæ Cereris gener esse. roganda;
Non rapienda fuit. quod si componere magnis
Parva mihi fas est; & me dilexit Anapis.
Exorata tamen; nec, ut hæc, exterrita nupsi.
Dixit: &, in partes diversas brachia tendens,
Obstitit. haud ultra tenuit Saturnius iram:
Terribilesque hortatus equos, in gurgitis ima
Contortum valido sceptrum regale lacerto
Condidit. icta viam tellus in Tartara fecit:

Et pronos currus medio cratere recepit.
At Cyane, raptamque Deam, contemtaque fontis
Jura sui mœrens, inconsolabile vulnus
Mente gerit tacita; lacrimisque absumitur omnis:
Et, quarum fuerat magnum modo numen, in illas
Extenuatur aquas. molliri membra videres:
Ossa pati flexus: ungues posuisse rigorem:
Primaque de tota tenuissima quæque liquescunt;
Cærulei crines, digitique, & crura, pedesque:
Nam brevis in gelidas membris exilibus undas
Transitus est. post hæc tergumque, humerique, latusque,
Pectoraque io tenues abeunt evanida rivos.
Denique pro vivo vitiatas sanguine venas
Lympha subit: restatque nihil, quod prendere possis.
Interea pavidæ nequidquam filia matri
Omoibus est terris, omni quæsita profundo.
Illam noo rutilis veoiens Aurora capillis
Cessantem vidit, non Hesperus. illa duabus
Flammifera pinus manibus succendit ab Ætna;
Perque pruioosas tulit irrequieta tenebras.
Rursus, ubi alma dies hebetarat sidera, natam
Solis ad occasus Solis quærebat ab ortu.
Fessa labore sitim collegerat; oraque nulli
Colluerant fontes: cum tectam stramine vidit
Forte casam; parvasque fores pulsavit: at inde
Prodit anus; Divamque videt; lymphamqoe roganti,
Dulce dedit, tosta quod coxerat ante polenta.
Dum bibit illa datum; duri puer oris & audax
Constitit ante Deam; risitque, avidamque vocavit.
Offensa est: neque adhuc epota parte loquentem
Cum liquido mista perfudit Diva polenta.
Combibit os maculas; &, qua modo brachia gessit,
Crura gerit: cauda est mutatis addita membris:
Iuque brevem formam, ne sit vis magna nocendi,
Contrahitur: parvaque minor mensura lacerta est.
Mirantem, flentemque, & tangere monstra parantem
Fogit anum; latebramque petit: aptumque colori
Nomen habet, variis stellatus corpora guttis.
Quas Dea per tarras, & quas erraverit undas,
Dicere longa mora est. quærenti defuit orbis.
Sicaniam repetit. dumque omnia lustrat eundo;
Venit & ad Cyanen: ea, ni mutata fuisset,
Omnia narrasset. sed & os & lingua volenti
Dicere non aderant: nec, quo loqueretur, habebat.
Signa tamen manifesta dedit: notamque parenti
Illo forta loco delapsam gurgite sacro
Persephones zonam summis ostendit in vndis.
Quam simul agnovit, tamquam tum denique raptam
Scisset, inornatos laniavit Diva capillos:
Et repetita suis percussit pectora palmis.
Nec scit adhuc ubi sit: tarras tamen increpat omnes;
Ingratasque vocat, nec frugum munere dignas,
Trinacriam ante alias, in qua vestigia damni
Repperit. argo illic sæva vertentia glebas
Fregit aratra maoo: parilique irata colonos
Ruricolasque boves leto dedit: arvaque jussit
Fallere depositom; vitiataque semina fecit.
Fertilitas terræ latum volgata per orbem
Cassa jacet: primis segetes moriuntur in herbis:
Et modo sol nimius, nimius modo corripit imber.
Sideraque, ventique nocent: avidæque volucres
Semina jacta legunt: loliom, tribulique fatigant
Triticeas messes, & inexpugnabile gramen.
Com caput Eleis Alpheias extulit undis:
Roraotesque comas a fronte removit ad aures:
Atqoe ait: O toto quæsitæ virginis orbe,

Et frugum genitrix, immensos siste labores:
Neve tibi fidæ violenta irascere terræ.
Terra nihil meruit: patuitque invita rapinæ.
Nec sum pro patria supplex: huc hospita veni.
Pisa mihi patria est: & ab Elide ducimus ortum.
Sicaniam peregrina colo: sed gratior omni
Hæc mihi terra solo est. hos nunc Arethusa penates,
Hanc habeo sedem; quam tu, mitissima, serva.
Mota loco cur sim, tantique per æquoris undas
Advehar Ortygiam, veniet narratibus hora
Tempestiva meis: cum tu curisque levata,
Et vultus melioris eris. mihi pervia tellus
Præbet iter: subterque imas ablata cavernas
Hic caput attollo: desuetaque sidera cerno.
Ergo, dum Stygio sub terris gurgite labor,
Visa tua est oculis illic Proserpina nostris.
Illa quidem tristis, nec adhuc interrita vultu;
Sed regina tamen, sed opaci maxima mundi;
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.
Mater ad auditas stupuit, ceu saxea, voces:
Attonitæque diu similis fuit. utqua dolore
Pulsa gravi gravis est amentia; curribus auras
Exit in æthereas: ibi toto nubila vultu
Aota Jovem passis stetit invidiosa capillis.
Proque meo veni supplex tibi, Jupiter, inquit,
Sanguine, proque tuo. si nulla est gratia matris;
Nata patrem moveat: neu sit tibi cura precamur
Vilior illius, quod nostro est edita partu.
En quæsita diu tandem mihi nata reperta est:
Si reperire vocas, amittere certius; aut si
Scire ubi sit, reperire vocas. quod rapta, feremus;
Dummodo reddat eam. neque enim prædone marito
Filia digna tua est; si jam mea filia digna est.
Jupiter excepit: Commune est pignus onusque
Nata mihi tecum: sed, si modo nomina rebus
Addera vera placet, non hoc injuria factum,
Verum amor est: neque arit nobis gener ille pudori.
Tu modo, Diva, velis. ut desint cetera; quantum est
Esse Jovis fratrem! quid quod nec cetera desunt,
Nec cedit oisi sorte mihi? sed tanta cupido
Si tibi discidii; repetat Proserpina cælom:
Lege tamen certa, si nullos contigit illic
Ore cibos. nam sic Parcarum fœdere cautum est.
Dixerat. at Cereri certam est educere natam.
Non ita fata sinuut. quoniam jejunia virgo
Solverat, &, cultis dum simplex errat in hortis,
Puoiceum curva decerpserat arbore pomum:
Sumtaqoe pallenti septem de cortice grana
Presserat ore suo. solusque ex omnibus illud
Viderat Ascalaphus: quem quondam dicitur Orphne,
Inter Avarnales haud ignotissima Nymphas,
Ex Acheronte suo furvis peperisse sub aotris.
Vidit: & indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina Erebi, testemque profanam
Fecit avem: sparsumque caput Phlegethontide lympha,
In rostrum, & plumas, & grandia lumina vertit.
Ille sibi ablatus fulvis amicitur ab alis;
Inque caput crescit; longosque reflectitur ungues,
Vixqua movet oatas per inertia brachia pennas:
Fœdaque fit volucris, venturi nuntia luctus,
Ignavus bubo, dirum mortalibos omen.
Hic tameo indicio pœnam linguaque videri
Commeruisse potest. vobis, Acheloides, unde
Pluma pedesqoe aviom, cum virginis ora geratis?
An quia, com legeret vernos Proserpina flores,
Io comitum numero mistæ, Sirenes, eratis?

Quam

Quam poſtquam toto fruſtra quæſiſtis in orbe;
Protinus ut veſtram ſentirent æquora curam,
Poſſe ſuper fluctus alarum inſiſtere remis
Optaſtis: facileſque Deos habuiſtis, & artus
Vidiſtis veſtros ſubitis flaveſcere pennis.
Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures,
Tantaque dos oris linguæ deperderet uſum;
Virginei vultus, & vox humana remanſit.
At medius fratriſque ſui mœſtæque ſororis
Jupiter ex æquo volventem dividit annum.
Nunc Dea regnorum numen commune duorum
Cum matre eſt totidem, totidem cum conjuge menſes.
Vertitur extemplo facies & mentis & oris:
Nam, modo quæ poterat Diti quoque mœſta videri,
Læta Deæ frons eſt: ut Sol, qui tectus aquoſis
Nubibus ante fuit, victis ubi nubibus exit.
Exigit alma Ceres, nata ſecura reperta,
Quæ tibi cauſſa viæ: cur ſis, Arethuſa, ſacer fons.
Conticuere undæ: quarum Dea ſuſtulit alto
Fonte caput: virideſque manu ſiccata capillos
Fluminis Elei veteres narravit amores.
Pars ego Nympharum, quæ ſunt in Achaide, dixit,
Una fui: nec me ſtudioſius altera ſaltus
Legit, nec poſuit ſtudioſius altera caſſes.
Sed quamvis formæ numquam mihi fama petita eſt,
Quamvis fortis eram; formoſæ nomen habebam:
Nec mea me facies nimium laudata juvabat.
Quaque aliæ gaudere ſolent, ego ruſtica dote
Corporis erubui; crimenque placere putavi.
Laſſa revertebar (memini) Stymphalide ſilva.
Æſtus erat: magnumque labor geminaverat æſtum.
Invenio ſine vortice aquas, ſine murmure euntes,
Perſpicuas imo; per quas numerabilis alte
Calculus omnis erat; quas tu vix ire putares.
Cana ſalicta dabant, nutritaque populus unda,
Sponte ſua natas ripis declivibus umbras.
Acceſſi; primumque pedis veſtigia tinxi:
Poplite deinde tenus. neque eo contenta, recingor:
Molliaque impono ſalici velamina curvæ:
Nudaque mergor aquis. quam dum ferioque trahoque
Mille modis labens, excuſſaque brachia jacto;
Neſcio quod medio ſenſi ſub gurgite murmur:
Territaque inſiſto propioris margine ripæ.
Quo properas, Arethuſa? ſuis Alpheus ab undis,
Quo properas? iterum rauco mihi dixerat ore.
Sicut eram, fugio ſine veſtibus. altera veſtes
Ripa meas habuit. tanto magis inſtat, & ardet:
Et quia nuda fui, ſum viſa paratior illi.
Sic ego currebam; ſic me ferus ille premebat:
Ut fugere accipitrem penna trepidante columbæ,
Ut ſolet accipiter trepidas agitare columbas.
Uſque ſub Orchomenon, Pſophidaque, Cyllenenque,
Mænalioſque ſinus, gelidumque Erimanthon, & Elin
Currere ſuſtinui. nec me velocior ille.
Sed tolerare diu curſus ego viribus impar
Non poteram: longi patiens erat ille laboris.
Per tamen & campos, per opertos arbore montes,
Saxa quoque, & rupes, & qua via nulla, cucurri.
Sol erat a tergo: vidi præcedere longam
Ante pedes umbram: niſi ſi timor illa videbat.
Sed certe ſonituque pedum terrebar; & ingens
Crinales vittas afflabat anhelitus oris.
Feſſa labore fugæ, Fer opem, deprendimur, inquam,
Armigeræ, Dictynna, tuæ: cui ſæpe dediſti
Ferre tuos arcus, incluſaque tela pharetra.
Mota Dea eſt; ſpiſſiſque ferens e nubibus unam
Me ſuper injecit. luſtrat caligine tectam
Amnis; & ignarus circum cava nubila quærit.
Biſque locum, quo me Dea texerat, inſcius ambit:
Et bis, Io Arethuſa, Io Arethuſa, vocavit.
Quid mihi tunc animi miſeræ fuit? anne quod agnæ eſt,
Si qua lupos audit circum ſtabula alta frementes?
Aut lepori, qui vepre latens hoſtilia cernit
Ora canum, nulloſque audet dare corpore motus?
Non tamen abſcedit: neque enim veſtigia cernit
Longius ulla pedum. ſervat nubemque locumque.
Occupat obſeſſos ſudor mihi frigidus artus,
Cæruleæque cadunt toto de corpore guttæ.
Quaque pedem movi, manat lacus: eque capillis
Ros cadit: & citius, quam nunc tibi facta renarro,
In laticem mutor. ſed enim cognoſcit amatas
Amnis aquas, poſitoque viri, quod ſumſerat, ore,
Vertitur in proprias, ut ſe mihi miſceat, undas.
Delia rumpit humum. cæcis ego merſa cavernis
Advehor Ortygiam: quæ me cognomine Divæ
Grata meæ ſuperas eduxit prima ſub auras.
Hac Arethuſa tenus. geminos Dea fertilis angues
Curribus admovit; fræniſque coercuit ora:
Et medium cæli terræque per aera vecta eſt:
Atque levem currum Tritonida miſit in arcem
Triptolemo; partimque rudi data ſemina juſſit
Spargere humo, partim poſt tempora longa recultæ.
Jam ſuper Europen ſublimis & Aſida terras
Vectus erat juvenis; Scythicas advertitur oras.
Rex ibi Lyncus erat. regis ſubit ille penates.
Qua veniat, cauſſamque viæ, nomenque rogatus,
Et patriam, Patria eſt claræ mihi, dixit, Athenæ;
Triptolemus nomen. veni nec puppe per undas,
Nec pede per terras: patuit mihi pervius æther.
Dona fero Cereris; latos quæ ſparſa per agros
Frugiferas meſſes, alimentaque mitia reddant.
Barbarus invidit: tantique ut muneris auctor
Ipſe ſit; hoſpitio recipit: ſomnoque gravatum
Aggreditur ferro. conantem figere pectus
Lynca Ceres fecit: rurſuſque per aera miſit
Mopſopium juvenem ſacros agitare jugales.
Finierat doctos e nobis maxima cantus.
At Nymphæ viciſſe Deas Helicona colentes
Concordi dixere ſono. convicia victæ
Cum jacerent, Quoniam, dixit, certamine vobis
Supplicium meruiſſe parum eſt, maledictaque culpæ
Additis, & non eſt patientia libera nobis;
Ibimus in pœnas; &, qua vocat ira, ſequemur.
Rident Emathides, ſpernuntque minacia verba;
Conatæque loqui, & magno clamore protervas
Intentare manus, pennas exire per ungues
Aſpexere ſuos, operiri brachia plumis:
Alteraque alterius rigido concreſcere roſtro
Ora vident, volucreſque novas accedere ſilvis.
Dumque volunt plangi; per brachia mota levatæ
Aere pendebant nemorum convicia picæ.
Nunc quoque in alitibus facundia priſca remanſit,
Raucaque garrulitas, ſtudiumque immane loquendi.

METAMORPHOSEON

LIBER VI.

PRæbuerat dictis Tritonia talibus aurem;
Carminaque Aonidum, juſtamque probaverat iram.
Tum ſecum, Laudare parum eſt; laudemur & ipſæ:
Numina nec ſperni ſine pœna noſtra ſinamus.

Mæoniæque animum fatis intendit Arachnes:
Quam sibi lanificæ non cedere laudibus artis
Audierat. non illa loco, nec origine gentis
Clara, sed arte, fuit. pater huic Colophonius Idmon
Phocaico bibulas tingebat murice lanas.
Occiderat mater: sed & hæc de plebe, suoque
Æqua viro fuerat. Lydas tamen illa per urbes
Quæsierat studio nomen memorabile; quamvis
Orta domo parva, parvis habitabat Hypæpis.
Hujus ut aspicerent opus admirabile, sæpe
Deseruere sui Nymphæ vineta Tymoli:
Deseruere suas Nymphæ Pactolides undas.
Nec factas solum vestes spectare juvabat;
Tum quoque, cum fierent, tantus decor affuit arti.
Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes:
Seu digitis subigebat opus; repetitaque longo
Vellera mollibat nebulas æquantia tractu;
Sive levi teretem versabat pollice fusum;
Seu pingebat acu; scires a Pallade doctam.
Quod tamen ipsa negat: tantaque offensa magistra,
Certet, ait, mecum; nihil est quod victa recusem.
Pallas anum simulat: falsosque in tempora canos
Addit, & infirmos baculo quoque sustinet artus.
Tum sic orsa loqui: Non omnia grandior ætas,
Quæ fugiamus, habet. seris venit usus ab annis.
Consilium ne sperne meum. tibi fama petatur
Inter mortales faciendæ maxima lanæ.
Cede Deæ: veniamque tuis temeraria dictis
Supplice voce roga. veniam dabit illa roganti.
Aspicit hanc torvis, inceptaque fila relinquit;
Vixque manum retinens, confessaque vultibus iram,
Talibus obscuram resecuta est Pallada dictis:
Mentis inops, longaque venis confecta senecta:
Et nimium vixisse diu nocet. audiat istas,
Si qua tibi nurus est, si qua est tibi filia, voces.
Consilii satis est in me mihi. neve monendo
Profecisse putes; eadem sententia nobis.
Cur non ipsa venit? cur hæc certamina vitat?
Tum Dea, Venit, ait; formamque removit anilem;
Palladaque exhibuit. venerantur numina Nymphæ,
Mygdonidesque nurus. sola est non territa virgo.
Sed tamen erubuit; subitusque invita notavit
Ora rubor: rursusque evanuit. ut solet aer
Purpureus fieri, cum primum Aurora movetur;
Et breve post tempus candescere Solis ab ictu.
Perstat in incepto, stolidæque cupidine palmæ
In sua fata ruit. neque enim Jove nata recusat:
Nec monet ulterius: nec jam certamina differt.
Haud mora; constituunt diversis partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt stamine telas.
Tela jugo vincta est: stamen secernit arundo:
Inseritur medium radiis subtemen acutis;
Quod digiti expediunt, atque inter stamina ductum
Percusso feriunt insecti pectine dentes.
Utraque festinant: cinctæque ad pectora vestes
Brachia docta movent, studio fallente laborem.
Illic & Tyrium quæ purpura sensit aenum
Texitur, & tenues parvi discriminis umbræ:
Qualis ab imbre solet percussis solibus arcus
Inficere ingenti longum curvamine cælum:
In quo diversi niteant cum mille colores,
Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit.
Usque adeo quod tangit idem est: tamen ultima distant.
Illic & lentum filis immittitur aurum,
Et vetus in tela deducitur argumentum.
Cecropia Pallas scopulum Mavortis in arce
Pingit, & antiquam de terræ nomine litem.
Bis sex cælestes medio Jove sedibus altis
Augusta gravitate sedent. sua quemque Deorum
Inscribit facies. Jovis est regalis imago.
Stare Deum pelagi, longoque ferire tridente
Aspera saxa facit, medioque e vulnere saxi
Exsiluisse ferum; quo pignore vindicet urbem.
At sibi dat clypeum, dat acutæ cuspidis hastam:
Dat galeam capiti: defenditur ægide pectus.
Percussamque sua simulat de cuspide terram
Prodere cum baccis fœtum canentis olivæ:
Mirarique Deos. operi victoria finis.
Ut tamen exemplis intelligat æmula laudis,
Quod pretium speret pro tam furialibus ausis;
Quattuor in partes certamina quattuor addit
Clara colore suo, brevibus distincta sigillis.
Threiciam Rhodopen habet angulus unus, & Hæmon;
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam;
Nomina summorum sibi qui tribuere Deorum.
Altera Pygmææ fatum miserabile matris
Pars habet. hanc Juno victam certamine jussit
Esse gruem; populisque suis indicere bellum.
Pingit & Antigonen ausam contendere quondam
Cum magni consorte Jovis; quam regia Juno
In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi,
Laomedonve pater, sumtis quin candida pennis
Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.
Qui superest solus Cinyran habet angulus orbum:
Isque gradus templi natarum membra suarum
Amplectens, saxoque jacens, lacrimare videtur.
Circuit extremas oleis pacalibus oras.
Is modus est; operique sua facit arbore finem.
Mæonis elusam designat imagine tauri
Europen: verum taurum, freta vera putares.
Ipsa videbatur terras spectare relictas,
Et comites clamare suas, tactumque vereri
Assilientis aquæ; timidasque reducere plantas.
Fecit & Asterien aquila luctante teneri;
Fecit olorinis Ledam recubare sub alis:
Addidit, ut Satyri celatus imagine pulcram
Jupiter implerit gemino Nycteida fœtu:
Amphitryon fuerit, cum te Tirynthia cepit:
Aureus ut Danaen, Asopida luserit igneus,
Mnemosynen pastor, varius Deoida serpens.
Te quoque mutatum torvo, Neptune, juvenco
Virgine in Æolia posuit: tu visus Enipeus
Gignis Aloidas: aries Bisaltida fallis.
Et te flava comas frugum mitissima mater
Sensit equum: te sensit avem crinita colubris
Mater equi volucris: sensit Delphina Melantho.
Omnibus his faciemque suam, faciemque locorum
Reddidit. est illic agrestis imagine Phœbus:
Utque modo accipitris pennas, modo terga leonis
Gesserit; ut pastor Macareida luserit Issen.
Liber ut Erigonen falsa deceperit uva:
Ut Saturnus equo geminum Chirona crearit,
Ultima pars telæ tenui circumdata limbo
Nexilibus flores hederis habet intertextos.
Non illud Pallas, non illud carpere Livor
Possit opus. doluit successu flava virago:
Et rupit pictas cælestia crimina vestes.
Utque Cytoriaco radium de monte tenebat;
Ter quater Idmoniæ frontem percussit Arachnes.
Non tulit infelix: laqueoque animosa ligavit
Guttura. pendentem Pallas miserata levavit:
Atque ita, Vive quidem, pende tamen improba, dixit:
Lexque

Lexque eadem poenæ, ne sis secura futuri,
Dicta tuo generi, serisque nepotibus esto.
Postea discedens succis Hecateidos herbæ
Spargit: & extemplo tristi medicamine tactæ
Defluxere comæ; cumque his & naris, & auris.
Fitque caput minimum toto quoque corpore parvæ.
In latere axiles digiti pro cruribus hærent.
Cetera venter habet. de quo tamen illa remittit
Stamen; & antiquas exercet aranea telas.
Lydia tota fremit: Phrygiæque per oppida facti
Rumor it, & magnum sermonibus occupat orbem.
Ante suos Niobe thalamos cognoverat illam,
Tum cum Mæoniam virgo Sipylumque colebat.
Nec tamen admonita est pœna popularis Arachnes
Cedere cælitibus, verbisque minoribus uti.
Multa dabant animos. sed enim nec conjugis artes,
Nec genus amborum, magnique potentia regni,
Sic placuere illi, quamvis ea cuncta placebant,
Ut sua progenies: & felicissima matrum
Dicta foret Niobe, si non sibi visa fuisset.
Nam sata Tiresia venturi præscia Manto
Per medias fuerat, divino concita motu,
Vaticinata vias: Ismenides, ite frequentes:
Et date Latonæ, Latonigenisque duobus,
Cum prece thura pia; lauroque innectite crinem.
Ore meo Latona jubet. paretur: & omnes
Thebaides jussis sua tempora frondibus ornant:
Thuraque dant sanctis, & verba precantia, flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba,
Vestibus intexto Phrygiis spectabilis auro:
Et, quantum ira finit, formosa: movensque decoro
Cum capite immissos humerum per utrumque capillos
Constitit: utque oculos circumtulit alta superbos;
Quis furor auditos, inquit, præponere visis
Cælestes? aut cur colitur Latona per aras;
Numen adhuc sine thure meum est? mihi Tantalus auctor;
Cui licuit soli Superorum tangere mensas.
Pleiadum soror est genitrix mihi: maximus Atlas
Est avus, ætherium qui fert cervicibus axem,
Jupiter alter avus: socero quoque glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiæ, me regia Cadmi
Sub domina est: fidibusque mei commissa mariti
Mœnia cum populis a meque, viroque reguntur.
In quamcumque domus adverto lumina partem,
Immensæ spectantur opes: accedit eodem
Digna dea facies: huc natas adjice septem,
Et totidem juvenes, & mox generosque, nurusque.
Quærite nunc, habeat quam nostra superbia causam;
Nescio quoque audete satam Titanida Cœo
Latonam præferre mihi, cui maxima quondam
Exiguam sedem paritoræ terra negavit.
Nec cælo, nec humo, nec aquis dea vestra recepta est.
Exul erat mundi, donec miserata vagantem,
Hospita tu terris erras, Ego, dixit, in undis,
Instabilemque locum Delos dedit: illa duorum
Facta parens: uteri pars hæc est septima nostri.
Sum felix: quis enim neget hoc? felixque manebo.
Hoc quoque quis dubitet? tutam me copia fecit.
Major sum, quam cui possit fortuna nocere:
Multaque ut eripiat, multo mihi plura relinquet.
Excessere metum mea jam bona. fingite demi
Huic aliquid populo natorum posse meorum:
Non tamen ad numerum redigar spoliata duorum
Latonæ, turba quo quantum distat ab orba.
Ite sacris, properata sacris; laurumque capillis
Ponite. deponunt; infectaque sacra relinquunt:
Quodque licet, tacito venerantur murmure numen.
Indignata Dea est: summoque in vertice Cynthi
Talibus est dictis gemina cum prole locuta:
En ego vestra parens, vobis animosa creatis,
Et nisi Junoni, nulli cessura Dearum,
An Dea sim, dubitor: perque omnia secula cultis
Arceor, o nati, nisi vos succurritis, aris.
Nec dolor hic solus. diro convicia facto
Tantalis adjecit: vosque est postponere natis
Ausa suis; & me (quod in ipsam recidat) orbam
Dixit; & exhibuit linguam scelerata paternam.
Adjectura preces erat his Latona relatis:
Desine, Phœbus ait, (pœnæ mora longa) querelas.
Dixit idem Phœbe. celerique per aera lapsu
Contigerant tecti Cadmeida nubibus arcem.
Planus erat lateque patens prope mœnia campus,
Assiduis pulsatus equis; ubi turba rotarum,
Duraque mollierant subjectas ungula glebas.
Pars ibi de septem genitis Amphione fortes
Conscendunt in equos, Tyrioque rubentia fuco
Terga premunt; auroque graves moderantur habenas.
E quibus Ismenos, qui matri sarcina quondam
Prima suæ fuerat, dum certum flectit in orbem
Quadrupedes cursus, spumantiaque ora coercet;
Hei mihi! conclamat; medioque in pectore fixus
Tela gerit; frenisque manu morientia remissis
In latus a dextro paulatim defluit armo.
Proximus, audito sonitu per inane pharetræ,
Frena dabat Sipylus: veluti cum præscius imbris
Nube fugit visa, pendentiaque undique rector
Carbasa deducit, ne qua levis effluat aura.
Frena dabat. dantem non evitabile telum
Consequitur: summaque tremens cervice sagitta
Hæsit; & exstabat nudum de gutture ferrum.
Ille, ut erat pronus, per colla admissa jubasque
Volvitur; & calido tellurem sanguine fœdat.
Phædimus infelix, & aviti nominis hæres
Tantalus, ut solito finem imposuere labori;
Transierant ad opus nitidæ juvenile palæstræ:
Et jam contulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus; cum tento concita cornu,
Sicut erant juncti, trajecit utrumque sagitta.
Ingemuere simul; simul incurvata dolore
Membra solo posuere; simul suprema jacentes
Lumina versarunt; animam simul exhalarunt.
Aspicit Alphenor, laniataque pectora plangens
Advolat, ut gelidos complexibus allevet artus:
Inque pio cadit officio. nam Delius illi
Intima fatifero rumpit præcordia ferro.
Quod simul eductum, pars est pulmonis in hamis
Eruta: cumque anima cruor est effusus in auras.
At non intonsum simplex Damasichthona vulnus
Afficit. ictus erat, qua crus esse incipit, & qua
Mollia nervosus facit internodia poples.
Dumque manu tentat trahere exitiabile telum,
Altera per jugulum pennis tenus acta sagitta est.
Expulit hanc sanguis: seque ejaculatus in altum
Emicat, & longe terebrata prosilit aura.
Ultimus Ilioneus non profectura precando
Brachia sustulerat: Dique o communiter omnes,
Dixerat; (ignarus non omnes esse rogandos)
Parcite. motus erat, cum jam revocabile telum
Non fuit, arcitenens. minimo tamen occidit ille
Vulnere; non alta percusso corde sagitta.
Fama mali, populique dolor, lacrimæque suorum
Tam subitæ matrem certam fecere ruinæ,

Miran-

Mirantem potuisse; irascentemque, quod ausi
Hoc essent Superi, quod tantum juris haberent.
Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu quantum hæc Niobe Niobe distabat ab illa,
Quæ modo Latois populum submoverat aris.
Et mediam tulerat gressus resupina per urbem,
Invidiosa suis; at nunc miseranda vel hosti!
Corporibus gelidis incumbit: & ordine nullo
Oscula dispensat natos suprema per omnes.
A quibus ad cælum liventia brachia tendens,
Pascere, crudelis, nostro, Latona, dolore;
Pascere, ait: satiaque meo tua pectora luctu:
Corque ferum satia, dixit: per funera septem
Efferor: exsulta; victrixque inimica triumpha.
Cur autem victrix? miseræ mihi plura supersunt,
Quam tibi felici. post tot quoque funera vinco.
Dixerat: insonuit contento nervus ab arco;
Qui, præter Nioben unam, conterruit omnes,
Illa malo est audax. stabant cum vestibus atris
Ante toros fratrum demisso crine sorores.
E quibus una, trahens hærentia viscere tela,
Imposito fratri moribunda relanguit ore.
Altera, solari miseram conata parentem,
Conticuit subito; duplicataque vulnere cæco est.
Oraque non pressit, nisi postquam spiritus exit.
Hæc frustra fugiens collabitur; illa sorori
Immoritur: latet hæc; illam trepidare videres.
Sexque datis leto, diversaque vulnera passis,
Ultima restabat: quam toto corpore mater,
Tota veste tegens, Unam, minimamque relinque;
De multis minimam posco, clamavit, & unam.
Dumque rogat; pro qua rogat, occidit. orba resedit
Exanimes inter natos, natasque, virumque:
Diriguitque malis. nullos movet aura capillos.
In vultu color est sine sanguine; lumina mœstis
Stant immota genis: nihil est in imagine vivi.
Ipsa quoque interius cum duro lingua palato
Congelat, & venæ desistunt posse moveri.
Nec flecti cervix, nec brachia reddere gestus,
Nec pes ire potest. intra quoque viscera saxum est.
Flet tamen, & validi circumdata turbine venti
In patriam rapta est. ibi fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrimas etiamnum marmora manant.
Tum vero cuncti manifestam numinis iram
Femina virque timent: cultuque impensius omnes
Magna gemellipàræ venerantur numina Divæ.
Utque fit, a facto propiore priora renarrant.
E quibus unus ait: Lyciæ quoque fertilis agris
Haud impune Deam veteres sprevere coloni.
Res obscura quidem est ignobilitate virorum;
Mira tamen. vidi præsens stagnumque lacumque
Prodigio notum. nam me jam grandior ævo,
Impatiensque viæ genitor deducere lectos
Jusserat inde boves; gentisque illius eunti
Ipse ducem dederat. cum quo dum pascua lustro,
Ecce lacus medio sacrorum nigra favilla
Ara vetus stabat, tremulis circumdata cannis.
Restitit; & pavido, Faveas mihi, murmure dixit
Dux meus: & simili, Faveas, ego murmure dixi.
Naiadum, Faunine foret tamen ara rogabam,
Indigenæne Dei; cum talia reddidit hospes:
Non hac, o juvenis, montanum numen in ara est.
Illa suam vocat hanc, cui quondam regia Juno
Orbe interdixit: quam vix erratica Delos
Orantem accepit, tum cum levis insula nabat.

Illic, incumbens cum Palladie arbore palmæ,
Edidit invita geminos Latona noverca.
Hinc quoque Junonem fugisse puerpera fertur:
Inque suo portasse sinu duo numina natos.
Jamque Chimæriferæ, cum Sol gravis ureret arva,
Finibus in Lyciæ, longo Dea fessa labore,
Sidereo siccata sitim collegit ab æstu:
Uberaque ebiberant avidi lactantia nati.
Forte lacum melioris aquæ prospexit in imis
Vallibus: agrestes illic fruticosa legebant
Vimina cum juncis, gratamque paludibus ulvam.
Accessit, positoque genu Titania terram
Pressit; ut hauriret gelidos potura liquores.
Rustica turba vetant. Dea sic affata vetantes:
Quid prohibetis aquis? usus communis aquarum.
Nec Solem proprium Natura, nec aera fecit,
Nec tenues undas. ad publica munera veni.
Quæ tamen ut detis supplex peto. non ego nostros
Abluere hic artus, lassataque membra parabam:
Sed relevare sitim. caret os humore loquentis;
Et fauces arent; vixque est via vocis in illis.
Haustus aquæ mihi nectar erit: vitamque fatebor
Accepisse simul. vitam dederitit in unda.
Hi quoque vos moveant; qui nostro brachia tendunt
Parva sinu. & casu tendebant brachia nati.
Quem non blanda Deæ potuissent verba movere?
Hi tamen orantem perstant prohibere: minasque,
Ni procul abscedat, conviciaque insuper addunt.
Nec satis hoc. ipsos etiam pedibusque manuque
Turbavere lacus: imoque e gurgite mollem
Huc illuc limum saltu movere maligno.
Distulit ira sitim. neque enim jam filia Cœi
Supplicat indignis; nec dicere sustinet ultra
Verba minora Dea: tollensque ad sidera palmas,
Æternum stagno, dixit, vivatis in isto.
Eveniunt optata Deæ. juvat ire sub undas;
Et modo tota cava summergere membra palude:
Nunc proferre caput; summo modo gurgite nare:
Sæpe super ripam stagni considere: sæpe
In gelidos resilire lacus. & nunc quoque turpes
Litibus exercent linguas: pulsoque pudore,
Quamvis sint sub aqua, sub aqua maledicere tentant.
Vox quoque jam rauca est; inflataque colla tumescunt:
Ipsaque dilatant patulos convicia rictus.
Terga caput tangunt; colla intercepta videntur:
Spina viret. venter, pars maxima corporis, albet:
Limosoque novæ saliunt in gurgite ranæ.
Sic ubi nescio quis Lycia de gente virorum
Rettulit exitium; Satyri reminiscitur alter:
Quem Tritoniaca Latous arundine victum
Affecit pœna. Quid me mihi detrahis? inquit.
Ah piget: ah non est, clamabat, tibia tanti!
Clamanti cutis est summos derepta per artus:
Nec quidquam, nisi vulnus, erat, cruor undique manat,
Detectique patent nervi: trepidæque sine ulla
Pelle micant venæ. salientia viscera possis,
Et perlucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolæ silvarum numina Fauni,
Et Satyri fratres, & tunc quoque clarus Olympus,
Et Nymphæ flerunt: & quisquis montibus illis
Lanigerosque greges, armentaque bucera pavit.
Fertilis immaduit, madefactaque terra caducas
Concepit lacrimas, ac venis perbibit imis.
Quas ubi fecit aquam, vacuas emisit in auras.
Inde petens rapidum ripis declivibus æquor,
Marsya nomen habet, Phrygiæ liquidissimus amnis.

Talibus

Talibus exemplo redit ad præsentia dictis
Vulgus; & extinctum cum stirpe Amphiona lugent.
Mater in invidia est. tamen hanc quoque dicitur unus
Flesse Pelops: humeroque suas ad pectora postquam
Deduxit vestes, ebur ostendisse sinistro.
Concolor hic humerus, nascendi tempore, dextro,
Corporeusque fuit. manibus mox cæsa paternis
Membra ferunt junxisse Deos. aliisque repertis,
Qui locus est juguli medius, summique lacerti,
Defuit. impositum est non comparentis in usum
Partis ebur: factoque Pelops fuit integer illo.
Finitimi proceres coeunt: urbesque propinquæ
Oravere suos ire ad solatia reges,
Argosque, & Sparte, Pelopeiadesque Mycenæ,
Et nondum torvæ Calydon invisa Dianæ,
Orchomenosque ferox, & nobilis ære Corinthos,
Messeneque ferax, Patræque, humilesque Cleonæ,
Et Nelea Pylos, neque adhuc Pittheia Trœzen.
Quæque urbes aliæ bimari clauduntur ab Isthmo,
Exteriusque sitæ bimari spectantur ab Isthmo.
Credere quis possit? solæ cessatis Athenæ.
Obstitit officio bellum; subvectaque ponto
Barbara Mopsopios terrebant agmina muros.
Threicius Tereus hæc auxiliaribus armis
Fuderat: & clarum vincendo nomen habebat.
Quem sibi Pandion opibusque virisque potentem,
Et genus a magno ducentem forte Gradivo,
Connubio Procnes junxit. non pronuba Juno,
Non Hymenæus adest, non illi Gratia lecto.
Eumenides tenuere faces de funere raptas:
Eumenides stravere torum: tectoque profanus
Incubuit bubo, thalamique in culmine sedit.
Hac ave conjuncti Procne Tereusque; parentes
Hac ave sunt facti. gratata est scilicet illis
Thracia: Disque ipsi grates egere: diemque,
Quaque data est claro Pandione nata tyranno,
Quaque erat ortus Itys, festam jussere vocari.
Usque adeo latet utilitas. jam tempora Titan
Quinque per autumnos repetiti duxerat anni:
Cum blandita viro Procne, Si gratia dixit,
Ulla mea est, vel me visendæ mitte sorori;
Vel soror huc veniat. rediturам tempore parvo
Promittes socero. magni mihi numinis instar
Germanam vidisse dabis. jubet ille carinas
In freta deduci: veloque & remige portus
Cecropios intrat; Piræaque littora tangit.
Ut primum soceri data copia, dextraque dextræ
Jungitur, infausto committitur omine sermo.
Cœperat, adventus caussam, mandata referre
Conjugis; & celeres missæ spondere recursus:
Ecce venit magno dives Philomela paratu;
Ditior forma: quales audire solemus
Naidas & Dryadas mediis incedere silvis:
Si modo des illis cultus, similesque paratus.
Non secus exarsit conspecta virgine Tereus;
Quam si quis canis ignem supponat aristis:
Aut frondem, positasque cremet fœnilibus herbas.
Digna quidem facies. sed & hunc innata libido
Exstimulat, pronumque genus regionibus illis
In Venerem est. flagrat vitio gentisque suoque.
Impetus est illi, comitum corrumpere curam,
Nutricisque fidem: nec non ingentibus ipsam
Sollicitare datis; totumque impendere regnum:
Aut rapere, & sævo raptam defendere bello.
Et nihil est, quod non effræno captus amore
Ausit; nec capiunt inclusas pectora flammas.

Jamque moras male fert; cupidoque revertitur ore
Ad mandata Procnes; & agit sua vota sub illis.
Facundum faciebat amor. quotiesque rogabat
Ulterius justo; Procnen ita velle ferebat.
Addidit & lacrimas; tamquam mandasset & illas.
Pro Superi, quantum mortalia pectora cæcæ
Noctis habent! ipso sceleris molimine Tereus
Creditur esse pius: laudemque a crimine sumit.
Quid quod idem Philomela cupit? patriosque lacertis
Blanda tenens humeros, ut eat visura sororem,
Perque suam, contraque suam, petit usque, salutem.
Spectat eam Tereus; præcontrectatque videndo:
Osculaque, & collo circumdata brachia cernens;
Omnia pro stimulis facibusque, ciboque furoris
Accipit. & quoties amplectitur illa parentem;
Esse parens vellet: neque enim minus impius esset.
Vincitur ambarum genitor prece. gaudet, agitque
Illa patri grates: & successisse duabus
Id putat infelix, quod erit lugubre duabus.
Jam labor exiguus Phœbo restabat: equique
Pulsabant pedibus spatium declivis Olympi.
Regales epulæ mensis, & Bacchus in auro
Ponitur. hinc placido dantur sua corpora somno.
At rex Odrysius, quamvis secessit, in illa
Æstuat: & repetens faciem, motusque, manusque;
Qualia vult fingit, quæ nondum vidit: & ignes
Ipse suos nutrit, cura removente soporem.
Lux erat: &, generi dextram complexus euntis,
Pandion comitem lacrimis commendat obortis:
Hanc ego, care gener, quoniam pia caussa coegit,
Et voluere ambæ, voluisti tu quoque, Tereu,
Do tibi: perque fidem, cognataque pectora supplex,
Per Superos oro, patrio tuearis amore:
Et mihi sollicitæ lenimen dulce senectæ
Quamprimum [omnis erit nobis mora longa] remittas.
Tu quoque quamprimum, (satis est procul esse sororem)
Si pietas ulla est, ad me, Philomela, redito.
Mandabat; pariterque suæ dabat oscula natæ:
Et lacrimæ mites inter mandata cadebant.
Utque fide pignus dextras utrinsque poposcit;
Inter seque datas junxit; natamque nepotemque
Absentes memori pro se jubet ore salutent:
Supremumque vale, pleno singultibus ore,
Vix dixit: timuitque suæ præsagia mentis.
At simul imposita est pictæ Philomela carinæ;
Admotumque fretum remis, tellusque repulsa est;
Vicimus, exclamat: mecum mea vota feruntur.
Exsultatque, & vix animo sua gaudia differt
Barbarus: & nusquam lumen detorquet ab illa.
Non aliter, quam cum pedibus prædator obuncis
Deposuit nido leporem Jovis ales in alto:
Nulla fuga est capto: spectat sua præmia raptor.
Jamque iter effectum; jamque in sua littora fessis
Puppibus exierant: cum rex Pandione natam
In stabula alta trahit, silvis obscura vetustis:
Atque ibi pallentem, trepidamque, & cuncta timentem,
Et iam cum lacrimis, ubi sit germana, rogantem,
Includit: fassusque nefas, & virginem, & unam
Vi superat; frustra clamato sæpe parente,
Sæpe sorore sua, magnis super omnia Divis.
Illa tremit, velut agna pavens, quæ saucia cani
Ore excussa lupi, nondum sibi tuta videtur:
Utque columba, suo madefactis sanguine plumis,
Horret adhuc, avidusque timet, quibus hæserat, ungues.
Mox ubi mens rediit; passos laniata capillos,
Lugenti similis, cæsis plangore lacertis,

Inten-

Intendens palmas, Proh diris, Barbare, factis,
Proh crudelis, ait! nec te mandata parentis
Cum lacrimis movere piis, nec cura sororis,
Nec mea virgioitas, nec conjugialia jura?
Omnia turbasti. pellex ego facta sorori:
Tu geminis conjux. non hæc mihi debita pœna.
Quin aoimam haoc [ne quod facious tibi, perfide, restet]
Eripis? atque utinam fecisses ante nefandos
Concubitus! vacuas habuissem criminis umbras.
Si tamen hæc Superi cernunt; si oumina Divum
Sunt aliquid, si non perierunt omnia mecum;
Quandocumque mihi pœnas dabis. ipsa pudore
Projecto tua facta loquar. si copia detur;
In populos veniam: si sylvis clausa tenebor;
Implebo silvas, & conscia saxa movebo.
Audiat hæc æther, & si Deus ullus io illo est.
Talibus ira feri postquam commota tyranni;
Nec minor hac metus est: caussa stimulatus utraque,
Quo fuit accinctus, vagina liberat ensem:
Arreptamque coma, flexis post terga lacertis,
Vincla pati cogit. jugulum Philomela parabat;
Spemque suæ mortis viso conceperat ense.
Ille indignanti, & nomen patris usque vocanti,
Luctantique loqui comprensam forcipe linguam
Abstolit ense fero. radix micat ultima lioguæ.
Ipsa jacet, terræque tremens immurmurat atræ.
Utque salire solet mutilatæ cauda colubræ,
Palpitat: & moriens dominæ vestigia quærit.
Hoc quoque post facious [vix ausim credere] fertur
Sæpe sua lacerum repetisse libidine corpus.
Sustinet ad Procoen post talia facta reverti.
Conjuge quæ viso germanam quærit: at ille
Dat gemitus fictos, commentaque funera narrat,
Et lacrimæ fecere fidem. velamina Procne
Deripit ex humeris auro fulgentia lato:
Induiturque atras vestes: & inane sepulcrum
Constituit: falsisque piacula manibus infert:
Et luget non sic lugendæ fata sororis.
Signa Deus bis sex acto lustraverat anno.
Quid faciat Philomela? fugam custodia claudit:
Structa rigent solido stabulorum mœnia saxo:
Os mutum facti caret indice. grande dolori
Ingenium est: miserisque venit solertia rebus.
Stamina barbarica suspendit callida tela:
Purpureasque notas filis iotexuit albis
Indicium sceleris: perfectaque tradidit uoi:
Utque ferat dominæ gestu rogat. ille rogata
Pertulit ad Procnen: nec scit quid tradat in illis.
Evolvit vestes sævi matrona tyranni:
Germanæque suæ carmen miserabile legit:
Et (mirum potuisse) silet. dolor ora repressit:
Verbaque quærenti satis indigoantia linguæ
Defuerunt: nec flere vacat. sed fasque nefasque
Confusura ruit: pœnæque in imagine tota est.
Tempus erat, quo sacra solent Trieterica Bacchi
Sithoniæ celebrare nurus. nox conscia sacris:
Nocte sonat Rhodope tinnitibus æris acuti:
Nocte sua est egressa domo regina: Deique
Ritibus instruitur; furialiaque accipit arma.
Vite caput tegitur: lateri cervina sinistro
Vellera dependent: humero levis incubat hasta.
Concita per silvas turba comitante suarum
Terribilis Procne, furiisque agitata doloris,
Bacche, tuas simulat. venit ad stabula avia tandem:
Exululatque, Evoeque sonat, portasque refringit:
Germanamque rapit: raptæque insignia Bacchi
Induit: & vultus hederarum frondibus abdit:
Attonitamque trahens intra sua limina ducit.
Ut sensit tetigisse domum Philomela nefandam,
Horruit iofelix; totoque expalluit ore.
Nacta locum Procne, sacrorum pignora demit,
Oraque develat miseræ pudibunda sorori;
Amplexuque petit. sed non attollere contra
Sustinet hæc oculos; pellex sibi visa sororis:
Dejectoque in humum vultu, jurare volenti,
Testarique Deos, per vim sibi dedecus illud
Illatum, pro voce manus fuit. ardet, & iram
Non capit ipsa suam Procoe: fletumque sororis
Corripiens, Noo est lacrimis hic, inquit, agendum,
Sed ferro; seu si quid habes, quod vincere ferrum
Possit. in omne nefas ego me, germana, paravi.
Aut ego, cum facibus regalia tecta cremaro,
Artificem mediis immittam Terea flammis:
Aut linguam, aut oculos, aut quæ tibi membra pudorem
Abstulerunt, ferro rapiam: aut per vulnera mille
Sontem animam expellam. magnum quodcumque paravi.
Quid sit, adhuc dubito. peragit dum talia Procne;
Ad matrem veniebat Itys. quid possit, ab illo
Admooita est: oculisque tuens immitibus, Ah quam
Es similis patri! dixit. nec plura loouta,
Triste parat facinus; tacitaque exæstuat ira.
Ut tamen accessit natus, matrique salutem
Attulit, & parvis adduxit colla lacertis,
Mistaque blanditiis puerilibus oscula junxit;
Mota quidem est genitrix; infractaque constitit ira:
Invitique oculi lacrimis maduere coactis.
Sed simul ex nimia matrem pietate labare
Sensit: ab hoc iterum est ad vultus versa sororis;
Inque vicem spectans ambos, Cur admovet, inquit,
Alter blanditias; rapta silet altera lingua?
Qoam vocat hic matrem, cur non vocat illa sororem?
Cui sis nupta vide, Pandione nata, marito.
Degeneras. scelus est pietas io conjuge Tereo..
Nec mora; traxit Ityn: veluti Gangetica cervæ
Lactentem fœtum per silvas tigris opacas.
Utque domus altæ partem tenuere remotam;
Tendentemque manus, & jam sua fata videntem,
Eia, & jam, mater, clamantem, & colla petentem
Ense ferit Procne, lateri qua pectus adhæret.
Nec vultum avertit. satis illi ad fata vel unum
Vulnus erat: jugulum ferro Philomela resolvit.
Vivaque adhuc, animæque aliquid retinentia membra
Dilaniant. pars inde cavis exsultat aenis:
Pars verubus stridet: manant penetralia tabo.
His adhibet conjux ignarum Terea mensis:
Et patrii moris sactum meotita, quod uni
Fas sit adire viro, comites famulosque removit.
Ipse sedens solio Tereus sublimis avito
Vescitur: inque suam sua viscera congerit alvum.
Tantaque nox animi est, Ityn huc arcessite, dixit.
Dissimulare nequit crudelia gaudia Procne:
Jamque suæ cupiens exsistere nuntia cladis;
Iutus habes, quod poscis, ait. circumspicit ille,
Atque ubi sit, quærit. quæreoti, iterumque vocanti,
Sicut erat sparsis furiali cæde capillis,
Prosiliit, Ityosque caput Philomela cruentum
Misit in ora patris: nec tempore maluit ullo
Posse loqui, & meritis testari gaudia dictis.
Thracius ingenti mensas clamore repellit,
Vipereasque ciet Stygia de valle sorores:
Et modo, si possit, referato pectore diras
Egerere inde dapes, semesaque viscera gestit:

Flet

Flet modo, ſeque vocat buſtum miſerabile nati:
Nunc ſequitur nudo genitas Pandione ferro.
Corpora Cecropidum pennis pendere putares;
Pendebant pennis. qnarum petit altera ſilvas:
Altera tecta ſubit. neque adhuc de pectore cædis
Exceſſere notæ; ſignaraqne ſanguine pluma eſt.
Ille dolore ſuo, pœnæque cupidine velox,
Vertitur in volucrem; cui ſtant in vertice criſtæ:
Prominet immodicum pro longa cuſpide roſtrum.
Nomen Epops volucri: facies armata viderur.
Hic dolor ante diem longæque extrema ſenectæ
Tempora, Tartareas Pandiona miſit ad umbras.
 Sceptra loci, rerumque capit moderamen Erechtbeus;
Juſtiria dubium, validiſne porentior armis.
Quattuot ille quidem juvenes, totidemque crearat
Femineæ ſortis: ſed erat par forma duarum.
E quibus Æolides Cephalus te conjuge felix,
Procri fuit: Boreæ Tereus Thraceſque nocebant:
Dilectaque diu caruit Deus Orithyia,
Dum rogat, & precibus mavult quam viribus uti.
Aſt ubi blanditiis agitur nihil, horridus ira,
Quæ ſolita eſt illi nimiumque domeſtica vento;
Et merito, dixit: quid eoim mea tela reliqui,
Sævitiam, & vires, iramque, animoſque minaces,
Admovique preces; quarum me dedecet uſus?
Apta mihi vis eſt. vi triſtia nubila pello:
Vi freta concutio, nodoſaque robora verto,
Induroque nives, & terras grandine pulſo.
Idem ego, cum fratres cælo ſum nactus aperto,
Nam mihi campus is eſt, tanto molimine luctor;
Ur medins noſtris concurſibus intonet æther;
Exiliantque cavis eliſi nubibus ignes.
Idem ego, cum ſubii convexa foramina terræ,
Suppoſuique ferox imis mea terga cavernis;
Sollicito manes, totumque tremoribus orbem.
Hac ope debueram thalamos petiiſſe: ſocerque
Non orandus erat, ſed vi faciendus, Erechtheus.
Hæc Boreas, aut his non inferiora locutus;
Excuſſit pennas. quarum jactatibus omnis
Afflata eſt tellus; latumque perhorruit æquor.
Pulvereamqne trahens per ſumma cacumina pallam,
Verrit humum: pavidamque metu caligine tectus
Orithyian amans fulvis amplectitur alis.
Dum volat; arſerunt agitati fortius ignes.
Nec prius aerii curſus ſuppreſſit habenas,
Quam Ciconum tenuit populos & mœnia, raptor.
Illic & gelidi conjux Actæa tyranni,
Et genetrix facta eſt; partus enixa gemellos;
Cetera qui matris, pennas genitoris haberent.
Non tamen has una memorant cum corpore natas:
Barbaque dum rutilis aberat ſubmiſſa capillis;
Implumes Calaiſque puer Zetheſque fuerunt.
Mox pariter ritu pennæ cœpere volucrum
Cingere utrumque latus; pariter flaveſcere malæ.
Ergo, ubi conceſſit tempus puerile juventæ,
Vellera cum Minyis nitido radiantia villo
Per mare non motum prima petiere carina.

METAMORPHOSEON

LIBER VII.

JAmque fretum Minyæ Pagaſæa puppe ſecabant,
 Perpetuaque trahens inopem ſub nocte ſenectam
Phineus viſus erat; juveneſque Aquilone creati
Virgineas volucres miſeri ſenis ore fugarant;
Multaque perpeſſi claro ſub Jaſone, tandem
Contigerant rapidas limoſi Phaſidos undas.
Dumque adennr regem; Phryxeaque vellera poſcunt;
Lexque datnr numeris magnorum horrenda laborum;
Concipit interea validos Æetias ignes:
Et luctata diu, poſtquam ratione furorem
Vincere non poterar; Fruſtra, Medea, repugnas;
Neſcio quis Deus obſtat, ait. mirumque, niſi boc eſt,
Aut aliquid certe ſimile buic, qnod amare vocatnr.
Nam cur juſſa patris nimium mihi dura videntur?
Sunt quoque dura nimis. cur, quem modo denique vidi,
Ne pereat, timeo? quæ tanti cauſſa timoris?
Excute virgineo conceptas pectore flammas,
Si potes, infelix. ſi poſſem, ſanior eſſem.
Sed trahit invitam nova vis; aliudque Cupido,
Mens aliud ſuadet. video meliora, proboque:
Deteriora ſequor. quid in hoſpite, regia virgo,
Ureris? & thalamos alieni concipis orbis?
Hæc quoque terra poteſt, quod ames, dare. vivat, an ille
Occidat, in Dis eſt. vivat tamen. idque precari
Vel ſine amore licet. quid enim commiſit Iaſon?
Quam, niſi crudelem, non tangat Iaſonis ætas,
Et genus, & virtus? quam non, ut cetera deſint,
Forma movere poteſt? certa mea pectura movit.
At, niſi opem tulero, taurorum afflabitur ore:
Concurretque ſuæ ſegeti tellure creatis
Hoſtibus: aut avido dabitur fera præda draconi.
Hoc ego ſi patiar, tum me de tigride natam,
Tum ferrum & ſcopulos geſtare in corde fatebor.
Cur non & ſpecto pereuntem? ocnloſque videndo
Conſcelero? cur non tauros exbortor in illum,
Terrigenaſque feros, inſopitumque draconem?
Di meliora velint. quamquam non iſta precanda,
Sed facienda mihi. prodamne ego regna parentis,
Atque ope neſcio quis ſervabitur advena noſtra,
Ut per me ſoſpes ſine me det lintea ventis,
Virque ſit alterins; pœnæ Medea relinquar?
Si facere hoc, aliamve poteſt præponere nobis,
Occidar ingratus. ſed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo eſt, ea gratia formæ;
Ut timeam fraudem, meritique oblivia noſtri.
Et dabit ante fidem: cogamque in fœdera teſtes
Eſſe Deos. quid tuta times? accingere; & omnem
Pelle moram. tibi ſe ſemper debebit Iaſon,
Te face ſolenni junget ſibi: perque Pelaſgas
Servatrix urbes matrum celebrabere turba.
Ergo ego germanam, fratremque, patremque, Deoſque,
Et natale ſolum ventis ablata relinquam?
Nempe pater ſævus, nempe eſt mea barbara tellus,
Frater adhuc infans: ſtant mecum vota ſororis.
Maximus intra me Deus eſt. non magna relinquam;
Magna ſeqnar: titulum ſervatæ pubis Achivæ,
Notitiamque loci melioris, & oppida, quorum
Hic quoque fama viget, cultuſque, arteſque virorum:
Quemque ego cum rebus, quas totus poſſidet orbis,
Æſoniden mutaſſe velim: quo conjuge felix
Et Dis cara ferar, & vertice ſidera tangam.
Quid, quod neſcio qui mediis concurrere in undis
Dicuntur montes, ratibuſque inimica Charybdis,
Nunc ſorbere fretum, nunc reddere; cinctaque ſævis
Scylla rapax canibus Sicnlo latrare profundo?
Nempe tenens quod amo, gremioque in Iaſonis hærens,
Per freta longa ferar. nihil illum amplexa verebor;
Aut, ſi quid metuam, metuam de conjuge ſolo.
Conjugiumne vocas, ſpecioſaque nomina culpæ
Imponis, Medea, tuæ? quin aſpice quantum

Aggrediare nefas: &, dum licet, effuge crimen.
Dixit: & ante oculos rectum, pietaſque, pudorque
Conſtiterant: & victa dabat jam terga Cupido.
Ibat ad antiquas Hecates Perſeidos aras:
Quas nemus umbroſum, ſecretaque ſilva tegebant.
Et jam fortis erat, pulſuſque reſiderat ardor;
Cum videt Æſoniden: extinctaque flamma revixit.
Erubuere genæ; totoque recanduit ore.
Ut ſolet a ventis alimenta aſſumere, quæque
Parva ſub inducta latuit ſcintilla favilla,
Creſcere; & in veteres agitata reſurgere vires:
Sic jam lentus amor, jam quem languere putares,
Ut vidit juvenem, ſpecie præſentis inarſit.
Et caſu, ſolito formoſior Æſone natus
Illa luce fuit. poſſes ignoſcere amanti.
Spectat; & in vultu, veluti nunc denique viſo,
Lumina fixa tenet: nec ſe mortalia demens
Ora videre putat: nec ſe declinat ab illo.
Ut vero cœpitque loqui, dextramque prehendit
Hoſpes, & auxilium ſubmiſſa voce rogavit;
Promiſitque torum; lacrimis ait illa profuſis:
Quid faciam video: nec me ignorantia veri
Decipiet, ſed amor. ſervabere munere noſtro:
Servatus promiſſa dato. per ſacra triformis
Ille Deæ, lucoque foret quod numen in illo,
Perque patrem ſoceri cernentem cuncta futuri,
Eventuſque ſuos, per tanta pericula jurat.
Creditus, accepit cantatas protinus herbas,
Edidicitque uſum; lætuſque in tecta receſſit.
Poſtera depulerat ſtellas Aurora micantes:
Conveniunt populi ſacrum Mavortis in arvum;
Conſiſtuntque jugis. medio Rex ipſe reſedit
Agmine purpureus, ſceptroque inſignis eburno.
Ecce adamanteis Vulcanum naribus efflant
Æripedes tauri: tactæque vaporibus herbæ
Ardent. utque ſolent pleni reſonare camini,
Aut ubi terrena ſilices fornace ſoluti
Concipiunt ignem liquidarum aſpergine aquarum;
Pectora ſic intus clauſas volventia flammas,
Gutturaque uſta ſonant: tamen illis Æſone natus
Obvius it. vertere truces venientis ad ora
Terribiles vultus, præfixaque cornua ferro;
Pulvereumque ſolum pede pulſavere biſulco;
Fumificiſque locum mugitibus implevere.
Diriguere metu Minyæ. ſubit ille; nec ignes
Sentit anhelatos: tantum medicamina poſſunt.
Pendulaque audaci mulcet palearia dextra:
Suppoſitoſque jugo pondus grave cogit aratri
Ducere, & inſuetum ferro proſcindere campum.
Mirantur Colchi: Minyæ clamoribus implent,
Adjiciuntque animos. galea tum ſumit aena
Vipereos dentes; & aratos ſpargit in agros.
Semina mollit humus valido prætincta veneno:
Et creſcunt, fiuntque ſati nova corpora dentes.
Utque hominis ſpeciem materna ſumit in alvo;
Perque ſuos intus numeros componitur infans;
Nec niſi maturus communes exit in auras:
Sic ubi viſceribus gravidæ telluris imago
Effecta eſt hominis, fœto conſurgit in arvo:
Quodque magis mirum, ſimul edita concutit arma.
Quos ubi viderunt præacutæ cuſpidis haſtas
In caput Hæmonii juvenis torquere parantes;
Demiſere metu vultumque animumque Pelaſgi.
Ipſa quoque extimuit, quæ tutum fecerat illum:
Utque peti vidit juvenem tot ab hoſtibus unum,
Palluit; & ſubito ſine ſanguine frigida ſedit.
Neve parum valeant a ſe data gramina, carmen
Auxiliare canit; ſecretaſque advocat artes.
Ille, gravem medios ſilicem jaculatus in hoſtes,
A ſe depulſum Martem convertit in ipſos.
Terrigenæ pereunt per mutua vulnera fratres;
Civilique cadunt acie. gratantur Achivi:
Victoremque tenent; avidiſque amplexibus hærent.
Tu quoque victorem complecti, barbara, velles;
(Obſtitit incepto pudor: at complexa fuiſſes;)
Sed te, ne faceres, tenuit reverentia famæ.
Quod licet, affectu tacito lætaris: agiſque
Carminibus grates, & Dis auctoribus horum.
Pervigilem ſupereſt herbis ſopire draconem:
Qui criſta linguiſque tribus præſignis, & uncis
Dentibus horrendus, cuſtos erat arietis aurei.
Hunc poſtquam ſparſit Lethæi gramine ſucci;
Verbaque ter dixit placidos facientia ſomnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina ſiſtant;
Somnus in ignotos oculos ſubrepit: & auro
Heros Æſonius potitur: ſpolioque ſuperbus,
Muneris auctorem ſecum ſpolia altera portans,
Victor Iolciacos tetigit cum conjuge portus.
Hæmoniæ matres pro gnatis dona receptis,
Grandævique ferunt patres: congeſtaque flamma
Thura liquefiunt; inductaque cornibus aurum
Victima vota cadit. ſed abeſt gratantibus Æſon,
Jam proprior leto, feſſuſque ſenilibus annis.
Cum ſic Æſonides: O cui debere ſalutem
Confiteor, conjux, quamquam mihi cuncta dediſti,
Exceſſitque fidem meritorum ſumma tuorum;
Si tamen hoc poſſunt; quid enim non carmina poſſunt?
Deme meis annis; & demtos adde parenti.
Nec tenuit lacrimas. mota eſt pietate rogantis:
Diſſimilemque animum ſubiit Æeta relictus.
Non tamen affectus tales confeſſa, Quod, inquit,
Excidit ore pio, conjux, ſcelus? ergo ego cuiquam
Poſſe tuæ videar ſpatium tranſcribere vitæ?
Nec ſinat hoc Hecate, nec tu petis æqua: ſed iſto,
Quod petis, experiar majus dare munus, Iaſon.
Arte mea ſoceri longum tentabimus ævum,
Non annis revocare tuis. modo Diva triformis
Adjuvet: & præſens ingentibus annuat auſis.
Tres aberant noctes, ut cornua tota coirent,
Efficerentque orbem. poſtquam pleniſſima fulſit,
Ac ſolida terras ſpectavit imagine Luna;
Egreditur tectis veſtes induta recinctas,
Nuda pedem, nudos humeris infuſa capillos:
Fertque vagos mediæ per muta ſilentia noctis
Incomitata gradus. homines, volucreſque, feraſque
Solverat alta quies: nullo cum murmure ſepes,
Immotæque ſilent frondes; ſilet humidus aer.
Sidera ſola micant. ad quæ ſua brachia tendens
Ter ſe convertit; ter ſumtis flumine crinem
Irroravit aquis; ternis ululatibus ora
Solvit: & in dura ſubmiſſo poplite terra,
Nox, ait, arcanis fidiſſima, quæque diurnis
Aurea cum Luna ſucceditis ignibus aſtra,
Tuque triceps Hecate, quæ cœptis conſcia noſtris
Adjutrixque venis, cantuſque, arteſque magarum,
Quæque magas, Tellus, pollentibus inſtruis herbis;
Auræque, & venti, monteſque, amneſque, lacuſque,
Dique omnes nemorum, Dique omnes noctis adeſte:
Quorum ope, cum volui, ripis mirantibus amnes
In fontes rediere ſuos: concuſſaque ſiſto;
Stantia concutio cantu freta; nubila pello;
Nubilaque induco: ventos abigoque vocoque:

Vipe-

Vipereas rumpo verbis & carmine fauces:
Vivaque ſaxa, ſua convulſaque robora terra,
Et ſylvas moveo; jubeoque tremiſcere montes:
Et mugire ſolum, maneſque exire ſepulcris.
Te quoque, Luna, traho, quamvis Temeſæa labores
Æra tuos minuant. currus quoque carmine noſtro
Pallet avi; pallet noſtris Aurora venenis.
Vos mihi taurorum flammas hebetaſtis; & unco
Haud patiens oneris collum preſſiſtis aratro.
Vos ſerpentigenis in ſe fera bella dediſtis:
Cuſtodemque rudem ſomni ſopiſtis: & aurum
Vindice decepto Graias miſiſtis in urbes.
Nunc opus eſt ſuccis; per quos renovata ſenectus
In florem redeat, primoſque recolligat annos.
Et dabitis; neque enim micuerunt ſidera fruſtra;
Nec fruſtra volucrum tractus cervice draconum
Currus adeſt. aderat demiſſus ab æthere currus.
Quo ſimul aſcendit: frænataque colla draconum
Permulſit, manibuſque leves agitavit habenas;
Sublimis rapitur: ſubjectaque Theſſala Tempe
Deſpicit, & cretis regionibus applicat angues:
Et quas Oſſa tulit, quas altus Pelion herbas,
Othryſque, Pinduſque, & Pindo major Olympus,
Perſpicit: & placita partim radice revellit;
Partim ſuccidit curvamine falcis aenæ.
Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis,
Multa quoque Amphryſi: neque eras immunis, Enipeu:
Nec non Peneæ, nec non Spercheides undæ
Contribuere aliquid, juncoſaque littora Bœbes.
Carpit & Euboica vivax Anthedone gramen,
Nondum mutato vulgatum corpore Glauci.
Et jam nona dies curru pennisque draconum,
Nonaque nox omnes luſtrantem viderat agros;
Cum rediit: neque erant paſti, niſi odore, dracones;
Et tamen annoſæ pellem poſuere ſenectæ.
Conſtitit adveniens citra limenque, foreſque;
Et tantum cœlo tegitur: refugitque viriles
Contactus; ſtatuitque aras e ceſpite binas,
Dexteriore Hecates, at læva parte Juventæ.
Quas ubi verbenis, ſilvaque incinxit agreſti;
Haud procul egeſta ſcrobibus tellure duabus
Sacra facit: cultroſque in guttura velleris atri
Conjicit; & patulas perfundit ſanguine foſſas.
Tum ſuper invergens liquidi carcheſia Bacchi,
Æneaque invergens tepidi carcheſia lactis;
Verba ſimul fundit, terrenaque numina poſcit:
Umbrarumque rogat rapta cum conjuge regem,
Ne properent artus anima fraudare ſeniles.
Quos ubi placavit precibuſque & murmure longo;
Æſonis effœtum proferri corpus ad aras
Juſſit: & in plenos reſolutum carmine ſomnos
Exanimi ſimilem ſtratis porrexit in herbis.
Hinc procul Æſoniden, procul hinc jubet ire miniſtros:
Et monet arcanis oculos removere profanos.
Diffugiunt juſſi. paſſis Medea capillis
Bacchantum ritu flagrantes circuit aras:
Multifidaſque faces in foſſa ſanguinis atra
Tingit: & intinctas geminis accendit in aris.
Terque ſenem flamma, ter aqua, ter ſulfure luſtrat.
Interea validum poſito medicamen aeno
Fervet, & exſultat; ſpumiſque tumentibus albet.
Illic Hæmonia radices valle reſectas,
Seminaque, floreſque, & ſuccos incoquit acres.
Adjicit extremo lapides Oriente petitos,
Et, quas Oceani refluum mare lavit, arenas.
Addit & exceptas Luna pernocte pruinas,
Et ſtrigis infames, ipſis cum carnibus, alas;
Inque virum ſoliti vultus mutare ferinos
Ambigui proſecta lupi. nec defuit illic
Squamea Cinyphii tenuis membrana chelydri,
Vivaciſque jecur cervi: quibus inſuper addit
Ora caputque novem cornicis ſecula paſſæ.
His & mille aliis poſtquam ſine nomine rebus
Propoſitum inſtruxit mortali barbara munus;
Arenti ramo jampridem mitis olivæ
Omnia confudit; ſummiſque immiſcuit ima.
Ecce vetus calido verſatus ſtipes aeno
Fit viridis primo: nec longo tempore frondem
Induit; & ſubito gravidis oneratur olivis.
At quacumque cavo ſpumas ejecit aeno
Ignis, & in terram guttæ cecidere calentes;
Vernat humus: floreſque, & mollia pabula ſurgunt.
Quod ſimul ac vidit; ſtricto Medea recludit
Enſe ſenis jugulum: veteremque exire cruorem
Paſſa, replet ſuccis. quos poſtquam combibit Æſon
Aut ore acceptos, aut vulnere; barba comæque
Canitie poſita nigrum rapuere colorem.
Pulſa fugit macies: abeunt pallorque ſituſque;
Adjectoque cavæ ſupplentur ſanguine venæ;
Membraque luxuriant. Æſon miratur, & olim
Ante quater denos hunc ſe reminiſcitur annos.
Viderat ex alto tanti miracula monſtri
Liber: & admonitus juvenes nutricibus annos
Poſſe ſuis reddi; capit hoc a Tethye munus.
Neve doli ceſſent; odium cum conjuge falſum
Phaſias aſſimulat: Peliæque ad limina ſupplex
Confugit. atque illam (quoniam gravis ipſe ſenecta)
Excipiunt natæ. quas tempore callida parvo
Colchis amicitiæ mendacis imagine cepit.
Dumque refert, inter meritorum maxima, demtos
Æſonis eſſe ſitus; atque hac in parte moratur;
Spes eſt virginibus Pelia ſubjecta creatis,
Arte ſuum parili revireſcere poſſe parentem.
Idque petunt: pretiumque jubent ſine fine paciſci.
Illa brevi ſpatio ſilet; & dubitare videtur:
Suſpenditque animos ficta gravitate rogantes.
Mox ubi pollicita eſt, Quo ſit fiducia major
Muneris hujus, ait: qui veſtras maximus ævo eſt
Dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effœtus laniger annis
Attrahitur, flexo circum cava tempora cornu:
Cujus ut Hæmonio marcentia guttura cultro
Fodit, & exiguo maculavit ſanguine ferrum;
Membra ſimul pecudis, validoſque venefica ſuccos
Mergit in ære cavo. minuuntur corporis artus:
Cornuaque exuitur, nec non cum cornibus annos:
Et tener auditur medio balatus aeno.
Nec mora; balatum mirantibus exſilit agnus:
Laſcivitque fuga; lactantiaque ubera quærit.
Obſtupuere ſatæ Pelia: promiſſaque poſtquam
Exhibuere fidem; tum vero impenſius inſtant.
Ter juga Phœbus equis in Ibero gurgite merſis
Demſerat; & quarta radiantia nocte micabant
Sidera; cum rapido fallax Æetias igni
Imponit purum laticem, & ſine viribus herbas.
Jamque neci ſimilis, reſoluto corpore, regem,
Et cum rege ſuo cuſtodes ſomnus habebat,
Quem dederant cantus, magicæque potentia linguæ.
Intrarant juſſæ cum Colchide limina natæ:
Ambierantque torum; Quid nunc dubitatis inertes?
Stringite, ait, gladios: veteremque haurite cruorem;
Ut repleam vacuas juvenili ſanguine venas.

In manibus vestris vita est ætasque parentis.
Si pietas ulla est, nec spes agitatis inanes:
Officium præstate patri; telisque senectam
Exigite; & saniem conjecto emittite ferro.
His, nt quæque pia est, hortatibus impia prima est:
Et ne sit scelerata, facit scelus. haud tamen ictus
Ulla suos spectare potest: oculosque reflectunt;
Cæcaque dant sævis aversæ vulnera dextris.
Ille, cruore fluens, cubito tamen allevat artus:
Semilacerque toro tentat consurgere: & inter
Tot medius gladios pallentia brachia tendens;
Quid facitis, gnatæ? quid vos in fata parentis
Armat, ait? cecidere illis animique manusque.
Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
Abstulit, & calidis laniatum mersit aenis.
Quod nisi pennatis serpentibus isset in auras;
Non exemta foret pœnæ. fugit alta superque
Pelion umbrosum Philyreia tecta, superque
Othryn, & eventu veteris loca nota Cerambi.
Hic ope Nympharum sublatus in aera pennis,
Cum gravis infuso tellus foret obruta ponto,
Deucalioneas effugit inobrutus undas.
Æoliam Pitanen a læva parte relinquit,
Factaque de saxo longi simulacra draconis:
Idæumque nemus: quo nati furta, juvencum
Occuluit Liber falsi sub imagine cervi:
Quaque pater Corythi parva tumulatur arena:
Et quos Mæra novo latratu terruit agros.
Eurypylique urbem, qua Coæ cornua matres
Gesserunt, tum cum discederet Herculis agmen:
Phœbeamque Rhodon, & Ialysios Telchinas,
Quorum oculos ipso vitiantes omnia visu
Jupiter exosus, fraternis subdidit undis.
Transit & antiquæ Cartheia mœnia Ceæ,
Qua pater Alcidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat nasci potuisse columbam.
Inde lacus Hyries videt, & Cycneia Tempe,
Quæ subitus celebravit olor. nam Phyllius illic
Imperio pueri volucresque ferumque leonem
Tradiderat domitos: taurum quoque vincere jussus
Vicerat; &, spreto toties iratus amore,
Præmia poscenti taurum suprema negabat.
Ille indignatus, Cupies dare, dixit: & alto
Desiluit saxo. cuncti cecidisse putabant:
Factus olor niveis pendebat in aere pennis.
At genitrix Hyrie, servari nescia, flendo
Delicuit: stagnumque suo de nomine fecit.
Adjacet his Pleuron: in qua trepidantibus alis
Ophias effugit natorum vulnera Combe.
Inde Calaureæ Latoidos aspicit arva,
In volucrem versi cum conjuge conscia regis.
Dextera Cyllene est: in qua cum matre Menephron
Concubiturus erat, sævarum more ferarum.
Cephison procul hinc deflentem fata nepotis
Respicit in tumidam phocen ab Apolline versi:
Eumelique domum lugentis in aere natam.
Tandem vipereis Ephyren Pirenida pennis
Contigit. hic ævo veteres mortalia primo
Corpora vulgarunt pluvialibus edita fungis.
Sed postquam Colchis arsit nova nupta venenis,
Flagrantemque domum regis mare vidit utrumque;
Sanguine natorum perfunditur impius ensis:
Ultaque se male mater, Iasonis effugit arma.
Hinc Titaniacis ablata draconibus, intrat
Palladias arces: quæ te, justissime Phineu,
Teque, senex Peripha, pariter videre volantes,

Innixamque novis neptem Polypemonis alis.
Excipit hanc Ægeus, facto damnandus in uno:
Nec satis hospitium est, thalami quoque fœdere jungit.
Jamque aderat Theseus proles ignara parenti;
Qui virtute sua bimarem pacaverat Isthmon.
Hujus in exitium miscet Medea, quod olim
Attulerat secum Scythicis aconiton ab oris.
Illud Echidneæ memorant e dentibus ortum
Esse canis. specus est tenebroso cæcus hiatu:
Est via declivis, per quam Tirynthius heros
Restantem, contraque diem radiosque micantes
Obliquantem oculos, nexis adamante catenis,
Cerberon abstraxit: rabida qui concitus ira
Implevit pariter ternis latratibus auras;
Et sparsit virides spumis albentibus agros.
Has concresse putant; nactasque alimenta feracis
Fœcundique soli, vires cepisse nocendi.
Quæ quia nascuntur dura vivacia caute,
Agrestes aconita vocant. ea conjugis astu
Ipse parens Ægeus nato porrexit, ut hosti.
Sumserat ignara Theseus data pocula dextra;
Cum pater in capulo gladii cognovit eburno
Signa sui generis: facinusque excussit ab ore.
Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.
At genitor, quamquam lætatur sospite nato;
Attonitus tantum leti discrimine parvo
Committi potuisse nefas, fovet ignibus aras,
Muneribusque Deos implet: feriuntque secures
Colla torosa boum vinctorum cornua vittis.
Nullus Erechthidis fertur celebratior illo
Illuxisse dies. agitant convivia patres,
Et medium vulgus: nec non & carmina, vino
Ingenium faciente, canunt. te, maxime Theseu,
Mirata est Marathon Cretæi sanguine tauri:
Quodque suis securus arat Cromyona colonus;
Munus opusque tuum est. tellus Epidauria per te
Clavigeram vidit Vulcani occumbere prolem:
Vidit & immitem Cephesias ora Procrusten:
Cercyonis letum vidit Cerealis Eleusin.
Occidit ille Sinis, magnis male viribus usus;
Qui poterat curvare trabes; & agebat ab alto
Ad terram late sparsuras corpora pinus.
Tutus ad Alcathoen Lelegeia mœnia limes
Composito Scirone patet: sparsique latronis
Terra negat sedem, sedem negat ossibus unda:
Quæ jactata diu fertur durasse vetustas
In scopulos. scopulis nomen Scironis inhæret.
Si titulos annosque tuos numerare velimus;
Facta premant annos. pro te, fortissime, vota
Publica suscipimus: Bacchi tibi sumimus haustus.
Consonat assensu populi, precibusque faventum
Regia: nec tota tristis locus ullus in urbe est.
Nec tamen (usque adeo nulli sincera voluptas;
Sollicitique aliquid lætis intervenit) Ægeus
Gaudia percepit nato secura recepto.
Bella parat Minos: qui quamquam milite, quamquam
Classe valet; patria tamen est firmissimus ira:
Androgeique necem justis ulciscitur armis.
Ante tamen bellum vires acquirit amicas:
Quaque potens habitus, volucri freta classe pererrat.
Hinc Anaphen sibi jungit, & Astypaleia regna;
Promissis Anaphen, regna Astypaleia bello:
Hinc humilem Myconon, cretosaque rura Cimoli,
Florentemque Cythnon, Scyron, planamque Seriphon,
Marmoreamque Paron, quaque impia prodidit arcem
Sithonis accepto, quod avara poposcerat, auro.

Muta-

Mutata est in avem, quæ nunc quoque diligit aurum;
Nigra pedem; nigris velata monedula peonis.
At non Oliaros, Didymæque, & Tenos, & Andros,
Et Gyaros, nitidæque ferax Peparethos olivæ,
Gnossiacas juvere rates: letere inde finistro
Oenopiam Minos petit Æacideia regna.
Oenopiam veteres appellavere: sed ipse
Æacus Æginam genitricis nomine dixit.
Turba ruit, tantæque virum cognoscere famæ
Expetit. occurrunt illi Telamonque, minorque
Quam Telamon, Peleus, & proles tertia Phocus.
Ipse quoque egreditur tardus gravitate senili
Æacus: & quæ fit veniendi caussa requirit.
Admonitus patrii luctus suspirat, & illi
Dicta refert rector populorum talia ceotum:
Arma juves oro pro gnato sumta; piæque
Pars sis militiæ. tumulo solatia posco.
Huic Asopiades, Petis irrita, dixit, & urbi
Haud facienda meæ: neque enim conjunctior ulla
Cecropidis hac est tellus. ea fœdera nobis.
Tristis abit, Stabuntque tibi tua fœdera magno,
Dixit: & utilius bellum putat esse minari,
Quam gerere, atque suas ibi præconsumere vires.
Classis ab Oenopiis etiamnum Lyctia muris
Spectari poterat; eum pleno concita velo
Attica puppis adest, in portusque intrat amicos:
Quæ Cephalum, patriæque simul mandata ferebat.
Æacidæ longo juvenes post tempore visum
Agnovere tamen Cephalum; dextrasque dedere:
Inque patris duxere domum. spectabilis beros,
Et veteris retinens etiamnum pignora formæ,
Ingreditur; ramumque tenens popularis olivæ
A dextra lævaque duos ætate minores
Major habet, Clyton & Buten, Pallante creatos,
Postquam congressus primi sua verba tulerunt;
Cecropidum Cephalus peragit mandata, rogatque
Auxilium; fœdusque refert, & jura parentum:
Imperiumque peti totius Achaidos addit.
Sic ubi mandatam juvit facundia caussam;
Æacus in capulo sceptri nitente finistra,
Ne petite auxilium, sed sumite, dixit, Athenæ.
Nec dubie vires, quas hæc habet insula, vestras
Ducite, & omnis eat rerum status iste mearum.
Robora non desunt. superat mihi miles, & hosti.
Gratia Dis; felix & inexcusabile tempus.
Immo ita sit, Cephalus, crescat tua civibus opto
Res, ait. adveniens equidem modo gaudia cepi;
Cum tam pulcbra mihi, tam par ætate juventus
Obvia processit. multos tamen inde requiro,
Quos quondam vidi vestra prius urbe receptus.
Æacus ingemuit; tristique ita voce locutus.
Flebile principium melior fortuna sequetur.
Hanc utinam possem vobis memorare! sine ullo
Ordine nunc repetam. neu longa ambage morer vos;
Ossa cinisque jacent, memori quos mente requiris.
Et quota pars illi rerum periere mearum!
Dira lues ira populis Junonis iniquæ
Incidit exosæ dictas a pellice terras.
Dum visum mortale malum, tanteque latebat
Caussa nocens cladis; pugnatum est arte medendi.
Exitium superabat opem; quæ victa jacebat.
Principio cælum spissa caligine terras
Pressit; & ignavos inclusit nubibus æstus.
Dumque quater junctis implevit cornibus orbem
Luna; quater plenum tenuata retexuit orbem,
Letiferis calidi spirarunt flatibus Austri.
Constat & in fontes vitium venisse, lacusque;
Millieque incultos serpentum multa per agros
Errasse; atque suis fluvios temerasse venenis.
Strage canum prima, volucrumque, oviumque, boumque,
Inque feris subiti deprensa potentia morbi.
Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros; medioque recumbere sulco.
Lanigeris gregibus balatus dantibus ægros
Sponte sua lanæque caduot, & corpora tabent.
Acer equus quondam, magnæque in pulvere famæ,
Degenerat palmas; veterumque oblitus honorum,
Ad præsepe gemit, morbo moriturus inerti.
Non aper irasci meminit; non fidere cursu
Cerva; nec armentis incurrere fortibus ursi.
Omnia languor habet, silvisque, agrisque, viisque
Corpora fœda iacent. vitiantur odoribus auræ.
Mira loquor. non illa canes, avidæque volucres,
Non cani tetigere lupi: dilapsa liquescunt;
Afflatuque nocent; & agunt contagia late.
Pervenit ad miseros damno graviore colonos
Pestis, & in magnæ dominatur mœnibus urbis.
Viscera torrentur primo: flammæque latentis
Indicium rubor est, & ductus anhelitus ægre.
Aspera lingua tumet; trepidisque arentia venis
Ora patent: auræque graves captantur hiatu.
Non stratum, non ulla pati velamina possunt:
Dura sed in terra ponunt præcordia: nec fit
Corpus humo gelidum, sed humus de corpore fervet.
Nec moderator adest: inque ipsos sæva medentes
Erumpit clades; obsuntque auctoribus artes.
Quo propior quisque est, servitque fidelius ægro;
In partem leti citius venit. atque salutis
Spes abiit; finemque vident in funere morbi;
Indulgent animis: & nulla, quid utile, cura est.
Utile enim nihil est. passim, positoque pudore,
Fontibus, & fluviis, puteisque capacibus hærent:
Nec prius est extincta sitis, quam vita, bibendo.
Inde graves multi nequeunt consurgere, & ipsis
Immoriuntur aquis: aliquis tamen haurit & illas.
Tantaque sunt miseris invisi tædia lecti;
Prosiliunt: aut, si probibent consistere vires,
Corpora devolvunt in humum; fugiuntque penates
Quisque suos: sua cuique domus funesta videtur.
Et quia causa latet, locus est in crimine notus.
Semianimes errare viis, dum stare valebant,
Aspiceres; flentes alios, terræque jacentes;
Lassaque versantes supremo lumina motu:
Membraque pendentis tendunt ad sidera cæli,
Hic, illic, ubi mors deprenderat, exhalantes.
Quid mihi tunc animi fuit? an, quod debuit esse,
Ut vitam odissem, & cuperem pars esse meorum?
Quo se cumque acies oculorum flexerat; illic
Vulgus erat stratum. veluti cum putria motis
Poma cadunt ramis, agitatæque ilice glandes.
Templa vides contra gradibus sublimia longis:
Jupiter illa tenet. quis non altaribus illis
Irrita thura tulit? quoties pro conjuge conjux,
Pro gnato genitor, dum verba precantia dicit,
Non exoratis animam finivit in aris:
Inque manu thuris pars inconsumta reperta est!
Admoti quoties templis, dum vota sacerdos
Concipit, & fundit purum inter cornua vinum,
Haud expectato ciciderunt vulnere tauri!
Ipse ego sacra Jovi pro me, patriaque, tribusque
Cum facerem natis, mugitus victima diros
Edidit: & subito collapsa sine ictibus ullis

Exiguo tinxit subjectos sanguine cultros.
Fibra quoque ægra notas veri, monitusque Deorum
Perdiderat. tristes penetrant ad viscera morbi.
Ante sacros vidi projecta cadavera postes:
Ante ipsas, quo mors foret invidiosior, aras.
Pars animam laqueo claudunt; mortisque timorem
Morte fugant: ultroque vocant venientia fata.
Corpora missa neci nullis de more feruntur
Funeribus: neque enim capiebant funera portæ.
Aut inhumata premunt terras: aut dantur in altos
Indotata rogos. & jam reverentia nulla est:
Deque rogis pugnant: alienisque ignibus ardent.
Qui lacriment, desunt: indefletæque vagantur
Natorumque virumque animæ, juvenumque senumque.
Nec locus in tumulos, nec sufficit arbos in ignes.
Attonitus tanto miserarum turbine rerum,
Jupiter o, dixi, si te non falsa loquuntur
Dicta sub amplexus Æginæ Asopidos isse:
Nec te, magne pater, nostri pudet esse parentem;
Aut mihi redde meos: aut me quoque conde sepulcro.
Ille notam fulgore dedit, tonitruque secundo.
Accipio, sintque ista precor felicia mentis
Signa tuæ, dixi: quod das mihi, pigneror, omen.
Forte fuit juxta patulis rarissima ramis
Sacra Jovi quercus de semine Dodonæo.
Hic nos frugilegas aspeximus agmine longo
Grande onus exiguo formicas ore gerentes,
Rugosoque suum servantes cortice callem.
Dum numerum miror, Totidem, pater optime, dixi,
Tu mihi da cives: & inania mœnia reple.
Intremuit, ramisque sonum sine flamine motis
Alta dedit quercus. pavido mihi membra timore
Horruerant, stabantque comæ. tamen oscula terræ,
Roboribusque dedi: nec me sperare fatebar;
Sperabam tamen: atque animo mea vota fovebam.
Nox subit: & curis exercita corpora somnus
Occupat. ante oculos eadem mihi quercus adesse,
Et ramos totidem, totidemque animalia ramis
Ferre suis visa est; parilique tremiscere motu:
Graniferumque agmen subjectis spargere in arvis.
Crescere quod subito, & majus majusque videri,
Ac se tollere humo: rectoque adsistere trunco;
Et maciem numerumque pedum, nigrumque colorem
Ponere; & humanam membris inducere formam.
Somnus abit. damno vigilans mea visa; queroque
In superis opis esse nihil. at in ædibus ingens
Murmur erat: vocesque hominum exaudire videbar,
Jam mihi desuetas. dum suspicor has quoque somni;
Ecce venit Telamon properus: foribusque reclusis,
Speque fideque, pater, dixit, majora videbis.
Egredere. egredior: qualesque in imagine somni
Visus eram vidisse viros, ex ordine tales
Aspicio, agnoscoque. adeunt; regemque salutant.
Vota Jovi sulvo, populisque recentibus urbem
Partior, & vacuos priscis cultoribus agros;
Myrmidonasque voco: nec origine nomina fraudo.
Corpora vidisti, mores, quos ante gerebant,
Nunc quoque habent; parcumque genus, patiensque laborum,
Quæsitique tenax, & qui quæsita reservent.
Hi te ad bella pares annis animisque sequentur;
Cum primum, qui te feliciter attulit, Eurus
(Eurus enim attulerat) fuerit mutatus in Austros.
Talibus atque aliis longum sermonibus illi
Implevere diem. lucis pars ultima mensæ
Est data, nox somnis. jubar aureus extulerat Sol:
Flabat adhuc Eurus; redituraque vela tenebat.
Ad Cephalum Pallante sati, cui grandior ætas,
Ad regem Cephalus, simul & Pallante creati
Conveniunt. sed adhuc regem sopor altus habebat.
Excipit Æacides illos in limine Phocus:
Nam Telamon fraterque viros ad bella legebant.
Phocus in interius spatium pulcrosque recessus
Cecropidas ducit: cum queis simul ipse resedit.
Aspicit Æolideo ignota ex arbore factum.
Ferre manu jaculum; cujus fuit aurea cuspis.
Pauca prius mediis sermonibus ille locutus,
Sum nemorum studiosus, ait, cædisque ferinæ;
Qua tamen e sylva teneas hastile recisum,
Jamdudum dubito: certe, si fraxinus esset,
Fulva colore foret: si cornus; nodus inesset.
Unde sit ignoro: sed non formosius isto
Viderunt oculi telum jaculabile nostri.
Excipit Actæis e fratribus alter: &, Usum
Majorem specie mirabere, dixit, in isto.
Consequitur, quodcumque petit: Fortunaque missum
Non regit; & revolat nullo referente cruentum.
Tum vero juvenis Nereius omnia quærit:
Cur sit, & unde datum; quis tanti muneris auctor.
Quæ petit, ille refert, sed, quæ narrare pudori est,
Qua tulerit mercede, silet: tactusque dolore
Conjugis amissæ, lacrymis ita fatur obortis:
Hoc me, nate Dea, (quis possit credere?) telum
Flere facit, facietque diu; si vivere nobis
Fata diu dederint. hoc me cum conjuge cara
Perdidit. hoc utinam caruissem munere semper!
Procris erat (si forte magis pervenit ad aures
Orithyia tuas) raptæ soror Orithyiæ.
Si faciem moresque velis conferre duarum;
Dignior ipsa rapi. pater hanc mihi junxit Erechtheus;
Hanc mihi junxit Amor. felix dicebar, eramque:
(Non ita Dis visum est) ac nunc quoque forsitan essem.
Alter agebatur post pacta jugalia mensis;
Cum me cornigeris tendentem retia cervis
Vertice de summo semper florentis Hymetti
Lutea mane videt pulsis Aurora tenebris:
Invitumque rapit. liceat mihi vera referre
Pace Deæ, quod sit roseo spectabilis ore,
Quod teneat lucis, teneat confinia noctis,
Nectareis quod alatur aquis; ego Procrin amabam:
Pectore Procris erat, Procris mihi semper in ore.
Sacra tori, coitusque novos, thalamosque recentes,
Primaque deserti referebam fœdera lecti.
Mota Dea est: &, Siste tuas, ingrate, querelas;
Procrin habe, dixit. quod si mea provida mens est;
Non habuisse voles. meque illi irata remisit.
Dum redeo, mecumque Deæ memorata retracto;
Esse metus cœpit, ne jura jugalia conjux
Non bene servasset. faciesque ætasque jubebant
Credere adulterium: prohibebant credere mores.
Sed tamen abfueram: sed & hæc erat, unde redibam,
Criminis exemplum: sed cuncta timemus amantes.
Quærere, quo doleam, studeo; donisque pudicam
Sollicitare fidem. favet huic Aurora timori:
Immutatque meam (videor sensisse) figuram.
Palladias ineo non cognoscendus Athenas:
Ingrediorque domum. culpa domus ipsa carebat;
Castaque signa dabat: dominoque erat anxia rapto.
Vix aditu per mille dolos ad Erechthida facto;
Ut vidi, obstupui: meditataque pæne reliqui
Tentamenta fide: male me, quin vera faterer,
Continui; male quin, ut oportuit, oscula ferrem.
Tristis

Triftis erat: fed nulla tamen formofior illa
Effe poreft triftis: defiderioque calebat
Conjugis abrepti. tu collige qualis in illa,
Phoce, decor fuerit, quam fic dolor ipfe decebat.
Quid referam, quoties tentamina noftra pudici
Reppulerint mores? quoties, Ego, dixerit, uni
Servor, ubicumque eft; uni mea gaudia fervo?
Cui non ifta fide fatis experientia fano
Magna foret? non fum contentus, & in mea pugno
Vulnera; dum cenfus dare me pro nocte pacifcor.
Muneraque augendo, tandem dubitare coegi.
Exclamo, Male tectus ego en, male pactus adulter
Verus eram conjux: me, perfida, tefte teneris.
Illa nihil: tacito tantummodo victa pudore
Infidiofa malo cum conjuge limina fugit:
Offenfaque mei genus omne perofa virorum,
Montibus errabat, ftudiis operata Dianæ.
Tum mihi deferto violentior ignis ad offa
Pervenit: orabam veniam, & peccaffe fatebar,
Et potuiffe datis fimili fuccumbere culpæ
Me quoque muneribus, fi munera tanta darentur.
Hæc mihi confeffo læfum prius ulta pudorem
Redditur, & dulces concorditer exigit annos.
Dat mihi præterea, tamquam fe parva dediffet
Dona, canem munus: quem cum fua traderet illi
Cynthia, Currendo fuperabit, dixerat, omnes.
Dat fimul & jaculum, manibus quod cernis habere.
Muneris alterius quæ fit fortuna requiris?
Accipe. mirandi novitate movebere facti.
Carmina Laiades non intellecta priorum
Solverat ingeniis; & præcipitata jacebat,
Immemor ambagum vates obfcura fuarum,
Scilicet alma Themis: nec talia liquit inulta.
Protinus Aoniis immiffa eft bellua Thebis.
Ceffit & exitio multis: pecorique, fibique
Ruricolæ pavere feram. vicina juventus
Venimus, & latos indagine cinximus agros.
Illa levi velox fuperabat retia faltu:
Summaque tranfibat pofitarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus, quos illa fequentes
Effugit, & cœtum non fegnior alite ludit.
Pofcor & ipfe meum confenfu Lælapa magno:
(Muneris hoc nomen;) jamdudum vincula pugnat
Exuere ipfe fibi, colloque morantia tendit.
Vix bene miffus erat; nec jam poteramus, ubi effet,
Scire: pedum calidus veftigia pulvis habebat:
Ipfe oculis ereptus erat. non ocyor illo
Hafta: nec excuffæ contorto verbere glandes;
Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu.
Collis apex medii fubjectis imminet arvis:
Tollor in hunc, capioque novi fpectacula curfus:
Quo modo deprendi, modo fe fubducere ab ipfo
Vulnere vifa fera eft; nec limite callida recto,
In fpatiumque fugit; fed decipit ora fequentis,
Et redit in gyrum, ne fit fuus impetus hofti.
Imminet hic, fequiturque parem; fimilifque tenenti
Non tenet, & vanos exercet in aere morfus.
Ad jaculi vertebar opem; quod dextera librat
Dum mea, dum digitos amentis addere tento,
Lumina deflexi, revocataque rurfus eodem
Rettuleram: & medio (mirum) duo marmora campo
Afpicio: fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet invictos ambos certamine curfus
Effe deus voluit, fi quis deus affuit illis.
Hactenus, & tacuit. jaculo quod crimen in ipfo eft?
Phocus ait. jaculi fic crimina reddidit ille.

Gaudia principium noftri fint, Phoce, doloris.
Illa prius referam. juvat o meminiffe beati
Temporis, Æacida, quo primos rite per annos
Conjuge eram felix, felix erat illa marito.
Mutua cura duos, & amor focialis habebat.
Nec Jovis illa meo thalamos præferret amori:
Nec me quæ caperet, non fi Venus ipfa veniret,
Ulla erat. æquales urebant pectora flammæ.
Sole fere radiis feriente cacumina primis,
Venatum in filvas juveniliter ire folebam:
Nec mecum famulos, nec equos, nec naribus acres
Ire canes, nec lina fequi nodofa finebam.
Tutus eram jaculo. fed cum fatiata ferinæ
Dextera cædis erat: repetebam frigus, & umbras,
Et, quæ de gelidis halabat vallibus, auram.
Aura petebatur medio mihi lenis in æftu:
Auram exfpectabam. requies erat illa labori.
Aura (recordor enim) venias, cantare folebam:
Meque juves, intrefque finus, gratiffima, noftros:
Utque facis, relevare velis, quibus urimur, æftus.
Forfitan addiderim (fic me mea fata trahebant)
Blanditias plures: &, Tu mihi magna voluptas,
Dicere fim folitus: tu me reficifque foveſque:
Tu facis, ut filvas, ut amem loca fola: meoque
Spiritus ifte tuus femper captatur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam præbuit aurem
Nefcio quis: nomenque auræ tam fæpe vocatum
Effe putans Nymphæ, Nympham mihi credit amari.
Criminis extemplo ficti temerarius index
Procrin adit: linguaque refert audita fufurra.
Credula res amor eft. fubito collapfa dolore,
Ut fibi narratur, cecidit: longoque refecta
Tempore; fe miferam, fe fati dixit iniqui:
Deque fide queſta eft: & crimine concita vano,
Quod nihil eft, metuit; metuit fine corpore nomen:
Et dolet infelix veluti de pellice vera.
Sæpe tamen dubitat; fperatque miferrima falli:
Indicioque fidem negat; &, nifi viderit ipfa,
Damnatura fui non eft delicta mariti.
Poftera depulerant Auroræ lumina noctem;
Egredior, filvafque peto: victorque per herbas,
Aura veni, dixi, noftroque medere labori.
Et fubito gemitus inter mea verba videbar
Nefcio quos audiffe. Veni, tamen, optima, dixi.
Fronde levem rurfus ftrepitum faciente caduca,
Sum ratus effe feram: telumque volatile mifi.
Procris erat: medioque tenens in pectore vulnus,
Hei mihi! conclamat. vox eft ubi cognita fidæ
Conjugis; ad vocem præceps amenfque cucurri.
Semianimem, & fparfas fœdantem fanguine veftes,
Et fua (me miferum!) de vulnere dona trahentem
Invenio: corpufque meo mihi carius ulnis
Sontibus attollo: fciffaque a pectore vefte
Vulnera fæva ligo: conorque inhibere cruorem:
Neu me morte fua fceleratum deferat, oro.
Viribus illa carens, & jam moribunda, coegit
Hæc fe pauca loqui: Per noftri fœdera lecti,
Perque Deos fupplex oro, fuperofque, meofque;
Per fi quid merui de te bene; perque manentem
Nunc quoque, cum pereo, cauffam mihi mortis, amorem,
Ne thalamis Auram patiare innubere noftris.
Dixit: & errorem tum denique nominis effe
Et fenfi, & docui. fed quid docuiffe juvabat?
Labitur; & parvæ fugiunt cum fanguine vires.
Dumque aliquid fpectare poteft; me fpectat: & in me
Infelicem animam noftroque exhalat in ore.

Sed

Sed vultu meliore mori secura videtur.
Flentibus hæc lacrimans heros memorabat; & ecce
Æacus ingreditur duplici cum prole, novoque
Milite; quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

METAMORPHOSEON

LIBER VIII.

Jam nitidum retegente diem, noctisque fugante
Tempora Lucifero, cadit Eurus, & humida surgunt
Nubila. dant placidi cursum redeuntibus Austri
Æacidis, Cephaloque; quibus feliciter acti
Ante exspectatum portus tenuere petitos,
Interea Minos Lelegeia littora vastat:
Prætentatque sui vires Mavortis in urbe
Alcathoe, quam Nisus habet; cui splendidus ostro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhærebat magni fiducia regni.
Sexta resurgebant orientis cornua Phœbes:
Et pendebat adhuc belli fortuna; diuque
Inter utrumque volat dubiis Victoria pennis.
Regia turris erat vocalibus addita muris:
In quibus auratam proles Latoia fertur
Deposuisse lyram: saxo sonus ejus inhæsit.
Sæpe illuc solita est ascendere filia Nisi;
Et petere exiguo resonantia saxa lapillo;
Tum cum pax esset. bellum quoque sæpe solebat
Spectare, eque illa rigidi certamina Martis.
Jamque mora belli procerum quoque nomina norat,
Armaque, equosque, habitusque, Cydoneasque pharetras.
Noverat ante alios faciem ducis Europæi;
Plus etiam, quam nosse sat est. hac judice Minos,
Seu caput abdiderat cristata casside pennis,
In galea formosus erat: seu sumserat auro
Fulgentem clypeum, clypeum sumsisse decebat.
Torserat adductis hastilia lenta lacertis;
Laudabat virgo junctam cum viribus artem.
Imposito patulos calamo sinuaverat arcus:
Sic Phœbum sumtis jurabat stare sagittis.
Cum vero faciem demto nudaverat ære,
Purpureusque albi stratis insignia pictis
Terga premebat equi, spumantiaque ora regebat:
Vix sua, vix sanæ virgo Niseia compos
Mentis erat. felix jaculum, quod tangeret ille,
Quæque manu premeret, felicia fræna vocabat.
Impetus est illi, (liceat modo) ferre per agmen
Virgineos hostile gradus: est impetus illi,
Turribus e summis in Gnossia mittere corpus
Castra: vel æratas hosti recludere portas:
Vel si quid Minos aliud velit. utque sedebat
Candida Dictæi spectans tentoria regis:
Læter, ait, doleamne geri lacrimabile bellum,
In dubio est. doleo quod Minos hostis amanti est.
Sed nisi bella forent, numquid mihi cognitus esset?
Me tamen accepta poterat deponere bellum
Obside: me comitem, me pacis pignus habere.
Si, quæ te peperit, talis, pulcherrime rerum,
Qualis es ipse, fuit: merito Deus arsit in illa.
O ego ter felix, si pennis lapsa per auras
Gnossiaci possem castris insistere regis:
Fassaque me, flammasque meas, qua dote, rogarem,
Vellet emi! tantum patrias ne posceret arces.
Nam pereant potius sperata cubilia: quam sim
Proditione potens. quamvis sæpe utile vinci
Victoris placidi fecit clementia multis.
Justa gerit certe pro nato bella peremto:
In caussaque valet, caussamque tuentibus armis.
Ut puto, vincemur. qui si manet exitus urbem:
Cur suos hæc illi reserabit mœnia Mavors,
Et non noster amor? melius sine cæde, moraque,
Impensaque sui poterit superare cruoris.
Quam metuo certe, ne quis tua pectora, Minos,
Vulneret imprudens! quis enim tam dirus, ut in te
Dirigere immitem, nisi nescius, audeat hastam?
Cœpta placent, & stat sententia tradere mecum
Dotalem patriam: finemque imponere bello.
Verum velle parum est. aditus custodia servat:
Claustraque portarum genitor tenet. hunc ego solum
Infelix timeo: solus mea vota moratur.
Di facerent, sine patre forem! sibi quisque profecto
Fit Deus. ignavis precibus Fortuna repugnat.
Altera jamdudum succensa Cupidine tanto
Perdere gauderet, quodcumque obstaret amori.
Et cur ulla foret me fortior? ire per ignes,
Per gladios ausim. neque in hoc tamen ignibus ullis,
Aut gladiis opus est: opus est mihi crine paterno.
Illa mihi est auro pretiosior; illa beatam
Purpura me, votique mei factura potentem.
Talia dicenti, curarum maxima nutrix,
Nox intervenit, tenebrisque audacia crevit.
Prima quies aderat; qua curis fessa diurnis
Pectora somnus habet. thalamos taciturna paternos
Intrat: & (heu facinus!) fatali nata parentem
Crine suum spoliat: prædaque potita nefanda
Fert secum spolium celeris; progressaque porta
Per medios hostes (meritis fiducia tanta est)
Pervenit ad regem: quem sic affata paventem.
Suasit amor facinus. proles ego regia Nisi
Scylla, tibi trado patriosque meosque Penates.
Præmia nulla peto, nisi te. cape pignus amoris
Purpureum crinem. nec me tunc tradere crinem,
Sed patrium tibi crede caput. scelerataque dextra
Munera porrexit. Minos porrecta refugit.
Turbatusque novi respondit imagine facti:
Di te submoveant, o nostri infamia secli,
Orbe suo: tellusque tibi pontusque negentur.
Certe ego non patiar Jovis incunabula Creten,
Quæ meus est orbis, tantum contingere monstrum.
Dixit: &, ut leges captis justissimus auctor
Hostibus imposuit, classis retinacula solvi
Jussit; & æratas impelli remige puppes.
Scylla, freto postquam deductas nare carinas,
Nec præstare ducem sceleris sibi præmia vidit:
Consumtis precibus violentam transit in iram:
Intendensque manus, passis furibunda capillis,
Quo fugis, exclamat, meritorum auctore relicta,
O patriæ prælate meæ, prælate parenti?
Quo fugis, immitis? cujus victoria nostrum
Et scelus & meritum est. nec te data munera, nec te
Noster movit amor; nec quod spes omnis in unum
Te mea congesta est? nam quo deserta revertar?
In patriam? superata jacet. sed finge manere:
Proditione mea clausa est mihi. patris ad ora?
Quæ tibi donavi. cives odere merentem:
Finitimi exemplum metuunt. exponimur orbæ;
Terrarum nobis ut Crete sola pateret.
Hac quoque sic prohibes? sic nos, ingrate, relinquis?
Non genitrix Europa tibi, sed inhospita Syrtis,
Armeniæve tigres, Austrove agitata Charybdis.
Nec Jove tu natus: nec mater imagine tauri
Ducta tua est. generis falsa est ea fabula vestri.

Et

Et ferus, & captus nollius amore juvencæ
Qui te progenuit, taurus fuit. exige pœnas,
Nise pater. gaudete malis modo prodita nostris
Mœnia: nam fateor, merui; & sum digna perire.
Me tamen ex illis aliquis, quos impia læsi,
Me perimat. cur, qui vicisti crimine nostro,
Insequeris crimen? scelus hoc patriæque patrique;
Officium tibi sit. te vere conjuge digna est,
Quæ torvum ligno decepit adultera taurum;
Discordemque utero fœtum tulit. ecquid ad aures
Perveniunt mea dicta tuas? an inania venti
Verba ferunt; iidemque tuas, ingrate, carinas?
Jam jam Pasiphaen non est mirabile taurum
Præposuisse tibi: tu plus feritatis habebas.
Me miseram! properare juvat: divulsaque remis
Unda sonat. mecum simul ah mea terra recedit.
Nil agis, o frustra meritorum oblite meorum.
Insequar invitum: puppimque amplexa recurvam,
Per freta longa trahar. vix dixerat; insilit undas:
Consequiturque rates faciente Cupidine vires.
Gnossiacæque hæret comes invidiosa carinæ.
Quam pater ut vidit, [nam jam pendebat in auras,
Et modo factus erat fulvis Haliæetos alis]
Ibat; ut hærentem rostro laniaret adunco.
Illa metu puppim dimittit: at aura cadentem
Sustinuisse levis, ne tangeret æquora, visa est.
Pluma fuit. plumis in avem mutata vocatur
Ciris: & a tonso est hoc nomen adepta capillo.
Vota Jovi Minos taurorum corpora centum
Solvit, ut egressus ratibus Curetida terram
Contigit; & spoliis decorata est regia fixis.
Creverat opprobrium generis: fœdumque patebat
Matris adulterium monstri novitate biformis.
Destinat hunc Minos thalamis removere pudorem;
Multiplicique domo, cæcisque includere tectis.
Dædalus ingenio fabræ celeberrimus artis
Ponit opus: turbatque notas, & lumina flexum
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non secus ac liquidus Phrygiis Mæandros in arvis
Ludit; & ambiguo lapsu refluitque fluitque:
Occurrensque sibi venturas aspicit undas:
Et nunc ad fontes, nunc in mare versus apertum,
Incertas exercet aquas. ita Dædalus implet
Innumeras errore vias: vixque ipse reverti
Ad limen potuit; tanta est fallacia tecti.
Quo postquam tauri geminam juvenisque figuram
Clausit; & Actæo bis pastum sanguine monstrum
Tertia sors annis domuit repetita novenis;
Utque ope virginea nullis iterata priorum
Janua difficilis filo est inventa relecto:
Protinus Ægides, rapta Minoide, Dian
Vela dedit: comitemque suam crudelis in illo
Littore deseruit. desertæ, & multa querenti,
Amplexus & opem Liber tulit. utque perenni
Sidere clara foret, sumtam de fronte coronam
Immisit cælo. tenues volat illa per auras:
Dumque volat, gemmæ subitos vertuntur in ignes:
Consistuntque loco, specie remanente Coronæ:
Qui medius nixique genu est, anguemque tenentis.
Dædalus interea Creten longumque perosus
Exilium, tactusque soli natalis amore;
Clausus erat pelago. Terras licet, inquit, & undas
Obstruat: at cælum certe patet. ibimus illac.
Omnia possideat; non possidet aera Minos.
Dixit: & ignotas animum dimittit in artes:
Naturamque novat. nam ponit in ordine pennas,
A minima cœptas; longam breviore sequenti;
Ut clivo crevisse putes. sic rustica quondam
Fistula disparibus paulatim surgit avenis.
Tum lino medias, & ceris alligat imas.
Atque ita compositas parvo curvamine flectit;
Ut veras imitentur aves. puer Icarus una
Stabat: &, ignarus sua se tractare pericla,
Ore renidenti, modo quas vaga moverat aura,
Captabat plumas: flavam modo pollice ceram
Mollibat; lusuque suo mirabile patris
Impediebat opus. postquam manus ultima cœptis
Imposita est; geminas opifex libravit in alas
Ipse suum corpus, motaque pependit in aura.
Instruit & natum: Medioque ut limite curras,
Icare, ait, moneo. ne, si demissior ibis,
Unda gravet pennas; si celsior, ignis adurat.
Inter utrumque vola. nec te spectare Booten,
Aut Helicen jubeo, strictumque Orionis ensem.
Me duce carpe viam. pariter præcepta volandi
Tradit; & ignotas humeris accommodat alas.
Inter opus monitusque genæ maduere seniles:
Et patriæ tremuere manus. dedit oscula nato
Non iterum repetenda suo: pennisque levatus
Ante volat; comitique timet, velut ales, ab alto
Quæ teneram prolem produxit in aera nido.
Hortaturque sequi; damnosasque erudit artes:
Et movet ipse suas, & nati respicit alas.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine pisces,
Aut pastor baculo, stivave innixus arator,
Vidit, & obstupuit: quique æthera carpere possent,
Credidit esse Deos. & jam Junonia læva
Parte Samos fuerant, Delosque, Parosque relictæ:
Dextra Lebynthos erant, fœcundaque melle Calymne:
Cum puer audaci cœpit gaudere volatu;
Deseruitque ducem: cælique cupidine tactus
Altius egit iter. rapidi vicinia Solis
Mollit odoratas pennarum vincula ceras.
Tabuerant ceræ: nudos quatit ille lacertos:
Remigioque carens non ullas percipit auras.
Oraque cærulea patrium clamantia nomen
Excipiuntur aqua: quæ nomen traxit ab illo.
At pater infelix, nec jam pater, Icare, dixit,
Icare, dixit, ubi es? qua te regione requiram?
Icare, dicebat: pennas aspexit in undis.
Devovitque suas artes; corpusque sepulcro
Condidit; & tellus a nomine dicta sepulti.
Hunc miseri tumulo ponentem corpora nati
Garrula ramosa prospexit ab ilice perdix:
Et plausit pennis: testataque gaudia cantu est;
Unica tunc volucris; nec visa prioribus annis,
Factaque nuper avis, longum tibi, Dædale, crimen.
Namque huic tradiderat, fatorum ignara, docendam
Progeniem germana suam, natalibus actis
Bis puerum senis, animi ad præcepta rapacis.
Ille etiam medio spinas in pisce notatas
Traxit in exemplum: ferroque incidit acuto
Perpetuos dentes; & serræ repperit usum.
Primus & ex uno duo ferrea brachia nodo
Vinxit; ut, æquali spatio distantibus illis,
Altera pars staret; pars altera duceret orbem.
Dædalus invidit; sacraque ex arce Minervæ
Præcipitem misit, lapsum mentitus. at illum,
Quæ favet ingeniis, excepit Pallas: avemque
Reddidit: & medio velavit in aere pennis.
Sed vigor ingenii quondam velocis in alas,
Inque pedes abiit. nomen, quod & ante, remansit.

Non tamen hæc alte volucris ſua corpora tollit,
Nec facit in ramis altoque cacumine nidos;
Propter humum volitat: ponitque in ſepibus ova:
Antiquique memor metuit ſublimia caſus.
Jamque fatigatum tellus Ætnæa tenebat
Dædalon: & ſumtis pro ſupplice Cocalus armis
Mitis habebatur. jam lamentabile Athenæ
Pendere deſierant Theſea laude tributum.
Templa coronantur: bellatricemque Minervam
Cum Jove Diſque vocant aliis: quos ſanguine voto,
Muneribuſque datis, & acerris thuris adorant.
Sparſerat Argolicas nomen vaga Fama per urbes
Theſeos: & populi, quos dives Achaia cepit,
Hujus opem magnis imploravere periclis:
Hujus opem Calydon, quamvis Meleagron haberet,
Sollicita ſupplex petiit prece. cauſſa petendi
Sus erat, infeſtæ famulus vindexque Dianæ.
Oenea namque ferunt, pleni ſucceſſibus anni,
Primitias frugum Cereri, ſua vina Lyæo,
Palladios flavæ latices libaſſe Minervæ.
Cœptus ab agricolis Superos pervenit ad omnes
Invidioſus honos: ſolas ſine thure relictas
Præteritæ ceſſaſſe ferunt Latoidos aras.
Tangit & ira Deos. At non impune feremus;
Quæque inhonoratæ, non & dicemur inultæ,
Inquit: & Oeneos ultorem ſpreta per agros
Miſit aprum: quanto majores herbida tauros
Non habet Epiros: ſed habent Sicula arva minores.
Sanguine & igne micant oculi, riget horrida cervix:
Et ſetæ denſis ſimiles haſtilibus horrent:
Stantque velut vallum, velut alta haſtilia ſetæ.
Fervida cum rauco latos ſtridore per armos
Spuma fluit: dentes æquantur dentibus Indis.
Fulmen ab ore venit: frondes afflatibus ardent.
Is modo creſcenti ſegetes proculcat in herba:
Nec matura metit fleturi vota coloni:
Et Cererem in ſpicis intercipit. area fruſtra,
Et fruſtra expectant promiſſas horrea meſſes.
Sternuntur gravidi longo cum palmite fœtus,
Baccaque cum ramis ſemper frondentis olivæ.
Sævit & in pecudes. non has paſtorve caneſve,
Non armenta truces poſſunt defendere tauri.
Diffugiunt populi: nec ſe, niſi mœnibus urbis,
Eſſe putant tutos: donec Meleagros, & una
Lecta manus juvenum coiere cupidine laudis.
Tyndaridæ gemini, ſpectatus cæſtibus alter,
Alter equo; primæque ratis molitor Iaſon,
Et cum Pirithoo felix concordia Theſeus,
Et duo Theſtiadæ, proleſque Aphareia Lynceus,
Et velox Idas, & jam non femina Cæneus,
Leucippuſque ferox, jaculoque inſignis Acaſtus,
Hippothooſque, Dryaſque, & cretus Amyntore Phœnix,
Actoridæque pares, & miſſus ab Elide Phyleus.
Nec Telamon aberat, magnique creator Achillis:
Cumque Pheretiade & Hyanteo Iolao
Impiger Eurytion, & curſu invictus Echion,
Naryciuſque Lelex, Panopeuſque, Hyleuſque, feroxque
Hippaſus, & primis etiamnum Neſtor in armis.
Et quos Hippocoon antiquis miſit Amyclis;
Penelopæque ſocer, cum Parrhaſio Ancæo,
Ampycideſque ſagax, & adhuc a conjuge tutus
Oeclides, nemoriſque decus Tegeæa Lycæi.
Raſilis huic ſummam mordebat fibula veſtem;
Crinis erat ſimplex nodum collectus in unum:
Ex humero pendens reſonabat eburnea lævo
Telorum cuſtos: arcum quoque læva tenebat.

Talis erat cultus: facies, quam dicere vere
Virgineam in puero, puerilem in virgine poſſes.
Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
Optavit renuente Deo: flammaſque latentes
Hauſit, &, O felix, ſi quem dignabitur, inquit,
Iſta virum! nec plura ſinunt tempuſque pudorque
Dicere: majus opus magni certaminis urget.
Silva frequens trabibus, quam nulla ceciderat ætas,
Incipit a plano: devexaque proſpicit arva.
Quo poſtquam venere viri; pars retia tendunt:
Vincula pars adimunt canibus: pars preſſa ſequuntur
Signa pedum, cupiuntque ſuum reperire periclum.
Concava vallis erat: qua ſe demittere rivi
Aſſuerant pluvialis aquæ. tenet ima lacunæ
Lenta ſalix, ulvæque leves, juncique paluſtres,
Viminaque, & longa parvæ ſub arundine cannæ.
Hinc aper excitus medios violentus in hoſtes
Fertur, ut excuſſis eliſi nubibus ignes.
Sternitur incurſu nemus: & propulſa fragorem
Silva dat. exclamant juvenes: prætentaque forti
Tela tenent dextra, lato vibrantia ferro.
Ille ruit; ſpargitque canes, ut quiſque ruenti
Obſtat: & obliquo latrantes diſſipat ictu.
Cuſpis Echionio primum contorta lacerto
Vana fuit: truncoque dedit leve vulnus acerno.
Proxima, ſi nimiis mittentis viribus uſa
Non foret, in tergo viſa eſt hæſura petito:
Longius it: auctor teli Pagaſæus Iaſon.
Phœbe, ait Ampycides, ſi te colui, coloque;
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo:
Qua potuit, precibus Deus annuit. ictus ab illo,
Sed ſine vulnere aper: ferrum Diana volanti
Abſtulerat jaculo: lignum ſine acumine venit.
Ira feri mota eſt: nec fulmine lenius arſit:
Lux micat ex oculis, ſpiratque e pectore flamma.
Utque volat moles adducto concita nervo,
Cum petit aut muros, aut plenas milite turres;
In juvenes certo ſic impete vulnificus ſus
Fertur: & Eupalamon Pelagonaque dextra tuentes
Cornua proſternit. ſocii rapuere jacentes.
At non letiferos effugit Enæſimus ictus
Hippocoonte ſatus. trepidantem, & terga parantem
Vertere ſucciſo liquerunt poplite nervi.
Forſitan & Pylius citra Trojana periſſet
Tempora: ſed ſumto poſita conamine ab haſta,
Arboris inſiluit, quæ ſtabat proxima, ramis:
Deſpexitque loco tutus, quem fugerat, hoſtem.
Dentibus ille ferox in querno ſtipite tritis
Imminet exitio, fidenſque recentibus armis
Othriadæ magni roſtro femur hauſit adunco.
At gemini nondum cæleſtia ſidera fratres,
Ambo conſpicui nive candidioribus albæ
Vectabantur equis: ambo vibrata per auras
Haſtarum tremulo quatiebant ſpicula motu.
Vulnera feciſſent; niſi ſetiger inter opacas
Nec jaculis iſſet nec equo loca pervia ſilvas.
Perſequitur Telamon: ſtudioque incautus eundi,
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
Dum levat hunc Peleus; celerem Tegeæa ſagittam
Impoſuit nervo, ſinuatoque expulit arcu.
Fixa ſub aure feri ſummum deſtringit arundo
Corpus: & exiguo rubefecit ſanguine ſetas.
Nec tamen illa ſui ſucceſſu lætior ictus,
Quam Meleagros erat. primus vidiſſe putatur;
Et primus ſociis viſum oſtendiſſe cruorem:
Et, Meritum, dixiſſe, feres virtutis honorem.

Eru-

Erubuere viri: seque exhortantur; & addunt
Cum clamore animos: jaciuntque sine ordine tela.
Turba nocet jactis: &, quos petit, impedit ictus.
Ecce furens contra sua fata bipennifer Arcas,
Discite femineis quam tela virilia præstent,
O juvenes, operique meo concedite, dixit.
Ipsa suis licet hunc Latonia protegat armis;
Hunc tamen invita perimet mea dextra Diana.
Talia magniloquo tumidus memoraverat ore:
Ancipitemque manu tollens utraque securim,
Institerat digitis primos suspensus in artus.
Occupat audacem: quaque est via proxima leto,
Summa ferus geminos direxit in inguina dentes.
Concidit Ancæus: glomerataque sanguine multo
Viscera lapsa fluunt: madefactaque terra cruore est.
Ibat in adversum proles Ixionis hostem
Pirithous, valida quatiens venabula dextra.
Cui procul Ægides, O me mihi carior, inquit,
Pars animæ consiste meæ: licet eminus esse
Fortibus: Ancæo nocuit temeraria virtus.
Dixit: & ærata torsit grave cuspide cornum:
Quo bene librato, votique potente futuro,
Obstitit esculea frondosus ab arbore ramus.
Misit & Æsonides jaculum: quod casus ab illo
Vertit in immeriti fatum latrantis, &, inter
Ilia conjectum, tellure per ilia fixum est.
At manus Oenidæ variat: missisque duabus,
Hasta prior terra, medio stetit altera tergo.
Nec mora: dum sævit, dum corpora versat in orbem;
Stridentemque novo spumam cum sanguine fundit;
Vulneris auctor adest: hostemque irritat ad iram:
Splendidaque adversos venabula condit in armos.
Gaudia testantur socii clamore secundo;
Victricemque petunt dextræ conjungere dextram:
Immanemque ferum multa tellure jacentem
Mirantes spectant: neque adhuc contingere tutum
Esse putant: sed tela tamen sua quisque cruentant.
Ipse pede imposito caput exitiabile pressit:
Atque ita, Sume mei spolium, Nonacria, juris,
Dixit: & in partem veniat mihi gloria tecum.
Protinus exuvias rigidis horrentia setis
Terga dat, & magnis insignia dentibus ora.
Illi lætitiæ est cum munere muneris auctor.
Invidere alii; totoque erat agmine murmur.
E quibus ingenti tendentes brachia voce,
Pone age, nec titulos intercipe femina nostros,
Thestiadæ clamant: neu te fiducia formæ
Decipiat; longeque tuo sit captus amore
Auctor: & huic adimunt munus, jus muneris illi.
Non tulit; & tumida frendens Mavortius ira,
Discite raptores alieni, dixit, honoris,
Facta minis quantum distent. hausitque nefando
Pectora Plexippi, nil tale timentia, ferro.
Toxea, quid faciat, dubium, pariterque volentem
Ulcisci fratrem, fraternaque fata timentem,
Haud patitur dubitare diu: calidumque priori
Cæde recalfecit consorti sanguine telum.
Dona Deum templis nato victore ferebat,
Cum videt extinctos fratres Althæa referri.
Quæ plangore dato, mœstis ululatibus urbem
Implet: & auratis mutavit vestibus atras.
At simul est auctor necis editus; excidit omnis
Luctus: & a lacrimis in pœnæ versus amorem est.
Stipes erat: quem, cum partus enixa jaceret
Thestias, in flammam triplices posuere sorores:
Staminaque impresso fatalia pollice nentes;

Tempora, dixerunt, eadem lignoque, tibique,
O modo nate, damus. quo postquam carmine dicto
Excessere Deæ; flagrantem mater ab igne
Eripuit torrem: sparsitque liquentibus undis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis:
Servatusque tuos, juvenis, servaverat annos.
Protulit hunc genitrix, tædasque in fragmina poni
Imperat: & positis inimicos admovet ignes.
Tum conata quater flammis imponere ramum,
Cœpta quater tenuit. pugnant materque sororque,
Et diversa trahunt unum duo nomina pectus.
Sæpe metu sceleris pallebant ora futuri:
Sæpe suum fervens oculis dabat ira ruborem.
Et modo nescio quid similis crudele minanti
Vultus erat: modo quem misereri credere posses.
Cumque ferus lacrimas animi siccaverat ardor;
Inveniebantur lacrimæ tamen. utque carina,
Quam ventus, ventoque rapit contrarius æstus,
Vim geminam sentit, paretque incerta duobus:
Thestias haud aliter dubiis affectibus errat,
Inque vices ponit, positamque resuscitat iram.
Incipit esse tamen melior germana parente:
Et, consanguineas ut sanguine leniat umbras,
Impietate pia est. nam postquam pestifer ignis
Convaluit; Rogus iste cremet mea viscera, dixit.
Utque manu dira lignum fatale tenebat;
Ante sepulcrales infelix adstitit aras.
Pœnarumque Deæ triplices furialibus, inquit,
Eumenides, sacris vultus advertite vestros.
Ulciscor facioque nefas. mors morte pianda est:
In scelus addendum scelus est, in funera funus.
Per coacervatos pereat domus impia luctus.
An felix Oeneus nato victore fruetur;
Thestius orbus erit? melius lugebitis ambo.
Vos modo fraterni manes, animæque recentes,
Officium sentite meum: magnoque paratas
Accipite inferias, uteri mala pignora nostri.
Hei mihi! quo rapior? fratres ignoscite matri.
Deficiunt ad cœpta manus. meruisse fatemur
Illum, cur pereat: mortis mihi displicet auctor.
Ergo impune feret; vivusque, & victor, & ipso
Successu tumidus regnum Calydonis habebit?
Vos cinis exiguus, gelidæque jacebitis umbræ?
Haud equidem patiar. pereat sceleratus: & ille
Spemque patris, regnique trahat, patriæque ruinam.
Mens ubi materna est? ubi sunt pia jura parentum?
Et, quos sustinui, bis mensum quinque labores?
O utinam primis arsisses ignibus infans:
Idque ego passa forem! vixisti munere nostro:
Nunc merito moriere tuo. cape præmia facti:
Bisque datam, primum partu, mox stipite rapto,
Redde animam: vel me fraternis adde sepulcris.
Et cupio, & nequeo. quid agam? modo vulnera fratrum
Ante oculos mihi sunt, & tantæ cædis imago.
Nunc animum pietas, maternaque nomina frangunt.
Me miseram! male vincetis: sed vincite, fratres:
Dummodo, quæ dedero vobis solatia, vosque
Ipsa sequar, dixit: dextraque aversa trementi
Funereum torrem medios conjecit in ignes.
Aut dedit, aut visus gemitus est ille dedisse,
Stipes: & invitis correptus ab ignibus arsit.
Inscius atque absens flamma Meleagros ab illa
Uritur: & cæcis torreri viscera sentit
Ignibus: at magnos superat virtute dolores.
Quod tamen ignavo cadat, & sine sanguine leto,
Mœret: & Ancæi felicia vulnera dicit.

Grandævumque patrem, fratremque, piasque sorores
Cum gemitu, sociamque tori vocat ore supremo;
Forsitan & matrem. crescunt ignisque dolorque;
Languescuntque iterum. simul est extinctus uterque,
Inque leves abiit paulatim spiritus auras.
Alta jacet Calydon: lugent juvenesque senesque:
Vulgusque, proceresque gemunt: scissæque capillos
Planguntur matres Calydonides Evenínæ.
Pulvere canitiem genitor vultusque seniles
Fœdat humi fusus; spatiosumque increpat ævum.
Nam de matre manus, diri sibi conscia facti,
Exegit pœnas, acto per viscera ferro.
Non mihi si centum Deus ora sonantia, linguæ
Ingeniumque capax, totumque Helicona dedisset;
Tristia persequerer miserarum dicta sororum.
Immemores decoris liventia pectora tundunt:
Dumque manet corpus, corpus refoventque foventque:
Oscula dant ipsi, posito dant oscula lecto.
Post cinerem, cineres haustos ad pectora versant:
Affusæque jacent tumulo: signataque saxo
Nomina complexæ, lacrimas in nomina fundunt.
Quas, Parthaoniæ tandem Latoia clade
Exsatiata domus, præter Gorgenque nurumque
Nobilis Alcmenæ, natis in corpore pennis
Allevat; & longas per brachia porrigit alas:
Corneaque ora facit; versasque per aera mittit.
Interea Theseus sociati parte laboris
Functus, Erechtheas Tritonidos ibat ad arces.
Clausit iter, fecitque moras Achelous eunti,
Imbre tumens. Succede meis, ait, inclyte, tectis,
Cecropida; nec te committe rapacibus undis.
Ferre trabes solidas, obliquaque volvere magno
Murmure saxa solent. vidi contermina ripæ
Cum gregibus stabula alta trahi: nec fortibus illic
Profuit armentis, nec equis velocibus esse.
Multa quoque hic torrens nivibus de monte solutis
Corpora turbineo juvenilia vortice mersit.
Tutior est requies; solito dum flumina currant
Limite; dum tenues capiat suus alveus undas.
Annuit Ægides: Utarque, Acheloe, domoque
Consilioque tuo, respondit: & usus utroque est.
Pumice multicavo, nec lævibus atria tophis
Structa subit. molli tellus erat humida musco.
Summa lacunabant alterno murice conchæ.
Jamque duas lucis partes Hyperione menso,
Discubuere toris Theseus comitesque laborum:
Hac Ixionides, illa Trœzenius heros.
Parte Lelex, raris jam sparsus tempora canis.
Quosque alios parili fuerat dignatus honore
Amnis Acarnanum, lætissimus hospite tanto.
Protinus appositas nudæ vestigia Nymphæ
Instruxere epulis mensas: dapibusque remotis
In gemma posuere merum. tum maximus heros
Æquora prospiciens oculis subjecta, Quis, inquit,
Ille locus? digitoque ostendit: &, Insula nomen
Quod gerat illa, doce. quamquam non una videtur.
Amnis ad hæc, Non est, inquit, quod cernimus, unum.
Quinque jacent terræ: spatii discrimine fallunt.
Quoque minus spretæ factum mirere Dianæ;
Naides hæ fuerant: quæ cum bis quinque juvencos
Mactassent; rurisque Deos ad sacra vocassent;
Immemores nostri festas duxere choreas.
Intumui: quantusque feror, cum plurimus, umquam;
Tantus eram: pariterque animis immanis & undis
A silvis silvas, & ab arvis arva revelli.
Cumque loco Nymphas, memores tum denique nostri,
In freta provolvi. fluctus nosterque marisque
Continuam diduxit humum; partesque resolvit
In totidem, mediis quot cernis Echinadas undis.
Ut tamen ipse vides, procul, en procul una recessit
Insula grata mihi. Perimelen navita dicit.
Huic ego virgineum dilectæ nomen ademi.
Quod pater Hippodamas ægre tulit: inque profundum
Propulit e scopulo parituræ corpora natæ.
Excepi, nantemque ferens, O proxima cælo
Regna vagæ, dixi, sortite, tridentifer, undæ,
In quo desinimus, quo sacri currimus amnes,
Huc ades, atque audi placidus, Neptune, precantem.
Huic ego, quam porto, nocui. si mitis, & æquus,
Si pater Hippodamas, aut si minus impius esset;
Debuit illius misereri; ignoscere nobis.
Affer opem; mersæque precor feritate paterna
Da, Neptune, locum: vel sit locus ipsa licebit.
Hanc quoque complectar. movit caput æquoreus rex:
Concussitque suis omnes assensibus undas.
Extimuit Nymphe: nabat tamen. ipse natantis
Pectora tangebam trepido salientia motu:
Dumque ea contrector, totum durescere sensi
Corpus; & inducta condi præcordia terra.
Dum loquor; amplexa est artus nova terra natantes,
Et gravis increvit mutatis insula membris.
Amnis ab his tacuit. factum mirabile cunctos
Moverat. irridet credentes: utque Deorum
Spretor erat, mentisque ferox Ixione natus;
Ficta refers, nimiumque putas, Acheloe, potentes
Esse Deos, dixit; si dant adimuntque figuras.
Obstupuere omnes; nec talia dicta probarunt:
Ante omnesque Lelex animo maturus & ævo,
Sic ait: Immensa est, finemque potentia cæli
Non habet: & quidquid Superi voluere, peractum est.
Quoque minus dubites; tiliæ contermina quercus
Collibus est Phrygiis, modico circumdata muro.
Ipse locum vidi: nam me Pelopeia Pittheus
Misit in arva, suo quondam regnata parenti.
Haud procul hinc stagnum; tellus habitabilis olim;
Nunc celebres mergis fulicisque palustribus undæ.
Jupiter huc, specie mortali, cumque parente
Venit Atlantiades positis caducifer alis.
Mille domos adiere, locum requiemque petentes:
Mille domos clausere seræ. tamen una recepit,
Parva quidem, stipulis & canna tecta palustri:
Sed pia Baucis anus, parilique ætate Philemon
Illa sunt annis juncti juvenilibus; illa
Consenuere casa: paupertatemque fatendo
Effecere levem, nec iniqua mente ferendam.
Nec refert, dominos illic, famulosne requiras;
Tota domus, duo sunt: iidem parentque jubentque.
Ergo ubi Cælicolæ parvos tetigere penates;
Submissoque humiles intrarunt vertice postes;
Membra senex posito jussit relevare sedili:
Quo superinjecit textum rude sedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimovit: & ignes
Suscitat hesternos; foliisque & cortice sicco
Nutrit; & ad flammas anima producit anili:
Multifidasque faces, ramaliaque arida tecto
Detulit, & minuit, parvoque admovit aeno.
Quodque suus conjux riguo collegerat horto,
Truncat olus foliis. furca levat ille bicorni
Sordida terga suis, nigro pendentia tigno:
Servatoque diu resecat de tergore partem
Exiguam; sectamque domat ferventibus undis.
Interea medias fallunt sermonibus horas:

Senti-

Sentirique moram prohibent. erat alveus illic
Fagineus, curva clavo suspensus ab ansa:
Is tepidis impletur aquis; artusque fovendos
Accipit. in medio torus est de mollibus ulvis
Impositus lecto, sponda pedibusque salignis.
Vestibus hunc velant, quas non nisi tempore festo
Sternere consuerant: sed & hæc vilisque vetusque
Vestis erat, lecto non indignanda saligno.
Accubuere Dei. mensam succincta tremensque
Ponit anus. mensæ sed erat pes tertius impar:
Testa parem fecit. quæ postquam subdita clivum
Sustulit; æquatam mentæ tersere virentes.
Ponitur hic bicolor sinceræ bacca Minervæ,
Conditaque in liquida corna autumnalia fæce,
Intubaque, & radix, & lactis massa coacti;
Ovaque, non acri leviter versata favilla;
Omnia fictilibus. post hæc cælatus eadem
Sistitur argilla crater; fabricataque fago
Pocula, qua cava sunt, flaventibus illita ceris.
Parva mora est; epulasque foci misere calentes:
Nec longæ rursus referuntur vina senectæ;
Dantque locum mensis paulum seducta secundis.
Hic nux, hic mista est rugosis carica palmis,
Prunaque, & in patulis redolentia mala canistris,
Et de purpureis collectæ vitibus uvæ.
Candidus in medio favus est. super omnia vultus
Accessere boni: nec iners pauperque voluntas.
Interea, quoties haustum cratera repleri
Sponte sua, per seque vident succrescere vina,
Attoniti novitate pavent, manibusque supinis
Concipiunt Baucisque preces timidusque Philemon:
Et veniam dapibus, nullisque paratibus orant.
Unicus anser erat, minimæ custodia villæ:
Quem Dis hospitibus domini mactare parabant:
Ille celer penna tardos ætate fatigat;
Eluditque diu: tamdemque est visus ad ipsos
Confugisse Deos. Superi vetuere necari;
Dique sumus; meritasque luet vicinia pœnas
Impia, dixerunt. vobis immunibus hujus
Esse mali dabitur: modo vestra relinquite tecta;
Ac nostros comitate gradus: & in ardua montis
Ite simul. parent ambo, baculisque levati
Nituntur longo vestigia ponere clivo.
Tantum aberant summo, quantum semel ire sagitta
Missa potest: flexere oculos, & mersa palude
Cetera prospiciunt: tantum sua tecta manere.
Dumque ea mirantur; dum deflent fata suorum:
Illa vetus dominis etiam casa parva duobus,
Vertitur in templum: furcas subiere columnæ:
Stramina flavescunt; adopertaque marmore tellus,
Cælatæque fores, aurataque tecta videntur.
Talia cum placido Saturnius edidit ore:
Dicite, juste senex, & femina conjuge justo
Digna, quid optetis. cum Baucide pauca locutus,
Consilium Superis aperit commune Philemon:
Esse sacerdotes, delubraque vestra tueri
Poscimus: & quoniam concordes egimus annos;
Auferat hora duos eadem: nec conjugis umquam
Busta meæ videam; neu sim tumulandus ab illa.
Vota fides sequitur. templi tutela fuere;
Donec vita data est. annis ævoque soluti
Ante gradus sacros cum starent forte, locique
Narrarent casus; frondere Philemona Baucis,
Baucida conspexit senior frondere Philemon.
Jamque super geminos crescente cacumine vultus,
Mutua, dum licuit, reddebant dicta; Valeque,
O conjux, dixere simul: simul abdita texit
Ora frutex. ostendit adhuc Tyaneius illic
Incola de gemino vicinos corpore truncos.
Hæc mihi non vani (neque erat cur fallere vellent)
Narravere senes. equidem pendentia vidi
Serta super ramos: ponensque recentia, dixi,
Cura pii Dis sunt, &, qui coluere, coluntur.
Desierat: cunctosque & res & moverat auctor;
Thesea præcipue: quem facta audire volentem
Mira Deum, nixus cubito Calydonius amnis
Talibus alloquitur: Sunt, o fortissime, quorum
Forma semel mota est, & in hoc renovamine mansit.
Sunt, quibus in plures jus est transire figuras:
Ut tibi, complexi terram maris incola, Proteu.
Nam modo te juvenem, modo te videre leonem,
Nunc violentus aper: nunc, quem tetigisse timerent,
Anguis eras: modo te faciebant cornua taurum.
Sæpe lapis poteras, arbor quoque sæpe videri.
Interdum, faciem liquidarum imitatus aquarum,
Flumen eras: interdum undis contrarius ignis.
Nec minus Autolyci conjux Erisichthone nata
Juris habet. pater hujus erat, qui numina Divum
Sperneret; & nullos aris adoleret honores.
Ille etiam Cereale nemus violasse securi
Dicitur; & lucos ferro temerasse vetustos.
Stabat in his ingens annoso robore quercus;
Una nemus: vittæ mediam, memoresque tabellæ,
Sertaque cingebant voti argumenta potentis.
Sæpe sub hac Dryades festas duxere choreas:
Sæpe etiam, manibus nexis ex ordine, trunci
Circumiere modum: mensuraque roboris ulnas
Quinque ter implebat. nec non & cetera tanto
Silva sub hac, silva quanto jacet herba sub omni.
Non tamen idcirco ferrum Triopeius illa
Abstinuit; famulosque jubet succidere sacrum
Robur: & ut jussos cunctari vidit, ab uno
Edidit hæc rapta sceleratus verba securi:
Non dilecta Deæ solum, sed & ipsa licebit
Sit Dea, jam tanget frondente cacumine terram.
Dixit: & obliquos dum telum librat in ictus,
Contremuit, gemitumque dedit Deoia quercus:
Et pariter frondes, pariter pallescere glandes
Cœpere; ac longi sudore madescere rami.
Cujus ut in trunco fecit manus impia vulnus;
Haud aliter fluxit discussa cortice sanguis;
Quam solet, ante aras ingens ubi victima taurus
Concidit, abrupta cruor e cervice profusus.
Obstupuere omnes; aliquisque ex omnibus audet
Deterrere nefas, sævamque inhibere bipennim.
Aspicit hunc, Mentisque piæ cape præmia, dixit
Thessalus: inque virum convertit ab arbore ferrum:
Detruncatque caput; repetitaque robora cædit.
Editus e medio sonus est cum robore talis:
Nympha sub hoc ego sum Cereri gratissima ligno:
Quæ tibi factorum pœnas instare tuorum
Vaticinor moriens nostri solatia leti.
Persequitur scelus ille suum: labefactaque tandem
Ictibus immuneris, adductaque funibus arbor
Corruit, & multam prostravit pondere silvam.
Attonitæ Dryades damno nemorisque suoque,
Omnes germanæ, Cererem cum vestibus atris
Mœrentes adeunt; pœnamque Erisichthonis orant.
Annuit his: capitisque sui pulcherrima motu
Concussit gravidis oneratos messibus agros:
Moliturque genus pœnæ miserabile, si non
Ille suis esset nulli miserabilis actis,

Pestif-

Pestifera lacerare Fame. quæ quatenus ipsi
Non adeunda Deæ, (neque enim Ceresemque Famemque
Fata coire sinunt) montani numinis unam
Talibus agrestem compellat Oreada dictis:
Est locus extremis Scythiæ glacialis in oris,
Triste solum, sterilis, sine truge, sine arbore, tellus:
Frigus iners illic habitant, Pallorque, Tremorque,
Et jejuna Fames: ea se in præcordia condat
Sacrilegi scelerata jube. nec copia rerum
Vincat eam; superetque meas certamine vires.
Neve viæ spatium te terreat; accipe currus:
Accipe, quos frænis alte moderere, dracones.
Et dedit. illa dato subvecta per aera curru
Devenit in Scythiam: rigidique cacumine montis
(Caucason appellant,) serpentum colla levavit:
Quæsitamque Famem lapidoso vidit in agro,
Unguibus & raras vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis; cava lumina: pallor in ore:
Labra incana situ: scabræ rubigine fauces:
Dura cutis, per quam spectari viscera possent:
Ossa sub incurvis exstabant arida lumbis:
Ventris erat pro ventre locus. pendere putares
Pectus, & a spinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuumque rigebat
Orbis, & immodico prodibant tubera talo.
Hanc procul ut vidit, (neque enim est accedere juxta
Ausa) refert mandata Deæ; paulumque morata,
Quamquam aberat longe, quamquam modo venerat illuc,
Visa tamen sensisse Famem; retroque dracones
Egit in Hæmoniam versis sublimis habenis.
Dicta Fames Cereris (quamvis contraria semper
Illius est operi) peragit; perque aera vento
Ad jussam delata domum est: & protinus intrat
Sacrilegi thalamos: altoque sopore solutum,
(Noctis erat tempus,) geminis amplectitur alis:
Seque viro inspirat, faucesque, & pectus, & ora
Afflat; & in vacuis spargit jejunia venis.
Functaque mandato fœcundum deserit orbem;
Inque domos inopes, assueta revertitur arva.
Lenis adhuc somnus placidis Erisichthona pennis
Mulcebat. petit ille dapes sub imagine somni:
Oraque vana movet, dentemque in dente fatigat;
Exercetque cibo delusum guttur inani:
Proque epulis tenues nequidquam devorat auras.
Ut vero est expulsa quies; furit ardor edendi:
Perque avidas fauces, immensaque viscera regnat.
Nec mora: quod pontus, quod terra, quod educat aer,
Poscit; & appositis queritur jejunia mensis:
Inque epulis epulas quærit. quodque urbibus esse,
Quodque satis populo poterat; non sufficit uni.
Plusque cupit, quo plura suam demittit in alvum.
Utque fretum recipit de tota flumina terra;
Nec satiatur aquis; peregrinosque ebibit amnes;
Utque rapax ignis non umquam alimenta recusat;
Innumerasque trabes cremat; &, quo copia major
Est data, plura petit; turbaque voracior ipsa est:
Sic epulas omnes Erisichthonis ora profani
Accipiunt, poscuntque simul. cibus omnis in illo
Caussa cibi est: semperque locus fit inanis edendo.
Jamque fame patrias altique voragine ventris
Attenuarat opes. sed inattenuata manebat
Tum quoque, dira fames; implacatæque vigebat
Flamma gulæ. tandem, demissa in viscera censu,
Filia restabat, non illo digna parente.
Hanc quoque vendit inops. dominum generosa recusat:
Et vicina suas tendens super æquora palmas,
Eripe me domino, qui raptæ præmia nobis
Virginitatis habes, ait. hæc Neptunus habebat.
Qui prece non spreta, quamvis modo visa sequenti
Esset hero; formamque novat, vultumque virilem
Induit, & cultus piscem capientibus aptos.
Hanc dominus spectans, O qui pendentia parvo
Æra cibo celas, moderator arundinis, inquit,
Sic mare compositum, sic sit tibi piscis in unda
Credulus, & nullos, nisi fixus, sentiat hamos:
Quæ modo cum vili turbatis veste capillis
Litore in hoc steterat, (nam stantem in litore vidi)
Dic ubi sit: neque enim vestigia longius exstant.
Illa Dei munus bene cedere sentit: & a se
Se quæri gaudens, his est resecuta rogantem:
Quisquis es, ignoscas; in nullam lumina partem
Gurgite ab hoc flexi; studioque operatus inhæsi.
Quoque minus dubites, sic has Deus æquoris artes
Adjuvet, ut nemo jamdudum litore in isto,
(Me tamen excepto) nec femina constitit ulla.
Credidit; & verso dominus pede pressit arenam;
Elususque abiit. illi sua reddita forma est.
Ast ubi habere suam transformia corpora sentit,
Sæpe pater dominis Triopeida vendit. at illa
Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo cervus abibat.
Præbebatque avido non justa alimenta parenti.
Vis tamen illa mali postquam consumserat omnem
Materiam, dederatque gravi nova pabula morbo;
Ipse suos artus lacero divellere morsu
Cœpit: & infelix minuendo corpus alebat.
Quid moror externis? etiam mihi sæpe novandi
Corporis, o juvenes, numero finita potestas.
Nam modo, quod nunc sum, videor: modo flector in
anguem:
Armenti modo dux vires in cornua sumo.
Cornua, dum potui. nunc pars caret altera telo
Frontis, ut ipse vides. gemitus sunt verba secuti.

METAMORPHOSEON
LIBER IX.

Quæ gemitus, truncæque Deo Neptunius heros
Caussa rogat frontis: cum sic Calydonius amnis
Cœpit, inornatos redimitus arundine crines:
Triste petis munus. quis enim sua prælia victus
Commemorare velit? referam tamen ordine. nec tam
Turpe fuit vinci, quam contendisse decorum est:
Magnaque dat nobis tantus solatia victor.
Nomine si qua suas tandem pervenit ad aures
Deianira tuas; quondam pulcherrima virgo,
Multorumque fuit spes invidiosa procorum.
Cum quibus ut soceri domus est intrata petiti;
Accipe me generum, dixi, Parthaone nate,
Dixit & Alcides. alii cessere duobus.
Ille Jovem socerum dare se, famamque laborum,
Et superata suæ referebat jussa novercæ.
Contra ego: (turpe Deum mortali cedere duxi:
Nondum erat ille Deus) Regem me cernis aquarum
Cursibus obliquis inter tua regna fluentem:
Nec gener externis hospes tibi missus ab oris,
Sed popularis ero, & rerum pars una tuarum.
Tantum ne noceat, quod me nec regia Juno
Odit; & omnis abest jussorum pœna laborum.
Nam quod te jactas Alcmena matre creatum;
Jupiter aut falsus pater est, aut crimine verus.
Matris adulterio patrem petis. elige, fictum
Esse Jovem malis, an te per dedecus ortum.

Talia

Talia dicentem jamdudum lumine torvo
Spectat; & accensæ non fortiter imperat iræ,
Verbaque tot reddit: Melior mihi dextera lingua.
Dummodo pugnando superem; tu vince loquendo.
Congreditorque ferox. puduit modo magna locutum
Cedere. rejeci viridem de corpore vestem;
Brachiaque opposui: tenuique a pectore varas
In statione manus: & pugnæ membra paravi.
Ille cavis hausto spargit me pulvere palmis;
Inque vicem fulvæ jactu flavescit arenæ.
Et modo cervicem, modo crura micantia captat;
Aut captare putes: omnique a parte lacessit.
Me mea defendit gravitas; frustraque petebar.
Haud secus ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant: manet illa; suoque est pondere tuta.
Digredimur paulum: rursumque ad bella coimus;
Inque gradu stetimus, certi non cedere; eratque
Cum pede pes junctus: totoque ego pectore pronus
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Non aliter fortes vidi concurrere tauros,
Cum pretium pugnæ toto nitidissima saltu
Expetitur conjux. spectant armenta, paventque
Nescia quem maneat tanti victoria regni.
Ter sine profectu voluit nitentia contra
Rejicere Alcides a se mea pectora: quarto
Excutit amplexus, adductaque brachia solvit:
Impulsumque manu (certum mihi vera fateri)
Protinus avertit: tergoque onerosus inhæsit.
Si qua fides, (neque enim ficta mihi gloria voce
Quæritur) imposito pressus mihi monte videbar.
Vix tamen inserui sudore fluentia multo
Brachia; vix solvi duros a corpore nexus.
Instat anhelanti; prohibetque resumere vires:
Et cervice mea potitur. tum denique tellus
Pressa genu nostro est; & arenas ore momordi.
Inferior virtute meas devertor ad artes;
Elaborque viro longum formatus in anguem.
Qui postquam flexos sinuavi corpus in orbes;
Cumque fero movi linguam stridore bisulcam;
Risit, & illudens nostras Tirynthius artes;
Cunarum labor est angues superare mearum,
Dixit: &, ut vincas alios, Acheloe, dracones;
Pars quota Lernææ serpens eris unus Echidnæ?
Vulneribus fœcunda suis erat illa: nec ullum
De centum numero caput est impune recisum;
Quin gemino cervix hærede valentior esset.
Hanc ego ramosam natis e cæde colubris,
Crescentemque malo, domui; domitamque peremi.
Quid fore te credas, falsum qui versus in anguem
Arma aliena moves? quem forma precaria celat?
Dixerat: & summo digitorum vincula collo
Injicit. angebar, ceu guttura forcipe pressus:
Pollicibusque meas pugnabam evellere fauces.
Sic quoque devicto restabat tertia tauri
Forma trucis: tauro mutatus membra rebello.
Induit ille toris a læva parte lacertos;
Admissumque trahens sequitur: depressaque dura
Cornua figit humo; meque alta sternit arena.
Nec satis id fuerat: rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit; truncaque a fronte revellit.
Naides hoc, pomis & odoro flore repletum,
Sacrarunt; divesque meo bona Copia cornu est.
Dixerat: at Nymphe ritu succincta Dianæ
Una ministrarum, fusis utrimque capillis,
Incessit, totumque tulit prædivite cornu
Autumnum, & mensas felicia poma secundas.

Lux subit: &, primo feriente cacumina Sole,
Discedunt juvenes. neque enim dum flumina pacem,
Et placidos habeant lapsus, motæque residant,
Opperiuntur, aquæ. vultus Achelous agrestes,
Et lacerum cornu mediis caput abdidit undis.
Hunc tamen ablati domuit jactura decoris;
Cetera sospes erat. capitis quoque, fronde saligna,
Aut superimposita celatur arundine damnum.
At te, Nesse ferox, ejusdem virginis ardor
Perdiderat volucri trajectum terga sagitta.
Namque, nova repetens patrios cum conjuge muros,
Venerat Eveni rapidas Jove natus ad undas.
Uberius solito nimbis hiemalibus auctus,
Vorticibusque frequens erat, atque impervius amnis.
Intrepidum pro se, curam de conjuge agentem
Nessus adit, membrisque valens, scitusque vadorum;
Officioque meo ripa sistetur in illa
Hæc, ait, Alcide: tu viribus utere nando.
Pallentemque metu, fluviumque, ipsumque timentem,
Tradidit Aonius pavidam Calydonida Nesso.
Mox, ut erat, pharetraque gravis, spolioque leonis,
(Nam clavam, & curvos trans ripam miserat arcus,)
Quandoquidem cœpi, superentur flumina, dixit.
Nec dubitat; nec qua sit clementissimus amnis
Quærit: & obsequio deferri spernit aquarum.
Jamque tenens ripam, missos cum tolleret arcus,
Conjugis agnovit vocem: Nessoque parante
Fallere depositum, Quo te fiducia, clamat,
Vana pedum, violente, rapit? tibi, Nesse biformis,
Dicimus. exaudi: nec res intercipe nostras.
Si te nulla mei reverentia movit; at orbes
Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies, quamvis ope fidis equina.
Vulnere, non pedibus te consequar. ultima dicta
Re probat: & missa fugientia terga sagitta
Trajicit. exstabat ferrum de pectore aduncum.
Quod simul evulsum est, sanguis per utrumque foramen
Emicuit, mistus Lernæi tabe veneni.
Excipit hunc Nessus: Neque enim moriemur inulti,
Secum ait: & calido velamina tincta cruore
Dat munus raptæ, velut irritamen amoris.
Longa fuit medii mora temporis: actaque magni
Herculis implerant terras, odiumque novercæ.
Victor ab Oechalia Cenæo sacra parabat
Vota Jovi, cum Fama loquax præcessit ad aures,
Deianira, tuas, (quæ veris addere falsa
Gaudet, & e minima sua per mendacia crescit)
Amphitryoniaden Ioles ardore teneri.
Credit amans: Venerisque novæ perterrita fama
Indulsit primo lacrimis; flendoque dolorem
Diffudit miseranda suum: mox deinde, Quid autem
Flemus, ait? pellex lacrimis lætabitur istis:
Quæ quoniam adveniat, properandum, aliquidque novandum est,
Dum licet; & nondum thalamos tenet altera nostros.
Conquerar, an sileam? repetam Calydona, morerne?
Excedam tectis? an, si nihil amplius, obstem?
Quid si, me, Meleagre, tuam memor esse sororem,
Forte paro facinus; quantumque injuria possit,
Femineusque dolor, jugulata pellice testor?
In cursus animus varios abit. omnibus illi
Prætulit imbutam Nesseo sanguine vestem
Mittere; quæ vires defecto reddat amori.
Ignaroque Lichæ, quid tradat nescia, luctus
Ipsa suos tradit: blandisque miserrima verbis
Dona det. illa viro, mandat. capit inscius heros:
Indui-

Induiturque humeris Lernææ virus Echidnæ.
Thura dabat primis, & verba precantia, flammis;
Vinaque marmoreas patera fundebat in aras:
Incaluit vis illa mali; reſolutaque flammis
Herculeos abiit late diffuſa per artus.
Dum potuit, ſolita gemitum virtute repreſſit.
Victa malis postquam patientia, reppulit aras;
Implevitque ſuis nemoroſum vocibus Oeten.
Nec mora; letiferam conatur ſcindere veſtem:
Qua trahitur, trahit illa cutem; fœdumque relatu,
Aut hæret membris fruſtra tentata revelli;
Aut laceros artus, & grandia detegit oſſa.
Ipſe cruor, gelido ceu quondam lamina candens
Tincta lacu, ſtridit; coquiturque ardente veneno.
Nec modus eſt: ſorbent avidæ præcordia flammæ:
Cæruleuſque fluit toto de corpore ſudor:
Ambuſtique ſonant nervi: cæcaque medullis
Tabe liquefactis, tendens ad ſidera palmas,
Cladibus, exclamat, Saturnia, paſcere noſtris:
Paſcere: & hanc peſtem ſpecta, crudelis, ab alto:
Corque ferum ſatia. vel ſi miſerandus & hoſti;
(Hoſtis enim tibi ſum) diris cruciatibus ægram,
Inviſamque animam, natamque laboribus, aufer.
Mors mihi munus erit. decet hæc dare dona novercam.
Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Buſirin domui? ſævoque alimenta parentis
Antæo eripui? nec me paſtoris Iberi
Forma triplex; nec forma triplex tua, Cerbere, movit?
Voſne manus validi preſſiſti cornua tauri?
Veſtrum opus Elis habet, veſtrum Stymphalides undæ,
Partheniumque nemus? veſtra virtute relatus
Thermodontiaco cælatus baltheus auro,
Pomaque ab inſomni male cuſtodita dracone?
Nec mihi Centauri potuere reſiſtere, nec mi
Arcadiæ vaſtator aper? nec profuit Hydræ
Creſcere per damnum, geminaſque reſumere vires?
Quid? cum Thracas equos humano ſanguine pingues,
Plenaque corporibus laceris præſepia vidi,
Viſaque dejeci, dominumque ipſoſque peremi?
His eliſa jacet moles Nemeæa lacertis?
Hac cælum cervice tuli? defeſſa jubendo eſt
Sæva Jovis conjux: ego ſum indefeſſus agendo.
Sed nova peſtis adeſt: cui nec virtute reſiſti,
Nec telis armiſve poteſt. pulmonibus errat
Ignis edax imis, perque omnes paſcitur artus.
At valet Euryſtheus. & ſunt, qui credere poſſint,
Eſſe Deos? dixit. perque altum ſaucius Oeten
Haud aliter graditur, quam ſi venabula tigris
Corpore fixa gerat, factique refugerit auctor.
Sæpe illum gemitus edentem, ſæpe frementem,
Sæpe retentantem totas infringere veſtes,
Sternentemque trabes, iraſcentemque videres
Montibus, aut patrio tendentem brachia cælo.
Ecce Lichan trepidum, & latitantem rupe cavata
Aſpicit: utque dolor rabiem collegerat omnem;
Tune, Licha, dixit, feralia dona tuliſti?
Tune meæ necis auctor eris? tremit ille, pavetque
Pallidus; & timide verba excuſantia dicit.
Dicentem, genibuſque manus adhibere parantem,
Corripit Alcides; & terque quaterque rotatum
Mittit in Euboicas, tormento fortius, undas.
Ille per aerias pendens induruit auras.
Utque ferunt imbres gelidis concreſcere ventis;
Inde nives fieri: nivibus quoque molle rotatis
Adſtringi & ſpiſſa glomerari grandine corpus;
Sic illum validis actum per inane lacertis,
Exſanguemque metu, nec quidquam humoris habentem,
In rigidos verſum ſilices prior edidit ætas.
Nunc quoque in Euboico ſcopulus brevis emicat alte
Gurgite, & humanæ ſervat veſtigia formæ.
Quem, quaſi ſenſurum, nautæ calcare verentur;
Appellantque Lichan. at tu, Jovis inclyta proles,
Arboribus cæſis, quas ardua geſſerat Oete,
Inque pyram ſtructis, arcus, pharetramque capacem,
Regnaque viſuras iterum Trojana ſagittas,
Ferre jubes Pœante ſatum: quo flamma miniſtro
Subdita. dumque avidis comprenditur ignibus agger;
Congeriem ſilvæ Nemeæo vellere ſummam
Sternis: & impoſita clavæ cervice recumbis,
Haud alio vultu, quam ſi conviva jaceres
Inter plena meri redimitus pocula ſertis.
Jamque valens, & in omne latus diffuſa ſonabat,
Securoſque artus, contemtoremque petebat
Flamma ſuum. timuere Dei pro vindice terræ.
Quos ita (ſenſit enim) læto Saturnius ore
Jupiter alloquitur: Noſtra eſt timor iſte voluptas,
O ſuperi: totoque libens mihi pectore grator,
Quod memoris populi dicor rectorque paterque:
Et mea progenies veſtro quoque tuta favore eſt.
Nam quamquam ipſius datur hoc immanibus actis;
Obligor ipſe tamen. ſed enim, ne pectora vano
Fida metu paveant, Oetæas ſpernite flammas.
Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis, ignes:
Nec niſi materna Vulcanum parte potentem
Sentiet. æternum eſt, a me quod traxit, & expers
Atque immune necis, nullaque domabile flamma.
Idque ego defunctum terra cæleſtibus oris
Accipiam, cunctiſque meum lætabile factum
Dis fore confido. ſi quis tamen Hercule, ſi quis
Forte Deo doliturus erit, data præmia nolet:
Sed meruiſſe dari ſciet; invituſque probabit.
Aſſenſere Dei, conjux quoque regia viſa eſt
Cetera non duro, duro tamen ultima vultu
Dicta tuliſſe Jovis; ſeque indoluiſſe notatam.
Interea, quodcumque fuit populabile flammæ,
Mulciber abſtulerat; nec cognoſcenda remanſit
Herculis effigies; nec quidquam ab imagine ductum
Matris habet: tantumque Jovis veſtigia ſervat.
Utque novus ſerpens, poſita cum pelle ſenecta,
Luxuriare ſolet; ſquamaque nitere recenti;
Sic, ubi mortales Tirynthius exuit artus;
Parte ſui meliore viget, majorque videri
Cœpit; & auguſta fieri gravitate verendus.
Quem pater omnipotens, inter cava nubila raptum,
Quadrijugo curru radiantibus intulit aſtris.

Senſit Atlas pondus. neque adhuc Stheneleius iras
Solverat Euryſtheus; odiumque in prole paternum
Exercebat atrox. at longis anxia curis
Argolis Alcmene, queſtus ubi ponat aniles,
Cui referat nati teſtatos orbe labores,
Cuive ſuos caſus, Iolen habet. Herculis illam
Imperiis, thalamoque animoque receperat Hyllus:
Impleratque uterum generoſo germine. cui ſic
Incipit Alcmene: Faveant tibi numina ſaltem;
Corripiantque moras, tum cum matura vocabis
Præpoſitam timidis parientibus Ilithyiam;
Quam mihi difficilem Junonis gratia fecit.
Namque laboriferi cum jam natalis adeſſet
Herculis, & decimum premeretur ſidere ſignum:
Tendebat gravitas uterum mihi: quodque ferebam,
Tantum erat, ut poſſes auctorem dicere tecti
Ponderis eſſe Jovem. nec jam tolerare labores

Ulterius

Ulterius poteram: quin nunc quoque frigidus artus,
Dum loquor, horror habet; parsque est meminisse doloris.
Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
Fessa malis, tendensque ad cælum brachia, magno
Lucinam Nixosque pares clamore vocabam.
Illa quidem venit, sed præcorrupta, meumque
Quæ donare caput Junoni vellet iniquæ.
Utque meos audit gemitus; subsedit in illa
Ante fores ara: dextroque a poplite lævum
Pressa genu, digitis inter se pectine junctis,
Sustinuit partus: tacita quoque carmina voce
Dixit: & inceptos tenuerunt carmina partus.
Nitor, & ingrato facio convicia demens
Vana Jovi: cupioque mori; moturaque duros
Verba queror silices. matres Cadmeides adsunt;
Votaque suscipiunt; exhortanturque dolentem.
Una ministrarum media de plebe Galanthis,
Flava comas, aderat, faciendis strenua jussis;
Officiis dilecta suis. ea sensit iniqua
Nescio quid Junone geri: dumque exit, & intrat
Sæpe fores; Divam residentem vidit in ara;
Brachiaque in genibus digitis connexa tenentem:
Et, Quæcumque es, ait, dominæ gratare; levata est
Argolis Alcmene: poriturque puerpera voto.
Exsiluit, junctasque manus patefacta remisit
Diva potens uteri. vinclis levor ipsa remissis.
Numine decepto risisse Galanthida fama est.
Ridentem, prensamque ipsis Dea sæva capillis
Traxit, & e terra corpus relevare volentem
Arcuit: inque pedes mutavit brachia primos.
Strenuitas antiqua manet: nec terga colorem
Amisere suum: forma est diversa priori.
Quæ, quia mendaci parientem juverat ore,
Ore parit: nostrasque domos, ut & ante, frequentat.
Dixit: &, admonitu veteris commota ministræ,
Ingemuit: quam sic nurus est affata dolentem:
Te tamen, o genitrix, alienæ sanguine vestro
Rapta movet facies. quid si tibi mira sororis
Fata meæ referam? quamquam lacrimæque, dolorque
Impediunt, prohibentque loqui. fuit unica matri
[Me pater ex alia genuit] notissima forma
Oechalidum Dryope: quam virginitate carentem,
Vimque Dei passam, Delphos Delonque tenentis,
Excipit Andræmon; & habetur conjuge felix.
Est lacus, acclivi devexo margine formam
Litoris efficiens: summum myrteta coronant.
Venerat huc Dryope fatorum nescia; quoque
Indignere magis, Nymphis latura coronas.
Inque sinu puerum, qui nondum impleverat annum,
Dulce ferebat onus: tepidique ope lactis alebat.
Haud procul a stagno, Tyrios imitata colores,
In spem baccarum florebat aquatica lotos.
Carpserat hinc Dryope, quos oblectamina nato
Porrigeret, flores: & idem factura videbar;
Namque aderam. vidi guttas e flore cruentas
Decidere; & tremulo ramos horrore moveri.
Scilicet, ut referunt tardi nunc denique agrestes,
Lotis in hanc Nymphe, fugiens obscœna Priapi,
Contulerat versos servato nomine vultus.
Nescierat soror hoc; quæ cum perterrita retro
Ire & adoratis vellet discedere Nymphis;
Hæserunt radice pedes. convellere pugnat:
Nec quidquam, nisi summa, movet. succrescit ab imo,
Totaque paulatim lentus premit inguina cortex.
Ut vidit; conata manu laniare capillos,
Fronde manum implevit: frondes caput omne tenebant.
At puer Amphissos (namque hoc avus Eurytus illi
Addiderat nomen) materna rigescere sentit
Ubera: nec sequitur ducentem lacteus humor.
Spectatrix aderam fati crudelis: opemque
Non poteram tibi ferre, soror: quantumque valebam,
Crescentem truncum ramosque amplexa, morabar:
Et (fateor) volui sub eodem cortice condi.
Ecce vir Andræmon, genitorque miserrimus, adsunt:
Et quærunt Dryopen: Dryopen quærentibus illis
Ostendi loton. tepido dant oscula ligno:
Affusique suæ radicibus arboris hærent.
Nil nisi jam faciem, quod non foret arbor, habebas,
Cara soror. lacrimæ verso de corpore factis
Irrorant foliis: ac, dum licet, oraque præstant
Vocis iter, tales effundit in aera questus:
Siqua fides miseris, hoc me, per numina juro,
Non meruisse nefas. patior sine crimine pœnam.
Viximus innocuæ: si mentior, arida perdam,
Quas habeo, frondes; & cæsa securibus urar.
Hunc tamen infantem maternis demite ramis;
Et date nutrici: nostraque sub arbore sæpe
Lac facitote bibat; nostraque sub arbore ludat.
Cumque loqui poterit, matrem facitote salutet.
Et tristis dicat, Latet hoc sub stipite mater.
Stagna tamen timeat; nec carpat ab arbore flores:
Et frutices omnes corpus putet esse Dearum.
Care, vale, conjux, & tu germana, paterque.
Queis si qua est pietas, ab acutæ vulnere falcis,
A pecoris morsu frondes defendite nostras.
Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non est;
Erigite huc artus, & ad oscula nostra venite,
Dum tangi possunt, parvumque attollite natum.
Plura loqui nequeo. nam jam per candida mollis
Colla liber serpit: summoque cacumine condor.
Ex oculis removete manus. sine munere vestro
Contegat inductus morientia lumina cortex.
Desierant simul ora loqui, simul esse: diuque
Corpore mutato rami caluere recentes.
Dumque refert Iole fatum miserabile, dumque
Eurytidos lacrimas admoto pollice siccat
Alcmene, flet & ipsa tamen: compescuit omnem
Res nova tristitiam. nam limine constitit alto
Pæne puer, dubiaque tegens lanugine malas
Ora reformatus primos Iolaus in annos.
Hoc illi dederat Junonia muneris Hebe,
Victa viri precibus. quæ cum jurare pararet
Dona tributuram posthac se talia nulli;
Non est passa Themis. Nam jam discordia Thebæ
Bella movent, dixit: Capaneusque nisi ab Jove vinci
Haud poterit: ibuntque pares in vulnera fratres:
Subductaque suos manes tellure videbit
Vivus adhuc vates: ultusque parente parentem
Natus erit facto pius & sceleratus eodem:
Attonitusque malis, exul mentisque domusque,
Vultibus Eumenidum, matrisque agitabitur umbris;
Donec eum conjux fatale poposcerit aurum:
Cognatumque latus Phegeius hauserit ensis.
Tum demum magno petet hos Acheloia supplex
Ab Jove Callirhoe natis infantibus annos.
Jupiter his motus, privignæ dona nurusque
Præcipiet: facietque viros impubibus annis.
Hæc ubi faticano venturi præscia dixit
Ore Themis; vario Superi sermone fremebant:
Et, cur non aliis eadem dare dona liceret,
Murmur erat. queritur veteres Pallantias annos
Conjugis esse sui: queritur canescere mitis

Iaſiona Ceres: repetitum Mulciber ævum
Poſcit Erichthonio. Venerem quoque cura futuri
Tangit, & Anchiſæ renovare paciſcitur annos.
Cui ſtudeat, Deus omnis habet: creſcitque favore
Turbida ſeditio; donec ſua Jupiter ora
Solvit: &, O, noſtri ſi qua eſt reverentia, dixit,
Quo ruitis? tantumne ſibi quis poſſe videtur,
Fata quoque ut ſuperet? fatis Iolaus in annos,
Quos egit, rediit: fatis juveneſcere debent
Callirhoe geniti; non ambitione, nec armis.
Vos etiam, quoque hoc animo meliore feratis,
Me quoque fata regunt: quæ ſi mutare valerem,
Nec noſtrum ſeri curvarent Æacon anni:
Perpetuumque ævi florem Rhadamanthus haberet
Cum Minoe meo: qui propter amara ſenectæ
Pondera deſpicitur, nec, quo prius, ordine regnat.
Dicta Jovis movere Deos. nec ſuſtinet ullus
(Cum videant feſſos Rhadamanthon & Æacon annis,
Et Minoa) queri. qui, dum fuit integer ævi,
Terruerat magnas ipſo quoque nomine gentes.
Tunc erat invalidus; Deionidenque juventæ
Robore Miletum, Phœboque parente ſuperbum,
Pertimuit: credenſque ſuis inſurgere regnis,
Haud tamen eſt patriis arcere penatibus auſus.
Sponte fugis, Milete, tua; celerique carina
Ægeas metiris aquas; & in Aſide terra
Mœnia conſtituis, poſitoris habentia nomen.
Hic tibi, dum ſequitur patriæ curvamina ripæ,
Filia Mæandri toties redeuntis eodem,
Cognita Cyanee, præſtanti corpora forma,
Byblida cum Cauno prolem eſt enixa gemellam.
Byblis in exemplo eſt, ut ament conceſſa puellæ:
Byblis Apollinei correpta cupidine fratris,
Non ſoror ut fratrem, nec qua debebat, amavit.
Illa quidem primo nullos intelligit ignes:
Nec peccare putat, quod ſæpius oſcula jungat:
Quod ſua fraterno circumdet brachia collo:
Mendacique diu pietatis fallitur umbra.
Paulatim declinat amor; viſuraque fratrem
Culta venit; nimiumque cupit formoſa videri:
Et, ſi qua eſt illic formoſior, invidet illi.
Sed nondum manifeſta ſibi eſt; nullumque ſub illo
Igne facit votum: verumtamen æſtuat intus.
Jam dominum appellat: jam nomina ſanguinis odit:
Byblida jam mavult, quam ſe vocet ille ſororem.
Spes tamen obſcœnas animo dimittere non eſt
Auſa ſuo vigilans. placida reſoluta quiete
Sæpe videt, quod amat. viſa eſt quoque jungere fratri
Corpus; & erubuit, quamvis ſopita jacebat.
Somnus abit: ſilet illa diu; repetitque quietis
Ipſa ſuæ ſpeciem; dubiaque ita mente profatur:
Me miſeram! tacitæ quid vult ſibi noctis imago?
Quam nolim rata ſit. cur hæc ego ſomnia vidi?
Ille quidem eſt oculis quamvis formoſus iniquis:
Et placet, & poſſum, ſi non ſit frater, amare:
Et me dignus erat. verum nocet eſſe ſororem.
Dummodo tale nihil vigilans committere tentem;
Sæpe licet ſimili redeat ſub imagine ſomnus.
Teſtis abeſt ſomno; nec abeſt imitata voluptas.
Pro Venus, & tenera volucer cum matre Cupido,
Gaudia quanta tuli! quam me manifeſta libido
Contigit! ut jacui totis reſoluta medullis!
Ut meminiſſe juvat! quamvis brevis illa voluptas,
Noxque fuit præceps, & cœptis invida noſtris.
O ego, ſi liceat mutato nomine jungi,
Quam bene, Caune, tuo poteram nurus eſſe parenti!
Quam bene, Caune, meo poteras gener eſſe parenti!
Omnia, Di facerent, eſſent communia nobis;
Præter avos. tu me vellem generoſior eſſes.
Neſcio quam facies igitur, pulcherrime, matrem:
At mihi quæ male ſum, quos tu, ſortita parentes,
Nil niſi frater eris. quod obeſt, id habebimus unum.
Quid mihi ſignificant ergo mea viſa? quod autem
Somnia pondus habent? an habent & ſomnia pondus?
Di melius! Di nempe ſuas habuere ſorores.
Sic Saturnus Opim junctam ſibi ſanguine duxit,
Oceanus Tethyn, Junonem rector Olympi.
Sunt Superis ſua jura. quid ad cæleſtia ritus
Exigere humanos, diverſaque fœdera tento?
Aut noſtro vetitus de corde fugabitur ardor:
Aut, hoc ſi nequeo, peream precor ante; toroque
Mortua componar: poſitæque det oſcula frater.
Et tamen arbitrium quærit res iſta duorum.
Finge placere mihi: ſcelus eſſe videbitur illi.
At non Æolidæ thalamos timuere ſororum.
Unde ſed hos novi? cur hæc exempla paravi?
Quo feror? obſcœnæ procul hinc diſcedite flammæ:
Nec, niſi qua fas eſt germanæ, frater ametur.
Si tamen ipſe mei captus prior eſſet amore,
Forſitan illius poſſem indulgere furori.
Ergo ego, quem fueram non rejectura petentem,
Ipſa petam? poteriſne loqui? poteriſne fateri?
Coget amor; potero. vel, ſi pudor ora tenebit,
Littera celatos arcana fatebitur ignes.
Hæc placet, hæc dubiam vincit ſententia mentem.
In latus erigitur; cubitoque innixa ſiniſtro,
Viderit: inſanos, inquit, fateamur amores.
Hei mihi! quo labor? quem mens mea concipit ignem?
Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum: vacuam tenet altera ceram.
Incipit; & dubitat: ſcribit; damnatque tabellas:
Et notat; & delet: mutat; culpatque, probatque:
Inque vicem ſumtas ponit, poſitaſque reſumit.
Quid velit, ignorat: quidquid factura videtur,
Diſplicet. in vultu eſt audacia mixta pudori.
Scripta ſoror fuerat: viſum eſt delere ſororem,
Verbaque correctis incidere talia ceris:
Quam, niſi tu dederis, non eſt habitura ſalutem,
Hanc tibi mittit amans: pudet ah, pudet edere nomen!
Et, ſi quid cupiam, quæris; ſine nomine vellem
Poſſet agi mea cauſſa meo. nec cognita Byblis
Ante forem, quam ſpes votorum certa fuiſſet.
Eſſe quidem læſi poterant tibi pectoris index,
Et color, & macies, & vultus, & humida ſæpe
Lumina, nec cauſſa ſuſpiria mota patenti;
Et crebri amplexus; & quæ, ſi forte notaſti,
Oſcula ſentiri non eſſe ſororia poſſent.
Ipſa tamen, quamvis animo grave vulnus habebam,
Quamvis intus erat furor igneus, omnia feci,
(Sunt mihi Di teſtes) ut tandem ſanior eſſem:
Pugnavique diu violenta Cupidinis arma
Effugere infelix; & plus, quam ferre puellam
Poſſe putes, ego dura tuli. ſuperata fateri
Cogor, opemque tuam timidis expoſcere votis.
Tu ſervare potes, tu perdere ſolus amantem:
Elige utrum facias. non hoc inimica precatur:
Sed quæ, cum tibi ſit junctiſſima, junctior eſſe
Expetit; & vinclo tecum propiore ligari.
Jura ſenes norint: & quid liceatque, nefaſque,
Faſque ſit, inquirant; legumque examina ſervent:
Conveniens Venus eſt annis temeraria noſtris.
Quid liceat, neſcimus adhuc: & cuncta licere
Cre-

Credimus: & ſequimur magnorum exempla Deorum.
Nec nos aut durus pater, aut reverentia famæ,
Aut timor impedient; tantum abſit cauſſa timendi.
Dulcia fraterno ſub nomine furta tegemus.
Eſt mihi libertas tecum ſecreta loquendi:
Et damus amplexus; & jungimus oſcula coram.
Quantum eſt, quod deſit! miſerere fatentis amorem,
Et non faſſuræ, niſi cogeret ultimus ardor:
Neve merere, meo ſubſcribi cauſſa ſepulcro.
Talia nequidquam perarantem plena reliquit
Cera manum: ſummaque in margine verſus adhæſit.
Protinus impreſſa ſignat ſua crimina gemma;
Quam tinxit lacrimis: linguam defecerat humor.
Deque ſuis unum famulis pudibunda vocavit:
Et pavidum blandita, Fer has, fidiſſime, noſtro,
Dixit, & adjecit poſt longo tempore, fratri.
Cum daret; elapſæ manibus cecidere tabellæ.
Omine turbata eſt: miſit tamen. apta miniſter
Tempora nactus adit; traditque latentia verba.
Attonitus ſubita juvenis Mæandrius ira,
Projicit acceptas, lecta ſibi parte, tabellas:
Vixque manus retinens trepidantis ab ore miniſtri,
Dum licet, o vetitæ ſcelerate libidinis auctor,
Effuge, ait: qui, ſi noſtrum tua fata pudorem
Non traherent ſecum, pœnas mihi morte dediſſes.
Ille fugit pavidus: dominæque ferocia Cauni
Dicta refert. palles audita, Bybli, repulſa:
Et pavet obſeſſum glaciali frigore pectus.
Mens tamen ut rediit; pariter rediere furores:
Linguaque vix tales icto dedit aere voces:
Et merito; quid enim temeraria vulneris hujus
Indicium feci? quid, quæ celanda fuerunt,
Tam cito commiſi properatis verba tabellis?
Ante erat ambiguis animi ſententia dictis
Prætentanda mihi. ne non ſequeretur euntem,
Parte aliqua veli, qualis foret aura, notare
Debueram; tutoque mari decurrere: quæ nunc
Non exploratis implevi lintea ventis.
Auferor in ſcopulos igitur, ſubmerſaque toto
Obruor Oceano: neque habent mea vela recurſus.
Quid quod & ominibus certis prohibebat amori
Indulgere meo, tum cum mihi ferre jubenti
Excidit, & fecit ſpes noſtras cera caducas?
Nonne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
Sed potius mutanda dies? Deus ipſe monebat;
Signaque certa dabat: ſi non male ſana fuiſſem.
Et tamen ipſa loqui, nec me committere ceræ
Debueram; præſenſque meos aperire furores.
Vidiſſet lacrimas: vultus vidiſſet amantis.
Plura loqui poteram, quam quæ cepere tabellæ.
Invito potui circumdare brachia collo:
Amplectique pedes: affuſaque poſcere vitam:
Et, ſi rejicerer, potui moritura videri.
Omnia feciſſem. quorum ſi ſingula duram
Flectere non poterant, potuiſſent omnia, mentem.
Forſitan & miſſi ſit quædam culpa miniſtri.
Non adiit apte: non legit idonea, credo,
Tempora: nec petiit horamque animumque vacantem.
Hæc nocuere mihi. neque enim de tigride natus;
Nec rigidas ſilices, ſolidumve in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit: nec lac bibit ille leænæ.
Vincetur. repetendus erit. nec tædia cœpti
Ulla mei capiam; dum ſpiritus iſte manebit.
Nam primum (ſi fata mihi revocare liceret)
Non cœpiſſe fuit: cœpta expugnare, ſecundum eſt.
Quippe nec ille poteſt (ut jam mea vota relinquam)
Non tamen auſorum ſemper memor eſſe meorum.
Et, quia deſierim, leviter voluiſſe videbor:
Aut etiam tentaſſe illum, inſidiiſque petiſſe.
Vel certe non hoc, qui plurimus urit & uſſit
Pectora noſtra, Deo, ſed victa libidine credar.
Denique jam nequeo nil commiſiſſe nefandum.
Et ſcripſi, & petii: temerata eſt noſtra voluntas.
Ut nihil adjiciam, non poſſum innoxia dici.
Quod ſupereſt, multum eſt in vota, in crimina parvum.
Dixit: & [incertæ tanta eſt diſcordia mentis]
Cum pigeat tentaſſe, libet tentare: modumque
Exit; & infelix committit ſæpe repelli.
Mox ubi finis abeſt; patriam fugit ille, nefaſque:
Inque peregrina ponit nova mœnia terra.
Tum vero mœſtam tota Miletida mente
Defeciſſe ferunt, tum vero a pectore veſtem
Deripuit; planxitque ſuos furibunda lacertos.
Jamque palam eſt demens; inconceſſamque fatetur
Spem Veneris. ſine qua patriam, inviſoſque penates
Deſerit; & profugi ſequitur veſtigia fratris.
Utque tuo motæ, proles Semeleia, thyrſo
Iſmariæ celebrant repetita triennia Bacchæ;
Byblida non aliter latos ululaſſe per agros
Bubaſides videre nurus: quibus illa relictis
Caras, & armiferos Lelegas, Lyciamque pererrat.
Jam Cragon, & Lymiren, Xantique reliquerat undas,
Quoque Chimæra jugo mediis in partibus ignem,
Pectus & ora leæ, caudam ſerpentis habebat.
Deficiunt ſilvæ: cum tu laſſata ſequendo
Procidis; &, dura poſitis tellure capillis,
Bybli, taces; frondeſque tuo premis ore caducas.
Sæpe etiam Nymphæ teneris Lelegeides ulnis
Tollere conantur: ſæpe, ut moderetur amori,
Præcipiunt; ſurdæque adhibent ſolatia menti.
Muta jacet; virideſque ſuis terit unguibus herbas
Byblis: & humectat lacrimarum gramina rivo.
Naidas his venam, quæ numquam areſcere poſſet,
Suppoſuiſſe ferunt. quid enim dare majus habebant?
Protinus, ut ſecto piceæ de cortice guttæ,
Utve tenax gravida manat tellure bitumen;
Utve ſub adventum ſpirantis lene Favoni
Sole remolleſcit, quæ frigore conſtitit unda,
Sic lacrimis conſumta ſuis Phœbeia Byblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus illis
Nomen habet dominæ, nigraque ſub ilice manat.

Fama novi centum Cretæas forſitan urbes
Impleſſet monſtri; ſi non miracula nuper
Iphide mutata Crete propiora tuliſſet.
Proxima Gnoſſiaco nam quondam Phæſtia regno
Progenuit tellus, ignoto nomine Ligdum;
Ingenua de plebe virum. nec cenſus in illo
Nobilitate ſua major: ſed vita fideſque
Inculpata fuit. gravidæ qui conjugis aures
Vocibus his movit, cum jam prope partus adeſſet:
Quæ voveam duo ſunt: minimo ut relevere labore;
Utque marem parias. oneroſior altera ſors eſt:
Et vires Natura negat. quod abominor, ergo
Edita forte tuo fuerit ſi femina partu;
(Invitus mando: pietas, ignoſce,) necetur.
Dixerat: & lacrimis vultum lavere profuſis,
Tam qui mandabat, quam cui mandata dabantur.
Sed tamen uſque ſuum vanis Telethuſa maritum
Sollicitat precibus; ne ſpem ſibi ponat in arcto.
Certa ſua eſt Ligdo ſententia. jamque ferendo
Vix erat illa gravem maturo pondere ventrem;
Cum medio noctis ſpatio ſub imagine ſomni

Inachis ante torum, pompa comitata suorum,
Aut stetit, aut visa est. inerant lunaria fronti
Cornua, cum spicis nitido flaventibus auro,
Et regale decus; cum qua latrator Anubis,
Sanctaque Bubastis, variusque coloribus Apis;
Quique premit vocem, digitoque silentia suadet;
Sistraque erant, numquamque satis quæsitus Osiris,
Plenaque somniferi serpens peregrina veneni.
Cum velut excussam somno, & manifesta videntem
Sic affata Dea est: Pars, o Telethusa, mearum,
Pone graves curas; mandataque falle mariti.
Nec dubita, cum te partu Lucina levarit,
Tollere quidquid erit. Dea sum auxiliaris, opemque
Exorata fero. nec te coluisse quereris
Ingratum numen. monuit, thalamoque recessit.
Læta toro surgit, purasque ad sidera supplex
Cressa manus tollens, rata sint sua visa precatur.
Ut dolor increvit; seque ipsum pondus in auras
Expulit, & nata est ignaro femina patri;
Jussit ali mater, puerum mentita: fidemque
Res habuit: neque erat facti nisi conscia nutrix.
Vota pater solvit, nomenque imponit avitum.
Iphis avus fuerat. gavisa est nomine mater,
Quod commune foret, nec quemquam falleret illo.
Impercepta pia mendacia fraude latebant.
Cultus erat pueri: facies, quam sive puellæ,
Sive dares puero, fieret formosus uterque.
Tertius interea decimo successerat annus;
Cum pater, Iphi, tibi flavam despondet Ianthen:
Inter Phœstiadas quæ laudatissima formæ
Dote fuit virgo, Dictæo nata Teleste.
Par ætas, par forma fuit: primasque magistris
Accepere artes elementa ætatis ab iisdem.
Hinc amor ambarum tetigit rude pectus: & æquum
Vulnus utrique tulit. sed erat fiducia dispar.
Conjugii pactæque expectat tempora tædæ:
Quamque virum putat esse, suum fore credit Ianthe.
Iphis amat, qua posse frui desperat, & auget
Hoc ipsum flammas: ardetque in virgine virgo.
Vixque tenens lacrimas, Quis me manet exitus, inquit,
Cognita quam nulli, quam prodigiosa, novæque
Cura tenet Veneris? si Di mihi parcere vellent;
(Perdere debuerant: si non & perdere vellent;)
Naturale malum saltem & de more dedissent.
Nec vaccam vaccæ, nec equas amor urit equarum.
Urit oves aries: sequitur sua femina cervum.
Sic & aves coeunt: interque animalia cuncta
Femina femineo correpta cupidine nulla est.
Vellem nulla forem. ne non tamen omnia Crete
Monstra ferat; taurum dilexit filia Solis,
Femina nempe marem. meus est furiosior illo,
Si verum profitemur, amor. tamen illa secuta est
Spem Veneris: tamen illa dolis & imagine vaccæ
Passa bovem est: & erat, qui deciperetur, adulter.
Huc licet e toto solertia confluat orbe,
Ipse licet revolet ceratis Dædalus alis;
Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet? num te mutabit, Ianthe?
Quin animum firmas, teque ipsa recolligis, Iphi:
Consiliique inopes & stultos excutis ignes?
Quid sis nata vide, [nisi te quoque decipis ipsam:]
Et pete quod fas est: & ama, quod femina debes.
Spes est quæ capiat: spes est quæ pascat amorem.
Hanc tibi res adimit: non te custodia caro
Arcet ab amplexu, nec cauti cura mariti.
Non patris asperitas, non se negat ipsa roganti.
Nec tamen est potiunda tibi: nec, ut omnia fiant,
Esse potes felix; ut Dique hominesque laborent.
Nunc quoque votorum pars nulla est vana meorum:
Dique mihi faciles, quidquid valuere, dederunt.
Quodque ego, vult genitor, vult ipse socerque futurus:
At non vult Natura, potentior omnibus istis;
Quæ mihi sola nocet. venit ecce optabile tempus:
Luxque jugalis adest: ut jam mea fiat Ianthe;
Nec mihi continget. mediis sitiemus in undis.
Pronuba quid Juno, quid ad hæc, Hymenæe, venitis
Sacra; quibus qui ducat abest, ubi nubimus ambæ?
Pressit ab his vocem. nec lenius altera virgo
Æstuat: utque celer venias, Hymenæe, precatur.
Quod petit hæc, Telethusa timens, modo tempora differt:
Nunc ficto languore moram trahit. omina sæpe,
Visaque causatur. sed jam consumserat omnem
Materiam ficti: dilataque tempora tædæ
Institerant; unusque dies restabat: at illa
Crinalem capiti vittam nataeque sibique
Detrahit: & passis aram complexa capillis,
Isi, Parætonium, Mareoticaque arva, Pharonque
Quæ colis, & septem digestum in cornua Nilum;
Fer, precor, inquit, opem: nostroque medere timori.
Te Dea, te quondam, tuaque hæc insignia vidi:
Cunctaque cognovi; comitesque, facesque, sonumque
Sistrorum: memorique animo tua jussa notavi.
Quod videt hæc lucem, quod non ego punior ipsa;
Consilium, monitumque tuum est. miserere duarum,
Auxilioque juva. lacrimæ sunt verba secutæ.
Visa Dea est movisse suas (& moverat) aras:
Et templi tremuere fores, imitataque Lunam
Cornua fulserunt; crepuitque sonabile sistrum.
Non secura quidem, fausto tamen omine læta
Mater abit templo. sequitur comes Iphis euntem,
Quam solita est, majore gradu: nec candor in ore
Permanet; & vires augentur; & acrior ipse est
Vultus: & incomtis brevior mensura capillis.
Plusque vigoris adest, habuit quam femina. jam, quæ
Femina nuper eras, puer es. date munera templis:
Nec timida gaudete fide. dant munera templis:
Addunt & titulum: titulus breve carmen habebat:
Dona puer solvit, quæ femina voverat, Iphis.
Postera lux radiis latum patefecerat orbem;
Cum Venus, & Juno, sociosque Hymenæus ad ignes
Conveniunt: potiturque sua puer Iphis Ianthe.

METAMORPHOSEON
LIBER X.

INde per immensum croceo velatus amictu
Aera digreditur, Ciconumque Hymenæus ad oras
Tendit; & Orphea nequidquam voce vocatur.
Adfuit ille quidem: sed nec solennia verba,
Nec lætos vultus, nec felix attulit omen.
Fax quoque, quam tenuit, lacrymoso stridula fumo,
Usque fuit, nullos invenit motibus ignes.
Exitus auspicio gravior: nam nupta, per herbas
Dum nova Naiadum turba comitata vagatur,
Occidit, in talum serpentis dente recepto.
Quam satis ad superas postquam Rhodopeius auras
Deflevit vates; ne non tentaret & umbras,
Ad Styga Tænaria est ausus descendere porta.
Perque leves populos simulacraque functa sepulcris
Persephonen adiit, inamœnaque regna tenentem
Umbrarum dominum: pulsisque ad carmina nervis

Sic

Sic ait: O positi sub terra numina mundi,
In quem recidimus quidquid mortale creamur;
Si licet, &, falsi positis ambagibus oris,
Vera loqui sinitis; non huc, ut opaca viderem
Tartara, descendi; nec uti villosa colubris
Terna Medusæi vincirem guttura monstri.
Caussa viæ conjux: in quam calcata venenum
Vipera diffudit; crescentesque abstulit annos.
Posse pati volui: nec me tentasse negabo.
Vicit Amor. supera Deus hic bene notus in ora est.
An sit & hic, dubito: sed & hic tamen auguror esse.
Famaque si veteris non est mentita rapinæ,
Vos quoque junxit Amor. per ego hæc loca plena timoris,
Per Chaos hoc ingens, vastique silentia regni,
Eurydices oro properata retexite fila.
Omnia debemur vobis: paulumque morati,
Serius aut citius sedem properamus ad unam.
Tendimus huc omnes. hæc est domus ultima: vosque
Humani generis longissima regna tenetis.
Hæc quoque, cum justos matura peregerit annos,
Juris erit vestri. pro munere poscimus usum.
Quod si fata negant veniam pro conjuge, certum est
Nolle redire mihi. leto gaudete duorum.
Talia dicentem, nervosque ad verba moventem,
Exsangues flebant animæ. nec Tantalus undam
Captavit refugam: stupuitque Ixionis orbis.
Nec carpsere jecur volucres: urnisque vacarunt
Belides: inque tuo sedisti, Sisyphe, saxo.
Tum primum lacrimis victarum carmine fama est
Eumenidum maduisse genas: nec regia conjux
Sustinet oranti, nec qui regit ima, negare:
Eurydicenque vocant. umbras erat illa recentes
Inter: & incessit passu de vulnere tardo.
Hanc simul, & legem Rhodopeius accipit heros,
Ne flectat retro sua lumina; donec Avernas
Exierit valles: aut irrita dona futura.
Carpitur acclivus per muta silentia trames,
Arduus, obscurus, caligine densus opaca.
Nec procul abfuerunt telluris margine summæ.
Hic, ne deficeret, metuens, avidusque videndi,
Flexit amans oculos: & protinus illa relapsa est.
Brachiaque intendens, prendique & prendere certans,
Nil nisi cedentes infelix arripit auras.
Jamque iterum moriens non est de conjuge quidquam
Questa suo: quid enim sese quereretur amatam?
Supremumque vale, quod jam vix auribus ille
Acciperet, dixit: revolutaque rursus eodem est.
Non aliter stupuit gemina nece conjugis Orpheus;
Quam tria qui timidus, medio portante catenas,
Colla canis vidit: quem non pavor ante reliquit,
Quam natura prior, saxo per corpus oborto:
Quique in se crimen traxit; voluitque videri
Olenos esse nocens: tuque o confisa figuræ,
Infelix Lethæa, tuæ; junctissima quondam
Pectora, nunc lapides, quos humida sustinet Ide.
Orantem, frustraque iterum transire volentem,
Portitor arcuerat. septem tamen ille diebus
Squallidus in ripa Cereris sine munere sedit.
Cura dolorque animi, lacrimæque alimenta fuere.
Esse Deos Erebi crudeles questus, in altam
Se recipit Rhodopen, pulsumque Aquilonibus Hæmon.
Tertius æquoreis inclusum Piscibus annum
Finierat Titan: omnemque refugerat Orpheus
Femineam Venerem; seu quod male cesserat illi;
Sive fidem dederat. multas tamen ardor habebat
Jungere se vati: multæ doluere repulsæ.
Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem
In teneros transferre mares: citraque juventam
Ætatis breve ver, & primos carpere flores.
Collis erat, collemque super planissima campi
Area: quam viridem faciebant graminis herbæ.
Umbra loco deerat. qua postquam parte resedit
Dis genitus vates, & fila sonantia movit;
Umbra loco venit. non Chaonis abfuit arbos,
Non nemus Heliadum, non frondibus esculus altis,
Nec tiliæ molles, nec fagus, & innuba laurus.
Et coryli fragiles, & fraxinus utilis hastis,
Enodisque abies, curvataque glandibus ilex,
Et platanus genialis, acerque coloribus impar,
Amnicolæque simul salices, & aquatica lotos,
Perpetuoque virens buxus, tenuesque myricæ,
Et bicolor myrtus, & baccis cærula ficus:
Vos quoque flexipedes hederæ venistis, & una
Pampineæ vites, & amictæ vitibus ulmi:
Ornique, & piceæ, pomoque onerata rubenti
Arbutus, & lentæ victoris præmia palmæ:
Et succincta comas, hirsutaque vertice pinus;
Grata Deum matri. siquidem Cybeleius Attis
Exuit hac hominem, truncoque induruit illo.
Adfuit huic turbæ metas imitata cupressus,
Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo,
Qui citharam nervis, & nervis temperat arcus.
Namque sacer Nymphis Carthæa tenentibus arva
Ingens cervus erat: lateque patentibus altas
Ipse suo capiti præbebat cornibus umbras:
Cornua fulgebant auro: demissaque in armos
Pendebant tereti gemmata monilia collo.
Bulla super frontem parvis argentea loris
Vincta movebatur: parilique ex ære nitebant
Auribus in geminis circum cava tempora baccæ.
Isque metu vacuus, naturalique pavore
Deposito, celebrare domos, mulcendaque colla
Quamlibet ignotis manibus præbere solebat.
Sed tamen ante alios, Ceæ pulcherrime gentis,
Gratus erat, Cyparisse, tibi. tu pabula cervum
Ad nova, tu liquidi ducebas fontis ad undam:
Tu modo texebas varios per cornua flores:
Nunc, eques in tergo residens, huc latus & illuc
Mollia purpureis frænabas ora capistris.
Æstus erat, mediusque dies: Solisque vapore
Concava littorei fervebant brachia Cancri.
Fessus in herbosa posuit sua corpora terra
Cervus: & arborea ducebat frigus ab umbra.
Hunc puer imprudens jaculo Cyparissus acuto
Fixit: &, ut sævo morientem vulnere vidit,
Velle mori statuit. quæ non solatia Phœbus
Dixit? & ut leviter, pro materiaque doleret,
Admonuit. gemit ille tamen: munusque supremum
Hoc petit a Superis; ut tempore lugeat omni.
Jamque, per immensos egesto sanguine fletus,
In viridem verti cœperunt membra colorem;
Et modo, qui nivea pendebant fronte capilli,
Horrida cæsaries fieri: sumtoque rigore
Sidereum gracili spectare cacumine cælum.
Ingemuit, tristisque Deus, Lugebere nobis,
Lugebisque alios, aderisque dolentibus, inquit.
Tale nemus vates attraxerat: inque ferarum
Concilio medius, turbæ volucrumque sedebat.
Ut satis impulsas tentavit pollice chordas;
Et sensit varios, quamvis diversa sonarent,

Con-

Concordare modos; hoc vocem carmine movit:
Ab Jove Musa parens (cedunt Jovis omnia regno,)
Carmina nostra move. Jovis est mihi sæpe potestas
Dicta prius. cecini plectro graviore Gigantas,
Sparsaque Phlegræis victricia fulmina campis.
Nunc opus est leviore lyra: puerosque canamus
Dilectos Superis: inconcessisque puellas
Ignibus attonitas meruisse libidine pœnam.
Rex Superum Phrygii quondam Ganymedis amore
Arsit: & inventum est aliquid, quod Jupiter esse,
Quam quod erat, mallet. nulla tamen alite verti
Dignatur; nisi quæ possit sua fulmina ferre.
Nec mora: percusso mendacibus aere pennis
Abripit Iliaden, qui nunc quoque pocula miscet,
Invitaque Jovi nectar Junone ministrat.

Te quoque, Amyclide, posuisset in æthere Phœbus;
Tristia si spatium ponendi fata dedissent.
Qua licet, æternus tamen es: quotiesque repellit
Ver hiemem, Piscique Aries succedit aquoso;
Tu toties oreris: viridique in cespite flores.
Te meus ante alios genitor dilexit: & orbis
In medio positi caruerunt præside Delphi;
Dum Deus Eurotan, immunitamque frequentat
Sparten; nec citharæ, nec sunt in honore sagittæ.
Immemor ipse sui non retia ferre recusat;
Non tenuisse canes; non per juga montis iniqui
Isse comes: longaque alit assuetudine flammas.
Jamque fere medius Titan venientis & actæ
Noctis erat, spatioque pari distabat utrimque;
Corpora veste levant, & succo pinguis olivi
Splendescunt, latique ineunt certamina disci.
Quem prius aerias libratum Phœbus in auras
Misit, & oppositas disjecit pondere nubes.
Recidit in solidam longo post tempore terram
Pondus: & exhibuit junctam cum viribus artem.
Protinus imprudens, actusque cupidine ludi,
Tollere Tænarides orbem properabat: at illum
Dura repercussum subjecit in aera tellus
In vultus, Hyacinthe, tuos. expalluit æque,
Ac puer, ipse Deus: collapsosque excipit artus:
Et modo te refovet: modo tristia vulnera siccat:
Nunc animam admotis fugientem sustinet herbis.
Nil prosunt artes. erat immedicabile vulnus.
Ut si quis violas, riguove papaver in horto,
Liliaque infringat, fulvis hærentia virgis;
Marcida demittant subito caput illa gravatum;
Nec se sustineant; spectentque cacumine terram.
Sic vultus moriens jacet; & defecta vigore
Ipsa sibi est oneri cervix; humeroque recumbit.
Laberis, Oebalide, prima fraudate juventa,
Phœbus ait: videoque tuum mea crimina vulnus.
Tu dolor es, facinusque meum. mea dextera leto
Inscribenda tuo est. ego sum tibi funeris auctor.
Quæ mea culpa tamen? nisi si lusisse, vocari
Culpa potest: nisi culpa potest, & amasse, vocari.
Atque utinam pro te vitam, tecumve liceret
Reddere! sed quoniam fatali lege tenemur;
Semper eris mecum, memorique hærebis in ore.
Te lyra pulsa manu, te carmina nostra sonabunt:
Flosque novus scripto gemitus imitabere nostros.
Tempus & illud erit; quo se fortissimus heros
Addat in hunc florem; folioque legatur eodem.
Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
Ecce cruor, qui fusus humi signaverat herbam,
Definit esse cruor: Tyrioque nitentior ostro
Flos oritur; formamque capit, quam lilia: si non
Purpureus color huic, argenteus esset in illis.
Non satis hoc Phœbo est: (is enim fuit auctor honoris.)
Ipse suos gemitus foliis inscribit: & ai ai
Flos habet inscriptum: funestaque littera ducta est.
Nec genuisse pudet Sparten Hyacinthon: honorque
Durat in hoc ævi: celebrandaque more priorum
Annua prælata redeunt Hyacinthia pompa.

At si forte roges fœcundam Amathunta metalli,
An genuisse velit Propœtidas; abnuat æque,
Atque illos, gemino quondam quibus aspera cornu
Frons erat; unde etiam nomen traxere Cerastæ.
Ante fores horum stabat Jovis hospitis ara,
Lugubris sceleris: quam si quis sanguine tinctam
Advena vidisset; mactatos crederet illic
Lactentes vitulos, Amathusiacasve bidentes:
Hospes erat cæsus. sacris offensa nefandis,
Ipsa suas urbes, Ophiusiaque arva parabat
Deserere alma Venus. Sed quid loca grata, quid urbes
Peccavere meæ? quod crimen, dixit, in illis?
Exsilio pœnam potius gens impia pendat,
Vel nece; vel si quid medium mortisque fugæque.
Idque quid esse potest, nisi versæ pœna figuræ?
Dum dubitat, quo mutet eos; ad cornua vultum
Flexit: & admonita est hæc illis posse relinqui:
Grandiaque in torvos transformat membra juvencos.

Sunt tamen obscœnæ Venerem Propœtides ausæ
Esse negare Deam: pro quo sua numinis ira
Corpora cum forma primæ vulgasse feruntur.
Utque pudor cessit, sanguisque induruit oris,
In rigidum parvo silicem discrimine versæ.

Quas quia Pygmalion ævum per crimen agentes
Viderat, offensus vitiis, quæ plurima menti
Femineæ Natura dedit, sine conjuge cælebs
Vivebat: thalamique diu consorte carebat.
Interea niveum mira feliciter arte
Sculpit ebur; formamque dedit, qua femina nasci
Nulla potest: operisque sui concepit amorem.
Virginis est veræ facies; quam vivere credas:
Et, si non obstet reverentia, velle moveri.
Ars adeo latet arte sua. miratur, & haurit
Pectore Pygmalion simulati corporis ignes.
Sæpe manus operi tentantes admovet, an sit
Corpus, an illud ebur: nec ebur tamen esse fatetur.
Oscula dat, reddique putat: loquiturque; tenetque:
Et credit tactis digitos insidere membris:
Et metuit, pressos veniat ne livor in artus.
Et modo blanditias adhibet: modo grata puellis
Munera fert illi conchas, teretesque lapillos,
Et parvas volucres, & flores mille colorum,
Liliaque, pictasque pilas, & ab arbore lapsas
Heliadum lacrimas. ornat quoque vestibus artus:
Dat digitis gemmas; dat longa monilia collo.
Aure leves baccæ, redimicula pectore pendent.
Cuncta decent: nec nuda minus formosa videtur.
Collocat hanc stratis concha Sidonide tinctis:
Appellatque tori sociam: acclinataque colla
Mollibus in plumis, tamquam sensura, reponit.
Festa dies Veneri, tota celeberrima Cypro,
Venerat: & pandis inductæ cornibus aurum
Conciderant ictæ nivea cervice juvencæ,
Thuraque fumabant: cum munere functus ad aras
Constitit; & timide, Si Di dare cuncta potestis;
Sit conjux opto, non ausus, eburnea virgo,
Dicere Pygmalion, similis mea, dixit, eburneæ.
Sensit, ut ipsa suis aderat Venus aurea festis,
Vota quid illa velint: & amici numinis omen
Flamma

Flamma ter accensa est; apicemque per aera duxit.
Ut rediit, simulacra suæ petit ille puellæ:
Incumbensque toro dedit oscula. visa tepere est.
Admovet os iterum: manibus quoque pectora tentat.
Tentatum mollescit ebur: positoque rigore
Subsidit digitis, ceditque: ut Hymettia sole
Cera remollescit, tractataque pollice multas
Flectitur in facies, ipsoque fit utilis usu.
Dum stupet; & timide gaudet; fallique veretur;
Rursus amans, rursusque manu sua vota retractat.
Corpus erat: saliunt tentatæ pollice venæ.
Tum vero Paphius plenissima concipit heros
Verba; quibus Veneri grates agat: oraque tandem
Ore suo non falsa premit: dataque oscula virgo
Sensit, & erubuit: timidumque ad limina lumen
Attollens, pariter cum cælo vidit amantem.
Conjugio, quod fecit, adest Dea. jamque coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,
Illa Paphon genuit: de quo tenet insula nomen.
Editus hac ille est, qui, si sine prole fuisset,
Inter felices Cinyras potuisset haberi.
Dira canam. procul hinc natæ, procul este parentes:
Aut, mea si vestras mulcebunt carmina mentes,
Desit in hac mihi parte fides; nec credite factum:
Vel, si credetis, facti quoque credite pœnam.
Si tamen admissum sinit hoc Natura videri;
Gentibus Ismariis, & nostro gratulor orbi:
Gratulor huic terræ, quod abest regionibus illis,
Quæ tantum genuere nefas. sit dives amomo,
Cinnamaque, costumque suam, sudataque ligno
Thura ferat, floresque alios Panchaia tellus;
Dum ferat & Myrrham. tanti nova non fuit arbos.
Ipse negat nocuisse tibi sua tela Cupido,
Myrrha: facesque suas a crimine vindicat isto.
Stipite te Stygio tumidisque adflavit Echidnis
E tribus una soror. scelus est odisse parentem:
Hic amor est odio majus scelus. undique lecti
Te cupiunt proceres, totoque Oriente juventus
Ad thalami certamen adest. ex omnibus unum
Elige, Myrrha, tibi; dum ne sit in omnibus unus.
Illa quidem sentit; fœdoque repugnat amori:
Et secum, Quo mente feror? quid molior? inquit.
Di, precor, & Pietas, sacrataque jura parentum,
Hoc prohibete nefas: scelerique resistite tanto;
Si tamen hoc scelus est. sed enim damnare negatur
Hanc Venerem pietas: coeuntque animalia nullo
Cetera dilectu. nec habetur turpe juvencæ
Ferre patrem tergo: fit equo sua filia conjux;
Quasque creavit, init pecudes, caper: ipsaque cujus
Semine concepta est, ex illo concipit ales.
Felices, quibus ista licent! humana malignas
Cura dedit leges: & quod Natura remittit,
Invida jura negant. gentes tamen esse feruntur,
In quibus & nato genitrix, & nata parenti
Jungitur; & pietas geminato crescit amore.
Me miseram, quod non nasci mihi contigit illic,
Fortunaque loci lædor! quid in ista revolvor?
Spes interdictæ discedite. dignus amari
Ille, sed ut pater, est. ergo si filia magni
Non essem Cinyræ; Cinyræ concumbere possem.
Nunc quia tam meus est, non est meus; ipsaque damno
Est mihi proximitas. aliena potentior essem.
Ire libet procul hinc, patriosque relinquere fines,
Dum scelus effugiam. retinet malus error amantem;
Ut præsens spectem Cinyram; tangamque, loquarque,
Osculaque admoveam, si nil conceditur ultra.
Ultra autem sperare aliquid potes, impia virgo?
Nec, quot confundas & jura & nomina, sentis?
Tune eris & matris pellex, & adultera patris?
Tune soror gnati, genitrixque vocabere fratris?
Nec metues atro crinitas angue sorores,
Quas facibus sævis oculos atque ora petentes
Noxia corda vident? at tu, dum corpore non es
Passa, nefas animo ne concipe: neve potentis
Concubitu vetito Naturæ pollue fœdus.
Velle puta: res ipsa vetat. pius ille, memorque
Juris. & o vellem similis furor esset in illo!
Dixerat: at Cinyras, quem copia digna procorum,
Quid faciat, dubitare facit, scitatur ab ipsa,
Nominibus dictis, cujus velit esse mariti.
Illa silet primo: patriisque in vultibus hærens,
Æstuat: & tepido suffundit lumina rore.
Virginei Cinyras hæc credens esse timoris,
Flere vetat; siccatque genas; atque oscula jungit.
Myrrha datis nimium gaudet: consultaque, qualem
Optet habere virum; Similem tibi, dixit. at ille
Non intellectam vocem collaudat; &, Esto
Tam pia semper, ait. pietatis nomine dicto,
Demisit vultus, sceleris sibi conscia, virgo.
Noctis erat medium, curasque, & pectora somnus
Solverat. at virgo Cinyreia pervigil igni
Carpitur indomito; furiosaque vota retractat.
Et modo desperat; modo vult tentare: pudetque,
Et cupit; &, quod agat, non invenit. utque securi
Saucia trabs ingens, ubi plaga novissima restat,
Quo cadat, in dubio est; omnique a parte timetur.
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc levis, atque illuc; momentaque sumit utroque.
Nec modus aut requies, nisi mors, reperitur amoris.
Mors placet. erigitur: laqueoque innectere fauces
Destinat: &, zona summo de poste revincta,
Care vale Cinyra, caussamque intellige mortis,
Dixit: & aptabat pallenti vincula collo.
Murmura verborum fidas nutricis ad aures
Pervenisse ferunt, limen servantis alumnæ.
Surgit anus, reseratque fores: mortisque paratæ
Instrumenta videns, spatio conclamat eodem,
Seque ferit, scinditque sinus, ereptaque collo
Vincula dilaniat. tum denique flere vacavit;
Tum dare complexus, laqueique requirere caussam.
Muta silet virgo, terramque immota tuetur:
Et deprensa dolet tardæ conamina mortis.
Instat anus; canosque suos, & inania nudans
Ubera, per cunas alimentaque prima precatur,
Ut sibi committat, quidquid dolet. illa rogantem
Aversata gemit. certa est exquirere nutrix:
Nec solam spondere fidem. Dic, inquit; opemque
Me sine ferre tibi. non est mea pigra senectus.
Seu furor est; habeo quæ carmine sanet, & herbis.
Sive aliquis nocuit; magico lustrabere ritu.
Sive est ira Deum, sacris placabilis ira.
Quid rear ulterius? certe fortuna domusque
Sospes, & in cursu est: vivunt genitrixque, paterque.
Myrrha, patre audito, suspiria duxit ab imo
Pectore. nec nutrix etiamnum concipit ullum
Mente nefas: aliquemque tamen præsentit amorem.
Propositique tenax, quodcumque sit, orat, ut ipsi
Indicet: & gremio lacrimantem tollit anili:
Atque ita complectens infirmis colla lacertis,
Sensimus, inquit; amas: & in hoc mea (pone timorem)
Sedulitas erit apta tibi: nec sentiet umquam
Hoc pater. exsiluit gremio furibunda, torumque
Ore

Ore premens, Discede, precor; miseroque pudori
Parce, ait. instanti, Discede, aut desine, dixit,
Quærere quid doleam. scelus est, quod scire laboras.
Horret anus; tremulasque manus annisque metuque
Tendit: & ante pedes supplex procumbit alumnæ.
Et modo blanditur; modo, si non conscia fiat,
Terret: & indicium laquei, cœptæque minatur
Mortis: & officium commisso spondet amori.
Extulit illa caput, lacrimisque implevit obortis
Pectora nutricis: conataque sæpe fateri,
Sæpe tenet vocem: pudibundaque vestibus ora
Texit: &, O, dixit, felicem conjuge matrem!
Hactenus: & gemuit. gelidos nutricis in artus,
Ossaque (sensit enim) penetrat tremor: albaque toto
Vertice canities rigidis stetit hirta capillis.
Multaque, ut excuteret diros, si posset, amores,
Addidit. at virgo scit se non falsa moneri,
Certa mori tamen est; si non potiatur amato.
Vive, ait hæc; potiere tuo; non ausa, parente,
Dicere, conticuit: promissaque numine firmat.
Festa piæ Cereris celebrabant annua matres
Illa, quibus nivea velatæ corpora veste
Primitias frugum dant spicea serta suarum:
Perque novem noctes Venerem tactusque viriles
In vetitis numerant. turba Cenchreis in illa
Regis abest conjux: arcanaque sacra frequentat.
Ergo legitima vacuus dum conjuge lectus;
Nacta gravem vino Cinyram male sedula nutrix,
Nomine mentito, veros exponit amores:
Et faciem laudat. quæsitis virginis annis,
Par, ait, est Myrrhæ. quam postquam adducere jussa est,
Utque domum rediit, Gaude mea, dixit, alumna:
Vicimus. infelix non toto corpore sentit
Lætitiam virgo; præsagaque pectora mœrent.
Sed tamen & gaudet. tanta est discordia mentis.
Tempus erat quo cuncta silent; interque Triones
Flexerat obliquo plaustrum temone Bootes.
Ad facinus venit illa suum. fugit aurea cælo
Luna; tegunt nigræ latitantia sidera nubes;
Nox caret igne suo. primos tegis, Icare, vultus;
Erigoneque pio sacrata parentis amore.
Ter pedis offensi signo est revocata: ter omen
Funereus bubo letali carmine fecit.
It tamen: & tenebræ minuunt, noxque atra pudorem,
Nutricisque manum læva tenet; altera motu
Cæcum iter explorat. thalami jam limina tangit;
Jamque fores aperit; jam ducitur intus: at illi
Poplite succiduo genua intremuere; fugitque
Et color, & sanguis: animosque relinquit euntem.
Quoque suo propior sceleri, magis horret, & ausi
Pœnitet; & vellet non cognita posse reverti.
Cunctantem longæva manu deducit: & alto
Admotam lecto cum traderet, Accipe, dixit;
Ista tua est, Cinyra. devotaque corpora junxit,
Accipit obscœno genitor sua viscera lecto;
Virgineosque metus levat; hortaturque timentem.
Forsitan ætatis quoque nomine, Filia, dicat:
Dicat & illa, Pater; sceleri ne nomina desint.
Plena patris thalamis excedit: & impia diro
Semina fert utero; conceptaque crimina portat.
Postera nox facinus geminat. nec finis in illa est.
Cum tandem Cinyras, avidus cognoscere amantem
Post tot concubitus, illato lumine vidit
Et scelus, & natam. verbisque dolore retentis,
Pendenti nitidum vagina deripit ensem.
Myrrha fugit, tenebris & cæcæ munere noctis
Intercepta neci: latosque vagata per agros,
Palmiferos Arabas, Panchæaque rura relinquit.
Perque novem erravit redeuntis cornua Lunæ;
Cum tandem terra requievit fessa Sabæa.
Vixque uteri portabat onus. tum nescia voti,
Atque inter mortisque metus, & tædia vitæ,
Est tales complexa preces. O si qua patetis
Numina confessis; merui, nec triste recuso
Supplicium. sed, ne violem vivosque superstes,
Mortuaque exstinctos, ambobus pellite regnis:
Mutatæque mihi vitamque necemque negate.
Numen confessis aliquod patet. ultima certe
Vota suos habuere Deos: nam crura loquentis
Terra supervenit; ruptosque obliqua per ungues
Porrigitur radix longi firmamina trunci:
Ossaque robur agunt: mediaque manente medulla
Sanguis it in succos; in magnos brachia ramos;
In parvos digiti: duratur cortice pellis.
Jamque gravem crescens uterum perstrinxerat arbor;
Pectoraque obruerat; collumque operire parabat;
Non tulit illa moram: venientique obvia ligno
Subsedit: mersitque suos in cortice vultus.
Quæ, quamquam amisit veteres cum corpore sensus,
Flet tamen: & tepidæ manant ex arbore guttæ.
Est honor & lacrimis: stillataque cortice Myrrha
Nomen herile tenet, nullique tacebitur ævo.

At male conceptus sub robore creverat infans:
Quærebatque viam; qua se, genitrice relicta,
Exsereret. media gravidus tumet arbore venter.
Tendit onus matrem: nec habent sua verba dolores:
Nec Lucina potest parientis voce vocari.
Nitenti tamen est similis; curvataque crebros
Dat gemitus arbor: lacrimisque cadentibus humet.
Constitit ad ramos mitis Lucina dolentes:
Admovitque manus: & verba puerpera dixit.
Arbor agit rimas: & fissa cortice vivum
Reddit onus; vagitque puer: quem mollibus herbis
Naides impositum lacrimis unxere parentis.
Laudaret faciem Livor quoque. qualia namque
Corpora nudorum tabula pinguntur Amorum,
Talis erat. sed, ne faciat discrimina cultus,
Aut huic adde leves, aut illis deme pharetras.
Labitur occulte, fallitque volatilis ætas:
Et nihil est annis velocius. ille sorore
Natus avoque suo, qui conditus arbore nuper,
Nuper erat genitus; modo formosissimus infans;
Jam juvenis, jam vir, jam se formosior ipso est:
Jam placet & Veneri, matrisque ulciscitur ignes.
Namque pharetratus dum dat puer oscula matri,
Inscius exstanti destrinxit arundine pectus.
Læsa manu natum Dea reppulit, altius actum
Vulnus erat specie: primoque fefellerat ipsam.
Capta viri forma non jam Cythereia curat
Littora: non alto repetit Paphon æquore cinctam,
Piscosamque Cnidon, gravidamve Amathunta metalli,
Abstinet & cælo: cælo præfertur Adonis.
Hunc tenet: huic comes est: assuetaque semper in umbra
Indulgere sibi, formamque augere colendo,
Per juga, per silvas, dumosaque saxa vagatur
Nuda genu, vestem ritu succincta Dianæ;
Hortaturque canes; tutæque animalia prædæ,
Aut pronos lepores, aut celsum in cornua cervum,
Aut agitat damas: a fortibus abstinet apris.
Raptoresque lupos, armatosque unguibus ursos
Vitat, & armenti saturatos cæde leones.
Te quoque, ut hos timeas (si quid prodesse monendo
Possit,

Possit), Adoni, monet. Fortisque fugacibus esto,
Ioquit: in audaces noo est aodacia tuta.
Parce meo, juvenis, temerarius esse periclo:
Neve feras, qoibus arma dedit Natura, lacesse:
Stet mihi ne magno tua gloria. ooa movet ætas,
Nec facies, nec quæ Venerem movere, leones,
Setigerosque sues, oculosque, animosque ferarum.
Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri;
Impetus est fulvis & vasta leonibus ira:
Invisumque mihi genus est. Quæ caossa, roganti;
Dicam, ait; & veteris monstrum mirabere culpæ.
Sed labor insolitus jam me lassavit: & ecce
Opportuna sua blanditur populus umbra:
Datque torum cespes. libet hac requiescere tecum,
Et requievit, humo: pressitque & grameo, & ipsum.
Inque sinu juvenis posita cervice renidens
Sic ait: ac mediis interserit oscula verbis.
Forsitan audieris aliquam certamine cursus
Veloces superasse viros. non fabula rumor
Ille fuit: superabat enim. nec dicere posses,
Laude pedum, formæne bono præstantior esset.
Scitanti Deus huic de conjuge, Conjuge, dixit,
Nil opus est, Atalanta, tibi. fuge coojugis usum.
Nec tamen effugies: teque ipsa viva carebis.
Territa forte Dei per opacas innuba silvas
Vivit: & instantem turbam violenta procorum
Conditione fugat: Nec sum potiunda, nisi, inquit,
Victa prius cursu. pedibus contendite mecum.
Præmia veloci conjux thalamique dabuntur;
Mors pretium tardis. ea lex certaminis esto.
Illa quidem immitis: sed tanta potentia formæ est.
Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hippomenes cursus spectator iniqui:
Et, Petitur cuiquam per tanta pericula coojux?
Dixerat: ac nimios juvenum damnarat amores.
Ut faciem, & posito corpus velamine vidit,
Quale meum, vel quale tuom, si femina fias;
Obstupuit: tolleosque manus, Ignoscite, dixit,
Quos modo culpavi: oondum mihi præmia nota,
Quæ peteretis, erant. laudando concipit ignem;
Et, ne quis juvenum currat velocius, optat:
Invidiaque timet. Sed cur certaminis hujus
Intentata mihi fortuna relinquitur? inquit.
Audentes Deus ipse juvat. dum talia secum
Exigit Hippomenes; passo volat alite virgo.
Quæ quamquam Scythica non secius ire sagitta
Aooio visa est joveni; tamen ille decorem
Miratur magis: & cursus facit ipse decorem.
Aura refert oblata citis talaria plantis:
Tergaque jactantur crines per eburnea, quæque
Poplitibus suberant picto genualia limbo:
Inque puellari corpus candore ruborem
Traxerat. haud aliter, quam cum super atria velum
Candida purporeum simulatas inficit umbras.
Dum notat hæc hospes; decursa novissima meta est:
Et tegitur festa victrix Atalanta corona.
Dant gemitum victi; penduntque ex fœdere pœnas.
Non tameo eventu juvenum deterritus horum
Constitit io medio; vultuque io virgine fixo,
Quid facilem titulum soperando quæris inertes;
Mecum confer, ait. seu me fortuna poteotem
Fecerit; a tanto non indignabere vinci.
Namque mihi genitor Megareus, Onchestius illi;
Est Neptuous avus; pronepos ego regis aquarum:
Nec virtus citra genus est. seu vincar, habebis
Hippomene victo magnum & memorabile nomen,

Talia diceotem molli Schœneia vultu
Aspicit: & dubitat, superari an vincere malit.
Atque ita; Quis Deus hunc formosis, inquit, iniquus
Perdere vult? caræque jubet discrimine vitæ
Conjugium petere hoc? non sum me judice tanti.
Nec forma tangor. poteram tameo hac quoque tangi.
Sed quod adhuc puer est. non me movet ipse, sed ætas.
Quid, quod inest virtus, & mens interrita leti?
Quid, quod ab æquorea oumeratur origine quartus?
Quid, quod amat, tantique putat connubia nostra,
Ut pereat; si me Fors illi dura oegarit?
Dum licet, hospes, abi; thalamosque relinque crueotos.
Conjugium crudele meum est. tibi nubere nulla
Nolet: & optari potes a sapiente puella.
Cur tamen est mihi cura tui, tot jam ante peremtis?
Viderit: intereat: quoniam tot cæde procorum
Admooitus non est; agiturque io tædia vitæ.
Occidet hic igitur, voluit quia vivere mecum?
Indignamque necem pretium patietur amoris?
Non erit iovidiæ victoria oostra ferendæ.
Sed non culpa mea est. utinam desistere velles?
Aut, qooniam es demens, utinam velocior esses!
At quam virgineus puerili vultus in ore est!
Ah, miser Hippomeoe, nollem tibi visa fuissem!
Vivere dignus eras. quod si felicior essem;
Nec mihi conjugium fata importuna negarent;
Unus eras, cum quo sociare cubilia possem.
Dixerat: urque rudis, primoque Cupidine tacta,
Quid facit ignorans, amat, & non sentit amorem.
Jam solitos poscunt cursus populusque paterque;
Cum me sollicita proles Neptunia voce
Iovocat Hippomenes. Cythereia comprecor, ausis
Adsit, ait, nostris; & quos dedit, adjuvet ignes.
Detulit aura preces ad me non invida blandas:
Motaque sum, fateor. nec opis mora longa dabatur.
Est ager, indigenæ Tamasenum nomine dicunt;
Telluris Cypriæ pars optima: quem mihi prisci
Sacravere senes: templisque accedere dotem
Hanc jussere meis. medio nitet arbor in arvo;
Fulva comam, fulvo ramis crepitantibus auro.
Hinc tria forte mea veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu: nullique videnda, nisi ipsi,
Hippomenen adii; docuique, quis usus in illis.
Signa tubæ dederant; cum carcere pronus oterque
Emicat, & summam celeri pede libat arenam.
Posse putes illos sicco freta radere passu,
Et segetis canæ stantes percurrere aristas.
Adjiciunt animos joveni clamorque favorque,
Verbaque diceutum, Nunc, nunc incumbere tempus,
Hippomene: propera. nunc viribus utere totis.
Pelle moram: vinces. dubium Megareius heros
Gaudeat, an virgo magis his Schœneia dictis.
O quoties, cum jam posset transire, morata est:
Spectatosque diu vultus invita reliquit!
Aridus e lasso veniebat anhelitus ore:
Metaque erat longe. tum denique de tribus unum
Fœtibus arboreis proles Neptunia misit.
Obstupuit virgo; nitidique cupidine pomi
Declinat cursus; aurumque volubile tollit,
Præterit Hippomenes. resonant spectacula plausu.
Illa moram celeri, cessataque tempora cursu
Corrigit: atque iterum juvenem post terga relinquit.
Et rursus pomi jactu remorata secundi,
Consequitur transitque virum. pars ultima cursus
Restabat; Nunc, inquit, ades, Dea muneris auctor:
Inque latus campi, quo tardius illa rediret,

 Jecit

Jecit ab obliquo nitidum juveniliter aurum.
An peteret, virgo visa est dubitare: coegi
Tollere; & adjeci sublato pondera malo:
Impediique oneris pariter gravitate moraque.
Neve meus sermo cursu sit tardior illo;
Præterita est virgo: duxit sua præmia victor.
Dignane, cui grates ageret, cui thuris honorem
Ferret, Adoni, fui? nec grates immemor egit:
Nec mihi thura dedit. subitam convertor in iram:
Contemnique dolens, ne sim spernenda futuris,
Exemplo caveo: meque ipsam exhortor in ambos.
Templa Deum Matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto, nemorosis abdita silvis
Transibant: & iter longum requiescere suasit.
Illic concubitus intempestiva cupido
Occupat Hippomenen, a numine concita nostro.
Luminis exigui fuerat prope templa recessus,
Speluncæ similis, nativo pumice tectus;
Religione sacer prisca: quo multa sacerdos
Lignea contulerat veterum simulacra Deorum.
Hunc init; & vetito temerat sacraria probro.
Sacra retorserunt oculos: turritaque Mater,
An Stygia fontes, dubitavit, mergeret unda.
Pœna levis visa est. ergo modo lævia fulvæ
Colla jubæ velant: digiti curvantur in ungues:
Ex humeris armi fiunt: in pectora totum
Pondus abit: summæ cauda verruntur arenæ.
Iram vultus habet: pro verbis murmura reddunt:
Pro thalamis celebrant silvas: aliisque timendi
Dente premunt domito Cybeleia fræna leones.
Hos tu, care mihi, cumque his genus omne ferarum,
Quæ non terga fugæ, sed pugnæ pectora præbent,
Effuge: ne virtus tua sit damnosa duobus.
Illa quidem monuit: junctisque per aera cycnis
Carpit iter: sed stat monitis contraria virtus.
Forte suem latebris vestigia certa secuti
Excivere canes; silvisque exire parantem
Fixerat obliquo juvenis Cinyreius ictu.
Protinus excussit pando venabula rostro,
Sanguine tincta suo: trepidumque, & tuta petentem
Trux aper insequitur: totosque sub inguine dentes
Abdidit; & fulva moribundum stravit arena.
Vecta levi curru medias Cytherea per auras
Cypron olorinis nondum pervenerat alis.
Agnovit longe gemitum morientis: & albas
Flexit aves illuc. utque æthere vidit ab alto
Exanimem, inque suo jactantem sanguine corpus;
Desiluit: pariterque sinus, pariterque capillos
Rupit; & indignis percussit pectora palmis.
Questaque cum fatis, At non tamen omnia vestri
Juris erunt, inquit. luctus monumenta manebunt
Semper, Adoni, mei: repetitaque mortis imago
Annua plangoris peraget simulamina nostri.
At cruor in florem mutabitur. an tibi quondam
Femineos artus in olentes vertere menthas,
Persephone, licuit? nobis Cinyreius heros
Invidiæ mutatus erit? sic fata, cruorem
Nectare odorato spargit: qui tactus ab illo
Intumuit; sic, ut pluvio perlucida cælo
Surgere bulla solet. nec plena longior hora
Facta mora est: cum flos e sanguine concolor ortus.
Qualem, quæ lento celant sub cortice granum,
Punica ferre solent: brevis est tamen usus in illo.
Namque male hærentem, & nimia levitate caducum
Excutiunt iidem, qui præstant nomina, venti.

METAMORPHOSEON

LIBER XI.

CArmine dum tali silvas, animosque ferarum
Threicius vates, & saxa sequentia ducit;
Ecce nurus Ciconum tectæ lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea percussis sociantem carmina nervis.
E quibus una, levem jactato crine per auram,
En, ait, en hic est nostri contemtor: & hastam
Vatis Apollinei vocalia misit in ora.
Quæ foliis præsuta notam sine vulnere fecit.
Alterius telum lapis est: qui missus, in ipso
Aere concentu victus vocisque lyræque est;
Ac veluti supplex pro tam furialibus ausis,
Ante pedes jacuit. sed enim temeraria crescunt
Bella: modusque abiit: insanaque regnat Erynnis.
Cunctaque tela forent cantu mollita: sed ingens
Clamor, & inflato Berecynthia tibia cornu,
Tympanaque, plaususque, & Bacchei ululatus
Obstrepuere sono citharæ. tum denique saxa
Non exauditi rubuerunt sanguine vatis.
Ac primum attonitas etiamnum voce canentis
Innumeras volucres, anguesque, agmenque ferarum,
Mænades Orphei titulum rapuere theatri:
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris:
Et coeunt, ut aves; si quando luce vagantem
Noctis avem cernunt: structoque utrimque theatro
Ceu matutina cervus periturus arena,
Præda canum est: vatemque petunt; & fronde virenti
Conjiciunt thyrsos, non hæc in munera factos.
Hæ glebas, illæ dereptos arbore ramos,
Pars torquent silices. neu desint tela furori;
Forte boves presso subigebant vomere terram:
Nec procul hinc multo fructum sudore parantes
Dura lacertosi fodiebant arva coloni.
Agmine qui viso fugiunt, operisque relinquunt
Arma sui: vacuosque jacent dispersa per agros
Sarculaque, rastrique graves, longique ligones.
Quæ postquam rapuere feræ, cornuque minaci
Divellere boves; ad vatis fata recurrunt:
Tendentemque manus, atque illo tempore primum
Irrita dicentem, nec quidquam voce moventem,
Sacrilegæ perimunt. perque os (pro Jupiter!) illud
Auditum saxis, intellectumque ferarum
Sensibus, in ventos anima exhalata recessit.
Te mœstæ volucres, Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidi silices, tua carmina sæpe secutæ
Fleverunt silvæ: positis te frondibus arbos
Tonsa comam luxit: lacrimis quoque flumina dicunt
Increvisse suis: obscuraque carbasa pullo
Naides & Dryades, passosque habuere capillos.
Membra jacent diversa locis. caput, Hebre, lyramque
Excipis; & (mirum) medio dum labitur amne,
Flebile nescio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis: respondent flebile ripæ.
Jamque mare invectæ flumen populare relinquunt;
Et Methymnææ potiuntur litore Lesbi.
Hic ferus expositum peregrinis anguis arenis
Os petit, & sparsos stillanti rore capillos.
Tandem Phœbus adest; morsusque inferre parantem
Arcet; & in lapidem rictus serpentis apertos
Congelat; & patulos (ut erant) indurat hiatus.
Umbra subit terras: &, quæ loca viderat ante,
Cuncta recognoscit. quærensque per arva piorum
Invenit

Invenit Eurydicen, cupidisque amplectitur ulnis.
Hic modo conjunctis spatiantur passibus ambo:
Nunc præcedentem sequitur, nunc prævius anteit:
Eurydicenque suam jam tuto respicit Orpheus.
Non impune tamen scelus hoc finit esse Lyæus:
Amissoque dolens sacrorum vate suorum,
Protinus in silvis matres Edonidas omnes,
Quæ fecere nefas, torta radice ligavit.
Quippe pedum digitos, in quantum quæque secuta est,
Traxit: & in solidam detrusit acumine terram.
Utque suum laqueis, quos callidus abdidit auceps,
Crus ubi commisit volucris, sensitque teneri;
Plangitur, ac trepidans adstringit vincula motu:
Sic, ut quæque solo defixa cohæserat harum,
Externata fugam frustra tentabat. at illam
Lenta tenet radix, exsultantemque coercet.
Dumque ubi sint digiti, dum pes ubi quærit, & ungues,
Aspicit in teretes lignum succedere suras.
Et conata femur mœrenti plangere dextra;
Robora percussit: pectus quoque robora fiunt;
Robora sunt humeri. porrectaque brachia veros
Esse putes ramos; & non fallare putando.
Nec satis hoc Baccho est. ipsos quoque deserit agros:
Cumque choro meliore, sui vineta Tymoli,
Pactolonque petit: quamvis non aureus illo
Tempore, nec caris erat invidiosus arenis.
Hunc assueta cohors Satyri, Bacchæque frequentant:
At Silenus abest. titubantem annisque meroque
Ruricolæ cepere Phryges: vinctumque coronis
Ad regem traxere Midan: cui Thracius Orpheus
Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo.
Qui simul agnovit socium comitemque sacrorum,
Hospitis adventu festum genialiter egit
Per bis quinque dies, & junctas ordine noctes.
Et jam stellarum sublime coegerat agmen
Lucifer undecimus, Lydos cum lætus in agros
Rex venit; & juveni Silenum reddit alumno.
Huic Deus optandi gratum, sed inutile, fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
Ille male usurus donis, ait, Effice, quidquid
Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.
Annuit optatis: nocituraque munera solvit
Liber; & indoluit, quod non meliora petisset.
Lætus abit: gaudetque malo Berecynthius heros:
Pollicitamque fidem tangendo singula tentat.
Vixque sibi credens, non alta fronde virentem
Ilice detraxit virgam: virga aurea facta est.
Tollit humo saxum: saxum quoque palluit auro.
Contigit & glebam: contactu gleba potenti
Massa fit. arentes Cereris decerpsit aristas:
Aurea messis erat. demtum tenet arbore pomum:
Hesperidas donasse putes. si postibus altis
Admovit digitos: postes radiare videntur.
Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis,
Unda fluens palmis Danaen eludere posset.
Vix spes ipse suas animo capit, aurea fingens
Omnia. gaudenti mensas posuere ministri,
Exstructas dapibus, nec tostæ frugis egentes.
Tum vero, sive ulla sua Cerealia dextra
Munera contigerat, Cerealia dona rigebant.
Sive dapes avido convellere dente parabat,
Lamina fulva dapes admoto dente nitebant.
Miscuerat puris auctorem muneris undis,
Fusile per rictus aurum fluitare videres.
Attonitus novitate mali, divesque, miserque
Effugere optat opes: &, quæ modo voverat, odit.

Copia nulla famem relevat: sitis arida guttur
Urit, & inviso meritus torquetur ab auro.
Ad cælumque manus, & splendida brachia tollens,
Da veniam, Lenæe pater; peccavimus, inquit,
Sed miserere, precor, speciosoque eripe damno.
Mite Deum numen Bacchus peccasse fatentem
Restituit, pactamque fidem data munera solvit.
Neve male optato maneas circumlitus auro,
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem;
Perque jugum montis labentibus obvius undis
Carpe viam; donec venias ad fluminis ortus.
Spumiferoque tuum fonti, qua plurimus exit,
Subde caput: corpusque simul, simul elue crimen.
Rex jussæ succedit aquæ. vis aurea tinxit
Flumen, & humano de corpore cessit in amnem.
Nunc quoque jam veteris percepto semine venæ
Arva rigent, auro madidis pallentia glebis.
Ille, perosus opes, silvas & rura colebat,
Panaque montanis habitantem semper in antris.
Pingue sed ingenium mansit: nocituraque, ut ante,
Rursus erant domino stolidæ præcordia mentis.
Nam freta prospiciens late riget arduus alto
Tmolus in adscensu: clivoque extentus utroque,
Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypæpis.
Pan ibi dum teneris jactat sua carmina Nymphis,
Et leve cerata modulatur arundine carmen;
Ausus Apollineos præ se contemnere cantus,
Judice sub Tmolo certamen venit ad impar.
Monte suo senior judex consedit; & aures
Liberat arboribus. quercu coma cærula tantum
Cingitur; & pendent circum cava tempora glandes.
Isque Deum pecoris spectans, In judice, dixit,
Nulla mora est. calamis agrestibus insonat ille:
Barbaricoque Midan (aderat nam forte canenti)
Carmine delinit. post hunc sacer ora retorsit
Tmolus ad os Phœbi: vultum sua silva secuta est.
Ille caput flavum lauro Parnasside vinctus,
Verrit humum Tyrio saturata murice palla:
Instructamque fidem gemmis & dentibus Indis
Sustinet a læva: tenuit manus altera plectrum.
Artificis status ipse fuit, tum stamina docto
Pollice sollicitat: quorum dulcedine captus
Pana jubet Tmolus citharæ submittere cannas.
Judicium sanctique placet sententia montis
Omnibus. arguitur tamen, atque injusta vocatur
Unius sermone Midæ. nec Delius aures
Humanam stolidas patitur retinere figuram;
Sed trahit in spatium, villisque albentibus implet;
Instabilesque imo facit; & dat posse moveri.
Cetera sunt hominis. partem damnatur in unam:
Induiturque aures lente gradientis aselli.
Ille quidem celat, turpique onerata pudore
Tempora purpureis tentat velare tiaris.
Sed, solitus longos ferro resecare capillos,
Viderat hoc famulus. qui, cum nec prodere visum
Dedecus auderet, cupiens efferre sub auras,
Nec posset reticere tamen, secedit; humumque
Effodit: &, domini quales aspexerit aures,
Voce refert parva; terræque immurmurat haustæ.
Indiciumque suæ vocis tellure regesta
Obruit; & scrobibus tacitus discedit opertis.
Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus
Cœpit: & ut primum pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam. leni nam motus ab austro
Obruta verba refert; dominique coarguit aures.
Ultus abit Tmolo; liquidumque per aera vectus

Angustum citra pontum Nepheleidos Helles
Laomedonteis Latoius adstitit arvis.
Dextera Sigei, Rhœtei læva profundi
Ara Panomphæo vetus est sacrata Tonanti.
Inde novæ primum moliri mœnia Trojæ
Laomedonta videt: susceptaque magna labore
Crescere difficili; nec opes exposcere parvas.
Cum tridentigero tumidi genitore profundi
Mortalem induitur formam; Phrygioque tyranno
Ædificat muros, pacto pro mœnibus auro.
Stabat opus: pretium rex inficiatur; & addit
Perfidiæ cumulum falsis perjuria verbis.
Non impune feres, rector maris inquit: & omnes
Inclinavit aquas ad avaræ littora Trojæ.
Inque freti formam terras convertit; opesque
Abstulit agricolis; & fluctibus obruit arva.
Pœna neque hæc satis est: Regis quoque filia monstro
Poscitur æquoreo. quam dura ad saxa revinctam
Vindicat Alcides; promissaque munera dictos
Poscit equos: tantique operis mercede negata,
Bis perjura capit superatæ mœnia Trojæ.
Nec pars militiæ Telamon sine honore recessit:
Hesioneque data potitur. nam conjuge Peleus
Clarus erat Diva. nec avi magis ille superbit
Nomine, quam soceri. siquidem Jovis esse nepoti
Contigit haud uni: conjux Dea contigit uni.
Namque senex Thetidi Proteus, Dea, dixerat, undæ,
Concipe: mater eris juveni, qui fortibus actis
Acta patris vincet; majorque vocabitur illo.
Ergo, ne quidquam mundus Jove majus haberet,
Quamvis haud tepidos sub pectore senserat ignes,
Jupiter æquoreæ Thetidis connubia vitat:
In suaque Æaciden succedere vota nepotem
Jussit; & amplexus in virginis ire marinæ.
Est sinus Hæmoniæ curvos falcatus in arcus:
Brachia procurrunt. ubi, si foret altior unda,
Portus erat: summis inductum est æquor arenis.
Littus habet solidum, quod nec vestigia servet;
Nec remoretur iter; nec opertum pendeat alga.
Myrtea silva subest bicoloribus obsita baccis.
Est specus in medio; natura factus, an arte,
Ambiguum: magis arte tamen: quo sæpe venire
Frænato delphine sedens, Theti nuda, solebas.
Illic te Peleus, ut somno vincta jacebas,
Occupat: & quoniam precibus tentata repugnas;
Vim parat, innectens ambobus colla lacertis.
Quod nisi venisses variatis sæpe figuris
Ad solitas artes; auso foret ille potitus.
Sed modo tu volucris: volucrem tamen ille tenebat;
Nunc gravis arbor eras: hærebat in arbore Peleus.
Tertia forma fuit maculosæ tigridis: illa
Territus Æacides a corpore brachia solvit.
Inde Deos pelagi, vino super æquora fuso,
Et pecoris fibris, & fumo thuris adorat.
Donec Carpathius medio de gurgite vates,
Æacide, dixit, thalamis potiere petitis.
Tu modo, cum gelido sopita quiescet in antro,
Ignaram laqueis vincloque innecte tenaci.
Nec te decipiat centum mentita figuras:
Sed preme quidquid erit: dum, quod fuit ante, reformet.
Dixerat hæc Proteus: & condidit æquore vultum;
Admisitque suos in verba novissima fluctus.
Pronus erat Titan, inclinatoque tenebat
Hesperium temone fretum: cum pulcra relicto
Nereis ingreditur consueta cubilia ponto.
Vix bene virgineos Peleus invaserat artus;

Illa novat formas; donec sua membra teneri
Sentit: & in partes diversas brachia tendi.
Tum demum ingemuit: Neque, ait, sine numine vincis:
Exhibita estque Thetis. confessam amplectitur heros,
Et potitur votis; ingentique implet Achille.
Felix & nato, felix & conjuge Peleus;
Et cui, si demas jugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant. fraterno sanguine sontem;
Expulsumque domo patria Trachinia tellus
Accipit. hic regnum sine vi, sine cæde, tenebat
Lucifero genitore satus, patriumque nitorem
Ore ferens Ceyx; illo qui tempore mœstus,
Dissimilisque sui, fratrem lugebat ademtum.
Quo postquam Æacides fessus curaque viaque
Venit; & intravit paucis comitantibus urbem;
Quosque greges pecorum, quæ secum armenta trahebat,
Haud procul a muris sub opaca valle reliquit;
Copia cum facta est adeundi prima tyranni;
Velamenta manu prætendens supplice, qui sit,
Quoque satus memorat. tantum sua crimina celat.
Mentitusque fugæ caussam petit urbe vel agro
Se juvet. hunc contra placido Trachinius ore
Talibus alloquitur: Mediæ quoque commoda plebi
Nostra patent, Peleu; nec inhospita regna tenemus.
Adjicis huic animo momenta potentia clarum
Nomen, avumque Jovem. nec tempora perde precando:
Quod petis, omne feres. tuaque hæc pro parte videto,
Qualiacumque vides. utinam meliora videres!
Et flebat. moveat quæ tantos causa dolores,
Peleusque comitesque rogant. quibus ille profatur:
Forsitan hanc volucrem, rapto quæ vivit, & omnes
Terret aves, semper pennas habuisse putetis.
Vir fuit: & tanta est animi constantia, quantum
Acer erat, belloque ferox, ad vimque paratus,
Nomine Dædalion; illo genitore creatus
Qui vocat Auroram, cæloque novissimus exit.
Culta mihi pax est; pacis mihi cura tenendæ,
Conjugiique fuit: fratri fera bella placebant.
Illius virtus reges, gentesque subegit:
Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas.
Nata erat huic Chione: quæ dotatissima forma
Mille procis placuit, bis septem nubilis annis.
Forte revertentes Phœbus, Maiaque creatus,
Ille suis Delphis, hic vertice Cyllenæo,
Videre hanc pariter, pariter traxere calorem.
Spem Veneris differt in tempora noctis Apollo;
Non tulit ille moras: virgaque movente soporem
Virginis os tangit. tactu jacet illa potenti:
Vimque Dei patitur. nox cælum sparserat astris;
Phœbus anum simulat; præceptaque gaudia sumit.
Ut sua maturus complevit tempora venter;
Alipedis de stirpe Dei versuta propago
Nascitur Autolycus, furtum ingeniosus ad omne:
Qui facere assuerat, patriæ non degener artis,
Candida de nigris, & de candentibus atra.
Nascitur e Phœbo (namque est enixa gemellos)
Carmine vocali clarus, citharaque Philammon.
Quid peperisse duos, & Dis placuisse duobus;
Et forti genitore, & progenitore Tonanti
Esse satam prodest? an obest quoque gloria multis?
Obfuit huic certe. quæ se præferre Dianæ
Sustinuit; faciemque Deæ culpavit. at illi
Ira ferox mota est: factisque placebimus, inquit.
Nec mora; curvavit cornu: nervoque sagittam
Impulit; & meritam trajecit arundine linguam.
Lingua tacet: nec vox tentataque verba sequuntur:
Conan-

Conantemque loqui cum sanguine vita reliquit.
Quem (misera o pietas!) ego tum patruoque dolorem
Corde tuli, fratrique pio solatia dixi.
Quæ pater haud aliter, quam cautes murmura ponti,
Accipit: & natam delamentatur ademtam.
Ut vero ardentem vidit; quater impetus illi
In medios fuit ire rogos: quater inde repulsus
Concita membra fugæ mandat: similisque juvenco
Spicula crabronum pressa cervice gerenti,
Qua via nulla, ruit. jam tum mihi currere visus
Plus homine est: alasque pedes sumsisse putares.
Effugit ergo omnes; veluxque cupidine leti,
Vertice Parnassi potitur. miseratus Apollo,
Cum se Dædalion saxo misisset ab alto,
Fecit avem, & subitis pendentem sustulit alis;
Oraque adunca dedit, curvos dedit unguibus hamos,
Virtutem antiquam, majores corpore vires.
Et nunc accipiter, nulli satis æquus, in omnes
Sævit aves; aliisque dolens fit caussa dolendi.
  Quæ dum Lucifero genitus miracula narrat
De consorte suo; cursu festinus anhelo
Advolat armenti custos Phoceus Anetor.
Heu Pelen, Peleu, magnæ tibi nuntius adsum
Cladis, ait! quodcumque ferat, jubet edere Peleus:
Pendet, & ipse metu trepidat Trachinius heros
Ille refert: Fessos ad littora curva juvencos
Appuleram, medio cum Sol altissimus orbe
Tantum respiceret, quantum superesse videret.
Parsque boum fulvis genua inclinarat arenis,
Latarumque jacens campos spectabat aquarum:
Pars gradibus tardis illuc errabat, & illuc:
Nant alii, celsoque exstant super æquora collo.
Templa mari subsunt, nec marmore clara, nec auro;
Sed trabibus densis, lucoque umbrosa vetusto:
Nereides Nereusque tenent. hos navita templi
Edidit esse Deos dum retia littore siccat.
Juncta palus huic est densis obsessa salictis,
Quam restagnantis fecit maris unda paludem.
Inde fragore gravi strepitans loca proxima terret
Bellua vasta lupus, silvisque palustribus exit,
Oblitus & spumis & spisso sanguine rictus
Fulmineos; rubra suffusus lumina flamma.
Qui, quamquam sævit pariter rabieque fameque,
Acrior est rabie. neque enim jejunia curat
Cæde boum, diramque famem satiare, sed omne
Vulnerat armentum, sternitque hostiliter omne.
Pars quoque de nobis funesto saucia morsu,
Dum defensamus, leto est data. sanguine littus,
Undaque prima rubent, demugitæque paludes.
Sed mora damnosa est, nec res dubitare remittit.
Dum superest aliquid, cuncti coeamus, & arma,
Arma capessamus, conjunctaque tela feramus.
Dixerat agrestis. nec Pelea damna movebant:
Sed memor admissi Nereida colligit orbam
Damna sui inferias exstincto mittere Phoco.
Induere arma viros, violentaque sumere tela
Rex jubet Oetæus; cum queis simul ipse parabat
Ire. sed Halcyone conjux excita tumultu
Prosilit, &, nondum totos ornata capillos,
Disjicit hos ipsos: colloque infusa mariti,
Mittat ut auxilium sine se, verbisque precatur
Et lacrimis; animasque duas ut servet in una.
Æacides illi, Pulcros, Regina, piosque
Pone metus: plena est promissi gratia vestri.
Non placet arma mihi contra nova monstra moveri.
Numen adorandum pelagi est. erat ardua turris;
Arce focus summa; fessis loca grata carinis.
Adscendunt illuc, stratosque in litore tauros
Cum gemitu aspiciunt, vastatoremque cruento
Ore ferum, longos infectum sanguine villos.
Inde manus tendens in aperti litora ponti,
Cæruleam Peleus Psamathen, ut finiat iram,
Orat; nemque ferat. nec vocibus illa rogantis
Flectitur Æacidæ. Thetis hanc pro conjuge supplex
Accepit veniam. sed enim irrevocatus ab acri
Cæde lupus perstat, dulcedine sanguinis asper;
Donec inhærentem laceræ cervice juvencæ
Marmore mutavit. corpus, præterque colorem
Omnia servavit: lapidis color indicat illum
Jam non esse lupum, jam non debere timeri.
Nec tamen hac profugum consistere Pelea terra
Fata sinunt: Magnetas adit vagus exsul, & illic
Sumit ab Hæmonio purgamina cædis Acasto.
  Interea fratrisque sui, fratremque secutis
Anxia prodigiis turbatus pectora Ceyx,
Consulat ut sacras hominum oblectamina sortes,
Ad Clarium parat ire Deum: nam templa profanus
Invia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas.
Consilii tamen ante sui, fidissima, certam
Te facit, Halcyone. cui protinus intima frigus
Ossa receperunt; buxoque simillimus ora
Pallor obit: lacrimisque genæ maduere profusis.
Ter conata loqui, ter fletibus ora rigavit:
Singultuque pias interrumpente querelas,
Quæ mea culpa tuam, dixit, carissime, mentem
Vertit? ubi est, quæ cura mei prius esse solebat?
Jam potes Halcyone secnrus abesse relicta.
Jam via longa placet. jam sum tibi carior absens.
At (puto) per terras iter est, tantumque dolebo;
Non etiam metuam; curæque timore carebunt.
Æquora me terrent, & ponti tristis imago.
Et laceras nuper tabulas in litore vidi;
Et sæpe in tumulis sine corpore nomina legi.
Neve tuum fallax animum fiducia tangat;
Quod socer Hippotades tibi sit; qui carcere fortes
Contineat ventos; &, cum velit, æquora placet.
Cum semel emissi tenuerunt æquora venti;
Nil illis vetitum est; incommendataque tellus
Omnis, & omne fretum. cæli quoque nubila vexant;
Excutiuntque feris rutilos concursibus ignes.
Quo magis hos novi (nam novi, & sæpe paterna
Parva domo vidi), magis hoc reor esse timendos.
Quod tua si flecti precibus sententia nullis,
Care, potest, conjux; nimiumque es certus eundi;
Me quoque tolle simul. certe jactabimur una:
Nec, nisi quæ patiar, metuam: pariterque feremus
Quidquid erit: pariter super æquora lata feremur.
  Talibus Æolidos dictis lacrimisque movetur
Sidereus conjux: neque enim minor ignis in ipso est.
Sed neque propositos pelagi dimittere cursus,
Nec vult Halcyonen in partem adhibere pericli:
Multaque respondit timidum solantia pectus.
Nec tamen idcirco caussam probat. addidit illis
Hoc quoque lenimen, quo solo flexit amantem:
Longa quidem nobis omnis mora: sed tibi juro
Per patrios ignes (si me modo fata remittent)
Ante reversurum, quam Luna bis impleat orbem.
His ubi promissis spes est admota recursus;
Protinus eductam navalibus æquore tingi,
Aptarique suis pinum jubet armamentis.
Qua rursus visa, veluti præsaga futuri,
Horruit Halcyone: lacrimasque emisit obortas:

Ample-

Amplexusque dedit: tristique miserrima tandem
Ore, Vale, dixit: collapsaque corpore tota est.
Ast juvenes, quærente moras Ceyce, reducunt
Ordinibus geminis ad fortia pectora remos:
Æqualique ictu scindunt freta. sustulit illa
Humentes oculos; stantemque in puppe recurva,
Concussaque manu dantem sibi signa maritum
Prima videt: redditque notas. ubi terra recessit
Longius, atque oculi nequeunt cognoscere vultus;
Dum licet, insequitur fugientem lumine pinum.
Hæc quoque ut haud poterat spatio submota videri;
Vela tamen spectat summo fluitantia malo.
Ut nec vela videt; vacuum petit anxia lectum:
Seque toro ponit. renovat lectusque locusque
Halcyonæ lacrimas: & quæ pars admonet absit.
Portubus exierant; & moverat aura rudentes;
Obvertit lateri pendentes navita remos:
Cornuaque in summa locat arbore; totaque malo
Carbasa deducit; venientesque accipit auras.
Aut minus, aut certe medium non amplius æquor
Puppe secabatur; longeque erat utraque tellus;
Cum mare sub noctem tumidis albescere cœpit
Fluctibus; & præceps spirare valentius Eurus.
Ardua, jamdudum, demittite cornua, rector
Clamat; & antennis totum subnectite velum.
Hic jubet; impediunt adversæ jussa procellæ;
Nec finit audiri vocem fragor æquoris ullam.
Sponte tamen properant alii subducere remos;
Pars munire latus; pars ventis vela negare.
Egerit hic fluctus; æquorque refundit in æquor:
Hic rapit antennas. quæ dum sine lege geruntur;
Aspera crescit hyems; omnique e parte feroces
Bella gerunt venti; fretaque indignantia miscent.
Ipse pavet; nec se, qui sit status, ipse fatetur
Scire ratis rector; nec quid jubeatve, vetetve:
Tanta mali moles, totaque potentior arte est.
Quippe sonant clamore viri, stridore rudentes,
Undarum incursu gravis unda, tonitribus æther.
Fluctibus erigitur, cælumque æquare videtur
Pontus; & inductas aspergine tangere nubes.
Et modo, cum fulvas ex imo verrit arenas,
Concolor est illis; Stygia modo nigrior unda:
Sternitur interdum, spumisque sonantibus albet.
Ipsa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis:
Et modo sublimis veluti de vertice montis
Despicere in valles, imumque Acheronta videtur;
Nunc, ubi demissam curvum circumstetit æquor,
Suspicere inferno summum de gurgite cælum.
Sæpe dat ingentem fluctu latus icta fragorem:
Nec levius pulsata sonat, quam ferreus olim
Cum laceras aries ballistave concutit arces.
Utque solent, sumtis in cursu viribus, ire
Pectore in arma feri, prætentaque tela leones;
Sic ubi se ventis admiserat unda coortis,
Ibat in arma ratis; multoque erat altior illis.
Jamque labant cunei, spoliataque tegmine ceræ
Rima patet; præbetque viam letalibus undis.
Ecce cadunt largi resolutis nubibus imbres:
Inque fretum credas totum descendere cælum:
Inque plagas cæli tumefactum adscendere pontum.
Vela madent nimbis; & cum cælestibus undis
Æquoreæ miscentur aquæ. caret ignibus æther;
Cæcaque nox premitur tenebris hyemisque suisque.
Discutiunt tamen has, præbentque micantia lumen
Fulmina: fulmineis ardescunt ignibus undæ.
Dat quoque jam saltus intra cava texta carinæ
Fluctus: &, ut miles numero præstantior omni,
Cum sæpe assiluit defensæ mœnibus urbis,
Spe potitur tandem; laudisque accensus amore
Inter mille viros, murum tamen occupat unus.
Sic ubi pulsarunt acres latera ardua fluctus,
Vastius insurgens decimæ ruit impetus undæ:
Nec prius absistit fessam oppugnare carinam;
Quam velut in captæ descendat mœnia navis.
Pars igitur tentabat adhuc invadere pinum;
Pars maris intus erat. trepidant haud segnius omnes;
Quam solet urbs, aliis murum fodientibus extra,
Atque aliis murum, trepidare, tenentibus intus.
Deficit ars; animique cadunt: totidemque videntur,
Quot veniant fluctus, ruere atque irrumpere mortes.
Non tenet hic lacrimas: stupet hic: vocat ille beatos,
Funera quos maneant: hic votis numen adorat:
Brachiaque ad cælum, quod non videt, irrita tollens
Poscit opem: subeunt illi fratresque parensque;
Huic cum pignoribus domus, & quod cuique relictum est.
Halcyone Ceyca movet: Ceycis in ore
Nulla nisi Halcyone est: &, cum desideret unam,
Gaudet abesse tamen. patriæ quoque vellet ad oras
Respicere, inque domum supremos vertere vultus.
Verum ubi sit nescit. tanta vertigine pontus
Fervet: & inducta piceis e nubibus umbra
Omne latet cælum: duplicataque noctis imago est.
Frangitur incursu nimbosi turbinis arbos:
Frangitur, & regimen: spoliisque animosa superstans
Unda, velut victrix, sinuatas despicit undas.
Nec levius, quam si quis Athon Pindumve revulsos
Sede sua totos in apertum everterit æquor,
Præcipitata ruit: pariterque & pondere & ictu
Mergit in ima ratem. cum qua pars magna virorum
Gurgite pressa gravi, neque in aera reddita, fato
Functa suo est. alii partes & membra carinæ
Trunca tenent. tenet ipse manu, qua sceptra solebat,
Fragmina navigii Ceyx: socerumque patremque
Invocat (heu!) frustra. sed plurima nantis in ore
Halcyone conjux. illam meminitque refertque:
Illius ante oculos ut agant sua corpora fluctus,
Optat; & exanimis manibus tumuletur amicis.
Dum natat; absentem quoties sinit hiscere fluctus,
Nominat Halcyonen, ipsisque immurmurat undis.
Ecce super medios fluctus niger arcus aquarum
Frangitur: & rupta mersum caput obruit unda.
Lucifer obscurus, nec quem cognoscere posses,
Illa nocte fuit: quoniamque excedere Olympo
Non licuit, densis texit sua nubibus ora.
Æolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes: & jam, quas induat ille,
Festinat vestes; jam quas, ubi venerit ille,
Ipsa gerat: reditusque sibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem Superis pia thura ferebat:
Ante tamen cunctos Junonis templa colebat:
Proque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras.
Utque foret sospes conjux suus, utque rediret,
Optabat; nullamque sibi præferret. at illi
Hoc de tot votis poterat contingere solum.
At Dea non ultra pro functo morte rogari
Sustinet; utque manus funestas arceat aris;
Iri, meæ, dixit, fidissima nuncia vocis,
Vise soporiferam Somni velociter aulam:
Extinctique jube Ceycis imagine mittat
Somnia ad Halcyonen veros narrantia casus.
Dixerat. induitur velamina mille colorum
Iris, & arquato cælum curvamine signans

Tecta

Tecta petit jussi sub rupe latentia regis.
Est prope Cimmerios longo spelunca recessu,
Mons cavus, ignavi domus & penetralia Somni;
Quo numquam radiis oriens mediusve cadensve
Phœbus adire potest. nebulæ caligine mistæ
Exhalantur humo: dubiæque crepuscula lucis.
Non vigil ales ibi cristati cantibus oris
Evocat Auroram: nec voce silentia rumpunt
Sollicitive canes, canibusque sagacior anser.
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanæve sonum reddunt convicia linguæ.
Muta quies habitat. saxo tamen exit ab imo
Rivus aquæ Lethes: per quem cum murmure labens
Invitat somnos crepitantibus unda lapillis.
Ante fores antri fœcunda papavera florent,
Innumeræque herbæ: quarum de lacte soporem
Nox legit, & spargit per opacas humida terras.
Janua, quæ versa stridorem cardine reddat,
Nulla domo tota; custos in limine nullus.
At medio torus est, ebeno sublimis in atra,
Plumeus, atricolor, pullo velamine tectus:
Quo cubat ipse Deus, membris languore solutis.
Hunc circa passim varias imitantia formas
Somnia vana jacent totidem, quot messis aristas,
Silva gerit frondes, ejectas littus arenas.
Quo simul intravit, manibusque obstantia virgo
Somnia dimovit; vestis fulgore reluxit
Sacra domus: tardaque Deus gravitate jacentes
Vix oculos tollens; iterumque iterumque relabens,
Summaque percutiens nutanti pectora mento,
Excussit tandem sibi se: cubitoque levatus,
Quid veniat (cognorat enim) scitatur. at illa:
Somne, quies rerum, placidissime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit; qui corda diurnis
Fessa ministeriis mulces, reparasque labori;
Somnia, quæ veras æquent imitamine formas,
Herculea Trachine jube, sub imagine regis,
Halcyonen adeant; simulacraque naufraga fingant.
Imperat hoc Juno. postquam mandata peregit
Iris, abit. neque enim ulterius tolerare vaporis
Vim poterat. labique ut Somnum sensit in artus;
Effugit; & remeat per quos modo venerat arcus.
At pater e populo natorum mille suorum
Excitat artificem simulatoremque figuræ
Morphea. non illo jussos solertius alter
Exprimit incessus, vultumque, modumque loquendi.
Adjicit & vestes, & consuetissima cuique
Verba. sed hic solos homines imitatur: at alter
Fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpens.
Hunc Icelon Superi, mortale Phobetora vulgus
Nominat. est etiam diversæ tertius artis
Phantasos. ille in humum, saxumque, undamque, trabem-
Quæque vacant anima feliciter omnia transit. (que,
Regibus hi, ducibusque suos ostendere vultus
Nocte solent: populos alii plebemque pererrant.
Præterit hos senior: cunctisque e fratribus unum
Morphea, qui peragat Thaumantidos edita, Somnus
Eligit: & rursus molli languore solutum
Deposuitque caput, stratoque recondidit alto.
Ille volat, nullos strepitus facientibus alis,
Per tenebras: intraque moræ breve tempus in urbem
Pervenit Hæmoniam: positisque e corpore pennis
In faciem Ceycis abit: formaque sub illa
Luridus, exsangui similis, sine vestibus ullis,
Conjugis ante torum miseræ stetit. uda videtur
Barba viri, madidisque gravis fluere unda capillis.

Tum lecto incumbens, fletu super ora refuso,
Hæc ait: Agnoscis Ceyca, miserrima conjux?
An mea mutata est facies nece? respice; nosces:
Inveniesque tuo pro conjuge conjugis umbram.
Nil opis, Halcyone, nobis tua vota tulerunt.
Occidimus. falso tibi me promittere noli.
Nubilus Ægæo deprendit in æquore navim
Auster, & ingenti jactatam flamine solvit:
Oraque nostra tuum frustra clamantia nomen
Implerunt fluctus. non hæc tibi nuntiat auctor
Ambiguus: non ista vagis rumoribus audis.
Ipse ego fata tibi præsens mea naufragus edo.
Surge, age: da lacrimas; lugubriaque indue: nec me
Indeploratum sub inania Tartara mitte.
Adjicit his vocem Morpheus, quam conjugis illa
Crederet esse sui. fletus quoque fundere veros
Visus erat: gestumque manus Ceycis habebant.
Ingemit Halcyone lacrimans, motatque lacertos
Per somnum: corpusque petens amplectitur auras:
Exclamatque, Mane. quo te rapis? ibimus una,
Voce sua specieque viri turbata soporem
Excutit: & primo si sit circumspicit illic,
Qui modo visus erat. nam moti voce ministri
Intulerant lumen. postquam non invenit usquam;
Percutit ora manu: laniatque a pectore vestes:
Pectoraque ipsa ferit. nec crinem solvere curat;
Scindit: & altrici, quæ luctus causa, roganti,
Nulla est Halcyone, nulla est, ait: occidit una
Cum Ceyce suo. solantia tollite verba.
Naufragus interiit. vidi, agnovique; manusque
Ad discedentem, cupiens retinere, tetendi.
Umbra fugit: sed & umbra tamen manifesta, virique
Vera mei. non ille quidem, si quæris, habebat
Assuetos vultus: nec quo prius ore nitebat.
Pallentem, nudumque, & adhuc humente capillo
Infelix vidi. stetit hoc miserabilis ipso
Ecce loco: & quærit vestigia si qua supersint.
Hoc erat, hoc animo quod divinante timebam;
Et ne, me fugiens, ventos sequerere rogabam?
At certe vellem, quoniam periturus abibas,
Me quoque duxisses. tecum fuit utile, tecum
Ire mihi. neque enim de vitæ tempore quidquam
Non simul egissem: nec mors discreta fuisset.
Nunc absens pereo, jactor nunc fluctibus absens:
Et sine me, me pontus habet. crudelior ipso
Sit mihi mens pelago; si vitam ducere nitar
Longius; & tanto pugnem superesse dolori.
Sed neque pugnabo: nec te, miserande, relinquam:
Et tibi nunc saltem veniam comes. inque sepulcro,
Si non urna, tamen junget nos littera: si non
Ossibus ossa meis, at nomen nomine tangam.
Plura dolor prohibet; verboque intervenit omni
Plangor: & attonito gemitus e corde trahuntur.
Mane erat: egreditur tectis ad littus: & illum
Mœsta locum repetit, de quo spectarat euntem.
Dumque, Moratus ibi; dumque, Hic retinacula solvit,
Hoc mihi discedens dedit oscula litore, dicit,
Dumque notata oculis reminiscitur acta, fretumque
Prospicit; in liquida spatio distante tuetur
Nescio quid quasi corpus, aqua; primoque, quid illud
Esset, erat dubium. postquam paulo appulit unda;
Et, quamvis aberat, corpus tamen esse liquebat;
Qui foret, ignorans, quia naufragus, omine mota est:
Et, tamquam ignoto lacrimam daret, heu miser, inquit,
Quisquis es, & si qua est conjux tibi! fluctibus actum
Fit propius corpus, quod quo magis illa tuetur,

Hoc

Hoc minus, & minus est amens sua. jamque propinquæ
Admotum terræ, jam quod cognoscere posset,
Cernit: erat conjux. Ille est, exclamat; & una
Ora, comas, vestem lacerat: tendensque trementes
Ad Ceyca manus, Sic, o carissime conjux,
Sic ad me, miserande, redis? ait. adjacet undis
Facta manu moles: quæ primas æquoris iras
Frangit; & incursus quæ prædelassat aquarum.
Insilit huc: mirumque fuit potuisse; volabat:
Percutiensque levem modo natis aera pennis,
Stringebat summas ales miserabilis undas.
Dumque volat; mœsto similem, plenumque querelæ
Ora dedere sonum tenui crepitantia rostro.
Ut vero tetigit mutum & sine sanguine corpus;
Dilectos artus amplexa recentibus alis,
Frigida nequidquam duro dedit oscula rostro.
Senserit hoc Ceyx, an vultum motibus undæ
Tollere sit visus, populus dubitabat: at ille
Senserat. & tandem, Superis miserantibus, ambo
Alite mutantur. fatis obnoxius iisdem
Tunc quoque mansit amor, nec conjugiale solutum
Fœdus in alitibus. coeunt, fiuntque parentes:
Perque dies placidos hiberno tempore septem
Incubat Halcyone pendentibus æquore nidis.
Tum via tuta maris: ventos custodit, & arcet
Æolus egressu: præstatque nepotibus æquor.
  Hos aliquis senior circum freta lata volantes
Spectat: & ad finem servatos laudat amores.
Proximus, aut idem, si fors tulit, Hic quoque, dixit,
Quem mare carpentem substrictaque crura gerentem
Aspicis, (ostendens spatiosum guttura mergum)
Regia progenies. &, si descendere ad ipsum
Ordine perpetuo quæris, sunt hujus origo
Ilus, & Assaracus, raptusque Jovi Ganymedes,
Laomedonque senex, Priamusque novissima Trojæ
Tempora sortitus. frater fuit Hectoris iste:
Qui, nisi sensisset prima nova fata juventa,
Forsitan inferius non Hectore nomen haberet:
Quamvis est illum proles enixa Dymantis.
Æsacon umbrosa furtim peperisse sub Ida
Fertur Alexirhoe Granico nata bicorni.
Oderat hic urbes: nitidaque remotus ab aula
Secretos montes, & inambitiosa colebat
Rura: nec Iliacos cœtus, nisi rarus, adibat.
Non agreste tamen, nec inexpugnabile Amori
Pectus habens silvas captatam sæpe per omnes
Aspicit Hesperien patria Cebrenida ripa,
Injectos humeris siccantem sole capillos.
Visa fugit Nymphe: veluti perterrita fulvum
Cerva lupum, longeque lacu deprensa relicto
Accipitrem fluvialis anas, quam Troius heros
Insequitur: celeremque metu celer urget amore.
Ecce latens herba coluber fugientis adunco
Dente pedem stringit; virusque in corpore linquit.
Cum vita suppressa fuga est. amplectitur amens
Exanimem: clamatque, Piget, piget esse secutum:
Sed non hoc timui: nec erat mihi vincere tanti.
Perdidimus miseram nos te duo. vulnus ab angue,
A me causa data est. ego sim sceleratior illo,
Ni tibi morte mea mortis solatia mittam.
Dixit: & e scopulo, quem rauca subederat unda,
Se dedit in pontum. Tethys miserata cadentem
Molliter excepit: nantemque per æquora pennis
Texit: & optatæ non est data copia mortis.
Indignatur amans invitum vivere cogi;
Obstarique animæ misera de sede volenti
Exire. utque novas humeris assumserat alas,
Subvolat: atque iterum corpus super æquora mittit.
Pluma levat casus. furit Æsacos: inque profundum
Pronus abit, letique viam sine fine retentat.
Fecit amor maciem: longa internodia crurum,
Longa manet cervix: caput est a corpore longe.
Æquor amat: nomenque manet, quia mergitur, illi.

METAMORPHOSEON

LIBER XII.

NEscius assumtis Priamus pater Æsacon alis
Vivere, lugebat: tumulo quoque nomen habenti
Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
Defuit officio Paridis præsentia tristi:
Postmodo qui rapta longum cum conjuge bellum
Attulit in patriam: conjuratæque sequuntur
Mille rates, gentisque simul commune Pelasgæ.
Nec dilata foret vindicta; nisi æquora sævi
Invia fecissent venti; Bœotaque tellus
Aulide piscosa puppes tenuisset ituras.
Hic patrio de more Jovi cum sacra parassent;
Ut vetus accensis incanduit ignibus ara;
Serpere cæruleum Danai videre draconem
In platanum: cœptis quæ stabat proxima sacris.
Nidus erat volucrum bis quattuor arbore summa;
Quas simul, & matrem circum sua damna volantem,
Corripuit serpens; avidaque recondidit alvo.
Obstupuere omnes. at veri providus augur
Thestorides, Vincemus, ait: gaudete, Pelasgi.
Troja cadet; sed erit nostri mora longa laboris.
Atque novem volucres in belli digerit annos.
Ille, ut erat, virides amplexus in arbore ramos,
Fit lapis: & servat serpentis imagine saxum.
  Permanet Aoniis Nereus violentus in undis:
Velaque non transfert: & sunt, qui parcere Trojæ
Neptunum credant; quia mœnia fecerit urbi.
At non Thestorides. nec enim nescitve, tacetve
Sanguine virgineo placandam virginis iram
Esse Deæ. postquam pietatem publica caussa,
Rexque patrem vicit; castumque datura cruorem
Flentibus ante aram stetit Iphigenia ministris;
Victa Dea est: nubemque oculis objecit; & inter
Officium turbamque sacri, vocesque precantum,
Supposita fertur mutasse Mycenida cerva.
Ergo ubi, qua decuit, lenita est cæde Diana;
Et pariter Phœbus, pariter maris ira recessit:
Accipiunt ventos a tergo mille carinæ:
Multaque perpessæ Phrygia potiuntur arena.
  Orbe locus medio est inter terrasque, fretumque,
Cælestesque plagas, triplicis confinia mundi;
Unde, quod est usquam, quamvis regionibus absit,
Inspicitur; penetratque cavas vox omnis ad aures.
Fama tenet, summaque domum sibi legit in arce:
Innumerosque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis inclusit limina portis.
Nocte dieque patent. tota est ex ære sonanti:
Tota fremit: vocesque refert: iteratque quod audit.
Nulla quies intus, nullaque silentia parte.
Nec tamen est clamor, sed parvæ murmura vocis,
Qualia de pelagi, si quis procul audiat, undis
Esse solent: qualemve sonum, cum Jupiter atras
Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenent: veniunt leve vulgus, euntque.
Mistaque cum veris passim commenta vagantur
Millia

Millia rumorum: confusaque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent sermonibus auras:
Hi narrata ferunt alio: mensuraque ficti
Crescit; & auditis aliquid novus adjicit auctor.
Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanaque Lætitia est, consternatique Timores,
Seditioque repens, dubioque auctore Susurri.
Ipsa quid in cælo rerum, pelagoque geratur,
Et tellure, videt; totumque inquirit in orbem.
Fecerat hæc notum, Grajas cum milite forti
Adventare rates: neque inexspectatus in armis
Hostis adest. prohibent aditu, littusque tuentur
Troes: & Hectorea primus fataliter hasta,
Protesilae, cadis: commissaque prælia magno
Stant Danais; fortesque animæ, neque cognitus Hector.
Nec Phryges exiguo, quid Achaia dextera posset,
Sanguine senserunt. & jam Sigæa rubebant
Littora: jam leto proles Neptunia Cycnus
Mille viros dederat. jam curru stabat Achilles:
Troaque Peliacæ sternebat cuspidis ictu
Agmina: perque acies aut Cycnum aut Hectora quærens,
Congreditur Cycno: decimum dilatus in annum
Hector erat. tum colla jugo candentia pressos
Exhortatus equos, currum direxit in hostem,
Concutiensque suis vibrantia tela lacertis,
Quisquis es, o juvenis, solatia mortis habeto,
Dixit, ab Hæmonio quod sis jugulatus Achille.
Hactenus Æacides. vocem gravis hasta secuta est.
Sed quamquam certa nullus fuit error in hasta;
Nil tamen emissi profecit acumine ferri:
Utque hebeti pectus tantummodo contudit ictu;
Nate Dea (nam te fama prænovimus), inquit
Ille, quid a nobis vulnus miraris abesse?
(Mirabatur enim). non hæc, quam cernis, equinis
Fulva jubis cassis, neque onus cava parma sinistræ
Auxilio mihi sunt: decor est quæsitus ab istis.
Mars quoque ob hoc capere arma solet. removebitur omne
Tegminis officium; tamen indestrictus abibo.
Est aliquid, non esse satum Nereide, sed qui
Nereaque, & natas, & totum temperet æquor.
Dixit: & haturum clypei curvamine telum
Misit in Æaciden: quod & æs, & proxima rupit
Terga novena boum: decimo tamen orbe moratum.
Excutit hoc heros: rursusque trementia forti
Tela manu torsit: rursus sine vulnere corpus,
Sincerumque fuit, nec tertia cuspis apertum,
Et se præbentem valuit destringere Cycnum.
Haud secus exarsit, quam Circo taurus aperto,
Cum sua terribili petit irritamina cornu,
Pœniceas vestes, elusaque vulnera sentit.
Num tamen exciderit ferrum considerat hastæ.
Hærebat ligno. Manus est mea debilis ergo;
Quasque, ait, ante habuit vires effudit in uno.
Nam certe valuit, vel cum Lyrnesia primus
Mœnia disjeci; vel cum Tenedonque, suoque
Eetioneas implevi sanguine Thebas.
Vel cum purpureus populari cæde Caycus
Fluxit; opusque meæ bis sensit Telephus hastæ.
Hic quoque tot cæsis, quorum per littus acervos
Et feci, & video, valuit mea dextra, valetque.
Dixit: &, ante actis veluti male crederet, hastam
Misit in adversum Lycia de plebe Menœten:
Loricamque simul, subjectaque pectora rupit.
Quo plangente gravem moribundo vertice terram,
Extrahit illud idem calido de vulnere telum:
Atque ait; Hæc manus est, hæc, qua modo vicimus, hasta.
Utar in hunc iisdem: sit in hoc precor exitus idem.
Sic fatus, Cycnumque petit, nec fraxinus errat:
Inque humero sonuit non evitata sinistro.
Inde, velut muro solidave a caute, repulsa est.
Qua tamen ictus erat, signatum sanguine Cycnum
Viderat, & frustra fuerat gavisus, Achilles.
Vulnus erat nullum: sanguis fuit ille Menœtæ.
Tum vero præceps curru fremebundus ab alto
Desilit: & nitido securum cominus hostem
Ense petens, parmam gladio, galeamque cavari
Cernit, & in duro lædi quoque corpore ferrum.
Haud tulit ulterius: clypeoque adversa reducto
Ter quater ora viri, capulo cava tempora pulsat.
Cedentique sequens instat: turbatque, ruitque.
Attonitoque negat requiem. pavor occupat illum:
Ante oculosque natant tenebræ: retroque ferenti
Aversos passus medio lapis obstitit arvo.
Quem super impulsum resupino pectore Cycnum
Vi multa vertit, terræque adflixit Achilles.
Tum, clypeo genibusque premens præcordia duris,
Vincla trahit galeæ. quæ presso subdita mento
Elidunt fauces; & respiramen iterque
Eripiunt animæ. victum spoliare parabat:
Arma relicta videt. corpus Deus æquoris album
Contulit in volucrem; cujus modo nomen habebat.
Hic labor, hæc requiem multorum pugna dierum
Attulit: & positis pars utraque substitit armis.
Dumque vigil Phrygios servat custodia muros;
Et vigil Argolicas servat custodia fossas:
Festa dies aderat; qua Cycni victor Achilles
Pallada vittatæ placabat sanguine vaccæ.
Cujus ut imposuit prosecta calentibus aris;
Et Dis acceptus penetravit in æthera nidor;
Sacra tulere suam: pars est data cetera mensis.
Discubuere toris proceres; & corpora tosta
Carne replent: vinoque levant curasque sitimque.
Non illos citharæ, non illos carmina vocum,
Longave multifori delectat tibia buxi:
Sed noctem sermone trahunt: virtusque loquendi
Materia est. pugnam referunt hostisque suamque.
Inque vices adita atque exhausta pericula sæpe
Commemorare juvat. quid enim loqueretur Achilles?
Aut quid apud magnum potius loquerentur Achillem?
Proxima præcipue domito victoria Cycno
In sermone fuit. visum mirabile cunctis;
Quod juveni corpus nullo penetrabile telo,
Invictumque ad vulnera erat, ferrumque terebat.
Hoc ipsum Æacides, hoc mirabantur Achivi.
Cum sic Nestor ait: Vestro fuit unicus ævo
Contemtor ferri, nulloque forabilis ictu
Cycnus. at ipse olim patientem vulnera mille
Corpore non læso Perrhæbum Cænea vidi:
Cænea Perrhæbum; qui factis inclytus Othryn
Incoluit. quoque id mirum magis esset in illo;
Femina natus erat. monstri novitate moventur,
Quisquis adest: narretque rogant. quos inter Achilles,
Dic age, (nam cunctis eadem est audire voluntas)
O facunde senex, ævi prudentia nostri;
Quis fuerit Cæneus, cur in contraria versus;
Qua tibi militia, cujus certamine pugnæ
Cognitus; a quo sit victus, si victus ab ullo est.
Tum senior: Quamvis obstet mihi tarda vetustas;
Multaque me fugiant primis spectata sub annis;
Plura tamen memini: nec, quæ magis hæreat illa,
Pectore res nostro est, inter bellique domique
Acta tot. ac si quem potuit spatiosa senectus

Spectatorem operum multorum reddere; vixi
Annos bis centum: nunc tertia vivitur ætas.
Clara decore fuit proles Elateia Cænis,
Thessalidum virgo pulcherrima; perque propinquas,
Perque tuas urbes (tibi enim popularis, Achille)
Multorum frustra votis optata procorum.
Tentasset Peleus thalamos quoque forsitan illos;
Sed jam aut nuntigerant illi connubia matris,
Aut fuerant promissa, tuæ. nec Cænis in ullos
Denupsit thalamos: secretaque littora carpens
Æquorei vim passa Dei est. ita Fama ferebat.
Utque novæ Veneris Neptunus gaudia cepit;
Sint tua vota licet, dixit, secura repulsæ;
Elige quid voveas. eadem hoc quoque Fama ferebat.
Magnum, Cænis ait, facit hæc injuria votum,
Tale pati nil posse mihi. da femina ne sim:
Omnia præstiteris. graviore novissima dixit
Verba sono: poteratque viri vox illa videri:
Sicut erat. nam jam voto Deus æquoris alti
Annuerat: dederatque super; ne saucius ullis
Vulneribus fieri, ferrove occumbere posset.
Munere lætus abit: studiisque virilibus ævum
Exigit Atracides, Peneiaque arva pererrat.
Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus:
Nubigenasque feros, positis ex ordine mensis,
Arboribus tecto discumbere jusserat antro.
Hæmonii proceres aderant; aderamus & ipsi:
Festaque confusa resonabat regia turba.
Ecce canunt Hymenæon & ignibus atria fumant:
Cinctaque adest virgo matrum nuruumque caterva
Præsignis facie. felicem diximus illa
Conjuge Pirithoum: quod pene fefellimus omen.
Nam tibi, sævorum sævissime Centaurorum
Euryte, quam vino pectus, tam virgine visa
Ardet: & ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus eversæ turbant convivia mensæ:
Raptaturque comis per vim nova nupta prehensis.
Eurytus Hippodamen, alii, quam quisque probarant,
Aut poterant, rapiunt: captæque erat urbis imago.
Femineo clamore sonat domus. ocius omnes
Surgimus: & primus, Quæ te vecordia, Theseus,
Euryte, pulsat, ait; qui me vivente lacessas
Pirithoum, violesque duos ignarus in uno?
Neve ea magnanimus frustra memoraverit heros;
Submovet instantes: raptamque furentibus aufert.
Ille nihil contra: neque enim defendere verbis
Talia facta potest: sed vindicis ora protervis
Insequitur manibus, generosaque pectora pulsat.
Forte fuit juxta signis exstantibus asper
Antiquus crater, quem vastum vastior ipse
Sustulit Ægides; adversaque misit in ora.
Sanguinis ille globos pariter, cerebrumque, merumque,
Vulnere & ore vomens, madida resupinus arena
Calcitrat. ardescunt germana cæde bimembres:
Certatimque omnes uno ore, Arma, arma, loquuntur.
Vina dabant animos: & prima pocula pugna
Missa volant, fragilesque cadi, curvique lebetes:
Res epulis quondam, nunc bello & cædibus, aptæ.
Primus Ophionides Amycus penetralia donis
Haud timuit spoliare suis; & primus ab æde
Lampadibus densum rapuit funale coruscis:
Elatumque alte, veluti qui candida tauri
Rumpere sacrifica molitur colla securi;
Illisit fronti Lapithæ Celadontis: & ossa
Non agnoscendo confusa reliquit in ore.
Exsiluere oculi; disjectisque ossibus oris
Acta retro naris, medioque infixa palato est.
Hunc pede convulso mensæ Pellæus acernæ
Stravit humi Belates, dejecto in pectora mento:
Cumque atro mistos sputantem sanguine dentes,
Vulnere Tartareas geminato mittit ad umbras.
Proximus ut steterat, spectans altaria vultu
Fumida terribili, Cur non, ait, utimur istis?
Cumque suis Gryneus immanem sustulit aram
Ignibus, & medium Lapitharum jecit in agmen:
Depressitque duos, Broteau, & Orion. Orio
Mater erat Mycale: quam deduxisse canendo
Sæpe reluctanti constabat cornua Lunæ.
Non impune feres, teli modo copia detur,
Dixerat Exadius. telique habet instar, in alta
Quæ fuerant pinu, votivi cornua cervi.
Figitur huic duplici Gryneus in lumina ramo:
Eruiturque oculos. quorum pars cornibus hæret:
Pars fluit in barbam; concretaque sanguine pendet.
Ecce rapit mediis flagrantem Rhœtus ab aris
Primitium torrem: dextraque a parte Charaxi
Tempora perfringit fulvo protecta capillo.
Correpti rapida, veluti seges arida, flamma
Arserunt crines: & vulnere sanguis inustus
Terribilem stridore sonum dedit; ut dare ferrum
Igne rubens plerumque solet, quod forcipe curva
Cum faber eduxit, lacubus demittit. at illud
Stridet: & in trepida submersum sibilat unda.
Saucius hirsutis avidum de crinibus ignem
Excutit: inque humeros limen tellure revulsum
Tollit, onus plaustri: quod ne permittat in hostem,
Ipsa facit gravitas. socium quoque saxea moles
Oppressit spatio stantem propiore Cometem:
Gaudia nec retinet Rhœtus: Sic comprecor, inquit,
Cetera sit fortis castrorum turba tuorum;
Semicremoque novat repetitum stipite vulnus:
Terque quaterque gravi juncturas verticis ictu
Rupit: & in liquido sederunt ossa cerebro.
Victor ad Evagrum, Corythumque, Dryantaque transit.
E quibus ut prima tectus lanugine malas
Procubuit Corythus; Puero quæ gloria fusa
Parta tibi est? Evagros ait. nec dicere Rhœtus
Plura sinit: rutilasque ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, perque os in pectora, flammas.
Te quoque, sæve Drya, circum caput igne rotato
Insequitur: sed non in te quoque constitit idem
Exitus. assiduæ successu cædis ovantem,
Qua juncta est humero cervix, sude figis obusta.
Ingemuit, duroque sudem vix osse revellit
Rhœtus; & ipse suo madefactus sanguine fugit.
Fugit & Orneus, Lycabasque, & saucius armo
Dexteriore Medon, & cum Pisenore Thaumas:
Quique pedum nuper certamine vicerat omnes
Mermeros; accepto nunc vulnere tardius ibat:
Et Pholus, & Melaneus, & Abas prædator aprorum:
Quique suis frustra bellum dissuaserat augur
Astylos. ille etiam metuenti vulnera Nesso,
Ne fuge; ad Herculeos, inquit, servaberis arcus.
At non Eurynomus, Lycidasque, & Areos & Imbreus
Effugere necem: quos omnes dextra Dryantis
Perculit adversos. adversum tu quoque, quamvis
Terga fugæ dederas, vulnus, Crenæe, tulisti.
Nam grave respiciens inter duo lumina ferrum,
Qua naris fronti committitur, accipis, imæ.
In tanto fremitu ductis sine fine jacebat
Sopitus venis, & inexperrectus Aphidas:
Languentique manu carchesia mista tenebat,

Fusus

Fusus in Ossæ villosis pellibus ursæ.
Quem procul ut vidit frustra nulla arma moventem,
Inserit amento digitos. Miscendaque, dixit,
Cum Styge vina bibas, Phorbas. nec plura moratus
In juvenem torsit jaculum: ferrataque collo
Fraxinus, ut casu jacuit resupinus, adacta est.
Mors caruit sensu: plenoque e gutture fluxit
Inque toros, inque ipsa niger carchesia sanguis.
Vidi ego Petræum conantem evellere terra
Glandiferam quercum: quam dum complexibus ambit;
Et quatit huc illuc, labefactaque robora jactat,
Lancea Pirithoi costis immissa Petræi
Pectora cum duro luctantia robore fixit.
Pirithoi virtute Lycum cecidisse ferebant:
Pirithoi cecidisse Chromin. sed uterque minorem
Victori titulum, quam Dictys Helopsque, dederunt.
Fixus Helops jaculo, quod pervia tempora fecit;
Et missum a dextra lævam penetravit in aurem.
Dictys ab ancipiti delapsus acumine montis,
Dum fugit instantem trepidans Ixione natum,
Decidit in præceps: & pondere corporis ornum
Ingentem fregit; suaque induit ilia fractæ.
Ultor adest Aphareus: saxumque e monte revulsum
Mittere conatur. conantem stipite querno
Occupat Ægides; cubitique ingentia frangit
Ossa: nec ulterius dare corpus inutile leto
Aut vacat, aut curat: tergoque Bianoris alti
Insilit, haud solito quemquam portare, nisi ipsum:
Opposuitque genu costis: prensamque sinistra
Cæsariem retinens, vultum, minitantiaque ora
Robore nodoso, præduraque tempora, fregit.
Robore Nedymnum, jaculatoremque Lycotan
Sternit, & immissa protectum pectora barba
Hippason, & summis exstantem Riphea silvis;
Tereaque, Hæmoniis qui prensos montibus ursos
Ferre domum vivos, indignantesque solebat.
Haud tulit utentem pugnæ successibus ultra
Thesea Demoleon: solidoque revellere dumo
Annosam pinum magno molimine tentat.
Quod quia non potuit; præfractam misit in hostem.
Sed procul a telo Theseus veniente recessit,
Pallados admonitu. credi sic ipse volebat.
Non tamen arbor iners cecidit: nam Crantoris alti
Abscidit jugulo pectusque humerumque sinistrum.
Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille:
Quem Dolopum rector bello superatus Amyntor
Æacidæ dederat pacis pignusque fidemque.
Hunc procul ut fœdo disjectum vulnere Peleus
Vidit, At inferias, juvenum gratissime Crantor,
Accipe, ait. validoque in Demoleonta lacerto
Fraxineam misit, mentis quoque viribus, hastam.
Quæ laterum cratem perrumpit: & ossibus hærens
Intremuit. trahit ille manu sine cuspide lignum:
Id quoque vix sequitur. cuspis pulmone retenta est.
Ipse dolor vires animo dabat. æger in hostem
Erigitur: pedibusque virum proculcat equinis.
Excipit ille ictus galea clypeoque sonantes;
Defensatque humero: prætentaque sustinet arma:
Perque armos uno duo pectora perforat ictu.
Ante tamen leto dederat Phlegræon, & Hylen
Eminus: Hiphinoum collato Marte, Claninque.
Additur his Dorylas: qui tempora tecta gerebat
Pelle lupi, sævique vicem præstantia teli
Cornua vara boum multo rubefacta cruore.
Huic ego, nam vires animus dabat, Aspice, dixi,
Quantum concedant nostro tua cornua ferro:
Et jaculum torsi. quod cum vitare nequiret,
Opposuit dextram passuræ vulnera fronti:
Affixa est cum fronte manus. fit clamor: at illum
Hærentem Peleus, & acerbo vulnere victum,
(Stabat enim propior,) mediam ferit ense sub alvum.
Prosiluit, terraque ferox sua viscera traxit:
Tractaque calcavit: calcataque rupit: & illis
Crura quoque impedit; & inani concidit alvo.
Nec te pugnantem tua, Cyllare, forma redemit,
Si modo naturæ formam concedimus illi.
Barba erat incipiens: barbæ color aureus: aureaque
Ex humeris medios coma dependebat in armos.
Gratus in ore vigor: cervix, humerique, manusque,
Pectoraque artificum laudatis proxima signis;
Et qua parte viri est: nec equi mendosa sub illa
Deteriorque viro facies. da colla, caputque;
Castore dignus erit. sic tergum sessile, sic stant
Pectora celsa toris: totus pice nigrior atra.
Candida cauda tamen; color est quoque cruribus albus.
Multæ illum petiere sua de gente; sed una
Abstulit Hylonome: qua nulla decentior inter
Semiferos altis habitavit femina silvis.
Hæc & blanditiis, & amando, & amare fatendo
Cyllaron una tenet. cultus quoque quantus in illis
Esse potest membris; ut sit coma pectine lævis:
Ut modo rore maris, modo se violave rosave
Implicet: interdum candentia lilia gestet:
Bisque die lapsis Pagasææ vertice silvæ
Fontibus ora lavet: bis flumine corpora tingat.
Nec, nisi quæ deceant, electarumque ferarum,
Aut humero, aut lateri prætendat vellera lævo.
Par amor est illis: errant in montibus una:
Antra simul subeunt; & tum Lapitheia tecta
Intrarant pariter; pariter fera bella gerebant.
Auctor in incerto est: jaculum de parte sinistra
Venit: & inferius, quam collo pectora subsunt,
Cyllare, te fixit: parvo cor vulnere læsum
Corpore cum toto post tela educta refrixit.
Protinus Hylonome morientes excipit artus:
Impositaque manu vulnus fovet; oraque ad ora
Admovet: atque animæ fugienti obsistere tentat.
Ut videt extinctum: dictis, quæ clamor ad aures
Arcuit ire meas, telo, quod inhæserat illi,
Incubuit: moriensque suum complexa maritum est.
Ante oculos stat & ille meos: qui sena leonum
Vinxerat inter se connexis vellera nodis
Phæocomes, hominemque simul protectus equumque,
Codice qui misso, quem vix juga bina moverent
Juncta, Phonoleniden a summo vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis latissima: perque os,
Perque cavas nares, oculosque, aurefque cerebrum
Molle fluit. veluti concretum vimine querno
Lac solet; utve liquor rari sub pondere cribri
Manat; & exprimitur per densa foramina spissus.
Ast ego, dum parat hunc armis nudare jacentem,
(Scit tuus hoc genitor) gladium spoliantis in ima
Ilia dimisi. Chthonius quoque Teleboasque
Ense jacent nostro. ramum prior ille bifurcum
Gesserat; hic jaculum. jaculo mihi vulnera fecit.
Signa vides: apparet adhuc vetus esse cicatrix.
Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti:
Tunc poteram magni, si non superare, morari
Hectoris arma meis. illo sed tempore nullus,
Aut puer, Hector erat. nunc me mea deficit ætas.
Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti;
Ampyca quid referam? qui quadrupedantis Oecli

Fixit in adverſo cornum ſine cuſpide vultu.
Vecte Pelethronium Macbareus in pectus adacto
Stravit Erygdupum. memini & venabula condi
Inguine, Neſſeis manibus conjecta, Cymeli.
Nec tu credideris tantum ceciniſſe futura
Ampyciden Mopſum. Mopſo jaculante biformis
Occubuit, fruſtraque loqui tentavit Odites,
Ad mentum lingua, mentoque ad guttura fixo.
Quinque neci Cæneus dederat, Stiphelumque, Bromumque,
Antimacbumque, Helimumque, ſecuriferumque Pyracmon.
Vulnera non memini: numerum, nomenque notavi.
Provolat Emathii ſpoliis armatus Haleſi,
Quem dederat leto, membris & corpore Latreus
Maximus. buic ætas inter juvenemque, ſenemque,
Vis juvenilis erat. variabant tempora cani.
Qui clypeo, galeaque, Macedoniaque ſariſſa
Conſpicuus, faciemque obverſus in agmen utrumque;
Armaque concuſſit, certumque equitavit in orbem:
Verbaque tot fudit vacuas animoſus in auras:
Et te, Cæni, feram? nam tu mihi femina ſemper,
Tu mihi Cænis eris. nec te natalis origo
Commonuit? mentemque ſubit, quo præmia facto,
Quaque viri falſam ſpeciem mercede pararis?
Vel quid nata vide, vel quid ſis paſſa: columque,
I, cape cum calathis; & ſtamina pollice torque;
Bella relinque viris. jactanti talia Cæneus
Extentum curſu miſſa latus eruit haſta,
Qua vir equo commiſſus erat. furit ille dolore:
Nudaque Phyllei juvenis ferit ora ſariſſa.
Non ſecus hæc reſilit; quam tecti a culmine grando:
Aut ſi quis parvo feriat cava tympana ſaxo.
Cominus aggreditur: laterique recondere duro
Luctatur gladium. gladio loca pervia non ſunt.
Haud tamen effugies: medio jugulaberis enſe,
Quandoquidem mucro eſt hebes, inquit; & in latus enſem
Obliquat: longaque amplectitur ilia dextra.
Plaga facit gemitus, ceu corpore marmoris icti:
Fractaque diſſiluit percuſſo lamina collo.
Ut ſatis illæſos miranti præbuit artus;
Nunc age, ait Cæneus, noſtro tua corpora ferro
Tentemus: capuloque tenus dimiſit in armos
Enſem fatiferum: cæcamque in viſcera movit,
Verſavitque manum: vulnuſque in vulnere fecit.
Ecce ruunt vaſto rabidi de more bimembres:
Telaque in hunc omnes unum mittuntque feruntque.
Tela retuſa cadunt. manet imperfoſſus ab omni,
Inque cruentatus Cæneus Elateius ictu.
Fecerat attonitos nova res. Heu dedecus ingens!
Monychus exclamat: populus ſuperamur ab uno,
Vixque viro. quamquam ille vir eſt: nos ſegnibus actis,
Quod fuit ille, ſumus. quid membra immania proſunt?
Quid geminæ vires? quid, quod fortiſſima rerum
In nobis natura duplex animalia junxit?
Nec nos matre Dea, nec nos Ixione natos
Eſſe reor; qui tantus erat, Junonis ut altæ
Spem caperet. nos ſemimari ſuperamur ab boſte.
Saxa, trabeſque ſuper, totoſque involvite montes:
Vivacemque animam miſſis eliditе ſilvis.
Silva premat fauces: & erit pro vulnere pondus.
Dixit: & inſani dejectam viribus Auſtri
Forte trabem nactus, validum conjecit in hoſtem.
Exemplumque fuit: parvoque in tempore nudus
Arboris Othrys erat: nec habebat Pelion umbras.
Obrutus immani cumulo, ſub pondere Cæneus
Æſtuat arboreo: congeſtaque robora duris
Fert humeris. ſed enim poſtquam ſuper ora caputque
Crevit onus; neque habet, quas ducat, ſpiritus auras;
Deficit interdum: modo ſe ſuper aera fruſtra
Tollere conatur, jactaſque evolvere ſilvas.
Interdumque movet. veluti, quam cernimus ecce,
Ardua ſi terræ quatiatur motibus Ide.
Exitus in dubio eſt. alii ſub inania corpus
Tartara detruſum ſilvarum mole ferebant.
Abnuit Ampycides: medioque ex aggere fulvis
Vidit avem pennis liquidas exire ſub auras:
Quæ mihi tunc primum, tunc eſt conſpecta ſupremum.
Hanc ubi luſtrantem leni ſua caſtra volatu
Mopſus, & ingenti circum clangore ſonantem
Adſpexit, pariterque oculis animoque ſecutus;
O ſalve, dixit, Lapithææ gloria gentis,
Maxime vir quondam, ſed nunc avis unica, Cæneu.
Credita res auctore ſuo eſt. dolor addidit iram:
Oppreſſumque ægre tulimus tot ab hoſtibus unum.
Nec prius abſtitimus ferrum exercere cruore;
Quam data pars leto, partem fuga noxque diremit.
  Hæc inter Lapithas, & ſemihomines Centauros
Prælia Tlepolemus Pylio referente dolorem
Præteriti Alcidæ tacito non pertulit ore:
Atque ait; Herculeæ mirum eſt oblivia laudis
Acta tibi, ſenior. certe mihi ſæpe referre
Nubigenas domitos a ſe pater ipſe ſolebat.
Triſtis ad hæc Pylius: Quid me meminiſſe malorum
Cogis; & obductos annis reſcindere luctus?
Inque tuum genitorem odium, offenſaſque fateri?
Ille quidem majora fide [Di!] geſſit; & orbem
Implevit meritis; quod mallem poſſe negari:
Sed neque Deiphobum, nec Pulydamanta, nec ipſum
Hectora laudamus. quis enim laudaverit hoſtem?
Ille tuus genitor Meſſenia mœnia quondam
Stravit; & immeritas urbes Elinque Pylonque
Diruit: inque meos ferrum flammamque penates
Impulit. utque alios taceam, quos ille peremit;
Bis ſex Nelidæ fuimus conſpecta juventus:
Bis ſex Herculeis ceciderunt, me minus uno,
Viribus. atque alios vinci potuiſſe ferendum eſt.
Mira Periclymeni mors eſt: cui poſſe figuras
Sumere quas vellet, rurſuſque reponere ſumtas
Neptunus dederat, Nelei ſanguinis auctor.
Hic, ubi nequidquam eſt formas variatus in omnes,
Vertitur in faciem volucris: quæ fulmina curvis
Ferre ſolet pedibus, divum gratiſſima Regi.
Viribus uſus avis, pennis roſtroque redunco,
Hamatiſque viri laniaverat unguibus ora.
Tendit in bunc nimium certos Tirynthius arcus:
Atque inter nubes ſublimia membra ferentem,
Pendentemque ferit, lateri qua jungitur ala.
Nec grave vulnus erat: ſed rupti vulnere nervi
Deficiunt, motumque negant vireſque volandi.
Decidit in terram, non concipientibus auras
Infirmis pennis: & qua levis hæſerat alæ,
Corporis affixi preſſa eſt gravitate ſagitta:
Perque latus ſummum jugulo eſt exacta ſiniſtro.
Num videor debere tui præconia rebus
Herculis, o Rbodiæ ductor pulcherrime claſſis?
Ne tamen ulterius, quam fortia facta ſilendo,
Ulciſcar fratres, ſolida eſt mibi gratia tecum.
  Hæc poſtquam dulci Neleius edidit ore;
A ſermone ſenis repetito munere Bacchi,
Surrexere toris. nox eſt data cetera ſomno.
  At Deus æquoreas qui cuſpide temperat undas,
In volucrum corpus nati Stheneleida verſum
Mente dolet patria; ſævumque peroſus Achillem
Exercet

Exercet memores, plus quam civiliter, iras.
Jamque fere tracto duo per quinquennia hello,
Talibus intonſum compellat Smynthea dictis:
O mihi de fratris longe gratiſſime natis,
Irrita qui mecum poſuiſti mœnia Trojæ;
Ecquid, ut has jam jam caſuras aſpicis arces,
Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros
Millia cæſa doles? ecquid (ne perſequar omnes)
Hectoris umbra ſubit circum ſua Pergama tracti?
Cum tamen ille ferox, belloque cruentior ipſo,
Vivit adhuc operis noſtri populator Achilles.
Det mihi ſe: ſaxo, triplici quid cuſpide poſſim,
Sentiat. at quoniam concurrere cominus hoſti
Non datur; occulta necopinum perde ſagitta.
Annuit: atque animo pariter patruoque ſuoque
Delius indulgens, nebula velatus in agmen
Pervenit Iliacum; mediaque in cæde virorum
Rara per ignotos ſpargentem cernit Achivos
Tela Parin: faſſuſque Deum, Quid ſpicula perdis
Sanguine plebis? ait. ſi qua eſt tibi cura tuorum;
Vertere in Æaciden, cæſoſque ulciſcere fratres.
Dixit: & oſtendens ſternentem Troia ferro
Corpora Peliden, arcus obvertit in illum:
Certaque letifera direxit ſpicula dextra.
Quo Priamus gaudere ſenex poſt Hectora poſſet,
Hoc fuit. ille igitur tantorum victor Achille,
Vinceris a timido Graiæ raptore maritæ?
At ſi femineo fuerat tibi Marte cadendum;
Thermodontiaca malles cecidiſſe hipenni.
Jam timor ille Phrygum, decus & tutela Pelaſgi
Nominis Æacides, caput inſuperabile bello,
Arſerat; armarat Deus idem, idemque cremarat.
Jam cinis eſt; & de tam magno reſtat Achille
Neſcio quid, parvam quod non bene compleat urnam.
At vivit, totum quæ gloria compleat orbem.
Hæc illi menſura viro reſpondet: & hac eſt
Par ſibi Pelides; nec inania Tartara ſentit.
Ipſe etiam, ut cujus fuerit cognoſcere poſſis,
Bella movet clypeus: deque armis arma feruntur.
Non ea Tydides, non audet Oileos Ajax,
Non minor Atrides, non bello major & ævo
Poſcere, non alii: ſoli Telamone creato
Laertaque fuit tantæ fiducia laudis.
A ſe Tantalides onus invidiamque removit:
Argolicoſque duces mediis conſidere caſtris
Juſſit: & arbitrium litis trajecit iu omnes.

METAMORPHOSEON

LIBER XIII.

COnſedere duces: &, vulgi ſtante corona,
Surgit ad hos clypei dominus ſeptemplicis Ajax.
Utque erat impatiens iræ, Sigeia torvo
Litora reſpexit, claſſemque in litore vultu:
Intendenſque manus, Agimus, pro Jupiter, inquit,
Ante rates cauſſam; & mecum confertur Ulyſſes!
At non Hectoreis duhitavit cedere flammis:
Quas ego ſuſtinui; quas hac a claſſe fugavi.
Tutius eſt fictis igitur contendere verbis,
Quam pugnare manu. ſed nec mihi dicere promtum;
Nec facere eſt iſti. quantumque ego Marte feroci,
Quantum acie valeo, tantum valet iſte loquendo.
Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pelaſgi,
Eſſe reor: vidiſtis enim. ſua narret Ulyſſes;
Quæ ſine teſte gerit, quorum nox conſcia ſola eſt.

Præmia magna peti fateor: ſed demit honorem
Æmulus Ajaci. non eſt tenuiſſe ſuperbum,
Sit licet hoc ingens, quidquid ſperavit Ulyſſes.
Iſte tulit pretium jam nunc certaminis hujus;
Quo cum victus erit, mecum certaſſe feretur.
Atque ego, ſi virtus in me dubitabilis eſſet,
Nobilitate potens eſſem, Telamone creatus:
Mœnia qui forti Trojana ſub Hercule cepit:
Litoraque intravit Pagaſæa Colcha carina.
Æacus huic pater eſt: qui jura ſilentibus illic
Reddit, ubi Æoliden ſaxum grave Siſyphon urget.
Æacon agnoſcit ſummus, prolemque fatetur
Jupiter eſſe ſuam. ſic ab Jove tertius Ajax.
Nec tamen hæc ſeries in cauſſa proſit, Achivi;
Si mihi cum magno non eſt communis Achille.
Frater erat: fraterna peto. quid ſanguine cretus
Siſyphio, furtiſque, & fraude ſimillimus illi,
Inſerit Æacidis alienæ nomina gentis?
An quod in arma prior, nulloque ſub indice veni,
Arma neganda mihi? potiorque videbitur ille,
Ultima qui cœpit; detrectavitque furore
Militiam ficto: donec ſollertior iſto,
Sed ſibi inutilior, timidi commenta retexit
Naupliades animi, vitataque traxit in arma?
Optima nunc ſumat, qui ſumere noluit ulla.
Nos inhonorati, & donis patruelibus orbi,
Obtulimus qui nos ad prima pericula, ſimus.
Atque utinam aut verus furor ille, aut creditus, eſſet;
Nec comes hic Phrygias umquam veniſſet ad arces
Hortator ſcelerum! non te, Pœantia proles,
Expoſitum Lemnos noſtro cum crimine haberet.
Qui nunc (ut memorant) ſilveſtribus abditus antris
Saxa moves gemitu: Laertiadæque precaris,
Quæ meruit: quæ Di, Di dent non vana preceris,
Et nunc ille eadem nobis juratus in arma,
(Heu) pars una ducum, quo ſucceſſore ſagittæ
Herculis utuntur, fractus morboque fameque,
Velaturque aliturque avibus; volucreſque petendo
Debita Trojanis exercet ſpicula fatis.
Ille tamen vivit, quia non comitavit Ulyſſen.
Mallet & infelix Palamedes eſſe relictus.
Viveret; aut certe letum ſine crimine haberet.
Quem male convicti nimium memor iſte furoris
Prodere rem Danaam finxit: fictumque probavit
Crimen, & oſtendit, quod jam præfoderat, aurum.
Ergo aut exſilio vires ſubduxit Achivis,
Aut nece. ſic pugnat, ſic eſt metuendus Ulyſſes.
Qui, licet eloquio fidum quoque Neſtora vincat;
Haud tamen efficiet, deſertum ut Neſtora crimen
Eſſe rear nullum. qui, cum imploraret Ulyſſen
Vulnere tardus equi, feſſuſque ſenilibus annis,
Proditus a ſocio eſt. non hæc mihi crimina fingi
Scit bene Tydides: qui nomine ſæpe vocatum
Corripuit; trepidoque fugam exprobravit amico.
Aſpiciunt oculis Superi mortalia juſtis.
En eget auxilio, qui non tulit: utque reliquit,
Sic linquendus erat. legem ſibi dixerat ipſe.
Conclamat ſocios. adſum; videoque trementem,
Pallentemque metu, & trepidantem morte futura.
Oppoſui molem clypei; texique jacentem;
Servavique animam (minimum eſt hic laudis) inertem.
Si perſtas certare, locum redeamus in illum:
Redde hoſtem, vulnuſque tuum, ſolitumque timorem;
Poſt clypeumque late: & mecum contende ſub illo.
At poſtquam eripui; cui ſtandi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.

Hector

Hector adest: secumque Deos in prælia ducit.
Quaque ruit, non tu tantum terreris, Ulysse;
Sed fortes etiam: tantum trahit ille timoris.
Hunc ego sanguineæ successu cædis ovantem
Cominus ingenti resupinum pondere fudi.
Hunc ego poscentem, cum quo concurreret, unus
Sustinui: sortemque meam vovistis, Achivi:
Et vestræ valuere preces. si quæritis hujus
Fortunam pugnæ; non sum superatus ab illo.
Ecce ferunt Troes ferrumque, ignemque, Jovemque
In Danaas classes. ubi nunc facundus Ulysses?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
Spem vestri reditus. date tot pro navibus arma.
Quod si vera licet mihi dicere; quæritur istis,
Quam mihi, major honos: conjunctaque gloria nostra est.
Atque Ajax armis, non Ajaci arma petuntur.
Conferat his Ithacus Rhesum, imbellemque Dolona,
Priamidenque Helenum rapta cum Pallade captum.
Luce nihil gestum, nihil est Diomede remoto:
Si semel ista datis meritis tam vilibus arma;
Dividite: & major pars sit Diomedis in illis.
Quo tamen hæc Ithaco? qui clam, qui semper inermis
Rem gerit; & furtis incautum decipit hostem?
Ipse nitor galeæ claro radiantis ab auro
Insidias prodet, manifestabitque latentem.
Sed neque Dulichius sub Achillis cassidе vertex
Pondera tanta feret. nec non onerosa gravisque
Pelias esse potest imbellibus hasta lacertis.
Nec clypeus vasti cælatus imagine mundi
Conveniet timidæ, natæque ad furta sinistræ.
Debilitaturum quid te petis, improbe, munus?
Quod tibi si populi donaverit error Achivi;
Cur spolieris, erit; non, cur metuaris ab hoste.
Et fuga (qua sola cunctos, timidissime, vincis)
Tarda futura tibi est gestamina tanta trahenti.
Adde, quod iste tuus, tam raro prælia passus,
Integer est clypeus. nostro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus est successor habendus.
Denique, quid verbis opus est? spectemur agendo,
Arma viri fortis medios mittantur in hostes.
Inde jubete peti: & referentem ornate relatis.
 Finierat Telamone satus; vulgique secutum
Ultima murmur erat. donec Laertius heros
Adstitit: atque oculos paulum tellure moratos
Sustulit ad proceres; expectatoque resolvit
Ora sono: neque abest facundis gratia dictis.
Si mea cum vestris valuissent vota, Pelasgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis hæres;
Tuque tuis armis, nos te poteremur, Achille.
Quem quoniam non æqua mihi vobisque negarunt
Fata, (manuque simul veluti lacrimantia tersit
Lumina) quis magno melius succedat Achilli;
Quam per quem magnus Danais successit Achilles?
Huic modo ne prosit, quod, ut est, hebes esse videtur,
Neve mihi noceat, quod vobis semper, Achivi,
Profuit ingenium: meaque hæc facundia, si qua est,
Quæ nunc pro domino, pro vobis sæpe locuta est,
Invidia careat: bona nec sua quisque recuset.
Nam genus, & proavos & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco. sed enim, quia retulit Ajax
Esse Jovis pronepos, nostri quoque sanguinis auctor
Jupiter est: totidemque gradus distamus ab illo.
Nam mihi Laertes pater est, Arcesius illi,
Jupiter huic: neque in his quisquam damnatus & exsul.
Est quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas. Deus est in utroque parente.
Sed neque materno quod sum generosior ortu,
Nec mihi quod pater est fraterni sanguinis insons,
Proposita arma peto: meritis expendite caussam.
Dummodo quod fratres Telamon Peleusque fuerunt,
Ajacis meritum non sit: nec sanguinis ordo,
Sed virtutis honos spoliis quæratur in istis.
Aut si proximitas primusque requiritur hæres;
Est genitor Peleus, est Pyrrhus filius illi.
Quis locus Ajaci? Phthian Scyronve ferantur.
Nec minus est isto Teucer patruelis Achilli.
Num petit ille tamen, num sperat ut auferat arma?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur;
Plura quidem feci, quam quæ comprendere dictis
In promtu mihi sit. rerum tamen ordine ducar.
Præscia venturi genitrix Nereia leti
Dissimulat cultu natum. deceperat omnes,
In quibus Ajacem, sumtæ fallacia vestis.
Arma ego femineis animum motura virilem
Mercibus inserui. neque adhuc projecerat heros
Virgineos habitus, cum parmam hastamque tenenti,
Nate Dea, dixi, tibi se peritura reservant
Pergama. quid dubitas ingentem evertere Trojam?
Injecique manum; fortemque ad fortia misi.
Ergo opera illius mea sunt. ego Telephon hasta
Pugnantem domui: victum orantemque refeci.
Quod Thebæ cecidere, meum est. me credite Lesbon,
Me Tenedon, Chrysenque, & Cyllan Apollinis urbes,
Et Syron cepisse. mea concussa putate
Procubuisse solo Lyrnesia mœnia dextra.
Utque alias taceam; qui sævum perdere posset
Hectora, nempe dedi. per me jacet inclytus Hector.
Illis hæc armis, quibus est inventus Achilles,
Arma peto. vivo dederam, post fata reposco.
Ut dolor unius Danaos pervenit ad omnes;
Aulidaque Euboicam complerunt mille carinæ;
Exspectata diu, nulla aut contraria classi,
Flamina sunt: duræque jubent Agamemnona sortes
Immeritam sævæ natam mactare Dianæ.
Denegat hoc genitor: Divisque irascitur ipsis:
Atque in rege tamen pater est. ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor, fassoque ignoscat Atrides,
Difficilem tenui sub iniquo judice caussam.
Hunc tamen utilitas populi, fraterque, datique
Summa movet sceptri; laudem ut cum sanguine penset.
Mittor & ad matrem: quæ non hortanda, sed astu
Decipienda fuit: quo si Telamonius isset,
Orba suis essent etiamnum lintea ventis.
Mittor & Iliacas audax orator ad arces:
Visaque & intrara est altæ mihi curia Trojæ.
Plenaque adhuc erat illa viris. interritus egi,
Quam mihi mandarat communis Græcia, caussam:
Accusoque Parin: prædamque, Helenamque reposco:
Et moveo Priamum, Priamoque Antenora junctum.
At Paris, & fratres, & qui rapuere sub illo,
Vix tenuere manus (scis hoc, Menelae) nefandas:
Primaque lux nostri tecum fuit illa pericli.
Longa referre mora est, quæ consilioque manuque
Utiliter feci spatiosi tempore belli.
Post acies primas, urbis se mœnibus hostes
Continuere diu; nec aperti copia Martis
Ulla fuit, decimo demum pugnavimus anno.
Quid facis interea, qui nil nisi prælia nosti?
Qui tuus usus erat? nam si mea facta requiris;
Hostibus insidior: fossas munimine cingo:
Consolor socios; ut longi tædia belli

Mente

Mente ferant placida: doceo quo simus alendi
Armandique modo: mittor quo postulat usus.
Ecce Jovis monitu deceptus imagine somni
Rex jubet incepti curam dimittere belli.
Ille potest auctore suam defendere caussam.
Non sinat hoc Ajax: deleodaque Pergama poscat:
Quodqoe potest, pugnet. cur non remoratur ituros?
Cur non arma capit? dat, quod vaga turba sequatur?
Non erat hoc nimium, numquam nisi magna loquenti.
Quid, quod & ipse fugis? vidi, puduitque videre,
Cum to terga dares, inhonestaqoe vela parares.
Nec mora, Quid facitis? qoæ vos dementia, dixi,
Concitat, o socii, captam dimittere Trojam?
Quidve domum fertis decimo, nisi dedecus, anno?
Talibus atque aliis, in quæ dolor ipse disertum
Fecerat, aversos profuga de classe reduxi.
Convocat Atrides socios terrore paveutes:
Nec Telamooiades etiam nunc hiscere quidquam
Ausit; et ausus erat reges incessere dictis
Thersites, etiam per me haud impune, protervis.
Erigor: & trepidos cives exhortor in hostem:
Amissamque mea virtutem voce reposco.
Tempore ab hoc quodcumque potest fecisse videri
Fortiter iste, meum est: quem dantem terga retraxi.
Deoique de Danais qois te laudatve petitve?
At sua Tydides mecum communicat acta:
Me probat: & socio semper confidit Ulysse.
Est aliqoid, de tot Graiorum millibus, unum
A Diomede legi. nec me sors ire jubebat:
Sic tamen & spreto noctisque hostisque periclo,
Ausum eadem, quæ nos, Phrygia de gente Dolona
Interimo: non ante tamen, quam cuncta coegi
Prodere, & edidici qoid perfida Troja pararet.
Omnia cognoram: nec, quod specularet, habebam:
Et jam præmissa poteram cum laude reverti.
Haud contentus ea, petii tentoria Rhesi:
Inque suis ipsum castris comitesque peremi.
Atque ita captivo victor votisque potitus
Ingredior curru lætos imitante triumphos.
Cujus equos pretium pro nocte poposcerat hostis,
Arma negate mihi: fueritque benignior Ajax.
Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro
Devastata meo? cum multo sanguine fudi
Cœranon Iphitiden, & Alastoraque Chromiumque,
Alcandrumque, Haliumque, Noemonaqoe, Prytanioque,
Exitioque dedi cum Chersidamente Thoona,
Et Charopeo, fatisque immitibus Ennomon actum:
Quique minus celebres nostra sub mœnibus urbis
Procubuere manu. sunt & mihi vulnera, cives,
Ipso pulchra loco. nec venis credite verbis.
Aspicite en. vestemque manu deducit, &, Hæc sunt
Pectora semper, ait, vestris exercita rebus.
At nihil impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in socios: & habet sine vulnere corpus.
Qoid tamen hoc refert; si se pro classe Pelasga
Arma tulisse refert contra Troasque Jovemqoe?
Confiteorque, tulit: neque enim benefacta maligne
Detrectare meum est. sed nec communia solus
Occupet, atque aliquem vobis quoque reddat honorem.
Reppulit Actorides sub imagine tutus Achillis
Troas ab arsuris cum defensore carinis.
Ausum etiam Hectoreo solum concurrere Marti
Se putat, oblitus regisqoe, ducumque, meique:
Nonus in officio & prælatus munere fortis.
Sed tamen eventus vestræ, fortissime, pugnæ
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.

Me miserum, quanto cogor meminisse dolore
Temporis illius; quo Graium murus Achilles
Procubuit! nec me lacrimæ, luctusve, timorve
Tardarunt, quin corpus humo sublime referrem.
His humeris, his, inquam, humeris ego corpus Achillis,
Et simul arma tuli: quæ nunc quoque ferre laboro.
Sunt mihi, quæ valeant in talia pondera, vires:
Est animus vestros certe sensurus honores.
Scilicet idcirco pro gnato cærula mater
Ambitiosa suo fuit, ut cælestia dona,
Artis opus tantæ, rudis & sine pectore miles
Indueret? neque enim clypei cælamina norit,
Oceanum, & terras, cumque alto sidera cælo,
Pleiadasque, Hyadasque, immunemque æquoris Arcton,
Diversasque urbes, nitidumque Orionis ensem.
Postulat ut capiat, quæ non intelligit, arma.
Quid? quod me duri fugientem munere belli
Arguit incœpto serum accessisse labori?
Nec se magnanimo maledicere sentit Achilli?
Si simulasse vocat crimen; simulavimus ambo.
Si mora pro culpa est; ego sum maturior illo.
Me pia detinuit conjux: pia mater Achillem:
Primaque sunt illis data tempora, cetera vobis.
Haud timeo, si jam nequeo defendere crimen
Cum tanto commune viro. deprensus Ulyssis
Ingenio tamen ille; at non Ajacis Ulysses.
Neve in me stolidæ convicia fundere linguæ
Admiremur eum: vobis quoque digna pudore
Objicit. an falso Palamedeo crimine turpe
Accusasse mihi, vobis damnasse decorum est?
Sed neque Naupliades facinus defendere tantum,
Tamque patens valuit: nec vos audistis in illo
Crimina; vidistis: pretioque objecta patebant.
Nec Pœantiaden quod habet Vulcania Lemnos,
Esse reus merui. factum defendite vestrum:
Consensistis enim. nec me suasisse negabo;
Ut se subtraheret bellique viæque labori,
Tentaretque feros requie lenire dolores.
Paruit; & vivit. non hæc sententia tantum
Fida, sed & felix; cum sit satis, esse fidelem.
Qoem quoniam vates delenda ad Pergama poscunt;
Ne mandate mihi. melius Telamonius ibit:
Eloquioque virum morbis iraque furentem
Molliet: aut aliqua producet callidus arte.
Ante retro Simois fluet & sine frondibus Ide
Stabit, & auxilium promittet Achaia Trojæ;
Quam, cessante meo pro vestris pectore rebus,
Ajacis stolidi Danais solertia prosit.
Sis licet infestus sociis, regique, mihique,
Dure Philoctete; licet exsecrere, meomque
Devoveas sine fine caput; cupiasque dolenti
Me tibi forte dari; nostrumque haurire cruorem;
Utque tui mihi, sic fiet tibi copia nostri:
Te tamen aggrediar: mecumque reducere nitar.
Tamqoe tuis potiar (faveat Fortuna) sagittis;
Quam sum Dardanio, quem cepi, vate potitus:
Quem responsa Deum, Trojanaque fata retexi:
Quam rapui Phrygiæ signum penetrale Minervæ
Hostibus e mediis. & se mihi comparet Ajax?
Nempe capi Trojam prohibebant fata sine illo.
Fortis ubi est Aiax? ubi sunt ingentia magni
Verba viri? cur hic metuis? cur audet Ulysses
Ire per excubias, & se committere nocti?
Perque feros enses, non tantum mœnia Troum,
Verum etiam summas arces intrare: suaque
Eripere æde Deam: raptamque efferre per hostes?

Quæ

Quæ nisi fecissem; frustra Telamone creatus
Gestasset læva taurorum tergora septem.
Illa nocte mihi Trojæ victoria parta est:
Pergama tum vici, cum vinci posse coegi.
Desine Tydiden vultuque & murmure nobis
Ostentare meum. pars est sua laudis in illis.
Nec tu, cum socia clypeum pro classe tenebas,
Solus eras: tibi turba comes, mihi contigit unus.
Qui, nisi pugnacem sciret sapiente minorem
Esse, nec indomitæ deberi præmia dextræ,
Ipse quoque hæc peteret: peteret moderatior Ajax,
Eurypilusque ferox, claroque Andræmone natus:
Nec minus Idomeneus, patriaque creatus eadem
Meriones: peteret majoris frater Atridæ.
Quippe manu fortes (nec sunt tibi Marte secundi)
Consiliis cessere meis. tibi dextera bello
Utilis; ingenium est, quod eget moderamine nostri.
Tu vires sine mente geris: mihi cura futuri est.
Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides. tu tantum corpore prodes;
Nos animo. quantoque ratem qui temperat, anteit
Remigis officium; quanto dux milite major;
Tanto ego te supero. nec non in corpore nostro
Pectora sunt potiora manu. vigor omnis in illis.
At vos, o proceres, vigili date præmia vestro;
Proque tot annorum cura, quos anxius egi,
Hunc titulum meritis pensandum reddite nostris.
Jam labor in fine est. obstantia fata removi:
Altaque, posse capi faciendo, Pergama cepi.
Per spes nunc socias, casuraque mœnia Troum,
Perque Deos oro, quos hosti nuper ademi;
Per, si quid superest, quod sit sapienter agendum;
Si quid adhuc audax, ex præcipitique petendum;
Si Trojæ fatis aliquid restare putatis;
Este mei memores: aut si mihi non datis arma;
Huic date. & ostendit signum fatale Minervæ.
Mota manus procerum est: &, quid facundia posset,
Re patuit; fortisque viri tulit arma disertus.
Hectora qui solus, qui ferrum, ignemque, Jovemque
Sustinuit toties; unam non sustinet iram:
Invictumque virum vincit dolor. arripit ensem:
Et, Meus hic certe est. an & hunc sibi poscet Ulysses?
Hoc, ait, utendum est in me mihi: quique cruore
Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit:
Ne quisquam Ajacem possit superare, nisi Ajax.
Dixit: & in pectus tum denique vulnera passum,
Qua patuit ferro, letalem condidit ensem:
Nec valuere manus infixum educere telum.
Expulit ipse cruor. rubefactaque sanguine tellus
Purpureum viridi genuit de cespite florem,
Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.
Littera communis mediis pueroque viroque
Inscripta est foliis: hæc nominis, illa querelæ.
Victor ad Hypsipyles patriam, clarique Thoantis,
Et veterum terras infames cæde virorum,
Vela dat; ut referat Tirynthia tela sagittas.
Quæ postquam ad Graios domino comitante revexit;
Imposita est sero tandem manus ultima bello.
Troja simul Priamusque cadunt: Priameia conjux
Perdidit infelix hominis post omnia formam;
Externasque novo latratu terruit auras;
Longus in angustum qua clauditur Hellespontus,
Ilion ardebat; neque adhuc consederat ignis:
Exiguumque senis Priami Jovis ara cruorem
Combiberat. tractata comis antistita Phœbi
Non profecturas tendebat ad æthera palmas;
Dardanidas matres patriorum signa Deorum
Dum licet amplexas, succensaque templa tenentes
Invidiosa trahunt victores præmia Graii.
Mittitur Astyanax illis de turribus, unde
Pugnantem pro se, proavitaque regna tuentem,
Sæpe videre patrem monstratum a matre solebat.
Jamque viam suadet Boreas; flatuque secundo
Carbasa mota sonant: jubet uti navita ventis.
Troja, vale: rapimur, clamant: dantque oscula terræ
Troades: & patriæ fumantia tecta relinquunt.
Ultima conscendit classem (miserabile visu)
In mediis Hecube natorum inventa sepulcris.
Prensantem tumulos, atque ossibus oscula dantem
Dulichiæ traxere manus. tamen unius hausit,
Inque sinu cineres secum tulit Hectoris haustos.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
Inferias inopes crinem lacrimasque relinquit.
Est, ubi Troja fuit, Phrygiæ contraria tellus,
Bistoniis habitata viris. Polymestoris illic
Regia dives erat; cui te commisit alendum
Clam, Polydore, pater, Phrygiisque removit ab armis.
Consilium sapiens. sceleris nisi præmia magnas
Adjecisset opes, animi irritamen avari.
Ut cecidit Fortuna Phrygum, capit impius ensem
Rex Thracum, juguloque sui defigit alumni:
Et, tamquam tolli cum corpore crimina possent,
Exanimem e scopulo subjectas misit in undas.
Litore Threicio classem religarat Atrides,
Dum mare pacatum, dum ventus amicior esset.
Hic subito, quantus cum viveret esse solebat,
Exit humo late rupta; similisque minaci,
Temporis illius vultum referebat Achilles;
Quo ferus injusto petiit Agamemnona ferro.
Immemoresque mei disceditis, inquit, Achivi?
Obrutaque est mecum virtutis gratia nostræ?
Ne facite. utque meum non sit sine honore sepulcrum,
Placet Achilleos mactata Polyxena manes.
Dixit: &, immiti sociis parentibus umbræ,
Rapta sinu matris, quam jam prope sola fovebat,
Fortis, & infelix, &, plusquam femina, virgo
Ducitur ad tumulum; diroque fit hostia busto.
Quæ memor ipsa sui, postquam crudelibus aris
Admota est; sensitque sibi fera sacra parari;
Utque Neoptolemum stantem, ferrumque tenentem,
Inque suo vidit figentem lumina vultu;
Utere jamdudum generoso sanguine, dixit.
Nulla mora est. at tu jugulo vel pectore telum
Conde meo: jugulumque simul pectusque retexit.
Scilicet aut ulli servire Polyxena ferrem,
Aut per tale sacrum numen placabitur ullum.
Mors tantum vellem matrem mea fallere posset.
Mater obest; minuitque necis mihi gaudia. quamvis
Non mea mors illi, verum sua vita gemenda est.
Vos modo, ne Stygios adeam non libera manes,
Este procul; si justa peto: tactuque viriles
Virgineo removete manus. acceptior illi,
Quisquis is est, quem cæde mea placare paratis,
Liber erit sanguis. si quos tamen ultima nostri
Vota movent oris; Priami vos filia regis,
Non captiva, rogat; genitrici corpus inemtum
Reddite: neve auro redimat jus triste sepulcri,
Sed lacrimis. tunc, cum poterat, redimebat & auro.
Dixerat. at populus lacrimas, quas illa tenebat,
Non tenet. ipse etiam flens invitusque sacerdos
Præbita conjecto rupit præcordia ferro.
Illa, super terram defecto poplite labens,

Pertulit

Pertulit intrepidos ad fata novissima vultus.
Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,
Cum caderet; castique decus servare pudoris.
Troades excipiunt; deploratosque recensent
Priamidas: & quid dederit domus una cruoris.
Teque gemunt, virgo; teque, o modo regia conjux,
Regia dicta parens, Asiæ florentis imago;
Nunc etiam prædæ mala sors: quam victor Ulysses
Esse suam nollet, nisi quod tamen Hectora partu
Edideras. dominum matri vix repperit Hector.
Quæ corpus complexa animæ tam fortis inane,
Quas toties patriæ dederat, natisque, viroque,
Huic quoque dat lacrimas; lacrimas in vulnera fundit:
Osculaque ore legit: consuetaque pectora plangit:
Canitiemque suam concreto in sanguine verrens,
Plura quidem, sed & hæc, laniato pectore dixit:
Nata tuæ (quid enim superest?) dolor ultime matri,
Nata, jaces: videoque tuum mea vulnera vulnus.
En, ne perdiderim quemquam sine cæde meorum,
Tu quoque vulnus habes: at te, quia femina, rebar
A ferro tutam: cecidisti & femina ferro.
Totque tuos idem fratres, te perdidit idem,
Exitium Trojæ nostrique orbator, Achilles.
At postquam cecidit Paridis Phœbique sagittis;
Nunc certe, dixi, non est metuendus Achilles.
Nunc quoque mi metuendus erat. cinis ipse sepulti
In genus hoc sævit: tumulo quoque sensimus hostem:
Æacidæ fœcunda fui. jacet Ilion ingens:
Eventuque gravi finita est publica clades:
Si finita tamen. soli mihi Pergama restant:
In cursuque meus dolor est. modo maxima rerum,
Tot generis natisque potens, nuribusque, viroque,
Nunc trahor exsul, inops, tumulis avulsa meorum,
Penelopæ munus. quæ me data pensa trahentem
Matribus ostendens Ithacis, Hæc Hectoris illa est
Clara parens: hæc est, dicet, Priameia conjux.
Postque tot amissos tu nunc, quæ sola levabas
Maternos luctus, hostilia busta piasti.
Inferias hosti peperi. quo ferrea resto?
Quidve moror? quo me servas, damnosa senectus?
Quid, Di crudeles, nisi quo nova funera cernam,
Vivacem differtis anum? quis posse putaret
Felicem Priamum post diruta Pergama dici?
Felix morte sua nec te, mea nata, peremtam
Aspicit; & vitam pariter regnumque reliquit.
At (puto) funeribus dotabere, regia virgo;
Condeturque tuum monumentis corpus avitis.
Non hæc est Fortuna domus. tibi munera matris
Contingent fletus, peregrinæque haustus arenæ.
Omnia perdidimus. superest, cur vivere tempus
In breve sustineam, proles gratissima matri,
Nunc solus, quondam minimus de stirpe virili,
Has datus Ismario regi Polydorus in oras.
Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere, & sparsos immiti sanguine vultus?
Dixit: & ad littus passu processit anili,
Albentes laniata comas. Date, Troades, urnam,
Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas:
Aspicit ejectum Polydori in litore corpus,
Factaque Threiciis ingentia vulnera telis.
Troades exclamant: obmutuit illa dolore;
Et pariter vocem, lacrimasque introrsus obortas
Devorat ipse dolor: duroque simillima saxo
Torpet: & adversa figit modo lumina terra;
Interdum torvos sustollit ad æthera vultus:
Nunc positi spectat vultum, nunc vulnera, nati;
Vulnera præcipue: seque armat & instruit ira.
Qua simul exarsit, tamquam regina maneret,
Ulcisci statuit; pœnæque in imagine tota est.
Utque furit catulo lactente orbata leæna;
Signaque nacta pedum sequitur, quem non videt, hostem:
Sic Hecube, postquam cum luctu miscuit iram,
Non oblita animorum, annorum oblita suorum,
Vadit ad artificem diræ Polymestora cædis:
Colloquiumque petit. nam se monstrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum
Credidit Odrysius: prædæque assuetus amore
In secreta venit. cum blando callidus ore,
Tolle moras, Hecube, dixit: da munera nato.
Omne fore illius quod das, quod & ante dedisti,
Per superos juro. spectat truculenta loquentem,
Falsaque jurantem: tumidaque exæstuat ira.
Atque ita correptum captivarum agmine matrum
Involat, & digitos in perfida lumina condit,
Exspoliatque genas oculis, (facit ira potentem)
Immergitque manus: fœdataque sanguine sonti
Non lumen, neque enim superest, loca luminis haurit.
Clade sui Thracum gens irritata tyranni
Troada telorum lapidumque incessere jactu
Cœpit. at hæc missum rauco cum murmure saxum
Morsibus insequitur: rictuque in verba parato
Latravit conata loqui. locus exstat, & ex re
Nomen habet: veterumque diu memor illa malorum,
Tum quoque Sithonios ululavit mœsta per agros.
Illius Troasque suos hostesque Pelasgos,
Illius Fortuna Deos quoque moverat omnes:
Sic omnes, ut & ipsa Jovis conjuxque sororque
Eventus Hecubam meruisse negaverit illos.
Non vacat Auroræ, quamquam iisdem faverat armis,
Cladibus & casu Trojæque Hecubæque moveri.
Cura Deam propior, luctusque domesticus angit
Memnonis amissi. Phrygiis quem lutea campis
Vidit Achillea pereuntem cuspide mater.
Vidit: & ille color, quo matutina rubescunt
Tempora, palluerat: latuitque in nubibus æther.
At non impositos supremis ignibus artus
Sustinuit spectare parens: sed crine soluto,
Sicut erat, magni genibus procumbere non est
Dedignata Jovis, lacrimisque has addere voces:
Omnibus inferior, quas sustinet aureus æther,
(Nam mihi sunt totum rarissima templa per orbem,)
Diva tamen venio: non ut delubra, diesque
Des mihi sacrificos, caliturasque ignibus aras.
Si tamen aspicias, quantum tibi femina præstem,
Tum cum luce nova noctis confinia servo;
Præmia danda putes. sed non ea cura; neque hic est
Nunc status Auroræ, meritos ut poscat honores.
Memnonis orba mei venio: qui fortia frustra
Pro patruo tulit arma suo: primisque sub annis
Occidit a forti (sic vos voluistis) Achille.
Da, precor, huic aliquem solatia mortis honorem,
Summe Deum rector: maternaque vulnera leni,
Jupiter annuerat; cum Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus: nigrique volumina fumi
Infecere diem. veluti cum flumina natas
Exhalant nebulas, nec Sol admittitur infra.
Atra favilla volat: glomerataque corpus in unum
Densatur; faciemque capit: sumitque calorem,
Atque animam ex igni. levitas sua præbuit alas.
Et primo similis volucri, mox vera volucris
Insonuit pennis. pariter sonuere sorores
Innumeræ; quibus est eadem natalis origo.

Terque rogum lustrant: & consonus exit in auras
Ter clangor. quarto seducunt castra volatu.
Tum duo diversa populi de parte feroces
Bella gerunt: rostrisque, & aduncis unguibus iras
Exercent; alasque adversaque pectora lassant.
Inferiæque cadunt cineri cognata sepulto
Corpora: seque viro forti meminere creatas.
Præpetibus subitis nomen facit auctor; ab illo
Memnonides dictæ, cum Sol duodena peregit
Signa, parentali perituræ Marte rebellant.
Ergo aliis latrasse Dymantida flebile visum:
Luctibus est Aurora suis intenta; piasque
Nunc quoque dat lacrimas: & toto rorat in orbe.
Nec tamen eversam Trojæ cum mœnibus esse
Spem quoque fata finunt. sacra, & sacra altera patrem
Fert humeris venerabile onus Cythereius heros.
De tantis opibus prædam pius eligit illam;
Ascaniumque suum: profugaque per æquora classe
Fertur ab Antandro: scelerataque limina Thracum,
Et Polydoreo manantem sanguine terram
Linquit: & utilibus ventis æstuque secundo
Intrat Apollineam sociis comitantibus urbem.
Hunc Anius, quo rege homines, antistite Phœbus
Rite colebantur, temploque domoque recepit:
Urbemque ostendit, delubraque vota, duasque
Latona quondam stirpes pariente retentas.
Thure dato flammis, vinoque in thura profuso,
Cæforumque boum fibris de more crematis,
Regia tecta petunt: positique tapetibus altis
Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
Tum pius Anchises: O Phœbi lecte sacerdos,
Fallor? an & natum, cum primum hæc mœnia vidi,
Bisque duas natas, quantum reminiscor, habebas?
Huic Anius niveis circumdata tempora vittis
Concutiens, & tristis, ait: Non falleris, heros
Maxime: natorum vidisti quinque parentem.
Quem nunc (tanta homines rerum inconstantia versat)
Pæne vides orbum. quid enim mihi filius absens
Auxilii? quem dicta suo de nomine tellus
Andros habet, pro patre locumque & regna tenentem.
Delius augurium dedit huic: dedit altera Liber
Femineæ sorti voto majora fideque
Munera: nam tactu natarum cuncta mearum
In segetem, laticemque meri, baccamque Minervæ
Transformabantur: divesque erat usus in illis.
Hoc ubi cognovit Trojæ populator Atrides,
(Ne non ex aliqua vestram sensisse procellam
Nos quoque parte putes) armorum viribus usus
Abstrahit invitas gremio genitoris: alantque
Imperat Argolicam cælesti munere classem.
Effugiunt quo quæque potest. Eubœa duabus,
Et totidem natis Andros fraterna petita est.
Miles adest: & , ni dedantur, bella minatur.
Victa metu pietas consortia pectora pœnæ
Dedit: & ut timido possis ignoscere fratri;
Non hic Æneas, non, qui defenderet Andron,
Hector erat: per quos decimum durastis in annum.
Jamque parabantur captivis vincla lacertis:
Illæ tollentes etiamnum libera cælo
Brachia; Bacche pater, fer opem, dixere: tulitque
Muneris auctor opem. si miro perdere more
Ferre vocatur opem. nec qua ratione figuram
Perdiderint, potui scire, aut nunc dicere possim.
Summa mali nota est. pennas sumsere; tuæque
Conjugis in volucrem niveas abiere columbas.
Talibus atque aliis postquam convivia dictis
Implerunt; mensa somnum petiere remota.
Cumque die surgunt: adeuntque oracula Phœbi.
Qui petere antiquam matrem, cognataque jussit
Litora. prosequitur Rex, & dat munus ituris;
Anchisæ sceptrum, chlamyden pharetramque nepoti,
Cratera Æneæ; quem quondam miserat illi
Hospes ab Aoniis Therses Ismenius oris.
Miserat hunc illi Therses, fabricaverat Alcon
Myleus; & longo cælaverat argumento.
Urbs erat: & septem posses ostendere portas.
Hæ pro nomine erant; & , quæ foret illa, docebant.
Ante urbem exequiæ, tumulique, ignesque, rogique,
Effusæque comas & apertæ pectora matres
Significant luctum: Nymphæ quoque flere videntur;
Siccatosque queri fontes. sine frondibus arbos
Nuda riget: rodunt arentia saxa capellæ.
Ecce facit mediis natas Orione Thebis,
Hanc non femineum jugulo dare pectus aperto,
Illam dimisso per fortia vulnera telo
Pro populo cecidisse suo; pulchrisque per urbem
Funeribus ferri, celebrique in parte cremari:
Tum de virginea geminos exire favilla,
Ne genus intereat, juvenes, quos fama Coronas
Nominat, & cineri materno ducere pompam.
Hactenus antiquo signis fulgentibus ære
Summus inaurato crater erat asper acantho.
Nec leviora datis Trojani dona remittunt:
Dantque sacerdoti custodem thuris acerram;
Dant pateram, claramque auro gemmisque coronam:
Inde recordati Teucros a sanguine Teucri
Ducere principium, Creten tenuere; locique
Ferre diu nequiere Jovem. centumque relictis
Urbibus, Ausonios optant contingere portus.
Sævit hyems, jactatque viros: Strophadumque receptos
Portubus infidis exterruit ales Aello.
Et jam Dulichios portus, Ithacamque, Samenque,
Neritiasque domos, regnum fallacis Ulyssei,
Præter erant vecti: certatam lite Deorum
Ambraciam, versique vident sub imagine saxum
Judicis, Actiaco quæ nunc ab Apolline nota est,
Vocalemque sua terram Dodonida quercu,
Chaoniosque sinus: ubi nati rege Molosso
Irrita subjectis fugere incendia pennis.
Proxima Phæacum felicibus obsita pomis
Rura petunt. Epiros ab his, regnataque vati
Buthrotos Phrygio, simulataque Troja tenentur.
Inde futurorum certi, quæ cuncta fideli
Priamides Helenus monitu prædixerat, intrant
Sicaniam. tribus hæc excurrit in æquora linguis.
E quibus imbriferos obversa Pachynos ad Austros:
Mollibus expositum Zephyris Lilybæon: at Arcton
Æquoris expertem spectat Boreanque Peloros.
Hac subeunt Teucri: remisque æstuque secundo
Sub noctem potitur Zanclæa classis arena.
Scylla latus dextrum, lævum irrequieta Charybdis
Infestant. vorat hæc raptas revomitque carinas:
Illa feris atram canibus succingitur alvum;
Virginis ora gerens: & (si non omnia vates
Ficta reliquerunt) aliquo quoque tempore virgo.
Hanc mille petiere proci: quibus illa repulsis
Ad Pelagi Nymphas, pelagi gratissima Nymphis,
Ibat: & elusos juvenum narrabat amores.
Quam, dum pectendos præbet Galatea capillos,
Talibus alloquitur repetens suspiria dictis:
Te tamen, o virgo, genus haud immite virorum
Expetit: utque facis, potes his impune negare.

At

At mihi, cui pater est Nereus, quam cærula Doris
Enixa est, quæ sum turba quoque tuta sororum,
Nun nisi per fluctus licuit Cyclopis amorem
Effugere: & lacrimæ vocem impediere loquentis.
Quas ubi marmoreo detersit pollice virgo;
Et solata Deam est; Refer, o carissima, dixit:
Neve tui caussam tege (sum tibi fida) doloris.
Nereis his contra resecuta Cratæide natam:
Acis erat Fauno Nymphaque Symæthide cretus,
Magna quidem patrisque sui matrisque voluptas,
Nostra tamen major. nam me sibi junxerat uni
Pulcher: &, octonis iterum natalibus actis,
Signarat dubia teneras lanugine malas.
Hunc ego, me Cyclops, nullo cum fine petebat.
Nec, si quæsieris, odium Cyclopis, amorne
Acidis in nobis fuerit præsentior, edam.
Par utrimque fuit. proh quanta potentia regni
Est, Venus alma, tui! nempe ille immitis, & ipsis
Horrendus silvis, & visus ab hospite nullo
Impune, & magni cum Dis contemtor Olympi,
Quid sit amor sentit: nostrique cupidine captus
Uritur; oblitus pecorum aotrorumque suorum.
Jamque tibi formæ, jamque est tibi cura placendi:
Jam rigidos pectis rastris, Polypheme, capillos:
Jam libet hirsutam tibi falce recidere barbam:
Et spectare feros in aqua, & componere, vultus.
Cædis amor, feritasque, sitisque immensa cruoris
Cessant: & tutæ veniunt abeuntque carinæ.
Telemus interea Siculam delatus ad Ætnen,
Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales,
Terribilem Polyphemon adit; Lumenque quod unum
Fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Ulysses.
Risit, &, O vatum stolidissime, falleris, inquit:
Altera jam rapuit. sic frustra vera monentem
Spernit: & aut gradiens ingenti litura passu
Degravat; aut fessus sub opaca revertitur antra.
Prominet in pontum cuneatus acumine longo
Collis: utrumque latus circumfluit æquoris unda.
Huc ferus adscendit Cyclops; mediusque resedit.
Lanigeræ pecudes nullo ducente secutæ.
Cui postquam pinus, baculi quæ præbuit usum,
Ante pedes posita est, antennis apta ferendis;
Sumtaque arundinibus compacta est fistula centum;
Senserunt toti pastoria sibila montes:
Senserunt undæ. latitans ego rupe, meique
Acidis in gremio residens, procul auribus hausi
Talia dicta meis, auditaque mente notavi.
Candidior nivei folio, Galatea, ligustri,
Floridior pratis; longa procerior alnu;
Splendidior vitro; tenero lascivior hædo;
Lævior assiduo detritis æquore conchis;
Solibus hibernis, æstiva gratior umbra;
Nobilior pomis; platano conspectior alta;
Lucidior glacie; matura dulcior uva;
Mollior & cycni plumis, & lacte coacto;
Et, si non fugias, riguo formosior horto.
Sævior indomitis eadem Galatea juvencis,
Durior annosa quercu; fallacior undis;
Lentior & salicis virgis, & vitibus albis;
His immobilior scopulis; violentior amne;
Laudato pavone superbior; acrior igni;
Asperior tribulis; fœta truculentior ursa,
Surdior æquoribus; calcato immitior hydro:
Et, quod præcipue vellem tibi demere possem,
Non tantum cervo claris latratibus acto,
Verum etiam ventis volucrique fugacior aura.
At, bene si noris, pigeat fugisse: morasque
Ipsa tuas damnes: & me retinere labores.
Sunt mihi pars montis vivo pendentia saxo
Antra; quibus nec Sol medio sentitur in æstu,
Nec sentitur hyems: sunt poma gravantia ramos:
Sunt auro similes longis in vitibus uvæ:
Sunt & purpureæ: tibi & has servamus, & illas.
Ipsa tuis manibus silvestri nata sub umbra
Mollia fraga leges: ipsa autumnalia corna,
Prunaque, non solum nigro liventia succo,
Verum etiam generosa, novasque imitantia ceras.
Nec tibi castaneæ, me conjuge, nec tibi deerunt
Arbutei fœtus. omnis tibi serviet arbos.
Hoc pecus omne meum est. multæ quoque vallibus errant:
Multas silva tegit: multæ stabulantur in antris.
Nec, si forte roges, possim tibi dicere, quot sint.
Pauperis est numerare pecus. de laudibus harum
Nil mihi credideris: præsens potes ipsa videre,
Ut vix sustineant distentum cruribus uber.
Sunt fœtura minor tepidis in ovilibus agni:
Sunt quoque par ætas aliis in ovilibus hœdi.
Lac mihi semper adest niveum. pars inde bibenda
Servatur: partem liquefacta coagula durant.
Nec tibi deliciæ faciles, vulgataque tantum
Munera contingent, damæ, leporesque, capræque,
Parve columbarum, demtusve cacumine nidus:
Inveni geminos, qui tecum ludere possint,
Inter se similes, vix ut dignoscere possis,
Villosæ catulos in summis montibus ursæ.
Inveni: & dixi, Dominæ servabimus istos.
Jam modo cæruleo nitidum caput exsere ponto:
Jam, Galatea, veni: nec munera despice nostra.
Certe ego me novi, liquidæque in imagine vidi
Nuper aquæ: placuitque mihi mea forma videnti.
Adspice, sim quantus. non est hoc corpore major
Jupiter in cælo: nam vos narrare soletis
Nescio quem regnare Jovem. coma plurima torvos
Prominet in vultus: humerosque, ut lucus, obumbrat.
Nec mihi quod rigidis horrent densissima setis
Corpora, turpe puta. turpis sine frondibus arbos:
Turpis equus, nisi colla jubæ flaventia velent.
Pluma tegit volucres: ovibus sua lana decori est:
Barba viros, hirtæque decent in corpore setæ.
Unum est in media lumen mihi fronte, sed instar
Ingentis clypei. quid, non hæc omnia magno
Sol videt e cælo? Soli tameo unicus orbis.
Adde, quod in vestro genitor meus æquore regnat.
Hunc tibi do socerum. tantum miserere, precesque
Supplicis exaudi. tibi enim succumbimus uni.
Quique Jovem, & cælum sperno, & penetrabile fulmen,
Nerei, te vereor: tua fulmine sævior ira est.
Atque ego contemtus essem patientior hujus;
Si fugeres omnes. sed cur, Cyclope repulso,
Acin amas, præfersque meis amplexibus Acin?
Ille tamen placeatque sibi, placeatque licebit,
Quod nollem, Galatea, tibi, modo copia detur,
Sentiet esse mihi tanto pro corpore vires.
Viscera viva traham: divulsaque membra per agros,
Perque tuas spargam (sic se tibi misceat) undas.
Uror enim; læsusque exæstuat acrius ignis:
Cumque suis videor translatam viribus Ætnam
Pectore ferre meo: nec tu, Galatea, moveris.
Talia nequidquam questus (nam cuncta videbam)
Surgit: & ut taurus vacca furibundus ademta
Stare nequit, silvaque & notis saltibus errat.
Cum ferus ignaros, nec quidquam tale timentes,

Me videt atque Acin: Videoque, exclamat; & ista
Ultima sit, faciam, Veneri concordia vestræ.
Tantaque vox, quantam Cyclops iratus habere
Debuit, illa fuit. clamore perhorruit Ætne.
Ast ego vicino pavefacta sub æquore mergor.
Terga fugæ dederat conversa Symæthius heros:
Et, Fer opem, Galatea, precor, mihi: ferte parentes:
Dixerat: & vestris periturum admittite regnis.
Insequitur Cyclops: partemque e monte revulsam
Mittit; & extremus quamvis pervenit ad illum
Angulus e saxo, totum tamen obruit Acin.
At nos, quod fieri solum per fata licebat,
Fecimus; ut vires adsumeret Acis avitas.
Puniceus de mole cruor manabat: & intra
Temporis exiguum rubor evanescere cœpit:
Fitque color primo turbati fluminis imbre:
Purgaturque mora. tum moles jacta dehiscit:
Vivaque per rimas, proceraque surgit arundo:
Osque cavum saxi sonat exsultantibus undis:
Miraque res; subito media tenus extitit alvo
Incinctus juvenis flexis nova cornua cannis.
Qui, nisi quod major, quod toto cærulus ore est,
Acis erat. sed sic quoque erat tamen Acis in amnem
Versus: & antiquum tenuerunt flumina nomen.
Desierat Galatea loqui: cœtuque soluto
Discedunt: placidisque natant Nereides undis.
Scylla redit: [neque enim medio se credere ponto
Audet] & aut bibula sine vestibus errat arena;
Aut ubi lassata est, seductos nacta recessus
Gurgitis, inclusa sua membra refrigerat unda.
Ecce fretum findens alti novus incola ponti,
Nuper in Euboica versis Anthedone membris,
Glaucus adest: visæque cupidine virginis hæret:
Et, quæcumque putat fugientem posse morari,
Verba refert: fugit illa tamen: veloxque timore
Pervenit in summum positi prope littora montis.
Ante fretum est ingens apicem collectus in unam
Longa sine arboribus convexus ad æquora vertex.
Constitit hic: & tuta loco, monstrumne, Deusne
Ille sit ignorans, admiraturque colorem,
Cæsariemque humeros subjectaque terga tegentem,
Ultimaque excipiat quod tortilis inguina piscis.
Sentit: & innitens, quæ stabat proxima, moli,
Non ego prodigium, non sum fera bellua, virgo;
Sum Deus, inquit, aquæ: nec majus in æquora Proteus
Jus habet, & Triton, Athamantiadesque Palæmon.
Ante tamen mortalis eram: sed scilicet altis
Deditus æquoribus, jam tum exercebar in illis.
Nam modo ducebam ducentia retia pisces:
Nunc in mole sedens moderabar arundine linum.
Sunt viridi prato confinia litrora, quorum
Altera pars undis, pars altera cingitur herbis:
Quas neque cornigeræ morsu læsere juvencæ:
Nec placidæ carpsistis oves, hirtæve capellæ.
Non apis inde tulit collectos sedula flores:
Non data sunt capiti genialia serta: nec umquam
Falciferæ secuere manus. ego primus in illo
Cespite consedi, dum lina madentia sicco.
Utque recenserem captivos ordine pisces;
Insuper exposui, quos aut in retia casus,
Aut sua credulitas in aduncos egerat hamos.
Res similis fictæ: [sed quid mihi fingere prodest?]
Gramine contacto cœpit mea præda moveri,
Et mutare latus; terraque, ut in æquore, niti.
Dumque moror, mirorque simul, fugit omnis in undas
Turba suas: dominumque novum, littusque relinquunt.
Obstupui: dubiusque diu, quæ caussa, requiro:
Num Deus hoc aliquis, num succus fecerit herbæ.
Quæ tamen has, inquam, vires habet herba? manuque
Pabula decerpsi, decerptaque dente momordi.
Vix bene combiberant ignotos guttura succos:
Cum subito trepidare intus præcordia sensi:
Alteriusque rapi naturæ pectus amore.
Nec potui restare loco: Repetendaque numquam
Terra, vale, dixi: corpusque sub æquora mersi.
Di maris exceptum socio dignantur honore:
Utque mihi, quæcumque feram, mortalia demant,
Oceanum Tethynque rogant. ego lustror ab illis:
Et purgante nefas novies mihi carmine dicto
Pectora fluminibus jubeor supponere centum.
Nec mora: diversis lapsi de fontibus amnes,
Totaque vertuntur supra caput æquora nostrum.
Hactenus acta tibi possum memoranda referre:
Hactenus & memini: nec mens mea cetera sensit.
Quæ postquam rediit; alium me corpore toto,
Ac fueram nuper, nec eumdem mente recepi.
Hanc ego tum primum viridem ferrugine barbam,
Cæsariemque meam, quam longa per æquora verro,
Ingentesque humeros, & cærula brachia vidi,
Cruraque pinnigero curvata novissima pisce.
Quid tamen hæc species, quid Dis placuisse marinis,
Quid juvat esse Deum, si tu non tangeris istis?
Talia dicentem, dicturum plura reliquit
Scylla Deum. furit ille, irritatusque repulsa
Prodigiosa petit Titanidos atria Circes.

METAMORPHOSEON

LIBER XIV.

Jamque Giganteis injectam faucibus Ætnen,
Arvaque Cyclopum, quid rastra, quid usus aratri
Nescia, nec quidquam junctis debentia bubus,
Liquerat Euboicus tumidarum cultor aquarum:
Liquerat & Zanclen, adversaque mœnia Rhegi,
Navifragumque fretum, gemino quod litore pressum
Ausoniæ Siculæque tenet confinia terræ.
Inde, manu magna Tyrrhena per æquora lapsus,
Herbiferos adiit colles, atque atria Glaucus
Sole satæ Circes, variarum plena ferarum.
Quam simul aspexit; dicta acceptaque salute,
Diva, Dei miserere, precor: nam sola levare
Tu potes hunc, dixit, (videar modo dignus) amorem.
Quanta sit herbarum, Titani, potentia nulli
Quam mihi cognitius; qui sum mutatus ab illis.
Neve mei non nota tibi sit caussa furoris;
Litore in Italico Messenia mœnia contra
Scylla mihi visa est. pudor est promissa, precesque,
Blanditiasque meas, contemtaque verba referre.
At tu, sive aliquid regni est in carmine; carmen
Ore move sacro: sive expugnacior herba est;
Utere tentatis operosæ viribus herbæ.
Nec medeare mihi, sanesque hæc vulnera mando:
Fineque nil opus est. partem ferat illa caloris.
At Circe (neque enim flammis habet aptius ulla
Talibus ingenium; seu caussa est hujus in ipsa;
Seu Venus indicio facit hoc offensa paterno)
Talia verba refert: Melius sequerere volentem,
Optantemque eadem, parilique cupidine captam.
Dignus eras: ultro poteras certeque rogari:
Et si spem dederis; mihi crede, rogaberis ultro.
Neu dubites, absitque tuæ fiducia formæ:

En

En ego, cum Dea ſim, nitidi cum filia Solis,
Carmine cum tantum, tantum cum gramine poſſim;
Ut tua ſim, voveo. ſpernentem ſperne: ſequenti
Redde vices: unoque duas ulciſcere facto.
Talie tentanti, Prius, inquit, in æquore frondes,
Glaucus, & in ſummis naſcentur montibus algæ;
Soſpite quam Scylla noſtri mutentur amores.
Indignata Dea eſt: & lædere quatenus ipſum
Non poterat, nec vellet amans; iraſcitur illi,
Quæ ſibi prælata eſt: Veneriſque offenſa repulſa,
Protinus horrendis infamia pabula ſuccis
Conterit: & tritis Hecateia carmina miſcet:
Cærulaque induitur velamina: perque ferarum
Agmen adulantum media procedit ab aula:
Oppoſitumque petens contra Zancleia ſaxa
Rhegion ingreditur, ferventes æſtibus undas:
In quibus, ut ſolida, ponit veſtigia, ripa;
Summaque decurrit pedibus ſuper æquora ſiccis.
Pervus erat gurges curvos ſinuatus in arcus,
Grata quies Scyllæ: quo ſe referebat ab æſtu
Et maris & cæli, medio cum plurimus orbe
Sol erat, & minimas a vertice fecerat umbras.
Hunc Dea præviriat; portentiferiſque venenis
Inquinat. huic fuſos latices radice nocenti
Spargit: & obſcurum verborum ambage novorum
Ter novies carmen magico demurmurat ore.
Scylla venit; mediaque tenus deſcenderat alvo;
Cum ſua fœdari latrantibus inguina monſtris
Aſpicit: ac primo non credens corporis illas
Eſſe ſui partes, refugitque, abigitque, timetque
Ora proterva canum. ſed quos fugit, attrahit una.
Et corpus quærens femorum, crurumque, pedumque,
Cerbereos rictus pro partibus invenit illis.
Statque canum rabies: ſubjectaque terga ferarum
Inguinibus truncis uteroque exſtante cohærent.
Flevit amans Glaucus: nimiumque hoſtiliter uſæ
Viribus herbarum fugit connubia Circes.
Scylla loco manſit: cumque eſt data copia primum,
In Circes odium ſociis ſpolievit Ulyſſen.
Mox eadem Teucras fuerat merſura carinas;
Ni prius in ſcopulum, qui nunc quoque ſaxeus exſtat,
Transformata foret. ſcopulum quoque navita vitat.
Hanc ubi Trojenæ remis avidamque Charybdin
Evicere rates; cum jam prope littus adeſſent
Auſonium, Libycas vento referuntur ad oras.
Excipit Ænean illic animoque domoque,
Non bene diſcidium Phrygii latura mariti,
Sidonis: inque pyra ſacri ſub imagine facta
Incubuit ferro: deceptaque decipit omnes.
Rurſus arenoſæ fugiens nova mœnia terræ,
Ad ſedemque Erycis fidumque relatus Aceſten
Sacrificat; tumulumque ſui genitoris honorat.
Queſque rates Iris Junonia pæne cremarat,
Solvit: & Hippotadæ regnum, terraſque calenti
Sulfure fumantes, Acheloiadumque relinquit
Sirenum ſcopulos. orbataque præſide pinus
Inarimen, Prochytenque legit, ſteriliique locatas
Colle Pithecuſas, habitantum nomine dictas.
Quippe Deum genitor fraudem, & perjuria quondam
Cercopum exoſus, gentiſque admiſſa doloſæ;
In deforme viros animal mutavit: ut idem
Diſſimiles homini poſſent, ſimileſque videri.
Membraque contraxit: nareſque a fronte reſimas
Contudit, & rugis peraravit anilibus ora.
Totaque velatos flaventi corpora villo
Miſit in has ſedes. nec non prius abſtulit uſum
Verborum, & natæ dira in perjuria linguæ.
Poſſe queri tantum rauco ſtridore relinquit.
Has ubi præteriit, & Parthenopeia dextra
Mœnia deſeruit; læva de parte canori
Æolidæ tumulum, & loca fœta paluſtribus ulvis
Littora Cumarum, vivaciſque antra Sibyllæ
Intrat: &, ut manes adeat per Averna paternos,
Orat. at ille diu vultus tellure moratos
Erexit: tandemque Deo furibunda recepto,
Magna petis, dixit, vir factis maxime, cujus
Dextera per ferrum, pietas ſpectata per ignes.
Pone tamen, Trojane, metum; potiere petitis:
Elyſiaſque domos, & regna noviſſima mundi
Me duce cognoſces, ſimulacraque cara parentis.
Invia virtuti nulla eſt via. dixit: & auro
Fulgentem ramum ſilva Junonis Avernæ
Monſtravit: juſſitque ſuo devellere trunco.
Paruit Æneas: & formidabilis Orci
Vidit opes, atavoſque ſuos, umbramque ſenilem
Magnanimi Anchiſæ: didicit quoque jura locorum;
Quæque novis eſſent adeunda pericula bellis.
Inde ferens laſſos averſo tramite paſſus,
Cum duce Cumæa fallit ſermone laborem.
Dumque iter horrendum per opaca crepuſcula carpit;
Seu Dea tu præſens, ſeu Dis gratiſſima, dixit;
Numinis inſtar eris ſemper mihi: meque fatebor
Muneris eſſe tui; quæ me loca mortis adire,
Quæ loca me viſæ voluiſti evadere mortis.
Pro quibus aerias meritis evectus ad auras
Templa tibi ſtatuam; tribuam tibi thuris honorem.
Reſpicit hunc vates, & ſuſpiratibus hauſtis,
Nec Dea ſum, dixit; nec ſacri thuris honore
Humanum dignare caput. neu neſcius erres;
Lux æterna mihi, carituraque fine dabatur,
Si mea virginitas Phœbo patuiſſet amanti.
Dum tamen hanc ſperat, dum præcorrumpere donis
Me cupit: Elige, ait, virgo Cumæa, quid optes:
Optatis potiere tuis. ego pulveris hauſti
Oſtendens cumulum, quot haberet corpora pulvis,
Tot mihi natales contingere vana rogavi.
Excidit, optarem juvenes quoque protinus annos.
Hos tamen ille mihi dabat, æternamque juventam,
Si Venerem paterer. contemto munere Phœbi
Innuba permaneo. ſed jam felicior ætas
Terga dedit: tremuloque gradu venit ægra ſenectus;
Quæ patienda diu eſt. nam jam mihi ſæcula ſeptem
Acta vides: ſupereſt, numeros ut pulveris æquem,
Tercentum meſſes, tercentum muſta videre.
Tempus erit, cum me de tanto corpore parvam
Longa dies faciet: conſumtaque membra ſenecta
Ad minimum redigantur onus. nec amata videbor,
Nec placuiſſe Deo. Phœbus quoque forſitan ipſe
Vel non agnoſcet, vel dilexiſſe negabit.
Uſque adeo mutata ferar: nullique videnda,
Voce tamen noſcar. vocem mihi fata relinquent.
Talia convexum per iter memorante Sibylla,
Sedibus Euboicam Stygiis emergit in urbem
Troius Æneas: ſacriſque e more litatis,
Littora adit nondum nutricis habentia nomen.
Hic quoque ſubſtiterat poſt tædia longa laborum
Neritius Macareus, comes experientis Ulyſſei.
Deſertum quondam mediis qui rupibus Ætnæ
Noſcit Achæmeniden: improviſoque repertum
Vivere miratus, Qui te caſuſve Deuſve
Servat, Achæmenide? cur, inquit, barbara Graium
Prora vehit? petitur veſtræ quæ terra carinæ?

Talia

Talia quærenti jam non hirsutus amictu,
Jam suus, & spinis conserto tegmine nullis,
Fatur Achæmenides: Iterum Polyphemon, & illos
Aspiciam fluidos humano sanguine rictus;
Hac mihi si potior domus est Ithaceque carina;
Si minus Ænean veneror genitore. nec umquam
Esse satis potero, præstem licet omnia, gratus.
Quod loquor, & spiro; cælumque, & sidera Solis
Respicio, (possimne ingratus, & immemor esse?)
Ille dedit. quod non anima hæc Cyclopis in ora
Venit: & ut lumen jam nunc vitale relinquam;
Aut tumulo, aut certe non illa condar in alvo.
Quid mihi tunc animi (nisi si timor abstulit omnem
Sensum animumque) fuit, cum vos petere alta relictus
Æquora prospexi? volui inclamare; sed hosti
Prodere me timui: vestræ quoque clamor Ulyssis
Pæne rati nocuit. vidi, cum monte revulso
Immanem scopulum medias permisit in undas.
Vidi iterum, veluti tormenti viribus acta,
Vasta giganteo jaculantem saxa lacerto.
Et, ne deprimeret fluctusve lapisve carinam,
Pertimui; jam me non esse oblitus in illa.
Ut vero fuga vos ab acerba morte removit;
Ille quidem totam fremebundus obambulat Ætnam,
Prætentatque manu silvas; & luminis orbus
Rupibus incursat: fœdataque brachia tabo
In mare protendens, gentem exsecratur Achivam,
Atque ait: O si quis referat mihi casus Ulyssen,
Aut aliquem e sociis, in quem mea sæviat ira,
Viscera cujus edam, cujus viventia dextra
Membra mea laniem, cujus mihi sanguis inundet
Guttur, & elisi trepident sub dentibus artus;
Quam nullum, aut leve sit damnum mihi lucis ademtæ!
Hæc, & plura ferox. me luridus occupat horror,
Spectantem vultus etiamnum cæde madentes,
Crudelesque manus, & inanem luminis orbem,
Membraque, & humano concretam sanguine barbam.
Mors erat ante oculos; minimum tamen illa malorum.
Et jam prensurum, jam jam mea viscera rebar
In sua mersurum: mentique hærebat imago
Temporis illius, quo vidi bina meorum
Ter quater affligi sociorum corpora terræ.
Quæ super ipse jacens; hirsuti more leonis,
Visceraque, & carnes, ohlitisque ossa medullis,
Semianimesque artus avidam condebat in alvum.
Me tremor invasit. stabam sine sanguine mœstus:
Mandentemque videns, ejectantemque cruentas
Ore dapes, & frusta mero glomerata vomentem,
Talia fingebam misero mihi fata parari.
Perque dies multos latitans, omnemque tremiscens
Ad strepitum, mortemque timens, cupidusque mariri,
Glande famem pellens, & mista frondibus herba,
Solus, inops, exspes, leto pœnæque relictus,
Haud procul adspexi longo post tempore navim:
Oravique fugam gestu, ad littusque cucurri:
Et movi: Grajumque ratis Trojana recepit.
Tu quoque pande tuos, comitum gratissime, casus,
Et ducis, & turbæ, quæ tecum credita ponto est.
Æolon ille refert Tusco regnare profundo;
Æolon Hippotaden, cohibentem carcere ventos:
Quos bovis inclusos tergo memorabile munus
Dulichium sumsisse ducem: flatuque secundo
Lucibus isse novem, & terram aspexisse petitam:
Proxima post nonam cum sese Aurora moveret;
Invidia socios prædæque cupidine ductos,
Esse ratos aurum, demsisse ligamina ventis:
Cum quibus isse retro, per quas modo venerat undas,
Æoliique ratem portus repetisse tyranni.
Inde Lami veterem Læstrygonis, inquit, in urbem
Venimus. Antiphates terra regnabat in illa.
Missus ad hunc ego sum, numero comitante duorum:
Vixque fuga quæsita salus comitique mihique.
Tertius e nobis Læstrygonis impia tinxit
Ora cruore suo: fugientibus instat, & agmen
Concitat Antiphates. coeunt, & saxa trabesque
Continuant: merguntque viros, merguntque carinas.
Una tamen, quæ nos ipsumque vehebat Ulyssen,
Effugit. amissa sociorum parte, dolentes,
Multaque conquesti terris allabimur illis,
Quas procul hinc cernis. procul hinc tibi [cerne] videnda est
Insula, visa mihi. tuque, o justissime Troum,
Nate Dea [neque enim finito Marte vocandus
Hostis es, Ænea] moneo, fuge litora Circes.
Nos quoque Circæo religata in litore pinu
Antiphatæ memores, immansuetique Cyclopis,
Ire negabamus; & tecta ignota subire.
Sorte sumus lecti. sors me, fidumque Polyten,
Eurylochumque simul, nimiique Elpenora vini,
Bisque novem socios Circæa ad mœnia misit.
Quæ simul attigimus, stetimusque in limine tecti;
Mille lupi, mistæque lupis ursæque leæque
Occursu fecere metum: sed nulla timenda,
Nullaque erat nostro factura in corpore vulnus.
Quin etiam blandas movere per aera caudas,
Nostraque adulantes comitant vestigia; donec
Excipiunt famulæ, perque atria marmore tecta
Ad dominam ducunt. pulcro sedet illa recessu,
Solemni solio; pallamque induta nitentem,
Insuper aurato circumvelatur amictu.
Nereides Nymphæque simul, quæ vellera motis
Nulla trahunt digitis, nec fila sequentia ducunt,
Gramina disponunt; sparsosque sine ordine flores
Secernunt calathis, variasque coloribus herbas.
Ipsa, quod hæ faciunt, opus exigit: ipsa quid usus
Quoque sit in folio, quæ sit concordia mistis
Novit: & advertens pensas examinat herbas.
Hæc ubi nos vidit, dicta acceptaque salute
Diffudit vultus, & reddidit omnia votis.
Nec mora; misceri tosti jubet hordea grani,
Mellaque, vimque meri, cum lacte coagula passo.
Quique sub hac lateant furtim dulcedine, succos
Adjicit: accipimus sacra data pocula dextra.
Quæ simul arenti sitientes hausimus ore,
Et tetigit summos virga Dea dira capillos:
Et pudet, & referam, setis horrescere cœpi,
Nec jam posse loqui; pro verbis edere raucum
Murmur; & in terram toto procumbere vultu:
Osque meum sensi pando occallescere rostro;
Colla tumere toris: & qua modo pocula parte
Sumta mihi fuerant, illa vestigia feci.
Cumque eadem passis [tantum medicamina possunt]
Claudor hara: solumque suis caruisse figura
Vidimus Eurylochum: solus data pocula fugit.
Quæ nisi vitasset, pecoris pars una maneret
Nunc quoque setigeri. nec tantæ cladis ab illo
Certior ad Circen ultor venisset Ulysses.
Pacifer huic dederat florem Cyllenius album;
Moly vocant Superi. nigra radice tenetur.
Tutus eo, monitisque simul cælestibus intrat
Ille domum Circes: & ad insidiosa vocatus
Pocula, conantem virga mulcere capillos
Reppulit; & stricto pavidam deterruit ense.

Inde

Inde fides, dextræque datæ: thalamoque receptus
Conjugii dotem sociorum corpora poscit.
Spargimur ionocuæ succis melioribus herbæ,
Percutimurque caput conversæ verbere virgæ:
Verbaque dicuntur dictis contraria verbis.
Quo magis illa canit, magis hoc tellure levati
Erigimur: setæque cadunt, bifidosque relinquit
Rima pedes. redeunt humeri: subjecta lacertis
Brachia sunt. flentem flentes amplectimur illum:
Hæremusque ducis collo: nec verba locuti
Ulla priora sumus, quam nos testantia gratos.
Annua nos illic tenuit mora: multaque præsens
Tempore tam longo vidi: multa auribus hausi.
Hoc quoque cum multis, quod clam mihi rettulit una
Quattuor e famulis, ad talia sacra paratis.
Cum duce namque meo Circe dum sola moratur,
Illa mihi niveo factum de marmore signum
Ostendit juvenile, gerens in vertice picum,
Æde sacra positum, multisque insigne coronis.
Quis foret, & quare sacra coleretur in æde,
Cur hanc ferret avem, quærenti, & scire volenti:
Accipe, ait, Macareu: dominæque potentia quæ sit
Hinc quoque disce meæ. tu dictis adjice mentem.
Picus in Ausoniis proles Saturnia terris
Rex fuit, utilium bello studiosus equorum.
Forma viro, quam cernis, erat. licet ipse decorem
Aspicias, fictaque probes ab imagine veram.
Par animus formæ. nec adhuc spectasse per annos
Quinquennem poterat Graia quater Elide pugnam.
Ille suos Dryadas Latiis in montibus ortas
Verterat in vultus: illum fontana petebant
Numina Naiades; quas Albula, quasque Numici,
Quasque Anienis aquæ, cursuque brevissimus Almo,
Narque tulit præceps, & amœnæ Farfarus umbræ;
Quæque colunt Scythicæ regnum nemorale Dianæ,
Finitimusque lacus. spretis tamen omnibus unam
Ille fovet Nymphen, quam quondam in colle Palati
Dicitur Ionio peperisse Venilia Jano.
Hæc, ubi nubilibus primum maturuit annis,
Præposito cunctis Laurenti tradita Pico est:
Rara quidem facie, sed rarior arte canendi;
Unde Canens dicta est. sylvas & saxa movere,
Et mulcere feras, & flumina longa morari
Ore suo, volucresque vagas retinere solebat.
Quæ dum feminea modulatur carmina voce,
Exierat tecto Laurentes Picus in agros
Indigenas fixuros apros: tergumque premebat
Acris equi; lævaque hastilia bina ferebat,
Pœniceam fulvo chlamydem contractus ab auro.
Venerat in silvas & filia Solis easdem:
Utque novas legeret fœcundis collibus herbas,
Nomine dicta suo Circæa reliquerat arva.
Quæ simul ac juvenem virgultis abdita vidit;
Obstupuit. cecidere sinu, quas legerat, herbæ:
Flammaque per totas visa est errare medullas.
Ut primum valido mentem collegit ab æstu;
Quid cuperet, fassura fuit. ne posset adire,
Cursus equi fecit, circumfususque satelles.
Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
Si modo me novi; si non evanuit omnis
Herbarum virtus, & me mea carmina fallunt.
Dixit: & effigiem nullo cum corpore falsi
Finxit apri: præterque oculos transcurrere regis
Jussit, & in densum trabibus nemus ire videri;
Plurima qua silva est, & equo loca pervia non sunt.
Haud mora: continuo prædæ petit inscius umbram
Picus; equique celer fumantia terga relinquit.
Spemque sequens vanam, silva pedes errat in alta.
Concipit illa preces; & verba venefica dicit:
Ignotosque Deos ignoto carmine adorat,
Quo solet & niveæ vultum confundere Lunæ,
Et patrio capiti bibulas subtexere nubes.
Tum quoque cantato densetur carmine cælum,
Et nebulas exhalat humus; cæcisque vagantur
Limitibus comites; & abest custodia regi.
Nacta locum tempusque, Per o tua lumina, dixit,
Quæ mea ceperunt, perque hanc, pulcherrime, formam,
Quæ facit ut supplex tibi sim Dea, consule nostris
Ignibus; & socerum, qui pervidet omnia, Solem
Accipe: nec durus Titanida despice Circen.
Dixerat: ille ferox ipsamque precesque repellit:
Et, Quæcumque es, ait, non sum tuus: altera captum
Me tenet; & teneat per longum comprecor ævum.
Nec Venere externa socialia fœdera lædam;
Dum mihi Janigenam servabunt fata Canentem.
Sæpe retentata precibus Titania frustra,
Non impune feres, neque enim reddere Canenti:
Læsaque quid faciat; quid amans, quid femina, disces
Rebus, ait: sed amans, & læsa, & femina Circe.
Tum bis ad occasum, bis se convertit ad ortus:
Ter juvenem baculo tetigit: tria carmina dixit.
Ille fugit. sese solito velocius ipse
Currere miratus, pennas in corpore vidit:
Seque novam subito Latiis accedere silvis
Indignatus avem, duro fera robora rostro
Figit; & iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem.
Fibula quod fuerat, vestemque momorderat aurum;
Pluma fit: & fulvo cervix præcingitur auro.
Nec quidquam antiqui Pico, nisi nomina, restat.
Interea comites clamato sæpe per agros
Nequidquam Pico, nullaque in parte reperto,
Inveniunt Circen, (nam jam tenuaverat auras;
Passaque erat nebulas ventis ac sole resolvi)
Criminibusque premunt veris, regemque reposcunt,
Vimque ferunt; sævisque parant incessere telis.
Illa nocens spargit virus, succosque veneni:
Et Noctem, Noctisque Deos Ereboque Chaoque
Convocat: & magicis Hecaten ululatibus orat.
Exsiluere loco (dictu mirabile) silvæ:
Ingemuitque solum, vicinaque palluit arbos;
Sparsaque sanguineis maduerunt pabula guttis;
Et lapides visi mugitus edere raucos;
Et latrare canes; & humus serpentibus atris
Squallere, & tenues animæ volitare silentum.
Attonitum monstris vulgus pavet. illa paventum
Ora venenata tetigit mirantia virga.
Cujus ab attactu variarum monstra ferarum
In juvenes veniunt. nulli sua mansit imago.
Presserat occiduus Tartessia litora Phœbus;
Et frustra conjux oculis animoque Canentis
Exspectatus erat. famuli populusque per omnes
Discurrunt silvas; atque obvia lumina portant.
Nec satis est Nymphæ flere, & lacerare capillos,
Et dare plangorem: facit hæc tamen omnia: sese
Proripit; ac Latios errat vesana per agros.
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
Lumina viderunt, inopem somnique cibique,
Per juga, per valles, qua fors ducebat, euntem.
Ultimus aspexit fessam luctuque viaque
Tibris, & in gelida ponentem corpora ripa.
Illic cum lacrimis ipsos modulata dolores,

Verba

Verba sono tenui mœrens fundebat; ut olim
Carmina jam moriens canit exsequialia cycnus.
Luctibus extremum tenues liquefacta medullas
Tabuit; inque leves paulatim evanuit auras.
Fama tamen signata loco est; quem rite Canentem
Nomine de Nymphæ veteres dixere Camœnæ.
Talia multa mihi longum narrata per annum,
Visaque sunt, resides & desuetudine tardi
Rursus inire fretum, rursus dare vela jubemur.
Ancipitesque vias, & iter Titania vastum
Dixerat, & sævi restare pericula ponti.
Pertimui, fateor; nactusque hoc littus adhæsi.
  Finierat Macareus: urnaque Æneia nutrix
Condita marmorea, tumulo breve carmen habebat:
Hic me Caieten notæ pietatis alumnus
Ereptam Argolico, quo debuit igne, cremavit.
Solvitur herboso religatus ab aggere funis:
Et procul insidias, infamatæque relinquunt
Tecta Deæ: lucosque petunt, ubi nubilus umbra
In mare cum flava prorumpit Tibris arena.
Faunigenæque domo potitur nataque Latini;
Non sine Marte tamen. bellum cum gente feroci
Suscipitur; pactaque furit pro conjuge Turnus.
Concurrit Latio Tyrrhenia tota: diuque
Ardua sollicitis victoria quæritur armis.
Auget uterque suas externo robore vires:
Et multi Rutulos, multi Trojana tuentur
Castra. neque Æneas Evandri ad limina frustra,
At Venulus magnam profugi Diomedis ad urbem
Venerat. ille quidem sub Japyge maxima Dauno
Mœnia condiderat: dotaliaque arva tenebat.
Sed Venulus Turni postquam mandata peregit,
Auxiliumque petit; vires Ætolius heros
Excusat. nec se soceri committere pugnæ
Velle sui populos: nec, quos e gente suorum
Armet, habere viros. Neve hæc commenta putetis;
Admonitu quamquam luctus renovantur amaro,
Perpetiar memorare tamen. postquam alta cremata est
Ilion; & Danaas paverunt Pergama flammas;
Naryciusque heros, a virgine, virgine rapta,
Quam meruit solus pœnam, digessit in omnes;
Spargimur: & ventis inimica per æquora rapti,
Fulmina, noctem, imbres, iram cælique marisque
Perpetimur Danai, cumulumque Capharea cladis.
Neve morer referens tristes ex ordine casus;
Græcia tum potuit Priamo quoque flenda videri.
Me tamen armiferæ servatum cura Minervæ
Fluctibus eripuit. patriis sed rursus ab Argis
Pellor: & antiquo memores de vulnere pœnas
Exigit alma Venus: tantosque per alta labores
Æquora sustinui, tantos terrestribus armis;
Ut mihi felices sint illi sæpe vocati,
Quos communis hyems, importunisque Caphareus
Mersit aquis: vellemque horum pars una fuissem,
Ultima jam passi comites belloque fretoque,
Deficiunt; finemque rogant erroris. at Agmon
Fervidus ingenio, tum vero & cladibus asper,
Quid superest, quod jam patientia vestra recuset
Ferre, viri? dixit. quid habet Cytherea, quod ultra
(Velle puta) faciat? nam dum pejora timentur;
Est in vota locus: sors autem ubi pessima rerum;
Sub pedibus timor est, securaque summa malorum,
Audiat ipsa, licet; licet, ut facit, oderit omnes
Sub Diomede viros; odium tamen illius omnes
Spernimus, & magno stat magna potentia nobis.
Talibus invitam Venerem Pleuronius Agmon

Instimulat verbis: veteremque resuscitat iram.
Dicta placent paucis. numeri majoris amici
Agmona corripimus: cui respondere paranti
Vox pariter, vocisque via est tenuata: comæque
In plumas abeunt: plumis nova colla teguntur,
Pectoraque, & tergum: majores brachia pennas
Accipiunt: cubitique leves sinuantur in alas.
Magna pedum digitos pars occupat: oraque cornu
Indurata rigent: finemque in acumine ponunt.
Hunc Lycus, hunc Idas, & cum Rhetenore Nycteus,
Hunc mirantur Abas: & dum mirantur, eamdem
Accipiunt faciem: numerusque ex agmine major
Subvolat, & remos plausis circumsonat alis.
Si volucrum quæ sit subitarum forma requiris;
Ut non cycnorum, sic albis proxima cycnis.
Vix equidem has sedes, & Japygis arida Dauni
Arva gener teneo minima cum parte meorum.
  Hactenus Œnides. Venulus Calydonia regna,
Peucetiosque sinus, Messapiaque arva relinquit.
In quibus antra videt: quæ multa nubila silva,
Et levibus stagnis manantia, semicaper Pan
Nunc tenet; at quodam tenuerunt tempore Nymphæ.
Appulus has illa pastor regione fugatas
Terruit; & primo subita formidine movit:
Mox, ubi mens rediit, & contempsere sequentem;
Ad numerum motis pedibus duxere choreas.
Improbat has pastor: saltuque imitatus agresti
Addidit obscœnis convitia rustica dictis.
Nec prius obticuit; quam guttura condidit arbor.
Arbore enim succoque licet cognoscere mores.
Quippe notam linguæ baccis oleaster amaris
Exhibet. asperitas verborum cessit in illas.
  Hinc ubi legati rediere, negata ferentes
Arma Ætola sibi, Rutuli sine viribus illis
Bella instructa gerunt: multumque ab utraque cruoris
Parte datur. fert ecce avidas in pinea Turnus
Texta faces: ignesque timent, quibus unda pepercit.
Jamque picem, & ceras, alimentaque cetera flammæ
Mulciber urebat, perque altum ad carbasa malum
Ibat: & incurvæ fumabant transtra carinæ:
Cum memor has pinus Idæo vertice cæsas
Sancta Deum genitrix, tinnitibus aera pulsi
Æris, & inflati complevit murmure buxi.
Perque leves domitis invecta leonibus auras,
Irrita sacrilega jactas incendia dextra,
Turne, ait. eripiam; nec me patiente cremabit
Ignis edax nemorum partes & membra meorum.
Intonuit dicente Dea: tonitrumque secuti
Cum saliente graves ceciderunt grandine nimbi:
Aeraque, & subitis tumidum concursibus æquor
Astræi turbant, & eunt in prælia, fratres.
E quibus alma parens unius viribus usa,
Stuppea prærumpit Phrygiæ retinacula classis:
Fertque rates pronas; imoque sub æquore mergit.
Robore mollito, lignoque in corpora verso,
In capitum faciem puppes mutantur aduncæ.
In digitos abeunt, & crura natantia, remi:
Quodque prius fuerat, latus est: mediisque carina
Subdita navigiis, spinæ mutatur in usum.
Lina comæ molles, antennæ brachia fiunt.
Cærulus, ut fuerat, color est. quasque ante timebant,
Illas virgineis exercent lusibus undas
Naides æquoreæ: durisque in montibus ortæ
Molle fretum celebrant: nec eas sua tangit origo.
Non tamen oblitæ, quam multa pericula sævo
Pertulerint pelago, jactatis sæpe carinis

Sup-

Suppofuere manus: nifi fi qua vehebat Achivos.
Cladis adhuc Phrygiæ memores, odere Pelafgos:
Neritiæque ratis viderunt fragmina lætis
Vultibus: & lætæ videre rigefcere puppim
Cautibus Alcinoi; faxumque increfcere ligno.
Spes erat in Nymphas animata claffe marinas
Poffe metu monftri Rutulum defiftere bello.
Perftat, habetque Deos pars utraque: quique Deorum
Inftar, habent animos. nec jam dotalia regna,
Nec fceptrum foceri, nec te, Lavinia virgo,
Sed viciffe petunt: deponendique pudore
Bella gerunt. tandemque Venus victricia nati
Arma videt: Turnufque cadit; cadit Ardea Turno
Sofpite dicta potens. quam poftquam barbarus ignis
Abftulit, & tepida latuerunt tecta favilla;
Congerie e media tum primum cognita præpes
Subvolat: & cineres plaufis everberat alis.
Et fonus, & macies, & pallor, & omnia, captam
Quæ deceant urbem, nomen quoque manfit in illa
Urbis: & ipfa fuis deplangitur Ardea pennis.
Jamque Deos omnes, ipfamque Æneia virtus
Junonem veteres finire coegerat iras:
Cum, bene fundatis opibus crefcentis Iuli,
Tempeftivus erat cælo Cythereius heros;
Ambieratque Venus Superos: colloque parentis
Circumfufa fui, Numquam mihi, dixerat, ullo
Tempore dure pater, nunc fis mitiffimus oro;
Æneæque meo, qui te de fanguine noftro
Fecit avum, quamvis parvum, des, optime, numen;
Dum modo des aliquod. fatis eft inamabile regnum
Afpexiffe femel, Stygius femel iffe per amnes.
Affenfere Dei: nec conjux regia vultus
Immotos tenuit; placatoque annuit ore.
Tum pater, Eftis, ait, cælefti munere digni,
Quæque petis, pro quoque petis. cape, gnata, quod optas.
Fatus erat. gaudet; gratefque agit illa parenti;
Perque leves auras junctis invecta columbis
Littus adit Laurens; ubi tectus arundine ferpit
In freta flumineis vicina Numicius undis.
Hunc jubet Æneæ, quæcumque obnoxia morti,
Abluere; & tacito deferre fub æquora curfu.
Corniger exfequitur Veneris mandata: fuifque,
Quidquid in Ænea fuerat mortale, repurgat,
Et refpergit aquis. pars optima reftitit illi.
Luftratum genitrix divino corpus odore
Unxit, & ambrofia cum dulci nectare mifta
Contigit os; fecitque Deum: quem turba Quirini
Nuncupat Indigetem; temploque arifque recepit.
Inde fub Afcanii ditione binominis Alba
Refque Latina fuit: fuccedit Sylvius illi.
Quo fatus, antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum fceptro: clarum fubit Alba Latinum:
Epitos ex illo eft. poft hunc Capetufque, Capyfque;
Sed Capys ante fuit. regnum Tiberinus ab illis
Cepit; & in Tufci demerfus fluminis undis
Nomina fecit aquæ. de quo Remulufque feroxque
Acrota funt geniti: Remulus maturior annis
Fulmineo periit imitator fulminis ictu.
Fratre fuo fceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Aventino: qui quo regnarat, eodem
Monte jacet pofitus; tribuitque vocabula monti.
Jamque Palatinæ fummam Proca gentis habebat.
Rege fub hoc Pomona fuit: qua nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit folertius hortos,
Nec fuit arborei ftudiofior altera fœtus:
Unde tenet nomen. non filvas illa, nec amnes;
Rus amat, & ramos felicia poma ferentes.
Nec jaculo gravis eft, fed adunca dextera falce.
Qua modo luxuriem premit, & fpatiantia paffim
Brachia compefcit: fiffa modo cortice virgam
Inferit: & fuccos alieno præftat alumno.
Nec patitur fentire fitim: bibulæque recurvas
Radicis fibras labentibus irrigat undis.
Hic amor, hoc ftudium: Veneris quoque nulla cupido.
Vim tamen agreftum metuens, pomaria claudit
Intus: & acceffus prohibet refugitque viriles.
Quid non & Satyri faltatibus apta juventus
Fecere, & pinu præcincti cornua Panes,
Silvanufque fuis femper juvenilior annis,
Quique Deus fures vel falce vel inguine terret,
Ut poterentur ea? fed enim fuperabat amando
Hos quoque Vertumnus: neque erat felicior illis.
O quoties habitu duri mefforis ariftas
Corbe tulit, verique fuit mefforis imago!
Tempora fæpe gerens fœno religata recenti,
Defectum poterat gramen verfaffe videri.
Sæpe manu ftimulos rigida portabat; ut illum
Jurares feffos modo disjunxiffe juvencos.
Falce data frondator erat, vitifque putator.
Induerat fcalas, lecturum poma putares.
Miles erat gladio, pifcator arundine fumta.
Denique per multas aditum fibi fæpe figuras
Repperit, ut caperet fpectatæ gaudia formæ.
Ille etiam picta redimitus tempora mitra,
Innitens baculo, pofitis ad tempora canis,
Affimilavit anum: cultofque intravit in hortos;
Pomaque mirata eft: Tantoque potentior, inquit.
Paucaque laudatæ dedit ofcula; qualia numquam
Vera dediffet anus: glebaque incurva refedit,
Sufpiciens pandos autumni pondere ramos.
Ulmus erat contra fpatiofa tumentibus uvis:
Quam focia poftquam pariter cum vite probavit;
At fi ftaret, ait, cælebs fine palmite truncus,
Nil præter frondes, quare peteretur, haberet.
Hæc quoque, quæ juncta vitis requiefcit in ulmo,
Si non nupta foret, terræ acclinata jaceret.
Tu tamen exemplo non tangeris arboris hujus;
Concubitufque fugis; nec te conjungere curas.
Atque utinam velles! Helene non pluribus effet
Sollicitata procis: nec quæ Lapitheia movit
Prælia, nec conjux timidis audacis Ulyffei.
Nunc quoque, cum fugias averferifque petentes,
Mille proci cupiunt; & femideique Deique,
Et quæcumque tenent Albanos numina montes.
Sed tu, fi fapies, fi te bene jungere, anumque
Hanc audire voles, [quæ te plus omnibus illis,
Plus quam credis, amo,] vulgares rejice tædas:
Vertumnumque tori focium tibi felige: pro quo
Me quoque pignus habe. neque enim fibi notior ille eft,
Quam mihi. nec toto paffim vagus errat in orbe.
Hæc loca fola colit. nec uti pars magna procorum,
Quam modo vidit, amat. tu primus & ultimus illi
Ardor eris; folique fuos tibi devovet annos.
Adde, quod eft juvenis: quod naturale decoris
Munus habet: formafque apte fingetur in omnes:
Et, quod erit juffus, (jubeas licet omnia) fiet.
Quid, quod amatis idem? quod, quæ tibi poma coluntur,
Primus habet; lætaque tenet tua munera dextra?
Sed neque jam fœtus defiderat arbore demtos,
Nec quas hortus alit, cum fuccis mitibus herbas;
Nec quidquam, nifi te. miferere ardentis: & ipfum,
Qui petit, ore meo præfentem crede precari.

Ultoreſque Deos, & pectora dura peroſam
Idalien, memoremque time Rhamnuſidis iram.
Quoque magis timeas [etenim mihi multa vetuſtas
Scire dedit], referam tota notiſſima Cypro
Facta; quibus flecti facile & miteſcere poſſis.
Viderat a veteris generoſam ſanguine Teucri
Iphis Anaxareten humili de ſtirpe creatus.
Viderat: & totis perceperat oſſibus æſtum.
Luctatuſque diu, poſtquam ratione furorem
Vincere non potuit, ſupplex ad limina venit.
Et modo nutrici miſerum confeſſus amorem,
Ne ſibi dura foret, per ſpes oravit alumnæ.
Et modo de multis blanditus cuique miniſtris,
Sollicita petiit propenſum voce favorem.
Sæpe ferenda dedit blandis ſua verba tabellis:
Interdum madidas lacrimarum rore coronas
Poſtibus intendit; poſuitque in limine duro
Molle latus: triſtique ſeræ convicia fecit.
Surdior illa freto ſurgente cadentibus Hædis,
Durior & ferro, quod Noricus excoquit ignis,
Et ſaxo, quod adhuc vivum radice tenetur;
Spernit, & irridet; factiſque immitibus addit
Verba ſuperba ferox: & ſpe quoque fraudat amantem.
Non tulit impatiens longi tormenta doloris
Iphis: & ante fores hæc verba noviſſima dixit:
Vincis, Anaxarete: neque erunt tibi tædia tandem
Ulla ferenda mei. lætos molire triumphos,
Et Pæana voca, nitidaque incingere lauro.
Vincis enim, moriorque libens: age, ferrea, gaude.
Certe aliquid laudare mei cogeris, eritque
Quo tibi ſim gratus: meritumque fatebere noſtrum.
Non tamen ante tui curam ceſſiſſe memento,
Quam vitam; geminaque ſimul mihi luce carendum.
Nec tibi Fama mei ventura eſt nuntia leti;
Ipſe ego, ne dubites, adero: præſenſque videbor;
Corpore ut exanimi crudelia lumina paſcas.
Si tamen, o Superi, mortalia fata videtis;
Eſte mei memores; nihil ultra lingua precari
Suſtinet; & longo facite ut memoremur in ævo:
Et, quæ demſiſtis vitæ, date tempora famæ.
Dixit: & ad poſtes ornatos ſæpe coronis
Humentes oculos & pallida brachia tendens,
Cum foribus laquei religaret vincula ſummi;
Hæc tibi ſerta placent, crudelis & impia? dixit:
Inſeruitque caput, ſed tum quoque verſus ad illam:
Atque onus infelix eliſa fauce pependit.
Icta pedum motu trepidantum ut multa gementem
Viſa dediſſe ſonum eſt, adapertaque janua factum
Prodidit; exclamant famuli: fruſtraque levatum
(Nam pater occiderat) referunt ad limina matris.
Accipit illa ſinu, complexaque frigida nati
Membra ſui, poſtquam miſerarum verba parentum
Edidit; & matrum miſerarum facta peregit;
Funera ducebat mediam lacrimoſa per urbem;
Luridaque arſuro portabat membra feretro.
Forte viæ vicina domus, qua flebilis ibat
Pompa, fuit: duræque ſonus plangoris ad aures
Venit Anaxaretes: quam jam Deus ultor agebat.
Mota tamen, Videamus, ait, miſerabile funus:
Et patulis iniit tectum ſublime feneſtris.
Vixque bene impoſitum lecto proſpexerat Iphin;
Deriguere oculi: caliduſque e corpore ſanguis
Inducto pallore fugit. conataque retro
Ferre pedes, hæſit: conata avertere vultus,
Hoc quoque non potuit: paulatimque occupat artus,
Quod fuit in duro jampridem pectore, ſaxum.

Neve ea ficta putes; dominæ ſub imagine ſignum
Servat adhuc Salamis: Veneris quoque nomine templum
Proſpicientis habet. quorum memor, o mea, lentos
Pone, precor, faſtus, & amanti jungere, Nymphe.
Sic tibi nec vernum naſcentia frigus adurat
Poma; nec excutiant rapidi florentia venti.
Hæc ubi nequidquam formas Deus aptus in omnes,
Edidit; in juvenem rediit: & anilia demit
Inſtrumenta ſibi. taliſque apparuit illi,
Qualis ubi oppoſitas nitidiſſima Solis imago
Evicit nubes, nullaque obſtante reluxit.
Vimque parat: ſed vi non eſt opus; inque figura
Capta Dei Nymphe eſt: & mutua vulnera ſentit.
Proximus Auſonias injuſti miles Amuli
Rexit opes: Numitorque ſenex amiſſa nepotum
Munere regna capit: feſtiſque Palilibus urbis
Mœnia conduntur. Tatiuſque, patreſque Sabini
Bella gerunt: arciſque via Tarpeia recluſa
Digna animam pœna congeſtis exuit armis.
Inde ſati Curibus, tacitorum more luporum,
Ore premunt voces; & corpora victa ſopore
Invadunt: portaſque petunt: quas objice firma
Clauſerat Iliades. unam tamen ipſa recludit,
Nec ſtrepitum verſo Saturnia cardine fecit.
Sola Venus portæ cecidiſſe repagula ſenſit;
Et clauſura fuit; niſi quod reſcindere numquam
Dis licet acta Deum. Jano loca juncta tenebant
Naides Auſoniæ gelido rorantia fonte:
Has rogat auxilium. nec Nymphæ juſta petentem
Suſtinuere Deam: venaſque & flumina fontis
Elicuere ſui. nondum tamen invia Jani
Ora patentis erant, neque iter præcluſerat unda.
Lurida ſupponunt fœcundo ſulfura fonti,
Incenduntque cavas fumante bitumine venas.
Viribus his aliiſque vapor penetravit ad ima
Fontis: & Alpino modo quæ certare rigori
Audebatis aquæ, non ceditis ignibus ipſis.
Flammifera gemini fumant aſpergine poſtes:
Portaque, nequidquam rigidis permiſſa Sabinis,
Fonte fuit præſtructa novo; dum Martius arma
Indueret miles. quæ poſtquam Romulus ultro
Obtulit; & ſtrata eſt tellus Romana Sabinis
Corporibus, ſtrataque ſuis; generique cruorem
Sanguine cum ſoceri permiſcuit impius enſis:
Pace tamen ſiſti bellum, nec in ultima ferro
Decertare, placet; Tatiumque accedere regno.
Occiderat Tatius, populiſque æquata duobus,
Romule, jura dabas: poſita cum caſſide Mavors
Talibus adfatur Divumque hominumque parentem:
Tempus adeſt, genitor, (quoniam fundamine magno
Res Romana valet, nec præſide pendet ab uno),
Præmia, quæ promiſſa mihi dignoque nepoti,
Solvere, & ablatum terris imponere cælo.
Tu mihi concilio quondam præſente Deorum
(Nam memoro, memorique animo pia verba notavi,)
Unus erit, quem tu tolles in cærula cæli;
Dixiſti. rata ſit verborum ſumma tuorum.
Annuit omnipotens: & nubibus aera cæcis
Occuluit, tonitruque & fulgure terruit Urbem.
Quæ ſibi promiſſæ ſenſit data ſigna rapinæ,
Innixuſque haſtæ, preſſos temone cruento
Impavidus conſcendit equos Gradivus, & ictu
Verberis increpuit: pronuſque per aera lapſus
Conſtitit in ſummo nemoroſi colle Palati:
Reddentemque ſuo jam regia jura Quiriti
Abſtulit Iliaden. corpus mortale per auras
Dilapſum

Dilapsum tenues: ceu lata plumbea funda
Missa solet mediu glans intabescere cælo.
Pulcra subit facies, & pulvinaribus altis
Digniur, & qualis trabeati forma Quirini.
Flebat, ut amissum, conjux; cum regia Juno
Irin ad Hersiliam descendere limite eurvo
Imperat: & vacuæ sua sic mandata referre.
O & de Latia, o & de gente Sabina
Præcipnum matrona decus; dignissima tanti
Ante fuisse viri, conjux nunc esse Quitini;
Siste tuos fletus: &, si tibi cura videndi
Conjugis est, duce me lucum pete, colle Quirino
Qui viret, & templum Romani regis ubumbrat.
Paret: & in terram pictos delapsa per arcus,
Hersiliam jussis compellat vocibus Iris.
Illa verecundo vix tollens lumina vultu,
O Dea (namque mihi, nec quæ sis dicere, promtum est;
Et liquet esse Deam), duc, u duc, inquit: & otter
Conjugis ura mihi. quæ si modo posse videre
Fata semel dederint; cælum aspectasse fatebor.
Nec mora; Romuleos cum virgine Thaumantea
Ingreditur colles. ibi sidus ab æthere lapsum
Decidit in terras: a cuius lumine flagrans
Hersiliæ crinis cum sidere cessit in auras.
Hanc manibus notis Rumanæ conditor urbis
Excipit: & priscum pariter cum corpore nomen
Mutat; Oramque vocat. quæ nunc Dea juncta Quirino est.

METAMORPHOSEON

LIBER XV.

Quæritur interea, qui tantæ pondera molis
Sustineat, tantoque queat succedere regi.
Destinat imperiu clarum prænuntia veri
Fama Numam. non ille satis cognosse Sabinæ
Gentis habet ritus: animu majora capaci
Concipit: & quæ sit rerum natura requirit.
Hujus amur curæ, patria Curibusque relictis,
Fecit, ut Herculei penetraret ad hospitis urbem.
Graia quis Italicis auctor posuisset in oris
Mœnia quærenti, sic e senioribus unus
Rettulit indigenis, veteris non inscius ævi:
Dives ab Oceano bubus Jove natus Iberis
Littora felici tenuisse Lacinia cursu
Fertur: &, armento teneras erraute per herbas,
Ipse dumum magni nec inhospita tecta Crutunis
Intrasse; & requie lungum relevasse laborem;
Atque ita discedens, Ævu, dixisse, nepotum
Hic locus urbis erit; promissaque vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Myscelos, illius Dis acceptissimus ævi.
Hunc super incumbens pressum gravitate suporis
Claviger alloquitur: Patrias, age, desere sedes:
I, pete diversi lapidosas Æsaris undas.
Et, nisi paruerit, multa ac metuenda minatur.
Post ea discedunt pariter sumnusque Deusque.
Surgit Alemonides; tacitaque recentia mente
Visa refert: pugnatque diu sententia secum.
Numen abire jubet: prohibent discedere leges:
Pœnaque mors posita est patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol,
Et caput extulerat densissima sideteum nux:
Visus adesse idem Deus est, eademque monere;
Et, nisi paruerit, plura & graviora minari.
Pertimuit: patriumque simul transferre paraba.

In sedes penetrale novas; fit murmur in orbe:
Spretarumque agitur legum reus. utque peracta est
Caussa priur, crimenque patet sine teste probatum,
Squalidus ad Superos tollens reus ora manusque,
O cui jus cæli bis sex fecere labores,
Fer precor, inquit, upem: nam tu mibi criminis auctor.
Mos erat antiquus, niveis atrisque lapillis,
His damnare reos, illis absolvere culpæ.
Nunc quoque sic lata est sententia tristis: & omnis
Calculus immitem demittitur ater in urnam.
Quæ simul effudit numerandos versa lapillos;
Omnibus e nigro color est mutatus in album:
Candidaque Herculeo sententia munere facta
Sulvit Alemoniden. grates agit ille parenti
Amphitryoniadæ: ventisque faventibus æquor
Navigat Ionium: Lacedæmuniumque Tarentum
Præterit, & Sybarin, Salentinumque Neæthum,
Thurinosque sinus, Temesenque, & Iapygis arva.
Vixque peterratis quæ spectant littora terris,
Invenit Æsarei fatalia fluminis ura:
Nec procul hinc tumulum, sub quo sacrata Crotonis
Ossa tegebat humus. jussaque ibi mœnia terra
Condidit: & nomen tumulati traxit in urbem.
Talia constabat certa primordia fama
Esse loci, positæque Italis in finibus urbis.
Vir fuit hic ortu Samius: sed fugerat una
Et Samon & dominos; odioque tyrannidis exsul
Sponte erat. isque, licet cæli regione remotos,
Mente Deos adiit: &, quæ natura negabat
Visibus bumanis, oculis ea pectoris hausit.
Cumque animo, & vigili perspexerat omnia cura;
In medium discenda dabat: cœtumque silentum,
Dictaque mirantum, magni primurdia mundi,
Et rerum caussas, & quid natura, docebat:
Quid Deus: unde nives, quæ fulminis esset urigo:
Juppiter, an venti, discussa nube tonarent:
Quid quateret terras; qua sidera lege mearent;
Et quodcumque latet. primusque animalia mensis
Arcuit imponi: primus quoque talibus ora
Docta quidem solvit, sed non & credita verbis:
Parcite, mortales, dapibus temerare nefandis
Corpora. sunt fruges: sunt deducentia ramos
Pondere poma suo, tumidæque in vitibus uvæ:
Sunt herbæ dulces: sunt, quæ mitescere flamma,
Mollirique queant. nec vobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redulentia florem.
Prodiga divitias alimentaque mitia tellus
Suggerit: atque epulas sine cæde & sanguine præbet.
Carne feræ sedant jejonia: nec tamen omnes.
Quippe equus, & pecudes, armentaque gramine vivunt.
At quibus ingenium est immansuetumque ferumque,
Armeniæ tigres, iracundique leones,
Cumque lupis ursi, dapibus cum sanguine gaudent.
Heu quantum scelus est, in viscera viscera condi,
Congestoque avidum pinguescere corpore corpus;
Alteriusque animantem animantis vivere leto!
Scilicet in tantis opibus, quas uptima matrum
Terra parit, nil te nisi tristia mandere sævu
Vulnera dente juvat, ritusque referre Cyclopum?
Nec, nisi perdideris alium, placare voracis
Et male morati poteris jejunia ventris?
At vetus illa ætas, cui fecimus Autea nomen,
Fœtibus arboreis, &, quas humus educat, herbis
Fortunata fuit: nec polluit ura cruore.
Tunc & aves tutas movere per aëra pennas;
Et lepus impavidus mediis erravit in agris:

 Nec

Nec ſua credulitas piſcem ſuſpenderat hamo:
Cuncta fine infidiis, oollamque timentia fraudem,
Plenàque pacis erant. poſtquam non utilis auctor
Victibus invidit (qoiſquis fuit ille virorum),
Corporeaſque dapes avidam demerſit in alvum;
Fecit iter ſceleri: primaque e cæde ferarum
Incaluiſſe putem maculatum ſanguine ferrum:
Idque ſatis fuerat: noſtrumque petentia letum
Corpora miſſa neci ſalva pietate fatemot:
Sed quam danda neci, tam non epolanda fuerunt.
Longius inde uefas abiit: & prima putatur
Hoſtia ſus meruiſſe mori: quia ſemina pando
Eruerit roſtro, ſpemque interceperit auni.
Vite caper morſa Bacchi mactandus ad aras
Ducitur oltoris. nocuit ſua culpa duobus.
Quid meruiſtis, oves, placidum pecus, inque tuendos
Natum homines, pleno quæ fertis iu ubere nectat?
Mollia quæ nobis veſtras velamina lanas
Præbetis: vitaque magis, quam morte juvatis.
Quid meruere boves, animal ſine fraude doliſque,
Innocuum, ſimplex, natum tolerare labores?
Immemor eſt demum, nec frugum munere dignus,
Qui potuit curvi demto modo pondere aratri
Ruricolam mactare ſuum: qui trita labore
Illa, quibus toties durum renovaverat arvum,
Tot dederat meſſes, percoſſit colla ſecuri.
Nec ſatis eſt, quod tale nefas committitur: ipſos
Inſcripſere Deos ſceleri: uumenque ſupernum
Cæde laboriferi credunt gaudere juvenci.
Victima labe carens, & præſtantiſſima forma,
(Nam placuiſſe nocet) vittis præſignis & auro,
Siſtitur ante aras; auditqoe ignara precantem:
Imponique ſuæ videt iuter cornua fronti,
Quas coluit fruges: percuſſaque ſanguine cultros
Inficit iu liquida prævifos forſitan unda.
Protinus ereptas viventi pectore fibras
Inſpiciunt: menteſque Deum ſcrutantut in illis.
Unde fames homini vetitorum tanta ciborum?
Audetis veſci, genus o mortale? quod, oro,
Ne facite: & monitis animos advertite uoſtris.
Cumque boum dabitis cæſorum membra palato;
Mandere vos veſtros ſcite & ſentite colonos.
Et quoniam Deus ora movet; ſequar ora moventem
Rite Deom; Delphoſque meos, ipſumque recludam
Æthera, & auguſtæ reſerabo oracula mentis.
Magna, nec ingeniis eveſtigata priorum,
Quæque diu latuere, canam. jůvat ire per alta
Aſtra: juvat, terris & inerti ſede relictis,
Nube vehi; validique humeris inſiſtere Atlaotis:
Palanteſque animos paſſim, ac rationis egentes
Deſpectare procul, trepidoſque obituinque timentes
Sic exhortari; ſeriemque evolvere fati.
O genus attonitum gelidæ formidine mortis,
Quid Styga, quid tenebras, quid nomina vana timetis,
Materiem vatum, falſique piacula mundi?
Corpora ſive rogus flamina, ſeu tabe vetuſtas
Abſtulerit, mala poſſe pati nou ulla putetis.
Morte carent animæ: ſemperque, priore relicta
Sede, novis domibus habitant vivuntque receptæ.
Ipſe ego (nam memini) Trojani tempore belli
Panthoides Euphorbus eram: cui pectore quondam
Sedit in adverſo gravis haſta minoris Atridæ.
Cognovi clypeum lævæ geſtamina noſtræ
Nuper Abanteis templo Junonis iu Argis.
Omnia mutantur: nihil intetit. errat, & illinc
Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus
Spiritus: eque feris humana in corpora tranſit,
Inque feras noſter: uec tempore deperit ullo.
Utque novis fragilis ſignatur cera figuris,
Nec manet ut fuerat, nec formas ſervat eaſdem;
Sed tameo ipſa eadem eſt. animam ſic ſemper eamdem
Eſſe, ſed in varias doceo migrare figuras.
Ergo, ne pietas ſit victa cupidine veutris,
Parcite (vaticinor) cognatas cæde nefanda
Exturbare animas: nec ſanguine ſanguis alatur.
Et quoniam magno feror æquore, plenaque veutis
Vela dedi; nihil eſt toto quod perſtet iu orbe.
Cuncta fluunt: omniſque vagans formatur imago.
Ipſa quoque aſſiduo labuntur tempora motu
Non ſecus ac flumen. neque enim coofiſtere flemen,
Nec levis hora poteſt: ſed ut unda impellitor unda,
Urgeturque prior venienti, urgetque priorem,
Tempora ſic fugiunt pariter, pariterque ſequuntut:
Et nova ſunt ſemper. nam quod fuit ante, relictum eſt:
Fitque, quod haud fuerat: momentaque cuucta novantur.
Cernis & emerſas in lucem tendere uoctes:
Et jubar hoc nitidum nigræ ſuccedere nocti.
Nec colot eſt idem cælo, cum laſſa quiete
Cuncta jacent media, cumque albo Lucifer exit
Clarus equo: rurſumque alius, cum prævia luci
Tradendum Phœbo Palantias inficit orbem.
Ipſe Dei clypeus, terra cum tollitur ima,
Mane tubet: terraque, rubet, cum conditur ima:
Candidus in ſummo eſt. melior natura quod illic
Ætheris eſt, terræque procul contagia vitat.
Nec par aut eadem nocturnæ forma Dianæ
Eſſe poteſt umquam: ſemperque hodierna ſequente,
Si creſcit, minor eſt; major, ſi coutrahit orbem.
Quid? non io ſpecies ſuccedere quattuor annum
Aſpicis ætatis perageotem imitamina noſtræ?
Nam tener, & lactens, puerique ſimillimus ævo
Vere novo eſt. tunc herba nitens, & roboris expers
Turget, & inſolida eſt; & ſpe delectat agreſtem.
Omnia tum florent; florumque coloribus almus
Ridet ager: neque adhuc virtus in frondibus olla eſt.
Tranſit in Æſtatem, poſt Ver, robuſtior Annus:
Fitqoe valens juveuis. neque enim robuſtior ætas
Ulla, nec uberior: nec, quæ magis æſtuet, ulla eſt.
Excipit Autumnus, poſito fervore juventæ
Maturus, mitiſque iuter juvenemque ſenemque;
Temperie medius, ſparſis per tempora canis.
Inde ſenilis Hyems tremulo venit horrida paſſu;
Aut ſpoliata ſuos, aut, quos habet, alba capillos.
Noſtra quoqoe ipſorum ſemper, requieque ſine ulla,
Corpora vertuntur: nec quod fuimuſve, ſumuſve,
Cras erimus. fuit illa dies, qua ſemina tantum,
Speſque hominum ptimæ materna habitavimus alvo.
Artifices Natura manus admovit: & angi
Corpora viſceribus diſtentæ condita matris
Noluit; eque domo vacuas emiſit in auras.
Editus in lucem jacuit ſine viribus infans:
Mox quadrupes, rituque tulit ſua membra ferarum:
Paulatimqoe tremens, & nondum poplite firmo
Conſtitit, adjutis aliquo conamine uervis.
Inde valens veloxque fuit: ſpatiumque juventæ
Tranſit: &, emeritis medii quoque temporis annis,
Labitut occiduæ per iter declive ſenectæ.
Subruit hæc ævi demcliturque prioris
Robora: fletque Milon ſenior, cum ſpectat inanes
Illos, qui fuerant ſolidorum mole tororum
Herculeis ſimiles, fluidos pendere lacertos.
Flet quoqoe, ut iu ſpeculo rugas aſpexit auiles,

Tyn-

Tyndaris: & secum, cur sit bis rapta, requirit.
Tempus edax rerum, tuqoe invidiosa vetustas,
Omnia destruitis: vitiataque dentibus ævi
Paolatim lenta consumitis omnia morte.
Hæc quoque non perstant, quæ nos elementa vocamus.
Quasque vices peragant, (animos adhibete,) docebo.
Quattuor æternus genitalia corpora mundus
Continet. ex illis duo sunt onerosa, suoque
Pondere io inferius, tellus atqoe unda, feruntur:
Et totidem gravitate carent: nulloque premente
Alta petont, aer, atque aere purior ignis.
Quæ qoamquam spatio distant; tamen omnia fiunt
Ex ipsis; & in ipsa cadunt. resolutaque tellus
In liqnidas rorescit aquas: tenuatus in auras
Aeraque humor abit: demto quoque pondere rursus
In superos aer tenuissimus emicat ignes.
Inde retro redeunt: idemqoe retexitur ordo.
Ignis enim densom spissatus in aera transit:
Hic in aquas: tellus glomerata cogitur onda.
Nec species sua cuiqoe manet. rerumque novatrix
Ex aliis alias reparat Natura figuras.
Nec perit in tanto quidquam [mihi credite] mundo;
Sed variat, faciemque novat: nascique vocatur,
Incipere esse aliud, quam quod fuit ante; morique,
Desinere illud idem. cum sint huc forsitao illa,
Hæc translata illuc: summa tamen omnia constant.
Nil eqnidem durare diu sub imagine eadem
Crediderim. sic ad ferrum venistis ab auro
Secula. sic toties versa es, Fortuna locorum.
Vidi ego, quod fuerat quondam solidissima tellus,
Esse fretum. vidi factas ex æquore terras:
Et procul a pelago conchæ jacuere marinæ:
Et vetus inventa est in montibus anchora summis.
Quodque fuit campus, vallem decursus aquarum
Fecit: & eluvie mons est deductus in æquor:
Eque paludosa siccis humus aret arenis:
Quæque sitim tulerant, stagnata paludibus humeot.
Hic fontes Natura novos emisit, at illic
Clausit: & antiquis tam multa tremoribus orbis
Flumina prosiliunt; aut excæcata residunt.
Sic ubi terreno Lycus est epotus hiato;
Existit procul hinc, alioqne renascitor ore.
Sic modo combibitur; tecto modo gurgite lapsus
Redditur Argolicis ingens Erasinus in arvis.
Et Mysum capitisque sui ripæque prioris
Pœnituisse ferunt, alia nunc ire, Caicum.
Nec non Sicanias volvens Amenanus arenas
Nunc fluit; interdum suppressis fontibus aret.
Ante bibebatur; nunc quas contingere nolis
Fundit Anigros aquas: postquam (nisi vatibus omnis
Eripienda fides) illic lavere bimembres
Vulnera, clavigeri quæ fecerat Herculis arcus.
Quid? non & Scythicis Hypanis de montibus ortus,
Qui fuerat dulcis, salibus vitiatur amaris?
Fluctibus ambitæ fuerant Antissa Pharosque,
Et Phœnissa Tyros: quarum nunc insula nulla est.
Leucada continuam veteres habuere coloni:
Nunc freta circumeuot. Zancle quoque juncta fuisse
Dicitur Italiæ: donec confinia pontus
Abstulit; & media tellurem reppulit unda.
Si quæras Helicen & Burin Achaidas urbes;
Invenies sub aqois: & adhuc ostendere nautæ
Inclinata solent cum mœnibus oppida mersis.
Est prope Pittheao tumulus Trœzena, sine ullis
Arduos arboribus, quondam planissima campi
Area, nunc tumulus: nam [res horrenda relatu]
Vis fera ventorum, cæcis inclusa cavernis,
Exspirare aliqua cupiens, luctataque frustra
Liberiore frui cælo, cum carcere rima
Nulla foret toto, nec pervia flatibus esset,
Exteotam tumefecit humum: ceu spiritus oris
Tendere vesicam solet, aut derepta bicorni
Terga capro. tumor ille loco permansit; & alti
Collis habet speciem: longoque induruit ævo.
Plurima cum subeant, audita aut cognita vobis,
Pauca soper referam. quid? non & lympha figuras
Datque capitque novas? medio tua, corniger Ammon,
Unda die gelida est: ortuque obituque calescit.
Admotis Athamantis aquis accendere lignum
Narratur; minimos cum Luna recessit in orbes.
Flumen habent Cicones, qood potum saxea reddit
Viscera: quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis, & huic Sybaris nostris conterminus arvis,
Electro similes faciunt auroque capillos.
Quodque magis mirum, sunt qui non corpora tantum,
Verum animos etiam valeant mutare, liquores.
Cui non audita est obscœnæ Salmacis undæ?
Æthiopesque lacus? quos si quis faucibus hausit,
Aut furit; aut mirum patitur gravitate soporem.
Clitorio quicumque sitim de fonte levarit,
Vina fugit; gaudetque meris abstemius undis.
Seu vis est in aqua calido contraria vino:
Sive, quod indigenæ memorant, Amithaone natus,
Prœtidas attonitas postquam per carmen & herbas
Eripuit furiis; purgamina mentis in illas
Misit aquas: odiumque meri permansit in ondis.
Huic fluit effectu dispar Lyncestius amnis,
Quem quicumque parum moderato gutture traxit;
Haud aliter titubat, quam si mera vina bibisset.
Est locus Arcadiæ (Pheneon dixere priores)
Ambiguis suspectus aquis. quas nocte timeto:
Nocte nocent potæ. sine noxa luce bibuntur.
Sic alias aliasque lacus & flumina vires
Concipiunt. tempusque fuit, quo navit in undis,
Nunc sedet Ortygie. timuit concursibus Argo
Undarum sparsas Symplegadas elisarum;
Quæ nunc immotæ perstant, ventisque resistunt.
Nec, quæ sulfureis ardet fornacibus, Ætne
Ignea semper erit: neque enim fuit ignea semper.
Nam sive est animal tellus, & vivit, habetque
Spiramenta locis flammam exhalantia multis;
Spirandi mutare vias, quotiesque movetur,
Has finire potest, illas aperire cavernas:
Sive leves imis venti cohibentur in antris;
Saxaque cum saxis, & habentem semina flammæ
Materiem jactant, ea concipit ictibus ignem;
Antra relinquentur sedatis frigida ventis:
Sive bitumineæ rapiunt incendia vires,
Luteave exiguis arescunt sulfura fumis;
Nempe ubi terra cibos alimentaque pinguia flammæ
Non dabit, absumtis per longum viribus ævum,
Naturæque suum nutrimen deerit edaci;
Non feret illa famem: desertaque deseret ignes.
Esse viros fama est in Hyperborea Pallene:
Qui soleant levibus velari corpora plumis;
Cum Tritoniacam novies subiere paludem.
Haud equidem credo: sparsæ quoque membra veneno
Exercere artes Scythides memorantur easdem.
Si qua fides rebus tamen est addenda probatis,
Nonne vides, quæcumque mora fluidove calore
Corpora tabuerint, in parva animalia verti?
I quoque, delectos mactatos obrue tauros;

Cogni-

Cognita res usu: de putri viscere passim
Florilegæ nascuntur apes. quæ more parentum
Rura colunt: operique favent; in spemque laborant.
Pressus humo bellator equus crabronis origo est.
Concava litoreo si demas brachia cancro,
Cetera supponas terræ; de parte sepulta
Scorpius exibit: caudaque minabitur unca.
Quæque solent canis frondes intexere filis
Agrestes tineæ (res observata colonis),
Ferali mutant cum papilione figuram.
Semina limus habet virides generantia ranas:
Et generat truncas pedibus. mox apta natando
Crura dat. utque eadem sint longis saltibus apta;
Posterior partes superat mensura priores.
Nec catulus, partu quem reddidit ursa recenti,
Sed male viva caro est. lambendo mater in artus
Fingit: & in formam, quantam capit ipsa, reducit.
Nonne vides, quos cera tegit sexangula, fœtus
Melliferarum apium sine membris corpora nasci,
Et serosque pedes, serasque assumere pennas?
Junonis volucrem, quæ cauda sidera portat,
Armigerumque Jovis, Cythereiadasque columbas,
Et genus omne avium, mediis e partibus ovi
Ni sciret fieri, fieri quis posse putaret?
Sunt qui, cum clauso putrefacta est spina sepulchro,
Mutari credant humanas angue medullas.
Hæc tamen ex aliis ducunt primordia rebus:
Una est, quæ reparet, seque ipsa reseminet, ales.
Assyrii Phœnica vocant. non fruge, neque herbis,
Sed thuris lacrimis, & succo vivit amomi.
Hæc ubi quinque suæ complevit secula vitæ,
Ilicis in ramis, tremulæve cacumine palmæ,
Unguibus & pando nidum sibi construit ore.
Quo simul ac casias, & nardi lenis aristas,
Quassaque cum fulva substravit cinnama myrrha;
Se super imponit: finitque in odoribus ævum.
Inde ferunt, totidem qui vivere debeat annos,
Corpore de patrio parvum Phœnica renasci.
Cum dedit huic ætas vires; onerique ferendo est;
Ponderibus nidi ramos levat arboris altæ:
Fertque pius cunasque suas, patriumque sepulchrum;
Perque leves auras Hyperionis urbe potitus,
Ante fores sacras Hyperionis æde reponit.
Si tamen est aliquid miræ novitatis in istis;
Alternare vices, & quæ modo femina tergo
Passa marem est, nunc esse marem miremur hyænam.
Id quoque, quod ventis animal nutritur & aura,
Protinus assimulat tactu quoscumque colores.
Victa racemifero lyncas dedit India Baccho:
E quibus (ut memorant) quidquid vesica remisit,
Vertitur in lapides; & congelat aere tacto.
Sic & coralium, quo primum contigit auras
Tempore, durescit: mollis fuit herba sub undis.
Deseret ante dies; & in alto Phœbus anhelos
Æquore tinget equos; quam consequar omnia dictis
In species translata novas. sic tempora verti
Cernimus, atque illas assumere robora gentes;
Concidere has. sic magna fuit censuque virisque,
Perque decem potuit tantum dare sanguinis annos,
Nunc humilis veteres tantummodo Troja ruinas,
Et pro divitiis tumulos ostendit avorum.
Clara fuit Sparte: magnæ viguere Mycenæ:
Nec non Cecropiæ; nec non Amphionis arces.
Vile solum Sparte est: altæ cecidere Mycenæ.
Oedipodioniæ quid sunt nisi fabula Thebæ?
Quid Pandioniæ restant nisi nomen Athenæ?

Nunc quoque Dardaniam fama est consurgere Romam:
Appenninigenæ quæ proxima Tibridis undis
Mole sub ingenti rerum fundamina ponit.
Hæc igitur formam crescendo mutat; & olim
Immensi caput orbis erit. sic dicere vates,
Faticinasque ferunt sortes: quantumque recordor,
Priamides Helenus flenti, dubioque salutis,
Dixerat Æneæ, cum res Trojana labaret.
Nate Dea, si nota satis præsagia nostræ
Mentis habes; non tota cadet te sospite Troja.
Flamma tibi ferrumque dabunt iter. ibis; & una
Pergama rapta feres: donec Trojæque tibique
Externum patrio contingat amicius arvum.
Urbem & jam cerno Phrygios debere nepotes;
Quanta nec est, nec erit, nec visa prioribus annis.
Hanc alii proceres per sæcula longa potentem,
Sed dominam rerum de sanguine natus Iuli
Efficiet. quo, cum tellus erit usa, fruentur
Æthereæ sedes: cælumque erit exitus illi.
Hæc Helenum cecinisse Penatigero Æneæ,
Mente memor refero: cognataque mœnia lætor
Crescere; & utiliter Phrygibus vicisse Pelasgos.
Ne tamen oblitis ad metam tendere longe
Exspatiemur equis; cælum, & quodcumque sub illo est,
Immutat formas, tellusque, & quidquid in illa est.
Nos quoque pars mundi (quoniam non corpora solum,
Verum etiam volucres animæ sumus, inque ferinas
Possumus ire domos, pecudumque in pectora condi,)
Corpora, quæ possint animas habuisse parentum,
Aut fratrum, aut aliquo junctorum fœdere nobis,
Aut hominum certe, tuta esse & honesta sinamus:
Neve Thyesteis cumulemur viscera mensis.
Quam male consuescit, quam se parat ille cruori
Impius humano; vituli qui guttura cultro
Rumpit; & immotas præbet mugitibus aures!
Aut qui vagitus similes puerilibus hædum
Edentem jugulare potest; aut alite vesci,
Cui dedit ipse cibos! quantum est, quod desit in istis
Ad plenum facinus! quo transitus inde paratur!
Bos aret; aut mortem senioribus imputet annis:
Horriferum contra Borean ovis arma ministret.
Ubera dent saturæ manibus pressanda capellæ.
Retia cum pedicis, laqueosque, artesque dolosas
Tollite; nec volucrem viscata fallite virga:
Nec formidatis cervos eludite pinnis:
Nec celate cibis uncos fallacibus hamos.
Perdite, siqua nocent. verum hæc quoque perdite tantum.
Ora vacent epulis: alimentaque congrua carpant.
Talibus atque aliis instructo pectore dictis
In patriam remeasse ferunt; ultroque petitum
Accepisse Numam populi Latialis habenas,
Conjuge qui felix Nympha, ducibusque Camœnis,
Sacrificos docuit ritus; gentemque feroci
Assuetam bello pacis traduxit ad artes.
Quem, postquam senior regnumque ævumque peregit,
Exstinctum Latiæque nurus, populusque, Patresque,
Deflevere Numam. nam conjux urbe relicta
Vallis Aricinæ densis latet abdita silvis;
Sacraque Oresteæ gemitu quæstuque Dianæ
Impedit. ah quoties Nymphæ nemorisque lacusque,
Ne faceret, monuere; & consolantia verba
Dixere! ah quoties flenti Theseius heros,
Siste modum, dixit! neque enim fortuna querenda
Sola tua est. similes aliorum respice casus:
Mitius ista feres. utinamque exempla dolentem,
Non mea te possent relevare! sed & mea possunt.

Fando

Fando aliquem Hippolytum vestras (puto) contigit aures,
Credulitate patris, sceleratæ fraude novercæ
Occubuisse neci. mirabere, vixque probabo:
Sed tamen ille ego sum. me Pasiphaeia quondam
Tentatum frustra, patrium temerasse cubile,
(Quod voluit, finxit voluisse: & crimine verso,
Indiciine metu magis, offensane repulsæ,)
Arguit. immeritumque pater projecit ab urbe;
Hostilique caput prece detestatur euntis.
Pitthean profugo curru Trœzena petebam;
Jamque Corinthiaci carpebam littora ponti;
Cum mare surrexit: cumulusque immanis aquarum
In montis speciem curvari, & crescere visus;
Et dare mugitus; summoque cacumine findi.
Corniger hinc taurus ruptis expellitur undis:
Pectoribusque tenus molles erectus in auras,
Naribus & patulo partem maris evomit ore.
Corda pavent comitum. mihi mens interrita mansit,
Exsiliis contenta suis. cum colla feroces
Ad freta convertunt, arrectisque auribus horrent
Quadrupedes; monstrique metu turbantur; & altis
Præcipitant currum scopulis. ego ducere vana
Fræna manu, spumis albentibus oblita, luctor:
Et retro lentas tendo resupinus habenas.
Nec vires tamen has rabies superasset equorum;
Ni rota, perpetuum qua circumvertitur axem,
Stipitis occursu fracta ac disjecta fuisset.
Excutior curru: lorisque tenentibus artus
Viscera viva trahi, nervos in stirpe teneri,
Membra rapi partim, partim reprensa relinqui,
Ossa gravem dare fracta sonum, fessamque videres
Exhalari animam; nullasque in corpore partes,
Noscere quas posses: unumque erat omnia vulnus.
Num potes, aut audes cladi componere nostræ,
Nympha, tuam? vidi quoque luce carentia regna:
Et lacerum fovi Phlegethontide corpus in unda.
Nec, nisi Apollineæ valido medicamine prolis,
Reddita vita foret. quam postquam fortibus herbis
Atque ope Pæonia, Dite indignante, recepi;
Tum mihi, ne præsens augerem muneris hujus
Invidiam, densas objecit Cynthia nubes:
Utque forem tutus; possemque impune videri;
Addidit ætatem: nec cognoscenda reliquit
Ora mihi. Creteneque diu dubitavit habendam
Traderet, an Delon. Delo Cretaque relictis
Hic posuit: nomenque simul, quod possit equorum
Admonuisse, jubet deponere: Quique fuisti
Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius esto.
Hoc nemus inde colo. de Disque minoribus unus
Numine sub dominæ lateo: atque accenseor illi.
Non tamen Egeriæ luctus aliena levare
Damna valent: montisque jacens radicibus imis
Liquitur in lacrimas: donec pietate dolentis
Mota soror Phœbi gelidum de corpore fontem
Fecit; & æternas artus tenuavit in undas.
At Nymphas terigit nova res: & Amazone natus
Haud aliter stupuit, quam cum Tyrrhenus arator
Fatalem glebam mediis aspexit in arvis,
Sponte sua primum, nulloque agitante, moveri:
Sumere mox hominis, terræque amittere formam;
Oraque venturis aperire recentia fatis.
Indigenæ dixere Tagen: qui primus Etruscam
Edocuit gentem casus aperire futuros.
Utve Palatinis hærentem collibus olim,
Cum subito vidit frondescere Romulus hastam;
Quæ radice nova, non ferro stabat adacto:
Et jam non telum, sed lenti viminis arbor,
Non exspectatas dabat admirantibus umbras.
Aut sua fluminea cum vidit Cipus in unda
Cornua (vidit enim), falsamque in imagine credens
Esse fidem, digitis ad frontem sæpe relatis,
Quæ vidit, tetigit. nec jam sua lumina damnans
Restitit, ut victor domito remeabat ab hoste.
Ad cælumque oculos, & eodem brachia tollens,
Quidquid, ait, Superi, monstro portenditur isto,
Seu lætum est, patriæ lætum, populoque Quirini;
Sive minax, mihi sit. viridique e cespite factas
Placat odoratis herbosas ignibus aras:
Vinaque dat pateris: mactatarumque bidentum,
Quid sibi significent, trepidantia consulit exta.
Quæ simul inspexit Tyrrhenæ gentis haruspex;
Magna quidem rerum molimina vidit in illis;
Non manifesta tamen. cum vero sustulit acre
A pecudis fibris ad Cipi cornua lumen:
Rex, ait, o salve: tibi enim, tibi, Cipe, tuisque
Hic locus & Latiæ parebunt cornibus arces.
Tu modo rumpe moram: portasque intrare patentes
Appropera: sic fata jubent. namque Urbe receptus
Rex eris; & sceptro tutus potiere perenni.
Rettulit ille pedem: torvamque a mœnibus Urbis
Avertens faciem, Procul, ah procul omina, dixit,
Talia Di pellant: multoque ego justius ævum
Exsul agam; quam me videant Capitolia regem.
Dixit: & extemplo populumque gravemque Senatum
Convocat. ante tamen pacali cornua lauro
Velat: & aggeribus factis a milite forti
Insistit: priscoque Deos e more precatus,
En, ait, hic unus, quem vos ni pellitis urbe,
Rex erit. is qui sit, signo, non nomine, dicam.
Cornua fronte gerit. quem vobis indicat augur,
Si Romam intrarit, famularia jura daturum.
Ille quidem potuit portas irrumpere apertas;
Sed nos obstitimus: quamvis conjunctior illo
Nemo mihi est. vos Urbe virum prohibete, Quirites;
Vel, si dignus erit, gravibus vincire catenis:
Aut finite metum fatalis morte tyranni.
Qualia succinctis, ubi trux insibilat Eurus,
Murmura pinetis fiunt; aut qualia fluctus
Æquorei faciunt, si quis procul audiat illos;
Tale sonant populus. sed per confusa frementis
Verba tamen vulgi vox eminet una, Quis ille?
Et spectant frontes: prædictaque cornua quærunt.
Rursus ad hos Cipus, Quem poscitis, inquit, habetis:
Et demta capiti populo prohibente corona
Exhibuit gemino præsignia tempora cornu.
Demisere oculos omnes; gemitumque dedere:
Atque illud meritis clarum [quis credere possit?]
Inviti videre caput: nec honore carere
Ulterius passi, festam imposuere coronam.
At proceres, quoniam muros intrare vetaris,
Ruris honorati tantum tibi, Cipe, dedere,
Quantum depresso subjectis bubus aratro
Complecti posses ad finem Solis ab ortu.
Cornuaque æratis miram referentia formam
Postibus insculpunt, longum mansura per ævum.
Pandite nunc, Musæ, præsentia numina vatum,
(Scitis enim, nec vos fallit spatiosa vetustas)
Unde Coroniden circumflua Tibridis alveo
Insula Romuleæ sacris adsciverit urbis.
Dira lues quondam Latias vitiaverat auras,
Pallidaque exsangui squallebant corpora tabo.
Funeribus fessi postquam mortalia cernunt

Tenta-

Tentamenta nihil, nihil artes posse medentum;
Auxilium cæleste petunt: mediamque tenentes
Orbis humum Delphos adeunt oracula Phœbi:
Utque salutifera miseris succurrere rebus
Sorte velit, tantæque urbis mala finiat, orant.
Et locus, & laurus, &, quas habet illa, pharetræ,
Intremuere simul: cortinaque reddidit imo
Hanc adyto vocem; pavefactaque pectora movit:
Quod peris hinc, propiore loco, Romane, petisses;
Et pete nunc propiore loco. nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus est; sed Apolline nato.
Ite bonis avibus: prolemque arcessite nostram.
Jussa Dei prudens postquam accepere Senatus;
Quam colat, explorant, juvenis Phœbeius urbem:
Quique petant ventis Epidauria litora mittunt.
Quæ simul incurva missi tetigere carina;
Concilium Graiosque patres adiere: darentque
Oravere Deum; qui præsens funera gentis
Finiat Ausoniæ. certas ita dicere sortes.
Dissidet, & variat sententia; parsque negandum
Non putat auxilium; multi renuere, suamque
Non emittere opem, nec numina tradere suadent,
Dum dubitant; seram pepulere crepuscula lucem;
Umbraque telluris tenebras induxerat orbi:
Cum deus in somnis opifer consistere visus
Ante tuum, Romane, torum; sed qualis in æde
Esse solet: baculumque tenens agreste sinistra,
Cæsariem longæ dextra deducere barbæ:
Et placido tales emittere pectore voces:
Pone metus: veniam; simulacraque nostra relinquam.
Hunc modo serpentem, baculum qui nexibus ambit,
Perspice: & usque nota visu, ut cognoscere possis.
Vertar in hunc: sed major ero; tantusque videbor,
In quantum verti cælestia corpora debent.
Extemplo cum voce Deus, cum voce Deoque
Somnus abit: somnique fugam lux alma secuta est.
Postera sidereos Aurora fugaverat ignes:
Incerti quid agant proceres ad templa petiti
Conveniunt operosa Dei: quaque ipse morari
Sede velit, signis cælestibus indicet, orant.
Vix bene desierant; cum cristis aureus altis
In serpente Deus prænuncia sibila misit:
Adventuque suo signumque, arasque, foresque,
Marmoreumque solum, fastigiaque aurea movit:
Pectoribusque tenus media sublimis in æde
Constitit: atque oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pavet. cognovit numina castos
Evinctus vitta crines albente sacerdos:
Et, Deus en, Deus en; linguisque animisque favete,
Quisquis ades, dixit. sis, o pulcerrime, visus
Utiliter: populosque juves tua sacra colentes.
Quisquis adest, jussum venerantur numen; & omnes
Verba sacerdotis referunt geminata: piumque
Æneadæ præstant & mente & voce favorem.
Annuit his: motisque Deus rata pignora cristis,
Ter repetita dedit vibrata sibila lingua.
Tum gradibus nitidis delabitur; oraque retro
Flectit: & antiquas abiturus respicit aras:
Assuetasque domos, habitataque templa salutat.
Inde per injectis adopertam floribus ingens
Serpit humum; flectitque sinus: mediamque per urbem
Tendit ad incurvo munitos aggere portus.
Restitit hic; agmenque suum, turbæque sequentis
Officium placido visus dimittere vultu;
Corpus in Ausonia posuit rate. numinis illa
Sensit onus; pressaque Dei gravitate carina

Æneadæ gaudent: cæsoque in litore tauro
Torta coronatæ solvunt retinacula puppis.
Impulerat levis aura ratem. Deus eminet alte:
Impositaque premens puppim cervice recurvam,
Cæruleas despectat aquas: modicisque per æquor
Ionium Zephyris sexto Pallantidos ortu
Italiam tenuit; præterque Lacinia templo
Nobilitata Deæ Scylaceaque litora fertur.
Linquit Iapygiam, lævisque Amphissia remis
Saxa fugit: dextra prærupta Ceraunia parte,
Romechiumque legit, Caulonaque, Nariciamque,
Evincitque fretum, Siculique angusta Pelori,
Hippotadæque domos regis, Themesesque metalla;
Leucosiamque petit, tepidique rosaria Pæsti.
Inde legit Capreas, promuntoriumque Minervæ,
Et Surrentino generosos palmite colles,
Herculeamque urbem, Stabiasque & in otia natam
Parthenopen, & ab hac Cumææ templa Sibyllæ.
Hinc calidi fontes, lentiscíferumque tenentur
Linternum, multamque trahens sub gurgite arenam
Vulturnus, niveisque frequens Sinuessa colubris:
Minturnæque graves, & quam tumulavit alumnus,
Antiphatæque domus, Trachasque obsessa palude,
Et tellus Circæa, & spissi litoris Antium.
Huc ubi veliferam nautæ advertere carinam;
(Asper enim jam pontus erat) Deus explicat orbes:
Perque sinus crebros & magna volumina labens,
Templa parentis init, flavum tangentia littus.
Æquore pacato patrias Epidaurius aras
Linquit: & hospitio juncti sibi numinis usus
Litoream tractu squamæ crepitantis arenam
Sulcat: &, innixus moderamine navis, in alta
Puppe caput posuit: donec Castrumque, sacrasque
Lavini sedes, Tiberinaque ad ostia venit.
Huc omnes populi passim, matrumque patrumque
Obvia turba ruit; quæque ignes, Troica, servant,
Vesta, tuos: lætoque Deum clamore salutant.
Quaque per adversas navis cita ducitur undas,
Thura super ripas, aris ex ordine factis,
Parte ab utraque sonant: & odorant aera fumis:
Ictaque conjectos incalfacit hostia cultros.
Jamque caput rerum Romanam intraverat urbem;
Erigitur serpens; summoque acclinia malo
Colla movet: sedesque sibi circumspicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis:
Insula nomen habet: laterumque a parte duorum
Porrigit æquales media tellure lacertos.
Huc se de Laria pinu Phœbeius anguis
Contulit: & finem, specie cæleste resumta,
Luctibus imposuit; venitque salutifer Urbi.
Hic tamen accessit delubris advena nostris:
Cæsar in Urbe sua Deus est. quem Marte togaque
Præcipuum, non bella magis finita triumphis,
Resque domi gestæ, properataque gloria rerum
In sidus vertere novum, stellamque comantem;
Quam sua progenies. neque enim de Cæsaris actis
Ullum majus opus, quam quod pater exstitit hujus.
Scilicet æquoreos plus est domuisse Britannos,
Perque papyriferi septemflua flumina Nili
Victrices egisse rates: Numidasque rebelles,
Cinyphiumque Jubam, Mithridateisque tumentem
Nominibus Pontum, populo adjecisse Quirini;
Et multos meruisse, aliquos egisse triumphos;
Quam tantum genuisse virum, quo præside rerum
Humano generi, Superi, cavistis abunde.
Ne foret hic igitur mortali semine cretus;

Ille

Ille Deus faciendus erat. quod ut aurea vidit
Æneæ genitrix; vidit quoque triste parari
Pontifici letum; & conjurata arma moveri;
Palluit: & cunctis, ut cuique erat obvia, Divis,
Aspice, dicebat, quanta mihi mole parentur
Insidiæ: quantaque caput cum fraude petatur,
Quod de Dardanio solum mihi restat Iulo.
Solane semper ero justis exercita curis?
Quam modo Tydidæ Calydonia vulneret hasta,
Nunc male defensæ confundant mœnia Trojæ.
Quæ videam natum longis erroribus actum,
Jactarique freto, sedesque intrare silentum;
Bellaque cum Turno gerere; aut, si vera fatemur,
Cum Junone magis. quid nunc antiqua recordor
Damna mei generis? timor hic meminisse priorum
Non finit. in me acui sceleratos cernitis enses.
Quos prohibete, precor; facinusque repellite: neve
Cæde sacerdotis flammas exstinguite Vestæ.
Talia nequidquam toto Venus anxia cælo
Verba jacit: Superosque movet. qui rumpere quamquam
Ferrea non possunt veterum decreta sororum,
Signa tamen luctus dant haud incerta futuri.
Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes,
Terribilesque tubas, auditaque cornua cælo
Præmonuisse nefas. Phœbi quoque tristis imago
Lurida sollicitis præbebat lumina terris.
Sæpe faces visæ mediis ardere sub astris:
Sæpe inter nimbos guttæ cecidere cruentæ,
Cærulus & vultum ferrugine Lucifer atra
Sparsus erat: sparsi Lunares sanguine currus.
Tristia mille locis Stygius dedit omina bubo;
Mille locis lacrimavit ebur; cantusque feruntur
Auditi, sanctis & verba minacia lucis.
Victima nulla litat: magnosque instare tumultus
Fibra monet; cæsumque caput reperitur in extis.
Inque foro, circumque domos, & templa Deorum
Nocturnos ululasse canes; umbrasque silentum
Erravisse ferunt; motamque tremoribus urbem.
Non tamen insidias venturaque vincere fata
Præmonitus potuere Deum: strictique feruntur
In templum gladii. neque enim locus ullus in Urbe
Ad facinus, diramque placet, nisi Curia, cædem.
Tum vero Cytherea manu percussit utraque
Pectus: & ætherea molitur condere nube;
Qua prius infesto Paris est ereptus Atridæ:
Et Diomedeos Æneas fugerat enses.
Talibus hanc genitor: Sola insuperabile fatum,
Nata, movere paras? intres licet ipsa sororum
Tecta trium; cernes illic molimine vasto
Ex ære, & solido rerum tabularia ferro:
Quæ neque concursum cæli, neque fulminis iram,
Nec metuunt ullas tuta atque æterna ruinas.
Invenies illic incisa adamante perenni
Fata tui generis. legi ipse; animoque notavi:
Et referam: ne sis etiamnum ignara futuri.
Hic sua complevit (pro quo, Cytherea, laboras)
Tempora, perfectis, quos terræ debuit, annis.
Ut Deus accedat cælo, templisque colatur,
Tu facies; natusque suus, qui nominis hæres,
Impositum feret Urbis onus: cæsique parentis
Nos in bella suos fortissimus ultor habebit.
Illius auspiciis obsessæ mœnia pacem
Victa petent Mutinæ: Pharsalia sentiet illum.
Æmathiaque iterum madefacti cæde Philippi:
Et Magnum Siculis nomen superabitur undis:
Romanique ducis conjux Ægyptia tedæ
Non bene fisa cadet: frustraque erit illa minata,
Servitura suo Capitolia nostra Canopo.
Quid tibi Barbariem, gentes ab utroque jacentes
Oceano numerem? quodcumque habitabile tellus
Sustinet, hujus erit. pontus quoque serviet illi.
Pace data terris, animum ad civilia vertet
Jura suum, legesque feret justissimus auctor:
Exemploque suo mores reget: inque futuri
Temporis ætatem venturorumque nepotum
Prospiciens, prolem sancta de conjuge natam
Ferre simul nomenque suum curasque jubebit.
Nec, nisi cum senior similes æquaverit annos,
Æthereas sedes cognataque sidera tanget.
Hanc animam interea cæso de corpore raptam
Fac jubar, ut semper Capitolia nostra Forumque
Divus ab excelsa prospectet Julius æde.
Vix ea fatus erat; media cum sede Senatus
Constitit alma Venus nulli cernenda: suique
Cæsaris eripuit membris, nec in aera solvi
Passa recentem animam, cælestibus intulit astris.
Dumque tulit; lumen capere, atque ignescere sensit:
Emisitque sinu. Luna volat altius illa:
Flammiferumque trahens spatioso limite crinem
Stella micat, natique videns benefacta; fatetur
Esse suis majora; & vinci gaudet ab illo.
Hic sua præferri quamquam vetat acta paternis;
Libera fama tamen, nullisque obnoxia jussis,
Invitum præfert; unaque in parte repugnat.
Sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus:
Ægea sic Theseus, sic Pelea vincit Achilles.
Denique, ut exemplis ipsos æquantibus utar,
Sic & Saturnus minor est Jove. Jupiter arces
Temperat æthereas, & mundi regna triformis:
Terra sub Augusto. pater est & rector uterque.
Di, precor, Æneæ comites, quibus ensis & ignis
Cesserunt, Dique Indigetes, genitorque, Quirine,
Urbis, & invicti genitor, Gradive, Quirini,
Vestaque Cæsareos inter sacrata Penates;
Et cum Cæsarea tu, Phœbe domestice, Vesta,
Quique tenes altus Tarpeias Jupiter arces,
Quosque alios vati fas appellare piumque;
Tarda sit illa dies, & nostro serior ævo,
Qua caput Augustum, quem temperat, orbe relicto
Accedat cælo: faveatque precantibus absens.
Jamque opus exegi: quod nec Jovis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.
Cum volet illa dies, quæ nil nisi corporis hujus
Jus habet, incerti spatium mihi finiat ævi:
Parte tamen meliore mei super alta perennis
Astra ferar: nomenque erit indelebile nostrum,
Quaque patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi: perque omnia secula fama
(Si quid habent veri vatum præsagia) vivam.

F A S T O R U M

LIBER PRIMUS.

Empora cum caussis Latium digesta per annum,
Lapsaque sub terras, ortaque signa, canam.
Excipe pacato, Cæsar Germanice, vultu
Hoc opus: & timidæ dirige navis iter.
Officiique levem non aversatus honorem,
En tibi devoto munere, dexter ades.
Sacra recognosces Annalibus eruta priscis;
Et quo sit merito quæque notata dies.
Invenies illic & festa domestica vobis.
Sæpe tibi Pater est, sæpe legendus Avus.
Quæque ferunt illi pictos signantia Fastos,
Tu quoque cum Druso præmia fratre feres.
Cæsaris arma canant alii; nos Cæsaris aras:
Et quoscumque sacris addidit ille dies.
Annue conanti per laudes ire tuorum:
Deque meo pavidos excute corde metus.
Da mihi te placidum; dederis in carmina vires.
Ingenium vultu statque caditque tuo.
Pagina judicium docti subitura movetur
Principis, ut Clario missa legenda Deo.
Quæ sit enim culti facundia sensimus oris,
Civica pro trepidis cum tulit arma reis.
Scimus &, ad nostras cum se tulit impetus artes,
Ingenii currant flumina quanta tui.
Si licet, & fas est, vates rege vatis habenas:
Auspice te felix totus ut annus eat.

TEmpora digereret cum conditor Urbis, in anno
Constituit menses quinque bis esse suo.
Scilicet arma magis, quam sidera, Romule, noras:
Curaque finitimos vincere major erat.
Est tamen & ratio, Cæsar, quæ moverit illum:
Erroremque suum quo tueatur habet.
Quod satis est, utero matris dum prodeat infans;
Hoc anno statuit temporis esse satis.
Per totidem menses a funere conjugis uxor
Sustinet in vidua tristia signa domo.
Hoc igitur vidit trabeati cura Quirini,
Cum rudibus populis annua jura daret.
Martis erat primus mensis, Venerisque secundus.
Hæc generis princeps, ipsius ille pater.
Tertius a Senibus, Juvenum de nomine quartus:
Quæ sequitur, numero turba notata fuit.
At Numa nec Janum, nec avitas præterit umbras;
Mensibus antiquis apposuitque duos.

NE tamen ignores variorum jura dierum:
Non habet officii Lucifer omnis idem.
Ille Nefastus erit, per quem tria verba silentur:
Fastus erit, per quem lege licebit agi.
Neu toto perstare die sua jura putaris;
Qui jam Fastus erit, mane Nefastus erat.
Nam simul exta Deo data sunt, licet omnia fari;
Verbaque honoratus libera Prætor habet.
Est quoque, quo populum jus est includere septis:
Est quoque, qui nono semper ab orbe redit.
Vindicat Ausonias Junonis cura Kalendas:
Idibus alba Jovi grandior agna cadit.
Nonarum tutela Deo caret. omnibus istis
(Ne fallare cave) proximus Ater erit.
Omen ab eventu est: illis nam Roma diebus
Damna sub adverso tristia Marte tulit.
Hæc mihi dicta semel, totis hærentia Fastis,
(Ne seriem rerum scindere cogar) erunt.

ECce tibi faustum, Germanice, nuntiat annum;
Inque meo primus carmine Janus adest.
Jane biceps, anni tacite labentis origo,
Solus de Superis qui tua terga vides;
Dexter ades Ducibus; quorum secura labore
Otia terra ferax, otia pontus agit.
Dexter ades Patribusque tuis, Populoque Quirini:
Et resera nutu candida templa tuo.
Prospera lux oritur: linguisque animisque favete.
Nunc dicenda bono sunt bona verba die.
Lite vacent aures; insanaque protinus absint
Jurgia. differ opus, livida lingua, tuum.
Cernis, odoratis ut luceat ignibus æther;
Et sonet accensis spica Cilissa focis?
Flamma nitore suo templorum verberat aurum,
Et tremulum summa spargit in æde jubar.
Vestibus intactis Tarpeias itur in arces:
Et populus festo concolor ipse suo est.
Jamque novi præeunt fasces; nova purpura fulget:
Et nova conspicuum pondera sentit ebur.
Colla rudes operum præbent ferienda juvenci,
Quos aluit campis herba Falisca suis.
Jupiter, arce sua totum cum spectet in orbem;
Nil nisi Romanum, quod tueatur, habet.
Salve, læta dies, meliorque revertere semper,
A populo rerum digna potente coli.
Quem tamen esse Deum te dicam, Jane biformis?
Nam tibi par nullum Græcia numen habet.
Ede simul caussam, cur de cælestibus unus,
Sitque quod a tergo, sitque quod ante, vides.
Hæc ego cum sumtis agitarem mente tabellis;
Lucidior visa est, quam fuit ante, domus.
Tum sacer ancipiti mirandus imagine Janus
Bina repens oculis obtulit ora meis.
Obstupui; sensique metu riguisse capillos:
Et gelidum subito frigore pectus erat.
Ille tenens dextra baculum, clavemque sinistra,
Edidit hos nobis ore priore sonos.
Disce metu posito, vates operose dierum,
Quod petis; & voces percipe mente meas.
Me Chaos antiqui (nam res sum prisca) vocabant.
Adspice, quam longi temporis acta canam.
Lucidus hic aer, &, quæ tria corpora restant,
Ignis, aquæ, tellus, unus acervus erant.
Ut semel hæc rerum secessit lite suarum,
Inque novas abiit massa soluta domos;
Flamma petit altum; propior locus aera cepit;
Sederunt medio terra fretumque solo.
Tunc ego, qui fueram globus, & sine imagine moles,
In faciem redii dignaque membra Deo.
Nunc quoque, confusæ quondam nota parva figuræ,
Ante quod est in me, postque videtur idem.
Accipe quæsitæ quæ caussa sit altera formæ:
Hanc simul ut noris, officiumque meum.
Quidquid ubique vides, cælum, mare, nubila, terras;

Omnia

Omnia sunt nostra clausa patentque manu.
Me penes est unum vasti custodia mundi;
Et jus vertendi cardinis omne meum est.
Cum libuit Pacem placidis emittere tectis;
Libera perpetuas ambulat illa vias.
Sanguine letifero totus miscebitur orbis,
Ni teneant rigidæ condita bella seræ.
Præsideo foribus cæli cum mitibus Horis;
It redit officio Jupiter ipse meo.
Inde vocor Janus. cui cum Cereale sacerdos
Imponit libum, mixtaque farra sali;
Nomina ridebis. modo namque Patulcius idem,
Et modo sacrifico Clusius ore vocor.
Scilicet alterno voluit rudis illa vetustas
Nomine diversas significare vices.
Vis mea narrata est: caussam nunc disce figuræ.
Jam tamen hanc aliqua tu quoque parte vides.
Omnis habet geminas hinc atque hinc janua frontes,
E quibus hæc populum spectat; at illa Larem.
Utque sedens vester primi prope limina tecti
Janitor egressus introitusque videt;
Sic ego perspicio cælestis janitor aulæ
Eoas partes, Hesperiasque simul.
Ora vides Hecates in tres vergentia partes,
Servet ut in ternas compita secta vias.
Et mihi, ne flexu cervicis tempora perdam,
Cernere non moto corpore bina licet.
Dixerat: & vultu, si plura requirere vellem,
Se mihi difficilem non fore, fassus erat.
Sumsi animum, gratesque Deo non territus egi:
Verbaque sum spectans pauca locutus humum.
Dic, age, frigoribus quare novus incipit annus,
Qui melius per ver incipiendus erat?
Omnia tunc florent: tunc est nova temporis ætas:
Et nova de gravido palmite gemma tumet.
Et modo formatis amicitur vitibus arbos;
Prodit & in summum seminis herba solum:
Et tepidum volucres concentibus aera mulcent;
Ludit & in pratis, luxuriatque pecus.
Tum blandi soles: ignotaque prodit hirundo;
Et luteum celsa sub trabe fingit opus.
Tum patitur cultus ager, & renovatur aratro.
Hæc anni novitas jure vocanda fuit.
Quæsieram multis: non multis ille moratus,
Contulit in versus sic sua verba duos.
Bruma novi prima est, veterisque novissima Solis:
Principium capiunt Phœbus & annus idem.
Post ea mirabar, cur non sine litibus esset
Prima dies. Caussam percipe, Janus ait.
Tempora commisi nascentia rebus agendis;
Totus ab auspicio ne foret annus iners.
Quisque suas artes ob idem delibat agendo:
Nec plus quam solitum testificatur opus.
Mox ego; Cur, quamvis aliorum numina placem,
Jane, tibi primo thura merumque fero?
Ut per me possis aditum, qui limina servo,
Ad quoscumque velim prorsus, habere Deos.
At cur læta tuis dicuntur verba Kalendis;
Et damus alternas accipimusque preces?
Tum Deus incumbens baculo, quem dextra gerebat;
Omnia principiis, inquit, inesse solent.
Ad primam vocem timidas advertitis aures:
Et visam primum consulit augur avem.
Templa patent auresque Deum: nec lingua caducas
Concipit ulla preces; dictaque pondus habent.
Desierat paucis: nec longa silentia feci;
Sed tetigi verbis ultima verba meis:
Quid vult palma sibi, rugosaque carica, dixi,
Et data sub niveo candida mella favo?
Omen, ait, caussa est, ut res sapor ille sequatur,
Et peragat cœptum dulcis ut annus iter.
Dulcia cur dentur video: stipis adjice caussam,
Pars mihi de festo ne labet ulla tuo.
Risit; &, O quam te fallunt tua secula, dixit,
Qui stipe mel sumta dulcius esse putes!
Vix ego Saturno quemquam regnante videbam,
Cujus non animo dulcia lucra forent.
Tempore crevit amor, qui nunc est summus, habendi.
Vix ultra, quo jam progrediatur, habet.
Pluris opes nunc sunt, quam prisci temporis annis;
Dum populus pauper, dum nova Roma fuit:
Dum casa Martigenam capiebat parva Quirinum,
Et dabat exiguum fluminis ulva torum.
Jupiter angusta vix totus stabat in æde;
Inque Jovis dextra fictile fulmen erat.
Frondibus ornabant, quæ nunc Capitolia gemmis:
Pascebatque suas ipse Senator oves.
Nec pudor, in stipula placidam cepisse quietem,
Et fœnum capiti supposuisse, fuit.
Jura dabat populis posito modo Consul aratro;
Et levis argenti lamina crimen erat.
At postquam Fortuna loci caput extulit hujus;
Et tetigit summos vertice Roma Deos;
Creverunt & opes, & opum furiosa cupido:
Et, cum possideant plurima, plura volunt.
Quærere ut absumant, absumta requirere certant:
Atque ipsæ vitiis sunt alimenta vices.
Sic, quibus intumuit suffusa venter ab unda,
Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.
In pretio pretium nunc est. dat census honores;
Census amicitias: pauper ubique jacet.
Tu tamen auspicium si sit stipis utile quæris,
Curque juvent nostras æra vetusta manus.
Æra dabant olim; melius nunc omen in auro est:
Victaque concedit prisca moneta novæ.
Nos quoque templa juvant, quamvis antiqua probemus,
Aurea. majestas convenit ista Deo.
Laudamus veteres, sed nostris utimur annis.
Mos tamen est æque dignus uterque coli.
Finierat monitus. placidis ita rursus, ut ante,
Clavigerum verbis alloquor ipse Deum:
Multa quidem didici. sed cur navalis in ære
Altera signata est, altera forma biceps?
Noscere me duplici posses in imagine, dixit;
Ni vetus ipsa dies extenuaret opus.
Caussa ratis superest: Thuscum rate venit in amnem
Ante pererrato falcifer orbe Deus.
Hac ego Saturnum memini tellure receptum.
Cælitibus regnis ab Jove pulsus erat.
Inde diu genti mansit Saturnia nomen:
Dicta quoque est Latium terra, latente Deo.
At bona posteritas puppim servavit in ære;
Hospitis adventum testificata Dei.
Ipse solum colui, cujus placidissima lævum
Radit arenosi Tibridis unda latus.
Hic, ubi nunc Roma est, incædua silva virebat:
Tantaque res paucis pascua bubus erat.
Arx mea collis erat, quem cultrix nomine nostro
Nuncupat hæc ætas, Janiculumque vocat.
Tunc ego regnabam, patiens cum terra Deorum
Esset, & humanis numina mista locis.
Nondum justitiam facinus mortale fugarat.

Ultima de Superis illa reliquit humum.
Proque metu populum fine vi pudor ipse regebat.
Nullus erat, justis reddere jura, labor.
Nil mihi cum bello: pacem postesque tuebar:
Et clavem ostendens, Hæc, ait, arma gero.
Presserat ora Deus. tunc sic nostra ora resolvo,
Voce mea voces eliciente Deo.
Cum tot sint Jani; cur stas sacratus in uno,
Hic ubi juncta foris templa duobus habes?
Ille manu mulcens propexam ad pectora barbam,
Protinus Oebalii rettulit arma Titi.
Utque levis custos armillis capta Sabinis
Ad summæ Tatium duxerit arcis iter.
Inde, velut nunc est, per quem descenditis, inquit,
Arduus in valles & Fora clivus erat.
Et jam contigerat portam: Saturnia cujus
Demserat appositas insidiosa feras.
Cum tanto veritus committere numine pugnam,
Ipse meæ movi callidus artis opus.
Oraque, qua pollens ope sum, fontana reclusi;
Sumque repentinas ejaculatus aquas.
Ante tamen gelidis subjeci sulphura venis:
Clauderet ut Tatio fervidus humor iter.
Cujus ut utilitas pulsis percepta Sabinis;
Quæque fuit, tuto reddita forma loco est;
Ara mihi posita est parvo conjuncta sacello:
Hæc adolet flammis cum strue farra suis.
At cur pace lates, motisque recluderis armis?
Nec mora; quæsiti reddita caussa mihi.
Ut populo reditus pateant ad bella profecto,
Tota patet demta janua nostra sera.
Pace fores obdo; ne qua discedere possit:
Cæsareoque diu nomine clausus ero.
Dixit, & attollens oculos diversa tuentes,
Adspexit toto quidquid in orbe fuit.
Pax erat; & vestri, Germanice, caussa triumphi
Tradiderat famulas jam tibi Rhenus aquas.
Jane, face æternos, Pacem, Pacisque ministros:
Neve suum, præsta, deserat auctor opus.
Quod tamen ex ipsis licuit mihi discere Fastis;
Sacravere Patres hac duo templa die.
Accepit Phœbo Nymphaque Coronide natum
Insula, dividua quam premit amnis aqua.
Jupiter in parte est. cepit locus unus utrumque:
Junctaque sunt magno templa nepotis avo.
Quid vetat & stellas, ut quæque oriturque caditque,
Dicere? promissi pars sit & ista mei.
Felices animos, quibus hæc cognoscere primis,
Inque domos superas scandere cura fuit!
Credibile est illos pariter vitiisque locisque
Altius humanis exseruisse caput.
Non Venus & vinum sublimia pectora fregit;
Officiumve fori, militiæve labor.
Nec levis ambitio, perfusaque gloria fuco:
Magnarumve fames sollicitavit opum.
Admovere oculis distantia sidera nostris;
Ætheraque ingenio supposuere suo.
Sic petitur cælum: non ut ferat Ossan Olympus;
Summaque Peliacus sidera tangat apex.
Nos quoque sub ducibus cælum metabimur illis,
Ponemusque suos ad stata signa dies.
Ergo ubi nox aderit venturis tertia Nonis,
Sparsaque cælesti rore madebit humus;
Octipedis frustra quærentur brachia Cancri:
Præceps occiduas ille subivit aquas.

Institerint Nonæ: missi tibi nubibus atris
Signa dabunt imbres, exoriente Lyra.
Quattuor adde dies ductis ex ordine Nonis;
Janus Agonali luce piandus erit.
Nominis esse potes succinctus caussa minister,
Hostia cælitibus quo feriente cadit.
Qui calido strictos tincturus sanguine cultros,
Semper (Agone?) rogas, nec nisi jussus agis.
Pars, quia non veniant pecudes, sed agantur, ab actu
Nomen Agonalem credit habere diem.
Pars putat hoc festum priscis Agnalia dictum;
Una sit ut proprio littera demta loco.
An, quia prævisos in aqua timet hostia cultros,
A pecoris lux est ista notata metu?
Pars etiam, fieri solitis ætate priorum
Nomina de ludis Graia tulisse diem.
Et pecus antiquus dicebat Agonia sermo:
Veraque judicio est ultima caussa meo.
Utque ea nunc certa est; ita Rex placare sacrorum
Numina lanigeræ conjuge debet ovis.
Victima, quæ dextra cecidit victrice, vocatur.
Hostibus amotis hostia nomen habet.
Ante, Deos homini quod conciliare valeret,
Far erat, & puri lucida mica salis.
Nondum pertulerat lacrimatas cortice myrrhas
Acta per æquoreas hospita navis aquas.
Thura nec Euphrates, nec miserat India costum,
Nec fuerant rubri cognita fila croci.
Ara dabat fumos herbis contenta Sabinis,
Et non exiguo laurus adusta sono.
Si quis erat, factis prati de flore coronis,
Qui posset violas addere; dives erat.
Hic, qui nunc aperit percussi viscera tauri,
In sacris nullum culter habebat opus.
Prima Ceres avidæ gavisa est sanguine porcæ,
Ulta suas merita cæde nocentis opes.
Nam sata vere novo teneris lactentia sulcis
Eruta setigeræ comperit ore suis.
Sus dederat pœnas. exemplo territus hujus
Palmite debueras abstinuisse caper.
Quem spectans aliquis dentes in vite prementem,
Talia non tacito dicta dolore dedit:
Rode, caper, vitem: tamen huic, cum stabis ad aram,
In tua quod spargi cornua possit, erit.
Verba fides sequitur: noxæ tibi deditus hostis
Spargitur affuso cornua, Bacche, mero.
Culpa sui nocuit: nocuit quoque culpa capellæ.
Quid bos, quid placidæ commeruistis oves?
Flebat Aristæus, quod apes cum stirpe necatas
Viderat inceptos destituisse favos.
Cærula quem genetrix ægre solata dolentem,
Addidit hæc dictis ultima verba suis:
Siste, puer, lacrimas. Proteus tua damna levabit:
Quoque modo repares, quæ periere, dabit.
Decipiat ne te versis tamen ille figuris;
Impediant geminas vincula firma manus.
Pervenit ad vatem juvenis; resolutaque somno
Alligat æquorei brachia capta senis.
Ille sua faciem transformis adulterat arte:
Mox domitus vinclis in sua membra redit.
Oraque cærulea tollens rorantia barba;
Qua, dixit, repares arte requiris apes?
Obrue mactati corpus tellure juvenci:
Quod petis a nobis, obrutus ille dabit.
Jussa facit pastor. fervent examina putri
De bove: mille animas una necata dedit.

Poscit

Poscit ovem fatum. verbenas improba carpsit;
Quas pia Dis ruris ferre solebat anus.
Quid tuti superest; animam cum ponat in aris
Lanigerumque pecus, ruricolæque boves?
Placat equo Persis radiis Hyperiona cinctum,
Ne detur celeri victima tarda Deo.
Quod semel est triplici pro virgine cæsa Dianæ,
Nunc quoque pro nulla virgine cerva cadit.
Exta canum vidi Triviæ libare Sapæos:
Et quicumque tuas accolit, Hæme, nives.
Cæditur & rigido custodi ruris asellus.
Caussa pudenda quidem est, huic tamen apta Deo.
Festa corymbiferi celebrabas Græcia Bacchi,
Tertia quæ solito tempore bruma refert.
Di quoque cultores gelidi venere Lycæi,
Et quicumque jocis non alienus erat:
Panes, & in Venerem Satyrorum prona juventus,
Quæque colunt amnes solaque rura Deæ.
Venerat & senior pando Silenus asello,
Quique rubro pavidas inguine terret aves.
Dulcia qui dignum nemus in convivia nacti
Gramine vestitis accubuere toris.
Vina dabat Liber: tulerat sibi quisque coronam.
Miscendas parce rivus agebat aquas.
Naides effusis aliæ sine pectinis usu,
Pars aderant positis arte manuque comis.
Illa super suras tunicam collecta ministrat:
Altera dissuto pectus aperta sinu.
Exserit hæc humerum: vestem trahit illa per herbas.
Impediunt teneros vincula nulla pedes.
Hinc aliæ Satyris incendia mitia præbent:
Pars tibi, qui pinu tempora nexa geris.
Te quoque, inexstinctæ Silene libidinis, urunt.
Nequitia est, quæ te non sinit esse senem.
At ruber hortorum decus & tutela Priapus
Omnibus ex illis Lotide captus erat.
Hanc cupit, hanc optat: sola suspirat in illa:
Signaque dat nutu; sollicitatque notis.
Fastus inest pulcris, sequiturque superbia formam.
Irrisum vultu despicit illa suo.
Nox erat: &, vino somnum faciente, jacebant
Corpora diversis victa sopore locis.
Lotis in herbosa sub acernis ultima ramis,
Sicut erat lusu fessa, quievit humo.
Surgit amans: animamque tenens, vestigia furtim
Suspenso digitis fert taciturna gradu.
Ut tetigit niveæ secreta cubilia Nymphæ;
Ipsa sui flatus ne sonet aura, cavet.
Et jam finitima corpus librabat in herba:
Illa tamen multi plena soporis erat.
Gaudet: &, a pedibus tracto velamine, vota
Ad sua felici cœperat ire via.
Ecce rudens rauco Sileni vector asellus
Intempestivos edidit ore sonos.
Territa consurgens Nymphe manibusque Priapum
Rejicit, & fugiens concitat omne nemus.
At Deus, obscœna nimium quoque parte paratus,
Omnibus ad Lunæ lumina risus erat.
Morte dedit pœnas auctor clamoris: & hinc est
Hellespontiaco victima grata Deo.
Intactæ fueratis aves solatia ruris;
Assuetum silvis, innocuumque genus;
Quæ facitis nidos, quæ plumis ova fovetis,
Et facili dulces editis ore modos.
Sed nihil ista juvant: quia linguæ crimen habetis,
Dique putant mentes vos aperire suas.
Nec tamen id falsum. nam, Dis ut proxima quæque,
Nunc penna veras, nunc datis ore notas.
Tuta diu volucrum proles, tum denique cæsa est:
Juveruntque Deos indicis exta sui.
Ergo sæpe suo conjux abducta marito
Uritur ignitis alba columba focis.
Nec defensa juvant Capitolia, quo minus anser
Det jecur in lances, Inachi lauta, tuas.
Nocte Deæ Nocti cristatus cæditur ales,
Quod tepidum vigili provocat ore diem.
Interea Delphin clarum super æquora sidus
Tollitur; & patriis exserit ora vadis.
POstera lux hiemem medio discrimine signat:
Æquaque præteritæ, quæ superabit, erit.
PRoxima prospiciet Tithono nupta relicto
Arcadiæ sacrum pontificale Deæ.
Te quoque lux eadem, Turni soror, æde recepit;
Hic ubi Virginea Campus obitur aqua.
Unde petam caussas horum, moremque sacrorum?
Dirigat in medio quis mea vela freto?
Ipsa mone, quæ nomen habes a carmine ductum,
Propositoque fave, ne tuus erret honos.
Orta prior Luna (de se si creditur ipsi)
A magno tellus Arcade nomen habet.
Hic fuit Evander: qui, quamquam clarus utroque,
Nobilior sacræ sanguine matris erat.
Quæ, simul æthereos animo conceperat ignes;
Ore dabat vero carmina plena Dei.
Dixerat hæc nato motus instare sibique,
Multam præterito tempore nacta fidem.
Nam juvenis, vera nimium cum matre, fugatus
Deserit Arcadiam Parrhasiumque larem.
Cui genetrix flenti, Fortuna viriliter, inquit,
(Siste, puer, lacrimas) ista ferenda tibi est.
Sic erat in fatis: nec te tua culpa fugavit;
Sed Deus. infenso pulsus es urbe Deo.
Non meriti pœnam pateris, sed Numinis iram.
Est aliquid magnis crimen abesse malis.
Conscia mens ut cuique sua est, ita concipit intra
Pectora pro facto spemque metumque suo.
Nec tamen ut primus mœre mala talia passus:
Obruit ingentes ista procella viros.
Passus idem, Tyriis qui quondam pulsus ab oris,
Cadmus, in Aonia constitit exsul humo.
Passus idem Tydeus, & idem Pagasæus Iason:
Et quos præterea longa referre mora est.
Omne solum forti patria est; ut piscibus æquor,
Ut volucri, vacuo quidquid in orbe patet.
Nec fera tempestas toto tamen horret in anno:
Et tibi (crede mihi) tempora veris erunt.
Vocibus Evander firmata mente parentis
Nave secat fluctus, Hesperiamque tenet.
Jamque ratem doctæ monitu Carmentis in amnem
Egerat, & Thuscis obvius ibat aquis.
Fluminis illa latus, cui sunt vada juncta Terenti,
Adspicit; & sparsas per loca sola casas.
Utque erat, immissis puppim stetit ante capillis;
Continuitque manum torva regentis iter.
Et procul in dextram tendens sua brachia ripam,
Pinea non sano ter pede texta ferit.
Neve daret saltum properans insistere terræ,
Vix est Evandri visque retenta manu.
Dique petitorum, dixit, salvete locorum;
Tuque novos cælo terra datura Deos:
Fluminaque, & Fontes, quibus utitur hospita tellus,
Et nemorum Divæ, Naiadumque chori;

Este

Este bonis avibus visi natoque mihique:
  Ripaque felici tacta sit ista pede.
Fallor? an hi fient ingentia mœnia colles?
  Juraque ab hac terra cetera terra petet?
Montibus his olim totus promittitur orbis.
  Quis tantum fati credat habere locum?
Et jam Dardaniæ tangent hæc litora pinus.
  Hic quoque caussa novi femina Martis erit.
Care nepos, Palla, funesta quid induis arma?
  Indue. non humili vindice cæsus eris.
Victa tamen vinces, eversaque Troja resurges.
  Obruet hostiles ista ruina domos.
Urite victrices Neptunia Pergama flammæ:
  Num minus hic toto est altior orbe cinis?
Jam pius Æneas sacra, & sacra altera patrem,
  Afferet. Iliacos excipe, Vesta, Deos.
Tempus erit, cum vos, orbemque tuebitur idem:
  Et fient ipso sacra colente Deo:
Et penes Augustos patriæ tutela manebit.
  Hanc fas imperii frena tenere domum.
Inde nepos natusque Dei (licet ipse recuset)
  Pondera cælesti mente paterna feret.
Utque ego perpetuis olim sacrabor in aris;
  Sic Augusta novum Julia numen erit.
Talibus auspiciis nostros descendit ad agros;
  Substitit in medios præscia lingua sonos.
Puppibus egressus Latia stetit exsul in herba.
  Felix, exsilium cui locus ille fuit!
Nec mora longa fuit. stabant nova tecta: nec alter
  Montibus Ausoniis Arcade major erat.
Ecce boves illuc Eritheidas applicat heros
  Emensus longi claviger orbis iter.
Dumque huic hospitium domus est Tegeæa; vagantur
  Incustoditæ læta per arva boves.
Mane erat: excussus somno Tirynthius hospes
  De numero tauros sentit abesse duos.
Nulla videt taciti quærens vestigia furti:
  Traxerat aversos Cacus in antra feros;
Cacus Aventinæ timor atque infamia silvæ,
  Non leve finitimis hospitibusque malum.
Dira viro facies; vires pro corpore; corpus
  Grande: pater monstri Mulciber hujus erat.
Proque domo longis spelunca recessibus ingens
  Abdita, vix ipsis invenienda feris.
Ora super postes adfixaque brachia pendent,
  Squallidaque humanis ossibus albet humus.
Servata male parte boum Jove natus abibat:
  Mugitum rauco furta dedere sono.
Accipio revocamen, ait; vocemque secutus
  Impia per silvas ultor ad antra venit.
Ille aditum fracti præstruxerat objice montis:
  Vix juga movissent quinque bis illud onus.
Nititur hic humeris, (cælum quoque sederat illis)
  Et vastum motu collabefactat onus.
Quod simul evulsum est, fragor æthera terruit ipsum;
  Ictaque subsedit pondere molis humus.
Prima movet Cacus collata prælia dextra;
  Remque ferox saxis stipitibusque gerit.
Queis ubi nil agitur; patrias male fortis ad artes
  Confugit, & flammas ore sonante vomit.
Quas quoties proflat, spirare Typhoea credas,
  Et rapidum Ætnæo fulgur ab igne jaci.
Occupat Alcides: adductaque clava trinodis
  Ter quater adversi sedit in ore viri.
Ille cadit, mixtosque vomit cum sanguine fumos;
  Et lato moriens pectore plangit humum.

Immolat ex illis taurum tibi Jupiter unum
  Victor, & Evandrum ruricolasque vocat.
Constituitque sibi, quæ Maxima dicitur, aram,
  Hic ubi pars Urbis de bove nomen habet.
Nec tacet Evandri mater, prope tempus adesse,
  Hercule quo tellus sit satis usa suo.
At felix vates, ut Dis gratissima vixit,
  Possidet hunc Jani sic Dea mense diem.
IDibus in magni castus Jovis æde sacerdos
  Semimaris flammis viscera libat ovis:
Redditaque est omnis populo provincia nostro;
  Et tuus Augusto nomine dictus avus.
Perlege dispositas generosa per atria ceras;
  Contigerunt nulli nomina tanta viro.
Africa victorem de se vocat: alter Isauras,
  Aut Cretum domitas testificatur opes.
Hunc Numidæ faciunt, illum Messana superbum;
  Ille Numantina traxit ab urbe notam.
Et mortem & nomen Druso Germania fecit.
  Me miserum, virtus quam brevis illa fuit!
Si petat a victis; tot sumat nomina Cæsar,
  Quot numero gentes maximus orbis habet.
Ex uno quidam celebres aut torquis ademtæ,
  Aut Corvi titulos auxiliaris habent.
Magne, tuum nomen rerum mensura tuarum est:
  Sed qui te vicit, nomine major erat.
Nec gradus est ultra Fabios cognominis ullus.
  Illa domus meritis Maxima dicta suis.
Sed tamen humanis celebrantur honoribus omnes:
  Hic socium summo cum Jove nomen habet.
Sancta vocant augusta Patres: augusta vocantur
  Templa, sacerdotum rite dicata manu.
Hujus & augurium dependet origine verbi,
  Et quodcunque sua Jupiter auget ope.
Augeat imperium nostri Ducis, augeat annos:
  Protegat & vestras querna corona fores.
Auspicibusque Deis tanti cognominis hæres
  Omine suscipiat, quo Pater, orbis onus.
REspiciet Titan actas ubi tertius Idus;
  Fient Parrhasiæ sacra relata Deæ.
Nam prius Ausonias matres carpenta vehebant:
  Hæc quoque ab Evandri dicta parente reor.
Mox honor eripitur, matronaque destinat omnis
  Ingratos nulla prole novare viros.
Neve daret partus; ictu temeraria cæco
  Visceribus crescens excutiebat onus.
Corripuisse Patres ausas immitia nuptas,
  Jus tamen exemtum restituisse, ferunt.
Binaque nunc pariter Tegeææ sacra parenti
  Pro pueris fieri virginibusque jubent.
Scortea non illi fas est inferre sacello,
  Ne violent puros exanimata focos.
Si quis amas ritus veteres, assiste precanti:
  Nomina percipies non tibi nota prius.
Porrima placantur Postvertaque, sive sorores,
  Sive fugæ comites, Mænali Nympha, tuæ.
Altera, quod porro fuerat, cecinisse putatur:
  Altera versurum postmodo quidquid erat.
CAndida, te niveo posuit lux proxima templo,
  Qua fert sublimes alta Moneta gradus:
Nunc bene prospicies Latiam, Concordia, turbam:
  Nunc te sacratæ restituere manus.
Furius (antiquum) populi superator Hetrusci
  Voverat, & voti solverat ante fidem.
Caussa, quod a patribus sumtis secesserat armis
  Vulgus; & ipsa suas Roma timebat opes.

Caussa

Caussa recens melior. passos Germania crines
Porrigit auspiciis, Dux venerande, tuis.
Inde triumphatæ libasti munera gentis;
Templaque fecisti, quam colis ipse, Deæ.
Hæc tua constituit Genetrix & rebus & ara,
Sola toro magni digna reperta Jovis.
HÆc ubi transierint; Capricorno, Phœbe, relicto,
Per juvenis curres signa gerentis aquam.
SEptimus hinc Oriens cum se demiserit undis;
Fulgebit toto jam Lyra nulla polo.
SIdere ab hoc, ignis venienti nocte Leonis
Qui micat in medio pectore, mersus erit.
TEr quater evolvi signantes tempora Fastos;
Nec Sementiva est ulla reperta dies:
Cum mihi, sensit enim, Lux hæc indicitur, inquit,
Musa. quid a Fastis non stata sacra petis?
Utque dies incerta sacro, sic tempora certa;
Seminibus jactis est ubi fœtus ager.
State coronati plenum ad præsepe juvenci:
Cum tepido vestrum vere redibit opus.
Rusticus emeritum palo suspendat aratrum:
Omne reformidat frigida vulnus humus.
Villice, da requiem terræ semente peracta:
Da requiem, terram qui coluere, viris.
Pagus agat festum. pagum lustrate, coloni;
Et date paganis annua liba focis.
Placentur matres frugum Tellusque Ceresque
Farre suo, gravidæ visceribusque suis.
Officium commune Ceres & Terra tuentur.
Hæc præbet causam frugibus, illa locum.
Consortes operum, per quas correcta vetustas,
Quernaque glans victa est utiliore cibo;
Frugibus immensis avidos satiate colonos,
Ut capiant cultus præmia digna sui.
Vos date perpetuos teneris sementibus auctus:
Nec nova per gelidas herba sit usta nives.
Cum serimus; cælum ventis aperite serenis:
Cum latet; ætherea spargite semen aqua.
Neve graves cultis Cerealia dona cavete
Agmine læsuro depopulentur aves.
Vos quoque subjectis, formicæ, parcite granis:
Post messem prædæ copia major erit.
Interea crescat scabræ Rubiginis expers,
Nec vitio cæli palleat ægra seges.
Et neque deficiat macie, neque pinguior æquo
Divitiis pereat luxuriosa suis.
Et careant loliis oculos vitiantibus agri;
Nec sterilis culto surgat avena solo.
Triticeos fœtus, passuraque farra bis ignem;
Hordeaque ingenti fœnore reddat ager.
Hoc ego pro vobis, hoc vos optate coloni:
Efficiantque ratas utraque Diva preces.
Bella diu tenuere viros. erat aptior ensis
Vomere: cedebat taurus arator equo.
Sarcula cessabant: versique in pila ligones,
Factaque de rastri pondere cassis erat.
Gratia Dis, domuique tuæ: religata catenis
Jampridem nostro sub pede bella jacent.
Sub juga bos veniat; sub terras semen aratas.
Pax Cererem nutrit: pacis alumna Ceres.
AT quæ venturas præcedet sexta Kalendas,
Hac sunt Ledæis templa dicata Deis.
Fratribus illa Deis fratres de gente Deorum
Circa Juturnæ composuere lacus.
IPsum nos carmen deduxit Pacis ad aram.
Hæc erit a mensis fine secunda dies.

Frondibus Actiacis comtos redimita capillos,
Pax ades; & toto mitis in orbe mane.
Dum desunt hostes, desit quoque causa triumphi.
Tu Ducibus bello gloria major eris.
Sola gerat miles, quibus arma coerceat, arma:
Canteturque fera, nil nisi pompa, tuba.
Horreat Æneadas & primus & ultimus orbis:
Si qua parum Romam terra timebit, amet.
Thura, sacerdotes, pacalibus addite flammis;
Albaque percussa victima fronte cadat.
Utque domus, quæ præstat eam, cum Pace perennet,
Ad pia propensos vota rogate Deos.
Sed jam prima mei pars est exacta laboris;
Cumque suo finem mense libellus habet.

FASTORUM

LIBER II.

JAnus habet finem. cum carmine crescit & annus.
Alter ut hinc mensis; sic liber alter eat.
Nunc primum velis, Elegi, majoribus itis:
Exiguum (memini) nuper eratis opus.
Certe ego vos habui faciles in amore ministros;
Cum lusit numeris prima juventa suis.
Idem sacra cano, signataque tempora Fastis.
Ecquis ad hæc illinc crederet esse viam?
Hæc mea militia est. ferimus, quæ possumus, arma:
Dextraque non omni munere nostra vacat.
Si mihi non valido torquentur pila lacerto;
Nec bellatoris terga premuntur equi;
Nec galea regimur, nec acuto cingimur ense;
(His habilis telis quilibet esse potest)
At tua prosequimur studioso pectore, Cæsar,
Nomina: per titulos ingredimurque tuos.
Ergo ades, & placido paulum mea munera vultu
Respice; pacando si quid ab hoste vacas.
FEbrua Romani dixere piamina patres:
Nunc quoque dant verbo plurima signa fidem.
Pontifices ab Rege petunt & Flamine lanas,
Queis veteri lingua Februa nomen erat.
Quæque capit lictor domibus purgamina certis,
Torrida cum mica farra, vocantur idem.
Nomen idem ramo; qui cæsus ab arbore pura,
Casta sacerdotum tempora fronde tegit.
Ipse ego Flaminicam poscentem februa vidi:
Februa poscenti pinea virga data est.
Denique quodcumque est, quo pectora nostra piamur,
Hoc apud intonsos nomen habebat avos.
Mensis ab his dictus: secta quia pelle Luperci
Omne solum lustrant; idque piamen habent.
Aut quia placatis sunt tempora pura sepulcris,
Tunc cum ferales præteriere dies.
Omne nefas omnemque mali purgamina caussam
Credebant nostri tollere posse senes.
Græcia principium moris fuit. illa nocentes
Impia lustratos ponere facta putat.
Actoriden Peleus, ipsum quoque Pelea Phoci
Cæde per Hæmonias solvit Acastus aquas.
Vectam frænatis per inane draconibus Ægeus
Credulus immerita Phasida fovit ope.
Amphiaraides Naupactoo Acheloo,
Solve nefas, dixit. solvit & ille nefas.
Ah nimium faciles, qui tristia crimina cædis
Fluminea tolli posse putetis aqua!

Sed

Sed tamen (antiqui ne nescius ordinis erres)
  Primus, ut est, Jani mensis & ante fuit.
Qui sequitur Janum, veteris fuit ultimus anni.
  Tu quoque sacrorum, Termine, finis eras.
Primus enim Jani mensis, quia janua prima est.
  Qui sacer est imis manibus, imus erat.
Postmodo creduntur spatio distantia longo
  Tempora bis quini continuasse Viri.
PRincipio mensis Phrygiæ conterminia Matri
  Sospita delubris dicitur aucta novis.
Nunc ubi sint, illis, quæris, sacrata Kalendis,
  Templa Deæ? longo procubuere die.
Cetera ne simili caderent labefacta ruina
  Cavit sacrati provida cura Ducis:
Sub quo delubris sentitur nulla senectus.
  Nec satis est homines, obligat ille Deos.
Templorum positor, templorum sancte repostor,
  Sit Superis, opto, mutua cura tui.
Dent tibi cælestes, quot tu cælestibus, annos:
  Proque tua maneant in statione domo.
Tum quoque vicini lucus celebratur Asyli;
  Qua petit æquoreas advena Tibris aquas.
Ad penetrale Numæ, Capitolinumque Tonantem,
  Inque Jovis summa cæditur arce bidens.
Sæpe graves pluvias adopertus nubibus Auster
  Concitat, aut posita sub nive terra latet.
PRoximus Hesperias Titan abiturus in undas,
  Gemmea purpureis cum juga demit equis;
Illa nocte aliquis, tollens ad sidera vultum,
  Dicet, Ubi est hodie, quæ Lyra fulsit heri?
Dumque Lyram quæret; medii quoque terga Leonis
  In liquidas subito mersa notabit aquas.
QUem modo cælatum stellis Delphina videbas,
  Is fugiet visus nocte sequente tuos.
Seu fuit occultis felix in amoribus index:
  Lesbida cum domino seu tulit ille lyram.
Quod mare non novit, quæ nescit Ariona tellus?
  Carmine currentes ille tenebat aquas.
Sæpe, sequens agnam, lupus est hac voce retentus:
  Sæpe avidum fugiens restitit agna lupum:
Sæpe canes leporesque umbra cubuere sub una;
  Et stetit infestæ proxima cerva leæ.
Et sine lite loquax cum Palladis alite cornix
  Sedit; & accipitri juncta columba fuit.
Cynthia sæpe tuis fertur, vocalis Arion,
  Tamquam fraternis obstupuisse modis.
Nomen Arionium Siculas impleverat urbes;
  Captaque erat lyricis Ausonis ora sonis.
Inde domum repetens puppim conscendit Arion;
  Atque ita quæsitas arte ferebat opes.
Forsitan, infelix, ventos undamque timebas:
  At tibi nave tua tutius æquor erat.
Namque gubernator destricto constitit ense,
  Ceteraque armata conscia turba manu.
Quid tibi cum gladio? dubiam rege, navita, pinum.
  Non sunt hæc digitis arma tenenda tuis.
Ille metu vacuus, Mortem non deprecor, inquit:
  Sed liceat sumta pauca referre lyra.
Dant veniam, ridentque moram. capit ille coronam;
  Quæ possit crines, Phœbe, decere tuos.
Induerat Tyrio bis tinctam murice pallam:
  Reddidit icta suos pollice chorda sonos.
Flebilibus veluti numeris canentia dura
  Trajectus penna tempora cantat olor.
Protinus in medias ornatus desilit undas.
  Spargitur impulsa cærula puppis aqua.
Inde [fide majus] tergo Delphina recurvo
  Se memorant oneri supposuisse novo.
Ille sedens citharamque tenet, pretiumque vehendi
  Cantat, & æquoreas carmine mulcet aquas.
Di pia facta vident. astris Delphina recepit
  Jupiter, & stellas jussit habere novem.
NUnc mihi mille sonos, quoque est memoratus Achilles,
  Vellem, Mæonide, pectus inesse tuum.
Dum canimus sacras alterno pectine Nonas;
  Maximus hinc Fastis accumulatur honos.
Deficit ingenium, majoraque viribus urgent.
  Hæc mihi præcipuo est ore canenda dies.
Quid volui demens Elegis imponere tantum
  Ponderis? heroi res erat ista pedis.
Sancte Pater Patriæ, tibi Plebs, tibi Curia nomen
  Hoc dedit; hoc dedimus nos tibi nomen Eques.
Res tamen ante dedit. sero quoque vera tulisti
  Nomina. jam pridem tu Pater orbis eras.
Hoc tu per terras, quod in æthere Jupiter alto,
  Nomen habes. hominum tu pater, ille Deum.
Romule, concedas facit hic tua magna tuendo
  Mœnia: tu dederas transilienda Remo.
Te Tatius, parvique Cures, Cæninaque sensit.
  Hoc Duce Romanum est Solis utrumque latus.
Tu breve nescio quid victæ telluris habebas:
  Quodcumque est alto sub Jove, Cæsar habet.
Tu rapis, hic castas Duce se jubet esse maritas.
  Tu recipis luco, submovet ille nefas.
Vis tibi grata fuit: florent sub Cæsare leges.
  Tu Domini nomen, Principis ille tenet.
Te Remus incusat; veniam dedit hostibus ille.
  Cælestem fecit te Pater; ille Patrem.
JAm puer Idæus media tenus eminet alvo:
  Et liquidas misto nectare fundit aquas.
En etiam, si quis Borean horrere solebat,
  Gaudeat. a Zephyris mollior aura venit.
QUintus ab æquoreis nitidum jubar extulit undis
  Lucifer, & primi tempora veris eunt.
Ne fallare tamen; restant tibi frigora, restant:
  Magnaque discedens signa relinquit hiems.
TErtia nox veniat: Custodem protinus Ursæ
  Adspicies geminos exseruisse pedes.
Inter Hamadryadas jaculatricemque Dianam
  Callisto sacri pars fuit una chori.
Illa Deæ tangens arcus, Quos tangimus, arcus,
  Este meæ testes virginitatis, ait.
Cynthia laudavit, Promissaque fœdera serva,
  Et comitum princeps tu mihi, dixit, eris.
Fœdera servasset, si non formosa fuisset.
  Cavit mortales: de Jove crimen habet.
Mille feras Phœbe silvis venata redibat;
  Aut plus, aut medium Sole tenente diem.
Ut tetigit lucum (densa niger ilice lucus;
  In medio gelidæ fons erat altus aquæ)
Hac, ait, in silva, virgo Tegeæa, lavemur.
  Erubuit falso virginis illa sono.
Dixerat & Nymphis: Nymphæ velamina ponunt.
  Hanc pudet, & tardæ dat mala signa moræ.
Exuerat tunicas: uteri manifesta tumore
  Proditur indicio ponderis ipsa sui.
Cui Dea, Virgineos, perjura Lycaoni, cœtus
  Desere, nec castas pollue, dixit, aquas.
Luna novum decies implerat cornibus orbem:
  Quæ fuerat virgo credita, mater erat.
Læsa furit Juno, formam mutatque puellæ.
  Quid facis? invito pectore passa Jovem est.

Utque

Utque feræ vidit turpes in pellice vultus;
  Hujus in amplexus Jupiter, inquit, eat.
Urſa per incultos errabat ſqualiida montes,
  Quæ fuerat ſummo nuper amanda Jovi.
Jam tria luſtra puer furto conceptus agebat;
  Cum mater nato eſt obvia facta ſuo.
Illa quidem, tamquam cognoſceret, adſtitit amens,
  Et gemuit: gemitus verba parentis erant.
Hanc puer ignarus jaculo fixiſſet acuto;
  Ni foret in ſuperas raptus uterque domos.
Signa propinqua micant. prior eſt, quam dicimus Arcton;
  Arctophylax formam terga ſequentis habet.
Sævit adhuc, canamque rogat Saturnia Tethyn,
  Mænaliam tactis ne lavet Arcton aquis.

IDibus agreſtis fumant altaria Fauni,
  Hic ubi diſcretas inſula rumpit aquas.
Hæc fuit illa dies, in qua Veientibus arvis
  Ter centum Fabii, ter cecidere duo.
Una domus vires & onus ſuſceperat Urbis:
  Sumunt gentiles arma profeſſa manus.
Egreditur caſtris miles generoſus ab iiſdem;
  E queis dux fieri quilibet aptus erat.
Carmentis portæ dextro via proxima Jano eſt.
  Ire per hanc noli, quiſquis es; omen habet.
Illa fama refert Fabios exiſſe trecentos.
  Porta vacat culpa, ſed tamen omen habet.
Ut celeri paſſu Cremeram tetigere rapacem;
  (Turbidus hibernis ille fluebat aquis)
Caſtra loco ponunt: deſtrictis enſibus ipſi
  Tyrrhenum valido Marte per agmen eunt.
Non aliter, quam cum Libyca de rupe leones
  Invadunt ſparſos lata per arva greges.
Diffugiunt hoſtes, inhoneſtaque vulnera tergo
  Accipiunt: Thuſco ſanguine terra rubet.
Sic iterum, ſic ſæpe cadunt. ubi vincere aperte
  Non datur, inſidias armaque cæca parant.
Campus erat: campi claudebant ultima colles,
  Silvaque montanas occulere apta feras.
In medio paucos, armentaque rara relinquunt:
  Cetera virgultis abdita turba latet.
Ecce, velut torrens undis pluvialibus auctus,
  Aut nive, quæ Zephyro victa repente fluit,
Per ſata perque vias fertur; nec, ut ante ſolebat,
  Riparum clauſas margine finit aquas:
Sic Fabii latis vallem diſcurſibus implent;
  Quoſque vident ſpernunt. nec metus alter ineſt.
Quo ruitis, generoſa domus? male creditur hoſti.
  Simplex nobilitas, perfida tela cave.
Fraude perit virtus. in apertos undique campos
  Proſiliunt hoſtes, & latus omne tenent.
Quid faciant pauci contra tot millia fortes?
  Quidve, quod in miſero tempore reſtet, habent?
Sicut aper ſilvis longe laurentibus actus
  Fulmineo celeres diſſipat ore canes,
Mox tamen ipſe perit: ſic non moriuntur inulti;
  Vulneraque alterna dantque feruntque manu.
Una dies Fabios ad bellum miſerat omnes:
  Ad bellum miſſos perdidit una dies.
Ut tamen Herculeæ ſupereſſent ſemina gentis,
  Credibile eſt ipſos conſuluiſſe Deos.
Nam puer impubes, & adhuc non utilis armis,
  Unus de Fabia gente relictus erat.
Scilicet ut poſſes olim tu, Maxime, naſci;
  Cui res cunctando reſtituenda foret.

COntiguata loco tria ſidera, Corvus, & Anguis,
  Et medius Crater inter utrumque jacet.
Idibus illa latent; oriuntur nocte ſequenti.
  Quæ ſibi cur tria ſint conſociata canam.
Forte Jovi feſtum Phœbus ſolenne parabat:
  Non faciet longas fabula noſtra moras.
I mea, dixit, avis, ne quid pia ſacra moretur:
  Et tenuem vivis fontibus affer aquam.
Corvus inauratum pedibus cratera recurvis
  Tollit, & aerium pervolat altus iter.
Stabat adhuc duris ficus denſiſſima pomis.
  Tentat eam roſtro: non erat apta legi.
Immemor imperii ſediſſe ſub arbore fertur,
  Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Jamque ſatur nigris longum rapit unguibus hydrum;
  Ad dominumque redit; fictaque verba refert:
Hic mihi cauſſa moræ vivarum obſeſſor aquarum:
  Hic tenuit fontes officiumque meum.
Addis, ait, culpæ mendacia, Phœbus; & audes
  Fatidicum verbis fallere velle Deum?
At tibi, dum lactens hærebit in arbore ficus,
  De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.
Dixit: & antiqui monumenta perennia facti
  Anguis, Avis, Crater, ſidera juncta micant.

TErtia poſt Idus nudos Aurora Lupercos
  Adſpicit: & Fauni ſacra bicornis eunt.
Dicite, Pierides, ſacrorum quæ ſit origo:
  Attigerint Latias unde petita domos.
Pana Deum pecoris veteres coluiſſe feruntur
  Arcades. Arcadiis plurimus ille jugis.
Teſtis erit Pholoe, teſtes Stymphalides undæ;
  Quique citis Ladon in mare currit aquis;
Cinctaque pinetis nemoris juga Nonacrini;
  Altaque Cyllene, Parrhaſiæque nives.
Pan erat armenti cuſtos, Pan numen equarum:
  Munus ob incolumes ille ferebat oves.
Tranſtulit Evander ſilveſtria numina ſecum.
  Hic, ubi nunc Urbs eſt, tum locus Urbis erat.
Inde Deum colimus, devectaque ſacra Pelaſgis.
  Flamen ad hæc priſco more Dialis erat.
Cur igitur currant; & cur (ſic currere mos eſt)
  Nuda ferant poſita corpora veſte, rogas?
Ipſe Deus velox diſcurrere gaudet in altis
  Montibus; & ſubitas concitat ille feras.
Ipſe Deus nudus nudos jubet ire miniſtros:
  Nec ſatis ad curſum commoda veſtis erat.
Ante Jovem genitum terras habuiſſe feruntur
  Arcades: & Luna gens prior illa fuit.
Vita feræ ſimilis, nullos agitata per uſus:
  Artis adhuc expers, & rude vulgus erant.
Pro domibus frondes norant, pro frugibus herbas:
  Nectar erat palmis hauſta duabus aqua.
Nullus anhelabat ſub adunco vomere taurus:
  Nulla ſub imperio terra colentis erat:
Nullus adhuc erat uſus equi. ſe quiſque ferebat.
  Ibat ovis lana corpus amicta ſua.
Sub Jove durabant, & corpora nuda gerebant,
  Docta graves imbres & tolerare Notos.
Nunc quoque detecti referunt monumenta vetuſti
  Moris, & antiquas teſtificantur opes.
Sed, cur præcipue fugiat velamina Faunus,
  Traditur antiqui fabula plena joci.
Forte comes dominæ juvenis Tirynthius ibat:
  Vidit ab excelſo Faunus utrumque jugo.
Vidit, & incaluit, Montanaque numina, dixit,
  Nil mihi vobiſcum eſt: hæc meus ardor erit.
Ibat odoratis humeros perfuſa capillis
  Mæonis, aurato conſpicienda ſinu.

Aurea pellebant rapidos umbracula soles;
  Quæ tamen Herculeæ sustinuere manus.
Jam Bacchea nemus Tmoli vineta tenebat:
  Hesperus & fusco roscidus ibat equo.
Antra subit, tofis laqueataque pumice vivo.
  Garrulus in primo limine rivus erat.
Dumque parant epulas potandaque vina ministri;
  Cultibus Alciden instruit illa suis.
Dat tenues tunicas Gætulo murice tinctas:
  Dat teretem zonam, qua modo cincta fuit.
Ventre minor zona est: tunicarum vincla relaxat,
  Ut possit vastas exseruisse manus.
Fregerat armillas non illa ad brachia factas:
  Stringebant magnos vincula parva pedes.
Ipsa capit clavamque gravem, spoliumque leonis,
  Conditaque in pharetra tela minora sua.
Sic epulis functi, sic dant sua corpora somno;
  Et positis juxta secubuere toris.
Causa; repertori vitis pia sacra parabant,
  Quæ facerent pure, cum foret orta dies.
Noctis erat medium: quid non amor improbus audet?
  Roscida per tenebras Faunus ad antra venit.
Utque videt somno comites vinoque solutos;
  Spem capit in dominis esse soporis idem.
Intrat; & huc illuc temerarius errat adulter:
  Et præfert cautas subsequiturque manus.
Venerat ad strati captata cubilia lecti;
  Et prima felix sorte futurus erat.
Ut tetigit fulvi setis hirsuta leonis
  Vellera, pertimuit, sustinuitque manum;
Attonitusque metu rediit: ut sæpe viator
  Turbatum viso rettulit angue pedem.
Inde tori, qui junctus erat, velamina tangit
  Mollia, mendaci decipiturque nota.
Adscendit; spondaque sibi propiore recumbit;
  Et rigido cornu durius inguen erat.
Interea tunicas ora subducit ab ima:
  Horrebant densis aspera crura pilis.
Cetera tentantem cubito Tirynthius heros
  Reppulit. e summo decidit ille toro.
Fit sonus: inclamat comites, & lumina poscit
  Mæonis. illatis ignibus acta patent.
Ille gemit lecto graviter dejectus ab alto:
  Membraque de dura vix sua tollit humo.
Ridet & Alcides, & qui videre jacentem:
  Ridet amatorem Lyda puella suum.
Veste Deus lusus fallentes lumina vestes
  Non amat; & nudos ad sua sacra vocat.
Adde peregrinæ causas, mea Musa, Latinas;
  Inque suo noster pulvere currat equus.
Cornipedi Fauno cæsa de more capella
  Venit ad exiguas turba vocata dapes.
Dumque sacerdotes verubus transuta salignis
  Exta parant, medias Sole tenente vias;
Romulus, & frater, pastoralisque juventus,
  Solibus & campo corpora nuda dabant:
(Cæstibus, & jaculis, & missi pondere saxi
  Brachia per lusus experienda dabant.)
Pastor ab excelso, Per devia rura juvencos,
  Romule, prædones, eripe, dixit, agunt.
Longum erat armari. diversis exit uterque
  Partibus. accursu præda recepta Remi.
Ut rediit, verubus stridentia detrahit exta:
  Atque ait, Hæc certe non nisi victor edet.
Dicta facit, Fabiique simul. venit irritus illuc
  Romulus, & mensas ossaque nuda videt.
Risit; & indoluit Fabios potuisse Remumque
  Vincere: Quinctilios non potuisse suos.
Fama manet facti. posito velamine currunt:
  Et memorem famam, quod bene cessit, habet.
Forsitan & quæras, cur sit locus ille Lupercal:
  Quæque diem tali nomine causa notet.
Ilia Vestalis cælestia semina partu
  Ediderat, patruo regna tenente suo.
Is jubet auferri parvos, & in amne necari.
  Quid facis? ex istis Romulus alter erit.
Jussa recusantes peragunt lacrimosa ministri.
  Flent tamen, & geminos in loca jussa ferunt.
Albula, quem Tyberin mersus Tyberinus in unda
  Reddidit; hybernis forte tumebat aquis.
Hic, ubi nunc Fora sunt, lintres errare videres;
  Quaque jacent valles, Maxime Circe, tuæ.
Huc ubi venerunt, nec jam procedere possunt
  Longius; ex illis unus, an alter, ait:
At quam sunt similes! at quam formosus uterque!
  Plus tamen ex illis iste vigoris habet.
Si genus arguitur vultu; (ni fallit imago)
  Nescio quem vobis suspicor esse Deum.
At si quis vestræ Deus esset originis auctor;
  In tam præcipiti tempore ferret opem.
Ferret opem certe, si non ope mater egeret:
  Quæ facta est uno mater & orba die.
Nata simul, peritura simul, simul ite sub undas
  Corpora. desierat; deposuitque sinu.
Vagierunt clamore pari: sentire putares.
  Hi redeunt udis in sua tecta genis.
Sustinet impositos summa cavus alveus unda.
  Heu quantum fati parva tabella vehit!
Alveus in limo silvis appulsus opacis,
  Paulatim fluvio deficiente, sedet.
Arbor erat: remanent vestigia: quæque vocatur
  Rumina nunc ficus, Romula ficus erat.
Venit ad expositos (mirum) lupa feta gemellos.
  Quis credat pueris non nocuisse feram?
Non nocuisse parum est: prodest quoque. quos lupa nutrit,
  Prodere cognatæ sustinuere manus.
Constitit, & cauda teneris blanditur alumnis,
  Et fingit lingua corpora bina sua.
Marte satos scires; timor abfuit. ubera ducunt;
  Et sibi permissi lactis aluntur ope.
Illa loco nomen fecit; locus ipse Lupercis.
  Magna dati nutrix præmia lactis habet.
Quid vetat Arcadio dictos a monte Lupercos?
  Faunus in Arcadia templa Lycæus habet.
Nupta, quid exspectas? non tu pollentibus herbis,
  Nec prece, nec magico carmine mater eris.
Excipe fœcundæ patienter verbera dextræ:
  Jam socer optati nomen habebit avi.
Nam fuit illa dies, dura cum sorte maritæ
  Reddebant uteri pignora rara sui.
Quid mihi, clamabat, prodest rapuisse Sabinas?
  Romulus: (hoc illo sceptra tenente fuit)
Si mea non vires, sed bellum injuria fecit;
  Utilius fuerat non habuisse nurus.
Monte sub Esquilio multis incæduus annis
  Junonis magnæ nomine lucus erat.
Huc ubi venerunt; pariter nuptæque virique
  Suppliciter posito procubuere genu.
Cum subito motæ tremuere cacumina silvæ,
  Et Dea per lucos mira locuta suos.
Italidas matres, inquit, caper hirtus inito.
  Obstupuit dubio territa turba sono.

Augur

Augur erat: nomen longis intercidit annis.
Nuper ab Hetrusca venerat exsul humo.
Ille caprum mactat. jussae sua terga maritae
Pellibus exsectis percutienda dabant.
Luna resumebat decimo nova cornua motu:
Virque pater subito, nuptaque mater erat.
Gratia Lucinae. dedit haec tibi nomina lucus;
Aut quia principium tu, Dea, lucis habes.
Parce, precor, gravidis, facilis Lucina, puellis;
Maturumque utero molliter aufer onus.

Orta dies fuerit; tu desine credere ventis,
Perdidit illius temporis aura fidem.
Flamina non constant: & sex reserata diebus
Carceris Aeolii janua laxa patet.

Jam levis obliqua subsidit Aquarius urna.
Proximus aetherios excipe, Piscis, equos.
Te memorant fratremque tuum (nam juncta micatis
Signa) duos tergo sustinuisse Deos.
Terribilem quondam fugiens Typhona Dione,
Tunc cum pro caelo Jupiter arma tulit,
Venit ad Euphraten comitata Cupidine parvo;
Inque Palaestinae margine sedit aquae.
Populus, & cannae riparum summa tenebant:
Spemque dabant salices, hos quoque posse tegi.
Dum latet, insonuit vento nemus. illa timore
Pallet; & hostiles credit adesse manus.
Utque sinu natum tenuit, Succurrite Nymphae;
Et Dis auxilium ferte duobus, ait.
Nec mora; prosiluit. pisces subiere gemelli.
Pro quo nunc dignum sidera munus habent.
Inde nefas ducunt genus hoc imponere mensis,
Nec violant timidi piscibus ora Syri.

Proxima lux vacua est: at tertia dicta Quirino.
Qui tenet hoc nomen, Romulus ante fuit.
Sive quod hasta Curis priscis est dicta Sabinis:
(Bellicus a telo venit in astra Deus)
Sive suum Regi nomen posuere Quirites:
Seu quia Romanis junxerat ille Cures.
Nam pater armipotens, postquam nova moenia vidit,
Multaque Romulea bella peracta manu,
Jupiter, inquit, habet Romana potentia vires;
Sanguinis officio non eget illa mei.
Redde patri natum: quamvis intercidit alter,
Pro se, proque Remo, qui mihi restat, erat.
Unus erit, quem tu tolles in caerula caeli;
Tu mihi dixisti: sint rata dicta Jovis.
Jupiter annuerat. nutu tremefactus uterque
Est polus; & caeli pondera sensit Atlas.
Est locus: antiqui Capreae dixere paludem.
Forte tuis illic, Romule, jura dabas.
Sol fugit; & removent subeuntia nubila caelum:
Et gravis effusis decidit imber aquis.
Hinc tonat, hinc missis abrumpitur ignibus aether.
Fit fuga: Rex patriis astra petebat equis.
Luctus erat, falsaeque Patres in crimine caedis.
Haesissetque animis forsitan illa fides.
Sed Proculus Longa veniebat Julius Alba:
Lunaque fulgebat; nec facis usus erat.
Cum subito motu nubes crepuere sinistrae.
Rettulit ille gradus: horrueruntque comae,
Pulcher, & humano major, trabeaque decorus
Romulus in media visus adesse via:
Et dixisse simul, Prohibe lugere Quirites;
Nec violent lacrymis numina nostra suis.
Thura ferant, placentque novum pia turba Quirinum,
Et patrias artes militiamque colant.
Jussit: & in tenues oculis evanuit auras.
Convocat hic Patres: jussaque verba refert.
Templa Deo fiunt. collis quoque dictus ab illo:
Et referunt certi sacra paterna dies.
Lux quoque cur eadem Stultorum festa vocetur,
Accipe: parva quidem caussa, sed apta subest.
Non habuit tellus doctos antiqua colonos:
Lassabant agiles aspera bella viros.
Plus erat in gladio quam curvo laudis aratro:
Neglectus domino pauca ferebat ager.
Farra tamen veteres jaciebant, farra metebant:
Primitias Cereri farra resecta dabant.
Usibus admoniti flammis torrenda dedere;
Multaque peccato damna tulere suo.
Nam modo verrebant nigras pro farre favillas;
Nunc ipsas igni corripuere casas.
Facta Dea est Fornax: laeti Fornace coloni
Orant, ut fruges temperet illa suas.
Curio legitimis nunc Fornacalia verbis
Maximus indicit; nec stata sacra facit.
Inque Foro, multa circum pendente tabella,
Signatur certa Curia quaeque nota.
Stultaque pars populi, quae sit sua Curia, nescit:
Sed facit extrema sacra relata die.

Est honor & tumulis. animas placate paternas;
Parvaque in extinctas munere ferte pyras.
Parva petunt Manes. pietas pro divite grata est
Munere. non avidos Styx habet ima Deos.
Tegula projectis satis est velata coronis;
Et sparsae fruges, parcaque mica salis:
Inque mero mollita Ceres, violaeque solutae.
Haec habeat media testa relicta via.
Nec majora veto: sed & his placabilis umbra est.
Adde preces positis & sua verba focis.
Hunc morem Aeneas pietatis idoneus auctor
Attulit in terras, juste Latine, tuas.
Ille patris Genio solennia dona ferebat,
Hinc populi ritus edidicere pios.
At quondam, dum longa gerunt pugnacibus armis
Bella, Parentales deseruere dies.
Non impune fuit. nam dicitur omine ab isto
Roma suburbanis incaluisse rogis.
Vix equidem credo: bustis exisse feruntur,
Et tacitae questi tempore noctis avi.
Perque vias Urbis, Latiosque ululasse per agros
Deformes animas vulgus inane, ferunt.
Post ea praeteriti tumulis redduntur honores;
Prodigiisque venit funeribusque modus.
Dum tamen haec fiunt, viduae cessate puellae;
Expectet puros pinea taeda dies.
Nec tibi, quae cupidae matura videbere matri,
Comat virgineas hasta recurva comas.
Conde tuas, Hymenaee, faces; & ab ignibus atris
Aufer. habent alias moesta sepulcra faces.
Di quoque templorum foribus celentur opertis:
Thure vacent arae: stentque sine igne foci.
Nunc animae tenues, & corpora functa sepulcris
Errant: nunc posito pascitur umbra cibo.
Nec tamen haec ultra, quam tot de mense supersint
Luciferi, quot habent carmina nostra pedes.
Hanc quia justa ferunt, dixere Feralia lucem.
Ultima placandis Manibus illa dies.
Ecce anus in mediis residens annosa puellis,
Sacra facit Tacitae: vix tamen ipsa tacet.
Et digitis tria thura tribus sub limine ponit,
Qua brevis occultum mus sibi fecit iter.

Tum cantata ligat cum fusco licia rhombo;
Et septem nigras versat in ore fabas.
Quodque pice adstrinxit, quod acu trajecit ahena,
Obsutum mænæ torret in igne caput:
Vina quoque instillat. vini quodcumque relictum est,
Aut ipsa, aut comites, plus tamen ipsa, bibit.
Hostiles linguas, inimicaque vinximus ora,
Dicit discedens; ebriaque exit anus.
Forsitan a uobis, quæ sit Dea Muta, requiras.
Disce, per antiquos quæ mihi nota senes.
Jupiter indomito Juturnæ captus amore
Multa tulit, tauto non patienda Deo.
Illa modo in silvis inter coryleta latebat:
Nunc in cognatas desiliebat aquas.
Convocat hic Nymphas, Latium, quotcumque tenebas,
Et jacit in medio talia verba choro:
Invidet ipsa sibi, vitatque, quod expedit illi,
Vestra soror summo jungere membra Deo.
Consulite ambobus: nam quæ mea magna voluptas,
Utilitas vestræ magna sororis erit.
Vos illi in prima fugienti obsistite ripa,
Ne sua fluminea corpora mergat aqua.
Dixerat: annuerunt omnes Tiberinides udæ,
Quæque colunt thalamos, Ilia diva, tuos.
Forte fuit Nais, Lara nomine: prima sed illi
Dicta bis antiquum sillaba nomen erat,
Ex vitio positum. sæpe illi dixerat Almo,
Nata, tene linguam. nec tamen illa tenet.
Quæ, simul ac terigit Juturnæ stagna sororis,
Effuge, ait, ripas: dicta refertque Jovis.
Illa etiam Junonem adiit: miserataque nuptam,
Naida Juturnam vir tuus, inquit, amat.
Jupiter intumuit: quaque est non usa modeste,
Eripuit linguam: Mercuriumque monet;
Duc hanc ad Manes: locus ille silentibus aptus.
Nympha, sed infernæ Nympha paludis, erit.
Jussa Jovis fiunt. accepit lucus euntes.
Dicitur illa duci tum placuisse Deo.
Vim parat hic: vultu pro verbis illa precatur;
Et frustra muto nititur ore loqui.
Fitque gravis, geminosque parit, qui compita servant,
Et vigilant nostra semper in urbe, Lares.
PRoxima cognati dixere Caristia cari,
Et venit ad socias turba propinqua dapes.
Scilicet a tumulis, &, qui periere, propinquis,
Protinus ad vivos ora referre juvat:
Postque tot amissos, quidquid de sanguine restat,
Adspicere; & generis dinumerare gradus.
Innocui veniant: procul hinc procul impius esto
Frater, & in partus mater acerba suos:
Cui pater est vivax, qui matris digerit annos,
Quæ præmit invisam socrus iniqua nurum.
Tantalidæ fratres absint, & Iasonis uxor,
Et quæ ruricolis femina tosta dedit:
Et soror, & Progne, Tereusque duabus iniquus:
Et quicumque suas per scelus auget opes.
Dis generis date thura boni. Concordia fertur
Illo præcipue mitis adesse die.
Et libate dapes: ut grati pignus honoris
Nutriat incinctos missa patella Lares.
Jamque ubi suadebit placidos nox ultima somnos,
Parca precaturæ sumite vina manus.
Et, Bene nos, Patriæ, bene te, Pater, optime Cæsar,
Dicite suffuso, sint rata verba, mero.
NOX ubi transierit, solito celebretur honore
Separat indicio qui Deus arva suo.

Termine, sive lapis, sive es defossus in agro
Stipes, ab antiquis sic quoque numen habes.
Te duo diversa domini pro parte coronant;
Binaque serta tibi, binaque liba ferunt.
Ara fit: huc ignem curto fert rustica testu
Sumtum de tepidis ipsa colona focis.
Ligna senex minuit: concisaque construit alte;
Et solida ramos figere pugnat humo.
Dum sicco primas irritat cortice flammas;
Stat puer, & manibus lata canistra tenet.
Inde, ubi ter fruges medios immisit in ignes,
Porrigit incisos filia parva favos.
Vina tenent alii: libantur singula flammis.
Spectant, & linguis candida turba favent.
Spargitur & cæso communis Terminus agno:
Nec queritur, lactens cum sibi porca datur.
Conveniunt, celebrantque dapes vicinia simplex;
Et cantant laudes, Termine sancte, tuas.
Tu populos, urbesque, & regna ingentia finis:
Omnis erit sine te litigiosus ager.
Nulla tibi ambitio est: nullo corrumperis auro.
Legitima servas credita rura fide.
Si tu signasses olim Thyreatida terram;
Corpora non leto missa trecenta forent:
Nec foret Othryades congestis tectus in armis.
O quantum patriæ sanguinis ille dedit!
Quid, nova cum fierent Capitolia! nempe Deorum
Cuncta Jovi cessit turba locumque dedit.
Terminus [ut veteres memorant] conventus in æde
Restitit: & magno cum Jove templa tenet.
Nunc quoque, se supra ne quid nisi sidera cernat,
Exiguum templi tecta foramen habent.
Tesmine, post illud levitas tibi libera non est.
Qua positus fueris in statione, mane.
Nec tu vicino quidquam concede roganti;
Ne videare hominem præposuisse Jovi.
Et seu vomeribus, seu tu pulsabere rastris;
Clamato, Meus est hic ager, ille tuus.
Est via, quæ populum Laurentes ducit in agros,
Quondam Dardanio regna petita duci.
Illac lanigeri pecoris tibi, Termine, fibris
Sacra videt fieri sextus ab Urbe lapis.
Gentibus est aliis tellus data limite certo;
Romanæ spatium est Urbis & orbis idem.
NUnc dicenda mihi Regis fuga. traxit ab illa
Sextus ab extremo nomina mense dies.
Ultima Tarquinius Romanæ gentis habebat
Regna: vir injustus, fortis ad arma tamen.
Ceperat hic alias, alias everterat urbes;
Et Gabios turpi fecerat arte suos.
Namque trium minimus, proles manifesta Superbi,
In medios hostes nocte silente venit.
Nudarant gladios: Occidite, dixit, inermem.
Hoc cupiant fratres, Tarquiniusque pater,
Qui mea crudeli laceravit verbere terga.
Dicere ut hoc posset, verbera passus erat.
Luna fuit. spectant juvenem, gladiosque recondunt:
Tergaque deducta veste notata vident.
Flent quoque, &, ut secum tueatur bella, precantur.
Callidus ignaris annuit ille viris.
Jamque potens, misso genitorem appellat amico,
Prodendi Gabios quod sibi monstret iter.
Hortus odoratis suberat cultissimus herbis,
Sectus humum rivo lene sonantis aquæ.
Illic Tarquinius mandata latentia nati
Accipit, & virga lilia summa metit.

Nuntius

Nuntius ut rediit, decussaque lilia dixit;
Filius, Agnosco jussa parentis, ait.
Nec mora: Principibus cæsis ex urbe Gabina,
Traduntur ducibus mœnia nuda suis.
Ecce (nefas visu) mediis altaribus anguis
Exit, & exstinctis ignibus exta rapit.
Consulitur Phœbus. sors est ita reddita: Matri
Qui dederit princeps oscula, victor erit.
Oscula quisque suæ matri properata tulerunt,
Non intellecto credula turba Deo.
Brutus erat stulti sapiens imitator, ut esset
Tutus ab insidiis, dire Superbe, tuis.
Ille jacens pronus matri dedit oscula Terræ,
Creditus offenso procubuisse pede.
Cingitur interea Romanis Ardea signis,
Et patitur lentas obsidione moras.
Dum vacat, & metuunt hostes committere pugnam;
Luditur in castris: otia miles agit.
Tarquinius juvenes socios dapibusque meroque
Accipit. ex illis Rege creatus ait:
Dum nos difficilis pigro tenet Ardea bello,
Nec sinit ad patrios arma referre Deos;
Ecquid in officio torus est socialis? & ecquid
Conjugibus nostris mutua cura sumus?
Quisque suam laudant. studiis certamina crescunt;
Et fervent multo linguaque corque mero.
Surgit cui clarum dederat Collatia nomen;
Non opus est verbis, credite rebus, ait.
Nox superest; tollamur equis; Urbemque petamus.
Dicta placent: frænis impediuntur equi.
Pertulerant dominos. regalia protinus illi
Tecta petunt: custos in fore nullus erat.
Ecce nurum Regis fusis per colla coronis
Inveniunt posito pervigilare mero.
Inde cito passu petitur Lucretia. nebat.
Ante torum calathi, lanaque mollis, erant.
Lumen ad exiguum famulæ data pensa trahebant:
Inter quas tenui sic ait ipsa sono.
Mittenda est domino (nunc, nunc properate, puellæ)
Quamprimum nostra facta lacerna manu.
Quid tamen auditis? nam plura audire soletis.
Quantum de bello dicitur esse super?
Postmodo victa cades: melioribus, Ardea, restas,
Improba; quæ nostros cogis abesse viros.
Sint tantum reduces. sed enim temerarius ille
Est meus; & stricto qualibet ense ruit.
Mens abit, & morior, quoties pugnantis imago
Me subit: & gelidum pectora frigus habet.
Desinit in lacrimas: intentaque fila remittit;
In gremio vultum deposuitque suum.
Hoc ipsum decuit: lacrimæ cecidere pudicæ,
Et facies animo dignaque parque fuit.
Pone metum, venio, conjux ait. illa revixit;
Deque viri collo dulce pependit onus.
Interea juvenis furiatos regius ignes
Concipit, & cæco raptus amore ruit.
Forma placet, niveusque color, flavique capilli;
Quique aderat nulla factus ab arte decor.
Verba placent, & vox; & quod corrumpere non est:
Quoque minor spes est, hoc magis ille cupit.
Jam dederat cantum lucis prænuntius ales;
Cum referunt juvenes in sua castra pedem.
Carpitur attonitos absentis imagine sensus
Ille: recordanti plura magisque placent.
Sic sedit: sic culta fuit: sic stamina nevit:
Neglectæ collo sic jacuere comæ:
Hos habuit vultus: hæc illi verba fuere:
Hic decor, hæc facies, hic color oris erat.
Ut solet a magno fluctus languescere flatu;
Sed tamen a vento, qui fuit ante, tumet:
Sic, quamvis aberat placitæ præsentia formæ,
Quem dederat præsens forma, manebat amor.
Ardet; & injusti stimulis agitatus amoris
Comparat indigno vimque dolumque toro.
Exitus in dubio est: audebimus ultima dixit.
Viderit, audentes Forsne Deusne juvet.
Cepimus audendo Gabios quoque. talia fatus
Ense latus cingit; tergaque pressit equi.
Accipit ærata juvenem Collatia porta:
Condere jam vultus Sole parante suos.
Hostis, ut hospes, init penetralia Collatina:
Comiter excipitur: sanguine junctus erat.
Quantum animis erroris inest! parat inscia rerum
Infelix epulas hostibus illa suis.
Functus erat dapibus: poscunt sua tempora somni.
Nox erat; & tota lumina nulla domo.
Surgit, & auratum vagina deripit ensem;
Et venit in thalamos, nupta pudica, tuos.
Utque torum pressit; Ferrum, Lucretia, mecum est,
Natus, ait, Regis, Tarquiniusque vocor.
Illa nihil: neque enim vocem viresque loquendi,
Aut aliquid toto pectore mentis habet.
Sed tremit, ut quondam stabulis deprensa relictis,
Parva sub infesto cum jacet agna lupo.
Quid faciat? pugnet? vincetur femina pugna.
Clamet? at in dextra, qui necet, ensis adest.
Effugiat? positis urgentur pectora palmis;
Nunc primum externa pectora tacta manu.
Instat amans hostis precibus, pretioque, minisque:
Nec prece, nec pretio, nec movet ille minis.
Nil agis; eripiam, dixit, per crimina vitam:
Falsus adulterii testis adulter ero.
Interimam famulum; cum quo deprensa fereris.
Succubuit famæ victa puella metu.
Quid, victor, gaudes? hæc te victoria perdet.
Heu quanto regnis nox stetit una tuis!
Jamque erat orta dies: passis sedet illa capillis;
Ut solet ad nati mater itura rogum.
Grandævumque patrem fido cum conjuge castris
Evocat: & posita venit uterque mora.
Utque vident habitum; quæ luctus caussa requirunt;
Cui paret exsequias, quove sit icta malo.
Illa diu reticet, pudibundaque celat amictu
Ora. fluunt lacrimæ more perennis aquæ.
Hinc pater, hinc conjux lacrimas solantur, & orant
Indicet: & cæco flentque paventque metu.
Ter conata loqui; ter destitit: ausaque quarto,
Non oculos adeo sustulit illa suos.
Hoc quoque Tarquinio debebimus? eloquar, inquit,
Eloquar infelix dedecus ipsa meum.
Quæque potest narrat. restabant ultima; flevit:
Et matronales erubuere genæ.
Dant veniam facto genitor conjuxque coacto.
Quam, dixit, veniam vos datis, ipsa nego.
Nec mora; celato figit sua pectora ferro:
Et cadit in patrios sanguinolenta pedes.
Tunc quoque, jam moriens, ne non procumbat honeste,
Respicit. hæc etiam cura cadentis erat.
Ecce super corpus communia damna gementes
Obliti decoris virque paterque jacent.
Brutus adest; tandemque animo sua nomina fallit:
Fixaque semianimi corpore tela rapit.

Stillan-

Stillantemque tenens generoso sanguine cultrum,
Edidit impavidos ore minante sonos:
Per tibi ego hunc juro fortem castumque cruorem,
Perque tuos Manes, qui mihi numen erunt:
Tarquinium pœnas profuga cum stirpe daturum.
Jam satis est virtus dissimulata diu.
Illa jacens ad verba oculos sine lumine movit;
Visaque concussa dicta probare coma.
Fertur in exsequias animi matrona virilis:
Et secum lacrimas, invidiamque trahit.
Vulnus inane patet. Brutus clamore Quirites
Concitat, & Regis facta nefanda refert.
Tarquinius cum prole fugit. capit annua Consul
Jura. dies regnis illa suprema fuit.
Fallimur? an veris prænuntia venit hirundo;
Et metuit, ne qua versa recurrat hyems?
Sæpe tamen, Progne, nimium properasse quereris;
Virque tuo Tereus frigore lætus erit.
Jamque duæ restant noctes de mense secundo,
Marsque citos junctis curribus urget equos:
Ex vero positum permansit Equiria nomen:
Quæ Deus in Campo prospicit ipse suo.
Jure venis, Gradive; locum tua tempora poscunt:
Signatusque tuo nomine mensis adest.
Venimus in portum, libro cum mense peracto.
Naviget hinc alia jam mihi linter aqua.

F A S T O R U M

LIBER III.

Bellice, depositis clypeo paullisper & hasta,
Mars, ades; & nitidas casside solve comas.
Forsitan ipse roges, quid sit cum Marte poetæ.
A te, qui canitur, nomina mensis habet.
Ipse vides manibus peragi fera bella Minervæ.
Num minus ingenuis artibus illa vacat?
Palladis exemplo ponendæ tempora sume
Cuspidis. invenies & quod inermis agas.
Tum quoque inermis eras, cum te Romana sacerdos
Cepit; ut huic Urbi semina digna dares.
Ilia Vestalis (quid enim vetat inde moveri?)
Sacra lavaturas mane petebat aquas.
Ventum erat ad molli declivem tramite ripam:
Ponitur e summa fictilis urna coma.
Fessa resedit humi; ventosque accepit aperto
Pectore; turbatas restituitque comas.
Dum sedet; umbrosæ salices, volucresque canoræ
Fecerunt somnos, & leve murmur aquæ.
Blanda quies victis furtim subrepit ocellis:
Et cadit a mento languida facta manus.
Mars videt hanc, visamque cupit, potiturque cupitam:
Et sua divina furta fefellit ope.
Somnus abit: jacet illa gravis. jam scilicet intra
Viscera, Romanæ conditor Urbis, eras.
Languida consurgit; nec scit cur languida surgat:
Et peragit tales arbore nixa sonos:
Utile sit faustumque, precor, quod imagine somni
Vidimus. an somno clarius illud erat?
Ignibus Iliacis aderam: cum lapsa capillis
Decidit ante sacros lanea vitta focos.
Inde duæ pariter (visu mirabile) palmæ
Surgunt. ex illis altera major erat:
Et gravibus ramis totum protexerat orbem;
Contigeratque nova sidera summa coma.

Ecce meus ferrum patruus molitur in illas.
Terreor admonitu; corque timore micat.
Martia Picus avis gemino pro stipite pugnant,
Et Lupa. tuta per hos utraque palma fuit.
Dixerat: & plenam non firmis viribus urnam
Sustulit. impleverat, dum sua visa refert.
Interea crescente Remo, crescente Quirino,
Cælesti tumidus pondere venter erat.
Quo minus emeritis exiret cursibus annus,
Restabant nitido jam duo signa Deo.
Silvia fit mater: Vestæ simulacra feruntur
Virgineas oculis opposuisse manus.
Ara Deæ certe tremuit pariente ministra;
Et subiit cineres territa flamma suos.
Hæc ubi cognovit contemtor Amulius æqui:
(Nam raptas fratri victor habebat opes)
Amne jubet mergi geminos. scelus unda refugit.
In sicca pueri destituuntur humo.
Lacte quis infantes nescit crevisse ferino,
Et picum expositis sæpe tulisse cibos?
Non ego te, tantæ nutrix Larentia gentis,
Nec taceam vestras, Faustule pauper, opes.
Vester honos veniet, cum Larentalia dicam:
Acceptus Geniis illa December habet.
Martia ter senos proles adoleverat annos;
Et suberat flavæ jam nova barba comæ,
Omnibus agricolis armentorumque magistris
Iliadæ fratres jura petita dabant.
Sæpe domum veniunt prædonum sanguine læti,
Et redigunt actos in sua rura boves.
Ut genus audierunt; animos pater agnitus auget:
Et pudet in paucis nomen habere casis:
Romuleoque cadit trajectus Amulius ense:
Regnaque longævo restituuntur avo.
Mœnia conduntur: quæ, quamvis parva fuerunt,
Non tamen expedit transiluisse Remo.
Jam, modo qua fuerant silvæ, pecorumque recessus,
Urbs erat. æternæ cum pater Urbis ait:
Arbiter armorum, de cujus sanguine natus
Credor; & ut credar pignora certa dabo:
A te principium Romano ducimus anno:
Primus de patrio nomine mensis eat.
Vox rata fit; patrioque vocat de nomine mensem.
Dicitur hæc pietas grata fuisse Deo.
Et tamen ante omnes Martem coluere priores.
Hoc dederat studiis bellica turba suis.
Pallada Cecropidæ, Minoia Creta Dianam,
Vulcanum tellus Hypsipylæa colit:
Junonem Sparte, Pelopeiadesque Mycenæ:
Pinigerum Fauni Mænalis ora caput.
Mars Latio venerandus erat; quia præsidet armis.
Arma feræ genti remque decusque dabant.
Quod si forte vacas, peregrinos inspice Fastos:
Mensis in his etiam nomine Martis erit.
Tertius Albanis, quintus fuit ille Faliscis:
Sextus apud populos, Hernica terra, tuos.
Inter Aricinos, Albanaque tempora constant
Factaque Telegoni mœnia celsa manu.
Quintum Laurentes, bis quintum Æquicolus asper,
A tribus hunc primum turba Curensis habet.
Et tibi cum proavis, miles Peligne, Sabinis
Convenit: hic genti quartus utrique Deus.
Romulus hos omnes ut vinceret ordine saltem,
Sanguinis auctori tempora prima dedit.
Nec totidem veteres, quot nunc, habuere Kalendas.
Ille minor geminis mensibus annus erat.

Nondum tradideras victas victoribus artes,
Græcia, facundum sed male forte genus.
Qui bene pugnarat, Romanam noverat artem:
Mittere qui poterat pila, disertus erat.
Quis tunc aut Hyadas, aut Pliadas Atlanteas
Senserat, aut geminos esse sub axe polos?
Esse duas Arctos; quarum Cynosura petatur
Sidoniis; Helicen Graja carina notet?
Signaque quæ longo frater percenseat anno,
Ire per hæc uno mense sororis equos?
Libera currebant, & inobservata per annum
Sidera: constabat sed tamen esse Deos.
Non illi cælo labentia signa movebant;
Sed sua: quæ magnum perdere crimen erat.
Illaque de fœno. sed erat reverentia fœno,
Quantam nunc Aquilas cernis habere tuas.
Pertica suspensos portabat longa maniplos:
Unde maniplaris nomina miles habet.
Ergo animi indociles, & adhuc ratione carentes
Mensibus egerunt lustra minora decem.
Annus erat; decimum cum Luna repleverat orbem.
Hic nostris magno tunc in honore fuit.
Seu quia tot digiti, per quos numerare solemus:
Seu quia bis quino femina mense parit.
Seu quod adusque decem numero crescente venitur;
Principium spatiis sumitur inde novis.
Inde pares centum denos secrevit in orbes
Romulus: Hastatos instituitque decem.
Et totidem Princeps, totidem Pilanus habebat
Corpora: legitimo quique merebat equo.
Quin etiam partes totidem Titiensibus idem,
Quosque vocant Ramnes, Luceribusque dedit.
Assuetos igitur numeros servavit in anno.
Hoc luget spatio femina mœsta virum.
Neu dubites, primæ fuerint quin ante Kalendæ
Martis; ad hæc animum signa referre potes.
Laurea Flaminibus, quæ toto perstitit anno,
Tollitur: & frondes sunt in honore novæ.
Janua nunc Regis posita viret arbore Phœbi:
Ante tuas fit idem, Curia Prisca, fores.
Vesta quoque ut folio niteat velata recenti,
Cedit ab Iliacis laurea cana focis.
Adde, quod arcana fieri novus ignis in æde
Dicitur; & vires flamma refecta capit.
Nec mihi parva fides, annos hinc isse priores;
Anna quod hoc cœpta est mense Perenna coli.
Hinc etiam veteres initi memorantur honores
Ad spatium belli, perfide Pœne, tui.
Denique quintus ab hoc fuerat Quintilis: & inde
Incipit, a numero nomina quisquis habet.
Primus oliviferis Romam deductus ab arvis
Pompilius menses sensit abesse duos.
Sive hoc a Samio doctus, qui posse renasci
Nos putat; Egeria sive monente sua.
Sed tamen errabant etiamnum tempora; donec
Cæsaris in multis hæc quoque cura fuit.
Non hæc ille Deus tantæque propaginis auctor
Credidit officiis esse minora suis:
Promissumque sibi voluit prænoscere cælum:
Nec Deus ignotas hospes inire domos.
Ille moras Solis, quibus in sua signa rediret,
Traditur exactis disposuisse notis.
Is decies senos tercentum & quinque diebus
Junxit, & e pleno tempora quarta die.
Hic anni modus est. in lustrum accedere debet,
Quæ consumatur partibus, una dies.

SI licet occultos monitus audire Deorum
Vatibus; ut certe fama licere putat;
Cum sis officiis, Gradive, virilibus aptus;
Dic mihi, matronæ cur tua festa colant.
Sic ego: sic posita dixit mihi cuspide Mavors;
Sed tamen in dextra missilis hasta fuit:
Nunc primum studiis pacis, Deus utilis armis,
Advocor: & gressus in nova castra fero.
Nec piget incepti. juvat hac quoque parte morari:
Hoc solam ne se posse Minerva putet.
Disce, Latinorum vates operose dierum,
Quod petis: & memori pectore dicta nota.
Parva fuit, si prima velis elementa referre,
Roma: sed in parva spes tamen hujus erat.
Mœnia jam stabant populis angusta futuris:
Credita sed turbæ tunc nimis ampla suæ.
Quæ fuerit nostri si quæris regia nati;
Adspice de canna straminibusque domum.
In stipula placidi carpebat munera somni:
Et tamen ex illo venit in astra toro.
Jamque loco majus Romanus nomen habebat:
Nec conjux illi, nec socer ullus erat.
Spernebant generos inopes vicinia dives:
Et male credebar sanguinis auctor ego.
In stabulis habitasse, boves pavisse, nocebat;
Jugeraque inculti pauca tenere soli.
Cum pare quæque suo coeunt volucresque feræque:
Atque aliquam, de qua procreet, anguis habet.
Extremis dantur connubia gentibus: at, quæ
Romano vellet nubere, nulla fuit.
Indolui; patriamque dedi tibi, Romule, mentem.
Tolle preces, dixi: quod petis, arma dabunt.
Festa para Conso: Consus tibi cetera dicet;
Ipso festa die dum sua sacra canes.
Intumuere Cures, & quos dolor attigit idem.
Tum primum generis intulit arma socer.
Jamque fere raptæ matrum quoque nomen habebant;
Tractaque erant longa bella propinqua mora.
Conveniunt nuptæ dictam Junonis in ædem:
Quas inter mea sic est nurus orsa loqui:
O pariter raptæ, (quoniam hoc commune tenemus)
Non ultra lente possumus esse piæ.
Stant acies: sed utra Di sint pro parte rogandi,
Eligite. hinc conjux, hinc pater arma tenent.
Quærendum, viduæ fieri malimus an orbæ.
Consilium vobis forte piumque dabo.
Consilium dederat. parent, crinemque resolvunt;
Mœstaque funerea corpora veste tegunt.
Jam stabant acies ferro mortique paratæ:
Jam lituus pugnæ signa daturus erat:
Cum raptæ veniunt inter patresque virosque;
Inque sinu natos pignora cara ferunt.
Ut medium campi passis tetigere capillis;
In terram posito procubuere genu.
Et, quasi sentirent, blando clamore nepotes
Tendebant ad avos brachia parva suos.
Qui poterat, clamabat avum tum denique visum:
Et qui vix poterat, posse coactus erat.
Tela viris animusque cadunt: gladiisque remotis
Dant soceri generis accipiuntque manus.
Laudatasque tenent natas; scutoque nepotem
Fert avus: hic scutis dulcior usus erat.
Inde diem, quæ prima, meas celebrare Kalendas
Oebalides matres non leve munus habent.
An, quia committi strictis mucronibus ausæ
Finierant lacrymis Martia bella suis?

Vel

Vel quod erat de me feliciter Ilia mater;
  Rite colunt matres sacra, diemque meum.
Quid quod hyems adoperta gelu nunc denique cedit;
  Et pereunt victæ Sole tepente nives.
Arboribus redeunt detonsæ frigore frondes;
  Vividaque e tenero palmite gemma tumet.
Quæque diu latuit, nunc, se qua tollat in auras,
  Fertilis occultas invenit herba vias.
Nunc fœcundus ager: pecoris nunc hora creandi:
  Nunc avis in ramo tecta laremque parat.
Tempora jure colunt Latiæ fœcunda parentes:
  Quarum militiam votaque partus habet.
Adde, quod excubias Regi Romanus agebat,
  Qua nunc Esquilias nomina collis habet.
Illic a nuribus Junoni templa Latinis
  Hac sunt, si memini, publica facta die.
Quid moror, & variis onero tua pectora caussis?
  Eminet ante oculos, quod petis, ecce tuos.
Mater amat nuptas: matris me turba frequentant.
  Hæc nos præcipue tam pia caussa decet.
Ferte Deæ flores: gaudet florentibus herbis
  Hæc Dea: de tenero cingite flore caput.
Dicite, Tu lucem nobis, Lucina, dedisti.
  Dicite, Tu voto parturientis ades.
Si qua tamen gravida est; resoluto crine precetor,
  Ut solvat partus molliter illa suos.
Quis mihi nunc dicat, quare cælestia Martis
  Arma ferant Salii, Mamuriumque canant?
Nympha, mone, nemori stagnoque operata Dianæ:
  Nympha, Numæ conjux, ad tua festa veni.
Vallis Aricinæ silva præcinctus opaca
  Est lacus, antiqua relligione sacer.
Hic latet Hippolytus furiis direptus equorum:
  Unde nemus nullis illud initur equis.
Licia dependent longas velantia sepes,
  Et posita est meritæ multa tabella Deæ.
Sæpe potens voti frontem redimita coronis
  Femina lucentes portat ab Urbe faces.
Regna tenent fortesque manu pedibusque fugaces:
  Et perit exemplo postmodo quisque suo.
Defluit incerto lapidosus murmure rivus:
  Sæpe, sed exiguis haustibus, inde bibes.
Egeria est, quæ præbet aquas, Dea grata Camœnis,
  Illa Numæ conjux consiliumque fuit.
Principio nimium promtos ad bella Quirites
  Molliri placuit jure, Deomque metu.
Inde datæ leges; ne firmior omnia posset:
  Cœptaque sunt pure tradita sacra coli.
Exuitur feritas, armisque potentius æquum est:
  Et cum cive pudet conseruisse manus.
Atque aliquis modo trux visa jam vertitur ara;
  Vinaque dat tepidis salsaque farra focis.
Ecce Deum genitor rutilas per nubila flammas
  Spargit, & effusis æthera siccat aquis.
Non alias missi cecidere frequentius ignes.
  Rex pavet; & vulgi pectora terror habet.
Cui Dea, Ne nimium terrere; piabile fulmen
  Est, ait: & sævi flectitur ira Jovis.
Sed poterunt ritum Picus Faunusque piandi
  Prodere, Romani numen oterque soli.
Nec sine vi tradent. adhibeto vincula captis.
  Atque ita, qua possint, erudit, arte capi.
Lucus Aventino suberat niger ilicis umbra,
  Quo posses viso dicere, Numen inest.
In medio gramen, muscoque adoperta virenti
  Manabat saxo vena perennis aquæ.

Inde fere soli Faunus Picusque bibebant.
  Huc venit, & Fonti rex Numa mactat ovem.
Plenaque odorati Dis ponit pocula Bacchi:
  Cumque suis antro conditus ipse latet.
Ad solitos veniunt silvestria numina fontes:
  Et relevant multo pectora sicca mero.
Vina quies sequitur. gelido Numa prodit ab antro,
  Vinclaque sopitas addit in arcta manus.
Somnus ut abscessit; tentando vincula pugnant
  Rumpere: pugnantes fortius illa tenent.
Tum Numa, Di nemorum, factis ignoscite nostris,
  Si scelus ingenio scitis abesse meo.
Quoque modo possit fulmen monstrate piari.
  Sic Numa: sic quatiens cornua Faunus ait:
Magna petis; nec quæ monitu tibi discere nostro
  Fas sit. habent fines numina nostra suos.
Di sumus agrestes, & qui dominemur in altis
  Montibus. arbitrium est in sua tela Jovi.
Hunc tu non poteris per te deducere cælo:
  At poteris nostra forsitan usus ope.
Dixerat hæc Faunus: par est sententia Pici.
  Deme tamen nobis vincula, Picus ait.
Jupiter huc veniet valida deductus ab arte.
  Nubila promissi Styx mihi testis erit.
Emissi quid agant laqueis, quæ carmina dicant;
  Quaque trahant superis sedibus arte Jovem;
Scire nefas homini, nobis concessa canentur,
  Quæque pio dici vatis ab ore licet.
Eliciunt cælo te, Jupiter. unde minores
  Nunc quoque te celebrant, Eliciumque vocant.
Constat Aventinæ tremuisse cacumina silvæ:
  Terraque subsedit pondere pressa Jovis.
Corda micant Regis: totoque e pectore sanguis
  Fugit; & hirsutæ diriguere comæ.
Ut rediit animus, Da certa piamina, dixit,
  Fulminis, altorum Rexque Paterque Deum.
Si tua contigimus manibus donaria puris:
  Hoc quoque, quod petitur, si pia lingua rogat.
Annuit oranti: sed verum ambage remota
  Abdidit, & dubio terruit ore virum.
Cæde caput, dixit. cui Rex, Parebimus, inquit:
  Cædenda est hortis eruta cepa meis.
Addidit hic, Hominis: summos, ait ille, capillos.
  Postulat hic animam: cui Numa, Piscis, ait.
Risit: &, His, inquit, facito mea tela procures,
  O vir colloquio non abigende meo.
Sed tibi, protulerit cum totum crastinus orbem
  Cynthius, imperii pignora certa dabo.
Dixit, & ingenti tonitru super æthera motum
  Fertur, adorantem destituitque Numam.
Ille redit lætus, memoratque Quiritibus acta.
  Tarda venit dictis difficilisque fides.
At certe credemur, ait, si verba sequatur
  Exitus. en, audi crastina, quisquis ades.
Protulerit terris cum totum Cynthius orbem,
  Jupiter imperii pignora certa dabit.
Discedunt dubii, promissaque tarda videntur;
  Dependetque fides a veniente die.
Mollis erat tellus rorata mane pruina;
  Ante sui populus limina Regis adest.
Prodit, & in solio medios consedit acerno.
  Innumeri circa stantque silentque viri.
Ortus erat summo tantummodo margine Phœbus:
  Sollicitæ mentes speque metuque pavent.
Constitit, atque caput niveo velatus amictu
  Jam bene Dis notas sustulit ille manus.

Atque ita, Tempus adest promissi muneris, inquit.
Pollicitam dictis, Jupiter, adde fidem.
Dum loquitur, rotum jam Sol emerserat orbem:
Et gravis æthereo venit ab axe fragor.
Ter tonuit fine nube Deus, tria fulgura misit.
Credite dicenti; mira, sed acta, loquor.
A media cælum regione dehiscere cœpit:
Submisere oculos cum duce turba suos.
Ecce levi scutum versatum leniter aura
Decidit. a populo clamor ad astra venit.
Tollit humo munus cæsa prius ille juvenca,
Quæ dederat nulli colla premenda jugo.
Idque ancile vocat; quod ab omni parte recisum est:
Quaque notes oculis, angulus omnis abest.
Tum, memor imperii sortem consistere in illo,
Consilium multæ calliditatis init.
Plura jubet fieri simili cælata figura;
Error ut ante oculos insidiantis eat.
Mamurius morum fabræne exactior artis.
Difficile est, illud, dicere, clausit opus.
Cui Numa munificus, Facti pete præmia, dixit:
Si mea nota fides; irrita nulla petes.
Jam dederat Saliis (a saltu nomina ducunt)
Armaque, & ad certos verba canenda modos.
Tum sic Mamurius, Merces mihi gloria detur,
Nominaque extremo carmine nostra sonent.
Inde sacerdotes operi promissa vetusto
Præmia persolvunt, Mamuriumque vocant.
Nubere si qua voles, quamvis properabitis ambo,
Differ: habent parvæ commoda magna moræ.
Arma movent pugnam, pugna est aliena maritis.
Condita cum fuerint, aptius omen erit.
His etiam conjux apicati cincta Dialis
Lucibus impexas debet habere comas.
Tertia nox emersa suos ubi moverit ignes;
Conditus e geminis Piscibus alter erit.
Nam duo sunt: Austris hic est, Aquilonibus ille
Proximus. a vento nomen uterque tenet.
Cum croceis rorare genis Tithonia conjux
Cœperit, & quintæ tempora lucis aget;
Sive est Arctophylax, sive est piger ille Bootes;
Mergetur, visus effugietque tuos.
At non effugiet Vindemitor. hoc quoque caussam
Unde trahat sidus, parva referre mora est.
Ampelon intonsum Satyro Nymphaque creatum
Fertur in Ismariis Bacchus amasse jugis.
Tradidit huic vitem pendentem frondibus ulmi;
Quæ nunc de pueri nomine nomen habet.
Dum legit in ramo pictas temerarius uvas,
Decidit: amissum Liber in astra vehit.
Sextus ubi Oceano clivosum scandit Olympum
Phœbus, & alatis æthera carpit equis;
Quisquis ades, castæque colis penetralia Vestæ;
Cratera Iliacis thuraque pone focis.
Cæsaris innumeris, quem maluit ille mereri,
Accessit titulis Pontificalis honos.
Ignibus æternis æterni numina præsunt
Cæsaris. imperii pignora juncta vides.
De veteris Trojæ dignissima præda favilla,
Qua gravis Æneas tutus ab hoste fuit;
Ortus ab Ænea tangit cognata sacerdos
Numina; cognatum, Vesta, tuere caput.
Quos sancta fovet ille manu, bene vivitis ignes,
Vivite inextincti flammaque Duxque, precor.
Una nota est Marti: Nonis sacrata quod illis
Templa putant lucos Vejovis ante duos,
Romulus ut saxo lucum circumdedit alto;
Cuilibet, Huc, inquit, confuge; tutus eris.
O quam de tenui Romanus origine crevit!
Turba vetus quam non invidiosa fuit!
Ne tamen ignaro novitas tibi nominis obstet;
Disce quis iste Deus, curve vocetur ita.
Jupiter est juvenis: juveniles adspice vultus.
Adspice deinde manum: fulmina nulla tenet.
Fulmina, post ausos cælum affectare Gigantas,
Sumta Jovi: primo tempore inermis erat.
Ignibus Ossa novis, & Pelion altius Ossa
Arsit, & in solida fixus Olympus humo.
Stat quoque capra simul: Nymphæ pavisse feruntur
Cretides. infanti lac dedit illa Jovi.
Nunc vocor ad nomen. vegrandia farra colonæ,
Quæ male creverunt, vescaque parva vocant.
Vis ea si verbi est; cur non ego Vejovis ædem,
Ædem non magni suspicer esse Jovis?
Jamque, ubi cæruleum vallabunt sidera cælum,
Suspice: Gorgonei colla videbis equi.
Creditur hic cæsæ gravida cervice Medusæ
Sanguine respersis prosiluisse jubis.
Huic supra nubes & subter sidera lapso
Cælum pro terra, pro pede penna fuit.
Jamque indignanti nova fræna receperat ore,
Cum levis Aonias ungula fodit aquas.
Nunc fruitur cælo, quod pennis ante petebat:
Et nitidus stellis quinque decemque micat.
Protinus adspicies venienti nocte Coronam
Gnossida. Theseo crimine facta Dea est.
Jam bene perjuro mutarat conjuge Bacchum,
Quæ dedit ingrato fila legenda viro.
Sorte tori gaudens, Quid flebam rustica, dixit?
Utiliter nobis perfidus ille fuit.
Interea Liber depexos crinibus Indos
Vincit, & Eoo dives ab orbe venit.
Inter captivas facie præstante puellas
Grata nimis Baccho filia Regis erat.
Flebat amans conjux, spatiataque littore curvo
Edidit incultis talia verba comis:
En iterum similes, fluctus, audite querelas:
En iterum lacrimas accipe, arena, meas.
Dicebam, memini, perjure & perfide Theseu.
Ille abiit: eadem crimina Bacchus habet.
Nunc quoque nulla viro, clamabo, femina credat.
Nomine mutato caussa relata mea est.
O utinam mea fors, qua primum cœperat, isset!
Jamque ego præsenti tempore nulla forem!
Quid me desertis perituram, Liber, arenis
Servabas? potui dedoluisse semel.
Bacche levis, leviorque tuis, quæ tempora cingunt,
Frondibus; in lacrimas cognite Bacche meas;
Ausus es ante oculos adducta pellice nostros
Tam bene compositum sollicitare torum?
Heu! ubi pacta fides? ubi, quæ jurare solebas?
Me miseram, quoties hæc ego verba loquor!
Thesea culpabas, fallacemque ipse vocabas:
Judicio peccas turpius ipse tuo.
Ne sciat hoc quisquam, tacitisque doloribus urar;
Ne toties falli digna fuisse puter.
Præcipue cupiam celari Thesea; ne te
Consortem culpæ gaudeat esse suæ.
At, puto, præposita est fuscæ mihi candida pellex.
Eveniat nostris hostibus ille color.
Quid tamen hoc refert, vitio si gratior ipso est?
Quid facis? amplexus inquinat illa tuos.

Bacche, fidem præsta; nec præfer amoribus ullam
  Conjugis assuetæ semper amare virum.
Ceperunt matrem formosi cornua tauri;
  Me tua: at hic laudi est, ille pudendus amor.
Ne noceat quod amo: neque enim tibi, Bacche, nocebat,
  Quod flammas nobis fassus es ipse tuas.
Nec, quod nos uris, mirum facis. ortus in igne
  Diceris, & patria raptus ab igne manu.
Illa ego sum, cui tu solitus promittere cælum.
  Hei mihi, pro cælo qualia dona fero!
Dixerat: audiebat jamdudum verba querentis
  Liber, ut a tergo forte secutus erat.
Occupat amplexu, lacrimasque per oscula siccat:
  Et, Pariter cæli summa petamus, ait.
Tu mihi juncta toro, mihi juncta vocabula sume.
  Jam tibi mutatæ Libera nomen erit.
Sintque tuæ tecum faciam monumenta coronæ;
  Vulcanus Veneri quam dedit, illa tibi.
Dicta facit: gemmasque novem transformat in ignes.
  Aurea per stellas nunc micat illa novem.

SEX ubi sustulerit, totidem demerserit orbes,
  Purpureum rapido qui vehit axe diem;
Altera gramineo spectabis Equiria campo,
  Quem Tyberis curvis in latus urget aquis.
Qui tamen ejecta si forte tenebitur unda;
  Cælius accipiat pulverulentus equos.

IDibus est Annæ festum geniale Perennæ,
  Haud procul a ripis, advena Tybri, tuis.
Plebs venit, ac virides passim disjecta per herbas
  Potat, & accumbit cum pare quisque sua.
Sub Jove pars durat: pauci tentoria ponunt:
  Sunt, quibus e ramo frondea facta casa est:
Pars ibi pro rigidis calamos statuere columnis:
  Desuper extentas imposuere togas.
Sole tamen vinoque calent: annosque precantur,
  Quot sumant cyathos; ad numerumque bibunt.
Invenies illic, qui Nestoris ebibat annos:
  Quæ sit per calices facta Sybilla suos.
Illic & cantant, quidquid didicere theatris;
  Et jactant faciles ad sua verba manus:
Et ducunt posito duras cratere choreas,
  Cultaque diffusis saltat amica comis.
Cum redeunt, titubant; & sunt spectacula vulgo:
  Et fortunatos obvia turba vocat.
Occurri nuper. visa est mihi digna relatu
  Pompa: senem potum pota trahebat anus.
Quæ tamen hæc Dea sit, (quoniam rumoribus errant)
  Fabula proposito nulla tacenda meo.
Arserat Æneæ Dido miserabilis igne:
  Arserat extructis in sua fata rogis.
Compositusque cinis, tumulique in marmore carmen
  Hoc breve, quod moriens ipsa reliquit, erat:
Præbuit Æneas & caussam mortis & ensem:
  Ipsa sua Dido concidit usa manu.
Protinus invadunt Numidæ sine vindice regnum;
  Et potitur capta Maurus Iarba domo.
Seque memor spretum, Thalamis tamen, inquit, Elissæ
  En ego, quem toties reppulit illa, fruor.
Diffugiunt Tyrii, quo quemque agit error. ut olim
  Amisso dubiæ rege vagantur apes.
Tertia nudandas acceperat area messes;
  Inque cavos ierant tertia musta lacus;
Pellitur Anna domo: lacrimansque sororia linquit
  Mœnia. germanæ justa dat ante suæ.
Mista bibunt molles lacrimis unguenta favillæ;
  Vertice libatas accipiuntque comas.
Terque, Vale, dixit: cineres ter ad ora relatos
  Pressit: & est illis visa subesse soror.
Nacta ratem comitemque fugæ pede labitur æquo,
  Mœnia respiciens dulce sororis opus.
Fertilis est Melite sterili vicina Cosyræ
  Insula, quam Libyci verberat unda freti.
Hanc petit hospitio Regis confisa vetusto.
  Hospes opum dives Rex ibi Battus erat.
Qui postquam didicit casus utriusque sororis;
  Hæc, inquit, tellus quantulacumque tua est.
Et tamen hospitii servasset ad ultima munus,
  Sed timuit magnas Pygmalionis opes.
Signa recensuerat bis Sol sua: tertius ibat
  Annus; & exsulibus terra petenda nova est.
Frater adest, belloque petit. Rex arma perosus,
  Nos sumus imbelles, tu fuge sospes, ait.
Jussa fugit; ventoque ratem committit & undis.
  Asperior quovis æquore frater erat.
Est prope piscosos lapidosi Crathidis amnes
  Parvus ager: Cameren incola turba vocant.
Illuc cursus erat. nec longius abfuit inde,
  Quam quantum novies mittere funda potest.
Vela cadunt primo, & dubia librantur ab aura.
  Findite remigio, navita dixit, aquas.
Dumque parant torto subducere carbasa lino,
  Percutitur rapido puppis adunca Noto:
Inque patens æquor frustra pugnante magistro
  Fertur: & ex oculis visa refugit humus.
Assiliunt fluctus, imoque a gurgite pontus
  Vertitur, & canas alveus haurit aquas.
Vincitur ars vento: nec jam moderator habenis
  Utitur; at votis: hic quoque poscit opem.
Jactatur tumidas exsul Phœnissa per undas;
  Humidaque apposita lumina veste tegit.
Tum primum Dido felix est dicta sorori,
  Et quæcumque aliquam corpore pressit humum.
Figitur ad Laurens ingenti flamine littus
  Puppis: &, expositis omnibus, hausta perit.
Jam pius Æneas regno nataque Latini
  Auctus erat; populos miscueratque duos.
Littore dotali, solo comitatus Achate,
  Secretum nudo dum pede carpit iter;
Adspicit errantem, nec credere sustinet Annam
  Esse. quid in Latios illa veniret agros?
Dum secum Æneas: Anna est, exclamat Achates.
  Ad nomen vultus sustulit illa suos.
Quo fugiat? quid agat? quos terræ quærat hiatus?
  Ante oculos miseræ fata sororis erant.
Sensit, & alloquitur trepidam Cythereius heros:
  Flet tamen admonitu mortis, Elissa, tuæ.
Anna, per hanc juro, quam quondam audire solebas
  Tellurem fato prosperiore dari;
Perque Deos comites, hac nuper sede locatos;
  Sæpe meas illos increpuisse moras.
Nec timui de morte tamen: metus abfuit iste.
  Hei mihi! credibili fortior illa fuit.
Ne refer. adspexi non illo pectore digna
  Vulnera, Tartareas ausus adire domos.
At tu, seu ratio te nostris appulit oris,
  Sive Deus; regni commoda carpe mei.
Multa tibi memores, nil non debemus Elissæ.
  Nomine grata tuo, grata sororis, eris.
Talia dicenti (neque enim spes altera restat)
  Credidit; errores exposuitque suos.
Utque domum intravit Tyrios induta paratus;
  Incipit Æneas; (cetera turba silet.)

Hanc

Hanc tibi cur tradam, pia caussa, Lavinia conjux,
  Est mihi: consumsi naufragus hujus opes.
Orta Tyro, regnum Libyca possedit in ora:
  Quam precor ut caræ more sororis ames.
Omnia promittit, falsumque Lavinia vulnus
  Mente premit tacita, dissimulatque fremens.
Donaque cum videat præter sua lumina ferri
  Multa palam; mitti clam quoque multa putat.
Non tamen exactum, quid agat. furialiter odit;
  Et parat insidias, & cupit ulta mori.
Nox erat: ante torum visa est adstare sororis,
  Squallenti Dido sanguinolenta coma.
Et fuge, ne dubita, mœstum, fuge, dicere, tectum,
  Sub verbum querulas impulit aura fores.
Exsilit; & velox humili super arva fenestra
  Se jacit. audacem fecerat ipse timor.
Quaque metu rapitur, tunica velata recincta,
  Currit, ut auditis territa dama lupis.
Corniger hanc cupidis rapuisse Numicius undis
  Creditur, & stagnis occuluisse suis.
Sidonis interea magno clamore per agros
  Quæritur. apparent signa notæque pedum.
Ventum erat ad ripas: inerant vestigia ripis.
  Sustinuit tacitas conscius amnis aquas.
Ipsa loqui visa est, Placidi sum Nympha Numici:
  Amne perenne latens Anna perenna vocor.
Protinus erratis læti vescuntur in agris:
  Et celebrant largo seque diemque mero.
Sunt quibus hæc Luna est, quia mensibus impleat annum.
  Pars Themin, Inachiam pars putat esse bovem.
Invenies, qui te Nymphen Atlantida dicant;
  Teque Jovi primos, Anna, dedisse cibos.
Hæc quoque, quam referam, nostras pervenit ad aures
  Fama: nec a vera dissidet illa fide.
Plebs vetus, & nullis etiamnum tuta Tribunis,
  Fugit; & in sacri vertice montis abit.
Jam quoque, quem secum tulerant, defecerat illos
  Victus, & humanis usibus apta Ceres.
Orta suburbanis quædam fuit Anna Bovillis
  Pauper, sed mundæ sedulitatis, anus.
Illa, levi mitra canos redimita capillos,
  Fingebat tremula rustica liba manu.
Atque ita per populum fumantia mane solebat
  Dividere. hæc populo copia grata fuit.
Pace domi facta signum posuere Perennæ,
  Quod sibi defectis illa tulisset opem.
Nunc mihi, cur cantent, superest, obscœna puellæ,
  Dicere: nam coeunt, certaque probra canunt.
Nuper erat Dea facta; venit Gradivus ad Annam;
  Et cum seducta talia verba facit.
Mense meo coleris: junxi mea tempora tecum:
  Pendet ab officio spes mihi magna tuo.
Armifer armiferæ correptus amore Minervæ
  Uror: & hoc longo tempore vulnus alo.
Effice, Di studio similes coeamus in unum.
  Conveniunt partes hæ tibi, comis anus.
Dixerat. illa Deum promisso ludit inani;
  Et stultam dubia spem trahit usque mora.
Sæpius instanti, Mandata peregimus, inquit.
  Evictas precibus vix dedit illa manus.
Gaudet amans, thalamosque parat. deducitur illuc
  Anna tegens vultus, ut nova nupta, suos.
Oscula sumturus subito Mars adspicit Annam;
  Nunc pudor elusum, nunc subit ira, Deum.
Ridet amatorem caræ nova Diva Minervæ:
  Nec res hac Veneri gratior ulla fuit.
Inde joci veteres obscœnaque dicta canuntur:
  Et juvat hanc magno verba dedisse Deo.
Præteriturus eram gladios in Principe fixos,
  Cum sic a castis Vesta locuta focis:
Ne dubita meminisse: meus fuit ille Sacerdos.
  Sacrilegæ telis me petiere manus.
Ipsa virum rapui, simulacraque nuda reliqui.
  Quæ cecidit ferro, Cæsaris umbra fuit.
Ille quidem cælo positus Jovis atria servat;
  Et tenet in magno templa dicata foro.
At quicumque nefas ausi prohibente Deorum
  Numine, polluerant Pontificale caput;
Morte jacent merita. testes estote Philippi;
  Et quorum sparsis ossibus albet humus.
Hoc opus, hæc pietas, hæc prima elementa fuerunt
  Cæsaris; ulcisci justa per arma patrem.

POstera cum teneras Aurora refecerit herbas:
  Scorpios a prima parte videndus erit.

TErtia post Idus lux est celeberrima Baccho.
  Bacche, fave vati; dum tua festa cano.
Nec referam Semelen; ad quam nisi fulmina secum
  Jupiter adferret; parvus inermis eras.
Nec puer ut posses maturo tempore nasci,
  Expletum patrio corpore matris onus.
Sithonas & Scythicos longum enumerare triumphos,
  Et domitas gentes, thurifer Inde, tuas.
Tu quoque Thebanæ male præda tacebere matris;
  Inque tuum furiis, acte Lycurge, genu.
Ecce libet subitos pisces, Tyrrhenaque monstra
  Dicere. sed non est carminis hujus opus.
Carminis hujus opus, caussas expromere; quare
  Vilis anus populos ad sua liba vocet.
Ante tuos ortus aræ sine honore fuerunt,
  Liber, & in gelidis herba reperta focis.
Te memorant Gange, totoque Oriente subacto,
  Primitias magno seposuisse Jovi.
Cinnama tu primus captivaque thura dedisti,
  Deque triumphato viscera tosta bove.
Nomine ab auctoris ducunt Libamina nomen,
  Libaque: quod sacris pars datur inde focis.
Liba Deo fiunt: succis quia dulcibus ille
  Gaudet, & a Baccho mella reperta ferunt.
Ibat arenoso Satyris comitatus ab Hebro:
  (Non habet ingratos fabula nostra jocos)
Jamque erat ad Rhodopen, Pangæaque florida ventum:
  Æriferæ comitum concrepuere manus.
Ecce novæ coeunt volucres tinnitibus actæ:
  Quaque movent sonitus æra, sequuntur apes.
Colligit errantes, & in arbore claudit inani
  Liber: & inventi præmia mellis habet.
Ut Satyri lævisque senex tetigere saporem;
  Quærebant flavos per nemus omne favos.
Audit in exesa stridorem examinis ulmo:
  Adspicit & ceras, dissimulatque senex.
Utque piger pandi tergo residebat aselli;
  Applicat hunc ulmo corticibosque cavis.
Constitit ipse super ramoso stipite nixus:
  Atque avide trunco condita mella petit.
Millia crabronum coeunt; & vertice nudo
  Spicula defigunt, oraque summa notant.
Ille cadit præceps, & calce feritur aselli:
  Inclamatque suos, auxiliumque rogat.
Concurrunt Satyri, turgentiaque ora parentis
  Rident. percusso claudicat ille genu.
Ridet & ipse Deus: limumque inducere monstrat.
  Hic paret monitis, & linit ora luto.

Melle pater fruitur: liboque infusa calenti
Jure repertori candida mella damus.
Femina cur prestet, non est rationis opertæ.
Femineos thyrso concitat ille churos.
Cur anus hoc faciat, quæris? vinosior ætas
Hæc est, & gravidæ munera vitis amans.
Cur hedera cincta est? hedera est gratissima Baccho.
Hoc quoque cur ita sit, dicere nulla mora est.
Nysiades Nymphæ, puerum quærente noverca,
Hanc frondem cunis apposuere novis.
Restat, ut inveniam, quare toga libera detur
Lucifero pueris, candide Bacche, tuo.
Sive, quod ipse puer semper, juvenisque videris;
Et media est ætas inter utrumque tibi:
Seu quia tu pater es, patres sua pignora natos
Commendant curæ numinibusque tuis.
Sive, quod es Liber, vestis quoque libera per te
Sumitur, & vitæ liberioris iter.
An quia, cum prisci colerent studiosius agros,
Et patrio faceret rure Senator opus.
Et caperet fasces a curvo consul aratro,
Nec crimen duras esset habere manus;
Rusticus ad ludos populus veniebat in Urbem:
Sed Dis, non studiis ille dabatur honos.
Luce sua ludos uvæ commentor habebat:
Quos cum tædifera nunc habet ipse Dea.
Ergo, ut tironum celebrare frequentia possit,
Visa dies dandæ non aliena togæ.
Mite, Pater, caput huc placataque cornua vertas;
Et des ingenio vela secunda meo.
Itur ad Argeos, (qui sint, sua pagina dicet)
Hac, si commemini, præteritaque die.
Stella Lycaoniam vergit proclinis ad Arcton
Miluus. hæc illa nocte videnda venit.
Quid dederit volucri, si vis cognoscere, cælum;
Saturnus regnis ab Jove pulsus erat.
Concitat iratus validos Titanas in arma,
Quæque fuit fatis debita, poscit opem.
Matre satus Terra monstrum mirabile taurus
Parte sui serpens posteriore fuit.
Hunc triplici muro lucis incluserat atris
Parcarum monitu Styx violenta trium.
Viscera qui tauri flammis adolenda dedisset,
Sors erat, æternos vincere posse Deos.
Immolat hunc Briareus facta ex adamante securi:
Et jam jam flammis exta daturus erat.
Jupiter alitibus rapere imperat. attulit illi
Miluus: & meritis venit in astra suis.
UNA dies media est; & fiunt sacra Minervæ:
Nominaque a junctis quinque diebus habent.
Sanguine prima vacat: nec fas concurrere ferro.
Caussa, quod est illa nata Minerva die.
Altera, tresque super strata celebrantur arena.
Ensibus exertis bellica læta Dea est.
Pallada nunc pueri teneræque ornate puellæ.
Qui bene placarit Pallada, doctus erit.
Pallade placata, lanam mollite, puellæ:
Discite jam plenas exonerare colos.
Illa etiam stantes radio percurrere telas
Erudit; & rarum pectine denset opus.
Hanc cole, qui maculas læsis de vestibus aufers:
Hanc cole, velleribus quisquis ahena paras.
Nec quisquam invita faciat bene vincula plantæ
Pallade; sit Tychio doctior ille licet.
Et licet antiquo manibus collatus Epeo
Sit prior; irata Pallade mancus erit.
Vos quoque, Phœbea morbos qui pellitis arte,
Munera de vestris pauca referte Deæ.
Nec vos turba feri censu fraudata magistri
Spernite: discipulos attrahit illa novos.
Quique moves cælum, tabulamque coloribus uris;
Quique facis docta mollia saxa manu.
Mille Dea est operum: certe Dea carminis illa est.
Si mereor, studiis adsit amica meis.
Cælius ex alto qua mons descendit in æquum;
Hic ubi non plana est, sed prope plana via est;
Parva licet videas Capitæ delubra Minervæ,
Quæ Dea natali cœpit habere suo.
Nominis in dubio caussa est. capitale vocamus
Ingenium solers: ingeniosa Dea est.
An, quia de capitis fertur sine matre paterni
Vertice cum clypeo prosiluisse suo?
An, quia perdomitis ad nos captiva Faliscis
Venit: & hoc ipsum litera prisca docet?
An, quod habet legem, capitis quæ pendere pœnas
Ex illo jubeat furta reperta loco?
A quacumque trahis ratione vocabula, Pallas,
Pro Ducibus nostris ægida semper habe.
Summa dies e quinque tubas lustrare canoras
Admonet, & forti sacrificare Deæ.
Nunc potes ad Solem sublato dicere vultu;
Hic here Phryxeæ vellera pressit ovis.
Seminibus tostis sceleratæ fraude novercæ
Sustulerat nullas, ut solet, herba comas.
Mittitur ad tripodas, certa qui sorte reportet,
Quam sterili terræ Delphicus edat opem.
Hic quoque corruptus cum semine nuntiat Helles
Et juvenis Phryxi funera sorte peti.
Utque recusantem cives, & tempus, & Ino
Compulerunt regem jussa nefanda pati;
Et soror & Phryxus velati tempora ramis
Stant simul ante aras: junctaque fata gemunt.
Adspicit hos, ut forte pependerat æthere, mater;
Et ferit attonita pectora nuda manu:
Inque draconigenam nimbis comitantibus urbem
Desilit: & natos eripit inde suos.
Utque fugam capiant, aries nitidissimus auro
Traditur. ille vehit per freta longa duos.
Dicitur infirma cornu tenuisse sinistra
Femina; cum de se nomina fecit aquæ.
Pene simul periit, dum vult succurrere lapsæ,
Frater; & extentas porrigit usque manus.
Flebat, ut amissa gemini consorte pericli,
Cæruleo junctam nescius esse Deo.
Littoribus tactis aries fit sidus: at hujus
Pervenit in Colchas aurea lana domos.
TRes ubi Luciferos veniens præmiserit Eos;
Tempora nocturnis æqua diurna feres.
INde quater pastor saturos ubi clauserit hœdos,
Canuerint herbæ rore recente quater;
Janus adorandus, cumque hoc Concordia mitis,
Et Romana Salus, araque Pacis erit.
LUna regit menses. hujus quoque tempora mensis
Finit Aventino Luna colenda jugo.

FASTORUM

LIBER IV.

ALma, fave vati, geminorum mater Amorum.
Ad vatem vultus rettulit illa suos.

Quid

Quid tibi, ait, mecum? certe majora canebas.
Num vetus in molli pectore vulnus habes?
Scis Dea, respondi, de vulnere. risit: & æther
Protinus ex illa parte serenus erat.
Saucius, an sanus, numquid tua signa reliqui?
Tu mihi propositum, tu mihi semper opus.
Quæ decuit, primis sine crimine lusimus annis:
Nunc teritur nostris area major equis.
Tempora cum caussis Annalibus eruta priscis,
Lapsaque sub terras, ortaque signa cano.
Venimus ad quartum, quo tu celeberrima, mensem.
Et vatem, & mensem scis, Venus, esse tuos.
Mota Cytheriaca leviter mea tempora myrto
Contigit: &, Cœptum perfice, dixit, opus.
Sensimus; & subito caussæ patuere dierum.
Dum licet, & spirant flamina; navis eat.
Si qua tamen pars te de Fastis tangere debet,
Cæsar, in Aprili, quo tenearis, habes.
Hic ad te magna descendit imagine mensis:
Et fit adoptiva nobilitate tuus.
Hoc pater Iliades, cum longum scriberet annum,
Vidit; & auctores rettulit ipse suos.
Utque fero Marti primam dedit ordine sortem,
Quod sibi nascenti proxima caussa fuit;
Sic Venerem gradibus multis in gente repertam
Alterius voluit mensis habere locum.
Principiumque sui generis, revolutaque quærens
Sæcula, cognatos venit ad usque Deos.
Dardanon Electra nesciret Atlantide cretum
Scilicet; Electran concubuisse Jovi?
Hujus Erichthonius: Tros est generatus ab illo:
Assaracon creat hic: Assaracusque Capyn.
Proximus Anchisen: cum quo commune parentis
Non dedignata est nomen habere Venus.
Hinc satus Æneas, pietas spectata per ignes,
Sacra, patremque humeris altera sacra, tulit.
Venimus ad felix aliquando nomen Iuli:
Unde domus Teucros Julia tangit avos.
Postumus huic: qui, quod silvis fuit ortus in altis,
Silvius in Latia gente vocatus erat.
Isque, Latine, tibi pater est: subit Alba Latinum:
Proximus est titulis Epitos, Alba, tuis.
Ille dedit Capyi recidiva vocabula Trojæ;
Et tuus est idem, Calpete, factus avus.
Cumque patris regnum post hunc Tiberinus haberet;
Dicitur in Thuscæ gurgite mersus aquæ.
Jam tamen Agrippan genitum, Remulumque nepotem
Viderat: in Remulum fulmina missa ferunt.
Venit Aventinus post hos: locus unde vocatus;
Mons quoque. post illum tradita regna Procæ.
Quem sequitur diri Numitor germanus Amuli.
Ilia cum Lauso de Numitore sati.
Ense cadit patruo Lausus: placet Ilia Marti;
Teque parit, gemino juncte Quirine Remo.
Ille suos semper Venerem Martemque parentes
Dixit: & emeruit vocis habere fidem.
Neve secuturi possent nescire nepotes;
Tempora Dis generis continuata dedit.
Sed Veneris mensem Grajo sermone notatum
Auguror: a spumis est Dea dicta maris.
Nec tibi sit mirum Grajo rem nomine dici:
Itala nam tellus Græcia major erat.
Venerat Evander plena cum classe suorum:
Venerat Alcides, Grajus uterque genus.
Hospes Aventinis armentum pavit in herbis
Claviger: & tanto est Albula pota Deo.
Dux quoque Neritius. testes Læstrygones exstant:
Et quod adhuc Circes nomina littus habet.
Et jam Telegoni, jam mœnia Tiburis udi
Stabant: Argolicæ quod posuere manus.
Venerat Atrides fatis agitatus Halesus;
A quo se dictam terra Falisca putat.
Adjice Trojanæ suasorem Antenora pacis,
Et generum Oeniden, Appule Daunr, tuum.
Serus ab Iliacis, & post Antenora, flammis
Attulit Æneas in loca nostra Deos.
Hujus erat Solymus Phrygia comes exul ab Ida:
A quo Sulmonis mœnia nomen habent.
Sulmonis gelidi patriæ, Germanice, nostræ.
Me miserum, Scythico quam procul illa solo est!
Ergo ego? tam longas sed supprime, Musa, querelas:
Non tibi sunt mœsta sacra canenda lyra.
Quo non Livor abit? sunt qui tibi mensis honorem
Eripuisse velint, invideantque, Venus.
Nam, quia Ver aperit tunc omnia, densaque cedit
Frigoris asperitas, fœtaque terra parit;
Aprilem memorant ab aperto tempore dictum:
Quem Venus injecta vindicat alma manu.
Illa quidem totum dignissima temperat orbem:
Illa tenet nullo regna minora Deo:
Juraque dat cælo, terræ, natalibus undis;
Perque suos initus continet omne genus.
Illa Deos omnes (longum enumerare) creavit:
Illa satis caussas arboribusque dedit:
Illa rudes animos hominum contraxit in unum;
Et docuit jungi cum pare quemque sua.
Quid genus omne creat volucrum, nisi blanda voluptas?
Nec coeant pecudes, si levis absit amor.
Cum mare trux aries cornu decertat: at idem
Frontem dilectæ lædere parcit ovis.
Deposita taurus sequitur feritate juvencam,
Quem toti saltus, quem nemus omne, tremunt.
Vis eadem, lato quodcumque sub æquore vivit,
Servat; & innumeris piscibus implet aquas.
Prima feros habitus homini detraxit: ab illa
Venerunt cultus mundaque cura sui.
Primus amans carmen vigilatum nocte negata
Dicitur ad clausas concinuisse fores.
Eloquiumque fuit duram exorare puellam.
Proque sua caussa quisque disertus erat.
Mille per hanc artes motæ: studioque placendi,
Quæ latuere prius, multa reperta ferunt.
Hanc quisquam titulo mensis spoliare secundi
Audeat? a nobis sit procul iste furor.
Quid, quod ubique potens, templisque frequentibus aucta,
Urbe tamen nostra jus Dea majus habet?
Pro Troja, Romane, tua Venus arma ferebat;
Cum gemuit teneram cuspide læsa manum,
Cælestesque duas Trojano judice vicit,
Ah nolim victas hoc meminisse Deas!
Assaracique nurus dicta est: ut scilicet olim
Magnus Iuleos Cæsar haberet avos.
Nec Veneri tempus, quam ver, erat aptius ullum.
Vere nitent terræ; vere remissus ager.
Nunc herbæ rupta tellure cacumina tollunt;
Nunc tumido gemmas cortice palmes agit.
Et formosa Venus formoso tempore digna est:
Utque solet, Marti continuata suo.
Vere monet curvas materna per æquora puppes
Ire: nec hybernas jam timuisse minas.
Rite Deam Latiæ colitis matresque nurusque;
Et vos, queis vittæ longaque vestis abest.

Aurea

Aurea marmoreo redimicula solvite collo:
  Demite divitias: tota lavanda Dea est.
Aurea siccato redimicula reddite collo:
  Nunc alii flores, nunc nova danda rosa est.
Vos quoque sub viridi myrto jubet illa lavari:
  Causaque, cur jubeat, (discite) certa subest.
Littore siccabat rorantes nuda capillos.
  Viderunt Satyri turba proterva Deam.
Sensit, & apposita texit sua corpora myrto.
  Tuta fuit facto: vosque referre jubet.
Discite nunc, quare Fortunæ thura Virili
  Detis eo, calida qui locus humet aqua.
Accipit ille locus posito velamine cunctas;
  Et vitium nudi corporis omne videt.
Ut tegat hoc, celetque viros, Fortuna virilis
  Præstat: & hoc parvo ture rogata facit.
Nec pigeat niveo tritum cum lacte papaver
  Sumere, & expressis mella liquata favis.
Cum primum cupido Venus est deducta marito;
  Hoc bibit. ex illo tempore nupta fuit.
Supplicibus verbis illam placate: sub illa
  Et forma, & mores, & bona fama manent.
Roma pudicitia proavorum tempore lapsa est:
  Cumæam, veteres, consuluistis anum.
Templa jubet Veneri fieri: quibus ordine factis,
  Inde Venus verso nomina corde tenet.
Semper ad Æneadas placido, pulcerrima, vultu
  Respice: totque tuas, Diva, tuere nurus.
Dum loquor, elatæ metuendus acumine caudæ
  Scorpios in virides præcipitatur aquas.
NOx ubi transierit, cælumque rubescere primo
  Cœperit, & tactæ rore querentur aves,
Semustamque facem vigilata nocte viator
  Ponet, & ad solitum rusticus ibit opus;
Pliades incipiunt humeros relevare paternos:
  Quæ septem dici, sex tamen esse solent.
Seu quod in amplexum sex hinc venere Deorum:
  Nam Sreropen Marti concubuisse ferunt:
Neptuno Halcyonen, & te, formosa Celæno:
  Maian, & Electran, Taygetenque Jovi:
Septima mortali Merope tibi, Sisyphe, nupsit.
  Pœnitet; & facti sola pudore latet.
Sive quod Electra Trojæ spectare ruinas
  Non tulit: ante oculos opposuitque manum.
TEr sine perpetuo cælum versetur in axe;
  Ter jungat Titan, terque resolvat equos;
Protinus inflexo Berecynthia tibia totnu
  Flabit, & Idææ festa Parentis erunt.
Ibunt semimares, & inania tympana tundent;
  Æraque tinnitus ære repulsa dabunt.
Ipsa sedens molli comitum cervice feretur
  Urbis per medias exululata vias.
Scena sonat, Ludique vocant. spectate, Quirites;
  Et fora Marte suo litigiosa vacent.
Quærere multa libet: sed me sonus æris acuti
  Terret, & horrendo lotos adunca sono.
Da, Dea, quas sciter, doctas, Cybeleia, neptes.
  Audit; & has curæ jussit adesse meæ.
Pandite mandati memores, Heliconis alumnæ,
  Gaudeat assiduo cur Dea Magna sono.
Sic ego; sic Erato [mensis Cythereius illi
  Cessit; quod teneri nomen Amoris habet:]
Reddita Saturno sors hæc erat; Optime regum,
  A nato sceptris excutiere tuis.
Ille suam metuens, ut quæque erat edita, prolem
  Devorat; immersam visceribusque tenet.
Sæpe Rhea questa est toties fœcunda, nec unquam
  Mater; & indoluit fertilitate sua.
Jupiter ortus erat. pro magna teste vetustas
  Creditur. acceptam parce movere fidem.
Veste latens saxum cælesti viscere sedit.
  Sic genitor fatis decipiendus erat.
Ardua jam dudum resonat tinnitibus Ide;
  Tutus ut infanti vagiat ore puer.
Pars clypeos sudibus, galeas pars tundit inanes;
  Hoc Curetes habent, hoc Corybantes opus.
Res latuit patrem: priscique imitamina facti
  Æra Deæ comites raucaque terga movent.
Cymbala pro galeis, pro scutis tympana pulsant:
  Tibia dat Phrygios, ut dedit ante, modos.
Desierat, cœpi: Cur huic genus acre leones
  Præbent insolitas ad juga curva jubas?
Desieram, cœpit: Feritas mollita per illam
  Creditur. id curru testificata suo est.
At cur turrita caput est ornata corona?
  An Phrygiis turres urbibus illa dedit?
Annuit. Unde venit, dixi, sua membra secandi
  Impetus? ut tacui, Pieris orsa loqui:
Phryx puer in silvis facie spectabilis altis
  Turrigeram casto vinxit amore Deam.
Hunc sibi servari voluit, sua templa tueri:
  Et dixit, Semper fac puer esse velis.
Ille fidem jussus dedit, &, Si mentiar, inquit,
  Ultima, quam fallam, sit Venus illa mihi.
Fallit: & in Nympha Sagaritide desinit esse,
  Quod fuit. huic pœnas exigit ira Deæ.
Naida vulneribus succidit in arbore factis.
  Illa perit. fatum Naidos arbor erat.
Hic furit: &, credens thalami procumbere tectum,
  Effugit, & cursu Dindyma summa petit.
Et modo, Tolle faces; Remove, modo, verbera, clamat.
  Sæpe Palæstinas jurat adesse Deas.
Ille etiam saxo corpus laniavit acuto;
  Longaque in immundo pulvere tracta coma est.
Voxque fuit, Merui: meritas dem sanguine pœnas.
  Ah pereant partes, quæ nocuere mihi!
Ah pereant! dicebat adhuc. onus inguinis aufert;
  Nullaque sunt subito signa relicta viri.
Venit in exemplum furor hinc, mollesque ministri
  Cædunt jactatis vilia membra comis.
Talibus Aoniæ facunda voce Camœnæ
  Reddita quæsiti caussa furoris erat.
Hoc quoque, dux operis, moneas precor; unde petita
  Venerit. an nostra semper in Urbe fuit?
Dindymon, & Cybelen, & amœnam fontibus Iden
  Semper, & Iliacas Mater amavit opes.
Cum Trojam Æneas Italos portaret in agros;
  Est Dea sacriferas pæne secuta rates.
Sed nondum fatis Latio sua numina posci
  Senserat; assuetis substiteratque locis.
Post, ut Roma potens opibus jam sæcula quinque
  Vidit, & edomito sustulit orbe caput;
Carminis Euboici fatalia verba sacerdos
  Inspicit. inspectum tale fuisse ferunt:
Mater abest; Matrem jubeo, Romane, requiras.
  Cum veniet, casta est accipienda manu.
Obscuræ sortis Patres ambagibus errant:
  Quæve parens absit, quove petenda loco.
Consulitur Pæan: Divumque arcessite Matrem,
  Inquit: in Idæo est invenienda jugo.
Mittuntur proceres. Phrygiæ tum sceptra tenebat
  Attalus: Ausoniis rem negat ille viris.

Mira

Mira canam. longo tremuit cum murmure tellus:
Et sic ex adytis Diva locuta suis:
Ipsa peti volui. ne sit mora: mitte volentem.
Dignus Roma locus, quo Deus omnis eat.
Ille soni terrore pavens, Proficiscere, dixit;
Nostra eris. in Phrygios Roma refertur avos.
Protinus innumeræ cædunt pineta secures
Illa, quibus fugiens Phryx pius usus erat.
Mille manus coeunt: & picta coloribus ustis
Cælestum Matrem concava puppis habet.
Illa sui per aquas fertur tutissima nati;
Longaque Phryxeæ stagna sororis adit:
Rhoeteumque rapax, Sigeaque littora transit;
Et Tenedon veteres Eetionis opes.
Cyclades excipiunt, Lesbo post terga relicta;
Quaque Caristeis frangitur unda vadis.
Transit & Icarium, lapsas ubi perdidit alas
Icarus, & vastæ nomina fecit aquæ.
Tum læva Creten, dextra Pelopeidas undas
Deserit: & Veneri sacra Cythera petit.
Hinc mare Trinacrium, candens ubi tingere ferrum
Brontes, & Steropes, Acmonidesque solent:
Æquoraque Afra legit, Sardoaque regna sinistris
Prospicit a remis, Ausoniamque tenet.
Ostia contigerat, qua se Tiberinus in altum
Dividit, & campo liberiore natat.
Omnis Eques, mistaque gravis cum Plebe Senatus,
Obvius ad Thusci fluminis ora venit.
Procedunt pariter matres, nataeque, nurusque;
Quæque colunt sanctos virginitate focos.
Sedula fune viri contento brachia lassant.
Vix subit adversas hospita navis aquas.
Sicca diu tellus fuerat: sitis usserat herbas:
Sedit limoso pressa carina vado:
Quisquis adest operi, plus quam pro parte laborat;
Adjuvat & fortes voce sonante manus.
Illa velut medio stabilis sedet insula ponto.
Attoniti monstro stantque paventque viri.
Claudia Quinta genus Clauso referebat ab alto:
Nec facies impar nobilitate fuit.
Casta quidem; sed non & credita. rumor iniquus
Læserat, & falsi criminis acta rea est.
Cultus, & ornatis varie prodisse capillis,
Obfuit: ad rigidos promtaque lingua senes.
Conscia mens recti famæ mendacia risit:
Sed nos in vitium credula turba sumus.
Hæc ubi castarum processit ab agmine matrum,
Et manibus puram fluminis hausit aquam;
Ter caput irrorat, ter tollit in æthera palmas.
Quicumque adspiciunt, mente carere putant.
Submissoque genu, vultus in imagine Divæ
Figit, & hos edit crine jacente sonos:
Supplicis, almæ, tuæ, genetrix fœcunda Deorum,
Accipe sub certa conditione preces.
Casta negor. si tu damnas; meruisse fatebor.
Morte luam pœnas judice victa Dea.
Sed, si crimen abest, tu nostræ pignora vitæ
Re dabis: & castas casta sequere manus.
Dixit: & exiguo funem conamine traxit.
Mira, sed & scena testificata loquar.
Mota Dea est; sequiturque ducem, laudatque sequendo.
Index lætitiæ fertur in astra sonus.
Fluminis ad flexum veniunt: Tiberina priores
Ostia dixerunt, unde sinister abit.
Nox aderat: querno religant a stipite funem:
Dantque levi somno corpora functa cibo.
Lux aderat: querno solvunt a stipite funem:
Ante tamen posito thura dedere foco.
Ante coronata puppi sine labe juvencam
Mactarunt operum conjugiique rudem.
Est locus, in Tiberin qua lubricus influit Almo,
Et nomen magno perdit ab amne minor.
Illic purpurea canus cum veste sacerdos
Almonis Dominam sacraque lavit aquis.
Exululant comites, furiosaque tibia flatur;
Et feriunt molles taurea terga manus.
Claudia præcedit læto celeberrima vultu;
Credita vix tandem teste pudica Dea.
Ipsa sedens plaustro porta est invecta Capena:
Sparguntur junctæ flore recente boves.
Nasica accepit: templi tunc extitit auctor.
Augustus nunc est: ante Metellus erat.
Substitit hic Erato. mora fit, si cetera quæram.
Dic, inquam, parva cur stipe quærat opes?
Contulit æs populus; de quo delubra Metellus
Fecit, ait. dandæ mos stipis inde manet.
Cur vicibus factis ineant convivia, quæro,
Tum magis, indictas concelebrentque dapes.
Quod bene mutarit sedem Berecynthia, dixit;
Captant mutatis sedibus omen idem.
Institeram, quare primi Megalesia ludi
Urbe forent nostra: cum Dea (sensit enim:)
Illa Deos, inquit, peperit. cessere parenti:
Principiumque dati Mater honoris habet.
Cur igitur Gallos, qui se excidere, vocamus?
Cum tanto Phrygia Gallica distet humus?
Inter, ait, viridem Cybelen altasque Celenas,
Amnis it insana, nomine Gallus, aqua.
Qui bibit inde, furit. procul hinc discedite, queis est
Cura bonæ mentis. qui bibit inde, furit.
Non pudet herbosum, dixi, posuisse moretum
In Dominæ mensis? an sua caussa subest?
Lacte mero veteres usi memorantur, & herbis;
Sponte sua si quas terra ferebat, ait.
Candidus elisæ miscetur caseus herbæ;
Cognoscat priscos ut Dea prisca cibos.
Postera cum cælo motis Pallantias astris
Fulserit; & niveos Luna levarit equos;
Qui dicet, Quondam sacrata est colle Quirini
Hac Fortuna die Publica; verus erit.
Tertia lux [memini] Ludis erat. at mihi quidam
Spectanti senior, contiguusque loco,
Hæc, ait, illa dies, Libycis qua Cæsar in oris
Perfida magnanimi contudit arma Jubæ.
Dux mihi Cæsar erat, sub quo meruisse Tribunus
Glorior. officio præfuit ille meo.
Hanc ego militia sedem, tu pace parasti,
Inter bis quinos usus honore Viros.
Plura locuturi subito seducimur imbre.
Pendula cælestes Libra movebat aquas.
Ante tamen, quam summa dies spectacula sistat,
Ensifer Orion æquore mersus erit.
Proxima victricem cum Romam inspexerit Eos,
Et dederit Phœbo stella fugata locum;
Circus erit pompa celeber numeroque Deorum:
Primaque ventosis palma petetur equis.
Hi Cereris Ludi: non est opus indice caussa.
Sponte Deæ munus promeritumque patent.
Messis erant primis virides mortalibus herbæ;
Quas tellus nullo sollicitante dabat.
Et modo carpebant vivaci cespite gramen;
Nunc epulæ tenera fronde cacumen erant.

Postmodo

Poſtmodo glans nata eſt. bene erat jam glande reperta:
Duraque magnificas quercus habebat opes.
Prima Ceres homini ad meliora alimenta vocato
Mutavit glandes utiliore cibo.
Illa jugo tauros collum præbere coegit:
Tum primum ſoles eruta vidit humus.
Æs erat in pretio: chalybeia maſſa latebat.
Heu quam perpetuo debuit illa tegi!
Pace Ceres læta eſt. at vos optate, coloni,
Perpetuam Pacem, perpetuumque Ducem.
Farra Deæ, micæque licet ſalientis honorem
Detis, & in veteres thurea grana focos.
Et, ſi thura aberunt, unctas accendite tædas.
Parva bonæ Cereri, ſint modo caſta, placent.
A bove ſuccincti cultros removete miniſtri.
Bos aret: ignavam ſacrificate ſuem.
Apta jugo cervix non eſt ferienda ſecuri.
Vivat, & in dura ſæpe laboret humo.
Exigit ipſe locus, raptus ut virginis edam.
Plura recognoſces: pauca docendus eris.
Terra tribus ſcopulis vaſtum procurrit in æquor
Trinacris; a poſitu nomen adepta loci.
Grata domus Cereri. multas ibi poſſidet urbes,
In quibus eſt culto fertilis Henna ſolo.
Frigida cæleſtum matres Arethuſa vocarat.
Venerat ad ſacras & Dea flava dapes.
Filia, conſuetis ut erat comitata puellis,
Errabat nudo per ſua prata pede.
Valle ſub umbroſa locus eſt, adſpergine multa
Uvidus ex alto deſilientis aquæ.
Tot fuerant illic, quot habet natura, colores:
Pictaque diſſimili flore nitebat humus.
Quam ſimul adſpexit; Comites accedite, dixit;
Et mecum veſtros flore replete ſinus.
Præda puellares animos prolectat inanis;
Et non ſentitur ſedulitate labor.
Hæc implet lento calathos e vimine textos:
Hæc gremium, laxos degravat illa ſinus.
Illa legit calthas: huic ſunt violaria curæ:
Illa papavereas ſubſecat ungue comas.
Has, Hyacinthe, tenes: illas, Amarante, moraris:
Pars thyma, pars caſiam, pars meliloton amant,
Plurima lecta roſa eſt, & ſunt ſine nomine flores.
Ipſa crocos tenues, liliaque alba legit.
Carpendi ſtudio paulatim longius itur;
Et dominam caſu nulla ſecuta comes;
Hanc videt, & viſam patruus velociter aufert;
Regnaque cæruleis in ſua portat equis.
Illa quidem clamabat, Io, cariſſima mater,
Auferor. ipſa ſuos abſciderátque ſinus.
Panditur interea Diti via: jamque diurnum
Lumen inaſſueti vix patiuntur equi.
At chorus æqualis cumulatis flore caniſtris,
Perſephone, clamant, ad tua dona veni.
Ut clamata ſilet, montes ululatibus implent;
Et feriunt mœſtæ pectora nuda manus.
Attonita eſt plangore Ceres; modo venerat Hennam:
Nec mora, Me miſeram, filia, dixit, ubi es?
Mentis inops rapitur, quales audire ſolemus
Threicias paſſis Mæonadas ire comis.
Ut vitulo mugit ſua mater ab ubere rapto,
Et quærit fœtus per nemus omne ſuos;
Sic Dea, nec retinet gemitus, & concita curſu
Fertur; & e campis incipit, Henna, tuis.
Inde puellaris nacta eſt veſtigia plantæ,
Et preſſam noto pondere vidit humum,

Forſitan illa dies errori ſumma fuiſſet,
Si non turbaſſent ſigna reperta ſues.
Jamque Leontinos Amenanaque flumina curſu
Præterit, & ripas, herbifer Aci, tuas:
Præterit & Cyanen, & fontem lenis Anapi;
Et te, vorticibus non adeunde Gela.
Liquerat Ortygien, Megareaque, Pantagienque;
Quaque Simetheas accipit æquor aquas,
Antraque Cyclopum poſitis exuſta caminis,
Quique locus curvæ nomina falcis habet:
Himeraque, & Didymen, Acragantaque Tauromeonque
Sacrorumque Melan paſcua læta boum.
Hinc Camerinan adit, Thapſonque, & Heloria tempe,
Quaque patet Zephyro ſemper apertus Eryx.
Jamque Peloriaden, Lilybeaque, jamque Pachynon
Luſtrarat, terræ cornua prima ſuæ;
Quacumque ingreditur, miſeris loca cuncta querelis
Implet. ut amiſſum cum gemit ales Ityn.
Perque vices modo, Perſephone, modo, Filia, clamat.
Clamat, & alternis nomen utrumque ciet.
Sed neque Perſephone Cererem, neque filia matrem
Audit: & alternis nomen utrumque perit.
Unaque, paſtorem vidiſſet an arva colentem,
Vox erat, Hac greſſus ecqua puella tulit?
Jam color unus inest rebus, tenebriſque teguntur
Omnia: jam vigiles conticuere canes.
Alta jacet vaſti ſuper ora Typhoeos Ætne,
Cujus anhelatis ignibus ardet humus.
Illic accendit geminas pro lampade pinus:
Hinc Cereris ſacris nunc quoque tæda datur.
Eſt ſpecus exeſi ſtructura pumicis aſper;
Non homini regio, non adeunda feræ:
Quo ſimul ac venit, frænatos curribus angues
Jungit, & æquoreas ſicca pererrat aquas.
Effugit & Syrtes, & te, Zanclæa Charybdi;
Et vos, Niſæi naufraga monſtra canes;
Hadriacumque patens late, bimaremque Corinthon;
Sic venit ad portus, Attica terra, tuos.
Hic primum ſedit gelido mœſtiſſima ſaxo.
Illud Cecropidæ nunc quoque triſte vocant.
Sub Jove duravit multis immota diebus,
Et Lunæ patiens, & pluvialis aquæ.
Fors ſua cuique loco eſt. quo nunc Cerealis Eleuſin,
Dicitur hoc Celei rura fuiſſe ſenis.
Ille domum glandes excuſſaque mora rubetis
Portat, & arſuris arida ligna focis.
Filia parva duas redigebat rupe capellas;
Et tener in cunis filius æger erat.
Mater, ait virgo, (mota eſt Dea nomine matris)
Quid facis in ſolis incomitata jugis?
Reſtitit & ſenior, quamvis onus urget: & orat
Tecta ſuæ ſubeat quantulacumque caſæ.
Illa negat: ſimularat anum, mitraque capillos
Preſſerat. inſtanti talia dicta refert:
Soſpes eas, ſemperque parens: mihi filia rapta eſt.
Heu melior quanto ſors tua ſorte mea!
Dixit: &, ut lacrimæ (neque enim lacrimare Deorum eſt)
Decidit in tepidos lucida gutta ſinus.
Flent pariter, molles animi virgoque ſenexque.
E quibus hæc juſti verba fuere ſenis:
Sic tibi, quam raptam quereris, ſit filia ſoſpes;
Surge: nec exiguæ deſpice tecta caſæ.
Cui Dea, Duc, inquit: ſciſti, qua cogere poſſes,
Seque levat ſaxo, ſubſequiturque ſenem.
Dux comiti narrat, quam ſit ſibi filius æger;
Nec capiat ſomnos, invigiletque malis.

Illa

Illa soporiferum, parvos initura penates,
Colligit agresti leue papaver humo.
Dum legit; oblito fertur gustasse palato,
Longamque imprudens exsoluisse famem.
Quæ quia principio posuit jejunia noctis;
Tempus habent Mystæ sidera visa cibi.
Limen ut intravit, luctus videt omnia plena,
Jam spes in puero nulla salutis erat.
Matre salutata (mater Metanira vocatur)
Tangere dignata est os pueile suo.
Pallor abit, subitasque vident in corpore vires.
Tantus cælesti venit ab ore vigor.
Tota domus læta est. hoc est, materque paterque
Nataque: tres illi tota fuere domus.
Mox epulas ponunt, liquefacta coagula lacte,
Pomaque, & in teneris aurea mella favis.
Abstinet alma Ceres, somnique papavera caussas
Dat tibi cum tepido lacte bibenda, puer.
Noctis erat medium, placidique silentia somni;
Triptolemum gremio sustulit illa suo:
Terque manu permulsit eum: tria carmina dixit:
Carmina mortali non referenda sono.
Inque foco pueri corpus vivente favilla
Obruit, humanum purget ut ignis onus.
Excutitur somno stulte pia mater: & amens,
Quid facis? exclamat: membraque ab igne rapit.
Cui Dea, Dum non es, dixit, scelerata fuisti:
Irrita materno sunt mea dona metu.
Iste quidem mortalis erit: sed primus arabit,
Et feret, & culta præmia tollet humo.
Dixit: & egrediens nubem trahit, inque dracones
Transit, & aligero tollitur axe Ceres.
Sunion expositum, Piræaque tuta recessu
Linquit, & in dextrum quæ jacet ora latus.
Hinc init Ægæum; quo Cycladas adspicit omnes;
Ioniumque rapax, Icariumque legit.
Perque urbes Asiæ longum petit Hellespontum:
Diversumque locis alta pererrat iter.
Nam modo thurilegos Arabas, modo despicit Indos:
Hinc Libys, hinc Meroe, siccaque terra subest.
Nunc adit Hesperios Rhenum Rhodanumque Padumque,
Teque future parens, Tibri, potentis aquæ.
Quo feror? Immensum est erratas dicere terras:
Præteritus Cereri nullus in orbe locus.
Errat & in cælo: liquidique immunia ponti
Alloquitur gelido proxima signa polo.
Parrhasides stellæ (namque omnia nosse potestis,
Æquoreas numquam cum subeatis aquas),
Persephonen natam miseræ monstrate parenti.
Dixerat. huic Helice talia verba refert:
Crimine nox vacua est. Solem de virgine rapta
Consule; qui late facta diurna videt.
Sol aditus, Quam quæris, ait, ne vana labores,
Nupta Jovis fratri tertia regna tenet.
Questa diu secum sic est affata Tonantem:
(Maximaque in vultu signa dolentis erant)
Si memor es, de quo mihi sit Proserpina nata;
Dimidium curæ debet habere tuæ.
Orbe pererrato, sola est injuria facti
Cognita: commissi præmia raptor habet.
At neque Persephone digna est prædone marito,
Nec gener hoc nobis more parandus erat.
Quid gravius victore Gyge captiva tulissem;
Quam nunc te cæli sceptra tenente tuli?
Verum impune ferat: nos hæc patiamur inultæ.
Reddat, & emendet facta priora novis.

Jupiter hanc lenit, factumque excusat amore;
Nec gener est nobis ille pudendus, ait.
Non ego nobilior. posita est mihi regia cælo.
Possidet alter aquas: alter inane Chaos.
Sed si forte tibi non est mutabile pectus;
Statque semel juncti rumpere vincla tori;
Hoc quoque tentemus, siquidem jejuna remansit:
Sin minus; inferni conjugis uxor erit.
Tartara jussus adit sumtis Caducifer alis:
Speque redit citius, visaque certa refert.
Rapta tribus, dixit, solvit jejunia granis,
Punica quæ lento cortice poma tegunt.
Haud secus indoluit, quam si modo rapta fuisset,
Mœsta parens; longa vixque refecta mora est.
Atque ita, Nec nobis cælum est habitabile, dixit:
Tænaria recipi me quoque valle jube.
Et factura fuit: pactus nisi Jupiter esset,
Bis tribus ut cælo mensibus illa foret.
Tum demum vultusque Ceres animumque recepit;
Imposuitque suæ spicea serta comæ.
Largaque provenit cessatis messis in arvis;
Et vix congestas area cepit opes.
Alba decent Cererem: vestes Cerealibus albas
Sumite. nunc pulli velleris usus abest.

Occupat Apriles Idus cognomine Victor
Jupiter: hac illi sunt data templa die.
Hac quoque, ni fallor, populo dignissima nostro
Atria Libertas cœpit habere sua.

Luce secutura tutos pete, navita, portus:
Ventus ab occasu grandine mistus erit.
Scilicet ut fuerit; tamen hac Mutinensia Cæsar
Grandine militia contudit arma sua.

Tertia post Veneris cum lux surrexerit Idus;
Pontifices forda sacra litate bove.
Forda ferens bos est fœcundaque, dicta ferendo:
Hinc etiam fœtus nomen habere putant.
Nunc gravidum pecus est: gravidæ nunc semine terræ.
Telluri plenæ victima plena datur.
Pars cadit arce Jovis: ter denas Curia vaccas
Accipit; & largo sparsa cruore madet.
Ast ubi visceribus vitulos rapuere ministri,
Sectaque fumosis exta dedere focis;
Igne cremat vitulos, quæ natu maxima virgo;
Luce Palis populos purget ut ille cinis.
Rege Numa, fructu non respondente labori,
Irrita decepti vota colentis erant.
Nam modo siccus erat gelidis Aquilonibus annus;
Nunc ager assidua luxuriabat aqua.
Sæpe Ceres primis dominum fallebat in herbis;
Et levis obsesso stabat avena solo:
Et pecus ante diem partus edebat acerbos;
Agnaque nascendo sæpe necabat ovem.
Silva vetus nullaque diu violata securi
Stabat, Mænalio sacra relicta Deo.
Ille dabat tacitis animo responsa quieto
Noctibus. hic geminas rex Numa mactat oves.
Prima cadit Fauno; leni cadit altera Somno.
Sternitur in duro vellus utrumque solo.
Bis caput intonsum fontana spargitur unda;
Bis sua faginea tempora fronde premit.
Usus abest Veneris: nec fas animalia mensis
Ponere: nec digitis annulus ullus inest.
Veste rudi tectum supra nova vellera corpus
Ponit, adorato per sua verba Deo.
Interea placidam redimita papavere frontem
Nox venit, & secum somnia nigra trahit.

Faunus adeſt; oviumque premens pede vellera duro,
 Edidit a dextro talia dicta toro:
Morte boum tibi, Rex, Tellus placanda duarum:
 Det ſacris animas una necata duas.
Excutitur terrore quies; Numa viſa revolvit;
 Et ſecum ambages cæcaque juſſa refert.
Expedit errantem nemori gratiſſima conjux;
 Et dixit, Gravidæ poſceris exta bovis.
Exta bovis dantur gravidæ: felicior annus
 Provenit, & fructum terra pecuſque ferunt.
Hanc quondam Cytherea diem properantius ire
 Juſſit, & æthereos præcipitavit equos;
Ut titulum imperii quam primum luce ſequenti
 Auguſto juveni proſpera bella darent.
SED jam præteritas quartus tibi Lucifer Idus
 Reſpicit. hac Hyades Dorida nocte petunt.
TErtia poſt Hyadas cum lux erit orta remotas;
 Carcere partitos Circus habebit equos.
Cur igitur miſſæ vinctis ardentia tædis
 Terga ferant vulpes, cauſſa docenda mihi.
Frigida Carſeoli nec olivis apta ferendis
 Terra, ſed ad ſegetes ingenioſus ager.
Hac ego Pelignos natalia rura petebam;
 Parva, ſed aſſiduis uvida ſemper aquis.
Hoſpitis antiqui ſolitas intravimus ædes.
 Demſerat emeritis jam juga Phœbus equis.
Is mihi multa quidem, ſed & hæc, narrare ſolebat;
 Unde meum præſens inſtrueretur opus:
Hoc, ait, in campo (campumque oſtendit) habebat
 Rus breve cum duro parca colona viro.
Ille ſuam peragebat humum: ſive uſus aratri,
 Sive cavæ falcis, ſive bidentis erat.
Hæc modo verrebat ſtantem tibicine villam:
 Nunc matris plumis ova fovenda dabat.
Aut virides malvas, aut fungos colligit albos:
 Aut humilem grato calfacit igne focum.
Et tamen aſſiduis exercet brachia telis;
 Adverſumque minas frigoris arma parat.
Filius hujus erat primo laſcivus in ævo;
 Addideratque annos ad duo luſtra duos.
Is capit extremi vulpem ſub valle ſalicti:
 Abſtulerat multas illa cohortis aves.
Captivam ſtipula fœnoque involvit, & ignes
 Admovet. urentes effugit illa manus.
Qua fugit, incendit veſtitos meſſibus agros:
 Damnoſis vires ignibus aura dabat.
Factum abiit; monumenta manent. nam vivere captam
 Nunc quoque lex vulpem Carſeolana vetat.
Utque luat pœnas gens hæc, Cerealibus ardet:
 Quoque modo ſegetes perdidit, ipſa perit.
POſtera cum veniet terras viſura patentes
 Memnonis in roſeis lutea mater equis;
E duce lanigeri pecoris, qui prodidit Hellen,
 Sol abit: egreſſo victima major adeſt.
Vacca ſit an taurus, non eſt cognoſcere promtum:
 Pars prior apparet: poſteriora latent.
Seu tamen eſt taurus, ſive eſt hoc femina ſignum;
 Junone invita munus amoris habet.
NOX abiit, oriturque Aurora. Palilia poſcor.
 Non poſcor fruſtra; ſi favet alma Pales.
Alma Pales, faveas paſtoria ſacra canenti;
 Proſequor officio ſi tua feſta pio.
Certe ego de vitulo cinerem ſtipulaſque fabales
 Sæpe tuli plena februa caſta manu.
Certe ego tranſilui poſitas ter in ordine flammas;
 Virgaque roratas laurea miſit aquas.
Mota Dea eſt; operique favet. navalibus exi,
 Puppis: habent ventos jam tua vela ſuos.
I, pete virginea, populus, ſuffimen ab ara:
 Veſta dabit. Veſtæ munere purus eris.
Sanguis equi ſuffimen erit, vitulique favilla.
 Tertia res, duræ culmen inane fabæ.
Paſtor, oves ſaturas ad prima crepuſcula luſtra.
 Uda prius ſpargat, virgaque verrat humum.
Frondibus, & fixis decorentur ovilia ramis;
 Et tegat ornatas longa corona fores.
Cærulei fiant vivo de ſulfure fumi;
 Tactaque fumanti ſulfure balet ovis.
Ure mares oleas, tædamque, herbaſque Sabinas;
 Et crepet in mediis laurus aduſta focis.
Libaque de milio milii fiſcella ſequatur:
 Ruſtica præcipue quo Dea læta cibo eſt.
Adde dapes mulctramque ſuas: dapibuſque reſectis
 Sylvicolam tepido lacte precare Palen.
Conſule, dic, pecori pariter, pecoriſque magiſtris:
 Effugiat ſtabulis noxa repulſa meis.
Sive ſacro pavi, ſedive ſub arbore ſacra;
 Pabulaque e buſtis inſcia carpſit ovis:
Seu nemus intravi vetitum, noſtriſve fugatæ
 Sunt oculis Nymphæ, ſemicaperve Deus:
Seu mea falx ramo lucum ſpoliavit opaco,
 Unde data eſt ægræ fiſcina frondis ovi:
Da veniam culpæ: nec, dum degrandinat, obſit
 Agreſti fano ſuppoſuiſſe pecus.
Nec noceat turbaſſe lacus. ignoſcite, Nymphæ;
 Mota quod obſcuras ungula fecit aquas.
Tu, Dea, pro nobis Fontes fontanaque placa
 Numina; tu ſparſos per nemus omne Deos.
Nec Dryadas, nec nos videamus labra Dianæ;
 Nec Faunum, medio cum premit arva die.
Pelle procul morbos. valeant hominesque gregeſque;
 Et valeant vigiles provida turba canes.
Neve minus multos redigam, quam mane fuerunt;
 Neve gemam referens vellera rapta lupo.
Abſit iniqua fames. herbæ, frondeſque ſuperſint:
 Quæque lavent artus, quæque bibantur, aquæ.
Ubera plena premam. referat mihi caſeus æra:
 Dentque viam liquido vimina rara ſero.
Sitque ſalax aries; conceptaque ſemina conjux
 Reddat; & in ſtabulo multa ſit agna meo.
Lanaque proveniat nullas læſura puellas,
 Mollis, & ad teneras quamlibet apta manus.
Quæ precor, eveniant: & nos faciamus ad annum
 Paſtorum dominæ grandia liba Pali.
His Dea placanda eſt: hæc tu converſus ad ortus
 Dic ter, & in vivo prolue rore manus.
Tum licet, appoſita veluti cratere camella,
 Lac niveum potes, purpureamque ſapam.
Moxque per ardentes ſtipulæ crepitantis acervos
 Trajicias celeri ſtrenua membra pede.
Expoſitus mos eſt. moris mihi reſtat origo.
 Turba facit dubium; cœptaque noſtra tenet.
Omnia purgat edax ignis, vitiumque metallis
 Excoquit. idcirco cum duce purgat oves.
An, quia cunctarum contraria ſemina rerum
 Sunt duo, diſcordes ignis & unda Dei;
Junxerunt elementa patres: aptumque putarunt
 Ignibus & ſparſa tangere corpus aqua?
An, quod in his vitæ cauſſa eſt; hæc perdidit exul:
 His nova fit conjux: hæc duo magna putant?
Vix equidem credo; ſunt qui Phaethonta referri
 Credant, & nimias Deucalionis aquas.

Pars

Pars quoque, cum saxis pastores saxa terebant,
Scintillam subito prosiluisse ferunt.
Prima quidem periit: stipulis excepta secunda est.
Hoc argumenti flamma Palilis habet.
An magis hunc morem pietas Æneia fecit,
Innocuum victo cui dedit ignis iter?
Num tamen est vero propius; cum condita Roma est,
Transferri jussos in nova tecta Lares?
Mutantesque domum tectis agrestibus ignem,
Et cessaturæ supposuisse casæ?
Per flammas saluisse pecus, saluisse colonos?
Quod fit natali nunc quoque, Roma, tuo.
Ipse locus caussas vati facit. Urbis origo
Venit. ades festis, magne Quirine, tuis.
Jam luerat pœnas frater Numitoris, & omne
Pastorum gemino sub duce vulgus erat.
Contrahere agrestes, & mœnia ponere utrique
Convenit. ambigitur mœnia ponat uter.
Nil opus est, dixit, certamine, Romulus, ullo.
Magna fides avium est: experiamur aves.
Res placet. alter init nemorosi saxa Palati:
Alter Aventinum mane cacumen adit.
Sex Remus, hic volucres bis sex videt ordine. pacto
Statur & arbitrium Romulus urbis habet.
Apta dies legitur, qua mœnia signet aratro.
Sacra Palis suberant: inde movetur opus.
Fossa fit ad solitum: fruges jaciuntur in ima,
Et de vicino terra petita solo.
Fossa repletur humo, plenæque imponitur ara;
Et novus accenso funditur igne focus.
Inde premens stivam designat mœnia sulco:
Alba jugum niveo cum bove vacca tulit.
Vox fuit hæc Regis, Condenti Jupiter urbem,
Et genitor Mavors, Vestaque mater ades:
Quosque pium est adhibere Deos, advertite cuncti:
Auspicibus vobis hoc mihi surgat opus.
Longa sit huic ætas, dominæque potentia terræ:
Sitque sub hac oriens occiduusque dies.
Ille precabatur. tonitru dedit omina lævo
Jupiter: & lævo fulmina missa polo.
Augurio læti jaciunt fundamina cives;
Et novus exiguo tempore murus erat.
Hoc Celer urget opus, quem Romulus ipse vocarat;
Sintque, Celer, curæ, dixerat, ista tuæ.
Neve quis aut muros, aut versam vomere terram
Transeat, audentem talia dede neci.
Quod Remus ignorans, humiles contemnere muros
Cœpit: &, His populus, dicere, tutus erit?
Nec mora, transsiluit. rutro Celer occupat ausum.
Ille premit duram sanguinolentus humum.
Hæc ubi Rex didicit; lacrimas introrsus obortas
Devorat, & clausum pectore vulnus habet.
Flere palam non vult, exemplaque fortia servat:
Sicque meos muros transeat hostis, ait.
Dat tamen exsequias: nec jam suspendere fletum
Sustinet; & pietas dissimulata patet.
Osculaque applicuit posito suprema feretro:
Atque ait; Invito frater ademte, vale.
Arsurosque artus unxit: fecere, quod ille,
Faustulus, & mœstas Acca soluta comas.
Tum juvenem nondum facti flevere Quirites;
Ultima plorato subdita flamma rogo.
Urbs oritur (quis tunc hoc ulli credere posset?)
Victorem terris impositura pedem.
Cuncta regas: & sis magno sub Cæsare semper:
Sæpe etiam plures nominis hujus habe.

Et quoties steteris domito sublimis in orbe;
Omnia sint humeris inferiora tuis.
Dicta Pales nobis. idem Vinalia dicam.
Una tamen media est inter utramque dies.
Numina vulgares Veneris celebrate puellæ.
Multa professarum quæstibus apta Venus.
Poscite thure dato formam, populique favorem:
Poscite blanditias, dignaque verba joco.
Cumque sua dominæ date grata sisymbria myrto,
Textaque composita juncea vincla rosa.
Templa frequentari Collinæ proxima portæ
Nunc decet: a Siculo nomina colle tenent.
Utque Syracusas Arethusidas abstulit armis
Claudius, & bello te quoque cepit, Eryx;
Carmine vivacis Venus est translata Sibyllæ;
Inque suæ stirpis maluit urbe coli.
Cur igitur Veneris festum Vinalia dicant,
Quæritis; & quare sit Jovis ista dies?
Turnus, an Æneas Latiæ gener esset Amatæ;
Bellum erat. Hetruscas Turnus adoptat opes.
Clarus erat, sumtisque ferox Mezentius armis:
Et vel equo magnus, vel pede major erat.
Quem Rutuli Turnusque suis adsciscere tentant
Partibus. hæc contra dux ita Tuscus ait:
Stat mihi non parvo virtus mea. vulnera testes;
Armaque, quæ sparsi sanguine sæpe meo.
Qui petis auxilium; non grandia divide mecum
Præmia, de lacubus proxima musta tuis.
Nulla mora est operæ. vestrum dare; vincere nostrum est.
Quam velit Æneas ista negata mihi!
Annuerant Rutuli. Mezentius induit arma:
Induit Æneas; alloquiturque Jovem.
Hostica Tyrrheno vota est vindemia Regi,
Jupiter: e Latio palmite musta feras.
Vota valent meliora: cadit Mezentius ingens,
Atque indignanti pectore plangit humum.
Venerat Autumnus calcatis sordidus uvis:
Redduntur merito debita vina Jovi.
Dicta dies hinc est Vinalia. Jupiter illam
Vindicat, & festis gaudet inesse suis.
Sex ubi, quæ restant, luces Aprilis habebit;
In medio cursu tempora veris erunt.
Et frustra pecudem quæres Athamantidos Helles:
Signaque dant imbres: exoriturque Canis.
Hac mihi Nomento Romam cùm luce redirem,
Obstitit in media candida pompa via.
Flamen in antiquæ lucum Robiginis ibat,
Exta canis flammis, exta daturus ovis.
Protinus accessi; ritus ne nescius essem.
Edidit hæc Flamen verba, Quirine, tuus:
Aspera Robigo, parcas Cerealibus herbis:
Et tremat in summa læve cacumen humo.
Tu sata sideribus cæli nutrita secundis
Crescere, dum fiant falcibus apta, sinas.
Vis tua non levis est. quæ tu frumenta notasti;
Mœstus in amissis illa colonus habet.
Nec venti tantum Cereri nocuere, nec imbres;
Nec sic marmoreo pallet adusta gelu:
Quantum, si culmos Titan incalfacit udos.
Tum locus est iræ, Diva timenda, tuæ.
Parce, precor, scabrasque manus a messibus aufer;
Neve noce cultis: posse nocere sat est.
Nec teneras segetes, sed durum amplectere ferrum:
Quodque potest alios perdere, perde prior.
Utilius gladios & tela nocentia carpes.
Nil opus est illis: otia mundus agit.

Sarcula nunc, durusque bidens, & vomer aduncus,
 Ruris opes niteant: inquinet arma situs.
Conatusque aliquis vagina ducere ferrum;
 Adstrictum longa sentiat esse mora.
At tu ne viola Cererem: semperque colonus
 Absenti possit solvere vota tibi.
Dixerat. a dextra villis mantele solutis
 Cumque meri patera thuris acerra fuit.
Thura focis vinumque dedit, fibrasque bidentis,
 Turpiaque obscœnæ (vidimus) exta canis.
Tum mihi, Cur detur sacris nova victima, quæris?
 Quæsieram: Caussam percipe, Flamen ait:
Est Canis (Icarium dicunt) quo sidere moto
 Tosta sitit tellus, præcipiturque seges.
Pro cane sidereo canis hic imponitur aræ:
 Et, quare pereat, nil nisi nomen habet.
CUm Phrygis Assaraci Tithonia fratre relicto
 Sustulit immenso ter jubar orbe suum;
Mille venit variis florum Dea nexa coronis:
 Scena joci morem liberioris habet.
Exit & in Majas sacrum Florale Kalendas.
 Tunc repetam: nunc me grandius urget opus.
Aufert, Vesta, diem: cognato, Vesta, recepta est
 Limine. sic justi constituere patres.
Phœbus habet partem; Vestæ pars altera cessit:
 Quod superest illis, tertius ipse tenet.
State Palatinæ laurus, prætextaque quercu
 Stet domus. æternos tres habet una Deos.

F A S T O R U M

L I B E R V.

QUæritis; unde putem Maio data nomina mensi?
 Non satis est liquido cognita caussa mihi.
Ut stat, & incertus qua sit sibi nescit eundum,
 Cum videt ex omni parte viator iter:
Sic, quia posse datur diversas reddere caussas,
 Qua ferar ignoro; copiaque ipsa nocet.
Dicite, quæ fontes Aganippidos Hippocrenes
 Grata Medusæi signa tenetis equi.
Dissensere deæ. quarum Polyhymnia cœpit
 Prima. silent aliæ; dictaque mente notant.
Post chaos, ut primum data sunt tria corpora mundo,
 Inque novas species omne recessit opus;
Pondere terra suo subsedit, & æquora traxit:
 At cælum levitas in loca summa tulit.
Sol quoque cum stellis nulla gravitate retentus,
 Et vos Lunares exsiluistis equi.
Sed neque terra diu cælo, nec cetera Phœbo
 Sidera cedebant: par erat omnis honos.
Sæpe aliquis solio, quod tu, Saturne, tenebas,
 Ausus de media plebe sedere Deus.
Et latus Oceano quisquam Deus advena junxit:
 Tethys & extremo sæpe recepta loco est.
Donec Honor, placidoque decens Reverentia vultu
 Corpora legitimis imposuere toris.
Hinc sata Majestas; hos est Dea censa parentes:
 Quaque die partu est edita, magna fuit.
Nec mora: consedit medio sublimis Olympo,
 Aurea, purpureo conspicienda sinu.
Consedere simul Pudor & Metus. omne videres
 Numen ad hanc cultus composuisse suos.
Protinus intravit mentes suspectus honorum.
 Fit pretium dignis; nec sibi quisque placet.

Hic status in cælo multos permansit in annos:
 Dum senior fatis excidit arce Deus.
Terra feros partus immania monstra Gigantas
 Edidit, ausuros in Jovis ire domum.
Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues:
 Atque ait, in magnos arma movete Deos.
Exstruere hi montes ad sidera summa parabant,
 Et magnum bello sollicitare Jovem.
Fulmina de cæli jaculatus Jupiter arce
 Vertit in auctores pondera vasta suos.
His bene Majestas armis defensa deorum
 Restat: & ex illo tempore firma manet.
Assidet illa Jovi: Jovis est fidissima custos.
 Et præstat sine vi sceptra tremenda Jovi.
Venit & in terras: coluerunt Romulus illam
 Et Numa: mox alii, tempore quisque suo.
Illa patres in honore pio matresque tuetur:
 Illa comes pueris virginibusque venit.
Illa datos fasces commendat, eburque curule.
 Illa coronatis alta triumphat equis.
Finierat voces Polyhymnia. dicta probarunt
 Clioque, & curvæ scita Thalia lyræ.
Excipit Uranie: fecere silentia cunctæ;
 Et vox audiri nulla, nisi illa potest.
Magna fuit quondam capitis reverentia cani,
 Inque suo pretio ruga senilis erat.
Martis opus juvenes animosaque bella gerebant:
 Et pro Dis aderant in statione suis.
Viribus illa minor, nec habendis utilis armis,
 Consilio patriæ sæpe ferebat opem.
Nec nisi post annos patuit tunc Curia seros:
 Nomen & ætatis mite Senatus erat.
Jura dabat populo senior: finitaque certis
 Legibus est ætas, unde petatur honos.
Et medius juvenum, non indignantibus ipsis,
 Ibat: & interior, si comes unus erat.
Verba quis auderet coram sene digna rubore
 Dicere? censuram longa senecta dabat.
Romulus hoc vidit: selectaque pectora Patres
 Dixit. ad hos Urbis summa relata novæ.
Hinc sua majores posuisse vocabula Majo
 Tangor, & ætati consuluisse suæ.
Et Numitor dixisse potest, Da, Romule, mensem
 Hunc senibus; nec avum sustinuisse nepos.
Nec leve præpositi pignus successor honoris
 Junius a juvenum nomine dictus habet.
Tum sic, neglectos hedera redimita capillos,
 Prima sui cœpit Calliopea chori:
Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethyn,
 Qui terram liquidis, qua patet, ambit aquis.
Hinc sata Pleione cum cælifero Atlante
 Jungitur, ut fama est; Pleiadasque parit.
Quarum Maja suas forma superasse sorores
 Traditur, & summo concubuisse Jovi.
Hæc enixa jugo cupressiferæ Cyllenes
 Ætherium volucri qui pede carpit iter.
Arcades hunc, Ladonque rapax, & Mænalos ingens
 Rite colunt, Luna credita terra prior.
Exul ab Arcadiis Latios Evander in agros
 Venerat: impositos attuleratque Deos.
Hic, ubi nunc Roma est orbis caput, arbor & herbæ,
 Et paucæ pecudes, & casa rara fuit.
Quo postquam ventum; Consistite, præscia mater,
 Nam locus imperii rus erit istud, ait.
Et matri & vati paret Nonacrius heros;
 Inque peregrina constitit hospes humo.

Sacra.

Sacraque multa quidem, ſed Fauni prima bicornis
  Has decuit gentes, alipedique Dei.
Semicaper, coleris cinctutis, Faune, Lupercis;
  Cum luſtrant celebres vellera ſecta vias.
At tu materno donaſti nomine menſem,
  Inventor curvæ, furibus apte, fidis.
Nec pietas hæc prima tua eſt: ſeptena putaris
  Pleiadum numerum fila dediſſe lyræ.
Hæc quoque deſierat; laudataque voce ſororum eſt.
  Quid faciam? turbæ pars habet omnis idem.
Gratia Pieridum nobis æqualiter adſit;
  Nullaque laudetur pluſve minuſve mihi.
AB Jove ſurgat opus. prima mihi nocte videnda
  Stella eſt in cunas officioſa Jovis.
Naſcitur Oleniæ ſignum pluviale Capellæ:
  Illa dati cælum præmia lactis habet.
Nais Amalthea Cretæa nobilis Ida
  Dicitur in ſilvis occuluiſſe Jovem.
Huic fuit hædorum mater formoſa duorum
  Inter Dictæos conſpicienda greges;
Cornibus aeriis, atque in ſua terga recurvis:
  Ubere, quod nutrix poſſet habere Jovis.
Lac dabat illa Deo. ſed fregit in arbore cornu:
  Truncaque dimidia parte decoris erat.
Suſtulit hoc Nymphe; cinctumque recentibus herbis,
  Et plenum pomis ad Jovis ora tulit.
Ille, ubi res cæli tenuit, ſolioque paterno
  Sedit, & invicto nil Jove majus erat,
Sidera nutricem, nutricis fertile cornu
  Fecit; quod dominæ nunc quoque nomen habet.
Præſtitibus Maiæ Laribus videre Kalendæ
  Aram conſtitui, ſignaque parva Deum.
Voverat illa quidem Curius: ſed multa vetuſtas
  Deſtruit, & ſaxo longa ſenecta nocet.
Cauſſa tamen poſiti fuerat cognominis illis,
  Quod præſtant oculis omnia tuta ſuis.
Stant quoque pro nobis, & præſunt mœnibus Urbis;
  Et ſunt præſentes, auxiliumque ferunt.
At canis ante pedes ſaxo fabricatus eodem
  Stabat. quæ ſtandi cum Lare cauſſa fuit?
Servat uterque domum domino quoque fidus uterque.
  Compita grata Deo: compita grata cani.
Exagitant & Lar & turba Diania fures:
  Pervigilantque Lares; pervigilantque canes.
Bina gemellorum quærebam ſigna Deorum
  Viribus annoſæ facta caduca moræ:
Mille Lares Geniumque Ducis, qui tradidit illos,
  Urbs habet; & vici numina trina colunt.
Quo feror? Auguſtus menſis mihi carminis hujus
  Jus dabit. interea Diva canenda Bona eſt.
Eſt moles nativa: locu res nomina fecit.
  Appellant ſaxum: pars bona montis ea eſt.
Huic Remus inſtiterat fruſtra, quo tempore fratri
  Prima Palatinæ ſigna dediſtis aves.
Templa Patres illic oculos exoſa viriles
  Leniter acclivi conſtituere jugo.
Dedicat hæc veteris Clauſorum nominis hæres
  Virgineo nullum corpore paſſa virum.
Livia reſtituit; ne non imitata maritum
  Eſſet, & ex omni parte ſecuta virum.
POſtera cum roſeam pulſis Hyperionis aſtris
  In matutinis lampada tollit equis;
Frigidus Argeſtes ſummas mulcebit ariſtas,
  Candidaque a Calabris vela dabuntur aquis.
At ſimul inducunt obſcura crepuſcula noctem;
  Pars Hyadum toto de grege nulla latet.
Ora micant Tauri ſeptem radiantia flammis,
  Navita quas Hyadas Grajus ab imbre vocat.
Pars Bacchum nutriſſe putant: pars credidit eſſe
  Tethyos has neptes, Oceanique ſenis.
Nondum ſtabat Atlas humeros oneratus Olympo;
  Cum ſatus eſt forma conſpiciendus Hyas.
Hunc ſtirps Oceani maturis niſibus Æthra
  Edidit, & Nymphas: ſed prior ortus Hyas.
Dum nova lanugo; pavidos formidine cervos
  Terret: & eſt illi præda benigna lepus.
At poſtquam virtus annis adolevit; in apros
  Audet, & hirſutas cominus ire leas.
Dumque petit latebras fœtæ catuloſque leænæ;
  Ipſe fuit Libycæ præda cruenta feræ.
Mater Hyan, & Hyan mœſtæ flevere ſorores;
  Cervicemque polo ſuppoſiturus Atlas.
Victus uterque parens tamen eſt pietate ſororum.
  Illa dedit cælum: nomina fecit Hyas.
Mater, ades, florum, ludis celebranda jocoſis:
  Diſtuleram partes menſe priore tuas.
Incipis Aprili: tranſis in tempora Maji.
  Alter te fugiens, cum venit alter, habet.
Cum tua ſint, cedantque tibi confinia menſum;
  Convenit in laudes ille vel iſte tuas.
Circus in hunc exit, clamataque palma Theatris;
  Hoc quoque cum Circi munere carmen eat.
Ipſa doce quæ ſis. hominum ſententia fallax.
  Optima tu proprii nominis auctor eris.
Sic ego, ſic noſtris reſpondit Diva rogatis:
  Dum loquitur, vernas efflat ab ore roſas.
Chloris eram, quæ Flora vocor. corrupta Latino
  Nominis eſt noſtri littera Græca ſono.
Chloris eram Nymphe campi felicis, ubi audis
  Rem fortunatis ante fuiſſe viris.
Quæ fuerit mihi forma, grave eſt narrare modeſtæ:
  Sed generum matri repperit illa Deum.
Ver erat; errabam. Zephyrus conſpexit; abibam.
  Inſequitur; fugio. fortior ille fuit.
Et dederat fratri Boreas jus omne rapinæ,
  Auſus Erechthea præmia ferre domo.
Vim tamen emendat dando mihi nomina nuptæ:
  Inque meo non eſt ulla querela toro.
Vere fruor ſemper: veri nitidiſſimus annus.
  Arbor habet frondes, pabula ſemper humus.
Eſt mihi fœcundus dotalibus hortus in agris.
  Aura fovet; liquidæ fonte rigatur aquæ.
Hunc meus implevit generoſo flore maritus:
  Atque ait, Arbitrium tu, Dea, floris habe.
Sæpe ego digeſtos volui numerare colores;
  Nec potui. numero copia major erat.
Roſcida cum primum foliis excuſſa pruina eſt,
  Et variæ radiis intepuere comæ;
Conveniunt pictis incinctæ veſtibus Horæ,
  Inque leves calathos munera noſtra legunt.
Protinus arripiunt Charites; nectuntque coronas,
  Sertaque cæleſtes implicitura comas.
Prima per immenſas ſparſi nova ſemina gentes.
  Unius tellus ante coloris erat.
Prima Therapnæo feci de ſanguine florem:
  Et manet in folio ſcripta querela ſuo.
Tu quoque nomen habes cultos, Narciſſe, per hortos:
  Infelix, quod non alter & alter eras!
Quid Crocon, aut Attyn referam, Cinyraque creatum;
  De quorum per me vulnere ſurgit honor?
Mars quoque, ſi neſcis, per noſtras editus artes.
  Jupiter hoc ut adhuc neſciat, uſque precor.

Sancta Jovem Juno, nata sine matre Minerva,
Officio doluit non eguisse suo.
Ibat, ut Oceano quereretur furta mariti:
Restitit ad nostras fessa labore fores.
Quam simul adspexi; Quid te, Saturnia, dixi,
Attulit? exponit, quem petat, illa locum.
Addidit & caussam. verbis solabar amicis.
Non, inquit, verbis cura levanda mea est.
Si pater est factus neglecto conjugis usu
Jupiter, & solus nomen utrumque tenet;
Cur ego desperem fieri sine conjuge mater:
Et parere intacto, dummodo casta, viro?
Omnia tentabo latis medicamina terris;
Et freta, Tartareos excutiamque sinus.
Vox erat in cursu: vultum dubitantis habebam.
Nescio quid, Nymphe, posse videris, ait.
Ter volui promittere opem, ter lingua retenta est:
Ira Jovis magni caussa timoris erat.
Fer, precor, auxilium, dixit; celabitur auctor:
Et Stygiæ numen testificatur aquæ.
Quod petis, Oleniis, inquam, mihi missus ab arvis
Flos dabit. est hortis unicus ille meis.
Qui dabat, Hoc, dixit, sterilem quoque tange juvencam;
Mater erit. tetigi. nec mora; mater erat.
Protinus hærentem decerpsi pollice florem.
Tangitur; & tacto concipit illa sinu.
Jamque gravis Thracen, & læva Propontidos intrat;
Fitque potens voti; Marsque creatus erat.
Qui memor accepti per me natalis, Habeto
Tu quoque Romulea, dixit, in Urbe locum.
Forsitan in teneris tantum mea regna coronis
Esse putes. tangunt numen & arva meum.
Si bene floruerint segetes; erit area dives.
Si bene floruerit vinea; Bacchus erit.
Si bene floruerint oleæ; nitidissimus annus.
Pomaque proventum temporis hujus habent.
Flore semel læso pereunt viciæque fabæque:
Et pereunt lentes, advena Nile, tuæ.
Vina quoque in magnis operose condita cellis
Florent: & nebulæ dolia summa tegunt.
Mella meum munus. volucres ego mella daturas
Ad violam, & cytisos, & thyma cana voco.
Nos quoque idem facimus: tunc cum juvenilibus annis
Luxuriant animi, corporaque ipsa vigent.
Talia dicentem tacitus mirabar, at illa,
Jus tibi discendi, siqua requiris, ait.
Dic, Dea, ludorum, respondi, quæ sit origo.
Via bene desieram; rettulit illa mihi.
Cetera luxuriæ nondum instrumenta vigebant:
Aut pecus, aut latam dives habebat humum.
Hinc etiam locuples, hinc ipsa pecunia dicta est.
Sed jam de vetito quisque parabat opes.
Venerat in morem populi depascere saltus:
Idque diu licuit, pœnaque nulla fuit.
Vindice servabant nullo sua publica vulgus:
Jamque in privato pascere inertis erat.
Plebis ad Ædiles delata licentia talis
Publicios: animus defuit ante viris.
Rem populus recipit: mulctam subiere nocentes.
Vindicibus laudi publica cura fuit.
Mulcta data est ex parte mihi: magnoque favore
Victores Ludos instituere novos.
Parte locant clivum, qui tunc erat ardua rupes.
Utile nunc iter est; Publiciumque vocant.
Annua credideram spectacula facta; negavit:
Addidit & dictis altera verba suis.

Nos quoque tangit honos. festis gaudemus, & aris:
Turbaque cælestes ambitiosa sumus.
Sæpe Deos aliquis peccando fecit iniquos:
Et pro delictis hostia blanda fuit.
Sæpe Jovem vidi, cum jam sua mittere vellet
Fulmina, thure dato sustinuisse manum.
At si negligimur; magnis injuria pœnis
Solvitur: & justum præterit ira modum.
Respice Thestiaden: flammis absentibus arsit.
Caussa est; quod Phœbes ara sine igne fuit.
Respice Tantaliden: eadem Dea vela tenebat.
Virgo est; & spretos bis tamen ulta focos.
Hippolyte infelix, velles coluisse Dionen,
Cum consternatis diripereris equis.
Longa referre mora est collata oblivia damnis.
Me quoque Romani præteriere Patres.
Quid facerem? per quod fierem manifesta doloris?
Exigerem nostræ qualia damna notæ?
Excidit officium tristi mihi. nulla tuebar
Rura: nec in pretio fertilis hortus erat.
Lilia deciderant: violas arere videres,
Filaque punicei languida facta croci,
Sæpe mihi Zephyrus, Dotes corrumpere noli
Ipsa tuas, dixit: dos mihi vilis erat.
Florebant oleæ; venti nocuere protervi.
Florebant segetes; grandine læsa Ceres.
In spe vitis erat: cælum nigrescit ab Austris,
Et subita frondes decutiuntur aqua.
Nec volui fieri, nec sum crudelis in ira:
Cura repellendi sed mihi nulla fuit.
Convenere Patres: &, si bene floreat annus,
Numinibus nostris annua festa vovent.
Annuimus voto. Consul cum Consule ludos
Postumio Lænas persoluere mihi.
Quærere conabar, quare lascivia major
His foret in Ludis, liberiorque jocus:
Sed mihi succurrit, numen non esse severum;
Aptaque deliciis munera ferre Deam.
Tempora sutilibus cinguntur tota coronis;
Et latet injecta splendida mensa rosa.
Ebrius incinctis philyra conviva capillis
Saltat, & imprudens utitur arte meri.
Ebrius ad durum formosæ limen amicæ
Cantat, habent unctæ mollia serta comæ.
Nulla coronata peraguntur seria fronte;
Nec liquidæ vinctis flore bibuntur aquæ:
Donec eras mistus nullis, Acheloe, racemis;
Gratia sumendæ non erat ulla rosæ.
Bacchus amat flores: Baccho placuisse coronam
Ex Ariadnæo sidere nosse potes.
Scena levis decet hanc: non est, mihi credite, non est
Illa cothurnatas inter habenda Deas.
Turba quidem cur hos celebrent meretricia ludos,
Non ex difficili caussa petenda subest.
Non est de tetricis, non est de magna professis:
Vult sua plebejo sacra patere choro.
Et monet ætatis specie, dum floreat, uti;
Contemni spinam, cum cecidere rosæ.
Cur tamen, ut dantur vestes Cerealibus albæ,
Sic hæc est cultu versicolore decens?
An quia maturis albescit messis aristis;
Et color & species floribus omnis inest?
Annuit; & motis flores cecidere capillis:
Accidere in mensas ut rosa missa solet.
Lumina restabant; quorum me caussa latebat.
Cum sic errores abstulit illa meos.

Vel

Vel quia purpureis collucent floribus agri;
Lumina sunt nostros visa decere dies:
Vel quia nec flos est hebeti, nec flamma, colore;
Atque oculos in se splendor uterque trahit;
Vel quia deliciis nocturna licentia nostris
Convenit. a vero tertia caussa venit.
Est breve præterea, de quo mihi quærere restat,
Si liceat, dixi. (dixit & illa, Licet).
Cur tibi pro Libycis claudantur rete leænis
Imbelles capreæ, sollicitusque lepus.
Non sibi, respondit, silvas cessisse; sed hortos,
Arvaque pugnaci non adeunda feræ.
Omnia finierat: tenues secessit in auras.
Mansit odor. posses scire fuisse Deam.
Floreat ut toto carmen Nasonis in ævo;
Sparge, precor, donis pectora nostra tuis.
Nocte minus quarta promet sua sidera Chiron
Semivir, & flavi corpore mistus equi.
Pelion Hæmoniæ mons est obversus in Austros:
Summa virent pinu: cetera quercus habet.
Phillyrides tenuit. saxo stant antra vetusto,
Quæ justum memorant incoluisse senem.
Ille manus olim missuras Hectora leto
Creditur in lyricis detinuisse modis.
Venerat Alcides exacta parte laborum;
Jussaque restabant ultima pene viro.
Stare simul casu Trojæ duo fata videres:
Hinc puer Æacides, hinc Jove natus erat.
Excipit hospitio juvenem Philyreius heros:
Et causam adventus hic rogat, ille docet.
Perspicit interea clavam spoliumque leonis:
Virque, ait, his armis, armaque digna viro.
Nec se, quin horrens auderent tangere setis
Vellus, Achilleæ continuere manus.
Dumque senex tractat squallentia tela venenis;
Excidit, & lævo fixa sagitta pede est.
Ingemuit Chiron, traxitque e corpore ferrum:
Adgemit Alcides, Hæmoniusque puer.
Ipse tamen lectas Pagasæis collibus herbas
Temperat, & varia vulnera mulcet ope.
Virus edax superabat opem: penitusque recepta
Ossibus, & toto corpore pestis erat.
Sanguine Centauri Lernææ sanguis Echidnæ
Mistus ad auxilium tempora nulla dabant.
Stabat, ut ante patrem, lacrymis perfusus Achilles:
Sic flendus Peleus, si moreretur, erat.
Sæpe manus ægras manibus fingebat amicis:
(Morum, quos fecit, præmia doctor habet.)
Oscula sæpe dedit. dixit quoque sæpe jacenti;
Vive, precor; nec me, care, relinque, pater.
Nona dies aderat; cum tu, justissime Chiron,
Bis septem stellis corpora cinctus eras.
Hunc lyra curva sequi cuperet; sed idonea nondum
Est via. nox aptum tertia tempus erit.
Scorpios in cælo, cum cras lucescere Nonas
Dicimus, a media parte notandus erit.
Hinc ubi protulerit formosa ter Hesperus ora,
Ter dederint Phœbo sidera victa locum;
Ritus erit veteris nocturna Lemuria sacri:
Inferias tacitis Manibus illa dabunt.
Annus erat brevior; nec adhuc pia Februa norant:
Nec tu dux mensium, Jane biformis, eras.
Jam tamen exstincto cineri sua dona ferebant;
Compositique nepos busta piabat avi.
Mensis erat Majus majorum nomine dictus,
Qui partem prisci nunc quoque moris habet.

Nox ubi jam media est, somnoque silentia præbet;
Et canis, & variæ conticuistis aves;
Ille memor veteris ritus, timidusque Deorum,
Surgit: habent gemini vincula nulla pedes.
Signaque dat digitis medio cum pollice junctis;
Occurrat tacito ne levis umbra sibi.
Terque manus puras fontana proluit unda;
Vertitur, & nigras accipit ore fabas.
Aversusque jacit: sed dum jacit, Hæc ego mitto;
His, inquit, redimo meque meosque fabis.
Hoc novies dicit, nec respicit. umbra putatur
Colligere, & nullo terga vidente sequi.
Rursus aqua tangit, Temesæaque concrepat æra:
Et rogat ut tectis exeat umbra suis.
Cum dixit novies, Manes exite paterni,
Respicit, & pure sacra peracta putat.
Dicta sit unde dies, quæ nominis exstet origo,
Me fugit. ex aliquo est invenienda Deo.
Pleiade nate, mone, virga venerande potenti:
Sæpe tibi Stygii regia visa Jovis.
Venit adoratus Caducifer. accipe causam
Nominis. ex ipso cognita causa Deo est.
Romulus ut tumulo fraternas condidit umbras,
Et male veloci justa soluta Remo;
Faustulus infelix, & passis Acca capillis
Spargebant lacrimis ossa perusta suis.
Inde domum redeunt sub prima crepuscula mœsti;
Utque erat, in duro procubuere toro.
Umbra cruenta Remi visa est assistere lecto,
Atque hæc exiguo murmure verba loqui:
En ego dimidium vestri parsque altera voti
Cernite sim qualis; qui modo qualis eram!
Qui modo si volucres habuissem regna jubentes;
In populo potui maximus esse meo:
Nunc elapsa rogi flammis & inanis imago.
Hæc est ex illo forma relicta Remo.
Heu! ubi Mars pater est? si vos modo vera locuti;
Uberaque expositis ille ferina dedit.
Quem lupa servavit, manus hunc temeraria civis
Perdidit. o quanto mitior illa fuit!
Sæve Celer, crudelem animam per vulnera reddas:
Utque ego, sub terras sanguinolentus eas.
Noluit hoc frater. pietas æqualis in illo est.
Quod potuit, lacrimas in mea fata dedit.
Hunc vos per lacrimas, per vestra alimenta rogate,
Ut celebrem festo signet honore diem.
Mandantem amplecti cupiunt, & brachia tendunt.
Lubrica prensantes effugit umbra manus.
Ut secum fugiens somnos abduxit imago;
Ad regem voces fratris uterque ferunt.
Romulus obsequitur, lucemque Remuria dixit
Illam, qua positis justa feruntur avis.
Aspera mutata est in lenem tempore longo
Littera, quæ toto nomine prima fuit.
Mox etiam Lemures animas dixere silentum.
Is verbi sensus, vis ea vocis erat.
Fana tamen veteres illis clausere diebus:
Ut nunc ferali tempore operta vides.
Nec viduæ tædis eadem, nec virginis apta
Tempora. quæ nupsit, non diuturna fuit.
Hac quoque de causa (si te proverbia tangunt)
Mense malas Majo nubere vulgus ait.
Sed tamen hæc tria sunt sub eodem tempore festa
Inter se nullo continuata die.
Quorum si mediis Bœoton Oriona quæres;
Falsus eris. signi causa canenda mihi.

Jupiter, & lato qui regnat in æquore frater,
  Carpebant socias, Mercuriusque, vias.
Tempus erat, quo versa jugo referuntur aratra;
  Et pronum saturæ lac bibit agnus ovis.
Forte senex Hyrieus angusti cultor agelli
  Hos videt, exiguam stabat ut ante casam.
Atque ita, Longa via est, nec tempora longa supersunt,
  Dixit; & hospitibus janua nostra patet.
Addidit & vultum verbis; iterumque rogavit.
  Parent promissis; dissimulantque Deos.
Tecta senis subeunt nigro deformia fumo:
  Ignis in hesterno stipite parvus erat.
Ipse genu posito flammas exsuscitat aura,
  Et promit quassas comminuitque faces.
Stant calices. minor inde fabas, olus alter habebant:
  Et fumant testu pressus uterque suo.
Dumque mora est, tremula dat vina rubentia dextra.
  Accipit æquoreus pocula prima Deus.
Quæ simul exhausit; Da nunc bibat ordine, dixit,
  Jupiter. audito palluit ille Jove.
Ut rediit animus; cultorem pauperis agri
  Immolat, & magno torret in igne bovem.
Quæque puer quondam primis diffuderat annis,
  Prodit fumoso condita vina cado.
Nec mora: flumineam lino celantibus ulvam,
  Sic quoque non altis, discubuere toris.
Nunc dape, nunc posito mensæ nituere Lyæo.
  Terra rubens crater, pocula fagus erant.
Verba fuere Jovis; Si quid fert impetus, opta:
  Omne feres. placidi verba fuere senis:
Cara fuit conjux primæ mihi cura juventæ
  Cognita. nunc ubi sit quæritis? urna tegit.
Huic ego juratus, vobis in verba vocatis,
  Conjugio dixi sola fruere meo.
Et dixi, & servo. sed enim diversa voluntas
  Est mihi: nec conjux & pater esse volo.
Annuerant omnes: omnes ad terga juvenci
  Constiterant. pudor est ulteriora loqui.
Tum superinjecta texere madentia terra.
  Jamque decem menses; & puer ortus erat.
Hunc Hyrieus, quia sic genitus, vocat Uriona.
  Perdidit antiquum littera prima sonum.
Creverat immensum: comitem sibi Delia sumsit,
  Ille Deæ custos, ille satelles erat.
Verba movent iras non circumspecta Deorum.
  Quam nequeam, dixit, vincere, nulla fera est.
Scorpion immisit Tellus. fuit impetus illi
  Curva gemelliparæ spicula ferre Deæ.
Obstitit Orion. Latona nitentibus astris
  Addidit: &, Meriti præmia, dixit, habe.
SEd quid & Orion, & cetera sidera mundo
  Cedere festinant, noxque coarctat iter?
Quid solito citius liquido jubar æquore tollit
  Candida Lucifero præveniente dies?
Fallor? an arma sonant? non fallimur: arma sonabant.
  Mars venit; & veniens bellica signa dedit.
Ultor ad ipse suos cælo descendit honores,
  Templaque in Augusto conspicienda Foro.
Et Deus est ingens, & opus. debebat in Urbe
  Non aliter nati Mars habitare sui.
Digna Giganteis hæc sunt delubra tropæis:
  Hinc fera Gradivum bella movere decet:
Seu quis ab Eoo nos impius orbe lacesset:
  Seu quis ab Occiduo Sole domandus erit.
Prospicit armipotens operis fastigia summi:
  Et probat invictos summa tenere Deos.
Prospicit in foribus diversæ tela figuræ,
  Armaque terrarum milite victa tuo.
Hinc videt Ænean oneratum pondere sacro;
  Et tot Iuleæ nobilitatis avos.
Hinc videt Iliaden humeris ducis arma ferentem;
  Claraque dispositis acta subesse viris.
Spectat & Augusto prætextum nomine templum,
  Et visum lecto Cæsare majus opus.
Voverat hoc juvenis tunc cum pia sustulit arma.
  A tantis Princeps incipiendus erat.
Ille manus tendens, hinc stanti milite justo,
  Hinc conjuratis, talia dicta dedit:
Si mihi bellandi pater est, Vestæque sacerdos
  Auctor; & ulcisci numen utrumque paro:
Mars, ades; & satia scelerato sanguine ferrum:
  Stetque favor caussa pro meliore tuus.
Templa feres, & me victore vocaberis Ultor.
  Voverat; & fuso lætus ab hoste redit.
Nec satis est meruisse semel cognomina Marti:
  Persequitur Partha signa retenta manu.
Gens fuit & campis, & equis, & tuta sagittis;
  Et circumfusis invia fluminibus.
Addiderant animos Crassorum funera genti;
  Cum periit miles, signaque, duxque simul.
Signa decus belli Parthus Romana tenebat;
  Romanæque aquilæ signifer hostis erat.
Isque pudor mansisset adhuc, nisi fortibus armis
  Cæsaris Ausoniæ protegerentur opes.
Ille notas veteres, & longi dedecus ævi
  Sustulit. agnorunt signa recepta suos.
Quid tibi nunc solitæ mitti post terga sagittæ;
  Quid loca, quid rapidi profuit usus equi?
Parthe, refers aquilas: victos quoque porrigis arcus:
  Pignora jam nostri nulla pudoris habes.
Rite Deo templumque datum nomenque bis ulto:
  Et meritus votis debita solvit honos.
Solemni Ludos Circo celebrate, Quirites:
  Non visa est fortem scena decere Deum.
PLiadas adspicies omnes, totumque sororum
  Agmen; ubi ante Idus nox erit una super.
Tum mihi non dubiis auctoribus incipit æstas;
  Et tepidi finem tempora veris habent.
IDibus ora prior stellantia tollere Taurum
  Indicat: huic signo fabula nota subest.
Præbuit ut taurus Tyriæ sua terga puellæ
  Jupiter, & falsa cornua fronte tulit;
Illa jubam dextra, læva retinebat amictus;
  Et timor ipse novi caussa decoris erat.
Aura sinus implet: flavos movet aura capillos.
  Sidoni, sic fueras accipienda Jovi.
Sæpe puellares subduxit ab æquore plantas;
  Et metuit tactus assilientis aquæ:
Sæpe Deus prudens tergum demittit in undas;
  Hæreat ut cullo fortius illa suo.
Littoribus tactis stabat sine cornibus ullis
  Jupiter: inque Deum de bove versus erat.
Taurus init cælum. te, Sidoni, Jupiter implet:
  Parsque tuum terræ tertia nomen habet.
Hoc alii signum Phariam dixere juvencam;
  Quæ bos ex homine est, ex bove facta Dea.
Tum quoque priscorum virgo simulacra virorum
  Mittere roboreo scirpea ponte solet.
Corpora post decies senos qui credidit annos
  Missa neci; sceleris crimine damnat avos.
Fama vetus: tum cum Saturnia terra vocata est,
  Talia fatidici dicta fuere Dei:

Falcifero

Falcifero libata ſeni duo corpora, gentes,
Mittite; quæ Tnſcis excipiantur aquis.
Donec in hæc venit Tirynthius arva, quotannis
Triſtia Leucadio ſacra peracta modo.
Illum ſtramineos in aquam miſiſſe Qnirites.
Herculis exemplo corpora falſa jaci.
Pars putat, ut ferrent juvenes ſuffragia ſoli,
Pontibus infirmos præcipitaſſe ſenes.
Tybri, doce verum: tua ripa vetuſtior Urbe.
Principium ritus tu bene noſſe potes.
Tybris, arundiferum medio caput extulit alveo;
Raucaque dimovit talibus ora ſonis:
Hæc loca deſertas vidi ſine mœnibus herbas:
Paſcebat ſparſos utraque ripa boves.
Et quem nunc gentes Tyberin noruntque timentque,
Tunc etiam pecori deſpiciendus eram.
Arcadis Evandri nomen tibi ſæpe refertur:
Ille meas remis advena torſit aquas.
Venit & Alcides turba comitatus Achiva.
Albula, ſi memini, tunc mihi nomen erat.
Excipit hoſpitio juvenem Pallantius heros:
Et tandem Caco debita pœna venit.
Victor abit, ſecumque boves Erytheida prædam
Abſtrahit. at comites longius ire negant.
Magnaque pars horum deſertis venerat Argis:
Montibus his ponunt ſpemque Laremque ſuum.
Sæpe tamen patriæ dulci tanguntur amore;
Atque aliquis moriens hoc breve mandat opus:
Mittite me Tyberi: Tyberinis vectus ut undis
Litus ad Inachium pulvis inanis eam.
Diſplicet hæredi mandati cura ſepulchri:
Mortuus Auſonia conditur hoſpes humo.
Scirpea pro domino Tyberi jactatur imago,
Ut repetat Grajas per freta longa domos.
Hactenus: ut vivo ſubiit rorantia ſaxo
Antra, leves curſum ſuſtinuiſtis aquæ.

CLare nepos Atlantis, ades: quem montibus olim
Edidit Arcadiis Pleias una Jovi.
Pacis & armorum Superis imiſque Deorum
Arbiter, alato qui pede carpis iter:
Læte lyræ pulſu, nitida quoque læte palæſtra;
Quo didicit culte lingua favente loqui.
Templa tibi poſuere Patres ſpectantia Circum
Idibus. ex illo eſt hæc tibi feſta dies.
Te, quicumque ſuas profitetur vendere merces,
Thure dato, tribuas ut ſibi lucra, rogat.
Eſt aqua Mercurii portæ vicina Capenæ:
Si juvat expertis credere; numen habet.
Huc venit incinctus tunicas mercator, & urna
Purus ſuffita, quam ferat, haurit aquam.
Uda fit hinc laurus: lauro ſparguntur ab uda
Omnia, quæ dominos ſunt habitura novos.
Spargit & ipſe ſuos lauro rorante capillos:
Et peragit ſolita fallere voce preces.
Ablue præteriti perjuria temporis, inquit.
Ablue præterita perfida verba die.
Sive ego te feci teſtem, falſove citavi
Non audituri numina magna Jovis;
Sive Deum prudens alium Divamve fefelli;
Abſtulerint celeres improba dicta Noti.
Et pateant veniente die perjuria nobis:
Nec curent Superi, ſi qua locutus ero.
Da modo lucra mihi, da facto gaudia lucro:
Et face ut emtori verba dediſſe juvet.
Talia Mercurius poſcentem ridet ab alto;
Se memor Ortygias ſurripuiſſe boves.

AT mihi pande, precor, tanto meliora petenti,
In Geminos ex quo tempore Phœbus eat.
Cum totidem de menſe dies ſupereſſe videbis;
Quot ſunt Herculei facta laboris, ait.
Dic, ego reſpondi, cauſſam mihi ſideris hujus.
Cauſſam facundo prodidit ore Deus.
Abſtulerant raptas Phœben Phœbeſque ſororem
Tyndaridæ fratres, hic eques, ille pugil.
Bella parant, repetuntque ſuas & frater & Idas;
Leucippo fieri pactus uterque gener.
His amor, ut repetant, illis, ut reddere nolint,
Suadet: & ex cauſſa pugnat uterque pari.
Effugere Oebalidæ curſu potuere ſequentes:
Sed viſum celeri vincere turpe fuga.
Liber ab arboribus locus eſt, apta area pugnæ.
Conſtiterant illic: nomen Aphidna loco.
Pectora trajectus Lynceo Caſtor ab enſe
Non exſpectato vulnere preſſit humum.
Ultor adeſt Pollux; & Lyncea perforat haſta,
Qua cervix humeros continuata premit.
Ibat in hunc Idas, vixque eſt Jovis igne repulſus:
Tela tamen dextræ fulmine rapta negant.
Jamque tibi, Pollux, cælum ſublime patebat;
Cum, Mea, dixiſti, percipe verba pater.
Quod mihi das uni, cælum partire duobus:
Dimidium toto munere majus erit.
Dixit, & alterna fratrem ſtatione redemit:
Utile ſollicitæ ſidus uterque rati.
Ad Janum redeat, qui quærit Agonia quid ſint:
Quæ tamen in Faſtis hoc quoque tempus habent.
Nocte ſequente diem canis Erigoneius exit.
Eſt alio ſigni reddita cauſſa loco.

PRoxima Vulcani lux es; Tubiluſtria dicunt.
Luſtrantur puræ, quas facit ille, tubæ.

QUattuor inde notis locus eſt; quibus ordine lectis
Vel mos ſacrorum; vel Fuga Regis ineſt.

NEc te prætereo, populi Fortuna potentis
Publica; cui templum luce ſequente datum.
Hanc ubi dives aquis acceperit Amphitrite;
Grata Jovi fulvæ roſtra videbis avis.

AUferat ex oculis veniens Aurora Booten:
Continuaque die ſidus Hyantis erit.

FASTORUM
LIBER VI.

HIC quoque menſis habet dubias in nomine cauſſas:
Quæ placeant, poſitis omnibus, ipſe leges.
Facta canam; ſed erunt qui me finxiſſe loquantur:
Nullaque mortali numina viſa putent.
Eſt Deus in nobis: agitante caleſcimus illo.
Impetus hic ſacræ ſemina mentis habet.
Fas mihi præcipue vultus vidiſſe Deorum:
Vel quia ſum vates; vel quia ſacra cano.
Eſt nemus arboribus denſum, ſecretus ab omni
Voce locus; ſi non obſtreperetur aquis.
Hic ego quærebam cœpti quæ menſis origo
Eſſet, & in cura nominis hujus eram.
Ecce Deas vidi: non quas præceptor arandi
Viderat; Aſcræas cum ſequeretur oves.
Nec quas Priamides in aquoſæ vallibus Idæ
Contulit, ex illis ſed tamen una fuit.
Ex illis fuit una, ſui germana mariti.
Hæc erat, agnovi, quæ ſtat in arce Jovis.
Horrueram, tacitoque animum pallore fatebar.
Cum Dea, quos fecit, ſuſtulit ipſa metus:

Namque, ait, O vates Romani conditor anni,
  Ause per exiguos magna referre modos;
Jus tibi fecisti numen cæleste videndi,
  Cum placuit numeris condere festa tuis.
Ne tamen ignores, vulgique errore traharis;
  Junius a nostro nomine nomen habet.
Est aliquid nupsisse Jovi, Jovis esse sororem.
  Fratre magis, dubito, glorier, anne viro.
Si genus adspicitur; Saturnum prima parentem
  Feci. Saturni sors ego prima fui.
A patre dicta meo quondam Saturnia Roma est:
  Hæc illi a cælo proxima terra fuit.
Si torus in pretio est; dicor matrona Tonantis:
  Junctaque Tarpeio sunt mea templa Jovi.
An potuit Maio pellex dare nomina mensi?
  Hic honor in nobis invidiosus erit?
Cur igitur Regina vocor, Princepsque Dearum?
  Aurea cur dextræ sceptra dedere meæ?
An faciant mensem luces, Lucinaque ab illis
  Dicar; & a nullo nomina mense traham?
Tum me pœniteat posuisse fideliter iras
  In genus Electræ, Dardaniamque domum.
Caussa duplex itæ. rapto Ganymede dolebam:
  Forma quoque Idæo judice victa mea est.
Pœniteat, quod non foveo Carthaginis arces:
  Cum mea sint illo currus & arma loco.
Pœniteat Sparten, Argosque, measque Mycenas,
  Et veterem Lario supposuisse Samon.
Adde senem Tatium, Junonicolasque Faliscos;
  Quos ego Romanis succubuisse tuli.
Sed neque pœniteat: nec gens mihi carior ulla est.
  Hic colar, hic teneam cum Jove templa meo.
Ipse mihi Mavors, Commendo mœnia, dixit,
  Hæc tibi: tu pollens Urbe nepotis eris.
Dicta fides sequitur. centum celebramur in aris:
  Nec levior quovis est mihi mensis honor.
Nec tamen hunc nobis tantummodo præstat honorem
  Roma: suburbani dant mihi munus idem.
Inspice, quos habeat nemoralis Aricia Fastos,
  Et populus Laurens, Lanuviumque meum.
Est illic mensis Junonius. inspice Tibur,
  Et Prænestinæ mœnia sacra Deæ:
Junonale leges tempus, nec Romulus illas
  Condidit: at nostri Roma nepotis erat.
Finierat Juno. respeximus. Herculis uxor
  Stabat; & in vultu signa dolentis erant.
Non ego, si toto mater me cedere cælo
  Jusserit, invita matre morabor, ait.
Nunc quoque non luctor de nomine temporis hujus.
  Blandior; & partes pæne rogantis ago.
Remque mei juris malim tenuisse precando;
  Et faveas caussæ forsitan ipse meæ.
Aurea possedit socio Capitolia templo
  Mater, & ut debet, cum Jove summa tenet.
At decus omne mihi contingit origine mensis.
  Unicus est, de quo sollicitamur, honor.
Quid grave, si titulum mensis, Romane, dedistis
  Herculis uxori, posteritasque memor?
Hæc quoque terra aliquid debet mihi nomine magni
  Conjugis. huc capras appulit ille boves.
Hic male defensus flammis & dote paterna
  Cacus Aventinam sanguine tinxit humum.
Ad propiora vocor. populum digessit ab annis
  Romulus, in partes distribuitque duas.
Hæc dare consilium, pugnare paratior illa est:
  Hæc ætas bellum suadet, at illa gerit.
Sic statuit, mensesque nota secrevit eadem.
  Junius est juvenum; qui fuit ante, senum.
Dixit: & in litem studio certaminis issent;
  Atque ira pietas dissimulata foret.
Venit Apollinea longas Concordia lauro
  Nexa comas, placidi numen opusque Ducis.
Hæc ubi narravit Tatium, fortemque Quirinum,
  Binaque cum populis regna coisse suis;
Et Lare communi soceros generosque receptos;
  His nomen junctis Junius, inquit, habet.
Dicta triplex caussa est. at vos ignoscite, Divæ:
  Res est arbitrio non dirimenda meo.
Ite pares a me. perierunt judice formæ
  Pergama: plus lædunt, quam juvat una, duæ.

PRima dies tibi, Carna, datur. Dea cardinis hæc est.
  Numine clausa aperit, claudit aperta suo.
Unde datas habeat vires, obscurior ævo
  Fama: sed e nostro carmine certus eris.
Adjacet antiqui Tiberino lucus Helerni:
  Pontifices illuc nunc quoque sacra ferunt.
Inde sata est Nymphe (Granen dixere priores)
  Nequidquam multis sæpe petita procis.
Rura sequi, jaculisque feras agitare solebat;
  Nodosasque cava tendere valle plagas.
Non habuit pharetram: Phœbi tamen esse sororem
  Credebant. nec erat, Phœbe, pudenda tibi.
Huic aliquis juvenum dixisset amantia verba;
  Reddebat tales protinus illa sonos:
Hæc loca lucis habent nimis, & cum luce pudoris.
  Si secreta magis ducis in antra, sequor.
Credulus antra subit. frutices hæc nacta resistit:
  Et latet, & nullo est invenienda modo.
Viderat hanc Janus; visæque cupidine captus
  Ad duram verbis mollibus usus erat.
Nympha jubet quæri de more remotius antrum:
  Utque comes sequitur, destituitque ducem.
Stulta; videt Janus quæ post sua terga gerantur:
  Nil agis en: latebras respicit ille tuas.
Nil agis en: dixi. nam te sub rupe latentem
  Occupat amplexo; speque potitus ait:
Jus pro concubitu nostro tibi cardinis esto.
  Hoc pretium positæ virginitatis habe.
Sic fatus, spinam, qua tristes pellere posset
  A foribus noxas (hæc erat alba) dedit.
Sunt avidæ volucres, non quæ Phineïa mensis
  Guttura fraudabant: sed genus inde trahunt.
Grande caput: stantes oculi: rostra apta rapinæ:
  Canities pennis, unguibus hamus inest.
Nocte volant, puerosque petunt nutricis egentes;
  Et vitiant cunis corpora rapta suis.
Carpere dicuntur lactentia viscera rostris;
  Et plenum poto sanguine guttur habent.
Est illis strigibus nomen: sed nominis hujus
  Caussa; quod horrenda stridere nocte solent.
Sive igitur nascuntur aves, seu carmine fiunt;
  Næniaque in volucres Marsa figurat anus;
In thalamos venere Procæ. Proca natus in illis
  Præda recens avium quinque diebus erat.
Pectoraque exsorbent avidis infantia linguis.
  At puer infelix vagit, opemque petit.
Territa voce sui nutrix accurrit alumni;
  Et rigido sectas invenit ungue genas.
Quid faceret? color oris erat, qui frondibus olim
  Esse solet seris, quas nova læsit hyems.
Pervenit ad Granen, & rem docet. illa, Timorem
  Pone; tuus sospes, dixit, alumnus erit.

Vene-

Venerat ad cunas: flebant materque paterque.
  Siſtite vos lacrimas, ipſa medebor, ait.
Protinus arbutea poſtes ter in ordine tangit
  Fronde: ter arbutea limina fronde notat.
Spargit aquis aditus, ſed quæ medicamen habebant:
  Extaque de porca cruda bimeſtre tenet.
Atque ita, Noctis aves, extis puerilibus, inquit,
  Parcite: pro parvo victima parva cadit.
Cor pro corde, precor, pro fibris ſumite fibras.
  Hanc animam vobis pro meliore damus.
Sic ubi libavit, proſecta ſub æthere ponit:
  Quique ſacris adſunt, reſpicere illa vetat.
Virgaque Janalis de ſpina ſumitur alba:
  Qua lumen thalamis parva feneſtra dabat.
Poſt illud nec aves cunas violaſſe feruntur;
  Et rediit puero, qui fuit ante, color.
Pinguia cur illis guſtentur larda Kalendis,
  Miſtaque cum calido ſit faba farre, rogas?
Priſca Dea eſt; aliturque cibis, quibus ante ſolebat:
  Nec petit adſcitas luxurioſa dapes.
Piſcis adhuc illi populo ſine fraude natabat:
  Oſtreaque in conchis tuta fuere ſuis:
Nec Latium norat, quam præbet Ionia dives,
  Nec quæ Pygmæo ſanguine gaudet, avem.
Et præter pennas nihil in pavone placebat:
  Nec tellus captas miſerat ante feras.
Sus erat in pretio: cæſa ſue feſta colebant.
  Terra fabas tantum, duraque farra dabat.
Quæ duo miſta ſimul ſextis quicumque Kalendis
  Ederit; huic lædi viſcera poſſe negant.
Arce quoque in ſumma Junoni templa Monetæ
  Ex voto memorant facta, Camille, tuo.
Ante domus Manli fuerant; qui Gallica quondam
  A Capitolino reppulit arma Jove.
Quam bene (Di magni) pugna cecidiſſet in illa
  Defenſor ſolii, Jupiter alte, tui!
Vixit, ut occideret damnatus crimine regni.
  Hunc illi titulum longa ſenecta dabat.
Lux eadem Marti feſta eſt; quem proſpicit extra
  Appoſitum Tectæ porta Capena viæ.
Te quoque, Tempeſtas, meritam delubra fatemur;
  Cum pene eſt Curſis obruta claſſis aquis.
Hæc hominum monumenta patent. ſi quæritis aſtra;
  Tunc oritur magni præpes adunca Jovis.

POſtera lux Hyadas Taurinæ cornua frontis
  Evocat: & multa terra madeſcit aqua.

MAne ubi bis fuerit, Phœbuſque iteraverit ortus;
  Factaque erit poſito rore bis uda ſeges;
Hac ſacrata die Tuſco Bellona duello
  Dicitur: & Latio proſpera ſemper adeſt.
Appius eſt auctor: Pyrrho qui pace negata
  Multum animo vidit; lumine captus erat.
Proſpicit a templo ſummum brevis area Circum.
  Eſt ibi non parvæ parva columna notæ.
Hinc ſolet haſta manu, belli prænuntia, mitti;
  In Regem & gentes cum placet arma capi.

ALtera pars Circi cuſtode ſub Hercule tuta eſt:
  Quod Deus Euboico carmine munus habet.
Muneris eſt tempus, qui Nonas Lucifer ante eſt.
  Si titulos quæris: Sylla probavit opus.

QUærebam Nonas Sanco Fidione referrem,
  An tibi, Semo pater: cum mihi Sancus ait:
Cuicumque ex illis dederis; ego munus habebo.
  Nomina trina fero: ſic voluere Cures.
Hunc igitur veteres donarunt æde Sabini:
  Inque Quirinali conſtituere jugo.

ESt mihi (ſitque, precor, noſtris diuturnior annis)
  Filia: qua felix ſoſpite ſemper ero.
Hanc ego cum vellem genero dare; tempora tædis
  Apta requirebam, quæque cavenda forent.
Tum mihi poſt ſacras monſtratur Junius Idus
  Utilis & nuptis, utilis eſſe viris.
Primaque pars hujus thalamis aliena reperta eſt.
  Nam mihi ſic conjux ſancta Dialis ait:
Donec ab Iliaca placidus purgamina Veſta
  Detulerit flavis in mare Tybris aquis;
Non mihi dentoſa crinem depectere buxo,
  Non ungues ferro ſubſecuiſſe licet:
Non tetigiſſe virum; quamvis Jovis ille ſacerdos,
  Quamvis perpetua ſit mihi lege datus.
Tu quoque ne propera: melius tua filia nubet,
  Ignea cum pura Veſta nitebit humo.

TErtia poſt Nonas removere Lycaona Phœbe
  Fertur: & a tergo non habet Urſa metum.
Tunc ego me memini Ludos in gramine Campi
  Adſpicere: & didici, lubrice Tybri, tuos.
Feſta dies illis, qui lina madentia ducunt,
  Quique tegunt parvis æra recurva cibis.

MEns quoque numen habet. Menti delubra videmus
  Vota metu belli, perfide Pœne, tui.
Pœne, rebellaras: & letho Conſulis omnes
  Attoniti Mauras pertimuere manus.
Spem metus expulerat; cum Menti vota Senatus
  Suſcipit; & melior protinus illa venit.
Adſpicit inſtantes mediis ſex lucibus Idus
  Illa dies, qua ſunt vota ſoluta Deæ.

VEſta, fave: tibi nunc operata reſolvimus ora:
  Ad tua ſi nobis ſacra venire licet.
In prece totus eram. cæleſtia numina ſenſi,
  Lætaque purpurea luce refulſit humus.
Non equidem vidi (valeant mendacia vatum)
  Te, Dea; nec fueras adſpicienda viro.
Sed quæ neſcieram, quorumque errore tenebar,
  Cognita ſunt nullo præcipiente mihi.
Dena quater memorant habuiſſe Palilia Romam,
  Cum flammæ cuſtos æde recepta ſua eſt.
Regis opus placidi, quo non metuentius ullum
  Numinis ingenium terra Sabina tulit.
Quæ nunc ære vides, ſtipula tunc tecta videres:
  Et paries lento vimine textus erat.
Hic locus exiguus, qui ſuſtinet atria Veſtæ,
  Tunc erat intonſi regia magna Numæ.
Forma tamen templi, quæ nunc manet, ante fuiſſe
  Dicitur: & formæ cauſſa probanda ſubeſt.
Veſta eadem eſt, quæ Terra: ſubeſt vigil ignis utrique.
  Significant ſedem terra focuſque ſuam.
Terra pilæ ſimilis nullo fulcimine nixa
  Aere ſubjecto tam grave pendet onus.
Ipſa volubilitas libratum ſuſtinet orbem:
  Quique premat partes, angulus omnis abeſt.
Cumque ſit in media rerum regione locata,
  Et tangat nullum pluſve minuſve latus;
Ni convexa foret, parti vicinior eſſet:
  Nec medium terram mundus haberet onus.
Arte Syracoſia ſuſpenſus in aere clauſo
  Stat globus, immenſi parva figura poli.
Et quantum a ſummis, tantum ſeceſſit ab imis
  Terra. quod ut fiat, forma rotunda facit.
Par facies templi: nullus procurrit in illo
  Angulus. a pluvio vindicat imbre tholus.
Cur ſit virgineis, quæris, Dea culta miniſtris?
  Inveniam cauſſas hac quoque parte ſuas.

Ex Ope Junonem memorant Cereremque creatas
Semine Saturni: tertia Vesta fuit.
Utraque nupserunt; ambæ peperisse feruntur:
De tribus impatiens restitit una viri.
Quid mirum, virgo si virgine læta ministra
Admittit castas in sua sacra manus?
Nec tu aliud Vestam, quam vivam intellige flammam.
Naraque de flamma corpora nulla vides.
Jure igitur virgo est, quæ semina nulla remittit,
Nec capit: & comites virginitatis habet.
Esse diu stultus Vestæ simulacra putavi:
Mox didici curvo nulla subesse tholo.
Ignis inexstinctus templo celatur in illo.
Effigiem nullam Vesta nec ignis habent.
Stat vi terra sua: vi stando Vesta vocatur.
Caussaque par Graji nominis esse potest.
At focus a flammis, & quod fovet omnia dictus:
Qui tamen in primis ædibus ante fuit.
Hinc quoque vestibulum dici reor: inde precando
Adfamur Vestam, Quæ loca prima tenes.
Ante focos olim longis considere scamnis
Mos erat; & mensæ credere adesse Deos.
Nunc quoque, cum fiunt antiquæ sacra Vacunæ,
Ante Vacunales stantque sedentque focos.
Venit in hos annos aliquid de more vetusto:
Fert missos Vestæ pura patella cibos.
Ecce, coronatis panis dependet asellis;
Et velant scabras florida serta molas.
Sola prius furnis torrebant farra coloni;
Et Fornacali sunt sua sacra Deæ.
Suppositum cineri panem focus ipse parabat;
Strataque erat tepido tegula quassa solo.
Inde focum servat pistor, dominamque focorum,
Et quæ pumiceas versat asella molas.
Prætercam, referamne tuum, rubicunde Priape,
Dedecus? est multi fabula plena joci.
Turrigera frontem Cybele redimita corona
Convocat æternos ad sua festa Deos.
Convocat & Satyros, & rustica numina Nymphas.
Silenus, quamvis nemo vocarat, adest.
Nec licet, & longum est epulas narrare Deorum:
In multo nox est pervigilata mero.
Hi temere errabant in opacæ vallibus Idæ:
Pars jacet, & molli gramine membra levat.
Hi ludunt, hos somnus habet; pars brachia nectit,
Et viridem celeri ter pede pulsat humum.
Vesta jacet, placidamque capit secura quietem,
Sicut erat positum cespite fulta caput.
At ruber hortorum custos Nymphasque Deasque
Captat; & errantes fertque refertque pedes.
Adspicit & Vestam. dubium, Nymphamne putarit,
An scierit Vestam: scisse sed ipse negat.
Spem capit obscœnam, furtimque accedere tentat;
Et fert suspensos corde micante gradus.
Forte senex, quo vectus erat, Silenus asellum
Liquerat ad ripas lene sonantis aquæ.
Ibat ut inciperet longi Deus Hellespônti;
Intempestivo cum rudit ille sono.
Territa voce gravi surgit Dea. convolat omnis
Turba. per infestas effugit ille manus.
Lampsacos hoc animal solita est mactare Priapo:
Apta asini flammis indicis exta damus.
Quem tu, Diva memor, de pane monilibus ornas.
Cessat opus: vacuæ conticuere molæ.
Nomine, quam pretio celebratior, arce Tonantis,
Dicam Pistoris quid velit ara Jovis.

Cincta premebantur trucibus Capitolia Gallis:
Fecerat obsidio jam diuturna famem.
Jupiter ad solium Superis regale vocatis,
Incipe, ait Marti. protinus ille refert:
Scilicet ignotum est, quæ sit fortuna meorum,
Et dolor hic animi voce querentis eget?
Si tamen, ut referam breviter mala juncta pudori,
Exigis: Alpino Roma sub hoste jacet.
Hæc est, cui fuerat promissa potentia rerum,
Jupiter? hanc terris impositurus eras?
Jamque Suburbanos, Hetruscaque contudit arma.
Spes erat in cursu. nunc Lare pulsa suo est.
Vidimus ornatos ærata per atria picta
Veste triumphales occubuisse senes.
Vidimus Iliacæ transferri pignora Vestæ
Sede. putant aliquos scilicet esse Deos?
At si respicerent, qua vos habitatis in arce,
Totque domos vestras obsidione premi;
Nil opis in cura scirent superesse Deorum,
Et dara sollicita thura perire manu.
Atque utinam pugnæ pateat locus! arma capessant;
Et, si non poterunt exsuperare, cadant.
Nunc inopes victus ignavaque fata timentes
Monte suo clausos barbara turba premit.
Tum Venus, & lituo pulcher trabeaque Quirinus,
Vestaque pro Latio multa locuta suo.
Publica, respondit, cura est pro mœnibus istis,
Jupiter: & pœnas Gallia victa dabit.
Tu modo, quæ desunt fruges, superesse putentur,
Effice: nec sedes desere, Vesta, tuas.
Quodcumque est Cereris solidæ, cava machina frangat;
Mollitamque manu duret in igne focus.
Jusserat: & fratris virgo Saturnia jussis
Annuit; & mediæ tempora noctis erant.
Jam ducibus somnum dederat labor. increpat illos
Jupiter: & sacro, quid velit, ore docet:
Surgite, & in medios de summis arcibus hostes
Mittite, quam minime tradere vultis, opem.
Somnus abit, quæruntque novis ambagibus acti,
Tradere quam nolint, & jubeantur, opem.
Ecce, Ceres visa est. jaciunt Cerealia dona.
Jacta super galeas scutaque longa sonant.
Posse fame vinci spes excidit. hoste repulso
Candida Pistori ponitur ara Jovi.
Forte revertebar festis Vestalibus illac,
Qua Nova Romano nunc Via juncta Foro est.
Huc pede matronam vidi descendere nudo:
Obstupui tacitus sustinuique gradum.
Sensit anus vicina loci: jussumque sedere
Alloquitur, quatiens voce tremente caput.
Hoc, ubi nunc fora sunt, udæ tenuere paludes:
Amne redundatis fossa madebat aquis.
Curtius ille lacus, siccas qui sustinet aras,
Nunc solida est tellus, sed lacus ante fuit.
Qua Velabra solent in Circum ducere pompas;
Nil præter salices cassaque canna fuit.
Sæpe suburbanas rediens conviva per undas
Cantat, & ad nautas ebria verba jacit.
Nondum conveniens diversis iste figuris
Nomen ab averso ceperat amne Deus.
Hic quoque lucus erat juncis & arundine densus,
Et pede velaro non adeunda palus.
Stagna recesserunt, & aquas sua ripa coercet:
Siccaque nunc tellus. mos tamen inde manet.
Reddiderat caussam. Valeas, anus optima, dixi:
Quod superest ævi, molle sit omne, tui.

Cete-

Cetera jam pridem didici puerilibus aonis;
Non tamen idcirco prætereunda mihi.
Mœnia Dardanides nuper nova fecerat Ilus:
Ilus adhuc Asiæ dives habebat opes.
Creditor armiferæ fignum cæleste Minervæ
Urbis in Iliacæ desiluisse juga.
Cura videre fuit: vidi templumque locumque.
Hoc fupereft illi: Pallada Roma tenet.
Confulitur Smintheus: lucoque obfcurus opaco
Hos non mentito reddidit ore fonos:
Æthercam fervate Deam; fervabitis Urbem:
Imperium fecum transferet illa loci.
Servat, & inclufam fumma tenet Ilus in arce:
Curaque ad hæredem Laomedonta venit.
Sub Priamo fervata parum. fic ipsa volebat;
Ex quo judicio forma revicta fuo eft.
Seu genus Adrasti, feu furtis aptus Ulyffes,
Seu pius Æneas, eripuiffe datur.
Auctor in incerto. res eft Romana: tuetur
Vesta, quod affiduo lumine cuncta videt.
Heu quantum timuere Patres, quo tempore Vesta
Arfit, & est adytis obruta pæne fuis!
Flagrabant fancti fceleratis ignibus ignes:
Miftaque erat flammæ flamma profana piæ.
Attonitæ flebant demiffo crine miniftræ:
Abftulerat vires corporis ipse timor.
Provolat in medium, & magna, Succorrite, voce,
Non est auxilium flere, Metellus ait.
Pignora virgineis fatalia tollite palmis:
Non ea funt voto, fed rapienda manu.
Me miferum! dubitatis? ait. dubitare videbat,
Et pavidas pofito procubuiffe genu.
Haurit aquas: tollenfque manus, Ignofcite, dixit,
Sacra; vir intrabo non adeunda viro.
Si fcelus eft; in me commiffi pœna redundet.
Sit capitis damno Roma foluta mei.
Dixit, & irrupit: factum Dea rapta probavit;
Pontificifque fui munere tuta fuit.
Nunc bene lucetis facræ fub Cæfare flammæ:
Ignis in Iliacis nunc erit, eftque, focis.
Nullaque dicetur vittas temeraffe facerdos
Hoc Duce: nec viva defodietur humo.
Sic incefta perit: quia quam violavit, in illam
Conditur: & Tellus Veftaque numen idem eft.
Tum fibi Callaico Brutus cognomen in hofte
Fecit, & Hifpanam fanguine tinxit humum.
Scilicet interdum mifcentur triftia lætis;
Ne populum toto pectore festa juvent.
Craffus ad Euphraten Aquilas, natumque, fuofque
Perdidit: & leto eft ultimus ipse datus.
Parthe, quid exfultas? dixit Dea. figna remittes:
Quique necem Craffi vindicet, ultor erit.
AT fimul auritis violæ demuntur afellis,
Et Cereris fruges afpera faxa terunt;
Navita puppe fedens, Delphina videbimus, inquit;
Humida cum pulfo nox erit orta die.
JAm, Phryx, a nupta quereris, Tithone, relinqui;
Et vigil Eois Lucifer exit aquis.
Ite, bonæ matres (veftrum Matralia festum),
Flavaque Thebanæ reddite liba Deæ.
Pontibus & magno juncta eft celeberrima Circo
Area: quæ pofito de bove nomen habet.
Hac ibi luce ferunt Matutæ facra parenti
Sceptriferas Servi templa dediffe manus.
Quæ Dea fit: quare famulas a limine templi
Arceat, (arcet enim) libaque tofta petat;
Bacche, racemiferos hedera redimite capillos,
[Si domus illa tua eft] dirige navis iter.
Arferat obfequio Semele Jovis. accipit Ino
Te, puer; & fumma fedula nutrit ope.
Intumuit Juno, rapta quod pellice natum
Educet. at fanguis ille fororis erat.
Hinc agitur furiis Athamas, & imagine falfa:
Tuque cadis patria, parve Learche, mano.
Mœfta Learcheas mater tumulaverat umbras;
Et dederat miferis omnia jufta rogis.
Hæc quoque, funeftos ut erat laniata capillos,
Profilit; & cunis te, Melicerta, rapit.
Eft fpatio contracta brevi, freta bina repellit;
Unaque pulfatur terra duabus aquis.
Huc venit infanis natum complexa lacertis;
Et fecum e celfo mittit in alta jugo.
Excipit illæfos Panope centumque forores;
Et placido lapfu per fua regna ferunt.
Nondum Leucothee, nondum puer ille Palæmon
Verticibus denfi Tybridis ora tenent.
Lucus erat: dubium Semelæ Stimulæne vocetur;
Mænadas Aufonias incoluiffe ferunt.
Quærit ab his Ino, quæ gens foret. Arcadas effe
Audit; & Evandrum fceptra tenere loci.
Diffimulata Deam Latias Saturnia Bacchas
Inftimulat fictis infidiofa fonis:
O nimium faciles, o toto pectore captæ,
Non venit hæc noftris hofpes amica choris.
Fraude petit; facrique parat cognofcere ritum.
Quo poffit pœnas pendere, pignus habet.
Vix bene defierat; complent ululatibus auras
Thyades effufis per fua colla comis:
Injiciuntque manus, puerumque revellere pugnant.
Quos ignorat adhuc, invocat illa Deos:
Digne, virique loci, miferæ fuccurrite matri.
Clamor Aventini faxa propinqua ferit.
Appulerat ripæ vaccas Oetæus Iberas.
Audit; & ad vocem concitus urget iter.
Herculis adventu, quæ vim modo ferre parabant,
Turpia femineæ terga dedere fugæ.
Quid petis hinc, (cognorat enim) matertera Bacchi!
An numen quod me, te quoque vexat, ait?
Illa docet partim; partim præfentia nati
Continet; & furiis in fcelus iffe pudet.
Rumor (ut eft velox) agitatis pervolat alis:
Eftque frequens, Ino, nomen in ore tuum.
Hofpita Carmentis fidos intraffe penates
Diceris, & longam depofuiffe famem.
Liba fua properata manu Tegeea facerdos
Traditur in fubito cocta dediffe foco.
Nunc quoque liba juvant feftis Matralibus illam.
Ruftica fedulitas gratior arte fuit.
Nunc, ait, o vates venientia fata refigna,
Qua licet: hofpitiis hoc, precor, adde meis.
Parva mora eft: cælum vates ac numina fumit;
Fitque fui toto pectore plena Dei.
Vix illam fubito poffes cognofcere; tanto
Sanctior, & tanto, quam modo, major erat.
Læta canam: gaude defuncta laboribus, Ino,
Dixit; & huic populo dextera femper ades.
Numen eris pelagi: natum quoque pontus habebit.
In veftris aliud fumite nomen aquis.
Leucothoe Grajis, Matuta vocabere noftris.
In portas nato jus erit omne tuo.
Quem nos Portunum, fua lingua Palæmona dicet.
Ite, precor, noftris æquus uterque locis.

Annue-

Aonuerant: promiſſa fides: poſuere labores.
  Nomina mutarunt: hic Deus, illa Dea eſt.
Cur vetet ancillas accedere, quæritis? odit.
  Principiumque odii, ſi ſinat ipſa, canam.
Una miniſtrarum ſolita eſt, Cadmei, tuarum
  Sæpe ſub amplexus coojugis ire tui.
Improbus hanc Athamas furrim dilexit: ab illa
  Comperit agricolis femina toſta dari.
Ipſa quidem feciſſe negat, ſed fama recepit.
  Hoc eſt cur odio ſit tibi ſerva manus.
Non tamen haoc pro ſtirpe ſua pia mater adoret:
  Ipſa parom felix viſa fuiſſe parens.
Alterius prolem melius mandabitis illi.
  Utiliot Baccho quam fuit ipſa ſuis.
Hanc tibi, Quo properas, memorant dixiſſe, Rutili?
  Luce mea Marſo Conſul ab hoſte cades.
Exitus acceſſit verbis: flumenque Telonum
  Purpureo miſtis ſanguine fluxit aquis.
Proximus annus erat: Pallantide cæſus eadem
  Didius hoſtiles ingeminavit opes.
Lux eadem, Fortuna, tua eſt, auctorque, locuſque.
  Sed ſuperinjectis quis latet æde togis?
Servius eſt: hoc conſtat enim. ſed cauſſa latendi
  Diſcrepat; & dubium me quoque mentis habet.
Dum Dea furtivos timide profitetur amores;
  Cæleſtemque homini concubuiſſe pudet;
(Arſit enim magno correpta cupidine Regis,
  Cæcaque in hoc uno oon fuit illa viro)
Nocte domum parva ſolita eſt intrare feneſtra:
  Unde Feneſtellæ nomina porta tenet.
Nunc pudet, & vultus velamine celat amatos:
  Oraque ſunt multa regia tecta toga.
An magis eſt verum, poſt Tulli funera plebem
  Confuſam placidi morte fuiſſe ducis?
Nec modus ullus erat: creſcebat imagine luctus;
  Donec eam poſitis occuluere togis.
Tertia cauſſa mihi ſpatio majore canenda eſt:
  Nos tamen adductos intus agemus equos.
Tullia, conjugio ſceleris mercede petacto,
  His ſolita eſt dictis extimulare virum:
Quid juvat eſſe pares, te noſtræ cæde ſororis
  Meque tui fratris, ſi pia vita placet?
Vivere debuerant & vir meus & tua coojux,
  Si nullum auſuri majus eramus opus.
Et caput & regnum facio dotale parentis.
  Si vir es, i, dictas exige dotis opes.
Regia res ſcelus eſt. ſocero cape regna necato:
  Et noſtras patrio ſanguine tioge manus.
Talibus iostioctus ſolio privatus in alto
  Sederat. attonitum vulgus ad arma ruit.
Hinc cruor, hinc cædes: infirmaque vincitur ætas.
  Sceptra gener ſocero rapta Superbus habet.
Ipſe ſub Eſquiliis, ubi erat ſua regia, cæſus
  Concidit in dura ſanguinolentus humo.
Filia carpento patrios initura penates,
  Ibat per medias alta feroxque vias.
Corpus ut adſpexit, lacrimis auriga profuſis
  Reſtitit. hunc tali corripit illa ſono:
Vadis? an exſpectas pretium pietatis amarum?
  Duc, inquam, invitas ipſa per ora rotas.
Certa fides facti: dictus Sceleratus ab illa
  Vicus, & æterna res ea preſſa nota.
Poſt tamen hoc auſa eſt templum monumenta parentis
  Tangere: mira quidem, ſed tamen acta loquar.
Signum erat in ſolio reſidens ſub imagine Tulli:
  Dicitur hoc oculis oppoſuiſſe manum.
Et vox audita eſt, Vultus abſcondite noſtros,
  Ne natæ videant ora nefanda meæ.
Veſte data tegitur: vetat hanc fortuna moveri:
  Et ſic e templo eſt ipſa locuta ſuo:
Ore revelato qua primum luce patebit
  Servius, hæc poſiti prima pudoris erit.
Parcite, matronæ, vetitas attingere veſtes:
  Solemni fatis eſt voce movere preces:
Sitque caput ſemper Romano tectus amictu,
  Qui Rex in noſtra ſeptimus Urbe fuit.
Arſerat hoc templum: ſigno tamen ille pepercit
  Ignis: opem nato Mulciber ipſe tulit.
Namque pater Tulli Vulcanus, Ocreſia mater
  Præſignis facie Corniculana fuit.
Hanc ſecum Tanaquil, ſacris de more paratis,
  Juſſit in ornatum fundere vina focum.
Hic inter cineres obſcœni forma virilis
  Aut fuit, aut viſa eſt: ſed fuit illa magis.
Juſſa foco captiva fovet. conceptus ab illa
  Servius a cælo ſemina gentis habet.
Signa dedit genitor, tum cum caput igne coruſco
  Contigit, inque coma flammeus arſit apex.
Te quoque magnifica, Concordia, dedicat æde
  Livia, quam caro præſtitit illa viro.
Diſce tamen, veniens ætas, ubi Livia nunc eſt
  Porticus, immerſæ tecta fuiſſe domus.
Urbis opus domus una fuit: ſpatiumque tenebat,
  Quo brevius muris oppida multa tenent.
Hæc æquata ſolo eſt, nullo ſub crimine regni,
  Sed quia luxuria viſa nocere ſua.
Suſtinuit tantas operum ſubvertere moles
  Totque ſuas hæres perdere Cæſar opes.
Sic igitur cenſura, & ſic exempla parantur;
  Cum vindex, alios quod monet, ipſe facit.
Nulla nota eſt veniente die, quam dicere poſſis.
  Idibus invicto ſunt data templa Jovi.
Et jam Quinquatrus jubeor narrare minores.
  Nunc ades o cœptis, flava Minerva, meis.
Cur vagus incedit tota tibicen in Urbe?
  Quid ſibi perſonæ, quid ſtola longa, volunt?
Sic ego: ſic poſita Tritonia cuſpide dixit.
  Pace velim doctæ verba referre Deæ.
Temporibus veterum tibicinis uſus avorum
  Magnus, & in magno ſemper honore fuit.
Cantabat fanis, cantabat tibia ludis:
  Cantabat mœſtis tibia funeribus.
Dulcis erat mercede labor: tempuſque ſecutum,
  Quod ſubito Grajæ frangeret artis opus.
Adde quod Ædilis, pompam qui funeris irent,
  Artifices ſolos juſſerat eſſe decem.
Exſilio mutant Urbem, Tiburque recedunt:
  (Exſilium quodam tempore Tibur erat:)
Quæritur in ſcena cava tibia; quæritur aris:
  Ducit ſupremos nænia nulla choros.
Servus erat quidam quantolibet ordine dignus
  Tibure: ſed longo tempore liber erat.
Rure dapes parat ille ſuo: turbamque canoram
  Convocat: ad feſtas convenit illa dapes.
Nox erat, & vinis oculique animique natabant,
  Cum præompoſito nuntius ore venit.
Atque ita, Quid ceſſas convivia ſolvere? dixit:
  Auctor vindictæ jam venit, ecce, tuæ.
Nec mora; convivæ valido titubantia vino
  Membra movent: dubii ſtantque labantque pedes.
At dominus, Diſcedite, ait. plauſtroque morantes
  Suſtulit. in plauſtro ſirpea lata fuit.

Alli-

Alliciunt somnos tempus motusque merumque;
  Potaque se Tibur turba redire putat.
Jamque per Esquilias Romanam intraverat urbem;
  Et mane in medio plaustra fuere Foro.
Plautius, ut possent specie numeroque Senatum
  Fallere, personis imperat ora tegi.
Admiscetque alios: &, ut hunc tibicina cœtum
  Augeat, in longis vestibus ire jubet.
Sic reduces bene posse tegi: ne forte notentur
  Contra collegæ jussa redisse sui.
Res placuit: cultuque novo libet Idibus uti;
  Et canere ad veteres verba jocosa modos.
Hæc ubi perdocuit, Superest mihi discere, dixi,
  Cur sit Quinquatrus illa vocata dies.
Martius, inquit, agit tali mea nomine festa:
  Estque sub inventis hæc quoque turba meis.
Prima terebrato per rara foramina buxo,
  Ut daret effeci tibia longa sonos.
Vox placuit: liquidis faciem referentibus undis
  Vidi virgineas intumuisse genas.
Ars mihi non tanti est; valeas, mea tibia, dixi.
  Excipit abjectam cespite ripa suo.
Inventam Satyrus primum miratur: at usum
  Nescit, & inflatam sentit habere sonum.
Et modo dimittit digitis, modo concipit auras:
  Jamque inter Nymphas arte superbus erat.
Provocat & Phœbum. Phœbo superante pependit:
  Cæsa recesserunt a cute membra sua.
Sum tamen inventrix auctorque ego carminis hujus.
  Hoc est cur nostros ars colat illa dies.
TErtia lux veniat, qua tu Dodoni Thyene,
  Stabis Agenorei fronte videnda bovis.
Hæc est illa dies, qua tu purgamina Vestæ,
  Tybri, per Etruscas in mare mittis aquas.
SI qua fides ventis; Zephyro date carbasa, nautæ:
  Cras veniet vestris ille secundus aquis.
AT pater Heliadum radios ubi tinxerit undis,
  Et cinget geminos stella serena polos;
Tollet humo validos proles Hyriea lacertos:
  Continua Delphin nocte videndus erit.
Scilicet hic olim Volscos Æquosque fugatos
  Viderat in campis, Algida terra, tuis.
Unde suburbano clarus, Tuberte, triumpho,
  Vectus es in niveis, Postume, victor equis.
JAm sex, & totidem luces de mense supersunt:
  Huic unum numero tu tamen adde diem.
Sol abit e Geminis, & Cancri signa rubescunt:
  Cœpit Aventina Pallas in arce coli.
JAm tua, Laomedon, oritur nurus: ortaque noctem
  Pellit, & e pratis uda pruina fugit.
Reddita, quisquis is est, Summano templa feruntur,
  Tum, cum Romanis, Pyrrhe, timendus eras.
HAnc quoque cum patriis Galatea receperit undis,
  Plenaque securæ terra quietis erit;
Surgit humo juvenis telis afflatus avitis;
  Et gemino nexas porrigit angue manus.
Notus amor Phædræ, nota est injuria Thesei:
  Devovit natum credulus ille suum.
Non impune pius juvenis Trœzena petebat.
  Dividit obstantes pectore taurus aquas.
Solliciti terrentur equi; frustraque retenti
  Per scopulos dominum duraque saxa trahunt.
Exciderat curru, lorisque morantibus artus
  Hippolytus lacero corpore raptus erat:
Reddideratque animam, multum indignante Diana.
  Nulla, Coronides, caussa doloris, ait.
Namque pio juveni vitam sine vulnere reddam;
  Et cedent arti tristia fata meæ.
Gramina continuo loculis depromit eburnis:
  Profuerant Glauci manibus illa prius:
Tunc, cum observatas augur descendit in herbas;
  Usus & auxilio est anguis ab angue dato.
Pectora ter tetigit, ter verba salubria dixit:
  Depositum terra sustulit ille caput.
Lucus eum, nemorisque tui, Dictynna, recessus
  Celat: Aricino Virbius ille lacu.
At Pluto Clothoque dolent, hæc fila teneri,
  Hic fieri regni jura minora sui.
Jupiter exemplum veritus direxit in illum
  Fulmina, qui nimiæ moverat artis opem.
Phœbe, querebaris. Deus est. placare parenti.
  Propter te, fieri quod vetat, ipse facit.
NOn ego te, quamvis properabis vincere, Cæsar,
  Si vetet auspicium, signa movere velim.
Sint tibi Flaminius Thrasymenaque littora testes;
  Per volucres æquos multa monere Deos.
Tempora si veteris quæris temeraria damni;
  Quartus ab extremo mense bis ille dies.
POstera lux melior. superat Masinissa Syphacem;
  Et cecidit telis Hasdrubal ipse suis.
TEmpora labuntur, tacitisque senescimus annis;
  Et fugiunt fræno non remorante dies.
Quam cito venerunt Fortunæ Fortis honores!
  Post septem luces Junius actus erit.
Ite, Deam læti Fortem celebrate, Quirites:
  In Tiberis ripa munera Regis habet.
Pars pede, pars etiam celeri decurrite cymba.
  Nec pudeat potos inde redire domum.
Ferte coronatæ juvenum convivia lintres;
  Multaque per medias vina bibantur aquas.
Plebs colit hanc: quia, qui posuit, de plebe fuisse
  Fertur, & ex humili sceptra tulisse loco.
Convenit & servis: serva quia Tullius ortus
  Constituit dubiæ templa propinqua Deæ.
ECce suburbana rediens male sobrius æde
  Ad stellas aliquis talia verba jacit.
Zona latet tua nunc, & cras fortasse latebit:
  Dehinc erit, Orion, adspicienda mihi.
At si non esset potus; dixisset eadem
  Venturum tempus solstitiale die.
LUcifero subeunte Lares delubra tulerunt,
  Hic ubi fit docta multa corona manu.
Tempus idem Stator ædis habet, quam Romulus olim
  Ante Palatini condidit ora jugi.
TOt restant de mense dies, quot nomina Parcis,
  Cum data sunt trabeæ templa, Quirine, tuæ.
TEmpus Iuleis cras est natale Kalendis:
  Pierides, cœptis addite summa meis.
Dicite Pierides, quis vos adjunxerit isti,
  Cui dedit invitas victa noverca manus.
Sic ego: sic Clio, Clari monumenta Philippi
  Adspicis: unde trahit Marcia casta genus.
Marcia sacrifico deductum nomen ab Anco;
  In qua par facies nobilitate sua.
Par animo quoque forma suo respondet in illa:
  Et genus, & facies ingeniumque simul.
Nec quod laudamus formam, tam turpe putaris.
  Laudamus magnas hac quoque parte Deas.
Nupta fuit quondam matertera Cæsaris illi.
  O decus, o sacra femina digna domo!
Sic cecinit Clio: doctæ assensere sorores.
  Annuit Alcides, increpuitque lyram.

TRI.

T R I S T I U M

L I B E R P R I M U S.

E L E G I A I.

Arve, (nec invideo) ſine me, Liber, ibis in Urbem:
(Hei mihi!) quo domino non licet ire tuo.
Vade, ſed incultus; qualem decet exſulis eſſe.
Infelix, habitum temporis hujus habe.
Nec te purpureo velent vaccinia ſuco:
Nun eſt conveniens luctibus ille color.
Nec titulus minio, nec cedro charta notetur:
Candida nec nigra cornua fronte geras.
Felices urnent hæc inſtrumenta libellos.
Fortunæ memorem te decet eſſe meæ.
Nec fragili geminæ poliantur pumice froutes;
Hirſutus paſſis ut videare comis.
Neve liturarum pudeat. qui viderit illas,
De lacrimis factas ſentiet eſſe meis.
Vade, Liber, verbiſque meis loca grata ſaluta.
Contingam certe quo licet illa pede.
Si quis, ut in populo, noſtri non immemor illic,
Si quis, qui, quid agam, forte requirat, erit;
Vivere me dices: ſalvum tamen eſſe negabis.
Id quoque, quod vivam, munus habere Dei.
Atque ita te cautus quærenti plura legendum,
Ne, quæ non opus eſt, forte loquare, dabis.
Protinus admonitus repetet mea crimina lector;
Et peragar populi publicus ore reus.
Neu cave defendas, quamvis mordebere dictis.
Cauſſa patrocinio non bona pejor erit.
Invenies aliquem, qui me ſuſpiret ademtum,
Carmina nec ſiccis perlegat iſta genis:
Et tacitus ſecum, ne quis malus audiat, optet,
Sit mea lenito Cæſare pœna minor.
Nos quoque, quiſquis erit, ne ſit miſer ille, precamur,
Placatos miſero qui volet eſſe Deos.
Quæque volet, rata ſint; ablataque Principis ira
Sedibus in patriis det mihi poſſe mori.
Ut perages mandata, Liber, culpabere forſan;
Ingeniique minor laude ferere mei.
Judicis officium eſt, ut res, ita tempora rerum
Quærere. quæſito tempore tutus eris.
Carmina proveniunt animo deducta ſereno:
Nubila ſunt ſubitis tempora noſtra malis.
Carmina ſeceſſum ſcribentis & otia quærunt:
Me mare, me venti, me fera jactat hyems.
Carminibus metus omnis abeſt: ego perditus enſem
Hæſurum jugulo jam puto jamque meo.
Hæc quoque, quod facio, judex mirabitur æquus;
Scriptaque cum venia qualiacumque leget.
Da mihi Mæoniden, & tot circumſpice caſus;
Ingenium tantis excidet omne malis.
Denique ſecurus famæ, Liber, ire memento;
Nec tibi ſit lecto diſplicuiſſe pudor.
Non ita ſe nobis præbet Fortuna ſecundam,
Ut tibi ſit ratio laudis habenda tuæ.
Donec eram ſoſpes, tituli tangebar amore:
Quærendique mihi nominis ardor erat.
Carmina nunc ſi non ſtudiumque, quod obfuit, odi,
Sit ſatis: ingenio ſic fuga parta meo.
I tamen, I, pro me tu, cui licet, aſpice Romam:
Dii facerent, poſſem nunc meus eſſe liber!
Nec te, quod venias magnam peregrinus in urbem,
Ignotum populo poſſe venire puta.
Ut titulo careas, ipſo noſcere colore:
Diſſimulare velis te licet eſſe meum.
Clam tamen intrato: ne te mea carmina lædant:
Non ſunt, ut quondam plena favoris erant.
Si quis erit, qui te, quia ſis meus, eſſe legendum
Non putet, e gremio rejiciatque ſuo;
Inſpice, dic, titulum. non ſum præceptor Amoris.
Quas meruit, pœnas jam dedit illud opus.
Forſitan exſpectes, an in alta Palatia miſſum
Scandere te jubeam, Cæſareamque domum.
Ignoſcant auguſta mihi loca, Dique locorum.
Venit in hoc illa fulmen ab arce caput.
Eſſe quidem memini mitiſſima ſedibus illis
Numina: ſed timeo, qui nocuere, Deos.
Terretur minimo pennæ ſtridore columba,
Unguibus, accipiter, ſaucia facta tuis.
Nec procul a ſtabulis audet ſecedere, ſi qua
Excuſſa eſt avidi dentibus agna lupi.
Vitaret cælum Phaethon, ſi viveret; & quos
Optarat ſtulte, tangere nollet equos.
Me quoque, quæ ſenſi, fateor Jovis arma timere:
Me reor infeſto, cum tonat, igne peti.
Quicumque Argolica de claſſe Capharea fugit;
Semper ab Euboicis vela retorquet aquis.
Et mea cymba, ſemel vaſta percuſſa procella,
Illum, quo læſa eſt, horret adire locum.
Ergo, care Liber, timida circumſpice mente;
Et ſatis a media ſit tibi plebe legi.
Dum petit infirmis nimium ſublimia pennis
Icarus, Icariis nomina fecit aquis.
Difficile eſt tamen, hic remis utaris an aura,
Dicere. conſilium reſque locuſque dabunt.
Si poteris vacuo tradi; ſi cuncta videbis
Mitia; ſi vires fregerit ira ſuas;
Si quis erit, qui te dubitantem & adire timentem
Tradat, & ante tamen pauca loquatur; adi.
Luce bona, dominoque tuo felicior ipſe
Pervenias illuc; & mala noſtra leves.
Namque ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
Solus Achilleo tollere more poteſt.
Tantum ne noceas, dum vis prodeſſe, videto.
Nam ſpes eſt animi noſtra timore minor.
Quæque quieſcebat, ne mota reſæviat ira,
Et pœnæ tu ſis altera cauſſa, cave.
Cum tamen in noſtrum fueris penetrale receptus,
Contigeriſque tuam ſcrinia curva domum;
Adſpicies illic poſitos ex ordine fratres,
Quos ſtudium cunctos evigilavit idem.
Cetera turba palam titulos oſtendet apertos;
Et ſua detecta nomina fronte geret.
Tres procul obſcura latitantes parte videbis.
Hi quoque, quod nemo neſcit, amare docent.
Hos tu vel fugias, vel, ſi ſatis oris habebis,
Oedipo-

Oedipodas facito Telegonosque voces.
Deque tribus, moneo, si quæ tibi cura parentis,
Ne quemquam, quamvis ipse docebit, ames.
Sunt quoque mutatæ ter quinque volumina formæ,
Nuper ab exequiis carmina rapta meis:
His mando dicas, inter mutata referri
Fortunæ vultum corpora posse meæ.
Namque ea dissimilis subito est effecta priori:
Flendaque nunc, aliquo tempore læta fuit.
Plura quidem mandare tibi, si quæris, habebam;
Sed vereor tardæ caussa fuisse moræ.
Quod si, quæ subeunt, tecum, Liber, omnia ferres;
Sarcina laturo magna futurus eras.
Longa via est: propera. nobis habitabitur orbis
Ultimus; a terra terra remota mea.

ELEGIA II.

Di maris & cæli, (quid enim nisi vota supersunt?)
Solvere quassatæ parcite membra ratis:
Neve, precor, magni subscribite Cæsaris iræ.
Sæpe premente Deo fert Deus alter opem.
Mulciber in Troiam, pro Troia stabat Apollo:
Æqua Venus Teucris, Pallas iniqua fuit.
Oderat Ænean propior Saturnia Turno.
Ille tamen Veneris numine tutus erat.
Sæpe ferox cautum petiit Neptunus Ulyssem:
Eripuit patruo sæpe Minerva suo.
Et nobis aliquod, quamvis distamus ab illis,
Quid vetat irato numen adesse Deo?
Verba miser frustra non proficientia perdo:
Ipsa graves spargunt ora loquentis aquæ.
Terribilisque Notus jactat mea dicta: precesque,
Ad quos mittuntur, non finit ire Deos.
Ergo iidem venti, ne caussa lædar in una,
Velaque nescio quo, votaque nostra ferunt?
Me miserum, quanti montes volvuntur aquarum!
Jam jam tacturos sidera summa putes.
Quantæ diducto subsidunt æquore valles!
Jam jam tacturas Tartara nigra putes.
Quocumque adspicias, nihil est nisi pontus & aer;
Fluctibus hic tumidis, nubibus ille minax.
Inter utrumque fremunt immani turbine venti.
Nescit, cui domino pareat, unda maris.
Nam modo purpureo vires capit Eurus ab ortu:
Nunc Zephyrus sero vespere missus adest:
Nunc gelidus sicca Boreas bacchatur ab Arcto:
Nunc Notus adversa prælia fronte gerit.
Rector in incerto est; nec quid fugiatve petatve,
Invenit, ambiguis ars stupet ipsa malis.
Scilicet occidimus, nec spes nisi vana salutis:
Dumque loquor, vultus obruit unda meos.
Opprimet hanc animam fluctus: frustraque precanti
Ore necaturas accipiemus aquas.
At pia nil aliud quam me dolet exsule conjux:
Hoc unum nostri scitque gemitque mali.
Nescit in immenso jactari corpora ponto:
Nescit agi ventis: nescit adesse necem.
Di bene, quod non sum mecum conscendere passus:
Ne mihi mors misero bis patienda foret!
At nunc, ut peream, quoniam caret illa periclo,
Dimidia certe parte superstes ero.
Hei mihi, quam celeri micuerunt nubila flamma!
Quantus ab æthereo personat axe fragor!
Nec levius laterum tabulæ feriuntur ab undis,
Quam grave balistæ mœnia pulsat onus.
Qui venit hic fluctus, fluctus supereminet omnes:
Posterior nono est, undecimoque prior.
Nec letum timeo: genus est miserabile leti.
Demite naufragium; mors mihi munus erit.
Est aliquid, fatove suo ferrove cadentem
In solita moriens ponere corpus humo:
Est mandata suis aliquid sperare sepulcra,
Et non æquoreis piscibus esse cibum.
Fingite me dignum tali nece: non ego solus
Hic vehor. immeritos cur mea pœna trahit?
Pro Superi, viridesque Dei, quibus æquora curæ!
Utraque jam vestras sistite turba minas.
Quamque dedit vitam mitissima Cæsaris ira,
Hanc finite infelix in loca jussa feram.
Si quam commerui pœnam me pendere vultis;
Culpa mea est ipso judice morte minor.
Mittere me Stygias si jam voluisset ad undas
Cæsar; io hoc vestra non eguisset ope.
Est illi nostri non invidiosa cruoris
Copia: quodque dedit, cum volet, ipse feret.
Vos modo, quos certe nullo puto crimine læsos,
Contenti nostris, Di, precor, este malis.
Nec tamen, ut cuncti miserum servare velitis,
Quod periit, salvum jam caput esse potest.
Ut mare considat, ventisque ferentibus utar;
Ut mihi parcatis; num minus exsul ero?
Non ego divitias avidus sine fine parandi
Latum mutandis mercibus æquor aro:
Nec peto, quas quondam petii studiosus, Athenas:
Oppida non Asiæ, non loca visa prius.
Non ut, Alexandri claram delatus in urbem,
Delicias videam, Nile iocose, tuas.
Quod faciles opto ventos, (quis credere possit?)
Sarmatis est tellus, quam mea vota petunt.
Obligor, ut tangam lævi fera litora Ponti;
Quodque sit a patria tam fuga tarda, queror.
Nescio quo videam positos ut in orbe Tomitas,
Exilem facio per mea vota viam.
Seu me diligitis, tantos compescite fluctus;
Pronaque sint nostræ numina vestra rati:
Seu magis odistis, jussæ me advertite terræ.
Supplicii pars est in regione mei.
Ferte (quid hic facio?) rapidi mea carbasa venti.
Ausonios fines cur mea vela vident?
Noluit hoc Cæsar: quid, quem fugat ille, tenetis?
Aspiciat vultus Pontica terra meos.
Et jubet, & merui. nec, quæ damnaverit ille,
Crimina defendi fasve piumve puto.
Si tamen acta Deos numquam mortalia fallunt;
A culpa facinus scitis abesse mea.
Immo ita; vos scitis. si me meus abstulit error,
Stultaque mens nobis, non scelerata fuit:
Quamlibet e minimis, domui si favimus illi;
Si satis Augusti publica jussa mihi;
Hoc Duce si dixi felicia sæcula; proque
Cæsare thura pius Cæsaribusque dedi;
Si fuit hic animus nobis; ita parcite, Divi.
Sin minus; alta cadens obruat onda caput.
Fallor? an incipiunt gravidæ vanescere nubes,
Victaque mutati frangitur ira maris?
Non casus, sed vos sub conditione vocati,
Fallere quos non est, hanc mihi fertis opem.

ELEGIA III.

Cum subit illius tristissima noctis imago,
Quæ mihi supremum tempus in Urbe fuit;
Cum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui;
Labitur ex oculis nunc quoque gutta meis.
Jam prope lux aderat, qua me discedere Cæsar
Finibus extremæ jusserat Ausoniæ.
Nec mens, nec spatium fuerant satis apta paranti:
Torpuerant longa pectora nostra mora.
Non mihi servorum, comitis non cura legendi:
Non aptæ profugo vestis opisve fuit.
Non aliter stupui, quam qui Jovis ignibus ictus
Vivit; & est vitæ nescius ipse suæ.
Ut tamen hanc animo nubem dolor ipse removit,
Et tandem sensus convaluere mei;
Alloquor extremum mœstos abiturus amicos,
Qui modo de multis unus & alter erant.
Uxor amans flentem flens acrius ipsa tenebat;
Imbre per indignas usque cadente genas.
Nata procul Libycis aberat diversa sub oris:
Nec poterat fati certior esse mei.
Quocumque adspiceres, luctus gemitusque sonabant:
Formaque non taciti funeris intus erat.
Femina, virque, meo pueri quoque funere mœrent:
Inque domo lacrimas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in parvo grandibus uti;
Hæc facies Trojæ, cum caperetur, erat.
Jamque quiescebant voces hominumque canumque,
Lunaque nocturnos alta regebat equos.
Hanc ego suspiciens, & ab hac Capitolia cernens,
Quæ nostro frustra juncta fuere Lari;
Numina vicinis habitantia sedibus, inquam,
Jamque oculis numquam templa videnda meis,
Dique relinquendi, quos Urbs habet alta Quirini;
Este salutati tempus in omne mihi.
Et quamquam sero clypeum post vulnera sumo;
Attamen hanc odiis exonerate fugam;
Cælestique viro, quis me decepit error,
Dicite; pro culpa ne scelus esse putet.
Ut, quod vos scitis, pœnæ quoque sentiat auctor,
Placato possum non miser esse Deo.
Hac prece adoravi Superos ego: pluribus uxor;
Singultu medios præpediente sonos.
Illa etiam ante Lares passis prostrata capillis
Contigit exstinctos ore tremente focos:
Multaque in aversos effudit verba Penates,
Pro deplorato non valitura viro.
Jamque moræ spatium nox præcipitata negabat,
Versaque ab axe suo Parrhasis Arctos erat.
Quid facerem? blando patriæ retinebar amore:
Ultima sed jussæ nox erat illa fugæ.
Ah quoties aliquo dixi properante, Quid urges?
Vel quo festines ire, vel unde, vide.
Ah quoties certam me sum mentitus habere
Horam, propositæ quæ foret apta viæ.
Ter limen tetigi; ter sum revocatus: & ipse
Indulgens animo pes mihi tardus erat.
Sæpe, Vale dicto, rursus sum multa locutus;
Et quasi discedens oscula summa dedi.
Sæpe eadem mandata dedi: meque ipse fefelli,
Respiciens oculis pignora cara meis.
Denique, Quid propero? Scythia est, quo mittimur, inquam:
Roma relinquenda est. utraque justa mora est.
Uxor in æternum vivo mihi viva negatur:
Et domus, & fidæ dulcia membra domus.
Quosque ego fraterno dilexi more sodales,
O mihi Thesea pectora juncta fide!
Dum licet, amplectar: numquam fortasse licebit
Amplius. in lucro, quæ datur hora, mihi est.
Nec mora; sermonis verba imperfecta relinquo,
Complectens animo proxima quæque meo.
Dum loquor, & flemus; cælo nitidissimus alto
Stella gravis nobis Lucifer ortus erat.
Dividor haud aliter, quam si mea membra relinquam:
Et pars abrumpi corpore visa suo est.
Sic Priamus doluit, tunc cum in contraria versus
Ultores habuit proditionis equus.
Tum vero exoritur clamor gemitusque meorum;
Et feriunt mœstæ pectora nuda manus.
Tum vero conjux humeris abeuntis inhærens
Miscuit hæc lacrimis tristia dicta suis.
Non potes avelli. simul ah, simul ibimus, inquit:
Te sequar; & conjux exsulis exsul ero.
Et mihi facta via est: & me capit ultima tellus.
Accedam profugæ sarcina parva rati.
Te jubet e patria discedere Cæsaris ira;
Me pietas. pietas hæc mihi Cæsar erit.
Talia tentabat: sic & tentaverat ante:
Vixque dedit victas utilitate manus.
Egredior (sive illud erat sine funere ferri)
Squallidus immissis hirta per ora comis.
Illa dolore mei tenebris narratur obortis
Semianimis media procubuisse domo.
Utque resurrexit, fœdatis pulvere turpi
Crinibus, & gelida membra levavit humo;
Se modo, desertos modo complorasse Penates;
Nomen & erepti sæpe vocasse viri:
Nec gemuisse minus, quam si natæve meumve
Vidisset structos corpus habere rogos:
Et voluisse mori; moriendo ponere sensus:
Respectuque tamen non posuisse mei.
Vivat: & absentem, quoniam sic fata tulerunt,
Vivat, & auxilio sublevet usque suo.
Tingitur Oceano custos Erymanthidos Ursæ,
Æquoreasque suo sidere turbat aquas:
Nos tamen Ionium non nostra findimus æquor
Sponte: sed audaces cogimur esse metu.
Me miserum, quantis increscunt æquora ventis;
Erutaque ex imis fervet arena vadis!
Monte nec inferior proræ puppique recurvæ
Insilit, & pictos verberat unda Deos.
Pinea texta sonant; pulsi stridere rudentes:
Aggemit & nostris ipsa carina malis.
Navita confessus gelido pallore timorem
Jam sequitur victam, non regit arte, ratem.
Utque parum validus non proficientia rector
Cervicis rigidæ fræna remittit equo:
Sic non quo voluit, sed quo rapit impetus undæ,
Aurigam video vela dedisse rati.
Quod nisi mutatas emiserit Æolus auras;
In loca jam nobis non adeunda ferar.
Nam procul, Illyricis læva de parte relictis,
Interdicta mihi cernitur Italia.
Desinat in vetitas quæso contendere terras,
Et mecum magno pareat aura Deo.
Dum loquor, & cupio pariter timeoque revelli,
Increpuit quantis viribus unda latus!
Parcite, cærulei vos parcite numina ponti;
Infestumque mihi sit satis esse Jovem.
Vos animam sævæ fessam subducite morti.
Si modo, qui periit, non periisse potest.

ELE-

ELEGIA IV.

O Mihi post ullos numquam memorande sodales,
  O cui præcipue sors mea visa sua est;
Attonitum qui me, (memini) carissime, primus
  Aasus es alloquio sustinuisse tuo;
Qui mihi consilium vivendi mite dedisti,
  Cum foret in misero pectore mortis amor;
Scis bene, cui dicam, positis pro nomine signis;
  Officium nec te fallit, amice, tuum.
Hæc mibi semper erunt imis infixa medullis;
  Perpetuusque animæ debitor hujus ero.
Spiritus & vacuas prius hic tenuandus in auras
  Ibit, & in tepido deseret ossa rogo;
Quam subeant animo meritorum oblivia nostro:
  Et longa pietas excidat ista die.
Di tibi sint faciles, & opis nullius egentem
  Fortunam præstent, dissimilemque meæ.
Si tamen hæc navis vento ferretur amico;
  Ignoraretur forsitan ista fides.
Thesea Pirithous non tam sensisset amicum,
  Si non infernas vivus adisset aquas.
Ut foret exemplum viri Phocæus amoris,
  Fecerunt Furiæ, tristis Oresta, tuæ.
Si non Euryalus Rutulos cecidisset in hostes;
  Hyrtacidæ Niso gloria nulla foret.
Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum,
  Tempore sic duro est inspicienda fides.
Dum juvat, & vultu ridet Fortuna sereno;
  Indelibatas cuncta sequuntur opes.
At simul intonuit; fugiunt: nec noscitur ulli,
  Agminibus comitum qui modo cinctus erat.
Atque hæc exemplis quondam collecta priorum,
  Nunc mihi sunt propriis cognita vera malis.
Vix duo tresve mihi de tot superestis amici.
  Cetera Fortunæ, non mea, turba fuit.
Quo magis, o pauci, rebus succurrite lapsis,
  Et date naufragio littora tuta meo:
Neve metu falso nimium trepidate timentes,
  Hac offendatur ne pietate Deus.
Sæpe fidem adversis etiam laudavit in armis;
  Inque suis amat hanc Cæsar, in hoste probat.
Caussa mea est melior, qui non contraria fovi
  Arma; sed hanc merui simplicitate fugam.
Invigiles igitur nostris pro casibus oro;
  Diminui si qua numinis ira potest.
Scire meos si quit casus desideret omnes;
  Plus, quam quod fieri res sinit, ille petat.
Tot mala sum passus, quot in æthere sidera lucent:
  Parvaque quot siccus corpora pulvis habet.
Multaque credibili tulimus majora: tatamque,
  Quamvis acciderint, non habitura fidem.
Pars etiam mecum quædam moriatur oportet:
  Meque velim possit dissimulante tegi.
Si vox in fragili mihi pectore firmior ære,
  Pluraque cum linguis pluribus ora forent;
Non tamen idcirco complecterer omnia verbis:
  Materia vires exsuperante meas.
Pro duce Neritio docti mala nostra Poetæ
  Scribite: Neritio nam mala plura tuli.
Ille brevi spatio multis erravit in annis
  Inter Dulichias Iliacasque domos.
Nos freta sideribus notis distantia mensos
  Sors tulit in Geticos Sarmaticosque sinus.
Ille habuit fidamque manum, sociosque fideles:
  Me profugum comites deseruere mei.
Ille suam lætus patriam victorque petebat.
  A patria fugio victus & exsul ego.
Nec mihi Dulichium domus est, Ithaceve, Sameve:
  Pœna quibus non est grandis abesse locis.
Sed quæ de septem totum circumspicit orbem
  Montibus, imperii Roma Deumque locus.
Illi corpus erat durum patiensque laborum:
  Invalidæ vires ingenuæque mihi.
Ille erat assidue sævis agitatus in armis:
  Assuetus studiis mollibus ipse fui.
Me Deus oppressit, nullo mala nostra levante:
  Bellatrix illi Diva ferebat opem.
Cumque minor Jove sit tumidis qui regnat in undis;
  Illum Neptuni, me Jovis ira premit.
Adde, quod illius pars maxima ficta laborum est;
  Ponitur in nostris fabula nulla malis.
Denique quæsitos tetigit tamen ille Penates;
  Quæque dia petiit, contigit arva tamen.
At mihi perpetuo patria tellure carendum est,
  Ni fuerit læsi mollior ira Dei.

ELEGIA V.

NEc tantum Clario Lyde dilecta poetæ,
  Nec tantum Coo Battis amata suo est:
Pectoribus quantum tu nostris, Uxor, inhæres;
  Digna minus misero, non meliore viro.
Te mea supposita velati trabe fulta ruina est:
  Si quid adhuc ego sum, muneris omne tui est.
Tu facis, ut spolium ne sim, neu nuder ab illis,
  Naufragii tabulas qui petiere mei.
Utque rapax stimulante fame cupidusque cruoris
  Incustoditam captat ovile lupus:
Aut ut edax vultur corpus circumspicit ecquod
  Sub nulla positum cernere possit humo:
Sic mea nescio quis, rebus male fidus acerbis,
  In bona venturus, si paterere, fuit.
Hunc tua per fortes virtus submovit amicos,
  Nulla quibus reddi gratia digna potest.
Ergo quam misero, tam vero, teste probaris:
  Hic aliquod pondus si modo testis habet.
Nec probitate tua prior est aut Hectoris uxor,
  Aut comes exstincto Laodamia viro.
Tu si Mæonium vatem sortita fuisses;
  Penelopes esset fama secunda tuæ.
Sive tibi hoc debes, nulla pia facta magistra;
  Cumque nova mores sunt tibi luce dati:
Femina seu Princeps, omnes tibi culta per annos,
  Te docet exemplum conjugis esse bonæ:
Assimilemque sui longa assuetudine fecit:
  Grandia si parvis assimilare licet.
Hei mihi, non magnas quod habent mea carmina vires,
  Nostraque sunt meritis ora minora tuis!
Si quid & in nobis vivi fuit ante vigoris,
  Exstinctum longis occidit omne malis.
Prima locum sanctas heroidas inter haberes:
  Prima bonis animi conspicerere tui.
Quantumcumque tamen præconia nostra valebunt;
  Carminibus vives tempus in omne meis.

ELEGIA VI.

SIquis habes nostris similes in imagine vultus;
  Deme meis hederas Bacchica serta comis.
Ista decent lætos felicia signa poetas.
  Temporibus non est apta corona meis.

Hæc tibi dissimulas, sentis tamen, optime, dici,
  In digito qui me fersque refersque tuo.
Effigiemque meam fulvo complexus in auro
  Cara relegati, qua potes, ora vides.
Quæ quoties spectas, subeat tibi dicere forsan,
  Quam procul a nobis Naso sodalis abest!
Grata tua est pietas: sed carmina major imago
  Sunt mea; quæ mando qualiacumque legas.
Carmina mutatas hominum dicentia formas:
  Infelix domini quod fuga rupit opus.
Hæc ego discedens, sicut bene multa meorum,
  Ipse mea posui mœstus in igne manu.
Utque cremasse suum fertur sub stipite natum
  Thestias, & melior matre fuisse soror;
Sic ego non meritos mecum peritura libellos
  Imposui rapidis viscera nostra rogis.
Vel quod eram Musas, ut crimina nostra, perosus:
  Vel quod adhuc crescens & rude carmen erat.
Quæ quoniam non sunt penitus sublata, sed exstant;
  Pluribus exemplis scripta fuisse reor.
Nunc precor ut vivant, & non ignava legentem
  Otia delectent, admoneantque mei.
Nec tamen illa legi poterunt patienter ab ullo;
  Nesciet his summam si quis abesse manum.
Ablatum mediis opus est incudibus illud:
  Defuit & scriptis ultima lima meis.
Et veniam pro laude peto: laudatus abunde,
  Non fastiditus si tibi, Lector, ero.
Hos quoque sex versus, in primi fronte libelli
  Si præponendos esse putabis, habe.
Orba parente suo quicumque volumina tangis;
  His saltem vestra detur in Urbe locus.
Quoque magis faveas, non sunt hæc edita ab ipso,
  Sed quasi de domini funere rapta sui.
Quidquid in his igitur vitii rude carmen habebit,
  Emendaturus, si licuisset, eram.

ELEGIA VII.

IN caput alta suum labentur ab æquore retro
  Flumina: conversis Solque recurret equis.
Terra feret stellas: cælum findetur aratro:
  Unda dabit flammas: & dabit ignis aquas.
Omnia naturæ præpostera legibus ibunt:
  Parsque suum mundi nulla tenebit iter.
Omnia jam fient, fieri quæ posse negabam:
  Et nihil est, de quo non sit habenda fides.
Hæc ego vaticinor; quia sum deceptus ab illo,
  Laturum misero quem mihi rebar opem.
Tantane te, fallax, cepere oblivia nostri?
  Afflictumne fuit tantus adire timor?
Ut neque respiceres, nec solarere jacentem;
  Dure? nec exsequias prosequerere meas?
Illud amicitiæ sanctum ac venerabile nomen
  Re tibi pro vili sub pedibusque jacet?
Quid fuit, ingenti prostratum mole sodalem
  Visere, & alloquii parte levare tui?
Inque meos si non lacrimam dimittere casus,
  Pauca tamen ficto verba dolore queri?
Idque, quod ignoti faciunt, valedicere saltem;
  Et vocem populi publicaque ora sequi?
Denique lugubres vultus, numquamque videndos
  Cernere supremo, dum licuitque, die?
Dicendumque semel toto non amplius ævo
  Accipere, & parili reddere voce, Vale?
At fecere alii nullo mihi fœdere juncti;
  Et lacrimas animi signa dedere sui.
Quid nisi convictu caussisque valentibus essem,
  Temporis & longi vinctus amore tibi?
Quid, nisi tot lusus & tot mea seria nosses,
  Tot nossem lusus seriaque ipse tua?
Quid, si dumtaxat Romæ mihi cognitus esses,
  Adscitus toties in genus omne loci?
Cunctane in æquoreos abierunt irrita ventos?
  Cunctane Lethæis mersa feruntur aquis?
Non ego te placida genitum reor urbe Quirini;
  Urbe, meo quæ jam non adeunda pede est.
Sed scopulis, Ponti quos hæc habet ora sinistri:
  Inque feris Scythiæ Sarmaticisque jugis.
Et tua sunt silicis circum præcordia venæ;
  Et rigidum ferri semina pectus habent.
Quæque tibi quondam tenero ducenda palato
  Plena dedit nutrix ubera, tigris erat.
At mala nostra minus, quam nunc, aliena putasses;
  Duritiæque mihi non agerere reus.
Sed quoniam accedit fatalibus hoc quoque damnis,
  Ut careant numeris tempora prima suis;
Effice, peccati ne sim memor hujus; & illo
  Officium laudem, quo queror, ore tuum.

ELEGIA VIII.

DEtur inoffensæ metam tibi tangere vitæ,
  Qui legis hoc nobis non inimicus opus.
Atque utinam pro te possint mea vota valere,
  Quæ pro me duros non tetigere Deos!
Donec eris felix, multos numerabis amicos:
  Tempora si fuerint nubila, solus eris.
Aspicis, ut veniant ad candida tecta columbæ;
  Accipiat nullas sordida turris aves.
Horrea formicæ tendunt ad inania numquam:
  Nullus ad amissas ibit amicus opes.
Utque comes radios per Solis euntibus umbra,
  Cum latet hic pressus nubibus, illa fugit;
Mobile sic sequitur Fortunæ lumina vulgus:
  Quæ simul inducta nube teguntur, abit.
Hæc precor ut semper possint tibi falsa videri:
  Sunt tamen eventu vera fatenda meo.
Dum stetimus, turbæ quantum satis esset, habebat
  Nota quidem, sed non ambitiosa, domus.
At simul impulsa est; omnes timuere ruinam;
  Cautaque communi terga dedere fugæ.
Sæva nec admiror metuunt si fulmina, quorum
  Ignibus afflari proxima quæque solent.
Sed tamen in duris remanentem rebus amicum
  Quamlibet invisum Cæsar in hoste probat.
Nec solet irasci (neque enim moderatior alter,)
  Cum quis in adversis, si quid amavit, amat.
De comite Argolici postquam cognovit Orestæ,
  Narratur Pyladen ipse probasse Thoas.
Quæ fuit Actoridæ cum magno semper Achille,
  Laudari solita est Hectoris ore fides.
Quod pius ad manes Theseus comes isset amico,
  Tartareum dicunt indoluisse Deum.
Euryali Nisique fide tibi, Turne, relata,
  Credibile est lacrimis immaduisse genas.
Est etiam miseris pietas, & in hoste probatur.
  Hei mihi, quam paucos hæc mea dicta movent!
Hic status, hæc rerum nunc est fortuna mearum,
  Debeat ut lacrimis nullus adesse modus.
At mea sunt, proprio quamvis mœstissima casu,
  Pectora pro sensu facta serena tuo.

Hoc

Hoc eventorum jam tum, cariffime, vidi,
Ferret adhuc iftam cum minor aura ratem.
Sive aliquod morum, feu vitæ labe carentis
Eft pretium: nemo pluris babendus erit.
Sive per ingenuas aliquis capot extulit artes;
Quælibet eloquio fit bona cauffa tuo.
His ego commotus, dixi tibi protinus ipfi;
Scena manet dotes grandis, amice, tuas.
Hæc mihi non ovium fibræ tonitrufve finiftri,
Linguave fervatæ pennave dixit avis:
Augurium ratio eft, & conjectura futuri:
Hac divinavi, notitiamque tuli.
Quæ quoniam rata funt; tota mihi mente tibique
Gratulor, ingenium non latuiffe tuum.
At noftrum tenebris utinam latuiffet in imis!
Expediit ftudio lumen abeffe meo.
Utque tibi profunt artes, facunde, feveræ;
Diffimiles illis fic nocuere mihi.
Vita tamen tibi nota mea eft: fcis artibus illis
Auctoris mores abftinuiffe fui.
Scis vetus hoc juveni lufum mihi carmen: & iftos,
Ut non laudandos, fic tamen effe jocos.
Ergo ut defendi nullo mea poffe colore,
Sic excufari crimina poffe puto.
Qua potes, excufa: nec amici defere cauffam.
Quo bene cœpifti, fic pede femper eas.

ELEGIA IX.

EST mihi, fitque precor, flavæ tutela Minervæ
Navis, & a picta caffide nomen habet.
Sive opus eft velis; minimam bene currit ad auram:
Sive opus eft remo; remige carpit iter.
Nec comites volucri contenta eft vincere curfu:
Occupat egreffas quamlibet ante rates.
Et patitur fluctus, fertque affilientia longe
Æquora, nec fævis icta fatifcit aquis.
Illa Corinthiacis primum mihi cognita Cenchris
Fida manet trepidæ duxque comefque fugæ.
Perque tot eventus, & iniquis concita ventis
Æquora, Palladio numine tuta fugit.
Nunc quoque tuta precor vafti fecet oftia Ponti;
Quafque petit, Getici litoris intret aquas.
Quæ fimul Æoliæ mare me deduxit in Helles,
Et longum tenui limite fecit iter;
Fleximus in lævum curfus: & ab Hectoris urbe
Venimus ad portus, Imbria terra, tuos.
Inde levi vento Zerynthia litora nactis
Threiciam tetigit feffa carina Samon.
Saltus ab hac terra brevis eft Tempyra petenti.
Hac dominum tenus eft illa fecuta fuum.
Nam mihi Biftonios placuit pede carpere campos:
Hellefpontiacas illa reliquit aquas.
Dardaniamque petiit auctoris nomen habentem;
Et te ruricola Lampface tuta Deo.
Quaque per anguftas vectæ male virginis undas
Seston Abydena feparat urbe fretum.
Hincque Propontiacis hærentem Cyzicon oris;
Cyzicon Hæmoniæ nobile gentis opus:
Quaque tenent Ponti Byzantia litora fauces.
Hic locus eft gemini janua vafta maris.
Hæc precor evincat, propulfaque flantibus Auftris
Tranfeat inftabiles ftrenua Cyaneas:
Thyniacofque finus, & ab his per Apollinis orbem
Alta fub Anchiali mœnia tendat iter.
Inde Mefembriacos portus, & Odeffon, & arces
Prætereat dictas nomine, Bacche, tuo:
Et quos Alcathoi memorant a mœnibus ortos
Sedibus his profugum conftituiffe Larem.
A quibus adveniat Miletida fofpes ad urbem,
Offenfi quo me compulit ira Dei.
Hanc fi contigerit, meritæ cadet agna Minervæ.
Non facit ad noftras boftia major opes.
Vos quoque Tyndaridæ, quos hæc colit infula, fratres,
Mite precor duplici numen adefte viæ.
Altera namque parat Symplegadas ire per arctas,
Scindere Biftonias altera puppis aquas.
Vos facite, ut ventos, loca cum diverfa petamus,
Illa fuos habeat, nec minus ifta fuos.

ELEGIA X.

LItrera quæcumque eft toto tibi lecta libello,
Eft mihi follicitæ tempore facta viæ.
Aut hanc me, gelidi tremerem cum menfe Decembris,
Scribentem mediis Hadria vidit aquis:
Aut, poftquam bimarem curfu fuperavimus Ifthmon;
Alteraque eft noftræ fumta carina fugæ.
Quod facerem verfus inter fera murmura ponti,
Cycladas Ægæas obftupuiffe puto.
Ipfe ego nunc miror, tantis animique marifque
Fluctibus ingenium non cecidiffe meum.
Seu ftupor huic ftudio, five huic infania nomen;
Omnis ab hac cura mens relevata mea eft.
Sæpe ego nimbofis dubius jactabar ab Hædis:
Sæpe minax Steropes fidere pontus erat.
Fufcabatque diem cuftos Erymanthidos Urfæ;
Aut Hyadas fævis auxerat Aufter aquis:
Sæpe maris pars intus erat; tamen ipfe trementi
Carmina ducebam qualiacumque manu.
Nunc quoque contenti ftridunt Aquilone rudentes;
Inque modum tumuli concava furgit aqua.
Ipfe gubernator tollens ad fidera palmas
Expofcit votis immemor artis opem.
Quocumque adfpicio, nihil eft, nifi mortis imago:
Quam dubia timeo mente, timenfque precor.
Attigero portum, portu terrebor ab ipfo.
Plus habet infefta terra timoris aqua.
Nam fimul infidiis hominum pelagique laboro;
Et faciunt geminos enfis & unda metus.
Ille meo vereor ne fperet fanguine prædam:
Hæc titulum noftræ mortis habere velit.
Barbara pars læva eft, avidæ fubftrata rapinæ,
Quam cruor & cædes bellaque femper habent.
Cumque fit hybernis agitatum fluctibus æquor;
Pectora funt ipfo turbidiora mari.
Quo magis his debes ignofcere, candide lector,
Si fpe funt, ut funt, inferiora tua.
Non hæc in noftris, ut quondam, fcribimus hortis:
Nec confuete meum lectule corpus habes.
Jactor in indomito brumali luce profundo:
Ipfaque cæruleis charta feritur aquis.
Improba pugnat hyems, indignaturque, quod aufim
Scribere, fe rigidas incutiente minas.
Vincat hyems hominem. fed eodem tempore quæfo
Ipfe modum ftatuam carminis; illa fui.

TRISTIUM

LIBER II.

QUid mihi vobifcum eft, infelix cura, libelli,
Ingenio perii qui mifer ipfe meo?

Cur

Cur modo damnatas repeto mea crimina Musas?
  An semel est pœnam commeruisse parum?
Carmina fecerunt, ut me cognoscere vellent
  Omine non fausto femina virque, mea.
Carmina fecerunt, ut me moresque notaret
  Jam demum visa Cæsar ab Arte meos.
Deme mihi studium; vitæ quoque crimina demes.
  Acceptum refero versibus, esse nocens.
Hoc pretium curæ vigilatorumque laborum
  Cepimus. ingenio pœna reperta meo.
Si saperem, doctas odissem jure sorores,
  Numina cultori perniciosa suo.
At nunc (tanta meo comes est insania morbo).
  Saxa malum refero rursus ad ista pedem.
Scilicet & victus repetit gladiator arenam;
  Et redit in tumidas naufraga puppis aquas.
Forsitan, ut quondam Teuthrantia regna tenenti,
  Sic mihi res eadem vulnus opemque feret:
Musaque, quam movit, motam quoque leniet iram:
  Exorant magnos carmina sæpe Deos.
Ipse quoque Ausonias Cæsar matresque nurusque
  Carmina turrigeræ dicere jussit Opi.
Jusserat & Phœbo dici; quo tempore ludos
  Fecit, quos ætas adspicit una semel.
His precor exemplis tua nunc, mitissime Cæsar,
  Fiat ab ingenio mollior ira meo.
Illa quidem justa est, nec me meruisse negabo.
  Non adeo nostro fugit ab ore pudor.
Sed, nisi peccassem, quid tu concedere posses?
  Materiam veniæ sors tibi nostra dedit.
Si, quoties homines peccant, sua fulmina mittat
  Jupiter; exiguo tempore inermis erit.
Hic ubi detonuit strepituque exterruit orbem,
  Purum discussis aëra reddit aquis.
Jure igitur genitorque Deum rectorque vocatur:
  Jure capax mundus nil Jove majus habet.
Tu quoque, cum Patriæ rector dicare Paterque;
  Utere more Dei nomen habentis idem.
Idque facis: nec te quisquam moderatius umquam
  Imperii potuit fræna tenere sui.
Tu veniam parti superatæ sæpe dedisti,
  Non concessurus quam tibi victor erat.
Divitiis etiam multos & honoribus auctos
  Vidi, qui tulerant in caput arma tuum.
Quæque dies bellum, belli tibi sustulit iram:
  Parsque simul templis utraque dona tulit.
Utque tuus gaudet miles, quod vicerit hostem;
  Sic, victum cur se gaudeat, hostis habet.
Caussa mea est melior: qui nec contraria dicor
  Arma, nec hostiles esse secutus opes.
Per mare, per terras, per tertia numina juro,
  Per te præsentem conspicuumque Deum;
Hunc animum favisse tibi, Vir maxime: meque,
  Qua sola potui, mente fuisse tuum.
Optavi peteres cælestia sidera tarde;
  Parsque fui turbæ parva precantis idem.
Et pia thura dedi pro te: cumque omnibus unus
  Ipse quoque adjuvi publica vota meis.
Quid referam libros, illos quoque, crimina nostra,
  Mille locis plenos nominis esse tui?
Inspice majus opus, quod adhuc sine fine reliqui,
  In non credendos corpora versa modos;
Invenies vestri præconia nominis illic:
  Invenies animi pignora multa mei.
Non tua carminibus major fit gloria, nec quo,
  Ut major fiat, crescere possit, habet.
Fama Jovis superest. tamen hunc sua facta referri,
  Et se materiam carminis esse, juvat:
Cumque Gigantei memorantur prælia belli;
  Credibile est lætum laudibus esse suis.
Te celebrant alii quanto decet ore, tuasque
  Ingenio laudes uberiore canunt.
Sed tamen, ut fuso taurorum sanguine centum,
  Sic capitur minimo thuris honore Deus.
Ah ferus, & nobis nimium crudeliter hostis,
  Delicias legit qui tibi cumque meas!
Carmina ne nostris sic te venerantia libris
  Judicio possint candidiore legi.
Esse sed irato quis te mihi posset amicus?
  Vix tunc ipse mihi non inimicus eram.
Cum cœpit quassata domus subsidere; partes
  In proclinatas omne recumbit onus:
Cunctaque Fortuna rimam faciente dehiscunt.
  Ipsa suo quondam pondere tecta ruunt.
Ergo hominum quæsitum odium mihi carmine: quaque
  Debuit, est vultus turba secuta tuos.
At (memini) vitamque meam moresque probabas
  Illo, quem dederas, prætereuntis equo.
Quod si non prodest, & honesti gratia nulla
  Redditur; at nullum crimen adeptus eram.
Nec male commissa est nobis fortuna reorum,
  Lisque decem decies inspicienda viris.
Res quoque privatas statui sine crimine judex:
  Deque mea fassa est pars quoque victa fide.
Me miserum! potui, si non extrema nocerent,
  Judicio tutus non semel esse tuo.
Ultima me perdunt: imoque sub æquore mergit
  Incolumem toties una procella ratem.
Nec mihi pars nocuit de gurgite parva: sed omnes
  Pressere hoc fluctus, Oceanusque caput.
Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci?
  Cur imprudenti cognita culpa mihi?
Inscius Actæon vidit sine veste Dianam:
  Præda fuit canibus non minus ille suis.
Scilicet in Superis etiam fortuna luenda est;
  Nec veniam læso numine casus habet.
Illa namque die, qua me malus abstulit error,
  Parva quidem periit, sed sine labe, domus.
Sic quoque parva tamen, patrio dicatur ut ævo
  Clara, nec ullius nobilitate minor:
Et neque divitiis, nec paupertate notanda;
  Unde sit in neutrum conspiciendus eques.
Sit quoque nostra domus vel censu parva, vel ortu;
  Ingenio certe non latet illa meo.
Quo videar quamvis nimium juveniliter usus;
  Grande tamen toto nomen ab orbe fero.
Turbaque doctorum Nasonem novit, & audet
  Non fastiditis annumerare viris.
Corruit hæc igitur Musis accepta, sub uno,
  Sed non exiguo, crimine lapsa domus.
Atque ea sic lapsa est, ut surgere, si modo læsi
  Ematuruerit Cæsaris ira, queat.
Cujus in eventu pœnæ clementia tanta est,
  Ut fuerit nostro lenior illa metu.
Vita data est, citraque necem tua constitit ira,
  O Princeps parce viribus use tuis.
Insuper accedunt, te non adimente, paternæ
  (Tamquam vita parum muneris esset) opes.
Nec mea decreto damnasti facta Senatus:
  Nec mea selecto judice jussa fuga est.
Tristibus invectus verbis (ita Principe dignum)
  Ultus es offensas, ut decet, ipse tuas.

Adde,

Adde, quod edictum, quamvis immane minaxque,
Attamen in pœnæ nomine lene fuit.
Quippe relegatus, non exul dicor in illo:
Parcaque fortunæ ſunt data verba meæ.
Nulla quidem ſano gravior mentiſque potenti
Pœna eſt, quam tanto diſplicuiſſe viro.
Sed ſolet interdum fieri placabile numen:
Nube ſolet pulſa candidus ire dies.
Vidi ego pampineis oneratam vitibus ulmum,
Quæ fuerat ſævi fulmine tacta Jovis.
Ipſe licet ſperare vetes; ſperabimus æque.
Hoc unum fieri te prohibente poteſt.
Spes mihi magna ſubit, cum te, mitiſſime Princeps;
Spes mihi, reſpicio cum mea fata, cadit.
Ac veluti ventis agitantibus æquora non eſt
Æqualis rabies, continuuſque furor;
Sed modo ſubſidunt, intermiſſique ſileſcunt,
Vimque putes illos depoſuiſſe ſuam;
Sic abeunt redeuntque mei variantque timores:
Et ſpem placandi dantque negantque tui.
Per Superos igitur, qui dent tibi longa, dabuntque,
Tempora, Romanum ſi modo nomen amant;
Per Patriam, quæ te tuta & ſecura Parente eſt;
Cujus, ut in populo, pars ego nuper eram;
Sic tibi, quem ſemper factis animoque mereris,
Reddatur gratæ debitus Urbis amor.
Livia ſic tecum ſociales compleat annos,
Quæ niſi te, nullo conjuge digna fuit.
Quæ ſi non eſſet, cælebs te vita deceret:
Nullaque, cui poſſes eſſe maritus, erat.
Soſpite ſic te ſit natus quoque ſoſpes; & olim
Imperium regat hoc cum ſeniore ſenex:
Utque tui faciunt ſidus juvenile nepotes,
Per tua perque ſui facta parentis eant.
Sic aſſueta tuis ſemper Victoria caſtris
Nunc quoque ſe præſtet, notaque ſigna petat:
Auſoniumque Ducem ſolitis circumvolet alis:
Ponat & in nitida laurea ſerta coma.
Per quem bella geris, cujus nunc corpore pugnas;
Auſpicium cui das grande, Deoſque tuos.
Dimidioque tui præſens es, & aſpicis Urbem:
Dimidio procul es, ſævaque bella geris.
Hic tibi ſic redeat ſuperato victor ab hoſte;
Inque coronatis fulgeat altus equis;
Parce, precor: fulmenque tuum fera tela reconde,
Heu nimium miſero cognita tela mihi!
Parce, Pater Patriæ: nec nominis immemor hujus
Olim placandi ſpem mihi tolle tui.
Nec precor, ut redeam: quamvis majora petitis
Credibile eſt magnos ſæpe dediſſe Deos.
Mitius exſilium ſi das, propiuſque roganti;
Pars erit e pœna magna levata mea.
Ultima perpetior medios projectus in hoſtes:
Nec quiſquam patria longius exul abeſt.
Solus ad egreſſus miſſus ſeptemplicis Iſtri,
Parrhaſiæ gelido virginis axe premor.
Jazyges, & Colchi, Metereaque turba, Getæque,
Danubii mediis vix prohibentur aquis.
Cumque alii cauſſa tibi ſint graviore fugati,
Ulterior nulli, quam mihi, terra data eſt.
Longius hac nihil eſt, niſi tantum frigus & hoſtis;
Et maris adſtricto quæ coit unda gelu.
Hactenus Euxini pars eſt Romana ſiniſtri:
Proxima Baſternæ Sauromatæque tenent.
Hæc eſt Auſonio ſub jure noviſſima, vixque
Hæret in imperii margine terra tui.
Unde precor ſupplex ut nos in tuta releges:
Ne ſit cum patria pax quoque adempta mihi.
Ne timeam gentes, quas non bene ſubmovet Iſter:
Neve tuus poſſim civis ab hoſte capi.
Fas prohibet Latio quemquam de ſanguine natum
Cæſaribus ſalvis barbara vincla pati.
Perdiderint cum me duo crimina, carmen & error:
Alterius facti culpa ſilenda mihi.
Nam non ſum tanti, ut renovem tua vulnera, Cæſar;
Quem nimio plus eſt indoluiſſe ſemel.
Altera pars ſupereſt: qua turpi crimine tactus
Arguor obſcœni doctor adulterii.
Fas ergo eſt aliqua cæleſtia pectora falli;
Et ſunt notitia multa minora tua?
Utque Deos, cælumque ſimul ſublime tuenti
Non vacat exiguis rebus adeſſe Jovi;
A te pendentem ſic dum circumſpicis orbem,
Effugiunt curas inferiora tuas.
Scilicet imperii, Princeps, ſtatione relicta
Imparibus legeres carmina facta modis?
Non ea te moles Romani nominis urget,
Inque tuis humeris tam leve fertur onus;
Luſibus ut poſſis advertere numen ineptis;
Excutiaſque oculis otia noſtra tuis.
Nunc tibi Pannonia eſt, nunc Illyris ora domanda:
Rhætica nunc præbent Thraciaque arma metum.
Nunc petit Armenius pacem: nunc porrigit arcus
Parthus eques, timida captaque ſigna manu.
Nunc te prole tua juvenem Germania ſentit;
Bellaque pro magno Cæſare Cæſar obit.
Denique, ut in tanto, quantum non exſtitit umquam,
Corpore, pars nulla eſt quæ labet imperii;
Urbs quoque te & legum laſſat tutela tuarum,
Et morum, ſimiles quos cupis eſſe tuis.
Nec tibi contingunt, quæ gentibus otia præſtas;
Bellaque cum multis irrequieta geris.
Mirer in hoc igitur tantarum pondere rerum
Numquam te noſtros evoluiſſe jocos?
At ſi (quod mallem) vacuus fortaſſe fuiſſes,
Nullum legiſſes crimen in Arte mea.
Illa quidem fateor frontis non eſſe ſeveræ
Scripta, nec a tanto Principe digna legi:
Non tamen idcirco legum contraria juſſis
Sunt ea; Romanas erudiuntque nurus.
Neve quibus ſcribam poſſis dubitare; libellus
Quatuor hos verſus e tribus unus habet:
Eſte procul, vittæ tenues, inſigne pudoris;
Quæque tegis medios inſtita longa pedes:
Nil, niſi legitimum, conceſſaque furta, canemus;
Inque meo nullum carmine crimen erit.
Ecquid ab hac omnes rigide ſubmovimus Arte,
Quas ſtola contingi vittaque ſumta vetat?
At matrona poteſt alienis artibus uti;
Quoque trahat, quamvis non doceatur, habet.
Nil igitur matrona legat: quia carmine ab omni
Ad delinquendum doctior eſſe poteſt.
Quodcumque attigerit, ſi qua eſt ſtudioſa ſiniſtri,
Ad vitium mores inſtruet inde ſuos.
Sumſerit Annales, (nihil eſt hirſutius illis)
Facta ſit unde parens Ilia nempe leget.
Sumſerit, Æneadum genitrix ubi prima; requiret,
Æneadum genitrix unde ſit alma Venus.
Perſequar inferius, (modo ſi licet ordine ferri)
Poſſe nocere animis carminis omne genus.
Non tamen idcirco crimen liber omnis habebit.
Nil prodeſt, quod non lædere poſſit idem.
Igne

Igne quid utilius? si quis tamen urere tecta
Comparat, audaces instruit igne manus.
Eripit interdum, modo dat medicina salutem:
Quæque juvans monstrat, quæque sit herba nocens.
Et latro, & cautus præcingitur ense viator:
Ille sed insidias, hic sibi portat opem.
Discitur innocuas ut agat facundia caussas:
Protegit hæc sontes immeritosque premit.
Sic igitur carmen, recta si mente legatur,
Constabit nulli posse nocere meum.
At quiddam vitii quicumque hinc concipit, errat:
Et nimium scriptis arrogat ille meis.
Ut tamen hoc fatear: Ludi quoque semina præbent
Nequitiæ. tolli tota theatra jube:
Peccandi caussam quæ multis sæpe dederunt,
Martia cum durum sternit arena solum.
Tollatur Circus; non tuta licentia Circi:
Hic sedet ignoto juncta puella viro.
Cum quædam spatientur in hac, ut amator eadem
Conveniat, quare porticus ulla patet?
Quis locus est templis augustior? hæc quoque vitet,
In culpam si qua est ingeniosa suam.
Cum steterit Jovis æde; Jovis succurret in æde,
Quam multas matres fecerit ille Deus.
Proxima adoranti Junonia templa subibit,
Pellicibus multis hanc doluisse Deam.
Pallade conspecta, natum de crimine virgo
Sustulerit quare quæret Erichthonium.
Venerit in magni templum tua munera Martis;
Stat Venus Ultori juncta viro ante fores.
Isidis æde sedens cur hanc Saturnia quæret
Egerit Ionio Bosporioque mari.
In Venere Anchises, in Luna Latmius heros,
In Cerere Iasion, qui referatur, erit.
Omnia perversas possunt corrumpere mentes.
Stant tamen illa suis omnia tuta locis.
At procul ab scripta solis meretricibus Arte
Submovet ingenuas pagina prima nurus.
Quæcumque irrumpit, quo non sinit ire sacerdos;
Protinus hoc vetiti criminis acta rea est.
Nec tamen est facinus molles evolvere versus:
Multa licet castæ non facienda legant.
Sæpe supercilii nudas matrona severi
Et Veneris stantes ad genus omne videt.
Corpora Vestales oculi meretricia cernunt:
Nec domino pœnæ res ea caussa fuit.
At cur in nostra nimia est lascivia Musa?
Curve meus cuiquam suadet amare liber?
Nil nisi peccatum manifestaque culpa fatendum est:
Pœnitet ingenii judiciique mei.
Cur non Argolicis potius quæ concidit armis
Vexata est iterum carmine Troja meo?
Cur tacui Thebas, & mutua vulnera fratrum?
Et septem portas sub duce quamque suo?
Nec mihi materiam bellatrix Roma negabat:
Et pius est patriæ facta referre labor.
Denique, cum meritis impleveris omnia, Cæsar,
Pars mihi de multis una canenda fuit.
Utque trahunt oculos radiantia lumina Solis;
Traxissent animum sic tua facta meum.
Arguor immerito. tenuis mihi campus aratur:
Illud erat magnæ fertilitatis opus.
Non ideo debet pelago se credere, si qua
Audet in exiguo ludere cymba lacu.
Forsitan & dubitem, numeris levioribus aptus
Sim satis; in parvos sufficiamque modos.
At si me jubeas domitos Jovis igne Gigantas
Dicere; conantem debilitabit onus.
Divitis ingenii est immania Cæsaris acta
Condere; materia ne superetur opus.
Et tamen ausus eram: sed detrectare videbar,
Quodque nefas, damno viribus esse tuis.
Ad leve rursus opus juvenilia carmina veni;
Et falso movi pectus amore meum.
Non equidem vellem: sed me mea fata trahebant,
Inque meas pœnas ingeniosus eram.
Hei mihi, quod didici! quod me docuere parentes,
Literaque est oculos ulla morata meos!
Hæc tibi me invisum lascivia fecit, ob Artes,
Quas ratus es vetitos sollicitasse toros.
Sed neque me nuptæ didicerunt furta magistro:
Quodque parum novit, nemo docere potest.
Sic ego delicias, & mollia carmina feci,
Strinxerit ut nomen fabula nulla meum.
Nec quisquam est adeo media de plebe maritus,
Ut dubius vitio sit pater ille meo.
Crede mihi; mores distant a carmine nostro.
Vita verecunda est, Musa jocosa mihi.
Magnaque pars operum mendax & ficta meorum
Plus sibi permisit compositore suo.
Nec liber indicium est animi, sed honesta voluptas,
Plurima mulcendis auribus apta ferens.
Accius esset atrox; conviva Terentius esset;
Essent pugnaces, qui fera bella canunt.
Denique composui teneros non solus amores:
Composito pœnas solus amore dedi.
Quid nisi cum multo Venerem confundere vino
Præcepit Lyrici Teia Musa senis?
Lesbia quid docuit Sappho, nisi amare puellas?
Tuta tamen Sappho, tutus & ille fuit.
Nec tibi, Battiade, nocuit, quod sæpe legenti
Delicias versu fassus es ipse tuas.
Fabula jucundi nulla est sine amore Menandri:
Et solet hic pueris virginibusque legi.
Ilias ipsa quid est, nisi turpis adultera, de qua
Inter amatorem pugna virumque fuit?
Quid prius est illi flamma Chryseidos? utque
Fecerit iratos rapta puella duces?
Aut quid Odyssea est, nisi femina, propter amorem,
Dum vir abest, multis una petita procis?
Quid nisi Mæonides Venerem Martemque ligatos
Narrat in obscœno corpora prensa toro?
Unde nisi indicio magni sciremus Homeri,
Hospitis igne duas incaluisse Deas?
Omne genus scripti gravitate Tragœdia vincit:
Hæc quoque materiam semper amoris habet.
Nam quid in Hippolyto, nisi cæcæ flamma novercæ?
Nobilis est Canace fratris amore sui.
Quid, non Tantalides agitante Cupidine currus
Pisæam Phrygiis vexit eburnus equis?
Tingeret ut ferrum natorum sanguine mater,
Concitus a læso fecit amore dolor.
Fecit amor subitas volucres cum pellice regem,
Quæque suum luget nunc quoque mater Ityn.
Si non Æropen frater sceleratus amasset;
Aversos Solis non legeremus equos.
Impia nec tragicos tetigisset Scylla cothurnos,
Ni patrium crinem desecuisset amor.
Qui legis Electran, & egentem mentis Oresten,
Ægysti crimen Tyndaridosque legis.
Nam quid de tetrico referam domitore Chimæræ,
Quem leto fallax hospita pæne dedit?

Quid loquar Hermionem? quid te, Schœneia virgo;
  Teque, Mycenæo Phœbas amata duci?
Quid Danaen, Danaesque nurum, matremque Lyæi?
  Hæmonaque, & noctes quæ coiere duas?
Quid generum Peliæ? quid Thesea? quidve Pelasgum
  Iliacam tetigit qui rate primus humum?
Huc Iole, Pyrrhique parens; huc Herculis uxor,
  Huc accedat Hylas, Iliadesque puer.
Tempore deficiar, tragicos si persequar ignes;
  Vixque meus capiat nomina nuda liber.
Est & in obscœnos deflexa Tragœdia risus,
  Multaque præteriti verba pudoris habet.
Nec nocet auctori, mollem qui fecit Achillem,
  Infregisse suis fortia facta modis.
Junxit Aristides Milesia crimina secum:
  Pulsus Aristides nec tamen urbe sua.
Nec qui descripsit corrumpi semina matrum,
  Eubius impuræ conditor historiæ.
Nec qui composuit nuper Sybaritida, fugit:
  Nec quæ concubitus non tacuere suos.
Suntque ea doctorum monumentis mista virorum,
  Muneribusque Ducum publica facta patent.
Neve peregrinis tantum defendar ab armis;
  Et Romanus habet multa jocosa liber.
Utque suo Martem cecinit gravis Ennius ore;
  Ennius ingenio maximus, arte rudis;
Explicat ut caussas rapidi Lucretius ignis,
  Casurumque triplex vaticinatur opus;
Sic sua lascivo cantata est sæpe Catullo
  Femina, cui falsum Lesbia nomen erat.
Nec contentus ea, multos vulgavit amores,
  In quibus ipse suum fassus adulterium est.
Par fuit exigui similisque licentia Calvi,
  Detexit variis qui sua furta modis.
Quid referam Ticidæ, quid Memmi carmen, apud quos
  Rebus abest omnis nominibusque pudor?
Cinna quoque his comes est, Cinnaque procacior Anser:
  Et leve Cornifici, parque Catonis opus.
Et quorum libris modo dissimulata Perillæ
  Nomine, nunc legitur dicta, Metelle, tuo.
Is quoque, Phasiacas Argo qui duxit in undas,
  Non potuit Veneris furta tacere suæ.
Nec minus Hortensi, nec sunt minus improba Servi
  Carmina. quis dubitet nomina tanta sequi?
Vertit Aristiden Sisenna: nec obfuit illi
  Historiæ turpes inseruisse jocos.
Nec fuit opprobrio celebrasse Lycorida Gallo,
  Sed linguam nimio non tenuisse mero.
Credere juranti durum putat esse Tibullus;
  Sic etiam de se quod neget illa viro.
Fallere custodem demum docuisse fatetur;
  Seque sua miserum nunc ait arte premi.
Sæpe velut gemmam dominæ signumve probaret;
  Per caussam meminit se tetigisse manum.
Utque refert, digitis sæpe est nutuque locutus,
  Et tacitam mensæ duxit in orbe notam.
Et quibus e succis abeat de corpore livor,
  Impresso fieri qui solet ore, docet.
Denique ab incauto nimium petit ille marito,
  Se quoque uti servet; peccet ut illa minus.
Scit cui latretur, cum solus obambulat ipse:
  Cur toties clausas excreet ante fores.
Multaque dat talis furti præcepta: docetque
  Qua nuptæ possint fallere ab arte viros.
Nec fuit hoc illi fraudi; legiturque Tibullus,
  Et placet, & jam te Principe notus erat.

Invenies eadem blandi præcepta Properti:
  Districtus minima nec tamen ille nota est.
His ego successi: quoniam præstantia candor
  Nomina vivorum dissimulare jubet.
Non timui, (fateor) ne, qua tot iere carinæ,
  Naufraga servatis omnibus una foret.
Sunt aliis scriptæ, quibus alea luditur, artes.
  Hæc est ad nostros non leve crimen avos.
Quid valeant tali; quo possis plurima jactu
  Fingere; damnosos effugiasve canes.
Tessera quot numeros habeat: distante vocato
  Mittere quo deceat, quo dare missa modo.
Discolor ut recto grassetur limite miles,
  Cum medius gemino calculus hoste perit.
Ut mage velle sequi sciat, & revocare priorem;
  Ne tuto fugiens incomitatus eat.
Parva sed & ternis instructa tabella lapillis;
  In qua vicisse est, continuasse suos.
Quique alii lusus (neque enim nunc persequar omnes)
  Perdere rem caram tempora nostra solent.
Ecce canit formas alius jactusque pilarum.
  Hic artem nandi præcipit, ille trochi.
Composita est aliis fucandi cura coloris:
  Hic epulis leges hospitioque dedit.
Alter humum, de qua fingantur pocula, monstrat;
  Quæque docet liquido testa sit apta mero.
Talia fumosi luduntur mense Decembris;
  Quæ damno nulli composuisse fuit.
His ego deceptus non tristia carmina feci;
  Sed tristis nostros pœna secuta jocos.
Denique nec video de tot scribentibus unum,
  Quem sua perdiderit Musa: repertus ego.
Quid si scripsissem mimos obscœna jocantes,
  Qui semper vetiti crimen amoris habent?
In quibus assidue cultus procedit adulter;
  Verbaque dat stulto callida nupta viro.
Nubilis hos virgo, matronaque, virque, puerque
  Spectat: & e magna parte Senatus adest.
Nec satis incestis temerari vocibus aures:
  Assuescunt oculi multa pudenda pati.
Cumque fefellit amans aliqua novitate maritum,
  Plauditur; & magno palma favore datur.
Quoque minus prodest, pœna est lucrosa poetæ:
  Tantaque non parvo crimina Prætor emit.
Inspice ludorum sumtus, Auguste, tuorum:
  Emta tibi magno talia multa leges.
Hæc tu spectasti, spectandaque sæpe dedisti.
  Majestas adeo comis ubique tua est.
Luminibusque tuis, totus quibus utimur orbis,
  Scenica vidisti lentus adulteria.
Scribere si fas est imitantes turpia mimos;
  Materiæ minor est debita pœna meæ.
An genus hoc scripti faciunt sua pulpita tutum;
  Quodque libet, mimis scena licere dedit?
Et mea sunt populo saltata poemata sæpe:
  Sæpe oculos etiam detinuere tuos.
Scilicet in domibus vestris ut prisca virorum
  Artifici fulgent corpora picta manu;
Sic quæ concubitus varios Venerisque figuras
  Exprimat, est aliquo parva tabella loco.
Utque sedet vultu fassus Telamonius iram,
  Inque oculis facinus barbara mater habet:
Sic madidos siccat digitis Venus uda capillos:
  Et modo maternis tecta videtur aquis.
Bella sonant alii telis instructa cruentis:
  Parsque tui generis, pars tua facta canunt.

Invida me spatio Natura coercuit arcto,
Ingenio vires exiguasque dedit.
Et tamen ille tuæ felix Æneidos auctor,
Contulit in Tyrios arma virumque toros:
Nec legitur pars ulla magis de corpore toto,
Quam non legitimo fœdere junctus amor.
Phyllidis hic idem tenerosque Amaryllidis ignes
Bucolicis juvenis luserat ante modis.
Nos quoque jam pridem scripto peccavimus uno,
Supplicium patitur non nova culpa novum.
Carminaque edideram, cum te delicta notantem
Præterii toties jure quietus eques.
Ergo, quæ juvenl mihi non nocitura putavi
Scripta parum prudens, nunc nocuere seni?
Sere redundavit veteris vindicta libelli;
Distat & a meriti tempore pœna sui.
Ne tamen omne meum credas opus esse remissum;
Sæpe dedi nostræ grandia vela rati.
Sex ego Fastorum scripsi totidemque libellos;
Cumque suo finem mense volumen habet.
Idque tuo nuper scriptum sub nomine, Cæsar,
Et tibi sacratum sors mea rupit opus.
Et dedimus tragicis scriptum regale cothurnis:
Quæque gravis debet verba cothurnus habet.
Dictaque sunt nobis, quamvis manus ultima cœpto
Defuit, in facies corpora versa novas.
Atque utinam revoces animum paulisper ab ira,
Et vacuo jubeas hinc tibi pauca legi!
Pauca, quibus prima surgens ab origine mundi,
In tua deduxi tempora, Cæsar, opus:
Aspicias, quantum dederis mihi pectoris ipse;
Quoque favore animi teque tuosque canam.
Non ego mordaci destrinxi carmine quemquam;
Nec meus ullius crimina versus habet.
Candidus a salibus suffusis felle refugi:
Nulla venenato litera mista joco est.
Inter tot populi, tot scripti millia nostri,
Quem mea Calliope læserit, unus ego.
Non igitur nostris ullum gaudere Quiritem
Auguror, at moltos indoluisse, malis.
Nec mihi credibile est quemquam insultasse jacenti;
Gratia candori si qua relata meo est.
His precor, atque aliis possint tua numina flecti,
O Pater, o Patriæ cura salusque tuæ.
Non ut in Aosoniam redeam, nisi forsitan olim,
Cum longo pœnæ tempore victus eris.
Tutius exsilium pauloque quietius oro:
Ut par delicto sit mea pœna suo.

TRISTIUM

LIBER III.

ELEGIA I.

Missus in hanc venio timidi liber exsulis urbem.
Da placidam fesso, lector amice, manum.
Neve reformida, ne sim tibi forte pudori:
Nullus in hac charta versus amare docet.
Nec domini fortuna mei est, ut debeat illam
Infelix ullis dissimulare jocis.
Id quoque, quod viridi quondam male lusit in ævo,
Heu nimium sero damnat & odit opus.
Inspice quid portem: nihil hic nisi triste videbis;
Carmine temporibus conveniente suis.
Clauda quod alterno subsidunt carmina versu,
Vel pedis hoc ratio, vel via longa facit.
Quod neque sum cedro flavus, nec pumice lævis;
Erubui domino cultior esse meo.
Littera suffusas quod habet maculosa lituras;
Læsit opus lacrimis ipse poeta suum.
Si qua videbuntur casu non dicta Latine;
In qua scribebat, barbara terra fuit.
Dicite, lectores, si non grave, qua sit eundum;
Quasque petam sedes hospes in Urbe liber.
Hæc ubi sum lingua furtim titubante locutus:
Qui mihi monstraret vix fuit unus iter.
Di tibi dent, nostro quod non tribuere parenti,
Molliter in patria vivere posse tua.
Duc age: namque sequor. quamvis terraque marique
Longinquo referam lassus ab orbe pedem.
Paruit; & ducens, Hæc sunt Fora Cæsaris, inquit;
Hæc est a Sacris quæ via nomen habet.
Hic locus est Vestæ; qui Pallada servat & ignem:
Hic fuit antiqui regia parva Numæ.
Inde petens dextram, Porta est, ait, ista Palati:
Hic Stator: hoc primum condita Roma loco est.
Singula dum miror; video fulgentibus armis
Conspicuos postes, tectaque digna Deo.
Et, Jovis hæc, dixi, domus est. quod ut esse putarem,
Augurium menti querna corona dabat.
Cujus ut accepi dominum, Non fallimur, inquam:
Et magni verum est hanc Jovis esse domum.
Cur tamen apposita velatur Janua lauro;
Cingit & augustas arbor opaca fores?
Num quia perpetuos meruit domus ista triumphos?
An quia Leucadio semper amata Deo?
Ipsane quod festa est, an quod facit omnia festa?
Quam tribuit terris, Pacis an ista nota est?
Utque viret semper laurus, nec fronde caduca
Carpitur: æternum sic habet illa decus?
Caussa superpositæ scripto testata coronæ
Servatos cives indicat hujus ope.
Adjice servatis unum, Pater optime, civem;
Qui procul extremo pulsus in orbe jacet.
In quo pœnarum, quas se meruisse fatetur,
Non facinus caussam, sed suus error habet.
Me miserum, vereorque locum, vereorque potentem,
Et quatitur trepido littera nostra metu.
Aspicis exsangui chartam pallere colore?
Aspicis alternos intremuisse pedes?
Quandocumque, precor, nostro placata parenti
Iisdem sub dominis aspiciare domus.
Inde tenore pari gradibus sublimia celsis
Ducor ad intonsi candida templa Dei.
Signa peregrinis ubi sunt alterna columnis
Belides, & stricto barbarus ense pater:
Quæque viri docto veteres cepere novique
Pectore, lecturis inspicienda patent.
Quærebam fratres, exceptis scilicet illis,
Quos suus optaret non genuisse parens.
Quærentem frustra custos me sedibus illis
Præpositus sancto jussit abire loco.
Altera templa peto vicino juncta theatro:
Hæc quoque erant pedibus non adeunda meis.
Nec me, quæ doctis patuerunt prima libellis,
Atria Libertas tangere passa sua est.
In genus auctoris miseri fortuna redundat;
Et patimur nati, quam tulit ipse, fugam.
Forsitan & nobis olim minus asper, & illi
Evictus longo tempore Cæsar erit.

Di,

Di, precor, atque adeo, (neque enim mihi turba roganda est)
Cæsar, ades voto, maxime Dive, meo.
Interea, statio quoniam mihi publica clausa est;
Privato liceat delituisse loco.
Vos quoque, si fas est, confusa pudore repulsæ
Sumite plebeiæ carmina nostra manus.

ELEGIA II.

Ergo erat in fatis Scythiam quoque visere nostris,
Quæque Lycaonio terra sub axe jacet?
Nec vos, Pierides, nec stirps Latonia, vestro
Docta sacerdoti turba tulistis opem?
Nec mihi, quod lusi vero sine crimine, prodest;
Quodque magis vita Musa jocosa mea est?
Plurima sed pelago terraque pericula passum
Ustus ab assiduo frigore Pontus habet.
Quique fugax rerum, securaque in otia natus,
Mollis & impatiens ante laboris eram,
Ultima nunc patior. nec me mare portubus orbum
Perdere, diversæ nec potuere viæ.
Suffecitque malis animus. nam corpus ab illo
Accepit vires; vixque ferenda tulit.
Dum tamen & terris dubius jactabar & undis;
Fallebat curas ægraque corda labor.
Ut via finita est, & opus requievit eundi;
Et pœnæ tellus est mihi tacta meæ;
Nil nisi flere libet. nec nostro parcior imber
Lumine, de verna quam nive manat aqua.
Roma domusque subit, desideriumque locorum,
Quidquid & amissa restat in Urbe mei.
Hei mihi, quod nostri toties pulsata sepulcri
Janua, sed nullo tempore aperta fuit!
Cur ego tot gladios fugi, totiesque minata
Obruit infelix nulla procella caput?
Di, quos experior nimium constanter iniquos,
Participes iræ quos Deus unus habet;
Exstimulate, precor, cessantia fata; meique
Interitus clausas esse vetate fores.

ELEGIA III.

Hæc mea, si casu miraris, epistola quare
Alterius digitis scripta sit: æger eram.
Æger in extremis ignoti partibus orbis;
Incertusque meæ pæne salutis eram.
Quid mihi nunc animi dira regione jacenti
Inter Sauromatas esse Getasque putes?
Nec cælum patior, nec aquis assuevimus istis:
Terraque nescio quo non placet ipsa modo.
Non domus apta satis: non hic cibus utilis ægro:
Nullus, Apollinea qui levet arte malum.
Non qui soletur, non qui labentia tarde
Tempora narrando fallat, amicus adest.
Lassus in extremis jaceo populisque locisque:
Et subit affecto nunc mihi, quidquid abest.
Omnia cum subeant; vincis tamen omnia, conjux:
Et plus in nostro pectore parte tenes.
Te loquor absentem: te vox mea nominat unam:
Nulla venit sine te noa mihi, nulla dies.
Quin etiam sic me dicunt aliena locutum,
Ut foret amenti nomen in ore tuum.
Si jam deficiat suppressa lingua palato,
Vix instillato restituenda mero;
Nunciet huc aliquis dominam venisse; resurgam:
Spesque tui nobis caussa vigoris erit.

Ergo ego sum vitæ dubius: tu forsitan illic
Jucundum nostri nescia tempus agis?
Non agis, adfirmo: liquet, o carissima, nobis,
Tempus agis sine me non nisi triste tibi.
Si tamen implevit mea sors, quos debuit, annos;
Et mihi vivendi tam cito finis adest;
Quantum erat, o magni, perituro parcere, Divi;
Ut saltem patria contumularer humo!
Vel pœna in mortis tempus dilata fuisset,
Vel præcepisset mors properata fugam.
Integer hanc potui nuper bene reddere lucem:
Exsul ut occiderem, nunc mihi vita data est.
Tam procul ignotis igitur moriemur in oris:
Et fient ipso tristia fata loco?
Nec mea consueto languescent corpora lecto?
Depositum nec me qui fleat, ullus erit?
Nec dominæ lacrimis in nostra cadentibus ora
Accedent animæ tempora parva meæ?
Nec mandata dabo? nec cum clamore supremo
Labentes oculos condet amica manus?
Sed sine funeribus caput hoc, sine honore sepulcri
Indeploratum barbara terra teget?
Ecquid, ut audieris, tota turbabere mente;
Et feries pavida pectora fida manu?
Ecquid, in has frustra tendens tua brachia partes,
Clamabis miseri nomen inane viri?
Parce tamen lacerare genas; nec scinde capillos.
Non tibi nunc primum, lux mea, raptus ero.
Cum patriam amisi, tum me periisse putato:
Et prior & gravior mors fuit illa mihi.
Nunc, si forte potes, sed non potes, optima conjux,
Finitis gaude tot mihi morte malis.
Quam potes, extenua forti mala corde ferendo;
Ad quæ jampridem non rude pectus habes.
Atque utinam pereant animæ cum corpore nostræ,
Effugiatque avidos pars mihi nulla rogos!
Nam si morte carens vacuam volat altus in auram
Spiritus, & Samii sunt rata dicta senis;
Inter Sarmaticas Romana vagabitur umbras;
Perque feros manes hospita semper erit.
Ossa tamen facito parva referantur in urna.
Sic ego non etiam mortuus exsul ero.
Nec vetat hoc quisquam. fratrem Thebana peremtum
Supposuit tumulo Rege vetante soror.
Atque ea cum foliis & amomi pulvere misce:
Inque suburbano condita pone solo.
Quosque legat versus oculo properante viator,
Grandibus in tumuli marmore cæde notis.
Hic ego qui jaceo tenerorum lusor amorum,
Ingenio perii Naso poeta meo.
At tibi qui transis, ne sit grave, quisquis amasti,
Dicere, Nasonis molliter ossa cubent.
Hoc satis in titulo est. etenim majora libelli,
Et diuturna magis sunt monumenta mei.
Quos ego confido, quamvis nocuere, daturos
Nomen, & auctori tempora longa suo.
Tu tamen exstincto feralia munera ferto;
Deque tuis lacrimis humida serta dato.
Quamvis in cinerem corpus mutaverit ignis;
Sentiet officium mœsta favilla pium.
Scribere plura libet: sed vox mihi fessa loquendo
Dictandi vires siccaque lingua negat.
Accipe supremo dictum mihi forsitan ore,
Quod, tibi qui mittit, non habet ipse, Vale.

ELEGIA IV.

O Mihi care quidem semper, sed tempore duro
Cognite, res postquam procubuere meæ;
Usibus edocto si quidquam credis amico;
Vive tibi, & longe nomina magna fuge.
Vive tibi, quantumque potes prælustria vita.
Sævum prælustri fulmen ab arce venit.
Nam quamquam soli possunt prodesse potentes;
Non prosit potius si quis obesse potest.
Effugit hibernas demissa antenna procellas,
Lataque plus parvis vela timoris habent.
Aspicis, ut summa cortex levis innatet unda,
Cum grave nexa simul retia mergat onus.
Hæc ego si monitor monitus prius ipse fuissem,
In qua debueram forsitan Urbe forem.
Dum tecum vixi, dum me levis aura ferebat,
Hæc mea per placidas cymba cucurrit aquas.
Qui cadit in plano (vix hoc tamen evenit ipsum)
Sic cadit, ut tacta surgere possit homo;
At miser Elpenor tecto delapsus ab alto
Occurrit Regi debilis umbra suo.
Quid fuit, ut tutas agitaret Dædalus alas;
Icarus immensas nomine signet aquas?
Nempe quod hic alte, demissius ille volabat.
Nam pennas ambo nonne habuere suas?
Crede mihi; bene qui latuit, bene vixit: & infra
Fortunam debet quisque manere suam.
Non foret Eumedes orbus, si filius ejus
Stultus Achilleos non adamasset equos.
Nec natum in flamma vidisset, in arbore natas,
Cepisset genitor si Phaethonta Merops.
Tu quoque formida nimium sublimia semper;
Propositique memor contrahe vela tui.
Nam pede inoffenso spatium decurrere vitæ
Dignus es: & fato candidiore frui.
Quæ pro te ut voveam miti pietate mereris;
Hæsuraque mihi tempus in omne fide.
Vidi ego te tali vultu mea fata gementem,
Qualem credibile est ore fuisse meo.
Nostra tuas vidi lacrimas super ora cadentes;
Tempore quas uno, fidaque verba, bibi.
Nunc quoque submotum studio defendis amicum;
Et mala vix ulla parte levanda levas.
Vive sine invidia; mollesque inglorius annos
Exige: amicitias & tibi junge pares.
Nasonisque tui, quod adhuc non exsulat unum,
Numen ama. Scythicus cetera Pontus habet.
Proxima sideribus tellus Erymanthidos Ursæ
Me tenet; adstricto terra perusta gelu.
Bosporos & Tanais superant, Scythicæque paludes;
Vixque satis noti nomina pauca loci.
Ulterius nihil est, nisi non habitabile frigus.
Heu quam vicina est ultima terra mihi!
At longe patria est, longe carissima conjux;
Quidquid & hæc nobis post duo dulce fuit.
Sic tamen hæc absunt; ut quæ contingere non est
Corpore, sint animo cuncta videnda meo.
Ante oculos Urbisque domus & forma locorum est;
Succeduntque suis singula facta locis.
Conjugis ante oculos, sicut præsentis, imago est.
Illa meos casus ingravat, illa levat.
Ingravat hoc, quod abest; levat hoc, quod præstat amorem:
Impositumque sibi firma tuetur onus.
Vos quoque pectoribus nostris hæretis, amici;
Dicere quos cupio nomine quemque suo.

Sed timor officium cautus compescit; & ipsos
In nostro poni carmine nolle puto.
Ante volebatis; gratique erat instar honoris,
Versibus in nostris nomina vestra legi.
Quod quoniam est anceps; intra mea pectora quemque
Alloquar: & nulli caussa timoris ero.
Nec meus indicio latitantes versus amicos
Protrahet. occulte, si quis amavit, amet.
Scite tamen, quamvis longa regione remotus
Absim, vos animo semper adesse meo.
Et, quam quisque potest, aliqua mala nostra levate:
Fidam projecto neve negate manum.
Prospera sic vobis maneat Fortuna: nec umquam
Contacti simili sorte rogetis opem.

ELEGIA V.

Usus amicitiæ tecum mihi parvus, ut illam
Non ægre posses dissimulare, fuit:
Ni me complexus vinclis propioribus esses;
Nave mea vento forsan eunte suo.
Ut cecidi, cunctique metu fugere ruinæ,
Versaque amicitiæ terga dedere meæ;
Ausus es igne Jovis percussum tangere corpus,
Et deploratæ limen adire domus.
Idque recens præstas, nec longo cognitus usu,
Quod veterum misero vix duo tresve mihi.
Vide ego confusos vultus, visusque notavi;
Osque madens fletu, pallidiusque meo:
Et lacrimas cernens in singula verba cadentes,
Ore meo lacrimas, auribus illa bibi:
Brachiaque accepi mœsto pendentia collo,
Et singultatis oscula mista sonis.
Sum quoque, Care, tuis defensus viribus absens:
Scis Carum veri nominis esse loco.
Multaque præterea manifesti signa favoris
Pectoribus teneo non abitura meis.
Di tibi posse tuos tribuant defendere semper,
Quos in materia prosperiore juves.
Si tamen interea, quid in his ego perditus oris,
(Quod te credibile est quærere) quæris, agam?
Spe trahor exigua (quam tu mihi demere noli)
Tristia leniri numina posse Dei.
Seu temere exspecto, sive id contingere fas est;
Tu mihi, quod cupio, fas (precor) esse proba.
Quæque tibi linguæ est facundia, confer in illud,
Ut doceas votum posse valere meum.
Quo quis enim major, magis est placabilis iræ;
Et faciles motus mens generosa capit.
Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni:
Pugna suum finem, cum jacet hostis, habet.
At lupus, & turpes instant morientibus ursi;
Et quæcumque minor nobilitate fera est.
Majus apud Trojam forti quid habemus Achille?
Dardanii lacrimas non tulit ille senis.
Quæ ducis Emathii fuerit clementia, Poros
Præclarique docent funeris exsequiæ.
Neve hominum referam flexas ad mitius iras;
Junonis gener est, qui prius hostis erat.
Denique non possum nullam sperare salutem,
Cum pœnæ non sit causa cruenta meæ.
Non mihi quærenti pessumdare cuncta, petitum
Cæsareum caput est, quod caput orbis erat.
Non aliquid dixi, violentaque lingua locuta est,
Lapsaque sunt nimio verba profana mero.
Inscia quod crimen viderunt lumina, plector:

Pecca-

Peccatumque oculos est habuisse meum.
Non equidem totam possim defendere culpam:
Sed partem nostri criminis error habet.
Spes igitur superest, facturum ut molliat ipse,
Mutati pœnam conditione loci.
Hunc utinam nitidi Solis prænuncius ortum
Afferat admisso Lucifer albus equo.

ELEGIA VI.

FŒdus amicitiæ nec vis, carissime, nostræ,
Nec, si forte velis, dissimulare potes.
Donec enim licuit, nec te mihi carior alter,
Nec tibi me tota junctior Urbe fuit.
Isque erat usque adeo populo testatus, ut esset
Pæne magis quam tu, quamque ego, notus amor.
Quique erat in caris animi tibi candor amicis,
Cognitus est illi, quem colis ipse, viro.
Nil ita celabas, ut non ego conscius essem:
Pectoribusque dabas multa tegenda meis.
Cuique ego narrabam secreti quidquid habebam,
Excepto quod me perdidit, unus eras.
Id quoque si scisses, salvo fruerere sodali;
Consilioque forem sospes, amice, tuo.
Sed mea me in pœnam nimirum fata trahebant:
Omne bonæ claudunt utilitatis iter.
Sive malum potui tamen hoc vitare cavendo;
Seu ratio fatum vincere nulla valet;
Tu tamen, o nobis usu junctissime longo,
Pars desiderii maxima pæne mei,
Sis memor: &, si quas fecit tibi gratia vires,
Illas pro nobis experiare rogo.
Numinis ut læsi fiat mansuetior ira;
Mutatoque minor sit mea pœna loco.
Idque ita, si nullum scelus est in pectore nostro;
Principiumque mei criminis error habet.
Nec leve, nec tutum est, quo sint mea, dicere, casu
Lumina funesti conscia facta mali.
Mensque reformidat, veluti sua vulnera, tempus
Illud: & admonitu fit novus ipse dolor.
Et quæcumque adeo possunt afferre pudorem,
Illa tegi cæca condita nocte decet.
Nil igitur referam, nisi me peccasse; sed illo
Præmia peccato nulla petita mihi:
Stultitiamque meum crimen debere vocari;
Nomina si facto reddere vera velis.
Quæ si non ita sunt; alium, quo longius absim,
Quære, suburbana hic sit mihi terra, locum.

ELEGIA VII.

VAde salutatum subito perarata Perillam
Littera, sermonis fida ministra mei.
Aut illam invenies dulci cum matre sedentem,
Aut inter libros Pieridasque suas.
Quidquid aget, cum te scierit venisse, relinquet:
Nec mora; quid venias, quidve, requiret, agam.
Vivere me dices; sed sic, ut vivere nolim:
Nec mala tam longa nostra levata mora.
Et tamen ad Musas, quamvis nocuere, reverti;
Aptaque in alternos cogere verba pedes.
Tu quoque, dic, studiis communibus ecquid inhæres,
Doctaque non patrio carmina more canis?
Nam tibi cum fatis mores Natura pudicos,
Et raras dotes ingeniumque dedit.
Hoc ego Pegasidas deduxi primus ad undas,

Ne male fœcundæ vena periret aquæ.
Primus id aspexi teneris in virginis annis:
Utque pater, venæ duxque comesque fui.
Ergo, si remanent ignes tibi pectoris iidem,
Sola tuum vates Lesbia vincet opus.
Sed vereor, ne te mea nunc Fortuna retardet;
Postque meos casus sit tibi pectus iners.
Dum licuit, tua sæpe mihi, tibi nostra legebam:
Sæpe tui judex; sæpe magister eram.
Aut ego præbebam factis modo versibus aures,
Aut ubi cessaras, caussa ruboris eram.
Forsitan exemplo, quia me læsere libelli,
Tu quoque sis pœnæ fata secuta meæ.
Pone, Perilla, metum. tantummodo femina non sit
Devia, nec scriptis discat amare tuis.
Ergo desidiæ remove, doctissima, caussas:
Inque bonas artes & tua sacra redi.
Ista decens facies longis vitiabitur annis:
Rugaque in antiqua fronte senilis erit.
Injicietque manum formæ damnosa senectus,
Quæ strepitum passu non faciente venit.
Cumque aliquis dicet, Fuit hæc formosa: dolebis:
Et speculum mendax esse querere tuum.
Sunt tibi opes modicæ, cum sis dignissima magnis.
Finge sed immensis censibus esse pares.
Nempe dat id cuicumque libet Fortuna, rapitque:
Irus & est subito, qui modo Crœsus erat.
Singula quid referam? nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis ingeniique bonis.
En ego, cum patria caream, vobisque, domoque;
Raptaque sint, adimi quæ potuere, mihi;
Ingenio tamen ipse meo comitorque fruorque:
Cæsar in hoc potuit juris habere nihil.
Quilibet hanc sævo vitam mihi finiat ense;
Me tamen exstincto fama superstes erit.
Dumque suis victrix omnem de montibus orbem
Prospiciet domitum Martia Roma, legar.
Tu quoque, quam studii maneat felicior usus,
Effuge venturos, qua potes, usque rogos.

ELEGIA VIII.

NUnc ego Triptolemi cuperem conscendere currus,
Misit in ignotam qui rude semen humum:
Nunc ego Medeæ vellem frænare dracones,
Quos habuit fugiens arce, Corinthe, tua:
Nunc ego jactandas optarem sumere pennas,
Sive tuas, Persen; Dædale, sive tuas:
Ut tenera nostris cedente volatibus aura
Aspicerem patriæ dulce repente solum:
Desertæque domus vultum, memoresque sodales,
Caraque præcipue conjugis ora mihi.
Stulte, quid o frustra votis puerilibus optas,
Quæ non ulla tulit, fertque, feretque, dies?
Si semel optandum est; Augustum numen adora:
Et quem læsisti, rite precare, Deum.
Ille tibi pennasque potest currusque volucres
Tradere. det reditum; protinus ales eris.
Si precer hæc (neque enim possim majora precari),
Ne mea sint timeo vota modesta parum.
Forsitan hoc olim, cum se satiaverit ira,
Tum quoque sollicita mente rogandus erit.
Quod minus interea est, instar mihi muneris ampli,
Ex his me jubeat quolibet ire locis.
Nec cælum, nec aquæ faciunt, nec terra, nec auræ;
Et mihi perpetuus corpora languor habet.

Seu

Seu vitiant artus ægræ contagia mentis;
Sive mei cauſſa eſt in regione mali:
Ut tetigi Pontum, vexant inſomnia; vixque
Oſſa tegit macies; nec juvat ora cibus.
Quique per autumnum percuſſis frigore primo
Eſt color in foliis, quæ nova læſit hyems:
Is mea membra tenet. nec viribus allevor ullis;
Et numquam queruli cauſſa doloris abeſt.
Nec melius valeo, quam corpore, mente; ſed ægra eſt
Utraque pars æque, binaque damna fero.
Hæret, & ante oculos veluti ſpectabile corpus
Adſtat Fortunæ forma legenda meæ.
Cumque locum, moreſque hominum, cultuſque, ſonumque,
Cernimus; & quid ſim, quid fuerimque ſubit;
Tantus amor necis eſt, querar ut de Cæſaris ira,
Quod non offenſas vindicet enſe ſuas.
At quoniam ſemel eſt odio civiliter uſus,
Mutato levior ſit fuga noſtra loco.

ELEGIA IX.

HIc quoque ſunt igitur Graiæ (quis crederet?) urbes,
Inter inhumanæ nomina barbariæ.
Huc quoque Mileto miſſi venere coloni,
Inque Getis Grajas conſtituere domos.
Sed vetus huic nomen, poſitaque antiquius urbe,
Conſtat ab Abſyrti cæde fuiſſe, loco.
Nam rate, quæ cura pugnacis facta Minervæ,
Per non tentatas prima cucurrit aquas;
Impia deſertum fugiens Medea parentem,
Dicitur his remos applicuiſſe vadis.
Quem procul ut vidit tumulo ſpeculator ab alto;
Hoſpes, ait, noſco Colchide vela, venit.
Dum trepidant Minyæ; dum ſolvitur aggere funis,
Dum ſequitur celeres anchora tracta manus;
Conſcia percuſſit meritorum pectora Colchis,
Auſa atque auſura multa nefanda manu.
Et, quamquam ſupereſt ingens audacia menti,
Pallor in attonito virginis ore ſedet.
Ergo ubi proſpexit venientia vela; Tenemur,
Et pater eſt aliqua fraude morandus, ait.
Dum quid agat quærit, dum verſat in omnia vultus;
Ad fratrem caſu lumina flexa tulit.
Cujus ut oblata eſt præſentia; Vincimus, inquit.
Hic mihi morte ſua cauſſa ſalutis erit.
Protinus ignari nec quidquam tale timentis
Innocuum rigido perforat enſe latus.
Atque ita divellit, divulſaque membra per agros
Diſſipat in multis invenienda locis.
Neu pater ignoret, ſcopulo proponit in alto
Pallenteſque manus, ſanguineumque caput.
Ut genitor luctuque novo tardetur, & artus
Dum legit exſtinctos, triſte moretur iter.
Inde Tomis dictus locus hic; quia fertur in illo
Membra ſoror fratris conſecuiſſe ſui.

ELEGIA X.

SI quis adhuc iſtic meminit Naſonis ademti,
Et ſupereſt ſine me nomen in Urbe meum;
Suppoſitum ſtellis numquam tangentibus æquor
Me ſciat in media vivere barbarie,
Sauromatæ cingunt fera gens, Beſſique, Getæque:
Quam non ingenio nomina digna meo?
Dum tamen aura tepet; medio defendimur Iſtro,
Ille ſuis liquidus bella repellit aquis.

At cum triſtis hyems ſqualentia protulit ora,
Terraque marmoreo candida facta gelu eſt:
Dum patet & Boreas & nix injecta ſub Arcto;
Tum liquet has gentes axe tremente premi.
Nix jacet: & jactam nec Sol pluviæve reſolvunt:
Indurat Boreas, perpetuamque facit.
Ergo, ubi delicuit nondum prior, altera venit:
Et ſolet in multis bima manere locis.
Tantaque commoti vis eſt Aquilonis, ut altas
Æquet humo turres, tectaque rapta ferat.
Pellibus, & ſutis arcent male frigora braccis;
Oraque de toto corpore ſola patent.
Sæpe ſonant moti glacie pendente capilli,
Et nitet inducto candida barba gelu:
Udaque conſiſtunt formam ſervantia teſtæ
Vina: nec hauſta meri, ſed data fruſta bibunt.
Quid loquar, ut vincti concreſcant frigore rivi,
Deque lacu fragiles effodiantur aquæ?
Ipſe, papyrifero qui non anguſtior amne
Miſcetur vaſto multa per ora freto,
Cæruleos ventis latices durantibus Iſter
Congelat, & tectis in mare ſerpit aquis.
Quaque rates ierant, pedibus nunc itur: & undas
Frigore concretas ungula pulſat equi.
Perque novos pontes ſubter labentibus undis
Ducunt Sarmatici barbara plauſtra boves.
Vix equidem credar: ſed cum ſint præmia falſi
Nulla, ratam teſtis debet habere fidem.
Vidimus ingentem glacie conſiſtere pontum,
Lubricaque immotas teſta premebat aquas.
Nec vidiſſe ſat eſt. durum calcavimus æquor:
Undaque non udo ſub pede ſumma fuit.
Si tibi tale fretum quondam, Leandre, fuiſſet;
Non foret anguſtæ mors tua crimen aquæ.
Tum neque ſe pandi poſſunt delphines in auras
Tollere: conantes dura coercet hyems.
Et quamvis Boreas jactatis inſonet alis,
Fluctus in obſeſſo gurgite nullus erit.
Incluſæque gelu ſtabunt, ut marmore, puppes:
Nec poterit rigidas findere remus aquas.
Vidimus in glacie piſces hærere ligatos:
Et pars ex illis tum quoque viva fuit.
Sive igitur nimii Boreæ vis ſæva marinas,
Sive redundatas flumine cogit aquas;
Protinus, æquato ſiccis Aquilonibus Iſtro,
Invehitur celeri barbarus hoſtis equo:
Hoſtis equo pollens longeque volante ſagitta
Vicinam late depopulatur humum.
Diffugiunt alii; nulliſque tuentibus agros
Incuſtoditæ diripiuntur opes.
Ruris opes parvæ pecus, & ſtridentia plauſtra;
Et quas divitias incola pauper habet.
Pars agitur vinctis poſt tergum capta lacertis,
Reſpiciens fruſtra rura Laremque ſuum.
Pars cadit hamatis miſere confixa ſagittis:
Nam volucri ferro tinctile virus ineſt.
Quæ nequeunt ſecum ferre aut abducere, perdunt:
Et cremat inſontes hoſtica flamma caſas.
Tum quoque, cum pax eſt, trepidant formidine belli:
Nec quiſquam preſſo vomere ſulcat humum.
Aut videt, aut metuit locus hic, quem non videt, hoſtem:
Ceſſat iners rigido terra relicta ſitu.
Non hic pampinea dulcis latet uva ſub umbra;
Nec cumulant altos fervida muſta lacus.
Poma negat regio: nec haberet Acontius, in quo
Scriberet hic dominæ verba legenda ſuæ.

Aſpi-

Aspicere est nudos sine fronde sine arbore campos.
Heu loca felici non adeunda viro!
Ergo, tam late pateat cum maximus orbis,
Hæc est in pœnam terra reperta meam?

ELEGIA XI.

Si quis es, insultes qui casibus, improbe, nostris,
Meque reum demto fine cruentus agas,
Natus es e scopulis, nutritus lacte ferino,
Et dicam silices pectus habere tuum.
Quis gradus ulterior, quo se tua porrigat ira,
Restat? quidve meis cernis abesse malis?
Barbara me tellus, & inhospita littora Ponti,
Cumque suo Borea Mænalis ursa videt.
Nulla mihi cum gente fera commercia linguæ:
Omnia solliciti sunt loca plena metus.
Utque fugax avidis cervus deprensus ab ursis,
Cinctave montanis ut pavet agna lupis;
Sic ego belligeris a gentibus undique septus
Terreor, hoste meum pæne premente latus.
Utque sit exiguum pœnæ, quod conjuge cara,
Quod patria careo, pignoribusque meis;
Ut mala nulla feram, nisi nudam Cæsaris iram;
Nuda parum nobis Cæsaris ira mali est;
Et tamen est aliquis, qui vulnera cruda retractet;
Solvat & in mores ora diserta meos.
In caussa facili cuivis licet esse diserto:
Et minimæ vires frangere quassa valent.
Subruere est arces & stantia mœnia virtus:
Quamlibet ignavi præcipitata premunt.
Non sum ego quod fueram. quid inanem proteris umbram?
Quid cinerem saxis bustaque nostra petis?
Hector erat tunc cum bello certabat; at idem
Vinctus ad Hæmonios non erat Hector equos.
Me quoque, quem noras olim, non esse memento.
Ex illo superant hæc simulacra viro.
Quid simulacra, ferox, dictis incessis amaris?
Parce, precor, manes sollicitare meos.
Omnia vera puta mea crimina. nil sit in illis,
Quod magis errorem, quam scelus, esse putes.
Pendimus en profugi (satia tua pectora) pœnas,
Exsilioque graves, exsiliique loco.
Carnifici Fortuna potest mea flenda videri:
Te tamen est uno judice mœsta parum.
Sævior es tristi Busiride: sævior illo,
Qui falsum lento torruit igne bovem.
Quique bovem Siculo fertur donasse tyranno,
Et dictis artes conciliasse suas.
Munere in hoc, Rex, est usus, sed imagine major:
Nec sola est operis forma probanda mei.
Aspicis a dextra latus hoc adapertile tauri?
Huc tibi, quem perdes, conjiciendus erit.
Protinus inclusum lentis carbonibus ure.
Mugiet, & veri vox erit illa bovis.
Pro quibus inventis, ut munus munere penses,
Da, precor, ingenio præmia digna meo.
Dixerat. at Phalaris, Pœnæ mirande repertor,
Ipse tuum præsens imbue, dixit, opus.
Nec mora; monstratis crudeliter ignibus ustus
Exhibuit querulos ore tremente sonos.
Quid mihi cum Siculis inter Scythiamque Getasque?
Ad te, quisquis is es, nostra querela redit.
Utque sitim nostro possis explere cruore;
Quantaque vis, avido gaudia corde feras;
Tot mala sum fugiens tellure, tot æquore passus,
Te quoque ut auditis posse dolere putem.
Crede mihi, si sit nobis collatus Ulysses,
Neptuni minor est, quam Jovis ira fuit.
Ergo quicumque es, rescindere vulnera noli;
Deque gravi duras ulcere tolle manus:
Utque meæ famam tenuent oblivia culpæ,
Fata cicatricem ducere nostra sine.
Humanæque memor sortis, quæ tollit eosdem,
Et premit; incertas ipse verere vices.
Et quoniam, fieri quod numquam posse putavi,
Est tibi de rebus maxima cura meis;
Non est quod timeas. Fortuna miserrima nostra est.
Omne trahit secum Cæsaris ira malum.
Quod magis ut liqueat, neve hoc tibi fingere credar;
Ipse velim pœnas experiare meas.

ELEGIA XII.

Frigora jam Zephyri minuunt: annoque peracto
(Longior antiquis visa Mæotis hyems:)
Impositamque sibi qui non bene pertulit Hellen
Tempora nocturnis æqua diurna facit.
Jam violam puerique legunt hilaresque puellæ;
Rustica quam nullo terra serente gerit.
Prataque pubescunt in variorum flore colorum,
Indocilique loquax gutture vernat avis.
Utque malæ crimen matris deponat hirundo,
Sub trabibus cunas parvaque tecta facit.
Herbaque, quæ latuit Cerealibus obruta sulcis,
Exserit e tepida molle cacumen humo.
Quoque loco est vitis, de palmite gemma movetur:
Nam procul a Getico littore vitis abest.
Quoque loco est arbor, turgescit in arbore ramus:
Nam procul a Geticis finibus arbor abest.
Otia nunc istic: junctisque ex ordine ludis
Cedunt verbosi garrula bella fori.
Usus equi nunc est, levibus nunc luditur armis:
Nunc pila, nunc celeri volvitur orbe trochus.
Nunc, ubi perfusa est oleo labente juventus,
Defessos artus Virgine tingit aqua.
Scena viget, studiisque favor distantibus ardet:
Proque tribus resonant terna Theatra Foris.
O quater, & quoties non est numerare, beatum,
Non interdicta cui licet Urbe frui!
At mihi sentitur nix verno sole soluta,
Quæque lacu duro vix fodiantur aquæ.
Nec mare concrescit glacie: nec, ut ante, per Istrum
Stridula Sauromates plaustra bubulcus agit.
Incipient aliquæ tamen huc adnare carinæ,
Hospitaque in Ponti littore puppis erit;
Sedulus occurram nautæ: dictaque salute,
Quid veniat, quæram, quisve, quibusve locis.
Ille quidem mirum, ni de regione propinqua
Non nisi vicinas cautus ararit aquas.
Rarus ab Italia tantum mare navita transit:
Littora rarus in hæc portubus orba venit.
Sive tamen Graia scierit, sive ille Latina
Voce loqui; certe gratior hujus erit.
Fas quoque ab ore freti longæque Propontidos undis
Huc aliquem certo vela dedisse Noto.
Quisquis is est, memori rumorem voce referre,
Et fieri famæ parsque gradusque potest.
Is precor auditos possit narrare triumphos
Cæsaris, & Latio reddita vota Jovi:
Teque rebellatrix tandem Germania magni
Triste caput pedibus supposuisse Ducis.

Hæc

Hæc mihi qui referet, quæ non vidisse dolebo,
Ille meæ domui protinus hospes erit.
Hei mihi! jamne domus Scythico Nasonis in orbe?
Jamque suum mihi dat pro Lare pœna locum?
Di faciant, Cæsar non hic penetrale dumumque,
Hospitium pœnæ sed velit esse meæ.

ELEGIA XIII.

ECce supervacuus (quid enim fuit utile gigni?)
Ad sua natalis tempora noster adest.
Dure, quid ad miseros veniebas exsulis annos?
Debueras illis imposuisse modum.
Si tibi cura mei, vel si pudor ullus inesset;
Non ultra patriam me sequerere meam.
Quoque loco primum tibi sum male cognitus infans,
Illo tentasses ultimus esse mihi.
Jamque relinquenda (quod idem fecere sodales)
Tu quoque dixisses tristis in Urbe, Vale.
Quid tibi cum Ponto? num te quoque Cæsaris ira
Extremam gelidi misit in orbis humum?
Scilicet exspectas soliti tibi muris honorem,
Pendeat ex humeris vestis ut alba meis?
Fumida cingatur florentibus ara coronis?
Micaque solemni thuris in igne sonet?
Libaque dem pro me genitale notantia tempus?
Concipiamque bonas ore favente preces?
Non ita sum positus: nec sunt ea tempora nobis,
Adventu possim lætus ut esse tuo.
Funeris ara mihi ferali cincta cupresso
Convenit, & structis flamma parata rogis.
Nec dare thora libet nihil exorantia Divos:
In tantis subeunt nec bona verba malis.
Si tamen est aliquid nobis hac luce petendum;
In loca ne redeas amplius ista, precor:
Dum me terrarum pars pæne novissima Pontus,
Euxini falso nomine dictus, habet.

ELEGIA XIV.

CUltor & antistes doctorum sancte virorum,
Qui facis ingenio semper amice meo;
Ecquid, ut incolumem quondam celebrare solebas,
Nunc quoque, ne videar totus abesse, caves?
Colligis exceptis ecquid mea carmina solis
Artibus, artifici quæ nocuere suo?
Immo ita fac, vatum, quæso, studiose novorum:
Quaque potes, retine corpus in Urbe meum.
Est fuga dicta mihi, non est fuga dicta libellis,
Qui domini pœnam non meruere sui.
Sæpe per extremas profugus pater exsulat oras;
Urbe tamen natis exsulis esse licet.
Palladis exemplo, de me sine matre creata
Carmina sunt. stirps hæc progeniesque mea est.
Hanc tibi commendo: quæ quo magis orba parente,
Hoc tibi tutori sarcina major erit.
Tres mihi sunt nati contagia nostra secuti:
Cetera fac curæ sit tibi turba palam.
Sunt quoque mutatæ ter quinque volumina formæ,
Carmina de domini funere rapta sui.
Illud opus potuit, si non prius ipse perissem,
Certius a summa nomen habere manu.
Nunc incorrectum populi pervenit in ora:
In populi quidquam si tamen ore meum est.
Hoc quoque nescio quid nostris appone libellis,
Diverso missum quod tibi ab orbe venit.
Quod quicumque leget (si quis leget), æstimet ante
Compositum quo sit tempore, quoque loco.
Æquus erit scriptis; quorum cognoverit esse
Exsilium tempus, barbariemque locum.
Inque tot adversis carmen mirabitur ullum
Ducere me tristi sustinuisse manu.
Ingenium fregere meum mala: cujus & ante
Fons infœcundus parvaque vena fuit.
Sed quæcumque fuit, nullo exercente refugit,
Et longo periit arida facta situ.
Non hic librorum, per quos inviter alarque,
Copia. pro libris arcus & arma sonant.
Nullus in hac terra, recitem si carmina, cujus
Intellecturis auribus utar, adest.
Nec quo secedam locus est. custodia muri
Submovet infestos clausaque porta Getas.
Sæpe aliquod verbum quæro, nomenque, locumque:
Nec quisquam est, a quo certior esse queam.
Dicere sæpe aliquid conanti (turpe fateri)
Verba mihi desunt; dedidicique loqui.
Threicio Scythicoque fere circumsonor ore:
Et videor Geticis scribere posse modis.
Crede mihi; timeo ne sint immista Latinis,
Inque meis scriptis Pontica verba legas.
Qualemcumque igitur venia dignare libellum:
Sortis & excusa conditione meæ.

TRISTIUM

LIBER IV.

ELEGIA I.

SI qua meis fuerint, ut erunt, vitiosa libellis;
Excusata suo tempore, lector, habe.
Exsul eram; requiesque mihi, non fama petita est:
Mens intenta suis ne foret usque malis.
Hoc est cur cantet vinctus quoque compede fossor,
Indocili numero cum grave mollit opus:
Cantet & innitens limosæ pronus arenæ
Adverso tardam qui trahit amne ratem.
Quique refert pariter lentos ad pectora remos,
In numerum pulsa brachia versat aqua.
Fessus ut incubuit baculo, saxove resedit
Pastor; arundineo carmine mulcet oves.
Cantantis pariter, pariter data pensa trahentis
Fallitur ancillæ decipiturque labor.
Fertur & abducta Lyrnesside tristis Achilles
Hæmonia curas attenuasse lyra.
Cum traheret silvas Orpheos & dura canendo
Saxa; bis amissa conjuge mœstus erat.
Me quoque Musa levat Ponti loca jussa petentem.
Sola comes nostræ perstitit illa fugæ.
Sola nec insidias, Threci nec militis ensem,
Nec mare, nec ventos, barbariemque timet.
Scit quoque, cum perii, quis me deceperit error:
Et culpam in facto, non scelus esse meo.
Scilicet hoc ipso nunc æqua, quod obfuit ante,
Cum mecum juncti criminis acta rea est.
Non equidem vellem, quoniam nocitura fuerunt,
Pieridum sacris imposuisse manum.
Sed nunc quid faciam? vis me tenet ipsa sororum:
Et carmen demens carmine læsus amo.
Sic nova Dulichio lotos gustata palato,
Illo, quo nocuit, grata sapore fuit.

Sentit

Sentit amans sua damna fere; tamen hæret in illis:
  Materiam culpæ persequiturque suæ.
Nos quoque delectant, quamvis nocuere, libelli:
  Quodque mihi telum vulnera fecit, amo.
Forsitan hoc studium possit furor esse videri:
  Sed quiddam furor hic utilitatis habet.
Semper in obtutu mentem vetat esse malorum;
  Præsentis casus immemoremque facit.
Utque suum Bacchis non sentit saucia vulnus,
  Dum stupet Edonis exululata jugis:
Sic, ubi mota calent viridi mea pectora thyrso,
  Altior humano spiritus ille malo est.
Ille nec exsilium, Scythici nec littora ponti,
  Ille nec iratos sentit habere Deos.
Utque soporiferæ biberem si pocula Lethes;
  Temporis adversi sic mihi sensus hebet.
Jure Deas igitur veneror mala nostra levantes;
  Sollicitæ comites ex Helicone fugæ:
Et partim pelago, partim vestigia terra,
  Vel rate dignatas, vel pede nostra sequi.
Sint precor hæ saltem faciles mihi: namque Deorum
  Cetera cum magno Cæsare turba facit.
Meque tot adversis cumulant, quot littus arenas,
  Quotque fretum pisces, ovaque piscis habet.
Vere prius flores, æstu numerabis aristas,
  Poma per autumnum, frigoribusque nives;
Quam mala, quæ toto patior jactatus in orbe,
  Dum miser Euxini littora læva peto.
Nec tamen, ut veni, levior fortuna malorum est:
  Huc quoque sunt nostras fata secuta vias.
Hic quoque cognosco natalis stamina nostri;
  Stamina de nigro vellere facta mihi.
Utque nec insidias, capitisque pericula narrem,
  Vera quidem, vera sed graviora fide;
Vivere quam miserum est inter Bessosque Getasque
  Illi, qui populi semper in ore fuit:
Quam miserum, porta vitam muroque tueri,
  Vixque sui tutum viribus esse loci!
Aspera militiæ juvenis certamina fugi,
  Nec nisi lusura movimus arma manu.
Nunc senior gladioque latus scutoque sinistram,
  Canitiem galeæ subjicioque meam.
Nam dedit e specula custos ubi signa tumultus;
  Induimur trepida protinus arma manu.
Hostis, habens arcus imbutaque tela veneno,
  Sævus anhelanti mœnia lustrat equo.
Utque rapax pecudem, quæ se non texit ovili,
  Per fata, per silvas, fertque trahitque lupus,
Sic, si quem nondum portarum sepe receptum
  Barbarus in campis repperit hostis, agit.
Aut sequitur captus, conjectaque vincula collo
  Accipit; aut telo virus habente cadit.
Hic ego sollicitæ jaceo novus incola sedis.
  Heu nimium fati tempora longa mei!
Et tamen ad numeros antiquaque sacra reverti
  Sustinet in tantis hospita Musa malis.
Sed neque cui recitem quisquam est mea carmina; nec qui
  Auribus accipiat verba Latina suis.
Ipse mihi (quid enim faciam?) scriboque legoque:
  Tutaque judicio littera nostra suo est.
Sæpe tamen dixi, Cui nunc hæc cura laborat?
  An mea Sauromatæ scripta Getæque legent?
Sæpe etiam lacrimæ me sunt scribente profusæ,
  Humidaque est fletu littera facta meo.
Corque vetusta meum tamquam nova vulnera sentit;
  Inque sinum mœstæ labitur imber aquæ,
Cum vice mutata quid sim fuerimque recordor,
  Et tulerit quo me casus, & unde, subit;
Sæpe manus demens studiis irata malignis
  Misit in arsuros carmina nostra focos.
Atque ita de multis, quoniam non multa supersunt,
  Cum venia facito, quisquis es, ista legas.
Tu quoque non melius, quam sunt mea tempora, carmen
  Interdicta mihi consule Roma boni.

ELEGIA II.

Jam fera Cæsaribus Germania, totus ut orbis,
  Victa potes flexo succubuisse genu:
Altaque velentur fortasse Palatia sertis;
  Thuraque in igne sonent, inficiantque diem;
Candidaque adducta collum percussa securi
  Victima purpureo sanguine tingat humum:
Donaque amicorum templis promissa Deorum
  Reddere victores Cæsar uterque parent:
Et qui Cæsareo juvenes sub nomine crescunt,
  Perpetuo terras ut domus ista regat:
Cumque bonis nuribus pro sospite Livia nato
  Munera det meritis, sæpe datura, Deis:
Et pariter matres, & quæ sine crimine castos
  Perpetua servant virginitate focos.
Plebs pia, cumque pia lætentur Plebe Senatus;
  Parvaque cujus eram pars ego nuper, Eques.
Nos procul expulsos communia gaudia fallunt:
  Famaque tam longe non nisi parva venit.
Ergo omnis poterit populus spectare triumphos;
  Cumque ducum titulis oppida capta leget:
Vinclaque captiva Reges cervice gerentes
  Ante coronatos ire videbit equos:
Et cernet vultus aliis pro tempore versos,
  Terribiles aliis immemoresque sui.
Quorum pars caussas, & res, & nomina quæret:
  Pars referet, quamvis noverit ipsa parum:
Is, qui Sidonio fulget sublimis in ostro,
  Dux fuerat belli; proximus ille duci.
Hic, qui nunc in humo lumen miserabile figit,
  Non isto vultu, cum tulit arma, fuit.
Ille ferox, oculis & adhuc hostilibus ardens,
  Hortator pugnæ consiliumque fuit.
Perfidus hic nostros inclusit fraude locorum,
  Squallida promissis qui tegit ora comis.
Illo, qui sequitur, dicunt mactata ministro
  Sæpe recusanti corpora capta Deo.
Hic lacus, hi montes, hæc tot castella, tot amnes,
  Plena feræ cædis, plena cruoris erant.
Drusus in his quondam meruit cognomina terris,
  Quæ bona progenies digna parente fuit.
Cornibus hic fractis viridi male tectus ab ulva,
  Decolor ipse suo sanguine Rhenus erit.
Crinibus en etiam fertur Germania passis,
  Et Ducis invicti sub pede mœsta sedet.
Collaque Romanæ præbens animosa securi
  Vincula fert illa, qua tulit arma, manu.
Hos super in curru, Cæsar, victore veheris
  Purpureus populi rite per ora tui:
Quaque ibis manibus circumplaudere tuorum;
  Undique jactato flore tegente vias.
Tempora Phœbea lauro cingetur; ioque,
  Miles, io, magna voce, Triumphe, canet.
Ipse sono plausuque simul fremituque canentum
  Quadrijugos cernes sæpe resistere equos.
Inde petes arces & delubra faventia votis.

Et dabitur merito laurea vota Jovi.
Hæc ego submotus, qua possum, mente videbo:
Erepti nobis jus habet illa loci.
Illa per immensas spatiatur libera terras:
In cælum celeri pervenit illa via.
Illa meos oculos mediam deducit in Urbem;
Immunes tanti nec sinit esse boni.
Invenietque viam, qua currus spectet eburnos.
Sic certe in patria per breve tempus ero.
Vera tamen populus capiet spectacula felix:
Lætaque erit præsens cum Duce turba suo.
At mihi fingenti tantum longeque remoto
Auribus hic fructus percipiendus erit.
Aque procul Latio diversum missus in orbem
Qui narret cupido, vix erit, ista mihi.
Is quoque jam serum referet veteremque triumphum.
Quo tamen audiero tempore, lætus ero.
Illa dies veniet, mea qua lugubria ponam;
Caussaque privata publica major erit.

ELEGIA III.

Magna minorque feræ, quarum regis altera Grajas,
Altera Sidonias, utraque sicca, rates:
Omnia cum summo positæ videatis in axe,
Et maris occiduas non subeatis aquas,
Ætheriamque suis cingens amplexibus arcem
Vester ab intactis circulus exstet humo;
Aspicite illa, precor, quæ non bene mœnia quondam
Dicitur Iliades transiluisse Remus.
Inque meam nitidos dominam convertite vultus:
Sitque memor nostri necne, referte mihi.
Hei mihi! cur, nimium quæ sunt manifesta, requiro?
Cur labat ambiguo spes mihi mista metu?
Crede quod est, quod vis; ac desine tuta vereri:
Deque fide certa sit tibi certa fides.
Quodque polo fixæ nequeunt tibi dicere flammæ,
Non mentitura tu tibi voce refer:
Esse tui memorem, de qua tibi maxima cura est;
Quodque potest, secum nomen habere tuum.
Vultibus illa tuis tamquam præsentis inhæret,
Teque remota procul, si modo vivit, amat.
Ecquid, ut incubuit justo mens ægra dolori,
Lenis ab admonito pectore somnus abit?
Tunc subeunt curæ, dum te lectusque locusque
Tangit, & oblitam non sinit esse mei.
Et veniunt æstus, & nox immensa videtur;
Fessaque jactati corporis ossa dolent.
Non equidem dubito, quin hæc & cetera fiant;
Detque tuus casti signa doloris amor:
Nec cruciere minus, quam cum Thebana cruentum
Hectora Thessalico vidit ab axe rapi.
Quid tamen ipse precer dubito: nec dicere possum,
Affectum quem te mentis habere velim.
Tristis es? indignor, quod sum tibi caussa doloris:
Non es? ut amisso conjuge digna fores.
Tu vero tua damna dole, mitissima conjux;
Tempus & a nostris exige triste malis:
Fleque meos casus. est quædam flere voluptas.
Expletur lacrimis egeriturque dolor.
Atque utinam lugenda tibi non vita, sed esset
Mors mea: morte fores sola relicta mea!
Spiritus hic per te patrias exisset in auras!
Sparsissent lacrimæ pectora nostra piæ!
Supremoque die notum spectantia cælum
Texissent digiti lumina nostra tui!
Et cinis in tumulo positus jacuisset avito!
Tactaque nascenti corpus haberet humus!
Denique &, ut vixi, sine crimine mortuus essem!
Nunc mea supplicio vita pudenda suo est.
Me miserum, si tu, cum diceris exsulis uxor,
Avertis vultus, & subit ora rubor!
Me miserum, si turpe putas mihi nupta videri!
Me miserum, si te jam pudet esse meam!
Tempus ubi est illud, quo me jactare solebas
Conjuge, nec nomen dissimulare viri?
Tempus ubi est, quo te (nisi si fugis illa referre)
Et dici memini, juvit & esse meam?
Utque probæ dignum est, omni tibi dote placebam.
Addebat veris multa faventis amor.
Nec quem præferres (ita res tibi magna videbar)
Quemve tuum malles esse, vir alter erat.
Nunc quoque ne pudeat, quod sis mihi nupta: tuusque
Non dolor hinc debet, debet abesse pudor.
Cum cecidit Capaneus subito temerarius ictu:
Num legis Evadnen erubuisse viro?
Nec, quia Rex mundi compescuit ignibus ignes,
Ipse tuis, Phaethon, inficiandus eras.
Nec Semele Cadmo facta est aliena parenti,
Quod precibus periit ambitiosa suis:
Nec tibi, quod sævis ego sum Jovis ignibus ictus,
Purpureus molli fiat in ore rubor:
Sed magis in nostri curam consurge tuendi,
Exemplumque mihi conjugis esto bonæ:
Materiamque tuis tristem virtutibus imple.
Ardua per præceps gloria vadat iter.
Hectora quis nosset, si felix Troja fuisset?
Publica Virtuti per mala facta via est.
Ars tua, Tiphy, vacet, si non sit in æquore fluctus:
Si valeant homines, ars tua, Phœbe, vacet.
Quæ latet, inque bonis cessat non cognita rebus,
Apparet virtus arguiturque malis.
Dat tibi nostra locum tituli Fortuna; caputque
Conspicuum pietas qua tua tollat habet.
Utere temporibus, quorum nunc munere freta es.
En patet in laudes area lata tuas.

ELEGIA IV.

O Qui, nominibus cum sis generosus avitis,
Exsuperas morum nobilitate genus:
Cujus inest animo patrii candoris imago,
Non careat nervis candor ut iste suis:
Cujus in ingenio patriæ facundia linguæ est,
Qua prior in Latio non fuit ulla Foro:
Quod minime volui, positis pro nomine signis
Dictus es. ignoscas laudibus ista tuis.
Nil ego peccavi. tua te bona cognita produnt.
Si, quod es, appares; culpa soluta mea est.
Nec tamen officium nostro tibi carmine factum,
Principe tam justo, posse nocere puta.
Ipse Pater Patriæ, (quid enim civilius illo?)
Sustinet in nostro carmine sæpe legi.
Nec prohibere potest, quia res est publica, Cæsar;
Et de communi pars quoque nostra bono est.
Jupiter ingeniis præbet sua numina vatum;
Seque celebrari quolibet ore sinit.
Caussa tua exemplo Superorum tuta duorum est:
Quorum hic aspicitur, creditur ille Deus.
Ut non debuerim, tamen hoc ego crimen amabo:
Non fuit arbitrii littera nostra tui.
Nec nova, quod tecum loquor, est injuria nostra:

Ioco-

Incolumis cum quo sæpe locutus eram.
Quo vereare minus, ne sim tibi crimen amicus;
Invidiam, siqua est, auctor habere potest.
Nam tuus est primis cultus mihi semper ab annis
(Hoc noli certe dissimulare) pater:
Ingeniumque meum (potes hæc meminisse) probabat:
Plus etiam, quam me judice dignus eram.
Deque meis illo referebat versibus ore,
In quo pars altæ nobilitatis erat.
Non igitur tibi nunc, quod me domus ista recepit,
Sed prius auctori sunt data verba tuo.
Nec data sunt, mihi crede, tamen: sed in omnibus actis,
Ultima si demas, vita tuenda mea est.
Hanc quoque, qua perii, culpam scelus esse negabis,
Si tanti series sit tibi nota mali.
Aut timor, aut error nobis, prius obfuit error.
Ah sine me fati non meminisse mei!
Neve retractando nondum coeuntia rumpam
Vulnera; vix illis proderit ipsa quies.
Ergo ut jure damus pœnas; sic abfuit omne
Peccato facinus consiliumque meo.
Idque Deus sentit: pro quo nec lumen ademtum est,
Nec mihi detractas possidet alter opes.
Forsitan hanc ipsam (vivat modo) finiet olim,
Tempore cum fuerit lenior ira, fugam.
Nunc precor hinc alio jubeat discedere; si non
Nostra verecundo vota pudore carent.
Mitius exsilium pauloque propinquius opto;
Quique sit a sævo longius hoste, locum.
Quantaque in Augusto clementia; si quis ab illo
Hoc peteret pro me, forsitan ille daret.
Frigida me cohibent Euxini littora Ponti:
Dictus ab antiquis Axenus ille fuit.
Nam neque jactantur moderatis æquora ventis:
Nec placidos portus hospita navis adit.
Sunt circa gentes, quæ prædam sanguine quærant:
Nec minus infida terra timetur aqua.
Illi, quos audis hominum gaudere cruore,
Pæne sub ejusdem sideris axe jacent.
Nec procul a nobis locus est, ubi Taurica dira
Cæde pharetratæ pascitur ara Deæ.
Hæc prius, ut memorant, non invidiosa nefandis,
Nec cupienda bonis, regna Thoantis erant.
Hic pro supposita virgo Pelopeia cerva
Sacra Deæ coluit qualiacumque suæ.
Quo postquam, dubium pius an sceleratus, Orestes
Exactus furiis venerat ipse suis,
Et comes exemplum veri Phocæus amoris;
Qui duo corporibus, mentibus unus erant;
Protinus evincti Triviæ ducuntur ad aram,
Quæ stabat geminas ante cruenta fores.
Nec tamen hunc sua mors, nec mors sua terruit illum:
Alter ob alterius funera mœstus erat.
Et jam constiterat stricto mucrone sacerdos;
Cinxerat & Graias barbara vitta comas:
Cum vice sermonis fratrem cognovit, & illi
Pro nece complexus Iphigenia dedit.
Læta Deæ signum crudelia sacra perosæ
Transtulit ex illis in meliora locis.
Hæc igitur regio, magni penetralia mundi,
Quam fugere homines Dique, propinqua mihi est.
Atque meam terram prope sunt funebria sacra,
Si modo Nasoni barbara terra sua est.
O utinam venti, quibus est ablatus Orestes,
Placato referant & mea vela Deo!

ELEGIA V.

O Mihi dilectos inter sors prima sodales,
Unica fortunis ara reperta meis:
Cujus ab alloquiis anima hæc moribunda revixit,
Ut vigil infusa Pallade flamma solet:
Qui veritus non es portus aperire fideles,
Fulmine percussæ confugiumque rati:
Cujus eram censu non me sensurus egentem,
Si Cæsar patrias eripuisset opes:
Temporis oblitum dum me rapit impetus hujus,
Excidit heu nomen quam mihi pene tuum!
Te tamen agnoscis: tactusque cupidine laudis,
Ille ego sum, cuperes dicere posse palam.
Certe ego, si sineres, titulum tibi reddere vellem,
Et raram Famæ conciliare fidem.
Ne noceam grato vereor tibi carmine; neve
Intempestivus nominis obstet honos.
Quod licet & tutum est, intra tua pectora gaude,
Meque tui memorem, teque fuisse mei.
Utque facis, remis ad opem luctare ferendam,
Dum veniat placido mollior ira Deo:
Et tutare caput nulli servabile; si non
Qui mersit Stygia, sublevet illud, aqua.
Teque, quod est rarum, præsta constanter ad omne
Indeclinatæ munus amicitiæ.
Sic tua processus habeat Fortuna perennes:
Sic ope non egeas ipse, juvesque tuos.
Sic æquet tua nupta virum bonitate perenni;
Incidat & vestro rara querela toro.
Diligat & semper socius te sanguinis illo
Quo pius affectu Castora frater amat.
Sic juvenis, similisque tibi sit natus, & illum
Moribus agnoscat quilibet esse tuum.
Sic socerum faciat tæda te nata jugali;
Nec tardum juveni det tibi nomen avi.

ELEGIA VI.

TEmpore ruricolæ patiens fit taurus aratri,
Præbet & incurvo colla premenda jugo.
Tempore paret equus lentis animosus habenis,
Et placido duros accipit ore lupos.
Tempore Pœnorum compescitur ira leonum;
Nec feritas animo, quæ fuit ante, manet.
Quæque sui monitis obtemperat Inda magistri
Bellua, servitium tempore victa subit.
Tempus, ut extentis tumeat, facit, uva racemis,
Vixque merum capiant grana, quod intus habent.
Tempus & in canas semen producit aristas,
Et ne sint tristi poma sapore facit.
Hoc tenuat dentem terras renovantis aratri,
Hoc rigidas silices, hoc adamanta terit.
Hoc etiam sævas paullatim mitigat iras:
Hoc minuit luctus, mœstaque corda levat.
Cuncta potest igitur tacito pede lapsa vetustas
Præterquam curas attenuare meas.
Ut patria careo; bis frugibus area trita est:
Dissiluit nudo pressa bis uva pede.
Nec quæsita tamen spatio patientia longo est;
Mensque mali sensum nostra recentis habet.
Scilicet & veteres fugiunt juga curva juvenci:
Et domitus freno sæpe repugnat equus.
Tristior est etiam præsens ærumna priore:
Ut sit enim sibi par, crevit, & aucta mora est.
Nec tam nota mihi, quam sunt, mala nostra fuerunt:

Sed magis hoc, quo sunt cognitiora, gravant.
Est quoque non minimum, vires afferre recentes;
 Nec præconsumtum temporis esse malis.
Fortior in fulva novus est luctator arena,
 Quam cui sunt tarda brachia fessa mora.
Integer est nitidis melior gladiator in armis,
 Quam cui tela suo sanguine tincta rubent.
Fert bene præcipites navis modo facta procellas:
 Quamlibet exiguo solvitur imbre vetus.
Nos quoque, quæ ferimus, tulimus patientius ante;
 Et mala sunt longo multiplicata die.
Credite, deficio, nostroque a corpore, quantum
 Auguror, accedunt tempora parva malis.
Nam neque sunt vires, neque qui color esse solebat;
 Vixque habeo tenuem, quæ tegat ossa, cutem.
Corpore sed mens est ægro magis ægra, malique
 In circumspectu stat sine fine sui.
Urbis abest facies, absunt mea cura sodales:
 Et, qua nulla mihi carior, uxor abest.
Vulgus adest Scythicum, braccataque turba Getarum.
 Sic male quæ video, non videoque, nocent.
Una tamen spes est, quæ me soletur in istis;
 Hæc fore morte mea non diuturna mala.

ELEGIA VII.

Bis me sol adiit gelidæ post frigora brumæ,
 Bisque suum tacto Pisce peregit iter.
Tempore tam longo cur non tua dextera versus
 Quamlibet in paucos officiosa fuit?
Cur tua cessavit pietas, scribentibus illis,
 Exiguus nobis cum quibus usus erat?
Cur, quoties alicui chartæ sua vincula demsi,
 Illam speravi nomen habere tuum?
Di faciant, ut sæpe tua sit epistola dextra
 Scripta, sed e multis reddita nulla mihi.
Quod precor, esse liquet. credam prius ora Medusæ
 Gorgonis anguineis cincta fuisse comis:
Esse canes utero sub virginis: esse Chimæram,
 A truce quæ flammis separet angue leam:
Quadrupedesque hominum cum pectore pectora junctos:
 Tergeminumque virum, tergeminumque canem:
Sphingaque, & Harpyias, serpentipedesque Gigantas:
 Centimanumque Gygen, semibovemque virum.
Hæc ego cuncta prius, quam te, carissime, credam
 Mutatum curam depofuisse mei.
Innumeri montes inter me teque, viæque;
 Fluminaque, & campi, nec freta pauca, jacent.
Mille potest caussis, a te quæ littera sæpe
 Missa sit, in nostras nulla venire manus.
Mille tamen caussas scribendo vince frequenter:
 Excusem ne te semper, amice, mihi.

ELEGIA VIII.

Jam mea cycneas imitantur tempora plumas,
 Inficit & nigras alba senecta comas:
Jam subeunt anni fragiles, & inertior ætas:
 Jamque parum firmo me mihi ferre grave est.
Nunc erat, ut posito deberem fine laborum
 Vivere, me nullo sollicitante metu:
Quæque meæ semper placuerunt otia menti,
 Carpere; & in studiis molliter esse meis:
Et parvam celebrare domum, veteresque Penates;
 Et quæ nunc domino rura paterna carent:
Inque sinu dominæ, carisque nepotibus, inque
 Securus patria consenuisse mea.
Hæc mea sic quondam peragi speraverat ætas:
 Hos ego sic annos ponere dignus eram.
Non ita Dis visum: qui me terraque marique
 Actum Sarmaticis exposuere locis.
In cava ducuntur quassæ navalia puppes,
 Ne temere in mediis dissolvantur aquis.
Ne cadat, & multas palmas inhonestet adeptas,
 Languidus in pratis gramina carpit equus.
Miles, ut emeritis non est satis utilis annis,
 Ponit ad antiquos, quæ tulit arma, Lares.
Sic igitur, tarda vires minuente senecta,
 Me quoque donari jam rude, tempus erat.
Tempus erat, nec me peregrinum ducere cælum,
 Nec siccam Getico fonte levare sitim:
Sed modo, quos habui, vacuum secedere in hortos:
 Nunc hominum visu rursus & Urbe frui.
Sic animo quondam non divinante futura
 Optabam placide vivere posse senex.
Fata repugnarunt: quæ, cum mihi tempora prima
 Mollia præbuerint, posteriora gravant.
Jamque, decem lustris omni sine labe peractis,
 Parte premor vitæ deteriore meæ.
Nec procul a metis, quas pene tenere videbar,
 Curriculo gravis est facta ruina meo.
Ergo illum demens in me sævire coegi,
 Mitius immensus quo nihil orbis habet?
Ipsaque delictis victa est clementia nostris:
 Nec tamen errori vita negata meo?
Vita procul patria peragenda sub axe Boreo,
 Qua maris Euxini terra sinistra jacet.
Hoc mihi si Delphi, Dodonaque diceret ipsa;
 Esse videretur vanus uterque locus.
Nil adeo validum est, adamas licet alliget illud,
 Ut maneat rapido firmius igne Jovis.
Nil ita sublime est, supraque pericula rendit,
 Non sit ut inferius suppositumque Deo.
Nam quamquam vitio pars est contracta malorum,
 Plus tamen exitii numinis ira dedit.
At vos admoniti nostris quoque casibus este,
 Æquantem Superos emeruisse virum.

ELEGIA IX.

Si licet, & pateris, nomen facinusque tacebo,
 Et tua Lethæis acta dabuntur aquis:
Nostraque vincetur lacrimis clementia seris.
 Fac modo te pateat pœnituisse tui.
Fac modo te damnes, cupiasque eradere vitæ
 Tempora, si possis, Tisiphonæa tuæ.
Sin minus, & flagrant odio tua pectora nostro;
 Induet infelix arma coacta dolor.
Sim licet extremum, sicut sum, missus in orbem;
 Nostra suas istuc porriget ira manus.
Omnia, si nescis, Cæsar mihi jura reliquit:
 Et sola est patria pœna carere mea.
Et patriam, modo sit sospes, speramus ab illo.
 Sæpe Jovis telo quercus adusta viret.
Denique vindictæ si sit mihi nulla facultas;
 Pierides vires & sua tela dabunt.
Ut Scythicis habitem longe submotus in oris,
 Siccaque sint oculis proxima signa meis:
Nostra per immensas ibunt præconia gentes;
 Quodque querar, notum, qua patet orbis, erit.
Ibit ad occasum, quidquid dicemus, ab ortu:
 Testis & Hesperiæ vocis Eous erit.

Trans

Trans ego tellurem, trans latas audiar undas:
  Et gemitus vox est magna futura mei.
Nec tua te fontem tantummodo sæcula norint:
  Perpetuæ crimen posteritatis eris.
Jam feror in pugnas, & nondum cornua sumsi.
  Nec mihi sumendi caussa sit ulla velim.
Circus adhuc cessat: spargit tamen acer arenam
  Taurus, & infesto jam pede pulsat humum.
Hoc quoque, quam volui, plus est. cane, Musa, receptus;
  Dum licet huic nomen dissimulare suum.

ELEGIA X.

ILle ego, qui fuerim, tenerorum lusor amorum,
  Quem legis, ut noris, accipe, Posteritas.
Sulmo mihi patria est gelidis uberrimus undis,
  Millia qui novies distat ab Urbe decem.
Editus hic ego sum: necnon, ut tempora noris,
  Cum cecidit fato Consul uterque pari.
Si quid & a proavis usque est vetus ordinis heres;
  Non modo Fortunæ munere factus eques.
Nec stirps prima fui; genito jam fratre creatus;
  Qui tribus ante quater mensibus ortus erat.
Lucifer amborum natalibus adfuit idem:
  Una celebrata est per duo liba dies.
Hæc est armiferæ festis de quinque Minervæ,
  Quæ fieri pugna prima cruenta solet.
Protinus excolimur teneri, curaque parentis
  Imus ad insignes Urbis ab arte viros.
Frater ad eloquium viridi tendebat ab ævo,
  Fortia verbosi natus ad arma Fori.
At mihi jam puero cælestia sacra placebant;
  Inque suum furtim Musa trahebat opus.
Sæpe pater dixit, Studium quid inutile tentas?
  Mæonides nullas ipse reliquit opes.
Motus eram dictis: totoque Helicone relicto,
  Scribere conabar verba soluta modis.
Sponte sua carmen numeros veniebat ad aptos:
  Et, quod tentabam dicere, versus erat.
Interea, tacito passu labentibus annis,
  Liberior fratri sumta mihique toga est:
Induiturque humeris cum lato purpura clavo:
  Et studium nobis, quod fuit ante, manet.
Jamque decem vitæ frater geminaverat annos,
  Cum perit; & cœpi parte carere mei.
Cœpimus & teneræ primos ætatis honores;
  Eque viris quondam pars tribus una fui.
Curia restabat: clavi mensura coacta est.
  Majus erat nostris viribus illud onus.
Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,
  Sollicitæque fugax ambitionis eram:
Et petere Aoniæ suadebant tuta sorores
  Otia judicio semper amata meo.
Temporis illius colui fovique poetas;
  Quotque aderant vates, rebar adesse Deos.
Sæpe suas volucres legit mihi grandior ævo,
  Quæque necet serpens, quæ juvet herba, Macer.
Sæpe suos solitus recitare Propertius ignes;
  Jure sodalitii qui mihi junctus erat.
Ponticus Heroo, Bassus quoque clarus Iambo
  Dulcia convictus membra fuere mei.
Et tenuit nostras numerosus Horatius aures;
  Dum ferit Ausonia carmina culta lyra.
Virgilium vidi tantum: nec avara Tibullo
  Tempus amicitiæ fata dedere meæ.
Successor fuit hic tibi, Galle; Propertius illi.
  Quartus ab his serie temporis ipse fui.
Utque ego majores, sic me coluere minores:
  Notaque non tarde facta Thalia mea est.
Carmina cum primum populo juvenilia legi;
  Barba resecta mihi bisve semelve fuit.
Moverat ingenium totam cantata per Urbem
  Nomine non vero dicta Corinna mihi.
Multa quidem scripsi: sed quæ vitiosa putavi,
  Emendaturis ignibus ipse dedi.
Tum quoque, cum fugerem, quædam placitura cremavi
  Iratus studio carminibusque meis.
Molle, Cupidineis nec inexpugnabile telis
  Cor mihi, quodque levis caussa moveret, erat.
Cum tamen hoc essem, minimoque accenderer igni,
  Nomine sub nostro fabula nulla fuit.
Pæne mihi puero nec digna, nec utilis uxor
  Est data: quæ tempus perbreve nupta fuit.
Illi successit, quamvis sine crimine, conjux;
  Non tamen in nostro firma futura toro.
Ultima, quæ mecum seros permansit in annos,
  Sustinuit conjux exsulis esse viri.
Filia bis prima mea me fœcunda juventa,
  Sed non ex uno conjuge, fecit avum.
Et jam complerat genitor sua fata; novemque
  Addiderat lustris altera lustra novem.
Non aliter flevi, quam me fleturus ademtum
  Ille fuit. matri proxima justa tuli.
Felices ambo, tempestiveque sepulti,
  Ante diem pœnæ quod periere meæ!
Me quoque felicem, quod non viventibus illis
  Sum miser; & de me quod doluere nihil!
Si tamen exstinctis aliquid, nisi nomina, restat,
  Et gracilis structos effugit umbra rogos;
Fama, parentales, si vos mea contigit, umbræ;
  Et sunt in Stygio crimina nostra foro;
Scite, precor, caussam (nec vos mihi fallere fas est)
  Errorem jussæ, non scelus, esse fugæ.
Manibus id satis est. ad vos studiosa revertor
  Pectora, qui vitæ quæritis acta meæ.
Jam mihi canities, pulsis melioribus annis,
  Venerat; antiquas miscueratque comas:
Postque meos ortos Pisæa vinctus oliva
  Abstulerat decies præmia victor eques:
Cum maris Euxini positos ad læva Tomitas
  Quærere me læsi Principis ira jubet.
Caussa meæ cunctis nimium quoque nota ruinæ
  Indicio non est testificanda meo.
Quid referam comitumque nefas, famulosque nocentes?
  Ipsa multa tuli non leviora fuga.
Indignata malis mens est succumbere; seque
  Præstitit invictam viribus usa suis.
Oblitusque mei, ductæque per otia vitæ,
  Insolita cepi temporis arma manu.
Totque tuli terra casus pelagoque; quot inter
  Occultum stellæ conspicuumque polum.
Tacta mihi tandem longis erroribus acto
  Juncta pharetratis Sarmatis ora Getis.
Hic ego, finitimis quamvis circumsoner armis,
  Tristia, quo possum, carmine fata levo.
Quod, quamvis nemo est, cujus referatur ad aures;
  Sic tamen absumo decipioque diem.
Ergo, quod vivo, durisque laboribus obsto,
  Nec me sollicitæ tædia lucis habent,
Gratia, Musa, tibi. nam tu solatia præbes;
  Tu curæ requies, tu medicina mali:
Tu dux, tu comes es: tu nos abducis ab Istro;

In

In medioque mihi das Helicone locum.
Tu mihi, quod rarum est, vivo sublime dedisti
  Nomen; ab exsequiis quod dare fama solet.
Nec, qui detrectat præsentia, livor iniquo
  Ullum de nostris dente momordit opus.
Nam tulerint magnos cum sæcula nostra poetas;
  Non fuit ingenio fama maligna meo.
Cumque ego præponam multos mihi; non minor illis
  Dicor, & in toto plurimus orbe legor.
Si quid habent igitur vatum præsagia veri;
  Protinus ut moriar, non ero, terra, tuus.
Sive favore tuli, sive hanc ego carmine famam,
  Jure tibi grates, candide lector, ago.

TRISTIUM

LIBER V.

ELEGIA I.

HUnc quoque de Getico, nostri studiose, libellum
  Littore, præmissis quattuor adde meis.
Hic quoque talis erit, qualis Fortuna poetæ.
  Invenies toto carmine dulce nihil.
Flebilis ut noster status est, ita flebile carmen;
  Materiæ scripto conveniente suæ.
Integer & lætus læta & juvenilia lusi:
  Illa tamen nunc me compofuisse piget.
Ut cecidi, subiti perago præconia casus;
  Sumque argumenti conditor ipse mei.
Utque jacens ripa deflere Caystrius ales
  Dicitur ore suam deficiente necem:
Sic ego Sarmaticas longe projectus in oras
  Efficio tacitum ne mihi funus eat.
Delicias si quis lascivaque carmina quærit;
  Præmoneo numquam scripta quod ista legat.
Aptior huic Gallus, blandique Propertius oris,
  Aptior ingenium come Tibullus erit.
Atque utinam numero ne nos essemus in isto!
  Hei mihi! cur umquam Musa jocata mea est?
Sed dedimus pœnas: Scythicique in finibus Istri
  Ille pharetrati lusor Amoris abest.
Quod superest, animos ad publica carmina flexi;
  Et memores jussi nominis esse sui.
Si tamen e vobis aliquis tam multa requiret,
  Unde dolenda canam: multa dolenda tuli.
Non hæc ingenio, non hæc componimus arte.
  Materia est propriis ingeniosa malis.
Et quota Fortunæ pars est in carmine nostræ?
  Felix, qui patitur, quæ numerare valet!
Quot frutices silvæ, quot flavas Tybris arenas,
  Mollia quot Martis gramina campus habet;
Tot mala pertulimus: quorum medicina quiesque
  Nulla, nisi in studio, Pieridumque mora est.
Quis tibi, Naso, modus lacrimosi carminis? inquit.
  Idem, Fortunæ qui modus hujus erit.
Quod querar, illa mihi pleno de fonte ministrat:
  Nec mea sunt, fati verba sed ista mei.
At mihi si cara patriam cum conjuge reddas;
  Sint vultus hilares, simque quod ante fui.
Lenior invicti si sit mihi Cæsaris ira;
  Carmina lætitiæ jam tibi plena dabo.
Nec tamen ut lusit, rursus mea littera ludet:
  Sit semel illa joco luxuriata suo.
Quod probet ipse, canam: pœnæ modo parte levata
  Barbariem, rigidos effugiamque Getas.
Interea nostri quid agant, nisi triste, libelli?
  Tibia funeribus convenit ista meis.
At poteras, inquis, melius mala ferre silendo;
  Et tacitus casus dissimulare tuos.
Exigis, ut nulli gemitus tormenta sequantur;
  Acceptoque gravi vulnere flere vetas.
Ipse Perilleo Phalaris permisit in ære
  Edere mugitus, & bovis ore queri.
Cum Priami lacrimis offensus non sit Achilles;
  Tu fletus inhibes, durior hoste, meos.
Cum faceret Nioben orbam Latonia proles,
  Non tamen & siccas jussit habere genas.
Est aliquid, fatale malum per verba levari:
  Hoc querulam Prognen Halcyonenque facit.
Hoc erat, in gelido quare Pœantius antro
  Voce fatigaret Lemnia saxa sua.
Strangulat inclusus dolor, atque exæstuat intus:
  Cogitur & vires multiplicare suas.
Da veniam potius; vel totos tolle libellos;
  Si mihi quod prodest, hoc tibi, lector, obest.
Sed neque obesse potest: ulli nec scripta fuerunt
  Nostra, nisi auctori perniciosa suo.
At mala sunt, fateor. quis te mala sumere cogit?
  Aut quis deceptum ponere sumta vetat?
Ipse nec emendo: sed ut hic deducta legantur.
  Non sunt illa suo barbariora loco.
Nec me Roma suis debet conferre poetis.
  Inter Sauromatas ingeniosus ero.
Denique nulla mihi captatur gloria, quæque
  Ingenio stimulos subdere Fama solet.
Nolumus assiduis animum tabescere curis:
  Quæ tamen irrumpunt, quoque vetantur, eunt.
Cur scribam docui: cur mittam quæritis istos?
  Vobiscum cupiam quolibet esse modo.

ELEGIA II.

ECquid, ut e Ponto nova venit epistola, palles;
  Et tibi sollicita solvitur illa manu?
Pone metum; valeo. corpusque, quod ante laborum
  Impatiens nobis invalidumque fuit,
Sufficit; atque ipso vexatum induruit usu.
  An magis infirmo non vacat esse mihi?
Mens tamen ægra jacet, nec tempore robora sumsit:
  Affectusque animi, qui fuit ante, manet.
Quæque mora spatioque suo coitura putavi
  Vulnera; non aliter, quam modo facta, dolent.
Scilicet exiguis prodest annosa vetustas,
  Grandibus accedunt tempore damna malis.
Pæne decem totis aluit Pœantius annis
  Pestiferum tumido vulnus ab angue datum.
Telephus æterna consumtus tabe perisset,
  Si non, quæ nocuit, dextra tulisset opem.
Et mea, si facinus nullum commisimus, opto
  Vulnera qui fecit, facta levare velit.
Contentusque mei jam tandem parte laboris,
  Exiguum pleno de mare demat aquæ.
Detrahat ut multum, multum restabit acerbi:
  Parsque meæ pœnæ totius instar erit.
Littora quot conchas, quot amœna rosaria flores,
  Quotve soporiferum grana papaver habet;
Sylva feras quot alit, quot piscibus unda natatur;
  Quot tenerum pennis aera pulsat avis;
Tot premor adversis. quæ si comprendere coner,
  Icariæ numerum dicere coner aquæ.

Utque

Utque viæ casus, ut amara pericula ponti,
Ut taceam strictas in mea fata manus;
Barbara me tellus, orbisque novissima magni
Sustinet; & sævo cinctus ab hoste locus.
Hinc ego trajicerer (neque enim mea culpa cruenta est;)
Esset, quæ debet, si tibi cura mei.
Ille Deus, bene quo Romana potentia nixa est,
Sæpe suo victor lenis in hoste fuit.
Quid dubitas? quid tuta times? accede, rogaque.
Cæsare nil ingens mitius orbis habet.
Me miserum! quid agam, si proxima quæque relinquunt?
Subtrahis estracto tu quoque colla jugo?
Quo ferar; unde petam lapsis solatia rebus?
Anchora jam nostram non tenet ulla ratem.
Viderit: ipse faciam quamvis invisus ad aram
Confugiam: nullas submovet ara manus.
Alloquor en absens præsentia numina supplex:
Si fas est homini cum Jove posse loqui.
Arbiter imperii, quo certum est sospite cunctos
Ausoniæ curam gentis habere Deos:
O decus, o patriæ per te florentis imago;
O vir non ipso, quem regis, orbe minor;
Sic habites terras, & te desideret æther!
Sic ad pacta tibi sidera tardus eas!
Parce, precor: minimamque tuo de fulmine partem
Deme. satis pœnæ, quod superabit, erit.
Ira quidem moderata tua est; vitamque dedisti;
Nec mibi jus civis, nec mibi nomen abest.
Nec mea concessa est aliis Fortuna: nec exsul
Edicti verbis nominor ipse tui.
Omniaque hæc timui, quia me meruisse videbam:
Sed tua peccato lenior ira meo est.
Arva relegatum jussisti visere Ponti.
Et Scythicum profuga findere puppe fretum.
Jussus ad Euxini deformia littora veni
Æquoris. hæc gelido terra sub axe jacet.
Nec me tam cruciat numquam sine frigore cælum,
Glebaque canenti semper obusta gelu;
Nesciaque est vocis quod barbara lingua Latinæ;
Graiaque quod Getico victa loquela sono;
Quam quod finitimo cinctus premor undique Marte;
Vixque brevis tutum murus ab hoste facit.
Pax tamen interdum, pacis fiducia numquam est.
Sic hic nunc patitur, nunc timet arma, locus.
Hinc ego dum muter, vel me Zanclæa Charybdis
Devoret, aque suis ad Styga mittat aquis:
Vel rapidæ flammis urar patienter in Ætnæ:
Vel freta Leucadii mittar in alta Dei.
Quod petitur, pœna est: neque enim miser esse recuso;
Sed precor, ut possim tutius esse miser.

ELEGIA III.

ILla dies hæc est, qua te celebrare poetæ,
(Si modo non fallunt tempora) Bacche, solent:
Festaque odoratis innectunt tempora sertis,
Et dicunt laudes ad tua vina tuas.
Inter quos memini, dum me mea fata sinebant,
Non invisa tibi pars ego sæpe fui.
Quem nunc suppositum stellis Cynosuridos Ursæ
Juncta tenet crudis Sarmatis ora Getis.
Quique prius mollem vacuamque laboribus egi
In studiis vitam, Pieridumque choro;
Nunc procul a patria Geticis circumsonor armis,
Multa prius pelago, multaque passus humo.
Sive mihi casus, sive hoc dedit ira Deorum;
Nubila nascenti seu mihi Parca fuit:
Tu tamen e sacris hederæ cultoribus unum
Numine debueras sustinuisse tuo.
An dominæ fati quidquid cecinere sorores,
Omne sub arbitrio desinit esse Deum?
Ipse quoque æthereas meritis invectus es arces;
Qua non exiguo facta labore via est.
Nec patria est habitata tibi: sed ad usque nivosum
Strymona venisti, Marticolamque Geten:
Persidaque, & lato spatiantem flumine Gangen,
Et quascumque bibit discolor Indus aquas.
Scilicet banc legem nentes fatalia Parcæ
Stamina bis genito bis cecinere tibi.
Me quoque, si fas est exemplis ire Deorum,
Ferrea sors vitæ difficilisque premit.
Illo nec levius cecidi; quem magna locutum
Reppulit a Thebis Jupiter igne suo.
Ut tamen audisti percussum fulmine vatem,
Admonitu matris condoluisse potes.
Et potes, aspiciens circum tua sacra poetas,
Nescio quis nostri, dicere, cultor abest.
Fer, bone Liber, opem: sic altam degravet ulmum
Vitis, & incluso plena sit uva mero.
Sic tibi cum Bacchis Satyrorum gnava juventus
Adsit, & attonito non taceare sono.
Ossa bipenniferi sic sint male pressa Lycurgi:
Impia nec pœna Pentheos umbra vacet.
Sic micet æternum vicinaque sidera vincat
Conjugis in cælo Cressa Corona tuæ.
Huc ades, & casus releves, pulcherrime, nostros,
Unum de numero me memor esse tuo.
Sunt Dis inter se commercia. flectere tenta
Cæsareum numen numine, Bacche, tuo.
Vos quoque, consortes studii pia turba poetæ,
Hæc eadem sumto quisque rogate mero.
Atque aliquis vestrum, Nasonis nomine dicto,
Deponat lacrimis pocula mista suis:
Admonitusque mei, cum circumspexerit omnes,
Dicat, Ubi est nostri pars modo Naso chori?
Idque ita; si vestrum merui candore favorem:
Nullaque judicio littera læsa meo est.
Si, veterum digne veneror cum scripta virorum,
Proxima non illis esse minora reor.
Sic igitur dextro faciatis Apolline carmen:
Quod licet, inter vos nomen habete meum.

ELEGIA IV.

LIttore ab Euxino Nasonis epistola veni,
Lassaque facta mari, lassaque facta via.
Qui mihi flens dixit, Tu, cui licet, aspice Romam.
Heu quanto melior sors tua sorte mea!
Flens quoque me scripsit: nec qua signabar, ad os est
Ante, sed ad madidas gemma relata genas.
Tristitiæ caussam si quis cognoscere quærit;
Ostendi solem postulat ille sibi.
Nec frondem in silvis, nec aperto mollia prato
Gramina, nec pleno flumine cernit aquas.
Quid Priamus doleat, mirabitur Hectore tapto;
Quidve Philoctetes ictus ab angue gemat.
Di facerent utinam, talis status esset in illo,
Ut non tristitiæ caussa dolenda foret.
Fert tamen, ut debet, casus patienter amaros:
More nec indomiti fræna recusat equi.
Nec fore perpetuam sperat sibi numinis iram,
Conscius in culpa non scelus esse sua.

Sæpe

Sæpe refert, sit quanta Dei clementia: cujus
Se quoque in exemplis annumerare solet.
Nam quod opes teneat patrias, quod nomina civis;
Denique quod vivat, munus habere Dei.
Te tamen, ô, si quid credis mihi carior, ille,
Omnibus, in toto pectore semper habet.
Teque Menœtiaden, te qui comitavit Oresten,
Te vocat Ægiden, Euryalumque suum.
Nec patriam magis ille suam desiderat, & quæ
Plurima cum patria sentit abesse sua;
Quam vultus, oculosque tuos, o dulcior illo
Melle, quod in ceris Attica ponit apis.
Sæpe etiam mœrens tempus reminiscitur illud,
Quod non præventum morte fuisse, dolet.
Cumque alii fugerent subitæ contagia cladis,
Nec vellent ictæ limen adire domus;
Te sibi cum paucis meminit mansisse fidelem:
Si paucos aliquis tresve duosve vocat.
Quamvis attonitus, sensit tamen omnia: nec te
Se minus adversis indoluisse suis.
Verba solet, vultumque tuum, gemitusque referre:
Et te flente suos emaduisse sinus.
Quam sibi præstiteris, qua consolatus amicum
Sis ope; solandus cum simul ipse fores.
Pro quibus affirmat fore se memoremque piumque;
Sive diem videat, sive tegatur humo.
Per caput ipse suum solitus jurare tuumque,
Quod scio non illi vilius esse suo.
Plena tot ac tantis referetur gratia factis:
Nec sinet ille tuos littus arare boves.
Fac modo constanter profugum tueare. quod ille,
Qui bene te novit, non rogat; ipsa rogo.

ELEGIA V.

Annuus assuetum Dominæ natalis honorem
Exigit. ite manus ad pia sacra meæ.
Sic quondam festum Laertius egerit heros
Forsan in extremo conjugis orbe diem.
Lingua favens adsit longorum oblita malorum:
Quæ [puto] dedidicit jam bona verba loqui.
Quæque semel toto vestis mihi sumitur anno,
Sumatur fatis discolor alba meis.
Araque gramineo viridis de cespite fiat;
Et velet tepidos nexa corona focos.
Da mihi thura, puer, pingues facientia flammas,
Quodque pio fusum stridat in igne merum.
Optime natalis, quamvis procul absumus, opto
Candidus huc venias, dissimilisque meo.
Sique quod instabat dominæ miserabile vulnus,
Sit perfuncta meis tempus in omne malis.
Quæque gravi nuper plus quam quassata procella est,
Quod superest, tutum per mare navis eat.
Illa domo, nataque sua, patriaque fruatur:
Erepta hæc uni sit satis esse mihi.
Quatenus & non est in caro conjuge felix,
Pars vitæ tristi cetera nube vacet.
Vivat, ametque virum, quoniam sic cogitur, absens:
Consumatque annos, sed diuturna, suos.
Adjicerem & nostros: sed ne contagia fati
Corrumpant timeo, quos agit ipsa, mei.
Nil homini certum est. fieri quis posse putaret,
Ut facerem in mediis hæc ego sacra Getis?
Aspice ut aura tamen fumos e thure coortos
In partes Italas & loca dextra ferat.
Sensus inest igitur nebulis, quas exigit ignis:

Consilium fugiunt cetera pæne meum.
Consilio, commune sacrum cum fiat in ara
Fratribus alterna qui periere manu,
Ipsa sibi discors, tamquam mandetur ab illis,
Scinditur in partes atra favilla duas.
Hoc (memini) quondam fieri non posse loquebar:
Et me Battiades judice falsus erat.
Omnia nunc credo: cum tu consultus ab Arcto
Terga vapor dederis, Ausoniamque petas.
Hæc igitur lux est: quæ si non orta fuisset,
Nulla fuit misero festa videnda mihi.
Edidit hæc mores illis heroisin æquos,
Queis erat Eetion Icariusque pater.
Nata pudicitia est, mores, probitasque, fidesque:
At non sunt ista gaudia nata die.
Sed labor, & curæ, fortunaque moribus impar:
Justaque de viduo pæne querela toro.
Scilicet adversis probitas exercita rebus
Tristi materiam tempore laudis habet.
Si nihil infesti durus vidisset Ulysses;
Penelope felix, sed sine laude, foret.
Victor Echionias si vir penetrasset in arces,
Forsitan Evadnen vix sua nosset humus.
Cum Pelia tot sint genitæ; cur nobilis una est?
Nupta fuit misero nempe quod una viro.
Effice, ut Iliacas tangat prior alter arenas;
Laodamia nihil cur referatur erit.
Et tua, quod mallem, pietas ignota maneret,
Implessent venti si mea vela sui.
Di tamen, & Cæsar Dis accessure, sed olim,
Æquarint Pylios cum tua fata dies;
Non mihi, qui pœnam fateor meruisse, sed illi
Parcite, quæ nullo digna dolore dolet.

ELEGIA VI.

Tu quoque nostrarum quondam fiducia rerum,
Qui mihi confugium, qui mihi portus eras;
Tu quoque suscepti curam dimittis amici,
Officiique pium tam cito ponis onus?
Sarcina sum, fateor; quam si tu tempore duro
Depositurus eras, non subeunda fuit.
Fluctibus in mediis navem, Palinure, relinquis?
Ne fuge; neve tua sit minor arte fides.
Numquid Achilleos inter fera prælia fidi
Deseruit levitas Automedontis equos?
Quem semel excepit, numquid Podalirius ægro
Promissam medicæ non tulit artis opem?
Turpius ejicitur, quam non admittitur hospes.
Quæ patuit, dextræ firma sit ara meæ.
Nil, nisi me solum, primo tutatus es: at nunc
Me pariter serva, judiciumque tuum.
Si modo aliqua non est in me nova culpa; tuamque
Mutarunt subito crimina nostra fidem.
Spiritus hic, Scythica quem non bene ducimus aura,
Quod cupio, membris exeat ante meis;
Quam tua delicto stringantur pectora nostro,
Et videar merito vilior esse tibi.
Non adeo toti fatis urgemur iniquis;
Ut mea sit longis mens quoque mota malis.
Finge tamen motam, quoties Agamemnone natum
Dixisse in Pyladen verba poterva putas?
Nec procul a vero est, quod vel pulsarit amicum.
Mansit in officiis non minus ille suis.
Hoc est cum miseris solum commune beatis,
Ambobus tribui quod solet obsequium.

Cedi-

Ceditur & cæcis, & quos prætexta verendos
  Virgaque cum verbis imperiosa facit.
Si mihi non parcis, fortunæ parcere debes.
  Non habet in nobis ullius ira locum.
Elige nostrorum minimum de parte laborum:
  Isto, quo teris, grandius illud erit.
Quam multa madidæ celebrantur arundine fossæ,
  Florida quam multas Hybla tuetur apes;
Quam multæ gracili terrena sub horrea ferre
  Limite formicæ grana reperta solent;
Tam me circumstant densorum turba malorum.
  Crede mihi; vero est nostra querela minor.
His qui contentus non est; in littus arenas,
  In segetem spicas, in mare fundat aquas.
Intempestivos igitur compesce timores;
  Vela nec in medio desere nostra mari.

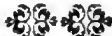
ELEGIA VII.

Quam legis, ex illa tibi venit epistola terra,
  Latus ubi æquoreis additur Ister aquis.
Si tibi contingit cum dulci vita salute;
  Candida Fortunæ pars manet una meæ.
Scilicet, ut semper, quid agam, carissime, quæris?
  Quamvis hoc vel me scire tacente potes.
Sum miser. hæc brevis est nostrorum summa malorum:
  Quisquis & offenso Cæsare vivet, erit.
Turba Tomitanæ quæ sit regionis, & inter
  Quos habitem mores; discere cura tibi est?
Mista sit hæc quamvis inter Graiosque Getasque;
  A male pacatis plus trahit ora Getis.
Sarmaticæ major Geticæque frequentia gentis
  Per medias in equis itque reditque vias.
In quibus est nemo, qui non coryton, & arcum,
  Telaque vipereo lurida felle gerat.
Vox fera, trux vultus, verissima Martis imago:
  Non coma, non ulla barba resecta manu.
Dextera non segnis fixo dare vulnera cultro,
  Quem vinctum lateri barbarus omnis habet.
Vivit in his eheu tenerorum oblitus amorum;
  Hos videt, hos vates audit, amice, tuus!
Atque utinam vivas, & non moriaris in illis!
  Absit ab invisis & tamen umbra locis!
Carmina quod pleno saltari nostra Theatro,
  Versibus & plaudi scribis, amice, meis,
Nil equidem feci (tu scis hoc ipse) theatris:
  Musa nec in plausus ambitiosa mea est.
Nec tamen ingratum est, quodcumque oblivia nostri
  Impedit, & profugi nomen in ora refert.
Quamvis interdum, quæ me læsisse recordor,
  Carmina devoveo, Pieridasque meas:
Cum bene devovi; nequeo tamen esse sine illis:
  Vulneribusque meis tela cruenta sequor.
Quæque modo Euboicis lacerata est fluctibus; audet
  Graia Caphaream currere puppis aquam.
Nec tamen ut lauder vigilo, curamque futuri
  Nominis, utilius quod latuisset, ago.
Detineo studiis animum, falloque dolores:
  Experior curis & dare verba meis.
Quid potius faciam desertis solus in oris,
  Quamve malis aliam quærere coner opem?
Sive locum specto; locus est inamabilis; & quo
  Esse nihil toto tristius orbe potest.
Sive homines; vix sunt homines hoc nomine digni:
  Quamque lupi, sævæ plus feritatis habent.
Non metuunt leges, sed cedit viribus æquum;

  Victaque pugnaci jura sub ense jacent.
Pellibus & laxis arcent male frigora braccis:
  Oraque sunt longis horrida tecta comis.
In paucis remanent Grajæ vestigia linguæ:
  Hæc quoque jam Getico barbara facta sono.
Ullus in hoc vix est populo, qui forte Latine
  Quælibet e medio reddere verba queat.
Ille ego Romanus vates [ignoscite, Musæ,]
  Sarmatico cogor plurima more loqui.
En pudet, & fateor; jam desuetudine longa
  Vix subeunt ipsi verba Latina mihi.
Nec dubito, quin sint & in hoc non pauca libello
  Barbara non hominis culpa, sed ista loci.
Ne tamen Ausoniæ perdam commercia linguæ,
  Et fiat patrio vox mea muta sono;
Ipse loquor mecum, desuetaque verba retracto;
  Et studii repero signa sinistra mei.
Sic animum tempusque traho: meque ipse reduco,
  A contemplatu submoveoque mali.
Carminibus quæro miserarum oblivia rerum.
  Præmia si studio consequor ista, sat est.

ELEGIA VIII.

Non adeo cecidi, quamvis abjectus, ut infra
  Te quoque sim, inferius quo nihil esse potest.
Quæ tibi res animos in me facit, improbe? curve
  Casibus insultas, quos potes ipse pati?
Nec mala te reddunt mitem placidumve jacenti
  Nostra, quibus possint illacrimare feræ?
Nec metuis dubio Fortunæ stantis in orbe
  Numen, & exosæ verba superba Deæ?
Exiget ah dignas ultrix Rhamnusia pœnas!
  Imposito calcas quid mea fata pede?
Vidi ego, naufragum qui riserat, æquore mergi:
  Et, Numquam, dixi, justior unda fuit.
Vilia qui quondam miseris alimenta negarat,
  Nunc mendicato pascitur ipse cibo.
Passibus ambiguis Fortuna volubilis errat,
  Et manet in nullo certa tenaxque loco.
Sed modo læta manet, vultus modo sumit acerbos;
  Et tantum constans in levitate sua est.
Nos quoque floruimus, sed flos erat ille caducus;
  Flammaque de stipula nostra brevisque fuit.
Neve tamen tota capias fera gaudia mente;
  Non est placandi spes mihi nulla Dei.
Vel quia peccavi citra scelus; utque pudore
  Non caret, invidia sic mea culpa caret:
Vel quia nil ingens ad finem Solis ab ortu,
  Illo, cui paret, mitius orbis habet.
Scilicet ut non est per vim superabilis ulli,
  Molle cor ad timidas sic habet ille preces.
Exemploque Deum, quibus accessurus & ipse est,
  Cum pœnæ venia plura roganda petam.
Si numeres anno Soles & nubila toto;
  Invenies nitidum sæpius isse diem.
Ergo, ne nostra nimium lætere ruina,
  Restitui quondam me quoque posse puta.
Posse puta fieri, lenito Principe, vultus
  Ut videas media tristis in Urbe meos:
Utque ego te videam caussa graviore fugatum.
  Hæc sunt a primis proxima vota mihi.

ELEGIA IX.

O Tua si fineres in nostris nomina poni
  Carminibus; positus quam mihi sæpe fores!
Te solum meriti canerem memor; inque libellis
  Crevisset sine te pagina nulla meis.
Quid tibi deberem tota sciretur in Urbe:
  Exsul in amissa si tamen Urbe legor.
Te præsens mitem, te nosset serior ætas:
  Scripta vetustatem si modo nostra ferent.
Nec tibi cessaret doctus bene dicere lector:
  Hic tibi servato vate maneret honor.
Cæsaris est primum munus, quod ducimus auras:
  Gratia post magnos est tibi habenda Deos.
Ille dedit vitam; tu, quam dedit ille, tueris:
  Et facis accepto munere posse frui.
Cumque perhorruerit casus pars maxima nostros,
  Pars etiam credi pertimuisse velit,
Naufragiumque meum tumulo spectarit ab alto,
  Nec dederit nanti per freta sæva manum;
Seminecem Stygia revocasti solus ab unda.
  Hoc quoque, quod memores possumus esse, tuum est.
Di tibi se tribuant cum Cæsare semper amicos:
  Non potuit votum plenius esse meum.
Hæc meus argutis, si tu paterere, libellis
  Poneret in multa luce videnda labor.
Se, quoque nunc, quamvis est jussa quiescere, quin te
  Nominet invitum, vix mea Musa tenet.
Utque canem pavidæ nactum vestigia cervæ
  Luctantem frustra copula dura tenet.
Utque fores nondum reserati carceris acer
  Nunc pede, nunc ipsa fronte lacessit equus;
Sic mea lege data vincta atque inclusa Thalia
  Per titulum vetiti nominis ire cupit.
Ne tamen officio memoris lædaris amici,
  Parebo jussis (parce timere) tuis.
At non parerem, nisi si meminisse putares.
  Hoc quod nos prohibet vox tua; gratus ero.
Dumque (quod o breve sit!) lumen solare videbo;
  Serviet officio spiritus iste tuo.

ELEGIA X.

UT sumus in Ponto, ter frigore constitit Ister:
  Facta est Euxini dura ter unda maris.
At mihi jam videor patria procul esse tot annis,
  Dardana quot Grajo Troja sub hoste fuit.
Stare putes; adeo procedunt tempora tarde:
  Et peragit lentis passibus annus iter.
Nec mihi solstitium quidquam de noctibus aufert:
  Efficit angustos nec mihi bruma dies.
Scilicet in nobis rerum natura novata est;
  Cumque meis curis omnia longa facit.
Num peragunt solitos communia tempora motus,
  Suntque magis vitæ tempora dura meæ?
Quem tenet Euxini mendax cognomine littus,
  Et Scythici vere terra sinistra freti.
Innumeræ circa gentes fera bella minantur;
  Quæ sibi non rapto vivere turpe putant.
Nil extra tutum est. tumulus defenditur ægre
  Mœnibus exiguis, ingenioque loci.
Cum minime credas; ut aves, densissimus hostis
  Advolat, & prædam vix bene visus agit.
Sæpe intra muros clausis venientia portis
  Per medias legimus noxia tela vias.
Est igitur rarus, qui rus colere audeat: isque
  Hac arat infelix, hac tenet arma manu.
Sub galea pastor junctis pice cantat avenis;
  Proque lupo pavidæ bella verentur oves.
Vix ope castelli defendimur: & tamen intus
  Mista facit Grajis barbara turba metum.
Quippe simul nobis habitat discrimine nullo
  Barbarus; & tecti plus quoque parte tenet.
Quos ut non timeas, possis odisse videndo
  Pellibus & longa tempora tecta coma.
Hos quoque, qui geniti Graia creduntur ab urbe,
  Pro patrio cultu Persica bracca tegit.
Exercent illi sociæ commercia linguæ.
  Per gestum res est significanda mihi.
Barbarus hic ego sum; quia non intelligor ulli:
  Et rident stolidi verba Latina Getæ.
Meque palam de me tuto mala sæpe loquuntur:
  Forsitan objiciunt exsiliumque mihi.
Utque fit, in me aliquid, si quid dicentibus illis
  Abnuerim quoties annuerimque, putant.
Adde, quod injustum rigido jus dicitur ense:
  Dantur & in medio vulnera sæpe foro.
O duram Lachesin, quæ tam grave sidus habenti
  Fila dedit vitæ non breviora meæ!
Quod patriæ vultu, vestroque caremus amici;
  Quodque hic in Scythicis finibus esse queror;
Utraque pœna gravis. merui tamen Urbe carere;
  Non merui tali forsitan esse loco.
Quid loquor ah demens? ipsam quoque perdere vitam
  Cæsaris offenso numine dignus eram.

ELEGIA XI.

QUod te nescio quis per jurgia dixerit esse
  Exsulis uxorem, littera questa tua est.
Indolui; non tam mea quod fortuna male audit,
  Qui jam consuevi fortiter esse miser:
Quam quia, cui minime vellem, sim caussa pudoris;
  Teque rear nostris erubuisse malis.
Perfer, & obdura. multo graviora tulisti,
  Cum me surripuit Principis ira tibi.
Fallitur iste tamen, quo judice nominor exsul.
  Mollior est culpam pœna secuta meam.
Maxima pœna mihi est, ipsum offendisse: priusque
  Venisset mallem funeris hora mihi.
Quassa tamen nostra est, non fracta nec obruta puppis:
  Utque caret portu; sic tamen exstat aquis.
Nec vitam, nec opes, nec jus mihi civis ademit;
  Quæ merui vitio perdere cuncta meo.
Sed quia peccato facinus non adfuit illi,
  Nil nisi me patriis jussit abesse focis.
Utque aliis, numerum quorum comprendere non est,
  Cæsareum numen, sic mihi, mite fuit.
Ipse relegati non exsulis utitur in me
  Nomine: tuta suo judice caussa mea est.
Jure igitur laudes, Cæsar, pro parte virili
  Carmina nostra tuas qualiacumque canunt.
Jure Deos, ut adhuc cæli tibi limina claudant,
  Teque velint sine se cumprecor esse Deum.
Optat idem populus. sed ut in mare flumina vastum;
  Sic solet exiguæ currere rivus aquæ.
At tu fortunam, cujus vocor exsul ab ore,
  Nomine mendaci parce gravare meam.

ELEGIA XII.

SCribis, ut oblectem studio lacrimabile tempus,
Ne pereant turpi pectora nostra situ.
Difficile est, quod, amice, mones. quia carmina lætum
Sunt opus, & pacem mentis habere volunt.
Nostra per adversas agitur Fortuna procellas:
Sorte nec ulla mea tristior esse potest.
Exigis, ut Priamus natorum funere plaudat,
Et Niobe festos ducat ut orba choros.
Luctibus, an studio videor debere teneri,
Solus in extremos jussus abire Getas?
Des licet hic valido pectus mihi robore fultum,
Fama refert Anyti quale fuisse reo;
Fracta cadet tantæ sapientia mole ruinæ.
Plus valet humanis viribus ira Dei.
Ille senex dictus sapiens ab Apolline, nullum
Scribere in hoc casu sustinuisset opus.
Ut patriæ veniant, veniant oblivia nostri;
Omnis ut admissi sensus abesse queat;
At timor officio fungi vetat ipse quieto.
Cinctus ab innumero me tenet hoste locus.
Adde, quod ingenium longa rubigine læsum
Torpet: & est multo, quam fuit ante, minus.
Fertilis assiduo si non renovetur aratro,
Nil, nisi cum spinis gramen, habebit ager.
Tempore qui longo steterit, male curret, & inter
Carceribus missos ultimus ibit equos.
Vertitur in teneram cariem, rimisque dehiscit,
Si qua diu solitis cymba vacavit aquis.
Me quoque despero, fuerim cum parvus & ante,
Illi, qui fueram, posse redire parem.
Contudit ingenium patientia longa laborum:
Et pars antiqui magna vigoris abest.
Sæpe tamen nobis, ut nunc quoque, sumta tabella est;
Inque suos volui cogere verba pedes:
Carmina scripta mihi sunt nulla, aut qualia cernis;
Digna sui domini tempore, digna loco.
Denique non parvas animo dat gloria vires;
Et fœcunda facit pectora laudis amor.
Nominis & famæ quondam fulgore trahebar,
Dum tulit antennas aura secunda meas.
Non adeo est bene nunc, ut sit mihi gloria curæ:
Si liceat, nulli cognitus esse velim.
An, quia cesserunt primo bene carmina, suades
Scribere, successus ut sequar ipse meos?
Pace novem vestra liceat dixisse Sorores;
Vos estis nostræ maxima causa fugæ.
Utque dedit justas tauri fabricator aheni,
Sic ego do pœnas artibus ipse meis.
Nil mihi debuerat cum versibus amplius esse;
Sed fugerem merito naufragus omne fretum.
At puto, si demens studium fatale retentem,
Hic mihi præbebit carminis arma locus.
Non liber hic ullus, non qui mihi commodet aurem,
Verbaque significent quid mea norit, adest.
Omnia barbariæ loca sunt, vocisque ferinæ,
Omnia sunt Getici plena timore soni.
Ipse mihi videor jam dedidicisse Latine:
Jam didici Getice Sarmaticeque loqui.
Nec tamen, ut verum fatear tibi, nostra teneri
A componendo carmine Musa potest.
Scribimus, & scriptos absumimus igne libellos.
Exitus est studii parva favilla mei.
Nec possum, & cupio non ullos ducere versus.
Ponitur idcirco noster in igne labor.
Nec nisi pars casu flammis erepta dolove
Ad vos ingenii pervenit ulla mei.
Sic utinam, quæ nil metuentem tale magistrum
Perdidit, in cineres Ars mea versa foret.

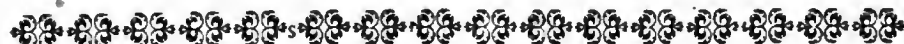
ELEGIA XIII.

HAnc tuus e Getico mittit tibi Naso salutem:
Mittere rem si quis, qua caret ipse, potest.
Æger enim traxi contagia corpore mentis,
Libera tormento pars mihi ne qua vacet.
Perque dies multos lateris cruciatibus uror,
Sed quod non modico frigore læsit hyems.
Si tamen ipse vales, aliqua nos parte valemus:
Quippe mea est humeris fulta ruina tuis.
Qui mihi cum dederis ingentia pignora, cumque
Per numeros omnes hoc tueare caput;
Quod tua me raro solatur epistola, peccas:
Remque piam præstas, ni mihi verba neges.
Hoc precor emenda: quod si correxeris unum,
Nullus in egregio corpore nævus erit.
Pluribus accusem; fieri nisi possit, ut ad me
Littera non veniat; missa sit illa tamen.
Di faciant, ut sit temeraria nostra querela;
Teque putem falso non meminisse mei.
Quod precor, esse liquet. neque enim mutabile robur
Credere me fas est pectoris esse tui.
Cana prius gelido desint absinthia Ponto,
Et careat dulci Trinacris Hybla thymo;
Immemorem quam te quisquam convincat amici.
Non ita sunt fati stamina nigra mei.
Tu tamen, ut falsæ possis quoque pellere culpæ
Crimina; quod non es, ne videare, cave:
Utque solebamus consumere longa loquendo
Tempora, sermonem deficiente die;
Sic ferat ac referat tacitas nunc littera voces:
Et peragant linguæ charta manusque vices:
Quod fore ne nimium videar diffidere, sitque
Versibus hic paucis admonuisse satis;
Accipe, quo semper finitur epistola verbo,
Atque meis distent ut tua fata; Vale.

ELEGIA XIV.

QUanta tibi dederint nostri monumenta libelli,
O mihi me conjux carior, ipsa vides.
Detrahat auctori multum Fortuna licebit;
Tu tamen ingenio clara ferere meo.
Dumque legar, mecum pariter tua fama legetur:
Nec potes in mœstos omnis abire rogos.
Cumque viri casu possis miseranda videri;
Invenies aliquas, quæ quod es, esse velint:
Quæ te, nostrorum cum sis in parte malorum,
Felicem dicant, invideantque tibi.
Non ego divitias dando tibi plura dedissem.
Nil feret ad manes divitis umbra suos.
Perpetui fructum donavi nominis: idque
Quo dare nil potui munere majus, habes.
Adde, quod, ut rerum sola es tutela mearum,
Ad te non parvi venit honoris onus.
Quod numquam vox est de te mea muta, tuique
Judiciis debes esse superba viri.
Quæ ne quis possit temeraria dicere, persta:
Et pariter serva meque piamque fidem.
Nam tua, dum stetimus, turpi sine crimine mansit,
Et Famæ probitas irreprehensa fuit.

Par eadem noftra nunc eft fibi facta ruina.
Coufpicuum virtus hic tua ponat opus.
Effe bonam facile eft, ubi, quod vetet effe, remotum eft;
Et oihil officio nupta quod obftet habet.
Cum Deus intonuit, non fe fubducere nimbo,
Id demum pietas, id focialis amor.
Rara quidem virtus, quam non Fortuna gubernet;
Quæ maneat ftabili, cum fugit illa, pede:
Si qua tamen pretii fibi merces ipfa petiti,
Inque parum lætis ardua rebus adeft;
Ut tempus numeres, per fæcula oulla tacetur,
Et loca mirantur, qua patet orbis iter.
Afpicis, ut longo maneat laudabilis ævo
Nomen inexftinctum Penelopæa fides?
Cernis, ut Admeti cantetur, ut Hectoris uxor,
Aufaque io accenfos Iphias ire rogos?
Ut vivat fama conjux Phylaceia, cujus
Iliacam celeri vir pede preffit humum?
Nil opus eft leto pro me, fed amore fideque.
Non ex difficili fama petenda tibi eft.
Nec te crediderís, quia non facis, ifta moneri.
Vela damus, quamvis remige puppis eat.
Qui monet, ut facias, quod jam facis; ille monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta fuo.

EPISTOLARUM EX PONTO
LIBER PRIMUS.
EPISTOLA PRIMA.

BRUTO.

Afo Tomitanæ jam non novus incola terræ
Hoc tibi de Getico littore mittit opus.
Si vacat, hofpitio peregrinos, Brute, libellos
Excipe, dumque aliquo, quolibet abde loco.
Publica non audent ioter monumeota venire,
Ne fuus hoc illis claufcrit auctor iter.
Ah quoties dixi, Certe nil turpe docetis!
Ite: patet caftis verfibus ille locus.
Non tamen accedunt: fed, ut afpicis ipfe, latere
Sub Lare privato tutius effe putant.
Quæris, ubi hos poffis oullo componere læfo?
Qua fteterant Artes, pars vacat illa tibi.
Quid veniant, novitate roges fortaffe fub ipfa.
Accipe, quodcumque eft, dummodo non fit amor.
Invenies, quamvis non eft miferabilis index,
Non minus hoc illo trifte, quod ante dedi.
Rebus idem, titulo differt: & epiftola cui fit
Non occultato nomine miffa docet.
Nec vos hoc vultis, fed nec prohibere poteftis:
Mufaque ad invitos officiofa venit.
Quidquid id eft, adjunge meis. oihil impedit ortos
Exule, fervatis legibus, Urbe frui.
Quod metuas non eft. Antoni fcripta leguntur:
Doctus & in promtu fcrinia Brutus habet.
Nec me nominibus furiofus confero tantis.
Sæva Deos contra non tamen arma tuli.
Denique Cæfareo, quod non defiderat ipfe,
Non caret e noftris ullus honore liber.
Si dubitas de me; laudes admitte Deorum:
Et carmen demto oomine fume meum.
Adjuvat in bello pacatæ ramus olivæ:
Proderit Auctorem Pacis habere nihil?
Cum foret Æneæ cervix fubjecta parenti,
Dicitur ipfa viro flamma dediffe viam.
Fert liber Æneaden: & non iter omne patebit?
At patriæ pater hic; ipfius ille fuit.
Ecquis ita eft audax, ut limine cogat abire
Jactantem Pharia tinnula fiftra manu?
Ante Deum Matrem cornu tibicen adunco
Cum canit; exiguæ quis ftipis æra neget?
Scimus ab imperio fieri nil tale Dianæ:
Unde tamen vivat vaticinator habet.
Ipfa movent animos Superorum numina noftros;
Turpe nec eft tali credulitate capi.
En ego, pro fiftro Phrygiique foramine buxi,
Gentis Iuleæ nomina fancta fero.
Vaticinor moneoque; locum date facra ferenti:
Non mihi, fed magno pofcitur ille Deo.
Nec, quia vel merui, vel fenfi Principis iram,
A nobis ipfum nolle putate coli.
Vidi ego linigeræ oumen violaffe fateotem
Ifidis, Ifiacos aote federe focos.
Alter, ob huic fimilem privatus lumine culpam,
Clamabat media fe meruiffe via.
Talia cæleftes fieri præconia gaudent;
Ut, fua quid valeant numina, tefte probent.
Sæpe levant pœnas, ereptaque lumina reddunt;
Cum bene peccati pœnituiffe vident.
Pœnitet o, (fi quid miferorum creditur ulli)
Pœnitet, & facto torqueor ipfe meo!
Cumque fit exilium, magis eft mihi culpa dolori:
Eftque pati pœnas, quam meruiffe, minus.
Ut mihi Di faveant, quibus eft manifeftior ipfe:
Pœna poteft demi, culpa perennis erit.
Mors faciet certe, ne fim, cum venerit, exul:
Ne non peccarim, mors quoque non faciet.
Nil igitur mirum, fi mens mihi tabida facta
De nive manantis more liquefcit aquæ.
Eftur ut occulta vitiata teredine navis:
Æquorei fcopulos ut cavat unda falis:
Roditur ut fcabra pofitum rubigine ferrum:
Conditus ut tineæ carpitur ore liber:
Sic mea perpetuos curarum pectora morfus,
Fine quibus nullo conficiantur, habent.
Nec prius hi mentem ftimuli, quam vita, relinquent:
Quique dolet citius, quam dolor, ipfe cadet.
Hoc mihi fi Superi, quorum fumus omnia, credent;
Forfitan exigua dignus habebor ope.
Inque locum Scythico vacuum mutabor ab arcu.
Plus ifto, duri, fi precer, oris ero.

EPI-

EPISTOLA II.

Maximo.

MAxime, qoi tanti mensuram nominis imples,
Et geminas animi nobilitate genus;
Qui nasci ut posses, quamvis cecidere trecenti,
Non omnes Fabios abstulit una dies;
Forsitan hæc a quo mittatur epistola quæras;
Quique loquar tecum, certior esse velis.
Hei mihi! quid faciam? vereor, ne nomine lecto
Durus & aversa cetera mente legas.
Viderit hæc si quis; tibi me scripsisse fateri
Audebo, & propriis ingemuisse malis.
Viderit; audebo tibi me scripsisse fateri,
Atque modum culpæ notificare meæ.
Qui, cum me pœna dignum graviore fuisse
Confitear; possum vix graviora pati.
Hostibus in mediis interque pericula versor:
Tamquam cum patria pax sit adempta mihi.
Qui, mortis sævo geminent ut vulnere caussas,
Omnia vipereo spicula felle linunt.
His eques instructus perterrita mœnia lustrat,
More lupi clausas circumeuntis oves.
At semel intentus nervo levis arcus equino
Vincula semper habens irresoluta manet.
Tecta rigent fixis veluti vallata sagittis,
Portaque vix firma sobmovet arma sera.
Adde loci faciem nec fronde nec arbore tecti;
Et quod iners hyemi continuatur hyems.
Hic me pugnantem cum frigore, cumque sagittis,
Comque meo fato, quarta fatigat hyems.
Fine carent lacrimæ; nisi cum stupor obstitit illis:
Et similis morti pectora torpor habet.
Felicem Nioben, quamvis tot funera vidit,
Quæ posuit sensum saxea facta mali!
Vos quoque felices, quarum clamantia fratrem
Cortice velavit populus ora novo.
Ille ego sum, lignum qui non admittar in ullum:
Ille ego sum, frustra qui lapis esse velim.
Ipsa Medusa oculis veniat licet obvia nostris,
Amittat vires ipsa Medusa suas.
Vivimus, ut sensu numquam careamus amaro:
Et gravior longa fit mea pœna mora.
Sic inconsumtum Tityi semperque renascens
Non perit, ut possit sæpe perire, jecur.
At puto, cum requies medicinaque publica curæ
Somnus adest, solitis nox venit orba malis.
Somnia me terrent veros imitantia casus;
Et vigilant sensus in mea damna mei.
Aut ego Sarmaticas videor vitare sagittas:
Aut dare captivas ad fera vincla manus.
Aut ubi decipior melioris imagine somni,
Aspicio patriæ tecta relicta meæ.
Et modo vobiscum, quos sum veneratus, amici,
Et modo cum cara conjuge, multa loquor.
Sic, ubi percepta est brevis & non vera voluptas,
Pejor ab admonitu fit status iste boni.
Sive dies igitur caput hoc miserabile cernit,
Sive pruinosi noctis aguntur equi;
Sic mea perpetuis liquefiunt pectora curis,
Ignibus admotis ut nova cera solet.
Sæpe precor mortem, mortem quoque deprecor idem;
Ne mea Sarmaticum contegat ossa solum.
Cum subit, Augusti quæ sit clementia; credo
Mollia naufragiis litora posse dari.

Cum video quam sint mea fata tenacia, frangor;
Spesque levis magno victa timore cadit.
Nec tamen ulterius quidquam sperove precorve,
Quam male mutato posse carere loco.
Aut hoc, aut nihil est, pro me tentare modeste
Gratia quod salvo vestra pudore queat.
Suscipe, Romanæ facundia Maxime linguæ,
Difficilis caussæ mite patrocinium.
Est mala; confiteor: sed te bona fiet agente.
Lenia pro misera fac modo verba fuga.
Nescit enim Cæsar, quamvis Deus omnia norit,
Ultimus hic qua sit conditione locus.
Magna tenent illud rerum molimina numen:
Hæc est cælesti pectore cura minor.
Nec vacat, in qua sint positi regione Tomitæ,
Quærere, finitimo vix loca nota Getæ.
Aut quid Sauromatæ faciant, quid Iazyges acres,
Cultaque Oresteæ Taurica terra Deæ.
Quæque aliæ gentes, ubi frigore constitit Ister,
Dura meant celeri terga per amnis equo.
Maxima pars hominum nec te, pulcherrima, curant,
Roma; nec Ausonii militis arma timent.
Dant animos arcus illis plenæque pharetræ;
Quamque libet longis cursibus aptus equus:
Quodque sitim didicere diu tolerare famemque;
Quodque sequens nullas hostis habebit aquas.
Ira Dei mitis non me misisset in istam,
Si satis hæc illi nota fuisset, humum.
Nec me, nec quemquam Romanum gaudet ab hoste,
Meque minus, vitam cui dedit ipse, premi.
Noluit, ut poterat, minimo me perdere nutu.
Nil opus est ullis in mea fata Getis.
Sed neque, cur morerer, quidquam mihi comperit actum:
Nec minus infestus, quam fuit, esse potest.
Tum quoque nil fecit, nisi quod facere ipse coegi,
Pæne etiam merito parcior ira meo.
Di faciant igitur, quorum mitissimus ipse est,
Alma nihil majus Cæsare terra ferat.
Utque diu sub eo sit publica sarcina rerum;
Perque manus hujus tradita gentis eat.
At tu tam placido, quam nos quoque sensimus illum,
Judice pro lacrimis ora resolve meis.
Non petito ut bene sit, sed uti male tutius; utque
Exsilium sævo distet ab hoste meum.
Quamque dedere mihi præsentia numina vitam,
Non adimat stricto squallidus ense Getes.
Denique, si moriar, subeant pacatius arvum,
Ossa nec a Scythica nostra premantur humo.
Nec male compositos (ut scilicet exsule dignum)
Bistonii cineres ungula pulset equi.
Et ne, si superest aliquid post funera sensus,
Terreat hic manes Sarmatis umbra meos.
Cæsaris hæc animum poterant audita movere,
Maxime; movissent si tamen ante tuum.
Vox precor Augustas pro me tua molliat aures,
Auxilio trepidis quæ solet esse reis:
Assuetaque tibi doctæ dulcedine linguæ
Æquandi Superis pectora flecte viri.
Non tibi Theromedon, crudusve rogabitur Atreus;
Quique suis homines pabula fecit equis:
Sed piger ad pœnas Princeps, ad præmia velox:
Quique dolet, quoties cogitur esse ferox.
Qui vicit semper, victis ut parcere posset;
Clausit & æterna civica bella sera.
Multa metu pœnæ, pœna qui pauca coercet;
Et jacit invita fulmina rara manu.

Ergo

Ergo tam placidas orator missus ad aures,
  Ut propior patriæ sit fuga nostra, roga.
Ille ego sum, qui te colui; quem festa solebat
  Inter convivas mensa videre tuos.
Ille ego, qui duxi vestros Hymenæon ad ignes;
  Et cecini fausto carmina digna toro.
Cujus te solitum memini laudare libellos,
  Exceptis, domino qui nocuere suo.
Cui tua nonnumquam miranti scripta legebas.
  Ille ego, de vestra cui data nupta domo.
Hanc probat, & primo dilectam semper ab ævo
  Est inter comites Marcia censa suas.
Inque suis habuit matertera Cæsaris ante:
  Quarum judicio si qua probata, proba est.
Ipsa sua melior fama, laudantibus istis,
  Claudia divina non eguisset ope.
Nos quoque præteritos sine labe peregimus annos.
  Proxima pars vitæ transilienda meæ.
Sed de me ut sileam, conjux mea sarcina vestra est.
  Non potes hanc salva dissimulare fide.
Confugit hæc ad vos: vestras amplectitur aras.
  Jure venit cultos ad sibi quisque Deos.
Flensque rogat, precibus lenito Cæsare vestris,
  Busta sui fiant ut propiora viri.

EPISTOLA III.

RUFINO.

HAnc tibi Naso tuus mittit, Rufine, salutem;
  Qui miser est, ulli si suus esse potest.
Reddita confusæ nuper solatia menti
  Auxilium nostris spemque tulere malis.
Utque Machaoniis Pæantius artibus heros
  Lenito medicam vulnere sensit opem:
Sic ego mente jacens, & acerbo saucius ictu,
  Admonitu cœpi fortior esse tuo.
Et jam deficiens sic ad tua verba revixi,
  Ut solet infuso vena redire mero.
Non tamen exhibuit tantas facundia vires,
  Ut mea sint dictis pectora sana tuis.
Ut multum nostræ demas de gurgite curæ;
  Non minus exhausto, quod superabit, erit.
Tempore ducetur longo fortasse cicatrix.
  Horrent admotas vulnera cruda manus.
Non est in medico semper, relevetur ut æger.
  Interdum docta plus valet arte malum.
Cernis, ut e molli sanguis pulmone remissus
  Ad Stygias certo limite ducat aquas.
Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas;
  Sanabit nulla vulnera cordis ope.
Tollere nodosam nescit medicina podagram,
  Nec formidatis auxiliatur aquis.
Cura quoque interdum nulla medicabilis arte;
  Aut, ut sit, longa est extenuanda mora.
Cum bene firmarunt animum præcepta jacentem,
  Sumtaque sunt nobis pectoris arma tui;
Rursus amor patriæ ratione valentior omni,
  Quod tua texuerunt scripta, retexit opus.
Sive pium vis hoc, sive hoc muliebre vocari;
  Confiteor misero molle cor esse mihi.
Non dubia est Ithaci prudentia: sed tamen optat
  Fumum de patriis posse videre focis.
Nescio qua natale solum dulcedine captos
  Ducit, & immemores non sinit esse sui.
Quid melius Roma? Scythico quid littore pejus?
  Huc tamen ex illa barbarus urbe fugit.
Cum bene sit clausæ cavea Pandione natæ.
  Nititur in silvas illa redire suas.
Assuetos tauri saltus, assueta leones
  (Nec feritas illos impedit) antra petunt.
Tu tamen exsilii morsus e pectore nostro
  Fomentis speras cedere posse tuis.
Effice, vos ipsi ne tam mihi sitis amandi,
  Talibus ut levius sit caruisse malum.
At, puto, qua fueram genitus, tellure carenti,
  In tamen humano contigit esse loco.
Orbis in extremi jaceo desertus arenis:
  Fert ubi perpetuas obruta terra nives.
Non ager hic pomum, non dulces educat uvas:
  Non salices ripa, robora monte virent.
Neve fretum terra laudes magis; æquora semper
  Ventorum rabie, solibus orba, tument.
Quocumque aspicias, campi cultore carentes,
  Vastaque, quæ nemo vindicet, arva jacent.
Hostis adest dextra lævaque a parte timendus;
  Vicinoque metu terret utrumque latus.
Altera Bistonias pars est sensura sarissas,
  Altera Sarmatica spicula missa manu.
I nunc, & veterum nobis exempla virorum,
  Qui forti casum mente tulere, refer.
Et grave magnanimi robur mirare Rutili,
  Non usi reditus conditione dati.
Smyrna virum tenuit, non Pontus & hostica tellus;
  Pæne minus nullo Smyrna petenda loco.
Non doluit patria Cynicus procul esse Sinopeus:
  Legit enim sedes, Attica terra, tuas.
Arma Neoclides qui Persica contudit armis,
  Argolica primam sensit in urbe fugam.
Pulsus Aristides patria Lacedæmona fugit:
  Inter quas dubium, quæ prior esset, erat.
Cæde puer facta Patroclus Opunta reliquit,
  Thessalicamque adiit hospes Achillis humum.
Exul ab Hæmonia Pirenida cessit ad undam,
  Quo duce trabs Colchas sacra cucurrit aquas.
Liquit Agenorides Sidonia mœnia Cadmus,
  Poneret ut muros in meliore loco.
Venit ad Adrastum Tydeus Calydone fugatus;
  Et Teucrum Veneri grata recepit humus.
Quid referam veteres Romanæ gentis, apud quos
  Exsulibus tellus ultima Tybur erat?
Persequar ut cunctos; nulli datus omnibus ævis
  Tam procul a patria est, horridiorve locus.
Quo magis ignoscat sapientia vestra dolenti,
  Qui facit ex dictis non ita multa tuis.
Nec tamen inficior, si possint nostra coire
  Vulnera; præceptis posse coire tuis.
Sed vereor, ne me frustra servare labores;
  Neu juver admota perditus æger ope.
Nec loquor hæc, quia sit major prudentia nobis;
  Sed sim quam medico notior ipse mihi.
Ut tamen hoc ita sit, munus tua grande voluntas
  Ad me pervenit, consuliturque boni.

EPISTOLA IV.

UXORI.

JAm mihi deterior canis aspergitur ætas;
  Jamque meos vultus ruga senilis arat:
Jam vigor, & quasso languent in corpore vires;
  Nec, juveni lusus qui placuere, placent.

Nec

Nec si me subito videas, agnoscere possis:
  Ætatis facta est tanta ruina meæ.
Confiteor facere hæc annos: sed & altera caussa est,
  Anxietas animi, continuusque labor.
Nam mea per longos si quis mala digerat annos,
  (Crede mihi,) Pylio Nestore major ero.
Cernis ut in duris (& quid bove firmius?) arvis
  Fortia taurorum corpora frangat opus.
Quæ numquam vacuo solita est cessare oovali,
  Fructibus assiduis lassa senescit humus.
Occidet, ad Circi si quis certamina semper,
  Non intermissis corsibus ibit, equus.
Firma sit illa licet, solvetur in æquore navis,
  Quæ numquam liquidis sicca carebit aquis.
Me qnoque debilitat series immensa malorum,
  Ante meum tempus cogit & esse senem.
Oria corpus alont; animus qooque pascitur illis.
  Immodicus contra carpit otrumque labor.
Aspice, in has partes quod venerit Æsone natus,
  Quam laudem a sera posteritate ferat.
At labor illius nostro leviorque minorque:
  Si modo non verum nomina magna premunt.
Ille est in Pontum Pelia mittente profectus,
  Qui vix Thessaliæ fine timendus erat.
Cæsaris ira mihi nocuit; quem Solis ab ortu
  Solis ad occasus utraque terra tremit.
Junctior Hæmonia est Pooto, quam Roma sit Istro:
  Et brevius, quam nos, ille peregit iter.
Ille habuit comites primos telluris Achivæ:
  At nostram cuncti destituere fugam.
Nos fragili vastum ligno sulcavimus æquor:
  Quæ tulit Æsooiden, firma carina fuit.
Nec Tiphys mihi rector erat: oec Agenore natus
  Quas sequerer docuit quas fugeremque vias.
Illum tutata est cum Pallade regia Juno:
  Defendere meum numina nolla caput.
Illum furtivæ juvere Cupidinis artes;
  Quas a me vellem noo didicisset Amor.
Ille domum rediit: nos bis moriemur in arvis,
  Perstiterit læsi si gravis ira Dei.
Dorius est igirur nostrum, fidissima conjux,
  Illo, quod subiit Æsone natus, onos.
Te quoque, quam juvenem discedens Urbe reliqui,
  Credibile est nostris insenuisse malis.
O ego, Di faciant, ralem te cernere possim,
  Charaque mutatis oscula ferre geois;
Amplectiqoe meis corpus oon pingue lacertis;
  Et, Gracile hoc fecit, dicere, cnra mei:
Et narrare meos flenti flens ipse labores;
  Sperato numquam colloqoioque frui:
Thuraque Cæsaribus cum conjuge Cæsare digna,
  Dis veris, memori debita ferre maoo!
Memoonis hanc utinam lenito Principe mater
  Quamprimum roseo provocet ore diem!

EPISTOLA V.

MAXIMO.

Ille tuos quondam non oltimus ioter amicos,
  Ut sua verba legas, Maxime, Naso rogat.
In quibus ingenium desiste requirere nostrum,
  Nescius exsilii oe videare mei.
Cernis, ot ignavum corrumpant otia corpus:
  Ut capiant vitium, ni moveantur, aquæ.
Et mihi, si qois erat, docendi carminis usus
  Deficit; estque minor factus inerte situ.
Hæc quoque quæ legitis, (si quid nibi, Maxime, credis,)
  Scribimus invita vixque coacta manu.
Non libet in tales animum contendere curas;
  Nec venit ad duros Musa vocata Getas.
Ut tamen ipse vides, luctor deducere versum.
  Sed non fit fato mollior ille meo.
Cum relego, scripsisse podet: quia plorima cetno,
  Me quoque, qoi feci, judice digna lini.
Nec tamen emendo: labor hic quam scribere major.
  Mensque pati durum sustinet ægra nihil.
Scilicet incipiam lima mordacius uti,
  Er sub judicium singula verba vocem?
Torquet enim Fortuna parum, nisi Nilus in Hebrum
  Confluat? & frondes Alpibus addat Athos?
Parcendum est animo miserabile vulnus habenti.
  Subducant oneri colla perusta boves.
At, puto, fructus adest justissima caossa laborum:
  Et sata cum multo fœnore reddit ager.
Tempus ad hoc nobis (repetas licet omoia) oollum
  Profuit (atqoe utinam non nocoisset!) opus.
Cor igitur scribam miraris? miror & ipse:
  Et mecom quæro sæpe, qoid inde feram.
An populus vere sanos negat esse poetas;
  Sumque fides hojus maxima vocis ego?
Qui sterili toties com sim deceptus ab arvo,
  Damnosa persto condere semen humo.
Scilicet est cupidus studiorum quisque suorum;
  Tempus & assueta ponere in arte juvat.
Saucius ejurat pugnam gladiator, & idem
  Immemor aotiqoi vulneris arma capit.
Nil sibi cum pelagi dicit fore naufragus undis;
  Et ducit remos, qoa modo navit aqua.
Sic ego constanter studium non otile carpo;
  Et repeto, nollem quas coluisse, Deas.
Quid potius faciam? non sum qui segnia ducam
  Otia. mors oobis tempus habetur iners.
Nec juvat in lucem nimio marcescere vioo:
  Nec tenet incertas alea blanda manus.
Cum dedimus somno, quas corpus postulat, horas,
  Quo ponam vigilans tempora longa modo?
Moris an oblitus patrii contendere discam
  Sarmaticos arcus, & trahar arte loci?
Hoc quoque me studium prohibent assumere vires;
  Mensque magis gracili corpore nostra valet.
Com bene quæsieris, qoid agam; magis otile nil est
  Artibus his, quæ nil utilitatis habent.
Consequor ex illis casus oblivia nostri.
  Hanc satis est messem si mea reddit homus.
Gloria vos acuat: vos ot recitata probentur
  Carmina, Pieriis invigilate choris.
Quod venit ex facili, satis est componere nobis:
  Et nimis intenti caussa laboris abest.
Cor ego sollicita poliam mea carmina cura?
  An verear, ne non approbet illa Getes?
Forsitan audacter faciam, sed glorior Istrum
  Ingenio nullum majus habere meo.
Hoc (ubi vivendom) satis est si consequor arvo,
  Inter inhomanos esse poeta Getas.
Quo mihi diversum fama contendere in orbem?
  Quem Fortona dedit, Roma sit ille locus.
Hoc mea contenta est infelix Musa theatro.
  Sic merui; magni sic voluere Dei.
Nec reor hinc istuc nostris iter esse libellis,
  Quo Boreas penna deficiente venit.
Dividimur cælo; quæque est procul urbe Quirini,
Aspicit

Aspicit hirsutos cominus Ursa Getas.
Per tantum terræ, tot aquas vix credere possim
Indicium studii transiluisse mei.
Finge legi, quodque est mirabile, finge placere:
Auctorem certe res juvet ista nihil.
Quo tibi, si calida positus laudere Syene;
Aut ubi Taprobanen Indica cingit aqua?
Altius ire libet? si te distantia longe
Pleiadum laudent signa, quid inde feras?
Sed neque pervenio scriptis mediocribus istuc;
Famaque cum domino fugit ab Urbe suo.
Vosque, quibus perii, tunc cum mea fama sepulta est,
Nunc quoque de nostra morte tacere reor.

EPISTOLA VI.

GRÆCINO.

Ecquid ut audisti (nam te diversa tenebat
Terra) meos casus, cor tibi triste fuit?
Dissimules, metuasque licet, Græcine, fateri;
Si bene te novi, triste fuisse liquet.
Non cadit in mores feritas inamabilis istos;
Nec minus a studiis dissidet illa tuis.
Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura est,
Pectora mollescunt, asperitasque fugit.
Nec quisquam meliore fide complectitur illas,
Qua sinit officium, militiæque labor.
Certe ego, cum primum potui sentire quid essem,
(Nam fuit attonito mens mihi nulla diu)
Hoc quoque Fortunæ sensi, quod amicus abesses:
Qui mihi præsidium grande futurus eras.
Tecum tunc aberant ægræ solatia mentis,
Magnaque pars animæ consiliique mei.
At nunc, quod superest, fer opem, precor, eminus unam:
Alloquioque juva pectora nostra tuo.
Quæ (non mendaci si quidquam credis amico)
Stulta magis dici, quam scelerata, decet.
Nec leve, nec tutum, peccati quæ sit origo,
Scribere. tractari vulnera nostra timent.
Qualicumque modo mihi sint ea facta, rogare
Desine. non agites, si qua coire velis.
Quidquid id est, ut non facinus, sic culpa vocandum.
Omnis an in magnos culpa Deos, scelus est?
Spes igitur menti pœnæ, Græcine, levandæ
Non est ex toto nulla relicta meæ.
Hæc Dea, cum fugerent sceleratas numina terras,
In Dis invisa sola remansit humo.
Hæc facit, ut vivat vinctus quoque compede fossor;
Liberaque a ferro crura futura putet.
Hæc facit, ut, videat cum terras undique nullas,
Naufragus in mediis brachia jactet aquis.
Sæpe aliquem solers medicorum cura reliquit;
Nec spes huic vena deficiente cadit.
Carcere dicuntur clausi sperare salutem:
Atque aliquis pendens in cruce vota facit.
Hac Dea quam multos laqueo sua colla ligantes
Non est proposita passa perire nece!
Me quoque conantem gladio finire dolorem
Arcuit, injecta continuitque manu.
Quidque facis? lacrimis opus est, non sanguine, dixit:
Sæpe per has flecti Principis ira solet.
Quamvis est igitur meritis indebita nostris,
Magna tamen spes est in bonitate Dei.
Qui ne difficilis mihi sit, Græcine, precare:
Confer & in votum tu quoque verba meum.
Inque Tomitana jaceam tumulatus arena,
Si te non nobis ista vovere liquet.
Nam prius incipiant turres vitare columbæ,
Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas;
Quam male se præstet veteri Græcinus amico.
Non ita sunt fatis omnia versa meis.

EPISTOLA VII.

MESSALLINO.

Littera pro verbis tibi, Messalline, salutem,
Quam legis, a sævis attulit usque Getis.
Indicat auctorem locus? an, nisi nomine lecto,
Hæc me Nasonem scribere verba latet?
Ecquis in extremo positus jacet orbe tuorum,
Me tamen excepto, qui precor esse tuus?
Di procul a cunctis, qui te venerantur amantque,
Hujus notitiam gentis abesse velint.
Non satis est inter glaciem Scythicasque sagittas
Vivere: si vita est mortis habenda genus.
Nos premat aut bello tellus, aut frigore cælum:
Truxque Getes armis, grandine pulset hyems:
Nos habeat regio nec pomo fœta nec uvis;
Et cujus nullum cesset ab hoste latus.
Cetera sit sospes cultorum turba tuorum;
In quibus, ut populo, pars ego parva fui.
Me miserum, si tu verbis offenderis istis:
Nosque negas ulla parte fuisse tuos!
Idque sit ut verum, mentito ignoscere debes.
Nil demit laudi gloria nostra tuæ.
Quis se Cæsaribus notus non fingit amicum?
Da veniam fasso; tu mihi Cæsar eris.
Nec tamen irrumpo, quo non licet ire: satisque est,
Atria si nobis non patuisse negas.
Utque tibi fuerit mecum nihil amplius; uno
Nempe salutaris, quam prius, ore minus.
Nec tuus est genitor nos infitiatus amicos,
Hortator studii caussaque faxque mei.
Cui nos & lacrimas, supremum in funere munus,
Et dedimus medio scripta canenda foro.
Adde quod est frater tanto tibi junctus amore,
Quantus in Atridis Tyndaridisque fuit.
Is me nec comitem nec dedignatus amicum est:
Si tamen hæc illi non nocitura putas.
Si minus, hac quoque me mendacem parte fatebor.
Clausa mihi potius tota sit ista domus.
Sed neque claudenda est; & nulla potentia vires
Præstandi, ne quid peccet amicus, habet.
Et tamen ut cuperem, culpam quoque posse negari;
Sic facinus nemo nescit abesse mihi.
Quod nisi delicti pars excusabilis esset,
Parva relegari pœna futura fuit.
Ipse sed hoc vidit, qui pervidet omnia, Cæsar;
Stultitiam dici crimina posse mea.
Quaque ego permisi, quaque est res passa, pepercit:
Usus & est modice fulminis igne sui.
Nec vitam, nec opes, nec ademit posse reverti:
Si sua per vestras victa sit ira preces.
At graviter cecidi. quid enim mirabile, si quis
A Jove percussus non leve vulnus habet?
Ipse suas ut jam vires inhiberet Achilles,
Missa graves ictus Pelias hasta tulit.
Judicium nobis igitur cum vindicis adsit,
Non est cur tua me janua nosse neget.
Culta quidem (fateor) citra, quam debuit, illa:
Sed

Sed fuit in fatis hoc quoque, credo, meis.
Nec tamen officium sensit magis altera nostrum.
Hic illic vestro sub Lare semper eram.
Quæque tua est pietas; ut te non excolat ipsum,
Jus aliquod tecum fratris amicus habet.
Quid, quod, ut emeritis referenda est gratia semper,
Sic est fortunæ promeruisse tuæ?
Quod si permittis nobis suadere, quid optes:
Ut des, quam reddas, plura, precare Deos.
Idque facis, quantumque licet meminisse, solebas
Officii caussa pluribus esse dati.
Quo libet in numero me, Messalline, repone:
Sim modo pars vestræ non aliena domus.
Et mala Nasonem (quoniam meruisse videtur)
Si non ferre doles, at meruisse dole.

EPISTOLA VIII.

Severo.

A Tibi dilecto missam Nasone salutem
Accipe, pars animæ magna, Severe, meæ.
Neve roga, quid agam: si persequar omnia, flebis.
Summa satis nostri sit tibi nota mali.
Vivimus assiduis expertes pacis in armis,
Dira pharetrato bella movente Geta.
Deque tot expulsis sum miles in exsule solus:
Tuta [nec invideo] cetera turba jacet.
Quoque magis nostros venia dignere libellos,
Hæc in procinctu carmina facta leges.
Stat vetus urbs, ripæ vicina binominis Istri,
Mœnibus & positu vix adeunda loci.
Caspius Ægypsos [de se si credimus ipsis]
Condidit; & proprio nomine dixit opus.
Hanc ferus Odrysiis inopino Marte peremtis
Cepit, & in Regem sustulit arma Getes.
Ille memor magni generis, virtute quod auget,
Protinus innumero milite cinctus adest.
Nec prius abscessit, merita quam cæde nocentum
Se nimis ulciscens extitit ipse nocens.
At tibi, Rex ævo, detur, fortissime nostro,
Semper honorata sceptra tenere manu.
Teque, quod & præstat, [quid enim tibi plenius optem?]
Martia cum magno Cæsare Roma probet.
Sed memor unde abii, queror, o jucunde sodalis,
Accedant nostris sæva quod arma malis.
Ut careo vobis Stygias detrusus in oras,
Quatuor autumnos Pleias orta facit.
Nec tu credideris urbanæ commoda vitæ
Quærere Nasonem. quærit & illa tamen.
Nam modo vos animo dulces reminiscor, amici;
Nunc mihi cum cara conjuge nata subit:
Eque domo rursus pulcræ loca vertor ad Urbis,
Cunctaque mens oculis pervidet illa suis.
Nunc fora, nunc ædes, nunc marmore tecta theatra,
Nunc subit æquata porticus omnis humo.
Gramina nunc Campi pulcros spectantis in hortos,
Stagnaque & Euripi, Virgineusque liquor.
At, puto, sic Urbis misero est erepta voluptas,
Quolibet ut saltem rure frui liceat.
Non meus amissos animus desiderat agros,
Ruraque Peligno conspicienda solo:
Nec quos piniferis positos in collibus hortos
Spectat Flaminiæ Clodia juncta viæ.
Quos ego nescio cui colui, quibus ipse solebam
Ad sata fontanas (nec pudet) addere aquas.
Sunt ibi, si vivunt, nostra quoque consita quondam,
Sed non & nostra poma legenda manu.
Pro quibus amissis utinam contingere possit
Hic saltem profugo gleba colenda mihi!
Ipse ego pendentes [liceat modo] rupe capellas,
Ipse velim baculo pascere nixus oves.
Ipse ego, ne solitis insistant pectora curis,
Ducam ruricolas sub juga panda boves.
Et discam Getici quæ norint verba juvenci:
Assuetas illis adjiciamque minas.
Ipse manu capulum prensi moderatus aratri
Experiar mota spargere semen humo.
Nec dubitem longis purgare ligonibus arva:
Et dare jam, sitiens quas bibat hortus, aquas.
Unde sed hoc nobis, minimum quos inter & hostem
Discrimen murus clausaque porta facit?
At tibi nascenti [quod toto pectore lætor]
Nerunt fatales fortia fila Deæ.
Te modo Campus habet, densa modo porticus umbra:
Nunc, in quo ponis tempora rara, Forum.
Umbria nunc revocat: nec non Albana petentem
Appia ferventi ducit in arva rota.
Forsitan hic optes, ut justam supprimat iram
Cæsar; & hospitium sit tua villa meum.
Ah nimium est, quod, amice, petis! moderatius opta:
Et voti, quæso, contrahe vela tui.
Terra velim propior, nullique obnoxia bello
Detur: erit nostris pars bona demta malis.

EPISTOLA IX.

Maximo.

QUÆ mihi de rapto tua venit epistola Celso,
Protinus est lacrimis humida facta meis.
Quodque nefas dictu, fieri nec posse putavi,
Invitis oculis littera lecta tua est.
Nec quidquam ad nostras pervenit acerbius aures,
Ut sumus in Ponto; perveniatque precor.
Ante meos oculos tamquam præsentis imago
Hæret: & exstinctum vivere fingit amor.
Sæpe refert animus lusus gravitate carentes:
Seria cum liquida sæpe peracta fide.
Nulla tamen subeunt mihi tempora densius illis,
Quæ vellem vitæ summa fuisse meæ.
Cum domus ingenti subito mea lapsa ruina
Concidit, in domini procubuitque caput.
Adfuit ille mihi, cum pars me magna reliquit,
Maxime; Fortunæ nec fuit ipse comes.
Illum ego non aliter flentem mea funera vidi,
Ponendus quam si frater in igne foret.
Hæsit in amplexu, consolatusque jacentem est:
Cumque meis lacrimis miscuit usque suas.
O quoties vitæ custos invisus amaræ
Continuit promtas in mea fata manus!
O quoties dixit, Placabilis ira Deorum est.
Vive, nec ignosci tu tibi posse nega.
Vox tamen illa fuit celeberrima, Respice quantum
Debeat auxilii Maximus esse tibi.
Maximus incumbet; quaque est pietate, rogabit,
Ne sit ad extremum Cæsaris ira tenax.
Cumque suis fratris vires adhibebit, & omnem,
Quo levius doleas, experietur opem.
Hæc mihi verba malæ minuerunt tædia vitæ.
Quæ tu, ne fuerint, Maxime, vana, cave.
Huc quoque venturum mihi se jurare solebat;

 Non

Non nisi te longæ jus sibi dante viæ.
Nam tua non alio coluit penetralia ritu,
Terrarum dominos quam colis ipse Deos.
Crede mihi: multos habeas cum dignus amicos,
Non fuit e multis quolibet ille minor.
Si modo nec censu, nec clarum nomen avorum,
Sed probitas magnos ingeniumque facit.
Jure igitur lacrimas Celso libamus ademto;
Cum fugerem, vivo quas dedit ille mihi.
Carmina jure damus raros testantia mores;
Ut tua venturi nomina, Celse, legant.
Hoc est, quod possum Geticis tibi mittere ab arvis:
Hoc solum est istic, quod liquet esse meum.
Funera nec potui comitare, nec ungere corpus:
Aque tuis toto dividor orbe rogis.
Qui potuit, quem tu pro numine vivus habebas,
Præstitit officium Maximus omne tibi.
Ille tibi exsequias, & magni funus honoris
Fecit; & in gelidos versit amoma sinus.
Diluit & lacrimis mœrens unguenta profusis;
Ossaque vicina condita texit humo.
Qui quoniam exstinctis, quæ debet, præstat amicis,
Et nos exstinctis annumerare potest.

EPITOLA X.

Flacco.

NAso suo profugus mittit tibi, Flacce, salutem:
Mittere rem si quis, qua caret ipse, potest.
Longus enim curis vitiatum corpus amaris
Non patitur vires languor habere suas.
Nec dolor ullus adest, nec febribus uror anhelis;
Et peragit soliti vena tenoris iter.
Os hebes est, positæque movent fastidia mensæ:
Et queror, inviti cum venit hora cibi.
Quod mare, quod tellus, appone, quod educat aer;
Nil ibi, quod nobis esuriatur, erit.
Nectar, & ambrosiam, latices epulasque Deorum,
Det mihi formosa nava Juventa manu;
Non tamen exacuet torpens sapor ille palatum:
Stabit & in stomaco pondus inerte diu.
Hæc ego non ausim, cum sint verissima, cuivis
Scribere; delicias ne mala nostra vocent.
Scilicet is status est, ea rerum forma mearum,
Deliciis etiam possit ut esse locus?
Delicias illi precor has contingere, si quis,
Ne mihi sit levior Cæsaris ira, timet.
Is quoque, qui gracili cibus est in corpore, somnus,
Non alit officio corpus inane suo.
Sed vigilo, vigilantque mei sine fine dolores;
Quorum materiam dat locus ipse mihi.
Vix igitur possis visos agnoscere vultus:
Quoque ierit, quæras, qui fuit ante, color.
Parvus in exiles succus mihi pervenit artus:
Membraque sunt cera pallidiora nova.
Non hæc immodico contraxi damna Lyæo:
Scis mihi quam sole pene bibantur aquæ.
Non epulis oneror: quarum si tangar amore,
Est tamen in Geticis copia nulla locis.
Nec vires adimit Veneris damnosa voluptas.
Non solet in mœstos illa venire toros.
Unda locusque nocent: & caussa valentior istis,
Anxietas animi, quæ mihi semper adest.
Hanc nisi tu pariter simili cum fratre levares,
Vix mens tristitiæ mœsta tulisset onus.

Vos estis fragili tellus non dura phaselo:
Quamque negant multi, vos mihi fertis opem.
Ferte, precor, semper, quia semper egebimus illa;
Cæsaris offensum dum mihi numen erit.
Qui meritam nobis minuat, non finiat iram,
Suppliciter vestros quisque rogate Deos.

EPISTOLARUM EX PONTO
LIBER II.
EPISTOLA I.

Germanico Cæsari.

HUC quoque Cæsarei pervenit fama triumphi,
Languida quo fessi vix venit aura Noti.
Nil fore dulce mihi Scythica regione putavi.
Jam minus hic odio est, quam fuit ante, locus.
Tandem aliquid pulsa curarum nube serenum
Vidi; Fortunæ verba dedique meæ.
Nolit ut ulla mihi contingere gaudia Cæsar,
Velle potest cuivis hæc tamen una dari.
Di quoque, ut a cunctis hilari pietate colantur,
Tristitiam poni per sua festa jubent.
Denique, quod certus furor est audere fateri,
Hac ego lætitia, si vetet ipse, fruar.
Jupiter utilibus quoties juvat imbribus agros,
Mixta tenax segeti crescere lappa solet.
Nos quoque frugiferum sentimus inutilis herba
Numen; & invita sæpe juvamur ope.
Gaudia Cæsareæ mentis pro parte virili
Sunt mea: privati nil habet illa domus.
Gratia, Fama, tibi: per quam spectata triumphi
Inclusо mediis est mihi pompa Getis.
Indice te didici, nuper visenda coisse
Innumeras gentes ad Ducis ora sui.
Quæque capit vastis immensum mœnibus orbem,
Hospitiis Romam vix habuisse locum.
Tu mihi narrasti, cum multis lucibus ante
Fuderit assiduas nubilus Auster aquas,
Lumine cælesti Solem fulsisse serenum,
Cum populi vultu conveniente die.
Atque ita victorem, cum magno vocis honore,
Bellica laudatis dona dedisse viris:
Claraque sumturum pictas insignia vestes,
Thura prius sanctis imposuisse focis:
Justitiamque sui caste placasse Parentis;
Illo quæ templum pectore semper habet.
Quaque ierit, felix adjectum plausibus omen;
Saxaque roratis erubuisse rosis.
Protinus argento versos imitantia muros
Barbara cum victis oppida lata viris.
Fluminaque, & montes, & in altis pascua silvis;
Armaque cum telis in strue mista suis.
Deque triumphato, quod Sol incenderit, auro
Aurea Romani tecta fuisse fori.
Totque tulisse duces captivis addita collis
Vincula, pæne hostes quot satis esse fuit.
Maxima pars horum vitam veniamque tulerunt:
In quibus & belli summa caputque Bato.
Cur ego posse negem minui mihi Numinis iram,
Cum videam mites hostibus esse Deos?
Pertulit huc idem nobis, Germanice, rumor,
Oppida sub titulo nominis isse tui.
Atque ea te contra, nec muri mole, nec armis,

Nec

Nec satis ingenio tuta fuisse loci.
Di tibi dent annos! a te nam cetera sumes;
Sint modo virtuti tempora longa tuæ.
Quod precor eveniet. sunt quiddam oracula vatum.
Nam Deus optanti prospera signa dedit.
Te quoque victorem Tarpeias scandere in arces
Læta coronatis Roma videbit equis.
Maturosque Pater nati spectabit honores,
Gaudia percipiens, quæ dedit ipse suis.
Jam nunc hæc a me, juvenum belloque togaque
Maxime, dicta tibi vaticinante nota.
Hunc quoque carminibus referam fortasse triumphum:
Sufficiet nostris si modo vita malis.
Imbuero Scythicas si non prius ipse sagittas:
Abstuleritque ferox hoc caput ense Getes.
Quod si, me salvo, dabitur tibi laurea templis;
Omina bis dices vera fuisse mea.

EPISTOLA II.

Messallino.

ILle domus vestræ primis venerator ab annis
Pulsus ad Euxini Naso sinistra freti;
Mittit ab indomitis hanc, Messaline, salutem,
Quam solitus præsens est tibi ferre, Getis.
Hei mihi, si lecto vultus tibi nomine non est
Qui fuit, & dubitas cetera perlegere!
Perlege, nec mecum pariter mea verba relega:
Urbe licet vestra versibus esse meis.
Non ego concepi, si Pelion Ossa tulisset,
Clara mea tangi sidera posse manu.
Nec nos, Enceladi dementia castra secuti,
In rerum dominos movimus arma Deos.
Nec, quod Tydidæ temeraria dextera fecit,
Numina sunt telis ulla petita meis.
Est mea culpa gravis, sed quæ me perdere solum
Ausa sit, & nullum majus adorta nefas.
Nil nisi non sapiens possum timidusque vocari:
Hæc duo sunt animi nomina vera mei.
Esse quidem fateor, meritam post Cæsaris iram,
Difficilem precibus te quoque jure meis.
Quæque tua est pietas in totum nomen Iuli,
Te lædi, cum quis læditur inde, putas.
Sed licet arma feras, & vulnera sæva mineris;
Non tamen efficies, ut timeare mihi.
Puppis Achæmeniden Graium Trojana recepit:
Profuit & Myso Pelias hasta duci.
Confugit interdum templi violator ad aram,
Nec petere offensi numinis horret opem.
Dixerit hoc aliquis tutum non esse; fatemur.
Sed non per placidas it mea puppis aquas.
Tuta petant alii, Fortuna miserrima tuta est:
Nam timor eventus deterioris abest.
Qui rapitur fatis, quid præter fata requirat?
Sæpe creat molles aspera spina rosas.
Qui rapitur spumante salo, sua brachia cauti
Porrigit, & spinas duraque saxa capit.
Accipitrem metuens pennis trepidantibus ales
Audet ad humanos fessa venire sinus,
Nec se vicino dubitat committere tecto,
Quæ fugit infestos territa cerva canes.
Da, precor, accessum lacrimis, mitissime, nostris:
Nec rigidam timidis vocibus obde forem.
Verbaque nostra favens Romana ad Numina perfer,
Non tibi Terpeio culta Tonante minus.
Mandatique mei legatus suscipe caussam:
Nulla meo quamvis nomine caussa bona est.
Jam prope depositus, certe jam frigidus æger,
Servatus per te, si modo server, ero.
Nunc tua pro lapsis nitatur gratia rebus;
Principis æterni quam tibi præstet amor.
Nunc tibi & eloquii nitor ille domesticus adsit,
Quo poteras trepidis utilis esse reis.
Vivit enim in vobis facundi lingua parentis;
Et res hæredem repperit ille suum.
Hanc ego non, ut me defendere tentet, adoro.
Non est confessi caussa tuenda rei.
Num tamen excuses erroris imagine factum,
An nihil expediat tale movere, vide.
Vulneris id genus est, quod cum sanabile non sit,
Non contrectari tutius esse putem.
Linguæ, sile: non est ultra narrabile quidquam.
Posse velim cineres obruere ipse meos.
Sic igitur, quasi me nullus deceperit error,
Verba face, ut vita, quam dedit ipse, fruar.
Cumque serenus erit, vultusque remiserit illos,
Qui secum terras imperiumque movent;
Exiguam ne me prædam sinat esse Getarum,
Detque solum miseræ mite, precare, fugæ.
Tempus adest aptum precibus. valet ipse, videtque
Quas fecit vires, Roma, valere tuas.
Incolumis conjux sua pulvinaria servet:
Promovet Ausonium filius imperium:
Præterit ipse suos animo Germanicus annos,
Nec vigor est Drusi nobilitate minor.
Adde nurus, neptesque pias, natosque nepotum,
Ceteraque Augustæ membra valere domus.
Adde triumphatos modo Pæonas, adde quieti
Subdita montanæ brachia Dalmatiæ.
Nec dedignata est abjectis Illyris armis
Cæsareum famulo vertice ferre pedem.
Ipse super currum placido spectabilis ore
Tempora Phœbea virgine nexa tulit.
Quem pia vobiscum proles comitavit euntem,
Digna parente suo, nominibusque datis.
Fratribus assimilis, quos proxima templa tenentes,
Divus ab excelsa Iulius æde videt.
His Messallinus, quibus omnia cedere debent,
Primum lætitiæ non negat esse locum.
Quidquid ab his superest, venit in certamen amoris:
Hac hominum nulli parte secundus eris.
Hunc colis, ante diem per quem decreta merenti
Venit honoratis laurea digna comis.
Felices, quibus hos licuit spectare triumphos,
Et Ducis ore Deos æquiparante frui.
At mihi Sauromatæ pro Cæsaris ore videndi,
Terraque pacis inops, undaque vincta gelu.
Si tamen hæc audis, & vox mea pervenit istuc;
Sit tua mutando gratia blanda loco.
Hoc pater ille tuus, primo mihi cultus ab ævo,
Si quid habet sensus umbra diserta, petit.
Hoc petit & frater: quamvis fortasse veretur,
Servandi noceat ne tibi cura mei.
Tota domus petit hoc. nec tu potes ipse negare,
Et nos in turbæ parte fuisse tuæ.
Ingenii certe, quo nos male sensimus usos,
Artibus exceptis, sæpe probator eras.
Nec mea, si tantum peccata novissima demas,
Esse potest domui vita pudenda tuæ.
Sic igitur vestræ vigeant penetralia gentis;
Curæque sit Superis Cæsaribusque tui:

Mite, sed iratum merito mihi Numen, adora;
  Eximat ut Scythici me feritate loci.
Difficile est, fateor, sed tendit in ardua virtus:
  Et talis meriti gratia major erit.
Nec tamen Ætnæus vasto Polyphemus in antro
  Accipiet voces Antiphatesve tuas:
Sed placidus facilisque Parens, veniæque paratus;
  Et qui fulmineo sæpe sine igne tonat.
Qui, cum triste aliquid statuit, fit tristis & ipse:
  Cuique fere pœnam sumere pœna sua est.
Victa tamen vitio est hujus clementia nostro:
  Venit & ad vires ira coacta suas.
Qui quoniam patria toto sumus orbe remoti;
  Nec licet ante ipsos procubuisse Deos;
Quos colis, ad Superos hæc fer mandata, sacerdos:
  Adde sed & proprias in mea verba preces.
Sic tamen hæc tenta, si non nocitura putabis.
  Ignoscas: timeo naufragus omne fretum.

EPISTOLA III.

MAXIMO.

MAxime, qui claris nomen virtutibus æquas,
  Nec finis ingenium nobilitate premi;
Culte mihi [quid enim status hic a funere differt?]
  Supremum vitæ tempus adusque meæ:
Rem facis, afflictum non aversatus amicum,
  Qua non est ævo rarior ulla tuo.
Turpe quidem dictu, sed [si modo vera fatemur]
  Vulgus amicitias utilitate probat.
Cura quid expediat prius est, quam quid sit honestum:
  Et cum Fortuna statque caditque fides.
Nec facile invenias multis e millibus unum,
  Virtutem pretium qui putet esse sui.
Ipse decor recti, facti si præmia desint,
  Non movet, & gratis pœnitet esse probum.
Nil, nisi quod prodest, carum est. i, detrahe menti
  Spem fructus avidæ, nemo petendus erit.
At reditus jam quisque suos amat, & sibi quid sit
  Utile, sollicitis supputat articulis.
Illud amicitiæ quondam venerabile numen
  Prostat, & in quæstu pro meretrice sedet.
Quo magis admiror, non, ut torrentibus undis,
  Communis vitii te quoque labe trahi.
Diligitur nemo, nisi cui Fortuna secunda est.
  Quæ simul intonuit, proxima quæque fugat.
En ego, non paucis quondam munitus amicis,
  Dum flavit velis aura secunda meis;
Ut fera nimboso tumuerunt æquora vento,
  In mediis lacera puppe relinquor aquis.
Cumque alii nolint etiam me nosse videri,
  Vix duo projecto tresve tulistis opem.
Quorum tu princeps. nec enim comes esse, sed auctor,
  Nec petere exemplum, sed dare dignus eras.
Te, nihil exacto, nisi nos peccasse fatentem
  Sponte sua probitas officiumque juvant.
Judice te mercede caret, per seque petenda est
  Externis virtus incomitata bonis.
Turpe putas abigi, quia sit miserandus, amicum;
  Quodque sit infelix, desinere esse tuum.
Mitius est lasso digitum supponere mento:
  Mergere quam liquidis ora natantis aquis.
Cerne, quid Æacides post mortem præstet amico:
  Instar & hanc vitam mortis habere puta.
Pirithoum Theseus Stygias comitavit ad undas:
  A Stygiis quantum sors mea distat aquis!
Adfuit insano juvenis Phocæus Orestæ:
  Et mea non minimum culpa furoris habet.
Tu quoque magnorum laudes admitte virorum;
  Utque facis, lapso, quam potes, affer opem.
Si bene te novi; si, quod prius esse solebas,
  Nunc quoque es, atque animi non cecidere tui,
Quo Fortuna magis sævit, magis ipse resistis:
  Utque decet, ne te vicerit illa, caves.
Et bene uti pugnes, bene pugnans efficit hostis.
  Sic eadem prodest caussa, nocetque mihi.
Scilicet indignum, juvenis rarissime, ducis
  Te fieri comitem stantis in orbe Deæ.
Firmus es; &, quoniam non sunt ea qualia velles,
  Vela regis quassæ qualiacumque ratis.
Quæque ita concussa est, ut jam casura putetur,
  Restat adhuc humeris fulta ruina tuis.
Ira quidem primo fuerat tua justa, nec ipso
  Lenior, offensus qui mihi jure fuit.
Quique dolor pectus tetigisset Cæsaris alti,
  Illum jurabas protinus esse tuum:
Ut tamen audita est nostræ tibi cladis origo;
  Diceris erratis ingemuisse meis.
Tum tua me primum solari littera cœpit;
  Et læsum flecti spem dare posse Deum.
Movit amicitiæ tum te constantia longæ;
  Ante tuos ortus quæ mihi cœpta fuit.
Et quod eras aliis factus, mihi natus amicus:
  Quodque tibi in cunis oscula prima dedi.
Quod, cum vestra domus teneris mihi semper ab annis
  Culta sit, esse vetus nunc tibi cogor onus.
Me tuus ille pater Latiæ facundia linguæ,
  Quæ non inferior nobilitate fuit,
Primus, ut auderem committere carmina Famæ,
  Impulit. ingenii dux fuit ille mei.
Nec, quo sit primum nobis a tempore cultus,
  Contendo fratrem posse referre tuum.
Te tamen ante omnes ita sum complexus, ut unus
  Quolibet in casu gratia nostra fores.
Ultima me tecum vidit, mœstisque cadentes
  Excepit lacrimas Æthalis Ilva genis.
Cum tibi quærenti, num verus nuncius esset,
  Attulerat culpæ quem mala fama meæ;
Inter confessum dubie dubieque negantem
  Hærebam pavidas dante timore notas:
Exemploque nivis, quam solvit aquaticus Auster,
  Gutta per attonitas ibat oborta genas.
Hæc igitur referens; & quod mea crimina primi
  Erroris venia posse latere vides;
Respicis antiquum lapsis in rebus amicum;
  Fomentisque juvas vulnera nostra tuis.
Pro quibus optandi si nobis copia fiat,
  Tam bene promerito commoda mille precer.
Sed si sola mihi dentur tua vota; precabor,
  Ut tibi sit salvo Cæsare salva parens.
Hæc ego, cum faceres altaria pinguia thure,
  Te solitum memini prima rogare Deos.

EPISTOLA IV.

ATTICO.

ACcipe colloquium gelido Nasonis ab Istro,
  Attice, judicio non dubitande meo.
Ecquid adhuc remanes memor infelicis amici?
  Deserit an partes languida cura suas?

Non

Non ita Di triftes mihi funt, ut credere poffim,
 Fafque putem jam te non meminiffe mei.
Ante meos oculos tua ftat, tua femper imago eft:
 Et videor vultus mente videre tuos.
Seria multa mihi tecum collata recordor:
 Nec data jucundis tempora pauca jocis.
Sæpe citæ longis vifæ fermonibus horæ:
 Sæpe fuit brevior, quam mea verba, dies.
Sæpe tuas factum venit modo carmen ad aures;
 Et nova judicio fubdita Mufa tuo eft.
Quod tu laudaras, populo placuiffe putabam:
 Hoc pretium curæ dulce recentis erat.
Utque meus lima rafus liber effet amici,
 Non femel admonitu facta litura tuo eft.
Nos fora viderunt pariter, nos porticus omnis,
 Nos via, nos junctis curva theatra locis.
Denique tantus amor nobis, cariffime, femper,
 Quantus in Æacide Neftorideque fuit.
Non ego, fi biberes fecuræ pocula Lethes,
 Excidere hæc credam pectore poffe tuo.
Longa dies citius brumali fidere, noxque
 Tardior hiberna folftitialis erit.
Nec Babylon æftum, nec frigora Pontus habebit,
 Caltbaque Pæftanas vincet odore rofas:
Quam tibi noftrarum veniant oblivia rerum.
 Non ita pars fati candida nulla mei.
Ne tamen hæc dici poffit fiducia mendax,
 Stultaque credulitas noftra fuiffe, cave;
Conftantique fide veterem tutare fodalem
 Qua licet, & quantum non onerofus ero.

EPISTOLA V.

SALANO.

Condita difparibus numeris ego Nafo Salano
 Præpofita mifi verba falute meo.
Quæ rata fit cupio, rebufque ut comprobet omen,
 Te precor a falvo poffit, amice, legi.
Candor, in hoc ævo res intermortua pæne,
 Exigit, ut faciam talia vota, tuus.
Nam fuerim quamvis modico tibi cognitus ufu,
 Diceris exfiliis ingemuiffe meis.
Miffaque ab extremo legeres cum carmina Ponto;
 Illa tuus juvit qualiacumque favor.
Optaftique brevem falvi mihi Cæfaris iram;
 Quod tamen optari, fi fciat, ipfe finat.
Moribus ifta tuis tam mitia vota dedifti:
 Nec minus idcirco funt ea grata mihi.
Quoque magis moveare malis, doctiffime, noftris,
 Credibile eft fieri conditione loci.
Vix hac invenias totum (mihi crede) per orbem,
 Quæ minus Augufta Pace fruatur, humum.
Tu tamen hic ftructos inter fera prælia verfus
 Et legis, & lectos ore favente probas.
Ingenioque meo, vena quod paupere manat,
 Plaudis; & e rivo flumina magna facis.
Grata quidem funt hæc animo fuffragia noftro;
 Vix fibi cum miferos poffe placere putes.
Dum tamen in rebus tentamus carmina parvis,
 Materiæ gracili fufficit ingenium.
Nuper ut huc magni pervenit Fama triumphi;
 Aufus fum tantæ fumere molis opus.
Obruit audentem rerum gravitafque nitorque:
 Nec potui cœpti pondera ferre mei.
Illic quam laudes, erit officiofa voluntas,
 Cetera materia debilitata jacent.
Quod fi forte liber veftras pervenit ad aures;
 Tutelam mando fentiat ille tuam.
Hoc tibi facturo, vel fi non ipfe rogarem,
 Accedat cumulus gratia noftra levis.
Non ego laudandus, fed funt tua pectora, lacte
 Et non calcata candidiora nive.
Mirarifque alios, cum fis mirabilis ipfe;
 Nec lateant artes, eloquiumque tuum.
Te juvenum Princeps, cui dat Germania nomen,
 Participem ftudii Cæfar habere folet.
Tu comes antiquus, tu primis junctus ab annis,
 Ingenio mores æquiparante, places.
Te dicente prius fit protinus impetus illi:
 Teque habet, elicias qui fua verba tuis.
Cum tu defifti, mortaliaque ora quierunt,
 Claufaque non longa conticuere mora;
Surgit Iuleo juvenis cognomine dignus,
 Qualis ab Eois Lucifer ortus aquis.
Dumque filens adftat, ftatus eft vultufque diferti,
 Spemque decens doctæ vocis amictus habet.
Mox, ubi pulla mora eft, atque os cælefte folutum,
 Hoc Superos jures more folere loqui.
Atque, Hæc eft, dicas, facundia Principe digna:
 Eloquio tantum nobilitatis ineft.
Huic tu cum placeas, & vertice fidera tangas,
 Scripta tamen profugi vatis habenda putas.
Scilicet ingeniis aliqua eft concordia junctis,
 Et fervat ftudii fœdera quifque fui.
Rufticus agricolam, miles fera bella gerentem,
 Rectorem dubiæ navita puppis amat.
Tu quoque Pieridum ftudio, ftudiofe, teneris;
 Ingenioque faves, ingeniofe, meo.
Diftat opus noftrum; fed fontibus exit ab iifdem:
 Artis & ingenuæ cultor uterque fumus.
Thyrfus enim vobis, geftata eft laurea nobis;
 Sed tamen ambobus debet ineffe calor.
Utque meis numeris tua dat facundia nervos;
 Sic venit a nobis in tua verba nitor.
Jure igitur ftudio confinia carmina veftro,
 Et commilitii facra tuenda putas.
Pro quibus ut maneat, de quo cenferis, amicus
 Comprecor ad vitæ tempora fumma tuæ:
Succedatque tuis orbis moderator habenis.
 Quod mecum populi vota precantur idem.

EPISTOLA VI.

GRÆCINO.

Carmine Græcinum, qui præfens voce folebat,
 Triftis ab Euxinis Nafo falutat aquis.
Exfulis hæc vox eft. præbet mihi litera linguam:
 Et, fi non liceat fcribere, mutus ero.
Corripis, ut debes, ftulti peccata fodalis:
 Et mala me meritis ferre minora doces.
Vera facis, fed fera, meæ convicia culpæ.
 Afpera confeffo veba remitte reo.
Cum poteram recto tranfire Ceraunia velo,
 Ut fera vitarem faxa, monendus eram.
Nunc mihi naufragio quid prodeft difcere facto,
 Quam mea debuerit currere cymba viam?
Brachia de laffo potius prendenda natanti:
 Nec pigeat mento fuppofuiffe manum.
Idque facis, faciafque precor. fic mater & uxor,
 Sic tibi fint fratres, totaque falva domus.

Quodque soles animo, quod semper voce precari,
Omnia Cæsaribus sic tua facta probes.
Turpe erit in miseris veteri tibi rebus amico
Auxilium nulla parte tulisse tuum.
Turpe referre pedem, nec passu stare tenaci:
Turpe laborantem deseruisse ratem.
Turpe sequi casum, & fortunæ cedere, amicum
Et, nisi sit felix, esse negare suum.
Non ita vixerunt Strophio atque Agamemnone nati:
Non hæc Ægidæ Pirithoique fides.
Quos prior est mirata, sequens mirabitur ætas:
In quorum plausus tota theatra sonant.
Tu quoque per durum servato tempus amico,
Dignus es in tantis nomen habere viris.
Dignus es: &, quoniam laudem pietate mereris,
Non erit officii gratia surda tui.
Crede mihi, (nostrum si non mortale futurum
Carmen) in ore frequens posteritatis eris.
Fac modo permaneas lapso, Græcine, fidelis;
Duret & in longas impetus iste moras.
Quæ tu cum præstes, remo tamen utor in aura.
Nil nocet admisso subdere calcar equo.

EPISTOLA VII.

Attico.

Esse salutatum vult te mea littera primum
A male pacatis, Attice, missa Getis.
Proxima subsequitur, quid agas, audire voluptas.
Et si, quidquid agas, sit tibi cura mei.
Nec dubito quin sit: sed me timor ipse malorum
Sæpe supervacuos cogit habere metus.
Da veniam, quæso, nimioque ignosce timori.
Tranquillas etiam naufragus horret aquas.
Qui semel est læsus fallaci piscis ab hamo,
Omnibus unca cibis æra subesse putat.
Sæpe canem longe visum fugit agna, lupumque
Credit; & ipsa suam nescia vitat opem.
Membra reformidant mollem quoque saucia tactum:
Vanaque sollicitis incutit umbra metum.
Sic ego Fortunæ telis confixus iniquis,
Pectore concipio nil nisi triste meo.
Jam mihi fata liquet cœptos servantia cursus
Per sibi consuetas semper itura vias.
Observare Deos, ne quid mihi cedat amice;
Verbaque Fortunæ vix puto posse dari.
Est illi curæ me perdere, quæque solebat
Esse levis, constans & bene certa nocet.
Crede mihi, si sum veri tibi cognitus oris,
Nec fraus in nostris casibus esse potest;
Cinyphiæ segetis citius numerabis aristas,
Altaque quam multis floreat Hybla thymis:
Et quot aves motis nitantur in aera pennis;
Quotque natent pisces æquore, certus eris:
Quam tibi nostrorum statuatur summa laborum,
Quos ego sum terra, quos ego passus aqua.
Nulla Getis toto gens est truculentior orbe:
Sed tamen hi nostris ingemuere malis.
Quæ tibi si memori coner perscribere versu,
Ilias est fatis longa futura meis.
Non igitur vereor, quod te rear esse verendum,
Cujus amor nobis pignora mille dedit:
Sed quia res timida est omnis miser; & quia longo
Tempore lætitiæ janua clausa meæ est.
Jam dolor in morem venit meus: utque caducis
Percussu crebro saxa cavantur aquis;
Sic ego continuo Fortunæ vulneror ictu:
Vixque habet in nobis jam nova plaga locum.
Nec magis assiduo vomer tenuatur ab usu,
Nec magis est curvis Appia trita rotis;
Pectora quam mea sunt seriе cæcata laborum:
Et nihil inveni, quod mihi ferret opem.
Artibus ingenuis quæsita est gloria multis:
Infelix perii dotibus ipse meis.
Vita prior vitio caret, & sine labe peracta:
Auxilii misero nil tulit illa mihi.
Culpa gravis precibus donatur sæpe suorum:
Omnis pro nobis gratia muta fuit.
Adjuvat in duris alios præsentia rebus:
Obruit hoc absens vasta procella caput.
Quæ non horruerint tacitam quoque Cæsaris iram?
Addita sunt pœnis aspera verba meis.
Fit fuga temporibus levior: projectus in æquor
Arcturum subii Pleiadumque minas.
Sæpe solent hyemem placidam sentire carinæ:
Non Ithacæ puppi sævior unda fuit.
Recta fides comitum poterat mala nostra levare:
Ditata est spoliis perfida turba meis.
Mitius exsilium faciunt loca: tristior ista
Terra sub ambobus non jacet ulla polis.
Est aliquid patriis vicinum finibus esse:
Ultima me tellus, ultimus orbis habet.
Præstat & exsulibus pacem tua laurea, Cæsar:
Pontica finitimo terra sub hoste jacet.
Tempus in agrorum cultu consumere dulce est:
Non patitur verti barbarus hostis humum.
Temperie cæli corpusque animusque juvantur:
Frigore perpetuo Sarmatis ora riget.
Est in aqua dulci non invidiosa voluptas:
Æquoreo bibitur cum sale mista palus.
Omnia deficiunt: animus tamen omnia vincit.
Ille etiam vires corpus habere facit.
Sustineas ut onus, nitendum vertice pleno est;
At flecti nervos si patiare, cadet.
Spes quoque, posse mora mitescere Principis iram,
Vivere ne nolim deficiamque, cavet.
Nec vos parva datis pauci solatia nobis,
Quorum spectata est per mala nostra fides.
Cœpta tene, quæso; nec in æquore desere navem:
Meque simul serva, judiciumque tuum.

EPISTOLA VIII.

Maximo Cottæ.

Redditus est nobis Cæsar cum Cæsare nuper,
Quos mihi misisti, Maxime Cotta, Deos.
Utque tuum munus numerum, quem debet, haberet,
Est ibi Cæsaribus Livia juncta suis.
Argentum felix, omnique beatius auro,
Quod fuerit pretium cum rude, numen habet.
Non mihi divitias dando majora dedisses,
Cælitibus missis nostra sub ora tribus.
Est aliquid spectare Deos, & adesse putare;
Et quasi cum vero numine posse loqui.
Præmia quanta, Dei! nec me tenet ultima tellus:
Utque prius media sospes in Urbe moror.
Cæsareos video vultus, velut ante videbam:
Vix hujus voti spes fuit ulla mihi.
Utque salutabam, numen cæleste saluto.
Quod reduci tribuas, nil (puto) majus habes.
Quid nostris oculis nisi sola Palatia desunt?

Qui

Qui locus, ablato Cæsare, vilis erit.
Hunc ego cum spectem, videor mihi cernere Romam.
  Nam patriæ faciem sustinet ille suæ.
Fallor? an irati mihi sunt in imagine vultus;
  Torvaque nescio quid forma minantis habet?
Parce, vir immenso major virtutibus orbe,
  Justaque vindictæ supprime lora tuæ.
Parce, precor, sæcli decus indelebile nostri;
  Terrarum dominum quem tua cura facit.
Per patriæ nomen, quæ te tibi carior ipso est;
  Per numquam surdos in tua vota Deos;
Perque tori sociam, quæ par tibi sola reperta est,
  Et cui majestas non onerosa tua est;
Perque tibi similem virtutis imagine natum,
  Moribus agnosci qui tuus esse potest;
Perque tuos vel avo vel dignos patre nepotes,
  Qui veniunt magno per tua vota gradu;
Parte leva minima, nostras & contrahe pœnas;
  Daque, procul Scythico qui sit ab hoste, locum.
Et tua, si fas est, a Cæsare proxime Cæsar,
  Numina sint precibus non inimica meis.
Sic fera quamprimum pavido Germania vultu
  Ante triumphantes serva feratur equos.
Sic pater in Pylios, Cumæos mater in annos
  Vivant; & possis filius esse diu.
Tu quoque, conveniens ingenti nupta marito,
  Accipe non dura supplicis aure preces.
Sic tibi vir sospes, sic sint cum prole nepotes,
  Cumque bonis nuribus quas peperere nurus.
Sic, quem dira tibi rapuit Germania, Drusus
  Pars fuerit partus sola caduca tui.
Sic tibi fraterni mature funeris ultor
  Purpureus niveis filius instet equis.
Annuite o timidis mitissima numina votis.
  Præsentes aliquid prosit habere Deos.
Cæsaris adventu tota gladiator arena
  Exit; & auxilium non leve vultus habet.
Nos quoque vestra juvet quod, qua licet, ora videmus:
  Intrata est Superis quod domus una tribus.
Felices illi, qui non simulacra, sed ipsos,
  Quique Deum coram corpora vera vident.
Quod quoniam nobis invidit inutile fatum;
  Quos dedit ars votis, effigiemque colo.
Sic homines novere Deos, quos arduus æther
  Occulit: & colitur pro Jove forma Jovis.
Denique, quæ mecum est, & erit sine fine, cavete,
  Ne sit in Inviso vestra figura loco.
Nam caput e nostra citius cervice recidi,
  Et patiar fossis lumen abire genis:
Quam cateam raptis, o publica numina, vobis.
  Vos eritis nostræ portus & ara fugæ.
Vos ego complectar, Geticis si cingar ab armis:
  Vosque meas Aquilas, vos mea signa sequar.
Aut ego me fallo, nimiaque cupidine ludor:
  Aut spes exsilii commodioris adest.
Nam minus & minus est facies in imagine tristis;
  Visaque sunt dictis annuere ora meis.
Vera precor fiant timidæ præsagia mentis:
  Justaque quamvis est, sit minor ira Dei.

EPISTOLA IX.

COTYI REGI.

Regia progenies, cui nobilitatis origo
  Nomen in Eumolpi pervenit usque, Coty;
Fama loquax vestras si jam pervenit ad aures,
Me tibi finitimi parte jacere soli;
Supplicis exaudi, juvenum mitissime, vocem:
  Quamque potes profugo (nam potes) affer opem.
Me fortuna tibi (de qua ne conqueror, hoc est,)
  Tradidit; hoc uno non inimica mihi.
Excipe naufragium non duro littore nostrum,
  Ne fuerit terra tutior unda tua.
Regia crede mihi res est, succurrere lapsis:
  Convenit & tanto, quantus es ipse, viro.
Fortunam decet hoc istam: quæ maxima cum sit,
  Esse potest animo vix tamen æqua tuo.
Conspicitur numquam meliore potentia causa,
  Quam quoties vanas non sinit esse preces.
Hoc nitor iste tui generis desiderat: hoc est
  A superis ortæ nobilitatis opus.
Hoc tibi & Eumolpus generis clarissimus auctor,
  Et prior Eumolpo suadet Erichthonius.
Hoc tecum commune Deo: quod uterque rogati
  Supplicibus vestris ferre soletis opem.
Numquid erit, quare solito dignemur honore
  Numina, si demas velle juvare Deos?
Juppiter oranti surdas si præbeat aures;
  Victima pro templo cur cadat icta Jovis?
Si pacem nullam Pontus mihi præstet eundi,
  Irrita Neptuno cur ego thura feram?
Vana laborantis si fallat vota coloni,
  Accipiat gravidæ cur suis exta Ceres?
Nec dabit intonsi jugulum caper hostia Baccho,
  Musta sub adducto si pede nulla fluant.
Cæsar ut imperii moderetur fræna precamur,
  Tam bene quo patriæ consulit ille suæ.
Utilitas igitur magnos hominesque Deosque
  Efficit; auxiliis quoque favente suis.
Tu quoque fac prosis intra tua castra jacenti,
  O Coty, progenies digna parente tuo.
Conveniens homini est, hominem servare, voluptas:
  Et melius nulla quæritur arte favor.
Quis non Antiphaten Læstrygona devovet? aut quis
  Munifici mores improbat Alcinoi?
Non tibi Cassandreus pater est, gentisve Pheræ;
  Quive repertorem torruit arte sua:
Sed quam Marte ferox, & vinci nescius armis,
  Tam numquam facta pace cruoris amans.
Adde, quod ingenuas didicisse fideliter artes,
  Emollit mores, nec sinit esse feros.
Nec Regum quisquam magis est instructus ab illis,
  Mitibus aut studiis tempora plura dedit.
Carmina testantur; quæ, si tua nomina demas,
  Threicium juvenem composuisse negem.
Neve sub hoc tractu vates foret unicus Orpheus;
  Bistonis ingenio terra superba tuo est.
Utque tibi est animus, cum res ita postulat, arma
  Sumere, & hostili tingere cæde manum;
Atque ut es excusso jaculum torquere lacerto,
  Collaque velocis flectere doctus equi;
Tempora sic data sunt studiis ubi justa paternis,
  Utque suis humeris forte quievit opus;
Ne tua marcescant per inertes otia somnos,
  Lucida Pieria tendis in astra via.
Hæc quoque res aliquid tecum mihi fœderis adfert:
  Ejusdem sacri cultor uterque sumus.
Ad vatem vates orantia brachia tendo,
  Terra sit exsiliis ut tua fida meis.
Non ego cæde nocens in Pontica littora veni;
  Mistave sunt nostra dira venena manu:
Nec mea subjecta convicta est gemma tabella

Menda-

Mendacem linis impofuiffe notam.
Nec quidquam, quod lege veter committere, feci.
Et tamen his gravior noxa fatenda mihi eft.
Neve roges quid fit; ftultam confcripfimus Artem.
Innocuas nobis hæc vetat effe manus.
Ecquid præterea peccarim, quærere noli:
Ut pateat fola culpa fub Arte mea.
Quidquid id eft, habui moderatam vindicis iram:
Qui nifi natalem nil mihi demfit humum.
Hac quoniam careo; tua nunc vicinia præftet,
Invifo poffim tutus ut effe loco.

EPISTOLA X.

MACRO.

Ecquid ab impreffæ cognofcis imagine ceræ
Hæc tibi Nafonem fcribere verba, Macer?
Auctorifque fui fi non eft anulus index,
Cognitane eft noftra littera facta manu?
An tibi notitiam mora temporis eripit horum?
Nec repetunt oculi figna vetufta tui?
Sis licet oblitus pariter gemmæque manufque,
Exciderit tantum ne tibi cura mei.
Quam tu vel longi debes convictibus ævi,
Vel mea quod conjux non aliena tibi;
Vel ftudiis, quibus es, quam nos, fapientius ufus;
Utque decet, nulla factus es Arte nocens.
Tu canis æterno quidquid reftabat Homero,
Ne careant fumma Troica bella manu.
Nafo parum prudens, Artem dum tradit amandi,
Doctrinæ pretium trifte magifter habet.
Sunt tamen inter fe communia facra poetis;
Diverfum quamvis quifque fequamur iter.
Quorum te memorem, quamquam procul abfumus, effe
Sufpicor; & cafus velle levare meos.
Te duce magnificas Afiæ perfpeximus urbes:
Trinacris eft oculis te duce nota meis.
Vidimus Ætnæa cælum fplendefcere flamma;
Suppofitus monti quam vomit ore gigas:
Hennæofque lacus, & olentia ftagna Palici,
Quaque fuis Cyanen mifcet Anapus aquis.
Nec procul hinc Nymphen, quæ, dum fugit Elidis amnem,
Tecta fub æquorea nunc quoque currit aqua.
Hic mihi labentis pars anni magna peracta eft.
Eheu, quam difpar eft locus ille Getis!
Et quota pars hæc funt rerum, quas vidimus ambo,
Te mihi jucundas efficiente vias!
Seu rate cæruleas picta fulcavimus undas:
Effeda nos agili five tulere rota.
Sæpe brevis nobis vicibus via vifa loquendi;
Pluraque, fi numeres, verba fuere gradu.
Sæpe dies fermone minor fuit; inque loquendum
Tarda per æftivos defuit hora dies.
Eft aliquid, cafus pariter timuiffe marinos;
Junctaque ad æquoreos vota tuliffe Deos:
Et modo res egiffe fimul; modo rurfus ab illis,
Quorum non pudeat, poffe referre jocos.
Hæc tibi fi fubeant, abfim licet, omnibus horis
Ante tuos oculos, ut modo vifus, ero.
Ipfe quidem extremi cum fim fub cardine mundi,
Qui femper liquidis altior extat aquis;
Te tamen intueor, quo folo pectore poffum:
Et tecum gelido fæpe fub axe loquor.
Hic es, & ignoras: & ades celeberrimus abfens:
Inque Getas media vifus ab Urbe venis.
Redde vicem: &, quoniam regio felicior ifta eft,
Illic me memori pectore femper habe.

EPISTOLA XI.

RUFO.

Hoc tibi, Rufe, brevi properatum tempore mittit
Nafo parum fauftæ conditor Artis opus:
Ut, quamquam longe toto fumus orbe remoti,
Scire tamen poffis nos meminiffe tui.
Nominis ante mei veniant oblivia nobis,
Pectore quam pietas fit tua pulfa meo.
Et prius hanc animam vacuas reddemus in auras,
Quam fiat meriti gratia vana tui.
Grande voco lacrimas meritum, quibus ora rigabas,
Cum mea concreto ficca dolore forent.
Grande voco meritum, mœftæ folatia mentis;
Cum pariter nobis illa tibique dares.
Sponte quidem, per feque mea eft laudabilis uxor;
Admonitu melior fit tamen illa tuo.
Namque quod Hermiones Caftor fuit, Hector Iuli,
Hoc ego te lætor conjugis effe meæ.
Quæ, ne diffimilis tibi fit probitate, laborat;
Seque tui vita fanguinis effe probat.
Ergo, quod fuerat ftimulis factura fine ullis,
Plenius auctorem te quoque nacta facit.
Acer, & ad palmæ per fe curfurus honores,
Si tamen horteris, fortius ibit equus.
Adde, quod abfentis cura mandata fideli
Perficis, & nullum ferre gravaris onus.
O referant grates, quoniam non poffumus ipfi,
Di tibi: qui referent, fi pia facta vident.
Sufficiatque diu corpus quoque moribus iftis,
Maxima Fundani gloria, Rufe, foli.

EPISTOLARUM EX PONTO
LIBER III.
EPISTOLA I.

UXORI.

Æquor Iafonio pulfatum remige primum,
Quæque nec hofte fero, nec nive terra cares,
Ecquod erit tempus, quo vos ego Nafo relinquam,
In minus hoftilem juffus abire locum?
An mihi Barbaria vivendum femper in ifta?
Inque Tomitana condar oportet humo?
Pace tua, fi pax ulla eft tibi, Pontica tellus,
Finitimus rapido quam terit hoftis equo;
Pace tua dixiffe velim; tu peffima duro
Pars es in exfilio, tu mala noftra gravas.
Tu neque ver fentis cinctum florente corona:
Tu neque mefforum corpora nuda vides.
Nec tibi pampineas autumnus porrigit uvas:
Cuncta fed immodicum tempora frigus habent.
Tu glacie freta vincta tenes: & in æquore pifcis
Inclufus tecta fæpe natavit aqua.
Nec tibi funt fontes, laticis nifi pæne marini:
Qui potus dubium fiftat alatne fitim.
Rara, neque hæc felix, in apertis eminet arvis
Arbor; & in terra eft altera forma maris.
Non avis obloquitur: filvis nifi fi qua remotis
Æquoreas rauco gutture potat aquas,

Triftia

Tristia per vacuos horrent absinthia campos,
Conveniensque suo messis amara loco.
Adde metus, & quod murus pulsatur ab hoste:
Tinctaque mortifera tabe sagitta madet.
Quod procul hæc regio est, & ab omni devia cursu:
Nec pede quo quisquam, nec rate tutus eat.
Non igitur mirum, finem quærentibus horum
Altera si nobis usque rogatur humus.
Te magis est mirum non hoc evincere, conjux;
Inque meis lacrimas posse tenere malis.
Quid facias, quæris? quæras hoc scilicet ipsum;
Invenies, vere si reperire voles.
Velle parum est: cupias, ut te potiaris, oportet;
Et faciat somnos hæc tibi cura breves.
Velle reor multos. quis enim mihi tam sit iniquus,
Optet ut exsilium pace carere meum?
Pectore te toto cunctisque incumbere nervis,
Et niti pro me nocte dieque decet.
Utque juvent alii, tu debes vincere amicos,
Uxor; & ad partes prima venire tuas.
Magna tibi imposita est nostris persona libellis:
Conjugis exemplum diceris esse bonæ.
Hanc cave degeneres. ut sint præconia nostra
Vera vide; Famæ quo tuearis opus.
Ut nihil ipse querar; tacitu me Fama queretur,
Quæ debet, fuerit ni tibi cura mei.
Exposuit mea me populo Fortuna videndum;
Et plus notitiæ, quam fuit ante, dedit.
Notior est factus Capaneus de fulminis ictu:
Notus humo mersis Amphiaraus equis.
Si minus errasset, notus minus esset Ulysses;
Magna Philoctetæ vulnere fama suo est.
Si locus est aliquis tanta inter nomina parvis;
Nos quoque conspicuos nostra ruina facit.
Nec te nesciri patitur mea pagina; qua non
Inferius Coa Battide nomen habes:
Quidquid ages igitur, scena spectabere magna:
Et pia non parvis testibus uxor eris.
Crede mihi, quoties laudaris carmine nostro,
Qui legit has laudes, an mereare rogat.
Utque favere reor plures virtutibus istis,
Sic tua non paucæ carpere facta volent.
Quare, tu præsta, ne livor dicere possit;
Hæc est pro miseri lenta salute viri.
Cumque ego deficiam, nec possim ducere currum;
Fac tu sustineas debile sola jugum.
Ad medicum specto venis fugientibus æger:
Ultima pars animæ dum mihi restat, ades.
Quodque ego præstarem, si te magis ipse valerem,
Id mihi, cum valeas fortius, ipsa refer.
Exigit hoc socialis amor, fœdusque maritum:
Moribus hoc, conjux, exigis ipsa tuis.
Hoc domui debes, de qua censeris, ut illam
Non magis officiis, quam probitate, colas.
Cuncta licet facias; nisi sis laudabilis; uxor,
Non poterit credi Marcia culta tibi.
Nec sumus indigni; nec (si vis vera fateri)
Debetur meritis gratia nulla meis.
Redditur illa quidem grandi cum fœnore nobis,
Nec te, si cupiat lædere, livor habet.
Sed tamen hoc factis adjunge prioribus unum;
Pro nostris ut sis ambitiosa malis.
Ut minus infesta jaceam regione, labora:
Clauda nec officii pars erit ulla tui.
Magna pero, sed non tamen invidiosa roganti.
Utque ea non teneas, tota repulsa tua est.

Nec mihi succense, toties si carmine nostro,
Quod facis, ut facias, teque imitere, rogo.
Fortibus assuevit tubicen prodesse; suoque
Dux bene pugnantes incitat ore viros.
Nota tua est probitas, testataque tempus in omne:
Sit virtus etiam non probitate minor.
Non tibi Amazonia pro me sumenda securis,
Aut excisa levi pelta gerenda manu.
Numen adorandum est; non ut mihi fiat amicum,
Sed sit ut iratum, quam fuit ante, minus.
Gratia si nulla est, lacrimæ tibi gratia fient.
Hac potes, aut nulla, parte movere Deos.
Quæ tibi ne desint, bene per mala nostra cavetur:
Meque viro flendi copia dives adest.
Utque meæ res sunt; omni (puto) tempore flebis.
Has Fortuna tibi nostra ministrat opes.
Si mea mors redimenda tua (quod abominor) esset:
Admeti conjux, quam sequereris, erat.
Æmula Penelopes fieres, si fraude pudica
Instantes velles fallere nupta procos.
Si comes exstincti manes sequerere mariti,
Esset dux facti Laodamia tui.
Iphias ante oculos tibi erat ponenda, volenti
Corpus in accensos mittere forte rogos.
Nil opus est leto, nil Icariotide tela.
Cæsaris at conjux ore precanda tuo.
Quæ præstat virtute sua, ne prisca vetustas
Laude pudicitiæ secula nostra premat.
Quæ Veneris formam, mores Junonis habendo,
Sola est cælesti digna reperta toro.
Quid trepidas, & adire times? non impia Progne,
Filiave Æetæ voce movenda tua est:
Nec nurus Ægypti, nec sæva Agamemnonis uxor;
Scyllaque, quæ Siculas inguine terret aquas:
Telegonive parens vertendis nata figuris;
Nexaque nodosas angue Medusa comas.
Femina sed Princeps; in qua Fortuna videre
Se probat, & cæcæ crimina falsa tulit.
Qua nihil in terris ad finem Solis ab ortu
Clarius, excepto Cæsare, mundus habet.
Eligito tempus captatum sæpe rogandi,
Hæreat adversa ne tua navis aqua.
Non semper sacras reddunt oracula sortes:
Ipsaque non omni tempore sana patent.
Cum status Urbis erit, qualem nunc auguror esse;
Et nullus populi contrahet ora dolor;
Cum domus Augusti, Capitoli more colenda,
Læta, quod est, & sit, plenaque pacis erit;
Tum tibi Di faciant adeundi copia fiat,
Profectura aliquid tum tua verba puta.
Si quid aget majus, differ tua cœpta; caveque
Spem festinando præcipitare meam.
Nec rursus jubeo, dum sit vacuissima, quæras.
Corporis ad curam vix vacat illa sui.
Curia cum patribus fuerit stipata verendis;
Per rerum turbam tu quoque oportet eas.
Cum tibi contigerit vultum Junonis adire,
Fac sis personæ, quam tueare, memor.
Nec factum defende meum: mala caussa silenda est.
Nil nisi sollicitæ sint tua verba preces.
Tum lacrimis demenda mora est: submissaque terræ
Ad non mortales brachia tende pedes.
Tum pete nil aliud, sævo nisi ab hoste recedam:
Hostem Fortunam sit satis esse mihi.
Plura quidem subeunt: sed jam turbata timore
Hæc quoque vix poteris ore tremente loqui.

Suspicor hoc damno tibi non fore: sentiat illa
  Te majestatem pertimuisse suam.
Nec tua si fletu scindentur verba, nocebit.
  Interdum lacrimæ pondera vocis habent.
Lux etiam cœptis facito bona talibus adsit:
  Horaque conveniens, auspiciumque favens.
Sed prius imposito sanctis altaribus igni,
  Thura fer ad magnos vinaque pura Deos.
E quibus ante omnes Augustum numen adora;
  Progeniemque piam, participemque tori.
Sint utinam mites solito tibi more; tuasque
  Non duris lacrimas vultibus aspiciant.

EPISTOLA II.

COTTÆ.

QUam legis a nobis missam tibi, Cotta, salutem,
  Missa sit ut vere, perveniatque, precor.
Namque meis sospes multum cruciatibus aufers;
  Utque sit e nobis pars bona salva, facis.
Cumque labent alii, jactataque vela relinquant;
  Tu laceræ remanes anchora sola rati.
Grata tua est igitur pietas. ignoscimus illis,
  Qui cum Fortuna terga dedere fugæ.
Cum feriant unum, non unum fulmina terrent:
  Junctaque percusso turba pavere solet.
Cumque dedit paries venturæ signa ruinæ,
  Sollicito vacuus sit locus ille metu.
Quis non e timidis ægri contagia vitat,
  Vicinum metuens ne trahat inde malum?
Me quoque amicorum nimio terrore metuque,
  Non odio, quidam destituere mei.
Non illis pietas, non officiosa voluntas
  Defuit: adversos extimuere Deos.
Utque magis cauti possunt timidique videri,
  Sic appellari non meruere mali.
At meus excusat caros ita candor amicos;
  Utque habeant de me crimina nulla, favet.
Sint hac contenti venia, signentque licebit
  Purgari factum me quoque teste suum.
Pars estis pauci potior, qui rebus in arctis
  Ferre mihi nullam turpe putastis opem.
Tunc igitur meriti morietur gratia vestri,
  Cum cinis absumto corpore factus ero.
Fallar, & illa meæ superabit tempora vitæ.
  Sic tamen a memori posteritate legar.
Corpora debentur mœstis exsanguia bustis:
  Effugiunt structos nomen honorque rogos.
Occidit & Theseus, & qui comitavit Oresten:
  Sed tamen in laudes vivit uterque suas.
Vos etiam seri laudabunt sæpe nepotes;
  Claraque erit scriptis gloria vestra meis.
Hic quoque Sauromatæ jam vos novere Getæque:
  Et tales animos barbara turba probat.
Cumque ego de vestra nuper probitate referrem,
  (Nam didici Getice Sarmaticeque loqui.)
Forte senex quidam, cœtu cum staret in illo,
  Reddidit ad nostros talia verba sonos:
Nos quoque amicitiæ nomen bene novimus, hospes,
  Quos procul a vobis frigidus Ister habet.
Est locus in Scythia, [Tauros dixere priores]
  Qui Getica longe non ita distat humo.
Hac ego sum terra (patriæ nec pœnitet) ortus.
  Consortem Phœbi gens colit illa Deam.
Templa manent hodie vastis innixa columnis:
  Perque quater denos itur in illa gradus.
Fama refert illic signum cæleste fuisse:
  Quoque minus dubites, stat basis orba Dea.
Araque, quæ fuerat natura candida saxi,
  Decolor affuso tincta cruore rubet.
Femina sacra facit tædæ non nota jugali:
  Quæ superat Scythicas nobilitate nurus.
Sacrifici genus est, (sic instituere priores)
  Advena virgineo cæsus ut ense cadat.
Regna Thoas habuit Mæotide clarus in ora:
  Nec fuit Euxinis notior alter aquis.
Sceptra tenente illo, liquidas fecisse per auras
  Nescio quam dicunt Iphigenian iter.
Quam levibus ventis sub nube per æquora vectam
  Creditur his Phœbe deposuisse locis.
Præfuerat templo multos ea rite per annos,
  Invita peragens tristia sacra manu.
Cum duo velifera juvenes venere carina;
  Presseruntque suo littora nostra pede.
Par fuit his ætas, & amor: quorum alter Orestes,
  Alter erat Pylades. nomina fama tenet.
Protinus immitem Triviæ ducuntur ad aram,
  Evincti geminas ad sua terga manus.
Spargit aqua captos lustrali Graia sacerdos,
  Ambiat ut fulvas infula longa comas.
Dumque parat sacrum, dum velat tempora vittis;
  Dum tardæ caussas invenit usque moræ;
Non ego crudelis, juvenes ignoscite, dixit;
  Sacra suo facio barbariora loco.
Ritus is est gentis. qua vos tamen urbe venitis?
  Quove parum fausta puppe petistis iter?
Dixit: &, audito patriæ pia nomine virgo
  Consortes urbis comperit esse suæ.
Alteruter votis, inquit, cadat hostia sacris;
  Ad patrias sedes nuntius alter eat.
Ire jubet Pylades carum periturus Oresten.
  Hic negat: inque vicem pugnat uterque mori.
Exstitit hoc unum, quo non convenerit illis.
  Cetera par concors & sine lite fuit.
Dum peragunt pulchri juvenes certamen amoris;
  Ad fratrem scriptas exarat illa notas.
Ad fratrem mandata dabat, cuique illa dabantur,
  (Humanos casus aspice) frater erat.
Nec mora; de templo rapiunt simulacra Dianæ:
  Clamque per immensas puppe feruntur aquas.
Mirus amor juvenum, quamvis abiere tot anni,
  In Scythia magnum nunc quoque nomen habet.
Fabula narrata est postquam vulgaris ab illo;
  Laudarunt omnes facta piamque fidem.
Scilicet hac etiam [qua nulla ferocior] ora
  Nomen amicitiæ barbara corda movet.
Quid facere Ausonia geniti debetis in Urbe,
  Cum tangant diros talia facta Getas?
Adde, quod est animus semper tibi mitis; & altæ
  Indicium mores nobilitatis habet;
Quos Volesus patrii cognoscat nominis auctor;
  Quos Numa maternus non neget esse suos:
Adjectique probent genitiva ad nomina Cottæ,
  Si tu non esses, interitura domus.
Digne vir hac serie, lapso succurrere amico
  Conveniens istis moribus esse puta.

EPISTOLA III.

Fabio Maximo.

SI vacat exiguum profugo dare tempus amico,
  O sidus Fabiæ Maxime gentis, ades:
Dum tibi quæ vidi referam; seu corporis umbra,
  Seu veri species, seu fuit ille sopor.
Nox erat: & bifores iotrabat Luna fenestras,
  Mense fere medio quanta nitere solet.
Publica me requies curarum somnus habebat,
  Fusaque erant toto languida membra toro:
Cum subito pennis agitatus inhorruit aer;
  Et gemuit parvo mota feoestra sono.
Territus in cubitum relevo mea membra sinistrum:
  Pulsus & e trepido pectore somnus abit.
Stabat Amor vultu, oon quo prius esse solebat,
  Fulcra tenens læva tristis acerna manu.
Nec torquem collo, nec habens crinale capillis;
  Nec bene dispositas comtus, ut ante, comas.
Horrida peodebant molles super ora capilli;
  Et visa est oculis humida penna meis.
Qualis in aeriæ tergo solet esse columbæ,
  Tractantum multæ quam tetigere manus.
Hunc, simul agnovi, (oeque enim mihi notior alter)
  Talibus afflata est libera lingua sonis:
O puer, exsilii decepto caussa magistro,
  Quem fuit utilius non docuisse mihi;
Huc quoque venisti, pax est ubi tempore nullo,
  Et coit adstrictis barbarus Ister aquis?
Quæ tibi caussa viæ? nisi uti mala nostra videres?
  Quæ sunt, si nescis, invidiosa tibi.
Tu mihi dictasti juvenilia carmina primus:
  Apposui senis te duce quinque pedes.
Nec me Mæonio consurgere carmine, nec me
  Dicere magnorum passus es acta ducum.
Forsitan exiguas, aliquas tameo, arcus & ignis
  Iogenii vires comminuere oiei.
Namque ego dum canto tua regna, tuæque pareotis,
  In nullum mea mens grande vacavit opus.
Nec satis id fuerat; stultus quoque carmina feci,
  Artibus ut posses non rudis esse meis.
Pro quibus exsilium misero mihi reddita merces:
  Id quoque in extremis, & sine pace, locis.
At non Chionides Eumolpus in Orphea talis;
  In Phryga nec Satyrum talis Olympus erat.
Præmia nec Chiron ab Achilli talia cepit,
  Pythagoræque ferunt non nocuisse Numam.
Nomina neu referam longum collecta per ævum,
  Discipulo perii solus ab ipse meo.
Dum damus arma tibi, dum te, lascive, docemus;
  Hæc te discipulo dona magister habet.
Scis tamen; ut liquido juratus dicere possis,
  Noo me legitimos sollicitasse toros.
Scripsimus hæc istis, quarum nec vitta pudicos
  Contingit crines, nec stola longa pedes.
Dic, precor, ecquando didicisti fallere nuptas;
  Et facere incertum per mea jussa geous?
An sit ab his omnis rigide submota libellis,
  Quam lex furtivos arcet habere viros?
Quid tamen hoc prodest, vetiti si lege severa
  Credor adulterii composuisse notas?
At tu sic habeas ferientes cuncta sagittas;
  Sic numquam rapido lampades igne vacent;
Sic regat imperium, terrasque coerceat omnes
  Cæsar, ab Ænea qui tibi fratre nepos;

Effice, sit nobis non implacabilis ira;
  Meque loco plecti commodiore velit.
Hæc ego visus eram puero dixisse volucri.
  Hos visus oobis ille dedisse sonos.
Per mea tela faces, & per mea tela sagittas,
  Per matrem juro, Cæsareumque caput;
Nil, oisi concessum, nos te didicisse magistro;
  Artibus & oullum crimen inesse tuis.
Utque hoc, sic utinam defendere cetera posses!
  Scis aliud, quod te læserit, esse magis.
Quidquid id est (neque eoim debet dolor ille referri)
  Non potes a culpa dicere abesse tua.
Tu licet erroris sub imagine crimen obumbres;
  Non gravior merito vindicis ira fuit.
Ut tamen aspicerem, coosolarerque jacentem,
  Lapsa per immensas est mihi peona vias.
Hæc loca tum primum vidi, cum matre rogante
  Phasias est telis fixa puella meis.
Quæ nunc cur iterum post secula longa revisam,
  Tu facis, o castris miles amice meis.
Pone metus igitur; mitescet Cæsaris ira:
  Et veniet votis mollior hora tuis.
Neve moram timeas, tempus, quod quærimus, instat,
  Cunctaque lætitiæ plena triumphus habet.
Dum domus, & nati, dum mater Livia gaudet;
  Dum gaudes Patriæ magne Ducisque Pater:
Dum tibi gratatur populus, totamque per Urbem
  Omnis odoratis ignibus ara calet:
Dum faciles aditus præbet venerabile templum;
  Sperandum nostras posse valere preces.
Dixit; & aut ille est tenues dilapsus in auras,
  Cœperunt sensus aut vigilare mei.
Si dubitem, quin his faveas o, Maxime, dictis,
  Memnonio cycnos esse colore putem.
Sed neque mutatur nigra pice lacteus humor:
  Nec, quod erat candens, fit terebinthus, ebur.
Conveniens animo genus est tibi: nobile namque
  Pectus & Herculeæ simplicitatis habes.
Livor iners vitium mores non exit in istos;
  Utque latens ima vipera serpit humo.
Mens tua sublimis supra genus emioet ipsum:
  Grandius ingenio nec tibi nomen inest.
Ergo alii noceant miseris, optentque timeri:
  Tinctaque mordaci spicula felle gerant.
At tua supplicibus domus est assueta juvandis:
  In quorum numero me precor esse velis.

EPISTOLA. IV.

Rufino.

HÆc tibi non vanam portantia verba salutem,
  Naso Tomitana mittit ab urbe tuus;
Utque suo faveas mandat, Rufine, Triumpho;
  In vestras venit si tameo ille manus.
Est opus exiguum, vastisque paratibus impar.
  Quale tamen cumque est, ut tueare rogo.
Firma valent per se, nullumque Machaona quærunt:
  Ad medicam dubius confugit æger opem.
Non opus est magnis placido lectore poetis:
  Quamlibet invitum difficilemque tenent.
Nos, quibus ingenium longi minuere labores,
  Aut etiam nullum forsitan aote fuit,
Viribus infirmi, vestro candore valemus.
  Quem mihi si demas, omnia rapta putem.
Cunctaque cum mea siot propenso nixa favore,

Præcipuum veniæ jus habet ille liber.
Spectatum vates alii scripsere triumphum.
Est aliquid memori visa notare manu.
Nos ea vix avidam vulgo captata per aurem
Scripsimus: atque oculi fama fuere mei.
Scilicet affectus similes, aut impetus idem,
Rebus ab auditis conspicuisque venit?
Nec nitor argenti, quem vos vidistis, & auri,
Quod mihi defuerit, purpuraque illa, queror.
Sed loca, sed gentes formatæ mille figuris
Nutrissent carmen, prœliaque ipsa, meum.
Et Regum vultus, certissima pignora mentis,
Juvissent aliqua forsitan illud opus.
Plausibus ex ipsis populi lætoque favore
Ingenium quodvis incaluisse potest.
Tamque ego sumsissem tali clangore vigorem,
Quam rudis audita miles ad arma tuba.
Pectora sint nobis nivibus glacieque licebit,
Atque hoc, quem patior, frigidiora loco:
Illa Ducis facies in curru stantis eburno
Excuteret frigus sensibus omne meis.
His ego defectus, dubiisque auctoribus usus,
Ad vestri venio jure favoris opem.
Nec mihi nota ducum, nec sunt mihi nota locorum
Nomina: materiam vix habuere manus.
Pars quota de tantis rebus, quam Fama referre,
Aut aliquis nobis scribere posset, erat?
Quo magis, o lector, debes ignoscere, si quid
Erratum est illic, præteritumve mihi.
Adde, quod assiduam domini meditata querelam
Ad lætum carmen vix mea versa lyra est.
Vix bona post tanto quærenti verba subibant:
Et gaudere aliquid, res mihi visa nova est.
Utque reformidant insuetum lumina Solem,
Sic ad lætitiam mens mea segnis erat.
Est quoque cunctarum novitas carissima rerum:
Gratiaque officio, quod mora tardat, abest.
Cetera certatim de magno scripta triumpho
Jam pridem populi suspicor ore legi.
Illa bibit sitiens, lector mea pocula plenus:
Illa recens pota est, nostra tepescit aqua.
Non ego cessavi, nec fecit inertia serum:
Ultima me vasti sustinet ora freti.
Dum venit huc rumor, properataque carmina fiunt,
Factaque eunt ad vos, annus abesse potest.
Nec minimum refert, intacta rosaria primus,
An sera carpas pene relicta manu.
Quid mirum, lectis exhausto floribus horto,
Si Duce non facta est digna corona suo?
Deprecor, hæc vatum contra sua carmina ne quis
Dicta putet. pro se Musa locuta mea est.
Sunt mihi vobiscum communia sacra, poetæ;
In vestro miseris si licet esse choro.
Magnaque pars animæ mecum vixistis, amici:
Hac ego vos absens nunc quoque parte colo.
Sint igitur, vestro mea commendanda favori
Carmina, non possum pro quibus ipse loqui.
Scripta placent a morte fere: quia lædere vivos
Livor, & injusto carpere dente solet.
Si genus est mortis male vivere; terra moratur:
Et desunt fatis sola sepulcra meis.
Denique opus nostræ culpetur ut undique curæ,
Officium nemo qui reprehendat erit.
Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas:
Hac ego contentos auguror esse Deos.
Hæc facit, ut veniat pauper quoque gratus ad aras;
Et placeat cæso non minus agna bove.
Res quoque tanta fuit, quantæ subsistere summo
Æneidos vati grande fuisset onus.
Ferre etiam molles elegi tam vasta triumphi
Pondera disparibus non potuere rotis.
Quo pede nunc utar, dubia est sententia nobis.
Alter enim de te, Rhene, triumphus adest.
Irrita verorum non sunt præsagia vatum.
Danda Jovi laurus, dum prior illa viret.
Nec mea verba legis, qui sum submotus ad Istrum,
Non bene pacatis flumina pota Getis.
Ista Dei vox est: Deus est in pectore nostro.
Hæc duce prædico vaticinorque Deo.
Quid cessas currum pompamque parare triumphis,
Livia? jam nullas dant tibi bella moras.
Perfida damnatas Germania projicit hastas.
Jam pondus dices omen habere meum.
Crede, brevique fides aderit; geminabit honorem
Filius, & junctis, ut prius, ibit equis.
Prome, quod injicias humeris victoribus, ostrum.
Ipsa potest solitum nosse corona caput.
Scuta sed & galeæ gemmis radientur & auro,
Stentque super vinctos trunca tropæa viros.
Oppida turritis cingantur eburnea muris:
Fictaque res vero more putetur agi.
Squallidus immissos fracta sub arundine crines
Rhenus, & infectas sanguine portet aquas.
Barbara jam capti poscunt insignia Reges,
Textaque fortuna divitiora sua.
Et quæ præterea virtus invicta tuorum
Sæpe parata tibi, sæpe paranda facit.
Di, quorum monitu sumus eventura locuti,
Verba (precor) celeri nostra probate fide.

EPISTOLA V.

MAXIMO COTTÆ.

Quam legis, unde tibi mittatur epistola, quæris?
Hinc, ubi cæruleis jungitur Ister aquis.
Ut regio dicta est, succurrere debet & auctor,
Læsus ab ingenio Naso poeta suo.
Qui tibi, quam mallet præsens adferre salutem,
Mittit ab hirsutis, Maxime Cotta, Getis.
Legimus, o juvenis, patrii non degener oris,
Dicta tibi pleno verba diserta foro.
Quæ, quamquam lingua mihi sunt properante per horas
Lecta satis multas, pauca fuisse queror.
Plura sed hæc feci relegendo sæpe; nec umquam
Non mihi, quam primo, grata fuere magis.
Cumque nihil toties lecta e dulcedine perdant,
Viribus illa suis, non novitate, placent.
Felices, quibus hæc ipso cognoscere in actu,
Et tam facundo contigit ore frui!
Nam quamquam sapor est allata dulcis in unda,
Gratius ex ipso fonte bibuntur aquæ.
Et magis adducto pomum decerpere ramo,
Quam de cælata sumere lance juvat.
At nisi peccassem, nisi me mea Musa fugasset,
Quod legi, tua vox exhibuisset opus.
Utque fui solitus, sedissem forsitan unus
De centum judex in tua verba viris.
Major & implesset præcordia nostra voluptas,
Cum traherer dictis annueremque tuis.
Quem quoniam fatum, vobis patriaque relictis,
Inter inhumanos maluit esse Getas:

Quod

Quod licet, ut videat tecum magis esse, legendo,
Sæpe, precor, studii pignora mitte tui:
Exemploque meo, nisi dedignaris id ipsum,
Utere: quod nobis rectius ipse dates.
Namque ego, qui perii jam pridem, Maxime, vobis,
Ingenio nitor non periisse meo.
Redde vicem: nec rara tui monumenta laboris
Accipiant nostræ grata futura manus.
Dic tamen, o juvenis studiorum plene meorum;
Ecquid ab his ipsis admoneare mei?
Ecquibus ut recitas factum modo carmen amicis,
Aut, quod sæpe soles, exigis ut recitent,
Interdum quæritur tua mens, oblita quid absit?
(Nescio quid certe sentit abesse sui.)
Utque loqui de me multum præsente solebas,
Nunc quoque Nasonis nomen in ore tuo est?
Ipse quidem Getico peream violatus ab arcu,
(Et sit perjurii quam prope pœna vides)
Te nisi momentis video pæne omnibus absens.
Gratia Dis, menti quolibet ire licet.
Hanc ubi perveni, nulli cernendus, in Urbem,
Sæpe loquor tecum; sæpe loquente fruor.
Tum, mihi difficile est, quam sit bene, dicere; quamque
Candida judiciis illa sit hora meis.
Tum me (si qua fides) cælesti sede receptum
Cum fortunatis suspicor esse Deis.
Rursus, ut huc redii, cælum Superosque relinquo.
A Styge nec longe Pontica distat humus.
Unde ego si fato nitor prohibente reverti;
Spem sine profectu, Maxime, tolle mihi.

EPISTOLA VI.

AMICORUM CUIDAM.

NAso suo, nomen posuit cui pæne, sodali
Mittit ab Euxinis hoc breve carmen aquis.
At, si cauta parum scripsisset dextra, quis esses,
Forsitan officio parta querela foret.
Cur tamen, hoc aliis tutum credentibus, unus,
Appellent ne te carmina nostra, rogas?
Quanta sit in media clementia Cæsaris ira,
Ex me, si nescis, certior esse potes.
Huic ego, quam patior, nil possem demere pœnæ,
Si judex meriti cogerer esse mei.
Non vetat ille sui quemquam meminisse sodalis:
Nec prohibet tibi me scribere, teque mihi.
Nec scelus admittas, si consoleris amicum:
Mollibus & verbis aspera fata leves.
Cur, dum tuta times, facis ut reverentia talis
Fiat in Augustos invidiosa Deos?
Fulminis afflatos interdum vivere telis
Vidimus, & refici non prohibente Jove.
Nec, quia Neptunus navem lacerarat Ulyssis,
Leucothee nanti ferre negavit opem.
Crede mihi, miseris cælestia numina parcunt:
Nec semper læsos & sine fine premunt.
Principe nec nostro Deus est moderatior ullus.
Justitia vires temperat ille suas.
Nuper eam Cæsar facto de marmore templo,
Jampridem posuit mentis in æde suæ.
Jupiter in multos temeraria fulmina torquet,
Qui pœnam culpa non meruere pari.
Obruerit sævis cum tot Deus æquoris undis,
Ex illis mergi pars quota digna fuit?
Cum pereant acie fortissima quæque, vel ipso
Judice, delectus Martis iniquus erit.
At, si forte velis in nos inquirere, nemo est
Qui se, quod patitur, commeruisse neget.
Adde, quod extinctos vel aqua, vel Marte, vel igni,
Nulla potest iterum restituisse dies.
Restituit multos, aut pœnæ parte levavit
Cæsar; & in multis me velit esse precor.
An tu, cum tali populus sub Principe simus,
Alloquio profugi credis inesse metum?
Forsitan hæc domino Busiride jure timeres,
Aut solito clausos urere in ære viros.
Desine mite animum vano infamare timore.
Sæva quid in placidis saxa veretis aquis?
Ipse ego, quod primo scripsi sine nomine vobis,
Vix excusari posse mihi videor.
Sed pavor attonito rationis ademerat usum:
Cesserat omne novis consiliumque malis.
Fortunamque meam metuens, non vindicis iram,
Terrebar titulo nominis ipse mei.
Hactenus admonitus memori concede poetæ,
Ponat ut in chartis nomina cara suis.
Turpe erit ambobus, longo mihi proximus usu
Si nulla libri parte legare mei.
Ne tamen iste metus somnos tibi rumpere possit;
Non ultra, quam vis, officiosus ero.
Teque tegam, qui sis: nisi cum permiseris ipse.
Cogetur nemo munus habere meum.
Tu modo, quem poteras vel aperte tutus amare,
Si res est anceps ista, latenter ama.

EPISTOLA VII.

AMICIS.

VErba mihi desunt eadem tam sæpe roganti,
Jamque pudet vanas fine carere preces.
Tædia consimili fieri de carmine vobis,
Quidque petam, cunctos edidicisse reor.
Nostraque quid portet jam nostis epistola, quamvis
Charta sit a vinclis non labefacta suis.
Ergo mutetur nostri sententia scripti,
Ne toties contra, quam rapit amnis, eam.
Quod bene de vobis speravi, ignoscite, amici:
Talia peccandi jam mihi finis erit.
Nec gravis uxori dicar: quæ scilicet in me
Quam proba, tam timida est, experiensque parum.
Hæc quoque, Naso, feres: etenim pejora tulisti.
Jam tibi sentiri sarcina nulla potest.
Ductus ab armento taurus detrectat aratrum:
Subtrahit & duro colla novella jugo.
Nos, quibus assuevit fatum crudeliter uti,
Ad mala jam pridem non sumus ulla rudes.
Venimus in Geticos fines; moriamur in illis:
Parcaque ad extremum, qua mea cœpit, eat.
Spem juvet amplecti; quæ non juvat irrita semper;
Et fieri cupias si qua, futura putes.
Proximus huic gradus est; bene desperare salutem,
Seque semel vera scire perisse fide.
Curando fieri quædam majora videmus
Vulnera, quæ melius non tetigisse fuit.
Mitius ille perit, subita qui mergitur unda;
Quam sua qui tumidis brachia lassat aquis.
Cur ego concepi Scythicis me posse carere
Finibus, & terra prosperiore frui?
Cur aliquid de me speravi lenius umquam?
An Fortuna mihi sic mea nota fuit?

Torqueor

Torqueor en gravius; repetitaque forma locorum
  Exsilium renovat triste, recenseque facit.
Est tamen utilius, studium cessasse meorum:
  Quam, quas admorint, non valuisse preces.
Magna quidem res est, quam non audetis, amici:
  Sed si quis peteret, qui dare vellet, erat.
Dummodo non vobis hoc Cæsaris ira negarit;
  Fortiter Euxinis immoriemur aquis.

EPISTOLA VIII.

MAXIMO.

QUæ tibi quærebam memorem testantia curam
  Dona Tomitanus mittere posset ager.
Dignus es argento, fulvo quoque dignior auro:
  Sed te, cum donas, ista juvare solent.
Nec tamen hæc loca sunt ullo pretiosa metallo.
  Hostis ab agricola vix finit illa fodi.
Purpura sæpe tuos fulgens prætexit amictus:
  Sed non Sarmatico tingitur illa mari.
Vellera dura ferunt pecudes, & Palladis uti
  Arte Tomitanæ non didicere nurus.
Femina pro lana Cerealia munera frangit;
  Suppositoque gravem vertice portat aquam.
Non hic pampineis amicitur vitibus ulmus:
  Nulla premunt ramos pondere poma suo.
Tristia deformes pariunt absinthia campi,
  Terraque de fructu quam sit amara docet.
Nil igitur tota Ponti regione sinistri,
  Quod mea sedulitas mittere posset, erat.
Clausa tamen misi Scythica tibi tela pharetra:
  Hoste precor fiant illa cruenta tuo.
Hos habet hæc calamos, hos hæc habet ora libellos.
  Hæc viget in nostris, Maxime, Musa locis.
Quæ quamquam misisse pudet, quia parva videntur;
  Tu tamen hæc, quæso, consule missa boni.

EPISTOLA IX.

BRUTO.

QUod sit in his eadem sententia, Brute, libellis,
  Carmina nescio quem carpere nostra refers;
Nil nisi me terra fruar ut propiore rogare;
  Et, quam sim denso cinctus ab hoste, queri.
O quam de multis vitium reprehenditur unum!
  Hoc peccat solum si mea Musa, bene est.
Ipse ego librorum video delicta meorum;
  Cum sua plus justo carmina quisque probet.
Auctor opus laudat. sic forsitan Agrius olim
  Thersiten facie dixerit esse bona.
Judicium tamen hic nostrum non decipit error;
  Nec quidquid genui, protinus illud amo.
Cur igitur, si me videam delinquere, peccem,
  Et patiar scripto crimen inesse, rogas?
Non eadem ratio est, sentire & demere morbos.
  Sensus inest cunctis; tollitur arte malum.
Sæpe aliquod cupiens verbum mutare, relinquo;
  Judicium vires destituuntque meum.
Sæpe piget (quid enim dubitem tibi vera fateri?)
  Corrigere, & longi ferre laboris onus.
Scribentem juvat ipse favor, minuitque laborem,
  Cumque suo crescens pectore fervet opus.
Corrigere at res est tanto magis ardua, quanto
  Magnus Aristarcho major Homerus erat.

Sic animum lento curarum frigore lædit,
  Ut cupidi cursor fræna retentat equi.
Atque ita Di mites minuant mihi Cæsaris iram,
  Ossaque pacata nostra tegantur humo;
Ut mihi conanti nonnumquam intendere curas,
  Fortunæ species obstat acerba meæ.
Vixque mihi videor, faciam quod carmina, sanus;
  Inque feris curem corrigere illa Getis.
Nil tamen e scriptis magis excusabile nostris,
  Quam sensus cunctis pæne quod unus inest.
Læta fere lætus cecini, cano tristia tristis.
  Conveniens operi tempus utrumque suo est.
Quid, nisi de vitio scribam regionis amaræ?
  Utque solo moriar commodiore, precer?
Cum toties eadem dicam, vix audior ulli:
  Verbaque profectu dissimulata careot.
Et tamen hæc eadem cum sint, non scribimus iisdem:
  Unaque per plures vox mea tentat opem.
An, ne bis sensum lector reperiret eundem,
  Unus amicorum, Brute, rogandus erat?
Non fuit hoc tanti; confesso ignoscite, docti.
  Vilior est operis fama salute mea.
Denique materiæ, quam quis sibi finxerit ipse,
  Arbitrio variat multa poeta suo.
Musa mea est index nimium quoque vera malorum;
  Atque incorruptæ pondera testis habet.
Nec liber ut fieret, sed uti sua cuique daretur
  Littera, propositum curaque nostra fuit.
Postmodo collectas, utcumque sine ordine, junxi:
  Hoc opus electum ne mihi forte putes.
Da veniam scriptis, quorum non gloria nobis
  Caussa, sed utilitas officiumque, fuit.

EPISTOLARUM EX PONTO

LIBER IV.

EPISTOLA I.

SEXTO POMPEIO.

ACcipe Pompei, deductum carmen ab illo,
  Debitor est vitæ qui tibi, Sexte, suæ.
Qui seu non prohibes a me tua nomina poni,
  Accedet meritis hæc quoque summa tuis.
Sive trahis vultus; equidem peccasse fatebor.
  Delicti tamen est caussa probanda mei.
Non potuit mea mens quin esset grata, teneri,
  Sit precor officio non gravis ira pio.
O quoties ego sum libris mihi visus in istis
  Impius, in nullo quod legerere loco!
O quoties, alii vellem cum scribere, nomen
  Rettulit in ceras inscia dextra tuum!
Ipse mihi placuit mendis in talibus error;
  Et vix invita facta litura manu est.
Viderit ad summum, dixi, licet ipse queratur;
  Ah pudet offensam non meruisse prius!
Da mihi, si quid ea est, hebetantem pectora Lethen;
  Oblitus potero non tamen esse tui.
Idque sinas oro; nec fastidita repellas
  Verba: nec officio crimen inesse putes.
Et levis hæc meritis referatur gratia tantis.
  Sin minus; invito te quoque gratus ero.
Numquam pigra fuit nostris tua gratia rebus:
  Nec mihi munificas arca negavit opes.
Nunc quoque nil subitis clementia territa fatis
  Auxi-

Auxilium vitæ fertque feretque meæ.
Unde, roges forsan, fiducia tanta futuri
Sit mihi. quod fecit quisque tuetur opus.
Ut Venus artificis labor est & gloria Coi,
Æquoreo madidas quæ premit imbre comas:
Arcis ut Actææ vel eburna vel ænea custos
Bellica Phidiaca stat Dea facta manu;
Vindicat ut Calamis laudem, quos fecit, equorum;
Ut similis veræ vacca Myronis opus;
Sic ego pars rerum non ultima, Sexte, tuarum;
Tutelæque feror munus opusque tuæ.

EPISTOLA II.

Severo.

Quod legis, o Vates magnorum maxime Regum,
Venit ab intonsis usque, Severe, Getis.
Cujus adhuc nomen nostros tacuisse libellos,
Si modo permittis dicere vera, pudet.
Orba tamen numeris cessavit epistola numquam
Ire per alternas officiosa vices.
Carmina sola tibi memorem testantia curam
Non data sunt. quid enim, quæ facis ipse, darem?
Quis mel Aristæo, quis Baccho vina Falerno,
Triptolemo fruges, poma det Alcinoo?
Fertile pectus habes, interque Helicona colentes
Uberius nulli provenit ista seges.
Mittere carmen ad hunc, frondes erat addere silvis.
Hæc mihi cunctandi causa, Severe, fuit.
Nec tamen ingenium nobis respondet, ut ante:
Sed siccum sterili vomere littus aro.
Scilicet ut limus venas excæcat in undis;
Læsaque suppresso fonte resistit aqua;
Pectora sic mea sunt limo vitiata malorum:
Et carmen vena pauperiore fluit.
Si quis in hac ipsum terra posuisset Homerum;
Esset, crede mihi, factus & ille Getes.
Da veniam fasso; studiis quoque fræna remisi:
Ducitur & digitis littera rara meis.
Impetus ille facer, qui vatum pectora nutrit,
Qui prius in nobis esse solebat, abest.
Vix venit ad partes, vix sumtæ Musa tabellæ
Imponit pigras pæne coacta manus.
Parvaque, ne dicam scribendi nulla voluptas
Est mihi: nec numeris nectere verba juvat.
Sive quod hinc fructus adeo non cepimus ullos,
Principium nostri res sit ut ista mali:
Sive quod in tenebris numerosos ponere gressus,
Quodque legas nulli, scribere carmen, idem est.
Excitat auditor studium, laudataque virtus
Crescit; & immensum gloria calcar habet.
Hic mea cui recitem, nisi flavis scripta Corallis,
Quasque alias gentes barbarus Ister habet?
Sed quid solus agam? quaque infelicia perdam
Otia materia, surripiamque diem?
Nam quia nec vinum, nec me tenet alea fallax,
Per quæ clam tacitum tempus abire solet;
Nec me quod cuperem, si per fera bella liceret,
Oblectat cultu terra novata suo:
Quid, nisi Pierides solatia frigida, restat,
Non bene de nobis quæ meruere Deæ?
At tu, cui bibitur felicius Aonius fons,
Utiliter studium quod tibi cedit, ama.
Sacraque Musarum merito cole: quodque legamus,
Huc aliquod curæ mitte recentis opus.

EPISTOLA III.

Amico Instabili.

Conquerar, an taceam? ponam sine nomine crimen?
An notum, qui sis, omnibus esse velim?
Nomine non utar, ne commendere querela;
Quæraturque tibi carmine fama meo.
Dum mea puppis erat valida fundata carina,
Qui mecum velles currere, primus eras.
Nunc, quia contraxit vultum Fortuna, recedis;
Auxilio postquam scis opus esse tuo.
Dissimulas etiam, nec me vis nosse videri:
Quique sit, audito nomine, Naso, rogas.
Ille ego sum, quamquam non vis audire, vetusta
Pæne puer puero junctus amicitia.
Ille ego, qui primus tua seria nosse solebam,
Qui tibi jucundis primus adesse jocis.
Ille ego convictor, densoque domesticus usu:
Ille ego judiciis unica Musa tuis.
Idem ego sum, qui nunc an vivam, perfide, nescis:
Cura tibi de quo quærere nulla fuit.
Sive fui numquam carus, simulasse fateris:
Seu non fingebas, inveniere levis.
Eia age dic aliquam, quæ te mutaverit, iram:
Nam nisi justa tua est, justa querela mea est.
Quæ te consimilem res nunc vetat esse priori?
An crimen, cœpi quod miser esse, vocas?
Si mihi rebus opem nullam factisque ferebas;
Venisset verbis charta notata tribus.
Vix equidem credo, sed & insultare jacenti
Te mihi, nec verbis parcere, Fama refert.
Quid facis, ah demens? cur si Fortuna recedat,
Naufragio lacrimas eripis ipse tuo?
Hæc Dea non stabili quam sit levis orbe fatetur,
Quem summum dubio sub pede semper habet.
Quolibet est folio, quavis incertior aura.
Par illi levitas, improbe, sola tua est.
Omnia sunt hominum tenui pendentia filo:
Et subito casu, quæ valuere, ruunt.
Divitis audita est cui non opulentia Crœsi?
Nempe tamen vitam captus ab hoste tulit.
Ille Syracosia modo formidatus in urbe,
Vix humili duram reppulit arte famem.
Quid fuerat Magno majus? tamen ille rogavit
Submissa fugiens voce clientis opem.
Cuique viro totus terrarum paruit orbis,
Indigus effectus omnibus ipse magis.
Ille Jugurthino clarus Cimbroque triumpho,
Quo victrix toties Consule Roma fuit;
In cœno latuit Marius cannaque palustri:
Pertulit & tanto multa pudenda viro.
Ludit in humanis divina potentia rebus;
Et certam præsens vix habet hora fidem.
Littus ad Euxinum, si quis mihi diceret, ibis,
Et metues arcu ne feriare Getæ;
I, bibe, dixissem, purgantes pectora succos:
Quidquid & in tota nascitur Anticyra.
Sum tamen hæc passus: nec si mortalia possem,
Et summi poteram tela cavere Dei.
Tu quoque fac timeas; &, quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

EPISTOLA IV.

Sexto Pompeio.

Nulla dies adeo est australibus humida nimbis,
Non intermissis ut fluat imber aquis.
Nec sterilis locus ullus ita est, ut non sit in illo
Mista fere duris utilis herba rubis.
Nil adeo Fortuna gravis miserabile fecit,
Ut minuant nulla gaudia parte malum.
Ecce domo, patriaque carens, oculisque meorum,
Naufragus in Getici littoris actus aquas;
Qua tamen inveni vultum diffundere caussa
Possem, Fortunæ nec meminisse meæ.
Nam mihi cum fulva tristis spatiarer arena,
Visa est a tergo penna dedisse sonum.
Respicio: nec corpus erat, quod cernere possem:
Verba tamen sunt hæc aure recepta mea:
En ego lætarum venio tibi nuntia rerum,
Fama per immensas aere lapsa vias.
Consule Pompeio, quo non tibi carior altet,
Candidus & felix proximus annus erit.
Dixit: &, ut læto Pontum rumore replevit,
Ad gentes alias hinc Dea vertit iter.
At mihi, dilapsis inter nova gaudia curis,
Excidit asperitas hujus iniqua loci.
Ergo ubi, Jane biceps, longum reseraveris annum,
Pulsus & a sacro mense December erit;
Purpura Pompeium summi velabit honoris:
Ne titulis quidquam debeat ille suis.
Cernere jam videor rumpi penetralia turba;
Et populum lædi deficiente loco.
Templaque Tarpeiæ primum tibi sedis adiri;
Et fieri faciles in tua vota Deos.
Colla boves niveos certæ præbere securi,
Quos aluit campis herba Falisca suis.
Cumque Deos omnes, tum quos impensius æquos
Esse tibi cupias, cum Jove Cæsar erit.
Curia te excipiet, Patresque e more vocati
Intendent aures ad tua verba suas.
Hos ubi facundo tua vox hilaraverit ore:
Utque solet, tulerit prospera verba dies;
Egeris & meritas Superis cum Cæsare grates:
Qui caussam, facias cur ita sæpe, dabit:
Inde domum repetes toto comitante Senatu;
Officium populi vix capiente domo.
Me miserum, turba quod non ego cernor in illa:
Nec poterunt istis lumina nostra frui!
Quamlibet absentem, qua possum, mente videbo:
Aspiciet vultus Consulis illa sui.
Di faciant, aliquo subeat tibi tempore nostrum
Nomen; &, Heu, dicas, quid miser ille facit?
Hæc tua pertulerit si quis mihi verba, fatebor
Protinus exsilium mollius esse meum.

EPISTOLA V.

Eidem Jam-consuli.

Ite, leves elegi, doctas ad Consulis aures;
Verbaque honorato ferte legenda viro.
Longa via est; nec vos pedibus proceditis æquis:
Tectaque brumali sub nive terra latet.
Cum gelidam Thracen, & opertum nubibus Hæmon,
Et maris Ionii transieritis aquas;
Luce minus decima dominam venietis in Urbem,
Ut festinatum non faciatis iter.
Protinus inde domus vobis Pompeia petatur.
Non est Augusto junctior ulla Foro.
Si quis, ut in populo, qui sitis, & unde, requiret:
Nomina decepta quælibet aure ferat.
Ut sit enim tutum, sicut reor esse, fateri;
Verba minus certe ficta timoris habent.
Copia nec vobis ullo prohibente videndi
Consulis, ut limen contigeritis, erit.
Aut reget ille suos dicendo jura Quirites,
Conspicuum signis cum premet altus ebur:
Aut populi reditus positam componet ad bastam,
Et minui magnæ non sinet Urbis opes.
Aut, ut erunt Patres in Julia templa vocati,
De tanto dignis Consule rebus aget.
Aut feret Augusto solitam natoque salutem;
Deque parum noto consulet officio.
Tempus ab his vacuum Cæsar Germanicus omne
Auferet. a magnis hunc colit ille Deis.
Cum tamen a turba rerum requieverit harum;
Ad vos mansuetas porriget ille manus:
Quidque parens ego vester agam, fortasse requiret.
Talia vos illi reddere verba velim.
Vivit adhuc, vitamque tibi debere fatetur,
Quam prius a miti Cæsare munus habet.
Te sibi, cum fugeret, memori solet ore referre,
Barbariæ tutas exhibuisse vias.
Sanguine Bistonium quod non tepefecerit ensem,
Effectum cura pectoris esse tui.
Addita præterea vitæ quoque multa tuendæ
Munera, ne proprias attenuaret opes.
Pro quibus ut meritis referatur gratia, jurat,
Se fore mancipii tempus in omne tui.
Nam prius umbrosa carituros arbore montes,
Et freta velivolas non habitura rates,
Fluminaque in fontes cursu reditura supino;
Gratia quam meriti possit abire tui.
Hæc ubi dixeritis, servet sua dona, rogate.
Sic fuerit vestræ caussa peracta viæ.

EPISTOLA VI.

Bruto.

Quam legis, ex illis tibi venit epistola, Brute,
Nasonem nolles in quibus esse locis.
Sed, tu quod nolles, voluit miserabile fatum.
Hei mihi, plus illud, quam tua vota, valet!
In Scythia nobis quinquennis Olympias acta est:
Jam tempus lustri transit in alterius.
Perstat enim Fortuna tenax, votisque malignum
Opponit nostris insidiosa pedem.
Certus eras pro me, Fabiæ laus, Maxime, gentis,
Numen ad Augustum supplice voce loqui.
Occidis ante preces; caussamque ego, Maxime, mortis,
(Nec fueram tanti) me reor esse tuæ.
Jam timeo nostram cuiquam mandare salutem;
Ipsum morte tua concidit auxilium.
Cœperat Augustus deceptæ ignoscere culpæ;
Spem nostram terras deseruitque simul.
Quale tamen potui de cælite, Brute, recenti
Vestra procul positus carmen in ora dedi.
Quæ prosit pietas utinam mihi; sitque malorum
Jam modus, & sacræ mitior ira domus!
Te quoque idem, liquido possum jurare, precari,
O mihi non dubia cognite Brute nota.

Nam

Nam cum præſtiteris verum mihi ſemper amorem;
Hic tamen adverſo tempore crevit amor.
Quique tuas pariter lacrimas noſtraſque videret;
Paſſuros pœnam crederet eſſe duos.
Lenem te miſeris genuit Natura, nec ulli
Mitius ingenium, quam tibi, Brute, dedit.
Ut qui, quid valeas, ignoret, Marte forenſi,
Poſſe tuo peragi vix putet ore reos.
Scilicet ejuſdem eſt, quamvis pugnare videtur,
Supplicibus facilem, ſontibus eſſe trucem.
Cum tibi ſuſcepta eſt legis vindicta ſeveræ;
Verba velut tinctum ſingula virus habent.
Hoſtibus eveniat, quam ſis violentus in armis
Sentire, & linguæ tela ſubire tuæ.
Quæ tibi tam tenui cura limantur, ut omnes
Iſtius ingenium corporis eſſe negent.
At ſi quem lædi Fortuna cernis iniqua,
Mollior eſt animo femina nulla tuo.
Hoc ego præcipue ſenſi, cum magna meorum
Notitiam pars eſt inficiata mei.
Immemor illorum, veſtri non immemor umquam,
Qui mala ſolliciti noſtra levaſtis, ero.
Et prius (heu nobis nimium conterminus!) Iſter
In caput Euxino de mare vertet iter:
Utque Thyeſteæ redeant ſi tempora menſæ,
Solis ad Eoas currus agetur aquas:
Quam quiſquam veſtrum, qui me doluiſtis ademto,
Arguat ingratum non meminiſſe ſui.

EPISTOLA VII.

Vestali.

Miſſus es Euxinas quoniam, Veſtalis, ad undas,
Ut poſitis reddas jura ſub axe locis;
Aſpicis en, Præſes, quali jaceamus in arvo:
Nec me teſtis eris falſa ſolere queri.
Accedet voci per te non irrita noſtræ,
Alpinis juvenis regibus orte, fides.
Ipſe vides certe glacie concreſcere Pontum.
Ipſe vides rigido ſtantia vina gelu.
Ipſe vides, onerata ferox ut ducat Iazyx
Per medias Iſtri plauſtra bubulcus aquas.
Aſpicis & mitti ſub adunco toxica ferro,
Et telum cauſſas mortis habere duas.
Atque utinam pars hæc tantum ſpectata fuiſſet,
Non etiam proprio cognita Marte tibi!
Tenditis ad primum per denſa pericula pilum:
Contigit ex merito qui tibi nuper honos.
Sit licet hic titulus plenis tibi fructibus ingens,
Ipſa tamen virtus ordine major erit.
Non negat hoc Iſter: cujus tua dextera quondam
Puniceam Getico ſanguine fecit aquam.
Non negat Ægypſos, quæ te ſubeunte recepta
Senſit in ingenio nil opis eſſe loci.
Nam dubium, poſitu melius defenſa manuve,
Urbs erat in ſummo nubibus æqua jugo.
Sithonio Regi ferus interceperat illam
Hoſtis, & ereptas victor habebat opes.
Donec fluminea devecta Vitellius unda
Intulit expoſito milite ſigna Getis.
At tibi, progenies alti fortiſſima Dauni,
Venit in adverſos impetus ire viros.
Nec mora; conſpicuus longe fulgentibus armis,
Fortia ne poſſint facta latere, caves:
Ingentique gradu contra ferrumque locumque,

Saxaque brumali grandine plura, ſubis.
Nec te miſſa ſuper jaculorum turba moratur,
Nec quæ vipereo tela cruore madent.
Spicula cum pictis hærent in caſſide pennis:
Parſque fere ſcuti vulnere nulla vacat.
Nec corpus cunctos feliciter effugit ictus;
Sed minor eſt acri laudis amore dolor.
Talis apud Trojam Danais pro navibus Ajax
Dicitur Hectoreas ſuſtinuiſſe faces.
Ut propius ventum eſt, admotaque dextera dextræ,
Reſque fero potuit cominus enſe geri;
Dicere difficile eſt, quid Mars tuus egerit illic,
Quotque neci dederis, quoſque, quibuſque modis.
Enſe tuo factos calcabas victor acervos;
Impoſitoque Getes ſub pede multus erat.
Pugnat ad exemplum Primi minor ordine Pili:
Multaque fert miles vulnera, multa facit.
Sed tantum virtus alios tua præterit omnes,
Ante citos quantum Pegaſus ibat equos.
Vincitur Ægypſos: teſtataque tempus in omne
Sunt tua, Veſtalis, carmine facta meo.

EPISTOLA VIII.

Suillio.

Littera ſera quidem, ſtudiis exculte Suilli,
Huc tua pervenit, ſed mihi grata tamen.
Qua, pia ſi poſſit Superos lenire rogando
Gratia, laturum te mihi dicis opem.
Ut jam nil præſtes, animi ſum factus amici
Debitor; & meritum, velle juvare, voco.
Impetus iſte tuus longum modo duret in ævum;
Neve malis pietas ſit tua laſſa meis.
Jus aliquod faciunt affinia vincula nobis,
Quæ ſemper maneant illabefacta precor.
Nam tibi quæ conjux, eadem mihi filia pæne eſt:
Et quæ te generum, me vocat illa virum.
Hei mihi, ſi lectis vultum tu verſibus iſtis
Ducis, & affinem te pudet eſſe meum!
At nihil hic dignum poteris reperire pudore,
Præter Fortunam, quæ mihi cæca fuit.
Seu genus excutias; Equites, ab origine prima,
Uſque per innumeros inveniemur avos:
Sive velis, qui ſint, mores inquirere noſtros;
Errorem miſero detrahe, labe carent.
Tu modo, ſi quid agi ſperabis poſſe precando,
Quos colis, exora ſupplice voce Deos.
Di tibi ſunt Cæſar juvenis. tua numina placa.
Hac certe nulla eſt notior ara tibi.
Non ſinit illa ſui vanas antiſtitis umquam
Eſſe preces. noſtris hinc pete rebus opem.
Quamlibet exigua ſi nos ea juverit aura,
Obruta de mediis cymba reſurget aquis.
Tunc ego thura feram rapidis ſolemnia flammis;
Et, valeant quantum numina, teſtis ero.
Nec tibi de Pario ſtatuam, Germanice, templum
Marmore. carpſit opes illa ruina meas.
Templa domus vobis faciant urbeſque beatæ;
Naſo ſuis opibus carmine gratus erit.
Parva quidem fateor pro magnis munera reddi,
Cum pro conceſſa verba ſalute damus.
Sed qui, quam potuit, dat maxima, gratus abunde eſt;
Et finem pietas contigit illa ſuum.
Nec, quæ de parva Dis pauper libat acerra,
Thura minus, grandi quam data lance, valent.

Agnaque tam lactens, quam gramine pasta Falisco,
Victima Tarpeios inficit icta focos.
Nec tamen, officio vatum per carmina facto,
Principibus res est gratior ulla viris.
Carmina vestrarum peragunt præconia laudum:
Neve sit actorum fama caduca cavent.
Carmine fit vivax virtus; expersque sepulcri,
Notitiam seræ posteritatis habet.
Tabida consumit ferrum lapidemque vetustas;
Nullaque res majus tempore robur habet.
Scripta ferunt annos: scriptis Agamemnona nosti;
Et quisquis contra, vel simul arma tulit.
Quis Thebas septemque duces sine carmine nosset,
Et quidquid post hæc, quidquid & ante fuit?
Di quoque carminibus [si fas est dicere] fiunt:
Tantaque majestas ore canentis eget.
Sic Chaos, ex illa naturæ mole prioris,
Digestum partes scimus habere suas:
Sic affectantes cælestia regna Gigantas,
Ad Styga nimbifero vindicis igne datos.
Sic victor laudem superatis Liber ab Indis,
Alcides capta traxit ab Oechalia.
Et modo, Cæsar, Avum, quem virtus addidit astris,
Sacrarunt aliqua carmina parte tuum.
Si quid adhuc igitur vivi, Germanice, nostro
Restat in ingenio, serviet omne tibi.
Non potes officium vatis contemnere vates:
Judicio pretium res habet ista tuo.
Quod nisi te nomen tantum ad majora vocasset,
Gloria Pieridum summa futurus eras.
Sed dare materiam nobis, quam carmina, mavis:
Nec tamen ex toto deserere illa potes.
Nam modo bella geris, numeris modo verba coerces,
Quodque aliis opus est, hoc tibi ludus erit.
Utque nec ad citharam, nec ad arcum segnis Apollo est;
Sed venit ad sacras nervus uterque manus;
Sic tibi nec docti, nec desunt principis artes:
Mista sed est animo cum Jove Musa tuo.
Quæ quoniam nec nos unda submovit ab illa,
Ungula Gorgonei quam cava fecit equi;
Prosit, opemque ferat communia sacra tueri:
Atque iisdem studiis imposuisse manum.
Littora pellitis nimium subjecta Corallis
Ut tandem sævos effugiamque Getas,
Clausaque si misero patria est, ut ponar in ullo,
Qui minus Ausonia distet ab Urbe, loco.
Unde tuas possim laudes celebrare recentes,
Magnaque quam minima facta referre mora.
Tangat ut hoc votum cælestia, care Suilli,
Numina, pro socero pæne precare tuo.

EPISTOLA IX.

GRÆCINO.

Unde licet, non unde juvat, Græcine, salutem
Mittit ab Euxinis hanc tibi Naso vadis.
Missaque Di faciant Auroram occurrat ad illam,
Bis senos fasces quæ tibi prima dabit.
Ut, quoniam sine me tanges Capitolia Consul,
Et fiam turbæ pars ego nulla tuæ,
In domini subeat partes, & præstet amici
Officium jusso littera nostra die.
Atque ego si fatis genitus melioribus essem,
Et mea sincero curreret axe rota;
Quo nunc nostra manus per scriptum fungitur, esset
Lingua salutandi munere functa tui.
Gratatusque darem cum dulcibus oscula verbis:
Nec minus ille meus, quam tuus, esset honor.
Illa (confiteor) sic essem luce superbus,
Ut caperet fastus vix domus ulla meos.
Dumque latus sancti cingit tibi turba Senatus,
Consulis ante pedes ire viderer Eques.
Et quamquam cuperem semper tibi proximus esse,
Gauderem lateri non habuisse locum.
Nec querulus, turba quamvis eliderer, essem:
Sed foret a populo tum mihi dulce premi.
Prospicerem gaudens, quantus foret agminis ordo,
Densaque quam longum turba teneret iter.
Quoque magis noris quam me vulgaria tangant,
Spectarem, qualis purpura te tegeret.
Signa quoque in sella nossem formata curuli;
Et totum Numidæ sculptile dentis opus.
At cum Tarpeias esses deductus in arces,
Dum caderet jussu victima sacra tuo;
Me quoque secreto grates sibi magnus agentem
Audisset, media qui sedet æde, Deus.
Turaque mente magis, plena, quam lance, dedissem
Ter quater, imperii lætus honore tui.
Hic ego præsentes inter numerarer amicos;
Mitia jus Urbis si modo fata darent.
Quæque mihi sola capitur nunc mente voluptas,
Tunc oculis etiam percipienda foret.
Non ita cælitibus visum est, & forsitan æquis:
Nam quid me pœnæ caussa negata juvet?
Mente tamen, quæ sola loco non exsulat, utar:
Prætextam, fasces aspiciamque tuos.
Hæc modo te populo reddentem jura videbit;
Et se secretis finget adesse locis.
Nunc longi reditus hastæ supponere lustri
Cernet, & exacta cuncta locare fide.
Nunc facere in medio facundum verba Senatu,
Publica quærentem quid petat utilitas.
Nunc, pro Cæsaribus, Superis decernere grates;
Albave opimorum colla ferire boum.
Atque utinam, cum jam fueris potiora precatus,
Ut mihi placetur numinis ira, roges!
Surgat ad hanc vocem plena pius ignis ab ara;
Detque bonum voto lucidus omen apex.
Interea, qua parte licet, ne cuncta queramur,
Hic quoque te festum Consule tempus agam.
Altera lætitiæ, nec cedens caussa priori,
Successor tanti frater honoris, erit.
Nam tibi finitum summo, Græcine, Decembri
Imperium, Jani suscipit ille die.
Quæque est in vobis pietas, alterna feretis
Gaudia, tu fratris fascibus, ille tuis.
Sic tu bis fueris Consul, bis Consul & ille,
Inque domo bimus conspicietur honor.
Qui quamquam est ingens, & nullum Martia summo
Altius imperium Consule Roma videt;
Multiplicat tamen hunc gravitas auctoris honorem:
Et majestatem res data dantis habet.
Judiciis igitur liceat Flaccoque tibique
Talibus Augusti tempus in omne frui.
Ut tamen a rerum cura propiore vacabit;
Vota precor votis addite vestra meis.
Et, si quem dabit aura sinum, laxate rudentes;
Exeat e Stygiis ut mea navis aquis.
Præfuit his, Græcine, locis modo Flaccus; & illo
Ripa ferox Istri sub duce tuta fuit.
Hic tenuit Mysas gentes in pace fideli:

Hic

Hic arcu fisos terruit ense Getas.
Hic captam Trosmin celeri virtute recepit,
Infecitque fero sanguine Danubium.
Quære loci faciem, Scythicique incommoda cæli;
Et quam vicino terrear hoste, roga.
Sintne litæ tenues serpentis felle sagittæ:
Fiat an humanum victima dira caput.
Mentiar, an coeat duratus frigore pontus;
Et teneat glacies jugera multa freti.
Hæc ubi narrarit, quæ sit mea fama, require;
Quoque modo peragam tempora dura, roga.
Nec sumus hic odio, nec scilicet esse meremur:
Nec cum Fortuna mens quoque versa mea est.
Illa quies animo, quam tu laudare solebas,
Ille vetus solito perstat in ore pudor.
Sic ego sum longe, sic hic, ubi barbarus hostis,
Ut fera plus valeant legibus arma, facit;
Re queat ut nulla tot jam, Græcine, per annos
Femina de nobis virve puerve queri.
Hoc facit, ut misero faveant adsintque Tomitæ;
Hæc quoniam tellus testificanda mihi est.
Illi me, quia velle vident, discedere malunt:
Respectu cupiunt hic tamen esse sui.
Nec mihi credideris: exstant decreta, quibus nos
Laudat, & immunes publica cera facit.
Conveniens miseris hæc quamquam gloria non est,
Proxima dant nobis oppida munus idem.
Nec pietas ignota mea est: videt hospita tellus
In nostra sacrum Cæsaris esse domo.
Stant pariter natusque pius, conjuxque sacerdos,
Numina jam facto non leviora Deo.
Neu desit pars ulla domus; stat uterque nepotum:
Hic aviæ lateri proximus, ille patris.
His ego do toties cum thure precantia verba,
Eoo quoties surgit ab orbe dies.
Tota, licet quæras, hoc me non fingere dicet,
Officii testis Pontica terra mei.
Pontica me tellus, quantis hac possumus ora,
Natalem ludis scit celebrare Dei.
Nec minus hospitibus pietas est cognita talis,
Misit in has si quos longa Propontis aquas.
Is quoque, quo lævus fuerat sub Præside Pontus,
Audierit frater forsitan ista tuus.
Fortuna est impar animo, talique libenter
Exiguas carpo munere pauper opes.
Nec vestris damus hæc oculis, procul Urbe remoti:
Contenti tacita sed pietate sumus.
Et tamen hæc tangent aliquando Cæsaris aures.
Nil illum, toto quod fit in orbe, latet.
Tu certe scis hoc Superis adscite, videsque,
Cæsar: ut est oculis subdita terra tuis.
Tu nostras audis inter convexa locatus
Sidera, sollicito quas damus ore, preces.
Perveniant istuc & carmina forsitan illa,
Quæ de te misi cælite facta novo.
Auguror his igitur flecti tua numina; nec tu
Immerito nomen mite Parentis habes.

EPISTOLA. X.

Albinovano.

Hic mihi Cimmerio bis tertia ducitur æstas
Littore pellitos inter agenda Getas.
Ecquos tu silices, ecquod, carissime, ferrum
Duritiæ confers, Albinovane, meæ?
Gutta cavat lapidem; consumitur anulus usu;
Et teritur pressa vomer aduncus humo.
Tempus edax igitur, præter nos, omnia perdet?
Cessat duritia mors quoque victa mea.
Exemplum est animi nimium patientis Ulysses,
Jactatus dubio per duo lustra mari.
Tempora solliciti sed non tamen omnia fati
Pertulit; & placidæ sæpe fuere moræ.
An grave sex annis pulcram fovisse Calypso,
Æquoreæque fuit concubuisse Deæ?
Excipit Hippotades; qui dat pro munere ventos,
Curvet ut impulsos utilis aura sinus.
Nec bene cantantes labor est audisse puellas;
Nec degustanti lotos amara fuit.
Hos ego, qui patriæ faciant oblivia, succos
Parte meæ vitæ, si modo dentur, emam.
Nec tu contuleris urbem Læstrygonis umquam
Gentibus, obliqua quas obit Ister aqua.
Nec vincet sævum Cyclops feritate Phyacen:
Qui quota terroris pars solet esse mei!
Scylla feris trunco quod latrat ab inguine monstris,
Heniochæ nautis plus nocuere rates.
Nec potes infestis conferre Charybdin Achæis;
Ter licet epotum ter vomat illa fretum.
Qui quamquam dextra regione licentius errant;
Securum latus hoc non tamen esse sinunt.
Hic agri infrondes, hic spicula tincta venenis:
Hic freta vel pediti pervia reddit hyems.
Ut, qua remus iter pulsis modo fecerat undis,
Siccus contemta nave viator eat.
Qui veniunt istinc, vix vos ea credere dicunt.
Quam miser est, qui fert asperiora fide!
Crede tamen: nec te caussas nescire sinemus,
Horrida Sarmaticum cur mare duret hyems.
Proxima sunt nobis plaustri præbentia formam,
Et quæ præcipuum sidera frigus habent.
Hinc oritur Boreas, oræque domesticus huic est;
Et sumit vires a propiore loco.
At Notus, adverso tepidum qui spirat ab axe,
Est procul; & rarus languidiorque venit.
Adde quod hic clauso miscentur flumina Ponto,
Vimque fretum multo perdit ab amne suam.
Huc Lycus, huc Sagaris, Peniusque, Hypanisque, Cratesque
Influit, & crebro vortice tortus Halys:
Partheniusque rapax, & volvens saxa Cynapes
Labitur; & nullo tardior amne Tyras.
Et tu, femineæ Thermodon cognite turmæ;
Et quondam Graiis Phasi petite viris.
Cumque Borysthenio liquidissimus amne Dyraspes,
Et tacite peragens lene Melanthus iter.
Quique duas terras, Asiam Cadmique sororem
Separat, & cursus inter utramque facit.
Innumerique alii, quos inter maximus omnes
Cedere Danubius se tibi, Nile, negat.
Copia tot laticum, quas auget, adulterat undas;
Nec patitur vires æquor habere suas.
Quin etiam stagno similis pigræque paludi
Cæruleus vix est, diluiturque color.
Innatat unda freto dulcis, leviorque marina est;
Quæ proprium mixto de sale pondus habet.
Si roget hæc aliquis, cur sint narrata Pedoni,
Quidve loqui certis juverit ista modis;
Detinui, dicam tempus, curasque fefelli.
Hunc fructum præsens attulit hora mihi.
Abfuimus solito, dum scribimus ista, dolori:
In mediis nec nos sensimus esse Getis.

At tu, non dubito, cum carmine Thesea laudes,
Materiæ titulos quin tueare tuæ;
Quemque refers, imitere virum. vetat ille profecto
Tranquilli comitem temporis esse fidem.
Qui quamquam est factis ingens, & conditur a te
Vir tanto, quanto debuit ore cani;
Est tamen ex illo nobis imitabile quiddam,
Inque fide Theseus quilibet esse potest.
Non tibi sunt hostes ferro clavaque domandi,
Per quos vix ulli pervius Isthmos erat:
Sed præstandus amor, res non operosa volenti.
Quis labor est puram non temerasse fidem?
Hæc tibi, qui perstas indeclinatus amico,
Non est quod lingua dicta querente putes.

EPISTOLA XI.

Gallioni.

GAllio, crimen erit vix excusabile nobis,
Carmine te nomen non habuisse meo.
Tu quoque enim (memini) cælesti cuspide facta
Fovisti lacrimis vulnera nostra tuis.
Atque utinam, rapti jactura læsus amici,
Sensisses ultra, quod quererere, nihil!
Non ita Dis placuit, qui te spoliare pudica
Conjuge crudeles non habuere nefas.
Nuntia nam luctus mihi nuper epistola venit:
Lectaque cum lacrimis sunt tua damna meis.
Sed neque prudentem solari stultior ausim,
Verbaque doctorum nota referre tibi:
Finitumque tuum, si non ratione, dolorem
Ipsa jam pridem suspicor esse mora.
Dum tua pervenit, dum littora nostra recurrens
Tot maria ac terras permeat, annus abit.
Temporis officium solatia dicere certi est:
Dum dolor in cursu est, dum petit æger opem.
At cum longa dies sedavit vulnera mentis;
Intempestive qui fovet illa, novat.
Adde quod (atque utinam verum tibi venerit omen!)
Conjugio felix jam potes esse novo.

EPISTOLA XII.

Tuticano.

QUo minus in nostris ponaris, amice, libellis,
Nominis efficitur conditione tui.
Ast ego non alium prius hoc dignarer honore:
Est aliquis nostrum si modo carmen honos.
Lex pedis officio naturaque nominis obstant:
Quaque meos adeas, est via nulla, modos.
Nam pudet in geminos ita nomen findere versus,
Desinat ut prior hoc, incipiatque minor:
Et pudeat, si te, qua syllaba parte moratur,
Arctius appellem, Tuticanumque vocem.
Nec potes in versum Tuticani more venire;
Fiat ut e longa syllaba prima brevis.
Aut producatur, quæ nunc correptius exit;
Et sit porrecta longa secunda mora.
His ego si vitiis ausim corrumpere nomen,
Ridear, & merito pectus habere neger.
Hæc mihi caussa fuit dilati muneris hujus,
Quod meus adjecto fœnore reddet ager.
Teque canam quacumque nota: tibi carmina mittam,
Pæne mihi puero cognite pæne puer.

Perque tot annorum seriem, quot habemus uterque,
Non mihi, quam fratri frater, amate minus.
Tu bonus hortator, tu duxque comesque fuisti,
Cum regerem tenera fræna novella manu.
Sæpe ego correxi sub te censore libellos;
Sæpe tibi admonitu facta litura meo est:
Dignam Mæoniis Phæacida condere chartis
Cum te Pierides perdocuere tuæ.
Hic tenor, hæc viridi concordia cœpta juventa
Venit ad albentes illabefacta comas.
Quæ nisi te moveant, duro tibi pectora ferro
Esse, vel inducto claussa adamante putem.
Sed prius huic desint & bellum & frigora terræ,
Invisus nobis quæ duo Pontus habet;
Et tepidus Boreas, & sit præfrigidus Auster,
Et possit fatum mollius esse meum;
Quam tua sunt lapso præcordia dura sodali.
Hic cumulus nostris absit, abestque, malis.
Tu modo per Superos, quorum certissimus ille est,
Quo tuus assidue Principe crevit honor;
Effice, constanti profugum pietate tuendo,
Ne sperata meam deserat aura ratem.
Quid mandem, quæris? peream, nisi dicere vix est:
Si modo, qui periit, ille perire potest.
Nec quid agam invenio, nec quid nolimve velimve:
Nec satis utilitas est mea nota mihi.
Crede mihi; miseros prudentia prima relinquit:
Et sensus cum re consiliumque fugit.
Ipse precor quæras, qua sim tibi parte juvandus:
Quoque viam facias ad mea vota vado.

EPISTOLA XIII.

Caro.

O Mihi non dubios inter memorande sodales,
Quique, quod es, id vere, Care, vocaris; ave.
Unde saluteris, color hic tibi protinus index,
Et structura mei carminis esse potest.
Non quia mirifica est, sed quod nec publica certe:
Qualis enim cumque est, non latet esse meam.
Ipse quoque ut chartæ titulum de fronte revellas,
Quod sit opus, videor dicere posse, tuum.
Quamlibet in multis positus noscere libellis;
Perque observatas invenire notas.
Prodent auctorem vires, quas Hercule dignas
Novimus, atque illi, quem canis, esse pares.
Et mea Musa potest proprio deprensa colore
Insignis vitiis forsitan esse sois.
Tam mala Thersiten prohibebat forma latere,
Quam pulcra Nireus conspiciendus erat.
Nec te mirari, si sint vitiosa, decebit
Carmina, quæ faciam pæne poeta Getes.
Ah pudet! & Getico scripsi sermone libellum:
Structaque sunt nostris barbara verba modis.
Et placui (gratare mihi) cœpique poetæ
Inter inhumanos nomen habere Getas.
Materiam quæris? laudes de Cæsare dixi.
Adjuta est novitas numine nostra Dei.
Nam patris Augusti docui mortale fuisse
Corpus; in ætherias numen abisse domos:
Esse parem virtute patri, qui fræna coactus
Sæpe recusati ceperit imperii.
Esse pudicarum te Vestam, Livia, matrum,
Ambiguum nato dignior, anne viro.
Esse duos juvenes firma adjumenta Parentis

Qui

Qui dederint animi pignora certa sui.
 Hæc ubi non patria perlegi scripta Camœna,
 Venit & ad digitos ultima charta meos;
Et caput & plenas omnes movere pharetras,
 Et longum Getico murmur in ore fuit.
Atque aliquis, Scribas hæc cum de Cæsare, dixit,
 Cæsaris imperio restituendus eras.
Ille quidem dixit, sed me jam, Care, nivali
 Sexta relegatum bruma sub axe videt.
Carmina nil prosunt. nocuerunt carmina quondam:
 Primaque tam miseræ caussa fuere fugæ.
At tu per studii communia fœdera sacri,
 Per non vile tibi nomen amicitiæ;
Sic capto Latiis Germanicus hoste catenis,
 Materiam vestris afferat ingeniis;
Sic valeant pueri, votum commune Deorum;
 Quos laus formandos est tibi magna datos;
Quanta potes præbe nostræ momenta saluti:
 Quæ nisi mutato nulla futura loco est.

EPISTOLA XIV.

TUTICANO.

HÆc tibi mittuntur, quem sum modo carmine questus
 Non aptum numeris nomen habere meis.
In quibus, excepto quod adhuc utcumque valemus,
 Nil, te præterea quod juvet, invenies.
Ipsa quoque est invisa salus: suntque ultima vota,
 Quolibet ex istis scilicet ire locis.
Nulla mihi cura est, terra quam muter ut ista:
 Hac quia, quam video, gratior omnis erit.
In medias Syrtes, mediam mea vela Charybdin
 Mittite, præsenti dum careamus humo.
Styx quoque, si quid ea est, bene commutabitur Istro:
 Si quid & inferius, quam Styga, mundus habet.
Gramina cultus ager, frigus minus odit hirundo;
 Proxima Marticolis quam loca Naso Getis.
Talia succensent propter mihi verba Tomitæ,
 Iraque carminibus publica mota meis.
Ergo ego cessabo numquam per carmina lædi,
 Plectar & incauto semper ab ingenio?
Ergo ego, ne scribam, digitos incidere cunctor;
 Telaque adhuc demens, quæ nocuere, sequor?
Ad veteres scopulos iterum devertor, & illas,
 In quibus offendit naufraga puppis, aquas.
Sed nihil admisi: nulla est mea culpa, Tomitæ;
 Quos ego, cum loca sim vestra perosus, amo.
Quilibet excutiat nostri monumenta laboris;
 Littera de vobis est mea questa nihil.
Frigus, & incursus omni de parte timendos,
 Et quod pulsetur murus ab hoste, queror.
In loca, non homines, verissima crimina dixi.
 Culpatis vestrum vos quoque sæpe solum.
Esset perpetuo sua quam vitabilis Ascra,
 Ausa est agricolæ Musa docere senis.
At fuerat terra genitus, qui scripsit, in illa.
 Intumuit vati nec tamen Ascra suo.
Quis patriam solerte magis dilexit Ulysse?
 Hoc tamen asperitas indice nota loci est.
Non loca, sed mores scriptis vexavit amaris
 Scepsius Ausonios, actaque Roma rea est.
Falsa tamen passa est æqua convicia mente,
 Obfuit auctori nec fera lingua suo.
At malus interpres, populi mihi concitat iram,
 Inque novum crimen carmina nostra vocat.

Tam felix utinam, quam pectore candidus essem!
 Exstat adhuc nemo saucius ore meo.
Adde, quod Illyrica si jam pice nigrior essem,
 Non mordenda mihi turba fidelis erat.
Mollitet a vobis mea sors excepta, Tomitæ,
 Tam mites Graios indicat esse viros.
Gens mea Peligni, regioque domestica Sulmo,
 Non potuit nostris lenior esse malis.
Quem vix incolumi cuiquam salvoque daretis,
 Is datus a vobis est mihi nuper honor.
Solus adhuc ego sum vestris immunis in oris;
 Exceptis, si qui munera legis habent.
Tempora sacrata mea sunt velata corona,
 Publicus invito quam favor imposuit.
Quam grata est igitur Latonæ Delia tellus,
 Erranti tutum quæ dedit una locum;
Tam mihi cara Tomis: patria quæ sede fugatis
 Tempus ad hoc nobis hospita fida manet.
Di modo fecissent, placidæ spem posset habere
 Pacis, & a gelido longius axe foret.

EPISTOLA XV.

SEXTO POMPEIO.

SI quis adhuc usquam nostri non immemor extat,
 Quidve relegatus Naso, requirit, agam;
Cæsaribus vitam, Sexto debere salutem
 Me sciat. a Superis hic mihi primus erit.
Tempora nam miseræ complectar ut omnia vitæ;
 A meritis ejus pars mihi nulla vacat.
Quæ numero tot sunt, quot in horto fertilis arvi
 Punica sub lento cortice grana rubent.
Africa quot segetes, quot Tmolia terra racemos,
 Quot Sicyon baccas, quot parit Hybla favos.
Confiteor. testere licet. signate Quirites.
 Nil opus legum viribus: ipse loquor.
Inter opes & me rem parvam pone paternas.
 Pars ego sum census quantulacumque tui.
Quam tua Trinacria est, regnataque terra Philippo,
 Quam domus Augusto continuata Foro;
Quam tua rus oculis domini Campania gratum,
 Quæque relicta tibi, Sexte, vel emta tenes:
Tam tuus en ego sum. cujus te munere tristi
 Non potes in Ponto dicere habere nihil.
Atque utinam possis, & detur amicius arvum;
 Remque tuam ponas in meliore loco!
Quod quoniam in Dis est, tenta lenire precando,
 Numina, perpetua quæ pietate colis.
Erroris nam tu, vix est decernere, nostri
 Sis argumentum majus an auxilium.
Nec dubitans oro: sed flumine sæpe secundo
 Augetur remis cursus euntis aquæ.
Et pudet, & metuo, semperque eademque precari;
 Ne subeant animo tædia justa tuo.
Verum quid faciam? res immoderata cupido est.
 Da veniam vitio, mitis amice, meo.
Scribere sæpe aliud cupiens delabor eodem:
 Ipsa locum per se littera nostra rogat.
Seu tamen effectus habitura est gratia; seu me
 Dura jubet gelido Parca sub axe mori;
Semper inoblita repetam tua munera mente:
 Et mea me tellus audiet esse tuum.
Audiet & cælo posita est quæcumque sub illo:
 Transit nostra feros si modo Musa Getas.
Teque meæ caussam servatoremque salutis:
 Meque tuum libra norit & ære minus.

EPI.

EPISTOLA XVI.

Ad Invidum.

Invide, quid laceras Nasonis carmina rapti?
Non solet ingeniis summa nocere dies.
Famaque post cineres major venit: & mihi nomen
Tunc quoque, cum vivis annumerarer, erat.
Cum foret & Marsus, magnique Rabirius oris,
Iliacusque Macer, sidereusque Pedo:
Et, qui Junonem læsisset in Hercule, Carus;
Junonis si non jam gener ille foret.
Quique dedit Latio carmen regale Severus;
Et cum subtili Priscus uterque Numa.
Quique vel imparibus numeris, Montane, vel æquis
Sufficis; & gemino carmine nomen habes.
Et qui Penelopæ rescribere jussit Ulyssen,
Errantem sævo per duo lustra mari:
Quique suam Trœzena, imperfectumque dierum
Deseruit celeri morte Sabinus opus.
Ingeniique sui dictus cognomine Largus,
Gallica qui Phrygium duxit in arva senem.
Quique canit domitam Camerinus ab Hercule Troiam;
Quique sua nomen Phyllide Tuscus habet.
Velivolique maris vates, cui credere possis
Carmina cæruleos composuisse Deos.
Quique acies Libycas Romanaque prælia dixit;
Et Marius, scripti dexter in omne genus.
Trinacriusque suæ Perseidos auctor, & auctor
Tantalidæ reduci Tyndaridosque Lupus.
Et qui Mæoniam Phæacida vertit, & una
Pindaricæ fidicen tu quoque, Rufe, lyræ.
Musaque Turrani Tragicis innixa cothurnis:
Et tua cum socco Musa, Melisse, levis.
Cum Varus Gracchusque darent fera dicta tyranni;
Callimachi Proculus molle teneret iter:
Tityrus antiquas & erat qui pasceret herbas,
Aptaque venanti Gratius arma daret.
Naidas a Satyris caneret Fontanus amatas,
Clauderet imparibus verba Capella modis.
Cumque forent alii, quorum mihi cuncta referre
Nomina longa mora est, carmina vulgus habet.
Essent & juvenes, quorum quod inedita cura est,
Appellandorum nil mihi juris adest;
Te tamen in turba non ausim, Cotta, silere;
Pieridum lumen, præsidiumque fori:
Maternos Cottas cui Messallasque paternos
Maxima nobilitas ingeminata dedit.
Dicere si fas est, claro mea nomine Musa,
Atque inter tantos, quæ legeretur, erat.
Ergo submotum patria proscindere, livor,
Desine, neu cineres sparge, cruente, meos.
Omnia perdidimus. tantummodo vita relicta est,
Præbeat ut sensum materiamque malis.
Quid juvat exstinctos ferrum dimittere in artus?
Non habet in nobis jam nova plaga locum.

P. OVIDII NASONIS IBIS.

Tempus ad hoc, lustris jam bis mihi quinque peractis,
Omne fuit Musæ carmen inerme meæ:
Nullaque, quæ possit, scriptis tot millibus exstat
Littera Nasonis, sanguinolenta legi.
Nec quemquam nostri, nisi nos, læsere libelli:
Artificis periit cum caput Arte sua.
Unus (& hoc ipsum est injuria magna) perennem
Candoris titulum non sinit esse mei.
Quisquis is est (nam nomen adhuc utcumque tacebo),
Cogit inassuetas sumere tela manus.
Ille relegatum gelidos Aquilonis ad ortus
Non sinit exsilio delituisse suo:
Vulneraque immitis requiem quærentia vexat:
Jactat & in toto verba canina foro:
Perpetuoque mihi sociatam fœdere lecti
Non patitur miseri funera flere viri.
Cumque ego quassa meæ complectar membra carinæ;
Naufragii tabulas pugnat habere mei.
Et qui debuerat subitas exstinguere flammas;
Is prædam medio raptor ab igne tulit.
Nititur ut profugæ desint alimenta senectæ;
Heu quanto nostris dignior ipse malis!
Di melius! quorum longe mihi maximus ille,
Qui nostras inopes noluit esse vias.
Huic igitur meritas grates, ubicumque licebit,
Pro tam mansueto pectore semper agam.
Audiet hæc Pontus. faciat quoque forsitan idem,
Terra sit ut propior testificanda mihi.
At tibi, calcasti qui me, violente, jacentem,
Quamlibet & misero debitus hostis ero.
Desinet esse prius contrarius ignibus humor;
Junctaque cum Luna lumina Solis erunt;
Parsque eadem cæli Zephyros emittet & Euros;
Et tepidus gelido flabit ab axe Notus;
Et nova fraterno veniet concordia fumo,
Quem vetus accensa separat ira pyra;
Et Ver Autumno, Brumæ miscebitur Æstas;
Atque eadem regio Vesper & Ortus erunt:
Quam mihi sit tecum positis, quæ sumsimus, armis
Gratia, commissis, improbe, rupta tuis.
Pax erit hæc nobis, donec mihi vita manebit,
Cum pecore infirmo quæ solet esse lupis.
Prima quidem cœpto committam prælia versu:
Non soleant quamvis hoc pede bella geri.
Utque petit primo plenum flaventis arenæ
Nondum calfacti velitis hasta solum;
Sic ego te ferro nondum jaculabor acuto:
Protinus invisum nec petet hasta caput.
Et neque nomen in hoc, nec dicam facta libello:
Teque brevi, qui sis, dissimulare sinam.
Postmo-

Postmodo, si perges, in te mihi liber Iambus
  Tincta Lycambeo sanguine tela dabit.
Nunc, quo Battiades inimicum devovet Ibin,
  Hoc ego devoveo teque tuosque modo.
Utque ille, historiis involvam carmina cæcis:
  Non soleam quamvis hoc genus ipse sequi,
Illius ambages imitatus in Ibide dicar;
  Oblitus moris judiciique mei.
Et quoniam, qui sis, nondum quærentibus edo;
  Ibidis interea tu quoque nomen habe.
Utque mei versus aliquantum noctis habebunt;
  Sic vitæ series tota sit atra tuæ.
Hæc tibi natali faxo Janique Kalendis
  Non mentituro quilibet ore legat.
Di maris & terræ, quique his meliora tenetis
  Inter diversos cum Jove regna polos;
Huc precor, huc vestras omnes advertite mentes,
  Et finite optatis pondus inesse meis.
Ipsaque tu Tellus, ipsum cum fluctibus Æquor,
  Ipse meas Æther accipe summe preces:
Sideraque, & radiis circumdata Solis imago;
  Lunaque, quæ numquam, quo prius, orbe micas;
Noxque tenebrarum specie reverenda tuarum;
  Quæque ratum triplici pollice netis opus;
Quique per infernas horrendo murmure valles
  Imperjuratæ laberis amnis aquæ;
Quasque ferunt torto vittatis angue capillis
  Carceris obscuras ante sedere fores;
Vos quoque plebs Superum Fauni, Satyrique Laresque,
  Fluminaque, & Nymphæ, Semideumque genus;
Denique ab antiquo Divi veteresque novique,
  Io nostrum cuncti tempus adeste, Chao.
Carmina dum capiti malefido dira canuntur,
  Et peragunt partes ira dolorque suas:
Annuite optatis omnes ex ordine nostris;
  Et pars sit voti nulla caduca mei.
Quæque precor, fiant: ut non mea dicta, sed illa
  Pasiphaes generi verba fuisse putet.
Quasque ego transiero pœnas, patiatur & istas.
  Plenius ingenio sit miser ille meo.
Neve minus valeant fictum execrantia nomen
  Vota, minus magnos commoveantque Deos;
Illum ego devoveo, quem mens intelligit, Ibin;
  Qui se scit factis has meruisse preces.
Nulla mora est in me: peragam rata vota sacerdos.
  Quisquis ades sacris, ore favete, meis.
Quisquis ades sacris, lugubria dicite verba;
  Et fletu madidis Ibin adite genis:
Ominibusque malis pedibusque occurrite lævis:
  Et nigræ vestes corpora vestra tegant.
Te quoque, quid dubitas ferales sumere vittas?
  Jam stat, ut ipse vides, funeris ara tui.
Pompa parata tibi est: votis mora tristibus absit.
  Da jugulum cultris, hostia dira, meis.
Terra tibi fruges, amnis tibi deneget undas:
  Deneget afflatus ventus & aura suos.
Nec tibi Sol clarus, nec sit tibi lucida Phœbe:
  Destituant oculos sidera cuncta tuos.
Nec se Vulcanus, nec se tibi præbeat aer.
  Nec tibi det tellus, nec tibi pontus iter.
Exsul inops erres, alienaque limina lustres:
  Exiguumque petas ore tremente cibum.
Nec corpus querulo, nec mens vacet ægra dolore:
  Noxque die gravior sit tibi, nocte dies.
Sisque miser semper; nec sis miserabilis ulli.
  Gaudeat adversis femina virque tuis.
Accedat lacrimis odium, dignusque putere,
  Qui mala, cum tuleris plurima, plura feras.
Sitque, quod est rarum, solito defecta favore
  Ærumnæ facies invidiosa tuæ.
Caussaque non desit, desit tibi copia mortis.
  Optatam fugiat vita coacta necem.
Luctatusque diu cruciatos spiritus artus
  Deserat; & longa torqueat ante mora.
Evenient. dedit ipse mihi modo signa futuri
  Phœbus: & a læva mœsta volavit avis.
Certe ego, quæ voveo, Superos motura putabo:
  Speque tuæ mortis, perfide, semper alar.
Finiet illa dies, quæ te mihi subtrahet olim:
  Finiet illa dies, quæ mihi tarda venit.
Et prius hanc animam, nimium tibi sæpe petitam,
  Auferet illa dies, quæ mihi sera venit;
Quam dolor hic umquam spatio evanescere possit:
  Leniat aut odium tempus & hora meum.
Pugnabunt jaculis dum Thraces, Iazyges arcu,
  Dum tepidus Ganges, frigidus Ister erit;
Robora dum montes, dum pabula mollia campi,
  Dum Tiberis flavas Tuscus habebit aquas;
Bella geram tecum: nec mors mihi finiet iras;
  Sæva sed in manes manibus arma dabit.
Tum quoque, cum vacuas fuero dilapsus in auras,
  Exanimis mores oderit umbra tuos.
Tum quoque factorum veniam memor umbra tuorum:
  Insequar & vultus ossea larva tuos.
Sive ego, quod nolim, longis consumtus ab annis:
  Sive manu facta morte solutus ero:
Sive per immensas jactabor naufragus undas;
  Nostraque longinquus viscera piscis edet:
Sive peregrinæ carpent mea membra volucres;
  Sive meo tingent sanguine rostra lupi:
Sive aliquis dignatus erit supponere terræ,
  Et dare plebeio corpus inane rogo.
Quidquid ero, Stygiis erumpere nitar ab oris,
  Et tendam gelidas ultor in ora manus.
Me vigilans cernes: tacitis ego noctis in umbris
  Excutiam somnos, visus adesse, tuos.
Denique quidquid ages, ante os oculosque volabo;
  Et querar, & nulla sede quietus eris.
Verbera torta dabunt sonitum; nexæque colubris
  Conscia fumabunt semper ad ora faces.
His vivus furiis agitabere: mortuus iisdem.
  Et brevior pœna vita futura tua est.
Nec tibi contingent funus lacrymæque tuorum.
  Indeploratum projiciere caput.
Carnificisque manu populo plaudente traheris;
  Infixusque tuis ossibus uncus erit.
Ipsæ te fugient, quæ carpunt omnia, flammæ:
  Respuet invisum justa cadaver humus.
Unguibus & rostro tardus trahet ilia vultur;
  Et scindent avidæ perfida corda canes.
Deque tuo fiet (licet hac sis laude superbus)
  Insatiabilibus corpore rixa lupis.
In loca ab Elysiis diversa fugabere campis;
  Quasque tenet sedes noxia turba, coles.
Sisyphus est illic saxum volvensque petensque;
  Quique agitur rapidæ vinctus ab orbe rotæ:
Quæque gerunt humeris perituras Belides undas,
  Exsulis Ægypti turba cruenta nurus.
Poma pater Pelopis præsentia quærit, & idem
  Semper eget, liquidis semper abundat aquis;
Jugeribusque novem qui summus distat ab imo,
  Visceraque assiduæ debita præbet avi.

Hic

Hic tibi de Furiis scindet latus una flagello,
Ut sceleris numeros confiteare tui:
Altera Tartareis sectos dabit anguibus artus:
Tertia fumantes incoquet igne genas.
Noxia mille modis lacerabitur umbra; tuasque
Æacus in pœnas ingeniosus erit.
In te transcriber veterum tormenta reorum:
Manibus antiquis caussa quietis eris.
Sisyphe, cui tradas revolubile pondus, habebis:
Versabunt celeres nunc nova membra rotæ.
Hic erit, & ramos frustra qui captet & undas:
Hic inconsumto viscere pascet avem.
Nec mortis pœnas mors altera finiet hujus:
Horaque erit tantis ultima nulla malis.
Inde ego pauca canam; frondes ut si quis ab Ida,
Aut summam Libyco de mare carpat aquam.
Nam neque quot flores Sicula nascantur in Hybla,
Quotve ferat dicam terra Cilissa crocos,
Nec cum tristis hiems Aquilonis inhorruit alis,
Quam multa fiat grandine canus Athos.
Nec mala voce mea possint tua cuncta referri;
Ora licet tribuas multiplicata mihi.
Tot tibi væ misero venient talesque ruinæ,
Ut cogi in lacrimas me quoque posse putem.
Illæ me lacrimæ facient sine fine beatum:
Dulcior hic risu tum mihi fletus erit.
Natus es infelix (ita Di voluere); nec ulla
Commoda nascenti stella levisve fuit.
Non Venus affulsit, non illa Jupiter hora:
Lunave non apto Solve fuere loco.
Nec satis utiliter positos tibi præbuit ignes,
Quem peperit magno lucida Maja Jovi.
Te fera, nec quidquam placidum spondentia, Martis
Sidera presserunt, falciferique senis.
Lux quoque natalis (ne quid, nisi triste, videres)
Turpis & inductis nubibus atra fuit.
Hæc est, in Fastis cui dat gravis Allia nomen;
Quæque dies Ibin publica damna tulit.
Qui simul impura matris prolapsus ab alvo
Cinyphiam fœdo corpore pressit humum;
Sedit in adverso nocturnus culmine bubo,
Funereoque graves edidit ore sonos.
Protinus Eumenides lavere palustribus ulvis,
Qua cava de Stygiis fluxerat unda vadis;
Pectoraque unxerunt Erebeæ felle colubræ:
Terque cruentatas increpuere manus:
Gutturaque imbuerunt infantia lacte canino.
Hic primus pueri venit in ora cibus.
Perbibit inde suæ rabiem nutricis alumnus;
Latrat & in toto verba canina foro.
Membraque vinxerunt tinctis ferrugine pannis,
A male deserto quos rapuere rogo.
Et, ne non fultum nuda tellure jaceret,
Molle super silices imposuere caput.
Jamque recessuræ viridi de stipite factas
Admorunt oculis usque sub ora faces.
Flebat, ut est infans fumis contactus amaris;
De tribus est cum sic una locuta soror:
Tempus in immensum lacrimas tibi vovimus istas,
Quæ semper caussa sufficiente cadant.
Dixerat. at Clotho jussit promissa valere:
Nevit & infausta stamina pulla manu.
Et ne longa suæ præsagia diceret horæ;
Fata canet vates qui tua, dixit, erit.
Ille ego sum vates. ex me tua vulnera disces,
Di modo dent vires in mea verba suas.
Carminibusque meis accedant pondera rerum,
Quæ rata per luctus experiare tuos.
Neve sine exemplis ævi cruciere prioris;
Sint tua Trojanis non leviora malis.
Quantaque clavigeri Pæantius Herculis hæres,
Tanta venenato vulnera crure geras.
Nec levius doleas, quam qui bibit ubera cervæ,
Armatusque tulit vulnus, inermis opem.
Quique ab equo præceps in Aleia decidit arva;
Exitio facies cui sua pæne fuit.
Id, quod Amyntorides, videas; trepidumque ministro
Prætentes baculo luminis orbus iter.
Nec plus aspicias, quam quem sua filia rexit;
Expertus scelus est cujus uterque parens.
Qualis erat, postquam est judex de lite jocosa
Sumtus, Apollinea clarus in arte senex.
Qualis & ille fuit, quo præcipiente columba
Est data Palladiæ prævia duxque rati.
Quique oculis caruit, per quos male viderat aurum:
Inferias nato quos dedit orba parens.
Pastor ut Ætnæus, cui casus ante futuros
Telemus Eurymedes vaticinatus erat.
Ut duo Phinidæ, quibus idem lumina ademit,
Qui dedit: ut Thamyræ, Demodocique caput.
Sic aliquis tua membra secet; Saturnus ut illas
Subsecuit partes, unde creatus erat.
Nec tibi sit melior tumidis Neptunus in undis,
Quam cui sunt subitæ frater & uxor aves.
Sollertique viro, laceræ quem fracta tenentem
Membra ratis Semeles est miserata soror.
Vel tua, ne pœnæ genus hoc cognoverit unus,
Viscera diversis scissa ferantur equis.
Vel quæ, qui redimi Romano turpe putavit,
A duce Puniceo pertulit, ipse feras.
Nec tibi subsidio sit præsens numen: ut illi,
Cui nihil Hercei profuit ara Jovis.
Utque dedit saltus e summo Thessalus Ossa;
Tu quoque saxoso præcipitere jugo.
Aut velut Euryali, qui sceptrum cepit ab illo,
Sint artus avidis anguibus esca tui.
Vel tua maturet, sicut Minoia fata,
Per caput infusæ fervidus humor aquæ:
Utque parum miti, sed non impune, Prometheus,
Aerias volucres sanguine fixus alas.
Ac, velut Etracides magno ter ab Hercule quintus,
Cæsus in immensum projiciare fretum.
Aut, ut Amyntiaden, turpi dilectus amore
Oderit, & sævo vulneret ense puer.
Nec tibi fida magis misceri pocula possint,
Quam qui cornigero de Jove natus erat.
More vel intereas capti suspensus Achæi,
Qui miser aurifera teste pependit aqua.
Aut ut Achillidæ cognato nomine clarum
Opprimat hostili tegula jacta manu.
Nec tua, quam Pyrrhi, felicius ossa quiescant;
Sparsa per Ambracias quæ jacuere vias.
Nataque ut Æacidæ, jaculis moriaris adactis:
Non licet hoc Cereri dissimulare nefas.
Utque nepos dicti nostro modo carmine regis
Cantharidum succos dante parente bibas.
Aut pia te cæso dicatur adultera: sicut,
Qua cecidit Leucon vindice, dicta pia est.
Inque pyram tecum carissima pignora mittas;
Quam finem vitæ Sardanapalus habet.
Utque Jovis Libyci templum violare parantes,
Acta Noto vultus condat arena tuos.

Utque

Utque necatorum Darei fraude secundi,
  Sic tua subsidens devuret ura ciuis.
Aut, ut olivifera quundam Sicyone fugato,
  Sit frigus mortis caussa famesque tuæ.
Aut, ut Atarnites, insutus pelle juvenci
  Turpiter ad dominum præda ferare tuum.
Inque tuo thalamo ritu jugulere Pheræi:
  Qui datus est leto conjugis ense suæ.
Quosque putas fidos, ut Larissæus Alevas,
  Vulnere non fidos experiare tuu.
Utque Milon, sub quo cruciata est Pisa tyranno,
  Vivus in occultas præcipiteris aquas.
Quæque in Adimantum Phliasia regna tenentem
  Ab Jove venerunt, te quoque tela petant.
Aut ut Amastriacis quondam Lenæus ab oris
  Nudus Acbillea destituaris humo.
Utque vel Eurydamas ter circum busta Thrasylli
  Est Larissæis raptus ab hoste rotis.
Vel qui quæ fuerat tutatus mœnia sæpe
  Corpore lustravit non diuturna suo:
Utque novum passa genus Hippomeneide pœnæ,
  Tractus in Actæa fertur adulter humo:
Sic, ubi vita tuos invisa reliquerit artus,
  Ultores rapiant turpe cadaver equi.
Viscera sic aliquis scopulus tua figat; ut olim
  Fixa sub Euboico Graja fuere sinu.
Utque ferox periit & fulmine & æquore raptor;
  Sic te mersuras adjuvet ignis aquas.
Mens quoque sic Furiis vecors agitetur, ut illi
  Unum cui toto corpore vulnus erat.
Utque Dryantidæ Rhodopeia regna tenenti,
  In gemino dispar cui pede cultus erat.
Ut fuit Oetæo quondam, generoque draconum,
  Tisamenique patri, Callirhoesque viro.
Nec tibi contingat matrona pudicior illa,
  Qua potuit Tydeus erubuisse nuru.
Quæque sui Venerem junxit cum fratre mariti,
  Locris in ancillæ dissimulata necem.
Di quoque tam faciant possis gaudere fideli
  Conjuge, quam Talai Tyndareique gener.
Quæque parare suis letum patruelibus ausæ
  Belides assidua colla premuntur aqua.
Byblidos & Canaces, sicut facit, ardeat igne:
  Nec, nisi per crimen, sit tibi nota soror.
Filia si fuerit; sit quod Pelopea Thyestæ;
  Myrrha suo patri, Nyctimeneque suo.
Neu pia, neve magis capiti sit fida paterno,
  Quam tibi vel, Pterela, vel tibi, Nise, fuit.
Infamemque locum sceleris quæ nomine fecit,
  Pressit & inductis membra paterna rotis.
Ut juvenes pereas, quorum fastigia vultus
  Olim Pisææ sustinuere fores.
Ut qui perfusam miserorum sæpe procorum
  Ipse suo melius sanguine tinxit humum.
Proditor ut sævi periit auriga tyranni,
  Qui nova Myrtoæ nomina fecit aquæ.
Ut qui velocem frustra petiere puellam;
  Dum capta est pomis tardior illa tribus.
Ut qui tecta novi formam celantia monstri
  Intrarunt cæcæ non redeunda domus.
Ut quorum Æacides misit violentus in altos
  Corpora cum senis altera sena rogos.
Ut quos, obscuri lusos ambagibus oris,
  Legimus infandæ Sphinga dedisse neci.
Ut qui Bistoniæ templo cecidere Minervæ:
  Propter quod facies nunc quoque tecta Deæ est.
Ut qui Threicii quondam præsepia regis
  Fecerunt dapibus sanguinolenta suis.
Therodamanteos ut qui pavere leones:
  Quique Thoanteæ Taurica sacra deæ.
Ut quos Scylla vorax, Scyllæque adversa Charybdis,
  Dulichiæ pavidus eripuere rati:
Ut quos dimisit vastam Polyphemus in alvum:
  Ut Læstrygonias qui subiere domos.
Ut quos dux Pœnus mersit putealibus undis,
  Et jacto canas pulvere fecit aquas.
Sex bis ut Icaridos famulæ periere procique,
  Inque caput domini qui dabat arma procis.
Ut jacet Aonio luctator ab hospite fusus,
  Qui (mirum) victor, cum cecidisset, erat.
Ut quos Antæi fortes pressere lacerti;
  Quosque feræ morti Lemnia turba dedit:
Ut qui post longum sacri monstrator iniqui
  Elicuit pluvias victima cæsus aquas.
Frater ut Antæi, quo sanguine debuit, aras
  Tinxit; & exemplis occidit ipse suis.
Ut qui terribiles pro gramen habentibus herbis
  Impius humano viscere pavit equos.
Ut duo diversis sub eodem vindice cæsi
  Temporibus Nessus, Dexamenique gener.
Ut pronepos, Saturne, tuus: quem reddere vitam
  Urbe Coronides vidit ab ipse sua.
Ut Sinis, ut Sciron, & cum Polypemone natus,
  Quique homo parte sui, parte juvencus erat.
Quique trabes pressas ab humo mittebat in auras.
  Æquoris aspiciens hujus & hujus aquas.
Quæque Ceres vidit læto pereuntia vultu
  Corpora Thesea Cercyonea manu.
Hæc tibi, quem meritis precibus mea devovet ira,
  Eveniant, aut his non leviora malis.
Qualis Achæmenides Sicula desertus in Ætna,
  Troica cum vidit vela venire, fuit.
Qualis erat nec non fortuna binominis Iri,
  Quique tenent pontem, quæ tibi pejor erit.
Filius & Cereris frustra tibi semper ametur;
  Destituatque tuas usque petitus opes.
Utque per alternos unda labente recursus
  Subtrahitur presso mollis arena pedi;
Sic tua nescio quo semper fortuna liquescat:
  Lapsaque per medias effluat usque manus.
Utque pater solitæ varias mutare figuras
  Plenus inexstincta deficiare fame.
Nec dapis humanæ venient fastidia: quaque
  Parte potes, Tydeus temporis hujus eris.
Atque aliquid facias, a vespere rursus ad ortus
  Cur externati Solis agantur equi.
Fœda Lycaoniæ repetes convivia mensæ,
  Tentabisque cibi fallere fraude Jovem.
Teque aliquis posito tentet vim numinis opto:
  Tantalides tu sis, Tereidesque puer.
Et tua sic latos spargantur membra per agros;
  Tamquam quæ patrias detinuere vias.
Ære Perilleo veros imitere juvencos,
  Ad formam tauri conveniente sono.
Utve ferox Phalaris, lingua prius ense resecta,
  More bovis, Paphio clausus in ære gemas.
Dumque redire voles ævi melioris in annos,
  Ut vetus Admeti decipiare socer.
Atque eques in medii mergare voragine cœni,
  Dummodo sint fati nomina nulla tui.
Atque utinam pereas, veluti de dentibus orti
  Sidonia jactis Graja per arva manu.

Et quæ Penthides fecit, fraterque Medusæ,
Eveniant capiti vota sinistra tuo.
Et quibus exiguo volucris devota libello est,
Corpora projecta quæ sua purgat aqua.
Vulnera totque feras, quot dicitur ille tulisse,
Cujus ab inferiis culter abesse solet.
Attonitusque seces, ut quos Cybeleia mater
Incitat, ad Phrygios vilia membra modos.
Deque viro fias nec femina nec vir, ut Attys;
Et quatias molli tympana rauca manu.
Inque pecus subito Magnæ vertare Parentis:
Victor ut est celeri victaque versa pede.
Solaque Limone pœnam ne senseris illam,
Et tua dente fero viscera carpat equus.
Aut, ut Cassandreus, domino non mitior illo,
Saucius ingesta contumuleris humo.
Aut, ut Abantiades, aut ut Cycneius heros,
Clausus in æquoreas præcipiteris aquas.
Victima vel Phœbo sacras macteris ad aras,
Quam tulit a sævo Theudotus hoste necem.
Aut te devoveat certis Abdera diebus,
Saxaque devotum grandine plura petant.
Aut Jovis infesti telo feriare trisulco:
Ut satus Hipponoo, Dexithoesque pater.
Ut soror Autonoes. ut cui matertera Maia est:
Ut temere optatos qui male rexit equos.
Ut ferus Æolides, ut sanguine cretus eodem,
Quo genita est, liquidis quæ caret Arctos aquis.
Ut Macedo rapidis icta est cum conjuge flammis;
Sic precor ætherei vindicis igne cadas.
Prædave sis illis, quibus est Latonia Delos
Ante diem rapto non adeunda Thraso.
Quique verecundæ speculantem labra Dianæ,
Quique Crotopiaden diripuere Linon.
Neve venenato levius feriaris ab angue,
Quam senis Oeagri Calliopesque nurus;
Quam puer Hypsipyles: quam qui cava primus acuta
Cuspide suspecti robora fixit equi.
Neve gradus adeas Elpenore cautius altos:
Vimque feras vini, quo tulit ille modo.
Tamque cadas domitus, quam quisquis ad arma vocantem
Juvit inhumanum Thiodamanta Dryops.
Quam ferus ipse suo periit mactatus in antro
Proditus inclusæ Cacus ab ore bovis.
Quam qui dona tulit Lernæo tincta veneno,
Euboicasque suo sanguine tinxit aquas.
Vel de præcipiti venias in Tartara saxo,
Ut qui Socraticum de nece legit opus.
Ut qui Theseæ fallacia vela carinæ
Vidit: ut Iliaca missus ab arce puer.
Ut teneri nutrix, eadem matertera, Bacchi:
Ut cui caussa necis serra reperta fuit.
Lydia se scopulis ut virgo misit ab altis,
Dixerat invito quæ mala verba deo.
Fœta tibi occurrat patrio popularis in arvo,
Sitque Phaphageæ caussa leæna necis.
Quique Lycurgiden letavit & arbore natum,
Idmonaque audacem, te quoque rumpat aper.
Isque vel exanimis faciat tibi vulnus: ut illi,
Ora super fixi quem cecidere suis.
Sive idem simili pinus quem morte peremit:
Phryx & venator sis Berecynthiades.
Si tua contigerit Minoas puppis arenas:
Te Corcyræum Cressia turba putet.
Lapsuramque domum subeas; ut sanguis Alevæ:
Stella Leoprepidæ cum fuit æqua viro.

Utque vel Evenus torrenti flumine mersus
Nomina des rapidæ, vel Tyberinus, aquæ.
Astacidæque modo decisa cadavere trunco,
Digna feris, hominis sit caput esca tuum.
Quodque ferunt Brotean fecisse cupidine mortis,
Des tua succensæ membra cremanda pyræ.
Inclususque necem cavea patiaris, ut ille
Non profecturæ conditor historiæ.
Utque repertori nocuit pugnacis Iambi,
Sic sit in exitium lingua proterva tuum.
Utque parum stabili qui carmine læsit Athenas,
Invisus pereas deficiente cibo.
Utve lyræ vates fertur periisse severæ;
Caussa sit exitii dextera læsa tui.
Utque Agamemnonio vulnus dedit anguis Orestæ;
Tu quoque de morsu virus habente cadas.
Sit tibi conjugii nox prima novissima vitæ.
Eupolis hoc periit & nova nupta modo.
Utque cothurnatum cecidisse Lycophrona narrant;
Hæreat in fibris fixa sagitta tuis.
Aut lacer in silvis manibus spargare tuorum:
Sparsus ut est Thebis angue creatus avo.
Perque feros montes tauro rapiente traharis:
Ut tracta est conjux imperiosa Lyci.
Quodque suæ passa est pellex invita sorori,
Excidat ante pedes lingua resecta tuos.
Conditor ut tardæ læsus cognomine Myrrhæ,
Orbis in innumeris inveniare locis.
Inque tuis opifex, vati quod fecit Achæo.
Noxia luminibus spicula condat apis.
Fixus & in duris carparis viscera saxis:
Ut cui Pyrrha sui filia fratris erat.
Ut puer Harpagides referas exempla Thyestæ;
Inque tui cæsus viscera patris eas.
Trunca geras sævo mutilatis partibus ense,
Qualia Mimnermi membra fuisse ferunt.
Utve Syracosio præstricta fauce poetæ,
Sic animæ laqueo sit via clausa tuæ.
Nudave derepta pateant tua viscera pelle;
Ut Phrygium cujus nomina flumen habet.
Saxificæ videas infelix ora Medusæ,
Cephenum multos quæ dedit una neci.
Potniadum morsus subeas, ut Glaucus, equarum:
Inque maris salias, Glaucus ut alter, aquas.
Utque duobus idem dictis modo nomen habenti,
Præfocent animæ Gnosia mella viam.
Sollicitoque bibas, Anyti doctissimus olim
Imperturbato quod bibit ore reus.
Nec tibi, si quid amas, felicius Hæmone cedat:
Utque sua Macareus, sic potiare tua.
Vel videas, quod jam, cum flammæ cuncta tenerent,
Hectoreus patria vidit ab arce puer.
Sanguine probra luas, ut avo genitore creatus;
Per facinus soror est cui sua facta parens.
Ossibus inque tuis teli genus hæreat illud,
Traditur Icarii quo cecidisse gener.
Utque loquax in equo est elisus guttur acerno,
Sic tibi claudatur pollice vocis iter.
Aut ut Anaxarchus pila minuaris in alta,
Jactaque pro solitis frugibus ossa sonent.
Utque patrem Psamathes, condat te Phœbus in ima
Tartara; quod natæ fecerat ille suæ.
Inque tuos ea pestis eat, quam dextra Chorœbi
Vicit, opem miseris Argolicisque tulit.
Utque nepos Æthræ, Veneris periturus ob iram,
Exsul ab attonitis excutiaris equis.

Propter opes magnas ut perdidit hospes alumnum;
  Perdat ob exiguas te tuas hospes opes.
Utve ferunt fratres sex cum Damasichthone cæsos;
  Intereat tecum sic genus omne tuum.
Addidit ut fidicen miseris sua funera natis;
  Sic tibi sint vitæ tædia justa tuæ.
Utve soror Pelopis, saxo dureris oborto,
  Et læsus lingua Battus ab ipse sua.
Aera si missu vacuum jaculabere disco;
  Quo puer Oebalides, ictus ab orbe cadas.
Si qua per alternos pulsabitur unda lacertos,
  Omnis Abydena sit tibi pejor aqua.
Comicus ut mediis periit, dum nabat, in undis;
  Et tua sic Stygius strangulet ora liquor.
Aut ubi ventosum superaris naufragus æquor,
  Contacta pereas, ut Palinurus, humo.
Utque cothurnatum vatem tutela Dianæ,
  Dilanient vigilum te quoque turba canum.
Aut tu Trinacrii salias super ora gigantis,
  Plurima qua flammas Sicanis Ætna vomit.
Diripiantque tuos insanis unguibus artus
  Strymoniæ matres; Orpheos esse ratæ.
Natus ut Althææ flammis absentibus arsit,
  Sic tuus ardescat stipitis igne rogus.
Ut nova Phasiaca comprensa est nupta corona,
  Utque pater nuptæ, cumque parente domus.
Ut cruor Herculeos abiit diffusus in artus;
  Copora pestiferum sic tua virus edat.
Qua sua Penthiden proles est ulta Lycurgum,
  Hæc maneat teli te quoque plaga novi.
Utque Milon, robur diducere fissile tentes;
  Nec possis captas inde referre manus.
Muneribusque tuis lædaris, ut Icarus; in quem
  Intulit armatas ebria turba manus.
Quodque dolore necis patriæ pia filia fecit,
  Vincula per laquei fac tibi guttur eant.
Obstructoque famem patiaris limine tecti,
  Ut legem pœnæ cui dedit ipsa parens.
Illius exemplo violes simulacra Dianæ,
  Aulidis a portu qui leve vertit iter.
Naupliadæve modo ficto pro crimine pœnas
  Morte luas; nec te non meruisse juvet.
Æthalion vita spoliavit ut Isidis hospes,
  Quem memor a sacris nunc quoque pellit Ion:
Utque Melanthea tenebris a cæde latentem
  Prodidit officio luminis urba parens;
Sic tua conjectis fodiantur pectora telis;
  Sic precor auxiliis impediare tuis.
Qualis equos pacto, quos fortis agebat Achilles,
  Acta Phrygi timido; nox tibi talis eat.
Nec tu quam Rhesus somno meliore fruaris;
  Quam comites Rheso tum necis, ante viæ:
Ut quos cum Rutulo morti Rhamnete dederunt
  Impiger Hyrtacides, Hyrtacidæque comes.
Cliniadæve modo circumdatus ignibus atris
  Membra feras Stygiæ semicremata rati.
Utve Remo muros auso transire recentes,
  Noxia sint capiti rustica tela tuo.
Denique, Sarmaticas inter Geticasque sagittas,
  His precor ut vivas & moriare locis.
Hæc tibi tantisper subito sint missa libello;
  Immemores ne nos esse querare tui.
Pauca quidem, fateor; sed Di dent plura rogatis,
  Multiplicentque suo vota favore mea.
Postmodo plura leges; & nomen habentia verum:
  Et pede quo debent acria bella geri.

NUX, ELEGIA.

NUX ego juncta viæ, cum sim sine crimine vitæ,
  A populo saxis prætereunte petor.
Obruere ista solet manifestos pœna nocentes,
  Publica cum lentam non capit ira moram.
Nil ego peccavi: nisi si peccasse vocetur,
  Annua cultori poma referre suo.
At prius arboribus, tum cum meliora fuere
  Tempora, certamen fertilitatis erat.
Cum domini memores sertis ornare solebant
  Agricolas fructu proveniente Deos.
Sæpe tuas igitur, Liber, miratus es uvas:
  Mirata est oleas sæpe Minerva suas.
Pomaque læsissent matrem; ni subdita ramo
  Longa laboranti furca tulisset opem.
Quin etiam exemplo pariebat femina nostro,
  Nullaque non illo tempore mater erat.
At postquam platanis sterilem præbentibus umbram
  Uberior quavis arbore venit honos;
Nos quoque frugiferæ (si nux modo ponor in illis)
  Cœpimus in patulas luxuriare comas.
Nunc neque continuos nascuntur poma per annos:
  Uvaque læsa domum, læsaque bacca venit.
Nunc uterum vitiat, quæ vult formosa videri:
  Raraque in hoc ævo est, quæ velit esse parens.
Certe ego, si numquam peperissem, tutior essem.
  Ista Clytemnestra digna querela fuit.
Si sciat hoc vitis, nascentes supprimet uvas;
  Orbaque, si sciat hoc, Palladis arbor erit.
Hoc in notitiam veniat maloque pyroque;
  Destituent silvas utraque poma suas.
Quæque sibi vario distinguit poma colore,
  Audiat hoc cerasus; stipes inanis erit.
Non equidem invideo: numquid tamen ulla feritur,
  Quæ sterilis sola conspicienda coma est?
Cernite sinceros omnes ex ordine truncos,
  Qui modo nil, quare percutiantur, habent.
At mihi sæva nocent mutilatis vulnera ramis;
  Nudaque derepto cortice ligna patent.
Non odium facit hoc, sed spes indulta rapinæ.
  Sustineant aliæ poma; querentur idem.
Fit reus ille fere, de quo victoria lucro
  Esse potest: inopis vindice facta carent.
Sic timet insidias, qui scit se ferre viator,
  Cui timeat: tutum carpit inanis iter.
Sic ego sola petor; soli quia caussa petendi est.
  Frondibus intactis cetera turba virent.
Nam quod habent frutices alii quoque proxima nobis
  Fragmina, quæ læso vimine multa jacent;
Non istis sua facta nocent: vicinia damno est.
  Excipiunt ictu saxa repulsa meo.
Idque fide careat; si non, quæ longius absunt,
  Nativum retinent inviolata decus.
Ergo, si sapiant, & mentem verba sequantur;
  Devoveant umbras proxima quæque meas.
Quam miserum est, odium damnis accedere nostris;
  Meque ream nimiæ proximitatis agi!
Sed, puto, magna mei est operoso cura colono.
  Invenias, qui det nil mihi, præter humum.
Sponte mea facilis contemto nascor in agro:
  Parsque loci, qua sto, publica pæne via est.
Me, fata ne lædam, (quoniam fata lædere dicor)
  Imus in extremo margine fundus habet.
Non mihi falx nimias Saturnia deputat umbras:
  Duratam renovat non mihi fossor humum.

Sole licet ficcaque fiti peritura laborem;
Irriguæ dabitur non mihi fulcus aquæ.
At cum maturas fiffo nova corrice rimas
Nux agit; ad partes pertica fæva venit.
Pertica dat plenis immitia vulnera ramis;
Ne poffim lapidum verbera fola queri.
Poma cadunt menfis non interdicta fecundis;
Et condis lectas, parca colona, nuces.
Has puer aut certo rectas dilaminat ictu;
Aut pronus digito bifve femelve petit.
Quatuor in nucibus, non amplius, alea tota eft;
Cum fibi fuppofitis additur una tribus.
Per tabulæ clivum, labi jubet alter; & optat,
Tangat ut e multis quamlibet una fuam.
Eft etiam, par fit numerus qui dicat, an impar:
Ut divinatas auferat augur opes.
Fit quoque de creta, qualem cæleste figuram
Sidus, & in Græcis littera quarta gerit.
Hæc ubi diftincta eft gradibus, qui conftitit intus,
Quot tetigit virga, tot capit inde nuces.
Vas quoque fæpe cavum fpatio diftante locatur;
In quod miffa levi nux cadat una manu.
Felix, fecreto quæ nata eft arbor in arvo;
Et foli domino ferre tributa poteft!
Non hominum ftrepitus audit, non illa rotarum:
Non a vicina pulverulenta via eft.
Illa fuo, quæcumque tulit, dare dona colono,
Et plenos fructus annumerare poteft.
At mihi maturos numquam licet edere fœtus;
Ante diemque meæ decutiuntur opes.
Lamina mollis adhuc tenero dum lacte, quod intro eft;
Nec mala funt ulli noftra futura bono:
Jam tamen invenias, qui me jaculentur, & ictu
Præfeftinato munus inane petant.
Si fiat rapti, fiat menfura relicti,
Majorem domini parte, viator, habes.
Sæpe aliquis, foliis ut nuda cacumina vidit,
Effe putat Boreæ trifte furentis opus.
Æftibus hic, hic me fpoliatam frigore credit:
Eft quoque, qui crimen grandinis effe putet.
At mihi nec grando puris invifa colonis,
Nec ventus fraudi, folve, geluve fuit.
Fructus obeft: peperiffe nocet: nocet effe feracem:
Quæque fuit multis, & mihi præda malo eft.
Præda malo, Polydore, fuit tibi: præda nefandæ
Conjugis Aonium mifit in arma virum.
Hefperii regis pomaria tuta fuiffent:
Una fed immenfas arbor habebat opes.
At rubus & fentes tantummodo lædere natæ,
Spinaque vindicta cetera tuta fua eft.
Me, quia nec noceo, nec obuncis vindicor hamis;
Miffa petunt avida faxa proterva manu.
Quid, fi non aptas folem fugientibus umbras,
Finditur Icario cum cane terra, darem?
Quid, nifi fuffugium nimbos vitantibus effem,
Non exfpectata cum venit imber aqua?
Omnia cum faciam, cum præftem fedula cunctis
Officium; faxis officiofa petor.
Hæc mihi perpeffæ, domini patienda querela eft.
Cauffa habeor, quare fit lapidofus ager.
Dumque repurgat humum, collectaque faxa remittit;
Semper habent in me tela parata viæ.
Ergo invifa aliis, uni mihi frigora profunt:
Illa me tutam tempore præftat hiems.
Nuda quidem tunc fum; nudam tamen expedit effe:
Nec fpolium de me, quod petat, hoftis habet.
At fimul induimus noftris fua munera ramis;
Saxa novos fructus grandine plura petunt.
Forfitan hic aliquis dicat, Quæ publica tangunt,
Carpere conceffum eft: hoc via juris habet.
Si licet hoc; oleas diftringite: cædite meffes.
Improbe, vicinum carpe, viator, olus.
Intret & urbanas eadem petulantia portas;
Sitque tuis muris, Romule, juris idem.
Quilibet argentum primæ de fronte tabernæ
Tollat: & ad gemmas quilibet alter eat.
Auferat hic aurum, peregrinos ille lapillos;
Et quafcumque poteft tollere, tollat opes.
Sed neque tolluntur: nec, dum regit omnia Cæfar,
Incolumis tanto præfide raptor erit.
At non ille Deus pacem intra mœnia finit,
Auxilium toto fpargit in orbe fuum.
Quid tamen hoc prodeft, media fi luce palamque
Verberor, & tutæ non licet effe mihi?
Ergo nec nidos foliis hærere, nec ullam
Sedibus in noftris ftare videtis avem:
At lapis, in ramo fedit quicumque bifurco,
Hæret, & ut capta victor in arce manet.
Cetera fæpe tamen potuere admiffa negari,
Et crimen nox eft inficiata fuum.
Noftra notat fufco digitos injuria fucco,
Cortice contactas inficiente manus.
Ille cruor meus eft: illo maculata cruore
Non profectura dextra lavatur aqua.
O ego, cum longæ venerunt tædia vitæ,
Optavi quoties arida facta mori!
Optavi quoties, aut cæco turbine verti,
Aut valido miffi fulminis igne peti!
Atque utinam fubitæ raperent mea poma procellæ:
Vel poffem fructus excutere ipfa meos.
Sic, ubi detracta eft a te tibi cauffa pericli,
Quod fupereft, tutum, Pontice caftor, habes.
Quid mihi tunc animi eft, cum fumit tela viator;
Atque oculis plagæ deftinat ante locum?
Nec vitare licet moto fera verbera trunco,
Quem fub humo radix vinclaque firma tenent.
Corpora præbemus plagis: ut fæpe fagittis,
Cum populus manicas depofuiffe vetat:
Utque gravem candens ubi tolli vacca fecurim,
Aut ftringi cultros in fua colla videt.
Sæpe meas vento frondes tremuiffe putaftis:
Sed metus in nobis cauffa tremoris erat.
Si merui, videorque nocens; imponite flammæ,
Noftraque fumofis urite membra focis.
Si merui, videorque nocens; excidite ferro:
Et liceat miferæ dedecus effe femel.
Si nec cur urar, nec cur excidar habetis;
Parcite. fic cœptum perficiatis iter.

ME

MEDICAMINA FACIEI.

FRAGMENTUM.

Discite, quæ faciem commendet cura, puellæ;
Et quo sit vobis forma tuenda modo.
Cultus humom sterilem Cerealia pendere jussit
Monera: mordaces interiere rubi.
Cultus & in pomis succos emendat acerbos;
Fissaque adoptivas accipit arbor opes.
Culta placent. auro sublimia tecta linuntur:
Nigra sub imposito marmore terra latet.
Vellera sæpe eadem Tyrio medicantur aheno:
Sectile deliciis India præbet ebur.
Forsitan antiquæ, Tatio sub rege, Sabinæ
Maluerint, quam se, rura paterna coli.
Cum matrona premens altum rubiconda sedile
Assiduo dorum pollice nebat opus.
Ipsaque claudebat, quos filia paverat, agnos:
Ipsa dabat virgas cæsaque ligna foco.
At vestræ teneras matres peperere puellas.
Vultis inaurata corpora veste tegi.
Vultis odoratos posito variare capillos:
Conspicuam gemmis vultis habere manum.
Induitis collo lapides Oriente paratos:
Et quantos oneri est aure tulisse duos.
Nec tamen indignum, si vobis cura placendi,
Cum comtos habeant secula nostra viros.
Feminea vestri poliuntur lege mariti:
Et vix ad cultus nupta, quod addat, habet.
Proin se quæque parent: nec quo venentur amores,
Refert. munditiæ crimina nulla merent.
Rore latent, finguntque comas. licet arduus illas
Celet Athos; cultas altus habebit Athos.
Est etiam placuisse sibi quotacomque voluptas:
Virginibus cordi grataque forma sua est.
Laudatas homini volucris Junonia pennas
Explicat: & forma muta superbit avis.
Sic potius nos uret amor; quam fortibus herbis,
Quas maga terribili subsecat arte manus.
Nec vos graminibus, nec misto credite succo.
Nec tentare nocens virus amantis equæ.
Nec mediæ Marsis finduntur cantibus angues:
Nec redit in fontes unda supina suos.
Et quamvis aliquis Temesæa removerit æra;
Numquam Luna suis excutietur equis.
Prima sit in vobis morum tutela, puellæ:
Ingenio facies conciliante placet.
Certus amor morum est: formam populabitur ætas,
Et placitus rugis vultus aratus erit.
Tempus erit, quo vos speculum vidisse pigebit,
Et veniet rugis altera caussa dolor.
Sufficit, & longum probitas perdurat in ævum;
Fertque suos annos: hinc bene pendet amor.
Disce age, cum teneros somnus demiserit artus,
Candida quo possint ora nitere modo.
Hordea, quæ Libyci ratibus misere coloni,
Exue de palea tegminibusque suis.
Par ervi mensura decem madefiat ab ovis:
Sed cumulent libras hordea nuda duas.
Hæc ubi ventosas fuerint siccata per auras;
Lenta jube scabra frangat asella mola.
Et quæ prima cadunt vivaci cornua cervo,
Contere: in hæc solidi sexta face assis eat.
Jamque ubi pulvereæ fuerint confusa farinæ,
Protinus in cribris omnia cerne cavis.
Adjice Narcissi bis sex sine cortice bulbos,
Strenua quos puro marmore dextra terat:
Sextantemque trahat gummi cum semine Thusco.
Hoc novies tanto plus tibi mellis eat.
Quæcomque afficiet tali medicamine vultum;
Fulgebit speculo levior ipsa suo.
Nec tu pallentes dubita torrere lupinos,
Et simul inflantes corpora frige fabas.
Utraque sex habeant æquo discrimine libras:
Utraque da nigris comminuenda molis.
Nec cerussa tibi, nec nitri spuma rubentis
Desit, & Illyrica quæ venit iris homo.
Da validis juvenum pariter subigenda lacertis:
Sed justum tritis uncia pondus erit.
Adjice & e querulo volucrum medicamina nido.
Ore fugant maculas: Halcyonea vocant.
Pondere, si quæris, quo sim contentus in illis;
Quod trahit in partes uncia sexta duas.
Ut coeant, apteque lini per corpora possint;
Adjice de flavis Attica mella favis.
Quamvis thura Deos irataque nomina placent;
Non tamen accensis omnia danda focis.
Thus ubi miscueris radenti tubera nitro;
Ponderibus justis fac sit utrimque triens.
Parte minus quarta dereptum cortice gummi,
* Et modicum e myrrhis pinguibus adde cubum.
Hæc ubi contriris, per densa foramina cerne:
Pulvis ab infuso melle premendus erit.
Profuit & marathros bene olentibus addere myrrhis;
Quinque trahant marathri scrupula, myrrha novem.
Arentisque rosæ quantum manus una prehendat,
Cumque Ammoniaco mascula thura sale.
Hordea quem faciunt illis adfunde cremorem.
Æquent expensas cum sale thura rosas.
Tempore sis parvo molles licet illita vultus;
Hærebit toto multus in ore color.
Vidi quæ gelida madefacta papavera lympha
Contereret, teneris illineretque genis.
* * * *

HALIEU-

HALIEUTICON.

FRAGMENTUM.

* * * *

Ccepit moodus legem : dedit arma per omnes,
Admonuitque sui. vitolus sic namque minatur,
Qui nondum gerit in tenera jam coroua frunte:
Sic damæ fuginnt, pugnant virtute leones,
Et morsu canis, & candæ sic scorpius ictu:
Concussisqoe levis peunis sic evolat ales.
Omnibus ignotæ mortis timor, omnibus hostem,
Præsidiumque datum sentire, & uoscere teli
Vimque modumque sui: sic & Scarus arte sub undis,
Incidit, adsumtamque dolo tandem pavet escam.
Non audet radiis obnixa occurrere fronte,
Aversus crebro vimen sed verbere caudæ
Laxans subsequitur, tutomque evadit in æquor.
Quin etiam si forte aliquis, dum pone nataret,
Miris luctantem Scarus hunc in vimioe vidit,
Aversam caudam morsu tenet: atque ira *
* Ubet servato, quem texit, in * resultet.
Sepia tarda fugæ, tenui com forte sub unda
Deprensa est, jam jamque manus timet illa rapaces,
Inficiens æquor nigrum vomit ore cruorem,
Avertitque vias, oculos frustrata sequentes,
Clausus rete Lupus, qoamvis immanis & acer,
Dimotis cauda submissus sidit arenis.
. . . . io auras
Emicat, atque dolos saltu deludit inoltus:
Et muræna ferox teretis sibi conscia tergi,
Ad laxata magis conversa foramina retis,
Tandem per multos evadit lubrica flexus,
Exemploque nocet, cunctis iotervenit una.
At contra scopulis crinali corpore segnis
Polypus hæret, & hac eludit retia fraude,
Et sub lege loci somit motatque colorem;
Semper ei similis, quem contigit. atque ubi prædam
Pendeutem setis avidus rapit, hic quoque fallit
Elato calamo, cum demum emersus in aoras
Brachia dissolvit, popolatumqoe expuit hamum.
At Mugil cauda pendentem everberat escam,
Excussamque legit, Lupus acri concitus ira
Discursu fertur vario, fluctusque ferentes
Prosequitur, quassatque caput, dum vulnere sævus
Laxato cadat hamus, & ora patentia linquat.
Nec proprias vires nescit Muræna nocendi:
Auxilioque sui, morsu nec cominus acri
Deficit, aut animos ponit captiva minaces.
Anthias his, tergo quæ concutit, oritur armis,
Vim spinæ novitque suæ, versoque supinus
Corpore lina secat, fixumqne intercipit hamum.

* * *

Cetera quæ densas habitant animalia silvas,
Aut vani quatiunt semper lymphata timores,
Aut trahit in præceps non sana ferocia mentis.
Ipsa sequi Natura monet, vel comious ire.
Impiger ecce Leo venantum sternere pergit
Agmina, & adversis infert sua pectora telis.
Quoque venit, fidens magis & sublatior ardet,
Concussitque toros, & viribus addidit iram.
* Prodidit, atque suo properat sibi robore letum.
Fœdus Lucaois provolvitur Ursus ab antris,
Quid nisi pondos iners, stolidæque ferocia mentis?
Actus Aper setis iram denunciat hirtis:
Et ruit oppositi nitens in vulnera ferri,
Pressus & emisso moritor per viscera telo.
Altera pars fidens pedibus, dat terga sequenti,
Ut pavidi Lepores, ut fulvo tergore Damæ,
Et cauro fugiens Cervos sine fine timore.
Ipsa sequi oatura docet, vel cominus ire.
Hic generosus honos, & gloria major Equorum:
Nam capiunt animis palmam, gaudentqoe triumpho.
Seu septem spatiis Circo meruere coronam;
Nonne vides victor quanto sublimius altum
Attollat caput, & vulgi se venditet auræ?
Celsave cum cæso decorator terga leone,
Quam tumidus, quantoque venit spectabilis actu,
* Compescatqoe solum generoso concita pulsu
Ungula sub spoliis graviter redeuntis opimis:
Quid laus prima Canum? quibus est audacia præceps,
Venandique sagax virtus, viresque sequendi.
Quæ nunc elatis rimantur naribus auras,
Et ounc demisso quærunt vestigia rostro;
Et produnt clamore feram, domioumqoe vocando
Increpitant. quem si collatis effugit armis,
Insequitur tumulosque canis camposque per omnes.
Noster io arte labor positus: spes omnis io illa.
Nec tamen in medias pelagi te pergere sedes
Admoneam, vastique maris tentare profundum.
Inter orrumque loci melius moderabere sunem.
Aspera num saxis loca sint. nam talia leotos
Deposcunt calamos: at purum retia littus.
Num mons horrentes demittat celsior umbras
In mare. nam varie quidam fugiontqoe petuntque.
Num vada sobnatis imo viridentor ab herbis

* *

Objecterque moras, & molli serviat algæ.
Descripsit sedes varie Natura profundi:
Nec cunctos ona voluit consistere pisces.
Nam gaudent pelago, quales Scombrique, Bovesque,
Hippuri celeres, & nigro tergore Milvi;
Et pretiosus Helops nostris incognitus undis;
Ac durus Xiphias, ictu non mitior ensis:
Et pavidi magno fugientes agmine Thunni:
Parva Echeneis adest (mirum) mora puppibus ingens:
Tuque comes ratium, tractique per æquora sulci
Qui semper spumas sequeris, Pompile, nitentes:
Cercyrosque ferox scopulorum fine moratus:
Cantharus ingratus succo: tum concolor illi
Orphas, cæruleaque rubens Erythinus in unda:
Insigois Sargusque notis, insignis & alis:
Et superaurata Sparulus cervice refulgens;
Et rutilos Pagur, & fulvi Synodontes, & ex se
Concipiens Chanoe gemino fraudata parente.
Tum viridis squamis parvo Saxatilis ore,
Et rarus Faber, & pictæ Mormytes, & auri
Chrysuphrys imitata decus: tum corporis Umbræ
Liventis, rapidique Lupi, Percæque, Tragiqoe.
Qoin laude insignis caudæ Melanurus, & ardens

Aura-

Auratis Muræna notis, Merulæque virentes,
Immitisque suæ Conger per vulnera gentis;
Et capitis duro nociturus Scorpios ictu,
Ac numquam æstivo conspectus sidere Glaucus.
At contra herbosa pisces laxantur arena,
Ut Scarus, epastas solas qui ruminat escas;
Fœcundumque genus Mænæ, Lamirosque, Smarisque,
Atque immunda Chromis, merito vilissima Salpa:
Atque avium dulces nidos imitata sub undis,
Et Squalus & tenui suffusus sanguine Mullus:
Fulgentes Soleæ candore, & concolor illis
Passer, & Adriaco mirandus littore Rhombus:
Tunc Epodes lati, tum molles tergore Ranæ.
Extremi parent * *
* * * *
* * * *

Lubricus & spina nocuus non Gobius ulla,
Et nigrum niveo portans in corpore virus
Loligo, durique Sues, sinuosaque Caris:
Et tam deformi non dignus nomine Asellus:
Tuque peregrinis, Acipenser, nobilis undis.
* * * * * * *

ALIA FRAGMENTA
P. OVIDII NASONIS.
EX MEDEA.

QUintil. lib. VIII. cap. V. Nam cum sit tectum, Nocere facile est, prodesse difficile, vehementius apud Ovidium Medea dicit:

Servare potui. perdere an possim rogas?

Item,

Feror huc illuc, ut plena Deo.

Sen. Suasor. III.

EX EPIGRAMMATIS.

Cur ego non dicam, Furia, te furiam?

Fab.

Item,

Ride, si sapis, o puella, ride.

Mart. lib. II. Epig. XLI.

Item,

Larte ferox cæso Cossus opima tulit.

Prisc. lib. V.

EX PHÆNOMENIS.

Tot numero, talique Deus simulacra figura
Imposuit cælo: perque altas sparsa tenebras
Clara pruinosæ jussit dare lumina noctis.

Lactant. lib. XI. De Orig. Err. cap. V.

Pleiades ante genu septem radiare feruntur.
Sex tantum apparent: sub opaca septima nube est.

Probus in Georgica Virgilii, in cujus vulgatis libris hi versus depravarissimi leguntur.

In Priapeiis quædam Ovidii extare, eruditi arbitrantur. Ex illo certe, cujus initium, *Obscure poterant tibi dicere*, Seneca pater lib. I., Controvers. II. hunc versum adducit:

Dum timet alterius vulnus inepta loci.

Servius in IV. *Georg. ubi agit de Eurydice, citat ex Ovidio*, Bis rapitur, vixitque semel. *quod in auctore nostro nunc nusquam comparet.*

Scholiastes vetus Horatii ad lib. II., *od.* V. Gyges nomen pueri ex insula Cnido Veneri sacra. hujus autem pueri pulcritudinem laudat etiam Ovidius. *Atqui in iis, quæ exstant, laudat nullibi.*

Quintilianus lib. XII, *cap.* X. Sed evanescunt hæc atque emoriuntur comparatione meliorum. ut lana tincta fuco citra purpuram placet. at si contuleris etiam lacernæ, conspectu melioris obruatur, ut Ovidius ait. *Quæ nullo negotio in metrum redacta Iambum tragicum efficient & duos hendecasyllabos*,

Ut lana tincta purpuram citra placet.
At si contuleris eam lacernæ,
Conspectu melioris obruatur.

In Notis enim ad Epist. VII. *communem esse ultimam in* contuleris, credideris, dederis, *& similibus syllabam monemus.*

Seneca controvers. X. *Ex Declamatione Ovidii quædam hæc producit.* Quidquid laboris est, in hoc est, ut uxori virum, & viro uxorem diligere concedas. Necesse est deinde, jurare permittas, si amare permiseris. Quod habuisse nos jusjurandum putas? Tu nobis religiosum nomen fuisti. Si mentiremur, illa sibi iratum patrem invocavit, ego socerum. Parce pater, parce socer: non pejeravimus. Ecce objurgator noster, quam effrænato amore fertur. quamquam esse filiam præceris. carum quidem, quod illum ab indulgentia sua avocet. Di boni, quomodo hic amavit uxorem? amat filiam, & abdicat. dolet periclitatam esse, & ab eo abducit, sine quo negat se posse vivere: quæritur periculum ejus, qua pæne caruit hic qui amare caute jubet. Facilius in amore finem impetres, quam modum. tum hos ponis terminos, ut nihil faciant, nisi considerate, nihil promittant, nisi ut jus facturi; omnia verba ratione & fide ponderent. Senes sic amant. Pauca nosti, pater, crimina: & litigavimus aliquando, & cecidimus: & fortasse, quod non putas, pejeravimus. Quid ad patres pertinet, quod amantes jurent? si vis credere, nec ad Deos pertinet. Non est quod tibi placeas, uxor, tamquam prima peccaveris. periit aliqua cum viro, periit aliqua pro viro: illas tamen omnis ætas honorabit. omne celebrabit ingenium. Fer, socer, felicitatem tuam. magnum tibi quam parvo constat exemplum! in reliquum diligentiores facti sumus: errorem nostrum confitemur: exciderat jurantibus, esse tertium qui magis amaret: sic, Di, sit semper. Persevera, socer, recipe filiam: ego, qui peccavi, pœna dignus sum. quare uxore necata, socero causa sim orbitatis? Discedam e civitate: fugiam: exulabo; utcumque potero, desiderium misera & crudeli patientia perferam. Moreret, si solus moriturus essem.

In codice poematiorum veterum longe antiquissimo, quem apud V. Cl. Petrum Scriverium vidit Heinsius, Ovidio hoc epigramma ineditum adscribebatur.

Jam nitidum liquidis Phœbus jubar intulit undis;
Emeritam renovans Tethyos amne facem.
Astra subit niveis Phœbe subvecta juvencis,
Mitis & æthereo labitur axe sopor.
Alludunt teneri tremulis cum matribus agni,
Lacteolasque animas lacteus humor alit.

In eodem codice Argumenta librorum Virgilianorum nostro etiam adscribebantur, ut & in multis aliis exemplaribus vetustis, quæ vidi. sed perperam. Denique in antiquo libro Georgii Fabricii, hoc Epigramma de Lucretia Nasonis nomen ostentabat.

Cum foderet ferro castum Lucretia pectus,
Sanguinis & torrens egrederetur, ait;
Procedant testes me non placuisse tyranno,
Ante virum sanguis, spiritus ante Deos.

L. ANNÆI

L. ANNÆI SENECÆ,

TRAGŒDIÆ.

MEDEA.

PERSONÆ.

MEDEA. JASON. CREON. NUTRIX. CHORUS. NUNCIUS.

ACTUS PRIMUS.

MEDEA.

Dii conjugales; tuque genialis tori
Lucina custos; quæque domitorem freti
Typhin novam frænare docuisti ratem;
Et tu profundi sæve dominator maris;
Clarumque Titan dividens orbi diem;
Tacitisque præbens conscium sacris jubar,
Hecate triformis, quosque juravit mihi
Deos Iason; quosque Medeæ magis
Fas est precari; noctis æternæ chaos,
Adversa superis regna, manesque impios,
Dominumque regni tristis, & dominam fide
Meliore raptam, voce non fausta precor:
Adeste, adeste sceleris ultrices deæ,
Crinem solutis squallidæ serpentibus,
Atram cruentis manibus amplexæ facem,
Adeste: thalamis horridæ quondam meis
Quales stetistis: conjugi letum novæ,
Letumque socero & regiæ stirpi date.
Mihi pejus aliquid, quod precer sponso malum:
Vivat; per urbes erret ignotas egens,
Exul, pavens, invisus, incerti laris:
Me conjugem optet; limen alienum expetat,
Jam notus hospes: quoque non aliud queam
Pejus precari, liberos similes patri,
Similesque matri. parta, jam parta ultio est.
Peperi. querelas, verbaque incassum fero.
Non ibo in hostes? manibus excutiam faces,
Cæloque lucem. spectat hoc nostri sator
Sol generis? & spectatur, & curru insidens
Per solita puri spatia decurrit poli?
Non redit in ortus, & remetitur diem?
Da, da per auras curribus patriis vehi.
Committe habenas, genitor. & flagrantibus,
Ignifera loris tribue moderari juga,
Gemino Corinthus littori opponens moras,
Cremata flammis maria committat duo.
Hoc restat unum: pronubam thalamo feram
Ut ipsa pinum; postque sacrificas preces
Cædam dicatis victimas altaribus.
Per viscera ipsa quære supplicio viam,
Si vivis, anime: si quid antiqui tibi
Remanet vigoris, pelle femineos metus,
Et inhospitalem Caucasum mente indue.
Quodcumque vidit Phasis aut Pontus nefas,
Videbit Isthmos. effera, ignota, horrida;
Tremenda cælo pariter ac terris mala,
Mens intus agitat, vulnera, & cædem, & vagum
Funus per artus. levia memoravi nimis:
Hæc virgo feci. gravior exsurgat dolor.
Majora jam me scelera post partus docent.
Accingere ira, teque io exitium para
Furore toto: paria narrentur tua
Repudia thalamis. quo virum linquis modo?
Hoc quo secuta es. rumpe jam segnes moras:
" Quæ scelere pacta est, scelere rumpetur fides.

CHORUS.

Ad regum thalamos numine prospero,
Qui cælum, superi, quique regunt fretum,
Adsint, cum populis rite faventibus.
Primus sceptriferis colla Tonantibus
Taurus celsa ferat tergore candido.
Lucinam nivei femina corporis
Intentata jugo placet: &, asperi
Martis sanguineas quæ cohibet manus,
Quæ dat belligeris fœdera gentibus,
Et cornu retinet divite copiam,
Donetur tenera mitior hostia.
Et tu qui facibus legitimis ades,
Noctem discutiens auspice dextera,
Huc incede gradu marcidus ebrio,
Præcingens roseo tempora vinculo.
Et tu, quæ gemini prævia temporis
Tarde stella redis semper amantibus:
Te matres avidæ, te cupiunt nurus,
Quam primum radios spargere lucidos.
Vincit virgineus decor.
Longe Cecropias nurus:
Et quas Taygeti jugis
Muris quod caret oppidum
Exercet juvenum modo,
Et quas Aonius latex,
Alpheusque sacer lavat.
Cedent Æsonio duci,
Si forma velit aspici,
Proles fulminis improbi,
Aptat qui juga tigribus:
Nec non qui tripodas movet,
Frater virginis asperæ.
Cedet Castore cum suo
Pollux cæstibus aptior.

Sic,

Sic, sic, Cælicolæ, precor,
Vincat femina conjuges,
Vir longe superet viros.
Hæc cum virgineo constitit in choro,
Unius facies prænitet omnibus.
Sic cum sole perit sideribus decor;
Et densi latitant Pleiadum greges;
Cum Phœbe solitum lumine non suo
Orbem circuitis cornibus alligat.
Ostro sic niveus phœniceo color
Perfusus rubuit: sic nitidum jubar
Pastor luce nova roscidus aspicit.
Ereptus thalamis Phasidos horridis,
Effrenæ solitus pectora conjugis
Invita trepidus prendere dextera,
Felix Aoniam prendito virginem
Nunc primum soceris, sponse, volentibus:
Concesso, juvenes, ludite jurgio,
Hinc illinc, juvenes, mittite carmina:
„ Rara est in dominos justa licentia.
Candida thyrsigeri proles generosa Lyæi,
Multifidam jam tempus erat succendere pinum:
Excute solennem digitis marcentibus ignem.
Festa dicax fundat convicia Fescenninus.
Solvat turba jocos. tacitis eat illa tenebris,
Si qua peregrino nubit fugitiva marito.

ACTUS SECUNDUS.

Medea, Nutrix.

OCcidimus. aures pepulit Hymenæus meas.
Vix ipsa tantum, vix adhuc, credo malum.
Hæc facere Iason potuit? erepto patre,
Patria atque regno, sedibus solam exteris
Deserere durus merita contempsit mea,
Qui scelere flammas viderat vinci & mare?
Adeone credit omne consumtum nefas?
Incerta, vecors, mente non sana feror
Partes in omnes, unde me ulcisci queam.
Urinam esset illi frater! est conjux; in hanc
Ferrum exigatur: hoc meis satis est malis.
Si quod Pelasgæ, si quod urbes barbaræ
Novere facinus, quod tuæ ignorant manus,
Nunc est parandum. scelera te hortentur tua;
Et cuncta redeant; inclytum regni decus
Raptum; & nefandæ virginis parvus comes
Divisus ense, funus ingestum patri;
Sparsumque ponto corpus; & Peliæ senis
Decocta aheno membra. funestum impie
Quam sæpe fudi sanguinem! at nullum scelus
Irata feci. sævit infelix amor.
Quid tamen Iason potuit alieni arbitrii,
Jurisque factus? debuit ferro obvium
Offerre pectus. melius, ah melius dolor
Furiose, loquere. si potest, vivat meus,
Ut fuit, Iason; sin minus, vivat tamen,
Memorque nostri, muneri parcat meo.
Culpa est Creontis tota, qui sceptro impotens
Conjugia solvit; quique genitricem abstrahit
Natis; & arctu pignore adstrictam fidem
Dirimit: petatur solus hic, pœnas luat
Quas debet. alto cinere cumulabo domum,
Videbit atrum verticem flammis agi
Malea, longas navibus flectens moras.
Nut. Sile obsecro, questusque secreto abditos
Manda dolori. „ gravia quisquis vulnera
" Patiente & æquo immotus animo pertulit,
" Referre potuit. ira, quæ tegitur, nocet.
" Professa produnt odia vindictæ locum.
Med. " Levis est dolor, qui capere consilium potest,
' Et clepere sese; magna non latitant mala.
Libet ire contra. *Nut.* Siste furialem impetum,
Alumna: vix te tacita defendit quies.
Med. " Fortuna fortes metuit, ignavos premit.
Nut. Tunc est probanda, si locum virtus habet.
Med. " Numquam potest non esse virtuti locus.
Nut. " Spes nulla monstrat rebus afflictis viam.
Med. " Qui nil potest sperare, desperet nihil.
Nut. Abiere Colchi; conjugis nulla est fides;
Nihilque superest opibus e tantis tibi.
Med. Medea superest: hic mare & terras vides,
Ferrumque & ignes, & deos, & fulmina.
Nut. Rex est timendus. *Med.* Rex meus fuerat pater.
Nut. Non metuis arma? *Med.* Sint licet terra edita.
Nut. Moriere. *Med.* Cupio. *Nut.* Profuge. *Med.* Pœnituit fugæ.
Medea fugiam? *Nut.* Mater es. *Med.* Cui sim, vides.
Nut. Profugere dubitas? *Med.* Fugiam: at ulciscar prius.
Nut. Vindex sequetur. *Med.* Forsan inveniam moras.
Nut. Compesce verba; parce jam demens minis,
Animosque minue. tempori aptari decet.
Med. Fortuna opes auferre, non animum, potest.
Sed cujus ictu regius cardo strepit?
Ipse est Pelasgo tumidus imperio Creon.

Creon, Medea.

MEdea, Colchi noxium Æetæ genus,
Nondum meis exportat e regnis pedem?
Molitur aliquid. nota fraus; nota est manus.
Cui parcit illa? quemve securum sinit?
Abolere propere pessimam ferro luem
Equidem parabam: precibus evicit gener.
Concessa vita est: liberet fines metu:
Abeatque tuta. fert gradum contra ferox,
Minaxque nostros propius affatus petit.
Arcete, famuli, tactu & accessu procul.
Jubete sileat. regium imperium pati
Aliquando discat. vade veloci via,
Monstrumque sævum, horribile, jam dudum avehe.
Med. Quod crimen aut quæ culpa mulctatur fuga?
Cr. Quæ caussa pellat, innocens mulier rogat.
Med. Si judicas, cognosce: si regnas, jube.
Cr. Æquum atque iniquum regis imperium feras.
Med. Iniqua numquam regna perpetuo manent.
Cr. I, querere Colchis. *Med.* Redeo: qui advexit ferat.
Cr. Vox constituto sera decreto venit.
Med. Qui statuit aliquid parte inaudita altera,
Æquum licet statuerit, haud æquus fuit.
Cr. Auditus a te Pelia supplicium tulit.
Sed fare: caussæ detur egregiæ locus.
Med. Difficile quam sit animum ab ira flectere
Jam concitatum, quamque regale hoc putet,
Sceptris superbas quisquis admovit manus,
Qua cepit, ire; regia didici mea.
Quamvis enim sim clade miseranda obruta,
Expulsa, supplex, sola, deserta, undique
Afflicta; quondam nobili fulsi patre,
Avoque clarum sole deduxi genus:
Quodcumque placidis flexibus Phasis rigat;

Pontuſqoe quidquid Scythicus a tergo videt;
Paluſtribus qua maria dulceſcunt aquis;
Armata peltis quidquid exercet cohors
Incluſa ripis vidua Thermodontiis:
Hoc omne noſter genitor imperio regit.
Generoſa, felix, decore regali potens
Fulſi. petebant tunc meos thalamos viri,
Qui nunc petuntur. rapida Fortuna ac levis,
Præcepſque regno eripuit, exilio dedit.
" Confide regnis, cum levis magnas opes
" Huc ferat & illuc caſus. hoc reges habent
" Magnificum & ingens, nulla quod rapiat dies;
" Prodeſſe miſeris, ſupplices fido lare
" Protegere. ſolum hoc Colchico regno extuli;
Decus illud ingens, Græciæ florem inclytum,
Præſidia Achivæ gentis, & prolem deum
Servaſſe manet: munus eſt Orpheus meum,
Qui ſaxa cantu mulcet, & ſilvas trahit;
Geminumque munus Caſtor & Pollux, meum eſt;
Satique Borea; quique trans Pontum quoque
Summota Lynceus lumine immiſſo videt;
Omneſque Minyæ: nam ducum taceo ducem:
Pro quo nihil debetur, hunc nulli imputo.
Vobis revexi ceteros; unum mihi.
Inceſſe nunc, & cuncta flagitia ingere;
Fatebor: obici crimen hoc ſolum poteſt,
Argo reverſa. virgini placeat pudor,
Paterque placeat; tota cum ducibus ruet
Pelaſga tellus: hic tuus primus gener
Tauri ferocis ore flagranti occidit.
Fortuna cauſam, qua volet, noſtram premat:
Non pœnitet ſervaſſe tot regum decus.
Quodcumque culpa præmium ex omni tuli,
Hoc eſt penes te. ſi placet, damna ream:
Sed redde crimen. ſum nocens, fateor, Creo;
Talem ſciebas eſſe, cum genua attigi,
Fidemque ſupplex præſidis dextra petii.
Terra hac miſeriis angulum & ſedem rogo,
Latebraſque viles. orbe ſi pelli placet,
Detur remotus aliquis in regnis locus.
Cr. Non eſſe me, qui ſceptra violenter geram,
Nec qui ſuperbo miſerias calcem pede,
Teſtatus equidem videor haud clare parum,
Generum exulem legendo, & afflictum, & gravi
Terrore pavidum. quippe te pœnæ expetit
Letoque Acaſtus, regna Theſſalica obtinens:
Senio trementem debili atque ævo gravem,
Patrem peremptum queritur, & cæſi ſenis
Diſciſſa membra; cum dolo captæ tuo
Piæ ſorores impium auderent nefas.
Poteſt Iaſon, ſi tuam cauſam amoves,
Suam tueri: nullus innocuum cruor
Contaminavit: abſuit ferro manus,
Proculque veſtro purus a cœtu ſtetit.
Sed tu malorum machinatrix facinorum,
" Cui feminea nequitia ad audendum omnia,
" Virile robur, nulla famæ memoria eſt,
Egredere, purga regna; letales ſimul
Tecum aufer herbas, libera cives metu.
Alia ſedens tellure ſollicita Deos.
Med. Profugere cogis? redde fugienti ratem,
Vel redde comitem. fugere cur ſolam jubes?
Non ſola veni: bella ſi metuis pari,
Utrumque regno pelle. cur ſontes duos
Diſtinguis? illi Pelia, non nobis jacet.
Fugam, rapinaſque adice; deſertum patrem,
Laceratumque fratrem: quidquid etiamnum novas
Docet maritus conjuges, non eſt meum.
Toties nocens ſum facta, ſed numquam mihi.
Cr. Jam exiſſe decuit. quid ſeris fando moras?
Med. Supplex recedens illud extremum precor,
Ne culpa natos matris inſontes trahat.
Cr. Vade: hos paterno, ut genitor, excipiam ſinu.
Med. Per ego auſpicatos regii thalami toros,
Per ſpes futuras, perque regnorum ſtatus,
Fortuna varia dubia quos agitat vice,
Precor, brevem largire fugienti moram;
Dum extrema gnatis mater infigo oſcula,
Fortaſſe moriens. *Cr.* Fraudibus tempus petis.
Med. Quæ fraus timeri tempore exiguo poteſt?
Cr. " Nullum ad nocendum tempus anguſtum eſt malis.
Med. Parumne miſeræ temporis lacrimis negas?
Cr. Etſi repugnat precibus infelix timor,
Unus parando dabitur exilio dies.
Med. Nimis eſt; & ex hoc aliquid abſcindas licet;
Et ipſa propero. *Cr.* Capite ſupplicium lues;
Clarus priuſquam Phœbus attollat diem;
Niſi cedis Iſthmo. ſacra me thalami vocant,
Vocat precari feſtus Hymenæo dies.

CHORUS.

AUdax nimium, qui freta primus
Rate tam fragili perfida rupit;
Terraſque ſuas poſt terga videns,
Animam levibus credidit auris;
Dubioque ſecans æquora curſu,
Potuit tenui fidere ligno,
Inter vitæ mortiſque vias
Nimium gracili limite ducto.
Nondum quiſquam ſidera norat;
Stelliſque, quibus pingitur æther,
Non erat uſus: nondum pluvias
Hyadas poterant vitare rates;
Non Oleniæ ſidera capræ:
Non quæ ſequitur flectitque ſenex
Arctica tardus plauſtra Bootes:
Nondum Boreas, nondum Zephyrus
Nomen habebant.
Auſus Typhis pandere vaſto
Carbaſa ponto, legeſque novas
Scribere ventis. nunc lina ſinu
Tendere toto: nunc prolato
Pede tranſverſos captare notos:
Nunc antennas medio tutas
Ponere malo: nunc in ſummo
Religare loco, cum jam totos
Avidus nimium navita flatus
Optat, & alte rubicunda tremunt
Suppara velo.
Candida noſtri ſecula patres
Videre, procul fraude remota;
Sua quiſque piger litora tangens,
Patrioque ſenex factus in arvo,
Parvo dives, niſi quas tulerat
Natale ſolum, non norat opes.
Bene diſſepti fœdera mundi
Traxit in unum Theſſala pinus,
Juſſitque pati verbera pontum;
Partemque metus fieri noſtri
Mare ſepoſitum. dedit illa graves
Improba pœnas, per tam longos

Ducta

Ducta timores: cum duo montes,
Claustra profundi, hinc atque illinc
Subito impulsu, velut ætherio
Gemerent sonitu; spargeret astra
Nubesque ipsas mare deprensum.
Palluit audax Tiphys, & omnes
Labente manu misit habenas:
Orpheus tacuit turpente lyra;
Ipsaque vocem perdidit Argo.
Quid! cum Siculi virgo Pelori,
Rabidos utero succincta canes,
Omnes pariter solvit hiatus,
Quis non totos horruit artus,
Toties uno latrante malo?
Quid! cum Ausonium diræ pestes
Voce canora mare mulcerent,
Cum Pieria resonans cithara
Thracius Orpheus, solitam cantu
Retinere rates, pene coegit
Sirena sequi? "quod fuit hujus
"Pretium cursus? aurea pellis;
"Majusque mari Medea malum,
"Merces prima digna carina.
Nunc jam cessit pontus, & omnes
Patitur leges: non Palladia
Compacta manu regnum referens
Inclyta remos quæritur Argo.
Qualibet altum cymba pererrat:
Terminus omnis motus: & urbes
Muros terra posuere novos.
Nil, qua fuerat sede, reliquit
Pervius orbis. Indus gelidum
Potat Araxem: Albim Persæ,
Rhenumque bibunt: venient annis
Secula seris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat tellus, Tiphysque novos
Detegat orbes; nec sit terris
Ultima Thule.

ACTUS TERTIUS.

Nutrix, Medea.

Alumna, celerem quo rapis tectis pedem?
Resiste, & iras comprime, ac retine impetum.
Incerta qualis entheos cursus tulit,
Cum jam recepto Mænas insanit Deo,
Pindi nivalis vertice, aut Nysæ jugis:
Talis recursat huc & huc motu effero,
Furoris ore signa lymphati gerens.
Flammata facies spiritum ex alto citat.
Proclamat: oculos uberi fletu rigat;
Renidet, omnis specimen affectus capit;
Hæret, minatur; æstuat, queritur, gemit.
Quo pondus istud verget? ubi ponet minas?
Ubi se iste fluctus franget? exundat furor.
Non facile secum versat aut medium scelus.
Se vincet: iræ novimus veteres notas.
Magnum aliquid instat, efferum, impium.
Vultum furoris cerno. Dii fallant metum!
Med. Si quæris odio, misera, quem statuas modum,
Imitare amorem. regias egon' ut faces
Inulta patiar? segnis hic ibit dies,
Tanto petitus ambitu, tanto datus?
Dum terra cælum media libratum feret,
Nitidusque certas mundus evolvet vices,
Numerusque arenis deerit; & solem dies,
Noctem sequentur astra; dum siccas polus
Versabit Arctos; flumina in pontum cadent;
Numquam meus cessabit in pœnas furor,
Crescetque semper. quæ ferarum immanitas,
Quæ Scylla, quæ Charybdis Ionium mare
Siculumque sorbens, quæque anhelantem premens
Titana, tantis Ætna fervebit minis?
Non rapidus amnis, non procellosum mare,
Pontusque Coro sævus, aut vis ignium
Adjuta flatu, possit inhibere impetum
Iraque nostras. sternam & evertam omnia.
Timuit Creontem, ac bella Thessalici ducis:
"Amor timere neminem verus potest.
Sed cesserit convictus & dederit manus;
Adire certe, & conjugem extremo alloqui
Sermone potuit: hoc quoque extimuit ferox.
Laxare certe tempus immitis fugæ
Genero licebat. liberis unus dies
Datus duobus. non queror tempus breve:
Multum patebit. faciet, hic faciet dies,
Quod nullus umquam taceat. invadam deos,
Et cuncta quatiam. *Nut.* Recipe turbatum malis,
Hera, pectus; animum mitiga. *Med.* Sola est quies,
Mecum ruina cuncta si video obruta,
Mecum omnia abeant. trahere, cum pereas, libet.
Nut. Quam multa sint timenda, si perstas, vide.
"Nemo potentes aggredi tutus potest.

Jason, Medea.

O Dura fata semper, & sortem asperam,
Cum sævit & cum parcit, ex æquo malam!
Remedia toties invenit nobis Deus
Periculis pejora. si vellem fidem
Præstare meritis conjugis, leto fuit
Caput offerendum: si mori nolim, fide
Misero carendum est. non timor vincit virum,
Sed trepida pietas: quippe sequeretur necem
Proles parentum. o sancta, si cælum incolis,
Justitia, numen invoco ac testor tuum;
Nati patrem vicere. quin ipsam quoque,
Et si ferox est corde, nec patiens jugi,
Consulere natis malle, quam thalamis, reor.
Constituit animus precibus iratam aggredi.
Atque ecce, viso memet, exsiluit, furit.
Fert odia præ se, totus in vultu est dolor.
Med. Fugimus, Iason, fugimus. hoc non est novum
Mutare sedes: caussa fugiendi nova est.
Pro te solebam fugere. discedo, exeo.
Penatibus profugere quam cogis tuis,
Ad quos remittis? Phasin & Colchos petam,
Patriumque regnum: quæque fraternus cruor
Perfudit arva? quas peti terras jubes?
Quæ maria monstras? Pontici fauces freti?
Per quas revexi nobiles regum manus,
Adulterum secuta per Symplegadas?
Parvamne Iolcon, Thessala an Tempe petam?
Quascumque aperui tibi vias, clusi mihi.
Quo me remittis? exuli exilium imperas,
Nec das. eatur: regius jussit gener;
Nihil recuso: dira supplicia ingere:
Merui. cruentis pellicem pœnis premat

Regalis ira. vinculis oneret manus,
Clusamque saxo noctis æternæ obruat;
Minora meritis patiar. ingratum caput!
Revolvat animus igneos tauri halitus,
Interque sævos gentis indomitæ metus,
Armifero in arvo flammeum Æetæ pecus,
Hostisque subiti tela: cum jussu meo
Terrigena miles mutua cæde occidit.
Adice expetita spolia Phrixei arietis,
Somnoque jussum lumina ignoto dare
Insomne monstrum: traditum fratrem neci,
Et scelere in uno non semel factum scelus;
Jussasque natas fraude deceptas mea
Secare membra non revicturi senis.
Aliena sequens regna, deserui mea.
Per spes tuorum liberum, & certum larem,
Per victa monstra, per manus, pro te quibus
Numquam peperci, perque preteritos metus;
Per cælum, & undas, conjugii testes mei,
Miserere: redde supplici felix vicem.
Ex opibus illis, quas procul raptas Scythæ
Usque a perustis Indiæ populis petunt,
Referta quasque vix domus gazas capit,
Ornamus auro nemora, nil exul tuli
Nisi fratris artus. hoc quoque impendi tibi.
Tibi patria cessit, tibi pater, frater, pudor,
Hac dote nupsi; redde fugienti sua.
Jas. Perimere cum te vellet infestus Creo,
Lacrimis meis evictus, exilium dedit.
Med. Pœnam putabam, munus, ut video, est fuga.
Jas. Dum licet abire, profuge, teque hinc eripe:
" Gravis ira regum est semper. *Med.* Hoc suades mihi,
Præstas Creusæ; pellicem invisam amoves.
Jas. Medea amores obicit? *Med.* Et cædem, & dolos.
Jas. Objicere crimen quod potes tandem mihi?
Med. Quodcumque feci. *Jas.* Restat hoc unum insuper;
Tuis ut etiam sceleribus fiam nocens.
Med. Tua illa, tua sunt illa. cui prodest scelus,
Is fecit. omnes conjugem infamem arguant;
Solus tuere, solus insontem voca.
Tibi innocens sit, quisquis est pro te nocens.
" *Jas.* Ingrata vita est, cujus acceptæ pudet.
" *Med.* Retinenda non est, cujus acceptæ pudet.
Jas. Quin potius ira concitum pectus doma:
Placare natis. *Med.* Abdico, ejuro, abnuo.
Meis Creusa liberis fratres dabit?
Jas. Regina gnatis exulum, afflictis potens.
Med. Non veniat umquam tam malus miseris dies,
Qui prole fœda misceat prolem inclytam;
Phœbi nepotes Sisyphi nepotibus.
Jas. Quid misera meque teque in exitium trahis?
Abscede quæso. *Med.* Supplicem audivit Creo.
Jas. Quid facere possim eloquere. *Med.* Pro me? vel scelus.
Jas. Hinc rex, & illinc. *Med.* Est & his major metus,
Medea. nos confligere, certemus, sine,
Sit pretium Iason. *Jas.* Cedo defessus malis.
Et ipsa casus sæpe jam expertos time.
Med. Fortuna semper omnis intra me stetit.
Jas. Acastus instat, propior est hostis Creo.
Med. Utrumque profuge. nolo ut in socerum manus
Armes; nec ut te cæde cognata inquines.
Medea cogit: innocens mecum fuge.
Jas. Et quis resistet, gemina si bella ingruant?
Creo atque Acastus arma si jungant sua?
Med. His adice Colchos, adjice Æetem ducem,
Scythas Pelasgis junge; demersos dabo.
Jas. Alta extimesco sceptra. *Med.* Ne cupias, vide.
Jas. Suspecta ne sint, longa colloquia amputa.
Med. Nunc summe toto Jupiter cælo tona,
Intende dextram, vindices flammas para,
Omnemque ruptis nubibus mundum quate;
Nec diligenti tela librentur manu;
In me, vel istum: quisquis e nobis cadet,
Nocens peribit, non potest in nos tuum
Errare fulmen. *Jas.* Sana meditari incipe,
Et placida fare. si quid ex soceri domo
Potest fugam levare, solamen pete.
Med. Contemnere animus regias, ut scis, opes
Potest, soletque: liberos tantum fugæ
Habere comites liceat, in quorum sinu
Lacrimas profundam. te novi gnati manent.
Jas. Parere precibus cupere me fateor tuis;
Pietas vetat. namque istud haud possim pati;
Non si ipse memet cogat & rex, & socer.
Hæc causa vitæ est, hoc perusti pectoris
Curis levamen. spiritu citius queam
Carere, membris, luce. *Med.* Sic gnatos amat?
Bene est; tenetur: vulneri patuit locus.
Suprema certe liceat abeuntem loqui
Mandata. liceat ultimum amplexum dare.
Gratum est? & illud voce jam extrema peto,
Ne si qua noster dubius effudit dolor,
Maneant in animo verba; sed melior tibi
Memoria nostri subeat: hæc iræ data
Oblitterentur. *Jas.* Omnia ex animo expuli.
Precorque & ipsa fervidam ut mentem regas,
Placideque tractes. " miserias lenit quies.
Med. Discessit. itan'est? vadis oblitus mei,
Et tot meorum facinorum? excidimus tibi?
Numquam excidemus. hoc age, omnes advoca
Vires & artes, fructus scelerum tibi,
Nullum scelus putare. vix fraudi est locus:
Timemur, hac aggredere, qua nemo potest
Quidquam timere: perge, nunc aude, incipe,
Quidquid potes, Medea, quidquid non potes.
Tu fida nutrix, socia mœroris mei,
Variique casus, misera consilia adjuva.
Est palla nobis, munus ætheriæ domus,
Decusque regni, pignus Æetæ datum
A Sole, gemmis est & auro textili
Monile fulgens; quodque gemmarum nitor
Distinguit aurum, quo solent cingi comæ.
Hæc nostra nati dona nubenti ferant,
Sed ante diris illita ac tincta artibus.
Vocetur Hecate. sacra luctifica appara,
Struantur aræ, flamma jam tectis sonet.

CHORUS.

NUlla vis flammæ, tumidique venti
Tanta, nec teli metuenda torti:
Quanta cum conjux viduata tædis
Ardet & odit.
Non ubi hibernos nebulosus imbres
Auster advexit; properatque torrens
Ister & junctos vetat esse pontes,
Ac vagus errat.
Non ubi impellit Rhodanus profundum;
Aut ubi in rivos nivibus solutis
Sole jam forti medioque vere
Tabuit Hæmus.
Cæcus est ignis stimulatus ira,

Nec

Nec regi curat, patiturve frænos:
Haud timet mortem: cupit ire in ipsos
Obvius enses.
Parcite, o divi; veniam precamur,
Vivat ut tutus mare qui subegit.
Sed furit vinci dominus profundi
Regna secunda.
Ausus æternos agitare currus
Immemor metæ juvenis paternæ,
Quos polo sparsit furiosus ignes
Ipse recepit.
Constitit nulli via nota magno,
Vade, qua tutum populo priori:
Rumpe nec sancti, violente, mundi
Fœdera sancta.
Quisquis audacis tetigit carinæ
Nobiles ramos, nemorisque sacri
Pelion densa spoliavit umbra;
Quisquis intravit scopulos vagantes,
Et tot emensus pelagi labores,
Barbara funem religavit ora,
Raptor externi rediturus auri;
Exitu diro temerata ponti
Jura piavit.
Exigit pœnas mare provocatum.
Tiphys in primis domitor profundi,
Liquit indocto regimen magistro;
Litore externo procul a paternis
Occidens regnis, tumuloque vili
Tectus, ignotas jacet inter umbras.
Aulis amissi memor inde regis
Portubus lentis retinet carinas
Stare querentes.
Ille vocali genitus Camœna,
Cujus ad chordas modulante plectro
Restitit torrens, siluere venti,
Cui suo cantu volucris relicto
Adfuit tota comitante silva;
Thracios sparsus jacuit per agros:
Ad caput tractus fluvialis Hebri,
Contigit notam Styga, Tartarumque
Non rediturus.
Stravit Alcides Aquilone natos,
Patre Neptuno genitum necavit,
Sumere innumeras solitum figuras.
Ipse post terræ pelagique pacem,
Post feri Ditis patefacta regna,
Vivus ardenti recubans in Oeta,
Præbuit sævis sua membra flammis,
Tabe consumtus gemini cruoris
Munere nuptæ.
Stravit Ancæum violentus ictu
Setiger. fratres, Meleagre, matris
Impius mactas; morerisque dextra
Matris iratæ. meruere cuncti.
Morte quod crimen tener expiavit
Herculi magno puer irrepertus?
Raptus est tutas puer inter undas.
Ite nunc fortes; perarate pontum
Sorte timenda.
Idmonem, quamvis bene fata nosset,
Condidit serpens Libycis arenis.
Omnibus verax, sibi falsus uni
Concidit Mopsus, caruitque Thebis,
Ille qui vere cecinit futura.
Exul erravit Thetidis maritus,

Igne fallaci nociturus Argis
Nauplius præceps cadit in profundum.
Crimini pœnas patrio pependit,
Fulmine & ponto moriens Oileus.
Conjugis fatum redimens Pheræi
Uxor impendit animam marito.
Ipse, qui prædam spoliumque jussit
Aureum prima revehi carina,
Ustus accenso Pelias aheno
Arsit angustas vagus inter undas.
Jam satis, divi, mare vindicastis:
Parcite jusso.

ACTUS QUARTUS.

Nutrix.

Pavet animus, horret; magna pernicies adest.
Immane quantum augescit, & semet dolor
Accendit ipse, vimque præteritam integrat.
Vidi furentem sæpe & aggressam Deos
Cælum trahentem: majus his, majus parat
Medea monstrum. namque ut attonito gradu
Evasit, & penetrale funestum attigit;
Totas opes effudit, & quidquid diu
Etiam ipsa timuit, promit; atque omnem explicat
Turbam malorum; arcana, secreta, abdita.
Et triste læva complicans sacrum manu,
Pestes vocat, quascumque ferventis creat
Arena Libyæ, quasque perpetua nive
Taurus coercet frigore Arctoo rigens;
Et omne monstrum. tracta magicis cantibus
Squammea latebris turba desertis adest.
Hic fera serpens corpus immensum trahit,
Trifidamque linguam exertat, & quærens quibus
Mortifera veniat, carmine audito stupet,
Tumidumque nodis corpus aggestis plicat,
Cogitque in orbes. parva sunt, inquit, mala,
Et vile telum est, ima quod tellus creat:
Cælo petam venena. jam nunc tempus est
Aliquid movere fraude vulgari altius.
Huc ille, vasti more torrentis jacens,
Descendat anguis; cujus immensos duæ
Major minorque sentiunt nodos feræ;
Major Pelasgis, apta Sidoniis minor.
Pressasque tandem solvat Ophiuchus manus,
Virusque fundat. adsit ad cantus meos
Lacessere ausus gemina Python numina.
Et Hydra, & omnis redeat Herculea manu
Succisa serpens, cæde se reparans sua.
Tu quoque relictis pervigil Colchis ades,
Sopite primum cantibus serpens meis.
Postquam evocavit omne serpentum genus,
Congerit in unum frugis infaustæ mala;
Quæcumque generat invius saxis Eryx;
Quæ fert opertis hieme perpetua jugis
Sparsus cruore Caucasus Promethei;
Pharetraque pugnax Medus, aut Parthus levis;
Et queis sagittas divites Arabes linunt;
Aut quos sub axe frigido succos legunt
Lucis Suevi nobiles Hercyniis.
Quodcumque tellus vere nidifico creat;
Aut rigida cum jam bruma discussit decus
Nemorum & nivali cuncta constrinxit gelu;
Quodcumque gramen flore mortifero viret,

Dirisve

Dirisve tortis succus in radicibus
Caussas nocendi gignit, attrectat manu.
Æmonius illas contulit pestes Athos;
Has Pindus ingens; illa Pangei jugis
Teneram cruenta falce depoluit comam:
Has aluit altum gurgitem Tigris premens;
Danubius illas; has per arentes plagas
Tepidis Hydaspes gemmifer currens aquis,
Nomenque terris qui dedit Bætis suis,
Hesperia pulsans maria languenti vado;
Hæc passa ferrum est, dum parat Phœbus diem;
Illius alta nocte succisus frutex:
At hujus ungue secta cantato seges.
Mortifera carpit gramina, ac serpentium
Saniem exprimit; miscetque & obscœnas aves,
Mœstique cor bubonis; & raucæ strigis
Exsecta vivæ viscera. hæc scelerum artifex
Discreta ponit: his rapax vis ignium;
His gelida pigri frigoris glacies inest.
Addit venenis verba, non istis minus
Metuenda. sonuit ecce vesano gradu,
Canitque, mundus vocibus primis tremit.

Medea.

Vos precor vulgus silentum, vosque ferales deos.
Et Chaos cæcum, atque opacam Ditis umbrosi domum,
Tartari ripis ligatos squallidæ mortis specus,
Suppliciis animæ remissis currite ad thalamos novos.
Rota resistat membra torquens; tangat Ixion humum,
Tantalus securus undas hauriat Pirenidas.
Gravior pœna sedeat conjugis socero mei:
Lubricus per saxa retro Sisyphum volvat lapis.
Vos quoque urnis quas foratis irritus ludit labor,
Danaides, coite; vestras hic dies quærit manus.
Nunc meis vocata sacris noctium sidus veni,
Pessimos induta vultus; fronte non una minax.
Tibi more gentis vinculo solvens comam,
Secreta nudo nemora lustravi pede.
Et evocavi nubibus siccis aquas;
Egique ad imum maria, & Oceanus graves
Interius undas æstibus victis dedit.
Pariterque mundus lege confusa ætheris
Et solem & astra vidit; & vetitum mare
Tetigistis Ursæ. temporum flexi vices;
Æstiva tellus floruit cantu meo,
Messem coacta vidit hibernam Ceres.
Violenta Phasis vertit in fontem vada;
Et Ister in tot ora divisus, truces
Compressit undas, omnibus ripis piger.
Sonuere fluctus, tumuit insanum mare
Tacente vento. nemoris antiqui domus
Amisit umbram vocis imperio meæ.
Die relicto Phœbus in medio stetit.
Hyadesque nostris cantibus motæ labant.
Adesse sacris tempus est, Phœbe, tuis.
Tibi hæc cruenta serta texuntur manu,
Novena quæ serpens ligat:
Tibi hæc Typhoeus, membra qui discors tulit,
Qui regna concussit Jovis.
Vectoris istic perfidi sanguis inest,
Quem Nessus expirans dedit.
Oetæus isto cinere defecit rogus,
Qui virus Herculeum bibit.
Piæ sororis, impiæ matris facem,
Ultricis Altheæ vides.
Reliquit istas invio plumas specu
Harpya, dum Zetem fugit.
His adice pinnas sauciæ Stymphalidos,
Lernæa passæ spicula.
Sonuistis aræ. tripodas agnosco meos,
Favente commotos Dea.
Video Triviæ currus agiles;
Non quos pleno lucida vultu
Pernox agitat; sed quos facie
Lurida mœsta, cum Thessalicis
Vexata minis, cælum freno
Propiore legit. sic face tristem
Pallida lucem funde per auras;
Horrore novo terre populos;
Inque auxilium, Dictyona, tuum
Pretiosa sonent æra Corinthi.
Tibi sanguineo cespite sacrum
Solenne damus. tibi de medio
Rapta sepulchro fax nocturnos
Sustulit ignes. tibi mota caput
Flexa voces cervice dedi:
Tibi funereo de more jacens
Passos vincit vitta capillos.
Tibi jactatur tristis Stygia
Ramus ab unda. tibi nudato
Pectore Mænas sacro feriam
Brachia cultro.
Manet noster sanguis ad aras.
Assuesce, manus, stringere ferrum,
Carosque pati posse cruores.
Sacrum laticem percussa dedi.
Quod si nimium sæpe vocari
Quereris, votis ignosce, precor.
Caussa vocandi, Persei, tuos
Sæpius arcus, una atque eadem
Semper, Iason. tu nunc vestes
Tingue Creusæ, quas cum primum
Sumpserit, imas urat serpens
Flamma medullas. ignis fulvo
Clusus in auro latet obscurus;
Quem mihi, cæli qui furta luit
Viscere fœto, dedit, & docuit
Condere vires arte Prometheus.
Dedit & tenui sulphure tectos
Mulciber ignes. & vivacis
Fulgura flammæ de cognato
Phaethonte tuli. habeo mediæ
Dona Chimeræ. habeo flammas
Usto tauri gutture raptas;
Quas permisto felle Medusæ,
Tacitum jussi servare malum.
Adde venenis stimulos, Hecate,
Donisque meis semina flammæ
Condita serva. fallant visus,
Tactusque ferant, meet in pectus
Venasque calor. stillent artus,
Ossaque fument, vincatque suas
Flagrante coma nova nupta faces.
Vota tenentur; ter latratus
Audax Hecate dedit, & sacros
Edidit ignes face luctifera.
Peracta vis est omnis. huc gnatos voca,
Pretiosa per quos dona nubenti feras.
Ire, ite, nati, matris infaustæ genus,
Placate vobis munere & multa prece

Domi-

Dominam & novercam. vadite, & celeres domum
Referte gressus, ultimo amplexu ut fruar.

CHORUS.

Quonam cruenta Mœnas
Præceps amore sævo
Rapitur? quod impotenti
Facinus parat furore?
Vultus citatus ira
Riget; & caput feroci
Quatiens superba motu
Regi minatur ultro.
Quis credat exulantem?
Flagrant genæ rubentes,
Pallor fugat ruborem.
Nullum vagante forma
Servat diu colorem.
Huc fert pedes, & illuc,
Ut tigris orba gnatis,
Cursu furente lustrat
Gangeticum nemus: sic
Frenare nescit iras
Medea, non amores.
Nunc ira amorque caussam
Junxere, quid sequetur?
Quando efferet Pelasgis
Nefanda Colchis arvis
Gressum, metuque solvet
Regnum, simulque reges?
Nunc, Phœbe, mitte currus
Nullo morante loro;
Nox condat alma lucem.
Mergat diem timendum
Dux noctis Hesperugo.

ACTUS QUINTUS.

Nutrix, Chorus, Nuncius, Medea, Jason.

Periere cuncta. concidit regni status.
Gnata atque genitor cinere permisto jacent.
Ch. Qua fraude capti? *Nut.* Qua solent reges capi;
Donis. *Ch.* In illis esse quis potuit dolus?
Nun. Et ipse miror; vixque jam facto malo
Potuisse fieri credo. *Ch.* Quis cladis modus?
Nun. Avidus per omnem regiæ partem furit,
Ut jussus, ignis: jam domus tota occidit;
Urbi timetur. *Ch.* Unda flammas opprimat.
Nun. Et hoc in ista clade mirandum accidit;
Alit unda flammas, quoque prohibetur magis,
Magis ardet ignis: ipsa præsidia occupat.
Nut. Effer citatum sede Pelopeia gradum,
Medea. præceps quaslibet terras pete.
Me. Egon' ut recedam? si profugissem prius,
Ad hoc redirem, nuptias specto novas.
Quid, anime, cessas? sequere felicem impetum.
Pars ultionis ista, qua gaudes, quota est?
Amas adhuc furiosa? sic satis est tibi
Cœlebs Iason? quære pœnarum genus
Haud usitatum: jamque sic temet para.
Fas omne cedat, abeat expulsus pudor.
Vindicta levis est, quam ferunt puræ manus.
Incumbe in iras, teque languentem excita,
Penitusque veteres pectore ex imo impetus
Violentus hauri. quidquid admissum est adhuc,
Pietas vocetur. hoc age: & faxo, sciant
Quam levia fuerint quamque vulgaris notæ,
Quæ commodavi scelera. prolusit dolor
Per ista noster. quid manus poterant rudes
Audere magnum? quid puellaris furor?
Medea nunc sum; crevit ingenium malis.
Juvat, juvat rapuisse fraternum caput;
Artus juvat secuisse, & arcano patrem
Spoliasse sacro. juvat in exitium senis
Armasse natas, quære materiam, dolor,
Ad omne facinus non rudem dextram afferens.
Quo te, igitur, ira mittis? aut quæ perfido
Intendis hosti tela? nescio quid ferox
Decrevit animus intus, & nondum sibi
Audet fateri. stulta properavi nimis.
Ex pellice utinam liberos hostis meus
Aliquos haberet! quidquid ex illo tuum est,
Creusa peperit. placuit hoc pœnæ genus,
Meritoque placuit. ultimum magno scelus
Animo parandum est. liberi quondam mei,
Vos pro paternis sceleribus pœnas date.
Cor pepulit horror, membra torpescunt gelu,
Pectusque tremuit; ira discessit loco,
Materque tota conjuge expulsa redit.
Egon' ut meorum liberum ac prolis meæ
Fundam cruorem? melius, ah demens furor.
Incognitum istud facinus, ac dirum nefas
A me quoque absit. quod scelus miseri luent?
Scelus est Jason genitor, & majus scelus
Medea mater. occidant: non sunt mei.
Pereant. mei sunt. crimine & culpa carent,
Sunt innocentes. fateor: & frater fuit.
Quid, anime, titubas? ora quid lacrimæ rigant?
Variamque nunc huc ira, nunc illuc amor
Diducit? anceps æstus incertam rapit.
Ut sæva rapidi bella cum venti gerunt,
Utrimque fluctus maria discordes agunt;
Dubiumque pelagus fervet: haud aliter meum
Cor fluctuatur. " ira pietatem fugat,
" Iramque pietas. cede pietati dolor.
Huc cara proles, unicum afflictæ domus
Solamen, huc vos ferte, & infusos mihi
Conjungite artus. habeat incolumes pater,
Dum & mater habeat. urget exilium, ac fuga.
Jam jam meo rapientur avulsi sinu,
Flentes, gementes. osculis pereant patris;
Periere matris. rursus increscit dolor,
Et fervet odium. repetit invisam manum
Antiqua mentis ira. qua ducis, sequor.
Utinam superbæ turba Tantalidos meo
Exisset utero, bisque septenos parens
Natos tulissem! sterilis in pœnas fui,
Fratri patrique quod sat est, peperi duos.
Quonam ista tendit turba Furiarum impotens?
Quem quærit? aut quo flammeos ictus parat?
Aut cui cruentas agmen infernum faces
Intentat? ingens anguis excusso sonat
Tortus flagello. quem trabe infesta petit
Megæra? cujus umbra dispersis venit
Incerta membris? frater est, pœnas petit.
Dabimus. sed omnes fige luminibus faces:
Lania, perure. pectus en furiis patet.
Discedere a me, frater, ultrices Deas,
Manesque ad imos ire securas jube:

Mihi

Mihi me relinque, & utere hac, frater, manu,
Quæ ftrinxit enfem: victima manes tuos
Placamus ista. quid repens affert fonus?
Parantur arma, meque in exitium petunt.
Excelfa noftræ tecta confcendam domus
Cæde inchoata. perge tu mecum comes.
Tuum quoque ipfa corpus hinc mecum aveham.
Nunc hoc age anime: non in occulto tibi eft
Perdenda virtus, approba populo manum.
Jas. Quicumque regum eft cladibus fidus, dolens,
Concurre, ut ipfam fceleris auctorem horridi
Capiamus; huc, huc, fortis armigeri cohors
Conferte tela; vertite ex imo domum.
Med. Jamjam recepi fceptra, germanum, patrem;
Spoliumque Colchi pecudis auratæ tenent.
Rediere regna; rapta virginitas redit.
O placida tandem numina! O feftum diem!
O nuptialem! vade. perfectum eft fcelus;
Vindicta nondum: perage, dum faciunt manus.
Quid nunc moraris, anime? quid dubitas? potes.
Jam cecidit ira: pœnitet, facti pudet.
Quid, mifera, feci? mifera, pœniteat, licet;
Feci. voluptas magna me invitam fubit:
Et ecce crefcit. deerat hoc unum mihi,
Spectator ipfe. nil adhuc factum reor.
Quidquid fine ifto fecimus fceleris, periit.
Jas. En ipfa tecti parte præcipiti imminet.
Huc rapiat ignes aliquis, ut flammis cadat
Suis perufta. *Med.* Congere extremum tuis
Natis, Jafon, funus, ac tumulum ftrue.
Conjux focerque jufta jam funeris habent
A me fepulti: natus hic fatum tulit.
Hic te vidente dabitur exitio pari.
Jas. Per numen omne, perque communes fugas
Torofque, quos non noftra violavit fides,
Jam parce nato; fi quod eft crimen, meum eft;
Me dede morti; noxium macta caput.
Med. Hac, qua recufas, qua doles, ferrum exigam.
I nunc fuperbe, virginum thalamos pete;
Relinque matres. *Jas.* Unus eft pœnæ fatis.
Med. Si poffet una cæde fatiari manus,
Nullam periffet. ut duos perimam tamen,
Nimium eft dolori numerus anguftus meo.
In matre fi quod pignus etiamnum latet,
Scrutabor enfe vifcera, & ferro extraham.
Jas. Jam perage cœptum facinus, haud ultra precor;
Moramque faltem fuppliciis dona meis.
Med. Perfruere lento fcelere, ne propera dolor:
Meus dies eft: tempore accepto utimur.
Jas. Infefta memet perime. *Med.* Mifereri jubes.
Bene eft, peractum eft. plura non habui, dolor,
Quæ tibi litarem. lumina huc tumida alleva,
Ingrate Jafon. conjugem agnofcis tuam?
Sic fugere foleo. patuit in cælum via,
Squammofa gemini colla ferpentes jugo
Summiffa præbent. recipe jam natos parens,
Ego inter auras aliti curru vehar.
Jas. Per alta vade fpatia fublimi æthere:
Teftare nullos effe, qua veheris, deos.

FINIS MEDEÆ.

HIPPOLYTUS.

PERSONÆ.

HIPPOLYTUS.	CHORUS.
PHÆDRA.	THESEUS.
NUNCIUS.	NUTRIX.

ACTUS PRIMUS.

Hippolytus.

Ite, umbrofas cingite filvas,
Summaque montis juga Cecropii,
Celeri planta luftrate vagi
Quæ faxofa loca Parnethi
Subjecta jacent; & quæ Thriafis
Vallibus amnis rapida currens
Verberat unda: fcandite colles
Semper canos nive Riphæa.
Hac hac alii, qua nemus alta
Texitur alno; qua prata jacent,
Qua rorifera mulcens aura
Zephyrus vernas evocat herbas;
Ubi per glacies lenis Iliffus,
Ubi Mæander fuper æquales
Labitur agros piger, & fteriles
Amne maligno radit arenas.
Vos, qua Marathon tramite lævo
Saltus aperit, qua comitatæ
Gregibus parvis nocturna petunt
Pabula fœtæ. vos, qua tepidis
Subditus auftris, frigora mollit
Durus Acharnan. alius rupem
Dulcis Hymetti: parvas alius
Calcet Aphidnas. pars illa diu
Vacat immunis, qua curvati
Litora ponti Sunion urget.
Si quem tangit gloria filvæ,
Vocat hunc Philipis. hic verfatur
Metus agricolis, vulnere multo
Jam notus aper. at vos laxas
Canibus tacitis mittite habenas;
Teneant acres lora Moloffos.
Et pugnaces tendant Creffæ
Fortia trito vincula collo.
At Spartanos [genus eft audax
Avidumque feræ] nodo cautus
Propiore liga. veniet tempus,
Cum latratu cava faxa fonent:
Nunc demiffi nare fagaci
Captent auras, luftraque preffo
Quærant roftro; dum lux dubia eft;
Dum figna pedum rofcida tellus
Impreffa tenet; alius raras
Cervice gravi portare plagas,
Alius teretes properet laqueos.
Picta rubenti linea pinna
Vano cludat terrore feras.
Tibi libretur miffile telum.
Tu grave, dextra lævaque fimul,
Robur lato dirige ferro.
Tu præcipites clamore feras
Subfeffor ages; tu jam victor

Curvo

Curvo solves viscera cultro.
Ades en comiti Diva virago,
Cujus regno pars terrarum
Secreta vacat: cujus certis
Petitur telis fera, quæ gelidum
Potat Araxen, & quæ stanti
Ludit in Istro: tua Getulos
Dextra leones, tua Cretæas
Sequitur cervas: nunc veloces
Figis damas leviore manu.
Tibi dant variæ pectora tigres,
Tibi villosi terga bisontes,
Latisque feri cornibus uri.
Quidquid solis pascitur arvis,
Sive illud inops novit Garamas,
Sive illud Arabs divite silva,
Sive ferocis juga Pyrenes,
Sive Hyrcani celant saltus,
Vacuisque vagus Sarmata campis,
Arcus metuit, Diana, tuos.
Tua si gratus numina cultor
Tulit in saltus; retia vinctas
Tenuere feras; nulli laqueum
Rupere pedes; fertur plaustro
Præda gementi. tum rostra canes
Sanguine multo rubicunda gerunt:
Repetitque casas rustica longo
Turba triumpho. en Diva fave,
Signum argutis misere canes.
Vocor in silvas. hac, hac, pergam,
Qua via longum compensat iter.

Phædra, Nutrix.

O Magna vasti Creta dominatrix freti,
Cujus per omne littus innumeræ rates
Tenuere pontum, quidquid Assyria tenus
Tellure Nereus pervium rostris secat;
Cur me in penates obsidem invisos datam,
Hostique nuptam degere ætatem in malis
Lacrimisque cogis? profugus en conjux abest,
Præstatque nuptæ, quam solet, Theseus fidem.
Fortis per altas invii retro lacus
Vadit tenebras miles audacis proci;
Solio ut revulsam regis inferni abstrahat,
Pergit furoris socius. haud illum timor,
Pudorque tenuit. stupra & illicitos toros
Acheronte in imo quærit Hippolyti pater.
Sed major alius incubat mœstæ dolor.
Non me quies nocturna, non altus sopor
Solvere curis: alitur & crescit malum,
Et ardet intus; qualis Ætnæo vapor
Exundat antro. Palladis telæ vacant,
Et inter ipsas pensa labuntur manus.
Non colere donis templa votivis libet;
Non inter aras, Atthidum mistam choris,
Iactare tacitis conscias sacris faces;
Nec adire castis precibus aut ritu pio
Adjudicatæ præsidem terræ deam.
Iuvat excitatas consequi cursu feras,
Et rigida molli gæsa jaculari manu.
Quo tendis, anime? quid furens saltus amas?
Fatale miseræ matris agnosco malum.
Peccare noster novit in silvis amor.
Genetrix, tui me miseret. infando malo
Correpta, pecoris efferi sævum ducem
Audax amasti. torvus, impatiens jugi,
Adulter ille, ductor indomiti gregis.
Sed amabat aliquid: quis meas miseræ deus,
Aut quis juvare Dædalus flammas queat?
Non, si ille remeet arte Mopsopia potens,
Qui nostra cæca monstra conclusit domo,
Promittat ullam casibus nostris opem.
Stirpem perosa Solis invisi Venus,
Per nos catenas vindicat Martis sui,
Suasque. probris omne Phœbeum genus
Onerat nefandis. nulla Minois levi
Defuncta amore est. jungitur semper nefas.
Nut. Theseia conjux, clara progenies Jovis,
Nefanda casto pectore exturba ocyus:
Extingue flammas; neve te diræ spei
Præbe obsequentem; quisquis in primo obstitit
" Repulitque amorem, tutus ac victor fuit.
" Qui blandiendo dulce nutrivit malum,
" Sero recusat ferre, quod subiit, jugum.
Nec me fugit, quam durus, & veri insolens,
Ad recta flecti regius nolit tumor.
Ph. Quemcumque dederit exitum casus, feram:
" Fortem facit vicina libertas senem.
Nut. " Obstare primum est velle, nec labi via:
" Pudor est secundus, nosse peccandi modum.
Quo misera pergis? quid domum infamem gravas,
Superasque matrem? majus est monstro nefas.
Nam " monstra fato, moribus scelera imputes.
Si, quod maritus supera non cernit loca,
Tutum esse facinus credis, & vacuum metu;
Erras. teneri crede Lethæo abditum
Thesea profundo; ferre perpetuam Stygem.
Quid ille, lato maria qui regno premit,
Populisque reddit jura centenis pater,
Latere tantum facinus occultum sinet?
" Sagax parentum est cura. credamus tamen
Astu doloque tegere nos tantum nefas,
Quid ille rebus lumen infundens suum
Matris parens? quid ille, qui mundum quatit,
Vibrans corusca fulmen Ætnæum manu
Sator deorum? credis hoc posse effici
Inter videntes omnia ut lateas avos?
Sed, ut secundus numinum abscondat favor
Coitus nefandos, utque contingat stupro
Negata magnis sceleribus semper fides:
" Quid pœna præsens, consciæ mentis pavor;
" Animusque culpa plenus, & semet timens?
" Scelus aliqua tutum, nulla securum tulit.
Compesce amoris impii flammas precor,
Nefasque, quod non ulla tellus barbara
Commisit umquam, non vagus campis Geta,
Nec inhospitalis Taurus, aut sparsus Scythes.
Expelle facinus mente castifica horridum;
Memorque matris, metue concubitus novos.
Miscere thalamos patris & gnati apparas,
Uteroque prolem capere confusam impio?
Perge, & nefandis verte naturam ignibus.
Cur monstra cessant? aula cur fratris vacat?
Prodigia toties orbis insueta audiet,
Natura toties legibus cedet suis,
Quoties amabit Cressa? *Ph.* Quæ memoras, scio
Vera esse, nutrix: sed " furor cogit sequi
" Pejora. vadit animus in præceps sciens,
" Remeatque, frustra sana consilia appetens.
Sic cum gravatam navita adversa ratem
Propellit unda, cedit in vanum labor,

Et victa prono puppis anfertur vado.
" Quod ratio poscit, vincit ac regnat furor,
Potensque tota meure dominatur Deus.
Hic volucer omni teguat in terra potens,
Ipsumque flammis torret indomitis Jovem.
Gradivus istas belliger sensit faces;
Opifex trisulci fulminis sensit Deus;
Et qui furentes semper Ætnæis jugis
Versat caminos, igne tam parvo calet.
Ipsumque Phœbum, tela qui uervo regit,
Figit sagitta certior missa puer,
Volitatque cælo pariter & terræ gravis.
Nut. Deum esse amorem, turpiter vitio favens
Finxit libido: quoque liberior foret,
Titulum furori numinis falsi addidit.
Natum per omnes scilicet terras vagum
Erycina mittit. ille per cælum volans
Proterva tenera tela molitur manu;
Regnumque tantum minimus in superis habet.
Vana ista demens animus ascivit sibi,
Venerisque numen finxit, atque arcus Dei.
" Quisquis secundis rebus exultat nimis,
" Fluitque luxu, semper insolita appetens;
" Hunc illa magnæ dira fortunæ comes
" Subit libido: non placent suetæ dapes,
" Non tecta sani moris, aut vilis cibus.
" Cur in penates rarius tenues subit
" Hæc delicatas eligens pestis domos?
" Cur sancta parvis habitat in tectis Venus,
" Mediumque sanos vulgus affectus tenet,
" Et se coercent modica? contra divites,
" Regnoque fulti, plura, quam fas est, petunt?
" Quod non potest, vult posse, qui nimium potest.
Quid deceat alto præditam solio, vides.
Metue ac verere sceptra remeantis viri.
Ph. Amoris in me maximum regnum fero,
Reditusque nullos metuo. non umquam amplius
Convexa tetigit supera, qui mersus semel
Adiit silentem nocte perpetua domum.
Nut. Ne crede. Ditis clauserit regnum licet,
Canisque diras Stygius observet fores:
Solus negatas invenit Theseus vias.
Ph. Veniam ille amori forsitan nostro dabit.
Nut. Immitis etiam conjugi castæ fuit:
Experta sævam est barbara Antiope manum.
Sed posse flecti conjugem iratum puta:
Quis bujus animum flectet intractabilem?
Exosus omne feminæ nomen fugit;
Immitis annos cœlibi vitæ dicat;
Conuubia vitat; genus Amazonium scias.
Ph. Hunc in nivosi collis hærentem jugis,
Et aspera agili saxa calcantem pede,
Sequi per alta nemora, per montes, placet.
Nut. Resistet ille, seque mulcendum dabit,
Castosque ritus Venere non casta exuet?
Tibi ponet odium, cujus odio forsitan
Persequitur omnes. *Ph.* Precibus haud vinci potest?
Nut. Ferus est. *Ph.* " Amore didicimus vinci feros.
Nut. Fugiet. *Ph.* Per ipsa maria, si fugiat, sequar.
Nut. Patris memento. *Ph.* Meminimus matris simul.
Nut. Genus omne profugit. *Ph.* Pellicis careo metu.
Nut. Aderit maritus. *Ph.* Nempe Pirithoi comes.
Nut. Aderitque genitor. *Ph.* Mitis Ariadnæ pater.
Nut. Per has senectæ splendidas supplex comas,
Fessumque curis pectus, & cara ubera,
Precor, furorem siste, teque ipsam adjuva,
" Pars sanitatis, velle sanari, fuit.
Ph. Non omnis animo cessit ingenuo pudor.
Paremus, altrix: qui regi non vult, amor
Vincatur. haud te, fama, maculari sinam.
Hæc sola ratio est, unicum effugium mali:
Virum sequamur. morte prævertam nefas.
Nut. Moderare, alumna, mentis effrenæ impetus;
Animos coerce. dignam ob hoc vita reor,
Quod esse temet autumas dignam nece.
Ph. Decreta mors est: quæritur fati genus:
Laqueone vitam finiam, an ferro incubem:
An missa præceps arce Palladia cadam.
Pro, castitatis vindicem armemus manum.
Nut. Sic te senectus nostra præcipiti sinat
Perire leto? siste furibundum impetum.
Ph. Haud facile quisquam ad vitam revocari potest.
" Prohibere ratio nulla periturum potest,
" Ubi quis mori constituit, & debet mori.
Nut. Solamen annis unicum fessis, hera,
Si tam protervus incubat menti furor,
Contemne famam. fama vix vero favet,
Pejus merenti melior, & pejor bono.
Tentemus animum tristem & intractabilem.
Meus iste labor est, aggredi juvenem ferum,
Mentemque sævam flectere immitis viri.

CHORUS.

Diva non miti generata ponto,
Quam vocat matrem geminus Cupido;
Impotens flammis simul & sagittis,
Iste lascivus puer ac renidens
Tela quam certo moderatur arcu!
Labitur totas furor in medullas,
Igne furtivo populante venas.
Non habet latam data plaga frontem,
Sed vorat tectas penitus medullas.
Nulla pax isti puero, per orbem
Spargit effusas agilis sagittas.
Quæque nascentem videt ora solem,
Quæque ad occasus jacet ora feros,
Si qua ferventi subjecta Cancro est,
Si qua majoris glacialis Ursæ
Semper errantes patitur colonos,
Novit hos æstus; juvenum feroces
Concitat flammas; senibusque fessis
Rursus exstinctos revocat calores.
Virginum ignoto ferit igne pectus:
Et jubet cælo superos relicto
Vultibus falsis habitare terras.
Thessali Phœbus pecoris magister
Egit armentum, positoque plectro
Impari tauros calamo vocavit.
Induit formas quoties minores,
Ipse qui cælum nebulasque ducit?
Candidas ales modo movit alas,
Dulcior vocem moriente cycno.
Fronte nunc torva petulans juvencus
Virginum stravit sua terga ludo,
Perque fraternos nova regna fluctus,
Ungula lentos imitante remos,
Pectore adverso domuit profundum;
Pro sua vector timidus rapina.
Arsit obscuri dea clara mundi
Nocte deserta, nitidosque fratri
Tradidit currus aliter regendos.

Ille

Ille noctumas agitare bigas
Discit, & gyro breviore flecti:
Nec suum tempus tenuere noctes,
Et dies tardo remeavit ortu,
Dum tremunt axes graviore curru.
Natus Alcmena posuit pharetram,
Et minax vasti spolium leonis;
Passus aptari digitis smaragdos,
Et dari legem rudibus capillis.
Crura distincto religavit auro,
Luteo plantas cohibente socco:
Et manu, clavam modo qua gerebat,
Fila deduxit properante fuso.
Vidit Perses, ditisque ferax
Lydia regni, dejecta feri
Terga leonis; humerisque, quibus
Sederat alti regia cæli,
Tenuem Tyrio stamine pallam.
Sacer est ignis, [credite læsis]
Nimiumque potens. qua terra salo
Cingitur alto, quaque ætherio
Candida mundo sidera currunt;
Hæc regna tenet puer immitis:
Spicula cujus sentit in imis
Cærulus undis grex Nereidum,
Flammamque nequit relevare mari.
Ignes sentit genus aligerum.
Venere instincti quam magna gerunt
Grege pro toto bella juvenci!
Si conjugio timuere suo,
Poscunt timidi prælia cervi;
Et mugitu dant concepti
Signa furoris. tunc virgatas
India tigres decolor horret.
Tunc vulnificos acuit dentes
Aper, & toto est spumeus ore.
Pœni quatiunt colla leones,
Cum movit amor; tum silva gemit
Murmure sævo. amat insani
Bellua Ponti, Lucæque boves.
Vindicat omnes Natura sibi.
Nihil immune est; odiumque perit,
Cum jussit amor: veteres cedunt
Ignibus iræ. quid plura canam?
Vicit sævas cura novercas.
Altrix profare, quid fetas?
Quonam in loco est?

ACTUS SECUNDUS.

Nutrix, Phædra.

SPes nulla tantum posse leniri malum;
Finisque flammis nullus insanis erit:
Torretur æstu tacito, & inclusus quoque,
Quamvis tegatur, proditur vultu furor.
Erumpit oculis ignis, & lapsæ genæ
Lucem recusant. nil idem dubiæ placet;
Artusque varie jactat incertus dolor.
Nunc ut soluto labitur moriens gradu,
Et vix labante sustinet collo caput:
Nunc se quieti reddit; & somni immemor
Noctem querelis ducit; attolli jubet,
Iterumque poni corpus; & solvi comas;
Rursusque fingi. semper impatiens sui
Mutatur habitus. nulla jam Cereris subit
Cura, aut salutis. vadit incerto pede,
Jam viribus defecta. non idem vigor,
Non ora tingens nitida purpureus rubor.
" Populatur artus cura: jam gressus tremunt;
Tenerque nitidi corporis cecidit decor.
Et, qui tenebant signa Phœbeæ facis,
Oculi, nihil gentile nec patrium micant.
Lacrimæ cadunt per ora, & assiduo genæ
Rore irrigantur: qualiter Tauri jugis
Tepido madescunt imbre perfusæ nives.
Sed, en, patescunt regiæ fastigia.
Reclinis ipsa sedis auratæ toro,
Solitos amictus mente non sana abnuit.
Ph. Removete, famulæ, purpura atque auro illitas
Vestes; procul sit muricis Tyrii rubor,
Quæ fila ramis ultimi Seres legunt.
Brevis expeditos zona constringat sinus,
Cervix monili vacua; nec niveus lapis
Deducat aures, Indici donum maris,
Odore crinis sparsus Assyrio vacet.
Sic temere jactæ colla perfundant comæ
Humerosque summos: cursibus motæ citis
Ventos sequantur: læva se pharetræ dabit;
Hastile vibret dextra Thessalicum manus.
Talis severi mater Hippolyti fuit.
Qualis, relictis frigidi ponti plagis,
Egit catervas, Atticum pulsans solum,
Aut Tanais, aut Mæotis, & nodo comas
Coegit emisitque, lunata latus
Protecta pelta; talis in silvas ferar.
Nut. Sepone questus: non levat miseros dolor,
Regina. sævis ecquis est flammis modus?
Agreste placa virginis numen deæ.
Regina nemorum, sola quæ montes colis,
Et una solis montibus coleris Dea,
Converte tristes ominum in melius minas,
O magna silvas inter & lucos Dea,
Clarumque cæli sidus, & noctis decus,
Cujus relucet mundus alterna face,
Hecate triformis; en ades cœptis favens,
Animum rigentem tristis Hippolyti doma.
Amare discat, mutuos ignes ferat,
Det faciles aures, mitiga pectus ferum;
Innecte mentem: torvus, aversus, ferox,
In jura Veneris redeat: huc vires tuas
Intende. sic te lucidi vultus ferant,
Et nube rupta cornibus puris eas:
Sic te regentem frena nocturni ætheris
Detrahere numquam Thessali cantus queant;
Nullusque de te gloriam pastor ferat.
Ades invocata. jam favet votis dea.
Ipsum intuor solenne venerantem sacrum,
Nullo latus comitante. quid dubitas? dedit
Tempus locumque casus; utendum artibus.
Trepidamus? haud est facile mandatum scelus
Audere: verum justa, qui reges timet,
Deponat; omne pellat ex animo decus.
Malus est minister regii imperii pudor.

Hippolytus, Nutrix.

QUid huc seniles fessa moliris gradus,
O fida nutrix, turbidam frontem gerens,
Et mœsta vultus? sospes est certe parens,

Sospesque Phædra, stirpis & geminæ jugum.
Nut. Metus remitte: prospero regnum in statu est.
Domusque florens sorte felici viget.
Sed tu beatis mitior rebus veni:
Namque anxiam me cura sollicitat tui;
Quod te ipse pœnis gravibus infestus gravas.
" Quem fata cogunt, ille cum venia est miser:
" At si quis ultro se malis offert volens,
" Seque ipse torquet, perdere est dignus bona,
" Queis nescit uti. potius annorum memor,
Mentem relaxa; motibus festis facem
Attolle; curas Bacchus exoneret graves.
" Ætate fruere: mobili cursu fugit.
Nunc facile pectus, grata nunc juveni Venus,
Exultet animus. cur toro viduo jaces?
Tristem juventam solve: nunc luxus rape;
Effunde habenas; optimos vitæ dies
Effluere prohibe. propria descripsit Deus
Officia, & ævum per suos ducit gradus.
" Lætitia juvenem, frons decet tristis senem.
Quid te coerces, & necas rectam indolem?
Seges illa magnum fœnus agricolæ dabit,
Quæcumque lætis tenera luxuriat satis:
Arborque celso vertice evincit nemus,
Quam non maligna cædit aut resecat manus.
" Ingenia melius recta se in laudes ferunt,
" Si nobilem animum vegeta libertas alit.
Truculentus, & silvester, & vitæ inscius,
Tristem juventam Venere deserta colis.
Hoc esse munus credis indictum viris,
Ut dura tolerent? cursibus domitent equos,
Et sæva bella Marte sanguineo gerant?
Providit ille maximus mundi parens,
Cum tam rapaces cerneret fati minas;
Ut damna semper sobole repararet nova.
Excedat, agedum, rebus humanis Venus,
Quæ supplet ac restituit exhaustum genus;
Orbis jacebit squallido turpis situ;
Vacuum sine ullis classibus stabit mare;
Alesque cælo deerit, & silvis fera;
Solis & aer pervius ventis erit.
Quam varia leti genera mortalem trahunt,
Carpuntque turbam; pontus & ferrum, & doli!
Sed fata credas deesse; sic atram stygа
Jam petimus ultro. cœlibem vitam probet
Sterilis juventus: hoc erit, quidquid vides,
Unius ævi turba, & in semet ruet.
Proinde vitæ sequere naturam ducem.
Urbem frequenta, civium cœtus cole.
Hip. Non alia magis est libera, & vitio carens,
Ritusque melius vita quæ priscos colat,
Quam quæ relictis mœnibus silvas amat.
Non illum avaræ mentis inflammat furor,
Qui se dicavit montium insontem jugis:
Non aura populi, & vulgus infidum bonis,
Non pestilens invidia, non fragilis favor.
Non ille regno servit; aut regno imminens,
Vanos honores sequitur, aut fluxas opes;
Spei metusque liber. haud illum niger,
Edaxque livor dente degeneri petit.
Nec scelera populos inter atque urbes sita
Novit; nec omnes conscius strepitus pavet.
Haud verba fingit. mille non quærit tegi
Dives columnis; nec trabes multo insolens
Suffigit auro. non cruor largus pias
Inundat aras; fruge nec sparsi sacra
Centena nivei colla submittunt boves:
Sed rure vacuo potitur, & aperto æthere
Innocuus errat, callidas tantum feris
Struxisse fraudes novit; & fessus gravi
Labore, niveo corpus Ilisso fovet.
Nunc ille ripam celeris Alphei legit:
Nunc nemoris alti densa metatus loca,
Ubi Lerna puro gelida pellucet vado;
Sedemque mutat. hic aves querulæ fremunt,
Ramique ventis lene percussi tremunt,
Veteresque fagi. juvit aut amnis vagi
Pressisse ripas, cespite aut nudo leves
Duxisse somnos; sive fons largus citas
Diffundit undas, sive per flores novos
Fugiente dulcis murmurat rivo sonus.
Excussa silvis poma compescunt famem,
Et fraga parvis vulsa dumetis cibos
Faciles ministrant. regios luxus procul
Est impetus fugisse. sollicito bibunt
Auro superbi. quam juvat nuda manu
Captasse fontem! certior somnus premit
Secura duro membra versantem toro.
Non in recessu furta & obscuro improbus
Quærit cubili, seque multiplici timens
Domo recondit: æthera ac lucem petit,
Et " teste cælo vivit. hoc equidem reor
Vixisse ritu prima quos mistos deis
Profudit ætas. nullus his auri fuit
Cæcus cupido; nullus in campo sacer
Divisit agros arbiter populis lapis.
Nondum secabant credulæ pontum rates:
Sua quisque norat maria. non vasto aggere
Crebraque turre cinxerant urbes latus,
Non arma sæva miles aptabat manu,
Nec torta clusas fregerat saxo gravi
Balista portas, jussa nec dominum pati
Juncto ferebat terra servitium bove.
Sed arva per se fœta poscentes nihil
Pavere gentes. silva nativas opes,
Et opaca dederant antra nativas domos.
Rupere fœdus impius lucri furor,
Et ira præceps: quæque succensas agit
Libido mentes. venit imperii sitis
Cruenta: factus præda majori minor;
Pro jure vires esse. tum primum manu
Bellare nuda: saxaque & ramos rudes
Vertere in arma. non erat gracili levis
Armata ferro cornus; aut longo latus
Mucrone cingens ensis; aut crista caput
Galeæ comantes. tela faciebat dolor.
Invenit artes bellicus Mavors novas,
Et mille formas mortis. hinc terras cruor
Infecit omnes fusus, & rubuit mare.
Tum scelera, demto fine, per cunctas domos
Iere: " nullum caruit exemplo nefas.
A fratre frater, dextera nati parens
Cecidit, maritus conjugis ferro jacet,
Perimuntque fœtus impiæ matres suos.
Taceo novercas. mitius nil est feris.
" Sed dux malorum femina & scelerum artifex
Obsedit animos, cujus incestæ stupris
Fumant tot urbes, bella tot gentes gerunt,
Et versa ab imo regna tot populos premunt.
Sileantur aliæ: sola conjux Ægei
Medea reddit feminas dirum genus.
Nut. Cur omnium fit culpa, paucarum scelus?
Hip. Dete-

Hip. Detestor omnes, horreo, fugio, execror.
Sit ratio, sit natura, sit dirus furor:
Odisse placuit; ignibus junges aquas;
Et amica ratibus ante promittet vada
Incerta Syrtis; ante ab extremo sinu
Hesperia Tethys lucidum attollet diem;
Et ora damis blanda præbebunt lupi;
Quam victus animum feminæ mitem geram.
Nut. Sæpe obstinatis induit frenos amor,
Et odia mutat. regna materna aspice,
Illæ feroces sentiunt Veneris jugum.
Testaris istud unicus genitus puer.
Hip. Solamen unum matris amissæ fero,
Odisse quod jam feminas omnes licet.
Nut. Ut dura cautes undique intractabilis
Resistit undis, & lacessentes aquas
Longe remittit; verba sic spernit mea.
Sed Phædra præceps graditur, impatiens moræ.
Quo se dabit fortuna? quo verget furor?
Repente terræ corpus exanimum cadit;
Et ora morti similis obduxit color.
Attolle vultus, dimove vocis moras:
Tuus en, alumna, temet Hippolytus tenet.

Phædra, Hippolytus, Nutrix.

Quis me dolori reddit, atque æstus graves
Reponit animo? quam bene excideram mihi?
Cur dulce munus redditæ lucis fugis?
Aude anime; tenta; perage mandatum tuum.
Intrepida constent verba. " qui timide rogat,
" Docet negare. magna pars sceleris mei
Olim peracta est; serus est nobis pudor.
Amavimus nefanda. si cœpta exequor,
Forsan jugali crimen abscondam face.
" Honesta quædam scelera successus facit.
Age, incipe anime. commodes paulum, precor,
Secretus aures: si quis est, abeat, comes.
Hip. En, locus ab omni liber arbitrio vacat.
Ph. Sed ora cœptis transitum verbis negant.
" Vis magna vocem emittit, at major tenet.
Vos testor omnes cælites, hoc, quod volo.
Me nolle.
Hip. Animusne cupiens aliquid, effari nequit?
Ph. " Curæ leves loquuntur, ingentes stupent.
Hip. Committe curas auribus, mater, meis.
Ph. Matris superbum est nomen, & nimium potens:
Nostros humilius nomen affectus decet.
Me vel sororem, Hippolyte, vel famulam voca:
Famulamque potius. omne servitium feram.
Non me, per altas ire si jubeas nives,
Pigeat gelatis ingredi Pindi jugis:
Non, si per ignes ire & infesta agmina,
Cuncter paratis ensibus pectus dare.
Mandata recipe sceptra, me famulam accipe.
Te imperia regere, me decet jussa exequi.
Muliebre non est regna tutari patris.
Tu, qui juventæ flore primævo viges,
Cives paterno fortis imperio rege,
Sinu receptam, supplicem, ac servam tege.
Miserere viduæ. *Hip.* Summus hoc omen Deus
Avertat: aderit sospes actutum parens.
Ph. Regni tenacis dominus, & tacitæ Stygis,
Nullam relictos fecit ad superos viam.
Thalami remittet ille raptorem sui?
Nisi forte amori placidus & Pluto sedet.

Hip. Illum quidem æqui cælites reducem dabunt.
Sed, dum tenebit vota in incerto deus,
Pietate caros debita fratres colam.
Et te tuebor. esse ne viduam putes:
Ac tibi parentis ipse supplebo locum.
Ph. O spes amantum credula! o fallax amor!
Satisne dixi? precibus admotis agam.
Miserere; tacitæ mentis exaudi preces.
Libet loqui, pigetque. *Hip.* Quodnam istud malum est?
Ph. Quod in novercam cadere vix credas malum.
Hip. Ambigua voce verba perplexa jacis;
Effare aperte. *Ph.* Pectus insanum vapor
Amorque torret. intimas sævus vorat
Penitus medullas, atque per venas meat
Visceribus ignis mersus & venis latens,
Ut agilis altas flamma percurrit trabes.
Hip. Amore nempe Thesei casto furis.
Ph. Hippolyte, sic est: Thesei vultus amo
Illos priores, quos tulit quondam puer;
Cum prima puras barba signaret genas,
Monstrique cæcam Gnossii vidit domum,
Et longa curva fila collegit via.
Quis tum ille fulsit? presserant vittæ comam,
Et ora flavus tenera tingebat rubor.
Inerant lacertis mollibus fortes tori:
Tuæve Phœbes vultus, aut Phœbi mei;
Tuusque potius: talis, en, talis fuit,
Cum placuit hosti; sic tulit celsum caput.
In te magis refulget incomptus decor;
Et genitor in te totus; & torvæ tamen
Pars aliqua matris miscet ex æquo decus:
In ore Grajo Scythicus apparet rigor.
Si cum parente Creticum intrasses fretum,
Tibi fila potius nostra nevisset soror.
Te, te, soror, quacumque siderei poli
In parte fulges, invoco ad caussam parem.
Domus sorores una corripuit duas;
Te genitor, at me natus. en, supplex jacet
Allapsa genubus regiæ proles domus.
Respersa labe nulla, & intacta, innocens;
Tibi mutor uni; certa descendi ad preces:
Finem hic dolori faciet, aut vitæ, dies.
Miserere amantis. *Hip.* Magne regnator Deum,
Tam lentus audis scelera? tam lentus vides?
Ecquando sæva fulmen emittes manu,
Si nunc serenum est? omnis impulsus ruat
Æther, & atris nubibus condat diem;
Ac versa retro sidera obliquos agant
Retorta cursus. tuque siderum caput,
Radiate Titan, tu nefas stirpis tuæ
Speculare? lucem merge, & in tenebras fuge.
Cur dextra, Divum rector atque hominum, vacat
Tua, nec trisulca mundus ardescit face?
In me tona; me fige; me velox cremet
Translatus ignis. sum nocens; merui mori;
Placui novercæ. dignus an stupris ego?
Scelerique tanto visus ego solus tibi
Materia facilis; hoc meus meruit rigor;
O scelere vincens omne femineum genus!
O majus ausa matre monstrifera malum,
Genitrice pejor! illa se tantum stupro
Contaminavit, & tamen tacitum diu
Crimen biformi partus exhibuit nota,
Scelusque matris arguit vultu truci
Ambiguus infans. ille te venter tulit.
O ter quaterque prospero fato dati,

Quos

Quos hausit, & peremit, & leto dedit
Odium, dolusque! genitor, invideo tibi.
Colchide noverca majus hoc, majus malum est.
Ph. Et ipsa nostræ fata cognusco domus:
" Fugienda petimus, sed mei non sum potens.
Te vel per ignes, per mare insanum sequar,
Rupesque, & amnes, unda quos torrens rapit.
Quacumque gressus tuleris, hac amens ferar.
Iterum, superbe, genibus advolvor tuis.
Hip. Procul impudicos corpore a casto amove
Tactus, quid hoc est? etiam in amplexus ruit?
Stringatur ensis, merita supplicia exigat.
Eo, impudicum crine contorto caput
Læva reflexi. justior numquam focis
Datus tuis est sanguis, arcitenens Dea.
Ph. Hippolyte, nunc me compotem voti facis:
Sanas furentem; majus hoc voto meo est,
Salvo ut pudore manibus immoriar tuis.
Hip. Abscede, vive; ne quid exores. & hic
Contactus ensis deserat castum latus.
Quis eluet me Tanais? aut quæ barbaris
Mæotis undis Pontico incumbens mari?
Non ipse toto magnus Oceano pater
Tantum expiarit sceleris. o silvæ! o feræ!
Nut. Deprensa culpa est. anime, quid segnis stupes?
Regeramus ipsæ crimen, atque ultro impiam
Venerem arguamus. " scelere velandum est scelus.
" Tutissimum est inferre, cum timeas, gradum:
Ausæ priores simus an passæ nefas,
Secreta cum sit culpa, quis testis sciet?
Adeste Athenæ: fida famulorum manus
Fer opem: nefandi raptor Hippolytus stupri
Instat, premitque; mortis intentans metum.
Ferro pudicam terret. en, præceps abiit,
Ensemque trepida liquit attonitus fuga.
Pignus tenemus sceleris. hanc mœstam prius
Recreate: crinis tractus, & laceræ comæ,
Ut sunt, remaneant. facinoris tanti notas
Referte in urbem. recipe jam sensus, hera.
Quid te ipsa lacerans omnium adspectum fugis?
" Mens impudicam facere, non casus, solet.

CHORUS.

Fugit insanæ similis procellæ,
Ocyor nubes glomerante Coro,
Ocyor cursum rapiente flamma,
Stella cum ventis agitata longos
Corripit ignes.
Conferat tecum decus omne priscum
Fama miratrix senioris ævi:
Pulchrior tanto tua forma lucet,
Clarior quanto micat orbe pleno,
Cum suos ignes coeunte cornu
Junxit, & curru properante pernox
Exerit vultus rubicunda Phœbe;
Nec tenent stellæ faciem minores:
Qualis est primas referens tenebras
Nuncius noctis, modo lotus undis
Hesperus, pulsis iterum tenebris
Lucifer idem.
Et tu thyrsigera Liber ab India,
Intonsa juvenis perpetuum coma,
Tigres pampinea cuspide territans,
Ac mitra cohibens cornigerum caput,
Non vinces rigidas Hippolyti comas.
Nec vultus nimium suspicias tuos.
Omnes per populos fabula distulit,
Phædræ quem Bromio prætulerit soror.
" Anceps, forma, bonum mortalibus,
" Exigui donum breve temporis,
" Ut velox celeri pede laberis!
Non sic prata novo vere decentia
Æstatis calidæ dispoliat vapor;
Sævit solstitio cum medius dies,
Et noctem brevibus præcipitat rotis;
Languescunt folio lilia pallido,
Et gratæ capiti deficiunt rosæ:
" Ut fulgor teneris qui radiat genis
" Momento rapitur; nullaque non dies
" Formosi spolium corporis abstulit.
" Res est forma fugax. quis sapiens bono
" Confidat fragili? dum licet, utere,
" Tempus sed tacitum subruit, horaque
" Semper præterita deterior subit.
Quid deserta petis? tutior aviis
Non est forma locis. te nemore abditum,
Cum Titan medium constituit diem,
Cinget turba licens: Najades improbæ,
Formosos solitæ claudere fontibus;
Et somnis facient insidias tuis
Lascivæ nemorum Deæ,
Montivagique Panes.
Aut te stellifero despiciens polo
Sidus, post veteres Arcadas editum,
Currus non poterit flectere candidos.
Et nuper rubuit; nullaque lucidis
Nubes sordidior vultibus obstitit.
At nos sollicit lumine turbido,
Tractam Thessalicis carminibus rati,
Tinnitus dedimus: tu fueras labor,
Et tu caussa moræ. te dea noctium
Dum spectat, celeres sustinuit vias.
Vexent hanc faciem frigora parcius,
Hæc solem facies rarius appetat,
Lucebit Pario marmore clarius.
Quam grata est facies torva viriliter,
Et pondus veteris triste supercili?
Phœbo colla licet splendida compares:
Illum cæsaries nescia colligi,
Perfundens humeros, ornat & integit:
Te frons hirta decet, te brevior coma
Nulla lege jacens. tu licet asperos
Pugnacesque Deos viribus arceas,
Et vasti spatio vincere corporis:
Æquas Herculeos jam juvenis toros,
Martis belligeri pectore latior.
Si dorso libeat cornipedis vehi;
Frenis Castorea mobilior manu
Spartanum poteris flectere Cyllarum.
Amentum digitis tende prioribus,
Et totis jaculum dirige viribus;
Tam longe, dociles spicula figere,
Non mittent gracilem Cretes arundinem.
Aut si tela modo spargere Parthico
In cælum placeat; nulla sine alite
Descendent, tepido viscere condita,
Prædam de mediis nubibus afferes.
" Raris forma viris (secula prospice)
" Impunita fuit. te melior deus
Tutum prætereat, formaque nobilis
Deformis senii limina transeat.

Quid

Quid sinat inausum feminæ præceps furor?
Nefanda juveni crimina insonti parat;
In scelere quærit crine laceraro fidem;
Decus omne turbat capitis: humectat genas,
Instruitur omnis arte feminea dolus.
Sed iste quisnam est, regium vultu decus
Gerens, & alto vertice attollens caput?
Ut ora juveni paria Pirithoo gerit!
Ni languido candore pallerent genæ,
Staretque recta squallor incultus coma.
En, ipse Theseus redditus terris adest.

ACTUS TERTIUS.

Theseus, Nutrix.

TAndem profugi noctis æternæ plagam,
Vastoque manes carcere umbrantem polum.
Ut vix cupitum sufferunt oculi diem!
Jam quarta Eleusis dona Triptolemi secat,
Paremque toties Libra composuit diem;
Ambiguus ut me sortis ignotæ labor
Detinuit inter mortis & vitæ mala.
Pars una vitæ mansit extincto mihi
Sensus. malorum finis Alcides fuit.
Qui cum revulsum Tartaro extraheret canem,
Me quoque supernas pariter ad sedes tulit.
Sed fessa virtus robore antiquo caret,
Trepidantque gressus. heu, labor quantus fuit
Phlegethonte ab imo petere longinquum æthera,
Pariterque mortem fugere, & Alcidem sequi!
Quis fremitus aures flebilis pepulit meas?
Expromat aliquis. luctus, & lacrimæ, & dolor,
Et limine in ipso mista lamentatio;
Hospitia digna prorsus inferno hospite.
Nut. Tenet obstinatum Phædra consilium necis,
Fletusque nostros spernit, ac morti imminet.
Th. Quæ caussa leti? reduce cur moritur viro?
Nut. Hæc ipsa letum caussa maturum attulit.
Th. Perplexa magnum verba nescio quid tegunt.
Effare aperte, quis gravet mentem dolor.
Nut. Haud pandit ulli, mœsta secretum occulit,
Statuitque secum ferre, quo moritur, malum.
Jam perge quæso, perge: properato est opus.
Th. Reserate clusos regii postes laris.

Theseus, Phædra.

O Socia thalami, siccine adventum viri,
Et expetiti coniugis vultum excipis?
Quin ense viduas dexteram? atque animum mihi
Restituis? & te quidquid e vita fugat
Expromis? *Ph.* Eheu, per tui sceptrum imperi,
Magnanime Theseu, perque natorum indolem,
Tuosque reditus, perque jam cineres meos,
Permitte mortem. *Th.* Caussa quæ cogit mori?
Ph. Si caussa leti dicitur, fructus perit.
Th. Nemo istud alius, me quidem excepto, audiet.
Aures pudicas conjugis solas times?
Effare; fido pectore arcana occulam.
Ph. " Alium silere quod voles, primus sile.
Th. Leti facultas nulla continget tibi.
Ph. " Mori volenti deesse numquam mors potest.
Th. Quod sit luendum morte delictum, indica.
Ph. Quod vivo. *Th.* Lacrimæ nonne te nostræ movent?
Ph. Mors optima est perire, dum lacrimant sui.
Th. Silere pergit. verbere ac vinclis anus
Altrixque prodet, quidquid hæc fari abnuit.
Vincite ferro; verberum vis extrahat
Secreta mentis. *Ph.* Ipsa jam fabor, mane.
Th. Quidnam ora mœsta avertis, & lacrimas genis
Subito coortas veste prætenta obtegis?
Ph. Te, te, creator cælitum, testem invoco,
Et te coruscum lucis ætheræ jubar,
Ex cujus ortu nostra dependet domus;
Tentata precibus restiti: ferro ac minis
Non cessit animus; vim tamen corpus tulit.
Labem hanc pudoris eluet noster cruor.
Th. Quis, ede, nostri decoris eversor fuit?
Ph. Quem rere minime. *Th.* Quis sit, audire expeto.
Ph. Hic dicet ensis, quem tumultu territus
Liquit stuprator, civium accursum timens.
Th. Quod facinus, heu me, cerno? quod monstrum intuor?
Regale parvis asperum signis ebur,
Capulo refulget gentis Actææ decus.
Sed ipse quonam evasit? *Ph.* Hi trepidum fuga
Videre famuli concitum celeri pede.

Theseus.

PRo sancta pietas! pro gubernator poli,
Et qui secundum in fluctibus regnum tenes,
Unde ista venit generis infandi lues!
Hunc Graja tellus aluit, an taurus Scythes,
Colchusve Phasis? redit ad auctores genus;
Stirpemque primam degener sanguis refert.
Est prorsus iste gentis armigeræ furor,
Odisse Veneris fœdera, & castum diu
Vulgare populis corpus. o tetrum genus,
Nullaque victum lege melioris soli!
Feræ quoque ipsæ Veneris evitant nefas,
Generisque leges inscius servat pudor.
Ubi vultus ille, & ficta majestas viri,
Atque habitus horrens, prisca & antiqua appetens,
Morumque senium triste, & aspectu grave?
" O vita fallax! abditos sensus geris,
" Animisque pulchram turpibus faciem induis.
" Pudor impudentem celat, audacem quies,
" Pietas nefandum. vera fallaces probant,
" Simulantque molles dura. silvarum incola
Ille effetatus, castus, intactus, rudis,
Mihi te reservas? a meo primum toro
Et scelere tanto placuit ordiri virum?
Iamjam superno numini grates ago,
Quod icta nostra cecidit Antiope manu:
Quod non ad antra Stygia descendens tibi
Matrem reliqui. profugus ignotas procul
Percurre gentes; te licet terra ultimo
Summota mundo dirimat Oceani plagis;
Orbemque nostris pedibus obversum colas:
Licet in recessu penitus extremo abditus
Horriferi celsi regna transieris poli;
Hiemesque supra positus & canas nives,
Gelidi frementes liqueris Boreæ minas
Post te furentes; sceleribus pœnas dabis.
Profugum per omnes pertinax latebras premam:
Longinqua, clausa, abstrusa, diversa, invia
Emetiemur; nullus obstabit locus.
Huc vota mittam, tela quo mitti haud queunt.
Scis unde redeam? genitor æquoreus dedit,

Ut

Ut vota prono trina concipiam Deo,
Et invocata munus hoc sanxit Styge.
En perage donum triste, regnator freti.
Non cernat ultra lucidum Hippolytus diem,
Adeatque Manes juvenis irato patre.
Fer abominandam nunc opem nato parens.
Numquam supremum numinis munus tui
Consumeremus, magna ni premerent mala.
Inter profunda Tartara, & Ditem horridum,
Et imminentes regis inferni minas,
Voto peperci, redda nunc pactam fidem,
Genitor. moraris? cur adhuc undæ silent?
Nunc atra ventis nubila impellentibus
Subtrahe noctem; sidera & cælum eripe.
Effunde pontum. vulgus æquoreum cie,
Fluctusque ab ipso tumidus Oceano voca.

CHORUS.

O Magna parens natura deum,
Tuque igniferi rector Olympi,
Qui sparsa cito sidera mundo
Cursusque vagos rapis astrorum,
Celerique polos cardine versas;
Cur tibi tanta est cura perennes
Agitare vias ætheris alti?
Ut nunc canæ frigora brumæ
Nudent silvas; nunc arbustis
Redeant umbræ; nunc æstivi
Colla Leonis Cererem magno
Fervore coquant; viresque suas
Temperet annus? sed cur idem,
Qui tanta regis, sub quo vasti
Pondera mundi librata suos
Ducunt orbes, hominum nimium
Securus ades; non sollicitus
Prodesse bonis, nocuisse malis?
" Res humanas ordine nullo
" Fortuna regit, spargitque manu
" Munera cæca, pejora fovens.
" Vincit sanctos dira libido.
" Fraus sublimi regnat in aula.
" Tradere turpi fasces populus
" Gaudet; eosdem colit, atque odit.
" Tristis virtus perversa tulit
" Præmia recti. castos sequitur
" Mala paupertas: vitioque potens
" Regnat adulter.
O vane pudor, falsumque decus!
Sed quid citato nuntius portat gradu,
Restatque mœstus lugubrem vultum gerens?

ACTUS QUARTUS.

Nuncius, Theseus.

O Sors acerba & dura famulatus gravis,
Cur me ad nefandos nuntium casus vocas?
Th. Ne metue clades fortiter fari asperas;
Non imparatum pectus ærumnis gero.
Nun. Vocem dolori lingua luctifico negat.
Th. Proloquere, quæ fors aggravet quassam domum.
Nun. Hippolytus (heu me) flebili leto occubat.
Th. Gnatum parens obiisse jam pridem scio:
Nunc raptor obiit. mortis effare ordinem.
Nun. Ut profugus urbem liquit infesto gradu,
Celerem citatis passibus cursum explicans,
Celsos sonipedes ocyus subigit jugo,
Et ora frenis domita substrictis ligat.
Tum multa secum effatus, & patrium solum
Abominatus, sæpe genitorem ciet,
Acerque habenis lora permissis quatit;
Cum subito vastum tonuit ex alto mare,
Crevitque in astra; nullus inspirat salo
Ventus, quieti nulla pars cæli strepit,
Placidumque pelagus propria tempestas agit.
Non tantus auster Sicula disturbat freta,
Nec tam furenti pontus exurgit sinu
Regnante Coro, saxa cum fluctu tremunt,
Et cana summum spuma Leucatem ferit.
Consurgit ingens pontus in vastum aggerem,
Tumidumque monstro pelagus in terram ruit.
Nec ista ratibus tanta construitur lues;
Terris minatur. fluctus haud cursu levi
Provolvitur: nescio quid onerato sinu
Gravis unda portat; quæ novum tellus caput
Ostendit astris, Cyclas exoritur nova.
Latuere nube numen Epidauri Dei,
Et scelere petræ nobiles Scironides,
Et quæ duobus terra comprimitur fretis.
Hæc dum stupentes querimur, en totum mare
Immugit; omnes undique scopuli adstrepunt;
Summum cacumen rorat expulso salo.
Spumat, vomitque vicibus alternis aquas.
Qualis per alta vehitur Oceani freta
Fluctus refundens ore Physeter capax.
Inhorruit concussus undarum globus,
Solvitque se se, & litori invexit malum
Majus timore. pontus in terras ruit,
Suumque monstrum sequitur. os quassat tremor.
Th. Quis habitus ille corporis vasti fuit?
Nun. Cærulea taurus colla sublimis gerens
Erexit altam fronte viridanti jubam:
Stant hispidæ aures: cornibus varius color:
Et quem feri dominator habuisset gregis,
Et quem sub undis natus: hinc flammam vomit;
Oculi hinc relucent: cærula insignis nota
Opima cervix arduos tollit toros:
Naresque hiulcis haustibus patulæ fremunt:
Musco tenaci pectus ac palear viret;
Longum rubenti spargitur fucco latus.
Tum pone tergus, ultima in monstrum coit
Facies, & ingens bellua immensam trahit
Squammosa partem. talis extremo mari
Pistrix citatas sorbet aut reddit rates.
Tremuere terræ: fugit attonitum pecus
Passim per agros; nec suos pastor sequi
Meminit juvencos: omnis e saltu fera
Diffugit; omnis frigido exanguis metu
Venator horret. solus immunis metu
Hippolytus arctis continet frenis equos,
Pavidosque notæ vocis hortatu ciet.
Est alta ad Argos collibus ruptis via,
Vicina tangens spatia suppositi maris:
Hic se illa moles acuit, atque iras parat.
Ut cepit animos, seque prætentans satis
Prolusit ira; præpeti cursu evolat,
Summam citato vix gradu tangens humum,
Et torva currus ante trepidantes stetit.
Contra feroci gnatus insurgens minax

Vultu,

Vultu, nec ora mutat, & magnum intonat;
Haud frangit animum vanus hic terror meum;
Nam mihi paternus vincere est tauros labor.
Inobsequentes protinus frenis equi
Rapuere currum; jamque deerrantes via,
Quacumque pavidos rapidus evexit furor,
Hac ire pergunt, seque per scopulos agunt.
At ille, qualis turbido rector mari
Ratem retentat, ne det obliquum latus,
Et arte fluctus fallit; haud aliter citos
Currus gubernat: ora nunc pressis trahit
Constricta frenis, terga nunc torto frequens
Verbere coercet. sequitur assiduus comes
Nunc æqua carpens spatia, nunc contra obvius
Oberrat, omni parte terrorem movens.
Non licuit ultra fugere: nam torvo obvius
Incurrit ore corniger ponti horridus.
Tum vero pavida sonipedes mente exciti
Imperia solvunt, seque luctantur jugo
Eripere, rectique in pedes jactant onus.
Præceps in ora gnatus, implicuit cadens
Laqueo tenaci corpus: & quanto magis
Pugnat; sequaces hoc magis nodos ligat.
Sensere pecudes facinus, & curru levi,
Dominante nullo, qua timor jussit, ruunt.
Talis per auras non suum agnoscens onus,
Solique falso creditum indignans diem,
Phaethonta currus devio excussit polo.
Late cruentat arva, & illisum caput
Scopulis resultat. auferunt dumi comas:
Et ora durus pulchra populatur lapis:
Peritque multo vulnere infelix decor.
Moribunda celeres membra provolvunt rotæ.
Tandemque raptum truncus ambusta sude
Medium per inguen stipite ejecto tenet;
Paulumque domino currus affixo stetit.
Hæsere bijuges vulnere, & pariter moram
Dominumque rumpunt. unde semianimem secant
Virgulta: acutis asperi vepres rubis,
Omnisque truncus corporis partem tulit.
Errant per agros funebris famuli manus,
Per illa, qua distractus Hippolytus, loca
Longum cruenta tramitem signat nota:
Mœstæque domini membra vestigant canes.
Necdum dolentum sedulus potuit labor
Explere corpus. hoccine est formæ decus?
Qui modo paterni clarus imperii comes
Et certus hæres, siderum fulsit modo;
Passim ad supremos ille colligitur rogos,
Et funeri confertur. *Th.* O nimium potens,
" Quanto parentes sanguinis vinculo tenes
" Natura! quam te colimus inviti quoque!
Occidere volui noxium; amissum fleo.
Nun. " Haud quisquam honeste flere, quod voluit, potest.
Th. Equidem malorum maximum hunc cumulum reor,
Si abominanda casus optata efficit.
Nun. Et si odia servas, cur madent fletu genæ?
Th. Quod interemi, non quod amisi, fleo.

CHORUS.

" QUanti casus humana rotant!
" Minus in parvis Fortuna furit,
" Leviusque ferit leviora Deus.
" Servat placidos obscura quies;
" Præbet somnos casa securos.
Admota ætheriis culmina sedibus
Euros excipiunt, excipiunt Notos,
Insani Boreæ minas,
Imbriferumque Corum.
Humida vallis raros patitur
Fulminis ictus: tremuit telo
Jovis altisoni Caucasus ingens,
Phrygiumque nemus matris Cybeles.
Metuens cælo Jupiter alto
Vicina petit. " non capit umquam
" Magnos motus humilis tecti
" Plebeia domus.
" Circa regna tonat.
" Volat ambiguis
" Mobilis alis hora, nec ulli
" Præstat velox Fortuna fidem.
Qui clara videt sidera mundi,
Nitidumque diem nocte relicta,
Luget mœstos tristis reditus;
Ipsoque magis flebile Averno
Sedis patriæ videt hospitium.
Pallas Actææ veneranda genti,
Quod tuus cælum superosque Theseus
Spectat, & fugit Stygias paludes,
Casta nil debes patruo rapaci:
Constat inferno numerus tyranno.
Quæ vox ab altis flebilis tectis sonat?
Strictoque vecors Phædra quid ferro parat?

ACTUS QUINTUS.

Theseus, Phædra, Chorus.

QUis te dolore percitam instigat furor?
Quid ensis iste? quidve vociferatio?
Planctusque supra corpus invisum volunt?
Ph. Me, me profundi sæve dominator freti
Invade, & in me monstra cærulei maris
Emitte: quidquid intimo Tethys sinu
Extrema gestat, quidquid Oceanus vagis
Complexus undis ultimo fluctu tegit.
O dire Theseu semper, o numquam ad tuos
Tuto reverse! gnatus & genitor nece
Reditus tuos luere: pervertis domum,
Amore semper conjugum aut odio nocens.
Hippolyte, tales intuor vultus tuos?
Talesque feci? membra quis sævus Scinis,
Aut quis Procrustes sparsit? aut quis Cressius
Dædalea vasto claustra mugitu replens,
Taurus biformis, ore cornigero ferox
Divulsit? heu me! quo tuus fugit decor,
Oculique, nostrum sidus? exanimis jaces?
Ades parumper, verbaque exaudi mea.
Nil turpe loquimur. hac manu pœnas tibi
Solvam, & nefando pectori ferrum inseram,
Animaque Phædram pariter ac scelere exuam;
Et te per undas, perque Tartareos lacus,
Per Styga, per amnes igneos amens sequar.
Placemus umbras. capitis esuvias cape,
Laceræque frontis accipe abscissam comam.
Non licuit animos jungere; at certe licet
Junxisse fata. morere, si casta es, viro;
Si incesta, amori. conjugis thalamos petam
Tanto impiatos facinore? hoc deerat nefas,

Ut vindicato sancta fruereris toro?
O mors amoris una sedamen mali;
O mors pudoris maximum læsi decus;
Confugimus ad te: pande placatos sinus.
Audite Athenæ, tuque funesta pater
Pejor noverca. falsa memoravi, & nefas,
Quod ipsa demens pectore insano hauseram,
Mentita finxi: falsa punisti pater;
Juvenisque castus crimine incestæ jacet,
Pudicus, insons. recipe jam mores tuos,
Mucrone pectus impium justo patet,
Cruorque sancto solvet inferias viro.
Quid facere rapto debeas nato parens,
Disce ex noverca: condere Acherontis plagis.
Th. Pallidi fauces Averni, vosque Tænarei specus,
Unda miseris grata Lethes, vosque torpentes lacus,
Impium capite, atque mersum premite perpetuis malis.
Nunc adeste sæva ponti monstra, nunc vastum mare,
Ultimo quodcumque Proteus æquorum abscondit sinu,
Meque ovantem scelere tanto rapite in altos gurgites.
Tuque semper, genitor, iræ facilis assensor meæ,
Morte dignum facinus ausus, qui nova natum nece
Segregem sparsi per agros: quique dum falsum nefas
Exequor vindex, scelestus incidi in verum nefas.
Sidera & manes & undas scelere complevi meo.
Amplius sors nulla restat; regna me norunt tria.
In hoc redimus? patuit ad cælum via,
Bina ut viderem funera, & geminam necem?
Cœlebs & orbus, funebres una face
Ut concremarem prolis ac thalami rogos?
Donator atræ lucis, Alcide, tuum
Diti remitte munus, ereptos mihi
Restitue manes. impius frustra invoco
Mortem relictam. crudus, & leti artifex,
Exitia machinatus insolita, effera,
Nunc tibimet ipsi justa supplicia irroga.
Pinus coacto vertice attingens humum
Cælo remissum findat in geminas trabes,
Mittarque præceps saxa per Scironia.
Graviora vidi, quæ pati clusos jubet
Phlegethon, nocentes igneo cingens vado.
Quæ pœna maneat memet & sedes, scio.
Umbræ nocentes cedite; & cervicibus
His his repositum degravet fessas manus
Saxum senis perennis Æolii labor:
Me ludat amnis ora vicina alluens.
Vultur relicto transvolet Tityo ferus,
Meumque pœnæ semper accrescat jecur.
Et tu mei requiesce Pirithoi Pater:
Hæc incitatis membra turbinibus ferat
Numquam resistens orbe revoluto rota.
Dehisce tellus; recipe me dirum chaos,
Recipe: hæc ad umbras justior nobis via est.
Gnatum sequor: ne metue, qui manes regis;
Casti venimus. recipe me æterna domo
Non exiturum. non movent Divos preces:
At si rogarem scelera, quam proni forent!
Ch. Theseu, querelis tempus æternum manet.
Nunc justa gnato solve, & absconde ocyus
Dispersa fœde membra laniatu effero.
Th. Huc, huc reliquias vehite cari corporis,
Pondusque, & artus temere congestos date.
Hippolytus hic est? facinus agnosco meum.
Ego te peremi. neu nocens tantum semel
Solusve fierem, facinus ausurus parens;
Patrem advocavi. munere en patrio fruor.
O triste fractis orbitas annis malum,
Complectere artus, quodque de gnato est super
Miserande mœsto pectore incumbens fove.
Disjecta genitor membra laceri corporis
In ordinem dispone, & errante loco
Restitue partes. fortis hic dextræ locus;
Hic læva frenis docta moderandis manus
Ponenda. lævi lateris agnosco notas.
Quam magna lacrimis pars adhuc nostris abest?
Durate trepidæ lugubri officio manus,
Fletusque largos sistite arentes genæ,
Dum membra gnato genitor annumerat suo,
Corpusque fingit. hoc quidem est forma carens,
Et turpe multo vulnere ambesum undique,
Quæ pars tui sit dubito, sed pars est tui.
Hic hic repone; non suo, at vacuo loco.
Hæc illa facies igne sidereo nitens,
Inimica flectens lumina? huc cecidit decor?
O dira fata numinum! O sævus favor!
Sic ad parentem gnatus ex voto redit?
En hæc suprema dona genitoris cape,
Sæpe efferendus. interim hæc ignes ferant.
Patefacite acerba cæde funestam domum,
Mopsopia claris tota lamentis sonet.
Vos apparate regii flammam rogi:
At vos per agros corporis partes vagas
Anquirite. istam terra defossam premat,
Gravisque tellus impio capiti incubet.

FINIS HIPPOLYTI.

ŒDIPUS.

PERSONÆ.

ŒDIPUS.	JOCASTA.
CHORUS.	CREON.
TIRESIAS.	MANTO.
SENEX.	PHORBAS.
NUNCIUS.	

ACTUS PRIMUS.

Œdipus, Jocasta.

Jam nocte pulsa dubius effulsit dies,
Et nube mœstum squallida exoritur jubar,
Lumenque flamma triste luctifera gerens
Prospiciet avida peste solatas domos;
Stragemque, quam nox fecit, ostendit dies.
" Quisquamne regno gaudet? o fallax bonum!
" Quantum malorum fronte quam blanda tegis!
" Ut alta ventos semper excipiunt juga;
" Rupemque saxis vasta dirimentem freta,
" Quamvis quieti, verberant fluctus maris!
" Imperia sic excelsa fortunæ objacent.
Quam bene parentis sceptra Polybi fugeram,
Curis solutus, exul, intrepidus, vagans!
Cælum Deosque testor, in regnum incidi.
Infanda timeo; ne mea genitor manu
Perimatur. hoc me Delphicæ laurus monent,
Aliudque nobis indicant majus scelus.
Est majus aliud patre mactato nefas?
Pro, misera pietas! eloqui fatum pudet.

Thala-

Thalamos parentis Phœbus, & diros toros
Guato minatur, impia incestos face.
Hic me paternis expulit regnis timor:
Non ego penates profugus excessi meos.
Parum ipse fidens mihimet, in tuto tua,
Natura, posui jura. " cum magna horreas,
" Quæ posse fieri non putes, metuas tamen.
Cuncta expavesco, meque non credo mihi.
Jamjam aliquid in nos fata moliri parant.
Nam quid rear, quod ista Cadmeæ lues
Infesta genti, strage tam late edita
Mihi parcit uni? cui reservamur malo?
Inter ruinas urbis, & semper novis
Deflenda lacrimis funera, ac populi struem,
Incolumis adsto. scilicet Phœbi reus,
Sperare poteras sceleribus tantis dari
Regnum salubre? fecimus cælum nocens.
Non aura gelido lenis afflatu fovet
Anhela flammis corda: non Zephyri leves
Spirant; sed ignes auget æstiferi Canis
Titan, Leonis terga Nemeæi premens.
Desertuit amnes humor, atque herbas color,
Areteque Dirce. tenuis Ismenos fluit,
Et tingit inopi nuda vix unda vada:
Obscura cælo labitur Phœbi soror;
Tristisque mundus nubilo pallet novo.
Nullum serenis noctibus sidus micat:
Sed gravis & ater incubat terris vapor.
Obtexit arces cælitum ac summas domos
Inferna facies. denegat fructum Ceres;
Adulta & altis flava cum spicis cremat:
Arente culmo sterilis emoritur seges.
Nec ulla pars immunis exitio vacat:
Sed omnis ætas pariter & sexus ruit;
Juvenesque senibus jungit, & gnatis patres
Funesta pestis. una fax thalamos cremat:
Fletuque acerbo funera & questu caret.
Quin ipsa tanti pervicax clades mali
Siccavit oculos: quodque in extremis solet,
Periere lacrimæ. portat hunc æger parens
Supremum ad ignem; mater hunc amens gerit:
Properatque, ut alium regerat in eumdem rogum.
Quin luctu in ipso luctus exoritur novus,
Suæque circa funus exequiæ cadunt:
Tum propria flammis corpora alienis cremant.
Diripitur ignis. nullus est miseris pudor.
Non ossa tumuli sancta discreti tegunt.
Arsisse satis est. pars quota in cineres abit?
Deest terra tumulis: jam rogos silvæ negant.
Non vota, non ars ulla correptos levant.
Cadunt medentes. morbus auxilium trahit.
Adfusus aris supplices tendo manus,
Matura poscens fata, præcurram ut prior
Patriam ruentem; neve post omnes cadam;
Fiamque regni funus extremum mei.
O fæva nimium numina! o fatum grave!
Negatur uni nempe hoc in populo mihi
Mors tam parata? sperne letali manu
Contacta regna. linque lacrimas, funera,
Tabifica cæli vitia; quæ tecum invehis
Infaustus hospes: profuge jamdudum ocyus,
Vel ad parentes. *Joc.* Quid juvat, conjux, mala
Gravare questu? regium hoc ipsum reor,
Adversa capere: quoque sit dubius magis
Status, & cadentis imperii moles labat;
Hoc stare certo pressius fortem gradu.

" Haud est virile, terga Fortunæ dare.
Œd. Abest pavoris crimen ac probrum procul,
Virtusque nostra nescit ignavos metus.
Si tela contra stricta, si vis horrida
Mavortis in me rueret; adversus feros
Audax gigantes obvias ferrem manus,
Nec Sphinga cæcis verba nectentem modis
Fugi. cruentos vatis infandæ tuli
Rictus, & albens ossibus sparsis solum.
Cumque e superba rupe, jam prædæ imminens,
Aptaret alas, verbera & caudam movens,
Sævi leonis more, concuteret minas;
Carmen poposci: sonuit horrendum; insuper
Crepuere malæ: saxaque impatiens moræ
Revulsit unguis, viscera exspectans mea.
Nodosa sortis verba, & implexos dolos,
Ac triste carmen alitis solvi feræ.
Joc. Quid sera mortis vota nunc demens facis?
Licuit perire. laudis hoc pretium tibi
Sceptrum, & peremptæ Sphingis hæc merces datur.
Œd. Ille ille dirus callidi monstri cinis
In nos rebellat. illa nunc Thebas lues
Perempta perdit. una jam superest salus,
Si quam salutis Phœbus ostendit viam.

CHORUS.

OCcidis Cadmi generosa proles
Urbe cum tota. viduas colonis
Respicis terras, miseranda Thebe.
Carpitur leto tuus ille, Bacche,
Miles, extremos comes usque ad Indos,
Ausus Eois equitare campis,
Figere & mundo tua signa primo,
Cinnamis silvas Arabum beatas
Vidit, & versas equitis sagittas,
Terga fallacis metuenda Parthi.
Litus intravit pelagi rubentis.
Promit hic ortus, aperitque lucem
Phœbus, & flamma propiore nudos
Inficit Indos.
Stirpis invictæ genus interimus.
Labimur sævo rapiente fato.
Ducitur semper nova pompa morti.
Longus ad manes properatur ordo
Agminis mœsti, seriesque tristis
Hæret; & turbæ tumulos petenti
Non satis septem patuere portæ.
Stat gravis strages, premiturque juncto
Funere funus.
Prima vis tardas tetigit bidentes;
Laniger pingues male carpsit herbas.
Colla tacturus steterat sacerdos;
Dum manus certum parat alta vulnus,
Aureo taurus rutilante cornu
Labitur segnis: patuit sub ictu
Ponderis vasti resoluta cervix.
Nec cruor ferrum maculavit: atra
Turpis e plaga sanies profusa est.
Segnior cursu sonipes in ipso
Concidit gyro, dominumque prono
Prodidit armo.
Incubant pratis pecudes relictæ:
Taurus armento pereunte marcet.
Deficit pastor grege diminuto,
Tabidos inter moriens juvencos.

Non lupos cervi metuunt rapaces.
Ceſſat irati fremitus leonis;
Nulla villoſis feritas in urſis.
Perbibit peſtem latebroſa ſerpens;
Aret, & ſicco moritur veneno.
  Non ſilva ſua decorata coma,
Fundit opacis montibus umbras.
Non rura virent ubere glebæ.
Non plena ſuo vitis Iaccho
Brachia curvat.
Omnia noſtrum ſenſere malum.
Rupere erebi clauſtra profundi
Turba ſororum face Tartarea:
Phlegethonque ſua moram ripa
Miſcuit undis Styga Sidoniis.
Mors alta avidos oris hiatus
Pandit, & omnes explicat alas:
Quique capaci turbida cymba
Flumina ſervat durus ſenior,
Navita crudus, vix aſſiduo
Brachia conto laſſata refert,
Feſſus turbam vectare novam.
Quin Tænarii vincula ferri
Rupiſſe canem fama, & noſtris
Erraſſe locis; mugiſſe ſolum;
Vaga per lucos ſimulacra virum
Majora viris: bis Cadmeum
Nive diſcuſſa tremuiſſe nemus,
Bis turbatam ſanguine Dircen:
Nocte ſileuri Amphionios
Ululaſſe canes.
O dira novi facies leti,
Gravior leto! piger ignavos
Allegat artus languor; & ægro
Rubor in vultu; maculæque caput
Sparſere leves: tum vapor ipſam
Corporis arcem flammeus urit;
Multoque genas ſanguine tendit.
Oculique rigent, & ſacer ignis
Paſcitur artus. reſonant aures,
Stillatque niger naris aduncæ
Cruor, & venas rumpit hiantes.
Intima creber viſcera quaſſat
Gemitus ſtridens, tunc amplexu
Frigida preſſo ſaxa fatigant:
Quos liberior domus elato
Cuſtode ſinit. petit is fontes.
Aliturque ſitis latice ingeſto.
Proſtrata jacet turba per aras,
Oratque mori. ſolum hoc faciles
Tribuere Dei. delubra petunt,
Haud ut voto numina placent,
Sed juvat ipſos ſatiare Deos.
  Quiſnam ille propero regiam greſſu petit?
Adeſtne clarus ſanguine ac factis Creo?
An æger animus falſa pro veris videt?
Adeſt petitus omnibus votis Creo.

ACTUS SECUNDUS.

Œdipus, Creon.

HOrrore quatior, fata quo vergant timens,
  Trepidumque gemino pectus eventu labat.
" Ubi læta duris miſta in ambiguo jacent,
" Incertus animus ſcire cum cupiat, timet.
Germane noſtræ conjugis, feſſis opem
Si quam reportas, voce properata edoce.
Cr. Reſponſa dubia ſorte perplexa latent.
Œd. " Dubiam ſalutem qui dat afflictis, negat.
Cr. Ambage nexa Delphico mos eſt Deo
Arcana tegere. *Œd.* Fare; ſit dubium licet:
Ambigua ſoli noſcere Oedipodæ datur.
Cr. Cædem expiari regiam exilio Deus,
Et interemptum Laium ulciſci jubet.
Non ante cælo lucidus curret dies,
Hauſtuſque tutos ætheris puri dabit.
Œd. Ecquis peremptor inclyti regis fuit?
Quem memoret, ede, Phœbus; ut pœnas luat.
Cr. Sit, precor, dixiſſe tutum; viſu & auditu horridum.
Torpor inſedit per artus, frigidus ſanguis coit.
Ut ſacra templa Phœbi ſupplici intravi pede,
Et pias, numen precatus, rite ſummiſi manus:
Gemina Parnaſſi nivalis arx trucem ſonitum dedit,
Imminens Phœbea laurus tremuit & movit domum,
Ac repente ſancta fontis lympha Caſtalii ſtetit.
Incipit Lethea vates ſpargere horrentes comas,
Et pati commota Phœbum. contigit nondum ſpecum,
Emicat vaſto fragore major humano ſonus:
Mitia Cadmeis remeabunt ſidera Thebis,
Si profugus Dircen Iſmenida liqueris hoſpes,
Regis cæde nocens, Phœbo jam notus & infans.
Nec tibi longa manent ſceleratæ gaudia cædis:
Tecum bella geres; gnatis quoque bella relinques;
Turpis maternos iterum revolutus in ortus.
  Œd. Quod facere monitu cælitum juſſus paro,
Functi cineribus regis hoc decuit dari,
Ne ſancta quiſquam ſceptra violaret dolo.
" Regi tuenda maxime regum eſt ſalus.
" Queritur peremptum nemo, quem incolumem timet.
Cr. Curam perempti major excuſſit timor.
Œd. Pium prohibuit ullus officium metus?
Cr. Prohibent nefandi carminis triſtes minæ.
Œd. Nunc expietur numinum imperio ſcelus.
Quiſquis Deorum regna placatus vides;
Tu, tu, penes quem jura præcipitis poli;
Tuque, o ſereni maximum mundi decus,
Bis ſena curſu ſigna qui vario regis,
Qui tarda celeri ſecula evolvis rota;
Sororque fratri ſemper occurrens tuo,
Noctivaga Phœbe; quique ventorum potens
Æquor per altum cæruleos currus agis;
Et qui carentes luce diſponis domos,
Adeſte. cujus Lajus dextra occidit,
Hunc non quietum tecta, non fidi lares,
Non hoſpitalis exulem tellus ferat.
Thalamis pudendis doleat & prole impia.
Hic & parentem dextera perimat ſua;
Faciatque (num quid gravius optari poteſt?)
Quidquid ego fugi. non erit veniæ locus.
Per regna juro, quæque nunc hoſpes rego,
Et quæ reliqui; perque penetrales Deos:
Per te, pater Neptune, qui fluctu brevi
Utrimque noſtro geminus alludis ſolo:
Et ipſe noſtris vocibus teſtis veni
Fatidica vatis ora Cirrheæ movens:
Ita molle ſenium ducat, & ſummam diem
Securus alto degat in ſolio parens,
Solaſque Merope noverit Polybi faces,
Ut nulla ſontem gratia eripiet mihi.

Sed

Sed quo nefastum facinus admissum loco est,
Memorato. aperto Marte, an insidiis jacet?
Cr. Frondifera sanctæ oemora Castaliæ petens
Calcavit altis obsitum dumis iter;
Trigemina qua se spargit in campos via.
Secat una gratum Phocidos Baccho solum,
Unde altus ima deserit, cælum petens
Clementer ercto colle, Parnassus biceps.
At una bimares Sisyphi terras adit,
Olenia in arva: tertius trames cava
Convalle serpeos, tangit errantes aquas,
Gelidumque dirimit amnis Elei vadum:
Hic pace fretum, subita prædonum manus
Aggressa ferro facinus occultum tulit.
In tempore ipso forte Phœbea excitus,
Tiresia tremulo tardus accelerat gradu,
Comesque Manto luce viduatum trabens.

Œdipus, Tiresias, Manto.

SAcrate divis, proximum Phœbo caput,
Respoosa solve; fare quem pœoæ petaot.
Tir. Quod tardo fatum, lingua quod quærit moras,
Haud te quidem, magnanime, mirari addecet:
" Visu careorem magna pars veri latet.
Sed quo vocat me patria, quo Phœbus, sequat.
Fata eruanrur. si foret viridis mibi
Calidusque sanguis, pectore excuterem Deum.
Appellite aris candidum tergo bovem,
Curvoque numquam colla depressum jugo.
Tu lucis inopem, gnata, genitorem regens,
Manifesta sacri signa fatidici refer.
Man. Opima sanctas victima ante aras stetit.
Tir. In vota superos voce solenni voca,
Arasque dono thuris Eoi extrue.
Man. Jam rbura sacris cælitum ingessi focis.
Tir. Quid flamma? largas jamne comprendit dapes?
Man. Subito refulsit lumen, & subito occidit.
Tir. Utrumne clarus ignis, & nitidus stetit,
Rectusque purum verticem cælo tulit,
Et summam in auras fusus explicuit comam;
An latera circa serpit incertus viæ,
Et fluctuante turbidus fumo labat?
Man. Non una facies mobilis flammæ fuit:
Imbrifera qualis implicat varios sibi
Iris colores, parte quæ magna poli
Curvata picto nuntiat nimbos siou:
Quis desit illi, quisve sir dubites color:
Cærulea fulvis mista oberravit notis;
Sanguinea rursus; ultimum in teaebras abit.
Sed ecce pugnax ignis in partes duas
Discedit, & se scindit unius sacri
Discors favilla. genitor, horresco iotuens;
Libata Bacchi dona permutat cruor,
Ambitque densus regium fumus caput,
Ipsosque circa spissior vultus sedet,
Et nube densa sordidam lucem abdidit.
Quid sit, parens, effare. *Tir.* Quid fari queam
Inter tumultus mentis attooitæ vagos?
Quidnam loquar? sunt dira, sed in alto, mala.
Solet ira certis numinum ostendi notis.
Quid istud est, quod esse prolatum volunt,
Iterumque nolunt, & truces iras tegunt?
Pudet Deos nescio quid. huc propere admove,
Et sparge salsa colla taurorum mola;
Placidone vultu sacra & admotas manus
Patiuntur? *Man.* altum taurus attollens caput,
Primos ad ortus positus, expavit diem;
Trepidusque vultum solis & radios fugit.
Tir. Unone terram vulnere afflicti petunt?
Man. Juvenca ferro semet opposito induit,
Et vulnere uno cecidit. at taurus, duos
Perpessus ictus, huc & huc dubius ruit,
Animamque fessus vix reluctantem exprimit.
Tir. Utrum citatus vulnere angusto micat,
An lentus altas irrigat plagas cruor?
Man. Hujus per ipsam, qua patet pectus, viam
Effusus amnis: hujus exiguo graves
Maculantur ictus imbre: sed versus retro
Per ora multus sanguis atque oculos redit.
Tir. Infausta magnos sacra terrores cieot.
Sed ede certas viscerum nobis notas.
Man. Genitor, quid boc est? non levi motu, ut solent,
Agitata trepidant exta; sed totas manus
Quatiunt; novisque prosilit venis cruor.
Cor marcet ægrum penitus, ac mersum latet;
Liventque venæ; magna pars fibris abest;
Et felle nigro tabidum spumat jecur.
Ac, semper omen unico Imperio grave,
En capita paribus bina consurgunt toris;
Sed utrumque cæsum tenuis abscondit caput
Membrana, latebram rebus occulris negans.
Hostile valido robore insurgit latus,
Septemque venas tendit. has omnes retro
Prohibens reverti limes obliquus secat.
Mutarus ordo est, sede nil propria jacet;
Sed acta retro cuncta. non animæ capax
In parte dextra pulmo sanguineus jacet.
Noo læva cordis regio, non molli ambitu
Omenta pingues viscerum obtendunt sinus.
Natura versa est. nulla lex utero manet.
Scrutemur, unde taorus bic extis rigor.
Quod hoc oefas? conceptus innuptæ bovis,
Nec more solito positus, alieno in loco
Implet parentem. membra cum gemitu movet.
Tremulo rigore debiles artus micant.
Infecit arctas lividus fibras cruor;
Tentaotque turpes mobilem trunci gradum:
Et inane surgit corpus, ac sacros petit
Cornu mioistros: viscera effugiunt manum.
Neque ipsa, quæ te pepulit, armenti gravis
Vox est, nec usquam territi resonant greges.
Immugit ara segnis, & trepidant foci.
Œd. Quid ista sacri signa terrifici ferant,
Exprome: voces aure non timida hauriam.
" Solent suprema facere securos mala.
Tir. His invidebis, quibus opem quæris, malis.
Œd. Memora, quod unum scire cælicolæ voluot,
Cootaminarit rege quis cæso manus.
Tir. Nec alta cæli penna quæ levis secat,
Nec fibra vivis rapta pectoribus potest
Ciere nomen. alia teutanda est via.
Ipse evocandus noctis æternæ plagis
Emissus Erebo, ut cædis auctorem indicet.
Reseranda tellus. Ditis implacabile
Numen precandum. populus infernæ Stygis
Huc extrabendus. ede, cui mandes sacrum.
Nam te, penes quem summa regnorum est, nefas
Invisere umbras. *Œd.* Te, Creo, hic poscit labor,
Ad quem secundum regna respiciunt mea.
Tir. Dum nos profundæ claustra laxamus Stygis,
Populare Bacchi laudibus carmen sonet.

CHO-

CHORUS.

Effusam redimite comam nutante Corymbo,
  Lucidum cæli decus, huc ades votis,
Mollia Nysæis armatæ brachia thyrsis
  Quæ tibi nobiles Thebæ, Bacche, tuæ
  Palmis supplicibus ferunt.
Huc adverte favens virgineum caput,
Vultu sidereo discute nubila,
Et tristes Erebi minas,
Avidumque fatum.
Te decet vernis comam floribus cingi,
  Te caput Tyria cohibere mitra;
  Hederave mollem baccifera
Religare frontem.
Spargere effusos sine lege crines,
Rursus adducto revocare nodo.
Qualis iratam metuens novercam
Creveras falsos imitatus artus,
Crine flaventi simulata virgo,
Luteam vestem retinente zona.
Unde tam molles placuere cultus,
Et sinus laxi, fluidumque syrma?
Vidit aurato residere curru,
Veste cum longa tegeres leones,
Omnis Eoæ plaga vasta terræ;
Qui bibit Gangem, niveumque quisquis
Frangit Araxem.
  Te senior turpi sequitur Silenus asello,
Turgida pampineis redimitus tempora sertis,
Condita lascivi deducunt orgia mystæ.
  Te Bassaridum comitata cohors,
Nunc Edonii pede pulsavit
Sola Pangæi; nunc Threicio
Vertice Pindi; nunc Cadmeas
Inter matres impia Mænas
Comes Ogygio venit Iaccho,
Nebride sacra præcincta latus.
Tibi commotæ pectora matres
Fudere comam: thyrsumque levem
Vibrante manu, jam post laceros
Pentheos artus Thyades œstro
Membra remissæ, velut ignotum
Videre nefas.
  Ponti regna tenet nitidi matertera Bacchi,
Nereidumque choris Cadmeja cingitur Ino.
Jus habet in fluctus magni puer advena ponti
Cognatus Bacchi, numen non vile, Palæmon,
  Te Tyrrhena puer rapuit manus,
Et tumidum Nereus posuit mare,
Cærula cum pratis mutat freta.
Hinc verno platanus folio viret,
Et Phœbo laurus carum nemus:
Garrula per ramos avis obstrepit.
Vivaces hederas ramus tenet.
Summa ligat vitis carchesia.
Idæus prora fremuit leo.
Tigris puppe sedet Gangetica.
Tum pirata freto pavidus natat;
Et nova demersos facies habet.
Brachia prima cadunt prædonibus,
Illisumque utero pectus coit,
Parvula dependet lateri manus,
Et dorso fluctum curvo subit,
Lunata scindit cauda mare,
Et sequitur curvus fugientia carbasa delphin,
Divite Pactolus vexit te Lydius unda,
Aurea torrenti deducens flumina ripa.
Laxavit victos arcus Geticásque sagittas
Lactea Massagetes qui pocula sanguine miscet,
Regna securigeri Bacchum sensere Lycurgi.
  Sensere terræ te Dacum feroces;
Et quos vicinus Boreas ferit.
Arva mutantes: quasque Mæotis
Alluit gentes frigida fluctu:
Quasque despectat vertice summo
  Sidus Arcadium, geminumque plaustrum.
Ille dispersos domuit Gelonos:
Arma detraxit trucibus puellis:
Ore dejecto petiere terram
Thermodontiacæ graves catervæ,
  Positis tandem levibus sagittis,
Mites factæ. sacer & Cithæron
Sanguine inundavit,
Ophioniaque cæde.
Prœtides silvas petiere & agros.
Præsidem Bacchum coluit noverca.
Naxos Ægeo redimita ponto
Tradidit thalamis virginem relictam,
Meliore pensans damna marito.
Pumice sicco
  Fluxit Nyctileus latex.
  Garruli gramen rivi,
Combibit dulces humus alta succos,
  Niveique lactis candida fontes
Et mista odoro Lesbia cum thymo.
  Ducitur magno nova nupta cælo,
  Solenne Phœbus carmen
Edit infusis humero capillis.
Concutit tædas geminus Cupido.
  Telum deposuit Jupiter igneum,
  Oditque Baccho veniente fulmen.
Lucida dum current annosi sidera mundi;
Oceanus clausum dum fluctibus ambiet orbem;
Lunaque dimissos dum plena recolliget ignes;
Dum matutinos prædicet Lucifer ortus;
Altaque cæruleum dum Nerea nesciet Arctos;
Candida formosi venerabimur ora Lyæi.

ACTUS TERTIUS.

Œdipus, Creon.

Etsi ipse vultus flebiles præfert notas,
  Expone cujus capite placemus deos.
Cr. Fari jubes, tacere quæ suadet metus.
Œd. Si te ruentes non satis Thebæ movent,
At sceptra moveant lapsa cognatæ domus.
Cr. Nescisse cupies, nosse quæ nimium expetis.
Œd. " Iners malorum remedium ignorantia est.
Itane & salutis publicæ indicium obrues?
Cr. " Ubi turpis est medicina, sanari piget.
Œd. Audita fare; vel malo domitus,
Quid arma possint regis irati scies.
Cr. " Odere reges dicta quæ dici jubent.
Œd. Mitteris Erebo vile pro cunctis caput,
Arcana sacri voce ni retegis tua.
Cr. Tacere liceat: nulla libertas minor
A rege petitur. *Œd.* Sæpe vel lingua magis
Regi atque regno muta libertas obest.

Cr. Ubi

Cr. Ubi non licet tacere, quid cuiquam licet?
Œd. " Imperia solvit, qui tacet jussus loqui.
Cr. Coacta verba placidus accipias precor.
Œd. Ulline pœna vocis expressæ fuit?
Cr. Est procul ab urbe lucus ilicibus niger,
Dircæa circa vallis irriguæ loca.
Cupressus altis exerens silvis caput
Virente semper alligat trunco nemus;
Curvosque tendit quercus & putres situ
Annosa ramos. hujus abrupit latus
Edax vetustas: illa jam fessa cadens
Radice, fulta pendet aliena trabe.
Amara baccis laurus; & tiliæ leves;
Et Paphia myrtus; & per immensum mare
Motura remos alnus; & Phœbo obvia
Enode Zephyris pinus opponens latus:
Medio stat ingens arbor, atque umbra gravi
Silvas minores urget; & magno ambitu
Diffusa ramis, una defendit nemus.
Tristis sub illa, lucis & Phœbi inscius,
Restagnat humor, frigore æterno rigens:
Limosa pigrum circuit fontem palus.
Huc ut sacerdos intulit senior gradum,
Haud est moratus. præstitit noctem locus.
Tunc fossa tellus, & super rapti rogis
Jaciuntur ignes. ipse funesto integit
Vates amictu corpus, & frondem quatit.
Lugubris imos palla perfundit pedes.
Squalente cultu mœstus ingreditur senex.
Mortifera canam taxus astringit comam.
Nigro bidentes vellere atque atræ boves
Retro trahuntur. flamma prædatur dapes,
Utrumque trepidat igne ferali pecus.
Vocat inde Manes; teque qui Manes regis,
Et obsidentem claustra letalis lacus:
Carmenque magicum volvit, & rapido minax
Decantat ore, quidquid aut placat leves
Aut cogit umbras. irrigat sanguis focos,
Solidasque pecudes urit, & multo specum
Saturat cruore. libat & niveum insuper
Lactis liquorem; fundit & Bacchum manu
Læva. canitque rursus; & terram intuens,
Graviore Manes voce & attonita ciet.
Latravit Hecates turba. ter valles cavæ
Sonuere mœstum. tota succusso solo
Pulsata tellus. audior; vates ait;
Rata verba fudi. rumpitur cæcum Chaos,
Iterque populo Ditis ad superos datur.
Subsedit omnis silva, & erexit comam;
Duxere rimas robora; & totum nemus
Concussit horror. terra se retro dedit,
Gemuitque penitus. sive tentari abditum
Acheron profundum mente non æqua tulit:
Sive ipsa tellus, ut daret functis viam,
Compage rupta sonuit: aut ira furens
Triceps catenas Cerberus movit graves.
Subito dehiscit terra, & immenso sinu
Laxata patuit. ipse pallentes deos
Vidi inter umbras. ipse torpentes lacus
Noctemque veram. gelidus in venis stetit,
Hæsitque sanguis. sæva prosiluit cohors,
Et stetit in armis omne vipereum genus
Fratrum, catervæ dente Dircæo satæ,
Avidumque populi pestis Ogygii malum.
Tum torva Erinnys sonuit, & cæcus Furor
Horrorque, & una quidquid æternæ creant
Celantque tenebræ; Luctus evellens comam,
Ægreque lassum sustinens Morbus caput,
Gravis Senectus sibimet, & pendens Metus.
Nos liquit animus. ipsa, quæ ritus senis
Artesque norat, stupuit. intrepidus parens,
Audaxque damno, convocat Ditis feri
Exsangue vulgus: illico ut nebulæ leves
Volitant, & auras libero cælo trahunt.
Non tot caducas educat frondes Eryx;
Nec vere flores Hybla tot medio creat;
Cum examen alto nectitur densum globo;
Fluctusque non tot frangit Ionium mare;
Nec tanta gelidi Strymonis fugiens minas
Permutat hiems ales, & cælum secans
Tepente Nilo densat Arctoas nives:
Quot ille populos vatis eduxit sonus.
Pavide latebras nemoris umbrosi petunt
Animæ trementes. primus emergit solo
Dextra ferocem cornibus taurum premens
Zhetus; manuque sustinet læva chelym,
Qui saxa dulci traxit Amphion sono.
Interque natos Tantalis tandem suos
Tuto superba, fert caput fastu gravi,
Et numerat umbras. pejor hac genitrix adest
Furibunda Agave; tota quam sequitur manus
Partita regem. sequitur & Bacchas lacer
Pentheus, tenetque sævus etiam nunc minas.
Tandem vocatus sæpe, pudibundum extulit
Caput, atque ab omni desidet turba procul,
Celatque semet: instat, & Stygias preces
Geminat sacerdos, donec in apertum efferat
Vultus opertos Lajus. fari horreo.
Stetit per artus sanguine effuso horridus,
Pædore fœdo squalidam obtectus comam.
Et ore rabido fatur: O Cadmi effera,
Cruore semper læta cognato domus,
Vibrate thyrsos, enthea gnatos manu
Lacerate potius. maximum Thebis scelus
Maternus amor est. patria, non ira Deum,
Sed scelere raperis. non gravi flatu tibi
Luctificus Auster, nec parum pluvio æthere
Satiata tellus halitu sicco nocet:
Sed rex cruentus; præmia qui sævæ necis
Sceptra, & nefandos occupat thalamos patris,
Invisa proles. sed tamen pejor parens
Quam gnatus: utero rursus infausto gravis,
Egit qui in ortus semet; & matri impios
Fœtus regessit: quique nec mos est feris,
Fratres sibi ipse genuit; implicitum malum;
Magisque monstrum Sphinge perplexum sua.
Te, te, cruenta sceptra qui dextra geris,
Te pater inultus urbe cum tota petam,
Et mecum Erinnys pronubas thalami traham,
Traham sonantes verbera; incestam domum
Vertam, & Penates impio Marte obteram.
Proinde pulsum finibus regem ocyus
Agite exulem. quodcumque funesto gradu
Solum relinquet, vere florifero virens
Reparabit herbas. spiritus puros dabit
Vitalis aura; veniet & silvis decor.
Letum, luesque, mors, labor, tabes, dolor,
Comitatus illo dignus, excedent simul.
Et ipse rapidis gressibus sedes volet
Effugere nostras; sed graves pedibus moras
Addam, & tenebo. repet incertus viæ,
Baculo senili triste prætentans iter.

Præcidite

Præcidite terras, auferam cælum pater.
Œd. Et ossa & artus gelidus invasit tremor.
Quidquid timebam facere, fecisse arguor.
Tori jugalis abnuit Merope nefas
Sociata Polybo. sospes absolvit manus
Polybus meas. uterque defendit parens
Cædem, stuprumque. quis locus culpæ est super?
Multo ante Thebæ Lajum amissum gemunt,
Bœota gressu quam meo tetigi loca.
Falsusne senior, an Deus Thebis gravis?
Jam, jam tenemus callidi socios doli.
Mentitur ista præferens fraudi deos
Vates, tibique sceptra despondet mea.
Cr. Egon', ut sororem regia expelli velim?
Si me fides sacrata cognati laris
Non contineret in meo certum statu;
Tamen ipsa me Fortuna terreret, nimis
Sollicita semper. liceat hoc tuto tibi
Exuere pondus, ne recedentem opprimat.
Jam te minore tutior pones loco.
Œd. Hortaris etiam, sponte deponam ut mea
Tam gravia regna? *Cr.* Suadeam hoc illis ego,
In utrumque queis est liber etiam nunc status.
Tibi jam necesse est ferre fortunam tuam.
Œd. " Certissima est regnare cupienti via,
" Laudare modica, & ocium ac somnum sequi.
" Ab inquieto sæpe simulatur quies.
Cr. Parumne me tam longa defendit dies?
Œd. Aditum nocendi perfido præstat dies.
Cr. Solutus onere regio, regni bonis
Fruor, domusque civium cœtu viget;
Nec ulla vicibus surgit alternis dies,
Qua non propinqui munera ad nostros lares
Sceptri redundent; cultus, opulentæ dapes,
Donata multis gratia nostra salus,
Quid tam beatæ deesse fortunæ rear?
Œd. Quod " res secundæ non habent umquam modum.
Cr. Incognita igitur ut nocens caussa cadam?
Œd. Num ratio vobis reddita est vitæ meæ?
Num audita caussa est nostra Tiresiæ? tamen
Sontes videmur. facitis exemplum; sequor.
Cr. Quid si innocens sum? *Œd.* " Dubia pro certis solent
" Timere reges. *Cr.* Qui pavet vanos metus,
" Veros fatetur. *Œd.* Quisquis in culpa fuit,
" Dimissus odit omne, quod dubium putat.
Cr. Sic odia fiunt. *Œd.* " Odia qui nimium timet,
" Regnare nescit. regna custodit metus.
" *Cr* Qui sceptra duro sævus imperio regit,
" Timet timentes: metus in auctorem redit.
Œd. Servate sontem saxeo inclusum specu:
Ipse ad penates regios referam gradum.

CHORUS.

NOn tu tantis caussa periclis,
Non hæc Labdacidas premunt
Fata: sed veteres deum
Iræ sequuntur. Castalium nemus
Umbram Sidonio præbuit hospiti,
Lavitque Dirce Tyrios colonos:
Ut primum magni natus Agenoris,
Fessus per orbem furta sequi Jovis,
Sub nostræ ramis constitit arboris,
Prædonem numerans suum;
Monituque Phœbi, jussus erranti
Comes ire vaccæ, quam non flexerat
Vomer, aut tardi juga curva plaustri,
Deseruit fugas, nomenque genti
Inauspicata de bove tradidit.
Tempore ex illo nova monstra semper
Protulit tellus. aut anguis imis
Vallibus editus, annosa supra
Robora sibilat, supraque pinus,
Supra Chaonias celsior arbores
Cæruleum erexit caput,
Cum majore sui parte recumberet,
Aut fœta tellus, impio partu,
Effudit arma.
Sonuit reflexo classicum cornu,
Lituusque adunco stridulos cantus
Elisit ære. ante, non linguas
Alias, & arma vocis ignotæ
Clamore primum hostico experti,
Agmina campos cognata tenent.
Dignaque jacto semine proles
Uno ætatem permensa die,
Post Luciferi nata meatus,
Ante Hesperios occidit ortus.
Horret tantis advena monstris,
Populique timet bella recentis:
Donec cecidit sæva juventus;
Genitrixque suo reddi gremio
Modo productos vidit alumnos.
Hac transierit civile nefas.
Illa Herculeæ norint Thebæ
Prælia fratrum.
Quid Cadmei fata nepotis,
Cum vivacis cornua cervi
Frontem ramis texere novis,
Dominumque canes egere suum?
Præceps silvas montesque fugit
Citus Actæon, agilique magis
Pede per saltus & saxa vagus
Metuit motas zephyris plumas,
Et, quæ posuit, retia vitat:
Donec placidi fontis in unda
Cornua vidit vultusque feros,
Ubi virgineos foverat artus
Nimium sævi Diva pudoris.

ACTUS QUARTUS.

Œdipus, Jocasta.

CUras revolvit animus, & repetit metus.
Obiisse nostro Laium scelere autumant
Superi inferique. sed animus contra innocens,
Sibique melius quam deis notus, negat.
Redit memoria tenue per vestigium,
Cecidisse nostri stipitis pulsu obvium
Datumque Diti, cum prior juvenem senex
Curru superbus pelleret, Thebis procul,
Phocea trifidas regio qua scindit vias.
Unanima conjux, explica errorem precor,
Quæ spatia moriens Laius vitæ tulit.
Primone in ævo viridis, an fracto occidit?
Joc. Inter senem juvenemque; sed propior seni.
Œd. Frequensne turba regium cinxit latus?
Joc. Plures fefellit error ancipitis viæ;
Paucos fidelis curribus junxit labor.

Œd.

Œd. Aliquiſne cecidit regio fato comes?
Joc. Unum fides virtuſque conſortem addidit.
Œd. Teneo nocentem; convenit numerus, locus.
Sed tempus adde. Joc. Decima jam metitur ſeges.

Senex, Œdipus.

COrinthius te populus in regnum vocat
Patrium. quietem Polybus æternam obtinet.
Œd. Ut undique in me ſæva fortuna irruit?
Ediſſere agedum, quo cadat fato parens.
Se. Animam ſenilem mollis exſolvit ſopor.
Œd. Genitor ſine ulla cæde defunctus jacet.
Teſtor, licet jam tollere ad cælum pie
Puras nec ulla ſcelera metuentes manus.
Sed pars magis metuenda fatorum manet.
Se. Omnem paterna regna diſcutiunt metum.
Œd. Repetam paterna regna, ſed matrem horreo.
Se. Metuis parentem, quæ tuum reditum expetens
Sollicita pendet? Œd. Ipſa me pietas fugat.
Se. Viduam relinques? Œd. Tangis, en, ipſos metus.
Se. Effare, merſus qui premat mentem timor:
Præſtare tacitam regibus ſoleo fidem.
Œd. Connubia matris Delphico monitu tremo.
Se. Timere vana deſine, & turpes metus
Depone. Merope vera non fuerat parens.
Œd. Quod ſubditivi præmium gnati petit?
Se. Regnum ſuperbum; liberi adſtringunt fidem.
Œd. Secreta thalami, fare, quo excipias modo.
Se. Hæ te parenti parvulum tradunt manus.
Œd. Tu me parenti tradis? at quis me tibi?
Se. Paſtor nivoſo ſub Cythæronis jugo.
Œd. In illa temet nemora quis caſus tulit?
Se. Illo ſequebar monte cornigeros greges.
Œd. Nunc adice certas corporis noſtri notas.
Se. Forata ferro geſſeras veſtigia,
Tumore nactus nomen ac vitio pedum.
Œd. Quis fuerit ille, qui meum dono dedit
Corpus, requiro. Se. Regios pavit greges,
Minor ſub illo turba paſtorum fuit.
Œd. Eloquere nomen. Se. " Prima langueſcit ſenum
" Memoria, longo laſſa ſublabens ſitu.
Œd. Poteſne facie noſcere ac vultu virum?
Se. Fortaſſe noſcam. ſæpe jam ſpatio obrutam
Levis exoletam memoriam revocat nota.
Œd. Ad ſacra & aras omne compulſum pecus
Duces ſequantur. ite propere, accerſite,
Famuli, penes quos ſumma conſiſtit gregum.
Se. " Sive iſta ratio, ſive fortuna occulit,
" Latere ſemper patere, quod latuit diu.
" Sæpe eruentis veritas patuit malo.
Œd. Malum timeri majus his aliquid poteſt?
Se. Magnum eſſe, magna mole quod petitur, ſcias.
Concurrit illinc publica, hinc regis ſalus,
Utrimque patria. contine medias manus,
Ut nil laceſſas, " ipſa ſe fata explicant.
" Non expedit concutere felicem ſtatum.
Œd. " Tuto movetur, quidquid extremo in loco eſt.
Se. Nobilius aliquid genere regali appetis?
Ne te parentis pigeat inventi, vide.
Œd. Nec pœnitendi ſanguinis quæram fidem:
Sed noſſe certum eſt. ecce grandævus ſenex,
Arbitria ſub quo regii fuerant gregis,
Phorbas. referſne nomen aut vultum ſenis?
Se. Arridet animo forma. nec notus ſatis,
Nec rurſus iſte vultus ignotus mihi.

Regnum obtinente Laio famulus greges
Agitaſti opimos ſub Cithæronis plaga?

Phorbas, Senex, Œdipus.

LÆtus Cithæron pabulo ſemper novo
Æſtiva noſtro prata ſummittit gregi.
Se. Noſciſne memet? Ph. Dubitat anceps memoria.
Œd. Huic aliquis a te traditur quondam puer?
Effare. dubitas? cur genas mutat color?
Quid verba quæris? " veritas odit moras.
Ph. Obducta longo temporum tractu moves.
Œd. Fatere, ne te cogat ad verum dolor.
Ph. Inutili iſti munus infantem dedi.
Non potuit ille luce, non cælo frui.
Se. Procul ſit omen: vivit, & vivat precor.
Œd. Supereſſe quare traditum infantem negas?
Ph. Ferrum per ambos tenue tranſactum pedes
Ligabat artus: vulneri innatus tumor
Puerile fœda corpus urebat lue.
Se. Quid quæris ultra? fata jam accedunt prope.
Œd. Quis fuerit infans, edoce. Ph. Prohibet fides.
Œd. Huc aliquis ignem. flamma jam excutiet fidem.
Per tam cruentas vera quærenti vias,
Ignoſce quæſo, ſi ferus videor tibi,
Et impotens. Ph. Jam parta vindicta in manu eſt.
Œd. Dic vera. quiſnam, quove generatus patre,
Qua matre genitus? Ph. Conjuge eſt genitus tua.
Œd. Dehiſce tellus. tuque tenebrarum potens,
In tartara ima, rector umbrarum, rape
Retro reverſas generis ac ſtirpis vices.
Congerite, cives, ſaxa in infeſtum caput;
Mactate telis. me petat ferro parens;
Me natus. in me conjuges arment manus,
Fratreſque; & æger populus ereptos rogis
Jaculetur ignes. ſeculi crimen vagor,
Odium Deorum, juris exitium ſacri;
Qua luce primum ſpiritus hauſi rudes,
Jam morte dignus. redde nunc animos, parens.
Nunc aliquid aude ſceleribus dignum tuis.
I, perge. propero regiam curſu pete,
Gratare matri, liberis aucta domo.

CHORUS.

FAta ſi liceat mihi
Fingere arbitrio meo,
Temperem zephyro levi
Vela, ne preſſæ gravi
Spiritu antennæ tremant.
Lenis ac modicum fluens
Aura, nec vergens latus,
Ducat intrepidam ratem.
Tuta me media vehat
Vita decurrens via.
Cnoſſium regem timens,
Alta dum demens petit,
Artibus fidens novis,
Certat & veras aves
Vincere, ac falſis nimis
Imperat pennis puer,
Abſtulit nomen freto.
Callidus medium ſenex
Dædalus librans iter
Nube ſub media ſtetit,
Alitem expectans ſuum.

Qualis accipitris minas
Fugit, & sparsos metu
Colligit fœtus avis:
Donec in ponto manus
Movit implicitas puer,
Comes audacis viæ.
" Quidquid excessit modum
" Pendet instabili loco.
Sed quid hoc? postes sonant,
Mœstus & famulus manu
Regius quassat caput.
Ede, quid portes novi,

ACTUS QUINTUS.

Nuncius.

PRædicta postquam fata, & infandum scelus
Deprendit, ac se scelere convictum Oedipus
Damnavit ipse; regiam infestus petens
Invisa propero tecta penetravit gradu;
Qualis per arva Libycus insanit leo,
Fulvam minaci fronte concutiens jubam:
Vultus furore torvus, atque oculi truces,
Gemitus, & altum murmur, & gelidus fluit
Sudor per artus. spumat, & volvit minas,
Ac mersus alte magnus exundat dolor.
Secum ipse sævus grande nescio quid parat,
Suisque fatis simile. Quid pœnas moror?
Ut hoc sceleftum pectus aut ferro petat,
Aut fervido aliquis igne vel saxo domet?
Quæ tigris, aut quæ sæva visceribus meis
Incurret ales? ipse tu scelerum capax
Sacer Cithæron, vel feras in me tuis
Emitte silvis, mitte vel rabidos canes.
Nunc redde Agaven, anime, quid mortem times?
" Mors innocentem sola fortunæ eripit.
Hæc fatus, aptat impiam capulo manum,
Ensemque ducit. Itane tam magnis breves
Pœnas sceleribus solvis? atque uno omnia
Pensabis ictu? moreris? hoc patri sat est.
Quid deinde matri? quid male in lucem editis
Gnatis? quid ipsi, quæ tuum magna luit
Scelus ruina, flebili patriæ dabis?
Solvenda non est illa quæ leges ratas
Natura in uno vertit Oedipode, novos
Commenta partus. suppliciis eadem meis
Novetur. iterum vivere, atque iterum mori
Liceat; renasci semper: ut toties nova
Supplicia pendas. utere ingenio miser.
" Quod sæpe fieri non potest, fiat diu.
Mors eligatur longa. quæratur via,
Qua nec sepultis mistus, & vivis tamen
Exemptus erres. morere, sed citra patrem.
Cunctaris, anime? subitus en vultus gravat
Profusus imber, ac rigat fletu genas?
Et flere satis est? hactenus fundent levem
Oculi liquorem. sedibus pulsi suis
Lacrimas sequantur. hi maritales statim
Fodiantur oculi. dixit, atque ira furit.
Ardent minaces igne truculento genæ;
Oculique vix se sedibus retinent suis.
Violentus, audax, mutus, iratus, ferox;
Tantum cruentus gemuit; & dirum fremens
Manus in ora torsit. at contra truces
Oculi steterunt, & suam intenti manum
Ultro insequuntur. vulneri occurrunt suo.
Scrutatur avidus manibus uncis lumina.
Radice ab ima funditus vulsos simul
Evolvit orbes. hæret in vacuo manus,
Et fixa penitus unguibus lacerat cavos
Alte recessus luminum & inanes sinus.
Sævitque frustra, plusque quam sat est furit;
Tantum est periclum lucis, attollit caput,
Cavisque lustrans orbibus cæli plagas,
Noctem experitur. quidquid effossis male
Dependet oculis, rumpit; & victor deos
Conclamat omnes; parcite, eo, patriæ, precor:
Jam justa feci, debitas pœnas tuli.
Inventa thalamis digna nox tandem meis.
Rigat ora fœdus imber, & lacerum caput
Largum revulsis sanguinem venis vomit.

CHORUS.

" FAtis agimur: cedite fatis.
" Non sollicitæ possunt curæ
" Mutare rati stamina fusi.
" Quidquid patimur mortale genus,
" Quidquid facimus, venit ex alto:
" Servatque suæ decreta colus
" Lachesis. dura revoluta manu
" Omnia certo tramite vadunt;
" Primusque dies dedit extremum.
" Non illa Deo vertisse licet,
" Quæ nexa suis currunt causis.
" It cuique ratus, prece non ulla
" Mobilis, ordo. multis ipsum
Timuisse nocet. " multi ad fatum
" Venere suum, dum fata timent.
Sonuere fores, atque ipse suum
Duce non ullo molitur iter
Luminis orbus.

Œdipus, Chorus, Jocasta.

BEne habet, peractum est. justa persolvi patri.
Juvant tenebræ. quis Deus tandem mihi
Placatus atra nube perfundit caput?
Quis scelera donat? conscium evasi diem.
Nil, parricida, dexteræ debes tuæ.
Lux te refugit. vultus Oedipodem hic decet.
Ch. En ecce, rapido sæva prosiluit gradu
Jocasta vecors: qualis attonita & furens
Cadmea mater abstulit gnato caput,
Sensitve raptum. dubitat. afflictum alloqui
Cupit, pavetque. jam malis cessit pudor.
Joc. Cupiunt, & horrent ora, nam quid te vocem?
Gnatumne? dubitas? gnatus es: gnatum pudet?
Immitis, oro, gnate, quo avertis caput,
Vacuosque vultus? *Œd.* Quis frui & tenebris vetat?
Quis reddit oculos? matris en, matris sonus.
Perdidimus operam. congredi fas amplius
Haud est. nefandos dividat vastum mare,
Dirimatque tellus abdita: & quisquis sub hoc
In alia versus sidera, ac solem avium
Dependet orbis, alterum ex nobis ferat.
Joc. Fati ista culpa est: nemo fit fato nocens.
Œd. Jam parce verbis mater, & parce auribus,
Per has reliquias corporis trunci precor,

Per

Per inauspicatum sanguinis pignus mei,
Per omne nostri nominis fas & nefas.
Joc. Quid, anime, torpes? socia cur scelerum dare
Pœnas recusas? omne confusum perit,
Incesta, per te juris humani decus.
Morere, ac nefastum spiritum ferro exige.
Non si ipse mundum concitans divum sator
Corusca sæva tela jaculetur manu,
Umquam rependam sceleribus pœnas pares
Mater nefanda. mors placet: mortis via
Quæratur. agedum, commoda matri manum,
Si parricida es. restat hoc operi ultimum.
Rapiatur ensis. hoc jacet ferro meus
Conjux. quid illum nomine haud vero vocas?
Socer est. utrumque pectori infigam meo
Telum? an patenti conditum jugulo imprimam?
Eligere nescis vulnus. hunc, dextra, hunc pete
Uterum capacem, qui virum & gnatum tulit.
Ch. Jacet perempta. vulneri immoritur manus;
Ferrumque secum nimius ejecit cruor.
Œd. Te, fatidice, te præsidem veri Deum
Compello. solum debui fatis patrem.
Bis parricida, plusque quam timui nocens.
Matrem peremi; scelere confecta est meo.
O Phœbe mendax, fata superavi impia.
Pavitante gressu sequere fallaces vias,
Suspensa plantis efferens vestigia.
Caecam trementi dextera noctem rege.
I, gradere præceps lubricos ponens gradus.
I, profuge, vade. siste, ne in matrem incidas.
Quicumque fessi corpore & morbo graves
Semianima trahitis corpora; en fugio, exeo.
Relevate colla. mitior cæli status
Post terga sequitur. quisquis exilem jacens
Animam retentat, vividos haustus levis
Concipiat. ite, ferte depositis opem.
Mortifera mecum vitia terris extraho;
Violenta fata, & horridus mortis tremor,
Maciesque & atra pestis, & rabidus dolor
Mecum ite, mecum. ducibus his uti libet.

FINIS ŒDIPI.

T R O A S.

P E R S O N Æ.

HECUBA.	PYRRHUS.
CHORUS MULIERUM.	ANDROMACHA.
TALTHYBIUS.	SENEX.
AGAMEMNON.	ULYSSES.
CALCHAS.	ASTYANAX.
HELENA.	NUNCIUS.

ACTUS PRIMUS.

Hecuba.

Uicumque regno fidit, & magna potens
Dominatur aula, nec leves metuit deos,
Animumque rebus credulum lætis dedit,
Me videat, & te, Troja. non umquam tulit
Documenta Fors majora, quam fragili loco
Starent superbi: columen eversum occidit
Pollentis Asiæ, cælitum egregius labor:
Ad cujus arma venit, & qui frigidum
Septena Tanain ora pandentem bibit;
Et qui renatum pronus excipiens diem,
Tepidum rubenti Tigrin immiscet freto;
Et quæ vagos vicina prospiciens Scythas
Ripam catervis Ponticam viduis ferit;
Excisa ferro est. Pergamum incubuit sibi.
En alta muri decora congesti jacent
Tectis adustis. regiam flammæ ambiunt;
Omnisque late fumat Assaraci domus.
Non prohibet avidas flamma victoris manus;
Diripitur ardens Troja, nec cælum patet
Undante fumo. nube ceu densa obsitus,
Ater favilla squallet Iliaca dies.
Stat avidus victor, & lentum Ilium
Metitur oculis, ac decem tandem ferus
Ignoscit annis. horret afflictam quoque;
Victamque quamvis videat, haud credit sibi
Potuisse vinci. spolia populator rapit
Dardania. prædam mille non capiunt rates.
Testor deorum numen adversum mihi;
Patriæque cineres; teque rectorem Phrygum,
Quem Troja toto conditum regno tegit,
Tuosque manes, quo stetit stante Ilion;
Et vos meorum liberum magni greges,
Umbræ minores; quidquid adversi accidit,
Quæcumque Phœbas ore lymphato furens,
Credi Deo vetante, prædixit mala,
Prior Hecuba vidi gravida, nec tacui metus,
Et vana vates ante Cassandram fui.
Non cautus ignes Ithacus, aut Ithaci comes,
Nocturnus in vos sparsit, aut fallax Sinon:
Meus ignis iste est; facibus ardetis meis.
Sed quid ruinas urbis eversæ gemis,
Vivax senectus? respice infelix ad hos
Luctus recentes. Troja jam vetus est malum.
Vidi execrandum regiæ cædis nefas,
Ipsasque ad aras majus admissum scelus
Æacidis armis: cum ferox sæva manu
Coma reflectens regium torta caput,
Alto nefandum vulneri ferrum abdidit;
Quod penitus actum cum recepisset libens,
Ensis senili tinctus e jugulo rediit.
Placare quem non potuit a cæde effera,
Mortalis ævi cardinem extremum premens;
Superique testes sceleris; & quondam sacrum
Regni jacentis? ille tot regum parens
Caret sepulchro Priamus, & flamma indiget,
Ardente Troja. non tamen superis sat est:
Dominum, ecce, Priami nuribus & natis legens
Sortitur urna. præda quem vilis sequar?
Hic Hectoris conjugia despondet sibi;
Hic optat Heleni conjugem; hic Antenoris;
Nec deest tuos Cassandra qui thalamos petat.
Mea sors timetur. sola sum Danais metus.
Lamenta cessant? turba, captivæ, mea;
Ferite palmis pectora, & planctus date,
Et justa Trojæ facite. jamdudum sonet
Fatalis Idæ judicis diri domus.

Chorus Mulierum, Hecuba.

NOn rude vulgus, lacrymisque novum
Lugere jubes: hoc continuis

Egimus annis, ex quo tetigit
Phrygius Grajas hospes Amyclas,
Secuitque fretum pinus matri
Sacra Cybellæ.
Decies nivibus canuit Ide,
Ide nostris nudata rogis;
Et Sigeis trepidus campis
Decies secuit messor aristas;
Ut nulla dies mœrore caret,
Sed nova fletus causa ministrat.
Ite ad planctus;
Miseramque leva, regina, manum,
Vulgus dominam vile sequemur.
Non indociles lugere sumus.
He. Fidæ casus nostri comites,
Solvite crinem: per colla fluant
Mœsta capilli, tepido Trojæ
Pulvere turpes. paret exertos
Turba lacertos. veste remissa
Substringe sinus, uteroque tenus
Pateant artus. cui conjugio
Pectora velas, captive pudor?
Cingat tunicas palla solutas.
Vacet ad crebri verbera planctus
Furibunda manus. placet hic habitus,
Placet. agnosco Troada turbam.
Iterum luctus redeant veteres;
Solitum flendi vincite morem.
Hectora flemus.
Ch. Solvimus omnes
Lacerum multo funere crinem;
Coma demissa est libera nodo;
Sparsitque cinis fervidus ora.
He. Complete manus. hoc ex Troja
Sumpsisse licet. cadat ex humeris
Vestis apertis: utrumque tegat
Suffulta latus. jam nuda vocant
Pectora dextras. nunc nunc vires
Exprome, dolor, tuas.
Rhœtea sonent litora planctu;
Habitansque cavis montibus Echo
Non, ut solita est, extrema brevis
Verba remittat; totos reddat
Trojæ gemitus. audiat omnis
Pontus, & æther: sævite manus,
Pulsu vasto tundite pectus.
Non sum solito contenta sono.
Hectora flemus.
Ch. Tibi nostra ferit dextra lacertos,
Humerosque ferit tibi sanguineos.
Tibi nostra caput dextera pulsat.
Tibi maternis ubera palmis
Laniata jacent. fluit, & multo
Sanguine manat, quamcumque tuo
Funere feci, rupta cicatrix.
Columen patriæ, mora fatorum,
Tu præsidium Phrygibus fessis,
Tu murus eras; humerisque tuis
Stetit illa decem fulta per annos:
Tecum cecidit. summusque dies
Hectoris idem patriæque fuit.
He. Vertite planctus: Priamo vestros
Fundite fletus: satis Hector habet.
Ch. Accipe fletus bis capte senex:
Nil Troja semel te rege tulit.
Bis pulsata Dardana Grajo
Mœnia ferro; bisque pharetras
Passa Herculeas. post elatos
Hecubæ partus, regumque rogos,
Postrema pater funera cludis;
Magnoque Jovi victima cæsus
Sigea premis litora truncus.
He. Alio lacrimas flectite vestras:
Non est Priami miseranda mei
Mors, Iliades. " Felix Priamus,
Dicite cunctæ. liber Manes
Vadit ad imos: nec feret umquam
Victa Grajum cervice jugum.
Non ille duos vidit Atridas,
Nec fallacem cernit Ulyssem.
Non Argolici præda triumphi
Subjecta feret colla tropæis.
Non assuetas ad sceptra manus
Post terga dabit; currusque sequens
Agamemnonios, aurea dextra
Vincula gestans, lætis fiet
Pompa Mycenis. *Ch.* " Felix Priamus,
Dicimus omnes: secum excedens
Sua regna tulit: nunc Elysii
Nemoris tutis errat in umbris,
Interque pias felix animas
Hectora quærit. " Felix Priamus!
" Felix, quisquis bello moriens
" Omnia secum consumpta videt!

ACTUS SECUNDUS.

Talthybius, Chorus.

QUam longa Danais semper in portu mora,
Seu petere bellum, petere seu patriam volunt
Ch. Quæ caussa ratibus faciat & Danais moram,
Effare; reduces quis deus cludat vias.
Tal. Pavet animus; artus horridus quassat tremor.
" Majora veris monstra vix capiunt fidem.
Vidi ipse, vidi. summa jam Titan juga
Stringebat; ortus vicerat noctem dies:
Cum subito cæco terra mugitu fremens
Concussa, cæcos traxit ex imo sonos.
Movere silvæ capita, & excelsum nemus
Fragore vasto tonuit, & lucus sacer;
Idæa ruptis saxa ceciderunt jugis.
Nec sola tellus tremuit: & pontus suum
Adesse Achillem sensit, ac stravit vada.
Tunc scissa tellus aperit immensos specus,
Et hiatus Erebi pervium ad superos iter
Tellure fracta præbet, ac tumulum levat.
Emicuit ingens umbra Thessalici ducis;
Threicia qualis arma præludens tuis
Jam, Troja, fatis stravit: aut Neptunium
Cana nitentem perculit juvenem coma:
Aut cum inter acies Marte violento furens,
Corporibus amnes clusit; & quærens iter
Tardus cruento Xanthus erravit vado:
Aut cum superbo victor in curru stetit,
Egitque habenas, Hectorem & Trojam trahens.
Implevit omne litus irati sonus:
Ite, ite inertes: debitos manibus meis
Auferte honores: solvite ingratas rates
Per nostra ituri maria. non parvo luit

Iras

Iras Achillis Græcia: at magno luet.
Desponsa nostris cineribus Polyxena
Pyrrhi manu mactetur, & tumulum tiget.
Hæc fatus; alta nocte divisit diem,
Repetensque Ditem, mersus ingentem specum
Coeunte terra junxit. immoti jacent
Tranquilla pelagi; ventus abjecit minas,
Placidumque fluctu murmurat leni mare.
Tritonum ab alto cecinit hymenæum chorus.

Pyrrhus, Agamemnon, Calchas.

Cum læta pelago vela rediturus dares,
Excidit Achilles: cujus unius manu
Impulsa Troja corruit tandem solo,
Brevi repensans, quidquid adjecit moræ
Scyros, fretumque Lesbos Ægæum secans.
Illo remoto, dubia quo caderet, stetit.
Velis licet, quod petitur, ac properes dare,
Sero es daturus. jam suum cuncti duces
Tulere pretium. quæ minor merces potest
Tantæ dari virtuti? an is meruit parum,
Qui, fugere bellum jussus, & longa sedens
Ævum senecta degere, ac Pylii senis
Transcendere annos, exuens matris dolos,
Falsasque vestes, fassus est armis virum?
Inhospitali Telephus regno impotens
Dum Mysiæ ferocis introitus negat,
Rudem cruore regio dextram imbuit,
Fortemque eamdem sensit & mitem manum,
Cecidere Thebæ; vidit Eetion capi
Sua regna victus. clade subversa est pari
Imposita celso parva Lyrnessos jugo;
Captaque tellus nobilis Briseide.
Et, caussa litis regibus, Chryse jacet;
Et nota fama Tenedos; & quæ pascuo
Fœcunda pingui Thracios nutrit greges;
Et sacra Phœbo Cilla. quid! quas alluit
Vernis Caycus gurgitem attollens aquis?
Hæc tanta clades gentium ac tantus pavor,
Sparsæ tot urbes, turbinis vasti modo,
Alterius esset gloria ac summum decus:
Iter est Achillis. sic meus venit pater;
Et tanta gessit bella, dum bellum parat.
Ut alia sileam merita; non unus satis
Hector fuisset? Ilium vicit pater;
Vos diruistis. inclytas laudes juvat,
Et clara magni facta genitoris sequi.
Jacuit peremptus Hector ante oculos patris,
Patruique Memnon, cujus ob luctum parens
Pallente mæstum protulit vultu diem,
Suique victor operis exemplum horruit;
Didicitque Achilles, & Deis natos mori.
Tum versa Amazon ultimus cecidit timor.
Debes Achilli, merita si digne æstimas,
Etsi Mycenis virginem atque Argis petat.
Dubitatur etiam? placita nec subito probas?
Priamique natam Pelei nato, ferum
Mactare credis? at tuam natam parens
Helenæ immolasti. solita jam & facta expeto.
Ag. " Juvenile vitium est, regere non posse impetum.
Ætatis alios fervor hic primæ rapit,
Pyrrhum paternus: spiritus quondam truces
Minasque tumidi lentus Æacidæ tuli.
" Quo plura possis, plura patienter feras.
Quid cæde dira nobilem clari ducis
Aspergis umbram? noscere hoc primum decet;
Quid facere victor debeat, victus pati.
" Violenta nemo imperia continuit diu:
" Moderata durant. quoque fortuna altius
" Evexit ac levavit humanas opes,
" Hoc se magis supprimere felicem decet,
" Variosque casus tremere, metuentem deos
" Nimium faventes. magna momento obrui
" Vincendo didici. Troja nos tumidos facit
Nimium ac feroces. " stamus hoc Danai loco,
" Unde illa cecidit. fateor, aliquando impotens
Regno ac superbus, altius memet tuli:
Sed fregit illos spiritus hæc, quæ dare
Potuisset alii, caussa, fortunæ favor.
Tu me superbum, Priame, tu timidum facis.
Ego esse quidquam sceptra, nisi vano putem
Fulgore tectum nomen, & falso comam
Vinclo decentem? casus hæc rapiet brevis;
Nec mille forsan ratibus, aut annis decem.
Non omnibus fortuna tam lenta imminet.
Equidem fatebor (pace dixisse hoc tua
Argiva tellus liceat) affligi Phrygas
Vincique volui: ruere & æquari solo,
Etiam arcuissem. sed " regi frenis nequit
" Et ira, & ardens hostis, & victoria
" Commissa nocti. quidquid indignum aut ferum
Cuiquam videri potuit, hoc fecit dolor,
Tenebræque, per quas ipse se irritat furor,
Gladiusque felix, cujus infecti semel
Vecors libido est. quidquid eversæ potest
Superesse Trojæ, maneat. exactum satis
Pœnarum, & ultra est. regia ut virgo occidat,
Tumuloque donum detur, & cineres riget,
Et facinus atrox cædis ut thalamos vocem,
Non patiar. in me culpa cunctorum redit.
" Qui non vetat peccare, cum possit, jubet.
Pyr. Nullumne Achillis præmium manes ferent?
Ag. Ferent; & illum laudibus cuncti canent;
Magnumque terræ nomen ignotæ audient.
Quod si levatur sanguine infuso cinis,
Opima Phrygii colla cædantur gregis,
Fluatque nulli flebilis matri cruor.
Quis iste mos est, quando in inferias homo est
Impensus homini? detrahe invidiam tuo
Odiumque patri, quem coli pœna jubes.
Pyr. O tumide, rerum dum secundarum status
Extollit animos; timide, cum increpuit metus:
Regum tyranne, jamne flammatum geris
Amore subito pectus, ac Veneris novæ?
Solusne toties spolia de nobis feres?
Hac dextra Achilli victimam reddam suam:
Quam si negas retinesque, majorem dabo,
Dignamque, quam det Pyrrhus. & nimium diu
A cæde nostra regia cessat manus,
Paremque poscit Priamus. *Ag.* Haud equidem nego
Hoc esse Pyrrhi maximum in bello decus,
Sævo peremptus ense quod Priamus jacet,
Supplex paternus. *Pyr.* Supplices nostri patris,
Hostesque eosdem novimus. Priamus tamen
Præsens rogavit: tu gravi pavidus metu
Nec ad rogandum fortis, Ajaci preces
Ithacoque mandas, clusus, atque hostem tremens.
Ag. At non timebat tunc tuus, fateor, parens,
Interque cædes Græciæ, atque ustas rates,
Segnis jacebat, belli & armorum immemor,
Levi canoram verberans plectro chelym.

Pyr. Tunc

Pyr. Tunc magnus Hector, arma contemnens tua,
Cantus Achillis timuit: & tanto in metu
Navalibus pax alta Thessalicis fuit.
Ag. Nempe iisdem in istis Thessalicis navalibus,
Pax alta rursus Hectoris patri fuit.
Pyr. Est regis, alii spiritum regi dare.
Ag. Cur dextra regi spiritum eripuit tua?
Pyr. " Mortem misericors sæpe pro vita dabit.
Ag. At nunc misericors virgines busto petis.
Pyr. Jamne immolari virgines credis nefas?
Ag. " Præferre patriam liberis regem decet.
Pyr. Lex nulla capto parcit, aut pœnam impedit.
Ag. " Quod non vetat lex, hoc vetat fieri pudor.
Pyr. " Quodcumque libuit facere victori, licet.
Ag. " Minimum decet libere, cui multum licet.
Pyr. His ista jactas, quos decem annorum gravi
Regno subactos Pyrrhus exsolvit jugo?
Ag. Hos Scyros animos? *Pyr.* Scelere quæ fratrum caret.
Ag. Inclusa fluctu. *Pyr.* Nempe cognati maris.
Atrei & Thyestæ nobilem novi domum.
Ag. Ex virginis concepte furtivo stupro,
Et ex Achille nate, sed nondum viro.
Pyr. Illo ex Achille, genere qui mundum suo
Sparsus per omnem, cælitum regnum tenet,
Thetide æquor, umbras Æaco, cælum Jove.
Ag. Illo ex Achille, qui manu Paridis jacet.
Pyr. Quem nec deorum comminus quisquam petiit.
Ag. Compescere equidem verba, & audacem malo
Poteram domare: sed meus captis quoque
Scit parcere ensis. potius interpres deum
Calchas vocetur. fata si poscunt, dabo.
Tu qui Pelasgæ vincla solvisti rati,
Moratque bellis; arte qui reseras polum,
Cui viscerum secreta, cui mundi fragor,
Et stella longa semitam flamma trahens
Dant signa fati, cujus ingenti mihi
Mercede constant ora, quid jubeat Deus
Effare, Calcha, nosque consilio rege.
Cal. Dant fata Danais, quo solent pretio, viam,
Mactanda virgo est Thessali busto ducis;
Sed quo jugari Thessalæ cultu solent,
Ionidesve, vel Mycenææ nurus.
Pyrrhus parenti conjugem tradat suo,
Sic rite dabitur. non tamen nostras tenet
Hæc una puppes caussa, nobilior tuo,
Polyxena, cruore debetur cruor,
Quem fata quærunt: turre de summa cadat
Priami nepos Hectoreus, & letum oppetat,
Tum mille velis impleat classis freta.

CHORUS.

VErum est? an timidos fabula decipit,
Umbras corporibus vivere conditis?
Cum conjux oculis imposuit manum,
Supremusque dies solibus obstitit,
Et tristes cineres urna coercuit;
Non prodest animam tradere funeri,
Sed restat miseris vivere longius?
An toti morimur? nullaque pars manet
Nostri; cum profugo spiritus halitu
Immistus nebulis cessit in aera,
Et nudum tetigit subdita fax latus?
" Quidquid sol oriens, quidquid & occidens
" Novit: cæruleis Oceanus fretis
" Quidquid vel veniens vel fugiens lavat,
" Ætas Pegaseo corripiet gradu.
Quo bis sena volant sidera turbine,
Quo cursu properat secula volvere
Astrorum dominus, quo properat modo
Obliquis Hecate currere flexibus;
Hoc omnes petimus fata: nec amplius,
Juratos superis qui tetigit lacus,
Usquam est. ut calidis fumus ab ignibus
Vanescit spatium per breve sordidus;
Ut nubes gravidas, quas modo vidimus,
Arctoi Boreæ dissipat impetus;
Sic hic, quo regimur, spiritus effluet.
" Post mortem nihil est, ipsaque mors nihil,
" Velocis spatii meta novissima.
Spem ponant avidi, solliciti metum.
Quæris quo jaceas post obitum loco?
Quo non nata jacent.
" Tempus nos avidum devorat, & chaos.
" Mors individua est noxia corpori,
" Nec parcens animæ. Tænara, & aspero
" Regnum sub domino, limen & obsidens
" Custos non facili Cerberus ostio,
" Rumores vacui, verbaque inania,
" Et par sollicito fabula somnio.

ACTUS TERTIUS.

Andromacha, Senex, Ulysses.

QUid mœsta Phrygiæ turba laceratis comas,
Miserumque tunsæ pectus effuso genas
Fletu rigatis? levia perpessæ sumus,
Si flenda patimur. Ilium vobis modo,
Mihi cecidit olim, cum ferus curru incito
Mea membra raperet, & gravi gemeret sono
Peliacus axis pondere Hectoreo tremens,
Tunc obruta atque eversa Troja concidit.
Torpens malis rigensque sine sensu ferur.
Jam erepta Danais conjugem sequerer meum,
Nisi hic teneret. hic meos animos domat,
Morique prohibet. cogit hic aliquid Deos
Adhuc rogare. tempus ærumnæ addidit.
Hic mihi malorum maximum fructum abstulit,
Nihil timere. prosperis rebus locus
Ereptus omnis: dira, qua veniant, habent.
" Miserrimum est timere, cum speres nihil.
Se. Quis te repens commovit afflictam metus?
An. Exoritur aliquod majus e magno malum,
Nondum ruentis Ilii fatum stetit.
Se. Et quas reperiet, ut velit, clades Deus?
An. Stygii profundi claustra, & obscuri specus
Laxantur: &, ne desit eversis metus,
Hostes ab imo conditi tumulo exeunt.
Solisne retro pervium est Danais iter?
Certe æqua mors est. turbat atque agitat Phrygas
Communis iste terror. hic proprie meum
Exterret animum noctis horrendæ sopor.
Se. Quæ visa portent, effer in medium, metus.
An. Partes fere nox alma transierat duas,
Clarumque septem verterant stellæ jugum:
Ignota tandem venit afflictæ quies,
Brevisque fessis somnus obrepsit genis;
(Si somnus ille est mentis attonitæ stupor)
Cum subito nostros Hector ante oculos stetit:

Non

Non qualis ultro bella in Argivos ferens,
Grajas petebat facibus Idæis rates:
Nec cæde vasta, qualis in Danaos furens
Vera ex Achille spolia simulato tulit.
Non ille vultus flammeum intendens jubar,
Sed fessus ac dejectus, & fletu gravis,
Similisque nostro, squallida obtectus coma.
Juvat tamen vidisse. tum quassans caput,
Depelle somnos, inquit, & natum eripe,
O fida conjux. lateat, hæc una est salus.
Omitte fletus. Troja quod cecidit, gemis?
Utinam jaceret tota! festina. amove.
Quocumque nostræ parvulam stirpem domus.
Mihi gelidus horror ac tremor somnum excutit,
Oculosque nunc huc pavida nunc illuc ferens,
Oblita nati, misera quæsivi Hectorem.
Fallax per ipsos umbra complexus abit.
O gnate, magni certa progenies patris,
Spes una Phrygibus; unica afflictæ domus,
Veterisque soboles sanguinis nimium inclyti,
Nimiumque patri similis: hos vultus meus
Habebat Hector; talis incessu fuit,
Habituque talis. sic tulit fortes manus;
Sic celsus humeris, fronte sic torva minax,
Cervice fusam dissipans lata comam.
O nate, sero Phrygibus, at matri cito,
Eritne tempus illud, ac felix dies,
Quo Troici defensor & vindex soli
Recidiva ponas Pergama, & sparsos fuga
Cives reducas? nomen & patriæ suum,
Phrygibusque reddas? sed mei fati immemor,
Tam magna timeo vota. quod captis sat est,
Vivamus. heu me, quis locus fidus meo
Erit timori? quave te sede occulam;
Arx illa pollens opibus & muris deum,
Gentes per omnes clara, & invidiæ capax,
Nunc pulvis altus. strata sunt flamma omnia,
Superestque vasta ex urbe ne tantum quidem
Quo lateat infans. quem locum fraudi legam?
Est tumulus ingens conjugi caro sacer,
Verendus hosti; mole quem immensa parens
Opibusque magnis struxit; in luctus suos
Rex non avarus. optime credam patri.
Sudor per artus frigidus totos cadit.
Omen tremisco misera feralis loci.
Se. Hæc caussa multos una ab interitu arcuit;
Credi periisse. vix spei quidquam est super;
Grave pondus illum, magna nobilitas, premit.
An. Ne prodat aliquis. *Se.* Amove testes doli.
An. Si quæret hostis? *Se.* Urbe in eversa perit.
An. Quid proderit latuisse redituro in manus?
Se. Victor feroces impetus primos habet.
An. Quid? quod latere sine metu magno nequit?
Se. Miser occupet præsidia, securus legat.
An. Quis te locus, quæ regio seducta, invia
Tuto reponet? quis feret trepidis opem?
Quis proteget? qui semper, etiam nunc tuos,
Hector, tuere; conjugis furtum piæ
Serva, & fideli cinere victurum excipe.
Succede tumulo, nate. quid retro fugis,
Turpesque latebras spernis? agnosco indolem.
Pudet timere. spiritus magnos fuge,
Animosque veteres. sume quos casus dedit.
En intuere, turba quæ simus super,
Tumulus, puer, captiva. cedendum est malis.
Sanctas parentis conditi sedes, age,
Aude subire. fata si miseros juvant,
Habes salutem. fata si vitam negant,
Habes sepulchrum. *Se.* Claustra commissum tegunt,
Quem ne tuus producat in medium timor,
Procul hinc recede, teque diversam amove.
An. " Levius solet timere, qui propius timet.
Sed, si placet, referamus hinc alio pedem.
Se. Cohibe parumper ora, questusque opprime.
Gressus nefandos dux Cephalenum admovet.
An. Dehisce tellus, tuque conjux ultimo
Specu revulsam scinde tellurem Stygis.
Sinu profundo conde depositum meum.
Adest Ulysses; & quidem dubio gradu
Vultuque; nectit pectore astus callidos.
Ul. Duræ minister sortis, hoc primum peto,
Ut ore quamvis verba dicantur meo,
Non esse credas nostra. Grajorum omnium
Procerumque vox est, petere quos seras domos
Hectorea soboles prohibet. hanc fata expetunt.
Sollicita Danaos pacis incertæ fides
Semper tenebit, semper a tergo timor
Respicere coget; arma nec poni sinet,
Dum Phrygibus animos natus eversis dabit,
Andromacha. *An.* Vester augur hoc Calchas canit?
Ul. Et si taceret augur hæc Calchas tamen
Dicebat Hector, cujus & stirpem horreo.
" Generosa in ortus semina exsurgunt suos.
Sic ille magni parvus armenti comes,
Primisque nondum cornibus findens cutem,
Cervice subito celsus, & fronte arduus,
Gregem paternum ducit, ac pecori imperat.
Quæ tenera cæso virga de trunco stetit,
Par ipsa matri tempore exiguo subit,
Umbrasque terris reddit, & cælo nemus.
Sic male relictus igne de magno cinis
Vires resumit. " est quidem injustus dolor
" Rerum æstimator: si tamen tecum exigas,
Veniam dabis, quod bella post hiemes decem,
Totidemque messes jam senex miles timet,
Aliasque clades rursus, ac numquam bene
Trojam jacentem. magna res Danaos movet,
Futurus Hector. libera nos hoc metu.
Hæc una naves caussa deductas tenet;
Hic classis hæret. neve crudelem putes,
Quod sorte jussus Hectoris natum petam;
Petissem Orestem. patere, quod victor tulit.
An. Utinam quidem esses, nate, materna in manu;
Nossemque quis te casus ereptum mihi
Teneret, aut quæ regio. non hostilibus
Confossa telis pectus, aut vinclis manus
Secantibus præstricta; non acri latus
Utrumque flamma cincta, maternam fidem
Umquam exuissem. nate, quis te nunc locus,
Fortuna quæ possedit? errore avio
Vagus arva lustras? vastus an patriæ vapor
Corripuit artus? sævus an victor tuo
Lusit cruore? numquid immanis feræ
Morsu peremptus pascis Idæas aves?
Ul. Simulata remove verba. non facile est tibi
Decipere Ulyssem. vicimus matrum dolos,
Etiam Dearum: cassa consilia amove.
Ubi natus est? *An.* Ubi Hector? ubi cuncti Phryges?
Ubi Priamus? unum quæris, ego quæro omnia.
Ul. Coacta dices, sponte quod fari abnuis.
An. " Tuta est, perire quæ potest, debet, cupit.
Ul. " Magnifica verba mors prope admota excutit.

An. Si

An. Si vis, Ulysse, cogere Andromacham metu,
Vitam minare. nam mori votum est mihi.
Ul. Verberibus, igni, morte, cruciatu, eloqui
Quodcumque celas, adiget invitam dolor,
Et pectore imo condita arcana eruet.
" Necessitas plus posse quam pietas solet.
" Stulta est fides, celare quod prodas statim.
An. Propone flammas, vulnera, & diras mali
Doloris artes, & famem, & sævam sitim,
Variasque pestes undique & ferrum inditum
Visceribus ustis, carceris cæci luem,
Et quidquid audet victor iratus tumens.
Ul. Animosa nullos mater admittis metus.
Hic ipse, quo nunc contumax perstas, amor,
Consulere parvis liberis Danaos monet.
Post arma tam longinqua, post annos decem;
Minus timerem quos facit Calchas metus,
Si mihi timerem. bella Telemacho paras.
An. Invita Ulyssi gaudium ac Danais dabo?
Dandum est. fatere, quos premis luctus, dolor.
Gaudete Atridæ; tuque lætifica, ut soles,
Refer Pelasgis. Hectoris proles obiit.
Ul. Et esse verum hoc qua probas Danais fide?
An. Ita quod minari maximum victor potest,
Contingat, & me fata maturo exitu
Facilique solvant, ac meo condant solo,
Et patria tellus Hectorem leviter premat;
Ut luce caret, ut inter extinctos jacet,
Datusque tumulo debita exanimis tulit.
Ul. Expleta fata stirpe sublata Hectoris,
Solidamque pacem lætus ad Danaos feram.
Quid agis, Ulysse? Danaidæ credent tibi?
Tu cui? parenti. fingit an quisquam parens,
Nec abominandæ mortis auspicium pavet?
Auspicia metuunt, qui nihil majus timent.
Fidem alligavit jurejurando suam.
Si pejerat, timere quid gravius potest?
Nunc advoca astus, anime; nunc fraudes, dolos,
Et totum Ulyssem. " veritas numquam latet.
Scrutare matrem. mœret, illacrimat, gemit,
Et huc & illuc anxios gressus refert,
Missasque voces aure sollicita excipit.
Magis hæc timet, quam mœret. ingenio est opus:
* Alios parentes, alloqui in luctu decet:
Tibi gratulandum est, misera, quod nato cares,
Quem mors manebat sæva, præcipitem datum
E turre, lapsis sola quæ muris manet.
An. Reliquit animus, membra quatiuntur, labant;
Torpetque vinctos frigido sanguis gelu.
Ul. En tremuit. hac, hac parte quærenda est mihi.
Matrem timor detexit. iterabo metum.
Ite, ite, celeres, fraude materna abditum
Hostem Pelasgi nominis, pestem ultimam,
Ubicumque latitat, erutam in medium date.
Bene est, tenetur. perge, festina, attrahe.
Quid respicis, trepidasque? jam certe perit.
An. Utinam timerem! solitus ex longo est metus.
" Dediscit animus sero quod didicit diu.
Ul. Lustrale quoniam debitum muris puer
Sacrum antecessit; nec potest vatem sequi
Meliore fato raptus: hoc Calchas ait
Modo piari posse redituras rates,
Si placet undas Hectoris sparsi cinis,
Ac tumulus imo totus æquetur solo.
Nunc ille, quoniam debitam effugit necem,
Erit admovenda sedibus sacris manus.

An. Quid agimus? animum distrahit geminus timor!
Hinc gnatus, illinc conjugis chari cinis.
Pars utra vincet? testor immites deos,
Deosque veros, conjugis manes mei,
Non aliud, Hector, in meo nato mihi
Placere, quam te. vivat, ut possit tuos
Referre vultus. prorutus tumulo cinis
Mergetur? ossa fluctibus spargi sinam
Disjecta vastis? potius hic mortem oppetat.
Poteris nefandæ deditum mater neci
Videre? poteris celsa per fastigia
Missum rotari? potero; perpetiar; feram,
Dum non meus post fata victoris manu
Jactetur Hector. hic suam pœnam potest
Sentire; at illum fata jam in tuto locant.
Quid fluctuaris? statue, quem pœnæ extrahas.
Ingrata, dubitas? Hector est illic tuus.
Erras, utrimque est Hector: hic sensu potens,
Forsan futurus ultor extincti patris.
Utrique parci non potest. quidnam facis?
Serva e duobus, anime, quem Danai timent.
Ul. Responsa peragam funditus, busta eruam.
An. Quæ vendidistis? *Ul.* Pergam, & e summo aggere
Traham sepulchra. *An.* Cælitum appello fidem,
Fidemque Achillis, Pyrrhe; genitoris tui
Munus tuere. *Ul.* Tumulus hic campo statim
Toto jacebit. *An.* Fuerat hoc prorsus nefas
Danais inausum. templa violastis, Deos
Etiam faventes. busta transierat furor.
Resistam, inermes offeram armatis manus.
Dabit ira vires. qualis Argolicas ferox
Turmas Amazon stravit; aut qualis Deo
Percussa Mænas, entheo silvas gradu
Armata thyrso terret, atque expers sui
Vulnus dedit, nec sensit; in medios ruam,
Tumuloque cineris socia defenso cadam.
Ul. Cessatis? & vos flebilis clamor movet,
Furorque cassus feminæ? jussa ocyus
Peragite. *An.* Me, me sternite hic ferro prius.
Repelle Avernum. rumpe fatorum moras.
Molire terras Hector, ut Ulyssem domes.
Vel umbra satis est. arma concussit manu:
Jaculatur ignes. cernitis Danai Hectorem?
An sola video? *Ul.* Funditus cuncta erue.
An. Quid agis? ruina mater & gnatum & virum
Prosternis una. forsitan Danaos prece
Placare poteris. conditum elidet statim
Immane busti pondus. intereat miser,
Ubicumque potius, ne pater gnatum obruat,
Prematque patrem gnatus. ad genua accido
Supplex, Ulysse, quamque nullius pedes
Novere dextram, pedibus admoveo tuis.
Miserere matris, & preces placidus pias
Patiensque recipe; quoque te celsum altius
Superi levarunt, mitius lapsos preme.
" Misero datur quodcumque, fortunæ datur.
Sic te revisat conjugis sanctæ torus,
Annosque dum te recipit, extendat suos
Laerta! sic te juvenis excipiat tuus,
Et vota vincens vestra felici indole,
Ætate avum transcendat, ingenio patrem!
Miserere matris. unicum afflictæ mihi
Solamen hic est. *Ul.* Exhibe gnatum, & roga.

Andro-

Andromacha.

HUc e latebris procede tuis,
Flebile matris furtum miseræ.
Hic puer, hic est terror, Ulysse,
Mille carinis. Submitte manus,
Dominique pedes supplice dextra
Stratus adora: nec turpe puta,
Quidquid miseros fortuna jubet.
Pone ex animo reges atavos,
Magnique senis jura per omnes
Inclyta terras: excidat Hector.
Gere captivum; positoque genu,
Si tua nondum funera sentis,
Matris fletus imitare tuæ.
Vidit pueri regis lacrymas
Et Troja prior, parvusque minas
Trucis Alcidæ flexit Priamus.
Ille, ille ferox, cujus vastis
Viribus omnes cessere feræ:
Qui perfracto limine Ditis
Cæcum retro patefecit iter,
Hostis parvi victus lacrimis,
Suscipe, dixit, rector habenas,
Patrioque sede celsus solio,
Sed sceptra fide meliore tene.
Profuit illo victore capi.
Discite mites Herculis iras;
An sola placent Herculis arma?
Jacet ante pedes non minor illo
Supplice supplex, vitamque petit.
Regnum Trojæ, quocumque volet,
Fortuna ferat.

Ulysses, Andromacha, Astyanax.

MAtris quidem me mœror attonitæ movet;
Magis Pelasgæ me tamen matres movent,
Quarum iste magnos crescit in luctus puer.
An. An has ruinas urbis in cinerem datas
Hic excitabit? hæ manus Trojam erigent?
Nullas habet spes Troja, si tales habet.
Non sic jacemus Troes, ut cuiquam metus
Possimus esse. spiritus genitor facit?
Sed nempe tractus. ipse post Trojam pater
Posuisset animos, magna quos frangunt mala.
Si pœna petitur, quæ peti gravior potest?
Famulare collo nobili subeat jugum:
Servire liceat. aliquis hoc regi negat?
Ul. Non hoc Ulysses: sed negat Calchas tibi.
An. O machinator fraudis, o scelerum artifex;
Virtute cujus bellica nemo occidit,
Dolis & astu maleficæ mentis jacent
Etiam Pelasgi; vatem & insontes deos
Prætendis? hoc est pectoris facinus tui,
Nocturne miles, fortis in pueri necem
Jam solus audes aliquid, & claro die.
Ul. Virtus Ulyssis nota Danais est satis,
Nimisque Phrygibus. non vacat vanis diem
Conterere verbis; anchoras classis legit.
An. Brevem moram largire, dum officium parens
Gnato supremum reddo, & amplexu ultimo
Avidos dolores satio. *Ul.* Misereri tui
Utinam liceret! quod tamen solum licet,
Tempus moramque dabimus. arbitrio tuo
Implere lacrimis: " fletus ærumnas levat.
An. O dulce pignus! O decus lapsæ domus!
Summumque Trojæ funus! O Danaum timor!
Genetricis o spes vana! cui demens ego
Laudes parentis bellicas, annos avi
Medios precabar: vota destituit deus.
Iliaca non tu sceptra regali potens
Gestabis aula; jura nec populis dabis,
Victasque gentes sub tuum mittes jugum;
Non Graja cædes terga, non Pyrrhum trahes;
Non arma tenera parva tractabis manu;
Sparsasque passim saltibus latis feras
Audax sequeris: nec stato lustri die
Solenne referens Troici lustri sacrum,
Puer citatas nobilis turmas ages:
Non inter aras mobili velox pede,
Revocante flexo concitos cornu modos,
Barbarica prisco templa saltatu coles.
O morte dira tristius leti genus!
Flebilius aliquid Hectoris magni nece
Muri videbunt. *Ul.* Rumpe jam fletus parens.
" Magnus sibi ipse non facit finem dolor.
An. Lacrimis, Ulysse, parva, quam petimus, mora est;
Concede, parvos ut mea condam manu
Viventis oculos. occidis parvus quidem,
Sed jam timendus. Troja te expectat tua:
I, vade liber, liberos Troas vide.
Ast. Miserere mater. *An.* Quid meos retines sinus,
Manusque matris? cassa præsidia occupas.
Fremitu leonis qualis audito tener
Timidum juvencus applicat matri latus;
At ille sævus matre summota leo
Prædam minorem morsibus vastis premens
Frangit, vehitque: talis e nostro sinu
Te rapiet hostis. oscula, & fletus, puer,
Lacerosque crines excipe, & plenus mei
Occurre patri; pauca maternæ tamen
Perfer querelæ verba: Si manes habent
Curas priores, nec perit flammis amor;
Servire Grajo pateris Andromachen jugo
Crudelis Hector, lentus & segnis jaces?
Rediit Achilles. sume nunc iterum comas,
Et sume lacrimas; quidquid e misero viri
Funere relictum est; sume quæ reddas tuo
Oscula parenti: matris hanc solatio
Relinque vestem. tumulus hanc tetigit meus,
Manesque chari. quidquid hic cineris latet,
Scrutabor ore. *Ul.* Nullus est flendi modus,
Abripite propere classis Argolicæ moram.

CHORUS.

QUæ vocat sedes habitanda captas?
Thessali montes, & opaca Tempe?
An viros tellus dare militares
Aptior Phthie? meliorque fœtu
Fortis armenti lapidosa Trachyn?
An maris vasti domitrix Iolcos?
Urbibus centum spatiosa Crete?
Parva Gortyne, sterilisque Tricce?
An frequens rufcis levibus Methone,
Quæ sub Oetæis latebrosa silvis
Misit infestos Trojæ ruinis
Non semel arcus?
Olenos tectis habitata raris?
Virginis Pleuron inimica Divæ?
An maris lati sinuosa Trœzen?

Pelion regnum Prothoi superbum,
Tertius cælo gradus? hic recumbens
Montis exesi spatiosus antro
Jam trucis Chiron pueri magister,
Tinnulas plectro feriente chordas,
Tunc quoque ingentes acuebat iras
Bella canendo.
An ferax varii lapidis Carystos?
An premens litus maris inquieti
Semper Euripo properante Chalcis?
Quolibet vento faciles Echinæ?
An carens numquam Gonoessa vento?
Quæque formidant Borean Enispæ?
Attica pendens Peparethos ora?
An sacris gaudens tacitis Eleusis?
Numquid Ajacis Salamina veram?
Aut fera notam Calydona sæva?
Quasque perfundit subiturus æquor
Segnibus terras Titaressos undis,
Bessan & Scarphen? Pylon an senilem?
Pharin? an Pisam, Jovis & coronis
Elida claram?
Quolibet tristis miseras procella
Mittat, & donet cuicumque terræ:
Dum luem tantam Troiæ atque Achivis
Quæ tulit, Sparte procul absit: absit
Argos, & sævi Pelopis Mycenæ;
Neritos parva brevior Zacyntho,
Et nocens saxis Ithace dolosis.
Quod manet fatum, dominusque quis te,
Aut quibus terris Hecube videndam
Ducet? in cujus moriere regno?

ACTUS QUARTUS.

Helena, Andromacha, Hecuba, Polyxena muta persona.

Quicumque hymen funestus, illætabilis,
Lamenta, cædes, sanguinem, gemitus habet,
Est auspice Helena dignus. eversis quoque
Nocere cogor Phrygibus; ego Pyrrhi thoros
Narrare falsos jubeor; ego cultus dare,
Habitusque Grajos. arte capietur mea,
Meaque fraude concidet Paridis soror.
Fraudetur. ipsi levius hoc equidem reor.
" Optanda mors est, sine metu mortis mori.
Quid jussa cessas agere? " ad auctores redit
" Sceleris coacti culpa. Dardaniæ domus
Generosa virgo, melior afflictos Deus
Respicere cœpit; teque felici parat
Dotare thalamo. tale conjugium tibi
Non ipsa sospes Troja, non Priamus daret.
Nam te Pelasgæ maximum gentis decus
Ad sancta lecti jura legitimi petit,
Cui regna campi lata Thessalici jacent:
Te magna Tethys, teque tot pelagi deæ,
Placidumque numen æquoris tumidi Thetis
Suam vocabunt: te datam Pyrrho socer
Peleus nurum vocabit, & Nereus nurum.
Depone cultus squallidos, festos cape.
Dedisce captam: deprime horrentes comas,
Crinemque docta patere distingui manu.
Hic forsitan te casus excelso magis
Solio reponet. " profuit multis capi.

An. Hoc deerat unum Phrygibus eversis malum,
Gaudere? flagrant strata passim Pergama.
O conjugale tempus! an quisquam audeat
Negare? quisquam dubius ad thalamos eat,
Quos Helena suadet? pestis, exitium, lues
Utriusque populi! cernis hos tumulos ducum?
Et nuda totis ossa quæ passim jacent
Inhumata campis? hæc hymen sparsit tuus.
Tibi fluxit Asiæ, fluxit Europæ cruor;
Cum dimicantes lenta prospiceres viros,
Incerta voti. perge, thalamos appara.
Tædis quid opus est? quidve solemni face?
Quid igne? thalamis Troja prælucet novis.
Celebrate Pyrrhi, Troades, connubia;
Celebrate digne. planctus & gemitus sonent.
Hel. Ratione quamvis careat, & flecti neget
Magnus dolor, sociosque nonnumquam sui
Mœroris ipsos oderit; caussam tamen
Possum tueri judice infesto meam;
Graviora passa. luget Andromacha Hectorem,
Et Hecuba Priamum: solus occulte Paris
Lugendus Helenæ est. " durum & invisum & grave est,
" Servitia ferre. patior hoc olim jugum
Annis decem captiva. prostratum Ilium est,
Versi penates. perdere est patriam grave;
Gravius timere. vos levat tanti mali
Comitatus. in me victus & victor furit.
Quam quisque famulam traheret, incerto diu
Casu pependit: me meus traxit statim
Sine sorte dominus. caussa bellorum fui,
Tantæque Teucris cladis. hoc verum puta,
Spartana puppis vestra si secuit freta:
Sin rapta Phrygiis præda remigibus fui,
Deditque donum judici victrix Dea:
Ignosce Paridi. judicem iratum mea
Habitura caussa est: ista Menelaum manent
Arbitria. nunc hanc luctibus paulum tuis,
Andromacha, omissis flecte. vix lacrimas queo
Retinere. *An.* Quantum est, Helena quod lacrimat, malum!
Cur lacrimat autem? fare, quos Ithacus dolos,
Quæ scelera nectat. utrum ab Idæis jugis
Jactanda virgo est? arcis an celsæ edito
Mittenda saxo? num per has vastum in mare
Volvenda rupes, latere quas scisso levat
Altum vadosos Sigeon spectans sinus?
Dic, fare quidquid subdolo vultu tegis.
Leviora mala sunt cuncta, quam Priami gener
Hecubæque Pyrrhus. fare, quam pœnam pares.
Exprome, & unum hoc deme nostris cladibus,
Falli. paratas perpeti mortem vides.
Hel. Utinam juberet me quoque interpres deum
Abrumpere ense lucis invisæ moras,
Vel Achillis ante busta, furibunda manu
Occidere Pyrrhi, fata comitantem tua,
Polyxene miseranda; quam tradi sibi,
Cineremque Achilles ante mactari suum,
Campo maritus ut sit Elysio, jubet.
And. Vide, ut animus ingens lætus audierit necem.
Cultus decoros regiæ vestis petit,
Et admoveri crinibus patitur manum.
Mortem putabat illud, hoc thalamos putat.
At misera luctu mater audito stupet.
Labefacta mens succubuit. assurge, alleva
Animum, & cedentem misera firma spiritum.
Quam tenuis anima vinculo pendet levi!
Minimum est, quod Hecubam facere felicem potest.
Spirat;

Spirat; revixit: prima " mors miſeros fugit.
Hec. Adhuc Achilles vivit in pœnas Phrygum?
Adhuc rebellat? o manum Paridis levem!
Cinis ipſe noſtrum ſanguinem ac tumulus ſitit.
Modo turba felix latera cingebat mea:
Laſſabar in tot oſcula, in totum gregem
Dividere matrem. ſola nunc hæc eſt ſuper,
Votum, comes, levamen, afflictæ quies.
Hæc totus Hecubæ fœtus. hac ſola vocor
Jam voce mater. dura & infelix, age,
Elabere anima. denique hoc unum mihi
Remitte funus: irrigat fletus genas,
Imberque victo ſubitus e vultu cadit.
Lætare, gaude, gnata. quam vellet tuos
Caſſandra thalamos, vellet Andromache tuos.
An. Nos, Hecuba, nos, nos, Hecuba, lugendæ ſumus,
Quas mota claſſis huc & huc ſparſas feret.
Hanc chara tellus ſedibus patriis teget.
Hel. Magis invidebis, ſi tuam ſortem ſcias.
An. An aliqua pœnæ pars meæ ignota eſt mihi?
Hel. Verſata dominos urna captivis dedit.
An. Cui famula tradar, ede: quem dominum voco?
Hel. Te ſorte prima Scyrius juvenis tulit.
An. Caſſandra felix! quam furor ſorte eximit,
Phœbuſque. *Hel.* Regum hanc maximus rector tenet.
Hec. Eſtne aliquis Hecubam qui ſuam dici velit?
Hel. Ithaco obtigiſti præda nolenti brevis.
Hec. Quis tam impotens ac dirus, & iniquæ ferus
Sortitor urnæ, regibus reges dedit?
Quis tam ſiniſter dividit captas deus?
Quis arbiter crudelis, & miſeris gravis,
Eligere dominos neſcit? & ſæva manu
Dat iniqua miſeris fata? quis matrem Hectoris
Armis Achillis miſcet? ad Ulyſſem vocor.
Nunc victa, nunc captiva, nunc cunctis mihi
Obſeſſa videor cladibus. domini pudet,
Non ſervitutis. Hectoris ſpolium feret,
Qui tulit Achillis? ſterilis, & ſævis fretis
Incluſa tellus, num capit tumulos meos?
Duc, duc, Ulyſſe. nil moror; dominum ſequor:
Me mea ſequantur fata. non pelago quies
Tranquilla veniat. ſæviat ventis mare,
Et bella, & ignis, & mea, & Priami mala.
Dumque iſta venient, interim hæc pœna in loco eſt:
Sortem occupavi, præmium eripuit mihi.
Sed incitato Pyrrhus accurrit gradu,
Vultuque torvo. Pyrrhe, quid ceſſas? age
Reclude ferro pectus, & Achillis tui
Conjunge ſoceros. perge mactator ſenum;
Et hic decet te ſanguis: abreptam trahe.
Maculate ſuperos cæde funeſta deos.
Maculate manes. quid precer vobis? precor
His digna ſacris æquora, hoc claſſi accidat
Toti Pelaſgæ, ratibus hoc mille accidat,
Meæ precabor, cum vehar, quidquid rati.

CHORUS.

Dulce mœrenti populus dolentum,
Dulce lamentis reſonare gentes.
Lenius luctus lacrimæque mordent,
Turba quas fletu ſimili frequentat.
Semper, ah, ſemper dolor ipſe magnus
Gaudet in multos ſua fata mitti,
Seque non ſolum patiiſſe pœnæ.
" Ferre, quam ſortem patiuntur omnes,
" Nemo recuſat.
" Nemo ſe credit miſerum, licet ſit.
Tolle felices, removeto multo
Divites auro, removeto, centum
Rura qui ſcindunt opulenta bubus;
Pauperi ſurgent animi jacentes.
" Eſt miſer nemo niſi comparatus.
Dulce in immenſis poſito ruinis
Neminem lætos habuiſſe vultus.
Ille deplorat, queriturque fatum,
Qui ſecans fluctum rate ſingulari
Nudus in portus cecidit petitos.
Æquior caſum tulit & procellas,
Mille qui ponto pariter carinas
Obrui vidit, tabulaque litus
Naufraga ſpargi, mare cum coactis
Fluctibus Corus prohibet reverti.
Queſtus eſt Hellen cecidiſſe Phryxus,
Cum gregis ductor radiante villo
Aureo fratrem ſimul & ſororem
Suſtulit tergo, medioque jactum
Fecit in ponto. tenuit querelas
Et vir, & Pyrrhe, mare cum viderent,
Et nihil præter mare cum viderent,
Unici terris homines relicti:
Solvet hunc cœtum, lacrimaſque noſtras
Sparget huc illuc agitata claſſis,
Et tuba juſſi dare vela nautæ,
Cum ſemel ventis properante remo
Prenderint altum, fugietque litus.
Quis ſtatus mentis miſeris, ubi omnis
Terra decreſcet, pelaguſque creſcet?
Celſa cum longe latitabit Ide;
Tum puer matri, genitrixque gnato,
Troja qua jaceat regione monſtrans
Dicet, & longe digito notabit:
Ilium eſt illic, ubi fumus alte
Serpit in cælum, nebulæque turpes.
Troes hoc ſigno patriam videbunt.

ACTUS QUINTUS.

Nuncius, Andromacha, Hecuba.

O Dira fata, ſæva, miſeranda, horrida,
Quod tam ferum, tam triſte bis quinis ſcelus
Mars vidit annis, quod prius referens gemam?
Tuoſne potius; an tuos luctus, anus?
He. Quoſcumque luctus fleveris, flebis meos.
Sua quemque tantum, me omnium clades premit.
Mihi cuncta pereunt. quiſquis eſt, Hecubæ eſt, miſer.
Nu. Mactata virgo eſt. miſſus e muris puer.
Sed uterque letum mente generoſa tulit.
An. Expone ſeriem cædis, & duplex nefas
Proſequere. gaudet animus ærumnas meus
Tractare totas; ede, & enarra omnia.
Nu. Eſt una magna turris e Troja ſuper,
Aſſueta Priamo; cujus e faſtigio
Summiſque pinnis arbiter belli ſedens
Regebat acies: turre in hac blando ſinu
Fovens nepotem, cum metu verſos gravi
Danaos fugaret Hector & ferro & face,
Paterna puero bella monſtrabat ſenex.
Hæc nota quondam turris, & muri decus,
Nunc ſæva cautes, undique affuſa ducum

Plebisque turba cingitur. totum coit
Ratibus relictis vulgus. his collis procul
Aciem patenti liberam præbet loco;
His alta rupes, cujus e cacumine
Erecta summos turba libravit pedes.
Hunc pinus, illum laurus, hunc fagus gerit,
Et tota populo silva suspenso tremit.
Extrema montis ille prærupti petit,
Semiusta at ille tecta, vel saxum imminens
Muri cadentis pressat. atque aliquis (nefas!)
Tumulo ferus spectator Hectoreo sedet.
Per spatia late plena sublimi gradu
Incedit Ithacus, parvulum dextra trahens
Priami nepotem: nec gradu segni puer
Ad alta pergit mœnia. ut summa stetit
Pro turre, vultus huc & huc acres tulit,
Intrepidus animo, qualis ingentis feræ
Parvus tenerque fœtus, & nondum potens
Sævire dente, jam tamen tollit minas,
Morsusque inanes tentat, atque animis tumet:
Sic ille dextra prensus hostili puer
Ferox, superne moverat vulgum ac duces,
Ipsumque Ulyssem: non flet e turba omnium,
Qui fletur: ac dum verba fatidici & preces
Concipit Ulysses vatis, & sævos ciet
Ad sacra superos, sponte desiluit sua
In media Priami regna.
An. Quis Colchus hoc, quis sedis incertæ Scytha
Commisit? aut quæ Caspium tangens mare
Gens juris expers ausa? non Busiridis
Puerilis aras sanguis aspersit feri.
Nec parva gregibus membra Diomedes suis
Epulanda posuit. quis tuos artus teget,
Tumuloque trader? *Nu.* Quos enim præceps locus
Reliquit artus? ossa disjecta & gravi
Elisa casu, signa clari corporis,
Et ora, & illas nobiles patris notas
Confudit imam pondus ad terram datum.
Soluta cervix; silicis impulsu caput
Ruptum, cerebro penitus expresso; jacet
Deforme corpus. *An.* Hic quoque est similis patri.
Nu. Præceps ut altis cecidit e muris puer,
Flevitque Achivum turba, quod fecit, nefas;
Idem ille populus aliud ad facinus redit,
Tumulumque Achillis. hujus extremum latus
Rhœtea leni verberant fluctu vada;
Adversa cingit campus, & clivo levi
Erecta medium vallis includens locum
Crescit theatri more. concursus frequens
Implevit omne litus: hi classis moras
Hac morte solvi rentur; hi stirpem hostium
Gaudent recidi: magna pars vulgi levis
Odit scelus, spectatque. nec Troes minus
Suum frequentant funus, & pavidi metu
Partem ruentis ultimam Trojæ vident.
Cum subito thalami more præcedunt faces.
It pronuba illic Tyndaris mœstum caput
Demissa: tali nubat Hermione modo,
Phryges precantur: sic viro turpis suo
Reddatur Helene. terror attonitos movet
Utrosque populos. ipsa dejectos gerit
Vultus pudore: sed tamen fulgent genæ,
Magisque solito splendet extremus decor.
Ut esse Phœbi dulcius lumen solet
Jam jam cadentis, astra cum repetunt vices,
Premiturque dubius nocte vicina dies.

Stupet omne vulgus; & fere cuncti magis
Peritura laudant. hos movet formæ decus,
Hos mollis ætas, hos vagæ rerum vices.
Movet animus omnes fortis, & leto obvius.
Pyrrhum antecedit. omnium mentes tremunt;
Miserentur, ac mirantur. ut primum ardui
Sublime montis tetigit, atque alte edito
Juvenis paterni vertice in busti stetit,
Audax virago non tulit retro gradum;
Conversa ad ictum stat truci vultu ferox.
Tam fortis animus omnium mentes ferit.
Novumque monstrum est, Pyrrhus ad cædem piger.
Ut dextra ferrum penitus exacta abdidit,
Subitus recepta morte prorupit cruor
Per vulnus ingens. nec tamen moriens adhuc
Deponit animos. cecidit, ut Achilli gravem
Factura terram prona, & irato impetu.
Uterque flevit cœtus. at timidum Phryges
Misere gemitum. clarius victor gemit.
Hic ordo sacri. non stetit fusus cruor,
Humove summa fluxit. obduxit statim,
Sævusque totum sanguinem tumulus bibit.
Hec. Ite, ite Danai; petite jam tuti domos,
Optata velis maria diffusis secet
Secura classis. concidit virgo, ac puer.
Bellum peractum est. quo meas lacrimas feram?
Ubi hanc anilis expuam leti moram?
Gnatam, an nepotem; conjugem, an patriam fleam?
An omnia? an me? " sola mors votum meum.
Infantibus violenta, virginibus venis,
Ubicumque properas, sæva: me solam times,
Vitasque gladios inter hac tela & faces.
Quæsita tota nocte cupientem fugis.
Non hostis, aut ruina, non ignis meos
Absumsit artus: quam prope a Priamo steti?
Nun. Repetite celeri maria, captivæ, gradu,
Jam vela puppis laxat, & classis movet.

FINIS TROADIS.

AGAMEMNON.

PERSONÆ.

THYESTES.	EURYBATES.
CLYTÆMNESTRA.	CASSANDRA.
NUTRIX.	AGAMEMNON.
ÆGISTHUS.	ELECTRA.
CHORUS Argivarum *sive* Mycenæarum.	STROPHIUS.
	CHORUS Iliadum.
ORESTES muta pers.	PYLADES muta pers.

ACTUS PRIMUS.

Thyestes.

Opaca linquens Ditis inferni loca,
Adsum profundo Tartari emissus specu.
Incertus utras oderim sedes magis.
Fugio Thyestes inferos, superos fugo.
En horret animus, & pavor membra excutit.
Video paternos, imo fraternos lares.

Hoc

Hoc est vetustum Pelopiæ limen domus.
Hinc auspicari regium capiti decus
Mos est Pelasgis. hoc sedent alti toro,
Quibus superba sceptra gestantur manu.
Locus hic habendæ curiæ: hic epulis locus.
Libet reverti. nonne vel tristes lacus
Incolere fatius? nonne custodem Stygis
Tergemina nigris colla jactantem jubis?
Ubi ille celeri corpus evinctus rota
In se refertur; ubi per adversum irritus
Redeunte toties luditur saxo labor;
Ubi tondet ales avida fœcundum jecur;
Et inter undas fervida exustus siti
Aquas fugaces ore decepto appetit,
Pœnas daturus cælitum dapibus graves.
Sed ille nostræ pars quota est culpæ senex?
Reputemus omnes, quos ob infandas manus
Quæsitor urna Cnossius versat reos:
Vincam Thyestes sceleribus cunctos meis.
A fratre vincar. liberis plenus tribus
In me sepultis, viscera exedi mea.
Nec hactenus fortuna maculavit patrem;
Sed majus aliud ausa commisso scelus;
Natæ nefandos petere concubitus jubet.
Non pavidus hausi dicta, sed cepi nefas.
Ergo ut per omnes liberos irem parens,
Coacta fatis nata fert uterum gravem,
Me patre dignum. versa natura est retro.
Avo parentem, (pro nefas!) patri virum,
Natis nepotes miscui, nocti diem.
Sed sera tandem respicit fessos malis
Post fata demum sortis incestæ fides.
Rex ille regum, ductor Agamemnon ducum,
Cujus secutæ mille vexillum rates
Iliaca velis maria texerunt suis;
Post dena Phœbi lustra devicto Ilio
Adest, daturus conjugi jugulum suæ.
Jam jam natabit sanguine alterno domus.
Enses, secures, tela, divisum gravi
Ictu bipennis regium video caput.
Jam scelera prope sunt; jam dolus, cædes, cruor.
Parantur epulæ. caussa natalis tui,
Ægisthe, venit. quid pudor vultus gravat?
Quid dextra dubio trepida consilio labat?
Quid ipse temet consulis, torques, rogas,
An deceat hoc te? respice ad matrem; decet.
Sed cur repente noctis æstivæ vices
Hiberna longa spatia producunt mora?
Aut quid cadentes detinet stellas polo?
Phœbum moramur. redde jam mundo diem.

CHORUS ARGIVARUM.

" O Regnorum magnis fallax
" Fortuna bonis, in præcipiti
" Dubioque nimis excelsa locas.
" Numquam placidam sceptra quietem,
" Certumve sui tenuere diem.
Alia ex alia cura fatigat,
Vexatque animos nova tempestas.
Non sic Libycis Syrtibus æquor
Furit alternos volvere fluctus;
Non Euxini turget ab imis
Commota vadis unda, nivali
Vicina polo;
Ubi cæruleis immunis aquis
Lucida versat plaustra Bootes:
Ut præcipites regum casus
Fortuna rotat.
Metui cupiunt, metuique timent.
Non nox illis alma recessus
Præbet tutos; non curarum
Somnus domitor pectora solvit.
Quas non arces scelus alternum
Dedit in præceps? impia quas non
Arma fatigant? " jura, pudorque
" Et conjugii sacrata fides,
" Fugiunt aulas: sequitur tristis
Sanguinolenta Bellona manu,
Quæque superbos urit Erinnys,
Tumidas semper comitata domos;
Quas in planum quælibet hora
Tulit ex alto. licet arma vacent,
Cessentque doli;
" Sidunt ipso pondere magna,
" Ceditque oneri Fortuna suo.
Vela secundis inflata notis,
Ventos nimium timuere suos.
Nubibus ipsis inserta caput
Turris pluvio vapulat Austro:
Densasque nemus spargens umbras
Annosa videt robora frangi.
" Feriunt celsos fulmina colles.
" Corpora morbis majora patent:
Et cum in pastus armenta vagos
Vilia currant, placet in vulnus
" Maxima cervix. quidquid in altum
" Fortuna tulit, ruitura levat.
" Modicis rebus longius ævum est.
" Felix mediæ quisquis turbæ
" Sorte quietus,
" Aura stringit littora tuta:
" Timidusque mari credere cymbam,
" Remo terras propiore legit.

ACTUS SECUNDUS.

Clytæmnestra, Nutrix.

Quid, segnis anime, tuta consilia expetis?
Quid fluctuaris? clusa jam melior via est.
Licuit pudicos conjugis quondam toros,
Et sceptra casta vidua tutari fide.
Periere mores, jus, decus, pietas, fides,
Et qui " redire, cum perit, nescit pudor.
Da frena, & omnem prona nequitiam incita.
" Per scelera semper sceleribus tutum est iter.
Tecum ipsa nunc evolve femineos dolos,
Quod ulla conjux perfida, atque impos sui,
Amore cæco; quod novercales manus
Ausæ: quod ardens impia virgo face,
Phasiaca fugiens regna Thessalica trabe;
Ferrum, venena. vel Mycenæa domo,
Conjuncta socio, profuge furtiva rate.
Quid timida loqueris furta, & exilium, & fugas?
Soror ista fecit. te decet majus nefas.
Nut. Regina Danaum, inclytum Ledæ genus,
Quid tacita versas? quidve consilii impotens
Tumido feroces impetus animo geris?
Licet ipsa sileas, totus in vultu est dolor:

" Proin

" Proin quidquid est, da tempus ac spatium tibi.
" Quod ratio nequit, sæpe sanavit mora.
Cl. Majora cruciant, quam ut moras possim pati.
Flammæ medullas & cor exurunt meum.
Mistus dolori subdidit stimulos timor.
Invidia pulsat pectus. hinc animum jugo
Premit Cupido turpis, & vinci vetat,
Et inter istas mentis obsessæ faces
Fessus quidem, & dejectus, & pessumdatus
Pudor rebellat. fluctibus variis agor:
Ut cum hinc profundum ventus, hinc æstus rapit,
Incerta dubitat unda, cui cedat malo.
Proinde omisi regimen e manibus meis.
Quocumque me ira, quo dolor, quo spes feret,
Huc ire pergam. fluctibus dedam ratem.
" Ubi animus errat; optimum est casum sequi.
Nu. Cæca est temeritas, quæ petit casum ducem.
Cl. Cui ultima est fortuna, quid dubiam timet?
Nu. Tuta est, latetque culpa, si pateris, tua.
Cl. " Perlucet omne regiæ vitium domus.
Nu. Piget prioris, & novum crimen struis?
Cl. Res est profecto stulta, nequitiæ modus.
Nu. " Quod metuit, auget, qui scelus scelere obruit.
Cl. Et ferrum & ignis sæpe medicinæ loco est.
Nu. Extrema primo nemo tentavit loco.
Cl. Capienda rebus in malis præceps via est.
Nu. At te reflectat conjugii nomen sacrum.
Cl. Decem per annos vidua respiciam virum?
Nu. Meminisse debes sobolis ex illo tuæ.
Cl. Equidem & jugales filiæ memini faces;
Et generum Achillem. præstitit matri fidem.
Nu. Redemit illa classis immotæ moras,
Et maria pigro fixa languore impulit.
Cl. Pudet, pigetque! Tyndaris cæli genus
Lustrale classi Doriæ peperit caput.
Revolvit animus virginis thalamos meæ,
Quos ille dignos Pelopia fecit domo,
Cum stetit ad aras ore sacrilego pater
Quasi nuptiales. horruit Calchas suæ
Responsa vocis, & recedentes focos.
O scelera semper sceleribus vincens domus!
Cruore ventos emimus, bellum nece.
Nu. Sed vela pariter mille fecerunt rates.
Cl. Non est soluta prospero classis Deo:
Ejecit Aulis impias portu rates.
Sic auspicatus bella, non melius gerit.
Amore captæ captus; immotus prece,
Sminthea tenuit spolia Phœbei ducis,
Ardore sacræ virginis jam tum furens.
Non illum Achilles flexit indomitus minis;
Non ille solus fata qui mundi videt,
In nos fidelis augur, in captas levis;
Non populus æger, & relucentes rogi.
Inter ruentis Græciæ stragem ultimam
Sine hoste victus marcet, ac Veneri vacat,
Reparatque amores: neve desertus foret
A pellice umquam barbara cœlebs torus,
Ablatam Achilli diligit Briseida:
Nec rapere puduit e sinu avulsam viri.
En Paridis hostem! nunc novum vulnus gerens,
Amore Phrygiæ vatis incensus furit:
Et post tropæa Troica, ac versum Ilium,
Captæ maritus remeat, & Priami gener.
Accingere, anime; bella non levia apparas:
Scelus occupandum est. pigra, quem exspectas diem?
Pelopia Phrygiæ sceptra dum teneant nurus?
An te morantur virgines viduæ domi;
Patrique Orestes similis? horum te mala
Ventura moveant, turbo queis rerum imminet.
Quid misera cessas? en adest natis tuis
Furens noverca. per tuum, si aliud nequit,
Latus exigatur ensis, & perimat duos.
Misce cruorem. perde pereundo virum.
Mors misera non est, commori cum quo velis.
Nu. Regina, frena temet & siste impetum;
Et quanta tentes, cogita. victor venit
Asiæ ferocis, ultor Europæ, trahens
Captiva Pergama, & diu victos Phrygas.
Hunc fraude nunc conaris & furto aggredi?
Quem non Achilles ense violavit fero,
Quamvis procacem torvus armasset manum;
Non melior Ajax, morte decreta furens;
Non sola Danais Hector & bello mora;
Non tela Paridis certa; non Memnon niger;
Non Xanthus armis corpora immistis gerens;
Fluctusque Simois cæde purpureos agens,
Non nivea proles Cycnus æquorei Dei;
Non bellicoso Thressa cum Rheso phalanx;
Non picta pharetras, & securigera manu
Peltata Amazon; hunc domi reducem paras
Mactare, & aras cæde maculare impia?
Ultrix inultum Græcia hoc facinus feret?
Equos & arma, classibusque horrens fretum
Propone, & alto sanguine exundans solum,
Et tota captæ fata Dardaniæ domus
Regesta Danais. comprime affectus truces,
Mentemque tibimet ipsa pacifica tuam.

Ægisthus, Clytemnestra.

Quod tempus animo semper ac mente horrui,
Adest profecto rebus extremum meis.
Quid terga vertis, anime? quid primo impetu
Deponis arma? crede perniciem tibi,
Et dira sævos fata moliri deos.
Oppone cunctis vile suppliciis caput,
Ferrumque & ignes pectore adverso excipe.
Cly. Ægysthe, non est pœna sic nato mori.
Æg. Tu nos pericli socia, tu Leda sata
Comitare tantum: sanguinem reddet tibi
Ignavus iste ductor, ac fortis pater.
Sed quid trementes circuit pallor genas,
Jacensque vultus languido obtutu stupet?
Cly. Amor jugalis vincit, ac flectit retro.
Remeemus illuc unde non decuit prius
Abire: sic nunc casta repetatur fides.
Nam " fera numquam est ad bonos mores via.
" Quem pœnitet peccasse, pene est innocens.
Æg. Quo raperis amens? credis aut speras tibi
Agamemnonis fidele conjugium? ut nihil
Subesset animo, quod graves faceret metus;
Tamen superba & impotens flatu nimis
Fortuna magno spiritus tumidos daret.
Gravis ille sociis stante adhuc Troja fuit:
Quid rere ad animum suapte natura trucem,
Trojam addidisse? rex Mycenarum fuit.
Veniet tyrannus. " prospera animos efferunt.
Effusa circa pellicum quanto venit
Turba apparatu! sola sed longe eminet,
Tenetque regnum famula veridici Dei.
Feresne thalami victa consortem tui?
At illa nolet. ultimum est nuptæ malum,

Palam

Palam mariti possidens pellex domum.
" Nec regna socium ferre, nec tædæ sciunt.
Cly. Ægisthe, quid me rursus in præceps rapis,
Iramque flammis jam residentem excitas?
Permisit aliquid victor in captas sibi:
Non conjugem hoc respicere, non dominam decet.
Lex alia solio est, alia privato toro.
Quid quod severas ferre me leges viro
Non patitur animus, turpis admissi memor?
" Det ille veniam facile, cui venia est opus.
Æg. Ita est. pacisci mutuam veniam licet.
Ignota tibi sunt jura regnorum haud nova.
" Nobis maligni judices, æqui sibi,
" Id esse regni maximum pignus putant,
" Si quidquid aliis non licet, solis licet.
Cly. Ignovit Helenæ: juncta Menelao redit,
Quæ Europam & Asiam paribus afflixit malis.
Æg. Sed nulla Atriden Venere furtiva abstulit,
Nec cepit animum conjugi obstrictum suæ.
Jam crimen ille quærit, & caussas parat.
Nil esse crede turpe commissum tibi:
Quid honesta prodest vita flagitio carens,
Ubi dominus odit? fit nocens, non quæritur.
Spartamne repetes spreta, & a tanto viro,
Patriasque sedes profuga? non dant exitum
Repudia regum. spe metum falsa levas.
Cly. Delicta novit nemo, nisi fidus, mea.
Æg. " Non intrat umquam regium limen fides.
Cly. Opibus merebor, ut fidem pretio obligem.
Æg " Pretio parata, vincitur pretio fides.
Cly. Surgit residuus pristinæ mentis pudor.
Quid obstrepis? quid voce blandiloqua mala
Consilia dictas? scilicet nubet tibi
Regum relicto rege, generosa exuli?
Æg. Et cur Atrida videor inferior tibi?
Natus Thyeste? *Cly.* Si parum est, adde & nepos.
Æg. Auctore Phœbo gignor, haud generis pudet.
Cly. Phœbum nefandæ stirpis auctorem vocas?
Quem nocte subita frena revocantem sua
Cælo expulistis? quid deos probro advocas,
Surripere doctus fraude geniales toros,
Quem Venere tantum scimus illicita virum?
Secede propere: dedecus claræ domus
Asporta ab oculis. hæc vacat regi ac viro.
Æg. Exilia mihi sunt haud nova. assuevi malis.
Si tu imperas regina, non tantum domo
Argisve cedo: nil moror jussu tuo
Aperire ferro pectus ærumnis grave.
Cly. Siquidem hoc cruenta Tyndaris fieri sinam?
Quæ invita peccat, debet & culpæ fidem.
Secede mecum potius, ut rerum statum
Dubium ac minacem juncta consilia explicent.

CHORUS ARGIVARUM.

CAnite, o pubes inclyta, Phœbum.
Tibi festa caput turba coronat:
Tibi virgineas laurum quatiens
De more comas innuba fundit
Stirps Inachia. tu quoque nostros
Thebana manus comitare choros,
Quæque Erasini gelidos fontes,
Quæque Eurotam, quæque virenti
Tacitum ripa bibis Ismenon,
Quam fatorum præscia Manto
Sata Tiresia Latonigenas
Monuit sacris celebrare deos,
Arcus victor pace relata
Phœbe relaxa;
Humeroque graves levibus telis
Pone pharetras; resonetque manu
Pulsa citata vocale chelys.
Nil acre velim,
Magnumque modis intonet altis:
Sed quale soles leviore lyra
Flectere carmen simplex, lusus
Cum docta tuos Musa recenset.
Licet & chorda graviore sones,
Quale canebas, cum Titanas
Fulmine misso fregere dei.
Vel cum montes montibus altis
Superimpositi struxere gradus
Trucibus monstris. stetit imposita
Pelion Ossa. pinifer ambos
Pressit Olympus.
Ades, o magni Soror & conjux
Consors sceptri, Regia Juno:
Tua te colimus turba Mycenæ.
Tu sollicitum supplexque tui
Numinis Argos sola tueris;
Tu bella manu pacemque regis;
Tu nunc lauros Agamemnonias
Accipe victrix.
Tibi multifora tibia buxo
Solenne canit. tibi fila movent
Docta puellæ carmine molli.
Tibi votivam matres Graiæ
Lampada jactant. ad tua conjux
Candida tauri delubra cadit,
Nescia aratri, nullo collum
Signata jugo.
Tuque o magni nata Tonantis
Inclyta Pallas, quæ Dardanias
Sæpe petisti cuspide turres:
Te permisto Matrona minor
Majorque choro colit, & referat
Veniente dea templa sacerdos:
Tibi nexilibus turba coronis
Redimita venit.
Tibi grandævi lassique senes,
Compote voto reddunt grates,
Libantque manu vina trementi.
Et te, Trivia, grata memores
Voce precamur: tu maternam
Sistere Delon, Lucina, jubes,
Huc atque illuc prius errantem
Cyclada ventis. nunc jam stabilis
Fixa terras radice tenet;
Respuit auras, religatque rates
Assueta sequi. tu Tantalidos
Funera matris victrix numeras.
Stat nunc Sipyli vertice summo
Flebile saxum;
Et adhuc lacrimas marmora fundunt
Antiqua novas.
Colit impense femina virque
Numen geminum. Tuque ante omnes
Pater ac rector, fulmine pollens,
Cujus nutu simul extremi
Tremuere poli, generis nostri
Jupiter auctor, cape dona libens;
Abavusque tuam non degenerem

Respice

Respice prolem.
Sed, ecce, vasto concitus miles gradu
Manifesta properat signa lætitiæ gerens.
Namque hasta summo lauream ferro gerit:
Fidusque regi semper Eurybates adest.

ACTUS TERTIUS.

Eurybates, Clytæmnestra.

DElubra & aras cælitum, & patrios Lares
Post longa fessus spatia, vix credens mihi,
Supplex adoro. vota superis solvite:
Telluris altum remeat Argolicæ decus
Tandem ad penates victor Agamemnon suos.
Cly. Felix ad aures nuntius venit meas.
Ubinam petitus per decem conjux mihi
Annos moratur? pelagus, an terras premit?
Eu. Incolumis, auctus gloria, laude inclytus,
Reducem expetito litori impressit pedem.
Cly. Sacris colamus prosperum tandem diem.
Et si propitios, attamen lentos. deos.
Tu pande, vivat conjugis frater mei,
Et pande, teneat quas soror sedes mea.
Eu. Meliora votis posco, & obtestor deos.
Nam certa fari sors maris dubii vetat.
Ut sparsa tumidum classis excepit mare,
Ratis videre socia non potuit ratem.
Quin ipse Atrides æquore immenso vagus
Graviora pelago damna, quam bello tulit;
Remeatque victo similis; exiguas trahens
Lacerasque victor classe de tanta rates.
Cly. Quis, fare, nostras hauserit casus rates.
Aut quæ maris fortuna dispulerit duces.
Eu. Acerba fata poscis: infaustum jubes
Miscere læto nuntium. refugit loqui
Mens ægra, tantis atque inhorrescit malis.
Cly. Exprome: " clades scire qui refugit suas,
" Gravat timorem. dubia plus torquent mala.
Eu. Ut Pergamum omne Dorica cecidit face,
Divisa præda est. maria properantes petunt.
Jamque ense fessum miles exonerat latus;
Neglecta summas scuta per puppes jacent;
Ad militares remus aptatur manus;
" Omnisque nimium longa properanti mora est.
Signum recursus regia ut fulsit rate,
Et clara lentum remigem emovit tuba,
Aurata primas prora signavit vias,
Aperitque cursus, mille quos puppes secent.
Hinc aura primo lenis impellit rates,
Allapsa velis. unda vix tactu levis
Tranquilla Zephyri mollis afflatu tremit;
Splendetque classe pelagus, & pariter latet.
Juvat videre nuda Trojæ litora,
Juvat relicti sola Sigei loca.
Properat juventus omnis adductos simul
Lentare remos. adjuvat ventos manu,
Et valida nisu brachia alterno movet.
Sulcata vibrant æquora, & latera increpant;
Dirimuntque canæ cærulum spumæ mare.
Ut aura plenos fortior tendit sinus,
Posuere tonsas. credita est vento ratis:
Fususque transtris miles; aut terras procul,
Quantum recedunt vela, fugientes notat;
Aut bella narrat: Hectoris fortis minas,
Currusque, & empto redditum corpus rogo:
Sparsum cruore regis Herceum Jovem.
Tum qui jacente reciprocus ludit salo,
Tumidumque pando transilit dorso mare
Tyrrhenus omni piscis exsultat freto,
Agitque gyros, & comes lateri adnatat,
Anteire naves lætus, & rursus sequi.
Nunc prima tangens rostra lascivit chorus,
Millesimam nunc ambit & lustrat ratem.
Jam litus omne tegitur, & campi latent,
Et dubia apparent montis Idæi juga.
Et jam, quod unum pervicax acies videt,
Iliacus atra fumus apparet nota.
Jam lassa Titan colla relevabat jugo;
In astra jam lux prona, jam præceps dies.
Exigua nubes sordido crescens globo
Nitidum cadentis inquinat Phœbi jubar.
Suspecta varius occidens fecit freta.
Nox prima cælum sparserat stellis. jacent
Deserta vento vela. tum murmur grave
Majora minitans collibus summis cadit,
Tractuque longo litus ac petræ gemunt.
Agitata ventis unda venturis tumet:
Cum luna subito conditur. stellæ cadunt,
In astra pontus tollitur. cælum perit.
Nec una nox est. densa tenebras obruit
Caligo, & omni luce subducta fretum
Cælumque miscet. undique incumbunt simul,
Rapiuntque pelagus infimo eversum solo
Adversus Euro Zephyrus, & Boreæ Notus.
Sua quisque mittunt tela, & infesti fretum
Emoliuntur. turbo convolvit mare.
Strymonius altas Aquilo contorquet nives;
Libycusque arenas Auster ac Syrtes agit,
Nec manet in Austro; fit gravis nimbis Notus,
Imbre auget undas; Eurus Orientem movet,
Nabathæa quatiens regna, & Eoos sinus.
Quid rapidus ora Corus Oceano exerens?
Mundum revelli sedibus totum suis,
Ipsosque rupto crederes cælo deos
Decidere, & atrum rebus induci Chaos.
Vento resistit æstus, & ventus retro
Æstum revolvit. non capit sese mare:
Undasque miscent imber & fluctus suas.
Nec hoc levamen denique ærumnis datum est,
Videre saltem, & nosse, quo pereant malo.
Premunt tenebræ lumina. & diræ Stygis
Inferna nox est. excidunt ignes tamen,
Et nube dirum fulmen elisa micat:
Miserisque lucis tanta dulcedo est malæ;
Hoc lumen optant. ipsa se classis premit,
Et prora proræ nocuit, & lateri latus.
Illam dehiscens pontus in præceps rapit,
Hauritque, & alto redditam revomit mare,
Hæc onere sidit. illa convulsum latus
Summittit undis. fluctus hanc decimus tegit,
Hæc lacera, & omni decore populato levis
Fluitat; nec illi vela, nec tonsæ manent;
Nec rectus altas malus antennas ferens;
Sed trunca toto puppis Ionio natat.
Nil ratio & usus audet: ars cessit malis.
Tenet horror artus. omnis officio stupet
Navita relicto. remus effugit manus.
In vota miseros ultimus cogit timor,
Eademque superos Troes & Danai rogant.

Quid

Quid fata possunt! invidet Pyrrhus patri,
Ajaci Ulysses, Hectori Atrides minor.
Priamo Agamemnon. quisquis ad Trojam jacet,
Felix vocatur, cadere qui meruit manu,
Quem fama servat, victa quem tellus premit.
Nil nobile ausos pontus atque undæ ferent?
Ignava fortes fata consument viros?
Perdenda mors est. quisquis es nondum malis
Satiate tantis cælitum, tandem tuum
Numen serena. cladibus nostris daret
Vel Troja lacrimas. odia si durant tua,
Placetque mitti Doricum exitio genus;
Quid hos simul perire nobiscum juvat,
Quibus perimus? sistite infestum mare:
Vehit ista Danaos classis, & Troas vehit.
Nec plura possunt; occupat vocem mare.
Ecce alia clades. fulmine irati Jovis
Armata Pallas, quidquid aut hasta minax,
Aut ægide, aut furore Gorgoneo potest,
Aut igne patrio, tentat; & cælo novæ
Spirant procellæ. solus invictus malis
Luctatur Ajax. vela cogentem hunc sua
Tenso rudente flamma perstrinxit cadens.
Vibratur aliud fulmen. hoc toto impetu
Tortum reducta Pallas excussit manu,
Imitata patrem. transit Ajacem, & ratem,
Ratisque partem secum & Ajacem tulit.
Nil ille motus, ardua ut cautes salo
Ambustus exstat, dirimit insanum mare;
Fluctusque rumpit pectore, & navem manu
Complexus in se traxit, & cæco mari
Collucet Ajax. omne resplendet fretum.
Tandem occupata rupe, furibundum intonat,
Superasse nunc se pelagus, atque ignes: juvat
Vicisse cælum, Palladem, fulmen, mare.
Non me fugavit bellici terror Dei.
Et Hectorem una solus & Martem tuli.
Phœbea nec me tela pepulerunt gradu.
Cum Phrygibus istos vicimus. tandem horream,
Aliena inerti tela mitti dextera?
Quid si ipse mittat? plura cum auderet furens,
Tridente rupem subruit pulsam pater
Neptunus, imis exerens undis caput,
Solvitque montem; quem cadens secum tulit:
Terraque & igne victus & pelago jacet.
Nos alia major naufragos pestis vocat.
Est humilis unda, scrupeis mendax vadis,
Ubi saxa rapidis clusa verticibus tegit,
Fallax Caphareus. æstuat scopulis fretum,
Fervetque semper fluctus alterna vice.
Arx imminet prærupta, quæ spectat mare
Utrimque geminum: Pelopis hinc oras tui,
Et Isthmon, arcto qui recurvatus solo
Ionia jungi maria Phrixeis vetat;
Hinc scelere Lemnon nobilem; hinc & Chalcida,
Tardamque ratibus Aulida. hanc arcem occupat
Palamedis ille genitor, & clarum manu
Lumen nefanda vertice e summo efferens,
In saxa ducit perfida classem face.
Hærent acutis rupibus fixæ rates.
Has inopis undæ brevia comminuunt vada.
Pars vehitur hujus prima, pars scopulo sedet.
Hanc alia retro spatia relegentem ferit,
Et fracta frangit. jam timent terram rates,
Voluntque maria. cedit in luctum furor.
Postquam litatum est, Phœbus in lucem redit,
Et damna noctis tristis ostendit dies.
Cly. Utrumne doleam, læter an reducem virum?
Remeasse lætor. vulnus at regni grave
Lugere cogor. redde jam Grajis, pater,
Altisona quatiens regna, placatos deos.
Nunc omne læta fronde veletur caput.
Sacrifica dulces tibia effundat modos:
Et nivea magnas victima ante aras cadat.
Sed ecce turba tristis, incomtæ comas
Iliades adsunt: quas super celso gradu
Effrena Phœbas entheas laurus quatit.

Chorus Troadum, Cassandra.

HEu quam dulce malum mortalibus additum,
Vitæ dirus amor: cum pateat malis
Effugium, & miseros libera mors vocet,
Portus æterna placidus quiete!
Nullus hunc terror, nec impotens
Procella fortunæ movet,
Aut iniqui flamma Tonantis.
Pax alta. nullos civium cœtus
Timet, aut minaces victoris iras;
Non maria asperis insana Coris:
Non acies feras,
Pulvereamque nubem
Motam barbaricis equitum catervis;
Non urbe cum tota populos cadentes,
Hostica muros populante flamma;
Indomitumve bellum. perrumpet omne
Solus contemptor levium deorum.
Qui vultus Acherontis atri,
Qui Styga tristem non tristis videt,
Audetque vitæ ponere finem,
Par ille regi, par superis erit.
" O quam miserum est nescire mori!
Vidimus patriam ruentem nocte funesta,
Cum Dardana tecta Dorici raperetis ignes.
Non illa bello victa, nec armis,
Ut quondam Herculea cecidit pharetra:
Quam non Pelei Thetidisque natus,
Charusque Pelidæ nimium feroci
Vicit, acceptis cum fulsit armis,
Fuditque Troas falsus Achilles:
Aut cum ipse Pelides animos feroces
Sustulit luctu, celeremque saltu
Troades summis timuere muris.
Perdidit in malis extremum decus,
Fortiter vinci. restitit annis
Troja bis quinis,
Unius noctis peritura fato.
Vidimus simulata dona molis immensæ;
Danaumque fatale munus duximus nostra
Creduli dextra: tremuitque sæpe
Limine in primo sonipes, cavernis
Conditos reges bellumque gestans:
Et licuit versare dolos, ut ipsi
Fraude sua capti caderent Pelasgi.
Sæpe commotæ sonuere parmæ,
Tacitumque murmur percussit aures;
Et fremuit male subdolo
Parens Pyrrhus Ulyssi.
Secura metus Troica pubes
Sacros gaudet tangere funes.
Hinc æquævi gregis Astyanax;
Hinc Æmonio desponsa rogo,

Ducunt turmas: hæc femineas,
Ille viriles.
Feſtæ matres votiva ferunt
Munera divis. feſſi patres
Adeunt aras. unus tota eſt
Vultus in urbe.
Et, quod numquam poſt Hectoreos
Vidimus ignes, læta eſt Hecube.
Quid nunc primum, dolor infelix,
Quidve extremum deflere paras?
Mœnia divum fabricata manu,
Diruta noſtra?
An templa deos ſuper uſta ſuos?
Non vacat iſtis lacrimare malis.
Te, magne parens, flent Iliades.
Vidi, vidi, ſenis in jugulo,
Telum Pyrrhi vix exiguo
Sanguine tingui.
Caſ. Cohibete lacrimas, omne quas tempus petit,
Troades, & ipſæ veſtra lamentabili
Lugete gemitu funera. ærumnæ meæ
Socium recuſant. cladibus queſtus meis
Removete, noſtris ipſa ſufficiam malis.
Ch. "Lacrimas lacrimis miſcere juvat.
Magis exurunt, quos ſecretæ
Lacerant curæ. juvat in medium
Deflere ſuos. nec enim, quamvis
Dura virago patiensque mali,
Poteris tantas flere ruinas.
Non quæ verno nobile carmen
Ramo cantat triſtis Aedon,
Ityn in varios modulata ſonos;
Non quæ tectis Biſtonis ales
Reſidens ſummis impia diri
Furta mariti garrula deflet;
Lugere tuam poterit digne
Conqueſta domum: licet ipſe velit
Clarus niveos inter olores
Iſtrum cycnus Tanaimque colens
Extrema loqui: licet Halcyones
Ceyca ſuum fluxu leviter
Plangente ſonent, cum tranquillo
Male confiſæ credunt iterum
Pelago audaces, fœtuſque ſuos
Nido pavidæ titubante fovent:
Non ſi molles imitata viros
Triſtis laceret brachia tecum,
Quæ turritæ turba parenti
Pectora rauco concita buxo
Ferit, ut Phrygium lugeat Attyn:
Non eſt lacrimis, Caſſandra, modus,
Quia quæ patimur vicere modum.
Sed cur ſacratas diripis capiti infulas?
Miſeris colendos maxime ſuperos reor.
Caſ. Vicere noſtra jam metus omnes mala.
Equidem nec ulla cælites placo prece:
Nec, ſi velint ſævire, quo noceant, habent.
Fortuna vires ipſa conſumpſit ſuas.
Quæ patria reſtat? quis pater? quæ jam ſoror?
Bibere tumuli ſanguinem atque aræ meum.
Quid illa felix turba fraterni gregis?
Exhauſta nempe: regiam miſeri ſenis
Vacuam relinqui, totque per thalamos vident,
Præter Lacænam, ceteras viduas nurus.
Tot illa regum mater, & regimen Phrygum
Fœcunda in ignes Hecuba, fatorum novas
Experta leges, induit vultus feros.
Circa ruinas rabida latravit ſuas,
Trojæ ſuperſtes, Hectori, Priamo, ſibi.
Ch. Silet repente Phœbas, & pallor genas
Creberque totum poſſidet corpus tremor.
Stetere vittæ. mollis horreſcit coma.
Anhela corda murmure incluſo fremunt.
Incerta nutant lumina; & verſi retro
Torquentur oculi. rurſus immites rigent.
Nunc levat in auras altior ſolito caput,
Graditurque celſa, nunc reluctantes parat
Reſerare fauces; verba nunc clauſo male
Cuſtodit ore Mænas impatiens dei.
Caſ. Quid me furoris incitam ſtimulis novi,
Quid metus inopem ſacra Parnaſſi juga
Rapitis? recede, Phœbe. jam non ſum tua.
Extingue flammas pectori infixas meo.
Cui nunc vagor veſana? cui bacchor furens?
Jam Troja cecidit. falſa quid vates ago?
Ubi ſum? fugit lux alma, & obſcurat genas
Nox alta, & æther abditus tenebris latet.
Sed ecce gemino ſole præfulget dies;
Geminumque duplices Argos attollit domos.
Idæa cerno nemora. fatalis ſedet
Inter potentes arbiter paſtor deas.
Timete reges, moneo, furtivum genus.
Agreſtis ille alumnus evertet domum.
Quid iſta vecors tela feminea manu
Diſtricta præfert? quem petit dextra virum
Lacæna cultu ferrum Amazonio gerens?
Quæ verſat oculos alia nunc facies meos?
Victor ferarum colla vexatus jacet
Ignobili ſub dente Marmaricus leo,
Morſus cruentos paſſus audacis leæ.
Quid me vocatis ſoſpitem ſolam e meis,
Umbræ meorum? te ſequor, tota pater
Troja ſepulte. frater, auxilium Phrygum,
Terrorque Danaum, non ego antiquum decus
Video, aut calentes ratibus exuſtis manus:
Sed lacera membra, & ſaucios vinclo gravi
Fortes lacertos. te ſequor nimium cito
Congreſſe Achilli Troile. incertos geris
Deiphobe vultus, conjugis munus novæ.
Juvat per ipſos ingredi Stygios lacus;
Juvat videre Tartari ſævum canem,
Avidique regna Ditis. hæc hodie ratis
Phlegethontis atri regias animas vehet,
Victamque, victricemque. vos, umbræ, precor;
Jurata ſuperis unda, te pariter precor,
Reſerate paulum terga nigrantis poli,
Levis ut Mycenas turba proſpiciat Phrygum.
Spectate miſeri. fata ſe vertunt retro.
Inſtant ſorores ſquallidæ;
Sanguinea jactant verbera.
Fert læva ſemuſtas faces;
Ardentque pallentes genæ,
Et veſtis atri funeris
Exeſa cingit ilia;
Strepuntque nocturni metus,
Et oſſa vaſti corporis
Corrupta longinquo ſitu
Palude limoſa jacent.
Et ecce defeſſus ſenex
Ad ora ludentes aquas
Non captat, oblitus ſitis,
Mœſtus futuro funere.

Exultat

Exultat, & ponit gradus
Pater decoros Dardanus.
Ch. Jam pervagatus ipse se fregit furor,
Caditque; flexo qualis ante aras gradu
Cervice taurus vulnus incisa gerens.
Relevemus artus entheos. tandem suos
Victrice lauro cinctus Agamemnon adit;
Conjuxque pariter obvios illi tulit
Gressus: reditque juncta concordi gradu.

ACTUS QUARTUS.

Agamemnon, Cassandra.

TAndem revertor sospes ad patrios lares.
O cara salve terra. tibi tot barbaræ
Dedere gentes spolia. tibi felix diu
Potentis Asiæ Troja submisit manus.
Cur ista vates corpus effusa, ac tremens
Dubia labat cervice? famuli, attollite;
Refovete gelido latice. jam recipit diem
Marcente visu. suscita sensus tuos.
Optatus ille portus ærumnis adest.
Festus dies est. *Cas.* Festus & Trojæ fuit.
Ag. Veneremur aras. *Cas.* Cecidit ante aras pater.
Ag. Jovem precemur pariter. *Cas.* Herceum Jovem?
Ag. Credis videre te Ilium? *Cas.* Et Priamum simul.
Ag. Hic Troja non est. *Cas.* Ubi Helena est, Trojam puto.
Ag. Ne metue dominam famula. *Cas.* Libertas adest.
Ag. Secura vive. *Cas.* Mors mihi est securitas.
Ag. Nullum est periculum tibimet. *Cas.* At magnum tibi est.
Ag. Victor timere quid potest? *Cas.* Quod non timet.
Ag. Hanc fida, famuli, turba, dum excutiat Deum,
Retinete, nequid impotens peccet furor.
At te pater, qui sæva torquens fulmina
Pellisque nubes, sidera & terras regis,
Ad quem triumphi spolia victores ferunt;
Et te fororem cuncta pollentis viri,
Argolica Juno, pecore votivo libens
Arabumque donis, supplice & fibra colam.

CHORUS ARGIVARUM.

ARgos nobilibus nobile civibus,
Argos iratæ carum novercæ,
Semper ingentes educas alumnos;
Imparem æquali numerum deorum:
Tuus ille bisseno meruit labore
Allegi cælo magnus Alcides;
Cui lege mundi Jupiter rupta
Roscidæ noctis geminavit horas,
Jussitque Phœbum tardius celeres
Agitare currus, & tuas lentæ
Remeare bigas, candida Phœbe;
Retulitque pedem, alternis nomen
Stella quæ mutat, seque mirata est
Hesperum dici; Aurora movit
Ad solitas vices caput, & relabens
Imposuit senis humero mariti.
Sensit Ortus, sensit Occasus,
Herculem nasci. violentus ille
Nocte non una poterat creari,
Tibi concitatus substitit mundus,
O puer magnum subiture cælum!
Te sensit Nemeæus arcto
Pressus lacerto fulmineus leo.
Cervaque Parrhasis.
Sensit Arcadii populator agri,
Gemuitque taurus, Dictæa linquens
Horridus arva.
Morte fœcundum domuit draconem,
Vetuitque collo pereunte nasci.
Geminosque fratres pectore ab uno
Tria monstra natos, stipite incusso
Fregit insultans; duxitque ad ortus
Hesperium pecus,
Geryonis spolium triformis.
Egit Threicium gregem,
Quem non Strymonii gramine fluminis,
Hebrive ripis pavit tyrannus;
Hospitum dirus stabulis cruorem
Præbuit sævis; tinxitque crudos
Ultimus rictus sanguis aurigæ.
Vidit Hippolyte ferox,
Pectore e medio rapi spolium & sagittas.
Nube percussa Stymphalis alto
Decidit cælo.
Arborque pomis fertilis aureis
Extimuit manus insueta carpi,
Fugitque in auras leviore ramo:
Audivit sonitum crepitante lamna
Frigidus custos nescius somni,
Linqueret cum jam nemus omne fulvo
Plenus Alcides vacuum metallo.
Tractus ad cælum canis inferorum
Triplici catena, tacuit, nec ullo
Latravit ore; lucis ignotæ
Metuens colorem. te duce succidit
Mendax Dardaniæ domus,
Et sensit arcus iterum timendos:
Te duce concidit totidem diebus
Troja, quot annis.

ACTUS QUINTUS.

Cassandra.

RES agitur intus magna, par annis decem.
Eheu quid hoc est? anime, consurge, & cape
Pretium furoris. vicimus victi Phryges.
Bene est! resurgis Troja. traxisti jacens
Pares Mycenas. terga dat victor tuus.
Tam clara numquam providæ mentis furor
Ostendit oculis. video, & intersum, & fruor.
Imago visus dubia non fallit meos.
Spectamus, epulæ regia instructæ domo,
Quales fuerunt ultimæ Phrygibus dapes,
Celebrantur. ostro lectus Iliaco nitet;
Merumque in auro veteris Assaraci trahunt;
Et ipse picta veste sublimis jacet
Priami superbas corpore exuvias gerens.
Detrahere cultus uxor hostiles jubet,
Induere potius conjugis fidæ manu
Textos amictus. horreo, atque animo tremo.
Regemne perimet exul & adulter virum?
Venere fata. sanguinem extremæ dapes
Domini videbunt, & cruor Baccho incidet.
Mortifera vinctum perfidæ tradet neci

Induta vestis. exitum manibus negat,
Caputque laxi & invii cludunt sinus,
Haurit trementi semivir dextra latus,
Nec penitus adigit: vulnere in medio stupet.
At ille, ut altis hispidus silvis aper,
Cum casse vinctus, tentat egressus tamen,
Arctatque motu vincla, & incassum furit:
Cupit fluentes undique & cæcos sinus
Disjicere; & hostem quærit implicitus suum.
Armat bipenni Tyndaris dextram furens.
Qualisque ad aras colla taurorum prius
Designat oculis, antequam ferro petat;
Sic huc & illuc impiam librat manum.
Habet. peractum est. pendet exigua male
Caput amputatum parte, & hinc trunco cruor
Exundat, illinc ora cum fremitu jacent.
Nondum recedunt. ille jam exanimem petit,
Laceratque corpus. illa fodientem adjuvat.
Uterque tanto scelere respondet suis.
Hic est Thyeste natus, hæc Helenæ soror.
Stat ecce Titan dubius immerito die,
Suane currat an Thyestea via.

Electra.

Fuge, o paternæ mortis auxilium unicum,
Fuge, & scelestas hostium evita manus.
Eversa domus est funditus. regna occidunt.
Quis iste celeres concitus currus agit?
Germane, vultus veste furabor tuos.
Quos, anime demens, refugis? externos fugis?
Domus timenda est. pone jam trepidos metus,
Oresta. amici fida præsidia intuor.

Strophius, Electra. Orestes & Pylades mutæ Personæ.

Phocide relicta Strophius, Elea inclytus
Palma revertor. caussa veniendi fuit,
Gratari amico, cujus impulsum manu
Cecidit decenni Marte concussum Ilium.
Quænam ista lacrimis lugubrem vultum rigat,
Pavetque mœsta? regium agnosco genus.
Electra, luctus caussa quæ læta in domo est?
El. Pater peremptus scelere materno jacet.
Comes paternæ quæritur natus neci.
Ægisthus arces Venere quæsitas tenet.
St. " O nulla longi temporis felicitas!
El. Te per parentis memoriam obtestor mei,
Per sceptra terris nota, per dubios deos.
Recipe hunc Oresten, ac pium furtum occule.
St. Etsi timendum cæsus Agamemnon docet,
Aggrediar, & te, Oresta, furabor libens.
" Poscunt fidem secunda, at adversa exigunt.
Cape hoc decorum ludicri certaminis
Insigne frontis. læva victricem tenens
Frondem, virenti protegat ramo caput.
Et ista donum palma Pisæi Jovis
Velamen eadem præstet atque omen tibi.
Tuque o, paternis assidens frenis comes,
Condisce, Pylade, patris exemplo fidem.
Vos, Græcia nunc teste, veloces equi
Infida cursu fugite præcipiti loca.
El. Excessit, abiit. currus effreno impetu
Effugit aciem. tuta jam operiar meos
Hostes, & ultro vulneri opponam caput.
Adest cruenta conjugis victrix sui,
Et signa cædis veste maculata gerit,
Manus recenti sanguine etiamnum madent,
Vultusque præ se scelera truculenti ferunt.
Concedam ad aras. patere me vittis tuis,
Cassandra, jungi paria metuentem tibi.

Clytæmnestra, Electra, Ægisthus, Cassandra.

Hostis parentis, impium atque audax caput,
Quo more cœtus publicos, virgo, petis?
El. Adulterorum virgo deserui domum.
Cly. Quis esse credat virginem? *El.* Gnatam tuam?
Cly. Modestius cum matre. *El.* Pietatem doces.
Cly. Animos viriles corde tumefacto geris,
Sed agere domita feminam disces malo.
El. Ni forte fallor, feminas ferrum decet.
Cly. Et esse, demens, te parem nobis putas?
El. Nobis? quis iste est alter Agamemnon tuus?
Ut vidua loquere. vir caret vita tuus.
Cly. Indomita post hæc virginis verba impiæ
Regina frangam. citius interea mihi
Edissere, ubi sit gnatus, ubi frater tuus.
El. Exiit Mycenas. *Cly.* Redde nunc gnatum mihi.
El. Et tu parentem redde. *Cly.* Quo latitat loco?
El. Tuto; quietus, regna non metuens nova:
Justæ parenti satis, at iratæ parum.
Cly. Morieris hodie. *El.* Dummodo hac moriar manu.
Recedo ab aris. sive te jugulo juvat
Mersisse ferrum; præbeo jugulum volens.
Seu more pecudum colla resecari placet;
Intenta cervix vulnus exspectat tuum.
Scelus peractum est: cæde respersam viri
Atque obsoletam sanguine hoc dextram ablue.
Cly. Consors pericli pariter ac regni mei,
Ægisthe, gaudes? gnata genetricem impie
Probris lacessit; abditum fratrem occulit.
Æg. Furibunda virgo, vocis infandæ sonum,
Et aure verba indigna materna opprime.
El. Etiam monebit sceleris infandi artifex,
Per scelera nactus nomen ambiguum suis?
Idem sororis gnatus, & patris nepos?
Cly. Ægisthe, cessas impium ferro caput
Demetere? fratrem reddat, aut animam statim.
Æg. Abstrusa cæco carcere, & saxo exigat
Ævum, per omnes torta pœnarum modos.
Referre, quem nunc occulit, forsan volet
Inops, egens, inclusa, pædore obsita,
Vidua ante thalamos, exul, invisa omnibus,
Æthere negato. sero succumbet malis.
El. Concede mortem. *Æg.* Si recusares, darem.
" Rudis est tyrannus, morte qui pœnam exigit.
El. Mortem aliquid ultra est? *Æg.* Vita, si cupias mori.
Cly. Abripite, famuli, monstrum, & avectam procul
Ultra Mycenas, ultimo in regni angulo
Vincite, septam nocte tenebrosi specus,
Ut inquietam virginem carcer domet.
At ista pœnas capite persolvat suo,
Captiva conjux, regii pellex tori.
Trahite, ut sequatur conjugem ereptum mihi.
Cas. Ne trahite, vestros ipsa præcedam gradus:
Perferre prima nuntium Phrygibus meis
Propero; repletum ratibus eversis mare;
Captas Mycenas; mille ductorem ducum,
Ut paria fata Troicis tulerit malis,
Periisse dono feminæ, stupro, dolo.

Nihil

Nihil moramur. rapite. quin grates ago,
Jam jam juvat vixisse, post Trojam juvat.
Cly. Furibunda morere. *Cas.* Veniet & vobis furor.

FINIS AGAMEMNONIS.

HERCULES FURENS.

PERSONÆ.

JUNO.	HERCULES.
LYCUS.	AMPHITRYON.
THESEUS.	CHORUS Thebanorum.

ACTUS PRIMUS.

Juno.

Soror Tonantis (hoc enim solum mihi
Nomen relictum est) semper alienum Jovem,
Ac templa summi vidua deserui ætheris;
Locumque, cælo pulsa, pellicibus dedi.
Tellus colenda est: pellices cælum tenent.
Hinc, Arctos alta parte glacialis poli
Sublime classes sidus Argolicas agit;
Hinc, qua tepenti vere laxatur dies,
Tyriæ per undas vector Europæ nitet;
Illinc, timendum ratibus ac ponto gregem
Passim vagantes exerunt Atlantides.
Fera coma hinc exterret Orion deos:
Suasque Perseus aureas stellas habet.
Hinc clara gemini signa Tyndaridæ micant:
Quibusque natis mobilis tellus stetit.
Nec ipse tantum Bacchus, aut Bacchi parens,
Adiere superos: ne qua pars probro vacet,
Mundus puellæ serta Gnossiacæ gerit.
Sed vetera querimur: una me dira ac fera
Thebana nuribus sparsa tellus impiis,
Quoties novercam fecit? ascendat licet,
Meumque victrix teneat Alcmene locum;
Pariterque natus astra promissa occupet,
In cujus ortu mundus impediit diem,
Tardusque Eoo Phœbus effulsit mari,
Retinere mersum jussus Oceano jubar.
Non sic abibunt odia. vivaces aget
Violentus iras animus, & sævus dolor
Æterna bella pace sublata geret.
Quid bella? quidquid horridum tellus creat
Inimica; quidquid pontus aut aer tulit
Terribile, dirum, pestilens, atrox, ferum;
Fractum atque domitum est. superat & crescit malis;
Iraque nostra fruitur: in laudes suas
Mea vertit odia. dum nimis sæva impero,
Patrem probavit. inde, qua lucem premit,
Aperitque Tethys, qua ferens Titan diem
Binos propinqua tingit Æthiopas face,
Indomita virtus colitur; & toto Deus
Narratur orbe. monstra jam desunt mihi;
Minorque labor est Herculi jussa exequi,
Quam mihi jubere. lætus imperia excipit.
Quæ fera tyranni jussa violento queant
Nocere juveni? nempe pro telis gerit,
Quæ timuit, & quæ fudit: armatus venit
Leone & Hydra. nec satis terræ patent:
Effregit ecce limen inferni Jovis.
Et opima victi regis ad superos refert.
Parum est reverti: fœdus umbrarum perit.
Vidi ipsa, vidi nocte discussa inferum,
Et Dite domito, spolia jactantem patri
Fraterna. cur non victum & oppressum trahit
Ipsum catenis paria sortitum Jovi?
Ereboque capto potitur, & retegit Styga?
Patefacta ab imis Manibus retro via est.
Et sacra diræ Mortis in aperto jacent.
At ille rupto carcere Umbrarum, ferox
De me triumphat, & superbifica manu
Atrum per urbes ducit Argolicas canem.
Viso labantem Cerbero vidi diem,
Pavidumque solem: me quoque invasit tremor:
Et terna monstri colla devicti intuens,
Timui imperasse. levia sed nimium queror,
Cælo timendum est, regna ne summa occupet,
Qui vicit ima. sceptra præripiet patri.
Nec in astra lenta veniet, ut Bacchus, via:
Iter ruina quæret, & vacuo volet
Regnare mundo. robore expenso tumet,
Et posse cælum viribus vinci suis
Didicit ferendo. subdidit mundo caput,
Nec flexit humeros molis immensæ labor,
Mediusque collo sedit Herculeo polus.
Immota cervix sidera & cælum tulit,
Et me prementem. quærit ad superos viam.
Perge, ira, perge, & magna meditantem opprime.
Congredere; manibus ipsa jam lacera tuis.
Quid tanta mandas odia? discedant feræ:
Ipse imperando fessus Euristheus vacet.
Titanas ausos rumpere imperium Jovis
Emitte: Siculi verticis laxa specum.
Tellus gigante Doris excusso tremens,
Supposita monstri colla terrifici levet.
Sublimis alias Luna concipiat feras.
Sed vicit ista. quæris Alcidæ parem?
Nemo est, nisi ipse. bella jam secum gerat.
Adsint ab imo Tartari fundo excitæ
Eumenides: ignem flammeæ spargant comæ;
Viperea sævæ verbera incutiant manus.
I nunc, superbe, cælitum sedes pete;
Humana temne. jam Styga & manes, ferox,
Fugisse credis? hic tibi ostendam inferos.
Revocabo in alta conditam caligine
Ultra nocentum exilia Discordem deam,
Quam munit ingens montis oppositi specus.
Educam, & imo Ditis e regno extraham
Quidquid relictum est. veniat invisum Scelus,
Suumque lambens sanguinem Impietas ferox,
Errorque, & in se semper armatus Furor.
Hoc hoc ministro noster utatur dolor.
Incipite famulæ Ditis; ardentem incitæ
Concutite pinum: & agmen horrendum anguibus
Megæra ducat; atque luctifica manu
Vastam rogo flagrante corripiat trabem.
Hoc agite, pœnas petite violatæ Stygis:
Concutite pectus; acrior mentem excoquat,
Quam qui caminis ignis AEtneis furit.
Ut possit animo captus Alcides agi,

Magno

Magno furore percitus, nobis prius
Insaniendum est. Juno, cur nondum furis?
Me me sorores mente dejectam mea
Versate primam, facere si quidquam apparo
Dignum noverca. jam odia mutentur mea.
Natos reversus videat incolumes, precor,
Manoque fortis redeat. inveni diem,
Invisa quo nos Herculis virtus juvet:
Me paritet & se vincat; & cupiat mori
Ab inferis reversus. hic profit mihi,
Jove esse genitum. stabo, & ut certo exeant
Emissa nervo tela, librabo manum:
Regam furentis arma: pugnanti Herculi
Tandem favebo. scelere perfecto, licet
Admittat illas genitor in cælum manus.
Movenda jam sunt bella; clarescit dies,
Ortuque Titan lucidus croceo subit.

CHORUS THEBANORUM.

JAm rara micant sidera prono
Languida mundo: nox victa vagos
Contrahit ignes: luce renata
Cogit nitidum Phosphoros agmen:
Signum celsi glaciale poli
Septem stellis Arcades ursæ
Lucem verso temone vocant:
Jam cæruleis vectus equis
Titan summum prospicit Oetan:
Jam Cadmeis inclyta baccis
Aspersa die dumeta rubent:
Phœbique fugit reditura soror.
Labor exoritur durus, & omneis
Agitat curas, aperitque domos.
Pastor gelida cana pruina
Grege dimisso pabula carpit.
Ludit prato liber aperto
Nondum rupta fronte juvencus.
Vacuæ reparant ubera matres.
Errat cursu levis incerto
Molli petulans hœdus in herba.
Pendet summo stridula ramo,
Pennasque novo tradere soli
Gestit querulos inter nidos
Thracia pellex; turbaque circum
Confusa sonat, murmure misto
Testata diem. carbasa ventis
Credit dubius navita vitæ,
Laxos aura compleote sinus.
Hic exesis pendens scopulis,
Aut deceptos instruit hamos;
Aut suspensus spectat pressa
Præmia dextra. sentit tremulum
Linea piscem.
Hæc, innocuæ quibus est vitæ
Tranquilla quies, & læta suo
Parvoque domus, spes & in agris.
Turbine magno spes sollicitæ
Urbibus errant, trepidique metus.
Ille superbos aditus regum,
Durasque fores, expers somni,
Colit: hic nullo fine beatus
Componit opes, gazis inhians,
Et congesto pauper in auro est.
Illum populi favor attonitum;
Fluctuque magis mobile vulgus
Aura tumidum tollit inani.
Hic clamosi rabiosa fori
Jurgia vendens improbus, iras
Et verba locat. " novit paucos
" Secura quies, qui velocis
" Memores ævi tempora numquam
" Reditura tenent. dum fata sinunt,
" Vivite læti. properat cursu
" Vita citato, volucrique die
" Rota præcipitis vertitur anni.
" Duræ peragunt pensa sorores,
" Nec sua retro fila revolvunt.
" At gens hominum fertur rapidis
" Obvia fatis, incerta sui:
" Stygias ultro quærimus undas.
Nimium, Alcide, pectore forti
Properas mœstos visere Manes.
" Certo veniunt ordine Parcæ.
" Nulli jusso cessare licet,
" Nulli scriptum proferre diem.
" Recipit populos urna citatos.
Alium multis gloria terris
Tradat, & omnes fama per urbes
Garrula laudet, cæloque parem
Tollat & astris: alius curru
Sublimis eat. me mea tellus
Lare secreto totoque tegat.
Venit ad pigros cana senectus;
Humilique loco, sed certa sedet
Sordida parvæ fortuna domus:
" Alte virtus animosa cadit.
Sed mœsta venit crine soluto
Megara, parvum comitata gregem:
Tardusque senio graditur Alcidæ parens.

ACTUS SECUNDUS.

Megara.

O Magne Olympi rector, & mundi arbiter,
Jam statue tandem gravibus ærumnis modum,
Finemque cladi. nulla lux umquam mihi
Secura fulsit. finis alterius mali
Gradus est futuri. protenus reduci novus
Paratur hostis. ante quam lætam domum
Contingat, aliud jussus ad bellum meat,
Nec ulla requies, tempus aut ullum datur,
Nisi dum jubetur: sequitur a primo statim
Infesta Juno. numquid immunis fuit
Infantis ætas? monstra superavit prius,
Quam nosse posset. gemina cristati caput
Angues ferebant ora, quos contra obvius
Reptavit infans; igneos serpentium
Oculos remisso pectore ac placido intuens,
Arctos serenis vultibus nodos tulit;
Et tumida tenera guttura elidens manu,
Prælusit Hydræ. Mænali pernix fera,
Multo decorum præferens auro caput,
Deprensa cursu est. maximus Nemeæ timor
Gemuit lacertis pressus Herculeis leo.
Quid stabula memorem dira Bistonii gregis,
Suisque regem pabulum armentis datum?
Solitumque densis hispidum Erymanthi jugis
Arcadica quatere nemora Mænalium suem?

Tau-

Taurumque centum non levem populis metum?
Inter remotos gentis Hesperiæ greges
Pastor triformis litoris Tartesii
Peremptus, acta est præda ab occasu ultimo.
Notum Cythæron pavit Oceano pecus.
Penetrare jussus solis æstivi plagas,
Et adusta medius regna quæ torret dies,
Utrimque montes solvit abrupto obice,
Et jam ruenti fecit Oceano viam.
Post hæc, adortus nemoris opulenti domos
Aurifera vigilis spolia serpentis tulit.
Quid? sæva Lernæ monstra, numerosum malum,
Non igne demum vicit, & docuit mori?
Solitasque pinnis condere obductis diem
Petiit ab ipsis nubibus Stymphalidas?
Non vicit illum cœlibis semper tori
Regina gentis vidua Thermodontiæ,
Nec ad omne clarum facinus audaces manus
Stabuli fugavit turpis Augiæ labor.
Quid ista prosunt? orbe defenso caret.
Sensere terræ pacis auctorem suæ
Abesse terris. "prosperum ac felix scelus,
" Virtus vocatur. sontibus parent boni.
" Jus est in armis, opprimit leges timor.
Ante ora vidi nostra, truculenta manu
Gnatos paterni cadere regni vindices;
Ipsamque Cadmi nobilis stirpem ultimam
Occidere. vidi regium capitis decus
Cum capite raptum. quis satis Thebas fleat?
Ferax deorum terra quem dominum tremit?
E cujus arvis, eque fœcundo sinu
Stricto juventus orta cum ferro stetit;
Cujusque muros natus Amphion Jove
Struxit canoro saxa modulatu trahens;
In cujus urbem non semel divum parens
Cælo relicto venit; hæc quæ cælites
Recepit, & quæ fecit, & [fas sit loqui]
Fortasse faciet, sordido premitur jugo.
Cadmea proles civitasque Amphionis
Quo decidistis? tremitis ignavum exulem
Suis carentem finibus, nostris gravem?
Qui scelera terra, quique persequitur mari,
Ac sæva justa sceptra confregit manu,
Nunc servit absens, fertque quæ ferri vetat:
Tenetque Thebas exul Herculeas Lycus.
Sed non tenebit. aderit & pœnas petet,
Subitusque ad astra emerget: inveniet viam,
Aut faciet. adsis sospes, & remees tuis:
Tandemque venias victor ad victam domum.
Emerge conjux, atque depulsas manu
Abrumpe tenebras: ulla si vetita est via,
Iterque clausum est, orbe diducto redi;
Et quidquid arta nocte possessum latet,
Emitte tecum. dirutis qualis jugis
Præceps citato flumine quærens iter,
Quondam dedisti; scissa cum vasto impetu
Patuere Tempe. pectore impulsus tuo
Huc mons & illuc cecidit, & rupto aggere
Nova cucurrit Thessalus torrens via.
Talis parentes, liberos, patriam petens
Erumpe; rerum terminos tecum efferens:
Et quidquid avida tot per annorum gradus
Abscondit ætas, redde; & oblitos sui,
Lucisque pavidos ante te populos age,
Indigna te sunt spolia, si tantum refers,
Quantum imperatum est. magna si nimium loquor,
Ignara nostræ sortis, adde illum mihi,
Quo te tuamque dexteram amplectar, diem;
Reditusque lentos nec mei memores querar.
Tibi, o deorum ductor, indomiti ferent
Centena tauri colla: tibi frugum potens,
Secreta reddam sacra: tibi multa fide
Longas, Eleusi, tacita jactabo faces.
Tum restitutas fratribus rebor meis
Animas, & ipsum regna moderantem sua
Florere patrem. si qua te major tenet
Clausum potestas; sequimur. aut omnes tuos
Defende reditu sospes, aut omnes trahe.
Trahes, nec ullus eriget fractos deus.

Amphitryon, Megara.

O Socia nostri sanguinis, casta fide
Servans torum gnatosque magnanimi Herculis,
Meliora mente concipe, atque animum excita.
Aderit profecto, qualis ex omni solet
Labore major. *Me.* " Quod nimis miseri volunt,
" Hoc facile credunt. *Am.* Immo quod metuunt nimis
" Numquam amoveri posse, nec tolli putant.
" Prona est timori semper in pejus fides.
Me. Demersus, ac defossus, & toto insuper
Oppressus orbe, quam viam ad superos habet?
Am. Quam tunc habebat, cum per arentem plagam
Et fluctuantes more turbati maris
Abiit arenas; bisque discedens fretum,
Et bis recurrens: cumque deserta rate
Deprensus hæsit Syrtium brevibus vadis,
Et puppe fixa maria superavit pedes?
Me. " Iniqua raro maximis virtutibus
" Fortuna parcit: nemo se tuto diu
Periculis offerre tam crebris potest.
" Quem sæpe transit casus, aliquando invenit.
Sed ecce sævus, ac minas vultu gerens,
Et qualis animo est, talis incesso venit
Aliena dextra sceptra concutiens Lycus,
Urbis regens opulenta Thebanæ loca,
Et omne quidquid uberi cingit solo
Obliqua Phocis, quidquid Ismenus rigat,
Quidquid Cythæron vertice excelso videt,
Et bina findens Isthmos exilis freta.

Lycus, Megara, Amphitryon.

NOn vetera patriæ jura possideo domus
Ignavus hæres: nobiles non sunt mihi
Avi, nec altis inclitum titulis genus;
Sed clara virtus. " qui genus jactat suum,
" Aliena laudat. rapta sed trepida manu
Sceptra obtinentur: " omnis in ferro est salus.
Quod civibus tenere te invitis scias,
Strictus tuetur ensis. " alieno in loco
" Haud stabile regnum est. una sed nostras potest
Fundare vires juncta regali face
Thalamisque Megara. ducet e genere inclyto
Novitas colorem nostra. non equidem reor
Fore ut recuset, ac meos spernat toros.
Quod si impotenti pertinax animo abnuet,
Stat tollere omnem penitus Herculeam domum.
Invidia factum ac sermo popularis premet?
" Ars prima regni est, posse te invidiam pati.
Tentemus igitur: sors dedit nobis locum.
Namque ipsa tristi vestis obtentu caput

Velata

Velata juxta præſides aſtat deos,
Laterique adhæret verus Alcidæ ſator.
Me. Quidnam iſte, noſtris generis exitium ac lues,
Novi parat? quid teotat? *Ly.* O clarum trahens
A ſtirpe nooteo regia, facilis mea
Parumper aure verba patienti excipe.
Si æterna ſemper odia mortales agant,
Nec cœptus omquam cedat ex animis furor,
Sed arma felix teneat, infelix paret;
Nihil relioquent bella: tum vaſtis ager
Squallebit arvis, ſobdita tectis face
Altns ſepultas obruet geotes cinis.
Pacem reduci velle, victori expedit;
Victo neceſſe eſt. particeps regno veoi:
Sociemus animos. pignus hoc fidei cape:
Contiuge dextram. quid truci vultu ſiles?
Me. Egone ut pareotis ſanguine aſperſam manum,
Fratrumque gemina cæde contingam? prius
Extinguet ortus, referet occaſus diem,
Pax aute fida nivibus & flammis erit:
Et Scylla Siculum junget Auſonio latus:
Priuſque multo vicibus alternis fugax
Euripus unda ſtabit Euboica piger.
Patrem abſtuliſti, regna, germanos, larem,
Patriam: quid ultra eſt? una res ſupereſt mihi,
Fratre ac pareote carior, regno, ac lare,
Odium tui: quod eſſe cum populo mihi
Commune doleo. pars quota ex iſto mea eſt?
Dominare tumidus, ſpiritus altos gere:
" Sequitur ſuperbos ultor a tergo Deus.
Thebana novi regna. quid matres loquar
Paſſas & auſas ſcelera? quid gemioum nefas,
Miſtumque nomen conjugis, nati, patris?
Quid bina fratrum caſtra? quid totidem rogos?
Riget ſuperba Tantalis luctu parens:
Mœſtuſque Phrygio manat in Sipylo lapis.
Quin ipſe torvum ſubrigens criſta caput
Illyrica Cadmus regna permeoſus fuga,
Longas reliquit corporis tracti notas.
Hæc te manent exempla. dominare ut lubet;
Dum ſolita regni fata te noſtri vocent.
Ly. Agedum efferatas rabida voces amove:
Et diſce regum imperia ab Alcide pati.
Ego rapta quamvis ſceptra victrici geram
Dextra, regamque cuncta ſine legum metu,
Quas arma viucunt, pauca pro cauſa loquar
Noſtra, cruento cecidit io bello pater?
Cecidere fratres? " arma ooo ſervant modum,
" Nec temperari facile, nec reprimi poteſt
" Stricti enſis ira. bella delectat cruor.
Sed ille regno pro ſuo; nos improba
Cupidine acti: " quæritur belli exitus,
" Nou cauſa. ſed nunc pereat omnis memoria,
Cum victor arma poſuit, & victum decet
Deponere odia. nou ut ioflexo genu
Regnantem adores, petimus. hoc ipſum placet,
Animo ruinas quod capis magno tuas.
Es rege conjux digna: ſociemus toros.
Me. Gelidus per artus vadit exangues tremor.
Quod facinos aotes pepulit? haud equidem horrui,
Cum pace rupta bellicus mutos fragor
Circum ſonaret. pertuli iotrepide omnia:
Thalamos tremiſco: capta nunc videor mihi.
Gravent catenæ corpus, & longa fame
Mors protrahatur lenta: non vincet fidem
Vis ulla noſtram: moriar, Alcide, tua.

Ly. Animoſne merſus inferis conjux facit?
Me. Inferna tetigit, poſſet ut ſupera aſſequi.
Ly. Telluris illum pondus immenſæ premit.
Me. Nullo premetur onere, qui cælum tulit.
Ly. Cogere. *Me.* " Cogi qui poteſt, neſcit mori.
Ly. Effare, thalamis quod novis potius parem
Regale munus? *Me.* Aut tuam mortem, aot meam.
Ly. Moriere demens? *Me.* Conjugi occurram meo.
Ly. Sceptrone noſtro potior eſt famulus tibi?
Me. Quot iſte famulus tradidit reges neci!
Ly. Cur ergo regi ſervit, & patitur jugum?
Me. Imperia dura tolle, quid virtus erit?
Ly. Obici feris monſtriſque, virtutem putas?
Me. " Virtutis eſt domare, quæ cuncti paveot.
Ly. Tenebræ loquentem magna Tartareæ premuot.
Me. " Non eſt ad aſtra mollis e terris via.
Ly. Quo patre genitus cælitom penerret domos?
Am. Miſeranda conjux Herculis magni ſile:
Partes meæ hæ ſont, reddere Alcidæ patrem,
Genuſque verum. poſt tot ingentis viri
Memoranda facta, poſtque pacatum manu
Quodcumque Titan ortus & labens videt,
Poſt mooſtra tot perdomita, poſt Phlegram impio
Sparſam cruore, poſtque defenſos Deos;
Nondum liquet de patre? mentimur Jovem?
Junonis odio crede. *Ly.* Quid violas Jovem?
Mortale cælo non poteſt jungi genus.
Am. Communis iſta pluribus cauſa eſt Deis.
Ly. Famulive fuerant ante quam fiereot Dei?
Am. Paſtor Pheræos Delius pavit greges.
Ly. Sed nou per omnes exul erravit plagas.
Am. Quem profuga terra marer erranti edidit.
Ly. Non monſtra, ſævas Phœbus aut timuit feras.
Am. Primus ſagittas imbuit Phœbi draco.
Quam gravia parvus tulerit, ignoras, mala
E matris utero fulmioe ejectus puer?
Mox fulmioanti proximus patri ſtetit.
Quid qui guberoat aſtra, qui nubes quatit,
Non latuit iofans rupis exeſæ ſpecu?
Sollicita tanti pretia natales habent,
Semperque magno couſtitit, naſci Deum.
Ly. " Quemcumque miſerum videris, hominem ſcias.
Am. " Quemcumque fortem videris, miſerum neges.
Ly. Fortem vocemus, cujus ex humeris Leo
Donom puellæ factus, & clava excidit,
Fulſitque pictum veſte Sidonia latus?
Fortem vocemus, cujus horrentes comæ
Maduere nardo? laude qui notas manus
Ad non virilem tympani movit ſonum,
Mitra ferocem barbara froutem premens?
Am. Non erubeſcit Bacchus effuſos tener
Sparſiſſe crines, nec manu molli levem
Vibraſſe thyrſum, cum parum forti gradu
Auro decorum ſyrma barbaricum trahit.
" Poſt multa virtus opera laxari ſolet.
Ly. Hoc Euryti fatetur everſi domus,
Pecorumque ritu virginum oppreſſi greges,
Hoc nulla Juno, oullus Euryſtheus jubet:
Ipſius hæc ſunt opera. *Am.* Non noſti omuia.
Ipſius opus eſt, ceſtibus fractus ſuis
Eryx, & Eryci junctus Antæus Libys;
Et qui hoſpitali cæde maoantes foci
Bibere juſtum ſanguinem Buſiridis.
Ipſius opus eſt, vulneri & ferro obvius
Mortem coactus ante Geryonem pati:
Nec uuus una Geryon victus manu.

Eris

Eris inter istos; qui tamen nullo stupro
Læsere thalamos. *Ly.* Quod Jovi, hoc regi licet:
Jovi dedisti conjugem, regi dabis.
Et te magistro non novum hoc discet nurus,
Etiam viro probante, meliorem sequi.
Sin copulari pertinax tædis negat;
Vel ex coacta nobilem partum feram.
Me. Umbræ Creontis, & penates Labdaci,
Et nuptiales impii Oedipodæ faces,
Nunc solita nostro fata conjugio date.
Nunc, nunc cruentæ regis Ægypti nurus,
Adeste / multo sanguine infectæ manus;
Deest una numero Danais: explebo nefas.
Ly. Conjugia quoniam pervicax nostra abnuis,
Regemque terres; sceptra quid possint, scies.
Complectere aras. nullus eripiet Deus
Te mihi: nec, orbe si remolito queat
Ad supera victor numina Alcides vehi.
Congerite silvas, templa supplicibus suis
Injecta flagrent. conjugem & totum gregem
Consumat unus igne subjecto rogus.
Am. Hoc munus a te, genitor Alcidæ peto,
Rogare quod me deceat, ut primus cadam.
Ly. Qui morte cunctos luere supplicium jubet,
Nescit tyrannus esse. diversa irroga:
Miserum veta perire; felicem jube.
Ego, dum cremandis trabibus accrescit rogus,
Sacro regentem maria votivo rogem.
Am. Proh numinum vis summa, proh cælestium
Rector parensque; cujus excussis tremunt
Humana telis; impiam regis feri
Compesce dextram. quid Deos frustra precor?
Ubicumque es, audi nate. cur subito labant
Agitata motu templa? cur mugit solum?
Infernus imo sonuit e fundo fragor.
Audimur: en, en sonitus Herculei gradus.

CHORUS THEBANORUM.

" O Fortuna viris invida fortibus,
" Quam non æqua bonis præmia dividis!
Eurystheus facili regnet in otio:
Alcmena genitus bella per omnia
Monstris exagitet cæliferam manum:
Serpentis resecet colla feracia;
Deceptis referat mala sorotibus,
Cum somno dederit pervigiles genas
Pomis divitibus præpositus Draco.
Intravit Scythiæ multivagas domos,
Et gentes patriis sedibus hospitas:
Calcavitque freti terga rigentia,
Et mutis tacitum litoribus mare.
Illic dura carent æquora fluctibus;
Et qua plena rates carbasa tenderant,
Intonsis teritur semita Sarmatis.
Stat pontus vicibus mobilis annuis,
Navem nunc facilis, nunc equitem pati.
Illic quæ viduis gentibus imperat,
Aurato religans ilia baltheo,
Detraxit spolium nobile corpori,
Et peltam, & nivei vincula pectoris,
Victorem posito suspiciens genu.
Qua spe præcipites actus ad inferos,
Audax ire vias irremeabiles,
Vidisti Siculæ regna Proserpinæ?
Illic nulla Noto, nulla Favonio
Consurgunt tumidis fluctibus æquora:
Non illic geminum Tyndaridæ genus
Succurrunt tumidis sidera navibus:
Stat nigro pelagus gurgite languidum;
Et, cum Mors avidis pallida dentibus
Gentes innumeras Manibus intulit,
Uno tot populi remige transeunt.
Evincas utinam jura feræ Stygis,
Parcarumque colos non revocabiles:
Hic, qui rex populis pluribus imperat;
Bello cum peteres Nestoream Pylon,
Tecum conseruit pestiferas manus,
Telum tergemina cuspide præferens:
Effugit tenui vulnere saucius,
Et mortis dominus pertimuit mori.
Fatum rumpe manu, tristis & inferis
Prospectus pateat lucis, & invius
Limes det faciles ad superos vias.
Immites potuit flectere cantibus
Umbrarum dominos, & prece supplici
Orpheus, Eurydicen dum repetit suam,
Quæ silvas, & aves saxaque traxerat
Ars, quæ præbuerat fluminibus moras;
Ad cujus sonitum constiterant feræ;
Mulcet non solitis vocibus inferos,
Et surdis resonat clarius in locis.
Deflent Eurydicen Threiciæ nurus,
Deflent & lacrimis difficiles Dei;
Et qui fronte nimis crimina tetrica
Quærunt, ac veteres excutiunt reos
Flentes Eurydicen Juridici sedent.
Tandem mortis, ait, vincimur, arbiter:
Evade ad superos; lege tamen data:
Tu post terga tui perge viri comes;
Tu non ante tuam respice conjugem,
Quam cum clara deos obtulerit dies,
Spartanique aderit janua Tænari.
" Odit verus amor, nec patitur moras.
Munus, dum properat cernere, perdidit.
Quæ vinci potuit regia cantibus,
Hæc vinci poterit regia viribus.

ACTUS TERTIUS.

Hercules.

O Lucis alme rector, & cæli decus,
Qui alterna curru spatia flammifero ambiens,
Illustre lætis exeris terris caput;
Da, Phœbe, veniam, si quid illicitum tui
Videre vultus. jussus in lucem extuli
Secreta mundi. tuque cælestum arbiter
Parensque, visus fulmine apposito tege,
Et tu secundo maria qui sceptro regis,
Imas pete undas. quisquis ex alto aspicit
Terrena, facie pollui metuens nova,
Aciem reflectat, oraque in cælum erigat,
Portenta fugiens. hoc nefas cernant duo,
Qui advexit, & quæ jussit. in pœnas meas,
Atque in labores non satis terræ patent.
Junonis odio vidi inaccessa omnibus,
Ignota Phœbo; quæque deterior polus
Obscura diro spatia concessit Jovi.
Et si placerent tertiæ sortis loca,

Regnare potui: noctis æternæ chaos,
Et nocte quiddam gravius, & tristes Deos,
Et fata vici, morte contempta redii.
Quid restat aliud? vidi & ostendi inferos.
Da, si quid ultra est. tam diu pateris manus
Cessare nostras, Juno? quid vinci jubes?
Sed templa quare miles infestus tenet?
Limenque sacrum terror armorum obsidet?

Amphitryon, Hercules, Theseus.

UTrumne visus vota decipiunt meos?
An ille domitor orbis, & Graium decus,
Tristi silentem nubilo liquit domum?
Estne ille natus? membra lætitia stupent.
O nate! certa & sera Thebarum salus!
Verumne cerno corpus? an fallor tua
Deceptus umbra? tune es? agnosco toros,
Humerosque, & alto nobilem trunco manum.
Her. Unde iste, genitor, squallor, & lugubribus
Amicta conjux? unde tam fœdo obsiti
Pædore nati? quæ domum clades gravat?
Am. Socer est peremtus: regna possedit Lycus;
Natos, parentem, conjugem leto petit.
Her. Ingrata tellus, nemo ad Herculeæ domus
Auxilia venit? vidit hoc tantum nefas
Defensus orbis? cur diem questu tero?
Mactetur hostis. *The.* Hanc ferat virtus notam,
Fiatque summus hostis Alcidæ Lycus?
Ad hauriendum sanguinem inimicum feror.
Her. Theseu, resiste: ne qua vis subita ingruat.
Me bella poscunt. differ amplexus parens,
Conjuxque differ: nunciet Diti Lycus
Me jam rediisse. *The.* Flebilem ex oculis fuga
Regina vultum: tuque nato sospite
Lacrimas cadentes reprime: si novi Herculem,
Lycus Creonti debitas pœnas dabit:
Lentum est, dabit; dat: hoc quoque est lentum; dedit.
Am. Votum secundet, qui potest, nostrum, Deus,
Rebusque lapsis adsit. o magni comes
Magnanime nati, pande virtutum ordinem:
Quam longa mœstos ducat ad Manes via;
Ut vincla tulerit dura Tartareus canis.
The. Memorare cogis acta, securæ quoque
Horrenda menti: vix adhuc certa est fides
Vitalis auræ: torpet acies luminum,
Hebetesque visus vix diem insuetum ferunt.
Am. Pervince, Theseu, quidquid alto pectore
Remanet pavoris; neve te fructu optimo
Frauda laborum. " quæ fuit durum pati,
" Meminisse dulce est. fare casus horridos.
The. Fas omne mundi, teque dominantem precor
Regno capaci; teque, quam rota irrita
Quæsivit Ætna mater; ut jura abdita
Et operta terris, liceat impune eloqui.
Spartana tellus nobile attollit jugum,
Densis ubi æquor Tænarus silvis premit:
Hic ora solvit Ditis invisi domus,
Hiatque rupes alta, & immenso specu
Ingens vorago faucibus vastis patet,
Latumque pandit omnibus populis iter.
Non cæca tenebris incipit primo via:
Tenuis relictæ lucis a tergo nitor,
Fulgorque dubius solis afflicti cadit,
Et ludit aciem. nocte sic mixta solet
Præbere lumen primus aut serus dies.
Hinc ampla vacuis spatia laxantur locis;
In quæ omne mersum pereat humanum genus.
Nec ire labor est, ipsa deducit via;
Ut sæpe puppes æstus invitas rapit;
Sic pronus aer urget atque avidum chaos;
Gradumque retro flectere haud umquam siunt
Umbræ tenaces. intus immenso sinu
Placido quieta labitur Lethe vado,
Demitque curas: neve remeandi amplius
Pateat facultas, flexibus multis gravem
Involvit amnem. qualis incerta vagus
Mæandet unda ludit, & cedit sibi,
Instatque; dubius, littus an fontem petat.
Palus inertis fœda Cocyti jacet;
Hic vultur, illic luctifer bubo gemit,
Omenque triste resonat infaustæ strigis:
Horrent opaca fronde nigrantes comæ,
Taxo imminente; quam tenet segnis Sopor,
Famesque mœsta tabido rictu jacens;
Pudorque serus conscios vultus tegit:
Metus, Pavorque, Funus, & frendens Dolor,
Aterque Luctus sequitur, & Murbus tremens,
Et cincta ferro Bella: in extremo abdita
Iners Senectus adjuvat baculo gradum.
Am. Estne aliqua tellus Cereris aut Bacchi ferax?
The. Non prata viridi læta facie germinant;
Nec adulta leni fluctuat Zephyro seges;
Non ulla ramos silva pomiferos habet:
Sterilis profundi vastitas squallet soli,
Et fœda tellus torpet æterno situ;
Rerumque mœstus finis & mundi ultima:
Immotus aer hæret; & pigro sedet
Nox atra mundo. cuncta mœrore horrida,
Ipsaque morte pejur est Mortis locus.
Am. Quid, ille opaca qui regit sceptro loca,
Qua sede positus temperat populos leves?
The. Est in recessu Tartari obscuro locus,
Quem gravibus umbris spissa caligo alligat.
A fonte discors manat hinc uno latex:
Alter quieto similis (hunc jurant Dei,)
Tacente sacram devehens fluvio Styga:
At hic tumultu rapitur ingenti ferox,
Et saxa fluctu volvit Acheron invius
Renavigari. cingitur duplici vado
Adversa Ditis regia, atque ingens domus
Umbrante luco tegitur. hic vasto specu
Pendent tyranni limina: hoc umbris iter:
Hæc porta regni. campus hanc circa jacet,
In quo superbo digerit vultu sedens
Animas recentes. dira majestas Deo,
Frons torva; fratrum quæ tamen speciem gerat,
Gentisque tantæ: vultus est illi Jovis,
Sed fulminantis. " magna pars regni trucis
" Est ipse dominus; cujus aspectum timet,
Quidquid timetur. *Am.* Verane est fama, inferis
Tam sera reddi jura, & oblitos sui
Sceleris nocentes debitas pœnas dare?
Quis iste veri rector, atque æqui arbiter?
The. Non unus alta sede quæsitor sedens
Judicia trepidis sera sortitur reis.
Auditur illo Cnossius Minos foro;
Rhadamantus illo; Thetidis hoc audit socer.
Quod quisque fecit, patitur: auctorem scelus
Repetit, suoque premitur exemplo nocens.
Vidi cruentos carcere includi duces,
Et impotentis terga plebeia manu

Scindi

Scindi tyranni. " quisquis est placide potens,
" Dominusque vitæ, servat innocuas manus,
" Et incruentum mitis imperium regit,
" Animoque parcit; longa permensus diu
Felicis ævi spatia, vel cælum petit,
Vel læta felix nemoris Elysii loca,
Judex futurus. sanguine humano abstine,
Quicumque regnas. scelera taxantur modo
Majore vestra. *Am.* Certus inclusos tenet
Locus nocentes? utque fert fama, impios
Supplicia vinclis sæva perpetuis domant?
The. Rapitur volucri tortus Ixion rota.
Cervice saxum grande Sisyphia sedet.
In amne medio faucibus siccis senex
Sectatur undas, abluit mentum latex;
Fidemque cum jam sæpe decepto dedit,
Perit unda in ore: poma destituunt famem.
Præbet volucri Tityus æternas dapes.
Urnasque frustra Danaides plenas ferunt.
Errant furentes impiæ Cadmeides:
Terretque mensas avida Phineas avis.
Am. Nunc ede nati nobilem pugnam mei.
Patrui volentis munus, an spolium refert?
The. Ferale tardis imminet saxum vadis,
Stupente ubi unda segne torpescit fretum:
Hunc servat amnem cultu & aspectu horridus,
Pavidosque manes squallidus gestat senex;
Impexa pendet barba, deformem sinum
Nodus coercet, concavæ lucent genæ,
Regit ipse conto portitor longo ratem:
Hic onere vacuam litori puppim applicans
Repetebat umbras; poscit Alcides viam,
Cedente turba: dirus exclamat Charon;
Quo pergis audax? siste properantem gradum.
Non passus ollas natus Alcmena moras,
Ipso coactum navitam conto domat,
Scanditque puppem. cymba populorum capax
Succubuit uni. sedit, & gravior ratis
Utrimque Lethen latere titubanti bibit.
Tunc vasta trepidant monstra, Centauri truces,
Lapithæque multo ad bella succensi mero.
Stygiæ paludis ultimos quærens sinus
Fœcunda mergit capita Lernæus labos.
Post hæc avari Ditis apparet domus:
Hic sævus umbras territat Stygius canis,
Qui trina vasto capita concutiens sono
Regnum tuetur: sordidum tabo caput
Lambunt colubræ: viperis horrent jubæ:
Longusque torta sibilat cauda draco;
Par ira formæ. sensit ut motus pedum,
Attollit hirtas angue vibrato comas,
Missumque captat aure subjecta sonum,
Sentire & umbras solitus. ut propior stetit
Jove natus, antro sedit incertos canis,
Et uterque timuit. ecce, latratu gravi
Loca muta terret, sibilat tortos minax
Serpens per armos: vocis horrendæ fragor
Per ora missus terna felices quoque
Exterret umbras. solvit a læva ferox
Tunc ipse rictus, & Cleonæum caput
Opponit, ac se tegmine ingenti clepit:
Victrice magnum dextera robur gerens,
Huc nunc & illuc verbere assiduo rotat,
Ingeminat ictus. domitus infregit minas,
Et cuncta lassus capita submisit canis,
Antroque toto cessit. extimuit sedens
Uterque solio dominus; & duci jubet:
Me quoque petenti munus Alcidæ dedit.
Tunc gravia monstri colla permulcens manu
Adamante texto vincit; oblitus sui
Custos opaci pervigil regni canis
Componit aures timidus; & patiens trahi,
Herumque fassus, ore submisso obsequens
Utrumque cauda pulsat anguifera latus.
Postquam est ad oras Tænari ventum, & nitor
Percussit oculos lucis ignotæ, novos
Resumit animos victus, & vastas furens
Quassat catenas: pene victorem abstulit.
Pronumque retro vexit, & movit gradu,
Tunc & meas respexit Alcides manus:
Geminis uterque viribus tractum canem
Ira furentem, & bella tentantem irrita,
Intulimus orbi. vidit ut clarum æthera,
Et pura nitidi spatia conspexit poli,
Oborta nox est, lumina in terram dedit,
Compressit oculos, & diem invisum expulit,
Aciemque retro flexit, atque omni petiit
Cervice terram: tum sub Herculea caput
Abscondit umbra. densa sed læto venit
Clamore turba, frontibus laurum gerens,
Magnique meritas Herculis laudes canit.

CHORUS THEBANORUM.

Natus Eurystheus properante partu,
Jusserat mundi penetrare fundum:
Deerat hoc solum numero laborum,
Tertiæ regem spoliare sortis.
Ausus est cæcos aditus inire,
Ducit ad manes via qua remotos
Tristis, & silva metuenda nigra:
Sed frequens magna comitante turba.
Quantus incedit populus per urbes
Ad novi ludos avidus theatri:
Quantus Eleum coit ad Tonantem,
Quinta cum sacrum revocavit æstas:
Quanta, cum longæ redit hora noctis,
Crescere & somnos cupiens quietos
Libra, Phœbeos tenet æqua currus,
Turba secretam Cererem frequentat,
Et citi tectis properant relictis
Attici noctem celebrare mystæ:
Tanta per campos agitur silentes
Turba: pars tarda gradiens senecta,
Tristis, & longa satiata vita:
Pars adhuc currit melioris ævi,
Virgines nondum thalamis jugatæ,
Et comis nondum positis ephebi,
Matris & nomen modo doctus infans:
His datum solis, minus ut timerent,
Igne prælato relevare noctem.
Cæteri vadunt per opaca tristes:
Qualis est nobis animus, remota
Luce, cum mœstus sibi quisque sentit
Obrutum tota caput esse terra.
Stat chaos densum, tenebræque turpes,
Et color noctis malus, ac silentis
Otium mundi, vacuæque nubes.
Sera nos illo referat senectus.
" Nemo ad id sero venit, unde numquam,
" Cum semel venit, potuit reverti.
Quid juvat durum properare fatum?

Omnis hæc magnis vaga turba terris
Ibit ad manes, facietque inerti
Vela Cocyto. tibi crescit omne,
Et quod occasus videt, & quod ortus:
Parce venturis: tibi, Mors, paramur:
Sis licet segnis, properamus ipsi.
Prima quæ vitam dedit hora, carpsit.
Thebis læta dies adest:
Aras tangite supplices,
Pingues cædite victimas:
Permistæ maribus nurus
Solemnes agitent choros.
Cessent deposito jugo
Arvi fertilis incolæ.
Pax est Herculea manu
Auroram inter & Hesperum:
Et qua sol medium tenens
Umbras corporibus negat.
Quodcumque abluitur solum
Longo Tethyos ambitu,
Alcidæ domuit labor.
Transvectus vada Tartari
Pacatis redit inferis.
Jam nullus superest timor:
Nil ultra jacet inferos.
Stantes sacrificus comas
Dilecta tege populo.

ACTUS QUARTUS.

Hercules, Theseus, Amphitryon, Megara.

Ultrice dextra fusus adverso Lycus
Terram cecidit ore: tum quisquis comes
Fuerat tyranni, jacuit & pœnæ comes.
Nunc sacra patri victor & superis feram,
Cæsisque meritas victimis aras colam.
Te, te, laborum socia & adjutrix precor,
Belligera Pallas; cujus in læva ciet
Ægis feroces ore saxifico minas.
Adsit Lycurgi domitor & rubri maris,
Tectam virenti cuspidem thyrso gerens:
Geminumque numen, Phœbus & Phœbi soror,
Soror sagittis aptior, Phœbus lyræ;
Fraterque quisquis incolit cælum meus,
Non ex noverca frater; huc appellite
Greges opimos. quidquid Indorum seges,
Arabesque odoris quidquid arboribus legunt,
Conferte in aras; pinguis exundet vapor.
Populea nostras arbor exornet comas:
Te ramus oleæ fronde gentili tegat,
Thesen: Tonantem nostra adorabit manus.
The. Dii conditores urbis, & silvestria
Trucis antra Zethi, nobiles Dirces aquas,
Laremque regis advenæ Tyrium colens,
Date thura flammis. *Am.* Nate, manantes prius
Manus cruenta cæde & hostili expia.
Her. Utinam cruorem capitis invisi Deis
Libare possem, gratior nullus liquor
Tinxisset aras. victima haud ulla amplior
Potest, magisque opima mactari Jovi,
Quam rex iniquus. *Am.* Finiat genitor tuos
Opta labores: detur aliquando otium,
Quiesque fessis. *Her.* Ipse concipiam preces,
Jove meque dignas. Stet suo cælum loco,
Tellusque & æther: astra inoffensos agant
Æterna cursus: alta pax gentes alat:
Ferrum omne teneat ruris innocui labor,
Ensesque lateant: nulla tempestas fretum
Violenta turbet: nullus irato Jove
Exsiliat ignis: nullus hiberna nive
Nutritus agros amnis eversos trahat:
Venena cessent: nulla nocituro gravis
Succo tumescat herba: non sævi ac truces
Regnent tyranni. si quod etiamnum est scelus
Latura tellus, properet; & si quod parat
Monstrum, meum sit. Sed quid hoc? medium diem
Cinxere tenebræ; Phœbus obscuro meat
Sine nube vultu. quis diem retro fugat,
Agitque in ortus? unde nox atrum caput
Ignota profert? unde tot stellæ polum
Implent diurnæ? primus en noster labor
Cæli refulget parte non minima Leo,
Iraque totus fervet, & morsus parat;
Jam rapiet aliquod sidus: ingenti minax
Stat ore, & ignes efflat, & rutilat, jubam
Cervice jactat: quidquid autumnus gravis,
Hiemsque gelido frigida spatio refert,
Uno impetu transiliet: & verni petet
FrangetqueTauri colla. *Am.* Quod subitum hoc malum est?
Quo nate vultus huc & huc acres refers;
Acieque falsum turbida cælum vides?
Her. Perdomita tellus, tumida cesserunt freta,
Inferna nostros regna senfere impetus:
Immune cælum est; dignus Alcidæ labor.
In alta mundi spatia sublimis ferar;
Petatur æther, astra promittit pater.
Quid si negaret? non capit terra Herculem,
Tandemque superis reddit. en ultro vocat
Omnis deorum cœtus, & laxat fores,
Una vetante. recipis, & reseras polum?
An contumacis januam mundi traho?
Dubitatur etiam? vincla Saturno exuam,
Contraque patris impii regnum impotens
Avum resolvam. bella Titanes parent
Me duce furentes: saxa cum silvis traham,
Rapiamque dextra plena Centauris juga.
Jam monte gemino limitem ad superos agam,
Videat sub Ossa Pelion Chiron suum:
In cælum Olympus tertio positus gradu
Perveniet, aut mittetur. *Am.* Infandos procul
Averte sensus: pectoris sani parum,
Magni tamen, compesce dementem impetum.
Her. Quid hoc? gigantes arma pestiferi movent:
Profugit umbras Tityus, ac lacerum gerens
Et inane pectus, quam prope a cælo stetit?
Labat Cithæron, alta Pallene tremit.
Marcentque Tempe. rapuit hic Pindi juga.
Hic rapuit Oeten. sævit horrendum Mimas.
Flammifera Erynnis verbere excusso sonat,
Rogisque adustas propius ac propius sudes
In ora tendit. sæva Tisiphone caput
Serpentibus vallata, post raptum canem,
Portam vacantem clausit opposita face.
Sed ecce proles regis inimici latet,
Lyci nefandum semen. inviso patri
Hæc dextra jam vos reddet. excutiat leves
Nervus sagittas. tela sic mitti decet
Herculea. *Am.* Quo se cæcus invergit furor?
Vastum coactus flexit arcum cornibus,

Phare-

Pharetramque solvit. stridet emissa impetu
Arundo. medio spiculum collo fugit
Vulnere relicto. *Her.* Ceteram prolem eruam,
Omnesque latebras. quid moror? majus mihi
Bellum Mycenis restat: ut Cyclopea
Eversa manibus saxa nostris concidant.
Huc eat & illuc aula disjecto obice,
Rumpatque postes, culumen impulsum labet.
Procumbat omnis regia. hic video abditum
Gnatum scelesti patris. *Am.* En, blandas manus
Ad genua tendens, voce miseranda rogat.
Scelus nefandum, triste, & aspectu horridum,
Dextra precantem rapuit, & circa furens,
Bis ter rotatum misit; ast illi caput
Sonuit: cerebro tecta disperso madent:
At misera parvum protegens natum sinu
Megara furenti similis e latebris fugit.
Her. Licet Tonantis profuga condaris sinu,
Petet undecumque temet hæc dextra, & feret.
Am. Quo misera pergis? quam fugam, aut latebras petis?
Nullus salutis Hercule infenso est locus:
Amplectere ipsum potius, & blanda prece
Lenire tenta. *Me.* Parce jam conjux precor,
Agnosce Megaram; natus hic vultus tuos,
Habitusque reddit: cernis, ut tendat manus?
Her. Teneo novercam: sequere, da pœnas mihi,
Jugoque pressum libera turpi Jovem.
Sed ante matrem parvulum hoc monstrum auferam.
Me. Quo tendis amens? sanguinem fundes tuum?
Am. Pavefactus infans igneo vultu patris
Perit ante vulnus: spiritum rapuit timor.
In conjugem nunc clava libratur gravis.
Perfregit ossa: corpore trunco caput
Abest, nec usquam est. cernere hoc audes, nimis
Vivax senectus? si piget luctus, habes
Mortem paratam. pectus in tela indue;
Vel stipitem istum cæde monstrorum illitum
Converte. falsum ac nomini turpem tuo
Remove parentem, ne tuæ laudi obstrepat.
The. Quo te ipse, genitor, obvium morti ingeris?
Quo pergis amens? profuge, & obtectus late.
Unumque manibus aufer Herculeis scelus.
Her. Bene habet: pudendi regis excisa est domus.
Tibi hunc dicatum, maximi conjux Jovis,
Gregem cecidi. vota persolvi libens
Te digna: & Argos victimas alias dabit.
Am. Nondum litasti, nate: consumma sacrum.
Stat ecce ad aras hostia, expectat manum
Cervice prona. præbeo, occurro, insequor.
Macta. quid hoc est? errat acies luminum,
Visusque mœror hebetat. an video Herculis
Manus trementes? vultus in somnum cadit,
Et fessa cervix capite summisso labat;
Flexo genu jam totus ad terram ruit:
Ut cæsa silvis ornus, aut portus mari
Datura moles. vivis? an letu dedit
Idem, tuos qui misit ad mortem, furor?
Sopor est, reciprocos spiritus motus agit.
Detur quieti tempus, ut somno gravis
Vis victa, morbi pectus oppressum levet.
Removete famuli tela, ne repetat furens.

CHORUS THEBANORUM.

Lugeat æther, magnusque parens
Ætheris alti, tellusque ferax,
Et vaga ponti mobilis unda.
Tuque ante omnes, qui per terras
Tractusque maris fundis radios,
Noctemque fugas ore decoro,
Fervide Titan. obitus pariter
Tecum Alcides vidit & ortus,
Novitque tuas utrasque domos.
Solvite tantis animum monstris;
Solvite superi: rectam in melius
Flectite mentem. tuque o domitor
Somne laborum, requies animi,
Pars humanæ melior vitæ,
Volucer, matris genus Astrææ,
Frater duræ languide Mortis,
Veris miscens falsa, futuri
Certus, & idem pessimus auctor:
Pater o rerum, portus vitæ,
Lucis requies, noctisque comes,
Qui par regi famuloque venis,
Placidus fessum lenisque fovens:
Pavidum leti genus humanum
Cogis longam discere mortem:
Preme devictum torpore gravi:
Sopor indomitos alliget artus;
Nec torva prius pectora linquat,
Quam mens repetat pristina cursum.
En, fusus humi sæva feroci
Corde volutat somnia. nondum est
Tanti pestis superata mali:
Clavæque gravi lassum solitus
Mandare caput, quærit vacua
Pondera dextra, motu jactans
Brachia vano. nec adhuc omnes
Expulit æstus. sed, ut ingenti
Vexata Noto servat longos
Unda tumultus, & jam vento
Cessante tumet. pelle insanos
Fluctus animi. redeat pietas,
Virtusque viro: vel sit potius
Mens vesano concita motu;
Error cæcus, qua cœpit, eat.
Solus te jam præstare potest
Furor insontem. " Proxima puris
" Sors est manibus, nescire nefas.
Nunc Herculeis percussa sonent
Pectora palmis: mundum solitos
Ferre lacertos verbera pulsent
Victrice manu: gemitus vastos
Audiat æther, audiat atri
Regina poli, vastisque ferox
Qui colla gerit vincta catenis,
Imo latitans Cerberus antro.
Resonet mœsto clamore chaos,
Lateque patens unda profundi,
Et, qui melius tua tela tamen
Senserat, æther.
Pectora tantis obsessa malis
Non sunt ictu ferienda levi:
Uno planctu tria regna sonent.
Et tu collo decus ac telum
Suspensa diu fortis arundo,
Pharetræque leves, date sæva fero
Verbera tergo: cædunt humeros
Robora fortes, stipesque potens
Duris oneret pectora nodis:
Plangant tantos arma dolores.

Non

Non vos patriæ laudis comites,
Ulti sævo vulnere reges.
Non Argiva membra palæstra,
Flectere docti, fortes cæstu,
Fortesque manu; jam tamen ausi
Telum Scythici leve coryti
Missum certa librare manu,
Tutosque fuga figere cervos,
Nondumque feræ terga jubatæ;
Ite ad Stygios umbræ portus,
Ite innocuæ, quas in primo
Limine vitæ scelus oppressit
Patriusque furor: ite infaustum
Genus, o pueri, noti per iter
Triste laboris: ite, iratos
Visite reges.

ACTUS QUINTUS.

Hercules, Amphitryon, Theseus.

QUis hic locus? quæ regio? quæ mundi plaga?
Ubi sum? sub ortu Solis, an sub cardine
Glacialis Ursæ? numquid Hesperii maris
Extrema tellus hunc dat Oceano modum?
Quas trahimus auras? quod solum fesso subest?
Certe rediimus. unde prostrata domo
Video cruenta corpora? an nondum exuit
Simulacra mens inferna? post reditus quoque
Oberrat oculos turba feralis meos.
Pudet fateri. paveo: nescio quod mihi,
Nescio quod animus grande præsagit malum.
Ubi est parens? ubi illa natorum grege
Animosa conjux? cur latus lævum vacat
Spolio leonis? quonam abiit tegimen meum,
Idemque somno mollis Herculeo thorus?
Ubi tela? ubi arcus? arma quis vivo mihi
Detrahere potuit? spolia quis tanta abstulit?
Ipsumque quis non Herculis somnum horruit?
Libet meum videre victorem, libet.
Exurge victor, quem novum cælo pater
Genuit relicto: cujus incestu stetit
Nox longior, quam nostra. quod cerno nefas?
Nati cruenta cæde confecti jacent;
Perempta conjux. quis Lycus regnum obtinet?
Quis tanta Thebis scelera moliri ausus est,
Hercule reverso? quisquis Ismeni loca,
Actæa quisquis arva, qui gemino mari
Pulsata Pelopis regna Dardanii colis,
Succurre, sævæ cladis auctorem indica.
Ruat ira in hostes. " hostis est, quisquis mihi
" Non monstrat hostem. victor Alcidæ lates?
Procede: seu tu vindicas currus truces
Thracis cruenti, sive Geryonis pecus,
Libyæve dominos: nulla pugnandi mora est.
En nudus asto, vel meis armis licet
Petas inermem. cur meos Theseus fugit
Paterque vultus? ora cur condunt sua?
Differte fletus. quis meos dederit neci
Omnes simul, profare: quid genitor siles?
At tu ede Theseu, sed tua Theseu fide.
Uterque tacitus ora pudibunda obtegit,
Furtimque lacrimas fundit. in tantis malis
Quid est pudendum? numquid Argivæ potens
Dominator urbis? numquid infestum Lyci
Pereuntis agmen clade nos tanta obruit?
Per te meorum facinorum laudem precor,
Genitor, tuique nominis semper mihi
Numen secundum; fare, quis fudit domum?
Cui præda jacui? *Am.* Tacita sic abeant mala.
Her. Ut inultus ego sim? *Am.* Sæpe vindicta obfuit.
Her. Quisquamne segnis tanta toleravit mala?
Am. Majora quisquis timuit. *Her.* His etiam, pater,
Quidquam timeri majus aut gravius potest?
Am. Cladis tuæ pars ista, quam nosti, quota est?
Her. Miserere, genitor: supplices tendo manus.
Quid hoc? manus refugit. hic errat scelus.
Unde hic cruor? quid illa puerili madens
Arundo leto, tincta Lernæa nece?
Jam tela video nostra, non quæro manum.
Quis potuit arcum flectere? aut quis dextera
Sinuare nervum vix recedentem mihi?
Ad vos revertor: genitor, hoc nostrum est scelus?
Tacuere, nostrum est. *Am.* Luctus est istic tuus;
Crimen novercæ. casus hic culpa caret.
Her. Nunc parte ab omni genitor iratus tona,
Oblite nostri: vindica sera manu
Saltem nepotes: stelliger mundus sonet,
Flammas & hic & ille jaculetur polus:
Rupes ligatum Caspiæ corpus trahant,
Atque ales avida. cur Promethei vacant
Scopuli? paretur vertice immenso feras
Volucresque pascens Caucasi abruptum latus,
Nudumque silvis. illa, quæ pontum Scythen
Symplegas arctat, hinc & hinc victas manus
Distendat alto: cumque revocata vice
In se coibunt saxa, quæ in cælum exprimunt
Actis utrimque rupibus medium mare,
Ego inquieta montium jaceam mora.
Quin structum acervans nemore congesto aggerem,
Cruore corpus impio sparsum cremo?
Sic, sic agendum est; inferis reddam Herculem.
Am. Nondum tumultu pectus attonitum caret.
Mutavit iras: quodque habet proprium furor;
In se ipse sævit. *Her.* Dira furiarum loca
Et inferorum carcer, & sonti plaga
Decreta turbæ, & si quod exilium latet
Ulterius Erebo, Cerbero ignotum & mihi,
Huc me abde tellus: Tartari ad finem ultimum
Mansurus ibo. pectus o nimium ferum!
Quis vos per omnem, liberi, sparsos domum
Deflere digne poterit? hic durus malis
Lacrimare vultus nescit. huc ensem date;
Date huc sagittas; stipitem huc vastum date.
Tibi tela frangam nostra; tibi nostros puer
Rumpemus arcus, ac tuis stipes gravis
Ardebit umbris: ipsa Lernæis frequens
Pharetra telis in tuos ibit rogos.
Dent arma pœnas: vos quoque infaustas meis
Cremabo telis, o novercales manus.
The. Quis nomen umquam sceleris errori dedit?
Her. Sæpe error ingens sceleris obtinuit locum:
The. Nunc Hercule opus est. perfer hanc molem mali.
Her. Non sic furore cessit extinctos pudor,
Populos ut omnes impio aspectu fugem.
Arma, arma, Theseu, flagito propere mihi
Subtracta reddi. sana si mens est mihi,
Referte manibus tela: si remanet furor,
Pater recede. mortis inveniam viam.
Am. Per sancta genetis sacra, per jus nominis

Utrumque noſtri, ſive me altorem vocas,
Seu tu parentem; perque venerandos piis
Canos, ſenectæ parce deſertæ precor,
Annisque feſſis: unicum lapſæ domus
Firmamen, unum columen afflicto malis
Temet reſerva. nullus ex te contigit
Fructus laborum. ſemper aut dubium mare,
Aut monſtra timui. quiſquis in toto furit
Rex ſævus orbe, manibus, aut aris nocens,
A me timetur. ſemper abſentis pater
Fructum tui, tactumque & aſpectum peto.
Her. Cur animam in iſta luce detineam amplius
Morerque, nihil eſt: cuncta jam amiſi bona.
Mentem, arma, famam, conjugem, natos, manus;
Etiam furorem. nemo polluto queat
Animo mederi: morte ſanandum eſt ſcelus.
The. Perimes parentem? *Her.* Facere ne poſſim, occidam.
The. Genitore coram? *Her.* Cernere hunc docui nefas.
Am. Memoranda potius omnibus facta intuens,
Unius a te criminis veniam pete.
Her. Veniam dabit ſibi ipſe, qui nulli dedit?
Laudanda feci juſſus, hoc unum meum eſt.
Succurre genitor, ſive te pietas movet,
Seu triſte fatum, ſive violatæ decus
Virtutis: effer arma; vincatur mea
Fortuna dextra. *The.* Sunt quidem patriæ preces
Satis efficaces. ſed tamen noſtro quoque
Movere fletu. ſurge, & adverſa impetu
Perfringe ſolito: nunc tuum nulli imparem
Animum malo reſume. nunc magna tibi
Virtute agendum eſt; Herculem iraſci veta.
Her. Si vivo, feci ſcelera: ſi morior, tuli.
Purgare terras propero: jamdudum mihi
Monſtrum impium, ſævumque, & immite, ac ferum
Oberrat: agedum dextra, conare aggredi
Ingens opus, labore biſſeno amplius.
Ignave ceſſas? fortis in pueros modo,
Pavidaſque matres? arma niſi dentur mihi,
Aut omne Pindi Thracis exſcindam nemus,
Bacchique lucos, & Cithæronis juga
Mecum cremabo: tota cum domibus ſuis,
Dominiſque tecta, cum Deis templa omnibus
Thebana ſupra corpus excipiam meum,
Atque urbe verſa condar. &, ſi fortibus
Leve pondus humeris mœnia inverſa inciderent,
Septemque opertus non ſatis portis premar,
Onus omne media parte qua mundus ſedet,
Dirimitque ſuperos, in meum vertam caput.
Redde arma. *Am.* Vox eſt digna genitore Herculis,
Hoc en peremptus ſpiculo cecidit puer:
Hoc, Juno, telum manibus emiſit tuis:
Hoc nunc ego utar. *The.* Ecce, jam (miſerum metu
Cor palpitat, corpuſque ſollicitum ferit.)
Aptata Arundo eſt: ecce, jam facies ſcelus
Volens, ſciensque. pande, quid fieri jubes?
Her. Nihil rogamus; noſter in tuto eſt dolor.
Am. Natum potes ſervare tu ſolus mihi.
The. Sed ipſe nondum maximum evaſi metum.
Her. Miſerum haud potes me facere, felicem potes.
Am. Sic ſtatue quidquid ſtatuis, ut cauſam tuam
Famamque in arcto ſtare & ancipiti ſcias:
Aut vivis aut occidis. hanc animam levem,
Feſſamque ſenio, nec minus quaſſam malis,
In ore primo teneo. tam tarde patri
Vitam dat aliquis? non feram ulterius moram,
Letale ferro pectus impreſſo induam:
Hic, hic jacebit Herculis ſani ſcelus.
Her. Jam parce, genitor, parce; jam revoca manum,
Succumbe virtus, prefer imperium patris.
Eat ad labores hic quoque Herculeos labor;
Vivamus. artus alleva afflictos ſolo,
Theſeu, parentis: dextra contactus pios
Scelerata refugit. *Am.* Hanc manum amplector libens:
Hac nixus ibo, pectori hanc ægro admovens
Pellam dolores. *Her.* Quem locum profugus petam?
Ubi recondam? quave tellure obruam?
Quis Tanais, aut quis Nilus, aut quis Perſica
Violentus unda Tigris, aut Rhenus ferox,
Tagusve Ibera turbidus gaza fluens,
Abluere dextram poterit? Arctoum licet
Mæotis in me gelida transfundat mare,
Et tota Thetys per meas currat manus,
Hærebit altum facinus. in quas impius
Terras recedes? Ortum, an Occaſum petes?
Ubique notus perdidi exilio locum.
Me refugit orbis, aſtra tranſverſos agunt
Obliqua curſus; ipſe Titan Cerberum
Meliore vultu vidit. o fidum caput,
Theſeu, latebram quære longinquam, abditam.
Quicumque ſemper ſceleris alieni arbiter
Amas nocentes, gratiam meritis refer,
Vicemque noſtris: redde me infernis precor
Umbris reductum, meque ſubjectum tuis
Reſtitue vinclis. ille me abſcondet locus.
Sed & ille novit. *The.* Noſtra te tellus manet.
Illic ſolutam cæde Gradivus manum
Reſtituit armis. illa te, Alcide, vocat
Facere innocentes terra quæ ſuperos ſolet.

FINIS HERCULIS FURENTIS.

THYESTES.

PERSONÆ.

THYESTES.	TANTALUS } Mutæ
ATREUS.	THYESTIS F. } Perſonæ.
TANTALUS.	ALIUS THYESTIS F. }
MEGÆRA.	SERVUS.
PLISTHENES THYESTIS F.	NUNCIUS.
CHORUS SENUM MYCENÆORUM.	

ACTUS PRIMUS.

Tantali Umbra, Megæra.

Uis me furor nunc ſede ab infauſta extrahit,
Avido fugaces ore captantem cibos?
Quis male deorum Tantalo vivas domos
Oſtendit iterum? pejus inventum eſt ſiti
Arente in undis aliquid, & pejus fame
Hiante ſemper? Siſyphi numquid lapis
Geſtandus humeris lubricus noſtris venit?
Aut membra celeri differens curſu rota?

Aut

Aut pœna Tityi: qui fpecu vafto patens
Vifceribus atras pafcit effoffis aves;
Et nocte reparans quidquid amifit die,
Plenum receuti pabulum monftro jacet.
In quod malum tranfcribor? o quifquis nova
Supplicia functis durus umbrarum arbiter
Difponis! adde, fi quid ad pœnas potes,
Quod ipfe cuftos carceris diri horreat,
Quod mœftus Acheron paveat; ad cujus metum
Nos quoque tremamus. quære: jam noftra fubit
E ftirpe turba, qua fuum vincat genus,
Ac me innocentem faciat, & Inaufa audeat.
Regione quidquid impia ceffat loci,
Complebo. numquam ftante Pelopeia domo,
Minos vacabit. *Me.* Perge deteftabilis
Umbra, & penates impios furiis age.
Certetur omni fcelere, & alterna vice
Stringantur enfes. ne fit iratum modus
Pudorve. mentes cœcus inftiget furor;
Rabies parentum duret, & longum nefas
Eat in nepotes. nec vacet cuiquam vetus
Odiffe crimen, femper oriatur novum;
Nec unum in uno: dumque punitur fcelus,
Crefcat. fuperbis fratribus regna excidant,
Repetatque profugos dubia violentæ domus
Fortuna reges: inter incertos labet.
Mifer ex potente fiat, ex mifero potens;
Fluctuque regnum cafus affiduo ferat.
Ob fcelera pulfi, cum dabit patriam deus,
In fcelera redeant: fintque tam invifi omnibus,
Quam fibi. nihil fit, ira quod vetitum putet.
Fratrem expavefcat frater, & natum parens,
Natufque patrem: liberi pereant male;
Pejus tamen nafcantur: immineat viro
Infefta conjux. bella trans pontum vehant:
Effufus omnes irriget terras cruor;
Supraque magnos gentium exultet duces
Libido victrix. impia ftuprum in domo
Leviffimum fit. fratris & fas, & fides,
Jufque omne pereat. non fit a veftris malis
Immune cælum. cum micant ftellæ polo,
Flammæque fervant debitum mundo decus;
Nox atra fiat, excidat cælo dies.
Mifce penates: odia, cædes, funera
Arceffe, & imple fcelere Tantaleam domum,
Ornetur altum columen, & lauro fores
Lætæ virefcant; dignus adventu tuo
Splendefcat ignis. Thracium fiat nefas
Majore numero. dextra cur patrui vacat?
Nondum Thyeftes liberos deflet fuos?
Ecquando tollet ignibus jam fubditis
Spumante aheno? membra per partes eant
Difcerpta: patrios polluat fanguis focos.
Epulæ inftruantur. non novi fceleris tibi
Conviva venies; liberum dedimus diem,
Tuamque ad iftas folvimus menfas famem,
Jejunia exple. miftus in Bacchum cruor
Spectante te potetur. inveni dapes,
Quas ipfe fugeres. Sifte; quo præceps ruis?
Tan. Ad ftagna, & amnes, & recedentes aquas,
Labrifque ab ipfis arboris plenæ fugas,
Abire in atrum carceris liceat mei
Cubile: liceat, fi parum videor mifer,
Mutare ripas; alveo medius tuo
Phlegethon relinquar, igneo cinctus freto.
Quicumque pœnas lege fatorum datas
Pati juberis: quifquis exefo jaces
Pavidus fub antro, quique venturi times
Montis ruinam: quifquis avidorum feros
Rictus leonum, & dira Furiarum agmina
Implicitus horres: quifquis immiffas faces
Semiuftus abigis, Tantali vocem excipe
Properantis ad vos: credite experto mihi,
Amate pœnas. quando continget mihi
Effugere fuperos? *Me.* Ante perturba domum,
Inferque tecum prælia, & ferri malum
Regibus amorem: concute infano ferum
Pectus tumultu. *Tan.* Me pati pœnas decet,
Non effe pœnam: mittor, ut dirus vapor
Tellure rupta, vel gravem populis luem
Sparfura peftis. ducam in horrendum nefas
Avus nepotes. Magne divorum parens,
Nofterque, quamvis pudeat; ingenti licet
Taxata pœna lingua crucietur, loquar;
Nec hoc tacebo: moneo, ne facra manus
Violata cæde, neve furiali malo
Afpergat aras. ftabo, & arcebo fcelus.
Quid ora terres verbere, & tortos ferox
Minaris angues? quid famem infixam intimis
Agitas medullis? flagrat incenfum fiti
Cor, & peruftis flamma vifceribus micat.
Sequor.
Me. Hunc, o, furorem divide in totam domum.
Sic, fic feratur, & fuum infenfi invicem
Sitiant cruorem: fenfit introitus tuos
Domus, & nefando tota contactu horruit.
Actum eft abunde. gradere ad infernos fpecus
Amnemque notum: jam tuo mœftæ pede
Terræ gravantur. cernis, ut fontes liquor
Introrfus actus linquat; ut ripæ vacent;
Ventufque raras igneus nubes ferat?
Pallefcit omnis arbor, ac nudus ftetit
Fugiente pomo ramus; & qui fluctibus
Illinc propinquis Ifthmos atque illinc fremit,
Vicina gracili dividens terra vada,
Longe remotos latus exaudit fonos.
Jam Lerna retro ceffit, & Phoronides
Latuere venæ: nec fuas profert facras
Alpheus undas, & Cithæronis juga
Stant parte nulla cana depofita nive,
Timentque veterem nobiles Argi fitim.
En ipfe Titan dubitat, an jubeat fequi,
Cogatque habenis ire periturum diem.

CHORUS.

Argos de fuperis fi quis Achaicum,
Pifæafque domos turribus inclytas:
Ifthmi fi quis amat regna Corinthii,
Et portus geminos, & mare diffidens:
Si quis Taygeti confpicuas nives,
Quas, cum Sarmaticus tempore frigido
In fummis Boreas compofuit jugis,
Æftas veliferis folvit Etefiis:
Quem tangit gelido flumine lucidus
Alpheus ftadio notus Olympico:
Advertat placidum numen, & arceat
Alternas fcelerum, ne redeant, vices;
Neu fuccedat avo deterior nepos;
Majorum & placeat culpa minoribus.
Tandem laffa feros exuat impetus
Sicci progenies impia Tantali.

Pecca-

Peccatum fatis est. fas valuit nihil,
Aut commune nefas. proditus occidit
Deceptor dominæ Myrtilus, & fide
Vectus qua tulerat, nobile reddidit
Mutato pelagus nomine. notior
Nulla est Ioniis fabula navibus.
Exceptus gladio parvulus impio
Dum currit patrium natus ad osculum,
Immatura focis victima concidit:
Divisusque tua est, Tantale, dextera,
Mensas ut strueres hospitibus deis:
Hos æterna fames prosequitur cibos,
Hos æterna sitis: nec dapibus feris
Decerni potuit pœna decentior.
Stat lusus vacuo gutture Tantalus,
Impendet capiti plurima noxio
Phineis avibus præda fugacior:
Hinc illinc gravidis frondibus incubat
Incurvata suis fœtibus, ac tremens
Alludit patulis arbor hiatibus:
Nec, quamvis avidus, nec patiens moræ,
Deceptus toties tangere negligit,
Obliquatque oculos, oraque comprimit,
Inclusisque famem dentibus alligat.
Sed tunc divitias omne nemus suas
Demittit propius, pomaque desuper
Insultant foliis mitia languidis,
Accenduntque famem; quæ jubet irritas
Exercere manus: has ubi protulit,
Et falli libuit; totus in arduum
Autumnus rapitur, silvaque mobilis.
Instat deinde sitis non levior fame;
Qua cum percaluit sanguis, & igneis
Exarsit facibus, stat miser obvios
Fluctus ore vocans, quos profugus latex
Avertit, sterili deficiens vado,
Conantemque sequi deserit. hic bibit
Altum de rapido gurgite pulverem.

ACTUS SECUNDUS.

Atreus, Servus.

IGnave, iners, enervis, & (quod maximum
Probrum tyranno rebus in summis reor)
Inulte, post tot scelera, post fratris dolos,
Fasque omne ruptum, questibus vanis agis
Iras? at Argos fremere jam totum tuis
Debebat armis, omnis & geminum mare
Innare classis: jam tuis flammis agros
Lucere & urbes decuit; ac strictum undique
Micare ferrum. tota sub nostro sonet
Argolica tellus equite: non silvæ tegant
Hostem, nec altis montium structæ jugis
Arces. relictis bellicum totus canat
Populus Mycenis. quisquis invitum caput
Tegit ac tuetur, clade funesta occidat.
Hæc ipsa pollens inclyti Pelopis domus
Ruat vel in me, dummodo in fratrem ruat.
Age anime, fac quod nulla posteritas probet;
Sed nulla taceat. aliquod audendum est nefas
Atrox, cruentum; tale, quod frater meus
Suum esse malit. scelera non ulcisceris,
Nisi vincis. & quid esse tam sævum potest,
Quod superet illum? numquid abjectus jacet?
Numquid secundis patitur in rebus modum,
Fessis quietem? novi ego ingenium viri
Indocile: flecti non potest, frangi potest.
Proin antequam se firmet, aut vires paret,
Petatur ultro; ne quiescentem petat.
Aut perdet, aut peribit. in medio est scelus
Positum occupanti. *Ser.* Fama te populi nihil
Adversa terret? *Atr.* " Maximum hoc regni bonum est,
" Quod facta domini cogitur populus sui
" Quam ferre, tam laudare. *Ser.* Quos cogit metus
" Laudare, eosdem reddit inimicos metus.
" At qui favoris gloriam veri petit,
" Animo magis quam voce laudari volet.
Atr. " Laus vera & humili sæpe contingit viro:
Non nisi potenti falsa. quod nolunt, velint.
Ser. " Rex velit honesta; nemo non eadem volet.
Atr. " Ubicumque tantum honesta dominanti licent,
" Precario regnatur. *Ser.* Ubi non est pudor,
" Nec cura juris, sanctitas, pietas, fides;
" Instabile regnum est. *Atr.* Sanctitas, pietas, fides,
" Privata bona sunt: qua juvat, reges eant.
Ser. Nefas nocere vel malo fratri puta.
Atr. Fas est in illo, quidquid in fratre est nefas.
Quod enim reliquit crimen intactum? aut ubi
Sceleri pepercit? conjugem stupro abstulit,
Regnumque furto: specimen antiquum imperi
Fraude est adeptus; fraude turbavit domum.
Est Pelopis altis nobile in stabulis pecus,
Arcanus aries, ductor opulenti gregis;
Hujus per omne corpus infuso coma
Dependet auro, cujus e tergo novi
Aurata reges sceptra Tantalici gerunt;
Possessor hujus regnat: hunc tantæ domus
Fortuna sequitur. tuta seposita sacer
In parte carpit prata, quæ claudit lapis
Fatale saxeo pascuum muro tegens;
Hunc, facinus ingens ausus, assumpta in scelus
Consorte nostri perfidus thalami avehit.
Hinc omne cladis mutuæ fluxit malum.
Per regna trepidus exul erravit mea:
Pars nulla nostri tuta ab insidiis vacat.
Corrupta conjux, imperii quassa est fides,
Domus ægra, dubius sanguis: est certi nihil,
Nisi frater hostis. quid stupes? tandem incipe,
Animosque sume; Tantalum & Pelopem aspice:
Ad hæc manus exempla poscuntur meæ.
Profare, dirum qua caput mactem via.
Ser. Ferro peremtus spiritum inimicum expuat.
Atr. De fine pœnæ loqueris, ego pœnam volo.
Perimat tyrannus lenis. in regno meo
Mors impetratur. *Ser.* Nulla te pietas movet?
Atr. Excede pietas, si modo nostra in domo
Umquam fuisti. dira Furiarum cohors,
Discorsque Erinnys veniat, & geminas faces
Megæra quatiens. non satis magno meum
Ardet furore pectus: impleri juvat
Majore monstro. *Ser.* Quid novi rabidus struis?
Atr. Nil quod doloris capiat assueti modum.
Nullum relinquam facinus: & nullum est satis.
Ser. Ferrum? *Atr.* Parum est. *Ser.* Quid ignis?
Atr. Etiamnum parum est.
Ser. Quonam ergo telo tantus utetur dolor?
Atr. Ipso Thyeste. *Ser.* Majus est ira hoc malum.
Atr. Fateor. tumultus pectora attonitus quatit,
Penitusque volvit: rapior; & quo nescio,

Sed rapior. imo mugit e fundo solum;
Tonat dies serenus; ac totis domus
Ut fracta tectis crepuit; & moti lares
Vertere vultum. fiat hoc, fiat nefas,
Quod Dii timetis. *Ser.* Facere quid tandem paras?
Atr. Nescio quid animus majus, & solito amplius,
Supraque fines moris humani timet,
Instatque pigris manibus: haud, quid sit, scio:
Sed grande quiddam est. ita sit; hoc, anime, incipe.
Dignum est Thyeste facinus, & dignum Atreo.
Uterque faciat. vidit infandas domus
Odrysia mensas. fateor; immane est scelus,
Sed occupatum: majus hoc aliquid dolor
Inveniat. animum filio inspira parens,
Sororque. caussa est similis. assiste, & manum
Impelle nostram: liberos avidus parens,
Gaudensque laceret, & suos artus edat.
Bene est. abunde est. hic placet pœnæ modus
Tantisper. ubinam est? tam diu cur innocens
Versatur Atreus? tota jam ante oculos meos
Imago cædis errat; ingesta orbitas
In ora patris. anime, quid rursus times?
Et ante rem subsidis? audendum est, age:
Quod est in isto scelere præcipuum nefas,
Hoc ipse faciet. *Ser.* Sed quibus captus dolis
Nostros dabit perductus in laqueos pedem?
Inimica credit cuncta. *Atr.* Non poterat capi,
Nisi capere vellet. regna nunc sperat mea:
Hac spe minanti fulmen occurret Jovi;
Hac spe subibit gurgitis tumidi minas;
Dubiumque Libycæ Syrtis intrabit fretum;
Hac spe, quod esse maximum retur malum,
Fratrem videbit. *Ser.* Quis fidem pacis dabit?
Cui tanta credet? *Atr.* " Credula est spes improba.
Gnatis tamen mandata, quæ patruo ferant,
Dabimus: relictis exul hospitiis, vagus,
Regno ut miserias mutet, atque Argos regat
Ex parte dominus. si nimis durus preces
Spernet Thyestes; liberos ejus rudes,
Malisque fessos gravibus, & faciles capi,
Preces movebunt. hinc vetus regni furor,
Illinc egestas tristis, hinc durus labor,
Quamvis rigentem tot malis subigent virum.
Ser. Jam tempus illi fecit ærumnas leves.
Atr. Erras: " malorum sensus accrescit die.
" Leve est miserias ferre, perferre est grave.
Ser. Alios ministros consiliis istis lege;
" Pejora juvenes facile præcepta audiunt:
In patre facient, quidquid in patruo doces.
" Sæpe in magistrum scelera redierunt sua.
Atr. " Ut nemo doceat fraudis & sceleris vias,
" Regnum docebit. ne mali fiant, times?
Nascuntur. istud, quod vocas sævum, asperum,
Agique dire credis, & nimium impie,
Fortasse & illic agitur. *Ser.* Hanc fraudem scient
Gnati parari: tacita tam rudibus fides
Non est in annis, detegent forsan dolos.
Atr. " Tacere multis discitur vitæ malis.
Ser. Ipsosne, per quos fallere alium cogitas,
Falles? *Atr.* At ipsi crimine & culpa vacent.
Quid enim est necesse liberos sceleri meo
Inserere? per nos odia se nostra explicent:
Male agis, recedis anime: si parcis tuis,
Parces & illi: consili Agamemnon mei
Sciens minister fiat & patris cliens
Menelaus adsit. prolis incertæ fides
Ex hoc paratur scelere. si bella abnuunt,
Et gerere nolunt odia; si patruum vocant;
Pater est. eatur. " multa sed trepidus solet
" Detegere vultus: magna nolentem quoque
" Consilia produnt: nesciant quantæ rei
Fiant ministri. nostra tu cœpta occule.
Ser. Haud sum monendus. ista nostro in pectore
Fides, timorque; sed magis claudet fides.

CHORUS.

Tandem regia nobilis,
Antiqui genus Inachi,
Fratrum composuit minas.
Quis vos exagitat furor,
Alternis dare sanguinem,
Et sceptrum scelere aggredi?
Ne scitis cupidi arcium,
Regnum quo jaceat loco.
" Regem non faciunt opes,
" Non vestis Tyriæ color,
" Non frontis nota regiæ,
" Non auro nitidæ trabes.
" Rex est, qui posuit metus,
" Et diri mala pectoris;
" Quem non ambitio impotens,
" Et numquam stabilis favor
" Vulgi præcipitis movet.
Non quidquid fodit Occidens,
Aut unda Tagus aurea
Claro devehit alveo:
Non quidquid Libycis terit
Fervens area messibus.
Quem non concutiet cadens
Obliqui via fulminis:
Non Eurus rapiens mare:
Aut sævo rapidus freto
Ventosi tumor Adriæ,
Quem non lancea militis,
Non strictus domuit chalybs:
Qui tuto positus loco,
Infra se videt omnia:
Occurritque suo libens
Fato: nec queritur mori.
Reges conveniant licet,
Qui sparsos agitant Dacas;
Qui rubri vada litoris
Et gemmis mare lucidum
Late sanguineum tenent:
Aut qui Caspia fortibus
Recludunt juga Sarmatis:
Certet Danubium licet
Audet qui pedes ingredi;
Et quocumque loco jacent
Seres vellere nobiles;
" Mens regnum bona possidet.
Nil ullis opus est equis;
Nil armis, & inertibus
Telis, quæ procul ingerit
Parthus, cum simulat fugas:
Admotis nihil est opus
Urbes sternere machinis,
Longe saxa rotantibus.
" Rex est, qui metuit nihil.
" Rex est, quique cupit nihil.
" Hoc regnum sibi quisque dat.

Stet

Stet quicumque volet potens
Aulæ culmine lubrico:
Me dulcis saturet quies.
Obscuro positus loco,
Leni perfruar otio.
Nullis nota Quiritibus
Ætas per tacitum fluat.
Sic cum transierint mei
Nullo cum strepitu dies,
Plebejus moriar senex.
" Illi mors gravis incubat,
" Qui notus nimis omnibus,
" Ignotus moritur sibi.

ACTUS TERTIUS.

Thyestes, Plisthenes.
Tantalus Junior & Frater tertius, *Mutæ Personæ.*

Optata patriæ tecta, & Argolicas opes,
Miserisque summum ac maximum exulibus bonum,
Tactum soli natalis, & patrios deos
(Si sunt tamen dii) cerno; Cyclopum sacras
Turres, labore majus humano decus,
Celebrata juveni stadia, per quæ nobilis
Palmam paterno non semel curru tuli.
Occurret Argos, populus occurret frequens;
Sed nempe & Atreus. repete silvestres fugas,
Saltusque densos potius, & mixtam feris
Similemque vitam. clarus hic regni nitor
Fulgore non est quod oculos falso auferat.
Cum quid datur spectabis, & dantem aspice.
Modo inter illa, quæ putant cuncti aspera,
Fortis fui, lætusque: nunc contra in metus
Revolvor. animus hæret, ac retro cupit
Corpus referre: moveo nolentem gradum.
Pl. Pigro (quid hoc est?) genitor incessu stupet,
Vultumque versat, seque in incerto tenet.
Th. Quid, anime, pendes? quidve consilium diu
Tam facile torques? rebus incertissimis,
Fratri atque regno credis? ac metuis mala
Jam victa, jam mansueta, & ærumnas fugis
Bene collocatas? esse jam miserum juvat.
Reflecte gressum, dum licet, teque eripe.
Pl. Quæ causa cogit, genitor, a patria gradum
Referre visa? cur bonis tantis sinum
Subducis? ira frater abjecta redit;
Partemque regni reddit; & laceræ domus
Componit artus, teque restituit tibi.
Th. Causam timoris, ipse quam ignoro, exigis.
Nihil timendum video; sed timeo tamen.
Placet ire: pigris membra sed genibus labant,
Alioque, quam quo nitor, adductus feror.
Sic concitatam remige & velo ratem
Æstus, resistens remigi & vento, refert.
Pl. Pervince quidquid obstat, & mentem impedit;
Reducemque quanta præmia exspectent, vide.
Pater, potes regnare. *Th.* Cum possim mori.
Pl. Summa est potestas. *Th.* Nulla, si cupias nihil.
Pl. Gnatis relinques. *Th.* " Non capit regnum duos.
Pl. Miser esse mavult, esse qui felix potest?
Th. Mihi crede, falsis magna nominibus placent.
Frustra timentur dura. dum excelsus steti,
Numquam pavere destiti, atque ipsum mei
Ferrum timere lateris. " o quantum bonum est,
" Obstare nulli! capere securas dapes
" Humi jacentem! scelera non intrant casas,
" Tutusque mensa capitur angusta cibus.
" Venenum in auro bibitur. expertus loquor,
Malam bonæ præferre fortunam licet.
Non vertice alti montis impositam domum,
Et eminentem civitas humilis tremit;
Nec fulget altis splendidum tectis ebur;
Somnosque non defendit excubitor meos;
Non classibus piscamur; & retro mare
Jacta fugamus mole; non ventrem improbum
Alimus tributo gentium; nullos mihi
Ultra Getas metatur & Parthos ager:
Non thure colimur; nec meæ, excluso Jove,
Ornantur aræ; nulla culminibus meis
Imposita nutat silva, nec fumant manu
Succensa multa stagna: nec somno dies,
Bacchoque nox ducenda pervigili datur.
Sed non timemus. " tuta sine telo est domus:
" Rebusque parvis alta præstatur quies.
" Immane regnum est, posse sine regno pati.
Pl. Nec abnuendum est, si dat imperium deus.
Th. Nec appetendum. *Pl.* Frater, ut regnes, rogat.
Th. Rogat? timendum est: errat hic aliquis dolus.
Pl. Redire pietas, unde summota est, solet.
Reparatque vires justus amissas amor.
Th. Amat Thyestem frater? æthereas prius
Perfundet Arctos pontus; & Siculi rapax
Consistet æstus unda, & Ionio seges
Matura pelago surget; & lucem dabit
Nox atra terris; ante cum flammis aquæ,
Cum morte vita, cum mari ventus fidem
Fœdusque jungent. *Pl.* Quam tamen fraudem times?
Th. Omnem timori quem meo statuam modum?
Quantum potest, tantum odit. *Pl.* In te quid potest?
Th. Pro me nihil jam metuo: vos facitis mihi
Atrea timendum. *Pl.* Decipi captus times?
" Serum est cavendi tempus in mediis malis.
Th. Eatur: unum genitor hoc testor tamen;
Ego vos sequor, non duco. *Pl.* Respiciat deus
Bene cogitata. perge non dubio gradu.

Atreus, Thyestes.
Tantalus, F. Tertius frater. *Mutæ Personæ.*

Plagis tenetur clusa dispositis fera.
Et ipsum, & una generis invisi indolem
Junctam parenti cerno. jam tuto in loco
Versantur odia: venit in nostras manus
Tandem Thyestes; & venit, totus quidem.
Vix tempero animo, vix dolor frenos capit.
Sic, cum feras vestigat, & longo sagax
Loro tenetur Umber, ac presso vias
Scrutatur ore; dum procul lento suem
Odore sentit, paret, & tacito locum
Rostro pererrat: præda cum propior fuit,
Cervice tota pugnat, & gemitu vocat
Dominum morantem, seque retinenti eripit.
Cum spirat ira sanguinem, nescit tegi;
Tamen tegatur. aspice, ut multo gravis
Squallore vultus obruat mœstos coma:
Quam fœda jaceat barba. præstatur fides.
Fratrem juvat videre: complexus mihi
Redde expetitos: quidquid iratum fuit,
Transierit. ex hoc sanguis ac pietas die

Colantur: animis odia damnata excidant.
Th. Diluere possem cuncta, nisi talis fores.
Sed fateor, Atreu, fateor, admisi omnia
Quæ credidisti; pessimam caussam meam
Hodierna pietas fecit: est prorsus nocens,
Quicumque visus tam bono fratri est nocens.
Lacrimis agendum est: supplicem primus vides.
Hæ te precantur pedibus iutactæ manus.
Ponatur omnis ira, & ex animo tumor
Erasus abeat: obsides fidei accipe
Hos innocentes. *Atr.* Frater, a genubus manus
Aufer, meosque potius amplexus pete.
Vos quoque, senum præsidia, vos juvenes, meo
Pendete collo. squallidam vestem exue,
Oculisque nostris parce, & ornatus cape,
Pares meis; lætusque fraterni imperii
Capesse partem. major hæc laus est mea,
Fratri paternum reddere incolumi decus.
" Habere regnum, casus est: virtus, dare.
Th. Dii paria, frater, pretia pro tantis tibi
Meritis rependant. regiam capitis notam
Squallor recusat noster; & sceptrum manus
Infausta refugit: liceat in media mihi
Latere turba. *Atr.* Recipit hoc regnum duos.
Th. Meum esse credo, quidquid est, frater, tuum.
Atr. Quis influentis dona Fortunæ abnuit?
Th. Expertus est quicumque, quam facile effluant.
Atr. Fratrem potiri gloria ingenti vetas?
Th. Tua jam peracta gloria est, restat mea.
Respuere certum est regna consilium mihi.
Atr. Meam relinquam, nisi tuam partem accipis.
Th. Accipio. regni nomen impositi feram:
Sed jura & arma servient mecum tibi.
Atr. Imposita capiti vincla venerandu gere,
Ego destinatas victimas superis dabo.

CHORUS.

Credat hoc quisquam? ferus ille & acer,
Nec potens mentis, truculentus Atreus,
Fratris aspectu stupefactus hæsit.
" Nulla vis major pietate vera est.
" Jurgia externis inimica durant,
" Quos amor verus tenuit, tenebit.
Ira cum magnis agitata caussis
Gratiam rupit, cecinitque bellum,
Cum leves frenis sonuere turmæ,
Fulsit hinc illinc agitatus ensis;
Quem movet crebro furibundus ictu
Sanguinem Mavors cupiens recentem,
Opprimit ferrum, manibusque junctis
Ducit ad pacem pietas negantes.
Otium tantu subitum e tumultu
Quis deus fecit? modo per Mycenas
Arma civilis crepuere belli.
Pallidæ matres timuere natis;
Uxor armato timuit marito,
Cum manum invitus sequeretur ensis,
Sordidus pacis vitio quietæ.
Ille labentes renovare muros;
Hic situ quassas stabilire turres;
Ferreis portas cohibere claustris
Ille certabat; pavidusque pinnis
Anxiæ nocti vigil incubabat.
" Pejor est bello timor ipse belli.
Jam minæ sævi cecidere ferri;
Jam silet murmur grave classicorum;
Jam tacet stridor litui strepentis;
Alta pax urbi revocata lætæ est.
Sic ubi ex alto tumuere fluctus,
Brutium Coro feriente pontum;
Scylla pulsaris resonat cavernis,
Ac mare in portu timuere nautæ,
Quod rapax Auster revomit Charybdis;
Et ferus Cyclops metuit parentem
Rupe ferventis residens in Ætnæ,
Ne superfusis violetur undis
Ignis æternis resonans caminis;
Et putat mergi sua posse pauper
Regna Laertes, Ithaca tremente;
Si suæ ventis cecidere vires,
Mitius stagno pelagus recumbit;
Alta quæ navis timuit secare
Hinc & hinc fusis spatiosa velis,
Strata ludenti patuere cymbæ:
Et vacat mersos numerare pisces;
Hic ubi ingenti modo sub procella
Cyclades pontum timuere motæ.
" Nulla sors longa est. dolor ac voluptas
" Invicem cedunt. brevior voluptas.
" Ima permutat brevis hora summis.
Ille qui donat diadema fronti,
Quem genu nixæ tremuere gentes,
Cujus ad nutum posuere bella
Medus, & Phœbi propioris Indus,
Et Dacæ Parthis equitem minati;
Anxius sceptrum tenet, & moventes
Cuncta divinat; metuitque casus
Mobiles rerum, dubiumque tempus.
Vos, quibus rector maris atque terræ
Jus dedit magnum necis atque vitæ,
Ponite inflatos tumidosque vultus:
Quidquid a vobis minor extimescit,
Major hoc vobis dominus minatur.
" Omne sub regno graviore regnum est.
" Quem dies vidit veniens superbum,
" Hunc dies vidit fugiens jacentem.
" Nemo confidat nimium secundis;
" Nemo desperet meliora lapsis,
" Miscet hæc illis, prohibetque Clotho
" Stare fortunam. rotat omne fatum.
" Nemo tam divos habuit faventes,
" Crastinum ut posset sibi polliceri.
" Res Deus nostras celeri citatas
" Turbine versat.

ACTUS QUARTUS.

Nuncius, Chorus.

Quis me per auras turbo præcipitem vehet,
Atraque nube involvet, ut tantum nefas
Eripiat oculis? o domus Pelopi quoque
Et Tantalo pudenda! *Ch.* Quid portas novi?
Nu. Quænam ista regio est, Argos & Sparte impios
Sortita fratres? & maris gemini premens
Fauces Corinthus? an feris Ister fugam
Præbens Alanis? an sub æterna nive
Hyrcana tellus? an vagi passim Scythæ?
Ch. Quis hic nefandi est conscius monstri locus?

Edare

Effare: & iftud pande, quodcunque eft malum.
Nu. Si fteterit animus, fi metu corpus rigens
Remittet artus; hæret in vultu trucis
Imago facti. ferte me infanæ procul
Illo procellæ, ferte, quo fertur dies
Hinc raptus. *Ch.* Animos gravius incertos tenes.
Quid fit, quod horres, effer; auctorem indica.
Non quæro quis fit, fed uter. effare ocyus.
Nu. In arce fumma Pelopeæ pars eft domus
Converfa ad Auftros; cujus extremum latus
Æquale monti crefcit, atque urbem premit,
Et contumacem regibus populum fuis
Habet fub ictu: fulget hic turbæ capax
Immane tectum, cujus auratas trabes
Variis columnæ nobiles maculis ferunt.
Poft ifta vulgo nota, quæ populi colunt,
In multa dives fpatia difcedit domus.
Arcana in imo regio feceffu patet,
Alta vetuftum valle compefcens nemus,
Penetrale regni. nulla qua lætos folet
Præbere ramos arbor, aut ferro coli;
Sed taxus, & cupreffus, & nigra ilice
Obfcura nutat filva; quam fupra eminens
Defpectat alte quercus, & vincit nemus.
Hinc aufpicari regna Tantalidæ folent,
Hinc petere lapfis rebus & dubiis opem.
Affixa inhærent dona; vocales tubæ,
Fractique currus; fpolia Myrtoi maris;
Victæque falfis axibus pendent rotæ;
Et omne gentis facinus. hoc Phrygius loco
Fixus tiaras Pelopis: hic præda hoftium;
Et de triumpho picta barbarico chlamys.
Fons ftat fub umbra triftis, & nigra piger
Hæret palude. talis eft diræ Stygis
Deformis unda, quæ facit cælo fidem.
Hic nocte tota gemere ferales deos
Fama eft: catenis lucus excuffis fonat,
Ululantque Manes. quidquid audire eft metus,
Illic videtur. errat antiquis vetus
Emiffa buftis turba, & infultant loco
Majora notis monftra. quin tota folet
Micare flamma filva, & excelfæ trabes
Ardent fine igni. fæpe latratu nemus
Trino remugit: fæpe fimulacris domus
Attonita magnis. nec dies fedat metum.
Nox propria loco eft, & fuperftitio inferum
In luce media regnat. hinc orantibus
Refponfa dantur certa, cum ingenti fono
Laxantur adyto fata, & immugit fpecus
Vocem Deo folvente. quo poftquam furens
Intravit Atreus liberos fratris trahens,
Ornantur aræ. quis queat digne eloqui?
Poft terga juvenum nobiles religat manus,
Et mœfta vitta capita purpurea ligat:
Non thura defunt, non facer Bacchi liquor,
Tangenfve falfa victimam culter mola.
Servatur omnis ordo, ne tantum nefas
Non rite fiat. *Ch.* Quis manum ferro admovet?
Nu. Ipfe eft facerdos. ipfe funefta prece
Letale carmen ore violento canit.
Stat ipfe ad aras, ipfe devotos neci
Contrectat, & componit, & ferro admovet:
Attendit ipfe. nulla pars facri perit.
Lucus tremifcit. tota fuccuffo folo
Nutavit aula, dubia quo pondus daret,
Ac fluctuanti fimilis. e lævo æthere
Atrum cucurrit limitem fidus trahens.
Libata in ignes vina mutato fluunt
Cruenta Baccho. regium capiti decus
Bis terque lapfum eft. flevit in templis ebur.
Movere cunctos monftra: fed folus fibi
Immotus Atreus conftat, atque ultro deos
Terret minantes. jamque dimiffa mora
Affiftit aris, torvum & obliquum intuens.
Jejuna filvis qualis in Gangeticis
Inter juvencos tigris erravit duos;
Utriufque præda cupida, quo primos ferat
Incerta morfus, flectit huc rictus fuos,
Illo reflectit, & famem dubiam tenet;
Sic dirus Atreus capita devota impiæ
Speculatur iræ. quem prius mactet fibi,
Dubitat; fecunda deinde quem cæde immolet.
Nec intereft: fed dubitat. & tantum fcelus
Juvat ordinare. *Ch.* Quem tamen ferro occupat?
Nu. Primus locus, (ne deeffe pietatem putes,)
Avo dicatur; Tantalus prima hoftia eft.
Ch. Quo juvenis animo, quo tulit vultu necem?
Nu. Stetit fui fecurus, & non eft preces
Perire fruftra paffus: aft illi ferus
In vulnere enfem abfcondit, & penitus premens
Jugulo manum commifit. educto ftetit
Ferro cadaver: cumque dubitaffet diu
Hac parte an illa caderet, in patruum cadit.
Tunc ille ad aras Plifthenem fævus trahit,
Adjicitque fratri: colla percuffa amputat.
Cervice cæfa truncus in pronum ruit:
Querulum cucurrit murmure incerto caput.
Ch. Quid deinde gemina cæde perfunctus facit?
Puerone parcit? an fcelus fceleri ingerit?
Nu. Silva jubatus qualis Armenia leo,
In cæde multa victor armento incubat,
Cruore rictus madidus, & pulfa fame
Non ponit iras; hinc & hinc tauros premens
Vitulis minatur, dente jam laffo piger:
Non aliter Atreus fævit, atque ira tumet,
Ferrumque gemina cæde perfufum tenens,
Oblitus in quem rueret; infefta manu
Exegit ultra corpus. at pueri ftatim
Pectore receptus enfis, in tergo ftetit.
Cadit ille, & aras fanguine extinguens fuo
Per utrumque vulnus moritur. *Ch.* O fævum fcelus!
Nu. Exhorruiftis? hactenus non ftat nefas.
Plus eft. *Ch.* An ultra majus aut atrocius
Natura recipit? *Nu.* Sceleris hunc finem putas?
Gradus eft. *Ch.* Quid ultra potuit? abjecit feris
Lanianda forfan corpora, atque igne arcuit.
Nu. Utinam arcuiffet! ne tegat functos humus,
Ne folvat ignis, avibus epulandos licet
Ferifque trifte pabulum fævis trahat;
Votum eft fub hoc, quod effe fupplicium folet.
Pater infepultos fpectet. o nullo fcelus
Credibile in ævo, quodque pofteritas neget!
Erepta vivis exta pectoribus tremunt,
Spirantque venæ, corque adhuc pavidum falit.
At ille fibras tractat, ac fata infpicit;
Et adhuc calentes vifcerum venas notat.
Poftquam hoftiæ placuere, fecurus vacat
Jam fratris epulis. ipfe divifum fecat
In membra corpus; amputat trunco tenus
Humeros patentes, & lacertorum moras:
Denudat artus dirus, atque offa amputat:
Tantum ora fervat, & datas fidei manus.

Hæc

Hæc verubus hærent viscera, & lentis data
Stillant caminis: illa flammatus latex,
Querente aheno, jactat: impositas dapes
Transiliit ignis, inque crepitantes focos
Bis ter regestus, & pati jussus moram,
Invitus ardet. stridet in verubus jecur.
Nec facile dicam, corpora an flammæ magis
Gemuere. piceus ignis in fumos abit:
Et ipse fumus tristis, ac nebula gravis,
Non rectus exit, seque in excelsum levans,
Ipsos penates nube deformi obsidet.
O Phœbe patiens, fugeris retro licet,
Medioque ruptum merseris cælo diem,
Sero occidisti. laucinat gnatos pater,
Artusque mandit ore funesto suos:
Nitet fluente madidus unguento comam,
Gravisque vino: sæpe præclusæ cibum
Tenuere fauces. in malis unum hoc tuis
Bonum est, Thyesta, quod mala ignoras tua.
Sed & hoc peribit. verterit currus licet
Sibi ipse Titan obvium ducens iter;
Tenebrisque facinus obruat tetrum novis,
Nox missa ab ortu tempore alieno gravis;
Tamen videndum est. tota patefient mala.

CHORUS.

QUo, terrarum superumque parens,
Cujus ad ortus noctis opacæ
Decus omne fugit, quo vertis iter,
Medioque diem perdis Olympo?
Cur, Phœbe, tuos rapis aspectus?
Nondum seræ nuntius horæ
Nocturna vocat lumina vesper:
Nondum Hesperiæ flexura rotæ
Jubet emeritos solvere currus:
Nondum in noctem vergente die
Tertia misit buccina signum:
Stupet ad subitæ tempora cœnæ
Nondum fessis bubus arator.
Quid te ætherio pepulit cursu?
Quæ caussa tuo limite certo
Dejecit equos? numquid aperto
Carcere Ditis victi tentant
Bella gigantes? numquid Tityus
Pectore fesso renovat veteres
Saucius iras? num rejecto
Latus explicuit monte Typhoeus?
Numquid struitur via Phlegræos
Alta per hostes? & Thessalicum
Thressa premitur Pelion Ossa?
Solitæ mundi periere vices:
Nihil occasus, nihil ortus erit.
Stupet Eoos assueta deo
Tradere frænos, genitrix primæ
Roscida lucis, perversa sui
Lumina regni. nescit fessos
Tingere currus, nec fumantes
Sudore jubas mergere ponto.
Ipse insueta novus hospitio
Sol auroram videt occiduus,
Tenebrasque jubet surgere; nondum
Nocte parata; non succedunt
Astra, nec ullo micat igne polus.
Nec Luna graves digerit umbras.
Sed quidquid id est, utinam nox sit.
Trepidant, trepidant pectora magno
Perculsa metu, ne fatali
Cuncta ruina quassata labent,
Iterumque deos, hominesque premat
Deforme chaos: iterum terras,
Et mare & ignes, & vaga picti
Sidera mundi Natura tegat.
Non æternæ facis exortu
Dux astrorum secula ducens
Dabit æstatis brumæque notas,
Non Phœbeis obvia flammis
Demet nocti Luna timores,
Vincetque sui fratris habenas,
Curvo brevius limite currens.
Ibit in unum congesta sinum
Turba deorum.
Hic, qui sacris pervius astris
Secat obliquo tramite zonas,
Flectens longos Signifer annos,
Lapsa videbit sidera labens.
Hic, qui nondum vere benigno
Reddit Zephyro vela tepenti,
Aries præceps ibit in undas,
Per quas pavidam vexerat Hellen.
Hic, qui nitido Taurus cornu
Præfert Hyadas, secum Geminos
Trahet, & curvi brachia Cancri.
Leo flammiferis æstibus ardens
Iterum e cælo cadet Herculeus.
Cadet in terras Virgo relictas;
Justæque cadent pondera Libræ;
Secumque trahent Scorpion acrem.
Et, qui nervo tenet Æmonio
Pennata senex spicula Chiron,
Rupto perdet spicula nervo.
Pigram referens hiemem gelidus
Cadet Ægoceros, frangetque tuam,
Quisquis es, Urnam. tecum excedent
Ultima cæli sidera Pisces.
Monstraque numquam perfusa mari
Merget condens omnia Gurges.
Et qui medias dividit Ursas,
Fluminis instar, lubricus Anguis:
Magnoque minor juncta Draconi
Frigida duro Cynosura gelu:
Custosque sui tardus plaustri
Jam non stabilis ruet Arctophylax.
Nos e tanto visi populo
Digni, premeret quos everso
Cardine mundus.
In nos ætas ultima venit.
O nos dura sorte creatos,
Seu perdidimus solem miseri,
Sive expulimus! abeant questus.
Discede timor. " vitæ est avidus,
" Quisquis non vult, mundo secum
" Pereunte, mori.

ACTUS QUINTUS.

Atreus.

ÆQualis astris gradior, & cunctos super
Altum superbo vertice attingens polum.
Nunc

Nunc decora regni teneo, nunc ſolium patris.
Dimitto ſuperos: ſumma votorum attigi.
Bene eſt; abunde eſt; jam ſat eſt etiam mihi.
Sed cur ſatis ſit? pergam, & implebo patrem
Funere ſuorum: ne quid obſtaret pudor,
Dies receſſit. perge, dum cælum vocat.
Utinam quidem tenere fugientes deos
Poſſem, & coactos trahere, ut ultricem dapem
Omnes viderent! quod ſat eſt, videat pater.
Etiam die nolente diſcutiam tibi
Tenebras, miſeriæ ſub quibus latitant tuæ.
Nimis diu conviva ſecuro jaces
Hilarique vultu. jam ſatis menſis datum eſt,
Satiſque Baccho. ſobrio tanta ad mala
Opus eſt Thyeſte. turba famularis fores
Templi relaxa; feſta patefiat domus.
Libet videre, capita natorum intuens
Quos det colores, verba quæ primus dolor
Effundat, aut ut ſpiritu expulſo ſtupens
Corpus rigeſcat. fructus hic operis mei eſt.
Miſerum videre nolo, ſed dum fit miſer.
Aperta multa tecta collucent face.
Reſupinus ipſe purpura atque auro incubat,
Vino gravatum fulciens læva caput;
Eructat. o me cælitum excelſiſſimum,
Regumque regem! vota tranſcendi mea.
Satur eſt. capaci ducit argento merum.
Ne parce potu, reſtat etiam nunc cruor
Tot hoſtiarum. veteris hunc Bacchi color
Abſcondet. hoc hæc menſa claudatur ſcypho.
Miſtum ſuorum ſanguinem genitor bibat;
Meum bibiſſet. ecce jam cantus ciet,
Feſtaſque voces; nec ſatis menti imperat.

Thyeſtes.

PEctora longis hebetata malis,
Jam ſollicitas ponite curas.
Fugiat mœror, fugiatque pavor,
Fugiat trepidi comes exilii
Triſtis egeſtas, rebuſque gravis
Pudor afflictis. magis unde cadas,
Quam quo, refert. magnum, ex alto
Culmine lapſum, ſtabilem in plano
Figere greſſum: magnum, ingenti
Strage malorum preſſum, fracti
Pondera regni non inflexa
Cervice pati; nec degenerem
Victumque malis, rectum impoſitas
Ferre ruinas. ſed jam ſævi
Nubila fati pelle, ac miſeri
Temporis omnes dimitte notas:
Redeant vultus ad læta boni,
Veterem ex animo mitte Thyeſten.
" Proprium hoc miſeros ſequitur vitium,
" Numquam rebus credere lætis.
" Redeat felix Fortuna licet,
" Tamen afflictos gaudere piget.
Quid me revocas, feſtumque vetas
Celebrare diem? quid flere jubes
Nulla ſurgens dolor ex cauſa?
Quis me prohibet flore recenti
Vincire comam? prohibet, prohibet.
Vernæ capiti fluxere roſæ;
Pingui madidus crinis amomo
Inter ſubitos ſtetit horrores;
Imber vultu nolente cadit.
Venit in medias voces gemitus;
Mœror lacrimas amat aſſuetas.
Flendi miſeris dira cupido eſt.
Libet infauſtos mittere queſtus,
Libet & Tyrio ſaturas oſtro
Rumpere veſtes. ululare libet.
Mittit luctus ſigna futuri
Mens, ante ſui præſaga mali.
Inſtat nautis fera tempeſtas,
Cum ſine vento tranquilla tument.
Quos tibi luctus, quosve tumultus
Fingis demens? credula præſta
Pectora fratri. jam quidquid id eſt,
Vel ſine cauſa, vel ſero times.
Nolo infelix; ſed vagus intro
Terror oberrat; ſubitos fundunt
Oculi fletus, nec cauſa ſubeſt.
Dolor, an metus eſt? an habet lacrimas
Magna voluptas?

Atreus, Thyeſtes.

FEſtum diem, germane, conſenſu pari
Celebremus. hic eſt ſceptra qui firmet mea,
Solidamque pacis alliget certæ fidem.
Th. Satias dapis me, nec minus Bacchi tenet,
Augere cumulus hic voluptatem poteſt,
Si cum meis gaudere felici datur.
Atr. Hic eſſe natos crede in amplexu patris.
Hic ſunt, eruntque; nulla pars prolis tuæ
Tibi ſubtrahetur. ora, quæ exoptas, dabo.
Totumque turba jam ſua implebo patrem.
Satiaberis, ne metue: nunc miſti meis,
Jucunda menſæ ſacra juveniles colunt.
Sed accientur. poculum infuſo cape
Gentile Baccho. *Th.* Capio fraternæ dapis
Donum. paternis vina libentur Deis,
Tunc hauriantur. Sed quid hoc? non vult manus
Parere; creſcit pondus, & dextram gravat.
Admotus ipſis Bacchus a labris fugit,
Circaque rictus ore decepto effluit.
En, ipſa trepido menſa ſubſiluit ſolo.
Vix lucet ignis. ipſe quin æther gravis
Inter diem noctemque deſertus ſtupet.
Quid hoc? magis magiſque concuſſi labant
Convexa cæli. ſpiſſior denſis coit
Caligo tenebris, noxque ſe in noctem abdidit.
Fugit omne ſidus. quidquid eſt, fratri precor,
Gnatiſque parcat: omnis in vile hoc caput
Abeat procella. redde jam gnatos mihi.
Atr. Reddam, & tibi illos nullus eripiet dies.
Th. Quis hic tumultus viſcera exagitat mea?
Quid tremuit intus? ſentio impatiens onus,
Meumque gemitu non meo pectus gemit.
Adeſte nati, genitor infelix vocat:
Adeſte; viſis fugiet hic vobis dolor.
Unde obloquuntur? *Atr.* Expedi amplexus pater.
Venere. gnatos ecquid agnoſcis tuos?
Th. Agnoſco fratrem. ſuſtines tantum nefas
Geſtare, tellus? non ad infernam Styga
Te noſque mergis? rupta & ingenti via
Ad chaos inane regna cum rege abripis?
Non tota ab imo tecta convellens ſolo
Vertis Mycenas? ſtare circa Tantalum,
Avoſque noſtros, ſi quis intra Tartara eſt,
Uter-

Uterque jam debuimus. hinc compagibus
Et hinc revulsis huc tuam immani sinu
Demitte vallem, nosque defossos tege
Acheronte toto: noxiæ supra caput
Animæ vagentur nostrum, & ardenti freto
Phlegethon arenas igneus tortas agens
Exitia supra nostra violentus fluat.
Immota tellus pondus ignavum jaces?
Atr. Recipe hosce citius; liberis tandem tuis
Dio expetitis, nulla per fratrem est mora,
Fruere: osculare: divide amplexus tribus.
Th. Hoc fœdus? hæc est gratia? hæc fratris fides?
Sic odia ponis? non peto; incolumes pater
Gnatos ut habeam, & scelere quod salvo dari
Odioque possit, frater hoc fratrem rogo;
Sepelire liceat. redde, quod cernas statim
Uri. nihil te genitor habiturus rogo,
Sed perditurus. *Atr.* Quidquid e gnatis tuis
Superest, habebis: quodque non superest, habes.
Th. Utrumne sævis pabulum alitibus jacent?
An belluis servantur? an pascunt feras?
Atr. Epulatus ipse es impia gnatos dape.
Th. Hoc est deos quod puduit! hoc egit diem
Aversum in ortus! quas miser voces dabo,
Questusque quos? quæ verba sufficient mihi?
Abscissa cerno capita, & avulsas manus,
Et rupta fractis cruribus vestigia.
Hoc est, quod avidus capere non potuit pater.
Volvuntur intus viscera, & clausum nefas
Sine exitu luctatur, & quærit viam.
Da, frater, ensem. sanguinis multum mei
Habet ille. ferro liberis demus viam.
Negatur ensis. pectora illiso sonent
Concussa planctu. sustine, infelix, manum;
Parcamus umbris. tale quis vidit nefas?
Quis inhospitalis Caucasi rupem asperam
Heniochus habitans? quisve Cecropiis metus
Terris Procrustes? genitor en gnatos premo,
Premorque gnatis. sceleris est aliquis modus?
Atr. " Sceleri modus debetur, ubi facias scelus,
" Non ubi reponas. hoc quoque exiguum est mihi,
Ex vulnere ipso sanguinem calidum in tua
Diffundere ora debui; ut viventium
Biberes cruorem. verba sunt iræ data;
Dum propero, ferro vulnera impresso dedi.
Cecidi ad aras, cæde votiva focos
Placavi: & artus, corpore exanimo amputans,
In parva carpsi frusta; & hæc ferventibus
Demersi ahenis: illa lentis ignibus
Stillare jussi. membra, nervosque abscidi
Viventibus: gracilique trajectas veru
Mugire fibras vidi, & aggessi manu
Mea ipse flammas. omnia hæc melius pater
Fecisse potuit. cecidit incassum dolor.
Scidit ore natos impio, sed nesciens,
Sed nescientes. *Th.* Clusa litoribus vagis
Audite maria, vos, dei, audite hoc scelus,
Quocumque diffugistis. audite inferi.
Audite Terræ. Noxque Tartarea gravis
Et atra nube, vocibus nostris vaca.
Tibi sum relictus. sola tu miserum vides,
Tu quoque sine astris. vota non faciam improba,
Pro me nihil precabor. ecquid jam potest
Pro me esse? vobis vota prospicient mea.
Tu summe cæli rector, ætheriæ potens
Dominator aulæ, nubibus totum horridis
Convolve mundum, bella ventorum undique
Committe; & omni parte violentum intona:
Manuque, non qua tecta & immeritas domos
Telo petis minore; sed qua montium
Tergemina moles cecidit, & qui montibus
Stabant pares Gigantes; hac arma expedi,
Ignesque torque. vindica amissum diem.
Jaculare flammas; lumen ereptum polo
Fulminibus exple: causa, ne dubites diu,
Utriusque mala sit: si minus; mala sit mea.
Me pete: trisulco flammeam telo facem
Per pectus hoc transmitte. si gnatos pater
Humare, & igni tradere extremo volo,
Ego sum cremandus. si nihil superos movet,
Nullumque telis impios numen petit;
Æterna nox permaneat, & tenebris tegat
Immensa longis scelera. nil Titan queror,
Si perseveras. *Atr.* Nunc meas laudo manus,
Nunc parta vera est palma. perdideram scelus,
Nisi sic doleres: liberos nasci mihi
Nunc credo; castis nunc fidem reddi toris.
Th. Quid liberi meruere? *Atr.* Quod fuerant tui.
Th. Gnatos parenti? *Atr.* Fateor; & quod me juvat,
Certos. *Th.* Piorum præsides testor deos.
Atr. Quid conjugales? *Th.* Scelere quis pensat scelus?
Atr. Scio quid queraris. scelere præcepto doles;
Nec quod nefandas hauseris, tangit, dapes:
Quod non pararis. fuerat hic animus tibi
Instruere similes inscio fratri cibos,
Et adjuvante liberos matre aggredi,
Similique leto sternere. hoc unum obstitit,
Tuos putasti. *Th.* Vindices aderunt dei:
His puniendum vota te tradunt mea.
Atr. Te puniendum liberis trado tuis.

FINIS THYESTIS.

THEBAIS.

PERSONÆ.

ŒDIPUS. JOCASTA.
NUNCIUS. POLYNICES.
ANTIGONE.

ACTUS PRIMUS.

Œdipus, Antigone.

æci parentis regimen, ac fessi unicum
Patris levamen, gnata, quam tanti est mihi
Genuisse vel sic; desere infaustum patrem.
In recta quid deflectis errantem gradum?
Permitte labi. melius inveniam viam
Quam quæro solus, quæ me ab hac vita extrahat,
Et hoc nefandi capitis aspectu levet
Cælum atque terras. quantulum hac egi manu?
Non video noxæ conscium nostræ diem:
Sed video. hinc jam solve inhærentem manum,

Et

Et patere cæcum, qua volet, ferri pedem.
Ibo, ibo, qua prærupta protendit juga
Meus Cithæron; qua peragrato celer
Per saxa monte jacuit Actæon, suis
Nova præda canibus; qua per obscurum nemus,
Silvamque opacæ vallis instinctas deo
Egit sorores mater, & gaudens malo,
Vibrante thyrso prætulit fixum caput;
Vel qua cucurrit corpus invisum trahens
Zethi juventus, qua per horrentes rubos
Tauri ferocis sanguis ostentat fugas;
Vel qua alta maria vertice immenso premit,
Inoque præceps qua scelus fugiens suum,
Novumque faciens, mater insiluit freto
Mersura gnatum, seque. felices, quibus
Fortuna melior tam bonas matres dedit!
Est alius istis noster in silvis locus,
Qui me reposcit; hunc petam cursu incito:
Non hæsitabit gressus, huc omni duce
Spoliatus ibo. quid moror sedes meas?
Montem Cithæron redde, & hospitium mihi
Illud meum restitue, ut exspirem senex,
Ubi debui infans. recipe supplicium vetus
Semper cruente, sæve, crudelis, ferox,
Cum occidis, & cum parcis. olim jam tuum
Est hoc cadaver: perage mandatum patris,
Jam & matris. animus gestit antiqua exequi
Supplicia. quid me, gnata, pestifero tenes
Amore vinctum? quid tenes? genitor vocat.
Sequor, sequor. jam parce. sanguineum gerens
Insigne regni Laius erepti furit.
Et ecce inanes manibus infestis petit
Foditque vultus. gnata, genitorem vides?
Ego video. tandem spiritum inimicum exue,
Desertor animæ, fortis in partem tui,
Omitte pœnas languidas longæ moræ,
Mortemque totam recipe. quid segnis traho?
Quid vivo? nullum facere jam possum scelus.
Possum miser. prædico, discede a patre;
Discede virgo. timeo post matrem omnia.
An. Vis nulla, genitor, a tuo nostram manum
Corpore resolvet. nemo me comitem tibi
Eripiet umquam. Labdaci claram domum,
Opulenta ferro regna germani petant;
Pars summa patris optimi e regno mea est,
Pater ipse. non hunc auferet frater mihi,
Thebana rapto sceptra qui regno tenet;
Non hunc catervas alter Argolicas agens.
Non si revulso Jupiter mundo tonet,
Mediumque nostros fulmen in nexus cadat,
Manum hanc remittam. prohibeas, genitor, licet:
Regam abnuentem, dirigam invitum gradum.
In plana tendis? vado. prærupta expetis?
Non obsto, sed præcedo. quo vis utere
Duce me; duobus omnis eligitur via.
Perire sine me non potes; mecum potes.
Hic alta rupes arduo surgit jugo,
Spectatque longe spatia subjecti maris.
Vis hanc petamus? nudus hic pendet silex;
Hic scissa tellus faucibus ruptis hiat.
Vis hanc petamus? hic rapax torrens cadit,
Partesque lapsi montis exesas rotat.
In hunc ruamus: dum prior, quo vis, eo;
Non deprecor, non hortor. extingui cupis,
Votumque, genitor, maximum mors est tibi?
Si moreris, antecedo: si vivis, sequor.
Sed flecte mentem; pectus antiquum advoca;
Victasque magno pectore ærumnas doma.
Resiste. tantis in malis vinci malum est.
Œd. Unde in nefanda specimen egregium domo?
Unde ista generi virgo dissimilis suo?
Fortuna, credis? aliquis est ex me pius?
Non esset umquam (fata bene novi mea)
Nisi ut noceret. ipsa in leges novas
Natura vertet; regeret in fontem citas
Revolutus undas amnis; & noctem afferet
Phœbea lampas; Hesperus faciet diem.
Ut ad miserias aliquid accedat meas;
Pii quoque erimus. unica Oedipodæ est salus,
Non esse salvum. liceat ulcisci patrem
Adhuc inultum. dextra quid cessas iners
Exigere pœnas? quidquid exactum est adhuc,
Matri dedisti. mitte genitoris manum,
Animosa virgo: funus extendis meum;
Longasque vivi ducis exequias patris.
Aliquando terra corpus invisum tege.
Peccas honesta mente: pietatem vocas,
Patrem insepultum trahere. qui cogit mori
Nolentem, in æquo est, quique properantem impedit.
" Occidere est, vetare cupientem mori.
Nec tamen in æquo est. alterum gravius reor;
Malo imperari, quam eripi mortem mihi.
Desiste cœpto, virgo. jus vitæ ac necis
Meæ penes me est. regna deserui libens,
Regnum mei retineo. si fida es comes,
Ensem parenti trade; sed notum nece
Ensem paterna. tradis? an gnati tenent
Cum regno & illum? faciet, ubicumque est, scelus.
Ibi sit. relinquo. gnatus hunc habeat meus,
Sed uterque. flammas potius, & vastum aggerem
Compone. in altos ipse me immittam rogos.
Erectam ad ignes funebrem adscendam struem,
Pectusque solvam durum, & in cineres dabo
Hoc quidquid in me vivit. ubi sævum est mare,
Duc; ubi sit altis prærutum saxis jugum,
Ubi torta rapidus ducat Ismenos vada;
Duc, ubi feræ sint, ubi fretum, ubi præceps locus,
Si dux es. illuc ire morituro placet,
Ubi sedet alta rupe semifero dolos
Sphinx ore nectens. dirige huc gressus pedum,
Hic siste patrem. dira ne sedes vacet,
Monstrum repone majus. saxum insidens
Obscura nostræ verba fortunæ loquar,
Quæ nemo solvat. quisquis Assyrio loca
Possessa regi scindis, & Cadmi nemus
Serpente notum, sacra quo Dirce latet,
Supplex ad aras quisquis Euroten bibis;
Spartenque fratre nobilem gemino colis;
Quicumque Elim, Parnason, & Bœotios
Colonus agros uberis tondes soli;
Adverte mentem: sæva Thebarum lues
Luctifica cæcis verba committens modis,
Quid simile posuit? quid tam inextricabile?
Avi gener, patrisque rivalis fui:
Frater suorum liberum, & fratrum parens;
Uno avia partu liberos peperit viro,
Ac sibi nepotes. monstra quis tanta explicet?
Ego ipse, victæ spolia qui Sphingis tuli,
Hærebo, fati tardus interpres mei.
Quid perdis ultra verba? quid pectus ferum
Mollire tentas precibus? hoc animo sedet,
Effundere hanc cum morte luctantem diu

Animam, & tenebras petere. nam sceleri hæc meo
Parum alta nox est. Tartaro condi juvet,
Et si quid ultra Tartarum est. tandem libet,
Quod olim oportet. morte prohiberi haud queo.
Ferrum negabis? noxias lapso vias
Cludes? & arctis colla laqueis inseri
Prohibebis? herbas, quæ ferunt letum, auferes?
Quid ista tandem cura proficiet tua?
" Ubique mors est. optime hoc cavit Deus.
" Eripere vitam nemo non homini potest;
" At nemo mortem. mille ad hanc aditus patent.
Nil quæro. dextra noster & nuda solet
Bene animus uti. dextra, nunc toto impetu,
Toto dolore, viribus totis veni.
Non destino unum vulneri nostro locum:
Totus nocens sum. qua voles, mortem exige.
Effringe corpus. corque tot scelerum capax
Evelle. totos viscerum nuda sinus.
Fractum incitatis ictibus guttur sonet,
Laceræve fixis unguibus venæ fluant.
Aut dirige iras, quo soles. hæc vulnera
Rescissa multo sanguine ac tabe irriga.
Hac extrahe animam, duram, inexpugnabilem.
Et tu, parens, ubicumque pœnarum arbiter
Adstas meatum (non ego hoc tantum scelus
Ulla expiari credidi pœna satis
Umquam, nec ista morte contentus fui,
Nec me redemi parte: membratim tibi
Volui perire) debitum tandem exige:
Nunc solvo pœnas; tunc tibi inferias dedi:
Ades, atque inertem dexteram introrsus preme,
Magisque merge. timida tum parvo caput
Libavit haustu, vixque cupientes sequi
Eduxit oculos. hæret etiam nunc mihi
Ille animus, hæret; cum recusantem manum
Pressere vultus. audias verum, Oedipe:
Minus eruisti lumina audacter tua,
Quam præstitisti. nunc manum cerebro indue.
Hac parte mortem perage, qua cœpisti mori.
An. Pauca, o parens magnanime, miserandæ precor
Ut verba gnatæ mente placata audias.
Non te ut reducam veteris ad specimen domus,
Habitumque regni flore pollentem inclyto,
Peto; ast ut iras, tempore aut ipsa mora
Fractas, remisso pectore ac placido feras.
Et hoc decebat roboris tanti virum,
Non esse sub dolore: nec victum malis
Dare terga. " non est, ut putas, virtus, pater,
" Timere vitam, sed malis ingentibus
" Obstare, nec se vertere, ac retro dare:
" Qui fata proculcavit, ac vitæ bona
" Projecit, atque abcidit, & casus suos
" Oneravit; ipsi, ceu deo, nullo est opus,
" Quare ipse mortem cupiat, aut quare petat.
Utrumque timidi est velle. " contempsit mori,
" Qui non cupiscit. cujus haud ultra mala
" Exire possunt, in loco tuto est situs.
Quis jam Deorum (velle fac) quidquam potest
Malis tuis adjicere? jam nec tu potes,
Nisi hoc, ut esse te putes dignum nece.
Nun es; nec ulla pectus hoc culpa attigit.
Et hoc magis te, genitor, insontem voca,
Quod innocens es, Diis quoque invitis. quid est
Quod te efferarit; quod novos suffixerit
Stimulos dolori? quid te ad infernas agit
Sedes? quid ex his pellit? ut careas die?
Cares. ut altis nobilem muris domum,
Patriamque fugias? patria tibi vivo perit.
Gnatos fugis, matremque? ab aspectu omnium
Fortuna te summovit: & quidquid potest
Auferre cuiquam mors, tibi hoc vita abstulit.
Regni tumultus, turba fortunæ prior
Abscessit ante justa. quem, genitor, fugis?
Œd. Me fugio; fugio conscium scelerum omnium
Pectus, manumque hanc fugio, & hoc cælum, & deos;
Et dira fugio scelera, quæ feci. nocens
Ego hoc solum, frugifera quo surgit Ceres,
Premo? has ego auras ore pestifero traho?
Ego laticis haustu satior? aut ullo fruor
Almæ parentis munere? ego castam manum
Nefandus, incestificus, execrabilis
Attrecto? ego ullos aure concipio sonos,
Per quos parentis nomen, aut gnati audiam?
Utinam quidem rescindere has quirem vias,
Manibusque adactis omne, quo voces meant,
Aditusque verbis tramite angusto patet,
Eruere possem, gnata: jam sensum tui,
Quæ pars meorum es criminum, infelix pater
Fugissem. inhæret ac recrudescit nefas
Subinde; & aures ingerunt quidquid mihi
Negastis, oculi. cur caput tenebris grave
Non mitto ad umbras Ditis æternas? quid hic
Manes meos detineo? quid terram gravo?
Mistusque superis erro? quid restat mali?
Regnum, parentes, liberi, virtus quoque,
Et ingenii solertis eximium decus
Periere. cuncta sors mihi infesta abstulit.
Lacrimæ supererant. has quoque eripui mihi.
Absiste. nullas animus admittit preces,
Novamque pœnam sceleribus quærit parem.
Et esse par quæ poterit? infanti quoque
Decreta mors est. fata quis tam tristia
Sortitus umquam? videram nondum diem,
Uterique nondum solveram clusi moras;
Et jam timebar. protinus quosdam editos
Nox occupavit, & novæ luci abstulit.
Mors me antecessit. aliquis intra viscera
Materna letum præcocis fati tulit:
Sed numquid & peccavit? abstrusum, abditum,
Dubiumque an essem, sceleris infandi reum
Deus egit. illo teste damnavit parens,
Calidoque teneros transtulit ferro pedes,
Et in alta nemora pabulum misit feris,
Avibus & avidis, quas Cithæron noxius
Cruore sæpe regio attractas alit.
Sed quem Deus damnavit, abjecit pater,
Mors quoque refugit. præstiti Delphis fidem.
Genitorem adortus impia stravi nece.
Hoc alia pietas redimet? occidi patrem,
Sed matrem amavi. proloqui hymenæum pudet,
Tædasque nostras. has quoque invitum pati
Te coge pœnas: facinus ignotum, efferum,
Inusitatum effare, quod populi horreant,
Quod esse factum nulla non ætas neget,
Quod patricidam pudeat. in patrios toros
Tuli paterno sanguine aspersas manus;
Scelerisque pretium majus accepi scelus.
Leve est paternum facinus. in thalamos meos
Deducta mater, ne parum scelerum foret,
Fœcunda, nullum crimen hoc majus potest
Natura ferre. si quod etiamnum est tamen;
Qui facere possent, dedimus. abjeci necis

Pre-

Pretium paternæ ſceptrum, & hoc iterum manus
Armavit alias. optime regni mei
Fatum ipſe novi: nemo ſine ſacro feret
Illud cruore. magna præſagit mala
Paternus animus. jacta jam ſunt ſemina
Cladis futuræ. ſpernitur pacti fides.
Hic occupato cedere imperio negat:
Jus ille, & icti fœderie teſtes Deos
Invocat, & Argos exul atque urbes movet
Grajas in arma. non levis feſſis venit
Ruina Thebis. tela, flammæ, vulnera
Inſtant, & iſtis ſi quod eſt majus malum;
Ut eſſe genitos nemo non ex me ſciat.
An. Si nulla, genitor, cauſſa vivendi tibi eſt,
Hæc una abunde eſt, ut pater gnatos regas
Graviter furentes. tu impii belli minas
Avertere unus, tuque vecordes potes
Inhibere juvenes, civibus pacem dare,
Patriæ quietem, fœderi læſo fidem.
Vitam tibi ipſe ſi negas, multis negas.
Œd. Illis parentis ullus aut æqui eſt amor,
Avidis cruoris, imperii, armorum, doli,
Diris, ſceleſtis; breviter ut dicam, meis?
Certant in omne facinus, & penſi nihil
Ducunt, ubi illos ira præcipites agat,
Nefaſque nullum, per nefas nati, putant.
Non patrie illos tangit afflicti pudor,
Non patria; regni pectus attonitum furit.
Scio, quo ferantur, quanta moliri parent:
Ideoque leti quæro maturi viam,
Morique propero, dum in domo nemo eſt mea
Nocentior me. gnata, quid genubus meie
Fles advoluta? quid prece indomitum domas?
Unum hoc habet fortuna, quo poſſim capi,
Invictus aliis. ſola tu affectus potes
Mollire duros, ſola pietatem in domo
Docere noſtra. nil grave aut miſerum eſt mihi;
Quod te ſciam voluiſſe. tu tantum impera.
Hic Œdipus Ægæa tranabit freta,
Jubente te; flammaſque, quas Siculo vomit
De monte tellus igneos volvens globos,
Excipiet ore; ſeque ſerpenti offeret,
Quæ ſæva furto nemoris Herculeo fuit;
Jubente te præbebit alitibus jecur;
Jubente vivet......

ACTUS SECUNDUS.

Nuntius, Œdipus, Antigone.

E*Xemplum in ingens* Regiæ ſtirpe edite:
Thebæ paventes arma fraterna invocant,
Rogantque tectie arceas patriis faces.
Non ſunt minæ. jam propius acceſſit malum.
Nam regna repetens frater & pactas vices,
In bella cunctos Græciæ populos agit,
Septena muros caſtra Thebanos premunt.
Succurre; prohibe pariter & bellum & nefas.
Œd. Ego ille ſum, qui ſcelera committi vetem,
Et abſtineri ſanguine a caro manus
Doceam? magiſter juris & amoris pii
Ego ſum? meorum exempla facinorum appetunt.
Me nunc ſequuntur. laudo & agnoſco libens.
Exhortor, aliquid ut patre hoc dignum gerant.
Agite, o propago clara, generoſam indolem
Probate factis; gloriam ac laudes meas
Superate: & aliquid facite, propter quod patrem
Adhuc juvet vixiſſe. facietis, ſcio.
Sic eſtis orti. ſcelere defungi haud levi,
Haud uſitato, tanta nobilitas poteſt.
Ferte arma. facibus petite penetrales deos,
Frugemque flamma metite natalis ſoli.
Miſcete cuncta. rapite in exitium omnia.
Dejicite paſſim mœnia, in planum date.
Templis Deos obruite, maculatos lares
Conflate. ab imo tota conſidat domus.
Urbs concremetur. primus a thalamis meis
Incipiat ignis. *An.* Mitte violentum impetum
Doloris, ac te publica exorent mala,
Auctorque placidæ liberis pacis veni.
Œd. Vides modeſtæ deditum menti ſenem?
Placidæque amantem pacis ad partes vocas?
Tumet animus ira, fervet immenſum dolor,
Majuſque, quam quod caſus & juvenum furor
Conatur, aliquid cupio. non ſatis eſt adhuc
Civile bellum. frater in fratrem ruat.
Nec hoc ſat eſt. quod debet, ut fiat nefas
De more noſtro, quod meos deceat toros;
Date arma patri. nemo me ex his eruat
Silvis: latebo rupis exeſæ cavo,
Aut ſepe denſa corpus abſtruſum tegam.
Hinc aucupabor verba rumoris vagi,
Et ſæva fratrum bella, quod poſſum, audiam.

ACTUS TERTIUS.

Jocaſta, Antigone, Nuntius.

FElix Agave, facinus horrendum, manu
Qua fecerat, geſtavit; & ſpolium tulit
Cruenta nati Mænas in partes dati.
Fecit ſcelus, ſed miſera non ultra ſuum
Scelus hoc cucurrit. hoc leve eſt, quod ſum nocens;
Feci nocentes. hoc quoque etiam leve eſt;
Peperi nocentes. deerat ærumnis meis,
Ut & hoſtem amarem. bruma ter poſuit nives,
Et tertia jam falce decubuit Ceres,
Ut exul errat gnatus, & patria caret,
Profuguſque regum auxilia Graiorum rogat.
Gener eſt Adraſti, cuius imperio mare,
Quod cingit Iſthmon, regitur. hic gentes ſuas,
Septemque ſecum regna ad auxilium trahit
Generi. quid optem, quidve decernam, haud ſcio.
Regnum repoſcit. cauſſa repetentis bona eſt:
Mala, ſic petentis. vota quæ faciam parens?
Utrumque natum video. nil poſſum pie
Pietate ſalva facere. quodcumque alteri
Optabo nato, fiet alterius malo.
Sed utrumque quamvis diligam affectu pari;
Quo cauſſa melior ſorſque deterior trahit,
Inclinat animus, ſemper infirmo favens.
Miſeros magis fortuna conciliat ſuis.
Nun. Regina, dum tu flebiles queſtus cies,
Teritque tempus, tota nudatis ſtetit
Acies in armis. æra jam bellum cient,
Aquilaque pugnam ſignifer mota vocat.
Septena reges bella diſpoſiti parant.
Animo pari Cadmea progenies ſubit.

Cursu citato miles hinc illinc ruit.
Vide, ut atra nubes pulvere abscondat diem,
Fumoque similes campus in cælum erigat
Nebulas, equestri fracta quas tellus pede
Submittit: &, si vera metuentes vident,
Infesta fulgent signa; subrectis adest
Frons prima telis: aurea clarum nota
Nomen ducum vexilla præscriptum ferunt.
I, redde amorem fratribus, pacem omnibus;
Et impia arma matris opposita impedi.
Ant. Perge, o parens, & concita celerem gradum;
Compesce tela, fratribus ferrum excute.
Nudum inter enses pectus infestos tene.
Aut solve bellum, mater, aut prima excipe.
Jo. Ibo, ibo, & armis obvium opponam caput.
Stabo inter arma. petere qui fratrem volet,
Petat ante matrem. tela, qui fuerit pius,
Rogante ponat matre: qui non est pius,
Incipiat a me. fervidos juvenes anus
Tenebo. nullum teste me fiet nefas.
Aut si quod & me teste committi potest,
Non fiet unum. *Ant.* Signa collatis micant
Vicina signis, clamor hostilis fremit:
Scelus in propinquo est: occupa, mater, preces.
Et ecce motos fletibus credas meis;
Sic agmen armis segne compositis venit.
Procedit acies tarda, sed properant duces.
Jo. Quis me procellæ turbine insanæ vehens
Volucer per auras ventus æthereas aget?
Quæ sphinx, vel atra nube subtexens diem
Stymphalis, avidis præpetem pennis feret?
Aut quæ per altas aeris rapiet vias
Harpyia, sævi regis observans famem,
Et inter acies projiciet raptam duas?
Nun. Vadit furenti similis, aut etiam furit;
Sagitta qualis Parthica velox manu
Excussa fertur; qualis insano ratis
Premente vento rapitur; aut qualis cadit
Delapsa cælo stella, cum stringens polum
Rectam citatis ignibus rumpit viam;
Attonita cursu fugit, & binas statim
Diduxit acies. victa materna prece
Hæsere bella, jamque in alternam necem
Illinc & hinc miscere cupientes manum
Vibrata dextra tela suspensa tenent,
Paci favetur. omnium ferrum latet
Cessatque. telum vibrat in fratrum manu.
Laniata canas mater ostendit comas;
Rogat abnuentes; irrigat fletu genas.
Negare matri, qui diu dubitat, potest.

ACTUS QUARTUS.

Jocasta, Polynices.

IN me arma & ignes vertite. in me omnis ruat
Unam juventus; quæque ab Inachio venit
Animosa muro; quæque Thebana ferox
Descendit arce. civis atque hostis simul
Hunc petite ventrem, qui dedit fratres viro.
Mea membra passim spargite, ac divellite:
Ego utrumque peperi. ponitis ferrum ocyus
Ac dico, & ex æquo mihi dextras datis?
Date, dum piæ sunt. error invitos adhuc
Fecit nocentes. omne Fortunæ fuit
Peccantis in nos crimen. hoc primum nefas
Inter scientes geritur. in vestra manu est,
Utrum velitis, sancta si pietas placet,
Donate matrem pace. si placuit scelus,
Majus paratum est; media se opponit parens.
Proinde bellum tollite, aut belli moram.
Sollicita cui nunc mater alterna prece
Verba admovebo? misera quem amplectar prius?
In utramque partem ducor affecta pari.
Hic abfuit. sed pacta si fratrum valent,
Nunc alter aberit. ergo jam numquam duos,
Nisi sic, videbo? junge complexus prior
Tu, tot labores totque perpessus mala.
Longo parentem fessus exilio vides.
Accede propius. clude vagina impium
Ensem; & trementem jamque cupientem excuti
Hastam solo defige. maternum tuo
Coire pectus pectori clypeus vetat.
Hunc quoque repone. vinculo frontem exue,
Tegimenque capitis triste belligeri leva,
Et ora matri redde. quo vultus refers,
Acieque pavida fratris observas manum?
Affusa totum corpus amplexu tegam.
Tuo cruori per meum fiet via.
Quid dubius hæres? an times matris fidem?
Po. Timeo: nihil jam jura naturæ valent.
Post ista fratrum exempla, ne matri quidem
Fides habenda est. *Jo.* Redde jam capulo manum,
Astringe galeam, læva se clypeo ingerat;
Dum frater exarmatur, armatus mane:
Tu pone ferrum, caussa qui es ferri prior.
Si pacis odium est, furere si bello placet,
Inducias te mater exiguas rogat,
Ferat ut reverso post fugam nato oscula,
Vel prima, vel suprema. dum pacem peto,
Audite inermes: ille te, tu illum times;
Ego utrumque, sed pro utroque. quid strictum abnuis
Recondere ensem? qualibet gaude mora.
Id gerere bellum cupitis, in quo est optimum
Vinci. vereris fratris infesti dolos?
Quoties necesse est fallere, aut falli a suis,
Patiare potius ipse, quam facias, scelus.
Sed ne verere: mater insidias & hinc
Et rursus illinc abiget. exoro, an patri
Invideo vestro? veni, ut arcerem nefas,
An ut viderem propius? hic ferrum abdidit
Reclivis hastæ, & arma defixa incubant.
Ad te preces nunc, nate, maternas feram,
Sed ante lacrimas: teneo longo tempore
Petita votis ora. te, profugum solo
Patrio, penates regis externi tegunt:
Te maria tot diversa, tot casus vagum
Egere: non te duxit in thalamos parens
Comitata primos, nec sua festas manu
Ornavit ædes, nec sua lætas faces
Vitta revinxit. dona non auri & graves
Gazas socer, non arva, non urbes dedit;
Dotale bellum est. hostium es factus gener,
Patria remotus, hospes alieni laris,
Externa consecutus, expulsus tuis,
Sine crimine exul. ne quid e fatis tibi
Deesset paternis, hoc quoque ex illis habes,
Errasse thalamis. nate post multos mihi
Remisse soles; nate, sollicitæ metus
Et spes parentis; cujus aspectum Deos

Sem-

Semper rogavi; cum tuus reditus mihi
Tantum esset erepturus adventu tuo,
Quantum daturus; quando pro te desinam,
Dixi, timere? dixit irridens Deus,
Ipsum timebis. nempe, nisi bellum foret,
Ego te carerem; nempe, si tu non fores,
Bello carerem. triste conspectus datur
Pretium tui durumque: sed matri placet.
Hinc modo recedant arma, dum nullum nefas
Mars sævus audet. hoc quoque est magnum nefas;
Tam prope fuisse. stupeo, & exsanguis tremo,
Cum stare fratres hinc & hinc video duos
Sceleris sub ictu. membra quassantur metu.
Quam pene mater majus adspexi nefas,
Quam quod miser videre non potuit pater!
Licet timore facinoris tanti vacem,
Videamque jam nil tale, sum infelix tamen,
Quod pene vidi. per decem mensium graves
Uteri labores, perque pietate inclytas
Precor sorores, & per irati sibi
Genas parentis; scelere quas nullo nocens,
Erroris a se dira supplicia exigens,
Hausit: nefandas mœnibus patriis faces
Averte; signa bellici retro agminis
Flecte. ut recedas, magna pars sceleris tamen
Vestri peracta est. vidit hostili grege
Campos repleri patria, fulgentes procul
Armis catervas: vidit equitatu levi
Cadmea frangi prata, & excelsos rotis
Volitare proceres; igne flagrantes trabes
Fumare, cineri quæ petunt nostras domos;
Fratresque (facinus quod novum & Thebis fuit.)
In se ruentes. totus hoc exercitus,
Et populus omnis, & utraque hoc vidit soror,
Genitrixque vidit: nam pater debet sibi,
Quod ista non spectavit. occurrat tibi
Nunc Œdipus: quo judice, erroris quoque
Pœnæ petuntur. ne, precor, ferro erue
Patriam, ac penates; neve, quas regere expetis,
Everte Thebas. quis tenet mentem furor?
Petendo patriam perdis. ut fiat tua,
Vis esse nullam? quin tuæ caussæ nocet
Ipsum hoc, quod armis vertis infestis solum,
Segetesque adustas sternis, & totos fugam
Edis per agros. nemo sic vastat sua.
Quæ corripi igne, quæ meti gladio jubes,
Aliena credis. rex sit e vobis uter,
Manente regno, quærite. hæc telis petes,
Flammisque tecta? poteris has Amphionis
Quassare moles? nulla quas struxit manus,
Stridente tardum machina ducens onus;
Sed convocatus vocis & citharæ sono
Per se ipse turres venit in summas lapis.
Hæc saxa franges victor? hinc spolia auferes,
Vinctosque duces patris æquales tui?
Matres ab ipso conjugum raptas sinu
Sævus catena miles imposita trahet?
Ut adulta virgo mista captivo gregi
Thebana nuribus munus Argolicis eat?
An & ipsa palmas vincta post tergum datas
Mater triumphi præda fraterni vehar?
Potesne cives lætus exitio datos
Videre passim? mœnibus caris potes
Hostem admovere? sanguine & flamma potes
Implere Thebas? tam ferum & durum geris
Sævumque in iras pectus, & nondum imperas?
Quid sceptra facient? pone vesanos, precor,
Animi tumores, teque pietati refer.
Po. Ut profugus errem semper? ut patria arceat,
Opemque gentis hospes externæ sequar?
Quid paterer aliud, si fefellissem fidem,
Si pejerassem? fraudis alienæ dabo
Pœnas; at ille præmium scelerum feret?
Jubes abire: matris imperio obsequor.
Da, quo revertar. regia frater mea
Habitet superbus: parva me abscondat casa?
Hanc da repulso. liceat exiguo lare
Pensare regnum. conjugi donum datus
Arbitria thalami dura felicis feram,
Humilisque socerum lixa dominantem sequar?
" In servitutem cadere de regno, grave est.
Jo. Si regna quæris, nec potest sceptro manus
Vacare lævo; multa, quæ possunt peti
In orbe toto, quælibet tellus dabit.
Hinc nota Baccho Tmolus attollit juga,
Qua lata terris spatia frugiferis jacent,
Et qua trahens opulenta Pactolus vada
Inundat auro rura: nec lætis minus
Mæandros arvis flectit errantes aquas,
Rapidusque campos fertiles Hebrus secat:
Hinc grata Cereri Gargara, & dives solum
Quod Xanthus ambit nivibus Idæis tumens:
Hinc, qua relinquit nomen Ionii maris,
Fauces Abydi Sestos oppositæ premit:
Aut, qua latus jam propior Orienti dedit,
Tutamque crebris portubus Lyciam videt:
Hæc regna ferro quære, in hos populos ferat
Socer arma fortis: has paret sceptro tuo
Tradatque gentes. hoc adhuc regnum puta
Tenere patrem. melius exilium est tibi,
Quam reditus iste. crimine alieno exulas,
Tuo redibis. melius usus viribus,
Nova regna nullo scelere maculata appetes.
Quin ipse frater, arma comitatus tua,
Tibi militabit. vade, & id bellum gere,
In quo pater materque pugnanti tibi
Favere possint. regna cum scelere, omnibus
Sunt exiliis graviora. nunc belli mala
Propone; dubias Martis incerti vices.
Licet omne tecum Græciæ robur trahas:
Licet arma longe miles ac late explicet;
" Fortuna belli semper ancipiti in loco est.
Quodcumque Mars decernit: exæquat duos,
Licet impares sint, gladius: & spes & metus
Sors cæca versat. præmium incertum petis,
Certum scelus. favisse fac votis Deos
Omnes tuis: cessere, & aversi fugam
Petiere. cives clade funesta jacent.
Obtexit agros miles. exultes licet,
Victorque fratris spolia dejecti geras,
Frangenda palma est. quale tu id bellum putas,
In quo exsecrandum victor admittit nefas,
Si gaudet? hunc, quem vincere infelix cupis,
Cum viceris, lugebis. infaustas, age,
Dimitte pugnas. libera patriam metu,
Luctu parentes. *Po.* Sceleris & fraudis suæ
Pœnas nefandas frater ut nullas ferat?
Jo. Ne metue: pœnas, & quidem solvet graves.
Regnabit. *Po.* Hæc ne est pœna? *Jo.* Si dubitas, avo
Patrique crede. Cadmus hoc dicet tibi,
Cadmique proles. sceptra Thebarum fuit
Impune nulli gerere; nec quisquam fide

Rupta

Rupta tenebat illa. jam numeres, licet,
Fratrem ioter istos. *Po.* Numero: & est tanti mihi
Cum regibus jacere. *Jo.* Te turbæ exulum
Adscribo. regna, dummodo iovisus tuis.
Po. Regnare non vult, esse qui invisus timet.
Simul ista mundi conditor posuit Deus,
Odium, atque regnum. regis & magni reor
Odia ista premere. " multa dominantem vetat
" Amor suorum. plus in iratos licet.
" Qui vult amari, languida regnet manu.
" Invisa numquam imperia retinentur diu.
Jo. Præcepta melius imperii reges dabunt;
Exilia tu dispone. *Po.* Pro regno velim
Patriam, penates, conjugem flammis dare.
" Imperia pretio quolibet constant bene.

* * * * * * *

FINIS THEBAIDIS,

HERCULES ŒTÆUS.

PERSONÆ.

HERCULES.	PHILOCTETES.
HYLLUS.	CHORUS ŒCHALIARUM Virginum.
ALCMENA.	LICHAS, muta persona.
CHORUS ÆTOLARUM Mulierum.	JOLE & CHORUS ŒCHALIDUM sunt προτατικὰ πρόσωπα.
NUTRIX.	
DEIANIRA:	
JOLE.	

ACTUS PRIMUS.

Hercules.

Ator Deorum, cujus excussum manu
Utræque Phœbi sentiunt fulmen domus,
Secure regna: protuli pacem tibi,
Quacumque Nereus porrigi terras vetat.
Non est tonandum. perfidi reges jacent,
Sævi tyranni. fregimus, quidquid fuit
Tibi fulminandum. sed mihi cælum, parens,
Adhuc negatur? parui certe Jove
Ubique dignus: teque testara est meum
Patrem noverca. quid tamen nectis moras?
Numquid timemur? numquid impositum sibi
Non poterit Atlas ferre cum cælo Herculem?
Quid astra, genitor, quid negas? mors me tibi
Certe remisit. omne concessit malum,
Quod terra genuit, pontus, aer, inferi.
Nullus per urbes errat Arcadicas leo.
Stymphalis icta est. Mænali nulla est fera.
Sparsit peremptus aureum serpens nemus.
Et Hydra vires posuit. & notos Hebro
Cruore pingues hospitum fudi greges:
Hostisque traxi spolia Thermodontiæ.
Vidi regentem fata; nec tantum redii,
Sed trepidus atrum Cerberum vidit dies,
Et ille solem. nullus Antæus Libys
Animam resumit. cecidit ante aras suas
Busiris. una est Geryon sparsus manu.
Taurusque populis horridus centum pavor.
Quodcumque tellus genuit infestum, occidit,
Meaque fusum est dextera. iratis deis,
Non licuit esse. si negat mundus feras,
Animum noverca, redde nunc gnato patrem,
Vel astra forti. nec peto, ut monstres iter.
Permitte tantum, genitor; inveniam viam.
Vel si times, ne terra concipiat feras;
Properet malum quodcumque, dum terra Herculem
Habet, videtque. nam quis invadet mala?
Aut quis per urbes rursus Argolicas erit
Junonis odio dignus? in tutum meas
Laudes recepi. nulla me tellus silet.
Me sensit Ursæ frigidum Scythicæ genus,
Indusque Phœbo subditus, Cancro Libys.
Te, clare Titan, testor; occurri tibi,
Quacumque fulges, nec meos lux prosequi
Potuit triumphos. Solis excessi vices.
Infraque nostras substitit metas dies.
Natura cessit. terra defecit gradum.
Laxata per me nox, & extremum Chaos
In me cucurrit. inde ad hunc orbem redii,
Unde retro nemo. tulimus Oceani minas,
Nec ulla valuit quatere tempestas ratem,
Quacumque pressi. pars quota est, quam prosequor?
Jam vacuus æther non potest odio tuæ
Sufficere nuptæ; quasque devincam feras
Tellus timet concipere, nec monstra invenit.
Feræ negantur. Hercules monstri loco
Jam cœpit esse. quanta nunc fregi mala,
Quot scelera nudus? quidquid immane obstitit,
Solæ manus stravere. nec juvenis feras
Timui, nec infans; quidquid est jussum, leve est.
Nec ulla nobis segnis illuxit dies.
O quanta fudi monstra, quæ nullus mihi
Rex imperavit! institit virtus mihi
Junone pejor. sed quid impavidum genus
Fecisse prodest? non habent pacem dei.
Purgata tellus omnis, in cælo videt
Quodcumque timuit. transtulit Juno feras.
Ambit peremptus Cancer ardentem plagam,
Libyæque sidus fertur, & messes alit.
Annum fugatæ tradit Astrææ leo.
At ille jactans fervidam cælo jubam
Austrum madentem siccat, & nimbos trahit.
Invasit omnis ecce jam cælum fera,
Meque antecessit. victor e terris meos
Specto labores. astra portentis prius
Ferisque Juno tribuit, ut cælum mihi
Faciat timendum. sparserit mundum licet,
Cælumque terris pejus, ac pejus Styge
Irata faciat; dabitur Alcidæ locus.
Si post feras, post bella, post Stygium canem
Nondum astra merui, Siculus Hesperium latus
Tangat Pelorus; una jam tellus erit:
Illinc fugabo maria, si jungi jubes.
Committat undas Isthmus, & juncto salo
Nova ferantur Atticæ puppes via.
Mutetur orbis. vallibus currat novis
Ister, novasque Tanais accipiat vias.
Da, da tuendos, Jupiter, saltem deos.
Illa licebit fulmen a parte auferas,
Ego quam tuebor: sive glacialem polum,
Seu me tueri fervidam partem jubes,

Hac

Hac esse superos parte securos puta.
Cirrhæa Pæan templa, & ætheream domum
Serpente cæso meruit. at quoties jacet
Python in Hydra? Bacchus & Perseus deis
Jam se intulere. sed quota est mundi plaga
Oriens subactus? aut quota est Gorgon fera?
Quis astra gnatus laudibus meruit suis
Ex te & noverca? quem tuli, mundum peto.
Sed tu comes laboris Herculei Licha,
Præfer triumphos, Euryti victos lares,
Stratumque regnum: vos pecus rapite ocyus,
Qua templa tollens ara Cenæi Jovis
Austro timendum spectat Euboicum mare.

Chorus Œchalidum Virginum. Iole.

" PAt ille est superis, cui pariter dies
" Et fortuna fuit. mortis habet vices,
Lente cum trahitur vita gementibus.
Quisquis sub pedibus fata rapacia,
Et puppem posuit liminis ultimi,
Non captiva dabit brachia vinculis,
Nec pompæ veniet nobile ferculum.
" Numquam est ille miser, cui facile est mori.
Illum si medio decipiat ratis
Ponto, cum Borean expulit Africus,
Aut Eurus Zephyrum, cum mare dividunt,
Non puppis laceræ fragmina colligit,
Ut litus medio speret in æquore.
Vitam qui poterit reddere protinus,
Solus naufragium non poterit pati.
Nos turpis macies & lacrymæ tenent,
Et crinis patrio pulvere sordidus.
Nos non flamma rapax, non fragor obruit.
" Felices sequeris Mors, miseros fugis.
Stamus, nec patriæ mœnibus heu locus,
At silvis dabitur: lapsaque sordidæ
Fient templa casæ. jam gelidus Dolops
Hac ducet pecudes, qua tepet obrutus,
Stratæ qui superest Oechaliæ, cinis.
Illo Thessalicus pastor in oppido
Indocta referens carmina fistula,
Cantu nostra canet tempora flebili.
Et dum pauca Deus secula contrahit,
Quæretur, patriæ quis fuerit locus.
Felix incolui non steriles locos,
Nec jejuna soli jugera Thessali.
Ad Trachyna vocor, saxa rigentia,
Et dumeta jugis horrida torridis,
Vix gratum pecori montivago nemus.
At si quas melior sors famulas vocat,
Illas aut volucer transferet Inachus;
Aut Dircæa colent mœnia, qua fluit
Ismenus tenui flumine languidus.
Hic mater tumidi nupserat Herculis.
Quæ cautes Scythiæ, quis genuit lapis?
Num Titana ferum te Rhodope tulit,
Te præruptus Athos, te fera Caspia,
Quæ virgata tibi præbuit ubera?
Falsa est de geminis fabula noctibus,
Æther cum tenuit sidera longius,
Commisitque vices Lucifer Hespero,
Et soles vetuit Delia tardior.
Nullis vulneribus pervia monstra sunt.
Ferrum sensit hebes; lentior est chalybs.
In nudo gladius corpore frangitur,
Et saxum resilit, fataque negligit,
Et mortem indomito corpore provocat.
Non illum poterant figere cuspides,
Non arcus Scythica tensus arundine,
Non quæ tela gerit Sarmata frigidus;
Aut qui soliferæ suppositus plagæ
Vicino Nabathæ vulnera dirigit
Parthus Cnossiacis certior ictibus.
Muros Oechaliæ corpore propulit.
Nil obstare valet: vincere quod parat,
Jam victum est. quota pars vulnere concidit?
Pro fato potuit vulnus iniquior,
Et vidisse sat est Herculeas minas.
Qui vastus Briareus, qui tumidus Gyges
Supra Thessalicos constitit aggeres,
Ut cælo insereret vipereas manus,
Hoc vultu riguit. commoda cladibus
Magnis magna patent. nil superest mali.
Iratum miseræ vidimus Herculem.
Io. At ego infelix, non templa suis
Collapsa deis, sparsosve focos,
Natis mistos arsisse patres,
Hominique deos, templa sepulchris;
Nullum querimur commune malum.
Alio nostras fortuna vocat
Lacrimas. alias flere ruinas
Mea fata jubent. quæ prima querar?
Quæ summa gemam? pariter cuncta
Deflere juvat. nec plura dedit
Pectora tellus, ut digna sonent
Verbera planctu. me vel Sipyli
Flebile saxum figite, superi,
Vel in Eridani ponite ripis.
Ubi mœsta sonat Phaetontiadum
Turba sororum. me vel Siculis
Addite saxis, ubi fata gemit
Thessala Siren: vel in Edonas
Tollite silvas: qualis natum
Daulias ales solet Ismaria
Flere sub umbra. formam lacrimis
Aptate meis, resonetque malis
Aspera Trachin. Cyprias lacrimas
Myrrha tuetur: raptum conjux
Ceyca gemit. sibi Tantalis est
Facta superstes. fugit vultus
Philomela suos, natumque sonat
Flebilis Itym. cur mea nondum
Capiunt volucres brachia plumas?
Felix, felix, cum silva domus
Nostra feretur, patrioque sedens
Ales in agro referam querulo
Murmure questus; volucremque Iolen
Turba loquetur. vidi, vidi
Miseranda mei fata parentis,
Cum letifero stipite pulsus,
Tota jacuit sparsus in aula.
Pro, si tumulum fata dedissent,
Quoties genitor quærendus eras!
Potuine tuam spectare necem,
Nondum teneras vestite genas,
Nec dum fortis sanguine Toxeu?
Quid vestra querar fata, parentes,
Quos in tutum mors æqua tulit?
Mea me lacrimas fortuna rogat.
Jam jam dominæ captiva colos
Fusosque legam: pro, sæve decor,

I

For-

Formaque mortem paritura mihi.
Tibi cuncta domus concidit uni,
Dum me genitor negat Alcidæ,
Atque Herculeus socer esse timet.
Sed jam dominæ tecta petantur.
Ch. Quid regna tui clara parentis,
Proavosque tuos respicis amens;
Fugiat vultus fortuna prior.
Patiens, quisquis novit famulum
Regemque pati, vultusque suos
Variare potest. " vires pepulit
" Pondusque mali, casus animo
" Qui tulit æquo.

ACTUS SECUNDUS.

Nutrix, Deianira,
Lichas muta persona.

O Quam cruentus feminas stimulat dolor,
Cum patuit una pellici & nuptæ domus!
Scylla & Charybdis Sicula contorquens freta
Minus est timenda. nulla non melior fera est,
Namque ut reluxit pellicis captæ decus,
Et fulsit Iole, qualis innubis dies,
Purumve claris noctibus sidus micat:
Stetit furenti similis, ac torvum intuens
Herculea conjux: fœta ut Armenia jacens
Sub rupe tigris, hoste conspecto exsilit:
Aut jussa thyrsum quatere, conceptum ferens
Mænas Lyæum, dubia quo gressus agat,
Hæsit parumper: tum per Herculeos lares
Lymphata rapitur; tota vix satis est domus,
Incurrit, errat, sistit. in vultus dolor
Processit omnis: pectori pene intimo
Nihil est relictum. fletus insequitur genas,
Nec unus habitus durat, aut uno furit
Contenta vultu. nunc inardescunt genæ:
Pallor ruborem pellit, & formas dolor
Errat per omnes. queritur, implorat, gemit.
Sonuere postes: ecce præcipiti gradu
Secreta mentis ore confuso exerit,
De. Quamcumque partem sedis ætheræ premis
Conjux Tonantis, mitte in Alcidem feram,
Quæ mihi satis sit: si qua fœcundum caput
Palude tota vastior serpens movet,
Ignara vinci: si quid excessit feras,
Immane, dirum, horribile, quo viso Hercules
Avertat oculos; hoc sinu immenso exeat.
Vel si feræ negantur, hanc animam precor
Converte in aliquid; quodlibet possum malum
Hac mente fieri. commoda effigiem mihi
Parem dolori. non capit pectus minas:
Quid excutis telluris extremæ sinus,
Orbemque versas? quid rogas Ditem mala?
Omnes in isto pectore invenias feras,
Quas timeat. odiis accipe hoc telum tuis.
Ego sum noverca: perdere Alcidem potes.
Profer manus quocumque. quid cessas, Dea?
Utere furente. quod jubes fieri nefas?
Reperi. quid hæres? ipsa jam cesses licet,
Hæc ira satis est. *Nu.* Pectoris sani parum,
Alumna, questus comprime, & flammas doma,
Frena dolorem. conjugem ostende Herculis.
De. Iole meis captiva germanos dabit
Natis? Jovisque fiet e famula nurus?
Non. flamma cursus pariter & torrens ferent,
Et ursa pontum sicca cæruleum bibet.
Non ibo inulta; gesseris cælum licet,
Totusque pacem debeat mundus tibi:
Est aliquid Hydra pejus; iratæ dolor
Nuptæ. quis ignis tantus in cælum furit
Ardentis Ætnæ? quidquid est victum tibi,
Hic vincet animus. capta præripiet toros?
Adhuc timebam monstra. jam nullum est malum:
Cessere pestes. in locum venit feræ
Invisa pellex. summe protector deum,
Et clare Titan, Herculis tantum fui
Conjux timentis. vota quæ superis tuli,
Cessere captæ. pellici felix fui:
Illi meas audistis, o superi, preces:
Incolumis illi remeat. o nulla dolor
Contente pœna, quære supplicia horrida,
Incogitata, infanda. Junonem doce,
Quid odia valeant. nescit irasci satis.
Pro me gerebas bella. propter me vagas
Achelous undas sanguine infecit suo,
Cum lenta serpens fieret; in taurum trucem
Nunc flecteret serpente deposita minas;
Et mille in hoste vinceres uno feras.
Jam displicemus. capta prælata est mihi.
Non præferetur. qui dies thalami ultimus
Nostri est futurus, hic erit vitæ tuæ.
Quid hoc? recedit animus, & ponit minas.
Jam cessit ira, quid miser langues dolor?
Perdis furorem? conjugis sanctæ fidem
Mihi reddis iterum. quid vetas flammas ali?
Quid frangis ignes? hunc mihi serva impetum,
Pares eramus. non erit votis opus.
Aderit noverca, quæ manus nostras regat,
Nec invocata. *Nu.* Quod paras demens scelus?
Perimes maritum, cujus extremus dies
Primusque laudes novit, & cælo tenus
Erecta terras fama suppositas habet?
Rogos in istos terra consurget parens,
Domusque soceri prima, & Ætolum genus
Sternetur omne; saxa jamdudum & faces
In te feruntur. vindicem tellus suum
Defendet omnis. una quot pœnas dabis?
Effugere terras crede, & humanum genus
Te posse; fulmen genitor Alcidæ gerit.
Jam jam minaces ire per cælum faces
Specta, & tonantem fulmine excusso diem.
Mortem quoque ipsam, quam putas tutam, time.
Dominatur illic patruus Alcidæ tui.
Quocumque perges, misera, cognatos deos
Illic videbis. *De.* Maximum fieri scelus
Et ipsa fateor, sed dolor fieri jubet.
Nu. Moriere. *De.* Moriar Herculis nempe inclyti
Conjux. nec ullus nocte discussa dies
Viduam notabit, nec meos pellex thoros
Captiva capiet, ante ab Occasu dies
Nascetur Indis, ante glacialem polum
Scythasve tepida Phœbus afficiet rota;
Quam me relictam Thessalæ aspiciant nurus.
Meo jugales sanguine extinguam faces.
Aut pereat, aut me perimat, elisis feris
Et conjugem addat. inter Herculeos licet
Me quoque labores numeret. Alcidæ toros
Moritura certe corpore amplectar meo.

Ire,

Ire, ire ad umbras Herculi junctam libet;
Sed non inultam. ſi quid e noſtro Hercule
Concepit Iole, manibus evellam meis
Ante, & per ipſas pellicem invadam faces.
Me nuptiali victimam feriat die
Infeſtus, Iolen dum ſupra exanimem ruam.
" Felix jacet, quicumque, quos odit, premit.
Nu. Quid ipſa flammas paſcis? & vaſtum foves
Ultro dolorem miſera? quid caſſum times?
Dilexit Iolen; nempe dum ſtarent lares,
Regiſque natam peteret. in famulæ locum
Regina cecidit. perdidit vires amor,
Multumque ab illo traxit infelix ſtatus:
" Illicita amantur: excidit quidquid licet.
De. Fortuna amorem pejor inflammat magis.
Amat vel ipſum, quod caret patrio lare,
Quod nudus auro crinis & gemma jacet:
Ipſas miſericors forſan ærumnas amat.
Nu. Hoc uſitatum eſt Herculi, captas amat.
Dilecta Priami nempe Dardanii ſoror
Conceſſa famulo eſt. adice, quot nuptas prius,
Quot virgines dilexit. erravit vagus.
Arcadia nempe virgo, Palladios choros
Dum nectit Auge, vim ſtupri paſſa excidit,
Nullamque amoris retinet Herculei notam.
Referam quid alias? mene Theſpiades vocant?
Brevique in illas arſit Alcides face.
Hoſpes Timoli Lydiam fovit nurum,
Et amore captus, ad leves ſedit colos,
Udum feroci ſtamen intorquens manu.
Nempe illa cervix ſpolia depoſuit feræ,
Crinemque mitra preſſit, & famulus ſtetit,
Hirtam Sabæa marcidus myrrha comam.
Ubique caluit, ſed levi caluit face.
Hærere amantes poſt vagos ignes ſolent.
Famulamne & hoſtis præferet gnatam tibi?
De. Ut alta ſilvas forma vernantes alit,
Quas nemore nudo primus inveſtit tepor;
At cum ſolutos expulit Boreas Notos,
Et ſæva totas Bruma decuſſit comas,
Deforme foliis aſpicis truncis nemus:
Sic noſtra longum forma percurrens iter,
Deperdit aliquid ſemper, & fulget minus:
Maliſque minus eſt. quidquid in nobis fuit
Olim petitum, cecidit, & partu labat;
Materque multum rapuit ex illo mihi.
Ætas citato ſenior eripuit gradu.
Vides ut altum famula non perdat decus?
Ceſſere voltus penitus, & pædor ſedet;
Tamen per ipſas fulget ærumnas decor,
Nihilque ab illa caſus & fatum grave
Niſi regna traxit. hinc meum pectus timor,
Altrix, laceſſit; hinc rapit ſomnos pavor.
Præclara totis gentibus conjux eram;
Thalamoſque noſtros invido fato nurus
Optabat omnis: quo nimis quiſquis deos
Orabat ullos. nuribus Argolicis fui
Menſura voti. quem Jovi ſocerum parem,
Altrix, habebo? quis ſub hoc mundo mihi
Dabitur maritus? ipſe qui Alcidæ imperat,
Facibus ſuis me jungat Euryſtheus licet,
Minus eſt. toro caruiſſe regnantis leve eſt.
Alte illa cecidit, quæ viro caret Hercule.
Nu. Conciliat animos conjugum partus fere.
De. Sic ipſe forſan dividet partus toros.
Nu. Famula illa trahitur interim donum tibi.
De. Hic quem per urbes ire præclarum vides,
Et viva tergo ſpolia geſtantem feræ,
Qui regna miſeris donat & celſis rapit,
Vaſta gravatus horridam clava manum,
Cujus triumphos ultimi Seres canunt,
Et quiſquis alius orbe conſepto jacet;
Levis eſt, nec illum gloriæ ſtimulat decor.
Errat per orbem, non ut æquetur Jovi,
Nec ut per urbes magnus Argolicas eat.
Quod amet, requirit. virginum thalamos petit.
Si qua eſt negata, rapitur. in populos furit;
Nuptas ruinis quærit: & vitium impotens,
Virtus vocatur. cecidit Oechalia inclyta,
Unuſque Titan vidit atque unus dies
Stantem & cadentem: cauſſa bellandi eſt amor.
Toties timebit, Herculi gnatam parens
Quoties negabit. hoſtis eſt, quoties ſocer
Fieri recuſat. ſi gener non eſt, furit.
Poſt hæc quid iſtas innocens ſervo manus,
Donec furentem ſimulet, ac ſæva manu
Intendat arcum, meque natumque opprimat?
Sic conjuges expellit Alcides ſuas:
Hæc ſunt repudia! nec poteſt fieri nocens.
Terris videri ſceleribus cauſſam ſuis
Fecit novercam. quid ſtupes ſegnis furor?
Scelus occupandum eſt: perge, dum fervet manus.
Nu. Perimes maritum? *De.* Pellicis certe meæ.
Nu. At Jove creatum. *De.* Nempe & Alcmena ſatum.
Nu. Ferrone? *De.* Ferro. *Nu.* Si nequis? *De.* Perimam dolo.
Nu. Quis iſte furor eſt? *De.* Quem meus conjux docet.
Nu. Quem nec noverca potuit, hunc perimes virum?
De. " Cæleſtis ira quos premit, miſeros facit;
" Humana nullos. *Nu.* Parce miſeranda, & time.
De. " Contempſit omnes ille, qui mortem prius.
Libet ire in enſes. *Nu.* Major admiſſo tuus,
Alumna, dolor eſt. culpa par odium exigit.
Cur ſæva modicis ſtatuis? ut paſſa es, dole.
De. Leve eſſe credis pellicis nuptæ malum?
Quidquid dolorem paſcit, id nimium puta.
Nu. Amorne clari fugit Alcidæ tibi?
De. Non fugit, altrix. remanet, & penitus ſedet
Fixus medullis, crede: ſed magnus dolor,
Iratus amor eſt. *Nu.* Artibus magicis fere
Conjugia nuptæ precibus admiſtis ligant.
Vernare juſſi frigore in medio nemus:
Miſſumque fulmen ſtare. concuſſi fretum
Ceſſante vento: turbidum explicui mare:
Et ſicca tellus fontibus patuit novis.
Habuere motum ſaxa. diſcuſſi fores.
Umbræ ſtetiſtis: & mea juſſi prece
Manes loquuntur. ſonuit infernus canis.
Mare, terra, cælum, & Tartarus ſervit mihi.
Nox media ſolem vidit, & noctem dies:
Nihilque leges ad meos cantus tenet.
Flectemus illum. " carmina invenient iter.
De. Quas Pontus herbas generat, aut quas Theſſala
Sub rupe Pindus? aut ubi inveniam malum,
Cui cedat ille? carmine in terras mago
Deſcendat aſtris luna deſertis licet,
Et bruma meſſes videat, & cantu fugax
Stet deprehenſum fulmen, & verſa vice
Medios coactis fugerit ſtellis dies:
Non flectet unum. *Nu.* " Vicit & ſuperos amor.
De. Vincetur uni forſan, & ſpolium dabit,
Amorque ſummus fiet Alcidæ labor.

Sed te per omne cælitum numen precor,
Per hunc timorem; quidquid arcani apparo,
Penitus recondas, & fide tacita premas.
Nu. Quid iſtud eſt, quod eſſe ſecretum jubes?
De. Non tela ſunt, non arma, non ignis minæ.
Nu. Præſtare fateor poſſe me tacitam fidem,
Si ſcelere careat. interim ſcelus eſt fides.
De. Circumſpice, agedum, nequis arcana aucupet;
Partemque in omnem vultus inquirens eat.
Nu. Ea locus ab omni tutus arbitrio vacat.
De. Eſt in remoto regiæ ſedis loco
Arcana tacitus noſtra defendens ſpecus.
Non ille primos accipit ſoles locus,
Non ille ſeros, cum ferens Titan diem,
Laſſam rubenti mergit Oceano rotam,
Illic amoris pignus Herculei latet.
Altrix, fatebor, Neſſus eſt auctor mali,
Quem gravida nubes Theſſalo genuit duci,
Qua celſus aſtris inſerit Pindus caput,
Ultraque nubes Othrys eductus riget.
Namque ut ſubactus Herculis clava horridi
Achelous, omnes facilis in ſpecies dari,
Tandem peractis omnibus patuit feris,
Unoque turpis ſubdidit cornu caput:
Me conjugem dum victor Alcides habet,
Repetebat Argos. forte per campos vagus
Evenus altum gurgitem in pontum ferens
Jam pene ſummis turbidus ripis erat.
Tranſire Neſſus verticem ſolitus vadis,
Pretium popoſcit, meque jam dorſo ferens,
Qua jungit hominem ſpina deficiens equo;
Frangebat ipſas fluminis tumidi minas.
Jam totus undis Neſſus exierat ferox,
Medioque adhuc errabat Alcides vado,
Vaſto rapacem verticem ſcindens gradu.
Aſt ille at eſſe vidit Alcidem procul,
Tu præda nobis, inquit, & conjux eris.
Prohibetur undis, meque complexam ferens
Greſſum citabat. non tenent undæ Herculem:
Infide vector, inquit, immiſti licet
Ganges & Iſter vallibus junctis eant;
Vincemus ambos. conſequar telo fugam.
Præceſſit arcus verba. tum longum ferens
Arundo vulnus tenuit hærentem fugam;
Mortemque fixit. ille jam quærens diem
Tabem fluentis vulneris dextra excipit,
Traditque nobis ungulæ inſertam ſuæ,
Quam forte ſæva ſciderat avulſam manu.
Tum verba moriens addit: hoc inquit, magæ
Dixere amorem poſſe defigi malo.
Hoc docta Mycale Theſſalas docuit nurus,
Unam inter omnes Luna quam ſequitur magam,
Aſtris relictis. illitas veſtes dabiſ
Hac, inquit, ipſa tabe, ſi pellex tuos
Inviſa thalamos tulerit, & conjux levis
Aliam parenti dederit altiſono nurum.
Hoc nulla lux aſpiciat. hoc tenebræ tegant
Tantum remotæ: ſic potens vires ſuas
Sanguis tenebit. verba deprendit quies,
Mortemque laſſis intulit membris ſopor.
Tu, quam meis admittit arcanis fides,
Perge, ut nitentes virus in veſtes ſatum,
Mentem per artus adeat, & tactu intimas
Intret medullas. *Nu.* Ocyus juſſa exequar,
Alumna. precibus tu Deum invictum advoca,
Qui certa tenera tela demittit manu.

De. Te te precor, quem mundus & ſuperi timent;
Et æquor, & qui fulmen Ætnæum quatit,
Timende matri teliger ſævæ puer;
Intende certa ſpiculum velox manu,
Non e ſagittis levibus. e nervo, precor,
Graviore profer, quod tuæ nondum manus
Miſere in aliquem. non levi telo eſt opus,
Ut amare poſſit Hercules. rigidas manus
Intende, & arcum cornibus junctis para.
Nunc nunc ſagittam prome, qua quondam horridus
Jovem petiſti; fulmine abjecto Deus
Cum fronte ſubita tumuit, & rapidum mare
Taurus puellæ vector Aſſyriæ ſcidit.
Immitte amorem. vincat exempla omnia.
Amare diſcat conjuges, ſi quas decor
Immiſit Ioles pectori Herculeo faces,
Extingue totas. perbibat flammas mei.
Tu fulminantem ſæpe domuiſti Jovem,
Tu furva nigri ſceptra geſtantem poli,
Turbæ ducem majoris, & dominum Stygis.
Tu, qui noverca es gravior irata Deus,
Cape hunc triumphum, ſolus evince Herculem.
Nu. Prolata vis eſt, quæque Palladia colu
Laſſavit omnem sexta famularem manum.
Nunc congeratur virus, ut veſtis bibat
Herculea peſtem. precibus augebo malum.
In tempore ipſo gnavus occurrit Lichas.
Celanda vis eſt, illa ne pateant mala.
De. O, quod ſuperbæ non habent umquam domus,
Fidele ſemper regibus nomen, Licha,
Cape hos amictus, noſtra quos nevit manus,
Dum vagus in orbem fertur, & victus mero
Tenet feroci Lydiam gremio nurum,
Nunc poſcit Iolem. ſed jecur fors horridum
Flectam emerendo. " merita vincunt & malos.
Non ante veſtes induat conjux jube,
Quam thure flammas ſpargat, & poſcat deos,
Cana rigentem populo vinctus comam.
Ipſa ad penates regios greſſus feram,
Precibuſque Amoris horridi matrem colam.
Vos, quas paternis extuli comites focis,
Calydoniæ, deflete lagendas vices.

CHORUS ÆTOLARUM *Virginum*.

FLemus caſus, Oenei, tuos,
Comitum primos turba per annos,
Flemus dubios, miſeranda, toros,
Nos Acheloi tecum ſolitæ
Pulſare vadum, cum jam tumidas
Vere peracto poneret undas,
Gracilíſque vado ſerperet æquo,
Nec præcipitem volveret amnem
Flavus rapido fonte Lycormas.
Nos Palladias ire per aras,
Et virgineos celebrare choros:
Nos Cadmeis orgia ferre
Tecum ſolitæ condita ciſtis,
Cum jam pulſo ſidere Brumæ
Tertia ſoles evocat æſtas,
Et ſpiciferæ conceſſa deæ
Attica myſtas claudit Eleuſis.
Nunc quoque fatum quodcumque times,
Fidas comites accipe fatis.
" Nam rara fides, ubi jam melior
" Fortuna ruit.

Tu quicumque es, qui sceptra tenes,
Licet omne tua vulgus in aula
Centum pariter limina pulset:
Cum tot populis stipatus eas,
In tot populis vix una fides.
Tenet auratum limen Erinnys,
Et cum magnæ patuere fores,
Intrant fraudes, cautique doli,
Ferrumque latens. cumque in populos
Prodire parant, comes invidia est.
Noctem quoties summovet Eos,
Regem toties credite nasci.
" Pauci reges, non regna colunt:
" Plures fulgor convocat aulæ.
Cupit hic regi proximus ipsi
Clarus claras ire per urbes:
Urit miserum gloria pectus.
Cupit hic gazis implere famem:
Nec tamen omnis plaga gemmiferi
Sufficit Istri; nec tota sitim
Lydia vincit; nec quæ Zephyro
Subdita tellus stupet aurato
Flumine clarum radiare Tagum:
Nec si totus serviat Hebrus;
Ruraque dives cingat Hydaspes;
Intraque suos currere fines
Spectet toto flumine Gangem.
" Avidis, avidis natura parum est.
Colit hic regem, regumque lares,
Non ut presso vomere semper
Numquam cesset curvus arator,
Vel mille secent arva coloni:
Solas optat, quas donet, opes.
Colit hic reges, calcet ut omnes,
Perdatque aliquos, nullumque levet.
Tantum ut noceat, cupit esse potens.
Quota pars moritur tempore fati!
" Quos felices Cynthia vidit,
" Vidit miseros abitura dies.
" Rarum est, felix, idemque senex.
" Cespes Tyrio mollior ostro,
" Solet impavidos ducere somnos.
" Aurea rumpunt tecta quietem,
" Vigilesque trahit purpura noctes.
" O si pateant pectora ditum,
" Quantos intus sublimis agit
" Fortuna metus! " Brutia Coro
Pulsante fretum mitior unda est.
" Pectora pauper secura gerit.
Tenet e patula pocula fago,
Sed non trepida tenet ipsa manu.
Carpit faciles vilesque cibos,
Sed non strictos respicit enses.
Aurea miscet pocula sanguis.
Conjux modico nupta marito
Non disposito clara monili
Gestat pelagi dona rubentis,
Nec gemmiferas detrahit aures
Lapis Eoa lectus in unda;
Nec Sidonio mollis aheno
Repetita bibit lana rubores;
Nec Mæonia distinguit acu
Quæ Phœbeis subditus Euris
Legit Eois Ser arboribus.
Qualibet herbæ tinxere colos,
Quas indoctæ nevere manus;
Sed non dubios fovet illa toros.
Sequitur dira lampade Erinnys
Quorum populi coluere diem.
Nec sibi felix pauper habetur,
Nisi felices cecidisse videt.
Quisquis medium defugit iter,
Stabili numquam tramite curret.
Dum petit unum præbere diem,
Patriosque puer concitat axes,
Nec per solitum percurrit iter,
Sed Phœbeis ignota secat
Sidera flammis errante rota,
Secum pariter perdidit orbem.
Medium cæli dum sulcat iter,
Tenuit Latias Dædalus oras,
Nullique dedit nomina ponto.
Sed dum volucres vincere veras
Icarus audet, patriasque puer
Despicit alas, Phœboque volat
Proximus ipsi; dedit ignoto
Nomina ponto.
" Male pensantur magna ruinis.
Felix alius, magnusque volet;
Me nulla vocet turba potentem.
Stringat tenuis littora puppis.
Nec magna meos aura phaselos
Jubeat medium scindere pontum.
" Transit tutos Fortuna sinus,
" Medioque rates quærit in alto,
" Quarum feriunt suppara nubes.
Sed quid pavido territa vultu,
Qualis Baccho saucia Thyas,
Fertur rapido regina gradu?
Quæ te rursus fortuna rotat,
Miseranda, refer. licet ipsa neges,
" Vultus loquitur, quodcumque tegis.

ACTUS TERTIUS.

Deianira, Chorus.

Vagus per artus errat excussos tremor.
Erectus horret crinis. impulsis adhuc
Stat terror animis, & cor attonitum salit,
Pavidumque trepidis palpitat venis jecur.
Ut fractus Austro pontus etiamnum tumet,
Quamvis quiescat languidis ventis dies:
Ita mens adhuc vexatur excusso metu.
" Semel profecto premere felices deus
" Cum cœpit, urget. hos habent magna exitus.
Ch. Quis tam impotens, o misera, te casus rotat?
De. Ut missa palla est, tabe Nessea illita,
Thalamisque mœrens intuli gressum meis,
Nescio quid animus timuit, & fraudem struit.
Libet experiri. solibus virus ferum
Flammisque Nessus sanguinem ostendi arcuit.
Hic ipse fraudes esse præmonuit deus.
Et forte nulla nube respersus jubar
Laxabat ardens fervidum Titan diem.
(Vix ora solvi patitur etiam nunc timor)
Medios in ignes solis, & claram facem,
Quo tincta fuerat palla, vestisque illita,
Abjectus horret sanguis, & Phœbi coma
Tepefactus ardet. vix queo monstrum eloqui.

Nives ot Eurus ſolvit aot tepidus Notus,
Quas vere primo lubricus perdii Mimas;
Utque involutos frangit Ionio ſalo
Oppoſita fluctus Leucas, & laxus tumor
In litore ipſo ſpumat: aut cæleſtibos
Aſperſa tepidis thora laxantor focis:
Sic languet omne virus, & perdit comam.
Dumque ipſa mirot, cauſa mirandi perit.
Quin ipſa tellus ſpumeos motus agit,
Et quidquid illa tabe contactum eſt, labat.
(Tumenſque tacita ſequitor, & quaſſat caput.)
Natum paventem cerno & ardenti pede
Greſſus ferentem. prome, quid portes novi.

Hyllus, Dejanira, Nutrix.

I Profuge, quære, ſi quid ulterius patet
Terris, freto, ſideribus, Oceano, inferis.
Ultra labores, mater, Alcidæ fuge.
De. Neſcio quod animus grande præſagit malum.
Hyl. Regna, triumpha, templa Junonis pete:
Hæc tibi patent. delubra præcluſa omnia.
De. Effare, qui me caſus inſontem premat.
Hyl. Decus illud orbis, atque præſidium unicum,
Quem fata terris in locum dederant Jovis,
O mater, abiit. membra, & Herculeos toros
Urit lues Neſſea. qui domuit feras,
Ille ille victor, vincitur, mœret, dolet.
Quid quæris ultra? *De.* Miſerias properant ſuas
Audire miſeri. fare, quo poſita in ſtatu
Jam noſtra domus eſt. o lares, miſeri lares!
Nunc vidua, nunc expulſa, ounc ferot obruta.
Hyl. Non ſola mœres. Hercules toro jacet
Mundo gemendus. fata ne, mater, tua
Privata credas. jam genus totum obſtrepit.
Hunc ejulatu, quem gemis, cuncti gemunt.
Commune tertis omnibus pateris malum.
Luctum occupaſti prima: non ſola Herculem
Miſeranda mœres. *De.* Quam prope a leto tamen,
Ede, ede, (quæſo) jaceat Alcides meus.
Hyl. Mors refugit illum, victa quæ in regno ſuo
Semel eſt. nec audent fata tam vaſtum nefas
Admittere. ipſa forſitan trepida colos
Clotho manu projecit, & fatum Herculis
Timet peragere. pro diem! infandum diem!
Hoc ne ille ſummo magnus Alcides eat
Ad fata & umbras, atque pejorem polum!
De. Præcedere tu illum dicis? an poſſum prior
Mortem occupare? fare, ſi nondum occidit.
Hyl. Euboica tellus vertice immenſo tumens
Pulſatur omni latere. Phryxeum mare
Scindit Caphareus. ſervit hoc Auſtro latus.
At qua nivoſi patitur Aquilonis minas,
Euripus undas flectit inſtabiles vagus,
Septemque curſus flectit, & totidem refert,
Dum laſſa Titan mergat Oceano juga.
Hic rupe celſa, nulla quam nubes ferit,
Annoſa fulgent templa Cenæi Jovis.
Ut ſtetit ad aras omne votivum pecus,
Totomque taotis gemoit armentis nemus;
Spolium leonis ſordidum tabo exuit,
Poſuitque clavæ pondus, & pharetra graves
Laxavit humeros. veſte tunc fulgens tua,
Cana revinctus populo horrentem comam,
Succendit aras. Accipe has, inquit, focis
Noo falſe meſſes, genitor, & largo ſacer
Splendeſcat ignis thure, quod Phœbum colens
Dives Sabæis colligit truncis Arabs.
Pacata tellus, inquit, & cælum, & freta;
Feris ſubactis omnibus victor redii.
Depone fulmen. gemitus in medias preces,
Stupente & ipſo, cecidit. hic cælum horrido
Clamore complet, qualis impreſſa fugax
Taurus bipenni vulnus & telum ferens,
Delubra vaſto trepida mugitu replet,
Aut quale mundo fulmen emiſſum tonat;
Sic ille gemitus ſidera & pontum ferit:
Et vaſta Calpe ſonuit: & voces Cyclas
Excepit omnis. hinc petræ Capharides;
Hinc omne voces reddit Herculeas nemus.
Flentem videmus. vulgus antiquam putat
Rabiem rediſſe: tunc fugam famuli petunt.
At ille vultus ignea torquens face,
Unum inter omnes quærit & ſequitur Licham.
Complexus aras ille tremebunda manu,
Mortem metu conſumpſit, & parum ſui
Pœnæ reliquit, dumque tremebundum manu
Tenuit cadaver, Hac manu, inquit, hac ferar
(O fata!) victus? Herculem perimit Lichas.
Ecce alia clades, Hercules perimit Licham.
Fata inquinantur. fiet hic ſummus labor.
In aſtra miſſus fertur, & nubes vago
Spargit cruore. talis in cælum exſilit
Arundo, Getica viſa dimitti manu;
Aut quam Cydoo excuſſit; inferius tamen
Fugiet arundo. corpus in pontum cadit.
Io ſaxa cervix. funus ambobus jacet.
Reſiſtite, inquit, non furor mentem abſtulit.
Furore gravius iſtud atque ira malum eſt.
In me juvat ſævire. vix peſtem indicat,
Et ſævit. artus ipſe dilacerat ſuos,
Et membra vaſta carpit avellens manu.
Exuere amictus quærit. hoc ſolum Herculem
Non poſſe, vidi. trahere conatus tamen,
Et membra traxit. corporis palla horridi
Pars eſt, & ipſa veſtis immiſcet cutem.
Non cauſſa diræ cladis in medio patet;
Sed cauſſa tamen eſt, vixque ſufficiens malo.
Nunc ore terram languidus prono ferit;
Nunc poſcit undas, unda non vincit malum.
Et nota quærit littora, & pontum occupat.
Famularis illum retinet errantem manus.
O ſortem acerbam! fuimus Alcidæ pares.
Nunc puppis illum littore Euboico refert,
Auſterque lenis pondus Herculeum rapit.
De. Deſtituit animus membra, nox oculos premit.
Quid, anime, ceſſas? quid ſtupes factum ſcelus?
Gnatum repoſcit Jupiter, Juno æmulum.
Reddendus orbi eſt. quod poteſt reddi, exhibe.
Eat per artus enſis exactus meos.
Sic, ſic agendum eſt. tam levis pœnas manus
Tantas repoſcit? tolle fulminibus, ſocer,
Nurum ſceleſtam. nec levi telo manus
Armetur. illud fulmen exiliat polo,
Quo, ni fuiſſet genitus Alcides tibi,
Hydram cremaſſes; peſtem ut inſolitam feri,
Et ut noverca pejus irata malum.
Emitte telum, quale in errantem prius
Phaethonta miſſum eſt. perdidi erepto Hercule
Et ipſa populos. quid rogas telum deos?
Jam parce ſocero. conjugem Alcidæ necem
Optare pudeat. hæc erit votum, manus.

A me petatur. occupa ferrum ocyus.
Quin deme ferrum. quidquid in mortem trahit,
Telum est abunde. rupe ab ætheria ferar.
Hæc hæc renatum prima quæ poscit diem,
Oeta eligatur. corpus hinc mitti placet.
Abrupta cautes scindat, & partem mei
Ferat omne saxum. pendeant laceræ manus,
Totumque rubeat asperi montis latus.
Levis una mors est. levis, at extendi potest.
Eligere nescis, anime, cui telo incubes.
Utinam esset, utinam, fixus in thalamis meis
Herculeus ensis! huic decet ferro immori.
Una perire dextera nobis sat est?
Coite gentes. saxa & incensas faces
Jaculetur orbis. nulla nunc cesset manus.
Corripite tela. vindicem vestrum abstuli.
Impune sævi sceptra jam reges gerent.
Impune jam nascetur indomitum malum.
Reddentur aræ cernere assuetæ hostiam
Similem colenti. sceleribus feci viam.
Ego vos tyrannis, regibus, monstris, feris,
Sævisque rapto vindice opposui deis.
Cessas, Tonantis socia? non spargis facem,
Imitata fratrem, & mittis ereptam Jovi?
Meque ipsa perdis? laus tibi erepta inclyta est,
Ingens triumphus. æmuli, Juno, tui
Mortem occupavi. *Nu.* Quid domum impulsam trahis?
Erroris istuc omne, quodcumque est, nefas.
" Haud est nocens, quicumque non sponte est nocens.
De. " Quicumque fato ignoscit, & parcit sibi,
" Errare meruit. morte damnari placet.
Nu. " Nocens videri qui petit, mortem cupit.
De. " Mors innocentes sola deceptos facit.
Nu. Titana fugies? *De.* Ipse me Titan fugit.
Nu. Vitam relinques misera? *De.* At Alcidem sequar.
Nu. Superest, & auras ille cæleftes trahit.
De. Vinci Hercules cum potuit, hinc cœpit mori.
Nu. Natum relinques fataque abrumpes tua?
De. Quamcumque natus sepelit, hæc vixit diu.
Nu. Virum sequeris? *De.* Prægredi castæ solent.
Nu. Si te ipsa damnas, misera sceleris te arguis.
De. " Nemo nocens sibi ipse pœnas irrogat.
Nu. " Multis remissa est vita, quorum error nocens,
" Non dextra fuerat. fata quis damnat sua?
De. Quicumque fata iniqua sortitus fugit.
Nu. Hic ipse Megaram nempe confixam suis
Stravit sagittis, atque natorum indolem,
Lernæa figens tela furibunda manu.
Ter parricida factus, ignovit tamen
Sibi. nam furoris fonte Cyniphio scelus
Sub axe Libyco tersit, & dextram abluit.
Quo, misera, pergis? quid tuas damnas manus?
De. Damnat meas devictus Alcides manus.
Fraudem placet punire. *Nu.* Si novi Herculem,
Aderit cruenti forsitan victor mali,
Dolorque fractus cedet Alcidæ tuo.
De. Exedit artus virus, ut fama est, Hydræ.
Immersa pestis conjugis membra abstulit.
Nu. Serpentis illi virus enectæ autumas
Haud posse vinci, qui malum & vivum tulit?
Elisit Hydram, dente cum infixo stetit
Media palude victor, effuso obrutus
Artus veneno. sanguis hunc Nessi opprimet,
Qui vicit ipsas horridas Nessi manus?
De. " Frustra tenetur ille, qui statuit mori.
Proinde lucem fugere decretum est mihi.
Vixit satis, quicumque cum Alcide occidit.
Nu. Per has aniles ecce te supplex comas,
Atque ubera ista pene materna obsecro,
Depone tumidas pectoris læsi minas,
Mortisque diræ expelle decretum horridum.
De. Quicumque misero forte dissuadet mori,
Crudelis ille est. interim pœna est mori.
Sed sæpe donum in pluribus veniæ fuit.
Nu. Defende saltem dexteram, infelix, tuam,
Fraudisque facinus esse, non nuptæ, sciat.
De. Defendar illic. inferi solvent ream.
A me ipsa damnor. purget has Pluto manus.
Stabo ante ripas immemor, Lethe, tuas,
Et umbra tristis conjugem excipiam meum.
Sed tu nigrantis regna qui torques poli,
Para laborem. scelera quæ quisque ausus est;
Hic vicit error. Juno non ausa Herculem est
Eripere terris. horridam pœnam para.
Sisyphia cervix cesset, & nostros lapis
Impellat humeros. me vagus fugiat latex,
Meamque fallax unda decipiat sitim.
Merui manus præbere turbinibus tuis,
Quæcumque regem Thessalum torques, rota.
Effodiat avidus hinc & hinc vultur fibras.
Vacat una Danais; has ego explebo vices.
Laxate manes. recipe me comitem tui,
Phasiaca conjux. pejor hæc, pejor tuo
Utroque dextra est scelere, seu mater nocens,
Seu dira soror es. adde me comitem tuis,
Threicia conjux, sceleribus. gnatam tuam,
Althæa mater, recipe: nunc veram tuam
Agnosce prolem. quid tamen tantum manus
Vestræ abstulerunt? claudite Elysium mihi,
Quæcumque fidæ conjuges nemoris sacri
Lucos tenetis. si qua respersit manus
Viri cruore, nec memor castæ facis
Stricto cruenta Belias ferro stetit,
In me suas cognoscat & laudet manus.
In hanc abire conjugum turbam libet.
Sed & illa fugiet turba tam diras manus.
Invicte conjux, innocens animus mihi,
Scelesta manus est. pro nimis mens credula,
Pro Nesse fallax! namque semiferi dolis
Auferre cupiens pellici, eripui mihi.
Recede, Titan; tuque quæ blanda tenes
In luce miseros, vita: caritura Hercule
Lux vilis ista est. exigam pœnas tibi,
Reddamque vitam. fatane extendo mea?
Mortemque conjux in tuas servo manus?
Virtusne superest aliqua, & armatæ manus
Intendere arcum tela missurum valent?
An arma cessant, teque languenti manu
Non audit arcus? si potest letum dare,
Animose conjux, dexteram exspecto tuam.
Mors differatur. frange ut insontem Licham;
Alias in urbe sparge; & ignotum tibi
Emitte in orbem. perde, ut Arcadiæ nefas,
Et quidquid aliud restitit. ab illis tamen
Conjux redisti. *Hyl.* Parce jam, mater, precor.
Ignosce fatis. error a culpa vacat.
De. Si vera pietas, Hylle, quærenda est tibi,
Jam perime matrem. pavida quid tremuit manus?
Quid ora flectis? hoc erit pietas scelus.
Ignave, dubitas? Herculem eripui tibi.
Hæc hæc peremit dextra, cui debes patri
Avum tonantem. majus eripui decus,

Quam

Quam in luce tribui. si tibi ignotum est nefas,
A matre disce. seu tibi jugulo placet
Mersisse ferrum, sive maternum libet
Invadere uterum; mater intrepidum tibi
Præbebit animum. non erit totum scelus
A te peractum. dextera sternar tua,
Sed mente nostra. natus Alcide times?
Ita nulla peragas jussa, nec frangens mala
Erres per orbem. si qua nascetur fera,
Referas parentem. dexteram intrepidam paras.
Patet ecce plenum pectus ærumnis. feri.
Scelus remitto. dexteræ parcunt tuæ
Eumenides ipsæ. verberum crepuit sonus.
Quænam ista torquens angue vipereo comam
Temporibus atras squalidis pinnas quatit?
Quid dira me flagrante persequeris face,
Megæra? pœnas poscit Alcides. dabo.
Jamne inferorum, Diva, sedese arbitri?
Sed ecce, diras carceris video fores.
Quis iste saxum immane detritis gerit
Jam senior humeris? ecce, jam vectus lapis
Quærit relabi. membra quis præbet rotæ?
Hic ecce pallens dira Tisiphone stetit,
Caussam poposcit. parce verberibus, precor,
Megæra, parce; sustine Stygias faces.
Scelus est amoris. sed quid hoc? tellus labat
Et aula tectis crepuit excussis. minax
Unde iste cœtus? totus in vultus meos
Decurrit orbis, hinc & hinc populi fremunt,
Totusque poscit vindicem mundus suum.
Jam parcite, urbes. quo fugam præceps agam?
" Mors sola portus. dabitur ærumnis locus.
Testor nitentis flammeam Phœbi rotam,
Superosque testor, Herculem terris adhuc
Moritura linquo. *Hyl.* Fugit attonita. hei mihi!
Peracta jam pars matris est. statuit mori.
Nunc nostra superest, mortis auferre impetum.
O misera pietas! si mori matrem vetas,
Patri es scelestus. si mori pateris, tamen
In matre peccas. surgit hinc illinc nefas.
Inhibenda tamen est. pergam, & eripiam scelus.

CHORUS.

VErum est, quod cecinit sacer
Thressæ sub Rhodopes jugis,
Tangens Threiciam chelym,
Orpheus, Calliopæ genus:
" Æternum fieri nihil.
Illius stetit ad modos
Torrentis rapidi fragor,
Oblitusque sequi fugax
Amisit liquor impetum:
Et dum fluminibus mora est,
Defecisse putant Geten
Hebrum Bistones ultimi.
Advexit volucrem nemus;
Et silva residens venit;
Aut si quæ aera pervolat,
Auditis vaga cantibus
Ales deficiens cadit.
Abrupit scopulos Athos,
Centauris obitum ferens;
Et juxta Rhodopen stetit
Laxata nive cantibus.
Et quercum fugiens suam,
Ad vatem properat Dryas,
Ad cantus veniunt suis
Ipsæ cum latebris feræ.
Juxtaque impavidum pecus
Sedit Marmaricus leo,
Nec damæ trepidant lupos.
Et serpens latebras fugit,
Tunc oblita veneni.
Quin per Tænarias fores
Manes cum tacitos adiit,
Mœrentem feriens chelym,
Cantu Tartara flebili
Et tristes Erebi deos
Movit: nec timuit Stygis
Juratos superis lacus.
Hæsit non stabilis rota
Victo languida turbine.
Increvit Tityi jecur,
Dum cantus volucres tenet.
Audito quoque navita
Inferni ratis æquoris
Nullo remigio venit.
Tunc primum Phrygius senex
Undis stantibus immemor
Excussit rapidam sitim,
Nec pomis adhibet manus.
Sed cum linqueret inferos
Orpheus carmina fundens,
Et vinci lapis improbus,
Et vatem potuit sequi.
Consumptas iterum deæ
Supplent Eurydices colos.
Sed dum respicit immemor,
Nec credens sibi redditam
Orpheus Eurydicen sequi,
Cantus præmia perdidit.
Quæ nata est iterum, perit.
Tunc solamina cantibus
Quærens, flebilibus modis
Hæc Orpheus cecinit Getis:
" Leges in superos datas,
(Et qui tempora digerens
Quatuor præcipitis deus
Anni disposuit vices)
" Nulli non avidas colo
" Parcas stamina nectere.
" Quod natum est, poterit mori.
Vati credere Thracio
Devictus jubet Hercules.
Jam jam legibus obrutis
Mundo cum veniet dies;
Australis polus obruet
Quidquid per Libyam jacet,
Et sparsus Garamas tenet.
Arctous polus obruet
Quidquid subjacet axibus,
Et siccus Boreas ferit.
Amissum trepidus polo
Titan excutiet diem.
Cœli regia concidet,
Certos atque obitus trahet.
Atque omnes pariter deos
Perdet mors aliqua, & chaos.
Et mors fata novissima
In se constituet sibi.
Quis mundum capiet locus?
Discedet via tartari.

Stra-

Stratis ut pateat polis?
An quod dividit æthera
A terris spatium, sat est
Et mundi nimium malis?
Quis tantum capiet nefas
Fratrum? quis superis locus?
Pontum, sidera, tartara,
Regna unus capiet tria.
Sed quis non modicus fragor,
Aures attonitas movet?
Est est Herculeus sonus.

ACTUS QUARTUS.

Hercules, Chorus.

CONverte, Titan clare, anhelantes equos,
Emitte noctem. pereat hic mundo dies,
Quo moriar. atra nube inhorrescat polus.
Obsta novercæ. nunc, pater, cæcum chaos
Reddi decebat. hinc & hinc compagibus
Ruptis uterque debuit frangi polus.
Quid parcis astris? Herculem amittis, pater.
Nunc parte in omni, Jupiter, specta poli,
Ne quis gigas Thessalica jaculetur juga,
Et fiat Othrys pondus Encelado leve.
Laxabit atri carceris jamjam fores
Pluton superbus: vincula excutiet patri,
Cælumque reddet. ille, qui, pro fulmine
Tuisque facibus, natus in terris eram,
Ad Styga revertor. surget Enceladus ferox,
Mittetque, quo nunc premitur, in superos onus.
Regnum omne, genitor, ætheris dubium tibi
Mors nostra faciet. antequam spolium tui
Cælum omne fiat, conde me tota, pater,
Mundi ruina. frange, quem perdis, polum.
Ch. Non vana times, nate Tonantis.
Jam Thessalica Pelion Ossa
Premet; & Pindo congestus Athos
Nemus ætheriis inseret astris.
Vincet scopulos inde Typhoeus,
Et Tyrrhenam feret Inarimen.
Feret Ætneos inde caminos,
Scindetque latus montis aperti,
Nondum Enceladus fulmine victus.
Jam te cæli signa sequentur.
Her. Ego, qui relicta morte, contempta Styge,
Per media Lethes stagna cum spolio redii,
Cum pene trepidis excidit Titan equis:
Ego, quem deorum regna senserunt tria,
Morior: nec ullus per meum stridet latus
Transmissus ensis: haud meæ telum necis
Saxum est, nec instar montis abrupti latus,
Aut totus Othrys, non truci vultu Gigas
Pindo cadaver obruit toto meum.
Sine hoste vincor: quodque me torquet magis,
(O misera virtus!) summus Alcidæ dies
Nullum malum prosternit. impendo, hei mihi,
In nulla vitam facta. pro mundi arbiter,
Superique, quondam dexteræ testes meæ!
Pro cuncta tellus, Herculis vestri placet
Mortem petire? dirus o nobis pudor,
O turpe fatum! femina Herculeæ necis
Auctor feretur: auctor Alcides quibus?
Invicta si me cadere feminea manu
Voluere fata, perque tam turpes colos
Mea mors cucurrit, cadere potuissem, hei mihi,
Junonis odio: feminæ caderem minis,
Sed cælum habentis. si nimis superis fuit;
Scythico sub axe genita domuisset meas
Vires Amazon. feminæ cujus manu
Junonis hostis vincor? hinc gravior tui,
Noverca, pudor est. quid diem hunc lætum vocas?
Quid tale tellus genuit iratæ tibi?
Mortalis odia femina excessit tua.
Adhuc furebas esse te Alcidæ imparem.
Victa es duobus. pudeat irarum deos.
Utinam meo cruore satiasset suos
Nemeæa rictus pestis! aut centum anguibus
Vallatus Hydram tabe pavissem mea!
Utinam fuissem præda Centauris datus!
Aut inter umbras vinctus, æterno miser
Saxo sederem, spolia cum traxi ultima
Fato stupente. nunc ab inferna Styge
Lucem recepi, Ditis evici moras.
Ubique me mors fugit. ut leto inclyto
Fortis carerem. o feræ victæ, o feræ!
Non me triformis sole conspecto canis
Ad Styga reduxit. non sub Hesperio polo
Ibera vicit turba pastoris feri;
Non gemina serpens. perdidi mortem, hei mihi,
Toties honestam. titulus extremus quis est?
Ch. Viden', ut laudis conscia virtus
Non Lethæos horreat amnes?
Pudet auctoris, non morte dolet.
Cupit extremum finire diem
Vasta pressus mole Gigantum,
Et montiferum Titana pati,
Rapidæque necem debere feræ.
Si tua caussa est miseranda necis,
Quod nulla fera est, nullusque Gigas,
Jam quis dignus necis Herculeæ
Superest auctor, nisi dextra tui?
Her. Heu qualis intus Scorpius, quis fervida
Plaga revulsus Cancer infixus meas
Urit medullas? sanguinis quondam capax
Tumidi jecur pulmonis arentes fibras
Distendit: ardet felle siccato jecur,
Totumque lentus sanguinem avexit vapor.
Primam cutem consumpsit, hinc aditus nefas
In membra fecit, abstulit costis latus,
Exedit artus penitus, & totas malum
Hausit medullas. ossibus vacuis sedet.
Nec ossa durant ipsa, sed compagibus
Discussa ruptis mole collapsa fluunt.
Defecit ingens corpus, & pesti satis
Herculea non sunt membra. pro, quantum est malum,
Quod esse vastum fateor? o dirum nefas!
En cernite, urbes, cernite ex illo Hercule
Quid jam supersit. Herculem agnoscis, pater?
Hisne ego lacertis spolia Nemeæi mali
Elisa pressi? tensus hac arcus manu
Astris ab ipsis depulit Stymphalidas?
His ego citatam gressibus vici feram,
Radiante clarum fronte gestantem caput?
His fracta Calpe manibus elisit fretum?
Hic tot feræ, tot scelera, tot reges jacent?
His mundus humeris sedit? hæc moles mei est?
Hæc ne illa cervix? has ego opposui manus
Cælo ruenti? cujus, o, custos manu

Trahe-

Trahetur ultra Stygius? o vires prius
In me sepultæ! quid patrem appello Jovem?
Quid per Tonantem vindico cælum mihi?
Jam jam meus credetur Amphitryo pater.
Quæcumque pestis viscere in nostro lates,
Procede. quid me vulnere occulto petis?
Quis te sub axe frigido pontus Scythes,
Quæ pigra Tethys genuit, aut Maurum premens
Ibera Calpe litus? o dirum malum!
Utrumne serpens squallidum crista caput
Vibrans? an aliquod est mihi ignotum malum?
Numquid cruore es genita Lernææ feræ?
An te reliquit Stygius in terris canis?
Omne es malum, nullumque. quis vultus tibi est?
Concede saltem scire, quo peream malo.
Quæcumque pestis, sæva quæcumque es fera,
Palam timeres: quis tibi in medias locum
Fecit medullas? ecce, dirupta cute
Viscera manus detexit, ulterior tamen
Inventa latebra est. o malum simile Herculi!
Unde iste fletus? unde in has lacrimæ genas?
Invictus olim vultus & numquam malis
Lacrimas suis præbere consuetus (pudet!)
Jam flere didicit. quis dies fletum Herculis,
Quæ terra vidit? siccos ærumnas tuli.
Tibi illa virtus, quæ tot elisit mala,
Tibi cessit uni. primo, & ante omnes mihi
Fletum abstulisti. durior saxo horrido
Et chalybe vultus, & vaga Symplegade,
Rictus meos infregit, & lacrimam extulit.
Flentem, gementem, summe pro rector poli,
Me terra vidit. quodque me torquet magis,
Noverca vidit. urit ecce iterum fibras,
Incaluit ardor. unde nunc fulmen mihi?
Ch. Quid non possit superare dolor?
Quondam Getico durior Aemo,
Nec Parrhasio lentior axe,
Sævo cessit membra dolori;
Fessumque movens per colla caput
Latus alterno pondere flectit.
Fletum virtus sæpe resolvit.
Sic Arctoas laxare nives,
Quamvis tepido sidere, Titan
Non tamen audet, vicitque faces
Solis adusti glaciale jubar.

Hercules, Alcmena.

Converte vultus ad meas clades, pater.
Numquam ad tuas confugit Alcides manus.
Non cum per artus Hydra fœcundum meos
Caput explicaret. inter infernos lacus
Possessus atra nocte cum fato steti;
Nec invocavi. tot feras vici horridas,
Reges, tyrannos; non tamen vultus meos
In astra torsi. semper hæc nobis manus
Votum spopondit. nolla propter me sacro
Micuere cælo fulmina. hic aliquid dies
Optare iussit. primus audierit preces,
Idemque summus. unicum fulmen peto,
Giganta crede. non minus cælum mihi
Asserere potui. dum patrem verum puto,
Cœlo peperci. sive crudelis pater,
Sive es misericors, commoda gnato manum.
Propera ante mortem, & occupa hanc laudem tibi.
Vel, si piget, manusque detrectat nefas,
Emitte Siculo vertice ardentes, pater,
Titanas in me, qui manu Pindum ferant,
Aut te, Ossa: qui me monte projecto opprimant.
Abrumpe & Erebi claustra. me stricto petat
Bellona ferro. mitte Gradivum trucem;
Armetur in me dirus; & frater quidem,
Sed ex noverca. tu quoque Alcidæ soror
Tantum ex parente, cuspidem in fratrem tuum
Jaculare, Pallas. supplices tendo manus
Ad te, noverca. sparge tu saltem, precor,
Telum. perire feminæ possum manu.
Jam fracta, jam satiata, quid pascis minas?
Quid quæris ultra? supplicem Alciden vides.
Et nulla tellus, nulla me vidit fera
Te deprecantem. nunc mihi irata quidem
Opus est noverca. nunc tuus cessat dolor?
Nunc odia ponis? parcis, ubi votum est mori?
O terræ & urbes! non facem quisquam Herculi,
Non arma tradet? tela subtrahitis mihi?
Ita nulla sævas terra concipiat feras
Post me sepultum. nec meas umquam manus
Imploret orbis. si qua nascetur fera,
Nascatur alius. undique infelix caput
Mactate saxis, vincite ærumnas meas.
Ingrate cessas orbis? excidimus tibi?
Adhuc malis ferisque suppositus fores,
Ni me tulisses. vindicem vestrum malis
Excipite, populi. tempus hoc vobis datur.
Pensate merita. mors erit pretium omnium.
Al. Quas misera terras mater Alcidæ petam?
Ubi natus, ubinam est? certa si visus notat,
Reclinis ecce corde anhelanti æstuat.
Gemit. peractum est. membra complecti ultima,
O nate, liceat; spiritus fugiens meo
Legatur ore. brachia in amplexus cape.
Ubi membra sunt? ubi illa, quæ mundum tulit,
Stelligera cervix? quis tibi exiguam tui
Partem reliquit? *Her.* Herculem spectas quidem,
Mater; sed umbræ simile nescio quid mei
Agnosce, mater. ora quid flectis retro,
Vultumque mœrens? Herculem dici tuum
Partum erubescis? *Al.* Quis feram mundus novam,
Quæ terra genuit? quodve tam dirum nefas
De te triomphat? victor Herculeus quis est?
Her. Nuptæ jacentem cernis Alciden dolis.
Al. Quis tantus est, qui vincat Alciden, dolus?
Her. Quicumque, mater, feminæ iratæ sat est.
Al. At unde in artus pestis aut ossa incidit?
Her. Aditum venenis palla femineis dedit.
Al. Ubinam ipsa palla est? membra nudata intuor,
Her. Consumpta mecum est. *Al.* Tantane inventa est lues?
Her. O mater, Hydram, & mille cum Lerna feras
Errare mediis credo visceribus meis.
Quæ tanta nubes flamma Sicanias bibit?
Quæ Lemnos ardens? quæ plaga igniferi poli,
Vetans flagranti currere in Zona diem?
In ipsa me jactate, pro comites, freta,
Mediosque in amnes. quis sat est Ister mihi?
Non ipse terris major Oceanus meos
Frangit vapores. omnis in nostris malis
Deficiet humor, omnis arescet latex.
Quid, rector Erebi, me remittebas Jovi?
Decuit tenere. redde me tenebris tuis.
Talem subactis Herculem ostende inferis.
Nil inde ducam. quid times iterum Herculem?
Invade mors non trepida. jam possum mori.
Al. Com-

Al. Compesce lacrimas saltem, & ærumnas doma,
Malisque tantis Herculem indomitum refer,
Mortemque vince. quod soles, vince inferos.
Her. Si me catenis horridus vinctum suis
Præberet avidæ Caucasus volucri dapem
Scythia gemente; flebilis gemitus mihi
Non extiriffet, si vagæ Symplegades
Utraque premerent rupe; redeuntis minas
Ferrem ruinæ. Pindus incumbat mihi
Atque Æmus; & qui Thracios fluctus Athos
Frangit, Jovisque fulmen excipiens Mimas.
Non ipse si in me, mater, hic mundus ruat,
Superque nostros flagret incensus rogos
Phœbeus axis, degener mentem Herculis
Clamor domaret. mille decurrant feræ,
Pariterque lacerent; hinc feris clangoribus
Ætheria me Stymphalis; hinc taurus minax
Cervice tota pulset, & quidquid furit.
Solum quoque ingens surgat, hinc illinc fremens,
Artusque nostros dirus imminuat dolor.
Sparsus silebo. non feræ excutient mihi.
Non arma gemitus. nil, quod impelli potest.
Al. Non virus artus, nate, femineum coquit;
Sed dura series operis; & longus tibi
Favet cruentis forsitan morbis dolor.
Her. Ubi mors? ubi illa restis est aliquis mali?
Intendat arcus. nuda sufficiet manus.
In orbe mecum veniat. huc aliquis mihi
Procedat, agedum, huc. *Al.* Hei mihi, sensus quoque
Excussit ille nimius impulsu dolor.
Removete, quæso, tela, & infestas, precor,
Rapite hinc sagittas. igne suffusæ genæ
Scelus minantur. qua fuga latebras petam?
Dolor iste furor est. Herculem solus domat.
Cur deinde latebras aut fugam vecors petam?
Obire forti meruit Alcmene manu.
Vel scelere pereat, antequam letum mihi
Ignavus aliquis mandet, ac turpis manus
De me triumphet. ecce lassatus malis
Sopore fessas alligat venas dolor,
Gravique anhelum pectus impulsu quatit.
Favete, superi. si mihi gnatum inclytum
Miseræ negatis; vindicem saltem precor
Servate terris. abeat excussus dolor,
Corpusque vires reparet Herculeum suas.

Hyllus, Alcmena, Hercules, Philoctetes muta persona.

PRo lux acerba, pro capax scelerum dolor!
Nurus Tonantis occidit; natus jacet;
Nepos superstum. scelere materno hic periit:
Fraude illa capta est. quis per annorum vices,
Totoque in ævo poterit ærumnas senex
Referre tantas? unus eripiet dies
Parentem utrumque. cetera ut sileam mala,
Parcamque fatis, Herculem amitto patrem.
Al. Compesce voces inclytum Alcidæ genus,
Miseræque fato similis Alcmenæ nepos.
Longus dolorem forsitan vincet sopor.
Sed ecce lassam deserit mentem quies,
Redditque morbo corpus, & luctus mihi.
Her. Quid hoc? rigenti cernitur Trachin jugo.
Et inter astra positus evasi genus
Mortale tandem. quis mihi cælum parat?
Te, te, pater, jam video: placatam quoque
Specto novercam. qui sonus nostras ferit
Cælestis aures? Juno me generum vocat.
Video nitentem regiam clari ætheris,
Phœbique tritam flammea Zonam rota:
Cubile video noctis. hinc tenebras vocat.
Quid hoc? quis axem cludit, & ab ipsis, pater,
Deducor astris? ora Phœbeus modo
Afflabat axis, tam prope a cælo fui.
Trachina video. quis mihi terras dedit?
Modo nempe me infra steterat, ac totus mihi
Suppositus orbis. tam bene excideras, dolor.
Cogis fateri. parce, & hanc vocem occupa.
Hæc, Hylle, dona matris; hoc munus parat.
Utinam liceret stipite ingesto impiam
Effringere animam, quale Amazonium malum
Circa nivalis Caucasi domui latus.
O clara Megara, tune, cum furerem, mihi
Conjux fuisti? stipitem atque arcus date.
Dextra inquinetur. laudibus maculam imprimam.
Summus legatur femina Herculeus labor.
Hyl. Compesce diras, genitor, irarum minas.
Habet. peractum est. quas petis pœnas, dedit.
Sua perempta dextera mater jacet.
Her. Cæci dolores. manibus irati Herculis
Occidere meruit. perdidit comitem Lichas.
Sævire in ipsum corpus exanime impetus
Atque ira cogit. cur minis nostris caret?
Ipsum cadaver pabulum accipiant feræ.
Hyl. Plus misera læso doluit. huic aliquid quoque
Detrahere velles. occidit dextera sua,
Tuo dolore. plura quam poscis, tulit.
Sed non cruentæ sceleribus nuptæ jaces:
Nec fraude matris. Nessus hos struxit dolos;
Ictus sagittis qui tuis vitam expulit.
Cruore tincta est palla semiferi, pater,
Nessusque nunc has exigit pœnas sibi.
Her. Habet. peractum est. fata se nostra explicant,
Lux ista summa est. quercus hanc sortem mihi
Fatidica quondam dederat, & Parnassio
Cirrhea quatiens templa mugitu nemus:
" Dextra peremti, victor Alcide, viri
" Olim jacebis. hic tibi emenso freta,
" Terrasque & umbras, finis extremus datur.
Nil querimur ultra. decuit hunc finem dari,
Ne quis superstes Herculis victor foret.
Nunc mors legatur clara, memoranda, inclyta,
Me digna prorsus. nobilem hunc faciam diem.
Cædatur omnis silva, & Œtæum nemus
Suscipiat ignis. Herculem accipiat rogus.
Sed ante mortem, tu genus Pæantium,
Hoc triste nobis, juvenis, officium appara.
Herculea totum flamma succendat diem.
Ad te preces nunc, Hylle, supremas fero.
Est clara, captas inter incultas, genus
Regnumque referens, Euryto virgo edita,
Iole. tuis hanc facibus & flammis para.
Victor cruentus abstuli patriam, lares,
Nihilque miseræ præter Alciden dedi;
Et iste rapitur. penset ærumnas suas:
Jovis nepotem foveat, & natum Herculis.
Tibi illa pariat quidquid ex nobis habet.
Tuque ipsa planctus pone funebres, precor,
O clara genitrix. vivet Alcides tuus.
Virtute nostra pellicem feci tuam
Credi novercam. sive nascente Hercule
Nox illa certa est, sive mortalis meus

Pater est: licet sit falsa progenies mihi;
Materna culpa cesset, & crimen Jovis:
Merui parentem, contuli cælo decus.
Natura me concepit in laudes Jovis.
Quin ipse quamquam Jupiter credi meus
Pater esse gaudet. parce jam lacrimis, parens
Superba matres inter Argolicas eris.
Quid tale Iuno peperit, ætherеum gerens
Sceptrum, & Tonanti nupta? mortali tamen
Cælum tenens invidit? Alciden suum
Dici esse voluit. perage nunc, Titan, vices
Solus relictus. ille, qui vester comes
Ubique fueram, Tartara & manes peto.
Hanc tamen ad imos perferam laudem inclytam,
Quod nulla pestis vicit Alcidem palam.
Omnemque pestem vicit Alcides palam.

CHORUS.

O Decus mundi, radiate Titan,
Cujus ad primos Hecate vapores
Lassa nocturnæ levat ora bigæ,
Dic sub aurora positis Sabæis,
Dic sub occasu positis Iberis,
Quique ferventem patiuntur axem,
Quique sub plaustro patiuntur Ursæ;
Dic ad æternos properare Manes
Herculem, & regnum Canis inquieti,
Unde non umquam remeavit ullus.
Sume, quos nubes radios sequantur,
Pallidus mœstas speculare terras,
Et caput turpes nebulæ pererrent.
Quando, pro Titan, ubi, quove, summe,
Herculem in terris alium sequeris?
Quas manus, orbis miser, invocabis,
Si qua sub terra numerosa pestis
Sparget intentam rabiem draconis?
Arcadum si quis, populi vetusti,
Fecerit silvas aper inquietas?
Thraciæ si quis Rhodopes alumnus
Durior terris Helices nivosæ
Sparget humano stabulum cruore?
Quis dabit pacem populo timenti,
Si quid irati superi per urbes
Jusserint nasci? jacet omnibus par,
Quem parem tellus genuit Tonanti.
Planctus immensas resonet per urbes,
Et comas nullo cohibente nodo,
Femina exertos feriat lacertos;
Solaque obductis foribus Deorum,
Templa securæ pateant novercæ.
Vadis ad Lethen Stygiumque littus,
Unde te nullæ referent carinæ.
Vadis ad manes miserandus, unde
Morte devicta tuleras triumphum.
Umbra nudatis venies lacertis,
Languido vultu, trepidoque collo:
Teque non solum feret illa puppis.
Non tamen viles eris inter umbras;
Aeacumque inter, geminosque Cretas;
Fata discernes. fieri tyranni
Parcite, o dites, inhibete dextras.
Laudis est, purum tenuisse ferrum.
Dumque regnabas, minimum cruentis
In tuas urbes licuisse fatis.
Sed locum virtus habet inter astra.
Sedis Arctoæ spatium tenebis?
An gravis Titan ubi promit æstus?
An sub Occasu tepido nitebis,
Unde commisso resonare ponto
Audies Calpen? loca quæ sereni
Deprimes cæli? quis erit recepto
Tutus Alcidæ locus inter astra?
Horrido tantum procul a Leone
Det pater sedes, calidoque Cancro;
Ne tuo vultu tremefacta leges
Astra conturbent, trepidetque Titan.
Vere dum flores venient tepenti,
Et comam silvis hiemes recident,
(Vel comam silvis revocabit æstas.)
Pomaque autumno fugiente cedent,
Nulla te terris rapiet vetustas.
Tu comes Phœbo, comes ibis astris.
Ante nascetur seges in profundo,
Vel fretum dulci resonabit unda;
Ante descendet glacialis Ursæ
Sidus, & Ponto vetito fruetur,
Quam tuas laudes populi quiescant.
Te, pater rerum, miseri precamur,
Nulla nascatur fera, nulla pestis.
Non duces sævos miseranda tellus
Habeat: nec ulla dominetur aula,
Qui putet solum decus esse regni,
Semper impensum tenuisse ferrum.
Si quid in terris iterum timetur,
Vindicem terræ petimus relictæ.
Heu, quid hoc? mundus sonat: ecce mœret,
Mœret Alcidæ pater. an Deorum
Clamor, an vox est timidæ novercæ?
Hercule an viso fugit astra Juno?
Lassus an pondus titubavit Atlas?
An magis diri tremuere Manes
Herculem? & visum canis inferorum
Fugit abruptis trepidus catenis?
Fallimur: læto venit ecce vultu
Quem tulit Pæas, humerisque tela
Gestat, & notas populis pharetras,
Herculis hæres.

ACTUS QUINTUS.

Nutrix, Philoctetes.

EFfare casus, juvenis, Herculeos, precor,
Vultuque quonam tulerit Alcides necem.
Ph. Quo nemo vitam. *Nu.* Lætus adeone ultimos
Invasit ignes? *Ph.* Esse jam flammas nihil
Ostendit ille, qui sub occasu Herculis
Virtute vinci docuit indomita omnia.
Nu. Inter vapores quis fuit forti locus?
Ph. Quod unum in orbe venerat nondum malum,
Et flamma victa est. hæc quoque accessit feris.
Inter labores ignis Herculeos abiit.
Nu. Edisere agedum, flamma quo victa est modo?
Ph. Ut omnis Oeten mœsta corripuit manus,
Hinc fagus umbras perdit, & toto jacet
Succisa trunco: flexit hinc pinum ferox
Astris minantem, & nube de media vocat;
Ruitura cautes movit, & silvam trahit
Secum minorem. Chaonis quondam loquax

Stat

Stat vasta late quercus, & Phœbum vetat,
Ultraque totos porrigit ramos nemus.
Gemit illa multo vulnere impresso minax:
Frangitque cuneos. resilit excussus chalybs,
Vulnusque ferrum patitur, & truncum fugit.
Commota tandem est: tunc cadens lenta mora
Duxit ruinam. protinus radios locus
Admisit omnes. sedibus pulsæ suis
Volucres pererrant nemore succiso diem,
Quæruntque lassis garrulæ pinnis nemus.
Jamque omnis arbor sonuit; & sacræ quoque
Sensere quercus horridam ferro manum,
Nullique priscum profuit ligno nemus.
Aggeritur omnis silva, & alternæ trabes
In astra tollunt Herculi angustum rogum.
Rapit alta flammas pinus, & robur tenax,
Et brevior ilex. silva contexit pyram,
Populea silva frondis Herculeæ nemus.
At ille, ut ingens nemore sub Nasamonio
Æger reclini pectore admugit leo,
Fertur. quis illum credat ad flammas rapi?
Vultus petentis astra, non ignes, erant.
Ut pressit Oeten, ac suis oculis rogum
Lustravit, omnes fregit impositus trabes,
Arcumque poscit: Accipe hæc, inquit, sate
Pæante, dona; munus Alcidæ cape.
Has Hydra sensit: his jacent Stymphalides,
Et quidquid aliud aminus vici malum.
Victure felix: has enim numquam irritas
Mittes in hostes, sive de media voles
Auferre volucres nube, descendent aves,
Et certa prædam tela de cælo ferent.
Nec fallet umquam dexteram hic arcus tuam:
Librare telum didicit, & certam dare
Fugam sagittis. ipsa non fallunt iter
Emissa nervo tela. tu tantum, precor,
Accommoda ignes, & facem extremam mihi.
Hic nodus, inquit, nulla quem capiet manus,
Mecum per ignem flagret, hoc telum Herculem
Tantum sequatur. hoc quoque acciperes, ait,
Si ferre posses. adjuvet domini rogum.
Tum rigida secum spolia Nemeæi mali
Arsura poscit. latuit in spolio rogus.
Ingemuit omnis turba: nec lacrimas dolor
Cuiquam remisit. mater in luctum furens
Diduxit avidum pectus, atque utero tenus
Exerta, vastos ubera in planctus ferit;
Superosque & ipsum vocibus pulsans Jovem
Implevit omnem voce feminea locum.
Deforme letum mater Herculeum facis:
Compesce lacrimas, inquit: introrsus dolor
Femineus abeat. Juno cur lætum diem
Te flente ducat? pellicis gaudet suæ
Spectare lacrimas. contine infirmum jecur,
Mater: nefas est ubera atque uterum tibi
Laniare, qui me genuit. & dirum fremens
Qualis per urbes duxit Argolicas canem,
Cum victor Erebi Dite contempto rediit
Tremente fato; talis incubuit rogo.
Quis sic triumphans lætus in curru stetit
Victor? quis illo gentibus vultu dedit
Leges tyrannus? quanta pax obitus tulit?
Hæsere lacrimæ. cecidit expulsus dolor
Nobis quoque ipsis. nemo morituro ingemit.
Jam flere pudor est. ipsa, quam sexus jubet
Mœrere, siccis hæsit Alcmene genis;
Stetitque nato pene jam similis parens.
Nu. Nullasne in astra misit ad superos preces
Arsurus, aut in vota respexit Jovem?
Ph. Jacuit sui securus, & cælum intuens,
Quæsivit oculis, arce an ex aliqua pater
Despiceret illum. tum manus tendens ait:
Quacumque parte prospicis natum, pater,
Iste est pater, quem nocte commissa dies
Quæsivit unus. si meas laudes canit
Utrumque Phœbi litus, & Scythiæ genus,
Et omnis ardens ora, quam torret dies.
Si pace tellus plena, si nullæ gemunt
Urbes, nec aras impias quisquam inquinat;
Si scelera desunt, spiritum admitti hunc precor
In astra. nec me mortis infernæ locus,
Nec mœsta nigri regna conterrent Jovis:
Sed ire ad illos umbra, quos vici, Deos,
Pater, erubesco. nube discussa diem
Pande, ut Deorum vultus ardentem Herculem
Spectet: licet tu sidera & mundum neges
Ultro, pater, cogere. si voces dolor
Abstulerit ullas, pande tum Stygios lacus,
Et redde Fatis. approba gnatum prius.
Ut dignus astris videar, hic faciet dies.
Leve est, quod actum est. Herculem genitor prius
Invenit, an damnavit? hoc postquam addidi;
Noverca cernat, quo feram flammas modo.
Flammas poposcit. hoc age Alcidæ comes;
Non segnis, inquit, corripe Œtæam facem.
Quid dextra tremuit? num manus pavida impium
Scelus refugit? redde jam pharetras mihi,
Ignave, iners, inermis. en nostros manus
Quæ tendat arcus. quis sedet pallor genis?
Animo faces invade, quo Alciden vides
Vultu jacere: respice arsurum, miser.
Vocat ecce jam me genitor, & pandit polos.
Venio, pater. vultusque non idem fuit.
Tremente pinum dextera ardentem impuli.
Refugit ignis, & reluctantur faces,
Et membra vitant: sed recedentem Hercules
Insequitur ignem. Caucasum, aut Pindum, aut Athon
Ardere credas. nullus erumpit sonus.
Tantum ingemiscit ignis ad durum jecur.
Typhon in illo positus immanis rogo
Gemuisset ipse, quique convulsam solo
Imposuit humaris Ossan Enceladus ferox.
At ille medias inter exsurgens faces
Semiustus ac laniatus, intrepidus, rubens;
Nunc, o parens Herculea, sic stare ad rogum
Te mater, inquit, sic decet fleri Herculem.
Inter vapores positus, & flammæ minas,
Immotus, inconcussus, in neutrum latus
Correpta flectens membra, adhortatur, monet.
Gerit aliquid ardens: omnibus fortem addidit
Animum ministris. urere ardentem putes.
Stupet omne vulgus, vix habens flammæ fidem.
Tam placida frons est, tanta majestas viro.
Nec properat uri. cumque jam forti datum
Leto satis pensavit, igniferas trabes
Hinc inde traxit, nimia quas flamma occupat;
Totasque in ignem vertit, & quæ plurimus
Exundat ignis, recipit intrepidus, ferox.
Nunc ora flammis implet. ast illi graves
Luxere barbæ: cumque jam vultum minax
Appeteret ignis, lamberent flammæ caput,
Non pressit oculos. sed quid hoc? mœstam intuor

Sinu gerentem reliquias magni Herculis.
Crinemque jactans squallidum Alcmene gemit.

Alcmena, Philoctetes.

TImete, superi, fata. tam parvus cinis
Herculeus est; huc ille decrevit gigas.
O quanta, Titan, in nihil moles abit!
Anilis, heu me, cepit Alciden sinus.
Hic tumulus illi est. ecce vix totam Hercules
Complevit urnam. quam leve est pondus mihi,
Cui totus æther pondus incubuit leve!
Ad tartara olim regnaque, o gnate, ultima
Rediturus ibas. quando ab inferna Styge
Remeabis iterum? non uti spolium trahas,
Rursumque Theseus debeat lucem tibi:
Sed quando solus? ignis impositus tuas
Compescet umbras, teque Tartareus canis
Inhibere poterit? quando Tænareas fores
Pulsabis? ah, quas mater ad fauces agar?
Qua mors aditur? vadis ad Manes iter
Habiturus unum. quid diem questu tero?
Quid misera duras vita? quid lucem hanc tenes?
Quem patere rursus Herculem possum Jovi?
Quis me parentem gnatus Alcmenam suam
Tantus vocabit? o nimis felix, nimis,
Thebane conjux. Tartari intrasti loca
Florente gnato; teque venientem inferi
Timuere forsan, quod pater tantum Herculis
Vel falsus aderas. quas petam terras anus,
Invisa sævis regibus? si quis tamen
Rex est relictus sævus. hei miseræ mihi.
Quicumque cæsos ingemunt gnati patres,
A me petent supplicia. me cuncti obruent.
Si quis minor Busiris, aut si quis minor
Antæus urbes perfidæ terret plagæ,
Ego præda ducar. si quis Ismarios greges
Thracis cruenti vindicat, carpent greges
Mea membra diri. forsitan pœnas petet
Irata Juno. totus uretur dolor.
Secura victu tandem ab Alcide vacat.
Pellex superstum, supplicia de qua exigat.
Ne parere possem, fecit hic gnatus mihi
Uterum timendum. quæ petam Alcmene loca?
Quis me locus, quæ regio, quæ mundi plaga
Defendet? aut quas marer in latebras agar?
Ubique certe nota. si patriam petam,
Laresque miseros, Argos Eurystheus tenet.
Orbata Thebas, regnum & Ismenum petam,
Thalamosque nostros, in quibus quondam Jovem
Dilecta vidi? pro nimis felix, nimis,
Si fulminantem & ipsa sensissem Jovem!
Utinam meis visceribus Alcides foret
Exectus infans! nunc datum est miseræ, datum,
Videre gnatum laude certantem Jovi:
Et hoc daretur scite, quod fatum mihi
Eripere posset! quis memor vivet tui,
O gnate, populus? omne jam ingratum est genus.
Petam Cleonas? Arcadum an populos petam?
Meritisque terram nobilem quæram tuis?
Hic dira serpens cecidit; hic ales fera;
Hic rex cruentus; hic tua fractus manu,
Qui te sepulto possidet cælum, leo.
Si grata terra est, populus Alcmenam tuam
Defendat omnis. Thracias gentes petam,
Hebrique populos? hæc quoque est meritis tuis
Defensa tellus. stabula cum regno jacent.
Hic pax cruento rege prostrato data est.
Ubi enim negata est? quod tibi infelix anus
Quæram sepulchrum? de tuis totus rogis
Contendat orbis. reliquias magni Herculis
Quis populus, aut quæ templa, quæ gentes colent?
Quis jam petet, quis poscet Alcmenes onus?
Quæ tibi sepulchra, gnate, quis tumulus sat est?
Hic totus orbis, fama erit tumulus tibi.
Quid anime, trepidas? Herculis cineres tene.
Complectere ossa. reliquiæ auxilium dabunt.
Erunt satis præsidia. terrebunt tuæ
Reges vel umbræ. *Ph.* Debitos gnato quidem
Compesce fletus, mater Alcidæ inclyti.
" Non est gemendus, nec gravi urgendus nece,
" Virtute quisquis abstulit fatis iter.
Æterna virtus Herculem fleri vetat.
" Fortes verat mœrere, degeneres jubet.
Al. Sedabo questus? vindicem amisi parens
Terræ atque pelagi, quaque purpureus dies
Utrumque clara spectat Oceanum rota.
Quot misera in uno condidi gnatos parens?
Regno carebam, regna sed poteram dare.
Una inter omnes terra quas matres regit,
Votis peperci: nil ego a superis petii
Incolume nato. quid dare Herculeus mihi
Non poterat ardor? quis Deus quidquam mihi
Negare poterat? vota in hac fuerant manu:
Quidquid negaret Jupiter, daret Hercules.
Quid tale genitrix ulla mortalis tulit?
Deflevit aliqua mater, & toto stetit
Succisa fœtu, bisque septenos greges
Deplanxit una; gregibus æquari meus
Quot ille poterat? matribus miseris adhuc
Exemplar ingens deerat: Alcmene dabit.
Cessate matres, pertinax si quas dolor
Adhuc jubet lugere, quas luctus gravis
In saxa vertit. cedite his cunctæ malis.
Agedum senile pectus, o miseræ manus,
Pulsate. & una funeri tanto sat est
Grandæva anus defecta; quod totus brevi
Jam quæret orbis? expedi in planctus tamen
Defessa quamquam brachia. invidiam ut Deis
Lugendo facias, advoca in planctum genus.

Alcmena.

FLete Alcmenen, magnique Jovis
Plangite gnatum, cui concepto
Lux una periit, noctesque duas
Contulit Eos: ipsa quiddam
Plus luce perit. totæ pariter
Plangite gentes, quarum sævos
Ille tyrannos jussit Stygias
Penetrare domos, populisque madens
Ponere ferrum. fletum meritis
Reddite tantis. totus, totus
Personet orbis. fleat Alciden
Cærula Crete; magno tellus
Clara Tonante: centum populi
Brachia pulsent.
Nunc Curetes, nunc Corybantes,
Arma Idæa quassate manu:
Armis illum lugere decet.
Nunc nunc funus plangire verum:
Jacet Alcides non minor ipso,

Creta,

Creta, Tonante.
Flete Herculeos, Arcades, obitus,
Nondum Phœbo nascente genus.
Juga Parthenii Nemeæque sonent;
Feriantque graves Mænala planctus.
Poscit magno Alciden gemitu,
Stratus vestris setiger oris:
Alesque sequi jussa sagittas,
Totum pinnis velata diem.
Flete, Argolici; flete Cleonæ;
Hic terrentem mœnia quondam
Vestra leonem fregit nostri
Dextera nati. date Sithoniæ
Verbera matres, gelidusque sonet
Planctibus Hebrus. flete Alciden,
Quod non stabulis nascitur infans,
Nec vestra greges viscera carpunt.
Fleat Antæo libera tellus,
Et rapta fero plaga Geryone.
Mecum miseræ plangite gentes.
Audiat ictus utraque Tethys.
Vos quoque mundi turba citati,
Flete Herculeos, numina, casus.
Vestrum Alcides cervice meus
Mundum, superi, cælumque tulit:
Cum stelligeri vector Olympi,
Pondere liber spiravit Atlas.
Ubi nunc vestræ, Jupiter, arces?
Ubi promissi regia mundi?
Nempe Alcides mortalis obit,
Nempe sepultus. quoties telis
Facibusque tuis ille pepercit!
Quoties ignis spargendus erat?
Io me saltem jaculare facem,
Semelemque puta. jamne Elysias,
O gnate, domus, jam littus habes,
Ad quod populos natura vocat.
An post raptum Styx atra canem
Præclusit iter;
Teque in primo limine Ditis
Fata morantur? quis nunc Umbras,
Gnate, tumultus, Manesque tenet?
Fugit abducta navita cymba,
Et Centauris Thessala motis
Ferit attonitos ungula Manes?
Anguesque suos Hydra sub undis
Territa mersit? teque labores,
O gnate, timent?
Fallor, fallor, vesana parens;
Nec te Manes umbræque timent.
Non Argolico rapta leoni
Fulva pellis contecta juba
Lævos operit dura lacertos;
Vallantque feri tempora dentes.
Donum pharetræ cessere tuæ.
Telaque mittet jam dextra minor.
Vadis inermis, gnate, per umbras,
Ad quas semper mansurus eris.

Hercules, Alcmena.

QUid me tenentem regna siderei poli,
Cæloque tandem redditum, planctu jubes
Sentire fatum? parce, nam virtus mihi
In astra, & ipsos fecit ad superos iter.
Al. Unde sonus trepidas aures ferit?
Unde meas inhibet lacrimas fragor?
Agnosco, agnosco, victum est chaos.
A Styge, gnate, redis? iterum mihi:
Fractaque non semel est mors horrida.
Vicisti rursus Noctis loca,
Puppis & infernæ vada tristia.
Pervius est Acheron jam languidus,
Et remeare licet soli tibi,
Nec te Fata tenent post funera.
An tibi præclusit Pluton iter,
Et pavidus regni metuit sibi?
Certe ego te vidi flagrantibus
Impositum silvis, cum pluribus
In cælum furerent flammæ minis.
Arsisti certe; verum ultima
Non tenuere tuas umbras loca.
Quid timuere tui manes precor?
Umbra quoque est Diti nimis horrida.
Her. Non me rigentis stagna Cocyti tenent.
Non puppis umbras furva transvexit meas.
Jam parce, mater, questibus. Manes semel
Umbrasque vidi: quidquid in nobis tui
Mortale fuerat, ignis injectus tulit.
Paterna cælo pars data est; flammis tua.
Proinde planctus pone, quos gnato paret
Genitrix inerti. luctus in turpes eat.
Virtus in astra tendit, in mortem timor.
Præsens ab astris, mater, Alcides cano;
Pœnas cruentus jam tibi Eurystheus dabit.
Curru superbum vecta transcendes caput.
Me jam decet subire cælestem plagam,
Inferna vinco rursus Alcides loca.
Al. Mane parumper. cessit: ex oculis abiit;
In astra fertur. fallor, an vultus putat
Vidisse gnatum? misera mens incredula est.
Es numen, & te mundus æternus tenet.
Credo, triumphas; regna Thebarum petam,
Novumque templis additum numen canam.

CHORUS.

" NUmquam Stygias fertur ad umbras
" Inclyta virtus. vivite fortes;
Nec Lethæos sæva per amnes
Vos fata trahent: sed cum summas
Exiget horas consumpta dies,
" Iter ad superos gloria pandet.
Sed tu domitor magne ferarum,
Orbisque simul pacator ades.
Nunc quoque nostras respice terras:
Et si qua novo bellua vultu
Quatiet populos terrore gravi,
Tu fulminibus frange trisulcis.
Fortius ipso genitore tuo
Fulmina mittes.

OCTAVIA

O C T A V I A.

P E R S O N Æ.

OCTAVIA.	POPPÆA.
NUTRIX OCTAVIÆ.	NUTRIX POPPÆÆ.
CHORUS Romanorum.	AGRIPPINA.
SENECA.	NERO.
PRÆFECTUS.	NUNCIUS.

ACTUS PRIMUS.

Octavia.

Jam vaga cælo sidera fulgens
Aurora fugat: surgit Titan
Radiante coma, mundoque diem
Reddit clarum.
Eia age, tantis onerata malis
Repete assuetos jam tibi questus,
Atque æquoreas vince Alcyonas;
Vince & volucres Pandionias:
Gravior namque his fortuna tua est.
Semper genitrix deflenda mihi,
Prima meorum causa malorum,
Tristes questus
Natæ exaudi, si quis remanet
Sensus in umbris. utinam ante manu
Grandæva sua mea rupisset
Stamina Clotho; tua quam mœrens
Vulnera vidi,
Oraque fœdo sparsa cruore!
O lux semper funesta mihi!
Tempore ab illo lux est tenebris
Invisa magis.
Tulimus sævæ jussa novercæ,
Hostilem animum, vultusque truces.
Illa illa meis tristis Erinnys
Thalamis Stygios prætulit ignes:
Teque extinxit, miserande pater,
Modo cui totus paruit orbis
Ultra Oceanum; cuique Britanni
Terga dedere,
Ducibus nostris ante ignoti,
Jurisque sui.
Conjugis (heu me) pater insidiis
Oppresse jaces; servitque domus
Cum prole tua capta tyranno!

Nutrix Octaviæ.

FUlgore primo captus, & facili bono
Fallacis aulæ, quisquis attonitus stupet,
Subito latentis ecce Fortunæ impetu
Modo præpotentem cernat eversam domum,
Stirpemque Claudii, cujus imperio fuit
Subjectus orbis; paruit liber diu
Oceanus, & recepit invitus rates.
En qui Britannis primus imposuit jugum,
Ignota tantis classibus texit freta,
Interque gentes barbaras tutus fuit,
Et sæva maria, conjugis scelere occidit;
Mox illa gnati, cujus extinctus jacet
Frater venenis: mœret infelix soror,
Eademque conjux. nec graves luctus valet
Ira coacta tegere. crudelis viri
Secreta refugit semper, atque odio pari
Ardens mariti, mutua flagrat face.
Animum dolentis nostra solatur fides,
Pietasque frustra. mutat immitis dolor
Consilia nostra. nec regi mentis potest
Generosus ardor, sed malis vires capit.
Heu quam nefandum prospicit noster timor
Scelus, quod utinam numen avertat Deum!

Octavia, Nutrix.

O Mea nullis æquanda malis
Fortuna! licet repetam luctus
Electra tuos: tibi mœrenti
Cæsum licuit flere parentem;
Scelus ulcisci vindice fratre,
Tua quem pietas hosti rapuit,
Texitque fides: me crudeli
Sorte parentes raptos prohibet
Lugere timor, fratrisque necem
Deflere vetat, in quo fuerat
Spes una mihi,
Totque malorum breve solamen.
Nunc in luctus servata meos,
Magni resto nominis umbra.
Nu. Vox (heu) nostras perculit aures
Tristis alumnæ.
Cessas thalamis inferre gradus
Tarda senectus? *Oct.* Excipe nostras
Lacrimas, nutrix, testis nostri
Fida doloris. *Nu.* Quis te tantis
Solvet curis, miseranda, dies?
Oct. Qui me Stygias mittet ad umbras.
Nu. Omnia, (quæso) sint ista procul.
Oct. Non vota meos tua nunc casus,
Sed fata regunt. *Nu.* Dabit afflictæ
Meliora Deus tempora mitis:
Tu modo blando vince obsequio
Placata virum. *Oct.* Vincam sævos
Ante leones, tigresque truces,
Fera quam sævi corda tyranni.
Odit genitos sanguine claro,
Spernit superos hominesque simul,
Nec fortunam capit ipse suam,
Quam dedit illi per scelus ingens
Infanda parens. licet ingratum
Diræ pudeat munere matris,
Hoc imperium cepisse; licet
Tantum munus morte rependat:
Feret hunc titulum post fata tamen
Femina longo semper in ævo.
Nu. Animi retine verba furentis.
Temere emissam comprime vocem.
Oct. Toleranda quamvis patiar, haud umquam queant,
Nisi morte tristi, nostra finiri mala.
Genitrice cæsa, per scelus rapto patre,
Orbata fratre, miseriis, luctu obruta,
Mœrore pressa, conjugi invisa, ac meæ
Subjecta famulæ, luce non grata fruor;
Trepidante semper corde, non mortis metu,
Sed sceleris. absit crimen a fatis meis:
Mori juvabit. pœna nam gravior nece est,

Vide-

Videre tumidos & truces miseræ mihi
Vultus tyranni, jungere atque hosti oscula,
Timere nutus; cujus obsequium meus
Haud ferre posset, fata post fratris, dolor,
Scelere interempti; cujus imperium tenet
Et morte gaudet auctor infandæ necis.
Quam sæpe tristis umbra germani meis
Offertur oculis, membra cum solvit quies,
Et fessa fletu lumina oppressit sopor!
Modo facibus atris armat infirmas manus,
Oculosque, & ora fratris infestus petit:
Modo trepidus idem refugit in thalamos meos.
Persequitur hostis, atque inhærenti mihi,
Violentus ensem per latus nostrum rapit.
Tunc tremor & ingens excutit somnos pavor,
Renovatque luctus & metus miseræ mihi.
Adice his superbam pellicem, nostræ domus
Spoliis nitentem; cujus in manus suam
Stygiæ parentem natus imposuit rati;
Quam dira post naufragia superato mari
Ferro interemit, sævior pelagi fretis.
Quæ spes salutis post nefas tantum mihi?
Inimica, victrix, imminet thalamis meis;
Odioque nostri flagrat, & pretium stupri
Justæ maritum conjugis captat caput.
Emergere undis, & fer auxilium tuæ
Gnatæ invocanti, genitor; aut Stygios sinus
Tellure rupta pande, quo præceps ferar.
Nu. Frustra parentis invocas manes tui,
Miseranda; frustra. nulla cui prolis suæ
Manet inter umbras cura: qui gnato suo
Præferre potuit sanguine alieno satum,
Genitamque fratris conjugem captus sibi
Toris nefandis flebili junxit face.
Hinc orta series facinorum, cædes, doli,
Regni cupido, sanguinis diri sitis:
Mactata soceri concidit thalamis gener
Victima, tuis ne fieret hymenæis potens.
Pro facinus ingens! feminæ est munus datus
Sillanus, & cruore fœdavit suo
Patrios penates, criminis ficti reus.
Intravit hostis (hei mihi) captam domum
Dolis novercæ, Principis factus gener,
Idemque gnatus, juvenis infandi ingenii
Capaxque scelerum, dira cui genitrix facem
Accendit, & te junxit invitam metu.
Tantoque victrix facta successu ferox,
Ausa imminere est orbis imperio sacri.
Quis tot referre facinorum formas potest,
Et spes nefandas feminæ, & blandos dolos
Regnum petentis per gradum scelerum omnium?
Tunc sancta Pietas extulit trepidos gradus,
Vacuamque Erinnys sæva funesto pede
Intravit aulam; polluit Stygia face
Sacros penates; jura Naturæ furens
Fasque omne rupit; miscuit conjux viro
Venena sæva; cecidit atque eadem sui
Mox scelere gnati. tu quoque extinctus jaces
Deflende nobis semper, infelix puer,
Modo sidus orbis, columen Augustæ domus,
Britanice, (heu me) nunc levis tantum cinis,
Et tristis umbra; sæva cui lacrimas dedit
Etiam noverca, cum rogis artus tuos
Dedit cremandos, membraque & vultus Deo
Similes volanti, flamma fervens abstulit.
Oct. Extinguat & me, ne manu nostra cadat.
Nu. Natura vires non dedit tantas tibi.
Oct. Dolor, ira, mœror, miseriæ, luctus dabunt.
Nu. Vince obsequendo potius immitem virum.
Oct. Ut fratrem ademptum scelere restituat mihi?
Nu. Incolumis ut sis ipsa, labentem ut domum
Genitoris olim sobole restituas tua.
Oct. Exspectat aliam principis sobolem domus:
Me dira miseri fata germani trahent.
Nu. Confirmet animum civium tantus favor.
Oct. Solatur iste nostra, non relevat, mala.
Nu. "Vis magna populi est. *Oct.* Principis major tamen.
Nu. Respiciet ipse conjugem. *Oct.* Pellex vetat.
Nu. Invisa cunctis nempe. *Oct.* Sed cara est viro.
Nu. Nondum uxor est. *Oct.* Jam fiet, & genitrix simul.
Nu. Juvenilis ardor impetu primo furit;
Languescit idem facile, nec durat diu
In Venere turpi, ceu levis flammæ vapor.
Amor perennis conjugis castæ manet.
Violare prima quæ toros ausa est tuos,
Animumque domini famula possedit diu,
Jam metuet eadem, nempe prælatam sibi,
Subjecta & humilis: atque monumenta exstruit,
Quibus timorem falsa testatur suum.
Et hanc levis fallaxque destituet deus
Volucer Cupido. sit licet forma eminens,
Opibus superba; gaudium capiet breve.
Passa est similes ipsa dolores
Regina deum, cum se formas
Vertit in omnes dominus cæli,
Divumque pater:
Et modo pennas sumpsit oloris;
Modo Sidonii cornua tauri:
Aureus idem
Fluxit in imbri. fulgent cælo
Sidera Ledæ: patrio residet
Bacchus Olympo. Deus Alcides
Possidet Heben, nec Junonis
Jam timet iras; cujus gener est,
Qui fuit hostis. vicit sapiens
Tamen obsequium conjugis altæ,
Pressusque dolor. sola Tonantem
Tenet æthereo secura toro
Maxima Juno; nec mortali
Captus forma deserit altam
Jupiter aulam. tu quoque terris
Altera Juno, furor Augusti,
Conjuxque, graves vince dolores.
Oct. Jungentur ante sæva sideribus freta,
Et ignis undæ, Tartaro tristi polus,
Lux alma tenebris, roscidæ nocti dies:
Quam cum scelesti conjugis mente impia
Mens nostra; semper fratris extincti memor.
Utinam nefandi principis dirum caput
Obruere flammis Cælitum rector paret,
Qui sæpe terras fulmine infesto quatit,
Mentesque nostras ignibus terret sacris,
Novisque monstris! vidimus cælo jubar
Ardens, cometam pandere infestam facem,
Qua plaustra tardus noctis æterna vice
Regit Bootes, frigido Arctoo rigens.
En ipse diro spiritu sævi ducis
Polluitur æther, gentibus clades novas
Minantur astra, quas regit dux impius.
Non tam ferum Typhona neglecto Jove
Irata tellus edidit quondam parens.
Hæc gravior illo pestis. hic hostis deum

Homi-

Hominumque, templis expulit superos suis:
Civesque patria: spiritum fratri abstulit;
Hausit cruorem matris; & lucem videt,
Fruiturque vita, noxiam atque animam trahit?
Pro summe genitor, tela cur frustra jacis
Invicta toties temere regali manu?
In tam nocentem dextra cur cessat tua?
Utinam suorum facinorum pœnas luat
Nero, ipse Divo Domitio genitus patre,
Orbis tyrannus, quem premit turpi jugo;
Morumque vitiis nomen Augustum inquinat.
Nu. Indignus ille (fateor) est thalamis tuis;
Sed cede fatis atque fortunæ tuæ,
Alumna, quæso; neve violenti move
Iram mariti. forsitan vindex deus
Exsistet aliquis; lætus & veniet dies.
Oct. Gravi deorum nostra jam pridem domus
Urgetur ira: prima quam pressit Venus,
Furore miseræ dira genitricis meæ:
Quæ nupta demens nupsit incesta face,
Oblita nostri, conjugis, legum immemor;
Illo soluta crine, succincta anguibus,
Ultrix Erinnys venit ad Stygios toros,
Raptasque thalamis sanguine extinxit faces:
Incendit ira Principis pectus truci
Cædem in nefandam. cecidit infelix parens
(Heu) nostra ferro, meque perpetuo obruit
Extincta luctu. conjugem traxit suum,
Natumque ad umbras; prodidit lapsam domum.
Nu. Renovare luctus parce cum fletu pios,
Manes parentis neve sollicita tuæ,
Graves furoris quæ sui pœnas dedit.

CHORUS.

Quæ fama modo venit ad aures,
Utinam falso credita, perdat
Frustra toties jactata fidem!
Nec nova nostri conjux thalamos
Principis intret. teneatque suos
Nupta penates Claudia proles:
Edat partu pignora pacis,
Qua tranquillus gaudeat orbis,
Servetque decus Roma æternum.
Fratris thalamos sortita tenet
Maxima Juno. soror Augusti
Sociata toris, cur a patria
Pellitur aula? sancta quid illi
Prodest pietas; Divusque pater?
(Quid virginitas, castusque pudor?)
Nos quoque nostri sumus immemores
Post fata ducis, cujus prodimus
Stirpem sævo suadente metu.
Vera priorum virtus quondam
Romana fuit, verumque genus
Martis in illis sanguisque viris.
Illi reges hac expulerant
Urbe superbos; ultique tuos
Sunt bene manes, virgo, dextra
Cæsa parentis, ne servitium
Paterere grave, aut improba ferret
Præmia victrix dira libido.
Te quoque bellum triste secutum est,
Mactata tua miseranda manu,
Nata Lucretii; stuprum sævi
Passa tyranni. dedit infandi
Sceleris pœnas cum Tarquinio
Tullia conjux; quæ per cæsi
Membra parentis sævos egit
Impia currus, laceroque seni
Violenta rogos nata negavit.
Hoc quoque nostra videre nefas
Secula; magnum cum Tyrrhenum
Rate ferali Princeps captam
Fraude parentem misit in æquor.
Properant placidos linquere portus
Jussi nautæ;
Resonant remis pulsata freta;
Fertur in altum provecta ratis.
Quæ resoluto robore labens
Pressa dehiscit, sorbetque mare.
Tollitur ingens
Clamor ad astra cum femineo
Mistus planctu. mors ante oculos
Dira vagatur. quærit leti
Sibi quisque fugam:
Alii laceræ puppis tabulis
Hærent nudi, fluctusque secant:
Repetunt alii litora nantes:
Multos mergunt fata profundo:
Scindit vestes Augusta suas,
Laceratque comas, rigat & mœstis
Fletibus ora.
Postquam spes est nulla salutis,
Ardens ira, jam victa malis;
Hæc, exclamat, mihi pro tanto
Munere reddis præmia, gnate?
Hac sum, fateor, digna carina,
Quæ te genui, quæ tibi lucem
Atque imperium nomenque dedi
Cæsaris amens. exere vultus
Acheronte tuos, pœnisque meis
Pascere conjux: ego causa tuæ,
Miserande, necis, gnatoque tuo
Funeris auctor.
En, ut merui, ferar ad manes
Inhumata tuos,
Obruta sævis æquoris undis.
Feriunt fluctus ora loquentis.
Ruit in pelagus, rursumque salo
Pressa resurgit. pellit palmis
Cogente metu fata, & cedit
Fessa labori. mansit tacitis
In pectoribus spreta tristi
Jam morte fides. multi dominæ
Ferre auxilium. pelago fractis
Viribus audent. brachia quamvis
Lenta trahentem, voce hortantur,
Manibusque levant. quid tibi sævi
Fugisse maris profuit undas?
Ferro es gnati moritura tui:
Cujus facinus vix posteritas,
Tarde semper credula, credet.
Furit, ereptam pelagoque dolet
Vivere matrem
Impius, ingens geminatque nefas.
Ruit in miseræ fata parentis,
Patiturque moram sceleris nullam.
Missus peragit jussa satelles;
Reserat dominæ pectora ferro:
Cædis moriens illa ministrum
Rogat infelix, utero dirum

Condat ut ensem.
Hic est, hic est fodiendus, ait,
Ferro, monstrum qui tale tulit.
Post hanc vocem cum supremo
Mistam gemitu
Animam tandem per fera tristem
Vulnera reddit.

ACTUS SECUNDUS.

Seneca.

Quid me, potens Fortuna, fallaci mihi
Blandita vultu, sorte contentum mea
Alte extulisti. gravius ut ruerem edita
Receptus arce, totque prospicerem metus?
Melius latebam procul ab invidiæ malis
Remotus inter Corsici rupes maris:
Ubi liber animus, & sui juris, mihi
Semper vacabat, studia recolenti mea.
O quam juvabat (quo nihil majus parens
Natura genuit operis immensi artifex)
Cælum intueri, Solis & cursus sacros,
Mundique motus, Solis alternas vices,
Orbemque Phœbes, astra quem cingunt vaga,
Lateque fulgens ætheris magni decus!
Qui si senescit, tantus in cæcum chaos
Casurus iterum, nunc adest mundo dies
Supremus ille, qui premat genus impium
Cæli ruina; rursus ut stirpem novam
Generet, renascens melior. ut quondam tulit
Juvenis tenente regna Saturno poli.
Tunc illa virgo, numinis magni dea,
Justitia, cælo missa cum sancta Fide,
Terras regebat mitis. humanum genus
Non bella norat: non tubæ fremitus truces;
Non arma gentes; cingere assuerant sua
Muris nec urbes. pervium cunctis iter.
Communis usus omnium rerum fuit.
Et ipsa tellus læta fœcundos sinus
Pandebat ultro, tam piis felix parens
Et tuta alumnis. alia sed soboles minus
Conspecta mitis. tertium solers genus
Novas ad artes exstitit; sanctum tamen.
Mox inquietum, quod sequi cursu feras
Auderet acres; fluctibus tectos graves
Extrahere pisces rete; vel calamo levi
Decipere volucres. premere subjectos jugo
Tauros feroces, vulnere immunem prius
Sulcare terram, læsa quæ fruges suas
Interius alte condidit sacro sinu.
Sed in parentis viscera intravit sua
Deterior ætas; eruit ferrum grave,
Aurumque; sævas mox & armavit manus;
Partita fines regna constituit, novas
Exstruit urbes; recta defendit suis
Aliena telis, aut petiit prædæ imminens.
Neglecta terras fugit, & mores feros,
Hominum cruenta cæde pollutas manus,
Astræa virgo, siderum magnum decus.
Cupido belli crevit, atque auri fames.
Totum per orbem maximum exortum est malum,
Luxuria, pestis blanda; cui vires dedit
Roburque longum tempus, atque error gravis.
" Collecta vitia per tot ætates diu
" In nos redundant, seculo premimur gravi,
" Quo scelera regnant. sævit impietas furens;
Turpi libido Venere dominatur potens.
Luxuria victrix urbis immensas opes
Jampridem avaris manibus, ut perdat, rapit.
Sed ecce gressu fertur attonito Nero,
Trucique vultu. quid ferat, mente horreo.

Nero, Præfectus, Seneca.

Perage imperata: mitte, qui Plauti mihi,
Sullæque cæsi referat abscissum caput.
Præ. Jussa haud morabor, castra confestim petam.
Sen. " Nihil in propinquos temere constitui decet.
Ner. " Justo esse facile est, cui vacat pectus metu.
Sen. " Magnum timoris remedium clementia est.
Ner. " Extinguere hostem, maxima est virtus ducis.
Sen. " Servare cives major est patriæ patri.
Ner. " Præcipere mitem convenit pueris senem.
Sen. " Regenda magis est fervida adolescentia.
Ner. Ætate in hac satis esse consilii reor.
Sen. Ut facta superi comprobent semper tua.
Ner. " Stulte verebor, ipse cum faciam, deos.
Sen. Hoc plus verere, quod licet tantum tibi.
Ner. Fortuna nostra cuncta permittit mihi.
Sen. Crede obsequenti parcius: levis est dea.
Ner. Inertis est, nescire quid liceat sibi.
Sen. " Id facere laus est, quod decet, non quod licet.
Ner. " Calcat jacentem vulgus. *Sen.* invisum opprimet.
Ner. " Ferrum tuetur principem. *Sen.* melius fides.
Ner. " Decet timeri Cæsarem. *Sen.* at plus diligi.
Ner. " Metuant necesse est. *Sen.* quidquid exprimitur,
" grave est.
Ner. Jussisque nostris pareant. *Sen.* justa impera.
Ner. Statuam ipse. *Sen.* quæ consensus efficiat rata.
Ner. Despectus ensis faciet. *Sen.* hoc absit nefas.
Ner. An patiar ultra, sanguinem nostrum peti,
Inultus, & contemptus ut subito opprimar?
Exilia non fregere summotos procul
Plautum atque Sullam; pertinax quorum furor
Armat ministros sceleris in cædem meam.
Absentium cum maneat etiam ingens favor
In urbe nostra, qui fovet spes exulum;
Tollantur hostes ense suspecti mihi.
Invisa conjux pereat, & carum sibi
Fratrem sequatur. quidquid excelsum est, cadat.
Sen. „ Pulchrum eminere est inter illustres viros;
„ Consulere patriæ; parcere afflictis; fera
„ Cæde abstinere; tempus atque iræ dare;
„ Orbi quietem; seculo pacem suo.
„ Hæc summa virtus: petitur hac cælum via.
Sic ille patriæ primus Augustus parens
Complexus astra est, colitur & templis Deus.
Illum tamen Fortuna jactavit diu
Terra marique per graves belli vices;
Hostes parentis donec oppressit sui.
Tibi numen incruenta summittit suum;
Et dedit habenas imperii facili manu,
Nutuque terras, maria subjecit tuo.
Invidia tristis victa consensu pio

Cessit. senatus, equitis accensus favor
Plebisque votis, atque judicium patrum est.
Tu pacis auctor, generis humani arbiter
Electus, orbem tu sacra specie regis
Patriæ parens. quod nomen, at serves, petit,
Suosque cives Roma commendat tibi.
Ner. Munus Deorum est, ipsa quod servit mihi
Roma, & senatus; quodque ab invitis preces,
Humilesque voces exprimit nostri metus.
Servare cives principi & patriæ graves
Claro tumentes genere, quæ dementia est,
Cum liceat una voce suspectos sibi
Mori jubere? Brutus in cædem ducis,
A quo salutem tulerat, armavit manus.
Invictus acie, gentium domitor, Jovi
Æquatus altos sæpe per honorum gradus,
Cæsar nefando civium scelere occidit.
Quantum cruoris Roma tunc vidit sui,
Lacerata toties! ille, qui meruit pia
Virtute cœlum, Divus Augustus, viros
Quot interemit nobiles, juvenes, senes,
Sparsos per orbem, cum suos mortis metu
Fugerent penates, & trium ferrum ducum
Tabula notante deditos tristi neci?
Exposita rostris capita cæsorum patres
Videre mœsti: flere nec licuit suos,
Non gemere, dira tabe polluto foro,
Stillante sanie per putres vultus gravi.
Nec finis hic cruoris aut cædis stetit.
Pavere volucres & feras sævas diu
Tristes Philippi. hausit & Siculum mare
Classes, virosque sæpe cedentes. suis
Concussus orbis viribus. magnus ducum
Superatus acie puppibus Nilum petit
Fugæ paratis, ipse periturus brevi.
Hausit cruorem incesta Romani ducis
Ægyptus iterum, nunc leves umbras tegit.
Illic sepultum est impie gestum diu
Civile bellum. condidit tandem suos
Jam fessus enses victor, hebetatos feris
Vulneribus, & continuit imperium metu.
Armis, fideque militis tutus fuit.
Pietate gnati factus eximia Deus,
Post fata consecratus, & templis datus.
Nos quoque manebunt astra, si sævo prior
Ense occuparo, quidquid infestum est mihi,
Dignaque nostram sobole fundaro domum.
Sen. Implebit aulam stipe cælesti tuam
Generata Divo, Claudiæ gentis decus,
Sortita fratris, more Junonis, toros.
Ner. Incesta genitrix detrahit generi fidem,
Animusque numquam conjugis junctus mihi.
Sen. Teneris in annis haud satis clara est fides,
Pudore victus cum tegit flammas amor.
Ner. Hoc equidem & ipse credidi frustra diu,
Manifesta quamvis pectore insociabili
Vultuque signa proderent odium mei.
Tandem quod ardens statuit ulcisci dolor;
Dignamque thalamis conjugem inveni meis
Genere atque forma, victa cui cedat Venus,
Jovisque conjux, at ferox armis Dea.
Sen. Probitas, fidesque conjugis, mores, pudor,
Placeant marito; sola perpetuo manent
Subjecta nulli, mentis atque animi bona:
Florem decoris singuli carpunt dies.
Ner. Omnes in unam contulit laudes Deus,

Talemque nasci fata voluerunt mihi.
Sen. Recedat a te, temere ne credas, amor.
Ner. Quem submovere fulminis dominus nequit,
Cæli tyrannum, sæva qui penetrat freta,
Ditisque regna, detrahit superos polo.
Sen. Volucrem esse amorem fingit, immitem Deum,
Mortalis error, armat & telis manus,
Arcusque sacros miscuit sæva face;
Genitumque credit Venere, Vulcano satum.
Vis magna mentis, blandus atque animi calor,
Amor est; juventa gignitur; luxu, otio
Nutritur inter læta fortunæ bona.
Quem si fovere atque alere desistas, cadit,
Brevique vires perdit extinctus suas.
Ner. Hanc esse vitæ maximam causam reor,
Per quam voluptas oritur. interitu caret,
Cum procreetur semper humanum genus
Amore grato, qui truces mulcet feras.
Hic mihi jugales præferat tædas Deus,
Jungatque nostris igne Poppæam toris.
Sen. Vix sustinere posset hos thalamos dolor.
Videre populi: sancta nec pietas sinat!
Ner. Prohibebor unus facere quod cunctis licet?
Sen. Majora populus semper a summo exigit.
Ner. Libet experiri, viribus fractus meis,
An cedat animis temere conceptus favor.
Sen. Obsequere potius civibus placidus tuis.
Ner. Male imperatur, cum regit vulgus duces.
Sen. Nihil impetrare cum valet, juste dolet.
Ner. Exprimere jus est, ferre quod nequeunt preces.
Sen. Negare durum est. *Ner.* principem cogi nefas.
Sen. Remittat ipse. *Ner.* fama sed victum feret.
Sen. Levis atque vana. *Ner.* sit licet, multos notat.
Sen. Excelsa metuit. *Ner.* Non minus carpit tamen.
Sen. Facile opprimetur: merita te Divi patris,
Ætasque frangat conjugis, probitas, pudor.
Ner. Desiste tandem, jam gravis nimium mihi,
Instare. liceat facere quod Seneca improbat.
Et ipse populi vota jampridem moror,
Cum portet utero pignus, & partem mei.
Quin destinamus proximam thalamis diem?

ACTUS TERTIUS.

Agrippina.

Tellure rupta Tartaro gressum extuli,
Stygiam cruenta præferens dextra facem
Thalamis scelestis: nubat his flammis meo
Poppæa gnato juncta, quas vindex manus,
Dolorque matris vertet ad tristes rogos.
Manet inter umbras impiæ cædis mihi
Semper memoria, manibus nostris gravis
Adhuc inultis, reddita & meritis meis
Funesta merces puppis, & pretium imperii
Nox illa, qua naufragia deflevi mea.
Comitum necem, natique crudelis nefas
Deflere votum fuerat: haud tempus datum est
Lacrimis, sed ingens scelere geminavit nefas,
Perempta ferro, fœda vulneribus, sacros
Intra penates spiritum effudi gravem,
Erepta pelago. sanguine extinxi meo

Nec

Nec odia gnati. sævit in nomen ferus
Matris tyrannus. obrui meritum cupit:
Simulacra, titulos destruit, mortis metu,
Totum per orbem, quem dedit pœnam in meam
Puero regendum noster infelix amor.
Extinctus umbras agitat infestus meas
Flammisque vultus noxios conjux petit,
Instat, minatur, imputat fatum mihi
Tumulumque gnati: poscit auctorem necis.
Jam, parce, dabitur. tempus haud longum peto,
Ultrix Erinnys impio dignum parat
Letum tyranno; verbera, & turpem fugam,
Pœnasque, queis & Tantali vincat sitim,
Dirum laborem Sisyphi, Tityi alitem,
Ixionisque membra rapientem rotam.
Licet exstruat marmoribus, atque auro tegat
Superbus aulam, limen armatæ ducis
Servent cohortes, mittat immensas opes
Exhaustus orbis, supplices dextram petent
Parthi cruentam, regna, divitias, ferant:
Veniet dies tempusque, quo reddat suis
Animum nocentem sceleribus, jugulum hostibus,
Desertus, & destructus, & cunctis egens.
Heu quo labor, quo vota ceciderunt mea!
Quo te furor provexit attonitum tuus,
Et fata, gnate? cedat ut tantis malis
Genitricis ira, quæ tuo scelere occidit!
Utinam antequam te parvulum in lucem edidi,
Aluique, sævæ nostra lacerassent feræ
Viscera! sine ullo scelere, sine sensu innocens
Meus occidisses: junctus atque hærens mihi,
Semper quietam cerneres sedem inferum,
Proavos, patremque, nominis magni viros.
Quos nunc pudor, luctusque perpetuus manet,
Ex te nefande, meque, quæ talem tuli.
Quid tegere cesso Tartaro vultus meos,
Noverca, conjux, mater infelix meis?

Octavia, Chorus.

PArcite lacrimis urbis festo
Lætoque die: ne tantus amor,
Nostrique favor, principis acres
Suscitet iras, vobisque ego sim
Causa malorum. non hoc primum
Pectora vulnus mea senserunt:
Graviora tuli. dabit hic nostris
Finem curis vel morte dies.
Non ego sævi cernere cogar
Conjugis ora. non invisos
Intrare mihi thalamos famulæ.
Soror Augusti, non uxor ero.
Absint tantum tristes pœnæ,
Letique metus. socerum diri
Miseranda viri potes hæc demens
Sperare memor? hos ad thalamos
Servata diu, victima tandem
Funeste cades. sed quid patrios
Sæpe penates respicis udis
Confusa genis? propera tectis
Efferre gradus. linque cruentam
Principis aulam. *Cho.* En illuxit
Suspecta diu fama toties
Jactata dies. cessit thalamis
Claudia diri pulsa Neronis,
Quos jam victrix Poppea tenet,
Cessat pietas dum nostra, gravi
Compressa metu, segnisque dolor.
Ubi Romani vis est populi?
Fregit claros quæ sæpe duces;
Dedit invictæ leges patriæ;
Fasces dignis civibus olim;
Jussit bellum, pacemque; feras
Gentes domuit; captos reges
Carcere clusit? gravis en oculis
Undique nostris jam Poppeæ
Fulget imago juncta Neroni:
Affigat humo violenta manus
Similes nimium vultus dominæ;
Ipsamque thoris detrahat altis:
Petat infelix mox & flammis
Telisque feri principis aulam.

ACTUS QUARTUS.

Nutrix, Poppea.

QUo trepida gressum conjugis thalamis tui
Effers alumna? quodve secretum petis
Turbata vultu? cur genæ fletu madent?
Certe petitus precibus & votis dies
Nostris refulsit: Cæsari juncta es tuo
Tæda jugali. quem tuus cepit decor,
Et culpa Senecæ; tradidit vinctum tibi
Genitrix amoris maximum numen Venus.
O qualis, altos quenta pressisti toros
Residens in aula. vidit attonitus tuam
Formam Senatus, thura cum Superis dares,
Sacrasque grato spargeres aras mero,
Velata summum flammeo tenui caput.
Et ipse lateri junctum atque hærens tuo
Sublimis inter civium læta omina
Incessit, habitu atque ore lætitiam gerens
Princeps superbo. talis emersam freto
Spumante Peleus conjugem accepit Thetin.
Quorum toros celebrasse cœlestes ferunt,
Pelagique numen omne consensu pari.
Quæ subita vultus causa mutavit tuos?
Quid pallor iste, quid ferant lacrimæ, doce.
Po. Confusa tristi proximæ noctis metu
Visuque, nutrix, mente turbata feror,
Defecta sensu. læta nam postquam dies
Sideribus atris cessit, & nocti polus,
Inter Neronis juncta complexus mei
Somno resolvor: nec diu placida frui
Quiete licuit. visa thalamos meos
Celebrare turba est mœsta; resolutis comis
Matres Latinæ flebiles planctus dabant;
Inter tubarum sæpe terribilem sonum
Sparsam cruore conjugis genitrix mei
Vultu minaci sæva quatiebat facem:
Quam dum sequor coacta præsenti metu,
Diducta subito patuit ingenti mihi
Tellus hiatu late quo præceps toros
Cerno jugales pariter & miror meos,
In queis resedi fessa. venientem intuor
Comitante turba conjugem quondam meum,

Gnatumque; properat petere complexus meos
Criſpinus, intermiſſa libare oſcula;
Irrumpis intra tecta cum trepidus mea,
Enſemque jugulo condidit ſævum Nero.
Tandem quietem magnus excuſſit timor:
Quatit ora & artus horridus noſtros tremor,
Pulſatque pectus: continet vocem timor:
Quam nunc fides pietaſque produxit tua.
Heu quid minantur Inferum manes mihi,
Aut quem cruorem conjugis vidi mei?
Nut. Quæcumque mentis agitat infeſtus vigor,
Ea per quietem ſacer & arcanus refert
Veloxque ſenſus. conjugem, thalamos, rogos,
Vidiſſe te miraris, amplexu novi
Hærens mariti? ſed movens læto die
Pulſata palmis pectora, & fuſæ comæ.
Octaviæ diſcidia planxerunt ſacros
Intra penates fratris, & patrium larem.
Fax illa, quam ſecuta es, Auguſtæ manu
Prælata, clarum nomen invidia ſibi
Partum ominatur. Inferum ſedes toros
Stabiles futuros ſpondet æternæ domus.
Jugulo quod enſem condidit princeps tuus;
Bella haud movebit, pace ſed ferrum teget.
Recollige animum, recipe lætitiam, precor:
Timore pulſo, redde te thalamis tuis.
Pop. Delubra & aras petere conſtitui ſacras,
Cæſis litare victimis numen deum,
Ut expientur noctis & ſomni minæ,
Terrorque in hoſtes redeat attonitus meos.
Et vota pro me ſuſcipe, & precibus piis
Superos adora, manet ut præſens metus.

CHORUS.

SI vera loquax fama Tonantis
Furta & gratos narrat amores,
Quem modo Ledæ preſſiſſe ſinum
Tectum plumis pinniſque ferunt:
Modo per fluctus raptam Europen
Taurum tergo portaſſe trucem;
Quæ regit, & nunc deſeret aſtra,
Petet amplexus, Poppæa, tuos:
Quos & Ledæ præferre poteſt:
Et tibi quondam, cui miranti
Fulvo Danae fluxit in auro.
Formam Sparte jactet alumnæ
Licet, & Phrygius præmia paſtor;
Vincet vultus hæc Tyndaridos,
Qui moverunt horrida bella,
Phrygiæque ſolo regna dedere.
Sed quis greſſu ruit attonito?
Aut quid pectore portat anhelo?

Nuncius, Chorus.

QUicumque tectis miles exſultat ducis,
Defendat aulam, cui furor populi imminet.
Trepidi cohortes ecce præfecti trahunt
Præſidia ad urbis; victa nec cedit metu
Concepta rabies temere; ſed vires capit.
Cho. Quis iſte mentes agitat attonitus furor?
Nun. Octaviæ furore perculſa agmina,
Et efferata per nefas ingens ruunt.

OCTAVIA.

Cho. Quid auſa facere, quove conſilio, doce.
Nun. Reddere penates Claudiæ Divi parant,
Toroſque fratris, debitam partem imperii.
Cho. Quos jam tenet Poppæa concordi fide?
Nun. Hic urit animos pertinax nimium furor,
Et in furorem temere præcipites agit.
Quæcumque claro marmore effigies ſtetit,
Aut ære fulgens, ora Poppææ gerens
Afflicta vulgi manibus, & ſævo jacet
Everſa ferro; membra per partes trahunt
Diducta laqueis; obruunt turpi diu
Calcata cœno. verba conveniunt feris
Immiſta factis, quæ timor recipit meus.
Sepire flammis principis ſedem parant,
Populi niſi iræ conjugem reddat novam,
Reddat penates Claudiæ victus ſuos.
Ut noſcat ipſe civium motus, mea
Voce haud morabor juſſa præfecti exſequi.
Cho. Quid fera fruſtra bella movetis?
Invicta gerit tela Cupido.
Flammis veſtros obruet ignes:
Queis extinxit fulmina ſæpe,
Captumque Jovem cælo traxit.
Læſi triſtes dabitis pœnas
Sanguine veſtro. non eſt patiens
Fervidus iræ faciliſque regi.
Ille ferocem juſſit Achillem
Pulſare lyram: fregit Danaos;
Fregit Atridem; regna evertit
Priami; claras diruit urbes,
Et nunc animus, quid ferat, horret,
Vis immitis violenta Dei.

ACTUS QUINTUS.

Nero, Præfectus.

O Lenta nimium militis noſtri manus,
Et ira patiens poſt nefas tantum mea;
Quod non cruor civilis accenſas faces
Extinguit in nos; cæde nec populi madet
Funerea Roma, quæ viros tales tulit!
Admiſſa ſed jam morte puniri parum eſt,
Graviora meruit impium plebis ſcelus,
Et illa, cui me civium ſubjicit furor,
Suſpecta conjux & ſoror ſemper mihi,
Tandem dolori ſpiritum reddet meo,
Iramque noſtram ſanguine extinguat ſuo.
Mox tecta flammis concidant urbis meis:
Ignes, ruinæ noxium populum premant,
Turpiſque egeſtas, ſæva cum luctu fames.
Exultat ingens ſeculi noſtri bonis
Corrupta turba: nec capit clementiam
Ingrata noſtram, ferre nec pacem poteſt,
Sed inquieta rapitur: hinc audacia,
Hinc temeritate fertur in præceps ſua.
Malis domanda eſt, & gravi ſemper jugo
Premenda, ne quid ſimile tentare audeat,
Contraque ſanctos conjugis vultus meæ
Attollere oculos. fracta per pœnas metu
Parere diſcet principis nutu ſui.
Sed adeſſe cerno, rara quem pietas virum

Fi

Fidesque castris nota præposuit meis.
Pre. Populi furorem cæde paucorum, diu
Qui restiterunt temere, compressum affero.
Ner. Et hoc sat est? sic miles audisti ducem?
Compescis? hæc vindicta debetur mihi?
Pre. Cecidere motus impii ferro duces.
Ner. Quid? illa turba petere quæ flammis meos
Ausa est penates, Principi legem dare,
Abstrahere nostris conjugem caram toris,
Violare, quantum licuit, incesta manu
Et voce dira, debita pœna vacat?
Pre. Pœnam dolor constituet in cives tuos?
Ner. Constituet, ætas nulla quam famæ eximat.
Pre. Quam temperet non ira, non noster timor?
Ner. Iram expiabit prima quæ meruit meam.
Pre. Quam poscat ede, nostra ne parcat manus.
Ner. Cædem sororis poscit, & dirum caput.
Pre. Horrore victum trepidus adstrinxit rigor.
Ner. Parere dubitas? *Pre.* cur meam damnas fidem?
Ner. Quod parcis hosti. *Pre.* femina hoc nomen capit?
Ner. Si scelera cepit. *Pre.* estne qui sontem arguat?
Ner. Populi furor. *Pre.* quis regere dementes valet?
Ner. Qui concitare potuit. *Pre.* haud quemquam reor.
Ner. Mulier, dedit natura cui pronum malo
Animum, ad nocendum pectus instruxit dolis;
Sed vim negavit, ut ne inexpugnabilis
Esset, sed ægras frangeret vires timor,
Vel pœna; quæ tam sera damnatam premit,
Diu nocentem. tolle consilium, ac preces;
Et imperata perage: devectam rate
Procul in remotum litus interimi jube,
Tandem ut residat pectoris nostri tumor.

Chorus, Octavia.

O Funestus multis populi
Dirusque favor! qui cum flatu
Vela secundo ratis implevit,
Vexitque procul; languidus idem
Deserit alto sævoque mari.
Flevit Gracchos miseranda parens,
Perdidit ingens quos plebis amor,
Nimiusque favor, genera illustres,
Pietate, fide, lingua claros,
Pectore fortes, legibus acres.
Te quoque, Livi, simili leto
Fortuna dedit; quem neque fasces
Texere sui, nec tecta domus.
Plura referre prohibet præsens
Exempla dolor. modo cui patriam
Reddere cives aulam, & fratris
Voluere toros; nunc ad pœnam
Letumque trahi, flentem, miseram
Cernere possunt. bene paupertas
Humili tecto contenta latet.
Quatiunt altas sæpe procellæ
Aut evertit fortuna domos.
Oct. Quo me trahitis? quodve tyrannus
Aut exilium regina jubet?
Si mihi vitam fracta remittit
Tot jam nostris evicta malis;
Si cæde mea cumulare parat
Luctus nostros; invidet etiam
Cur in patria mihi sæva mori?
Sed jam spes est nulla salutis,
Fratris cerno miseranda ratem.
Hoc est, cujus vecta carina
Quondam genitrix, nunc & thalamis
Expulsa soror miseranda vehar:
Nullum pietas nunc numen habet,
Nec sunt superi: regnat mundo
Tristis Erinnys.
Quis mea digne deflere potest
Mala? quæ lacrimis nostris questus
Reddet Aedon? cujus pinnas
Utinam miseræ mihi fata darent!
Fugerem luctus ablata meos
Penna volucri procul, & cœtus
Hominum tristes, cædemque feram.
Sola in vacuo nemore, & tenui
Ramo pendens, querulo possem
Gutture mœstum fundere murmur.
Cho. Regitur fatis mortale genus,
Nec sibi quidquam spondere potest
Firmum & stabile, per quæ casus
Volvit varios semper nobis
Metuenda dies. animum firment
Exempla tuum jam multa, domus
Quæ vestra tulit. quid sævior est
Fortuna tibi? tu mihi primum
Tot natorum memoranda parens,
Nata Agrippæ, nurus Augusti,
Cæsaris uxor, cujus nomen
Clarum toto fulsit in orbe;
Utero toties enixa gravi
Pignora pacis; mox exilium,
Verbera, sævas passa catenas,
Funera, luctus; tandem letum.
Cruciata diu felix thalamis
Livia Drusi, natisque ferum
Ruit in facinus; pœnamque suam
Julia matris fata secuta est:
Post longa tamen tempora ferro
Cæsa est, quamvis crimine nullo.
Quid non potuit quondam genitrix
Tua, quæ rexit principis aulam,
Cara marito, partuque potens?
Eadem famulo subjecta suo,
Cecidit diri militis ense.
Quid cui licuit regnum in cælum
Sperare, parens tanta Neronis?
Non funesta violata manu
Remigis ante, mox & ferro
Lacerata diu sævi jacuit
Victima nati?
Oct. Me quoque tristes mittet ad umbras
Ferus. & manes ecce tyrannus.
Quid jam frustra miseranda moror?
Rapite ad letum, queis jus in nos
Fortuna dedit. testor superos.
Quid agis demens? parce precari,
Queis invisa es, numina divum.
Tartara testor, Erebique deas
Scelerum ultrices, & te, genitor,
Dignum tali morte, & pœna.
Non invisa est mors ista mihi.
Armate ratem, date vela fretis,
Ventisque petat puppis rector
Tandem Phariæ litora terræ.
Cho. Leves auræ, Zephyrique leves,
Tectam quondam nube ætheria

Qui

Qui vexiftis raptam fævæ
Virginis aris Iphigeniam;
Hanc quoque trifti procul a pœna
Portate, precor, templa ad Triviæ:
Urbe eft noftra mitior Aulis,
Et Maurorum barbara tellus.
Hofpitis illic cæde litatur
Numen fuperum; civis gaudet
Roma cruore.

POEMATIA
EX APOCOLOCYNTHOSI.

I.

Am Phœbus breviore via contraxerat ortum
Lucis, & obfcuri crefcebant tempora fomni;
Jamque fuum victrix augebat Cynthia regnum:
Et deformis hiems gratos carpebat honores
Divitis Autumni, vifoque fenefcere Baccho
Carpebat raras ferus vindemitor uvas.
Jam medium curfu Phœbus diviferat orbem,
Et propior nocti feffas quatiebat habenas,
Obliquo flexam deducens tramite lucem.

II

Hæc ait: & turpi convolvens ftamina fufo
Abrupit ftolidæ regalia tempora vitæ.
At Lachefis redimita comas, ornata capillos,
Pieria crinem lauro frontemque coronans,
Candida de niveo fubtemina vellere fumit,
Felici moderanda manu: quæ ducta colorem
Affumpfere novum, mirantur penfa forores.
Mutatur vilis pretiofo lana metallo.
Aurea formofo defcendunt fecula filo.
Nec modus eft illis; felicia vellera ducunt,
Et gaudent implere manus, funt dulcia penfa.
Sponte fua feftinat opus: nulloque labore
Mollia contorto defcendunt ftamina fufo.
Vincunt Tithoni, vincunt & Neftoris annos,
Phœbus adeft, cantuque juvat, gaudetque futuris,
Et lætus nunc plectra movet, nunc penfa miniftrat,
Detinet intentas cantu, fallitque laborem.
Dumque nimis citharam fraternaque carmina laudant,
Plus folito nevere manus: humanaque fata
Laudatum tranfcendit opus. ne demite Parcæ,
Phœbus ait, vincat mortalis tempora vitæ;
Ille mihi fimilis vultu, fimilifque decore,
Nec cantu, nec voce minor, felicia laffis
Secula præftabit, legumque filentia rumpet.
Qualis difcutiens fugientia Lucifer aftra;
Aut qualis furgit redeuntibus Hefperus aftris;
Qualis cum primum tenebris Aurora folutis
Induxit rubicunda diem, fol afpicit orbem
Lucidus, & primos e carcere concitat axes:
Talis Cæfar adeft, talem jam Roma Neronem
Afpiciet. flagrat nitidus fulgore remiffo
Vultus, & effufo cervix formofa capillo.

III.

Exprome propere, fede qua genitus cluas,
Hoc ne peremtus ftipite ad terram accidas.
Hæc clava reges fæpe mactavit feros.
Quid nunc profatu vocis incerto fonas?
Quæ patria, quæ gens mobile eduxit caput,
Ediffere, equidem regna tergemini petens
Longinqua regis, unde ab Hefperio mari
Inachiam ad urbem nobile advexi pecus,
Vidi duobus eminens fluviis jugum,
Quod Phœbus ortu femper obverfo videt.
Ubi Rhodanus ingens amne prærapido fluit,
Ararque dubitans quo fuos curfus agat,
Tacitus quietis alluit ripas vadis,
Eftne illa tellus fpiritus altrix tui?

IV.

Fundite fletus,
Edite planctus,
Fingite luctus,
Refonet trifti,
Clamore forum:
Cecidit pulchre
Cordatus homo,
Quo non alius
Fuit in toto
Fortior orbe.
Ille citato
Vincere curfu
Poterat celeres,
Ille rebelles
Fundere Parthos:
Levibufque fequi
Perfida telis,
Certaque manu
Tendere nervum:
Qui præcipites
Vulnere parvo
Figeret hoftes,
Pictaque Medi
Terga fugacis.
Ille Britannos
Ultra noti
Littora ponti,
Et cæruleos
Scotobrigantes
Dare Romuleis
Colla catenis
Juffit, & ipfum
Nova Romanæ
Jura fecuris
Tremere Oceanum.
Deflete virum,
Quo non alius
Potuit citius
Difcere caufas,
Una tantum
Parte audita,
Sæpe & neutra.
Quis nunc judex
Toto lites
Audiet anno?
Tibi jam cedet
Sede relicta
Qui dat populo
Jura filenti,
Cretæa tenens
Oppida centum.
Cædite mœftis
Pectora palmis,
O caufidici,
Venale genus,
Vofque Poetæ
Lugete novi.
Vofque in primis,
Qui concuffo
Magna paraftis
Lucra fritillo.

Nam

V.

Nam quoties missurus erat resonante fritillo,
Utraque subducto fugiebat tessera fundo:
Cumque recollectos audebat mittere talos,
Lusuro similis semper, semperque petenti,
Decepere fidem: refugit, digitosque per ipsos
Fallax assiduo dilabitur alea furto.
Sic cum jam summi tanguntur culmina montis,
Irrita Sisyphio volvuntur pondera collo.

EJUSDEM

EPIGRAMMATA.

EPIGRAMMA I.

Corduba, solve comas, & tristes indue vultus:
Inlacrimans cineri munera mitte meo.
Nunc longinqua tuum deplora, Corduba, vatem,
Corduba, non alio tempore mœsta magis.
Tempore non alio, quo versis viribus orbis
Incubuit belli tota ruina tibi.
Cum geminis oppressa malis utrimque peribas:
Et tibi Pompejus, Cæsar & hostis erat.
Tempore non alio, quo tot tibi funera centum
Heu nox una dedit, quæ tibi summa fuit.
Non Lusitanus quateret cum mœnia latro,
Figeret & portas lancea torta tuas.
Ille tuus quondam magnus, tua gloria, civis
Infigar scopulo. Corduba, solve comas:
Et gratare tibi, quod te Natura supremo
Adluit Oceano. tardius ista doles.

EPIGRAMMA II.

Corsica, Phocæo tellus habitata colono,
Corsica, quæ Grajo nomine Cyrnus eras:
Corsica Sardinia brevior, porrectior Ilva:
Corsica piscosis pervia fluminibus:
Corsica terribilis, cum primum incanduit æstas:
Sævior, ostendit cum ferus ora Canis:
Parce relegatis, hoc est, jam parce sepultis.
Vivorum cineri sit tua terra levis.

EPIGRAMMA III.

Barbara præruptis inclusa est Corsica saxis,
Horrida, desertis undique vasta locis.
Non poma Autumnus, segetes non educat æstas:
Canaque Palladio munere bruma caret:
Umbrarum nullo ver est lætabile fœtu,
Nullaque in infausto nascitur herba solo:
Non panis, non haustus aquæ, non ultimus ignis.
Hic sola hæc duo sunt, exsul, & exsilium.

EPIGRAMMA IV.

Omnia tempus edax depascitur. omnia carpit:
Omnia sede movet, nil sinit esse diu.
Flumina deficiunt, profugum mare litora siccat,
Subsidunt montes, & juga celsa ruunt.
Quid tam parva loquor? moles pulcherrima cœli
Ardebit flammis tota repente suis.
Omnia mors poscit. lex est, non pœna, perire.
Hic aliquo mundus tempore nullus erit.

EPIGRAMMA V.

Occisi jugulum quisquis scrutaris amici,
Tu miserum necdum me satis esse putas.
Desere confossum. victori vulnus iniquo
Mortiferum impressit mortua sæpe manus.

EPIGRAMMA VI.

Crispe, meæ vires, lassarumque anchora rerum,
Crispe, vel antiquo conspiciende foro:
Crispe, potens numquam, nisi cum prodesse volebas:
Naufragio litus, tutaque terra meo:
Solus honor nobis, ara & tutissima nobis:
Et nunc addicto sola quies animo:
Crispe, fides dulcis, placidique acerrima virtus:
Cujus Cecropio pectora melle madent:
Maxima facundo vel avo, vel gloria patri,
Quo solo careat si quis, in exsilio est.
En hic qui jaceo saxis telluris adhærens:
Mens tecum est, nulla quæ cohibetur humo.

EPIGRAMMA VII.

Quisquis es, (& nomen dicam: dolor omnia cogit)
Qui nostrum cinerem nunc, inimice, premis:
Et non contentus tantis subitisque ruinis,
Stringis in extinctum tela cruenta caput:
Crede mihi, vires aliquas Natura sepulcris
Adtribuit. tumulos vindicat umbra suos.
Ipsos crede Deos hoc nunc tibi dicere, Livor,
Hoc tibi nunc Manes dicere crede meos:
Res est sacra, miser. noli mea tangere fata.
Sacrilegæ bustis abstinuere manus.

EPIGRAMMA VIII.

Carmina mortifero tua sunt suffusa veneno,
Et sunt carminibus pectora nigra magis.
Nemo tuos fugiat, non vir, non femina dentes,
Haud puer, haud ætas undique tuta senis.
Utque furens totas immittit saxa per urbes
In populum: sic tu verba maligna jacis.
Sed solet insanos populus compescere sanos:
Et repetunt motum saxa remissa caput.
In te nunc stringit nullus non carmina vates,
Inque tuam rabiem publica Musa furit.
Dum sua compositus nondum bene concutit arma
Miles, & e nostra lancea torta manu:
Bellus homo & valide capitalia crimina ludis:
Deque tuis manant atra venena jocis.

Sed

Sed tu perque jocum dicis vinumque : quid ad rem ,
Si plorem ? risus si tuus ista facit ?
Quare tolle jocos . non est jocus , esse malignum .
Numquam sunt grati , qui nocuere , sales .

EPIGRAMMA IX.

SIc mihi sit frater, majorque , minorque superstes,
Et de me doleant nil, nisi morte mea.
Sic illos vincam , sic vincar rursus amando :
Mutuus inter nos sic bene certet amor .
Sic dulci Marcus qui nunc sermone fritinnit,
Facundo patruos provocet ore duos .

EPIGRAMMA X.

CUra, labor, meritum, sumti pro munere honores,
Ite, alias posthac sollicitate animas:
Me procul a vobis Deus evocat . ilicet actis
Rebus terrenis hospita terra vale .
Corpus avara tamen sollemnibus accipe saxis .
Namque animam cælo reddimus , ossa tibi .

EURIPIDIS FRAGMENTUM

Conversum a Seneca Epist. 115.

SIne me vocari pessimum , ut dives vocer .
An dives , omnes quærimus , nemo , an bonus .
Non, quare, & unde , quid habeas tantum rogant.
Ubique tanti quisque , quantum habuit, fuit .
Quid habere nobis turpe sit , quæris ? nihil .
Aut dives opto vivere , aut pauper mori .
Bene moritur , qui dum moritur lucrum facit .
Pecunia ingens generis humani bonum ,
Cui non voluptas matris, aut blandæ potest
Par esse prolis, non sacer meritis parens .
Tam dulce si quid Veneris in vultu micat ,
Merito illa amores cœlitum , atque hominum movet .

CLEANTHIS STOICI FRAGMENTUM

Conversum a Seneca Epist. 107.

Duc me , parens , celsique dominator poli ,
Quocumque placuit . nulla parendi mora est ;
Adsum impiger . fac nolle, comitabor gemens :
Malusque patiar, quod pati licuit bono .
Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

F I N I S .

